

Conti, Natale

Natalis Comitum Mythologiae, Sive Explicationis Fabularum, Libri decem In quibus omnia prope Naturalis & Moralis Philosophia dogmata contenta fuisse demonstratur

Francofurti 1584

Ant. 100

urn:nbn:de:bvb:12-bsb00020370-7

VD16 C 4973

Copyright

Das Copyright für alle Webdokumente, insbesondere für Bilder, liegt bei der Bayerischen Staatsbibliothek. Eine Folgeverwertung von Webdokumenten ist nur mit Zustimmung der Bayerischen Staatsbibliothek bzw. des Autors möglich. Externe Links auf die Angebote sind ausdrücklich erwünscht. Eine unautorisierte Übernahme ganzer Seiten oder ganzer Beiträge oder Beitragsteile ist dagegen nicht zulässig. Für nicht-kommerzielle Ausbildungszwecke können einzelne Materialien kopiert werden, solange eindeutig die Urheberschaft der Autoren bzw. der Bayerischen Staatsbibliothek kenntlich gemacht wird.

Eine Verwertung von urheberrechtlich geschützten Beiträgen und Abbildungen der auf den Servern der Bayerischen Staatsbibliothek befindlichen Daten, insbesondere durch Vervielfältigung oder Verbreitung, ist ohne vorherige schriftliche Zustimmung der Bayerischen Staatsbibliothek unzulässig und strafbar, soweit sich aus dem Urheberrechtsgesetz nichts anderes ergibt. Insbesondere ist eine Einspeicherung oder Verarbeitung in Datenbanken ohne Zustimmung der Bayerischen Staatsbibliothek unzulässig.

The Bayerische Staatsbibliothek (BSB) owns the copyright for all web documents, in particular for all images. Any further use of the web documents is subject to the approval of the Bayerische Staatsbibliothek and/or the author. External links to the offer of the BSB are expressly welcome. However, it is illegal to copy whole pages or complete articles or parts of articles without prior authorisation. Some individual materials may be copied for non-commercial educational purposes, provided that the authorship of the author(s) or of the Bayerische Staatsbibliothek is indicated unambiguously.

Unless provided otherwise by the copyright law, it is illegal and may be prosecuted as a punishable offence to use copyrighted articles and representations of the data stored on the servers of the Bayerische Staatsbibliothek, in particular by copying or disseminating them, without the prior written approval of the Bayerische Staatsbibliothek. It is in particular illegal to store or process any data in data systems without the approval of the Bayerische Staatsbibliothek.

494.

00020370
Samt. 100

Sammlung deutscher Drucke
1450 bis 1912

Erworben mit Mitteln der
Volkswagen-Stiftung

ad. 125.

<36606866310017

<36606866310017

Bayer. Staatsbibliothek

+

00020370

Conti

NATALIS CO-
MITIS MYTHOLO-
GIAE, SIVE EXPLICATIO-
NIS FABVLARVM,
Libri decem:

*In quibus omnia propè Naturalis & Moralis Philosophia
dogmata contenta fuisse demonstratur.*

Nuper ab ipso autore recogniti & locupletati.

EIVSDEM LIBRI IIII DE VENATIONE.

Cum Indice triplici; rerum memorabilium, urbium & loco-
rum à variis heroibus denominatorum, ac plan-
tarum & animalium singulis Diis
dicatorum.

Opus cuiusvis facultatis studiosis perutile ac propè necessarium.

ADDITA MYTHOLOGIA MVSARVM,
A GEOFREDO LINOCERIO VNO LIBELLO
comprehensa, & nunc recens à F. S. multis &
fœdis mendis expurgata.

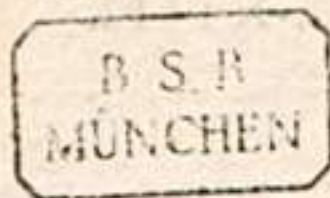

FRANCOFVRTI
Apud hæredes Andreae Wecheli,
MDLXXIIII.

WECHELI HÆREDES LECTORI S.

Mythologicos hosce libros a Veneto typographo mire deprauatos socer noster, Andr. Wechelus, vir de literis præclare meritis, tanta cura in lucem ediderat, vt ipse operis auctor per epistolam, quam decimaquinta ab hinc pagina inuenies, & illi, & Sylburgio atq; Obsopæo, quorū industria opus a plurimis & teterrimis mendis vindicatum erat, maximas egerit gratias, & non tantum scrupulos quosdam illis exemerit, sed etiam nouę editionis supplementum promiserit: suęq; promissioni procul dubio satisfecisset, si longiorem ei vitam fata concessissent. Eius editionis exemplaria cum etiã in longinquas regiones emanassent, Sitardus quidã Parisiis, lucrū sibi absq; magno labore aut sumptu paratū vicens, in segetes nostras inuolat, & messem inde in horrea sua cōuehit. Quod vt honesto aliquo prætextu faceret, fingit se ad iuuanda studiosorū commoda, libros istos multis mendis conspurcatos repurgasse, atq; effecisse vt tã in Latina quã in Græca lectione puriores multo atq; auctiores euaserint. tū addita Musarum Mythologia, monopoliū sibi a rege impetrat, quasi ipsius tantum merces genuinæ, nostræ adulterinę sint & corruptæ. Simulatq; igitur illius editio in manus nostras venit, collatis inter se aliquot paginis, cōperimus non modo plerasq; omnes editionis nostræ mendas fideliter retentas esse, verum etiam nouas perliberaliter additas. Tãdem vbi etiam auctariū illius literatis hominibus inspiciendū obtulimus, tot & tãta deprehensa sunt errata, vt a priore collatione supersedēdum existimaremus. cogitabamus enim, eum qui in suis tam euidentis inscitia atq; negligentia specimen edidisset, in alienis aut nihil aut perparum operæ posuisse. Quoniã vero idem illē Mythologia libellus non aspernandus videbatur, & a nonnullis expetebatur, effecimus vt qua diligentia Natalis Mythologia recognita fuerat, eadem etiam hæc Linocerij expoliretur. Quod ne fingi a nobis suspiceris, liquido cognosces non solum ex vtriusq; editionis collatione, verum etiam e notis in fine additis. Quas si perlegeris, meridiana luce clarius perspicies, Sitardum inique nobis obtrectasse, & regia liberalitate ad decipiendos emptores callide abusum esse, atque ipsius etiam auctoris laudes sua culpa detriuisse. Hæc te scire volumus lector. Tu vale, ac fauere nobis perge.

VV/94/180

ILLVSTRISSI-
MO ATQVE REVEREN-
DISSIMO DOMINO IOAN.
Baptistæ Campeggio Maio-
ricensi Episcopo
S. P.

DICAVERAM libros hos Mytholo-
gicos Serenissimo Gallorum Regi
Carolo Nono fel. mem. tanquam
munus non planè regia celsitudine
indignum, ut in quibus omnia sapi-
entia præcepta contineantur tam ad mores, quam ad
naturam huiusce vniuersi spectantia. Sed bellici tu-
multus de religione in vniuersa propè Gallia insur-
gentes ita illum Regem vexarunt dum imprimeren-
tur, ut ad quiduis potius, quam ad literarum cogni-
tionem oculos detorquere liceret. Inde effectum est,
ut neque tunc missi sint ad Regem, ut importunè in-
ter arma ubique obstrepentia: neque postea, ut res
iam inueterata, & in manibus omnium diu versata.
At nunc mortuo illo Rege cum multis rebus aucti
locupletatiq; denuo prodeant in lucem, vel ut anti-
quorum institutum seruem, qui sua opera viris illu-
strioribus suæ tempestatis, præstantioribusque gloria,
virtute, autoritate consecrarunt; vel ut per hanc op-
portunitatem in gratiam amplitudinis tuæ admitte-
rer, volui tibi opt. Ioan. Baptistæ Campeggi hæc My-

thologiam reuocatam à frustra instituta dicatione
regia consecrare. Neque existimo sanè meum consi-
lium cuiquam non maximopere probatum iri, quo-
niam non est obscurum te regio animo, regiâque ma-
gnificentia inter mortales plurimum præstare, & non
mediocriter præterea oblectari sapiëntie studiis. Quid
enim te illustrius dici aut commemorari potest, qui
præ te fers regiam quandam admirabilem magnifi-
centiam ac bonitatem in omnibus dictis factisque
tuis? Non dico hoc temere. Scio in his duobus omnem
laudem humana vite contineri. Scio me hac non su-
pra animi tui bonitatem efferre. Nam utriusque
virtutis singulare argumentum dedisti, cum maxi-
mos prouentus episcopatus Maiorica repulisti ob
corporis tui imbecillitatem, quia sic & quod sit verè
episcopi munus ostendisti, & te Dei cultum propriis
tuis commodis anteferre: cum alioquin non minor
sit aliquando in contemnendis, quàm in consequen-
dis magistratibus dignitas. Reliquum est ut pro
singulari bonitate, amplitudinèque animi tui, meum
hoc obseruantia in te mea pignus beneuolo ani-
mo complectare. Venetiis Cal.

Septembris, Anno

1580.

Ampl. tuæ deditis.

Natalis Comes.

CATALOGVS
 NOMINVM VARIO-
 RV M SCRIPTORVM, ET
*operum, quorum sententiæ vel
 verba in his libris Mytho-
 logicis citantur.*

A

A Cefander.
 Acefilaus.
 Acefodorus.
 Achæus in Æthone Satyrico.
 Acufilaus.
 Adæus Mitylenæus de statua-
 riis.
 Æschylus in Prometheo,
 Eumenidibus,
 Persis,
 Bacchi nutricibus,
 Sacerdotibus.
 Actius.
 Agamestor.
 Agatharchides Cnidius in re-
 bus Europicis,
 in rebus Asiaticis.
 Agathias.
 Agathocles de arte ferraria.
 Agrætas in rebus Scythicis,
 Libycis.
 Albertus Magnus.
 Alcæus epigrammatogra-
 phus.
 Alcimus in rebus Siculis.
 Alcetas de depositis in Del-
 phis.
 Aleman melicus.

Alexander Myndius de iumē-
 tis.
 Alexis epigrāmatographus.
 Alpheus Mitylenæus de lau-
 de Deli.
 Anaxagoras Clazomenius.
 Anaxandrides Rhodius.
 Anaximander.
 Anaximenes.
 Andrætas Tenedius in nau-
 gatione Propontidis.
 Andro Teius in nauigatio-
 ne, epitomis affinitatum.
 Androtion de sacrificiis.
 Anticlides in rebus Deliacis,
 in rebus Deliacis.
 Antigonus.
 Antigonus Carystius in di-
 ctionibus,
 in historicis cōmentariis.
 Antimachus Argiuus in Ar-
 gonauticis,
 in Centauromachia.
 Antimenides in historiis.
 Antipater Sidonius.
 Antipater epigrammatogra-
 phus.
 Antipater Stoicus.
 Anytes.

SCRIPTORVM

- Apollinis oracula.
 Apollodorus Atheniensis in
 bibliotheca.
 Apollodorus Cyrenaicus de
 Diis.
 Apollodorus Cyzicenus.
 Apollodorus Gelous in Phi-
 ladelphis.
 Apollonides epigrammato-
 graphus.
 Apollonius Attalius in com-
 positione.
 Apollonius Pergeus de conis.
 Apollonius Rhodius in Ar-
 gonauticis,
 in ædificatione Alexãdrię.
 Apollonius Smyrnæus.
 Arabius epigrammatum
 poeta.
 Aratus in Phænomenis,
 de signis aquarum & ven-
 torum.
 Arati enarrator.
 Archelaus de fluminibus.
 Archemachus Euboicus.
 Archias epigrammatum
 poeta.
 Archæus de Archeanatide,
 de bello Erythræo.
 Archippus de piscibus.
 Aretades Cnidius in reb. Ma-
 cedonicis.
 Aristippus in rebus Arcadicis.
 Aristo Chius.
 Aristocles de choris.
 Aristocritus.
 Aristodemus Abderites de
 statuariis.
 Aristophanes in Auibus,
 Equitibus,
 Nebulis,
 Pace,
 Pluto,
 Ranis,
 Vespis.
 Aristophanis enarrator.
 Aristophon Pythagorista,
 Aristoteles de cœlo,
 Generatione,
 Meteorologicis,
 Motu animalium,
 Mundo,
 Historiis animalium.
 Aristoxenus de tibicinibus,
 de foraminibus tiliarum,
 de rebus gestis Alexandri.
 Arrianus in rebus gestis Ale-
 xandri.
 Arrianus de rebus Bithynicis.
 Artemidorus Ephesius.
 Artemidorus de somniis.
 Asclepiades Myrleanus.
 Asius.
 Athenæus.
 Athenodorus Byzantius.
B
 B Acchylides.
 B Bito de musicis instru-
 mentis.
 Boethus de musica.
C
 C Æsar Germanicus.
 C Calaber.
 Callias ad Agathoclem.
 Callimachus in hymnis,
 de conditis insulis & habi-
 tatis urbibus, & illarũ no-
 minibus,
 in Hecale. Calli-

CATALOGVS.

- Callisthenes in nauigatione.
 Callistratus de Heraclea.
 Callixenus Rhodius de Alexandro.
 Carcinus tragicus poeta.
 Carystius historicus.
 Catullus in Argonauticis.
 Cécrops.
 Chærecrates.
 Chæremo.
 Chæris.
 Chares Mitylenæus.
 Charicles in cathena.
 Charon Lampfacenus.
 Chœrilus.
 Cicero de natura Deorum,
 Finibus,
 Legibus,
 Vniuersitate,
 Quæst. Acad.
 Disput. Tusc.
 pro domo sua,
 Pub. Sextio,
 Roscio Amer.
 Lege Manilia,
 in Verrem,
 Arateis carm.
 Claudianus de rapta Proserpina.
 Clearchus Solësis de terrore,
 torpedine pisce,
 amatorijs,
 in libris vitarum.
 Cleon in Argonauticis.
 Conon in Heraclea.
 Corinnus Delius.
 Cornelius Agrippa.
 Cornelius Gallus.
 Cornelius Tacitus.
- Crates.
 Cratinus in Chirone.
 Crato.
 Crobylus.
 Ctesias in Perseide.
- D
- D** Ailochus de euerfione
 Cyzici.
 Daimachus Alexandrinus de
 reditibus.
 Damagetes.
 Demarchus de cert. Dionysiacis.
 Demaratus de certam. Dionysiacis,
 de mutatis nominibus.
 Demetrius Byzantius in poematis.
 Demetrius Chlous.
 Demetrius Scepsius.
 Democritus.
 Demosthenes in Aristogit.
 contra Timocratem,
 in Midiam,
 ad epistolam Philippi,
 Neæram.
 Diagoras,
 Dicæarchus in rebus Ægyptijs,
 Dictys Cretensis de bello
 Troiano.
 Didymus.
 Dio in tertia compositione.
 Diocles in lethiferis phar-
 macis,
 in fabulosis.
 Diodorus poeta.
 Diodorus historicus.
 Diogenes Laertius.

Diognetus in rebus Smyrnæis.	Epigenes in Heroïna.
Dionysiocles.	Epimenides Cretensis.
Dionysiodorus.	Epimenides poeta.
Dionysius Chalcidicus de ædificatione.	Epiphanius in Ancorato.
Dionysius de situ orbis.	Eratosthenes in architectonico.
Dionysius Halicarnassæus.	Euanthes in fabulosis.
Dionysius Milesius in Argonauticis.	Eubulus in Chryssa, in Campylione.
Dionysius Mitylenæus de Circulis.	Euclides in opticis.
Dionysius Thrax in diæresibus.	Eudoxus Cnidius de ambitu terræ.
Diophanes historicus Ponticus.	Euenor de fluminibus.
Dioscorides.	Eumelus Corinthius poeta historicus.
Dioscorides Sicyonius.	Eumelus Tegeates.
Dioxippus Corinthius in rebus patriis.	Eumolpus de sacrificiis.
Diphilus.	Eumolpus Thrax in historiis.
Diphilus Siphnius.	Euphorion.
Direchidas in rebus Megarensisibus.	Euphranor de tibicinibus.
Dorion de piscibus.	Euphronius historicus.
Dorotheus Sidonius.	Eupolis.
Dorotheus in metamorphosi.	Euripides in Alcestide,
Duris Samius de Agathocle, de rebus Libycis, de rebus Macedonicis.	Andromache,
E	Bacchis,
E chemenes in rebus Cretensibus.	Cyclope,
Empedocles.	Electra,
Ephorus de ponderibus.	Hecuba,
Epicharmus in Hebes nuptiis, in Busiride.	Helena,
Epicurus.	Heraclidis,
Epicus.	Hercule infano,
	Hippolyto Coronifero,
	Ione,
	Iphigenia in Aulide,
	Medea,
	Melanippe,
	Oreste,
	Phaethonte,
	Phœnissis,
	Rheso,

CATALOGVS.

- Rheso,
Supplicibus,
Troadibus.
Euseb. in præpar. Euāgelica,
de falsa religione,
temporibus,
theologia Phœnicum.
Euthydemus Athen. de falsa-
mentis.
- G
- G** Abrias in Iambis fabu-
losis.
Galenus in suaforia.
Georgius Gemistus in rebus
Græcorum.
- H
- H** Ecataeus Milesius in
Phoroneo,
in Genealogiis,
Hyperboreis.
Hegemon in Georgicis.
Hegesagoras in rebus Mega-
rensis.
Hegesander.
Hellanicus de ædificatione
Chij.
Hellanicus Lesbicus in rebus
Ætolicis,
in Cranaicis,
in Thessalicis.
Heliodorus Larissæus de opti-
cis.
Heraclides Ponticus in ama-
toriis.
Heraclitus Sicyonius de lapi-
dibus.
Hermesianax elegiographus.
Hermippus de magnificētia
templorū & sacris regum
donariis.
- Hermocreon epigrāmatum
poeta.
Hermodotus Platonius de
disciplinis.
Hermogenes de Phrygia.
Herodianus in vniuersa hi-
storia.
Herodorus de Perseo & An-
dromeda,
de vinculis Promethei,
de bello Teleboico,
in Argonauticis.
Herodotus in Calliope,
Clio,
Erato,
Euterpe,
Melpomene,
Polymnia,
Terpsichore,
Vrania.
Herophilus.
Hesagoras in rebus gestis Me-
garensium.
Hesiodus in Theogonia,
Operibus & diebus,
Scuto,
Sacro sermone,
Claris mulieribus,
Ceycis nuptiis.
Hippias de statuariis.
Hippocrates.
Homerus in Iliade,
Hymnis,
Odyssea.
Horatius in libro Carminū,
Epodon,
Secularibus,
Sermonibus,
Poetica.
Hyginus de stellarū fabulis.

I

I Amblichus.
 Ibycus.
 Idmon.
 Ioannes Diaconus.
 Ioannes Antiocheus.
 Ion.
 Iophon Gnosius in oraculo-
 rum explicationibus.
 Isacius.
 Isocrates.
 Ister de Coronis.
 Istrus de rebus Atticis.
 Iulianus Ægyptius.
 Iulius Pollux.
 Iuuenalis.

L

L Actantius.
 Lasus Hermioneus.
 Leo Byzantius de fluminibus.
 Leonidas epigrammatogra-
 phus.
 Lesches in parua Iliade.
 Libanius.
 Lucianus de Amoribus.
 Astrologia,
 Apoll. & Vulc,
 Charonte,
 Concilio Deorum,
 Cygno,
 Dea Syria,
 Dialogis Deorum.
 Dialogis mortuorum,
 Dipsadibus,
 Falso vate,
 Ganymede,
 Gymnasijs,
 Hæresibus,
 Historia vera,

Iunone & Ioue,
 Ioue in tragœd. inducto,
 Iride & Neptuno,
 Luctu,
 Marinorum deorum dial.
 Meretricio,
 Nauigio,
 Necyomantia,
 Nigrino,
 Pane & Mercurio,
 Panope & Galatea,
 Philopseude,
 Prometheo,
 Sacrificijs,
 Saltatione,
 Saturnalibus,
 Timone,
 Venere & Luna,
 Zephyri & Noti dial.

Lucianus epigrammatũ poeta.
 Lucretius.
 Lycophon.
 Lyfimachides.
 Lyfimachus Alexandrinus in
 rebus Thebanis.

M

M Anilius in Astron.
 Marullus.
 Melanthes de sacrificijs,
 de mysterijs.
 Melanthus de imaginibus
 Deorum.
 Meleager.
 Menander in Tibicina.
 Menander de mysterijs.
 Menecrates.
 Menodotus Samius de rebus
 egregijs Sami,
 Mercurius Trismegistus.
 Metro-

C A T A L O G U S.

Metrodorus de cōsuetudine.
 Mimnermus in Pumilione.
 Mnaseas de Asia.
 Mnesagoras.
 Mnesimachus Phaselites.
 Mæro.
 Musæus de Isthmijs,
 Titanographia.
 Myro Prieneus in Messenia-
 cis.
 Myrtilus in rebus Lesbicis.

N

N Atalis Comes in Vena-
 tionibus,
 epistolis,
 aucupijs.
 Naucrates Erythræus.
 Nicander Ætolus in Alexi-
 pharmacis.
 Nicander Colophonius in A-
 lexipharmacis,
 in Theriacis,
 in rebus Ætolicis,
 in libro Europæ,
 linguarum,
 mutatorum,
 Georgicis.
 Nicandri enarrator.
 Nicanor Samius de fluminib.
 Nicephorus.
 Nicetas Syracusius.
 Nicocrates Cyprius in rebus
 patrijs.
 Nicostratus.
 Nilus.
 Numenius de piscationibus.
 Nymphis in Heraclea.
 Nymphodorus Syracusius in
 historiis,

Asiatica nauigatione,
 Erynnibus.

○

O Lymphionicus in libro
 de plantis.

Onasus in reb. Amazonicis.

Oppianus in venatorijs.

Oracula.

Orosius.

Orpheus in Argonauticis,

in hymnis,

Minore cratere,

Sacro sermone,

Lapillis.

Ouidius de arte amandi,

Fastis,

Remedio amoris,

Medicamine faciei,

De Tristibus,

De Ponto,

In epistola Acontij,

Ariadnæ,

Cydippes,

Deianiræ,

Didûs,

Helenæ,

Hypsipyles,

Ibide,

Leandri,

Liuiæ,

OEnones,

Paridis,

Phædræ,

Phyllidis,

Sapphûs,

Metamorphosi,

P

P Alladas epigrammato-
 graphus.

SCRIPTORVM

Panyasis.	Cratylo,
Paulus Silentarius epigram- marum poeta.	Critia,
Paufanias in Atticis rebus,	Euthyphrone,
Achaicis,	Gorgia,
Arcadicis,	Legibus,
Bœoticis,	Memnone,
Corinthiacis,	Phædone,
Eliacis posterioribus,	Phædro,
Eliacis prioribus,	Republ.
Læonicis,	Timæo.
Phocicis,	Plato Comicus in Decipiēte.
Messeniæcis.	Plautus in Amphitryone,
Perimander de sacrificiorum ritibus.	Aulularia.
Phæstus in reb. Macedonicis.	Plinius.
Phanodemus in reb. Atticis.	Plotinus.
Phanodius.	Plutarchus in Alexandro,
Pherecrates de sacrificiis, metalla fodientibus.	Arato,
Pherecydes in Iunonis nu- ptiis.	Aristide,
Philippus Byzātius epigram- matum poeta.	Bruto,
Philochorus de sacrificiis.	Catone Vric.
Philostephanus in rebus Cy- priis,	Cleomene,
in rebus Italicis.	Lucullo,
Philemon.	Nicia,
Phocylides.	Numa,
Phylarchus historicus.	Paulo Æmilio,
Phœnix Colophonius.	Pelopida,
Pisander Camirensis.	Pyrrho,
Pindarus in Olympicis,	Sertorio,
Pythicis.	Solone,
Pindari enarrator.	Themistocle,
Plato in Apologia,	Theseo,
Axiocho,	De fluminibus,
Conuiuio,	Audiendis poetis,
	Problematis symposia- cis,
	De musica,
	Amore parētū in filios.
	Sera Dei vindicta.
	De superstitione.
	Proble-

CATALOGVE.

- Problematis,**
Fortuna Romanorum,
Ignis an aqua vtilior,
Industria animalium.
Polemo ad Adæum & Anti-
gonum,
Eratosthenem,
Timæum.
Pollux.
Polybius.
Polycrates Samius.
Polyzelus Rhodius.
Polycharmus in rebus Lyciis.
Polyidus dithyrambicus.
Pompeius.
Pomponius Mela.
Porphyrius de sacrificiis.
Posidippus epigrāmatogra-
phus.
Posidonius de Diis & Heroib.
Posis in Amazonide.
Pfellus de dæmonibus.
Proclus in Hesiodum.
Promachidas Heracleota.
Propertius.
Ptolemæus in Almagesto.
Ptolemæus epigrammato-
graphus.
yt heas de ambitu terræ.
Pythagoras Samius.
Pythænetus in rebus Ægine-
tarum.
- Q**
- Q** Vintus Smyrnæus.
- R**
- R** Hianus in Heraclea.
Rufus Auienus.
- S**
- S** Abinus.
Sappho.
Scymnus Delius.
Seleucus in miscellaneis.
Semus Delius in rebus Delia-
cis.
Seneca in Agamemnone.
Sesosthenes in rebus Iberi-
cis.
Sibylla.
Silenus Chius in fabulosis hi-
storiis.
Simonides Amorgius.
Simonides poeta.
Simonides Ceus in genealo-
giis.
Socrates in commentariis ad
Idotheum.
Sophocles in Aiace,
Antigone,
Captiuis,
Electra,
OEdipode Coloneo,
OEdipode tyranno,
Rizotomis,
Trachiniis.
Sophoclis enarrator.
Sosibius tragicus.
Sosiphanes in Meleagro.
Softratus in introductione
fabulosæ historiæ,
de animalibus.
Staphylus de Thessalia.
Stafinus in rebus Cypriis.
Stesichorus.
Stesichorus Himeræus.
Stesimbrotus.

Srrabo.
Suidas in rebus Thessalicis.

T

T Arrhæus.
Thales Milesius.
Theætetus.
Theagenes de Dijs.
Thelytus Methymnæus in
Bacchicis carminibus.
Theocritus in Adonia cele-
brantibus,
Amaryllide,
Bubulcis,
Cerealia celebranti-
bus,
Cyclope,
Dioscuris,
Encomio Ptolemæi,
Epitaphio Adonis,
Epitaphio Bionis,
Europa,
Hercule paruo,
Hercule leonicida,
Hyla,
Pastoribus,
Pharmaceutria,
Syracusijs,
Thelysijis,
Thalysia celebrantibus,
Thyrside,
Viatoribus.
Theocriti enarrator.
Theodorus de bello Gigan-
teo.
Theodorus Cyrenësis in Me-
tamorph.
Theognis.

Theolytus in Horis,
Theopompus in Callæschro,
in rebus Græcis,
in Philippicis,
in Epopæis.

Theophrastus in historiis
plantarum,
causis plantarum,
de igne,
de lapillis,
de ijs quæ in sicco de-
gunt,
de signis ventorum &
serenitatis.

Theophanes.
Theseus in rebus Corin-
thijs.

Thrasylbulus in historijs.

Thucydides.

Tibullus.

Timachidas de coronis.

Timagetus de portubus.

Timæus Siculus in rebus Si-
culis,
in historijs,
in rebus Deliacis,
in rebus Italicis.

Timarchides.

Timocles.

Timocreon Rhodius in sco-
lijs.

Timonax in rebus Scythi-
cis,
in rebus Italicis.

V

V Alerius Flaccus in Ar-
gonauticis.

Virgi-

CATALOGVS.

Virgilius in Æneide,
in Georgicis,
in Bucolicis.
Vitellio in Opticis.

Xenagoras de insulis.
Xenophon in conuiuio.

X

X Anthus in rebus Æto-
lis.

Z

Z Enodotus Cyrenæus.
Zenodotus Ephesius in
compendiis,
in Linguis.
Zezes.

EGREGIO AC PRÆSTANTI
VIRO, D. ANDRÆE WECHELO,
amico meo carissimo.

MAGNIFICE ac præstans amice: pergratæ mihi fuerunt literæ tuæ; gratum exemplar: sed gratissima diligentia, qua omnes vsi estis in meis Mythologicis imprimendis, & in primis Sylburgius noster, vir meo quidem iudicio, maximæ eruditionis & ingenii: cui gratias ago immortales pro suo optimo in me animo. Sed vellē quæ palam erant deprauata & errata in Græcis, primū correxisset vt re ipsa oportebat, deinde notauisset. ego enim me nō ita diuino ingenio esse profiteor, nihil vt omnino in tāto tamq; diuturno opere obdormitarim. Ac facile erat illud de Eumolpis corrigere, & pro illo ὄπας ὄμπνας suggerere; & pro succis fruges. Carmen vero quod se non potuisse inuenire inquit, apud Homerum est Iliad. v, ita se habens, Μίνως δ' αὖ τέκεθ' ἕδν ἀμύμονα δδύχα-λίωνα. Si contigerit vt volumē denuo imprimatur, oro eundem Sylburgium, vt tāquam compater operis, pro suo optimo iudicio, siquid amplius erratum est incuria impressorum, aut varietate lectionum deprauatum, corrigere illud ne vereatur: quia non feram iniquo animo mea scripta purgatiōra melioraq; ad præsentium posterorumq; vtilitatem edi: atq; in primis quum illud fiet ab amico animo, & doctissimo viro. Neque minus sane cupio Germanorum quàm Italoꝝ comoda, quæ mihi gratissima & optatissima semper euenient. Veruntamen si me quoque certioꝝ feceritis antequā mea imprimantur, sciatis velim me quoque posse non nihil adiumenti importare: quia cupio mea scripta, si possim, quàm paucissimis mēdis scaterē. quod in posterum faciatis, vos obsecro. me enim ad vestra vota in hoc genere semper prōptissimum inuenietis: & facilius, quod ego non videro, vos pro summa diligētia vestra inquiretis. Interim velim me loco amici vestri nō vulgaris habeatis, quibus omnibus in rebus cupio inseruire. Valete viri optimi, Sylburgi, Wechele, Obsopœe, mihi dilectissimi, quibus salutem ac diuturnam felicitatem precor. Venetiis 3 Xbris, 1581.

*Vestrum amantissimus, & ad vota
promptus, Natalis Comes*

NATALIS CO- MITIS MYTHO- LOGIÆ,

LIBER PRIMVS.

Quod sit totius operis argumentum. CAP. I.

V M tantam esse perspicio cognitionis antiquarum fabularum vtilitatē Illustris, atque optime Ioan. Baptista Campeggi, quas poetæ veteresq; sapientes suis scriptis inseruerunt; quantā nullo orationis genere cōplecti possem; admirabile quiddam profectò mihi videri solet, cur nullus ex antiquis scriptoribus ad hanc vsq; diem vniuersam insignium fabularum explicationem susceperit. Atq; id eò magis, quòd vniuersa philosophiæ præcepta sub his ipsis fabulis antiquitus continebantur: quippe cum non ita multis annis ante Aristotelis, & Platonis, & cæterorum philosophorum tempora, omnia philosophiæ dogmata non aperte, sed obscure sub quibusdam integumentis traderētur. Græci enim cum occultam philosophandi rationem ab Ægyptiis in patriam adduxissent, ne res admirabiles in vulgus ederentur, quòd illis malè perceptis ab religione & ab omni probitate plerumque id facile desciscat; & ipsi per fabulas philosophari clam cœperunt. Deinde cum sequentibus temporibus res fuisset denudata, omnisque recta philosophandi ratio ex his in lucem educta, pauci fabulas, antiquum philosophiæ domicilium, vt ita dicam, respexerunt: easque modò vanam theologiam stultorum hominum, modò aniles nugas, futiliaq; mendacium poetarum figmenta

2
 fuisse crediderunt. Præclarè idcirco sacri integerrimi que veræ
 theologiæ scriptores & orthodoxi patres abusus pluribus ver-
 bis insectantur eorum, qui sequētibus temporibus per vanam
 superstitionem diuinos cultus, diuinosque honores in res na-
 turales, figmenta que antiquorum à vero, sempiterno, perfe-
 ctissimo, viuentē Deo transtulerunt. Hæc vna res fuit, vt ego
 quidem sentio, ignoratio fabularum artificij scilicet, cur nemo
 postea fabulas has explicandas susceperit: aut si quis nonnullas
 explicauerit, eam tantum declarationem attigerit, quæ perti-
 nebat ad exteriorem corticem fabularum, hoc est ad simpli-
 cem & omnibus obuiam explicationem. Qui verò altissima
 & occultissima fabularum secreta denudauerit, qui philosophiæ
 dogmata ex obscuris fabularum tenebris in lucem eduxerit,
 aut ad vires actionesque naturæ patefaciendas pertinentia, aut
 ad mores informandos, vitamque rectè instituendam, aut ad
 vires motusque astrorum intelligendos, adhuc repertus est ne-
 mo, vt mihi quidem videtur, tolerabilis. Hoc autem eò magis
 est mirabile, quòd neque poetarum, neque philosophorum,
 neque vllorum scriptorum sententias sine hac diligenti fabu-
 larum inuestigatione percipere rectè possumus, cum illius co-
 gnitionis præsertim vtilitas ad omnes non mediocriter perti-
 neat. Quæ cum ita sint, ego dabo operam pro viribus quatum
 mihi à diuina bonitate concedetur, vt illa quæ ab antiquis scri-
 ptoribus in hanc cognitionem prætermissa fuerunt, aut certè
 ad nos non peruenerunt, conspicua sint scripta nostra legenti-
 bus: quod scriptionis genus plurimum & vtilitatis & volupta-
 tis allaturum certò scio. Quis est enim per Deos immortales
 adeo disciplinarum cōtempitor, qui ea sapientiæ præcepta scire
 non magnopere cupiat, quæ ne exirent in vulgus, fuerunt sub
 variis figmentis ab antiquis sapiētibus occultata? veruntamen
 ne quis illud à nobis expectet, quod scribentibus iniucundum,
 legentibusque foret inutile; nullas hominum in arbores mu-
 tatorum, aut in corpora vel sensu vel ratione carentia, affere-
 mus interpretationes: nisi quæ vtiliter afferri poterunt; nullam-
 que habebimus fabularum illarum rationem, quæ insulsè fue-
 runt à nonnullis excogitata. Neque portenta rursus, aut pro-
 digiosa monstra adducere conabimur ad ingeniosum naturæ
 opificium; cum eas tantum fabulas simus explanaturi, quæ ho-
 mines ad rerum cœlestium cognitionem erigunt; quæ insti-
 tuunt

tunt ad probitatem; quæ deterrent ab illegitimis voluptatibus; quæ patefaciunt arcana naturæ; quæ vel ad scientias denique rerum necessariarum humanæ vitæ, vel quæ ad integritatem perducant, & quæ plurimum faciunt ad optimos quosq; scriptores rectè intelligendos.

De fabularum Utilitate. CAP. II.

TANTA est sanè utilitas quam ex fabularum cognitione percipimus, quanta nullis verbis explicari posset: quod tamen nemini ferè est perspicuum, nisi si quis præclaro ingenio sit ab ipsa natura præditus, multaque antiquorum scripta diligentius considerarit. nos igitur, sicuti solent medici, qui è venenatis etiam vel herbis vel animalibus utilia pharmaca colligunt, & quod optimum sit secernunt è singulis, atque vel perniciofa temperamentorum beneficio sanitati perquam accommodata reddunt, ita facere debemus. Nam altiora fabularum sensa rectè perscrutantes, quid utile humanæ vitæ sub illis contineretur debemus inuestigare; è quo plurimum reportabimus utilitatis; illis interim neglectis, quæ nihil nobis conferre videbuntur. Quòd autem plurimum commodorum ex hac cognitione consequemur, vel illud maximum est argumentum, quòd diuinus etiam Plato primam puerorum eruditionem ab honestis fabulis incipere iussit in libro secundo Reip. cum ita inquit; τοὺς δ' ἐγκριθέντας πείσομαι τὰς τροφάς τε καὶ μητέρας λέγειν τοῖς παισὶ, καὶ πλάττειν τὰς ψυχὰς αὐτῶν τοῖς μύθοις πολὺ μᾶλλον ἢ τὰ σώματα ταῖς χερσὶ: *Selectas autem fabulas matres ac nutrices pueris narrare hortabimur, animosq; illorum fabulis diligentius quam corpora ipsa manibus informare.* Nam profectò quis nesciat, omnia propè Deorum gētium mysteria fuisse ab antiquis sub fabulis occultata? Cùm enim turbæ sceminarum & imperitæ multitudini religio, & Deorum metus, & fides, & probitas & temperantia esset in animis inferenda, qui neque Dei naturam intelligerent, neque integritatem rapinæ ac libidini sine aliquo Deorum metu anteponerent, non solum fabulosæ de Diis narrationes à sapientibus fuerunt excogitatæ; sed etiam fabulosæ imagines, & picturæ monstris propè similes introductæ. Sic fulmina Ioui tributa sunt, tridens Neptuno, sagittæ Cupidini, fax Vulcano; ac va-

ria terrorum instrumenta Diis cæteris. Nam cum minimè sit
 inexpugnabilis mortalium natura, neque validissimas machi-
 nas expectet; quippe quæ omnium calamitatum semina intra
 se contineat, si vel paululum oculos ab illius custodia Deus de-
 flexerit: per se, sine aliis pugnae instrumentis, continuo labefa-
 ctabitur. Hanc tantam percipiendam esse ex fabulis utilitatem
 aperte declaravit ita Dionysius Halicarnassæus libro primo
 Rerum antiquarum; καὶ μηδὲς ὑπολάβοι με ἀγνοεῖν ὅτι τῶν
 ἑλληνικῶν μύθων εἰσὶ τινες ἀνθρώποις χρήσιμοι· οἱ μὲν ἐπιδει-
 κνύμενοι τὰ τῆς φύσεως ἔργα δι' ἀλληγορίας· οἱ δὲ παραμυθί-
 ας ἕνεκα συγγέμενοι τῶν ἀνθρωπίνων συμφορῶν· οἱ δὲ παρα-
 χὰς ἐξαιρούμενοι ψυχῆς, καὶ δέματα, καὶ δόξας καθαιρούντες
 οὐχ ὑγιᾶς· οἱ δ' ἄλλης τινὸς ἕνεκα συμπλαθόντες ὠφελείας.
*Neque mihi obscurum esse quis existimet, quòd è Grecis
 fabulis nonnullæ sunt hominibus perutiles: aliæ siquidem
 sunt, quæ naturæ opera sub allegoriis contineant; aliæ hu-
 manarum calamitatum habent consolationem; aliæ ter-
 rores, animorumque perturbationes à nobis depellunt, opi-
 nionesque parum honestas destruunt; aliæ alterius cu-
 iuspiam utilitatis causa fuerunt inuenta. Nos idcirco
 uniuersam fabularum diuisionem ita faciendam censuimus;
 quòd aliæ fabulæ naturæ secreta continent; vt illa, quòd Ve-
 nus è spuma sit genita, quòd Phœbus Cyclopes occiderit,
 quòdque illi fulmina Ioui fabricarint. Aliæ fortunæ inconstan-
 tiam declarant, nosque ad eam forti animo ferendam instru-
 unt, vt ea quæ de Phœbo dicta sunt, quòd armenta pauerit Ad-
 meti. Aliæ ab impuris opinionibus, & à crudelitate, atque ab
 omni perfidia & impura libidine nos retrahunt, vt Lycaonis
 fabula. Aliæ ad deterrendos homines à rebus turpibus sunt in-
 uentæ, vt Ixionis supplicium apud inferos. Aliæ cohortantur
 ad strenuitatem, vt ea quæ tradita sunt de Hercule. Aliæ ex
 auaritiæ sordibus nos erigunt, vt sitis Tantali. Aliæ ad depri-
 mendam temeritatem confinguntur, vt calamitas Bellero-
 phontis & cæcitas Marfyæ. Aliæ ad virtutes nos alliciunt, ad
 integritatem vitæ, ad fidem, ad æquitatem, ad religionem, vt
 mirifica Elysiorum camporum amœnitas. Aliæ ab omnibus
 denique flagitiis reuocant, vt seuerissimi Triumviri apud in-
 feros singulorum animas defunctorum iudicantes, & grauif-
 sima consccleratorum supplicia. Equidem sic existimo, quasi
 suauissi-*

suauissimum humanæ vitæ condimentum existere fabularum inuentionem, ac earum ærumnarum quas in vita patimur, non mediocri solatium: quas etiam idcirco à sapientibus fuisse excogitatas censeo. Hinc enim cum singulari oblectatione ea percipimus vitæ rectè degendæ præcepta, quibus sine suauitate fabularum terga continuo verteremus. Hanc tantam è fabulis vtilitatem capere minimè possunt ii, qui altiora fabularum sensa non inspexerint, qui que primi corticis (vt ita dicam) mirabilitate irretiti nihil diuinius sub illo inesse crediderunt. Hi etenim tanquam parui pueri per brumam apud ignem sessitantes, aniles nugas fabellasque è poëtis imbibunt, cum interim de vtiliore sanctioreque sententia minimè sint solliciti.

De fabularum Varietate. CAP. III.

SVNT autem plura fabularum genera, quæ nunc à locis in quibus inuentæ fuerunt, nunc ab inuentoribus, nunc ab argumentorum natura, nomen obtinuerunt. A loco quidem Cypriæ, Cilissæ, Sybariticæ. Cùm multi fuerint earum inuentores, obtinuit consuetudo vt omnes Æsopicæ dicerentur cæteris inuentoribus silentio prætermisissis, quia in confingendis fabulis Æsopus omnium aliorum fuit artifex ingeniosissimus. illæ, quæ Sybariticæ dicebantur, agebant de brutis; quæ Æsopicæ, de hominibus. Politicæ dictæ sunt, quibus vsi sunt sapientes ad demulcendos animos potentiorum, atque ad deducendam multitudinem ad humaniorem vitæ rationem. Aliæ rursus morales, aliæ rationales sunt vocatæ, aliæ ex his ambabus formis commistæ. inter politicas fabulas argumenta comœdiarum & tragœdiarum sunt connumeranda, quia etsi ab agresti vita homines per hæc non euocantur, traducuntur tamen ab illegitimis voluptatibus & ab omni intemperantia ad vitæ moderationem. Sed horum argumentorum varia sunt nomina, quia aliæ togatæ, à togis histriionum dicuntur; aliæ palliatæ, à palliis Græcorum; aliæ tabernariæ, pro vestibus & conditione introductarum personarum; aliæ planipedicæ, quòd neque foccis, neque cothurnis, vt in cæteris, horum argumentorum histriones vterentur; aliæ Attellanæ à loco vbi fuerunt inuentæ, cùm tamen simplex sit tragœdiarum nomen.

Aristoteles in Rhetoricis Libycas fabulas ab Æsopicis disiunxit, quia Libycæ de hominibus, Æsopicæ de brutis agerent: id autem idcirco factum est, quia cum Æsopicis aliorum complures fuerunt commistæ. Fabularum nomine tam apologi, quæ figmenta sunt Æsopica, quàm fabulæ, quæ sunt poëtarum argumenta, continentur, vt formæ sub suis generibus. Illæ, quas explicaturi sumus, fabulæ, ac figmenta antiquorum sapientum, in nullum horum generum simpliciter incidunt, sed virtute cum omnibus his ferè commistæ sunt, atque ex omnibus generibus aliquo pacto constant. Quippe cum vel generationem rerum naturalium contineant, vel agant de natura Deorum immortalium, vel de vi planetarum, vel de vita hominum rectè instituenda, quarum singularum natura paulo post à nobis explicabitur.

De apologorum, fabularum, anorumque differentia.

CAP. IIII.

SED antè quàm poëticarum fabularum, & earum quas explanare instituimus, explicationem aggrediamur, operæ precium me facturum esse censeo, si demonstrauero quæ sit inter hæc ipsa genera differentia. E fabulis igitur aliæ sunt, quæ logi siue apologi dicuntur à Græcis, aliæ vocantur *μῦθοι*, siue fabulæ simpliciter. Apologi vel de brutis fiunt solis, vel cum his homines colloquentes faciunt, apologorumque illud est munus vt pro exemplis sint in concionibus, sicuti testatur Aristoteles in Rhetoricis. fabulæ illæ quæ *μῦθοι* dicuntur, cum argumenta tragediarum & comediarum complectantur, & omnem vim denique poeseos quæ fit per imitationem, communi nomine poeticas etiam, quas tractaturi sumus, continet fictiones. Atque sicuti apologi vel agendarum rerum vel omitendarum sunt in concionibus exempla, ita fabulæ in scenis agitantur ad mores hominum vel corrigendos vel informandos: quod etiam testantur musicæ formæ singulis generibus poëmatum attributæ, vt comico generi Lydia, tragico Dorica, satyræ Satyrica. His præterea generibus propriæ fuerunt saltationes, sicuti testatur Plutarchus in libello de Musica. Censuerunt enim ex maioribus nonnulli nihil omnino rectè fieri posse, quod musicæ rationi non conueniret, nihilque tantopere
in mo-

in moribus posse hominum informandis, quàm numerorum concinnitatē, & vocum ac fidium harmoniam, ad quarū modulationem omnes & animi & corporis motiones componerentur. Sed quoniam summam de generibus poematum mentionem fecimus, non erit fortasse iniucundum, si quæ de his in mentem veniunt, paucis explicauero; vel quia cum his permixtæ sunt fabulæ, de quibus tractabimus; vel certè quia nō longè ab his dissident. Omnium igitur poematum fons est id quod poema communi nomine appellatur ob suam præstantiam: hoc enim generibus reliquis impertit argumenta. Hæc inter se differunt tēpore vt ait Aristoteles in poetica, quod poeta dictus ob præstantiā longi temporis res gestas complectitur, cum reliqua poemata intra vnum diem suum negotium absoluant, vnamque tantum cōtineant actionem. In hoc rursus hi poetæ omnes conueniunt, quòd omnibus idem est scopus, & ad vnum finem omnes animum intendunt, vt homines meliores efficiant. Idcirco Homerus, vt prudentem atque omnibus virtutibus cumulatum Vlysem effingeret, illi Phæacum delicias & blanditias Circes iniungit, & Cycloperum pericula proponit, & monstrorum marinorum terrores, à quibus eius socij perdantur, cum tamen ipsum admirabili quadā prudentia ac diuino consilio hæc omnia superantem faciat. Idem rursus Agamemnonem multis facit difficultatibus circūuentum, fortissimorum Heroum cōtentiones excitat, exercitum ira Apollinis propè labefactatū introducīt, Troianis aliquando diuinam vim adesse, ac Deos illis præbere admirabilem strenuitatem, commemorat, quò ex his omnibus incredibilem fuisse Agamemnonis fortitudinem & constantiam declarat: quippe qui vel tot propositis difficultatibus, tamen Priamum debellarit. fuit enim gloriosum pro tuenda æquitate, & pro violato iure hospitii, non pro recuperanda meretricula forti animo pericula subire, cum in arduis difficillimisque rebus gloria collocata sit, nihilque egregium ignavis & desidiosis hominibus sit expositum. Accedit propius tragœdia, quam prior inuenit Glaucus ad poema ob maiestatem personarum, quòd in ea nihil non regium aut heroicum sit: quare nullū habent prologum tragœdiæ sicuti comœdiæ: cuius inuentor fuit Sufario: quippe cum res priuatas nemo nisi edoctus scire, publicas calamitates vel si velit, nemo ignorare possit. Quis enim Regno-

rum ruinas, fragoremque euerfarum ciuitatum, ex quibus oriuntur tragœdiæ, non audiuit? aut quis incensarum urbium & oppidorum caliginem è longinqua regione non prospexit? Differunt igitur ab excellenti poëta hæc duo poëmata tempore, ac inter se personarum dignitate. Atque de his poëmatarum argumentis satis. Differt ænus ab apologis, quia nuda fit in illis brutorum sententia, nisi admonitum, quod ἐπιμύθιον vocant, addideris. in eo vnà cum sententia admista est admonitio, vt ait in his Aristophanis interpretes: αἶνος δὲ μύθου διαφέρει, τῷ τὸν αἶνον μὴ πρὸς παῖδας, ἀλλὰ πρὸς ἄνδρας πεποιθῶσαι· καὶ μὴ πρὸς ψυχαγωγίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ παραινεσὶν ἔχειν τινά. βούλεται γὰρ ἐπικρυπτόμενος παραινεῖν τι καὶ διδάσκειν. *Differt ænus ab apologo scilicet, quia fit ænus virorum causa, at non habetur ad pueros: neque delectationis tantum fit causa, sed habet præterea admonitionem, nam conatur clam docere & adhortari.* Neque apologus igitur simplex, neque fabulæ illæ, quæ sunt poëmatarum argumenta, dicuntur æni: sed quod ex his vtrisque quodammodo compositum fuerit, cum admonitione intra se inclusa. atque hæc sufficiant de apologorum, ænorum, fabularumque differentia.

De partibus fabularum. CAP. V.

FABULARVM partes, earum scilicet quæ apologi dicuntur, præcipuè duæ sunt: rei explicatio, & id cuius causa: siquidem æni & poëmatarum argumenta eam vim habent, vt infinitas partes has intra se contineant, quas nemo propè est, qui suo opte ingenio non possit elicere. At quoniam apologi simplices sunt plerumque, omnesque fabulæ probitatis & prudentiæ causa fiunt, necesse fuit singulis suos fines addidisse. Vbi igitur priorem orationis partem ad informandos mores accommodamus, præcedit προμύθιον appellatum, quasi præcedens fabulæ admonitus: vbi extremam partem ad mores regendos deduxeris, fiet ἐπιμύθιον, sequens scilicet admonitus fabulæ. Quæ fabulæ alteram harum partium non habuerint, sed intra se inclusam, collocandæ sunt in priore classe. Quæ fabulæ sunt Deorum genealogicæ simpliciter, illæ quoniam his maximè vsi sunt poëtae suis poëmatis exornandis, poëticae vocantur, quæ vel ad generationem elementorum attinent,

attinent, vel ad res arcanas naturæ, vel ad motus & vim planetarum; omnes siquidem hæc haud simplicem habent narrationem. Cum fabulas has ad veram interpretationem deducimus, esset interpretationi proprium nomen tribuendum, sed adhuc sine illo persistit, nisi appellemus allegoriam. Sunt autem hæc solæ propè fabulæ, quæ iucunda, quæ magnifica, quæ admirabilia fecerunt antiquorum poemata, eaque locupletarunt: nam si fabulæ hæc de scriptis poetarum eximerentur, nihil propè esset in iis admirabile, aut iucundum.

De fabularum scriptoribus. CAP. VI.

APOLOGORVM & fabularum poetarum antiqui fuerunt scriptores complures: qui tamen ad ætatem nostram peruenerint, non adeo multi. Fuit Æsopus Samius ingeniosissimus confingendorum apologorum artifex, à quo omnes postea apologi dicti sunt Æsopici. Hesiodus præterea fabulosos Deorum ortus carminibus cecinit. Memoriae prodidit Eusebius Porphyrium etiam libros composuisse, in quibus fabulosas Deorum genealogias ad naturæ rationem & opificium perducere conatus est. Zeno, Cleanthes, Chrysippus, ut ait Cicero in libris de Natura Deorum, fabularum antiquarum expositiones in suis voluminibus complexi fuerant, quæ tamen ad nos non peruenerunt. Istud ipsum fecit Orpheus, Musæus, Mercurius, Linus, antiquissimi poetæ, & Phurnutus, & Palephatus Stoicus, Dorotheus, Euanthes, & Ponticus Heraclides, Silenus Chius, & Anticlides, & Euartes, & alij complures mythologi, quorum commentarij vnà cum scriptorum nominibus penè interciderunt, è quibus Ouidius sua in varias formas mutatorum corporum deprompsit argumenta. Nam in quibus voluminibus tot extabant figmèta, quantam aliarum fabularum fuisse mirabilitatem credibile est: ac tot de fabularum scriptoribus.

De Diis Variarum gentium. CAP. VII.

ENIMVERO, quoniam vniuersa antiquorum religio & theologia sub fabulis occultabatur, pluraque sunt in illis

ad generationes & res gestas creditorum Deorum spectantia, necessario dicendum videtur quam variae fuerint diuersarum nationum de Diis ipsis sententiae, antequam ipsas fabulas explanandas aggrediar: quae res quantum afferet utilitatis & commodi ad susceptum laborem, omnibus. postea fiet manifestum, ut censeo. Atque in primis ita facienda est Deorum diuisio. Ex antiquis Diis alii caelestes, alii terrestres, alii aquatici sunt crediti: & aquaticorum aliis maris, aliis fluuiorum, aliis fontium cura fuit commissa. è terrestribus rursus alii montani, alii sylvarum & pastorum praesides, alij agricolarum fuerunt, atque hi in planis locis habitare plerunque putabantur. Coelestium alii summæ rerum humanarum praerant, alii consultores, alii praefuerunt tempestatibus & certis caeli regionibus: alii loca tantum inferna habitare, & sceleratorum praesse suppliciiis, putabantur: neque ulli praeter hos, Dii posse esse crediti sunt. Nam tametsi omnes nationes Deos esse crediderunt, nullæque fuerunt tam feræ gentes, (ut infulsissimorum hominum, qui se sapientes dicere ausi sunt, opiniones taceam) quæ hunc mundum aut fortuito genitum esse existimarint, aut sine aliqua incredibili prouidentia gubernari; cum sit è tam variis rebus tam concinno ordine coagmentatus: tamen paucae fuerunt, quæ Deos introducere ausae sint, nisi ab aliis acceptos. Cum enim suos Magos haberent Persæ, Prophetas Ægyptii, Chaldeos Assyrii, aliosque sacerdotes aliis nominibus vocatos aliae nationes, omnium propè religionum origo ab Ægyptiis in Græciam, & in Persas prius, deinde ad alias nationes manasse credita est. Quamuis omnes isti vno ordine falluntur, quod ante Ægyptios, primi omnium mortalium Hebraei non solum religionem, sed etiam verum Dei cultum acceperunt; & non humanis consiliis, sed diuinis præceptis ad veram religionem fuerunt instituti. Græcia postea sequentibus temporibus cum bellicæ laudis gloria florere inciperet, paulatim & sacrorum ritus immutauit, & tantum Deorum numerum auxit, quamuis disciplinarum cognitionem acquireret, ut magnam Deorum coloniam ad cæteras ciuitates postea transmiserit. In hoc vnum tamè omnium propè populorum ac gentium sententiae primum conuenerant, ut diuina illa quæ videntur, superna corpora, Solem, Lunam, reliquaque astra cum perpetuo motu agitari conspicerent, ab ea celeritate & Deos appellauerint, & esse crediderint;

runt; ut Plato testatur in Cratylo. Neque vlla ferè gens inuenta est; quæ aliud esse Deos, quàm ipsa cœlestia corpora primùm crederit. Hanc opinionem secutus videtur Homerus, cum Solem omnia audire, omniaq; videre inquit, quod est, ut ait Plato libro secundo de legibus, solius Dei munus: ita verò se habet Homeri carmen;

ἡέλιος θ' ὅς πάντ' ἐφορᾷ, καὶ πάντ' ἐπακούεις.

Sol qui cuncta audis, quiq; omnia conspicias Deus.

Huius opinionis autores fuerunt Ægyptii, à quibus & templorum extruendorum rationem, & imaginum, & rituum sacrorum, Græci in patriam reportarunt, sicuti testatur Herodotus in Euterpe his verbis; δώδεκα θεῶν ἐπωνυμίας ἔλεγον πρώτους Αἰγυπτίους νομίσαι, καὶ ἄλλιασ παρὰ σφέων ἀναλαβεῖν βωμῆσ τε, καὶ ἀγάλματα καὶ κούσ θεοῖσι ἀπονείμασ σφέας πρώτιστα, καὶ ζωὰσ οὐ λίθοισι ἐγγλύψαι. *Duodecim Deorum nomina primos Ægyptios existimasse, atque Græcos ab illis cepisse, eosq; primos aras, & imagines, & templa Diis sibi erexisse.* Neque horum tamen solam rationem extruendorum in Græciam Ægyptii transmiserunt, sed etiam ipsa nonnullorum Deorum nomina, ut idem scriptor testatur in eodem libro: καδὸν δὲ καὶ πάντα τὰ ὀνόματα τῶν θεῶν ἐξ Αἰγύπτου ἐλήλυθε ἐς τὴν Ἑλλάδα: *omnia ferè Deorum nomina ex Ægypto in Græciam commigrarunt.* ac deinde: ὅτι γὰρ δὴ μὴ ποσειδέωνος, καὶ διοσκούρων, (ὡς καὶ πρότερόν μοι ταῦτα εἶρηται) καὶ Ἡρης, καὶ Ἰστίης, καὶ Θέμιος, καὶ χαρίτων, καὶ Νηρηίδων, καὶ τῶν ἄλλων θεῶν Αἰγυπτίοισι αἰεὶ κοτε τὰ ὀνόματα ἔστι ἐν τῇ χώρῃ. *Nisi profecto Neptuni, & Dioscurorum, (sicut antea dictum à me fuit) & Iunonis, & Vestæ, & Themidis, & Charitum, & Nereidum, & aliorum Deorum nomina semper sunt in Ægyptiorum regione.* Neq; solos hos Deos coluit Ægyptia simplicitas, sed monstra quædam, & animalia partim hominibus infensa, partim utilia, ut canes, boues, anguillas, ut ait Herodotus in eodem libro; νομίζουσι δὲ καὶ τῶν ἰχθύων τὸν καλούμενον λεπίδωτόν, ἱρὸν εἶναι, καὶ τὴν ἔγχελυ, καὶ τῶν ὀρνίθων τοὺς χλωαλώπεκας. ἔστι δὲ καὶ ἄλλος ὄρνις ἱρὸς, τῷ ὀνόματι φοῖνιξ. *Existimarunt è piscibus squamosum sacrum esse, & anguillam, & ex avibus vulpanserem. est item alia avis sacra, cui nomen est phœnix.* cum paulatim ab ipsa religione ad superstitionem lapsi essent, (est enim arctiori religioni su-

perstitio, vt parsimonia auaritiæ, vitium propinquum. Nam, vt ait Diuus Paulus ad Rom. 12. rationi conueniens fit obsequium vestrum) iure Rhodius Anaxandrides comicus poëta, his carminibus ita Ægyptiorum deridet insaniam.

οὐκ ἂν δυναίμην συμμαχεῖν ὑμῖν ἐγώ.
οὔθ' οἱ τρόποι γὰρ ὁμοιοῦσ', οὔθ' οἱ νόμοι
ἡμῶν, ἀπ' ἀλλήλων δὲ διέχουσιν πάλυ.
βοῦν προσκωεῖς, ἐγὼ δὲ θύω τοῖς θεοῖς.
τὴν ἔγχελαι μείγισον ἠγῆ δαίμονα,
ἡμεῖς δὲ τῶν ὄψων μείγισον παρὰ πολυ.
οὐκ ἐοδίεις ὕεια, ἐγὼ δὲ γ' ἠδδομαι
μάλισα τέτοις. κωῖα σέβεις, τύπῃω δ' ἐγὼ
τοῦψον κατεδίξασαν ἠνικ' ἂν λάβω.

*Haud esse vobiscum queo commilito,
Concordibus nec moribus, nec legibus,
Per maxima intervalla differentibus.
Bouem colis, Deis ego maesto bouem.*

*Tu maximum anguillam Deum putas, ego
Obsoniorum credidi suauissimum.
Carnes suillas tu caues, at gaudeo
His maxime. canem colis, quem verbero,
Edentem vbi deprehendo forte obsonium.*

Neq; tamen his brutis Diis contenti fuerunt Ægyptij, sed multa herbarum genera in Deorum numerū retulerunt, sicuti testatur Iuuenalis, vbi Ægyptiam simplicitatē carpit hoc pacto.

quis nescit qualia demens

*Ægyptus portenta colat? Crocodilon adorat. & alibi;
Porrum & capre nefas violare, ac frangere morsu.
O sanctas gentes, quibus hæc nascuntur in hortis
Numina.*

Atqui non hæc ab Ægyptiis monstra tam absurda acceperunt Græci in numerum Deorum, sed alia his non multo fortasse meliora. Qui Dij fuerint in Græciam primū translati, declarauit Homerus in lib. 3. Iliadis, ita inquiring:

Ζεῦ πάτερ, ἰδὴ δὲν μεδέων, κύδισε, μέγισε,
ἠελίος θ' ὅς πάντ' ἐφορᾷς καὶ πάντ' ἐπακούεις·
καὶ ποταμοὶ, καὶ γαῖα, καὶ οἱ ὑπένερθε καμόντας
ἄνθρωποις τίννυθον.

Iupiter ex Ida clarissime, maxime; & vna

*Sol qui cuncta audis, quiq̄ue omnia conspicias & nius:
Fluminaq̄ue, & tellus, & sub tellure virorum
Crimina qui castigatis.*

Atque infinita est prope illorum Deorum multitudo, quos Græcia postea ceremoniis, altaribus, ac templis magnificentissimis auxit. Persæ hos prope Deos existimarunt, quos antiqui Græci, qui non nati essent è mortalibus hominibus, ut asserit Herodotus in Clio his verbis: οἱ δὲ νομίζουσι, διὲ μὲν ἐπὶ τὰ ὑψιλότατα τῶν οὐρανῶν ἀναβαίνοντες θυσίας ἔρδειν, τὸν κύκλον πάντα τοῦ οὐρανῶ δία καλέοντες. θύουσι δὲ ἡλίῳ, καὶ σελλύῃ, καὶ γῆ, καὶ πυρὶ, καὶ ὕδατι, καὶ ἀνέμοισι. τέτοιισι μὲν δὴ μούνοισι θύουσι ἀρχῆθεν. *Istis verò sancitum est ut in altissimos montium vertices ascendentes Ioui sacrificent, Iouem vniuersum cæli ambitum appellantes. Sacrificant & Soli, & Lunæ, & Telluri, & igni, & aqua & Ventis; his enim solis ut sacrificent, antiqua obtinuit consuetudo.* Hi cum prisecam tantum Theologiam retinerent, novos Græcorum Deos irridentes, vbi Xerxes in Græciam cum exercitu traiecisset, omnia Deorum Græciæ templa Magis autoribus inflammaverunt, quòd nullum in locum dicerent Deorum numen esse includendum, quibus cuncta debent esse libera & patientia, ut testatur Cicero in lib. secundo de legibus. Nam deridere consueverunt Persæ eos qui res huiusmodi facerent, ut ait Herodotus in Clio in his verbis: Πέρσας δὲ οἶδα νόμοισι τέτοιισι χρωμένους· ἀγάλματα μὲν, καὶ νηοὺς, καὶ βωμοὺς, οὐκ ὄν νόμῳ ποιευμένους ἰδρύεσθαι, ἀλλὰ καὶ τοῖς ποιέουσιν μωρίην ἐπιφέρουσι. *Persæ, ut ego cognoui, his legibus utuntur, imagines quidem, & templa, & aras non erigunt pro suis institutis, sed & illos qui hæc faciunt, accusant insania.* Atque Romani nullam Deorum effigiem per multos annos habuerunt: quia docuit Numa Deum esse mentem puram, minimè genitam, aut visui subiectam mortalium, quæque aliqua humana industria exprimi posset. cum inquit etiam Demosth. contra Aristogitonem pectus mortalium esse templum Deo gratum, & optimum, & augustissimum, iustitia, verecundia, & obseruantia legum communitum. Hæc ratio non esset magnopere fortasse improbanda, si vel omnes essent sapientes, vel si sapientum etiam mens semper opportunis temporibus ad res diuinas esset conuersa, neque humanis cogitationibus ab institu-

to cultū distraheretur. Sed cū res aliter se habeat; & templa; quò ad diuinum cultum conuenirent, & imagines Dei & sanctorum hominum, tanquam monumenta amicorum Dei, fuerunt instituēda. Nam si statuæ clarorum virorum, & eorum qui pro patria fortiter occubuissent, iure apud Romanos & ceteras nationes tanquam præclara virtutis exempla erigebantur, quibus incitarentur posteri ad virtutem; quo pacto virorū bonorum, & amicorum Dei, & qui pro veritate, Christianaque rep. fortiter occubuerunt, tanquam præclara monumenta virtutis, & fidei, & constantiæ, quibusque deprecatoribus apud Deum vteremur, non erunt iure optimo vbiq; imagines erigendæ? Est enim omnium templorum augustissimum pectus mortalium, fide, pietate, innocentia, sanctitate, mansuetudine, pro pulcherrimis aulæis institutum & communitum. Atque ne ita Deorum religio paulatim deficeret, quæ anima est ciuitatum, & omnis humanæ vitæ stabilimentum, & templa, & imagines, & dies solennes, & sacrorum ritus, & publicæ ceremoniæ fuerunt in ciuitatibus prudenter institutæ. Scytharum Deos Herodotus in Melpomene ita recensuit; θεους δὲ μούρους τοὺς δὲ ἰλάσκονται, Ἰσίνην μὲν μάλιστ' αἰετὴν ἐπὶ δὲ Δία τε καὶ γλυῦ, νομίζοντες τὴν γῆν τοῦ Διὸς εἶναι γυναικᾶ· κατὰ δὲ τοῦτους, Ἄπολλωνά τε, καὶ οὐρανίην Ἄφροδίτην, καὶ Ἡρακλέα, καὶ Ἄρεα. τούτους μὲν πάντες οἱ σκύθαι νενομίμασι. *Deos autem solos hos placant, Vestam quidem præcipuè, postea Iouem ac Tellurem, Tellurem Iouis uxorem existimantes: post hos, Apollinem, cælestem Venerem, & Herculem ac Martem. Hos enim omnes Scythæ Deos putarunt.* Ac in eodem libr. scribit deinde Libyæ populos Soli ac Lunæ sacra facere, neque vllos præterea Deos putare. At Iudæi, vt memoriæ prodidit Cornelius Tacitus lib. 21. solam mentem antiquitus, vnumque numen intellexere, profanosque esse putarunt eos qui Deorum imagines mortalibus materiis in species hominum effingerent: summum illud, & æternum, neque mutabile, neque interiturum. Igitur nulla simulachra vrbibus suis, nedum templis fuerunt. at Strabo lib. decimosextimo Geographiæ varios fuisse diuersarum nationum Deos ita tradidit, vt singulæ propè ciuitates suos proprios Deos haberent. Nam cū tria ex terrestribus animalibus vniuersa Ægyptus coleret, bouem, canem, felem; ex auibus accipitrem, ibim; ex aquaticis squam

mosum

mosum, oxyrinchum; tum Saitæ, vt inquit, & Thebani ouem colebant præcipuè; Latum piscem Nili, Latopolitani; lupum Lycopolitani; Cynocephalum Hermopolitani; cepum Babylonii qui colebāt iuxta Memphim; aquilam Thebani; leonem Leontopolitani; capram & hircum Mendefii; murem & araneum Athribitæ. Longum esset omnium nationum ac populorum opiniones, vel potius delirationes de Diis recensere, qui cùm religionis originem ab Ægyptiis accepissent, vel antiquã non retinentes Theologiam deriserunt magistros postea, vel ipsi in peiores superstitiones inciderunt. Hanc igitur Deorum notionem cùm homines primùm habuissent, perspicerentq; quòd mundus prouidentia gubernaretur, neque tamen cuius intelligere possent; quippe cùm sidera in humanis rebus agere permulta intelligerent, neque tamen omnia pro illorum arbitrio gubernari, rem diutius inuestigãtes & cognitionis desperatione capti, paulatim à religione in superstitiones delapsi sunt: atque alii alios Deos introduxere. Est enim ab ipsa natura comparatum, vt cùm nimio Deorum metu homines opprimuntur, ad humilia & sordidã quæq; declinent, nihilque posse cõmitti tam paruum putent, quod Dii maxima cum iracundia ac supplicio non vlciscantur. Hæc res fecit vt iidem Græci, qui Ægyptiorum, aliarumque nationum acceptas ab iis superstitiones deriserant, in multo maiores errores sint postea collapsi. Nam & adulteros, & latrones, & ebriosos, ac facinorosos homines, qui multo erãt brutis impuriore, pro Diis coluerunt. quare cùm de Diis loquerentur, adulteria, furta, parricidia, prælia, crudelitatemque illis iniunxerunt, quæ propria sunt latronum & sceleratorum hominum facinora, vt res Diis talibus conuenientes. Athenienses tamen cùm sapientiores essent, ac horum Deorum turpitudinem intelligerent, neque vllum nisi sempiternum & optimum esse posse Deum putarent, quia esse omnino cognoscerent, qui esset, ignorarent, aut etiam fateri ob cæterorũ Græcorum metum non auderent, ignoto Deo aram erexerunt. Hanc tantam Deorum multitudinẽ tot fabularũ inuolucris postea implicarunt, cùm liceret omnibus quidquid de Diis collibuisse confingere, vt quãuis multi postea conati sint, nemo tamẽ hæctenus expedire illos Deos ex his inuolucris potuerit, sed adhuc cõplures impliciti permanent, & in perpetuum fortasse nonnulli mansuri sunt. Qui enim omnia

quæ de Diis ab antiquis dicta fuerunt, ad optimum finem se deducturum putarit, idem speret se omnia nauigia quæ vbi- que nauigant, sine vlla iactura in portum posse perducere. Non enim semper cum ratione insanierunt antiqui sapientes vocati, aut poëtæ in his confingendis. Perdurauit huiusmodi de multitudine Deorum opinio vsque ad Platonis tempora, qui priscam Græcorum theologiam quodammodo immuta- uit, cum vnum esse Deum crederet, & eum vniuersum assidue gubernare, quem modò mundi animam, modò mundum ipsum appellauit; modò vim illam quæ esset in omnibus natu- ralibus corporibus diffusa ac permista, quam antea ad Mona- dem deduxerat Pythagoras. Atque horum vterque rectè, si diutius in eadem sententia permanissent. nam cæterorum qui se appellabant sapientes, nugæ lubens prætereo. Romani postea Græcia subacta quasi captiuam Græcorum religionem in patriam transtulerunt, cum & antea Græcorum sacrorum ritus permultos haberent, & si quid ad absolutam superstitio- nem deficeret, illud totum ex Hetruria sæpius acciuerint: do- nec omnium superstitionum euerfor Christus, non modò tantam Deorum impurorum multitudinem profligauit, sed etiam veram, sanctam, & omnibus saluberrimam religionem introduxit: quæ nulla vnquam vel leuitate gentium, vel impu- ritate ac scelere populorum, vel sacerdotum auaritia, vel here- ticorum calumniis, labefactabitur. Vbi que enim veritatem emergere necesse est. Atque tot breuiter dicta sint, de diuisio- ne Deorum variarum gentium.

Quòd vnus necessariò sit Deus. CAP. VIII.

ET si res est, quæ ad veram theologiam potiùs quàm ad fabularum explicationem pertineat, num vnus, an plures esse possint Dij, inquirere: tamen quia non prorsus abhorret à theologia fabularum expositio, videtur conuenire huic loco vt breuiter declarentur ea quæ de vno Deo ab antiquis sapien- tibus probabiliter dicta fuerunt. Neque vnquam Platonis il- lam sententiam probandam esse magnopere censui, qui nefas esse dicebat, vbi huiusce vniuersitatis parentem inueneris in vulgus proferre. quasi verò alia sit omnibus vtilior aut magis necessaria cognitio, quàm omnium bonorum autorem

Deum

Deum cognoscere, aut rem non cognitā conueniat venerari. Nisi fortasse ita inquit, nullam oportere vulgus teneri Dei religione ac reuerentia, & nescio quid colere & beneuolentia profēqui, quando amare Deum maximē omnium opus est. Multæ sunt igitur rationes, quæ vnum esse, ac non plures Deos ostendunt. nam si plures sint Dij, hunc ipsum Deorum numerum ob singulorum imbecillitatem esse necesse est. Ij si sint imbecilli, quo pacto sunt Dij appellandi? fient enim eo pacto supplices potentiori, & aliquando deficient, quorū vtrunque cum miserum sit, Dei naturæ quī conuenire poterit? videmus siquidem in omnibus animantibus eam esse naturę prouidentiam, vt, quanto quæque sunt debiliora, citiusq; moriuntur, tanto plura ex his producātur, fœcundioraque sint. Quod si tantus erat Deorum numerus, quantum habuerunt antiqui, atque inter hos mares & fœminæ, breui futurum erat vt tot Diis deficerent magistratus & imperia, & nisi otiosi ac desidiosi viuere mallent, cerdones, & agricolas, & fabros Deos haberemus, neque terra hominibus habitanda nostris temporibus iam esset relicta. Sed quoniam repugnat Deos esse, & plures esse, & esse mares ac fœminas, terra tota hominibus relinquitur. Præterea si plures sint Dij, necesse est eos esse vel parī vel impari potentia, vt Xenophanes ait Colophonius. Si sint quidam impares, quo pacto debiliores sint Dij, ipsi viderint. Sin omnes pares existant, nolensque alius volentem impediatur, res iam neque fieri, neque non fieri poterit, quod non potest sine risu intelligi. Multa igitur odia & pugnæ assiduè inter hos Deos intercedent, quoniam sempiternæ intercedent causæ, quæ nunquam cessabunt: neque enim par parem vnquam nisi fortuna profligabit. Alterum igitur horum necesse est, vel fortunam Diis etiam dominari, vel perpetuas esse inter Deos discordias & contentiones: quorum neutrum Deo conuenire vllō pacto potest. Est igitur Deus vnus, sempiternus, potentissimus, optimus, felicissimus, quorum nihil potest esse cum animi perturbatione. Non sunt igitur antiquorum Dij, cum plures sint, cum cœlum contentionibus sit plenum, cum multo sint mortalibus miseres, cum eos & dormire dixerint poëtæ, & potationibus atque conuiujs indulgere, & Veneris stimulis mirificè exagitari. Quis enim nesciat somnum & epulas esse ob corporis debilitatem, cum ille ad labores corpus

reficiat, hæc ad naturæ vim conseruandam requirantur? Inde effectum est vt Alexander Macedo se Deum esse adulatoribus prædicantibus responderit, se longè diuersa à diuina natura experiri, cum & somnum & Veneris titillationes sentiat. Quòd si horum Deorum natura deficiente nutrimento deficeret, & ad libidinem illi incitantur, qui possunt non esse mortales, aut qui potest eorum genus nisi reparetur, non deficere? Non sunt igitur Dij illi antiquorum, sed fabulæ illæ partim naturæ res occultas habent, partim mores informant, partim sunt inania vulgi figmenta, vt dicebamus.

Quo pacto Dij antiquorum fuerint sempiterni. C A P. IX.

AT QVÆ vt pateat vera esse illa quæ dicta sunt hæcenus de Deorum antiquorum mortalitate, quid de Ioue ipso principe omnium Deorum scriptum fuerit à poëtis, consideremus, quem modò patrem, modò Regem omnium Deorum vocarunt, sicuti Homerus in primo Odyssææ,

τοῖσι δὲ μύθων ἤρχε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε.

Hos ita compellat hominum pater, atque Deorum.

modò sempiternū, vt Virgilius lib. 1. Æneid. in his significauit,

ô qui res hominumque Deumque

Æternis regis imperiis, & fulmine terres.

& Orpheus in hymnis,

Ζεῦ πολύτιμε, Ζεῦ ἀφθιτε.

Iupiter ô venerande, Iupiter sempiternæ.

quem eundem facit rerum omnium autorem, vt ex his patet,

ὦ βασιλεῦ, διὰ σὺν κεφαλῶν ἐφάνη τάδε ρεῖα,

γαῖα θεὰ μήτηρ, ὀρέων θ' ὑψηλές ὄχθοι,

καὶ πόντος, καὶ πάνθ' ὅπως ἔρᾶνός ἐντὸς ἔταξε.

Iupiter alme tuo sunt omnia munere nata:

Diua parens Tellus, præcelso vertice montes,

Et maria, & quidquid cælum complectitur altum.

Hunc tamen sempiternum Iouem, & rerum omnium autorem, Virgilius in Dictæo monte Cretæ nutritum existimauit, quem etiam ab apibus educatum fuisse scribit lib. 4. Georgicorum, vt patet in his carminibus,

Nunc age, naturas apibus quas Iupiter ipse

Addidit, expedi am: pro qua mercede canoros

Curetum

*Curetum sonitus, crepitantiaque ara secuta,
Dictæo cali Regem pavere sub antro.*

Sed illud magis mirum fortasse videbitur, quòd neque tamen certum est vbi educatus fuerit hic præclarus & illustris antiquorum Deorum pater. Messenij enim apud se natum & educatum fuisse Iovem contendebant, cuius ostendebant apud se incunabula, & à Neda Ithomeque nutricibus, & à Curetibus servatum fuisse affirmabāt, vt ait Pausanias in rebus Messeniæ. Hanc ipsam de Iouis ortu contentionem ita attigit Callimachus in hymnis;

Ζεῦ, σὲ μὲν ἰδαιίοισιν ἐν ἔρεσι φασὶ γενέσθαι,
Ζεῦ, σὲ δ' ἐν Ἀρκαδίῃ. πότεροι πάτερ ἐφεύσαντο;
*Iupiter Idæis aiunt te in montibus ortum,
Iupiter Arcadicis: utri sunt falsa locuti?*

Quòd si nutricum varietatem perspiciamus, si modò vera est sententia Actij medici clarissimi, quòd ingenium & mores nutricum in lacte referuntur, nonne fera potius Iupiter quàm homo videbitur, qui tot brutorum lac suxerit? qui truculentissimas feras habuerit nutrices? qui ab apibus, à capris, ab vrsis fuerit educatus? atque quòd capræ lac hauserit, ita Ouidius in quinto fastorum libro ait;

*Olenia surget sidus pluuiæ capella,
Quæ fuit in cunis officiosa Iouis.*

Hanc Iouis capram idcirco nominauit Aratus in Phænomenis, vt est in eo carmine;

Ὀλενίω δέ μιν αἶγα διὸς καλέουσ' ὑποφῆται.
Oleniam, capramque Iouis dixerunt poëta.

Atque de vrsis, cuius lac Iupiter suxerit, ita meminit idem Aratus in his;

Ἀρκτοὶ ἅμα τροχόωσι, καὶ δὴ καλέονται ἅμαξαι.

Αἱ δὴ τοὶ κεφαλὰς μὲν ἐπ' ἰξύας αἰὲν ἔχουσιν

ἁμῆλων· αἰεὶ δὲ κατωμάδια φορέονται,

ἔμπαλιν εἰς ὤμους τετραμμένα. εἰ ἔτερόν δὴ,

κρήτηθεν κῆναι δὲ διὸς μεγάλας ἰότητι

ἔρανον εἰσανέβησαν, ὅ μιν τότε κουρίζοντα

Δίκτω ἐν εὐώδει ὄρεος χεδὸν ἰδαιίοιο

ἄνθρωπον ἔκατέθεντο, καὶ ἔτρεφον εἰς ἐνιαυτὸν,

Δικταῖοι κέρητες ὅτε κρόνον ἐφεύσαντο.

Vrsæ dicitur, quas dicunt nomine Plaustrum.

*Alternè quarum semper caput illa tangit:
Inque humeros versa, his pronis illa & que feruntur.
E Creta, si vera ferant, conscendere cælum
Consilio meruere Iouis, quia cum puer esset
Dicto in odorifero vicino collibus Ida
Deposueret Iovem, quem nutrire per annum,
Fallere Saturnum Cretes cum potuere.*

Hunc ipsum Iovem, quem Hesiodus in Theogonia hominum patrem atque Deorum appellavit, mortuum ac sepultum fuisse apud Cretenses sermo vulgatus fuit; quamvis eam famam conatur frustra Callimachus refellere, ut patet in his carminibus;

*καὶ γὰρ τείφον ὦ ἀνα σείο
κρηῆτες ἐτεκλήναντο, σὺ δ' ἔθάνες ἑσὶ γὰρ αἰεὶ.
tuum Rex magne sepulchrum*

Cretes struxerunt: es semper, & viuis & & que.

Quòd si fatorum necessitati subiiciebatur, uti testatur Æschylus in Prometheus ita inquit;

πρ. μοῖραι τρίμορφοι, μνήμονές τ' ἐρίνυες

χορ. τέπων ἄρ' ὁ Ζεὺς ἐστὶν ἀδελός εἶρος.

Prom. Parca triformes, & memores Erinnyes:

Chor. His ergo cunctis Iupiter impotentior.

quo pacto Deus, & pater, & Rex hominum ac Deorum dici poterat? Sed non hominum sermones tantum, at Deorum etiam ipsorum sententias de Ioue consideremus. hunc vel à Mercurio ipse finxit Plautus in proœmio Amphitryonis mortalem appellari his verbis;

Mirari non est æquum sibi si pratimet:

Atque ego quoque & qui Iouis sum filius,

Contagione mea matris metuo malum.

Etenim ille quovis huc iussu venio

Iupiter, non minus quàm nostrum quovis formidat malum,

Humana matre natus, humano patre.

Quare si ipse natus est, ut ceteri homines, & mortuus, & à mortalibus originem duxit, quo pacto sempiternus esse potuit? siquidem omnia quæ nascuntur, aliquando interire necesse est. At quo pacto Iupiter dictus est sempiternus? quia, uti dicitur, cum de illo tractabimus, cum gloriæ cupidus maximè fuerit, templaque sibi extrui ubique studuerit, fecit vulgaris

opinio

Opinio illorum qui magistratus & imperia admirantur, ut summus Deus putaretur. quare postea nunc vim factorum, nunc prouidentiam Dei, nunc Deum ipsum, quam mundi animam appellarunt nonnulli, nunc æthera, Iouem nuncuparunt: quæ cum sempiterna sint, Iouem etiam putarunt sempiternum. sic, ubi pro vi diuina per aquas diffusa, Neptunus intelligitur, dicitur sempiternus, pro Vulcano ignis, pro Venere naturalis procreandi libido, pro Cerere, terræ feracitas. Nam si hoc pacto Dij antiquorum accipiantur, erunt sempiterni ex illorum sententia, qui mundum, eiusque elementa sempiterna putarunt. sin eorum genealogiam inuestigemus, omnes fuerunt mortales, & ab hominibus procreati, ut patebit postea. Atqui absurdum fuit hominum nominibus res sempiternas appellare, diuinæque prouidentiae splendorem sub his humanis velare integumentis, quippe cum minimè conueniat res admirabiles horum profanorum nominum colluione inquinare. At quia viderent sapientes animos multitudinis apertis rationibus ad eruditionem non posse adduci, horum figmentorum suauitate illos ad se allexerunt, quæ sola causa fuit, cur tot postea fabulæ sint inuentæ.

De sacrificiis superiorum Deorum. CAP. X.

UT autem pateat elementorum, rerumque naturalium virtutes, & vires dæmonum eorum qui in iis inhabitarent, qui Dij à multitudine imperitorum fuerunt existimati, his nominibus vocatas fuisse à sapientibus; non erit absurdum si genera sacrificiorum Diis singulis attributorum breuiter explicauero, quippe cum multa sacrorum genera fuerint ab antiquis pro singulorum Deorum natura instituta, & victimæ variæ, & varia suffimentorum ratio, & non idem habitus sacrificantium. Neque enim omnibus molæ offerebantur, neque omnibus accendebantur lumina, neque sacra fiebant semper super sublimibus aris, neque semper per diem. Diuersa denique pro singularum nationum more, pro varietate temporum, pro creditorum Deorum natura, sacrificia ubique offerebantur; quòd alia cœlestibus, alia terrestribus, alia aquaticis, alia Diis inferis conueniebant, quorum alia priuatim, alia fiebant publicè. Primum igitur omnium scire con-

uenit non solum in animalibus, aut in plantis, ad vires, bonitatemque singulorum plurimum conferre ciborum vim, aerisque temperiem, sed etiam in illis daemionibus, quibus plenum esse hoc vniuersum, quod intuemur, tradiderunt sapientes. Qui enim in obscuris cauernis habitant, multum sunt magis & immites & feri, & crassiore quadam materia, quippe quae propius ad corpus accedat, sicuti testatur Psellus in iis libris quos scripsit de Daemionibus, quam illi sint daemones, qui regionem ignis vel aeris incolunt; quod accidit ob habitationis naturam ac vim syderum. Quid enim mirum est astra in his plurimum posse, cum & metallis, & durissimis lapidibus, & plantis dominari putentur? Aut quis nesciat alia metalla Soli, alia Lunae, alia Veneri, alia Mercurio, alia aliis astris, propter quasdam proprietates ac similitudines, quod aliis etiam contingit corporibus, esse attributas? omnem igitur vim sacrorum, omnemque Deorum ritè expiandorum rationem in cognoscenda daemionum natura consistere arbitrabantur. Quare cum caelestia corpora ignea esse crederent, quae opinio non solum fuit Anaxagorae & Empedoclis, sed multorum etiam aliorum philosophorum, in horum sacrificiis & lumina, & figuras, & multa ad visum spectantia addiderunt, quorum arae sublimes struebantur, super quibus accendebantur lumina, & victimae caesae imponebantur. Cum igitur sacra fiebant superis, ac Ioui praecipue, arae in sublimibus locis extruebantur, ut inquit Melanthes in libro de sacrificiis hoc pacto; πάν δὲ ὄρος τοῦ Διὸς ὄρος ὀνομάζεται, ἐπεὶ ἔθος ἦν τοῖς παλαιοῖς, ὑψίστῳ ὄντι τῷ θεῷ ἐν ὑψιθυσίας ποιεῖν. *Omnis autem mons Iouis mons appellatur, quoniam mos fuit antiquorum, ut altissimo Deo existenti in loco sublimi sacrificarent.* Sic etiam è Iouis ipsius oraculo sacra fiunt in montibus apud Apollonium in lib. 2. Argonaut.

καὶ βωμὸν ποίησε μέγαν Διὸς ἱκμαίοιο,
 ἱερά τ' εὖ ἔρρεξεν ὅν ἔρεσιν ἀσέρι κείνῳ
 Σειρίῳ, αὐτῷ τε κρονίδῃ Διὶ, τοῖο δ' ἐκίτη.

*Ingentem Iouis humentis tunc extruit aram,
 Et sacra imponit in montibus: hic quoque sacra
 Sirius accepit, sic Iupiter ipse volebat.*

& ut est apud Herodotum in Clio, quem locum citatui, cum de Diis variarum gentium loquerer. Quin etiam & Apollini aram in littore erexerunt Argonautae, atque cum mons ibi nul-

lus esset, sublimem illam fecerunt, ut in his ait idem poëta.

τὰ δὲ ῥέξομεν οἶα πάρεσι,

βωμὸν ἀναστήσαντες ἐπάκτιον.

Iust. aq; soluentes in primo erexitus aram

Littore sublimem.

Huius rei vel illud argumento est, quòd etiam apud Latinos altare, quasi alta area, vocatum fuit. Erat præterea illa templorū erigendorum consuetudo ut non modò sublimia & ampla extruerētur, sed etiam quæ orientem solem statim exciperent, ut ait Plutarchus in Numa Pompilio, neque vlla re impedirentur, sed forent vndique libera, & minimè occupata, ut testatur Promachidas Heracleota, atque Dionysius Thrax his verbis in lib. 3. διαρεσεῶ, οἱ γὰρ ναοὶ τῶν παλαιῶν καὶ τὸν ἥλιον ὑπερκύψαντα εὐθὺς ὑποδέχεσθαι εἰώθεσαν, καὶ τοῦ φωτὸς εὐθὺς ἐμπιμπλάσσει τῶν θυρῶν ἀναπεπλάμενων, ὅπου καὶ τὰ ἱερὰ ἔρρεξαν. *Antiquorum enim templa ex orientem solem statim excipere solebant, & statim orto lumine fenestris ac foribus patefactis repleri, ubi sacrificia fiebant.* Neque illud sanè prætermittendum duxerim, quòd voluerunt antiqui genera etiam ædificiorum, Deorum illorum naturæ, quibus dicabantur, plurimum conuenire. Nam Ioui, Marti, Herculi nō nisi Doricum; Baccho, Apollini, Dianæ, Ionicum; Corinthiacum virgini Vestæ conuenire præcipuè creditum est: quamuis aliquando omnibus his generibus in eodem templo utebantur. Nam in delubro Alexæ Mineruæ, cuius architectus fuit Scopas Parius apud Tegeatas, cūm triplex esset columnarum ordo, primus ordo, qui ingredientibus sese offerebat, erat Dorici operis; secundus Corinthiaci; tertius qui iuxta templum fuit, erat Ionico artificio elaboratus. Istud autem fiebat cūm delubra essent Diis variis consecrata, vel cūm Diis illis essent dicata, quorum multiplex esset facultas, & ad mares ac fœminas elementa spectarent. Nam cūm Ioui Olympio apud Eleos templum esset erectum Dorica ex ædificatione, cuius in exteriori parte columnæ cū Doricis epistyliis ostendebantur, tum Iunonis etiam templum triphylæ, quod fuit ab Oxylo artifice erectum, cūm operis figura Dorica extructum fuit columnis eiusdem artificii circumquaque illud ambientibus, ad explicandam credo maximam vim aeris, & ad significandum quòd Iuno Iouis esset soror, aer scilicet ab ignis natura non longo intervallo in su-

prema parte dissentiens. atqui extruebantur ita ipsa templa, ut apertis fenestris statim ortum solem exciperent, sicuti testatur Possidippus epigrammatum poeta in his carminibus;

ἦρι δ' ἀνοιγόμενοι πρῶτον λάβρον ἡλίου φῶς
ναοὶ Λητοῖδ' αὖ καὶ Ἡφαιστοῖο θεοῖο.

*Vulcani ac Phæbi radios cepere priores
Surgentis Solis foribus delubra reclusis.*

Non inscitè itaque Virg. lib. 12. Æneidos sacrificantes inducit ad solem orientem conuerti, cum ita inquit;

Illi ad surgentem conuersi lumina solem.

Erat præterea consuetudo ut Diis superis manè sacra fierent sole oriente, sicuti vita defunctis & inferis occidente sole: velut ait Callixenus Rhodius in iis quæ scripsit de Alexãdria, hoc pacto:

τοῖς μὲν οὖν κατοικημένοις περὶ τοῦ ἡλίου δυσμᾶς ἐναγίζομεν τοῖς δὲ ὑβρανίδας ὑπὸ τὴν ἑω τοῦ ἡλίου ἀνατέλλοντος ἱερεῦομεν. *Vita defunctis sanè circa occasum solis parent amicus; at cælestib.*

Diis aurore tempore sub exortum solis sacrificamus. Coronabantur autem in ipsis sacrificiis & victimæ, & altaria, & homines sacrificantes, ut testantur hæc carmina oraculi Delphici, quæ sunt in oratione Demosthenis contra Midiam;

αὐδῶ ἐρχθείδαισιν ὅσοι πανδίωνος ἄστυ
καίετε, καὶ πατρίοισι νόμοις ἰθύνεθ' ἑορτὰς,
μεμνήσθαι Βάκχιο, καὶ ἐυρυχόρους κατ' ἀγυὰς
ἰσάναι ὠραίων βρομίῳ χάριν ἄμμιγα πάντα,
καὶ κνίωσ' ἄν βωμοῖσι κάρη σφάνοις πυκάσαντασ.

*Impero Erechthidis vobis Pandionis Urbem
Qui colitis, patrio & facitis solennia ritu,
Ut memores Bacchi sitis, lateq; per urbem
Primitias Bromio cuncti statuatis, & iidem
Soluatis grates passim fumantibus aris
Tempora sacratis redimiti ritè coronis.*

Quod etiam significauit idem Demosthenes in oratione contra Neæram seruari in aliorum Deorum sacrificiis in his;

ἀγιστεύω, καὶ εἰμὶ καθαρὰ καὶ ἀγνή ἀπὸ τῶν ἄλλων τῶν οὐ καθαρῶν
ρευόντων, καὶ ἀπ' ἀνδρὸς σωουσίας. *sum enim pudica, & pura
& casta ab aliis puritati aduersantibus, & à viri cōgressu.*

Et quoniam aliæ arbores Diis aliis fuerunt consecratae, idcirco Diis variis sacrificaturi sacerdotes variis coronis ornabantur; utpote in Dionysiâcis myrto, ut ait Timachidas in libro de

Coronis.

Coronis. & Aristophanes in Ranis in his attigit:

πολύκαρπον μὲν τινάσων

ἀμφικρατὶ σὺ βρύοντα

σέφανον μύρτων.

Fructiferam quidem quaiens

Circa caput tuum & ientem

Coronam myrtorum.

At in Cerealibus quercu coronabantur, ad perpetuam accepti ab illa Dea beneficii memoriam: ut significauit in his Virg. in primo lib. Georgicorum,

neq; antè

Falcem maturis quisquam supponat aristis,

Quàm Cereri torta redimitus tempora quercu

Det motus incompositos, & carmina dicat.

In sacris Herculis populo coronabatur, ut testatur idè lib. 8. Æn.

Populeis adsunt euincti tempora ramis.

In sacrificiis Apollinis lauro coronabantur, ut ait Apollon. lib. 2. Argon.

ξανθὰ δ' ἔρεψ' ἄμενοι δ' ἀφνη καθύπερθε μέτωπα:

Flaua q̄ sunt & viridi redimiti tempora lauro.

Scriptum reliquit Andretas Tenedius in nauigatione Propon- tidis antiquos triplici ordine coronandi vsos fuisse in sacris: quem locum etiã declarauit enarrator Apollonii, cum alii ca- piti superiùs coronas imponerent, alii ad tempora vsq; depri- merent, alii ad collum vsque detraherent. verum non solum coronabantur sacerdotes in sacris, aut sacrificantes, sed etiam vasa quibus utebantur, & victimæ quæ fuerant immolandæ, quibus coronæ circa collum apponebantur, earumque cornua inaurabatur, ac vittis coloribus Diis quibusque gratis innecte- bantur, ut illud est Ouid. lib. 7. Metamorph.

ferunt q̄, secures

Colla torosa bouum & iuctorum conua & vittis.

Quòd autem vasa etiam coronarentur, ita testatus est Virg. lib. 3. Æneid.

Tum pater Anchises magnum cratera corona

Induit, impleuit q̄, mero, diuos q̄, & vocauit.

Neque verò victimæ quæuis eligebantur in sacrificia, sed quæ præstantiores essent, multo antè reseruabantur: quare cum è grege deligerentur, egregiæ victimæ dictæ sunt; at cum exi-

merentur ex armentis, quibus notæ inureretur sacræ, eximiæ. Nam trifariam armenta diuidebant antiqui, cum aliam partem destinarent fœturæ, aliam laboribus, aliam reseruarent ad altaria, ut innuit Virg. lib. 3. Georg.

Continuoq; notas, & nomina gentis inurunt:

Et quos aut pecori malint summittere habendo,

Aut aris seruare sacris, aut scindere terram.

Erant autem singulari diligentia delectæ victimæ quæ Deorum sacrificiis dicabantur, non solum ob eximiam pulchritudinem, sed etiam ob puritatem coloris cum diuersi omnino reijceretur, neque liceret mutilam, aut aliqua corporis parte carentem victimam ad aram adducere. atque hanc diligentiam ita breuiter attigit Lucianus in dialogo de sacrificiis: ἀλλ' οἷγε θύοντες σεφανώσαντες τὸ ζῶον, καὶ πολὺ γὰρ πρότερον ἐξετάσαντες εἰ ἐντελές εἴη, ἵνα μηδὲ τῶν ἀχρήστων τι κατασφάτῳσι, προσάγουσι τῷ βωμῷ. enim uero sacrificantes victimam coronant, multoq; prius studio perquirunt num perfecta sit, nequid inutile iugulent, atque ad aram deducant. Deinde vestes sacerdotum puras, neque vlla macula inquinatas conuenire putarunt. quod ita innuit Virg. lib. 12.

puraq; in veste sacerdos

Setigera factum suis, intonsamq; bidentem

Attulit, admonitq; pecus flagrantibus aris.

Nam neque laboribus assuetas victimas, neque illas ex quibus aliqua utilitas capta fuisset, Diis conuenire arbitrabantur. Deinde aliis Diis alius coloris vestes magis erant idoneæ. nam Diis inferis atræ vestes, cœlestibus purpureæ, ut ait Mænander in libro de Mysteriis, cōueniebant; quibusdam verò albæ, ut sacrificiis Cereris, sicut testatur Ouid. lib. x.

Festapa Cereri celebrabant annua matres,

Illa quibus niuea velata corpora veste

Primitias frugum dant spicæserta suarum.

& lib. 4. Fast.

Alba decent Cererem, vestes Cerealibus albas

Sumite; nunc pulli Velleris usus abest.

Deinde Diis aliis fœminæ victimæ tantum, aliis soli mares immolabantur. in omnibusque sacrificiis committebatur piaculum, si quis cæde pollutus, vel alio flagitio, ad aras accessisset; minimeque grata erant sacrificia, quæ ab impuris manibus scele-

sceleratorum hominum offerebantur. Idcirco per nouem dies noctesque, saltem oportebat ab omni libidine sacerdotes, aut mulieres ædituas, aut initiaturas abstinere, vt est in his;

*Per ἣν nouem noctes Venerem, tactus ἣν virorum
In Vetitis memorant.*

Sic & Cybeles sacerdotes membrum genitale sibi quodam lapide abscindebant, vt casti viuerent. & Athenis alii bibebant cicutam, vt vim membri genitalis amitterēt, & mulieres præterea initiaturæ sibi lectos è viticis foliis substernebant, vt refrænarent libidinem. quare iure scripsit Demosthenes in oratione contra Timocratem hæc de præsidibus sacrorum; ἐγὼ μὲν γὰρ ἠγοῦμαι δεῖν τὸν εἰς ἱερὰ εἰσιόντα, καὶ χερνίβων καὶ κενῶν ἀφόμενον, καὶ τῆς πρὸς τὰς θεοὺς ἐπιμαλείας προσάτην ἐσόμενον, οὐχὶ προσημένων τακτὸν ἡμερῶν ἀριθμὸν ἀγνεύειν, ἀλλὰ τὸν βίον, ὅλον ἠγνευκέναι τοιούτων ἐπιτηδεύμάτων. *ego sanè sic existimo, eum qui ad sacra accedit, & res sacras sit tractaturus, aut res ad Deos spectantes curaturus, oportere non prædictum aut statutum dierum numerum esse castum, sed per vniuersum vitæ suæ cursum ab huiusmodi turpibus studiis abstinuisse.* Neque enim ad sacra accedere cuiquam licebat, nisi lotis manibus: quare & Æneas sacra attingere ita vel per summam pietatis opportunitatem recusat apud Virgil. lib. 2.

*Tu genitor cape sacra manu, patrios ἣν Penates;
Me bello è tanto digressum, & cedere recenti
Attrectare nefas; donec me flumine viuo
Abluero.*

Et Homerus lib. 3. Iliad.

χερσὶ δ' ἀνίπτοισι διὶ λείβαν αἶθοπα οἴνον
ἄρομαι. οὐδέ πη ἐστὶ κελανεφεί κρονίωνι
αἵματι καὶ λύθρῳ πεπαλαγμένον βύχετάα δαι.

*Non decet illotis manibus lsbare superno
Vina Ioui, pudor hoc prohibet fecisse; cruore
Turpatum me & cede virum Diis fundere vota.*

Existimabant enim antiqui eandem esse animi quàm etiam corporis purgationem; vt cum quis in flumine manus aut corpus abluisset post cædem, ille purus statim efficeretur: quare ita scribit Anticlides libro 74. reddituum; ἔθος γὰρ ἦν τοῖς παλαιοῖς, ὅπερ καὶ νῦν ἀκμάζει, ὅταν ἢ φόνον ἀνθρώπων,

ἢ καὶ ἄλλας σφαγὰς ἐπιθεῖν, ὕδατι ἀεννάω τὰς χεῖρας ἀπονι-
 πηνεῖς τῷ μιάσματος κάθαρσιν. *Erat enim mos antiquo-
 rum, qui nunc etiam seruatur, ut qui cadem hominum, vel
 aliorum animalium cōmississent, perenni aqua manus ab-
 luerent, ad commissi piaculi lustrationem. quare iussit He-
 siodus nulli Deorum sacra fieri oportere antequam manus
 lotæ fuerint manè, cum ita scribat in operibus:*

μηδέ ποτ' ἐξ ἠοῦς δι' ἰσθμῶν αἰθοπα οἶνον

χερσὶν ἐνὶ πῶισι, μηδ' ἄλλοις ἀθανάτοισι.

Nunquam vna Iouis, superis & erubentia libes,

Ante manus fluvij quam pura laueris & rida.

Nam cum purus sit Deus, & ab omni profus forde immunis,
 non conuenire crediderunt illi ministro qui ad eius altare ac-
 cederet, manus, aut aliquam corporis partem habere inqui-
 natam aut impuram. Quare si quis neglecta purgatione ad sa-
 crificia accessisset, illius preces Deos neque audire neque re-
 spicere arbitrabantur. Erat præterea non parua diligentia in
 eligendis lignis, quæ conuenirent singulis factorum generi-
 bus: quoniam non ex quibusuis lignis ignis accendebatur, sed
 ex lignis in legibus sacrificiorum nominatis. Sic in sacris Bac-
 chi antiquitus nulla ligna, nisi oporobasilidis, aut phibaleæ fi-
 cus, aut viticis cum foliis vitium vrebantur, vt ait Hegemon
 lib. 2. Georgicorum. in sacris Veneris myrtus vrebatur. at apud
 Sicyonios ignis non fiebat nisi è lignis iuniperi, quibus folia
 addebantur pederotis, vt ait Paus. in Corinthiacis. In Iouis sa-
 cris ilicis ligna, in Martis fraxinorum, in sacris Herculis albæ
 populi, cerri, aut æsculi, aut corni, vt scriptum est ab Ephoro
 libr. 2. de Ponderibus Asiæ, & ab Epigene in Heroïna. Sunt au-
 tem huic rei argumento illa quæ scripta sunt à Timæo Siculo
 in libro secundo historiarum in hunc modum: μετὰ τῆς τρωί-
 ας ἄλωσιν πολλοὶ τῶν Λοκρῶν περὶ τὰς γηγέας ναυαγησάντων
 ἀνηρέθησαν· οἱ δὲ λοιποὶ σὺν Αἰάντι μόλις εἰς Λοκρίδα διασώθη-
 σαν. φθορᾶς δὲ καὶ λοιμῆς τὴν χώραν αὐτῶν μετὰ τὸ τρίτον ἔτος
 ἐχόντων, διὰ τὴν μίξιν ἀθέμιτον Αἰάντος τῆ καοσάνδρα, ἔχρησεν
 ὁ θεὸς δεῖν εἰς ἔτη χίλια τὴν Αἰθίω τὴν ὄν ἰλίω ἰλάσκεσθαι, πέμ-
 ποντας δύο παρθένους ἐπὶ κλήρω καὶ λοχήσῃ. καὶ μετὰ ταῦτα
 ἔθος ἦν τοῖς τρωσὶ πέμπομένας προὔπαντοῦσι κατασχέειν καὶ
 ἀναρεῖν, καὶ τοῖς ἀκάρποις καὶ ἀγρίοις τῶν ξύλων καίειν. ὅπερ
 ἐποίουν μέχρι τῷ Φωκικοῦ πολέμου. τότε γὰρ ἐπαύσαντο ταύτης

τῆς θυοίας, μάλλον δὲ ἀσβετίας. Post captam Troiam multis
 ex Locris naufragium iuxta Gereas passi perierunt: reli-
 qui Veri cum Aiace per summas difficultates in Locridem
 tandem euaserunt. At Verò anno deinde tertio cum fa-
 mes & pestilentia eorum regionem inuasisset, quia negle-
 cta religione Ajax cum Cassandra rem illegitimè habuis-
 set, responsum est redditum ab oraculo oportere per mille
 annos placare Palladem Troianam duas Virgines è suis
 quotannis sortitos Troiam mittentes. Mansit postmodo illa
 consuetudo Troianis ut missas Virgines obuij caperent ac
 iugularent, quas postea sterilibus & agrestibus lignis com-
 burerent, qui ritus ad belli Phocensis &sq; tempora perdu-
 rauit. Tunc enim immunitatem eius sacrificij, vel potius
 eius impietatis Locrenses obtinuerunt. Est autem illud ar-
 gumento, quòd summam diligentiam adhiberent antiqui in
 eligendis lignis ad sacrificia, quòd cum ædituis, auguribus, fæ-
 cialibus, interpretibus, lignatores etiã vocati præerant sacrifi-
 cii, quibus id tantùm curæ erat, vt legitima ligna pararentur,
 & concinnè igni imponerentur. nam nisi omnia seruarentur
 legitima in sacrificiis, publicæ inde calamitates oriebantur:
 cuius rei vel illud est argumento, quòd si quis in Iouis Lycæi
 templum, aut etiam in aream, minimè peractis prius lustra-
 tionibus legitimis, ingressus fuisset, intra annũ omnino mori
 necesse erat, vt scripsit Hegefander lib. 17. & Paus. in Arcadicis,
 iccirco scriptum est à Paus. in prioribus Eliacis, in Iouis Olym-
 pij fano, vbi magistratus nigro ariete faciebant, neque vlla
 portio victimæ dabatur vati, sed collum tantùm lignatori mo-
 re maiorum, mandatum fuisse negotium lignatori vt ad sa-
 crorum vsum ligna certo precio daret vel publicè ciuitatibus,
 vel priuatim cuiilibet, quæ non erant ex alia arbore, quàm ex
 alba populo: qui honor habitus est arbori, quòd eam Hercules
 è Thesprotide primus in Græciam portauit, quam ad fluuium
 Acherontem Thesprotidis reperit, cuius etiam lignis victima-
 rum femora cremauit. Dicebantur esse in Lydiis Persicis co-
 gnomento vocatis vrbes duæ, Hypæpæ & Hierocæfareæ, in
 quibus vtrisque templum erat amplissimum cum cellis & a-
 ris, super quibus erat cinis longè diuerso colore à cinere com-
 muni. Huc ingressus sacerdos lingua Græcis ignota aris ligna
 imponebat, caput tiara velabat, implorabat Dei ignoti cogno-

men; cum recitasset carmen ex libro lingua plane ignota Grecis ac perorasset, sponte sua e lignis, nullo igne admoto, purissima flamma omnibus procul absistentibus emicabat, ut ait Theagenes in lib. de Diis, & Paus. in prioribus Eliacis. Tanta diligentia & in purgationibus & in omni sacrificiorum ratione uti oportebat. Summæ præterea obseruantia & reuerentia Deorum templa fuerant apud maiores. nam si quis supplex ad aras Deorum confugisset, eum inde diuellere per religionem non licebat, ut scribitur à Paus. in Achaicis. quare cum Atheniensium magistratus in eos saeuissent, qui cum Cydone in arcem Mineræ confugerant, & ipsi, & omnes eorum posterius violatae religionis Mineræ poenas dederunt. Sic Lacedæmonij cum violassent eos qui supplices in templum Neptuni confugerant, tam ingentibus tamque crebris terre motibus Sparta concussa est, ut nulla propè domus experta tantæ ruinae fuerit. atque longum esset calamitates eorum memorare qui propter neglectam vel falsam antiquorum religionem in summum capitis discrimen inciderunt. Erant præterea nonnullis in ciuitatibus quaedam familiae, quæ solæ nonnullorum Deorum sacris initiarentur, sicut Herculi Pinarij, ut est apud Virg. li. 8. At Cereris sacris apud Athenienses soli initiabantur Eumolpidae, quia primus Eumolpus illa sacra celebravit, ut testatur Acefodorus his verbis: *αποικῆσαι δὲ τὴν ἐλευσίνα ἰσχυροῖσι, πρῶτον μὲν τὰς αὐτόχθονας, εἶτα Θρακῆς τοὺς μετ' εὐμόλπου παραγενομένους πρὸς βοήθειαν, εἰς τὸν κατ' ἐρεχθέως πόλεμον. τινὲς δὲ φασὶ καὶ τὸν εὐμόλπον εὐρεῖν τὴν μῆσιν τὴν σωτελεμένην κατ' ὄναι αὐτὸν ἐν ἐλευσίνῃ, δῆμιτρίῳ καὶ κόρῃ. Habitasse in Eleusine prius indigenas narrant, at deinde Thracas, qui cum Eumolpo suppetias tulerunt per bellum quod fuit cum Erechtheo. at alij inquirunt, Eumolpum inuenisse sacrificia quæ sunt anni uersaria in Eleusine Cereri et Proserpinæ. Androtio verò li. 2. de sacrificiis non eum Eumolpum inquit illa sacrificia inuenisse, sed alium Eumolpū, qui fuit quintus à primo, qui pugnavit aduersus Erechtheum. sic enim inquit; *εὐμόλπος γὰρ γενέσθαι κήρυκα, τὸ δὲ εὐμόλπον, τὸ δὲ ἀντίφημον, τὸ δὲ μουσαῖον τὸν ποιητὴν, τοῦ δὲ εὐμόλπον τὸν καταδείξαντα τὴν μῆσιν, καὶ ἱεροφάντην γεγονότα. Nam Eumolpum fuisse praconem, ex quo nascitur Eumolpus, ex hoc Antiphemite, ex hoc Musaei poeta, ex hoc Eumolpus, qui ritum sacrorum demonstravit, atque functus fuit sacerdotio.* Erat illa præterea consuetudo, ut*

victimæ

victimæ inauratis cornibus ad aras candidæ adducerentur, vti testatur Valerius Flaccus in primo Argonauticorum:

Dabit auratis & cornibus igni

Colla pater, niueique greges altaria cingent.

Neq; parua adhibebatur præterea diligentia in obseruandis victimis, vbi ad aras adductæ fuissent, an libèter astarent: nam si reluctarentur, remouebantur ab aris, quia Düs minimè grata esse putabantur. quare ita scripsit Virg. lib. 2. Georg.

Et ductus cornu stabit sacer hircus ad aram.

Experiebantur præterea voluntatem victimarum per molarum insersiones, cum illis & cultri & victimarum tergora conspergerentur, & cultrum obliquum à fronte ad caudam ante immolationem deducere solebant, quod innuit Virg. lib. 12.

Dant fruges manibus salsas, & tempora ferro

Summa notant pecudum.

Enimuero tantum erat in obseruandis victimis studium, vt non sufficere videretur si quiete ad aram astitissent, nisi etiam annuerent sacrificiis, vt ait Myrti. li. 2. rerum Lesbicarum his verbis: οἱ μὲν ἔν ἱερείῳ τὸ ὕδωρ εἰώθεσιν ἐμβαλεῖν εἰς τὸ οὖς τοῦ ἱερείου, ὡς ἐπινεύηταις πελεταῖς. Nã sanè sacerdotes aquam infunderent in aurem victimæ consueverunt, vt illa annuat illis sacrificiis. Erant aquæ præterea propriæ singulis sacrificiis magis aptæ creditæ. nã in sacris & in nuptiis Athenis nulla aqua, nisi Callirhoes fontis vti mos fuit. In Delo aqua templi nulla alia in re, nisi in sacris vti solebant. ac neq; fluuioꝝ quidem cæterorum omnium aquæ omnibus sacrificiis apte putabantur: siquidem Ioui Olympio aqua Alphei grata fuit, vt in Arcadicis rebus testatur Pausanias. At Amphiarai fontis vocati, qui erat in Oropiorum agro Amphiarai & Apollinis templo proximus, aqua neq; ad lustrandum, neq; ad lauandas manus vti fas esse censèbatur. tanta erat antiquorum in rebus sacris ritè peragendis industria ac diligentia. Obseruabatur præterea ex institutis sacrificiorum vt ternarius numerus in sacris usurparetur: nã, vt scripsit Porphyrius in libr. de sacrificiis, mos fuit antiquorum, vt cum floribus, herbas & ramos arborum & animalia dæmonibus prius offerrent, cum essent altissimo Deo immolaturi: quod quidem ter faciebatur, vt illi dæmones ipsi summo Deo vota ac preces hominum sacrificatorum asportarent, quos Dei supremi nuntios esse arbitrabantur. His enim & gratias agebant pro impetratis à Deo beneficiis, & salubria precabatur, & hos venerabantur vt summi & excelsi Dei illius ministros. His

ita obseruatis tum sacerdotes preces incipiebant, ac paucis præmissis vinum inter cornua victimarum effundebant, vt innuit Ouid. lib. 7. Metam.

*Admoti quoties templis dum vota sacerdos
Concipit, & fundit purum inter cornua vinum.*

Atque Virg. non solùm sacerdotes, sed illos etiam quorum ergo sacra fiebant, vinum inter cornua fundere solitos ait lib. 4. Æneid.

*Ipsa tenens dextra pateram pulcherrima Dido,
Candentis vacca media inter cornua fudit.*

Deinde paucis interiectis precibus farina hordei cum sale permisto primùm in tergus victimæ spargebatur; quæ ista de causa tenui aqua, tanquam leui imbre, fuerat à ministro perfusa, atque illæ molæ dicebantur: quas Græci ούλοχύτας vocant, cum sit ουλή hordeum, χέω fundo. Vbi igitur ita conspergæ victimæ aliquandiu stetissent, dum preces à sacerdotibus, sacrorumque præfectis agerentur, cultri ad eas iugulandas aut secures parabantur, & hydria aqua plena ad lauandas manus ministrorum. Deinde post nonnullas preces aliam molarum partem cum villis è fronte victimæ euulsis in ignem super aram tunc accensum coniiciebant, quæ prima libamina vocabantur. hoc ita significauit Hom. lib. 3. Odyss.

*χέρνιβά τ' ούλοχύτας τε κατήρχετο, πολλά δ' Ἀθήνη
εὐχέτ' ἀπαρχόμενος, κεφαλῆς τρίχας ἐν πυρὶ βάλων.*

*Fudit aquas, fuditque molas, ac multa precatus
Pallada, dat flammæ euulsos de vertice villos.*

atque postea idem poëta libro etiam ξ.

*ἀλλ' ὄγ' ἀπαρχόμενος κεφαλῆς τρίχας ἐν πυρὶ βάλων
ἀργιόδοντος ὕδρος, καὶ ἐπέύχετο πᾶσι θεοῖσι.*

*Verùm hic sacra ferens dat flammæ fortè suillos
E capite euulsos villos, Diuosque precatur.*

Sic Virg. lib. 6. Æneidos;

*Et summas carpens media inter cornua setas,
Ignibus imponit sacris libamina prima.*

Erat illa præterea consuetudo, vt illi quorum causa fiebant sacrificia, altera manu cum precibus, dextra scilicet, aram tenerent: quem ritum ita attigit Virg. lib. 4. Æneid.

Talibus orantem diædis, aramque tenentem.

Nec longo sanè interuallo peractis quibusdam preces victimas

victimam securi percutiebant, ut patet ex libr. 3. Odyss. ubi haec sunt carmina;

πέλεκυ δὲ νεοπτόλεμος θρασυμήδης
 ὄξυν' ἔχων ὄν' χερὶ παρίσατο βοῦν ἐπικόψων.

*Sumpta Neoptolemo est audaci deinde securis,
 Ille bouem casurus erat quo proximus ara.*

Atque si sacra fiebant superis, nulla ratio sanguinis habebatur. Enimvero hunc fuisse ritum sacrorum apud Romanos etiam, eaque in sacris seruari quae diximus, ita summam complexus fuit Dionys. Halicarnass. libr. 7. rerum antiquarum: σωτελε-
 θείσης δὲ τῆς πομπῆς ἐβουθύτουν εὐθύς οἱ ὕπατοι καὶ τῶν ἱερέων
 οἷς ὄσιον, καὶ τῶν θνητόλων, τρόπος ὁ αὐτὸς ἦν τῶ παρ' ἡμῖν. χερ-
 νιφάμενοί τε γὰρ αὐτοὶ, καὶ τὰ ἱερά καθαρῶ πᾶσι γνίσαντες ὕδα-
 τι, καὶ δῆμιτρος καρπούς ἐπιρράναντες αὐτῶν ταῖς κεφαλαῖς,
 ἔπειτα χερνυξάμενοι, θύειν τότε τοῖς ὑπηρεταῖς αὐτὰ ἐκέλευον.
 τῶν δὲ οἱ μὲν, ἐσῶως ἔτι τοῦ θύματος, σκυτάλη τοὺς κροτάφους
 ἔπαιον· οἱ δὲ πίπλοντος ὑπετίθειαν τὰς σφραγίδας· καὶ μετὰ τῶ-
 το δῆραντές τε καὶ μελίσσαντες, ἀπαρχὰς ἐλάμβανον ἐξ ἐκείνου
 ἀπλάγχου καὶ παντὸς ἄλλου μέλους· ἅς ἀλφίτοις ἀναδέυσαν-
 τες ζέα: προσέφερον τοῖς θύουσιν ἐπὶ κανῶν· οἱ δὲ ἐπὶ τοὺς βωμοὺς
 ἐπιτιθέντες, ὑφῆπλον, καὶ προσέσπενδον οἶνον κατὰ τῶν ἀγιαζο-
 μένων. *Vbi transacta fuisset pompa, consules statim boues
 immolabant, & ex sacerdotibus aut ministris cuiuscum-
 que munus illud conuenire putaretur, erat idem qui est
 apud nos ritus. Nam manus ipsi lauantes, puraque aqua vi-
 ctimas lustrantes, ac Cereris fructibus illarum capita spar-
 gentes, postea precati, iubent ministris illas mactare. Ex his
 vero, alij stantis adhuc victimae tempora scytale percutie-
 bant, alij sub illam cadentem sigilla supposuerunt, ac postea
 corio nudantes, membratimque dissecantes è singulis intes-
 tinis primitias capiebant, ceterorumque membrorum: illas
 igitur farina hordei conspergentes in canistris ad sacrifi-
 cantes afferebant. Illi super altare imponentes ignem ac-
 cendebant, vinumque libantes in eas victimarum primitias
 effundebant.* Haec summam à Dionysio. Adhibebantur &
 alia lumina in sacrificiis Deorum caelestium praeter ignem v-
 rendis sacrificiis necessarium: per quae significabant vim clarif-
 simam Deorum patere in rebus omnibus; atque per ipsa lu-
 mina puritatem etiam ipsorum Deorum demonstrabant, ad

quorum sacrificia non liceret, nisi puros accedere. Vbi igitur purgatae, & molis consperfae, & dissectae fuissent victimae: antequam illarum membra incensis altaribus imponeretur, thus in flammis iniiciebatur, & in illud vinum è pateris in flammis in Deorum honorem, quod ita innuit Ouid. lib. 13. Metam.

*Thure dato flammis, & vinoque in thura profuso,
Caesariūque bouis fibris de more crematis.*

Postquam haec egissent, elegissentque partes victimae quas Diis offerrent, reliquas in conuiuia quae per omnes solennitates in honore Deorum fiebant, reseruabant. at illae partes quae electae forent sacrificiis, ut ignem facilius admitterent, molis conspergebantur; sicut patet ex lib. 8. Apollon.

*Ἄγκυρος δ' ἐτέροιο κατὰ πλατῶν ἀνχένα κόψας
χαλκείῳ πελέκῃ κρατεροῦς διέκερσε τένοντας.
ἤριπε δ' ἀμφοτέροισι πῶδ' ῥῆυδ' ἠς κεράεσσιν.
τοῦς δ' ἐτάροι σφάξαν τε θοῶς, δειράν τε βοείας,
κόπῃον δ' αἰτρεῦόν τε καὶ ἱερὰ μῆρ' ἐτάμοντο.
καὶ δ' ἄμυδις τάγε πάντα καλύψαντες πύκα δημῶ,
καῖον ἐπὶ χίρῃσιν ὃ δ' ἀκρήτους χέελοιβάς
Δισονίδης.*

*Tum bouis alterius percussit colla securi
Arae ubi Ancaeus, fortes nervosque cecidit.
Prolapsus ceciditque ingens in cornua humi bos.
Hos socij iugulare citi, his & tergora costis
Diripere: & coxas, & cadere singula membra:
Hac adipe & tegere, & sacris imponere flammis
Aesonides, atque inde molas conspergere salsas.*

Cum ignis postea exarsisset ut etiam magis extolleretur, supra haec vinum effundebant, sicut ait Hom. I. Iliad.

*καῖε δ' ἐπὶ χίρῃσιν ὃ γέρων, ἐπὶ δ' ἀδοπα οἶνον
λεῖβε.*

*Vbit ligna super senior: tum munere Bacchi
Labaust fuditque merum.*

In sacrificiis illorum Deorum qui aërij putabantur, praeter ignem cantilenas etiam addiderunt, cum illos harmonia delectari arbitrarentur, atque Dei huiusmodi credebantur omnes illi daemones qui à terra & ab aqua omnem regionem usque ad locum stellarum supremum gubernarent. Nam ad triginta millia daemonum esse scribit Hesiodus, qui Iouis sint ministri,

& ob-

& obseruent quæ fiant à singulis hominibus: ita nihil quod Deo cognitum non sit, esse existimarunt. Sic enim inquit:

τρῖς γὰρ μύριοι εἰσὶν ἐπὶ χθονὶ πούλυτοί τε ἰσθ
ἀθάνατοι Ζηὸς, φύλακες θνητῶν ἀνθρώπων.
οἴρα φυλάσσουσιν τε δίκας καὶ χέτλια ἔργα,
ἠέρε εἰσάμενοι, πάντη φοιτῶντες ἐπ' αἶαν.

*Millia triginta terras habitantia Diuum
Sunt Iouis hi obseruant hominum mortalia facta.
Obseruant pariter peragrantes fasque nefasque,
Aeris induti & laminae.*

At Iamblichus & Trismegistus, & Pfellus, & reliquorum sapientum complures non solum triginta millia dæmonum esse censuerunt: sed vniuersum aëra & cælos plenos esse dæmonibus crediderunt, qui latè per aëra vagarentur, & ad nidores sacrificiorum accurrerent. His igitur dæmonibus aëreis cum sacra fierent, præter lumina, & nidores cæsarum victimarum, cantus etiam, & odores multos, & thus adhibebāt, vt testatur id Virg. lib. 3. Æneid.

Iunoni Argine iussos adolemus honores.

fic lib. 5. *Farre pio, & plena supplex & generatur acerra.*

Idcirco Medea utpote venefica, sacrorum rituum peritissima, cum ventis sacrificaret apud Apollonium Rhodium lib. 4. maximè odorifera ac suauia offert sacrificia, vt est in his:

τοῖα παραφαμένῃ θελκτήρια φάρμακ' ἐπασσεν
αἰθέρι καὶ πνοιῆσι, τὰ κεν καὶ ἀπῶθεν εἶοντα
ἄγριον ἠλιβά τοιο κατ' ἄρεος ἠγάγε θῆρα.

*Tantum effata leues mulcentia pharmaca Ventos,
Æthera que insperfit, procul illa è montibus altis
Deduxere feram syluestrem, quo illa cupiuit.*

& Hom. lib. 1. Iliadis pro depellenda pestilentia nidores victimarum Apollini etiam obtulit in his:

αἰκέν πως ἀρνῶν κνίσης ἀγῶν τε τελείων
βούλεται ἀντιάσας ἡμῖν ἀπὸ λοιγὸν ἀμῶαι.

*si vult caprarum, si vult nidoribus ille
Obuius agnorum fieri, ac depellere pestem.*

Et quoniam cantus, & harmonia, musicorumque instrumentorum soni non sine quadam voluptate aëra permouent: illa de causa cantu etiam delectari illi dæmones crediti sunt. quare vt ait ibid. Hom.

οἱ δὲ πανημέριοι μολπῇ θεὸν ἰλάσκοντο
καλὸν ἀείδοντες παιήονα κοῦροι ἀχαιῶν,
μέλποντες ἐχέεργον. ὁ δὲ φρένα τέρπειτ' ἀκούων.

Phæbeas iras placabant carmine Graij

Per lucas totas pulchrum pæana canentes,

Cantantes Phæbum: huic mulcebant gaudia pectus.

Sic in sacris matris Deum, ut nonnullorum Deorum, addebantur etiam musica instrumenta. quare inquit Ouid. in libr. primo de Ponto;

Ante Deum matrem cornu tibi cen adunco

Cum canit, exiguæ quis stipis æra neget?

Istud autem efficere putabantur ut tibiis vterentur in sacris, quo animi presentium hominum diuenterentur à priuatis cogitationibus ad Deorum immortalium reuerentiam, quia nescio quid diuinum imprimi in animis nostris vis musica. Ioui, cum mens illa suprema diuina credebatur, non adhibebantur nisi lumina in sacrificiis; at cum Iupiter pars esset summa aëris, tunc adhibebantur musica instrumenta, ut cæterorum Deorum sacris nonnullorum; quippe cum simulatis sacrificiis etiam paruus per illorum strepitum paternæ crudelitati dicatur fuisse surreptus. In antiquis huius sacrificiis strophe & antistrophe moduli canebantur ad imitationem motuum stellarum, ut ait Aristoxenus in libro primo de foraminibus tibiæ, & Bito in libro quem scripsit ad Attalum de musicis instrumentis. Nam modò huc, modò illuc inter illa sacra saltantes voluebantur; atque per strophem motum primum huius vniuersi; per antistrophem, proprias singulorum planetarum motiones, significabant. Erant autem cantilenæ in sacris nihil aliud quam commemorationes eorum beneficiorum quæ Dij ipsi in homines benignè contulerant, cum virium ipsorum Deorum, & clementiæ & liberalitatis amplificatione, & cum precibus ut benigni ac faciles precantibus accederent, ut ait Philochorus in libr. de sacrificiis, ut significant hymni Orphei, & iubet omnis ratio conscribendorum hymnorum; quale est id Apol. lib. 2.

ἀμφὶ δὲ δαιόμενοις θύρω χορὸν ἐσήσαντο,

καλὸν ἰη παιήον' ἰη παιήονα φαίβον

μέλποντες· σὺ δὲ σφιν εὖς πάϊς οἰάγροισι

Βισονίη φόρμιγγι λιγείης ἤρχεν ἀοιδῆς,
 ὡς ποτε πετραιή ὑπὸ δ' ἰφράδι παρνασοῖο
 δελφῶν τόξοισι πελώριον ἐξενάρηξε
 κοῦρος ἐὼν ἔτι γυμνός, ἔτι πλοκάμοισι γεγυθώς. ἰλήκοισ.

Incensa statuere choros altaria circum.

Cuncti ibi Iophaona Phœbum

Cantantes; ὅνα ἴκε Οἰαγρί filius Orpheus

Bistonis sumpta cithara canere incipit altè,

Horrendum ἔτι fixit serpentem ritè sagittis

Ad iuga Parnassi saxosi parvulus infans

Phœbus adhuc, nudus ἴκε, & gaudens crinibus aureis.

Sis placidus, facilis ἴκε Veni.

Sic apud Virgilium Euandrus accedenti Æneæ commemo-
 rat post conuiuium, quæ causa ipsum compulerit ad illa sacri-
 ficia instauranda: quippe cum non solum inter sacrificia, sed
 etiam in conuiuiis, & in omnibus solennitatibus antiquo-
 rum essent sermones de rebus ab illis Diis gestis. Laudes au-
 tem Deorum & hymni, dum vrerentur victimarum partes
 aræ impositæ, circa ipsam aram canebantur; at cum vstæ fu-
 issent illæ, & quæ reseruatae erant in conuiuium coctæ, his
 vescebantur. Deinde post conuiuium antequam discederent,
 gratias Diis agentes, quòd eos in conuiuium accepissent, vlti-
 mam sacrificiorum partem linguas victimarum in sacros
 ignes coniiciebant, & vini parum super illas, vt testatur Apol-
 lon. lib. I.

τέως ἐπί τε γλώσσησι χέοντα

αἰθομένους.

Interea accensis fundunt libamina linguis.

Sic etiam Homerus lib. 3. Iliad. γλώσσας δ' ἐν πυρὶ βάλλον: *inici-
 ciunt igni linguas.* Istud autem fiebat vbique in honorem
 Mercurij, cui linguæ erant consecratae, atque post exustas lin-
 guas gratias Diis agentes vnusquisque læti ex illis sacrificiis do-
 mum discedebant. at nunc de sacrificiis marinorum dicamus.

De sacrificiis marinorum Deorum. CAP. XI.

AT verò quoniam dæmones illi qui mari præerant, pro
 naturali loci crassiores esse putabantur; idcirco in eorum
 sacris crassiora quædam corpora quàm essent vel nidores vel
 cantus offerebantur, quæ ad gustum pertinerent, corpusque

haberent magis solidum. Nam cum vinum in sacrificiis Deorum superiorum offerretur, & delectæ partes victimarum, tamen ex illis in ignem coniectis & concrematis nihil aliud ad eos Deos nisi nidor & ustulorum animalium fumus perveniebat, vel odor thuris. At in sacrificiis marinorum Deorum res longè aliter se habere credita est. nam cum taurus Neptuno mactabatur, tunc sanguis colligebatur in crateres, atq; non percutiebatur securi victimæ, sed cultris iugulabantur. Erant autem nigrae illæ victimæ, quæ vel Diis inferis, vel tempestatibus, vel Diis marinis offerebantur, ut patet ex lib. 3. Odyss. cum semper in littore maris sacra fierent marinis:

τοὶ δ' ἐπὶ θινὶ θαλάσσης ἱερὰ ῥέζον,
ταύρους παμμέλανας ἐνοσίχθονι κυανοχούτῃ.
Ad maris undisoni faciebant litora sacrum,
Nigræque tauræ Neptuno qui regit undas.

atq; cum turbato Neptuno taurus immolaretur, tunc ubi esset placidus, mactabatur agnus, & aper aliquando: quæ etiam animalia cum maris naturam variis temporibus indicarent, omnia simul aliquando cædebantur in Nept. sacrificiis, ut indicat Hom. lib. 4. Odyssæ;

ῥέξας ἱερὰ καλὰ ποσὶ δ' ἄωνι ἄνακτι
ἀρνίον, ταύρον τε, σὺν ὄντ' ἐπιθήτορα κάπρον.
Legitime regi Neptuno sacra peregit,
Agnos, tauræ, aproque suos qui suenit inire.

Iugularum deinde victimarum in sacris marinorum sanguis collectus in mare è patera fundebatur cum precibus, quod genus rituum à sacrificantibus in littore servabatur. sin autem in naui initiarentur, victimas non in pateram, sed in mare cum precibus iugulabant, ut ait Apollonius lib. 4. in his:

ἢ ῥ' ἄμα δ' εὐχολῆσιν ἐς ὕδατα λαίμοτομήσας
ἦκε κατὰ πρύμνης.
Ille preces fundens iugulavit in æquoris undam,
Ipsæ de puppe iacit.

Cum iugulassent igitur ac dissecuissent victimas, prius exta cum precibus, deinde vinum in aquam deiciebant, ut ait Virgilius lib. 5. his carminibus;

Ipsæ caput ronse foliis ornatus oliuæ,
Stans procul in proa pateram tenet: exta que salso,
Porrexit in fluctus, ac vina liquentia fundit.

& Valeri.

& Valerius Flaccus lib. 2. Argonauticorum, qui ita scribit;

Tum pelago Vina inuergens dux talibus insit.

Neque verò conuenire horum Deorum naturæ videtur illud quod scribitur ab Ouid. lib. II. Metamor. qui thuris etiam odorem Diis marinis tribuit, cum aeris tantum numinibus, vt diximus, at non etiam aquaticis, id genus sacrificii ad altiora tendentis conueniat: sic enim inquit;

Isq; Deos pelagi Vino super aquora fuso,

Et pecoris fibris, & fumo thuris adorat.

Apud Virgil. præterea lib. 4. Georg. in sacrificiis Oceani, quæ fiunt à Nymphis, vinum in flammis, at non in mare funditur; quod non fiebat contra ius sacrorum, cum illæ essent sub aquis, quamuis mathematicus & philosophus acutissimus Hector Aufonius de antiquorum sapientum sententia ad chemicam artem hanc rem pertinere arbitratur. neque etiam ob eam causam parum conuenit is ritus Oceano, quia per Oceanum modò patrem omnium, modò humorem diuinitus in omnia naturalia corpora, omnemq; materiam diffusum, antiqui significarunt. sic autem ait Virgil.

Oceano libemus, ait. simul ipsa precatur

Oceanumq; patrem rerum, Nymphasque sorores,

Centum quæ syluas, centum quæ flumina seruant.

Ter liquido ardentem perfudit nectare Vestam:

Ter flamma ad summum tecti subiecta reluxit.

Vtebantur autem ternario numero in sacrificiis, quoniam ille numerus perfectus est, non solum ob dimensiones corporum vt ait Arist. in primo cœli, sed etiam quia Deus est omnium quæ videntur, & quæ videri non possunt, moderator: non aliter atq; paris & imparis vim habet trias, cum omnes sint numeri pares aut impares: atque sicut Deus est principium omnium quæ aguntur, ita primus ternarius numerus omnium reliquorum per se ipsum auctus triangulum cõstituit parium laterum, quæ prima est earum figurarum quæ pluribus constant lateribus. Atqui quòde eo numero in sacris vterentur, ita testatur Valer. lib. primo Argon.

Ipsè ter æquoreo libans carchesia patre.

Nam non quouis impare gaudere dictus est Deus à Virgilio, sed eo qui primus est numerorum imparium, & initium corporum solidorum constantium è pluribus arcibus. In sacrificiis

etiam fluuiorum & patriorum Deorum acheroum, siquī per flumen nauigarent (nam mos fuit antiqui, vt Diis eorum locorum ad quæ nuper accedebant, sacrificarent antequam de nauī exirent, vt ii benigni ac fausti exciperent accedētes) idem ritus seruabatur, cūm uīna in fluuios effunderentur cum precibus, vt ait Apollon. in lib. 2.

ἀντὸς δ' αἰσονίδης χρυσέῳ ποταμόνδε κυπέλλῳ
οἴνου ἀκμρασίοιο μελισσαγέας χέε λοιβὰς
γαίῃ τ' ἐνναέταις τε θεοῖς, ψυχαῖς τε καμόντων
ἠρώων γουνοῦντο δ' ἀπήμονας εἶναι ἀρωγούς
εὐμινέως.

*Ipsē merum ē cyatho libamēn fudit, & auro,
Æsonides liquidum in fluuium: sic inde precatur
Tellurem, indigetesq; Deos, animasq; sepulorum
Heroum, placidi & ueniant, facilesque profectis.*

Nymphæ item cūm aquarū Deæ esse putarētur, crassiora quædam & ipsæ sacrificia requirebant: quibus mel & lac offerebatur, & mulsum, ac nunc de sacris inferorum.

De sacrificiis inferorum? CAP. XII.

SACRIFICIA illa quæ Diis inferis fiebant, non solo tempore, sed etiam colore victimarum & ritu plurimum differabant: nam, vt diximus, hæc sacrificia non nisi per noctem fieri consueuerunt, vt ait Virg. lib. 6.

Tum Regi Stygio nocturnas inchoat aras.
quòd autem nigræ victimæ Diis inferis immolarentur, testatur ita idem poëta;

huc casta Sibylla

Nigrarum pecudum multo te sanguine ducet.

vt autem victimæ quæ superis maçtabantur, cūm iugularentur, cogebantur iugulum superius uertere: ita quæ maçtabantur inferis, caput ad terram depressum tenebant: vt ait Cleon in primo Argonauticorū: & Myrtilus in secundo rerum Lesbicarum his verbis: εἰώθασιν οἱ ἱερεῖς τὰ ἐντομα τοῖς κήτω θεοῖς ἐναγιζόμενα ἐν τῇ γῆ ἀποτέμενεσθαι τὰς κεφαλὰς· οὕτω γὰρ θύουσι τοῖς ὑποχθονίοις. τοῖς δὲ οὐρανίοις ἀνω ἀνασρέφουσι τῶν ἱερείων τὸν τράχηλον σφάζοντες. consueuerunt sacerdotes victimis quæ maçtantur inferis, humi capita incidere: sic enim subterraneis sacrificant. At caelestibus immolantes colla sursum

la sursum

la sursum conuertentes iugulant. in horum igitur Deorum sacrificiis victimæ in effossas foueas iugulabantur, vt est in lib.

3. Apollon.

*πηχύιον δ' ἄρ' ἐπέτα πέδω' ἐνὶ βόθρον δρύξας
νήησε χίξας, ἐπὶ δ' ἀρνέου τὰ μελαιμόν.*

*Inde in planitie foueam defodit in Vlnam,
Atque agni iugulum ferro cultroq; cecidit.*

Sic etiam Ouid. lib. 7. Metamorph.

*Aut procul egest a scrobibus tellure duabus
Sacra facit, cultrosq; in guttura Velleris atris
Coniscit, & patulas perfudit sanguine fossas.*

Cum iugulassent in foueam, vinum deinde cum precibus in sanguinem effundebant: quare ita inquit idem;

*Tum super inuergens liquidi carchesia Bacchi,
Alteraq; inuergens tepidi carchesia lactis,
Verba simul fundit.*

Lucianus tamen in Necyomantia videtur existimasse sanguine tantum conspergi foueas, at non eo totum infundi. Colligebatur aliquando sanguis etiam victimarum iugularum in his sacrificiis, non autem in foueas effluebat, vt est apud Virg. lib. 6.

*Supponunt alii cultros, tepidumq; cruorem
Suscipiunt pateris: ipse atris Velleris agnam
Aeneas matri Eumenidum, magnaq; sorori
Ense ferit, sterilemq; tibi Proserpina Vaccam.*

Cum verò sacra fierent Plutoni inferorum Regi, isque mens diuina putaretur quæ in vniuersam terræ molem esset diffusa, omniaque gubernando penetraret, sicut Oceanus per mare penetrare creditus est: eius sacra non prorsus abhorrebant à superiorum sacrificiis: quare addebatur ignis huius sacris, & illi delectæ caesarum victimarum partes imponebantur comburendæ, vt patet ex eodem:

*Tum Regi Stygio nocturnas inchoat aras:
Et solida imponit taurorum viscera flammis,
Pingue superq; oleum fundens fumantibus extis.*

Nam oleum pro vino sacrificiis Plutonis adhibebatur, omnino verò Diis illis qui erant benefici, & albæ victimæ, & placidæ mactabantur: at maleficis, ne nocerent, & nigræ & ferociores putabantur conuenire: ea tamen lege seruata vt maribus mares, at foeminis foeminæ victimæ cæderentur. vinum præterea

omnium prope Deorum sacris erat accommodatum, at non in sacris Cereris; nam in eius sacrificia vinum inferri non oportebat, ut testatur Plautus in Aulularia;

Cererin' mi Strobile hi sunt facturi nuptias?

Qui? quia temeti nihil allatum intelligo.

Verum qui ritus factorum singulis generibus dæmonum conueniant, & quæ victimæ singulis fuerint dicatæ, atque omnia propè quæ seruabantur in his sacris, non solum in legibus sacrificiorum fuerunt diligenter perscripta, sed etiam ex oraculi mandato ad vnguem seruare cogebantur antiqui, quorum omnium leges ita traduntur ab Apolline,

Ἐργάζεο Φίλε τήνδε θεόσδοτον ἐς τρίβον ἑλθὼν,
 μηδ' ἐπιλήθεο τῶν μακάρων θυσίας ἐναρίζων,
 πῆ μὲν ἐπιχθονίοις, πῆ δ' ἑρανίοις, ποτὲ δ' αἴθρης
 αὐτοῖσιν βασιλεῦσι, καὶ ἠέρος ὑγροπόροιο,
 ἢ ἑθαλασίοις, καὶ ὑποχθονίοισιν ἅπασιν.
 πάντα γὰρ ἐνδέχεται φύσεως μεσώματι τῶνδε.
 ζῶων δ' ὡς θέμις ἐστὶ τελευτήσαι καθαγισμῶς
 αἴσω, δέλτοις δὲ χαράσσετε χρησμὸν ἐμοῖο.
 τρεῖς μὲν ἐπιχθονίοις, τρεῖς δ' ἑρανίοισι θεοῖσι.
 φαιδρὰ μὲν ἑρανίοις, χθονίοις δ' ἐναλίγκια χροῖῃ.
 τῶν χθονίων διάφορα τριχῆ θυσία ἐναρίζων.
 νερτερίων κατάθαπτε, καὶ εἰς βόθρον αἶμα ἰάμε.
 χεῦε μέλι Νύμφαισι Διωνύσοιο τε δῶρα.
 ὄσοι δ' ἀμφὶ γέαν πωτῶμενοι αἰὲν ἔασιν,
 τοῖς δὲ φόνος πλήσας πάντη πυριπληθέα βωμόν,
 ἐν πυρὶ βάμε δέμας. θύσας ζῶοιο ποτανῶ,
 καὶ μέλι φυρήσας δηῖω ἀλφίτῳ ἔνθεν,
 ἀτμός τε λιβάνοιο, καὶ ἐλοχύτας ἐπίβαμε.
 εὔτε δ' ἐπὶ φαρμάθοισιν ἴης γλαυκὴν ἄλα χεύσας
 καὶ κεφαλῆς θυσίας τε, καὶ εἰς βαθὺ κύμα θαλάσσης
 ζῶον ὅλον περὶ ἴαμε. τελευτήσας τὰ δὲ πάντα
 εἰς πλατὴν ἠερίων χορὸν ἔρχεο ἑρανίωνων.
 αἰσραίοισι δ' ἠπείτα καὶ αἰθερίοις ἐπὶ πᾶσιν
 αἶμα μὲν ἐκ λαϊμῶν κρενώμασιν ἀμφὶ θυηλᾶς
 λιμνάζε. τὰ δὲ γῆα θεοῖς ἐν δαυτὶ πονεῖδαι.
 ἄκρα μὲν ἠ΄ φαίτω δόμεναι, τὰ δὲ λοιπὰ πάσαδαι,
 αἰτμοῖσιν λαροῖσιν ἐνὶ πλήσαντας ἅπαντα
 ἠέρα ῥενυκλέον· ἐπὶ δ' εὐχὰς πέμπετε τοῖςδε.

Hæc age qui nunc Diuorum ingressus amice es
 Huius iter vitæ, mactanda est hostia cunctis
 Multa Deis: seu qui terras, seu qui mare vastum,
 Aera seu qui habitant, latum seu qui aethera, seu qui
 Alta tenent cæli, seu qui infima regna barathri.
 Quæ quibus obseruanda modis sint singula dicam:
 Tu memori percepta animo mea dicta teneto.
 Terna quidem diuis cælestibus hostia, & ipsa
 Candida mactanda est, terna & terrestribus, atque
 Atra eadem, gaudent porro, & capiuntur apertis
 Cælestes aris, foueas cum numina contra
 Exposcant atro imbutas inferna cruore.
 Nec placeat nisi quæ terra mandetur humata
 Hostia, mel vero Nympha, atque liquentia Vina
 Offerrî latantur, at ignem accendier aris,
 Quæ circumuolitant terram sibi numina querunt,
 Imponique atrum corpus, cum thura simulq;
 Inuicier salsas fruges, & dulcia liba.
 Hæc facito. Verum quibus est data cura profundi,
 His ipso semper fer sacra in litore, totum
 Porriceq; in fluctus animal, cælestibus autem
 Extremas reddes partes, atque igne cremabis.

Fuit autem illa causa cur Diis inferis sacrificaretur, quod illi
 putabantur esse omnium malorum autores, vt significauit So-
 phocles in Electra ita scribens:

κακῶς ὄλοιο, μηδ' ἐ σ' ἐκ γόων ποτὲ
 τῶν νῦν ἀπαλλάξῃαν οἰκᾶτω θεοί,
 Perdare pessime, è malis presentibus
 Nunquam Dei te liberent opto inferi.

His sacra fieri solebant ab iis qui ab aliquo morbo conualuis-
 sent, tanquã pepercissent, quod genus καθαρισμός, quasi lustra-
 tio nominabatur. Sola fuerunt Eumenidum sacrificia, quæ il-
 lum præcipuum ritum habuerunt, vt à tacitis sacerdotibus a-
 gerentur, qui Hesykidæ dicti fuerunt, ante quæ sacrificia He-
 roi Hesycho aries immolabatur: vt testatur Polemo in iis quæ
 scripsit ad Eratosthenem, his verbis: τὸ δὲ τῶν γένος εὐκατρι-
 δῶν, ἔμετέχῃ τῆς θυσίας ταύτης, ἀλλὰ μόνοι οἱ ἠεσυχίδαε,
 ὁ δὲ γένος ἐστὶ παρὰ τὰς σεμνὰς θεὰς, καὶ πλὴν ἡγεμονίαν ἔχῃ
 καὶ προθύονται πρὸ τῆς θυσίας κριὸν ἠεσυχῶ κερὸν ἠρωί.

τοῦτον οὕτω καλῶντες διὰ γοῦν εὐφροσύνην, οὐ τὸ ἱερόν ἐστι παρὰ τὸ κυδώνιον, ἐκπὸς τῶν ἐννέα πυλῶν. *At nobilioribus ad hæc sacrificia accedere nefas est: sed solis Hesychidis, quod genus est deabus seueris gratum, principatumque obtinet in illis sacrificiis. solent immolare ante sacrificia arietem Hesycho heroi sacrum, quem ita nominant boni ominis causa, cuius sacellum est iuxta Cydonium extra nouem portas. Induebantur nigris vestibus Diis inferis sacrificantes nigro hoc est nocturno tempore, vt patet ex his carminib. Apolloniū lib.3. Argonaut.*

ἐπιτάκι δὲ βριμῶ κούροτροφον ἐγκαλέσασσε,
βριμῶ νυκτιπόλον χθονίην, ἐνέροισιν ἀνάσσαν,
λυγαίη ἐνὶ νυκτὶ σὺ δὲ φναίοις φαρέεσσιν.
*Tunc almam Brimo stans terque quaterque vocauit,
Brimo nocturnam, terrestrem, quæ imperat Umbris,
Induta obscuram per noctem Vestibus atris.*

Maçtabatur his ouis nigra prægnans, vt suo loco dicetur. neq; vinum harum deorum sacrificiis erat accommodatum, cùm Nephaliæ dicerentur. at nunc de sacrificiis defunctorum dicamus.

De sacrificiis mortuorum. CAP. XIII.

NEQVE verò Diis solùm qui res humanas gubernare putabantur sacrificia fiebant ab antiquis, sed etiam mortuis, tanquam dæmones quidam & ipsi existerent, sacra offerebantur, siue cùm quis ad inferos descendere putaretur, siue cùm anniuersariis solennitatibus, aut aliis de causis, ab inferis euocarentur, his parentabant. Cùm aliquis igitur propinquus mortuus fuisset, mos fuit antiquorum vt capillos deciderent, & lugerent in eius honorem qui mortuus esset, vt significauit Hom. lib.4. Odyss.

νεμεασῶμαί γε μὲν οὐδ' ἐν
κλαίην ὅς κε θάνησι βροτῶν, καὶ πότμον ἐπίσση.
τῆτό νυ καὶ γέρας οἶον οἰζυροῖσι βροτοῖσι,
κείρα δ' αἰτε κόμην, βαλέην τ' ἀπὸ δάκρυ παρῶν.

*Illum nec enim reprehendere fas est,
Qui fleat hunc, cuius fregerunt stamina parca.
Solus honor sequitur mortales ille misellos,
Et tondere comam, & lachrymas in funere spargi.*

Sicut

Sicut etiam Alcæus epigrammatographus in his carminibus;

πάσα σοι οίχομένω πυλάδη κωκύετιε ε' μάς
ἀπλεκτον χαίταν ἐν χροῖ κέραμένη.

*Extinctum luget Pylades te Gracia tota,
Ad diuam tonsis crinibus & sique cutem.*

Hos verò capillos qui cædebantur, mos fuit tanquam inferias mortuis consecrare, & cum lacrymis in tumulum extremum donum conii cere, vt patet ex Iphigenia in Tauris apud Eurip.

τύμβον τε χῶσον, καὶ πίδες μνημεῖά μοι
καὶ δάκρυ' ἀδελφῆ, καὶ κόμας δότω τάφω.

*Tumulum que congere, & monumenta imponito:
Comas sepulcro det soror cum lacrymis.*

Nam mos fuit antiquorum vt per triduum mortuos antè lugerent, quàm iusta persoluerent, sicuti testatur Apollonius lib.

2. Arg. in his;

ἀμφὶ δὲ κηδεῖν νέκυος μένον ἀχαλῶντες.

ἡματα δὲ τρία πάντα γόων· ἑτέρω δὲ μὲν ἦδη

τάρχυνον μεγαλωσί. συεκτερεῖζε δὲ λαὸς

αὐτῶ ὁμῆ βασιλῆι Λύκω. πάρδ' ἀσπετα μῆλα

ἢ θέμις οἰχομένοισι ταφήϊα λαμοτόμῃσιν.

καὶ δῆτοι κέχυται τῷδ' ἀνέρος ἐν χθονὶ κείνῃ

τύμβος, σῆμα δ' ἔπεσι καὶ ὀφρογόνοισιν ἰδεῖσθαι.

At circumsteterant curantes funera tristes.

Absiduos luxere dies tres: lumine quarto

Magnificè exequias struxerunt. tota parentat

Vrbs cum rege Lyco. Iugulant in funera multas

Lanigeras pecudes, defunctis munera suenta.

Illa dies tumulum erexit regionibus illis,

Quem seris poterunt etiam monstrare nepotes.

Vbi præstantiores viri essent mortui & opulentiores, illis pyra struebatur insignis; & si essent in bello mortui, captiui pro victimis cum illis vrebantur, vt innuit Verg. lib. II.

Vinxerat & post terga manus, quos mitteret Umbris

Inferias, caeso sparsuros sanguine flammis.

Veruntamen non solùm captiui, sed etiam res cariores in pyram vnà mittebantur, vel animalia, quibus maximè delectarentur viui, vt testatur Hom. lib. 23. Iliad.

ἐννέα τῶν ἀνακτι τραπεζῆς κῶες ἦσαν.

καὶ μὲν τῶν ἐπέβαλλε πυρῆ δύο δέφροτομήσας.

δώδεκα δὲ τρώων μεγαθύμων υἱέας ἑοδλοῦς
χαλκῶδηϊῶν.

Namq̄ nouem assueti mense huic catuli antè fuere,
Atque pyra geminos iugulatos tradidit horum:
Magnanimum Troium bis senaq̄ pignora ferro
Occidit.

Sic Virg. lib. 10. Quatuor hic iuuenes, totidem quos educas
Vfens,

Viuentes rapit inferias, quos immolet Umbris:
Captiuòque rogi perfundat sanguine flammis.

Vbi has inferias obtulisset, cadauer ad pyram afferebatur: quo
pyræ imposito ignis à propinquiore subiiciebatur, in quam py-
ram vltima dona omnes amici congerebant vel ad odorem,
vel ad gustum pertinentia, vel vt pyra facilius concremaretur,
deinde cineres, & quod reliquum erat ossium colligebatur, vi-
noque rigabatur, vt cum suauis odore extingueretur, & in vasa
modò aurea, modò argentea, modò ærea includebatur, vt ait
Virg. lib. 6.

Et subiectam more parentum

Auersi tenere facem: congesta cremantur
Thurea dona, dapes fuso crateris oliuo.

Postquam collapsi cineres, & flamma quiescit,
Reliquias vino, & bibulam lauere fauillam:
Ossaq̄ lecta cado texit Chorineus abeno.

At vbi anniuersariæ fierent exequiæ, nihilominus munera
super aras extractas deponebantur, vt est in libr. 5. apud eun-
dem:

Nec non & socii, quæ cuique est copia, lati
Dona ferunt onerantq̄ aras, mactantq̄ iuuenecos.

Erat tamen cōsuetudo vt sterilis vacca animabus mortuorum
plerunq̄ mactaretur, vt ait Homerus lib. 11. Iliad.

πολλὰ δὲ γουνοῦ μιν νεκῶν ἀμνηνὰ κάρηνα,
ἔλθων εἰς ἰθάκην, σείραν βοῦν ἥτις ἀρίστη,
ῥέξεν ὃν μεγάροισι, πυρήν τ' ἐμπλισμένον ἑοδλῶν.

Defunctorum animas supplex sum multis a precatus:
Inq̄, Ithaca sterilem vaccam mactare domi sum
Pollicitus, multisq̄ pyram contexere donis.

Cum colligerentur ossa & cineres mortuorum pyra exusta,
nō facile intelligere possum cur potius cadaueris, quam ligno-

nam essent illi cineres, qui colligebatur, si corpus super pyra impositum cremaretur. quare facile venio in eam opinionem ut credam aliquas fuisse lapideas arcas, in quibus inclusa cadauera virentur: cum praesertim inquit Theophrastus in lib. de Igne, omnia quae intra lapidem circuiarem includerentur, in cinere conuerti cadauera, cum vsta alioquin deferant reliquias: *καὶ πάλιν διὰ τί τὸ μὲν ἐν πυρὶ κατακαύμενον νεκρὸν γίνεται λείψανον, ὁ δὲ κύκλω λίθος ἐξ ὧ τὸς σωρὸς ποιοῦσι, καὶ ὅπου ἀλλοθειοῦτος, ἀφανίζῃ πάντα, καὶ ἐν ἑαυτῷ τέφραν ποιεῖς* ac rursus, *cur cadauer quod combustum sit in igne, reliquias deserit: at lapis circularis, ex quo struem faciunt, & ubi alibi talis extiterit, omnia consumit, & intra se inclusa vertit omnia in cinerem?* Sin domi mortui essent qui vrebantur, neque vlli essent captiui qui iugularentur in pyram, res quae cariores extitissent viuis vnà comburebantur: quare Virg. Didonem facit inter caetera Aeneae res relictas secum in pyram deferentem. Sin exequiae fierent pro ijs qui mortui fuissent absentes, erigebatur illis tumuli pro aris, atque his vinum & sanguinem victimarum ad radices tumuli offerebant, & aliquando lac cum sanguine, ut ait Lucianus in Necyomantia & in Charōte, animasque vocabant ad bibendum sanguinem, ut innuit Virg. lib. 3. Aeneid.

*Ante Urbem in luco falsi Simoentis ad vnam
Libabat cineri Andromache: manesque vocabat.
Hectoreum ad tumulum.*

Ornabantur autem arae siue tumuli, quae pro absentibus defunctis erigebantur, cupresso, quae arbor funebris putabatur, & vittis nigris aut caeruleis: mulieres quae adesse his exequiis non solebant, nisi solutis capillis: cuiusmodi exequiae illae sunt apud Virg. lib. 3. Aeneid.

*Ergo instauramus Polydoro funus, & ingens
Aggeritur tumulo tellus, stant Manibus arae
Caeruleis maestae vittis, atraque cupresso,
Et circum Iliades crinem de more soluta.
Inferimus tepido spumantia cymba lacte,
Sanguinis & sacri pateras: animamque sepulchro
Condimus, & magna supremum voce cremus.*

Haec fieri consueuerunt pro absentibus, quae omnia facile possunt e poetarum scriptis a quouis cognosci. Erat etiam consuetudo ut fores illarum domorum in quibus aliquis mortuus esset,

cyparisso ornarentur, nequis nescius ingrediens pollueretur; quæ arbor iudicata fuit funebris, quia semel cæsa non amplius repullulet. At cineres eorum qui vsti fuissent domi, sepeliebantur, vt testatur Sophocles in OEdipode tyrāno. Cum verò anniuersarie fierent exequiæ, nigrae oues maectabantur, & sanguis earum in crateres collectus cum precibus in effossas foveas effundebatur: animæque vocabantur ad bibendum, vt significauit Euripides in Hecuba:

δέξαι χοάς μευ τὰς δὲ κηλιτηρίους
νεκρῶν ἀγωγῆς· ἐλθὲ δ' ὡς πίης μέλαν
κόρης ἀκραιφνὲς αἷμ', ὅ σοι δωρὲς μεθᾶ.

*Has mortuorum inferias meas cape
Mulcimen, ad sis & tibi bibas hunc sanguinem
Castaruelle, quem tibi donauimus.*

Sic Hom. etiam lib. 3. Odyss.

αὐτὰρ ἐγὼν αὐτοῦ μένον ἔμπεδον ὄφρ' ἐπὶ μήτηρ
ἤλυθε, καὶ πίνῃ αἷμα μελαίνεφές.

*Ast ibi ego mansi, genitrix donec mea Venit,
Sanguinem & illa bibit atrum.*

Neque verò sanguinem solùm, sed vinum etiam in terram effundebant, vt est Iliad. lib. 23.

οἶνον ἀφυσόμενος χαμάδις χέει, θεῦε δὲ γαῖαν,
ψυχὴν κικλήσκων πατροκλήος δόλοιο.

*Ad terram fudit vinum, terramque rigauit,
Patrocli que animam suprema voce vocauit.*

His etiam fuit mos lac addere, vt superius patuit in exequiis Polydori. Quibus flores etiam addidit Virg. lib. 5. in his:

Ille è concilio multis cum mellebusibat
Ad tumulum, magna mediis stipante caterua.

*Hic duo ritè mero libans carchesia Baccho
Fudit humi, duo lacte nouo, duo sanguine sacro:
Purpureosque iacit flores, ac talia fatur:*

*Salue sancte parens, iterum saluete recepti
Nequidquam cineres animæque, & umbraeque receptæ.*

Mulsam præterea, & aqua, & molæ supra vinum & sanguinem in foueam iaciebantur, vt in his ait Hom. libro 11. Odyss.

ἐνθ' ἱερήια μὲν περιμήδης εὐρύλοχός τε
εἶχον, ἐγὼ δ' ἄορ δὲν ἐρυσάμενος παρὰ μηρῶ

βόθρον ὄρυξα, ὅσον τε πυγέσιον ἔνθα καὶ ἔνθα.
 ἀμφ' αὐτῷ δὲ χοὰς χέομεθ' ἅσι νεκύεσσι,
 πρῶτα μελικρήτω, μετέπειτα δὲ ἠδέϊ οἴνω,
 τὸ τρίτον αὖθ' ὕδατι. ἐπὶ δ' ἄλφιτα λευκὰ πάλῳον.

Sacra simul ducunt Perimedes Eurylochusque.

Ast ipse eripui vagina protinus enses:

Effodi foueam, qua descendebat in Dlnam,

Inferias in quam cunctis effudimus Umbris:

Ac primum mulsam, plena hinc carchesia Bacchi,

Rursus aquam, niuea texti qua deinde farina.

Omnino verò & res aliæ complures in foueam iaciebantur, & quod putabatur superfuisse mortuis, siue quæ res è fouea nō euaniissent, post absolutas exequiarum ceremonias non longo temporis interuallo urebantur: ut significauit Lucianus ita in Charonte; καὶ βόθρον τινὰ ὄρυξαντες καίουσιν τε ταυτὰ τὰ πολυτελεῖ δ᾽ ἔπειτα, καὶ εἰς τὰ ὄρυγματα οἶνον καὶ μελικράτον, ὡς γὰρ εἰκάσαι, ἐγχέουσιν. Atque foueam quandam excauantes magnificas istas cœnas vrunt, & in foueas vinum & mulsam, ut mihi quidem videntur, infundunt. Vbi animas aduocarent supra congestum tumulum ascendebant, atque inde ter animas altissima voce vocabant ipsorum mortuorum, ut ait Euripides in Oreste;

μελικρατ' ἄφες, γάλακτος οἴνω πόντ' ἄχλω,

καὶ σᾶσ' ἐπ' ἄκρα χώματος λέξοντάδε.

Mulsamque sparge, lactis atque asperginem,

Tumuloque summo stans loquere talia.

Quòd si vocatæ animæ ad has exequias non accederent, inter mortuos illi non numerabantur; quare ita scripsit Virg. libr. I. Æneid.

Spemque metumque inter dubij seu viuere credant,

Sive extrema pati: nec iam exaudire Vocatos.

Ac de mortuorum exequiis satis, nunc de lustrationibus dicamus.

De lustrationibus. CAP. XIII.

ET quoniam omnis antiquorum theologia ad homines ad probitatem & ad metum Deorum deducendos spectabat; idcirco minimè grata Diis immortalibus illa sacrificia fore tradiderunt, quæ ab impuris hominibus offerebantur: sed

leges ritè faciendorum sacrorum omnem prius iniquitatem, omnemque crudelitatem deponere iubebāt; cum illi qui aliquo flagitio polluti ad aras accessissent, nullo pacto à Diis audiri, sed magis etiam illorum iram in se concitare, crederentur. Ea de causa non solum homines, sed animalia etiam, & loca, & vasa prius purgabantur, quàm ad aram admitterentur. fiabant autem lustrationes, siue expiationes, non simplici modo: nam antequam ad sacrificia veniretur, lauabantur victimæ, ne ullam prorsus sordem haberent, atque loca vel animalia vel vasa à sacrificaturis sulphuris odore leuiter perfundebantur; sicut testatur illud Iuuenalis:

cuperent lustrari si qua darentur

Sulphura cum tedis.

Sic etiam apud Homerum in lib. 16. Iliad. poculum expiatur atque purgatur prius sulphure, quo vsuri sunt in sacrificiis, deinde aqua perennis fluminis lauitur, ut patet in his:

τόρα τότ' ἐκ χηλοῖο λαβῶν ἐκάθηρε θεείω
πρῶτον, ἔπειτα δ' ἐνίψ' ὕδατος καλῆσι ῥοῆσι.
νίψατο δ' αὐτὸς χεῖρας, ἀφύσασατο δ' αἶθοπα οἶνον.

Deprompsit theca: purgavit sulphure primum,

Post lauit puris lymphæ labentibus undis,

Inde manus lauit, tunc hausit munera Bacchi.

Enimvero fuerunt etiam propria Diis quibusdam vasa, sicuti videtur innuisse Hom. lib. π. Iliad. ad usum certorum Deorum reseruata, cum ita inquit de Achille:

ἐνθα δ' ἐοὶ δ' ἐπας ἔσκε τετυγμένον, οὐδέ τις ἄλλων
οὔτ' ἀνδρῶν πίνεσκεν ἀπ' αὐτοῦ αἶθοπα οἶνον,
οὔτε τέω σπένδεσκε θεῶν, ὅτε μὴ Διὶ πατρὶ.

Poculum erat promptum, unde ardentia vina bibebat

Ex aliis nemo mortalibus, atque Deorum

Nulli libabat, nisi ad aram fortè Tonantis.

Addebantur à Romanis cæpæ etiam, & crines, & mænides pisciculi, ut ait Plut. in Numa. accedebant oua etiam his lustrationibus quibus vnà cum sulphure vrebantur, ut est apud Ouid. lib. 2. de arte:

Et veniat qua lustret anus lectumq; locumque,

Praferat & tremula sulphur & oua manu.

Nam cum aliquis sui purgandi causa sacrificia instituisset propter commissum scelus, vel cædem, tunc porcellus parvus ma-

ctaba-

Et abatur à sacerdotibus, eiusque manus sanguine illius porcelli luebantur, quo sanguine animarum quoque macule putabantur purgari: cuius consuetudinis ita mentionem fecit Apollonius Rhod. lib. 4.

πρῶτα μὲν ἀτρέπῳις λυτήριον ἦγε φόνοιο,
 τφναμένη καθύπερθε σὺς τέκος, ἧς ἔτι μαζοὶ
 πλήμυρον λοχίης ἐκ νηδύος, αἵματι χεῖρας
 τέγγεν ἐπιμήγασα δέρην.

*Adduxit dura, seu aq̄, riacula mortis
 Porcellum tenerum tum matris ab ubere raptum,
 Cuius abundabant etiam tunc ubera lacte.
 Huius dissecut collum, atro sanguine laui
 Inde manus.*

In his lustrationibus parui porcelli urebantur, quos nominant καθαρία. Postea verò quàm loca sulphuris accēsi fumo lustrauissent, mos erat salem in aquam conuicere, & ramo vel lauri vel oliuæ vel alterius arboris, quæ esset illi Deo cui sacra fiebant, consecrata, in illam aquam demerso locum leuiter irrorare, quod fiebat iure lustrationum, vt significauit Theocr. in paruo Hercule;

καθαρῶ δ' ἐπυρώσατε δῶμα θεείῳ
 πρῶτον, ἐπίτα δ' ἄλεσι μεμιγμένον (ὡς νενόμισαι)
 θαλλῶ ἐπιρράϊνφν ἐς ἐμμένον ἀβλαβὲς ὕδωρ.
*Incenso purganda domus est sulphure primum
 Puro: tum sal (lex velut est) mittatur in undam,
 Atque coronatum decet hac perfundere ramo.*

Neque vlla fatis legitima putabatur fuisse lustratio, nisi quæ fieret ab iis qui ad orientem solem fuissent conuersi; veluti scriptum reliquit his verbis Cratinus in Chirone;

ἄγε δὴ πρὸς ἔω πρῶτον ἀπάντων ἴσω,
 καὶ λάμβανε χερσὶ χίνον μεγάλην,
 χεῖ τὰδε. τὸ ὕδωρ ἐκ τῶν κρατήρων χεῖ.
*Age verò ad aurogam primum omnium consiste,
 Et cape manibus iuncum magnum;
 Funde hæc, aquam e crateribus funde.*

Spargebantur autem ter illi qui lustrationis aqua irrorabantur, vt ait Virgil. lib. 6.

Idem ter socios pura circumtulit unda

Spargens rore leui, & ramo felicis oliuae.

Cum fierent etiam lustrationes aruorum, ter hostiae circa fruges agebantur, ut ait idem in primo Georg.

Terque nouas circum felix eat hostia fruges.

Si quis igitur, ubi aliquis fuisset mortuus, vel in locum impurum ingressus esset, ille hac aqua ita perfundebatur: quare cum Iuno descendisset ad inferos, ad superos reditura ita lustratur ab Iride, ut est lib. 4. Metam.

Lat a redit Iuno: quam caelum intrare parantem

Roratis lustrauit aquis Thaumantias Iris.

Veruntamen non sine quibusdam precibus hac aqua spargebantur, ut est apud Ouid. lib. 5.

Spargit & ipse suos lauro rorante capillos:

Incipit & solita fundere voce preces.

Et in septimo Metamorph.

Ter se conuertit, ter sumptis flumine crinem

Irrorauit aquis: ternis & hiatis ora

Soluit.

Ante omnia porro lustrationum genera manus luere ad aras accessuris hominibus erat necessarium: cum aras ipsorum Deorum precantes essent de more apprehensuri: neque liceret illotis manibus, aut aliqua forde pollutis ad aras accedere: quare inquit Hector lib. 6. Iliad. apud Hom.

χερσὶ δ' ἀνίπτοισι διὶ λείβην αἰθοπαοῖνον

ἄζομαι· ἔδ' ἐπι ἐσὶ κελαυνεφεί κρονίωνι

αἵματι καὶ λύθρῳ πεπαλαγμένον εὐχετάαδα.

Non decet illotis manibus libare superno

Vina Ioui, pudor hoc prohibet fecisse: cruore

Turpatum me & caede virum Diis fundere vota.

Nam non modo ad aras accedere pollutis non licebat, sed neque Deos quidem precari, qui omnem iracundiam siue indignationem in impure precantes conuertebant, quippe cum Timarchidas in lib. de coronis Asterium inquit fulmine fuisse percussum, quia manibus impuris aram Iouis attigisset, ut patet etiam ex his carminibus:

χερσὶν ἀνίπτοισιν ῥέζων διὸς ἤφατο βωμῷ,

τ' ἔνεκα μὲν πυρόεντι πατὴρ κατέφλεξε κεραυνῷ.

ἔξοχα γὰρ καθαρὸν χρὴ ἐνητὸν θεῖα σέβεσθαι.

Illotis manibus libans Iouis attigit aram.

Quo pater hunc & sicut flagrantis fulminis igne.

Egregie purum fas est contingere sacra.

Erat illa præterea lustrationum differentia, ut qui superis sacrificaturi essent: toti lauarentur, si fieri posset; sin autem, saltem manus. at litaturi inferis, tenui aqua tantum irrorabantur: ut patuit ex superioribus. Polluebantur etiam qui in sepultum cadaver in itinere conspexissent, nisi tenuem pulverem saltem iniecissent, ut est apud Soph. in OEdip. Tyranno. polluebatur etiam ager vel classis, quæ inhumatum cadaver haberet, ut illud est Virgil. lib. 6.

Præterea iacet exanimatum tibi corpus amici:

(Heu nescis) totamque incestat funere classem.

Quod nisi sepeliretur, publicæ alicuius calamitatis causa putabatur, nisi tamen impij, & Deorum inimici planè haberentur illi qui mortui essent; tunc enim publicarum calamitatum auctores erant iis regionibus, in quibus essent sepulti: nisi id oraculi iussu factum fuisset: sicuti de OEdipode scriptum reliquit Lysimachus Alexandrinus libro 13. rerum Thebanarum hoc pacto: οἰδίπυ δὲ τελευτήσαντος, καὶ τῶν φίλων ἐν Θήβαις θάπην αὐτὸν διανοομένων, ἐκώλυον οἱ Θηβαῖοι, διὰ τὰς προγεγενημένας συμφορὰς, ὡς ὄντος ἀσεβεῖς. οἱ δὲ κομίσαντες αὐτὸν εἰς τινὰ τόπον τῆς Βοιωτίας καλούμενον Κεὸν, ἔθαψαν αὐτὸν. γιγνομένων δὲ τοῖς ἐν τῇ χώρῃ κατοικοῦσιν ἀτυχημάτων τινῶν, οἰσθέντες αἰτίαν εἶναι τὴν οἰδίπυ ταφήν, ἐκέλευον τῆς φίλης ἀναρῆν αὐτὸν ἐκ τῆς χώρας. οἱ δὲ ἀπορέμενοι τοῖς συμβαίνουσιν, ἀνελόντες ἐκόμισαν εἰς Ἐτεωνόν. βεβλόμενοι δὲ λάθρα τὴν ταφὴν ποιήσασθαι, καταθάψαντες νεκρὸν ἐν ἱερῷ Δήμητρος, ἀγνοοῦσιν τὸν τόπον. καταφανῶς δὲ γινόμενος, πέμφαντες οἱ τὸν Ἐτεωνόν κατοικοῦντες, τὸν θεὸν ἐπιρώτων τί ποιῶσιν. ὁ δὲ θεὸς εἶπε, μὴ κινῆν τὸν ἱκέτην τῆς θεῆς. διόπερ αὐτῷ τέθαπται. *Cum mortuus esset OEdipus, eumque amici illius Thebis sepelire pararent, Thebani ob præteritas calamitates, quia is esset impius, id facere vetuerunt. tunc illi in locum quendam Bæotia Cæum nomine asportantes illum sepelierunt. cum verò quædam calamitates regionem invasissent, loci eius incolæ rati sunt causam illarum esse, quòd ibi sepultus esset OEdipus; quare iusserunt eius amicos ipsum efferre de regione. Illi ob illa quæ contigerant ambigui quid sibi agendum sit, eum capientes in Eteonum detulerunt: qui cum*

Vellent eum clam sepelire, per noctem in loco sacro Cere-
ri humarunt, qui locus esset ignorantes. Verum cum res
cognita fuisset, incolæ Eteoni miserunt ad oraculum qui
percunctarentur, quid esset agendum: quibus responsum
fuit supplicem Dea non esse remouendum, quare ibi de-
mum sepultus est. at nunc de propriis ritibus qui apud non-
nullas nationes quorundam Deorum fuerunt, dicamus.

*De propriis ritibus quorundam Deorum apud Varios
homines. CAP. XV.*

FVERVNT præterea varij sacrificiorum ritus apud non-
nullas nationes, vbi sacra quorundam Deorum solennia
celebrarentur, quæ nullis cæteris Diis ex aliqua parte pror-
sus viderentur communia. quod quidem factitatum est partim
stultorum hominum inscitia, & ignarorum quantum ratio &
religio requirat, partim infidiis eorum sacerdotum, qui cona-
bantur per varietatem ceremoniarum rem in precio retinere,
cum res ridiculæ potius iure videri possent, quæ fierent, rectè in-
tuentibus, quàm vllam sanctitatem continere. Partim etiam
fiebat hoc dæmonum malignorum fraude, cum esset adhuc
potestas tenebrarum, qui per has ambages homines in seruitio
retinere, & perpetuo falsæ religionis idololatriæq; vinculo astrin-
gere nitebantur, neq; vllam liberè respirandi animis illis super-
stitionibus oppressis concedebant facultatem, vt possent tan-
tum fallaciarum secum parumper cōsiderare, & aliquando co-
gnoscere quàm absurdā, quàm vanam, quàm ridiculam, quàm
omni scelerum genere contaminatam religionem complecte-
rentur. atq; vt facilius eognoscere possimus q̄ multiplex, quāq;
diligens esset illorum Deorum cultus, præter illas obseruationes
Deorum, temporum, victimarum, lustrationum, templorum,
rituum, ac cæterorum quæ superius fuerunt à nobis com-
memorata: illud etiam poterit rem demonstrare, quòd in illis sa-
crificiis anniuersariis, quæ Patrenses patrio ritu Dianæ Laphy-
ræ cognomento instituerunt, mos fuit vt sexdecim cubitorum
longitudinis ligna viridia in orbem circa aram illius Deæ dige-
rerentur, atq; intra hæc ipsa aridissima & aræ propinqua. Tum
cæco locum in morem septi vndique obstruere cōsueuerunt,
quibus peractis pompam cum magnificentissimo apparatu
Deæ

Deæ trāsmittebant. Per eam pompam virgo nubilis, quæ foret omnium pulcherrima & sapientissima iudicata, sacerdotio in his sacris perfungebatur, quæ sequebatur pompam postrema omnium, bigis inuecta ceruis pro equis currum trahentibus. deinde die postero eius diei quo pompa ad templum trāsmissa fuisset, cum magno finitimorum omnium tum priuatorum etiam publico studio sacra ritè celebrabantur, atque intra illud aræ septum multa viuentia animalia conuicere pro victimis mos fuit: apros scilicet & hinnulos ceruorum, caprearum, luporum, & vrsorum, & aliquando feras iam prægrandes, tum multiplicia auium adularum genera quibusdam plumis detractis. His addebantur semina omnium propè fructiferarum arborum, quibus intra septum iniectis ignibus immixtis aridiora ligna accendebantur. quòd si qua immixtarum ferarum fortè aufugisset ex illo septo, astantes studiosè cursitabant ad eam capiendam, atque receptas feras intra ardens septum iniiciebant, vti testatus est Porphyrius in lib. de sacrificiis, & Pausanias in rebus Achaicis. Neque verò in illis sacrificiis arcanis quæ in honorem Heræ Deæ vocatæ celebrabantur apud Arcades, quam Neptuni filiam fuisse nonnulli crediderunt, mos fuit victimas iugulare, sicut in aliorum Deorum sacris vsus obtinuit: sed cum victimæ cõplures & peropimæ illi Deæ maectarentur, pro suis cuiusque copiis artum victimarum, quem quisque primum apprehendisset casu & fortuito, præcidere iure illorum sacrorum iuebatur: quem solum artum Deæ sacrificiis offerre primum mos fuit. atque illo vsto pro primitiis, tum ad offerendas victimas accedebatur. In sacrificiis Isidis cognomento Tithoreæ apud Phocenses, quæ fiebant anniuersaria, mos fuit vt horis pomeridianis homines opulentiores boues aut ceruos immolarent: qui verò magis tenui essent fortuna, offerrent anseres, aut aues meleagrides, aut alias huiusmodi tenues victimas, cum capræ & sues tanquam impura animalia ad illa sacrificia omnino non admitterentur. Iuebantur autem legibus sacrorum rituum, & institutis illius Deæ victimas illas quas offerrent, in pyram quæ fuerat extructa intra quendam adytum, demittere lineis aut byssinis vinculis ligatas, quæ quidem omnia efficiebantur cum pompa & musicis instrumentis strepentibus, vti traditum est in historiis ab Antimenide. Atqui Cereris sacrorum ritus is fuit apud Phigalenses,

vt nullæ victimæ cæderentur, sed fructus confitarū arborum, & fauos, & succidam lanam ad aram porricerēt, quæ ad quandam speluncam extruebatur, quibus oleum postea superinfusum accendebatur: quæ sacra fieri quotannis cum publicè tum priuatim consueuerunt, vt scriptum est à Pausania in rebus Arcadicis. Huic eidem Deæ Chthoniæ cognomento siue indigenæ apud Argiuos, quanta adhiberetur diligentia in iis sacrificiis quæ statis diebus per æstatem agebantur, patet vel ex eo ritu, quod non modò cum pompa sacrificuli qui annuis fungerentur magistratibus, agmen ducebant, quos viri ac fœminæ sequebantur, & pueri, omnes albis vestibus induti, coronas capitibus. è multis hyacinthis intextas habētes, sed & in extrema deinde agminis parte boues sequebantur eximia præduris vinculis distentę ac reluctantes, quæ ad templum attrahebātur. eò cum venissent, vnā ipsarum bouum immissis retinaculis intrò agere mos fuit, atque foribus adstantes vbi intromissam viderent, postes obiicere consueuerunt. Erant in eo templo aniculæ quatuor cum falcibus relictæ, quibus curæ erat bouem intromissam interficere, atque vna illarum, vbi casus tulisset, collum hostiæ præcidere iuebatur. Tum reclusis foribus alteram eodem ritu maectadam immittebāt, atque singulatim quotquot offerebantur boues ab illis aniculis maectabantur. At ridiculus erat planè mos ille qui seruabatur in Iouis cognomento Polieei sacrificiis, de quo scriptum fuit à Nicocrate Cyprio in rebus patriis & à Pausania in Atticis rebus. Nam fuit consuetudo in illis sacrificiis vt hordeum cum tritico permistum aræ imponeretur eius Iouis, neque vlli finerentur ibi esse custodes: atque cum bos ad parata sacrificia ad aram accederet, easque fruges super ara attingeret, vnus è sacerdotibus arreptam securim in bouem iaculabatur, ac statim fugiebat. Illi qui astiterant, quasi non viderint percussorem, securim in iudicium vocabant tanquam autorem ac ream eius cædis, quæ condemnabatur vt infringeretur. victimam verò, quia non posse viuere arbitrarentur, Ioui Polieo decernebant immolari omnibus suffragiis, & cōmuni consensu. Atqui si velim quàm varios ritus sacrificiorū antiqua insania in variis locis ac variis temporibus introduxit cōmemorare, longū esset & laboriosum opus nimirū, & quod magnum volumen posset explere: quare hoc argumēto scribēdi relicto de hymnis antiquorū summatim verba faciamus.

De hymnis antiquorum. CAP. XVI.

NON erit inutile fortasse neq; insuaue auditu, si summam explicemus quibus precationum generibus in sacris vterentur antiqui, quippe quòd illud non mediocriter faciat ad cognoscendam illorum vel hominum simplicitatem, vel illorum Deorum naturam qui ab iis colebantur. fuit igitur illa hymnorum forma, vt Deorum laudes, & res præclare ab illis gestas prius inter sacrificia decantarent, & quibus beneficiis Dii ipsi affecissent mortales, qua benignitate ciuitates complexi ac tutati fuissent, qua clementia in supplices homines esse consueuerint. atque institutum componendorum hymnorum facile ille hymnus nobis demonstrare poterit, qui scribitur à Callimacho in laudem Apollinis, qui prius ita decantat eius Dei facultates:

τέχνη δ' ἀμφιλαφής οὔτις τόσον, ὅσον Ἀπόλλων.

κεῖνος οἴσει τὴν ἔλαχ' ἀνέρα, κεῖνος ἀοιδόν.

Φοῖβω γὰρ καὶ τόξον ἐπιτρέπεται καὶ ἀοιδή.

κεῖνου δὲ θριακί, καὶ μάντιες. ἐκ δὲ νυφοῖβου

ἱητροὶ δὲ δάσιν ἀνάκλησιν θανάτοιο.

Φοῖβον καὶ νόμον κικλήσκουσιν.

Arte magis varius nullus, quàm clarus Apollo.

Sunt illi artifices cantus cura, ille sagittas,

Ille arcus curat, pariterq; oracula, vates,

Suffragia. ex illo didicerunt funera primum

Differre, & gelida vitare pericula mortis,

Phœbum pastoremq; vocabimus.

Tum paulò post.

Φοῖβω δ' ἐσπόμενοι πόλιος διεματρήσαντο

ἄνθρωποι. Φοῖβος γὰρ αἰεὶ πόλίοσι φιλιθεῖ

κτιζομένης. αὐτὸς δὲ θεμέλια Φοῖβος ὑφαίνει.

τετραέτης τὰ πρῶτα θεμέλια Φοῖβος ἔπηξε

καλῆ ἐν Ὀρτυγίῃ.

Urbes metiri Phæbo didicere magistro

Mortales. struētas vrbes nam Phæbus amavit.

Fundamenta prior Phæbus subtexit urbis

Quadrimum puer, Ortygia qua mænia cernas.

Deinde commemorat idem poeta quemadmodum Pythonem perniciosum serpentem, multisque mortalibus exitium

afferentem, multis sagittis confecerit, qui agrum & pecudes & omnia propinqua populabatur, ut est in eodem hymno in his;

πυθῶ τοι κατιόντι σωήντετο δαιμόνιος θῆρ,
αἰνὸς ὄφις, τὸν μὲν σὺ κατήναρες, ἄλλον ἐπ' ἄλλω
βᾶλων ὠκῶ δῖσόν· ἐπιύτησε δὲ λαός.

*E Pythone tibi confestim bellua dira
Occurrit serpens. geminatis saepe sagittis
Hanc occidisti, clamor sublatus ad auras.*

Nam Orpheus cum seruauit ordinem in suis hymnis ut prius virtutes & potentiam Deorum, pro quibus beneficia in homines conferre possint, commemoraret per vim adiunctorum nominum. deinde precatur ut fausti felicesq; adsint, quod facile vel ex illo per breui hymno in Latonam colligere possumus, qui ita scribitur:

Λητῶ κυανόπεπλε, θεὰ διδυματοκέ, σεμνή,
κοιαντῖς, μεγάθυμε, πολυκίση, βασίλεια.

εὐτεκνον ζηνὸς γονίμω ὠδῖνα λαχῆσα,
γῆναμένη φοῖβόν τε, καὶ Ἄρτεμιν ἰοχέαιραν·

πῶ μὲν οὖν Ὀρτυγίη, τὸν δὲ κραναῆ ἐνὶ δήλῳ.

κλυῖθι θεὰ, δέσποινά, καὶ ἱλεον ἦτορ ἔχουσα

βαῖν' ἐπὶ πάνθ' ὄσον τελεπῶ, τέλος ἡδὺ φέρουσα,

Diuagellorum mater Latona, grauisque,

Cyaneis induta, & amabilis, edita Cæo.

E Ioue felices quoniam perpeffa dolores,

Editus ut Phæbus tibi, bellatrixque Diana est.

Edita in Ortygia hac, in Delo est ortus Apollo.

Audito regina Dea, atque accede benigna,

Concedens latum sinem, ad conuiuia lata.

Fuit enim mos omnibus peractis sacrificiis parari conuiuia in honorem illorum Deorum quibus illa sacrificia fuissent instituta. Illud autem fiebat illo præcipuè die quotannis, quo eos liberatos fuisse contigit ab aliqua calamitate qui illa sacrificia instituisent, ut testantur Virg. carmina in lib. octauo;

Rex Euandrus ait: Non hac solennia nobis,

Has ex more dapes, hanc tanti numinis aram

Vana superstitio, veterumve ignara Deorum

Imposuit. sauis hospes Troiane periclis

Seruati facimus, meritosq; nouamus honores.

atque idem poëta paulo post sacerdotes introducit ad aram, Herculis

Herculis laudes & res gestas canentes, in classes iuuenum ac seniorum diuisos, eumque denique post laudes aduocantes vt lectus faustusque accedat, cum ita inquit:

*Tum Saliſ ad cantus, inceſſa altaria circum,
Populeis adſunt euincti temporarum.*

*Hic iuuenum chorus, ille ſenum; qui carmine laudes
Herculeas & facta ferunt: Vt prima nouerca*

*Monſtra manu, geminosque premens eliferit angues:
Vt bello egregias idem diſiecerit vrbes,*

*Troiamque, OEchaliamque: Et duros mille labores
Rege ſub Eurystheo fatiſ Iunonis inique*

*Pertulerit. Tu nubigenas inuicte bimembres
Hyleumque, Pholumque manu: tu Creſſia maſtas*

*Prodigia, & vaſtum Nemea ſub rupe leonem.
Te Stygi tremuere lacus; te ianitor Orci*

*Oſſa ſuper recubans antro ſemeſa cruento.
Non te ſilla facies, non terruit ipſe Typhaeus*

*Arduus, arma tenens: non te rationis egentem
Lernaus turba capitum circumſtetit anguis.*

*Salue Vera Iouis proles, decus addite Diuis;
Et nos, & tua dexter adi pede ſacra ſecundo.*

At enim cum illos Deos aduocarent, aues Diis illis conſecratas cantu Deorum aduentum ſignificare dicebant, vt fecit Callimachus in hymno in Apollinem, vbi cygnos canentes facit Dei aduentum, aut mare, aut aethera tranquillum, atque omnia triſtia in iucundiſſima conuerti ob Deorum praesentiam introducit. nam neque Thetis Achillem aduentante Deo luget, nec Niobe filiorum multitudinem: at contra infœcunda animalia ſunt praegnantia & foecunda, & praegnantia gemellos pariunt, & omnia crudelia ob praesentiam Dei feritatem deponunt: quare hymnicam naturam ac ſuauitatem imitatus Lucretius per Veneris aduentum terram flores effundere facit, & mare ait fieri tranquillum, & omnes ventos mitigari, & omnia mirifice letari, vt eſt in his:

Te Dea, te fugiunt venti, te nubila caeli:

Aduentumque tuo ſuaues tibi Dædala tellus

Submittit flores, tibi ridet æquora Ponti,

Pacatumque nitet diſſuſo lumine caelum.

Atque vniuerſa hymnorum natura ex his conſtabat (vt rem

paucis absoluam) ut ita aduentum Deorum per hæc læticiam ubique præ se ferentibus præpararent, eorumque laudes & res gestas ad aras canerent, & beneficia quæ in homines contulissent, commemorarent: deinde precarentur ut faciles, benigni, felicesque accederent ad illa sacrificia quæ sibi fierent. atque tot breuiter de hymnis dicta sint: nunc verba faciamus de victimis.

De victimis. CAP. XVII.

ERAT præterea non parua diligentia in eligendis victimis in singulorum Deorum sacrificia: cum aliæ Deis bonis ut prodesse, aliæ malis ne obessent, cæderentur. Nam malis nigra, bonis albæ conueniebant: sterilibus steriles, fertilibus prægnantes; maribus mares, foeminis foeminae. ut Telluri prægnas iuuenca mactabatur, Proserpinæ sterilis, Cereri non mare sue, sed foemina res sacra fiebat; at Baccho non capra, sed hircus mactabatur. Præterea victimæ ob aliquam similitudinem aliquando mactabantur, ut equus Soli ob celeritatem, ut est apud Ouid. lib. i. Fastorum;

Placat equo Perses radijs Hyperionæ cinctum,

Ne detur celeri victima tarda Deo.

Cereri verò primitias frugum offerri mos fuit, sicuti testatur Philippus in his carminibus;

Δράγματά τοι χώρου μικράύλακος, ὧ φιλόπυρε

Διοί, Σωσικλέης θῆκεν ἀρουροπόνος.

Alma Ceres paruo, ut potuit, de rure maniplos

Hos tibi Sosticlees dedicat agricola.

In eiusdem Deæ sacrificiis præterea aliquando porca offerebatur ac cædebatur, quod esset id animal inuentis ipsius Deæ infestum, ut ait idem Ouid.

Prima Ceres auida ganisa est sanguine porca,

Vltas suas merita cæde nocentis opes.

Sic Bacchus, quia caper infestum sit animal suis inuentis, eius cæde lætari creditus est, ut ait Virg. lib. 2. Georg.

Non aliam ob culpam Baccho caper omnibus aris

Cæditur.

At verò Marti furibundo taurus ferox animal immolari solitus est, & Apollini, cum ob nimum calorem excitaret pestem, & fremētum Neptuno, & implacabili Plutoni. quare ita inquit Virg. lib. 6.

Sic fatus, meritos aris mactauit honores,

*Taurum Neptuno, taurum tibi pulcher Apollo:
Tum Regi Stygio nocturnas inchoat aras,
Et solida imponit taurorum viscera flammis.*

Ioui verò nefas erat taurum immolari rerum omnium moderatori, siue furibundum aliud animal: quia rerum omnium gubernatorem minimè omnium furibundum, aut ferum esse conuenit, sed omnem suam præstantiam in consilio & humanitate & prudentia collocatam esse putare. Est enim Imperatorium humanitas & liberalitas munus, & in rebus administrandis prudentia: quorum siquid defecerit, quo pacto vel maiorum nobilitas, vel opes amplissimæ, vel alia omnia quæ sunt extra animum possint aliquem à vulgo secernere, non video: nisi dicamus syluestres arbores, quæ plurimum fimum circa se habuerint, esse cæteris nobiliores, non quæ melioris succi fructus & mollioris produxerint. Putabatur igitur piaculum committi siquis taurum Ioui mactasset. mactabatur tamen bos arator aliquando vt Dodonæo, vt patet ex oratione Demosthenis in Midiam. Homerus in Iliade lib. 7. suem cicurem immolari facit Ioui & Soli, quod animal sanè non immite est, neque ferum. sic autem inquit:

κάπρον ἐτοίμασάτω τὰ μέγαν Διὶ τ' ἠελίω τε.

Mactandumq; suem Soliq; Ioui q; superno Præparet.

Sic & Theocr. in paruo Herc.

Ζῶνι δ' ἐπιρρέξαι καθυπερτέρω ἄρσενά χοῖρον.

Atque marem mactare Ioui decet è grege porcum.

Lucianus in dialogo Ganymedis ait arietem Ioui etiam immolari solitum. Hom. alibi Soli, & Telluri, & Ioui agnos obtulit in sacrificiis, cum ita inquit:

οἴσεται δ' ἄρν' ἕτερον λευκόν, ἕτερον δ' ἐμέλαιναν

γῆ τε καὶ ἠελίω Διὶ δ' ἡμεῖς οἴσομεν ἄλλον.

Ferte agnum niueum, & nigram portabitis agnam

Telluri, Soliq;: Ioui portabimus ipsi.

• Mactabantur tamen aliquando Libero patri cum Apolline, & Cereri, & Iunoni iuuençæ iniuges, vt est apud Virg. lib. 4. Æneidos,

mactant lectas de more bidentes

Legifera Cereri, Phæboq; patriq; Lyæo,

Iunoni ante omnes, cui vincula iugalia cura,

Illud non est visum silentio prætermittendum, quòd in rebus

firmis ac stabilibus futuris crescentes victimas adhibebant, at in parum firmis senescentes. quare ait Virg. lib. 12.

*Setigera factum suis, intonsamque bidentem
Attulit.*

Dianæ cerua immolari solebat, vt ait Ouid. lib. 1. Fastorum;

*Qua semel est triplici pro Virgine casa Diana,
Nunc quoque pro nulla Virgine cerua cadit.*

Fauno capra cadebatur, vt idem ait lib. 2.

Capripedi Fauno casa de more capella.

quamuis aliquando res sacra illi fiebat agna vel hœdo, vt ait Horatius lib. primo carminum:

*Nunc & in Umbrosis Fauno decet immolare lucis,
Seu poscat agnam, siue malit hœdum.*

Termino Deo apud Romanos frugibus in ignem iactis, & fauis, & vino, & agno litabatur, vt ait Ouid. in 2. lib. Fast.

*Inde & biter fruges medios immisit in ignes,
Porrigit incisos filia parua fauos,
Vina tenent alii, libantur singula flammis,
Spectant, & linguis candida turba fauent.*

Spargitur & caso communis Terminus agno.

Nymphis verò lac & mulsum conueniebant, variâque sacrificiorum genera Diis variis offerebantur, vt suo loco pertractabitur cum de singulis agemus. atque sacrificia vel ab iis fiebant qui ab aliquo morbo conualuissent, vel ob commissum piaculum, quæ victimæ animales vocabantur. Aliæ maçtabantur consultandi gratia, quæ vocabantur Consultatoriæ. in his cæsis hepatis & fibrarum situs ab aruspibus diligenter observabatur, ex quibus Deorum voluntatem prædicebant; nam pluribus de causis antiqui Diis sacrificarunt: nunc, vbi gratias agerent: nunc, vbi aliquid peterent: nunc vbi iratos placarent: nunc autem honoris gratia tantum, vbi illos colerent. Fuerunt autem multi diuinandi modi; aut ab aspectu auium, vnde erant auspicia; aut à cibo, vnde solistimium ac tripudium; à garritu auguria, à cætu oscinæ, à volatu præterea vel dextero vel sinistro, ab afflatu diuino vaticinia, à fulgurum observatione, astrorumque peritia, vt ait Virg. lib. 3. Æneid.

*Trosigena interpretis diuini, qui numina Phœbi,
Qui tripodas, Claris lauros, qui sidera sentis;
Et Volucrum linguas, & præpetis omnia penna.*

Sic Ouid. primo Tristium:

*Hoc mihi non ouium fibra, tonitrius &e sinistra,
Lingua &e seruata, penna &e dixit auis.*

Diuinabant præterea inspicientes ignem, vel aquam, vel terrã, & visis ostentis, aut prodigiis, portentis, monstris, somniis, aliisque huiusmodi signis: diuinabant etiã vates, qualis fuit Amphiarus, vnde Iophon Gnosius oracula vatum multa carminibus complexus est. Qui consulendi causa ad templum accedebant, omnes prius lustrabantur, deinde arietes immolabant, quorum substratis pellibus dormientes nocturna visa expectabãt, de quibus fit mētio à Pauf. in Atticis rebus, & à Virg. lib. 7.

*Hinc Itala gentes omnisq; O Enotria tellus
In dubijs responsa petunt. huc dona sacerdos
Contulit, & casarum ouium sub nocte silenti
Pellibus incubuit stratis, somnosque petiuit.
Multa modis simulacra videt & volitantia miris:
Et varias audit voces, fruiturq; Deorum
Colloquio.*

Hæc ubi contigissent, opus esse deos placare per sacrificia crediderunt, aut eorum volūtatem inquirere. Ac de sacrificiorum ritibus & obseruationibus & victimis satis; nunc reliqua prosequamur.

Quòd quales Dii, talia fuerunt postea vota & preces.

Cap. XVIII.

POterat hæc tam varia, tamque diligens sacrificiorum ratio quæ superiùs ex oraculi responsis variis temporibus editis tradita est, homines fortasse compellere ad credendum aliquid subesse diuinitatis in ipsis Diis, si vnà cum puritate hostiarum quæ maectabantur, animi potius, quam corporis fordes expurgandas esse sacrificantium idem iussisset, atque pro munditie corporis, animi integritas, & fides, & temperantia requisita fuisset. Nam qui tam diligenter tradidisset qui ritus essent seruandi in sacrificiis singulorum Deorum, & quæ victimę immolandę; quo pacto potuit sine obliuionis aut auaritiæ nota illud prætermittere quoderat magis Dei proprium, homines admonere scilicet, quòd Deus ferè solum animũ spectat sacrificantiũ, cum reliqua terrestria munera parui faciat; nisi fortè parasiti & helluonis dæmonis nõ sit frequētib; hostiarum, rerũque super altaribus vstarum nidoribus

perfrui, nulla habita ratione num illæ victimæ ab impuris latronibus, vel à viris bonis sint oblatae. Quòd si magis acceptæ Deo sunt virorum bonorum preces, vt sunt re ipsa; iucundioraque munera ab amicis manibus accipiuntur, illud in his prætermissum fuit, quod erat magis necessarium, vitæ integritatem scilicet & æquitatem & temperantiam optimas esse, & Deo acceptissimas victimas: quibus si quis gratius vllum sacrificium arbitratur, vel profanus est & impius, vel prorsus ignorat Dei bonitatem. Nam si muneribus potius, quàm sanctitate & integritate vitæ Deus delectaretur, amicissimum Deum haberent opulenti; at pauperes & Deo & hominibus essent inuisi. sed quoniam nullum mendacium potest esse diuturnum, neque diutius capi pro veritate, cum homines impuri fabularum figmentis postea induti pro Diis culti sint, necesse fuit diuinitus mandata esse obliuioni illa quæ erant fundamentum non veræ aut probandæ religionis, vt illa veræ postea locum cederet. Atque cum minimus error in principio, fiat maximus in fine, inde effectum est vt impurorum Deorum aris & sacrificiis impuriore sacerdotes præficerentur, qui artificiosè homines deciperent, nullumque fallaciarum genus prætermitterent vt superstitione oppressos in officio retinerent. Fuit enim legibus antiquorum sacrorum non leue supplicium illis propositum, vt ait Dionysius Thrax in secundo libro Diareseon, qui vel alios Deos introducerent, vel eos non colerent: quare quos in sua religione impura retinere non poterant fallaciis, cum altaria & templa tanquam lucri tabernæ vbique extruerentur, eos vel Deorum metu, vel legibus latis à sacerdotibus, vel metu concitati vulgi deterrebant. nulla igitur improbitas, nullum flagitiorum genus, nulla crudelitas ab aris & à templis horum Deorum, vt sequebatur ex his principiis, abesse consuevit: cum in animalia omnium scelerum expertia sæuissent, & eorum sanguine crudelissimè perfunderentur; & præclarè actum fuisset, nisi illa feritas in homines etiam prorupisset. Pauca horum ex infinitis propè, vt res apertior fiat, explicemus, quæ pertinent ad horum Deorum crudelitatem cognoscendam. Scriptum reliquit Dionys. Halicar. libr. i. magnam pestem aliquando ortam fuisse in Pelasgorum regione, atque omnia propè animalia Deorum ira intercidisse, & foeminas vel mutilos infantes peperisse, vel abortum fecisse. Istud

verò

verò contigisse, quoniam orta sterilitate agrorum, ab ea ut liberarentur, vouerant quæ optima nascerentur, ea se Diis consecratos: mox facti voti compotes non reddiderunt quod promiserant, cum multo preciosiora cæteris retinuisissent. Deinde sciscitantibus quo pacto liberari possent hac tanta calamitate, respondit oraculū, ὅτι τυχόντες ὧν ἐβέλοντο, ἔκ ἀπέσοσαν ἃ εὕξαντο, ἀλλὰ προσοφείλουσι τὰ πλείστα ἄξια. οἱ γὰρ Πελασγοί, ἀφορίας αὐτοῖς γεγομένης ἐν τῇ γῆ πάντων χρημάτων, εὕξαντο τῷ Διὶ καὶ τῷ Ἀπόλλωνι καὶ τοῖς Καβείροις καταθύσαν δεκάτας τῶν προσγεγενημένων ἀπάντων. Quod ea consecuti quæ proposcerant, non dedissent omnia quæ promiserant, sed preciosiora retinuisissent. Pelasgi enim orta in sua regione sterilitate, vouerunt se Ioui & Apollini & Cabiris decimas omnium eorum quæ nascerentur sacrificaturos. quod etiam testatur Euseb. lib. 4. Euang. præpar. Mox hominum decimas fuisse ab ipso oraculo petitas ita testatur Dionys. εἰσηγησαμένους δὲ τίνος γνώμην, τὸν θεὸν ἐπέρωτα εἰ αὐτῷ φίλον ἀνθρώπων δεκάτας ἀπολαμβάνειν, πέμπουσι τὸ δεύτερον θεοπέρας· καὶ ὁ θεὸς ἀνεῖλεν οὕτω ποιεῖν. Sententiam ferente quodam Deum esse interrogandum an sibi gratum esset hominum decimas persolui, rursus sciscitatum mittunt; quibus respondit oraculum ita esse faciendum. Atqui omnium Deorum qui celebres fuerunt, antiquissimo propè Saturno, mos fuit hominem immolare, ut testatur idem Dionys. λέγουσι δὲ καὶ τὰς θυσίας ἐπιτελεῖν τῷ κρόνῳ τὰς παλαιὰς, ὡσπερ ἐν Καρχηδόνη, τέως ἢ πόλις διέμενε, καὶ παρὰ Κελτοῖς εἰς τὸδε χρόνον γίνεται, καὶ ἐν ἄλλοις τισὶ τῶν ἑσπερίων ἐθνῶν, ἀνδροφόνους. *Fama est antiquos Saturno, veluti Carthagine, antequam Urbs euertetur, & ut fit apud Celtas hoc etiam tempore, & in aliis nonnullis locis apud Hesperias nationes, sacra facere solitos, in quibus homines caderentur.* nam ut ait Plut. in libello de superstitione, Carthaginenses sponte liberos huic Deo mactabant: qui verò liberos non haberent, à patribus emebant immolandos. astabant parètes, qui si lacrymauissent, aut ingemuisissent, sine honore vitam in posterum degebant, ac nihilominus mactabantur filij. atque ante statuam Saturni omnia tibiis & tympanis personabant, ne puerorum dum mactarentur exaudiri posset eiulatus & luctus. Hanc postea sacrificiorum immanitatem Hercules cum in Italiam accessisset aram Saturni-

no erecturus, in mansuetiorem ritum commutauit, iussitque pro veris hominibus apud Italos hominum simulachra in Tyberim deiici, ut ait Ouid. in 2. Fastorum. Siue ne profus tollerere religionem videretur, siue quòd mitiorem Deum se habiturum putaret, si rem mitigasset, ac non penitus sustulisset. Patuit igitur Ioui, Apollini, Saturno homines fuisse aliquando pro victimis immolatos, quod etiam fiebat in honorem Iunonis Carthagine. Dianæ verò, quæ nauigationem Græcorum ad Troiam impediabat, eosque Aulide retinebat, quid exposcebatur? an non necesse fuit Agamemnoni antè quàm à litore solueret, Iphigeniam illi mactare? aut nonne iussi sunt id ex oraculo facere? rem autè ita breuiter attigit Virg. lib. 2. Æneid.

*Suspensi Eurypylum scitatum oracula Phæbi
Mittimus, usque adytis hæc tristia dicta reportat:
Sanguine placastis Ventos, & Virgine caesa,
Cum primum Iliacas Danaas Venistis adoras.*

& Luc. lib. 1. meritò inquit;

*Religio peperit scelerosa atque impia facta:
Aulide quo pacto Triviae Virginis aram
Iphianasso turparent sanguine fœdè.*

Euripides enim luculentissimam tragœdiam composuit, de ipsa Iphigenia in Aulide, in qua omnem hanc sacrificii crudelitatem declarat. Neque tamen prætermittenda duxerim hoc in loco, quæ de Iphigenia fabulantur, ad excusandam illorum Deorum crudelitatem ac feritatem. Scripsit Phanodemus historicus Iphigeniæ misericordia commotam Dianam illam in ursam vertisse: at verò Nicander in iuuenecam, alij in ceruam, alij in anum edentulam. quare cum minimè cognita fuisset, in Scythiam profugit ad Dianæ templum, ibique in omnes Græcos hostilem animum exercēs, illos eidem supplicii generi addixit, cui ipsa antè quàm fugeret, addicta fuerat. Hesiodus verò in eò libro quem scripsit de claris mulieribus, Iphigeniã neque caesam fuisse, neque in belluam mutatã tradidit, sed à Diana Hecaten factam fuisse. in Sardo præterea insula, quæ non procul distat ab Herculis columnis, senes qui ad septuagesimũ ætatis annum accessissent, à suis filiis ridentibus in Saturni honorem lignis cædi solebant, deinde è præcipiti loco deiiciebantur: vnde ductum est prouerbium risus Sardonicus, sicuti scripsit

Timæus historicus in rebus Deliacis. Neque tamen solis Diis, sed hominibus etiam, & manibus mortuorum homines cædebantur. Memoriae proditum est in Taurica regione præterea, cui Thoas iis temporibus imperabat, eam fuisse sacrorum legem, ut quicumque eò delati maris tempestate fuissent, vel quicumque denique aduenissent, ii mactarentur pro victimis Dianæ Tauricæ; quod licet ex Iphigenia in Tauris Euripidis cognoscere: qui etiam impuram esse illam religionem inquit his versibus:

τὰ τῆς θεοῦ δὲ μέμφομαι σοφίσματα,
 ἢ τις βροτῶν μὲν ἢν τις ἄψιται φόνε,
 ἢ καὶ λοχείας, ἢ νεκρῶ θίγη χειροῖν,
 βωμῶν ἀπέργα μυστάρων ὡς ἠγέμεθρον.
 αὐτὴ δὲ θυσίας ἢ δέται βροτοκτόνοισ.

Dea probandam non puto sententiam:

Quæ si quis impetiverit quem, vel thorum

Concusserit mæchus, vel attingat manus

Cadaver, arcet à suis altaribus.

At ipsa caso gaudet in sacris viro.

Scriptum tamē reliquit Herodotus in Melpomene nō Dianæ, sed Iphigeniæ Agamemnonis filiaë naufragos in Tauris, qui eò appulissent, aut quicumque è Græcis capti fuissent, immolari solitos. Immolabātur Marti præterea homines apud Scythas, ut idem testatur hoc ritu: ὅσους ἀντῶν πολεμίων ζωγρήσωσιν, ἀπὸ τῶν ἑκατὸν ἀνδρῶν ἀνδρα ἕνα θύουσι τρόπῳ οὐ τῷ αὐτῷ ὡ καὶ τὰ πρόβατα, ἀλλ' ἐτεροίῳ. ἐπεὶ ἀν γὰρ οἶνον ἐπισπείσωσι κατὰ τῶν κεφαλῶν, ἀποσφάζουσι τοὺς ἀνθρώπους ἐς ἄγλος. quoscūque ex hostibus viuos ceperint, singulos è ceterum hominibus deligunt, quos non eodem modo quo pecudes mactant, sed longè diverso. Vbi enim vinum in capita effuderint, homines in quoddam vas iugulant sanguinem eorum colligentes. nam cum Martem præcipua religione colerent, id in Martis honorem faciebant. An verò humanior fuisse existimandus est Neptunus; is enim Idomeneo in patriam è bello Troiano redeunti eam immisit tempestatem, ut coactus sit promittere se Neptuno sacrificaturū quod primum ex animalibus sibi exenti è naui obvium fuisset: mox cum filius primus occurrisset, eū sacrificare necesse fuit. Lunæ quoq; in Albania, quæ regio nō

procul distat à mari Caspio, homo immolari solebat, cum ma-
 ximè omnium Deorum Luna ibi coleretur: nam multi è ser-
 uis numine afflati ibi diuinabant, quorum qui plurimum nu-
 mine correptus esset, solus per syluam errans sacra cathena
 comprehensus à sacerdotibus vinciebatur, sumptuoseque &
 opiparè per annum nutriebatur, deinde cum aliis hostiis ad
 Deæ sacrificia mactandus ducebatur: vt ait Str. libr. II. Neque
 Lacedæmonij quidem, qui vitæ seueritate ac prudentia cæte-
 ros homines antecellere studebant, hanc superstitionem effu-
 gere potuerunt. nam, vt scribit Paul. in Laconicis, Orthiæ siue
 Lygodesmæ Deæ nuncupatæ, quæ esse Dianæ statua putaba-
 tur è Tauris eò ab Oreste & Iphigonia deportata, homines
 sorte destinatos immolabant; quem postea ritum Lycurgus
 ad puberes transtulit. atque iidem Pherecydem sapientem
 mactarunt, & pellem ob quoddam oraculi responsum asser-
 uarunt regibus vt ait Plut. in Pelopida. cum à cædibus res in-
 cœpta esset, quam commiserunt Astrabacus & Alopecus Irbi
 filij vbi reperto Deæ simulacro mente capti sunt, atque inter
 sacra ipsius Deæ respõsum mox est ab oraculo illam aram hu-
 mano sanguine aspergi oportere. atq; cum prius mactandi sor-
 te ducerentur, deuentum est tantum ad plagas, vt ita sangui-
 ne nihilominus imbueretur. præerat sacris sacerdos fœmina,
 quæ tam diu paruam & leuem Deæ statuam sustentabat, dum
 pueri cæderentur: at verò si illi quibus datum erat negotium
 cædendi, misericordia ducti ob formam aut claritatem ephē-
 borum parcius aut lenius hoc facerent, ita fieri graue signum
 dicebatur, vt sacerdos illud non posset sustinere, vt ait Silenus
 Chius in fabulosis historiis. Huic eidem Deæ cognomento
 Triclaris virgo & puer mactabantur apud Achæos, vt est in
 Achaicis Paul. Quid opus est Leucadum ritum commemo-
 rare? illi enim quotannis auertendæ Deorum & Apollinis præ-
 cipuè iræ impurum aliquem hominem deligebant, quem
 mactare consueuerunt: sed postea mutatus fuit ritus, cum
 è specula deiectum multis pennis & auibus alligatis seruian-
 dum curarent, ita tamen vt extra patriam postea incolumis
 deportaretur, vt ait Str. libro 10. nam Semnonum, Druida-
 rum, Lycæarumque & Pergæarum victimarum consuetudi-
 nem silentio præteribo, & aliarum nationum, qui homines
 Diis immolare solebant. Hoc vnum dicam, cum tanta Deo-
 rum

rum crudelitate, tamque impia religione, nullam omnino probitatem esse potuisse. quid enim feritatis ac sceleris ab horum Deorum impurissimis aris abfuisse putandum est? neque verò in singulos homines tantum aliquando saevierunt, sed in uniuersos exercitus. nam cum Brennus Gallorum imperator insignem cladem accepisset à Græcis, cum quibus acie dimicauerat, mox per noctem Panos furore cum reliquiis exercitus agitato est, atque Gallicæ acies inter se ita dimicauerunt, ut penitus fuerint deletæ. Cum igitur homicidiorum omnisque crudelitatis autores Deos haberent antiqui, non est mirum, si pro cædibus, & adulteriis, & rebus huiusmodi impuris vota concipiebant. Nam cum crudeles essent illi Dij, tum auaritia maximo vitiorum omnium præcipuè laborabant: quare faciliè muneribus ad omnem improbitatem, omniaque peccata hominibus dimittenda adduci posse censebantur. Idcirco præclarè dictum est ab Euripide in Medea:

πειθῶν δῶρα καὶ θεὸς λόγος.

Fama est Deos parere donis cælites.

& id ab Ouid. lib. 2. de arte:

Munera (crede mihi) placant hominesque Deosque,

Placatur donis Iupiter ipse datus.

Sed quid opus est pluribus? Iupiter ipse cum esset urbem Troianam Græcis diripiendam concessurus, non crudelitatem quidem aut insolentiam victorum, neque Troianorum vel iustitiam, vel probitatem tanti facit, quanti sacrificiorum iacturam, quæ sæpius à Priamo & à reliquis Troianis capiebat, cum ita inquit in primo Iliad.

αἶ γὰρ ὑπ' ἡελίῳ τε καὶ ἔρανῳ ἀσερόεντι

ναετᾶσσι πόληες ἐπιχθονίων ἀνθρώπων,

τάων μοι περὶ κῆρι τίσκετο ἰῆλιος ἰρή,

καὶ πρίαμος, καὶ λαὸς εὐμελίῳ πρίαμοιο.

ἔ γὰρ μοι ποτὲ βωμὸς ἐδέυετο δαιτὸς εἴσης,

λοιβῆς τε, κνίσης τε. τὸ γὰρ λάχομῶ γέρας ἡμεῖς.

Quæ sunt sub cælo, et splendentis lumine solis

Oppida culta viris mortalibus, omnibus una

Troia fuit dilecta magis mihi: gratior una,

Et Priamus, Priami que domus, regnumque: nec ara

Nidore aut libis caruit, quæ munera Diuum.

Qui enim fieri potest ut iustus & bonus sit is Deus, qui bo-

nam, piam aliquam ciuitatem esse fateatur, & tamen illam e-
uertendam concedat nulla satis honesta sui consilij reddita ra-
tione? Sic etiam Neptunus Æneam ab Achille liberaturus nul-
lam protulit Æneæ probitatem, sed verebatur ne muneribus
& sacrificiis in posterum careret, vt est in lib. 7. Iliad.

κεχαρισμένα δ' αἰεὶ
δῶρα θεοῖσι δίδωσι, τοὶ ἕρανὸν εὐρυὸν ἔχουσιν.
gratisissima semper

Dona Deis offert, qui cæli regna frequentant.

Non est igitur mirum si sæpius est ad parricidia accersitus Iu-
piter, cum ita esset auarus, vt pro acceptis muneribus ad omnia
scelera conniueret. quare iure propè optimo Diis omnib. cru-
delior appellatur à Philætio in lib. φ. Odyss.

Ζεῦ πάτερ, οὐτίς σείο θεῶν ὀλοώτερος ἄλλος
ἐκ ἐλεείρας ἀνδρας.

*Iupiter haud quisquam Diuum mortalibus est te
sæuior, atque ferus magis: haud miserere virorum.*

Iure igitur Pallas eum & insanum & malum vocat in lib. θ. Iliad.
dis in his:

ἀλλὰ πᾶτήρ ἑμὸς φρεσὶ μαίνεται ἐκ ἀγαθῆσι,
χέτλιος, αἰὲν ἀλιτρός ἐμῶν μενέων ἀπερωεύς.
*Sed pater ipse meus desana mente, malaq; est,
Infelix, atque iniustus, mea numina vertens.*

Atque Achilles lib. vltimo Iliad. omnium malorum, omnium-
que calamitatum autorem Iouem esse demonstraui his ver-
tibus:

ἔ γάρ τις πηῆξις πέλεται κρυεροῖο γόοιο.
ὡς γὰρ ἐπεκλώσαντο θεοὶ δόλοισι βροτοῖσι,
ζῶν ἀχνυμένους, αὐτοὶ δ' ἐτ' ἀκηδέες εἰσί.
δοιοὶ γάρ τε πίθοι κατακείαται ὅτι Διὸς ἔδδ
δώρων οἷα δίδωσι κακῶν, ἕτερος δ' ἐάων.
ὧ μὲν καμμίξας δῶν Ζεὺς τερπικέραυτος,
ἄλλοτε μὲν τε κακῶ ὄγκυβεται, ἄλλοτε δ' ἐδδλῶ.
*Nil profunt lacryma, nec tristia pellere possunt:
Fata Dei statuere viris mortalibus ista,
Vt diuant tristes, ipsi mala nulla verentes.
Dolia bina iacent Iouis in penetralibus altis
Muneribus repleta, bona hic sunt, idq; malorum
Plenum est. Ista viris miscens dat Iupiter ipse,*

Nunc mala multa haurit, nunc & bona plurima cepit.
 Non solum in his malorum autorem Iouem putauit Home-
 rus, sed etiam inconsideratum & temerarium, qui non confi-
 lio & ratione, sed vt fors obtulerit, bona cuique dispenset. sic
 igitur Euripides etiam in Hecuba illum malorum autorē facit:

ἔδ' ὤλεσέν με Ζεὺς, τρέφει δ' ὅπως ὀρῶ
 κακῶν κακ' ἄλλα μείζον' ἢ τέλειν' ἐγὼ.
*Nec Iupiter me perdidit, seruaui &
 Peiora multo cernerem infelix ego.*

Sed Venus non solum Iouem, verum Deos omnes inclemētes
 vocat apud Virg. lib. 2. Æneid. quia Troiam propter inuidiam
 & ob accepta à Græcis munera euerterint: sic enim inquit;

*Non tibi Tyndaridis facies inuisa Lacana,
 Culpatius de Paris, verum inclementia Diuum
 Has euertit opes, sternitq; à culmine Troiam.*

Idem Iupiter Iunonis illecebris ductus auctor fuit violandi fœ-
 deris quod percussum fuerat inter Græcos & Troianos, vt est
 in lib. 4. Iliad. cum Palladem iusserit in aciem Troianorum de-
 scendere, eosque impellere ad fœdus violandum.

ὡς ἔφατ', ἔδ' ἀπίθησε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε,
 αὐτίκ' Ἀθηναίῳ ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.
 Αἴψα μάλ' ἐς στρατὸν ἔλθε μετὰ Τρῶας καὶ Ἀχαιῆς
 πῦρ ἄνθ' ὥσκειν Τρῶες ὑπερκύδαντας Ἀχαιῆς
 ἄρχωσι πρότεροι ὑπερόρκια δὴ κήσαοθαι.

*Annuat his dictis hominum pater, atque Deorum,
 Palladaq; arcessens ad sese hac inde profatur:
 Protinus in Troiam & Græcorum castra recede,
 Experiare volo Troiani, primi & Achinos
 Marte petant, primi percussa que fœdera rumpant.*

Atque cum leuissimi hominis & impuri sit dicere mēdaciū,
 neque hoc quidem vitio caruit Iupiter, qui ita fuit mendax ab
 Hyrtacide vocatus, vt est in lib. μ. Iliad.

Ζεῦ πάτερ, ἦ ῥάνυ καὶ σὺ φιλοφροδῆς ἐτίτυξο
 πάγχυ μάλαι;
*Iupiter, an mendax pater es; nec iam vlla loquenti
 Danda fides?*

Cum fuisset Apollo etiam autor crudelitatis creditus, sæpius
 fuit ad cedes inuocatus, mortalesque ad cedes faciendas sæpius
 adiuuuit, vti testantur illa carmina Virg. lib. 6.

*Phæbe graues Troia semper miserate labores,
Dardanaque Paridis direxti tela manusque
Corpus in AEacida. & lib. 9.
Dextra mihi Deus, & telum quod missile libro,
Nunc adsint.*

& Hom. lib. 3. Iliadis:

*νῦν δ' αὖτ' ἐμὲ φίλῃ Ἀθήνη,
δὸς δέ τε μ' ἄνδρα ἐλεῖν, καὶ ἐς ὄρμην ἔγχεος ἐλθεῖν.
Rursus amica mihi concedito Pallas,
Cadere daque virum, ac forti concurrere telo.*

Enimuero multò sunt etiam crudeliores Polynicis preces apud Euripidem in Phœnissis, cum ita inquit:

*ὦ πότνι Ἥρα, σὸς γὰρ εἰμ', ἐπεὶ γάμοις
ἔξινξ' Ἀδράστου παῖδα, καὶ ναίω χθόνα,
δὸς μοι κτανεῖν ἀδελφόν, ἀντήρη δ' ἐμὴν
καθαίματ' ὦσαι δεξιὰν νικηφόρον.*

*Iuno verenda sum tuis: nam nuptiis
Iunxi ego Adrasti filiam, terram incolo,
Concede fratrem occidere, & victoria
Dextram cruentam ferre fratris sanguine.*

Et quod peius est, non deterretur vel cognita turpitudine petitionis ab illis tam impuris precibus, cum inquit:

*αἴχσον αἰτῶσ' ἐφ' ἄνον, ὁμογενῆ κτανεῖν.
Occidere affinem peto, hæc turpissima est
Corona.*

Aduocabantur ad furta etiam Dii antiquorum, qui latronibus & infidiatoribus fauere putabantur, cum essent pleni omnis impuritatis. quare ita scripsit Horatius in epistolis:

*Iane pater clarè cum dixit Apollo,
Labra mouet metuens audiri pulchra Lauerna
Da mihi fallere, da iustum, sanctumq; videri.
Noctem peccatis, & fraudibus obice noctem.*

Multi denique ad cædes, ad flagitia complura, ad latrocinia, ad adulteria ab his Diis se adiuuari crediderunt, & non dubitarunt vt adiuuarentur precari: quippe cum intelligerent vel innocētissimos homines per hos Deos grauissima supplicia subiisse, cum vel vnus Hippolytus in mentem veniret. Enimuero, quia nihil diuturnum est, quod ad extremam improbitatem venerit: multo fuit tolerabilior, quam hos pro Diis colere, illa Cyclo-

clipsis

clopis sententia, quæ homines ad voluptates, vitæque suauitates percipiendas hortatur: quæ vniuersam illam religionem evertit. ita enim inquit apud Euripidem in Cyclope:

ἢ γῆ δ' ἀνάγκη καὶ ἐέλη, καὶ μὴ θέλη,
τίκτουσα ποιάν τὰ μὰ πικρὰν βότῃ,
ἃ ἐγὼ ἔτι νι θύω, πρὶν ἐμοὶ θεοῖσι δ' οὐ,
καὶ τῆ μεγίστη γαστρὶ τῆδε δαιμόνων.
ὡς τοῦ πιεῖν γε καὶ φαγεῖν τοῦ φ' ἡμέραν,
Ζεὺς οὗτος ἀνθρώποισι τοῖσι σώφροσι,
λυπεῖν δὲ μηδὲν αὐτόν.

*Necesse terra fit Volenti, siue non,
Herbas creare, pinguis & sit grex meus,
Nulli Deorum, sed mihi quem nutrio,
Et huic Deorum maximo Ventri: Viris
Ut solus est hic Iupiter prudentibus,
Bibendi, edendi & lex diebus singulis,
Viuendi & & que suauiter.*

Hoc autem consilium est non hominis, sed filii Neptuni, & Iouis ipsius nepotis, cui vanum fuisse illum Deorum cultum facile credi potest. at cōtrā fieri non potest, vt ille suauiter viuat, nullaque tristitia afficiatur, qui totus feratur ad voluptates, nulla habita ratione innocentiae, cū illa sola omnem vitæ suauitatem largiri possit. Sed quid opus pluribus? tanta fuit horū Deorum crudelitas, vt Lætionem, quam Aten vocarunt, Iouis ipsius filiam esse tradiderit Homerus lib. 7. Iliad. quamuis Dei sola proprium sit beneficentia:

πρὸς βα Διὸς θυγάτηρ ἄτη, ἢ πάντας ἀἄται.
*Ate prisca Iouis proles, quæ laesit omnes
Mortales.*

Patet ex iis quæ haectenus dicta sunt, vt arbitror, quod talia fuerunt hominum vota, qualia Deorum sacrificia, & quales Dii ipsi credebantur, à quib. viuendi rationem acceperāt, & quod omnibus vitiis credebantur Dii illi fuisse cōtaminati, & quod nulla vel religio vel ciuitas, quæ ad summū malitiæ peruenerit, diuturna esse potest. nunc consideremus quales Dii inter se fuerūt.

Quales Dii inter se fuerunt. CAP. XIX.

NEQUE mirum est sanè Deos tam sætos erga homines extitisse, atque omnia discordiæ, crudelitatis, & perf-

diæ semina in homines à Diis ipsis manasse, cum tanta fuerit iam inde ab initio inter hos Deos contentio, quantam neque coelum, neq; terra capere potuit. Quod si sceleratum est illum armis persequi, à quo aliquod magnum beneficium acceperis, profectò sceleratissimus fuit Saturnus, qui illum insecutus est, à quo huius lucis vsuram acceperat. Verùm non solùm insecutus est, sed etiam captiuo virilia membra amputauit, vt testatur Ouid. in Ibim;

Saturnus Et illas

Subsecuit partes, vnde creatus erat.

Hoc paternum exemplum cum sibi ante oculos ad imitandum Iupiter proposuisset, Saturnum patrem & ipse cum armis insecutus est, & in Italiam confugere compulit: à quo, cum apud Ianum regem in Italia latuisset, quædam pars Italia Latium fuit appellatum, vt est apud Virg. lib. 8.

*Primus ab ætherio venit Saturnus Olympo,
Arma Iouis fugiens, & regnis exul ademptis.
Is genus indocile ac dispersum montibus altis
Composuit, legesq; dedit; Latiumq; vocari
Maluit, his quoniam latuisset tutus in oris.*

Iam verò quanta fuit Saturni feritas, qui suos filios vorabat? an potest is esse tolerabilis in alios, qui tam fuit ferus in suos filios? an potest aurea ætas, hoc est iustitiæ, humanitatis, pudicitiae, æquitatis plena administratio sub hoc rege fuisse, qui tam impius in parentes & in filios suos extitisset? sed neque Iupiter quidem omnes contentiones patre de regno deiecto sustulit: neque regnum quietum possidere potuit, cum Gigantes, quasi paternæ iniuriæ ultores, in illum conspirarint, eumque penè de regno deiecerint. Enimvero cum hæc quoque certamina absoluisset, victoriamq; fuisset consecutus, nō tamen regnum quietum possedit, sed omnes propè Dij in illum aliquando insurrexerunt, atque ab affinis penè fuit in vincula coniectus, vt est apud Hom. lib. 1. Iliad.

*ὅτ' ἔφηθα κελαινεφεί κρονίωσι
οἴη δ' ἀθανάτοισιν ἀρκέα λοίγον ἀμύαι,
ὅππότε μιν ξυνδῆσαι Ὀλύμπιοι ἤθελον ἄλλοι,
ἦ ῥη τ', ἠὲ προσδάων, καὶ παλλὰς Ἀθήνη.
Dixeris Et superos inter depellere pestem
Te potuisse Ioni Saturni sanguine creto:*

Calicola

*Calicola Voluere Iouem ut Vinciret opantem,
Nepereus, Iunoque, & Pallas.*

Præclarum sanè regnum, ac verè dignum, vt eius rex beatus appelletur, in quo neque coniux, neque soror, neque filia, nec frater fuit amicus. Neque tamen inter se solùm inimicitias hi Dij exercuerunt perpetuas, verùm etiam tantum autoritatis ac virium hominibus alius in alium tradiderunt, vt sæpius ab hominibus fuerint vulnerati: sicut Iuno ab Hercule sagitta, vt ait Hom. lib. 4. Iliad.

τλῆ δ' Ἡ'ρη ὅτε μιν κρατερὸς παῖς Ἀμφιτρυῶνος
δεξιπερὸν κατὰ μαζὸν οἰσῶ τριγλώχινι βερλήκη.
*Perpressa est Iuno cum filius Amphitryonis
Percussit dextram mammam, petiitque sagitta.*

Vulneratus fuit etiam Pluto ab eodem, vt est in his;

τλῆ δ' αἰδης ὄντοῖσι πελώριος ὠκῶ οἰσὼν,
εὐτέ μιν αὐτὸς ἀνὴρ υἱὸς Διὸς αἰγίοχοιο
ἐν πύλῳ ἐννεκύεσι βαλὼν ὀδύνησιν ἔδωκεν.
*Passus est Pluto horrendus cum dira sagitta
Intulit huic vulnus nati Iouis huius; & ille
Inter defunctos duros tulit inde dolores.*

Quin etiam Mars ipse belligerantium Deus, mortalium arma effugere non potuit, vt est apud eundem Hom. in his:

τῆ ῥά μιν οὔτα τυχῶν, διὰ δὲ χρόα καλὸν ἔδαψεν.
ἐκ δὲ δόρυ σπάσεν αὐτίς, ὃ δ' ἔβραχε χάλκεος Ἄρης.
*Huic pulchramque cutem lacerat, ferroque cecidit,
Extrahit hinc hastam, Mars alta voce boauit.*

Idem postea ab Oto & Ephialte fuit in vincula coniectus. fuit Venus etiam vulnerata à Diomede. atque longum esset sanè commemorare quot incommoda Dij passi fuerint ab hominibus. facilè igitur adducor, vt durissima illorum hominum ingenia: fuisse credam, quibus erat religionis & Deorum metus in animis imprimendus, cum virorum bonorum exemplis, & sapientum oratione eò adduci non possent: sed essent vel sceleratorum, quos ipsi admirabantur, autoritate, vel implicitis fabularum figmentis ad Deorum cultum adducendi, nam hæc omnia tradita sunt ab antiquis nulla alia de causa, nisi vt homines ad probitatem instituerent, & res naturæ aperirent obscuras, vt suis locis explicabimus.

NATALIS CO- MITIS MYTHOLOGIAE, LIBER SECVNDS.

De vno rerum omnium principio & autore Deo.

XPLICATA sunt à nobis superiùs nōnulla quæ ad antiquorum Deorum naturam cognoscendam pertinebant: & quales illi erga homines, & quales inter se fuerint patefecimus, & quòd nullus denique fuit illorum sempiternus, nisi cùm eorum nominibus pro rerum naturalium formis antiqui sapientes vterētur. Nunc autem consequens est vt demonstremus vnum fuisse rerū omniū principium, vnūque autorem, per quem omnia procreata fuerint, & in lucem edita, cùm nullus ex iis Deus fuerit, vt dictum est; neque plures Dij simul esse possint. Sed hoc quoad fieri poterit quàm breuissimè explicemus, quoniam hæc vna disputatio vel magnum volumen posset implere, si quæcunque necessaria sunt, inuestigemus. Nam cùm rerum multarum sub eadem forma positarum numerus imbecillitatem arguat singularum, quia procreatione filiorum indigeant, & morti sint obnoxia, frustra in tanta Deorum multitudine colenda laborabimus, quia & illi nos aliquando deficient, & semper noua vota Diis iunioribus erūt concipienda. At quid aliud sexus significat quàm interitum? quod enim oritur, & intereat aliquando necesse est: quia omnia quæ oriuntur, constant ex quibusdam principiis, in quæ denique soluuntur. Si omnes Diu sint mares, aut scemina, & ad procreandum apti, nihilque producant, multo magis sequetur absurdum: frustra enim potest is qui nunquam vim suam exercet. quare vbi sit sexus, ibi procreare necesse fit, atque ibidem Dei natura sempiterni esse non potest. Erit igitur necessariò vnus Deus, qui neque genitus erit, neque generabit ex se alium, cuius substantia ab ipso dissideat. Nam veri piique theologi Deum generare Filium tradunt, sed eiusdem substantia: & idem immortalis existens, cùm ex nullis princi-

lis principiis constet, nullum fortitus est temporis principium. Rursus cum sit principii expers, potentia existet infinita, quoniam finitorum corporum, rerumque omnium finitarum finita est pro corporis ratione potentia & virtus: quare omnipotens fuit merito ab antiquis appellatus. & cum nullus ante Deum visus sit, cum primus is extiterit, dictus est Protogonus siue primogenitus ac *Φανης*, ut est apud Orpheum in Hymnis. erit is igitur rerum omnium quæ sunt autor necessario existimandus. Enimuero cum magna fuerit inter sapientes de naturalium corporum materia disceptatio, quod alii vnum, alii plura rerum naturalium principia generationi subiicerent, nemo tamen adeo fuit inops consilii, qui plures Deos opifices introduxerit. Nam & Thales Milesius vnus è septem sapientibus, aquam rerum omnium principium ratus, mentem inquit cuncta ex illa formasse, & Anaxagoras Clazomenius cum è similibus inter se particulis corpora naturalia consistere credidisset, inutilem earum presentiam est arbitratus, nisi opifex ad eas inter se componendas accessisset, quem diuinam mentem appellauit, cuius hoc celeberrimum carmen circumfertur;

νοῦς ἐστὶ διακοσμῶν τε πάντων αἰτίον.

Mens autor vna est omnium quæcernimus.

Pythagoras Samius principia rerum omnium numeros ratus, cum monadem ac binarium introduceret, materiam scilicet & opificem, Deum in medium protulit, quem per monadem significauit. Empedocles Agrigentinus post elementa quatuor, quæ tanquam generationis materiam introduxit, quod videret ea esse per se segnia & inutilia, amicitiam opificem & conciliatricem, dissidium corruptionis causam putauit. Socrates & Plato post materiam & ideam, quæ ut formæ exemplar intelligitur, Deum addiderunt generationis autorem. Zeno Citieus cum formam nusquam sine materia posse consistere crederet, solam materiam & Deum cuncta efficere dixit, quod ex iis forma oriretur cum ad opus accederent. Anaximander qui infinitum, Anaximenes qui aerem, Heraclitus qui ignem, Epicurus qui corpora solida, non creata, sempiterna, mente percepta, quas atomos vocat, Aristoteles qui materiam & formam, principia putarunt esse omnium, cum nihil de opifice dixerint, aut simulantes de Deo quidpiam dixerunt, nullumque crediderunt esse, aut eum res humanas non curare putarunt.

Quis enim potest quod nusquam est existenti accedere sponte sua, & à nemine accersitum? aut id quod neque rationem in se habet, neque cognitionis initium, quomodo potest rem tam præclaram ad se accersire, & ut ad se veniat impetrare? An fieri potest villo tempore poculum vel si sit argentum, nisi artifex ad poculi formam illud perducatur? nunquam profectò forma sua sponte accedet ad argentum, neque argentum illam non audientem omnino villo tempore aduocabit: quæ res ut in iis quæ sunt artis, ita in naturæ actionibus continet: nihil enim fieri potest, quod non fiat diuina prouidentia. Quare mihi valde ridiculi videntur illi qui omnia fortunæ attribuunt, mundumque ipsum ex minimis corporibus assidue celeriterque fortuito & temerario motu agitatis multis in vnum conglomeratis coagmentatum fuisse censuerunt. qualis Epicuri & Democriti fuit opinio. Nam tametsi de Deo nescio quid balbutiebant, tamē in idem propè cum Diagora Milesio & Theodoro Cyrenensi, Eumeroque Tegeate reciderunt. Patet igitur neque sine opifice Deo quidquam fieri posse, nec Deos esse plures; sed vnum, & eundem sempiternum, & cuius infinita sit potentia, & eum esse rerum omnium autorem, qui neque mas est, neque foemina. at num Iupiter is sit ab antiquis appellatus, an alius fuerit Iupiter, nunc perquiramus.

De Ioue Cap. 1.

Age verò Iupiter is, quem patrem hominum, ac Deorum regem appellarunt antiqui, quid diuinitatis habuerit, aut quam originem, nunc inuestigemus. Sed quoniam non vnus, at plures Ioues fuerunt, idcirco varia loca in quibus natus sit, variæque educationes, & variæ res gestæ Iouis à variis scriptoribus referuntur. Nam Iupiter, qui Saturni filius fuit, ad quem omnia propè aliorum facinora referuntur, modò in Creta, modò Thebis, modò in Arcadia, modò apud Messenios natus esse dicitur; cum nullo pacto fieri possit ut hæc inter se tam diuersa consentiant. Nam tametsi multas educationes propter varios rerum euentus vni facile quis accommodauerit, tamen ut idem multis in locis natus sit, fieri omnino nõ potest. Quòd autē multæ ac variæ fuerint nationes, quæ apud se natum Iouem gloriarètur, testatur Pausanias in Messeniæ, vbi

cis, ubi longū & difficile fore inquit populos enumerare, qui Iouem apud se natum & educatum affirmarunt. Verūm cūm Ioues plures extiterint, tum omnes Reges Ioues appellabātur antiquitus, ut ait Isacius his verbis, *Δίας οἱ παλαιοὶ πάντας ἐκάλουν τοὺς βασιλεῖς: Ioues Reges omnes vocarunt antiqui.* & *Ζεὺς* in varia historia; *τοὺς βασιλεῖς δ' ἀνέκαθε Δίας ἐκάλουν πάντες: Reges autem olim Ioues vocarunt omnes.* Ea causa factum illud est, quòd Iupiter is qui primus ita fuit nominatus, præclara in mortales beneficia, & in Athenienses præcipuè, contulit. Nam rudes adhuc populos legibus à se constitutis parere persuasit; certa matrimonia instituit; ferino more viuentes ad cultum Deorum erexit; omnia diuina prouidentia gubernari demonstrauit; arasque, & sacerdotes, & ceremonias illis instituit; qui cūm Arcas esset, & obscuro loco natus, pro animi virtutibus ignobilitatem corporis occultantes homines beneficiis affecti Ætheris illum & Diei filium esse tradiderunt. quod ego nihil aliud significare voluisse crediderim, quàm veritatis & sapientiæ. Utigitur Cæsares omnes Romanorum Imperatores ad primi Cæsaris auspiciū vocati fuerunt, ita Ioues Reges omnes ad Iouis Arcadis auspiciū dicti sunt ab antiquis. Cūm verò omnia postea & Arcadis & cæterorum eius nominis facinora vni Saturni filio Ioui tertio attributa sint à poetis, reliquis omissis, qui ortus & educatio ipsius extiterit, perquiramus. Scriptum reliquit Pausanias in Messeniâ, fontem fuisse in Ithomes iugo, cui nomen Clepsydrae, in quo ab Ithome & Neda nymphis nutricibus Iupiter, à Curetibus ob metum Saturno surreptus, lotus fuerit: atque cūm Iouis incunabula Messenii sibi vendicent, tum à furto Curetum fonti nomen datum, & à nutricibus fluuiio & monti asserunt, sacraque solennia Ithomata in honorem ipsius Iouis apud se ostendere ad rem confirmandam solebant. Cūm hæc scripsisset in rebus Messeniorum Pausanias, mox in Arcadicis apud suos fontes fluuium illum inquit qui Gortynam præterlabitur, Lusium appellari, quòd in eo Iupiter recens natus lotus fuisse credatur. Hæc loca non parum inter se distabant, cūm Messene ciuitas esset nobilis Peloponnesi, non parum distans ab Arcadia, quæ à dextra Patras urbē respiciebat & ipsam nō ignobilē, à frōte sinū Naupactiū: at Arcadia

propè esset in altera parte insule mari finitima. Mox idem Pausanias in Bœoticis, Saturno ereptum Iouem in Bœotia scribit, & supra Charonæ mœnia præruptam esse montis crepidinē, qui mons vocatus est Petrarchus, vbi pro Ioue oblatum esse saxum Saturno à Rhea memorant; qui locus etiam non parum distat ab Arcadia, & à Messene non etiam parum. Neque credibile est nuper nati Iouis sanguinem, & reliqua immunda excrementa quibus nascentes infantes operiuntur, in tam longinquis fontibus lota fuisse. qui si his non erat, vt cæteri cum nascuntur, inquinatus, quid opus erat omnino vel in Lufio flumine lauari? Sunt qui Thebis Bœotix natum esse Iouem autumant, quod in his sensit Lycophron, apud quem Cassandra loquitur de Hectore, illa significans quæ erant illi euentura: vt est in his;

σὺ δ' ὦ ξυῶμαι πλείστον ἐξ ἐμῆς φρενὸς
 σερχθεῖς, μελάθρων ἔρμαι καὶ πάτρας ὄλης,
 ἐκ εἰς κενὸν κρηπίδα φοινίξας Φόνω
 ταύρων, ἀνακτι τῶν ὀφίωνος θρόνων,
 πλείστας ἀπαρχὰς θυμάτων δωρῆυδος·
 ἀλλ' ἀξεταιί σε πρὸς γενεθλίαν πλάκα.

*Frater mihi dilecte mente plurimum,
 Tutela sola qui domus & patria es,
 Cruore taurino inquinabis crepidam,
 Regi Ophionis sedium cum plurimas
 Maculabis hostias, is inde duxerit
 Petas vt eius ipse patrium solum.*

Fama est enim quòd cum fames & annonæ penuria cœli vitio Græciam occupasset, responsum datum fuit cessaturam eam calamitatem, si Hectoris ossa in Ophryno loco Troiæ iacentia in eam Græcam ciuitatem comportarentur, quæ Iouis esset patria, & ad Troiam non militasset. Hanc urbem perquirentes solas Thebas Bœotix immunes fuisse ab ea militia inuenerunt. Atque id patrium solum Iouis dictum est, quòd is ibi natus esse à nonnullis credatur, vt testatur illud epigramma, quod adulans Thebanis dicit ibi esse Beatorum insulas, quamuis Thebæ non fuerint omnino insula;

αἰδ' εἰσὶ μακάρων νῆσοι, τόθι περ τὸν ἄριστον
 Ζῆνα θεῶν βασιλῆα ρ' ἐν τέκε τῶδ' ἐνὶ χώρῳ.
Insula ibi fortunata sunt, regem vbi Diuum

Alma Iouem peperit Rhea, qui nunc fulminatorquet.
 Alij in Creta Iouem natum & educatum fuisse dixerunt, vt te-
 statur Lucianus in sacrificiis hoc pacto; οἱ δ' αὖ κρήτες, ἔ γενέ-
 δαι παρ' αὐτοῖς, ἔδ' ἐ ταφῆναι μόνον τὸν Δία λέγουσιν, ἀλλὰ καὶ
 τάφον αὐτῆ δακνύουσι: Rursus autem Cretenfes non solum
 natum esse apud se Iouem memorant, & sepultum, verum
 etiam sepulchrum illius ostendunt. Illud etiam confirmauit
 Virg. lib. 4. Georgicorum, vt patet ex eo carmine;

Dictæo cæli regem pauere sub antro.

Est enim Dictæ mons Cretæ, vt ait Ptolemæus. Aiunt in Cre-
 ta Ioui dato nutriendo cecidisse vmbilicum apud fluuium Tri-
 tonem, cui locus consecratus dictus est Omphalus, & propin-
 qua planities Omphalium, cùm Græci omphalon vmbilicum
 appellent. Hunc in antro Dictæi montis habitasse testatur A-
 pollonius Rhodius ita lib. 1. Argonaut.

*ὄφρα Ζεὺς ἔτι κῆρος, ἔτι Φρεσὶ νήπια εἰδῶς,
 Δικταῖον νοαίεσκεν ὑπὸ σπέος.*

Donec erat paruis, donec puerilia sensit

Jupiter, incoluit Dictæi montis in antro.

Eundem Idæum appellauit Callimachus in hymno in Iouem,
 quòd in Ida fit natus & educatus:

Ζεῦ, σὲ μὲν ἰδαιόισιν ὄν' ἔρεσι φασὶ γενέσθαι,

Ζεῦ σὲ δ' ὄν' Ἀρκαδίη.

Jupiter Idæis aiunt te in montibus ortum,

Jupiter Arcadicis.

Est enim Ida mons Cretæ, vt ait Dionys. in libello de situ orbis;

κρήτη τιμήεσσα Διὸς μεγάλιοι τιθήνη,

πολλή τε λιπαρή τε, καὶ εὐβοτος, ἧς ὑπὲρ ἰδῆ.

ἰδῆ κακικόμοισιν ὑπὸ δρυσὶ τηλεθόωσα.

Creta Iouis magnæ nutritrix veneranda, feraxq;

Et frugum & pecoris, nemorosa huic imminet Ida,

Ida frequens piceis & quercibus optima mater.

Sic Virgilius lib. 3. Æneidos;

Creta Iouis magnæ medio iacet insula ponto,

Mons Idæus ubi, & gentis cunabula nostra.

Qui igitur Cretensem Iouem crediderunt, ab eo monte Idæum
 appellarunt, vt illud;

Idæumq; Iouem, Phrygiamq; ex ordine matrem.

At qui in Arcadia Olympium, quia Lycaus dictus est Olym-

pus, ut ait Pausanias in Arcadicis, cuius vertex Sacrum Iugum vocatum est, quòd ibi Iouem vulgo credunt fuisse educatum. Cùm tantam igitur de Iouis patria contentionē videret Callimachus, ita cecinit in Hymnis:

πῶς καὶ νινδικτᾶϊον ἀείσομεν, ἢ Ἐλυκαῖον;
ὅνδοι ἢ μάλα θυμὸς, ἐπεὶ γένος ἀμφήρισον.

Dictum ne Iouem cantabimus, an ne Lycaum?

Sum dubius, genus est quando certamine plenum.

Hunc igitur, quem hominum patrem & Deorum vocarunt, cùm recens natus esset, quia oraculum cepisset Saturnus, fore ut è regno à filio pelleretur, vel quòd ita conuenisset cum Titanibus, ut filios omnes è se natos occideret, statim conatus est inhumaniter de medio tollere: sed eum Rhea, quam etiam Opim dixerunt ut memoriæ prodiderunt quidam, primum ipsa per aliquot dies clam educavit, sed cùm diu se illum occultare non posse arbitraretur, Corybantibus, qui vocati sunt Curetes, & Dactyli Idæi, clam in Cretam transmittendum concessit: qui simulatis sacrificiis inter cymbalorum tympanorumque strepitum infantis vagitum occultarunt. Opis verò, quia Saturnus filios omnes de medio tollere conaretur, pro Ioue dicitur saxum fasciis inuolutum illi obtulisse: quod ille continuo deglutiuit, ut scripsit in Arcadicis Pausanias. Illud autem contigit paulo supra Chæronæ mœnia, ut idem ait in Bœoticis. Atqui cùm tantopere de Iouis patria dissentiat inter se antiqui scriptores, non minor est nutricum numerus & controuersia quàm de locis in quibus sit educatus. Nã alii ab apibus educatum putarunt, ut ait Virg. lib. 4. Georg.

*Nunc agè naturas apibus quas Iupiter ipse
Addidit, expediam: pro qua mercede canoros
Curetum sonitus, crepitantiaq; æra secuta
Dictæo cæli Regem pauere sub antro.*

Fama est ad eius beneficii memoriã quòd Iupiter apum colorem mutauit in aureum, cùm prius essent ferrugineo. Aratus in Phænomenis Iouem à capra nutritum fuisse asserit in his:

αἰξ ἱερὴ, τὴν μὲν τε λόγος Διὸς μαζὸν ἐπιχεῖν.

Sacra Ioui capra est, quòd præbuit ubera paruo.

Quod affirmavit etiam Lucianus in sacrificiis. Illa cùm apud Olenum Bœotiæ ciuitatem, vbi post Ægarum euersionem, cōdi-

conditum fuit Ægium, nutrita fuisset, Olenia dicta fuit, ut ait idem Aratus in eo carmine:

ὦ ληνίλω δέ μιν αἶγα διὸς καλέουσ' ὑποφῆται.

Oleniam Iouis altricem dixere capellam.

Quam rem ita expressit Ouid, in secundo Fastorum;

Olenia surget sidus pluviale Capella,

Qua fuit in cunis officiosa Iouis.

Superius etiã de Neda & Ithome nutricib. Iouis mentionẽ fecimus, quas cõmemoravit Pausanias in Messeniacis. Apollonius Rhodius de Adresteia Iouis nutrice meminit lib. 3. Argonaut.

καὶ κέν τοι ὀπάσαιμι διὸς περικαλὲς ἄθυρμα,

κείνο τό οἱ ποίησε φίλη τροφὸς Ἀδρήστεια

ἄνθρω ἐν ἰδαίῳ ἔτι νήπια κουρίζοντι.

Perpulchrum tibi ludicrum istud munero, nutrix

Adrastea Ioui paruo quod praeiuit antè,

Ideo latuit cum paruus conditus antro.

Habuit enim præter supradictas Adrasteam & Idam nutrices Melissei filias ac sorores Curetum, à quibus sit educatus: cum Lactantius in libro de falsa Religione ab Amalthea & Melissa filiabus Melissei Cretensium Regis caprino lacte & melle nutritum scribat. Apollodorus Atheniensis grammaticus libro primo Bybliothecae ab Adrastea & Ida nutritum quidem scribit, sed lacte Amaltheae. Cicero in secundo de Diuinatione scriptum reliquit, castissimè quodam in loco cultum fuisse Iouem, qui vnà cum Iunone in gremio Fortunae sedens mammam apprehederet. at Pausanias in Arcadicis nymphas quasdam nutrices Iouis nominare solitos Arcades inquit; Thisoam, Nedam, Hagnò; quarum prima in Parrhasiorum finibus nomen dedit vrbi, secunda flumini, tertia fonti in Lycæo monte Arcadiae, quae mirum etiam donum à Ioue consecuta dicitur. Nam cum solum laboraret siccitate, re diuina ritè peracta, maectatisque hostiis Lycæi Iouis sacerdos cum precatatione ad aquam conuersus ramum è quercu in summam aquam deiciebat, inde halitus ex fonte nebulæ similis tollebatur, atque obducto cælo conuocatis nubibus Arcadum fines vberimis & optatis imbribus perfundebantur. Has in vrsas mutatas fuisse scribitur in commentariis in Apollonium Rhodium, sed qua de causa, non inueni: ita enim scribitur ibi: ταύτη οὖν τῆ χι ῥρόνή τω παράκειται Ἀρκτον ὄρος κυρίως οὕτω λεγέ

μένον, ἐπεὶ δὴ φασὶ τὰς τροφὰς τῷ Διὸς ἐκεῖ διατρεφούσας εἰς ἄρκτους μεταβληθῆναι. *Huius igitur Cherronesomons adiacet qui proprio nomine Ursus appellatur, quoniam Iouis nutrices aiunt ibi degentes in Ursas fuisse mutatas.* Non defuerunt qui à columbis & aquila illum educatum fuisse arbitrati sint, uti testatur Maro in his:

Ζεὺς δ' ἄρ' ἐνὶ κρήτῃ τρέφετο μέγας, ἔδ' ἄρα τίς νιν
ἦείδ' ἑμακάρων, ὃ δ' ἀέξετο πασι μέλεσσι.

τὸν μὲν ἄρα τρήρωνες ὑπὸ ζαθέω τρέφον ἄνθρω,
Ἀμβροσίω φορέεσσι ἀπ' ὠκεανοῖο ῥοάων.

Νέκταρ δ' ἐκ πέτρῃσιν μέγας αἰετὸς αἰὲν ἀφύρτων
ζαμφιλῆ, φορέεσκε πετῶν Διὶ μητιόεντι.

τὸν καὶ νικήσας πατέρας κρόνον εὐρύοπα Ζεὺς
ἀθάνατον ποίησε, καὶ ἔρανῶ ἔγκατένευσε.

ὡς δ' αὐτὸς τρήρωσι πελάσιν ὤπασε τιμῆς,
αἱ δὲ τοι θέρεος καὶ χείματος ἄγγελοι εἰσίν.

Iupiter in Creta nutritur, eumque Deorum

Noverat haud ullus: crescunt cum corpore membra.

Hunc in spelunca sacra pavere columba,

Fluctibus oceani ambrosiamque tulere volantes.

Ast Aquila huic nectar de petra dulce quod hausit

Mox rostro sublime volans afferre solebat.

Hanc patri altitonans mox regno victor adempto

Esse immortalem voluit, caeloque locavit.

Nec nullo timidus decoravit honore columbas

Agrestes, gens haec hyemis sit nuntia & astus.

Sunt autem illae quae Liviæ vocabantur, agrestes scilicet columbae, à quibus Iupiter fuit educatus, atque ad tanti beneficii memoriam fuit aquila inter sydera collocata. utebatur Iupiter cum parvus esset eorundem Curetum tutela & familiaritate, quorum studio fuerat à Saturni voracitate protectus, ut testatur Apollonius lib. 2.

ὃ δὲ κρηταῖον ὑπ' ἄντρον

Ζεὺς ἐτικυρήτεσσι μετετρέφεται ἰδ' αἰετῶσι.

Inter Curetas Cretaeo Iupiter antro

Ideos etiam tum nutriebatur.

& Lucret. lib. secundo.

Idaeos referunt Curetas, qui Iouis illum

Vagitum in Creta quondam occultasse feruntur:

*Cum pueri circum puerum pernice chorea
Armati in numerum starent, pernice chorea
Armati in numerum pulsarent aribus ara.*

Atque ut summam rem colligamus, incertum adhuc est, & omni contentione plenum, ubi natus sit Iupiter, aut ubi, & à quibus educatus: neque quisquam eorum qui Deorum ortus & naturas inuestigarunt, quidpiam certi de loco aut educatione tradidit. Hic cum primum natus fuit, ab Opi matre, ut dictum est, Curetibus alendus in Cretam transmittitur: ut Eusebio placuit in Temporibus, etiam Creti, qui tunc imperabat in Creta, commendatur, & in Gnofo regia ciuitate educatur. Alij in Creta natum esse volunt, at non alibi natum eò transmissum; alij in Arcadia natum & educatum putarunt: alij Messenæ, alij alibi, quorum omnium longum esset opiniones recensere. Mox aiunt, cum occultandi vagitus gratia cymbala & tympana & alia tinnientia instrumenta pulsarentur, apes ad tinnitum aduolasse, & illum educasse: alij dicunt à nymphis alendum fuisse datum, alij capræ, alij vrsarum vbera suxisse. atque tot de Iouis incunabilis memorantur. Atqui Cicero libro tertio de Natura Deorum principio tres inquit fuisse Ioues, ab iis numeratos qui Theologi nominabantur, quorum primus & secundus in Arcadia nati sunt: primus patre Æthere, secundus Cœlo. At tertius Cretensis Saturnum patrem habuit. Mox cum ex primo Proserpinam & Liberum natos asseruisset, paulo post Dioscuros primos ex antiquissimo Ioue Athenarum Rege & ex Proserpina natos scribit: quare adductus sum ut alium fuisse Iouem etiam præter hos crediderim. Neque mirari conuenit si tam varij ortus & educationes fuerunt de tertio Ioue traditæ, cum cæterorum omnium & ortus, & educationes, & res gestæ postea fuerint ad eundem à variis scriptoribus poëtisque præcipuè delatæ, ut diximus. Sic nos, quæ cæterorum communia sunt, poëtarum secuti opiniones, huic vni concedentes, ea quo pacto instituimus, persequemur. Iam verò cum adoleuisset Iupiter, & capra mortua esset, eius pellem ad perpetuam memoriam ad suum scutum accommodauit, & ob acceptum lactis beneficium inter astra Capræ signum retulit, scutumque Ægis à Græcis scriptoribus vocata est, cum αἴξ capram significet, de quo meminisse Virg. lib. 8.

Arcades ipsum

*Credunt se vidisse Iouem, cum saepe nigrantem
Ægida concuteret dextra, nimbosq; ciceret.*

Atque Iupiter ipse dictus est Ægiochus, habens ægida scilicet,
vt ait Homerus in lib. Iliad. ε.

κλυθίμου αἰγιόχοιο Διὸς τέκος Ἀΐγυιῶνι.

Audi me Iouis Ægiochi Tritonia nata.

Hic Iupiter duos habuit fratres, præter sorores, Neptunum & Plutonem, qui & ipsi per dolum fuerunt Saturni crudelitati subtrahiti. Fama est enim quòd cum Titan maior natu Saturni frater cuperet imperare, Vesta & Ops & Cerere precantibus cessit fratri de Regno: cum quo ita pactus est, ne vllum ex maribus filiis educaret, si quem habiturus esset, sed omnes necaret, ne Regem procrearet sibi successorem, vt saltem post ipsum ad se regnū perueniret. Saturnus igitur ea causa quicumque ex se nascerentur, vorabat, vt significauit Lycophron in his;

πλὴν πρόδ' ἀνασταν ἐμβαλῆσαι τερτάρῳ,
ὠδῖνας ἐξέλυσε λαθραίας γονῆς,
τὰς παιδοβρώτους ἐκφυγῆσ' ὀμευνέτις
θοίνας ἀσέπης· ἐδ' ἐπίανεν βορᾶ
Νηδῶ, τὸν ἀντίποινον ἐκλάψας πέτρῳ,
ἐν γμοκόλλοις ἀπαργάνοις εἰλημένον,
τύμβος γηγῶς κένταυρος ὠμόφρων ἀπορᾶς.
*Regina prima pulsa ad ima tartari est,
Mox ipsa partus à dolore soluitur
Clam, quòd videre coniugis conuiuia
Nefanda nollet. inuolutum fasciis
Saxum ille deglutit, haud sit pinguior,
Crudis sepulchrum quòd sit ipse filius.*

Quòd autem id fieret per iuramentum, patet ex illis Sibyllinis versibus, in quibus declaratur Titanes parturienti Rheæ semper assistere solitos: quod iuramētum datum fuit Saturno antequam susciperet imperium:

ὄρκος δ' αὐτὲ κρόνω μεγάλης τιτάν ἐπέθηκε,
μὴ θρέψ' ἄρσενά, καὶ παίδων γένος, ὡς βασιλεύσῃ
αὐτὸς, ὅταν γῆρας τε κρόνω καὶ μοῖρα πέλιται.
ὁππότε κεν δὲ εἴη τίκτεν, παρὰ τινῶδ' ἐκάθιωτο
Τιτῆνες, καὶ τέκνα δεισίων ἄρρῆνα πάντα.

Conseruā

*Conceptis Verbis Titan iurare coegit
Saturnum, de se natum ne nutriat & illum;
Quò possint regnare senis post fata nepotes.
Cum paritura foret Rheia, tum Titania pubes
Assedit marium lacerans crudeliter artus.*

Mox cum sensisset Titan clam Saturni filios contra iusiurandum, legesque capti imperij, educari, ipse una cum Titanibus filiis ira exarsit, atque Saturnum & Opim comprehensos in vincula & in custodias coniiciunt. Hæc ubi per nuncios accepisset Iupiter, collecta magna militum Cretensium, externorumque ibi exulantium manu, ad liberandos parentes è vinculis quam citissime traiecit, Titanibusque primo impetu debellatis patrem in regnum restituit, ut ait Lactantius in libro de falsa religione. Sed huic antequam in bellum exiret sacrificanti in Naxo augurium futuræ victoriæ aquila dedit: quare illam sibi sacram auem in posterum esse voluit, & in reliquis expeditionibus aquilæ effigiem pro signis militaribus habuit. Hic idem Iupiter cum ad Cercopas, genus hominum fallax ac planè dolosum, aduentasset in insulam Inarimen, siue ad Arimos populos, illos ad stipendia inuitavit, cum patrem è regno esset eieciurus. illi acceptis stipendiis data fide ac iuramento obstricti, mox retentis stipendiis Iouem subfannabant, cum pluribus fraudibus in omnes vterentur: Iupiter periuriis indignatus hos in simias conuertit, insulasque Pithecusas appellavit, ut ait Callimachus in insulis. Verum post eam victoriam cum Saturnus responsi oraculi meminisset, ut sibi à filio caueret; futurum enim ut ab eo è regno pelleretur, Ioui insidias parare clam cœpit: quibus patefactis per vnum è familiaribus, rursus Iupiter expeditionem suscepit, collectaque priorum militum manu patrem de regno deiecit, lanceoque vinculo ligavit, & in tartarum deiecit, ut ait Agathonymus in Perside, cum regnandi cupiditate iam arderet, & superiores res feliciter gestæ ad id faciendum facile inuitarent. Nulla sunt enim vel naturæ vel amicitiae vel beneficentiæ satis firma vincula, ubi maiestatis & imperandi furiosum desiderium inuasit: illa omnia siquidem facillimè conculcantur & prosternuntur. Cum patrem igitur captiuum fecisset Iupiter primum, dicitur virilia membra illi falce eadem amputasse, qua ille Cœlo patri amputauerat, quæ postea iacta fuit

in insulam Phæaciam non procul à Corcyra: quod etiam significauit Lycophron in Cassandra in his:

ἦσαν δ' εἰς κρόνον συγυμένην

Ἄρπυιὰ περὶ σάσας.

Saturno ut inde Venerit in insulam

Drepanum inuisam.

Nam Corcyram insulam, vbi Saturnum secuit Iupiter, ab eo tempore nominarunt Drepanum, vt ait Isacius. Ex eius virilibus membris amputatis, & in mare deiectis, & è spuma maris, dicitur nata esse Venus, quæ in concha marina in Cyprum nauigauit. Fabulati sunt antiqui post fugatum per arma Iouis è regno Saturnum, Apollinem victoriam Iouis carminibus ad citharam cecinisse purpurea toga decorum & coronatum lauro, mirificèque Deos omnes qui accubuerant in cõuiuio, delectauisse; vnde sumpsērūt originē epinicia: quod innuit in secundo libro elegiarū Tibullus in his;

Sed nudus, pulcherque Veni, nunc indue Vestem

Purpuream, longas nunc bene necte comas,

Qualem te memorant Saturno rege fugato

Victoris laudes tunc cecinisse Iouis.

Saturno igitur paulo post è vinculis fugiente, & ad Ianum Latii Regem in Italiã profecto, Iupiter ipse regnum occupauit; quod ita innuit Virg. lib. 8.

Primus ab aethero venit Saturnus Olympo,

Arma Iouis fugiens, & regnis exul adeptis.

Ferunt Iouem Vestæ proposuisse, per quam adeptus erat imperium, vt quod mallet eligeret: at hanc prius virginitatē proposuisse, deinde primitias omnium quæ Diis offerentur ab hominibus. Enimvero placidissima omnia, & ab omni insidiarum genere libera sub Saturni administratione, atq; adeò ætas aurea fuisse dicitur, cum Ioue regnum obtinente omnes difficultates humanum genus inuaserint: nam

Ante Iouem nulli subigebant arua coloni.

Nec signare quidem, aut partiri limite campum,

Fas erat: in medio quærebant, ipsaque tellus

Omnia liberius nullo poscente ferebat.

Ille malum virus serpentibus addidit atris,

Predariq; lupos iussit, pontumq; moueri.

Quod equidem nihil aliud significare crediderim, nisi latronibus

nibus & sceleratis hominibus concessam fuisse licentiam multa iniqua faciendi, quibus sociis & adiutoribus in occupando regno paterno usus fuerat; cum bellorum licentia multos huiusmodi homines alere consueverit, sicut pax legibus omnes obediens facit. Quid enim aliud est aurea ætas, quam communis omnium libertas in ciuitate bene legibus instituta; cum feræ cum domesticis animalibus, cum canibus lepores scilicet, agni cum lupis, & cætera huiusmodi impune versantur? nam pacis tempore viri boni inter sicarios & impuros latrones legum patrocini sunt tuti, nisi iudices ipsi propter auaritiam fiant latrones, aut propter desidiam viros bonos vexari æquo animo patiantur. id significare voluisse antiquos testatur Tibul. lib. i.

Nunc Ioue sub domino cades & vulnera semper:

Nunc mare, nunc lethi mille repente via.

Neque tamẽ Iupiter, qui regno per vim potitus fuerat, insidiatoribus caruit: exemplum enim dederat posteris quo pacto regna per vim sint occupanda. Ægeon igitur Iouis exemplo inuitatus vnâ cum cæteris Gigantibus illum è Regno depellere conatus est: cui centum manus erant, capita quinquaginta, & magnitudine corporis reliquos omnes mortales antecellebat, ignemque ex ore eructabat, vt testatur Virg. lib. x.

*Ægeon qualis, centum cui brachia dicunt,
Centenasque manus, quinquaginta oribus ignem,
Pectoribusque arsisse: Iouis cum fulmina contra
Tot paribus streperet clypeis, tot stringeret enses.*

Quem idcirco sub Ætnam montem fuisse à Ioue fulmine detrusum fabulantur, qui quoties latus moueret, Ætna flammam ingentes eructaret, vt ait Callimachus in lauacrum Deli;

*ὡς δ' ὀπὸτ' αἰτναίου ὄρειος πυρὶ τυφομένοιο
σείονται μυχὰ πάντα, κατὰ δ' αἰοιο γίγαντος
εἰς ἑτέραν βριαρῆος ἐπωμίδα κινούμενοιο,
θερμαῦς αἰτε βρέμουσιν ὑφ' Ἡφαιστοιο πυρᾶ γυρῆς,
ἔργα θ' ὁμῆ.*

*Monte sub Ætnæo veluti cum conditus olim
Perpetuis flammis & stans vult vertere fessum
Ipse Gigas Briareus latus, interiora mouentur,
Fornacesque fremunt Vulcani, is forcipe massam
Fertit, opusque simul.*

Quamuis omnes hi venti sunt, & ventorum natura fabulose ita explicata, vt suo loco dicetur. Paucis tamē antè diebus idem Briareus Ioui aduersus Palladem & Iunonem, & Neptunum, & reliquos Deos, qui in Iouis Tyrannidem coniurarant, fuerat auxilio, vt testatur Homer. in 1. lib. Iliad.

ὅπποτε μιν ξυδῆσαι ὀλύμπιοι ἤθελον ἄλλοι,
 Ἡ'ρη τ', ἠδὲ ποσειδάων, καὶ παλλὰς Ἀθηνῆ.
 ἀλλὰ σὺ τόν γ' ἐλθέσσε θεὰ ὑπελύσαο δεσμῶν,
 ὧχ' ἑκατόγχαρον καλέσασ' ἐς μακρὸν ὄλυμπον,
 ὃν βριάρεων καλέσσι θεοί.

*Cum vincire Dei reliqui voluere tonantem,
 Et Iuno & Pallas Neptunusq;, inde tu ad illum
 In cælum Briareum, superi sic nomine dicunt,
 Centimanum arcessens soluissti fortia membra.*

Hunc ideo vnà cum Gyge & Cotto Iouis custodes ac satellites Hesiodus nominauit in Theogonia in his:

ἐνθα γυγῆς κόπιος τε, καὶ ὁ βριάρεως μεγάθυμος
 ναίεσιν, φύλακες τῆσσι Διὸς ἀγιόχοιο.

*Hic Cottusq;, Gygesq;, colunt, simul & Briareus:
 Custodes Iouis æterni, quæ pectora fida.*

Hic igitur Iupiter subactis nationibus Orientis, pluribusque viribus se semper adiungentibus, vt mos est in prosperis successibus, Reges nonnullos regionum instituit: quare dictum est in Hymnis Homericis:

ἐκ γάρ τοι μυσέων καὶ ἐκὼ βόλας Ἀπόλλωνος
 ἄνδρες ἀοιδοὶ ἔασιν ἐπὶ χθονὶ καὶ κίθαρισαί
 ἐκ δὲ Διὸς βασιλῆες.

*Cantorum Musis, & Phæbo munera cura,
 Qui tractant plectro citharas aut pollice chordas:
 Ab Ioue sunt Reges.*

Mox ad cæteras nationes cum maxima accessione virium penetrans vniuersum prope terrarum orbem perdomuit & subiugauit. Tum Regibus illis qui ab ipso fuerunt instituti, & parandi sibi, & subditis nationibus imperandi leges tradidit. nam dictus est Iupiter primus Cretensibus æquitatis leges & iniurias ostendisse, qui eos reuocauit à violentia, persuasitque vt iudicio & subselliis, nulloque animorum motu exagitationis iudiciibus res committerent diiudicandas. deinde prædones, cum peragrauit orbem terræ, puniuit, æquitatem & iustitiam ubique

que introducens. inde dictus est Gigantes interemisse, quorum dux erat Typhon, qui aduersus Deos vel iustitiam insurgerent in Pallene Macedoniae & in Phlegræis campis Italiae, qui deinde dicti sunt Cumæi. idem ad iustitiam viris bonis honores & magistratus & præmia & præfecturas tribuit: quare ut principi sempiterno imperio digno diuinos honores illi tribuerunt cæteros principes ad imitationem inuitantes. quare scitè scriptum est ab Homero in I. Iliad.

ἐν παλάμῃς φορέεσσι δικάσπολοι, οἵτε θέμιστας
πρὸς Διὸς εἰρύαται.

In manibus gestant dicentes iura Pelasgi

Qui leges hausere Iouis.

Nam cum Saturni tempore ante Iouem homines carnibus humanis vescerentur, Iupiter vetuit ne quis eo cibo vteretur, & ab humanis carnibus ad glandes conuertit; quæ arbor, ut ab eo primùm monstrata, consecrata illi creditur. Post orbem subiugatum cum duo fratres illi ab insidiis patris superessent, quos ita recensuit Homerus lib. 15. Iliad.

τρῆϊς γὰρ τ' ἐκ κρόνου εἰμὲν ἀδελφεοί, οὓς τέκερ' εἴω·
Ζεὺς, καὶ ἐγὼ· τρίτατος δ' Ἀΐδης ἐνέροισιν ἀνάστων.

Tres Rheæ Saturno fratres nos edidit: vnus

Iupiter, alter ego, & defunctis qui imperat vmbribus.

Inter hos vniuersus terrarum orbis ductis fortibus communi consensu, cum communibus etiam armis subiugassent, diuisus fuit: atque mare Neptuno, inferorum imperium Plutoni, cælum Ioui obtigisse dicitur, ut est apud Homerum in his carminibus:

τριχθὰ δὲ πάντα δέδασαι, ἕκαστος δ' ἔμμορε τιμῆς.

ἦτοι ἐγὼν ἔλαχον πολιὴν ἄλλα ναυέμδω αἰεὶ

παλλομένων· Ἀΐδης δ' ἔλαχεν ζόφον ἠερόεντα·

Ζεὺς δ' ἔλαχ' ἄρανὸν εὐρύω, ἐν αἰθέρι καὶ νεφέλῃσι.

Omnia sunt partes in tres diuisa, & honorent

Quisque suum cepit, mihi parent æquoris vnda:

At tristis Pluto defunctis imperat vmbribus:

Mox ather, cælumq; Ioui conceditur altum.

Atque cum istud factum fuerit in Cria, ut quidam tradiderunt, locus vocatus est Claros ἀπὸ τοῦ κεκληρωθῆναι, à fortiendo scilicet. Hæc fabulosè de Ioue dicta sunt primùm à poëtis, qui ut potentiorum gratiam aucuparentur, nihil sibi non mentiri

licere arbitrati sunt. Non est illud credendum, quòd cœlum, ac mare, & inferorum locos ita diuiserint, sed magis rationi conuenit id quod scribitur à Lactantio in libro de falsa religione his verbis; Ergo illud verum est, quòd orbem terræ ita partiti sunt, vt orientis regio Ioui cederet, Plutoni pars occidentis obtingeret, at Neptuno maritima omnia cum infulis obuenerunt. Sic cum orientis regio, vnde lux mortalibus exoritur, superior sit, occidentis inferior; dicitur inferorum imperium habuisse Pluto, at cœli Iupiter: qui cum ambitiosus esset supra modum, gloriâque & existimationem plurimam sibi apud homines comparare vellet, effecit vt magna cum reuerentia coleretur. quare illi Pudorē assessorum addidit Sophocles in OEdipode in Colono:

ἀλλ' ἔστι γὰρ καὶ τῆνι σῴδακος θεόνων
Αἰδῶς ἐπ' ἔργοις πᾶσι.

*In omnibus rebus Ioui sed assidet
Pudor, thronosque seruat.*

Et quoniam nulla esse potest vera in malos homines reuerentia, ac vix simulata quidem, in eadem tragœdia Æquitatem quoque illi assidere facit idem poëta:

εἴπερ ἐστὶν ἡ παλαίφατος
Δίκη σῴεδρος τῆνός.

Vetusta si Ioui assidet modò Æquitas.

Fama est quòd Metim Oceani filiam vxorem duxit Iupiter, vt scriptum reliquit Atheniensis Apollodorus lib. 1. Bybliothece. Illa, vt aiunt, pharmacum postea bibendum Saturno præbuit, quo ille prius lapidem, deinde voratos filios euomuit: quod tamen factum fuit antequam filio Saturnus infidias pararet, aut de regno pelleretur. quibus auxiliaribus postea vsus est aduersus Saturnum & Titanes. Mox cum decimo eius belli anno Tellus victoriâ Ioui vaticinata esset, si in tartarum deiectos sibi socios assumeret, is Campe custode cæsa illos è vinculis liberavit, atque ita iis adiuuantibus victoria dicitur fuisse potitus. Neque minùs ridiculum, ac monstra simile est illud, quod dicitur, quòd Iupiter Metim vxorem, quam primam duxit, vt ait Hesiodus;

Ζεὺς δὲ θεῶν βασιλεὺς πρῶτῳ ἄλοχον θέτο μήτιν:

Vxorem primam Metim sibi Iupiter addit:

gravidam factam deglutiuit, vt scripsit Ioannes Diaconus his verbis:

verbis: καὶ ἔσκυον ταύτῃ ποιησάμενος, καταπίνει αὐτῷ, ἵνα μὴ ἄλλος τις τῶν θεῶν ἀποκνηθεῖν παρ' αὐτῆς ἀναιδῆς καὶ ἀτάδε-
λος: *quam cum gravidam fecisset, deglutiuit, ne quis alius Deorum nasceretur ex ea impudens ac fatuus.* Ex hoc cibo mox ipse Iupiter pro vxore grauidus factus Palladem arma-
tam è capite peperit. quod quidem monstrum tantopere con-
tra naturæ consuetudinem fictum, nescio quo pacto primùm æquis animis perferri potuit, neque fuerit cū maximo omniū risu explosum; quippe cū mēdacia & res supra credulitatem fictæ, soleant etiam veris & probabilibus plerumque fidē de-
trahere. Postea Themim duxit, vt quidam tradiderunt, ac ter-
tiam, quam cepit in regione Gnosia apud fluuium Therenū. Vxorem postea duxit Iunonem, quam semper tenuit, neque vt primam deglutiuit. Huius filia dicuntur fuisse Preces, sicut ait Orpheus in Argonaut.

οὐ γὰρ ἄτιμοι

ἰκεσίε τιμῆς κοῦραι Διταί.

non sine honore

Conuenit esse Preces Iouis alto è semine natas.

Hoc autem fictum est, quia Reges & potētiores homines ma-
gna semper rogantium aliquid frequentia circumfistit. Enim-
vero ita ab ipsa natura comparatum est vt animus hominum,
sicuti sunt res omnes humanæ, nunquam in eodem statu con-
sistere possit: qui nisi honorificis studiis teneatur, ad omnia
vitiōrum genera maximè fit propensus, quod etiam præstan-
tioribus maximè conuenire necesse est. Nam sicuti fertilissi-
mus optimarum frugum ager, si cultura hominum & semina
utilia desint, eximiam spinarum, & vrticarum, & inutilium her-
barum copiam alit; neque nihil omnino potest producere: sic
animum nostrum, vbi cessauit honesta virtutum exercitatio,
tanto maiora vitia & scelera aggrediuntur, quanto maiori-
bus virtutibus antea poterat exornari. Iupiter igitur qui terra-
rum orbe per imperatorias virtutes potitus fuerat, post insi-
gnes populorum victorias totus in libidines & in conuiuia ver-
titur: neque vlla fuit formosa mulier, quā quidē viderit, à qua
abstinuerit, vt testatur Apollonius Rhodius lib. 4. Argonaut.

ἔνεκεν οὐκ ἔτλιν εὐνή διὸς ἱεμένοιο

λέξασθαι. κείνῳ γὰρ αἰεὶ ἰάθε ἔργα μέμηλεν,

ἢ ἑσὼ ἀθανάτους ἢ ἐθνητῆσιν ἰαύειν.

Aspernata Iouis quòd lectum sis cupientis.

Semper enim cura est illi sibi iungere Divas,

Fæmineos & cupit complexus, munera amoris.

Neque forori suæ sanè pepercit, cuius concubitus cum palàm petere non auderet, se in cuculum vertit, (natura enim videbatur illum ab eo illegitimo desiderio deterrere) & in Corinthiorum agrum ad collem qui ea de causa Cocyx vocatus fuit, aduolavit. Nam illius nutu, ut fertur, maxima cœli tempestas exorta est, quare Iuno in collem Thronacem tunc dictum conscendit: tum cuculus ille tremens super genibus eius confidit, cuius illa miserta, ob frigoris enim iniuriam tremere existimabat, sub vestibus textit: qui postea Iupiter factus illam vitiauit, ut aiunt nonnulli. alii dicunt non prius sororem compressisse, quam promiserit matri se vxorẽ illam ducturũ. quod & postea fecit, ut testatur Pausanias in Corinthiacis. At verò quam gloriosa sint illa trophæa, quæ ipse ambitiosè commemoravit apud Homerum, lib. 5. Iliadis, videamus. Neque omnia tamen Græca carmina hîc scribenda putavi, cum omnibus sint in promptu, sed sententiam Latinis carminibus expressi. sic enim illa incipiunt;

τὴν δ' ἀπαμβρόμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεὺς·

Ἦ ῥη, κείσε μὲν ἔτι καὶ ὕστερον ὄρμηθῆναι.

Iupiter altisonans, sic est huic inde locutus:

Huc iterum redisse licet Iuno. Ipsi at amore

Iungamur, Dea nulla & nunquam vel fæmina movit

Corda mihi tantum, quantum nunc & ris amore:

Non cum Pirithoum peperit Ixionis & xor,

Non Danaæ, peperit quæ mox mihi Persea clarum,

Non Europa, tulit præstantem quæ Rhadamantum,

Et Minoa: nec aut Semele, aut Alcmena, ferocem

Altera cum genuit Alciden, altera Bacchum:

Nec me flava Ceres, nec me Latona, nec ipsa

Movisti tantum, quantum nunc & ris amore.

Hic idem Deus cum Ledam Tyndari regis filiam vitare conaretur, dicitur in cygnum esse conuersus, atque cum aquilam se insequi fecisset, dicitur præ timore deterritus, ut simulabat, confugisse ad Ledam, ut illius misertæ ope protegeretur, atque ita illã decepisse. ex quo concubitu Leda duo oua peperit, quippe quæ cum aue cõcubisset: è quorum altero gemini pulli nati sunt

ei sunt Pollux & Helena, ex altero gemini item Castor & Clytemnestra: ad cuius preclarę rei memoriam dicitur cygnus inter astra esse collocatus, qui iuxta Cephei dextram manum convoluitur, ut ait Aratus Solensis in Phænomenis;

ἢ τοι γὰρ καὶ ζηνὶ παρατρέχει αἰόλος ὄρνις.

Cum Ioue formosa et cum caelo voluitur ales.

Et paulo post; Αὐτὰρ ὄγ' εὐδιόωντι ποτὶ τὸ ὄρνιθι εἰκῶς, οὐρίς εἰς ἐτέρῳ φέρεται κατὰ δεξιὰ χερσὸς κηφῆος.

Hac ales volucris similis tranquilla volanti

Dextra petit Cephei.

Quod etiam planius explicavit Euripides in Helena his carminibus:

ἔσι δὲ δὴ

λόγος τις, ὡς Ζεὺς μητέρ' ἔπειτ' εἰς ἐμὴν

Δῆδαν, κύκνου μορφώματ' ὄρνιθος λαβίων.

ὅς δόλιον ἐνὴν ἐξέπραξ' ὑπ' αἰετῶ

δίωγμα φεύγων, εἰ σαφὴς οὗτος λόγος. *fama est enim;*

Quod Iupiter volavit ad matrem meam

Ledan, oloris alitis forma obsitus.

Fuga ἄ, ficta quod volucris nuntia

Iouis sit insecuta, mox compressit hanc.

Sed quid opus pluribus? Lucianus iure optimo sanè in dialogo de Mercurio & Sole Iouem exagitat ut adulteriorū autorem, cum antè illum Saturni tempore magna esset temperantię & pudicitię dignitas & existimatio, ut significavit Iuuenalis in Satyra sexta ita scribens;

Credo pudicitiam Saturno rege moratam

In terris, visamque diu, cum frigida paruas

Præberet spelunca domos, ignemque, laremque.

Nam cum diuitiis & omnium commodorum facultate desidia, & remissio animi, & libido nasci consuevit. quare scitè dictum est ab eo Oratore; πλοῦτος γὰρ κακίας μάλλον ἢ καλοκαγαθίας ὑπηρετὸς ἐστίν: diuitia scilicet improbitatis potius quam probitatis sunt ministra. idcirco elegans illud in Iouem dictum fuit eius poetę, qui ita nonnulla Iouis adulteria connumeravit;

Ζεὺς κύκνος, ταῦρος, σάτυρος, χρυσὸς, δι' ἔρωτα

Δῆδης, εὐρώπης, ἀντιόπης, δανάης.

Fit taurus, cygnus, Satyrusque, aurumque, ob amorem

Europa, Leda, Antiopa, Danaes.

Suscepit filios Iupiter ex Europa, à qua dicta est pars tertia mundi, Minoem ac Rhadamanthum, Arcadem è Callisto, Pelasgum è Niobe, Sarpedonem & Argum ex Laodamia, Herculem ex Alcmena vxore Amphitryonis, Taygetum è Taygete, à quo mōs dictus fuit, & Saonem à quo Sauona, quamuis eum Mercurio quidam tribuunt, Amphionem & Zetum ex Antiope, Castorem & Helenam & Pollucem & Clytemnestram è Leda, Perseum è Danae, Deucalionem ex Iodama. Britomartim è Carme Eubuli filia, Megarum ex vna Sithinidum nympharum, Æthlium patrem Endymionis è Protogenia: & Epaphus eius filius fuit ex Ioue, Memphis Ægyptiæ conditor, qui coniugem habuit Libyam, à qua regio Africa dicta est. Æginam quoque in insulam desertam è regione agri Epidaurij portauit Asopi filiam, quæ insula cum prius OEnope vocaretur, postea dicta est Ægina & habitata, vt ait Callimachus de conditis insulis. Et Arcefilaus & Carbius è Torrebia, & Colaxes ex Ora, & Cynus è Cyrno, de cuius nomine dicta est insula, cum antea Therapne diceretur, & Dardanus ex Electra, qui profugus à patria in locis Helleponto proximis Dardanum urbem condidit, vniuersamque regionem Dardaniam appellauit, vt ait Archelaus in libro 12. de fluminibus. & Palici fratres è Thalia, quæ cum se grauidam è Ioue cognouisset, verita Iunonis indignationem optauit sub terram occultari. ac partus tempore terra reclusa cum Thalia tamdiu latuisset, duo pueri non procul à Catanis eruperunt, ex quo locus factus est summæ venerationis apud incolas, vt scripsit Heraclitus Sicyonius in secundo de lapidibus. & Hiarbas è Garamantide, & Phyleus & Pilumnus, qui primus vsum pinsendi frumenti adinuenit, & Preces, & Titias, & Proserpina, & alij complures Iouis filij nati esse dicuntur ex variis adulteriis, quos omnes numerare longum sanè esset opus. Quam enim in formam non mutatus fuit Iupiter, vt optatis amoribus potiretur? aut quis formosioris mulieris maritus domo securus discedere poterat? quàm multas dolo vitiauit? quàm multas stuprauit? quàm multas extra patriam asportauit? quid? num fuit is innumerabilium propè sceminarum complexibus contentus? nonne Ganymedem pulcherrimum suæ ætatis adolescentem in deliciis habuisse creditus est? tot impuris sceleribus

bus Iouis vita dicebatur fuisse contaminata, quem tamen Deum appellare plerosque non puduit. at hic tamen & optimus & maximus, ut ait Cicero in secundo de natura Deorum, & in oratione pro Domo sua, dictus fuit: quo nihil minus meruit. Tanta igitur fuit ambitione, quanta nemo per omnes aetates inuentus est, aut inuenietur; quare alij ipsius iussu, alij ut eius gratiam aucuparentur, templa & altaria Ioui instituerunt, & sacerdotes, & proprios ceremoniarum ritus. Neque id mirabile debet videri, cum multis etiam Romanis Imperatoribus per tot simulatarum religionum annos arae erectae fuerint post mortem, & sacerdotes instituti, & publicae ceremoniae, & per illorum nomen iurare, & multa alia ad diuinitatem spectantia. Huius ambitionis praclarum habeo testimonium Attae caedem, qui cum Phrygius pastor esset, & inter pascendum matris Deorum laudes cantaret, & ab illa mirifice amaretur idcirco diceretur, id Iupiter aegre ferens palam quidem occidere ob matris reuerentiam deuitauit, at aprum per dolum illi dictus est in fabulis immisisse, a quo Attes fuit dilaniatus, ut ait Nicandri interpres, quod est in Alexipharmacis;

ἤχι τε γ' εἶης

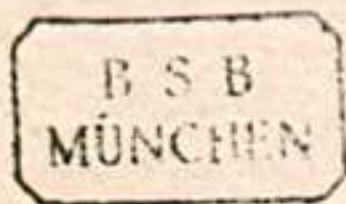
Λοβρίνης θαλάμῳ τε, καὶ ἐργαστήριον ἂν ᾔνω.

hic Rheæ ubi sunt

Lobrine thalamisq; Atteq; ergastula prisca.

Quaquam Hermesianax elegorum scriptor Atten Calai Phrygis filium ad suscipiendam sobolem inutilem factum ab ipsa Dea scripsit; qui cum adoleuisset, magnae matris ceremonias in Lydia monstrauit. quare tanto in honore fuisse apud Deam dicitur, ut, Iupiter illud grauius ferens immanem aprum in segetes Lydorum immiserit, a quo & alij Lydorum complures, & ipse Attes fuerit interemptus. fama est praeterea Atten in arbore pinum ab ipsa Dea conuersum fuisse, quare pinus matri Deum fuit consecrata: quam Deam terram quidam putarunt, quam obrem vestem ex herbis & ramusculis arborum texuerunt, clauemque tribuerunt, quia clausa sit per hyemem, ac verno tempore aperiat, & idcirco illi porca praegnante sacrificabatur ut animali foecundo. At verò quid? non ne maximum ambitionis indicium est, quod scribitur a Lactantio in lib. de falsa religione? quod in Olympo monte plerumque versaba-

g

tur, omnesq; propositis præmiis, qui nouum aliquod in ætate
humano generi utile excogitassent, inuitabat, vt ad se primū
deferrēt: cuius ipse inuentor postea creditus est, & idcirco huic,
vt multis præterea rerum utilium inuentoribus, diuini hono-
res sunt habiti. Quòd verò in Olympo monte præcipuè habi-
taret, scripsit ita Pindarus in Olympicis:

ἀλλ' ὦ κρόνιε παῖρ' ἑἴας,
ἔδος ὀλύμπου νέμων.
*Sed ò Saturni fili & Rheæ,
Solum colens Olympi.*

Hic quot annos imperauerit, nemo prorsus coniectura asse-
qui potest: quoniam non mortuum esse contendunt antiqui,
at quòd ad grandiore[m] ætatem peruenerit, & ad canitiem,
facile ex eo conicere licet, quod scriptum est à Luciano in sa-
crificiis, quia cū multorum Deorum formam describat, so-
lum Iouem id præcipuum habere dicit, quòd sit barbatus. in
concilio præterea Deorum cornua etiam illi iunxit arietis. co-
lebatur Ammonius Iupiter in Libya, quem diuinatorem ap-
pellabant sub arietis forma, vt in his declarauit Phæstus ille qui
res Macedonicas conscripsit:

ζεῦ Λιβύης Ἀμμων κερατιφόρε κέκλυθι μάντι.
*Iupiter hæc Ammon audi cornute Libiæ
Vates.*

Hunc mortuum tamen & sepultum fuisse in Creta constat e-
iusdem Luciani testimonio, qui ita scribit: οἱ κρηῖτες οὐ γενέ-
σθαι παρ' αὐτοῖς, οὐδ' ἐταφῆναι μόνον τὸν Δία λέγουσιν, ἀλλὰ
καὶ τάφον αὐτοῦ δεκνύουσι. *Cretenses non solum natum a-
pud se, & sepultum Iouem testantur, sed etiã sepulchrum eius
ostendunt.* Scriptum reliquit in suo Ancorato Epiphanius su-
is quoque temporibus in Iasio monte Cretæ sepulchrum Iouis
monstrari solitū; quod etiam affirmat Callimachus in hymnis:

κρηῖτες ἀεὶ ψεῦσαι. καὶ γὰρ τάφον ὦ ἄνα σείο
κρηῖτες ἐτεκτῆσαντο. σὺ δ' ἔθάνες. ἕσσι γὰρ αἰεὶ.
*Cretes mendaces semper. rex alme sepulchrum
Excere tuum; tu diuis semper, & vsque es.*

Post Iouis huius obitum tanta fuit eius nominis apud omnes
nationes celebritas & reuerentia, vt nemo postea vocatus sit
Iupiter; vel si qui vocati fuerunt, eius rerum gestarum memo-
ria obruti, obscuri, minimeque illustres fuerint. Illud non
parum

parum miratus sum, quo pacto ex oculis hominum Iouem euauisse dicant nonnulli, qui illum in humanis fuisse affirmarunt, & postea sempiternum in cœlo regnantem collocarunt, cum neque mortuum fuisse inquam, neque uiuum in cœlum aliquo vehiculo asportatum; cum nihil prorsus diuinum in illo extiterit, ut patuit è multis eius sceleribus hæctenus à nobis demonstratis. Cœpit igitur non multo post audire mortaliū vota, & ad multorum sacrificiorum conuiuia fuit inuitatus, ut fumantium patinarum nidoribus exaturaretur. quid igitur? inter infinitum votorum numerum si cui fortuna aspirasset, ut voti fieret compos, is à Ioue se id consecutum ratus continuo aras & templa erigebat, & ab eo euentu, vel à loco in quo id euenisset, cognomen Ioui iniungebat. Is colebatur apud Eleos Muscarius, quia Hercule mactante & porriciente, magna quæ aderat mulcarum copia Iouis opera trans Alpheum auolauerit, ut asserit Pausanias in prioribus Eliacis. Sic cum diuturna siccitate aliquando laboraret Græcia vniuersa, missi sunt in Delphos qui ab oraculo causam & remedium calamitatis sciscitarentur: quibus responsum fuit Iouem placari ab vniuersa Græcia oportere, atque uti deprecatore Æaco. Ille Panellenio Ioui (sic enim appellauit) sacris ritè peractis, ac nūcupatis votis Græciæ vberrimam imbrium copiam impetrasse dicitur, ut ait idem in Corinthiacis. Sed quis est ad eò fatuus, qui nesciat post diuturnam siccitatem mitti solitos esse imbres; aut contra? quid opus fuit Iouem illum minime audientem iis precibus fatigare? si quoties vana & irrita fuerunt Iouem precantium vota, templa aræque erectæ fuissent, nescio an satis ampla area fuisset vniuersus terrarum orbis tot Iouis ædibus vbique erigendis. Neque decet sanè diuinam bonitatem pro facilitate impetratorum votorum metiri: quia omnibus vnus est pater Deus, omnibus pro sua bonitate prouidet, neque his magis propensus est, illis surdior. Illud verò magis rationi conuenit, siquid petentes impetrare à Deo non possumus, id futurum contra salutem nostram existimare, vel contra honestatem, vel contra diuinam bonitatem expetitum esse, cum nemini Deus perniciofa libenter impartiat. Multa sunt inde cognomina Ioui indita vel ab euentu, uti dicebam, vel à locis, vel à personis quibus felix aspirat, ut Abretanus, Agonius, Agoræus, Alexiterius, Ambulius,

Anchesmius, Anxurus, Apesantius, Aratrius, Atabyrius, Cæneus, Camiræus, Carius, Catabates, Catharsius, Chaonius, Chthonius, Cithæronius, Corniger, Cosmeta, Cragus, Ctesius, Cyneheus, Dator, Dodonæus, Drymnius, Dulus, Elarataeus, Eleæus, Eleutherius, Ephestius, Epicarpus, Epidotes, Erechtheus, Fulminator, Genetæus, Genethlius, Gnidius, Gyrapsius, Hecaelæus, Heterius vel socialis, Hammonius, Herceus, Heliopolites, Hospitalis, Homoloius, Horcius, Hymettius, Hypsistus, Hypatus, Icesius, Labradeus, Laceta, Laphystius, Larissæus, Lycæus, Lycoreus, Mœragetes, Melissæus, Milesius, Milichius, Molossus, Morius, Munychius, Nemeæus, Olympius, Omarius, Osogus, Parthenius, Papæus, Parnetius, Pharius, Pisæus, Phratus, Promantheus, Sinopyra, Stratus, Tarantæus, Tropæus, Trophonius, Xenius, & apud Latinos Latialis, Feretrius, Elicius, Viminus, Vltor, Stator, & multa alia præterea sunt cognomina, quæ possent numerari, si quis hunc laborem perferre voluerit. Hæc ea sunt propè omnia quæ de Ioue fabulati sunt antiqui, quæque fuerunt ab illis pro variis rerum successibus excogitata. At Ægyptij, alterum fratrem Atlantis Saturnum aiunt Rheam sororem duxisse, de qua suscepit Iouem Olympium vocatum, ac fuisse alium Iouem gloria rerum gestarum multo inferiorem, qui regnavit in Creta, qui decem filios Curetas vocatos habuit, atque insulam Ideam vocavit ab vxore Idea, vbi fuit sepultus. Cretenses tamen longè diuersa à cæteris scriptoribus tradiderunt, qui Saturnum Siciliæ ac Libyæ & Italiæ imperasse inquiunt, & ad occasum omnino firmasse suum regnum, cum arces & munitiones haberet tanquam custodes ipsorum locorum. Iouem igitur mansuetudine & clementia insignem aiunt quidam imperium à patre sponte concedente accepisse; alij ab inuito extorsisse per odium patris à populis electum. at Saturno cum Titanibus bellum aduersus illum gerente victoria dicitur fuisse penes Iouem, qui per illam rerum omnium potitus est. vniuersum igitur terrarum orbem peruagatus est de mortalibus optimè merens, qui cum virtute & viribus præstaret, facilè vniuersi orbis imperium subiugauit. atque cum de malis supplicia sumeret, omnesque homines ad bene viuendum per vim legum conuertisset, Deus ab omnibus fuit appellatus & vniuersi orbis dominus. Alij tamen Iouem Olympium

pium dictum fuisse tradiderunt, quòd ab Olympo magistro sit eruditus: nam Dionysum aiunt post deuictos Titanas ac Saturnum & Rheam, cum ex his natus esset Iupiter, eum, cum Dionysus in Ægyptum militaret, regem regionis instituisse. Sed cum esset valde iuuenis, illius magistrum ac tutorem instituit Olympum, virum & rerum astronomicarum peritum, & prudentia clarum, à quo Iupiter fuit eruditus, & Olympius appellatus. sic autem scriptum est ab iis qui res Ægyptias conscripsere. Ceterum nunc reliquum est, vt quid per hæc senserint ij qui fabularum figmenta ad naturæ opificium accommodarunt, & qui Iouem sempiternum esse dixerunt, inquiramus.

¶ Iupiter Ætheris ac Diei filius creditus est primum, quia cum is humanioris politiorisque vitæ cultum reperisset, vt diximus, omniaque demonstrasset diuina prouidentia gubernari, creditus est primus ex ignorantia tenebris emeruisse, splendoremque attulisse rebus humanis. Nam ex aduerso qui vitæ humanæ vim omnem ex æterni Dei administratione & voluntate pendere ignorauerit, quo pacto non Noctis & Inscitiæ filius dici potest? Qui secundus item hoc ipso nomine vocatus fuit, pro diuinitate præstantiaque ingenij dictus est Cœli filius, quoniam & ipse plurimum genus humanum iuuerit, multis rebus vtilibus adiuuentis, vnde etiam Ioui nomen apud Latinos postea fuit inditum, quamuis à vita potius Græci nominarunt. Tertius Saturni fuit filius, qui Saturnus cum tempus esse putaretur, vt suo loco dicemus, quo pacto è tempore natus sit Iupiter, si sit Deus, omnino explicari non potest. Si pro elemento Iupiter nominetur, nihil fortasse sequetur absurdi pro illorum sententia qui vniuersitatem hanc rerum aliquando à Deo fabrefactam fuisse asserunt. Nam Iouem alij ex poëtis esse arbitrati sunt aëra, vt illud est Horatij in primo Odam,

Iacet sub Ioue frigido.

Et alibi; *Quod latus mundi nebula, malusq; Iupiter Urget.*

Sic etiam Theocritus ægloga quarta:

χὼ Ζεὺς ἄλλοκα μὲν πέλας αἰθρῖος, ἄλλοκα δ' ὕψ.

Iupiter & quandoque pluit, quandoque serenus.

Euripides non pro aëre solum, sed pro quadam aëris concitati motione Iouem intellexit in Cyclope:

ἔδ' οἶδ' ὅτι Ζεὺς ἔσ' ἐμῶν κρείσσων θεός.

ἔ μοι μέλη πολιοπόν. ὡς δ' ἔ μοι μέλη,

ἄκασον. ὅταν ἄνωθεν ὄμβρον ἔκχέη,

ἐν τῇδε πέτρᾳ σέγν' ἔχω σκλωώματα.

Ignoro cur sit Iupiter maior Deus.

Non est mihi cura: quod haud cura mihi est,

Audito. quando fundit imbres de super,

In hac petra condensa sunt mi' umbracula.

Et Aratus in Astronomicis:

τότε δὴ κρύος ἐκ Διός ἐστι

ναύτη μαλκιδόωντι κρυώτερον.

Torrenti nauta perius tunc ab Ioue frigus.

Atque Stoicorum eadem fuit sententia, quòd hic aër per omnia penetraret, & idcirco dictus sit Iupiter in omnia esse diffusus. Alij aëra nō Iouem ipsum, at Iouis oculum crediderunt, ut fuit illud Hesiodi cum de aëre loqueretur; πάντα ἰδὼν Διὸς ὀφθαλμός: cuncta videns oculus Iouis. Alij Iunonem potius aëra esse crediderunt, sororem Iouis, cum Iupiter ab iis ignis regio esse crederetur; quam eius vxorem putarunt, quia calefactus aër ab ignea vi Iouis, sole adiuuante multa ex his oriuntur: quam sententiam expressit Homerus in libr. ξ. Iliad. hoc pacto:

ἦ ῥὰ, καὶ ἀγκὰς ἔμαρπτε κρόνον παῖς ἦν παράκοιτιν.

τοῖσι δ' ὑπὸ χθών διαφύεν νεοθηλέα ποίλω.

Sic ait: vxoremq; suam complectitur ortus

Saturno. tellus his herbas fundit & bique.

Nam quo pacto herbæ & animalium genera procreari possent, nisi per calorem, qui est architectus in omnibus naturæ negotiis? Neque alio tempore terra vestitur herbis, nisi cum calefcit, quippe cum frigus inutile sit vniuersis naturæ operibus. idcirco Hippasus & Heraclitus ignem rerum omnium autorem existimarunt: quare scitè in hanc opinionem dictum est in hymnis Orphicis:

ὦ βασιλεῦ, διὰ σὴν κεφαλὴν ἐφάνη τάδε ῥεῖα,

γαῖα θεὰ μήτηρ, ὀρέων θ' ὑψιχέες ὄχθοι,

καὶ πόντος, καὶ πάνθ' ὅποσ' ἔβρανός ἐν τὸς ἔταξε.

O rex per te creuerunt hac omnia solum:

Diua parens tellus, montanaq; flumina, fontes,

AEquoraq; & quicquid complectitur altus Olympus.

Nec

Nec defuerunt qui æthera Iouem esse crediderint, quem patrem appellauit Lucretius lib. I. ac terram matrem, quòd ex his omnia oriantur, vt dictum est:

*Postremo percunt imbres, & b̄t eos pater æther
In gremium matris terras præcipitauit.*

At Virgilius non solùm patrem, sed etiam omnipotentem vocauit æthera: quo nomine nullum neque elementum, neque Deum, neque mundi partem, præter vnum Iouem vocarunt antiqui: sic enim scribit lib. 2. Georg.

*Tum pater omnipotens fœcundis imbribus æther
Coniugis in gremium lata descendit, & omnes
Magnus alit magno commistus corpore fœtus.*

Atqui Cicero libr. 2. de Natura Deorum scriptum reliquit ex Euripidis sententia Æthera summum Deum esse appellandũ, vt ex his patet:

*Vides sublime fusum, immoderatum æthera,
Qui tenero terram circumuectu amplectitur:*

Hunc summum habeto Diuim, hunc perhibeto æthera.

Quid est autem aliud æther, quàm vniuersa regio illa, quam Anaxagoras igneam esse credidit, & quia semper arderet, ita nominatam? alij perbenignum Iouis planetam ac stellam esse putarunt; quem idcirco crediderunt esse Deum, quia fidera pro Diis colebantur antiquitus. Deorum verò maximum ob naturæ benignitatem, quippe cùm nihil magis quàm bonitas & munificentia diuinæ naturæ conueniat, cuiusmodi esse putatur Iouis stella. Id autem experiuntur ij qui sub dominante Ioue nati sunt. Hunc omnia videre, omniaque audire crediderunt antiqui, vt testatur Sophocles in Antigone ita scribens;

ἔγω γὰρ, ἴσω Ζεὺς ὁ πᾶνθ' ὀρῶν ἅει.

Ego quidem, tu Iupiter qui conspicias

Cuncta, hoc scias.

Et Apollonius lib. secundo Argonaut.

Ζεὺς αὐτὸς τὰ ἕκαστ' ἐπιδέσκειται, ἔδ' ἔμιν ἄνδρες

λήθοιμ' ἔμπεδον, οἴτε θεοδῆες, ἔδ' ἔδίκαιοι.

Nemo latere Iouem potuit, nam conspicit vnus

Omnia, siue bonus fueris, siue impius idem.

Orpheus in hymnis videtur Iouem eundem putasse & solem, quod rectè carmen id intuentibus patet;

1. *Zeū páter, úψίδρομον πυραυγέα κόσμον ἐλαύνων.*
Jupiter impellens ignitum protinus orbem,
Altaque currentem.

Sic diuinus Plato de Ioue scripsit in Phædro; ὁ μὲν δὴ μέγας ἠγεμὼν ἐν οὐρανῷ zeús ἐλαύνων πῆκνόν ἄρμα, πρῶτος πορεύεται διακοσμῶν πάντα καὶ ἐπιμελούμενος, τῶν δ' ἔπειτα στρατιὰ θεῶν καὶ δαεμόνων, κατὰ δώδεκα μέρη κεκοσμημένη, μένη δὲ εἰς ἴα ἐν θεῶν οἴκῳ μόνη. *Magnus sane dux in cælo Jupiter volucrum impellens currum, primus incedit omnia coordinans atque curans. hunc sequitur Deorum ac demonum exercitus in duodecim partes distributus: ac Vesta sola in atrio Deorum permanset.* Quis enim magnus est ille Dux Jupiter, nisi quem solem appellamus? is siquidem velocissimum currum impellit, & dum cōuoluitur, sequitur illum stellarum exercitus, quæ Dii credebantur, in duodecim partes signiferi circuli distributarum. Vesta autem, siue terræ moles, in atrio harum stellarum, & in medio mundi immota consistit. Quare, vt ex his patet, Plato nihil aliud Iouē, quàm solem esse credidit. cui sententiæ assentitur & carmen eius poetæ præclarum, quod ita inquit:

εἰς zeús, εἰς Aΐδης, εἰς Ἥλιος, εἰς Διόνυσος.

Jupiter est idem, Pluto, Sol, & Dionysus.

Qui Iouem æthera, aut aliquid prædictorum esse crediderunt, illum Parcis inferiorem putarunt, at Hesiodus in Operibus & Diebus cum de tranquillitate maris loqueretur, Iouem fatum esse arbitratus in hæc verba prorupit:

εἰ μὴ δὴ πρόφρων γὰρ ποσειδάων ἐνοσίχθων,
ἢ zeús ἀθανάτων βασιλεὺς ἐθέλησιν ὀλέσσαι.

Mergere nī cupiat promptus Neptunus in undas,
Rex superum magnus vel perdere Jupiter optet.

Nam quidam ipsum esse Iouem existimarunt τῶν ἀνέμων καὶ σοιχείων κρατούσαν εἰμαρμένῳ, fatum scilicet ventis & elementis imperans. at omnium fatum esse sensit Homerus in lib. I. Odyss.

ἐνύτ' αἰδοὶ

αἴτιοι, ἀλλὰ ποθὶ zeús αἴτιος, ὅς τε δίδωσιν
ἀνδράσιν ἀλφειῆσιν, ὅπως ἐθέλησιν ἐκείσῳ.

Non tibi cantores causa, sed Jupiter ipse,
Qui miseris quæcumque viris vult, munera donat.

Ea de causa efficitur vt Euripides in Supplicibus vanam esse sapientiam

scientiam mortalium existimarit, cum omnia humana fato & inevitabili quadam necessitate traherentur, quam vim Iouem in his appellauit:

Ω Ζεῦ, τί δῆτα τὸς ταλαιπώρους βροτῶν
 φρονεῖν λέγῃσι; σὺ γὰρ ἐξηρτήμεθα,
 δρῶμέν τε τοιαῦτ' ἂν σὺ τυγχάνῃς θέλων.

*O Iupiter quid est misellos & viros
 Dicant sapientes? est necesse quod tibi
 Libet, facere. pendemus e nutu tuo.*

& in Troadibus;

ὅστις ποτ' εἶ σὺ δυστόπατος εἰδέναι
 Ζεὺς, εἴτ' ἀνάγκη φύσειως, εἴτε νῦν βροτῶν.

*O Iupiter mortalibus non cognite
 Quis sis, virumne mentis, an necessitas
 Nature.*

Meritò igitur fingit Homerus lib. ε, Iliad. Martem ægrè ferentem Palladis vim, eamque perniciosam appellantem, non solum quia leges improbis & furiosis tanquam frænum equis molestæ sint, sed etiam quia fati virtutem sapientia aliquando impediatur. Idcirco sapientissimus poeta Iouem introducit non reprehendentem quidè Palladè, quia Venerem ac Martem filios vulnerauerit, sed Martè, quia nimis fit insanus; quoniam sapientia resistit libidini & furori, & influxu ac vi aeris & stellarum facultate concitatis motibus, atque siquid malorum euenit, illud ex imprudentia totum fit eorum qui planetarum ductu abiecta trahuntur ratione, vt patet ex his;

τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη νεφεληγερέτα Ζεὺς·

μή τί μοι ἄλλο πρὸσαλλε παρεζόμενος μινύριζε·

ἔχθιστος δέ μοι ἐσὶ θεῶν οἱ Ὀλύμπου ἔχουσιν.

αἰεὶ γάρ τοι ἔρις ἰεφίλη, πόλεμοί τε μάχαι τε.

μητρὸς τοι μένος ἐστὶν ἀάχχον οὐκ ἐπιφκτὸν

ἦρης, τὴν μὲν ἐγὼ σπασδῆ δάμνημ' ἐπέτασιν,

τῶ σ' οἴω κείνης τάδε πάχων ἐννεσίησιν.

Affatur toruè aspiciens sed Iupiter illum:

Ne iactes tua dicta mihi, qua plena querelis:

Tu magis inuisus superis cælestibus & nus.

Sunt pugna, rixæq; tibi, sunt prælia grata.

Indomita est materna tibi vis haud toleranda

Iunonis, verbis ipse hanc σ numine placo.

Consiliis eius credo quoque te ista subire.

Fuerunt alij qui Iouem opinarentur esse cœlum: vt sensit Cicero in secundo de Natura Deorum ex opinione antiquorum, qui dicebant Ioue tonante aut fulgente, id est cœlo; quem etiã omnipotentem Olympum vocarunt, vt Virg. lib. 10.

Panditur interea domus omnipotentis Olympi.

Alij mundi animam Iouem esse crediderunt, quæ per omnia humana corpora esset diffusa, vt ait Aratus in principio Astronomicorum;

Ἐκ Διὸς ἀρχώμεθα, τὸν ἔδέποτ' ἄνδρες ἑώμεν
ἀρρήτον· μετὰ δὲ Διὸς πᾶσαι μὲν ἀγυαί,
πᾶσαι δ' ἀνθρώπων ἀγοραί· μετῆ δὲ θάλασσα,
καὶ λιμένες· πάντα δὲ Διὸς κεχρήμεθα πάντες.

Ab Ioue principium: mortales tempore nullo

Prætereamus eum. loca sunt hoc plena viarum,

Sunt fora plena, simul sunt plena marmoris unda,

Et portus: sit ubique Iouis nam copia cuiq̃.

Atque Orpheus in quodam hymno idem significauit, qui vniuersitatem hanc rerum à Ioue & produci & gubernari inquit, vt ex his carminibus quæ sunt ex illius hymno translata in Latinam linguam apparet:

Iupiter omnipotens est primus & vltimus idem.

Iupiter est caput, & medium: Iouis omnia munus.

Iupiter est fundamen humi, ac stellantis Olympi.

Iupiter & mas est, & nescia fœmina mortis.

Spiritus è cunctis, & validi vis Iupiter ignis.

Quid enim esse potest idem mas ac fœmina immortalis, nisi mundi anima, quæ habeat in se hæc omnia producendi facultatem? nam Deus omnino sexum non habet, vt diximus, cum sexu omni sit magis perfectus. Neque spiritus quispiam ex his Deus est, neque vis ignis, sed omnibus his superior & omnibus imperans. Scriptum reliquit Pausanias in Arcadicis Cecropem illum qui regnavit Athenis, qui & ipse Iupiter fuit appellatus, primum omnium mortalium Deum Iouem cognomine Supremum vocasse, nihilque vita præditum illi immolandum duxisse, sed liba tantum patria, cum omnem crudelitatem à suis altaribus repellere diuinam naturam arbitraretur; cui nihil magis conuenit, quam clementia & beneficentia. Idcirco Deum siue Iouem datorem omnium bonorum, hoc est δὲ ἡ-
ρα ἑώων vocarunt antiqui, & patrem omnium, quia viros bo-
nos

nos multis beneficiis prosequeretur; at temerarios & scelestos per calamitates & bonorum iacturam ad meliorem vitæ rationem aliquando reuocaret. Quod nisi fiat, quo pacto verum esse poterit id quod scriptum est apud Sophoclem in Trachiniis?

ὁ τῶν ἀπάντων Ζεὺς πατὴρ Ὀλύμπιος.

Cælestis omnium parens est Iupiter.

Quidam tamen censuerunt omnes hæc virtutes planetam Iouis illis largiri, quorum in ortu dominetur, quarum virtutum autorem fuisse Iouem recensuimus. Quem tamen non hominum solum, sed etiam Deorum patrem appellauit Hesiodus in Theogonia; quia cum omnium rerum humanarum administrationem exercent, ut à munificentia pater, ita à sapientia in regenda vniuersitate rerum, vocatus est Rex, ut hæc carmina indicant Theognidis;

ἔδ' ἐ γὰρ ὅς θνητοῖσι καὶ ἀθανάτοισιν ἀνάσσει
Ζεὺς Κρονίδης, θνητοῖς πᾶσιν ἀδεῖν δώματα.

Omnibus haud placuit Saturni Iupiter ille,

Imperio superos qui regit atque homines.

Hæc igitur summi Dei bonitas ubi in regendis superioribus consideratur, Iupiter Olympius dicitur; ubi agit in elementa, varia nomina sortita est apud antiquos; ubi in subterraneas vires, Iupiter Infernus aut Stygius dicitur, de quo meminit Virgilius lib. 4.

Sacra Ioui Stygio qua ritè incepta parauit.

Et Homerus libro primo Iliadis,

Ζεὺς τε καταχθόνιος, καὶ ἐπαινή περσεφόνεια.

Iupiter infernus, simul & Proserpina diua.

Hanc triplicem Iouis potestatem, quod in cælo scilicet, in mari, & in terris dominaretur, significarunt antiqui cum tertium oculum Ioui in fronte addidissent, cuiusmodi fuisse signum illud ligneum dicitur, ad quod capta Troia fama est Priamum confugisse, ut testatur Agatharchides in Asiaticis, & Pausanias in Corinthiacis.

¶ Age verò nunc quid sub harum fabularum figmento occultauerint antiqui, inuestigemus, rem, ut par est, ab initio repetentes. Omnes antiqui sapientes in duas classes fuerunt distributi: atque horum alteri hunc mundum sempiternum esse existimabant, alteri aliquando habuisse principium;

atque hinc præstantissima erant clarissimorum hominum ingenia, hinc diuini homines, & diuinitus edocti. Apud eos igitur qui mundi originem de medio tollunt, nullum habet locum huiusce fabulæ explicatio. Apud aliam classem, altissimam habebit significationem de rerum vniuersarum origine. Saturnus enim, qui Iouis fuit pater, è Cælo natus est, qui Saturnus genitales partes patri abscidit. Est siquidem Saturnus tempus, vt suo loco dicitur, quod non, nisi ex cæli creatione & ortu, natum est, vt ait Platonis Timæus: quippe cum ante cælum nullum esset tempus. Hunc aiunt partes genitales patri Cælo abscidisse, quoniam vnum est tempus, neque aliud Saturno simile generare potuit, cum vnus sit, at non plures mundi. Neque aliud est quod Titã ita cū Saturno conuenerit, vt Saturnus filios omnes necaret; nisi id quod sensit Empedocles Agrigentinus amicitia & dissidium esse potentissima duo rerum naturalium principia. Neque vlli dubiũ est, quin subito atque cælum fuit ab opifice Deo creatum, & ab aliis corporibus inferioribus seiunctum, vt putarunt sapientes, statim nata sit lis & amicitia, quæ intra illã informem materiã delitescere credebantur. Mox ab eodem Deo procedente iam tempore, quod nullũ antè fuerat, creata sunt elementa: quod illi significarunt, qui Iouem siue æthera, vniuersam scilicet illã regionẽ, quam igneam putauit Anaxagoras, ex tẽpore & Opì siue terra natam esse, & Iunonem aera, & Neptunũ ac Glauca aquæ elementum, & Plutonem siue Cererem terrestres Deos, vim terre crediderunt. Nam hos à Saturno procreatos fuisse, quid aliud est, quàm primum cælum à Deo fuisse factum, mox natum ex illo tempus, è quo nata sunt Deo summo è nihilo faciente elementa: quæ cum Saturnus deglutiuisset, deinde coactus est rursus euomere: per quod significatur mutua secundum partes elementorum generatio & corruptio. Lapis ab eodem qui primus editus est per vomitum, significat compositorum corporum itẽ generationem & interitum, quæ digerere non potuit Saturnus, cum elementa sint sempiterna, neque vllò tẽpore aut vlla vi labefactari possunt, nisi cum opifici Deo euertere aliquando placuerit. Iupiter idcirco non voratus est à Saturno, quia nullam vim sentit temporis, nullamque iniuriam ætherea plaga lucida, & ab omni corruptione immunis. Dicitur datus fuisse Vestæ educandus, quoniã cum animalia & plã-

tæ ex

tæ ex terra procreentur, tum crebrior elementorum mutatio fit circa terram, circa quam existunt vapores, à quibus putauit Thales quòd ætherea regio aleretur. Illa autem regio cùm ob celeritatē motus harmoniā efficere putaretur à Pythagoricis, dictus est Iupiter inter cymbalorum tympanorumq; strepitū fuisse seruatus. Hunc ab apibus nutritum fuisse memorāt, quia sine sexu maris & fœminæ se inuicem gignunt elementa, quibus (vti dicebam) alitur regio ætherea: & à nymphis eadem de causa. Aiunt nōnulli à capra fuisse educatum, quia semper sublimia petat id animal: quam rem tamen ad inferiorem humilioremque explicationem nonnulli traducunt: Aiunt enim Iouem à Melissa & Amalthea Regis Melissei filiabus caprino lacte fuisse educatum: atque cùm Melissa dicta sit apis apud Græcos, locum esse datum fabulæ, quòd apes ad Iouem infantem aduolauerint, eumque nutriuerint, & quòd capræ lac fuerit. Qui cōtrā mundum non Dei summi & altissimi prouidentia gubernari, sed fortuna, & ab atomis fortuito in vnū confluentibus procreatum censuerunt; illi Iouem, ætheream regionem scilicet, & vniuersum denique orbem à fortuna nutritum putarunt, cuiusmodi fuit Epicuri & nonnullorum opinio: illi siquidem

Sunt, qui in fortune iam casibus omnia percipiunt,

Et nullo credunt mundum rectore moueri.

Cuius impuri hominis opinio tam est nefaria, vt omnia humana diuinæque iura subuertat ac funditus destruat; quo nihil minus est non modò philosophicum, sed vel humanū. Memoriae proditum est præterea Iouem Saturnū de regno depulisse, & in vincula coniecisse, quia Saturnus extra naturam agit regionis prædictæ; cuius vim ætherea regio obtundit. Huic partes genitales abscidit Iupiter, quia nullo tēpore alius mūdus generabitur, cū hic cōstet ex vniuersa materia. Atqui illud repugnare videtur, qd̄ scriptū est à nobis superius, quòd sub Saturno sanctissima legū maiestas viguerit, & vis equitatis: & quòd ipse vel nature ipsius vincula quib. homines inter se coniunguntur, tā nefariè violauerit, cùm filios suos necaret. At illud scire cōuenit, homines tūc simplices, nō ad Saturni exēplū viuere solitos, qui verè & filios regno priuauit, & fratrem Titanū, sed ad legū ab illo institutarū rationē. Sēper enim fuit is regnantium furor, vt cū vel filius, vel frater, vel coniūctus in aliquā suspici-

onem inciderit, corruant è vestigio omnia naturæ vincula, neque quidquam magis periculosum est aut minùs constans, quàm regnantium amicitia. Huc accedebat quòd homines in imperio constituti seuerissimè cæterorum illa vitia præcipuè puniunt quibus ipsi sunt obnoxii, neque comites scelerum habere faciliè patiuntur. tunc igitur ob acerbiteriam pœnarum homines simplices, vtpote recentiores, & natura perhumani, faciliè à vitiis refrænabantur: quo accidit vt omnia pacatissima, omnia tuta, omnia suauia essent mortalibus: quod viuendi genus aurea ætas, & incredibilis ferarum inimicissimarum concordia dicta est. Inde vulgatum fuit flumina lactis & nectaris plena defluxisse, damas impune cum canibus lusisse, feras crudelissimas cum domesticis animalibus stabulata fuisse: quod nihil aliud sanè significauit, quàm viros bonos legum patrocínio fuisse tutos à sicariis crudelissimis. Nam cum cœpissent homines sub Ioue pristinam simplicitatem deponere, & impunitas propter adiutores Iouis dum patrem de Regno depelleret, data fuisset sceleribus; omnis pristina liberè viuendi licentia soluta est, via patefacta ad prædas impuris latronibus, ostia patuerunt adulteris, licentia data est sicariis: neque homines iam Regis instituta, sed vitæ lasciuia ac temeritate imitati sunt. Nam cum Iupiter patrem de Regno deiiciens prope parricidium cõmisisset, paternamque crudelitatem omnino superasset; quibus verbis eos coercere potuit, quos cum priuatis armis scelerum suorum socios habuisset? aut quibus verbis illos poterat ad æquitatem reuocare, quorũ animos ad omnes iniurias incitasset? Inde sumpta est fabula à poetis, quòd Ioue imperante omnis antiquorũ pigritia expulsa est, & in omnes volucres, & feras, & pisces ab hominibus sæuitum. Et hæc fuerunt tantopere, tã mirificis laudibus, tanta cū admiratione à poetis decãtanda? Quòd ab humanarum carniarum esu homines absterruerit, id propè vnum præclarum est inter omnia quæ de Ioue commemorantur facinora: qui cum ad esum glandium illos conuertisset, meruit iure optimo, vt sibi glandiferæ quercus consecrarentur: atque in Dodone monte, qui frequentissimis quercubus vestiebatur, in Chaonia Molossorũ regione, nobile fuit Chaonii siue Dodonæi patris oraculum, quod vel ex malorum demonum illusionem, vel sacerdotum fraudibus à petentibus sortes cõsulebatur.

ubi columbae duae dicebantur dare responsa. Haec ea sunt quae ad naturalium rerum principia viresque pertinebant, inter illa quae de Ioue ab antiquis scriptoribus memoriae prodita sunt: quae ab historia originem sumunt, ad philosophicam rationem mox retorquentur. Nam si quis ea quae dicta sunt de Ioue, recte ppendat, universa prope naturalis philosophiae principia sub his occultari comperiet. ¶ Nunc quae spectent ad humanae vitae institutionem, perquiramus. Fingebatur in Creta eius imago sine auribus, quia regibus non conveniat quasi nugas audire. Cum tamen ad diligentiam administrandi quatuor aures Lacedaemones iniungerent, & aquilam attribuerint antiqui Iovi propter perspicacitatem: quibus sensibus nunc plerique tamen principes non ad rectam administrationem, sed ad avaritiam & cumulandas opes, extorquendasque a subditis, acerrime utuntur; quibus & aquila ob rapacitatem merito tributa est, & perspicacitas ob exploratores, ingeniososque consultores imponendorum tributorum. Quod Iupiter, cum natus esset, fuerit Saturni voracitati & crudelitati surreptus; quid aliud significat, quam diuitiis nullum locum esse tutum, ac neque inter suos quidem natura coniunctissimos? quippe cum opulentia undique sit infidiis circumventa, neque ullum videre licet brevissimo tempore diuitem factum, qui sit idem vir bonus. Aegæona igitur adversus Iouem etiam excitarunt poetae, ut ab externis & a coniunctis circumueniri demonstrarent Reges, ubi spes imperandi oblata fuerit. Nulla est enim vel fides, vel Deorum immortalium religio, ubi maximarum diuitiarum splendor enituerit, vel ubi fuerint vires eximiae: quibus rebus qui maxime excellunt, vel Deos ipsos solent parui facere. Huic finxerunt antiqui assidere Pudorem & Aequitatem, cum sapientem principem formarent, quia maxima erga sapientem virum est omnium reuerentia; quae adversus tyrannos nulla esse potest, cum illis assideat Iniuria & Timor. Id ita esse confirmatur vel ex eo, quod Iupiter μήτιν siue consilium duxit uxorem, quae prudentia est rebus domesticis conseruandis necessaria, quae grauida est quoniam est consilio res faciendae nasci debent. hanc uxorem Iupiter deglutiuit, cuius caput grauidum factum est, quia vis ratiocinandi sedem praecipuam habet in capite. ex ea ratiocinatione nascitur Pallas armata, quo tempore pluit

auro in Rhodiorum insula: per quæ significatur imbibendum esse consilium bonorum & perpendendum, ut inde nascatur sapientia quam sequitur felicitas, & defensio tutissima rerum singularum, & tranquillitas, quam sapientia tuetur in rebus humanis, cum sapientem nemo fallere, aut imparatum unquam inuenire possit. Quod Iupiter cum rex esset Deorum ac hominum, ad Danaen Acrifioneam aurum descenderit, & postea in tot alias formas brutorum ob amores mulierum fuerit mutatus; quid aliud significat, quam auaritiæ & largitionibus omnia patere, nihilque tutum esse quod ab insignibus diuitibus oppugnetur? Deinde necesse est, ut is qui ad alienas uxores illegitimè accedit, cum vel humanam vim, vel Dei vindictam, vel infamiam timeat, varios effectus induat belluarum; nam modò timidus fit, modò furibundus; unde illa de Ioue ad altero sapius sunt excogitata. Nemo enim potest retinere regiam dignitatem & illegitima eodem tempore perpetrare: quare scitè dictum est id ab illo poëta;

*Non bene conueniunt, nec in vna sede morantur,
Maestas & Amor.*

Quo pacto aquila ad Iouem Ganymedem attulerit, non conueniunt inter se scriptores. nam cum fabulati sint poëtae, quod illa quæ prima sacra est Ioui ob auspiciam, aduolans raperit: inquit ex historiographis alij cohortem fuisse quæ aquilam insigne haberet, alij maluerunt fuisse nauigium quod aquilam in prora haberet pictam, quod raptum Ganymedem ad Iouem detulerit: quæ res (ut aiunt) locum dedit fabulæ apud antiquos scriptores. nulla est enim fabula quæ ab historia initium non sumpserit. Manifestum esse sanè arbitror ex iis quæ hæcenus dicta fuerunt, quod Iupiter homo mortalis extiterit, at quod inter Deos relatus sit, dictum fuit: cui tamen nullum certum officium, quemadmodum Diis cæteris, concessum est, sed modò huc, modò illuc peruagatur, multo magis miser, quam Dæmones illi Empedoclei, qui nullibi possunt consistere:

Impellit æther namque eos in pontum atrum.

Pontus subhinc in continentemque proicit.

Tellus eos rursus agit solem in rapidum.

Hic ætheris dehinc implicat vertigini.

Nam modò in cælo est, modò in æthere, modò est aër, modò fatum,

fatum, modò sub aquis, modò sub terra, modò in imbrem, modò in varia animalia se mutat; qua conditione quid dici aut excogitari potest miserius? Sed Iouem tam multiplicem ac per omnia vagantem relinquamus, & ad Saturnum orationem nostram conuertamus.

De Saturno. CAP. II.

SATVRNI qui parentes fuerint, non ita facile est, quemadmodum fuit Iouis, inuenire: quoniam plurimum antiqui scriptores inter se dissentiunt. Nos tamen maiorem scriptorum partem, communioremque sententiam in huius parentibus diiudicandis sequemur. Plato Saturnum Oceani & Tethyos fuisse filium scripsit in Timæo his verbis: γῆς τε καὶ ἕρανῶ παῖδες ὁ κρονός τε καὶ τηθύς ἐγένεσθω. ἐκ τῶν δὲ φόρκυς τε, καὶ κρόνος, καὶ ῥέα, καὶ ὅσοι μετὰ τῶν. ἐκ δὲ κρόνου καὶ ῥέας, Ζεὺς, Ἥρα τε, καὶ πάντες ὅσους ἴσμεν πάντας ἀδελφὸς γινόμενους αὐτῶν. que verba ita sunt à Cicerone in libro de Vniuersitate Latine dicta; *Sic igitur ut ab his est traditum, horum Deorum ortus habeatur atque dicatur, ut Oceanum Salaciamque Cæli satum, Terraque conceptu generatos editosque memoremus: ex his Phorcyn, Saturnum, & Opim: deinceps Iouem, atque Iunonem, reliquos, quos fratres inter se; agnatosque & surpare atque appellare videmus & eorum (ut & statim veteri verbo) profariam.* Non defuerunt tamē qui Doluncum etiam inter Saturni filios connumerarint. At Hesiodus in ortu Deorum, cum Cæli uxorem Terram fuisse cecinisset his carminibus;

θεῶν γένος αἰδοίων πρῶτον κλείουσιν αἰοιδῆ
ἐξ ἀρχῆς, οὐς γαῖα καὶ ἕρανός εὐρύς ἐτικτεν:

Diuiniūque genus celebrant hæ carmine Diuūm

In primis, quos Terra tulit, Cælumque supernum:

Mox paulo inferius inter eorum filios Saturnum etiam commemorauit, ut patet ex his;

τὸς δὲ μέθ' ὀπλότατος γένετο κρόνος ἀγκυλομήτης.

Editus est iunior post hos Saturnus & ipse.

Et Orpheus hymno quodam in Saturnum composito ita inquit:

γαῖης τε βλάστημα καὶ ἕρανῶ ἀσερόεντος.

Progenies Terra pariter Cælique nitentis.

Patet ex his modò Cæli, modò Oceani fuisse filium Saturnū;

& modò Terræ, modò Tethyos siue Salaciæ, ne plures cornu memorem: quæ res tam diuersæ vt vno tempore veræ sint, effici non potest. Cùm adoleuisset Saturnus, audiuiſſetque ex matre quòd Cœlus Cyclopas in tartarum vinctos deiecisset, id ægrè ferens, matre inflàmante aduersus patrem Titanas præcipuè, & falcem Saturno suggerente, infidias Cœlo tetendit, vt ait Apollodorus lib. primo, atque fratres è tartaro eduxit, quibus etiam sociis vsus est in regno paterno occupando, quod accidit anno trigesimo secūdo illius regni, vt ait Eusebius in Theologia Phœnicum. Illi igitur comprehēso genitales partes Saturnus amputauit, atque à fratribus facillè impetratum est vt expulso patri in regnum succederet. Quāquam non Cœlum, sed Saturnum primum omnium mortalium regnasse indicat illud carmen Sibyllæ Erythrææ, quod ita se habet;

πρώτιστος μὲν ἀνασεν ἐπιχθονίων χρόνος ἀνδρῶν.

*Primus mortales inter Saturnus at olim
Regnauit.*

Hic fratres habuit, præter Cyclopas, etiam Centimanos, Oceanum, Cœum, Crium, Hyperionem, Iapetum, Titanum: Sorores Rheam, Tethym, Themim, Phœben, Mnemosynen, Thiam, Dionem, vt ait idem Apollodorus; quibus tamen nonnulli Cererem addiderunt. Ex his Titanus & Iapetus dicuntur aliquando communi consilio cum Saturno regnasse, quod patet ex his versibus;

καὶ βασίλευσε χρόνος, καὶ τῖτάν, Ἰαπετός τε
γαίης τέκνα φέρισα καὶ οὐρανῶ ἐξεκάλεσαν.

Regnauit Titan, Saturnusq̄, Iapetusq̄;

Optima quæ Cœli dixere & pignora Terra.

Deinde cùm regnum vnum tres reges perferre non posse videretur, à matre Vesta, sororibusque Ope ac Cerere precantibus impetratum est, vt solus Saturnus imperaret; ea tamen conditione, ne Saturnus mares filios educaret, si qui nascerentur, satisque haberet quòd ipse regnaret: vt ad quos iure hæreditario post ipsum, regnum spectabat, perueniret. Tum Saturnus Opim sororem in matrimonium duxit, cùmque audisset futurum esse vt à filio è regno pelleretur, omnes mares necare statuit: quod grauiter ferens Opis siue Rheæ in Cretam fugit, ibiq̄ Iouem peperit, vt dictum est. Alii dicunt propterea quòd iurasset Titanibus se nullos mares educaturum, at non ex responsō

Ipso Saturnum filios necare solitum, tanta fuit & patris crudelitas in nepotes, & patris feritas in filios ob furiosam regnandi cupiditatem. Nullum fuit scelus, nullum latrocinium, nullum parricidium, à quo isti qui Dii habiti sunt, abhorruerint, modo aliquam præ se tulerit commoditatem. alii neque à Titanibus laniari solitos Saturni filios arbitrati sunt, neque à Saturno caesos, sed voratos ab ipso complures, uti significauit Hesiodus in Deorum ortu, ubi loquitur de Saturno in his;

πεύθετο γὰρ γαίης τε καὶ οὐρανῷ ἀστερόεντος,
 ἔνεχ' οἱ πέπρωτο ἔω ὑπὸ παιδὶ δαμιῶναι,
 καὶ κρατερῶν περ ἰόντι, Διὸς μεγάλης διὰ βουλάε.
 τῶ ὄντι ἔκ' ἀλαοσκοπιὴν ἔχεν, ἀλλὰ δοκεύων
 παῖδας ἔς κ' κατέπινε, ἦ ἔην δ' ἔχε πένθος ἄλαστον.

*Auduit ex Terra dicto Caeliq; nitentis,
 Se fore vincendum à nato: sic fata reuoluit.
 Quare obseruabat natos non segniter, omnes
 Atque vorabat eos genitos: Rhea at ipsa dolebat.*

Atque Lucretius eadem de causa ereptum Iouem inquit, ut patet in his;

*Ne Saturnus eum malis mandaret adeptus,
 Aeternumq; daret matri sub pectore vulnus.*

Vbi sensissent Titanes Saturni filios contra leges pactionesque superius factas clam educari, Saturnum ac Rheam comprehendunt, & in vincula coniiciunt, muroque & custodiis circumdant. Id cum per exploratores cognouisset Iupiter, collecta magna militum Cretenfium manu (ut diximus, cum de Ioue loqueremur) arma mouit aduersus Titanas, iisque in fugam versis & profligatis liberatos parentes in regnum restituit: quod ita declarauit Erythrea Sibylla:

ἠνίκα δ' ἤκυσαν τιτᾶνες παῖδας ἰόντας
 λάθριον, ἔς ἑσπέρην κρόνος τε ἦ ἔην τε σιώευνος·
 καὶ ῥ' εἶχ' ὡς δεσμοῖσι κρόνον τε ἦ ἔην τε σιώευνον.
 κρύψεν δ' ἐν γαίῃ, καὶ ἐν ζωσμοῖς ἐφύλασεν.
 καὶ τότε δὴ μιν ἄκυσαν υἱὸν κρατεροῖο κρόνοιο,
 καὶ οἱ ἐπήγαραν πόλεμον μέγαν ἠδ' ἐκδοιμόν.

*Ast ubi Saturni Titan de semine natos
 Deq; Rhea sensit; trahit hos in vincula utrosque:
 Condens sub terra vinculisq; coercuit illos.*

*Hoc ubi senserunt Saturni pignora fortis,
Protinus exarsit triste & lacrymabile bellum.*

Saturnus in regnū per Iouem restitutus vt audiuit se pulsum iri de illo à filio, insidias Ioui parare cœpit: quod sentiens Iupiter (vt dictum est) illum in Tartarum deiecit consilio Promethei vsus, vt ait Æschylus in Tragedia Promethei his carminibus;

ἐμαῖς δὲ βυλαῖς τάρταρος μελαμβραθῆς
κρυδμῶν καλύπτει τὸν παλαιγενῆ Κρόνον
αὐτοῖσι συμμάχοισι.

*Me consulente Tartarum nunc incolit
Saturnus, vnā cum suis sodalibus,
Auxiliisque.*

Deinde Saturnus è carcere elapsus classe in Italiam ad Ianum, qui tunc ibi regnabat, vectus, comiter ab illo hospitio excipitur, quem & viuendi rationem docuit, & cultum agrorum, vt aiunt. Huic Ianus pro accepta disciplina illa fertur dimidium sui regni remunerasse, & in pecuniis quæ ex illius ingenio primum sunt impressæ, nauim fuisse ex altera parte impressam, ex altera bifrontem effigiem, quia regnum scilicet communi consilio Iani & Saturni gubernaretur: quam rex expressit Ouidius lib. i. Fastorum:

*Hac ego Saturnum memini tellure receptum,
Cælitibus regnis nam Ioue pulsus erat.
Inde diu genti mansit Saturnia nomen,
Dicta fuit Latium terra latente Deo.
At bona posteritas puppim signauit in are,
Hospitis aduentum testificata Dei.*

Fertur igitur Saturnus primus per id tempus in Italia plantationes & insitiones & educationes omnino arborum, & omnium fructiferarum rerum culturam docuisse: quare tanquam humanioris vitæ repertor cum coniuge Rhea pro Deo est habitus. Ab eo igitur edoctos fuisse Italos ita cecinit Virg. lib. octauo:

*Primus ab æthereo venit Saturnus Olympo,
Arma Iouis fugiens, & regnis exul ademptis.
Is genus indocile ac dispersum montibus altis
Composuit, legesq; dedit, Latiumq; vocari
Maluit, his quoniam latuisset tutus in oris.*

Nam,

Nam, ut ait Trismegistus, tres omnino sapientes viri floruerunt Trismegisti tempore, Cœlus, Saturnus, Mercurius: quare etiam Charondas earum legum quas dederat Carthaginensibus, autorem Saturnum commemorabat, ut ait Marfilius Ficinus. Huiusce prudentiæ ac sapientiæ, cuius consultor & autor fuit Saturnus apud Ianum Regem, tanta fuit apud gentes Italas admiratio, tantaque omnium pax, & tranquillitas rerum propter æquitatem, ut aurea ætas sub illo fuisse dicatur à poetis: ac neque tum sollicitatum fuisse mare, nec ullam fuisse militiam, sed omnia propter uberrimam terræ feracitatem omnibus fuisse communia. quod ita decantavit Tibullus;

*Quàm bene Saturno vivebant rege prius, quàm
Tellus in longas est patefacta vias.*

*Nondum cœrulas pinus contempserat undas,
Effusum ventis præbueratq; sinum.*

*Nec vagus ignotis repetens compendia terris
Presserat externa navita merce ratem.*

*Illo non validus subiit iuga tempore taurus,
Non domito franos ore momordit equus.*

*Non domus ulla fores habuit, non fixus in agris
Qui regeret certis finibus arua lapis.*

*Ipsa mella dabant quercus, & lroq; ferebant
Obuia securis & bera lactis oves.*

*Non acies, non ira fuit, non bella; nec enses
Immiti sauis presserat arte faber.*

Verùm hanc sanctissimarum legum, iustitiæque reuerentiam non in libris notatam, aut incisam in ære, sed in animis hominum impressam, & consuetudine ciuitatum inueteratam esse oportere credidit, ut testatur Virg. qui ita scripsit lib. 7.

nève ignorete Latinos

*Saturni gentem haud vinclo, nec legibus æquam,
Sponte sua, veterisq; Dei se more tenentem.*

Nam is certè quidem qui ob metum pœnarum solùm, aut ad scriptarum legum integritatem vitam suam accommodare cogitur, at non sponte facit quæ recta sunt, vir bonus esse nullo pacto potest: quoniam qui nullum flagitium propter metum pœnæ committit, non is quidem vir bonus est, sed tantùm non malus. Ille solus vir bonus iure habetur, qui naturæ ductu ad ea quæ gloriosa, quæ honorifica, quæ honesta, quæ

decora sunt, contendit; at non metu pœnarum: ille integer, ille æquus, ille probus. Inde contigit vt scripserint poëtae Iustitiam è terris aufugisse, & in cœlum conuolasse: quæ naturæ fuit equitas in animis hominum insita, quæ paulatim crescentibus scriptis legibus ob hominum malitiam ex animis mortalium deleta est: non illa è terris euolauit, quæ scripta est in tantisq̃ue iuris peritorum codicibus. Nam quanto simplices erant homines, tanto iustiores erant natura: vbi legum volumina in ciuitatibus, quasi Astrææ testamēta composita sunt, illa simplicitas paulatim ad rusticos homines extra ciuitatem recessit, & ad horum testamentorum ignaros. quare inquit poëta, quòd

extrema per illos

Iustitia excedens terris vestigia fecit.

Quidam tamen fabulati sunt leges non esse Astrææ testamentum, sed hominum placita vel aduersus æquitatem per potentiam subditis imposita, & quædam propria ciuitatum instituta ad propriam ciuitatum & ferentium ea vtilitatem excogitata, quæ in varias etiã sententias possent distorqueri; quibus inspectis non ausa sit Astræa testamentum condere, cum nullũ prope inexpugnabile videretur sibi facere posse tũ ob multitudinẽ inter se pugnantium legũ: tum etiam ne per lites euerteret carissimorũ facultates quos erat hæredes factura. Hanc hominũ simplicitatem & innocentiam immensi bonorum cumuli sequebantur. nam tanta erat quies, tanta felicitas, tanta bonorum omnium copia, vt meritò ista suauissima carmina de illa ætate scripserit Pherecrates in actu metalla fodientibus inscripto;

πλέτω δ' ἐκείνῃ ἦν πάντα συμπεφυρμένα,
 ὅν πᾶσιν ἀγαθοῖς πάντα τρόπον εἰργασμένα.
 ποταμοὶ μὲν ἀθάρις καὶ μέλανος ζωμῆ πλέωι
 διὰ τῶν σενωπῶν τονθολυγῆντες ἔρρεον
 αὐταῖσι μυσίλαισι, καὶ νασῶν τρύφῃ.
 ὥστ' ὀμαρῆ ἦγεν αὐτόματ' ἐς τὴν ἔνθεσιν
 χερεῖν λιπαρὰν κατὰ τῆ λάρυγος τοῖς νεκροῖς.
 φύσκει δ' ἐ καὶ ζέοντες ἀλλάντων τόμοι
 παρὰ τοῖς ποταμοῖς σίζοντες ἐκέχρωτ' ἀντ' ὀσφράκων.
 καὶ μὴν παρῆν τεμάχῃ μὲν ἐξωπῆμένα
 καταχυσματίοισι παντοδαποῖσιν βύτρεπῃ.
 Plut. simul permissa erant ibi omnia

Bonif.

Boniq; prorsus plena cunctis, nam caua
 Plena & farina, & iuris atris flumina
 Fluxere per loca arcta murmurantia
 Ob perleues panes calentes, qui cibus
 Facillimè vel sponte sanè curreret
 In ora mortui viri coactus haud.

Lucanica & tuceta bullientia
 Loco ostrearum sparsa erant per flumina,
 Piscesq; conditi natabant undique
 Suavis parati iure simplici haud modo.

tum paulo post:

ὄπῃ αὖ κίχλαι γὰρ ἀνάερας' ἠρτυμέναι
 περὶ τὸ σὸμ' ἐπέτοντ' ἀντιβολᾶσαι καταπιεῖν
 ὑπὸ μυρρίναισι κἀνεμώναις κεχυμέναι.
 τὰ δὲ μῆλ' ἐκρέμαντο τὰ καλά τῶν καλῶν ἰδέειν
 ὑπὲρ κεφαλῆς ἐξ ὕδενός πεφυκότα.

Turdi volabant ora circum, qui bene
 Conditi erant, coctiq; mirè, supplices
 Edis rogabant pulchra per papavera
 Myrtosq; fusi: mala pendebant super
 Caput decora maximè, nec arbore
 Producta, nullo vel retenta germine.

Nam sine vlla sollicitudine curaq; viuebant, sine laboribus, si-
 ne calamitatibus: neque corporis vigor vlla senectute minue-
 batur. Vbi mortis tempus aduentasset, sine aliqua difficultate,
 tanquam in suavissimum somnum deflectentes nature neces-
 sitati concedebant, quæ omnia Saturno regnante contingere
 solita dicuntur, vt testatur Hesiodus in operibus & diebus:

οἱ μὲν ἐπὶ κρόνον ἦσαν ὅτ' ἔβρανῶ ἐμβασίλδεν·
 ὡς τε θεοὶ δ' ἔζων ἀκηδέα θυμὸν ἔχοντες,
 νόσφιν ἄτερτε πόνων καὶ οἰζύος, ἔδέτι δῆλόν
 γῆρας ἐπ' ἰῶ, αἰεὶ δὲ πόδας καὶ χεῖρας ὁμοῖοι
 τέρποντ' ὄν θαλίησι κακῶν ἐκτοῦθεν ἀπάντων·
 θνήσκον δ' ὡς ὑπνώδεδμημένοι.

Nam cum Saturnus caelo regnabat; habentes
 Viuebant homines nullas in pectore curas,
 Vt Dii felices. Nec vires curua senectus
 Inflexit: similesq; pedes similesq; fuere
 Vsq; manus illis, ibant conuiuia leta.

Ut somno domiti fatis cessere benignis.

Et profectò nulla maior est in senectute aut in morte consolatio sapienti viro, nihil quod leuiorem mortem efficiat, quàm rectè anteaetæ vitæ recordatio, & per vniuersum vitæ cursum seruatae integritatis memoria. Non enim illa est vera consolatio, quæ videtur insulsis nostræ tempestatis senibus, qui se æquo animo posse mori gloriantur, quia nullum voluptatum genus nescierint, vel quia multas viderint regiones, vel quia omnibus honoribus in patria sua perfuncti sint: quoniam nihil horum vel virum bonum efficit, vel animum sapientio-rem ac beatiorem, aut ad omnia difficilia constantem. Qui cæteris rebus nihil ad probitatem pertinentibus potiti sunt, nullisquæ voluptatibus pepercerunt, aut functi sunt honoribus, illi in difficillimam omnium mortem & curarum plenissimam incidunt: quo tempore ob metum illarum pœnarum quæ viris nefariis post mortem proponuntur apud inferos, mirum in modum discruciantur, cogunturquæ vniuersæ anteaetæ vitæ rationem percurrere. Hi si nihil sanctum laudabilequæ inueniant, non in somnum quidem suauissimum, sed in maximas incidunt molestias & difficillimas animi sollicitudines; & quasi tunc discruciaci incipientes decedunt. Iure igitur Orpheus Eunomiam quasi bonam legem vt nomen significat, siue iustitiam, tanquam omnis felicitatis autorem apud thronum Iouis collocavit, vt testatur Demosthenes orator his verbis in oratione in Aristogitonē: πάντα τὰ τοιαῦτα ἔθνη παριδόντας, τήμερον ὀρθῶς δεῖ δικάσαι, τὴν τὰ δίκαια ἀγαπῶσαν εὐνομίαν περὶ πλείστον πωτισμένους, ἢ πάσας καὶ πόλεις καὶ χώρας σώζει καὶ τὴν ἀπαραίτητον καὶ σεμνὴν δίκην, ἣν ὁ τὰς ἀγιωτάτας ἡμῖν τελευτὰς καταδέξας Ὀρφεὺς παρὰ τὸν τοῦ Διὸς θρόνον φησὶ καθημένην πάντα τὰ τῶν ἀνθρώπων ἐφορᾶν. *Omnes huiusmodi mores vbi cognoueritis, hodierno die vobis rectè iudicare conuenit, plurimi facientibus Eunomiam, æquitatis amicam, quæ omnes vrbes & regiones tuetur: & inexorabilem ac venerandam Iustitiam, quam Orpheus, qui nobis sanctissimas ceremonias ostendit, Iouis solio assidentem inquit omnia mortalium facta obseruare.* Fuerunt alii qui bifrontis Iani pecuniam impressam idcirco fuisse significarunt, quia Ianus post acceptum hospitio Saturnum mitiore viuendi ratione inuenta, hominibusquæ è feris mansuetioribus factis,

factis, duplicis vitæ Deus & autor habitus est, cum vtraque sub illo fuisset, ut testatur Plutarchus in vita Numæ hoc pacto: ὁ γὰρ ἰάνος ὄντοίς παλαιοῖς πάνυ εἴτε δαίμων, εἴτε βασιλεὺς γενόμενος πολιτικὸς καὶ κοινωνικὸς, ἐκ τοῦ θηριώδους καὶ ἀγρίου λέγεται μεταβαλεῖν τὴν δίαίταν, καὶ διὰ τοῦτο πλάττουσιν αὐτὸν ἀμφιπρόσωπον, ὡς ἐτέραν ἐξ ἐτέρας τῷ βίῳ πᾶσι ποιήσαντα τὴν μορφὴν καὶ διάθεσιν. Ianus apud antiquos siue dæmō, siue rex urbanus fuit & perbenignus, à ferina & agresti vitæ dicitur homines ad aliam meliorē reuocasse. quare eum bifrontem effingunt, tanquam qui alteram ex altera viuendi rationem instituerit. Fuerunt tamen qui putarint Saturnum fuisse à Ioue comprehensum & in vincula traditum, non autem fugisse: quorum sententiam secutus est Plato in Euthyphrone: αὐτοὶ γὰρ οἱ ἄνθρωποι τυγχάνουσι νομίζοντες τὸν δία τῶν θεῶν ἄριστον καὶ δικαιοτάτον· καὶ τοῦτον ὁμολογοῦσι τὸν αὐτοῦ πατέρα δῆσαι, ὅτι τοὺς ὑεῖς κατέπινον ἕκ ἐν δίκη· καὶ ἐκείνόν γε αὐτὸν αὐτοῦ πατέρα ἐκτεμεῖν δι' ἕτερα τοιαῦτα. *Ipsi enim homines arbitrantur Iouem Deorum optimum ac iustissimum esse: & tamen hunc patrem suum in vincula iecisse inquit, quod filius iniquè voraret: illum quæ rursus patrem incidisse ob alia his similia.* At Homer. in lib. θ. Iliadis non solum Saturnum vinctum fuisse à Ioue memorat, sed etiam eius fratrem Iapetum, ambosque fuisse coniectos in tartarum, ut in his patet;

σέθεν δ' ἐγὼ οὐκ ἀλεγίζω

χωομένης, οὐδ' εἶκε τὰ νείατα πείραθ' ἴκηαι

γαίης καὶ πόντοιο, ἰν' ἰαπετός τε κρόνος τε

ἡμενοι, οὐτ' αὐγῆς ὑπερίονος ηελίοιο

τέρποντ', οὐτ' ἀνέμοισι, βαθὺς δ' ἐλε τάρταρος ἀμφίς.

Ipse tuam haud tanti facio quam concipis iram.

Nec si extrema petas terra, pelagi quæ; ubi sentit

Lumina nec solis, nec ventos Iapetusque,

Saturnusque senex, quos tartara dira coercent.

Memoriæ tamē prodidit Lucianus in Saturnalibus Saturnum neque fuisse à Ioue vinctum, neque regno priuatum, sed libèter ac sponte regnum illi concessisse, ut dictum est, rerumque omnium, utpote ob ætatem impotentem, filio tradidisse administrationem: quippe cum & alii fuerint complures reges qui istud ipsum fecerint. Neque tamen primus omnium mor-

talium Saturnus regnavit, ut voluit Sibyllæ carmen superius: cum ante Saturnum & Rheam, Ophionem & Eurynomen Oceani filiam imperasse cōstet, quos & ipsos Titanas vocarunt: quo tempore Saturnus post captum Ophionem & Eurynomen à Rheâ in tartarum deiectos, Deorum imperio potitus fuisse dicitur, donec eam ipsam vim passus est & ipse à Ioue, ut ait Isacius. Huic falcis inventionem tribuerunt antiquorum nonnulli, quoniam (ut diximus) vitæ humanioris author fuit Italiam incolentibus, quos plantandi ac falce metendi rationem docuit. Alij dixerunt eam falcem sibi à matre fuisse datâ, cum aduersus patrem, & ad liberandos è vinculis fratres armatus fuit, qua etiam genitalia Cælo abscidit, quæ postea decidit in Siciliam, ut ait Apollonius libro quarto Argonauticorum:

ἀμφιλαφῆς πίδακαραυγίη ἐν ἀλί νῆσος
ἢ ὑποδὴ κῆσθαι δρέπανοι φάτις, (ἴλατε μῦθον
ἐκθέλων ἐνέπω προτέρων ἔπος) ὧ ἀπὸ πατρὸς
μήδεια νηλεῶς ἔταμε κρόνος.

*Insula cæruleo nemorosa Ceraunia ponto
Cingitur. hæc celat falcem (mihi parcite Musa:
Inuitus nam prisca cano hæc) ut fama, parentis
Saturnus qua olim genitalia membra cecidit.*

Hæc insula ab ea falce postea Drepanum fuit dicta, cum Græci δρέπανον falcem nominent. Quamvis alij maluerunt dictam fuisse ab illa falce, quam Ceres à Vulcano captam donavit Titanibus, cum eos metere docuit. Timæus verò antiquissimus scriptor existimavit dictam fuisse Drepanum ab illa falce, qua Iupiter Saturnum incidit, quæ ibi occultata fuisse dicitur, cum antea illa insula Macris à nutrice Bacchi diceretur, & postea Coryca ab Asopi filia, ut testatur Pausanias in Achaicis, & Lycophronis Apolloniique enarratores. Alij crediderunt falcem illam non à matre datam fuisse Saturno, sed Telchinem è Creta Rhodum venisse per Cyprum, indeque ferrum & æs laborasse, falcemque illam fabricasse Saturno, ut memoriæ prodidit Strabo libro decimoquarto Geographiæ. Ego verò magis illorum sententiæ accedo, qui neque hæc, neque illa de causa Drepanum

num vocari putarunt, sed quia crebrae maris undae eò cum impetu irruentes ita terram corroserint, ut insulam in formam falcis excavarint. Fuit Saturnus ad res Venereas maxime propensus, quare illa fabula de illo circumfertur, quod cum Phyliram Oceani filiam amaret, Opi superueniente in equum se conuertit, ut sub ea forma amores suos occultaret: quod innuit Virgilius libro tertio Georgicorum his carminibus;

*Talis & ipse iubam cervice effudit equina
Coniugis aduentu pernix Saturnus, & alium
Pelion hinnitu fugiens impleuit acuto.*

Huic sacra fiebant humanis hostiis, ut proditum est memoriae à Platone in Minoe: καὶ ταῦτα ἐνίοι αὐτῶν υἱῶν τῶ χρόνῳ (ὡς ἴσως καὶ ἀκήκοας) θύουσιν. *Atque nonnulli ipsorum vel filios immolant Saturno, (ut fortasse audiisti.)* Hic ritus sacrorum per multos annos & vsque ad Herculis tempora perdurauit in Italia, quod fiebat ad Saturni imitationem, ne solus is crudelissimus fuisse Deus videretur, qui suos filios omnes interimere conatus sit.

¶ Saturni ara cereis accensis excolebatur, cereique mittebantur ditioribus: quia Saturnus quasi lumen fuit humanae vitae, quam è tenebris ad bonarum artium cognitionem excitauit. In huius Dei honorem, cum celebrarentur Saturnalia apud Romanos, domini seruiiebant seruis, ad memoriam pristinae libertatis omnium quae fuit sub illo rege, cum nemo alteri seruiret. Qui voluerunt Saturnum esse dictum, quod annis saturetur, quam ridiculi fuerunt Dij boni. Nam qui ab annis dictus est, & à satietate apud Latinos, erit ne idem χρόνος apud Græcos, an alius? aut malè ficta est & ridicula hæc etymologia, aut præclari isti nominum interpretes mihi dicant velim, cum χρόνος ἀπὸ τοῦ κορεῖν, hoc est à saturando, dicatur, illud ὄνος quod asinum significat, num ipsi addendum putent in compositione. quod nisi addatur, videbitur nomen datum Saturno antè apud Latinos quam apud Græcos: quod falsum est.

si addatur, significabit Saturnum a sinis saturari. qua etymologia quid magis ridiculum est? Sed post res à Saturno gestas ita summam explicatas, quam sententiam occulta uerint antiqui sub his narrationibus inuestigemus.

¶ Quidam antiqui scriptores voluerunt Saturnum regnasse in Ægypto, ac Rheam sororem duxisse in matrimonium, è quibus nati sint Iupiter & Iuno, qui ob virtutem, præstantissimæque animi ornamenta, uniuerso terrarum orbi imperarint; ex his natos esse quinque filios omnino memorant, Osirim, Isim, Typhonem, Apollinem, Venerem; atque Osirim esse Dionysum tantopere à Græcis celebratum, Isim autem Cererem. Saturnum è Cælo & Rheâ, quæ terra est, natum esse, nihil aliud significat, quàm illud idem quod diximus superius; tempus scilicet cum cæli astrorumque agitatione & motu cœpisse, ut crediderunt illi qui Deum fuisse architectatum hunc mundum putarunt. Quidam cum Ianum solem ac Saturnum tempus esse crederent, eosque communi consilio imperantes, clauem & virgam tribuerunt, ut qui rebus præesset. nam putabant clauem habere, quia per diem illa mundum aperiret, & mox vesperi clauderet. Alii clauem tribuerunt, quòd belli pacisque esset arbiter, quæ certè omnia pro prudentia sunt intelligenda. Hunc idcirco senem & falcatum, & detorto capite, & laceris vestibus, & porrigentem serpentem fixerunt, quem circumstabant duo pueri & duæ puellæ, pro quatuor elementis; in eius sinistra manu serpens erat, qui sibi caudam morfu apprehenderat, quòd omnia tempus & vicissitudines rerum hæc significarent. at cur patri genitalia membra abscidit? explicauit id Cicero in secundo de natura Deorum: nam cum æther Saturnus esse ab antiquorum nonnullis crederetur, ut videtur putasse Orpheus in Argonaut. cum inquit,

καὶ κρόνον, ὃς ἐλοχευσεν ἀπερσειοισιν ὑφ' ὀλοῖς αἰθέρα:

Æthera Saturnum qui latè amplectitur altum:

hunc existimarunt patrem abscidisse, quoniam vnus est æther à Deo siue Cælo procreatus ex uniuersa ætheris materia. neque alius æther procreari potest, qui si pro tempore capiatur, idem nihilominus continget. Conuenit ita cum Titano fratre ut filios omnes occideret; quod quid aliud est, nisi solem cum tempore coniurasse, ut omnia quæ nascantur properearent ad interitum? quippe cum autor sit generationis &

corru-

corruptionis rerum naturalium sol, quorum nihil fit sine tempore. cum igitur rerum sit omnium vicissitudo, omniaque, quae quidem nata sunt, interire aliquando necesse sit, quia quae composita sunt, denique in sua principia solvantur, quorum omnium mutationis architectus est tempus, dictus est Saturnus filios vorasse. quod saxum vomuerit Saturnus, & reliqua omnia quae comederat, quid aliud est, quam alias res in demortuarum locum suffici ab ipsa natura & reparari? Sic .n. ait Sophocles in Aiace;

ἅπανθ' ὁ μακρὸς καὶ ἀριθμητὸς χρόνος
φύειτ' ἄδηλα, καὶ φανέντα κρύπτεται.

Tantum valet tempus, vetustas vim hanc habet;

Ignota profert, celat inde cognita.

Quod autem Saturnus sit tempus, ac nihil aliud, quod omnia destruit, & omnia producit, indicat carmen Illud Orphei in hymno Saturni;

ὃς δαπανᾷς μὲν ἅπαντα, καὶ αὖξεις ἔμπαλιν αὐτός.

Omnia qui profert, consumis & omnia rursum.

Et Æschylus in Eumenidibus;

χρόνος καθαιρεῖ πάντα γηράσκων ὁμῶς.

Simul senescens cuncta tempus destruit.

Neque mirum est, cum tempus esse Saturnum dicamus, illum fuisse Deum existimatum, quando Sophocles in Electra tempus palam Deum appellauit;

χρόνος γὰρ εὐμαρῆς θεός.

Deus profecto tempus est facillimus.

Cum enim sol nunc ad septentrionem, nunc ad meridiem declinet, quare nunc hyemes nunc æstates faciat, atque pro mutationibus temporum omnia quae terra marive nascuntur, initia causasque accipiant sui ortus, merito dictus est Saturnus ab Orpheo pater & hominum & Deorum, ut est in hoc versu:

Ἀΐθαλῆς μακάρων τε θεῶν πάτερ, ἠδὲ καὶ ἀνδρῶν.

Flammiger o Saturne hominum pater atque Deorum.

Qui falcem quoque illi attribuerunt, nihil aliud putasse videtur Saturnum nisi tempus ipsum, à quo omnia inciduntur, prosternuntur & labefactantur, quippe cum tempori etiam falcem antiqui tribuerint, ut patet ex his libri tertii Epigrammatum:

ἤχει καὶ πέτρῳ ὁ πολὺς χρόνος, οὐδὲ σιδήρου

φείσεται, ἀλλὰ μὴ πάντ' ὀλέκει δρεπάνῃ.

*Marmora discindit vis temporis, ac neque ferro
Parcit: inhumana cuncta quoque falce secat.*

Falcem Saturni vel Iouis vel Cereris occultatam fuisse in Sicilia fabulati sunt, propter insulae frumenti, rerumque victui necessariorum fertilitatem; nam insularum omnium propè fertilissima est Sicilia, ut scripsit Polybius lib. i. historiarum. Est enim Sicilia omnium propè insularum optima & amplissima dignitate ac frequentia hominum, & in primis ab antiquis & recētibus scriptoribus celebrata. eius ambitus est stadiorum quatuor millium trecentorum & sexaginta, cū à Peloro Siciliae promontorio ad Lilybaeum mille & quingenti stadii intercedant: inde ad Pachynum, Syracusanamque regionem mille & quingenti. reliquum latus (est enim triquetra insula) continet stadios mille & quingentos & sexaginta, de cuius insulae feracitate ita scribit poetarum celeberrimus:

*ἀλλὰ τὰ γ' ἀσπαρτα καὶ ἀνήροτα πάντα φύονται,
πυροὶ καὶ κριθαὶ, ἠδ' ἀμπελοὶ, αἵ τε φέρουσιν
οἴνον ἐριςάφυλον, καὶ σφιν Διὸς ὄμβρος ἀέξει.*

*Omnia sponte sua haec sine aratro aut semine surgunt
Hordea, frumentum, vites qua mollia vina
Producunt, auget quoque Iouis gratissimus imber.*

Nam putatur à plerisque frumentum in Sicilia prius inuentum fuisse, cui rei argumēto fuit, quòd in planitie Leontia Siciliae frumentum sylvestre sponte nasceretur. dicta est apud Ennam ab his rapta fuisse Proserpina in quibusdam pratis, ubi violae & alii multiplices flores odoriferi sponte nascebantur, qui semper ita vigeabant ut odorem canum venantium naturalem impedirent. Est illud pratum planum in medio, at circum cliui molles attolluntur ita ut umbilicus insulae iure dicatur. habet circum nemora & fontes & viridaria, & apud ipsa paludem, & propinquam speluncam satis amplam, quae habet hiatus subterraneum, quae currum Plutonis cum rapta Dea descendisse ferunt. Sed cur fuit Saturnus à Ioue de Regno depulsus? cur ligatus? cur in tartarum deiectus? quia sublimiora corpora, quae sunt supra elementa & corpora simplicia, omnem vim temporis ad inferiora, quae patiuntur mutationem, relegarunt: cum ipsa sint ab omni vel senectute vel labore vel mutatione immunia, ut senserunt Peripatetici. Vocarunt igitur tartarum locum hunc inferiorem corruptioni & perturbationi

Bationi scilicet obnoxium. Sic igitur & se, & fratres suos Iupiter ab immanitate Saturni liberauit: cuius fratres sunt elementa, quorum etsi partes singulae corrumpuntur, vniuersa certè interire nō possunt. Lucianus tamē in dialogo de Astrologia idcirco datum esse fabulae locum inquit, quod Saturnus fuerit ligatus, quia tardus segnisque sit planetae illius motus: cū tamen ligatus nunquā fuerit Saturnus, neque in tartarū deiectus, qui locum dedit fabulae propter multas tergiuersationes & varietates, quae cōtingunt illius motui. Idē cū nō facilis sit visui mortalium, dictus fuit aliquando in tartarum sub terram deiectus, quam tarditatem ac varietatē motus mirifica sanè elegancia orationis expressit Virgilius in primo Georgicorum eo versu:

Frigida Saturni sese quò stella receperet.

Italia Saturnia de nomine Saturni fuit appellata, illique sacra credita, quod multorum bonorum autor Saturnus Italis hominibus fuerit, vt inquit Halicarnassicus Dionysius in lib. primo; οὐδ' ἐν οὖν θαυμαστὸν τοῖς παλαιοῖς ἱεράν ὑπελαβῆν τοῦ κρόνου τὴν χώραν ταύτην. τὸν μὲν δαίμονα τοῦτον οἰομένους εἶναι πάσης εὐδαιμονίας δοτῆρα καὶ πληρωτὴν ἀνθρώποις, εἴτε χρόνον αὐτὸν δεῖ καλεῖν, ὡς Ἕλληνες ἀξιούσιν, εἴτε κρόνον, ὡς Ῥωμαῖοι. πᾶσαν δὲ περιεληφότα τὴν τῆς κόσμου φύσιν, ὁπότερον ἄν τις ὀνομάσῃ. *Neque mirum est sanè si antiquè sacratam Saturno regionem hanc existimauerunt: quippe cū omnium bonorum, omnisq; feracitatis autorem & largitorem hunc demonem crediderint: siue tempus ipsum nominari conuenit, vt arbitrantur Graeci; siue Saturnum, vt Romani. hic, vtrocunq; nomine quis vocauerit, vniuersam mundi naturam complexus est.* Platoniorum praeterea classis, cū Caelum illum, cuius Saturnus fuit filius, Deum esse putarent; at non sublime istud corpus, quod omnia continet, mentemque illam diuinam, quae caeteras cōplectitur: hanc mentem modò Iouem, modò Venerem, modò Saturnum vocarunt. & quoniam locus illi in caelo praecipuè assignatur ab omnibus, cuius nutu cuncta gubernantur, idcirco Caeli filium Saturnum, siue mentis virtutem è caelo prouenientem, & in omnia corpora diffusam dixerunt. Cū diuina illa mens aetheream regionem gubernans intelligitur, tunc vocatur Iupiter: ast vbi in inferiora

corpora descēdit ad ea ad generationem concitanda, tunc appellatur Venus. hinc accidit vt is Saturnus mens superna aliquando intelligatur, in qua sit lex vniuersa rerum omnium atque prouidentia, quæ ad ordinem & vitam & mutationes omnium fortunarum pertineat. Alij tamen eius spherę cœlum, quæ a planes nuncupatur, animam: at inferioris, Saturnum dixerunt. qui ordo postea seruatur in cæteris. Atque hæc ea sunt, quæ fabulosè de Saturno dicta ad physicas rationes detorqueantur: quorum fundamentum res a Saturno gestas fuisse ego crediderim: quæ tum voluptatis, tum etiã religionis causa fuerunt ab antiquis ita formata. Nunc quid Astronomicè ista significant, explicandum est.

¶ Scriptum est à genethliacis Saturni sidus frigidum esse ac siccum, quare bilis atræ ferax est, hominesque facit, in quibus præualuerit in ortu, inuidos, malignos, superbos, auaros & ad iram tardos, sed in ea diutius insistentes, atq; iidem tamen plurimum pollent consilio & ingenio, audaces facit in periculis, senilique sapientia. Hanc tamen planetæ malignitatem aiunt placari aut certè leniri Iouis coniunctione vel receptione, vel oppositione, vel trino, vel sextili aspectu. Sicut enim Mars cum in angulis cœli, vel in secunda (vt aiunt) domo, vel in octaua fuerit, multa nascentibus portendit: cuius tamen malignitatem minuit Venus vel opposita, vel coniuncta, vel recepta, vel per sextam circuli partem distans ab eo, vel per tertiam, omnemque feritatem & rabiem propè compescit; sic accidit Saturno ob Iouis aduentum. quare dictus est à poëtis Saturnus à Ioue filio esse vincetus, qui sub ipso Saturni circulo est: & in tartarum deiectus, quoniam eius vires infringit & obscuras facit. Quòd si vera sit illorum sententia, qui dicunt sidera significare tantum hominibus superarum mentium voluntatem, tanquam aues augurium, nullamq; vim in nos habere ad commouendum, cur Venus dicta est à sapientibus Martis malitiam infringere, aut Saturni Iupiter retardare. Dictus est rursus in equum conuersus Saturnus animal in Venerem propensum ac penè furiosum, quia libidini deditos vis planetæ clàm facit, ac furorem Venereum penè concitat in iis corporibus quibus plurimum dominatur. Eum multorum commodorum inuentorem fuisse asserunt, quia melancholici, & quibus in ortu dominatur Saturnus, plurimum valent ingenio & prudentia.

¶ Præterea

Præterea cum singulis planetis ob similitudinem quamdam metalla singula sint attributa, metallorum tortores siue chemistæ artifices, hanc totam ferè fabulam ad suam artem retorserunt: cum se Gebrum, Hermetem, & Raymundum Platonicos, imitari velle profiteantur. Dicunt enim fictum fuisse ab antiquis quòd Iupiter Saturno genitales partes absciderit acuta falce, easq; in mare deiecerit, ex quibus & è spuma nata sit Venus, quia Saturnus sal sit quidam, pater Iouis, præparati salis scilicet, qui fit ex eo præparato. Sed quoniam cum Iupiter in vase vitreo existit, in peracutam tenuemque aquam soluitur propter vim ignis, quæ sumitur etiam ab ipso Ioue, cum viriles partes secum afferat, incidens ac separans sulphur intimum ac in sale latens, quæ recidunt in vas quod accipiendis apponitur; idcirco & Saturno amputatas viriles partes dicunt: & cum sal in aquam tanquam in mare decidat, ex illo sale ac sulphure gignitur Venus. Conantur enim metallorum tortores & has, & alias his similes artes excogitare, quibus possint metalla in alias formas transferre teterrima paupertatis forma perterriti, ac semper illam lepidissimi poëtæ Timoclis sententiam in animo habentes, qui ita inquit;

Ψυχὴ προτοῖσιν αἵμα τ' ἐστὶν ἄργυρος.

τετοὺν σῶρον ἐκ ἀθροίζων ἀθρόον,

πλάξδ' θανόντος ἀνδρὸς ἐν ζωῆς σκιά.

Est sanguis atque spiritus pecunia

Mortalibus; quæ nulla cui sit copia,

Viuos pererrat inter Umbra mortui.

Pingebatur autem ab antiquis Saturnus senex pallidus, curuus, altera manu falcem gestans, & draconem caudam sibi mordentem: altera filium paruum ori apponebat, ac vorabat: caput galea tegebatur, & super illa erat amictus. Habebat iuxta se quatuor filios, è quibus Iupiter virilia amputabat, ac in mare proiiciebat, è quibus Venus oriebatur. Senex is nimirum ob motus tarditatem ita fingebatur, & ob caloris inopiam. falcem habebat, quia retrogradus planeta, quòd per serpentem etiam significabant. vorabat filios, quia pauci viuunt qui nascentes habent Saturnum in horoscopo dominantem. Iupiter virilia amputat, quia coniunctus temperat malitiam, & de imperio deiicit, quia se exaltat in Saturni circulo. hanc enim & picturam & interpretationem Saturni tradiderunt an-

tiqui nonnulli. Atque hæc physicè & astronomicè summam dicta sint, nunc quo pacto possint eadem ad humanæ vitæ institutionem accommodari, vestigandum videtur. ¶ Saturnum deiecisse patrem suum è regno propter iniurias fratrum, quid aliud significat, quàm iniuriarum denique vindicem esse Deum? cum nemo malus diu felix esse possit. At fuit idem Saturnus postea idem passus, quia nulla iniquitas iniquitatis est remedium: idcirco qui iniurias vlciscuntur, illud prius videre debent quatenus viro bono procedendum sit: atque eadem iniuriæ quas in parentes contulerimus, sunt nobis à filiis postea expectandæ; cum omnes domesticis exemplis maximè incitentur. Si quis rursus post datas pœnas suorum peccatorum sapiens extiterit, illud experitur denique apud omnes bene institutas & politicas nationes, apertum esse externæ virtuti locum, ac vbiq; viris bonis esse patriam, & vbiq; mortalium sapienti viro humanam felicitatem quantulacunque est, patere. Ac de Saturno satis, nunc de Cælo dicamus.

De Cælo. CAP. III.

COELVS, quem alii Cœlium, alii Vranum Græco nomine appellant, Ætheris & Diei filius fuisse dicitur, vt testatur Cicero lib. 3. de natura Deorum his verbis: Quod si ita est, Cœli quoque parentes Dii sunt habēdi Æther & Dies, eorumque fratres & sorores. Huius vxor Vesta fuisse dicitur, quam nihil aliud esse quàm terram, suo loco dicetur. Scriptum reliquit tamen Hesiodus Cœlum è terra natum fuisse, vt patet ex his carminibus;

Γαῖα δ' ἐ τοι πρῶτον μὲν ἐγένετο ἴσον ἑαυτῇ
 οὐρανὸν ἀσπερόενθ', ἵνα μιν πᾶσι πάντα καλύπῃσι.
*Terra sibi par stellatum Cælum alma creauit,
 Quod complectatur lato velamine totam.*

Quæ mox cum Cælo nupsisset, cōiunctaque fuisset, insignem filiorum multitudinem illi procreauit, Cœum scilicet, Crium, Hyperionem, Iapetum, Thian, Rheam, Themim, Mnemosynem, Phœben, Tethyn, Saturnum, Brontem, Steropen, Argem, Cottum, Briareum, Gygan, quos omnes commemorauit Hesiodus in Theogonia, & Apollodorus Atheniēsis in libro 1. Bibliothecæ, vt dictum est superius. atque eadem terra postea è Tartari congressu Typhocum genuit, vt ait idē Hesiodus.

In hunc excitatus Saturnus natu minor ex omnibus Cœli filius, accepta adamantina harpe à matre ob fratres vinctos patrem cepit, ac illi genitalia membra præcidit, è quorum sanguine Alecto, Tisiphone, & Megæra natæ fuisse dicuntur. Scriptum reliquit Lactantius in libro de falsa religione, Cœlum præstitisse potentia cæteris mortalibus, atque cum reges antiquitus pro Diis colerentur, inde accidit ut Cœlus pro æthere cultus sit: & Saturnus ad extollendam generis claritatem, quod gloriæ splendorisque generis desiderium omnibus mortalibus in altissimo fortunæ gradu constitutis, maximè est innatum, se è cœlo Deorum omnium sede & è terra natum esse gloriabatur. Attamen, si quis rectè consideret, idem nobilitatis genus & ranis, & muscis, & cæteris animalibus compluribus naturam abunde largita est, quod ex æthere siue calore siderum, & ex terra per imbres multa huiusmodi femina concipiuntur & producantur, ut est in iis carminibus:

Tum pater omnipotens fecundis imbribus æther

Coniugis in gremium læta descendit: & omnes

Magnus alit magno commistus corpore fœtus.

Neque plura his fabulati sunt antiqui de Cœlo. Quod Ætheris ac Diei filius fuerit, videtur nihil aliud significare nisi naturæ ordinem in cœlestibus corporibus collocandis: quæ puriora sunt enim, cæteris superiora sunt & in sublimiore loco: quare in coordinandis iis corporibus cum à cæteris secessisset, dictus est natus ex Æthere & Die ob inferiorum siderum lumen. Alii è terra natum dicunt, qui mundum ab opifice Deo fabrefactum putarunt ex informi materia. Veruntamen idem cœlum pars est ætheris, atque cœlum æther fuit appellatus, ut testatur carmen illud Pacuui apud Ciceronem in secundo libro de natura Deorum:

Hoc quod memoro, nostri cœlum, Gæis perhibent æthera.

Sic Orpheus in hymnis nihil aliud esse cœlum existimat, nisi hunc æthera qui constat ex altissimis illis ignibus, ut patet ex hoc:

οὐρανὸν παρυφέντωρ, κόσμος μέρος αἰὲν ἀτρεές.

Omniparens cœlum, pars & sanctissima mundi

Perpetua.

Vocatum est cœlum, quia concavum sit, quod κοῖλον significat apud Græcos. Quod autem excæctus fuerit à Saturno filio, ita

neminem adhuc incidi, qui satis probabilem causam attulerit. nam ridicula est illa, quam affert Cicero in secundo de Natura Deorum hoc pacto: Nam vetus hæc opinio Græciam opplevit, Cælum exectum à Saturno filio, vinctum autem Saturnum ipsum à filio Ioue. Physica ratio non inelegans inclusa est in impias fabulas: Cœlestem enim, altissimam, æthereamque naturam, id est igneam, quæ per se omnia gigneret, vacare voluerunt ea parte corporis, quæ coniunctione alterius egeret ad procreandum. Hoc si ita sit, cur aliquo tempore eas partes habuerit æther declarandum fuit: aut si Saturnus pro tempore intelligatur, quòd saturretur annis, cum dicantur omnia è tempore nasci, & rursus ab eodem labefactari; cur idem fuit exectus à Ioue filio? nunquid nihil aliud ab eunuchorum tempore nascetur? Aut nulla igitur vera est, & quæ seruari possit harum rerum interpretatio: aut hæc ad mundi procreationem (vti dicebam) respicit; quæ partim ab historiis, partim ab impositorum nominum natura sumpsit originem. Exectus fuit igitur Cælus, vt ego quidem sentio, quia vnus sit æther, vnumque cælum, neque vllum tempus patietur posse alium æthera aut aliud cælum procreari, cum ex vniuersa constet materia. Nam cum vnus sit mundus, at non plures, cum neque esse possint, meritò dicunt Cælum exectum à filio, quia sibi simile quidpiam tempus non sinet procreari. Vnum est igitur cælum, & vnum tempus, quod nascitur ex illius motu: ambo execti, quia non plures esse possint: vnde hausta fuit peripateticorum disciplina. Cœli res gestæ nullæ ad nostræ ætatis memoriam peruenerunt, quare facile adducor, vt putem ob prudentiam probitatemque hominis principatum ad ipsum fuisse delatum. vnum de illo apud varios scriptores inuenio multorum testimonio comprobatum, quòd mortuus est in Oceania (nam Creta, vt opinor, ita vocabatur) in oppidoque Aularia fuit sepultus, vt ait Lactantius. Nec me præterit nonnullos fuisse, qui Cælum intellexerint animam esse supremi & stellati cœli, quàm modò Deum, modò Dei ipsius fœcunditatem putarunt. Atque cum Iouem beneficam voluntatem Dei omnibus prouidentem existimarent, aiebant eum execuisse Saturnum, hoc est ad Deum mentem peruenire: mox Saturnus execat Cælum, quia mens ipsa plurima extorquet à Dei optimi fœcunditate, à quo ea
 quæ

quæ proueniunt, non integra & perfecta sunt, ut in Deo: sed à Ioue ligata & angustioribus naturæ limitibus accipientis vitio coarctata. Quæ ad mores attinent, similia propè sunt atque in Saturno. nunc de Iunone dicatur.

De Iunone. CAP. IIII.

CUM de Saturno verba faceremus superius, inter cæteros Saturni filios Iunonem etiam commemorauimus: nam duas tantum fœminas è Saturno natas fuisse accepimus, Glau-
cam scilicet & Iunonem. Erat id fœdus Saturno cum Titanis (ut dictum est) ut mares omnes, si qui nascerentur è Saturno, interficeret; at filias, ut imperio minimè aptum genus, pro arbitrio ac voto educare licebat. Cùm eodem partu Iupiter & Iuno nati fuissent, Iupiter (ut diximus) clam per Corybantes in Cretam deportatur; at Iuno, ut quæ sola eodem partu nata sit, Saturno oblata, quod facillè creditum fuit. Atenim de loco ubi nata fuit Iuno ambigitur, quòd ab aliis scriptoribus in alio loco nata esse dicatur. Strabo libro nono scriptum reliquit Iunonem Argis natam esse, quod videtur significasse Homerus lib. 4. Iliadis hoc versu:

Ἦρην τ' Ἀργείην, καὶ Ἀλαλκομενίδης Ἀθήνη.

Iunoq; Argiua, atque Alalcomenia Minerva.

Quam tamen Samiam Iunonem esse scribit Pausanias in Achaicis, cùm Samij Iunonem apud se natam esse dixerint apud Imbrasum fluuium sub quadam vitice. Atqui ut eadem in utroque loco nata sit, fieri non potest: communior tamen sententia est quòd in Samo sit edita, cui sententiæ & Apollonius accedit, ut scripsit in primo Argonauticorum his verbis:

ὁ δ' Ἰμβρασίης ἔδος Ἦρῆς

παρθενίης Ἀγκᾶος ὑπέρβιος.

Ast hic Imbrasia Iunonis sede relicta,

Parthenia prestans Aneais.

Nam cùm Samus Melantheus & Anthemusa antea vocaretur, dicta fuit postea Parthenia, quia Iuno virgo in illa sit educata; ut scripsit Callimachus in libr. *περὶ κτίσεων νήσων καὶ πόλεων καὶ μετονομασιῶν*, hoc est, *de conditis & habitatis insulis, & ciuitatibus, & de illarum nominibus*. quam rem explicauit etiam Apollonij Rhodij enarrator. Huius nutrices di-

cuntur fuisse Eubœa, & Porfymna, & Acræa Asterionis fluvij
filix, vt memoriæ prodidit Pausanias in Corinthiacis. Atque
Olen poetam per antiquum carmina quædam in honorem Iu-
nonis composuisse accepimus, in quibus scriptum erat, Iuno-
nem ab Horis fuisse educatam. Idem Pausanias in Arcadicis
Iunonem à Temeno educatam scribit. cuius etiam nutrices
fuisse Oceanitides inquit Ouid. lib. 2. Metamorph.

*At vos si læsæ tangit contemptus alumnae,
Gurgite cœruleo septem prohibete triones.*

Nec defuerunt qui ab Oceano & à Tethye nutritam fuisse di-
xerint, quorum sententiam secutus est Homerus libr. ξ. Iliadis
vbi inquit:

*ἔμιν γὰρ ὁψομένη πολυφόρβη πείρατα γαίης,
ἠ' κεανὸν τε θεῶν γένεσιν, καὶ μητέρα τιθώ.
οἱ μ' ἐν σφοῖσι δόμοισιν εὐπρέπον ἦδ' ἀτίταλλον.
Oceanum visura peto namq; ultima terra,
Vnde genus superis, ὅνδ' ἀ Τηθύμ' ἄρ' parentem;
Qui me aluere suis domibus feliciter olim.*

Habitavit igitur Iuno in Samo insula donec virgo fuit, cuius sce-
rei argumentum fuisse inquit, quòd anniuerfaria sacrificia
ibi fieri solebāt in nubentis Deæ morem, vt scripsit Lactantius.
Quo autem pacto Iouis fratris facta sit cōiux cum ad nubilem
ætatem adoleuisset, ita fabulosè narratū est à nonnullis. Dicūt
Iouem potiundæ sororis desiderio arfisse, quam cum à cæteris
Deabus seiunctam vidisset, cuperetq; ex eius conspectu euane-
scere & occultari, sese mutavit in cuculum, & in montem, qui
Thronax antea, postea Coccyx ab ipso cuculo dictus fuit, cōuo-
lauit. Iupiter igitur eo ipso die magnā tempestatē excitauit: ad
quem montem, Iuno cum sola esset, accessit, ibique cōfedit, vbi
Iunonis adultæ postea sacellum erectum fuit. Cum tremens
igitur ac frigans cuculus ad Iunonis genua aduolasset, ea illius
miserta auiculæ vestem continuò circumiecit. At Iupiter re-
sumpta prima figura rem habere cum illa tentauit, quæ ma-
trem verita, vbi se vxorem ducturum Iupiter promisisset & iu-
rasset, assensit. quare apud Argiuos, qui maximo eam habent
in honore, in Iunonis templo, eius statua sedēs in throno cum
sceptro, & cuculo super sceptro, erecta fuit, vt ait Dorotheus in
libro secundo Metamorphoseων. Lucianus autem in mortuo-
rum dialogis scriptum reliquit ex instituto Persarum & Assy-
riorum

riorum id fecisse Iouem, quibus mos fuit vel sanguine coniunctas uxores ducere. Postea Iuno nuptiis praefecta fuit, atque cum Iunoni ante nuptias sacrificaretur, fel victimarum post altare abiiciebatur. Haec filios Martem, Argen, Ilithyiam, & Heben dicitur habuisse, vt testatur Pausanias in Corinthiacis. Atq; Lucianis in iisdem dialogis Iunonem scribit citra vllum congressum maris e subuentaneo conceptu grauidam Vulcanum peperisse. Fabulati sunt praeterea fontem fuisse apud Argiuos, cui Canatho nome fuit, in quo proditum est Iunonem, vbi quotannis se lauerit, denuo virginem fieri: qui sermo manauit ab arcanis initiorum & mysteriorum, quae solenni ritu apud illos fiebant, vt ait Lysimachus Alexandrinus libr. 13. reru Thebanarum, & Paus. in Corinthiacis. Fabulantur Iunonem aliquando iratam Ioui in Euboeam recessisse, quam cum Iupiter placare nullo pacto potuisset, ad Citharonem adiit Plataensium regem, callidissimum tunc omnium mortalium. eius monitu Iupiter simulacrum e ligno fabricauit, quod vestimentis egregie indutum plastro imposuit, famamq; edidit se Plataeam Asopi filiam esse ducturum. id intelligens Iuno zelotypia capta ad plastrum irruit, vestes discidit, fraudem cognouit: quare ridens facile cum Ioue in gratiam rediit, vt scripsit Dorotheus in libr. 2. narrationum fabulosarum. Haec eadem matrimoniorum praeses ab antiquis dicebatur, vt sensit Virg. lib. 4. Aeneid.

Iunoni ante omnes, cui vincula iugalia cura.

Quae idcirco quod praesset matrimoniis, pronuba fuit appellata, vt ait idem poeta;

Dant signum prima & tellus, & pronuba Iuno.

& Ouid. in Phyllidis epist.

Iunonemq; thoris quae praesidet alma maritis.

Ferunt Iunonem lac Herculi infanti praebuisse, quo immortalitatem assequeretur, cum illum idcirco Pallas ad illam attulisset: quod innuit Lycophron in eo versu;

μύση τροπείας μάστον βύθιλον θεάς.

Gratumq; cultori Tropaea vber Dea.

Nam fabulantur Iouem aliquando dormientis Iunonis vberibus Herculem infantem admouisse, quo ab excitata reiecto pars lactis quae in caelum cecidit, viam inde vocatam lacteam fecit: at quod cecidit in terram, fecit candida lilia, cum prius esse it crocea. Haec Dea tria loca praecipue dicitur habuisse, in

quibus colebatur summa religione, quæ ipsa sibi gratissima esse memorat apud Homerum lib. 4. Iliad.

τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα βοῶπις πότνια Ἥρη·
ἦτοι ἐμοὶ τρεῖς μὲν πολὺ φίλταταί εἰσι πόλεις,
Ἄργος τε, Σπάρτη τε, καὶ εὐρυάγυα Μυκῆνη.

At Iuno contra sic est exorsa vicissim:

Sunt mihi tres Urbes dilectæ, Sparta, Mycena,

Atque Argos, quæ sacra ferunt mihi tempore in omni.

Enimvero cum multis aliis in locis magna religione Iuno colebatur, tum apud Eleos, ut ait Pausanias in Eliacis, quinto quoque anno matronæ sexdecim ludos instituebant, qui Iunonia vocabantur, atque virginibus pro ætate in classes diuisis certamen cursus proponebatur. Currebant primæ impubes puellæ, mox grandiores natu, postremæ natu maximæ, quæ ad Olympica certamina etiam accedebant, sed iis minoræ stadia proponebantur. Hypercheriæ Iunonis præterea delubrum extructum fuit apud Lacedæmonios, quo tempore Eurotas agrum Laconicum latè diluit, ex oraculi responso. Hanc Iunonem Venerem etiam nominabant, cui vota facere matronæ pro filiarum nuptiis, utpote pronubæ Deæ, consueuerunt. Colebatur etiam Lacinia Iuno cognomēto in agro Crotoniate, sicuti testatur Dionysius in libello de situ orbis in his carminibus;

ἰμαρτὸν πλολίεθρον ἐϋσεφάνοιο κρότωνος,

Ναιόμενον χαρίοντος ἐπ' αἰσάρου προχοῆσιν,

Ἐνθα κεν αἰπὴν ἰδοίω λακινιάδος δόμον Ἥρης. *hic ubi ab illis*

Exigua Urbs colitur Valde iucunda Crotonis;

Æsari ubi ad primas herbosi fluminis Undas,

Alta Laciniaadis Iunonis templa videntur.

Hanc Deam cum cælicolarum reginā putarent, cum sceptro & diademate fingere mos fuit antiquorum. Fama est Iunonē infensam maximè omnium mortalium Herculi fuisse, quod è pellice Alcmena natus fuisset, propter quā & vniuersum Thebanorum genus odio habebat; quare fuit etiam ab ipso Hercule vulnerata, ut testatur Homer. in lib. 5. Iliad.

τλῆ δ' Ἥρη, ὅτε μιν κρατερός παῖς Ἀμφιτρύωνος

δεξιπρόν κατὰ μαζὸν οἷσ' ὤτρυνε γλῶχι *βελλήκα.*

Passa fuit Iuno, cum filius Amphitryonis

Dextrumq; ubi ferro percussit fortè trisculo.

Verun-

Veruntamen cū infinitas propè difficultates, multaque pericula illi proposuisset, effecit vt immortalis eius gloria apud homines vigeret. neque vllus propè fuit, quin per Iunonis odium gloriosus inter mortales euaserit & illustris, quando gloria omnis & rerum gerendarum præstantia, non nisi in arduo & difficili loco sit constituta. Neque vlla fuit omnium Dearum quæ magis pellicum multitudine infestata fuerit. idcirco Numa apud Romanos lege sanciuir nequa pellex Iunonis templū ingrederetur, his verbis: Pellex ædē Iunonis ne tangito: si tangat, Iunoni agnū fœminam crinibus dimissis cædito. Hæc, cū Dii cæteri territi ob metum Gigantum in Ægyptum aufugerent, ac alii aliam formā sumpfissent, in vaccam se conuertit, vt est apud Ouid. lib. 5. mutationum;

*Huc quoque terrigenam Venisse Typhoea narrat,
Et se mentitis superos celasse figuris.*

Duxq; gregis dixit sit Iupiter, vnde recuruis

Nunc quoq; formatur Libycis cum cornibus Hammon.

Delius in coruo est, proles Semeleia capro,

Felle soror Phœbi, niuea Saturnia vacca.

Pisce Venus latuit; Cyllenius ibidis ales.

Credita fuit esse diuitiarū Dea ab antiquis, quod etiam sensit Ouidius, vt est in Epistola Paridis;

*Tantaque vincendi cura est, ingentibus ardent
Iudicium donis sollicitare meum.*

Regna Iouis coniuix, virtutem filia iactat.

Ipse potens dubito, fortis an esse velim.

Huic Dæ candida vacca litari mos fuit, vt testatur Virg. lib. 4. Æneid,

Ipsa tenens dextra pateram pulcherrima Dido

Candentis vacca media inter cornua fundit.

Fuit anser auis consecrata Iunoni & Inacho flumini existimata, quia illud animal facillimè sentiat omnem vel minimam aeris motum. Fama est, quòd Iupiter hanc Deam aliquando altè suspenderit, pedibusque illius duas incudes appenderit, atque aureum vinculum iniecerit manibus. Tum verò cū Iuno penderet in æthere, Dii cæteri grauitè ferebant, neque soluere tamen potuerunt, vt testatur Homerus in lib. 6. Iliadis, his carminibus;

ἢ οὐ μέμνη ὅτε τ' ἐκρέμω ὑψόθεν, ἐκ δ' ἐποδοῖιν

ἄκμονας ἤκα δ'ύω, περι χερσὶ δὲ δεσμὸν ἴηλα
 χρύσειον ἄρρηκτον· σὺ δ' ἐν αἰθέρι καὶ νεφέλῃσιν
 ἐκρέμω· ἠλάσεον δὲ θεοὶ κατὰ μακρὸν ὄλυμπον,
 λῦσαι δ' ἐκ ἐδύναντο παραπαδόν· ὄν δὲ λάβοιμι,
 ῥίπιασκον τεταγῶν ἀπὸ βηλῆ.

*An subit ut te suspendi, pedibusq; ligari;
 Incudes binas, manibusq; ut vincula ieci
 Aurea, firma tibi sublimis ab aethere at ipsa
 Pendebas, grauius superi doluere, sed illius
 Soluere non poterat. caepi quemcumq; propinquum
 De caelo ieci.*

Istud ipsum significauit aurea Homeri cathena, è qua pende-
 bant Dij omnes Iouem de caelo detrahere conantes, quorum
 tamen conatus fuit irritus, ut ait Homer. in lib. Iliad. θ.

σφραγὶ χρυσεῖω ἐξ ἔρανόθεν κρεμάσαντες,
 πάντες δ' ἐξ ἀπείθε θεοὶ, πᾶσαι τε θεαίναι.
 ἀλλ' ἐκ ἄν' ἐρύσαιτ' ἐξ ἔρανόθεν πεδίονδε
 Ζῆν' ὑπατον μήσωρ', ἐδ' εἰ μάλα πολλὰ κέμοιτε.

*Aurea sit vobis superi suspensa cathena
 De caelo, hanc trahite o Diui, caetuisq; Dearum.
 Sed non detrahete e caelo, neque vincere summum
 Vlla Iouem poterit vis: labor omnis inanis.*

Per huiusmodi fictas ambages rerum naturalium seriem de-
 clararunt poetae. nunc sciētiam & praeccepta, nunc naturalium
 vires & principia, nunc vitae humanae rectè instituendae ratio-
 nem sub his fabularum arcanis integumentis occultarunt, quae
 non poterant nisi à sapientibus, aut quibus sapientes explicaf-
 sent, intelligi. Quid autem Iuno suspensa ita significet, & cur
 Iouem de caelo Dij omnes detrahete non possent, declarabi-
 tur paulo inferius. Attribuerunt antiqui nymphas quatuorde-
 cim Iunoni, quae illius seruitio semper assisterent, ut ait Virgi-
 lius libro primo:

Sunt mihi bis septem praestanti corpore nymphae.

Quarum omnium maximè Iridis seruitio utebatur. Huic Deae
 facer erat pauo, quia propter illam caesus fuit Argus à Mercu-
 rio, & in illam auem mutatus, ut ait Theodorus in libro Me-
 tamorphoseon, vbi Io custodiret mandato Iunonis. Illius cur-
 rum idcirco finxerunt antiqui à pauonibus trahi, ut indicauit
 Quid. lib. 2. Mutationum;

Habes Saturnia curru

Ingreditur liquidum pavonibus athera pictis.

Idcirco Adrianus Romanorum Imperator in eo Iunonis templo, quod fuit in planiore Eubœæ parte situm, inter cætera memoratu digna, quæ visebantur, pavonem ex auro & lucidis preciosissimisque lapillis dicavit cum aurea corona & purpurea palla, ubi erant cælatae Herculis & Hebes nuptiæ argenteæ, ut ait Alcetas in lib. 2. depositorum in Delphis, & Pausanias in Corinthiacis. Multa & huic Deæ tributa fuerunt cognomina, vel à locis in quibus colebatur, vel ab illis qui templa dicaerant, vel ab euentu rerum, vel à cæteris rebus huiusmodi; & ab officio Lucina, & Bellona; & à loco Argiua, & Samia. Sic quia Hercules illi caprâ mactasset, vocata est Ægophaga, cui apud Lacedæmonios hoc nomine mos fuit capram immolare. Sic Populonea, Lacinia, Hoplismia, Bunæa, Acrea, Hypercheria, Vnixia, Moneta, Calendaris, Februa, Fluonia, Domiduca, Cynthia, Interduca, Socigena, & alia complura his similia.

Hæc illa sunt quæ de Iunone fabulosè ab antiquis sunt tradita. Nunc quid sub his fabulis contineretur, explicemus. Cur Iuno Saturni fuerit filia, dictum fuit cum de generatione elementorum superius de Ioue verba facientes loqueremur. Hæc elementum aeris esse putabatur, ut in hymno in Iunonem patefecit Orpheus his carminibus:

κυανέοις κόλποισιν ἐνημένῃ ἀερόμορφῃ

Ἡ ῥα παμφασίλῃα διὸς σύλεκτρε μάκαιρα,

ψυχτρόφῃς αὔρας θνητοῖς παρέχουσα προσηνεῖς.

Aeriam ostentans faciem Iuno alma, sinu quæ

Cyaneo resides, præbens mortalibus auras

Magna Iouis coniux faciles, ventosq; salubres.

Quæ apud Virgilium etiam libro quarto se facultatem habere concitandorum imbrium & grandinum inquit hoc pacto;

His ego nigrantem commissa grandine nimbum

Desuper infundam, & tonitru cælum omne ciebo.

Ubi enim Iupiter Iunonis amore incaluit, eamque complectitur, omnium pullulant herbarum fructuumque genera: aer enim nisi superiorum corporum calore commoueatur, generare omnino non potest, quod significauit Homerus in libro

ξ. Iliad.

Ἡ ῥα καὶ ἀγκὰς ἔμαρπτε κρόνον παῖς ἦν παράκοιτιν.

τοῖσι δ' ὑπὸ χθονὸν δῖα φύσιν νοσθηλέα ποίην.

Sic ait: Vxorem amplexus Saturnius hinc est,

Sub quibus alma parit tellus cum gramine flores.

Et quoniam aer non solum est per quem spiramus, per quem vivimus, per quem videmus, sed etiam qui nobis occultam vim naturalem in sanguinem præbeat, ut vel formidemus pericula, vel ea fortiter subeamus; idcirco Iunonem Timoris & Audentiæ potestatem habere crediderunt antiqui, ut Orpheus testatur in Argonauticis;

Δεῖμα δ' ἐνὶ φρεσὶ θῆκε θεὰ λευκώλενος Ἥρη.

Terrorem his menti iniecit Saturnia Iuno.

Fertur in Samo insula nata & educata fuisse, quoniam saluberimus ibi est aer. Hæc habuisse Horas nutrices dicitur, quia ita sibi vicissim succedunt elementa, ut assidue & singulis horis corrumpantur secundum partes ac gignantur: quod nisi contingeret, periret omnino aeris elementum, cum tam facilis sit aer ad omnes mutationes. Educata fuit Iuno etiã ab Oceano & Tethye, vel à filiabus fluvii Asterionis, vel à nymphis Oceaninis, quoniam aer ex aquis præcipue rarioribus factis gignitur; quæ admodum è densioribus terra. Hæc ideo ex Ioue peperit Vulcanum, quia igne calefactus aer procreat, ut frigidior & densior aqua; quod ita expressit Lucretius in lib. I.

Et primum faciunt ignem se vertere in auras

Aetheris; hinc imbrem gigni, terramque creari

Ex imbri, rursusque à terra cuncta reuerti:

Humorem primum, mox aera, deinde calorem.

Hæc eadem filios habuit Heben & Martem, tum quia temperies aeris causa est abundantia & vbertatis rerum omnium; tum etiam quia affectus quodammodo aer diuinitus bellorum & discordia semina imprimit in animis mortaliu: eandemque lætitiæ & pubertatis Deam putarunt, quod ea omnia bene affectus aer agat. inde dicitur:

Adsit lætitiæ Bacchus dator, & bona Iuno.

Neque placet Zezæ sententia, qui Martem & Heben è Iunone natos putavit, quia frequentia bella propter salubria loca oriuntur inter homines. Hinc Pronuba, hinc cõiugiis præfecta putabatur, quia aeris benignitas omnia in lucem euocet: quare etiã iure credita est diuitiaru Dea. Hæc Iouis cõiux, quia in ipsum aera calor æthereus agit, & quia summa pars aeris propius accedit

accedit ad ætheream puritatem, vt ait Cic. in secundo de natura Deorum. Aer autem, vt Stoici disputant, interiectus inter mare & cœlum Iunonis nomini consecratur, quæ est soror & cõiux Iouis, quòd & similitudo est ætheris, & cum ea summa coniunctio. Effœminarunt autem eum, Iunoniq̃ue attribuerunt, quòd nihil est eo mollius. Ob eam mollitiem cum Dii in Ægyptum propter Gigantum metum fugientes varias formas sumpsissent, in vaccã mutata dicitur, & a cuculo molli auicula decepta. Hæc ligata fuisse à Ioue dicitur, quia aer sit inferior vi naturali cum superiore corpore coniunctus, vt ait Plato in Timæo. Incudes sunt aqua & terra, quæ videntur ex ipso aere pendere, cum aer super his omnibus supernatet: neque Dii omnes possent ipsam Iunonem ab his vinculis liberare, quia tanta est Dei potentia, tantumq̃ue artificium in his mundanis corporibus coniungendis, vt nulla vis vel humana vel diuina, quidquam horum dissoluere possit, nisi idem artifex qui ea fabrefecit. Idem significauit per aureã catenam: quæ est vis æthereorum & superiorum corporum inter se diuinitus connexorum. Dicitur fuisse ab Hercule vulnerata, quoniam grauissima semper ferè est fortuna virtuti aduersaria, cum rarò vtrunque sidera in alicuius ortu coniungere consueuerint. Nymphæ complures Iunonis seruitio assistentes quid aliud significant, quàm varios in aere mutationum euentus? Sacer est illi pavo, quod superbum, quod ambitiosum, quod alta petens, vtpote aereo temperamento animal, quod variis coloribus ornatum, quod multos habet oculos: quia superbi sunt, ambitiosi, rerum arduarum appetentes, qui diuitiarum Deam habet tutelarem, quos multos homines obseruare necesse est ad rerum suarum custodiam. neque tamen totum est corpus coloribus distinctum, sed quædam pars deformis, cum nihil omnino felix possit contingere. varietates autem colorum quid aliud significant, quàm facultatum iacturas, fortunæq̃ue multiplices vicissitudines, & insidias ab externis, & amicorum carissimorumq̃ue mortem & calamitates, quæ omnia intimam animi partem eorum qui cæteris felices videntur, infestant. Huic Deæ templum in ea via quæ ducebat è Phalero Athenas, sine foribus, aut tecto fuisse extructum scripsit Pausanias in Atticis: quod quidem nihil aliud significat, nisi Deam hanc nullum in locum esse includendam,

cùm Dea sit per quam spiramus ac viuimus. Hæc illa sunt quidem, quæ physicè de Iunone ficta fuerunt ab antiquis: Nunc quid horum possit ad mores retorqueri, vestigandum est.

¶ Quod attinet ad auream cathenam, quòd omnes Dii Iouè de cœlo detrahere non possent, ego modò auaritiam, modò ambitionem esse auream cathenam crediderim; quæ etsi potentissima est, multosque à vera Dei religione ad falsa dogmata retraxit, multasque sectas falsarum religionum à Christo solo veridico, Dei summi, sapientiæque summæ filio desciscētes, instituit; tamen virum bonum suo loco dimouere non poterit, neque veritatem vlllo tempore labefactare, quæ aduersus omnes iniurias inconcussa persistit. Qui enim vir bonus verè existit, ille neque auaritia neque ambitione vlla loco dimouetur; quare vnusquisque sui potest experimentum habere, an vir bonus nominari possit, cùm hæc sint tanquã indices lapides. Sic igitur neque Iupiter cùm in rebus ciuilibus pro lege capiatur, neque lex Christi, quæ est anima ciuitatum bene institutarum, neque iudices, vel præfecti vrbium, vel Imperatores, si viri boni sint, dimoueri possunt de recta sententia largitionibus, cùm possit ipsa lex, aut iudices, corruptores & sceleratos homines labefactare. Non potest igitur Iuno per suas opes, neque per eloquentiam Mercurius, neque blanditiis Venus, nec minis Mars Iouem de cœlo deicere, neque quantuscumque fuerit reliquorum Deorum cœtus.

Chemici artifices præterea conati sunt nonnullas fabularum Iunonis partes ad suos ignes & ad sua vaseula retrahere. Dicitur Iuno (inquiunt) Saturni & Opis filia Iouisque soror & coniux, & ante Iouem nata eodem partu, Reginaque esse Deorum & diuitiarum Dea, partibus & matrimoniis præfecta: quæ nihil est aliud quàm aqua Mercurii, quæ Iuno nominatur. Saturni ea de causa est filia, quòd ab eo & eius terra distillat ac manat. Hæc terra dat opes, siue aurum chemicum, quòd vnà distillet Iuno & Iupiter siue aqua Mercurii, & sal in ima parte vasculi vitrei ac in fæce relictus. Cùm verò priùs effluat aqua Mercurii è vasculo, nascitur Iuno ante Iouem. Præest eadem partibus, quòd cùm manat, Phœbum chemicum educit in lucem, vnde Lucina etiam vocata est. Præfecta connubiis putatur eadem, quoniam media est
coniux

coniungendis sulphureis humoribus Venere ac Marte scilicet: quæ quòd antequam manet cum Ioue coniūgatur, & ambo gignant solem chemicum, Iouis vxor vocata fuit. Regina deorū dicta est, quoniam illa regit, soluit, cōiungit, separat ac reprimat metalla, quæ variis Deorum nominibus appellātur. Ac de Iunone satis, nunc de Hebe dicamus.

De Hebe. Cap. V.

Cum de Iunone loqueremur superius, dictum fuit Heben, quam Latini Iuuentatem vocarunt, Iunonis fuisse filiam. Huius patrem fuisse Iouem alii crediderunt, inter quos fuit Homerus, qui ita scripsit lib. λ. Odyss.

τὸν δὲ μέτ' εἰσενόησα βίλῳ Ἡρακλῆϊν
 εἶδωλον· αὐτὸς δὲ μετ' ἀθανάτοισι θεοῖσι
 τέρπεται ὄσθα λίης, καὶ ἔχει καλλιόφυρον Ἡβην,
 παῖδα Διὸς μεγάλῳ καὶ Ἡρῆς χρυσοπέδιλου.

Post hunc, Alcide mihi nota accessit imago.

Is superos inter conuiuia læta frequentat.

Nata Iouis magnæ Iunonisq; additur illi

Nunc Hebe coniux.

Alii magis fabulosum Hebes ortum memorarunt: dicunt enim Iunonem aliquando ab Apolline in domum Iouis ad conuiuium fuisse conuocatam, atque inter alias epulas lætucas agrestes appositas fuisse, quas vbi comedisset, cum antea esset sterilis, repente fit grauida, atque Heben filiam postea peperit. ea cum pulcherrima esset, ac Ioui placuisset, iuuentuti præficitur ab ipso Ioue, & id præterea illi munus datum est, vt Ioui pocula ministraret, cui variis floribus compositum sertum capiti impositum fuit. Veruntamen cum lapsa aliquādo inter ministrandum fuisset, partésque pudendas omnibus præsentibus ostendisset, ab illo officio remouetur, & Ganymedes Laomedontis Troiæ regis ab aquila in cælum Iouis iussu portatus, sufficitur. Quod Hebe pocula Ioui porrigere antea consueuerit, testatur Homerus ita lib. 4. Iliadis:

μετὰ δὲ σφισι πότνια Ἡβη

Νέκταρ ἔωνοχόει τοὶ δὲ χρυσεῖσι δὲπάεσσι

δειδέχαιτ' ἀμήλους. *Hos Hebe Venerabilis inter*

Fundebat nectar pateris; hi protinus aurum

Excipere è manibus, seq; inuitare viciissim.

Cum Ganymedes igitur ad id munus fuisset assumptus, tum Iuno grauius tulit

Et genus inuisum, & rapti Ganymedis honores.

Quod testatur etiam Cicero in libr. I. de Natura Deorum ita inquit: At poetæ quidem nectar, ambrosiam, epulas comparant, & aut Iuuentatem, aut Ganymedem pocula ministrantem. Hanc fuisse aliquando Ganymedem vocatam ab antiquis testatur in Corinthiacis Pausanias: nam antiqui Heben oblectationem seu voluptatem quæ percipitur in conuiujs, vocarunt: quare Homerus in conuiujs ministerium illi attribuit. Apud Sicyonios & in Phliunte Dia nominabatur: quibus in locis fuit eximium illius fanum, & illa eximiè colebatur, ut ait Strabo libr. octauo. Memoria prodiderunt antiqui, Herculi post absoluta certamina, cum in cœlum ascendisset, Heben datam fuisse à Ioue in matrimonium: quare in ea regiuncula, quæ Horti dicebatur apud Athenienses, aræ in communi templo Herculi & Hebe consecratae fuerunt, ut ait in Atticis Pausanias: quæ, ut ait Apollodorus libr. 2. illi Alexiaren filiam & Anicetum peperit.

¶ Hæc breuiter de Hebe, nunc sententiam ex his eliciamus. Ego Ciceronis opinioni sanè facilè accedo, qui ita scribit in libro primo Tusculanarum disputationum; Non enim ambrosia Deos, aut nectare, aut Iuuentate pocula ministrante lætari arbitror: nec Homerum audio, qui Ganymedem à Diis raptum ait propter formam, ut Ioui pocula ministraret. Non iusta causa, cur Laomedonti tanta fieret iniuria. Fingebat hæc Homerus, & humana ad Deos transferebat. Quo pacto Hebe Iunonis filia dicitur? quoniam è felicissima aëris temperie omnia herbarum, arborumque genera pullulant, & pubescunt. Nam quomodo sine parente Ioue vel nasci vel Iunonis filia esse poterit? nulla est aëris temperies, quam non efficiat ætheris calor ex motu, cum omnis inferiorum corporum actio ex agitatione superiorum proueniat. Qui enim potest aër aliquid ad ortum euocare, nisi solis, æthereæque regionis calore concitatus istud ipsum efficiat? Quippe cum litigium & amicitia non solum principia sint ortus & interitus rerum, ut sapiens credidit, verum etiam omnia nata conferuent: quibus suas vires æquè impertiuerint. Martis soror Hebe esse dicitur, quoniam vbertas rerum omnium, & fertilitas agrorum ex eiusdem aëris tempera-

temperamento oriatur, ex quo etiam bella & illorum omnium deuastationes. Mars præterea bonitate regionum alitur, cum nemo prope de sterili & inope regione contendat. Quod autem esis lactucis agrestibus Iuno facta est grauida, quid aliud significat, quam ex ipsa aeris temperie natam fuisse Heben? Iuno ubi est conuiuio accepta ab Apolline in domum Iouis, nimio calore solis exarsit ac ætheris: quare agrestes lactucas, quæ frigidae sunt, comedit, ac fit prægnans. Quis non videat per hæc aeris temperiem significari? qui ubi plus æquo incaluerit, frigus expetit & symmetriam ad res generandas. Inde nascitur Hebe, quæ iuuentuti tam plantarum quam animalium præest. Hæc ubi lapsa fuisset dum ministraret, pudendasque partes superis ostendisset, priuata est à Ioue eo munere quod propter pulchritudinem obtinuerat: hoc quid est aliud, nisi cum folia deciderunt arboribus, iuuentutem & honorem plantis delabi? quæ si cum priore conditione comparentur, turpes sunt, & parum decoræ. Eo tempore Ganymedes in eius locum subrogatur, qui nihil aliud quam hyemem significat, quæ dicta est etiam à pluuiis: quare & in Aquarium signum denique Ganymedes conuersus est. Hæc ea sunt, quæ mihi spectare videbantur ad naturales rationes.

¶ Quod attinet ad mores, ita intelligendum censeo, gratiam atque fauorem principum rem esse inconstantissimam, quippe quibus aliud pulchrius alio tempore appareat: neque vlla res est illis tantopere iucunda, cuius non breui tempore nascatur satietas. Hæc leuitas in illis est præcipuè principibus, qui fortunæ ornamentis cæteris præstant hominibus, at prudentia animi illorum vulgo adæquatur: nam facultatum copia multos facit insipientes. Apud sapientes verò principes omnis turpitudine vel exterorum vel familiarium potest animum vel beneuolentissimum alienare: quia pulchritudo omnis ad integritatem morum & æquitatem & innocentiam transferenda est, sine quibus virtutibus omnino est ex oculis viri boni remouenda. Ac de Hebe satis: nunc de Vulcano dicamus.

De Vulcano. CAP. VI.

VVLCANVS, sicuti dictum fuit, Iunonis fuit filius, ut testatur Hesiodus in Theogonia;

Ἡρῆ δ' Ἡφαιστοκλυτὸν ἐν φιλότῃτι μιγῆσαι γένατο.

κ

Vulcanū peperit Iuno coniuncta in amore Præstantem.
 Hunc, ut dictum est, quidam voluerunt subuenteo conce-
 ptu fuisse genitum sine patre, quem tamen Homerus è patre
 Ioue Iunoneque matre natum esse putauit. Neque enim fieri
 potest ut natus sit sine maris desiderio, ut ostendetur, neque fieri
 potest rursus ut frustra Iuno marem tantopere cupierit. Sed au-
 diamus quemadmodum incredibili propè furore & deside-
 rio maris concitentur fœminæ, quæ subuenteos concipiunt:

*Continuoq̄, ausis ubi subdit a flamma medullis,
 Vere magis (quia vere calor redit ossibus) ille
 Ore omnes versa in Zephyrum stant rupibus altis,
 Exceptantq̄ leues auras: & sæpe sine vllis
 Coniugis vento grauida.*

Num tantum maris desiderium frustra Iunonem inuasit? &
 infelicissimam Iunonem, si neminem neque Deorum, neque
 hominum inuenire potuit, cum adeò stimulis libidinis agita-
 retur, qui suo desiderio satisfaceret. Fuerunt qui dixerint Vul-
 canum Iouis fuisse filium, qui cum deformis natus esset, fertur
 à Ioue in insulam maris Ægæi Lemnum præcipitatus, ut ipsa
 de se ipso testatur apud Homerum in primo libro Iliadis;

*ἦδ' ἔγ' ἐπεὶ καὶ ἄλλοι ἀλεξέμενοι μεμαῶτα,
 ῥίψε ποδὸς τεταγῶν ἀπὸ βηλῆ θεαπεσίοιο.
 πᾶν δ' ἡμᾶρ φερόμιον, ἅμα δ' ἠελίῳ καταδῶτι
 καὶ πέσον ἐν Λήμνῳ, ὀλίγος δ' ἐτι θυμὸς ἐν ἦεν.
 Me quoque de cælo pede iecit Iupiter olim,
 Contra illum auxilium misero ut mihi ferre pararem,
 Ast ego cum cælo, Phæbôq̄, cadente ferebar;
 In Lemnum ut cecidi dixit vis vlla relicta.*

Quòd autem diu fuerit in Lemno Vulcanus Iunonis Iouisque
 filius, ita scripsit Cicero lib. 3. de natura Deorum: Vulcani item
 complures; primus Cælo natus, ex quo Minerua Apollinem e-
 um cuius in tutela Athenas antiqui historici esse voluerunt:
 secundus Nilo natus, Opas, ut Ægyptii appellant, quem custo-
 dem esse Ægypti volunt: tertius ex tertio Ioue & Iunone, qui
 Lemni fabricæ traditur præfuisse: quartus Mænalia natus,
 qui tenuit insulas propter Siciliam, quæ Vulcaniæ nomina-
 bantur. Verùm Lucianus in dialogo de Sacrificiis fabulam
 hanc non sine risu recitat, quòd Vulcanus ita fuerit è cælo præ-
 cipitatus; *χωλενθῆναι γὰρ αὐτὸν ἀπὸ τῆς πλώματος, ὅποτε ἐρρί-*
φθη

Φθκ ὑπὸ τοῦ Διὸς, ἐξ οὐρανῶ· καὶ εἶγε μὴ οἱ Λήμνιοι, καλῶς ποιῶν-
τες, ἐτιφερῶσαν αὐτὸν ὑπεδέξαντο, ἐτέθνηκεν ἀνὴμῖν ὁ Ἥφαιστος,
ὡς περὶ ὁ Ἀστυάναξ ἀπὸ πύργου καταπεσών. *Claudum factum
esse inquit ab eo casu, cum de caelo fuit à Ioue præcipita-
tus: ac nisi Lemni, rectè facientes, cum ferretur adhuc,
illum excepissent, mortuus esset omnino nobis Vulcanus, tā-
quam Astyanax cum cecidisset è turri.* Myrtilus libro pri-
mo rerum Lesbicarum memoriae prodidit Lemnum idcirco
fuisse consecratam Vulcano existimatam, quia calida sit que-
dam vis terræ eius insulæ, quam etiam sigillatam vulgo me-
dici appellant, cuius usus vermes necat, si fiat ex ea lutum cum
vino albo; atque non parum prodest illis etiam, qui venenum
hauserunt, multasque alias facultates præterea obtinuit. nam
non solum res philosophicæ, sed etiam medicæ aliquando per
fabulas ab antiquis explicabantur. At Homerus in hymno
quem scripsit in Apollinem, non à Ioue, sed à Iunone Vulca-
num præcipitatum fuisse de cælo memorat, ac in mare deci-
disse, fuisseque non à Lemniis sed à Thetide educatum, qui Iu-
nonem ita narrantem factum introducit in his;

παῖς ἐμὸς Ἥφαιστος ῥικνὸς πόδας, ὄν τέκον αὐτή.

ῥίψ' ἀνὰ χερσὶν ἐλῆσα, καὶ ἔμβαλον εὐρέϊ πόντῳ

ἀλλὰ ἐνηρῆος θυγάτηρ Θέτις ἀργυρόπεζα

δέξατο, καὶ μετὰ ἤσικασι γνήτησι κόμιζεν.

Ipsè meus natus claudus Vulcanus, ego ipsa

Hunc peperì, manibus capiens & in equora ieci.

Filia mox cepit Nerei Thetis alma marini,

Germanasq; adiit, quibus hunc portavit alendum.

Alii dixerunt fuisse à simiis educatum. Neque mirari convenit,
si cum de Ioue superius loqueremur, paucos filios illi tribui-
mus, cum præter suprascriptos Mercurius quidam, & Venus, &
alii nonnulli eius filii extiterint: quoniam ita obscuri fuerunt,
ut eorum nomina penè deleta & extincta sint eodem quo vita
die. Memoriae prodidit in Atticis Pausanias, Vulcanum iniu-
riæ acceptæ à matre minimè oblitum auream sellam cum oc-
cultis quibusdam vinculis dono matri misisse; quæ Deam,
cum assedisset, statim implicauerunt: quod etiam Plato in-
puit in secundo de rep. καὶ τοὺς ποιητὰς ἐγγύς τούτων ἀναγ-
ρασίον λογοποιεῖν, Ἥρας δὲ δεσμὸς ὑπὸ ἧός, καὶ Ἥφαιστος ῥίψ' αὐ-

ὑπὸ πατρὸς. Atque poeta cogendi sunt ut moderata stantur oratione, ut Junonis vincula à filio, & à patre Vulcanum desectum. Habuit uxorem Vulcanus Aglaiam vnam è Gratiis, ut ait Isacius. Communior tamē est hominum sententia, quòd Venerem è Lemno duxerit: quare Virgilius eam uxorem Vulcani nominavit hoc pacto in octavo Æneidos:

*At Venus haud animo nequidquam exterrita mater
Laurentumq; minis, & duro mota tumultu,
Vulcanum alloquitur, thalamoq; hac coniugii aureo
Incipit, & dictis diuinum inspirat amorem.*

Hunc Deum facē ferre in nuptiis inquit Euripides in Troadib. cum faces accensæ ad nuptias afferri solerent, ut patet ex his;

Ἡ Φαῖς εἰ δ' ἀδ' ἔχεις μὲν ἐν γάμοις ἑροτῶν.

In nuptias mortalium Vulcane fers Faces.

Certamina currentium præterea cum accensis facibus in honorem Vulcani celebrabantur, quæ dicebantur Lampadophoria, de quibus ita mentionem fecit Herodotus in Vrania; κατὰ περ εἴησι ἡ λαμπάδοφορία, πρὸ τῶ Ἡ Φαῖς ἐπιτελέσσει: ut apud Græcos Lampadophoria, quæ in honorem Vulcani peragunt. Erat horum certaminum consuetudo ut currentes summo studio conarentur accensas faces ad metam usque deferre: at cui fax esset extincta, ille cum infamia cessabat à cursu. Si quis cum accensa face fuisset à sequente superatus currendo, lege certaminum cogebatur sequenti accensam lampadem tradere: quam rem indicavit Lucretius in libr. 2. ita scribens:

Et quasi cursores vitæ lampada tradunt.

Nam si quis rectè consideret, huic certamini simillima vniuersa vita mortalium videbitur. Fuit autem ea de causa certamen Vulcano cum igne institutum, quòd is ignem inuenisse à nonnullis creditur, ut testatur Zezes in historia 335. decimæ chilia- dis, his versibus;

Ἡ Φαῖς οἱ τὸς Αἰγύπτιος ἐν χρόνοις τοῖς τῷ Νῶε,
ὅς Νῶε καὶ Διόνυσος καὶ Ὀσίρις καλεῖται,
ἔφευρε πῦρ, καὶ τέχνας δὲ τῶν ἐκ πυρὸς ὀπόσας.

Vulcanus quidam Ægyptius temporibus Noe,

Qui Noe & Dionysus & Osiris vocatur,

Inuenit ignem, & artes ex igne quot sunt.

Veruntamen in Prometheis quoque & Panathenæis sacrificiis

ciis lampades pari ratione ferebantur. Et quamuis multi fuerint Vulcani, nos, sicuti de Ioue loquentes fecimus, omnes vni res gestas reliquorum tribuentes, communem scriptorum opinionem sequemur, qui solum ferè Iunonis & Iouis filium nominare solent. Neque enim multum differre putamus ad suscepti laboris vtilitatem, hic ne an ille huius nominis hoc vel illud fecerit, modò factum fuisse dicatur à Vulcano. Non enim historicas narrationes, aut res gestas nunc scribimus: sed antiquorum fabulosa figmenta explicare contendimus. Veruntamen neque illud est sine controuersia, quòd Vulcanus ignem primus inuenerit? cùm illius inuentionē nonnulli Prometheo ascribant. ac Lucretius multò his probabiliorem inuenti ignis rationem attulit in lib. 5.

*Illud in his rebus tacitus ne fortè requiras,
Fulmen detulit in terras mortalibus ignem
Primitus, inde omnis flammarum diditur ardor.*

Illud fortasse contigit, quòd igne ita inuento primus Vulcanus eas artes quæ fiunt per ignem, inuenerit: qui cùm per ignem durissima metalla in varias formas diduceret; creditus est igni imperasse, & fuisse ignis Deus, quem tamen succedentibus temporibus ignem etiam esse putarunt, vt sensit Orpheus in eo hymno;

*ἩΨαις ὄβριμόθυμε, μεγαθενές, ἀκάματον πῦρ,
λαμπόμενε φλογίας κῦρως φαεσίμβροτε δαῖμον.
Vulcane & prestans, & fortis, flamma perennis,
Flammatis auris splendens per amabile numen.*

Verùm quid opus pluribus? vt antiquorum consuetudinem intelligamus, & quòd ij variis nominibus Deorum rem eandem nominarunt, huc ascribenda existimaui carmina quædam ex minore Cratere Orphei ad hanc rem valde spectantia; in quibus quid sint Dij nonnulli exprimitur;

*Ἑρμῆς δ' ἑρμινθὺς τῶν πάντων ἀγγελός ἐστι·
Νύμφαι ὕδωρ, πῦρ ἩΨαισος, σῖτος Δημήτηρ.
ἡ δὲ θάλασσα ποσὶ δάων μέγας, ἡ δ' ἐννοσίχθων.
καὶ πόλεμος μὲν Ἄρης, εἰρήνη δ' ἐστ' Ἀφροδίτη.
οἶνος, τὸν φιλέει θεοὶ θνητοὶ τ' ἄνθρωποι,
ὅς τε βροτοῖς εὐρεν λυπῶν καλλήτερα πασῶν,
ταυρογενῆς Διόνυσος εὐφροσώην πόρε πᾶσιν
ἡδίστην, πάσησιν ἐπ' εἰλαπίνῃσι πάρεστι.*

καὶ θέμις, ἢ περ ἅπασι θεμισδύε τὰ δίκαια.
 ἥλιος ὃν καλέουσιν Ἀπόλλωνα κλυτότοξον,
 Φοῖβον ἐκβελέττω, μάντιν πάντων ἐκάεργον
 ἰητῆρα νόσων Ἀσκληπιόν. ἐν τὰδε πάντα.

*Nuntius interpret Cyllenius amicus ipse est:
 Nympha aqua sunt, frumenta Ceres, Vulcanus at ignis.
 Est mare Neptunus canentia litora pulsans,
 Mars bellum, pax alma Venus, mortalibus ipse
 Taurigena, & superis animi, cura que levamen,
 Corniger est Bacchus, convivia lata frequentans:
 Aurea iustitia que Themis, rectum que tuetur.
 Sol est mox idem contorquens spicula Apollo,
 Eminus & peragens, & Divinator, & Augur;
 Morborum expulso Deus est Epidaurius. Ista
 Omnia sunt unum, sint plurima nomina quamvis.*

Sic etiam suavissimus poeta Mænaner stellas & elementa ex
 Epicharmi sententia Deum fuisse creditum inquit in his car-
 minibus;

Ἐπίχαρμος ὕδωρ, ἄστρα, γῆν, πῦρ, ἥλιον,
 ἀνέμους, σελήνιω, ἢ θεὸν ποτ' ἔμμεναι.

*Aquam, Deum, terram que, Solem, sidera,
 Ventos que, Lunam, ignem que, Epicharmus asserit.*

Atque Orpheus in hymnis Vulcanum, Solem, & Lunam, & a-
 stra, & lumen purissimum atque æthera ipsum nominavit, ut
 est in his;

Ἄϊθῆρ, ἥλιος, ἄστρα, σελήνῃ, φῶς ἀμίαντον.

Æther, Sol, lumen purum, idem sidera, Luna.

Neque minus luculenter sanè hoc explicavit præclarus ille &
 suavis poeta Hermesianax, ubi ita cecinit;

πλάτων, περσεφόνῃ, διμήτηρ, κύπρις, ἔρωτες,
 τρίτωνες, νηρεὺς, τηθύς, καὶ κυανοχάτης,
 Ἑρμῆς θ', Ἡφαισὸς τε κλυτὸς, πᾶν, Ζεὺς τε καὶ Ἡΐρη,
 Ἄρτεμις, ἢ δ' ἐκάεργος Ἀπόλλων, εἰς θεὸς ἔσι.

*Pluto, Persephone, Ceres, & Venus alma, & Amores,
 Tritones, Nereus, Tethys, Neptunus, & ipse
 Mercurium, Iuno, Vulcanus, Iupiter, & Pan,
 Diana, & Phæbus iaculator, sunt Deus unus.*

Cum igitur Vulcanus artes illas excogitasset quæ per ignem
 exerceatur, ac Deus ignis fuisset creditus, Ætnæ montis ca-

υετνας,

uernas, in quibus magna vis ignis subterranei exæstuat, Vulcani officinam esse crediderunt antiqui, vbi Ioui fulmina fabricaret. idcirco Agathocles in iis commētariis quos de arte Ferraria Vulcani scripserat, duas fuisse insulas narrat apud Siciliā, quarum altera Hiera, altera Strongyla vocabatur, in quibus per diem ac noctem ignis assiduè emittebatur: cū tamen in septimo Historiarum alteram fuisse Æoli, alteram Vulcani dixerit. idcirco Apollonius etiam Rhodius in lib. 4. Argonaut. vbi de Lipara & Strongyla loquitur, ibi fuisse Vulcani incudes scribit his carminibus;

αὐτὰρ ἔπειτα

ἔλθειν εἰς ἄκτας, ὅθι τ' ἄκμονες ἠ΄ Φαίσοιο
 χάλκιοι σίβαρῆσιν ἀράσσονται τυπίδεσσιν.

tum rursus adire

*Littora, vbi resonant percussa pondere vasto
 Vulcani incudes fumisq; exæstuat unda.*

Hanc eandem rem expressit Iuuenalis breuiter suauissimis his carminibus in Satyra tertia post decimam;

Et primatus adhuc Idæis Iupiter antris:

Nulla super nubes conuiuia cœlicolarum,

Nec puer Iliacus formosa nec Herculis Uxor

Ad cyathos, & iam siccato nectare tergens

Brachia Vulcanus Liparæa nigra taberna.

Fuit autem Lipara præpotens, imperiumque latè habuit, cū coloniam Gnidiōrum accepisset, quæ vocabatur priùs Meligunis, & opima spolia multa deposuit in Delphis. Habebat autem terram feracem aluminis, & multas aquas calidas, tanquam Sicilia, & ignes erumpentes. Inter hanc & Siciliam fuit insula, quam Vulcano consecratam dixerunt, tota saxosa & deserta & ignifera. habuit tres voragines tanquam tres hiatus ignis, quorum è maximo flammæ ignitas massas euomebant, sed postea sunt obstructi. ex illorum obseruatione cognitum est, quòd flammæ à ventis excitabantur, quæ & ibi erant & in Ætna. Neque hoc est absurdum credendum, quando venti gignuntur ac nutriuntur initium sumentes è marinis vaporibus tanquam à proxima materia & actu. Dicitur est maior hiatus habere ambitum quinque stadiorum. quòd si Notus esset afflaturus, caligo turbida circa insulam dispergebatur tanta vt Sicilia prospici non posset. sin Boreas, flamma

in altum efferebatur ab ipso hiatu, fiebantque maiores fremi-
tus: si zephyrus, media quædam ratio seruabatur. Reliqui hi-
atus erant consimiles, at vi vaporum longè erant inferiores,
atque è differentia fremituum & è loco vnde incipiunt flatus
& flammæ & nebulæ, significabatur mutatio ventorum fla-
tuum vel tertio antè die. cum autem non esset è Lipara sol-
uendum, prædicebatur futurus ventus à Vulcano vt quidam vo-
luerunt, vt alii ab Æolo, neque cognoscebatur aliter euenire.
inde proditum est memoriæ à fabulosa antiquitate Vulcanum
fuisse ignis Deum, atque Æolum quæstorem regemque ventorū:
quod sub ænigmate proferebatur, vt scriptum reliquit Diocles
in rebus fabulosis. scripsit etiam Posidonius circa solstitiū æsti-
uum inter Hieram & Euonymam per auroram mare aliquā-
do visum esse in sublimè elatum, atque sic aliquandiu consti-
tisse assidue tumefactum, ac postea resedisse. Qui ausi sunt ad-
navigare, & calore & fœtore repulso ab vnda reiectosque re-
fugisse, vidisseque pisces mortuos. multos post dies mare cœ-
nosum apparuisse, exhaluisseque flammam & fumos & caliginē,
atque postmodo coaluisse, fuisseque compactum simile lapi-
dibus molaribus. Nonnulli voluerunt Vulcanum peritissimum
fuisse illius diuinationis quæ fit per ignem, quæ pyromantia à
Græcis nominatur, sicuti Nereus habitus est inuentor hydro-
mantia, diuinationis per aquam scilicet. Hic Vulcanus credi-
tus fuit in ea insula Lipara & diis multis arma fabricasse, & Io-
ui fulmina facere, vt dicebam: cuius famuli erant Brontes, Ste-
ropes ac Pyracmō Cyclopes, vt scripsit Virgilius libro octauo;

*Insula Sicaniū iuxta latus, Æoliāque
Erigitur Liparen, fumantibus ardua saxis:
Quam subter specus, & Cycloperum exesa caminis
Antra Ætneæ sonant: Validique incudibus ictus
Audiri referunt gemitus, striduntque cauernis
Strictura chalybum, & fornacibus ignis anhelat:
Vulcani domus, & Vulcania nomine tellus.
Huc tunc ignipotens cælo descendit ab alto,
Ferrum exercebant vasto Cyclopes in antro,
Brontesque, Steropesque, & nudus membra Pyracmon.
His informatum manibus iam parte polita
Fulmen erat; toto genitor quæ plurima cælo
Deiicit in terras.*

Ex quibus patet ubi haberet officinam Vulcanus, & qui essent eius ministri, & quod esset eorum officium. scriptum reliquit Iulius Pollux lib. 5. canē aeneum eximię pulchritudinis à Vulcano fuisse fabricatum, quem cum viuum fecisset postea, Ioui largitus est: Iupiter illum dono dedit Europę, illa Procridi, quę Cephalo: atque is canis postea fuit à Ioue in lapidem conuersus. Huic leones consecratos fuisse quidam tradiderunt propter vim ignis. Fabulantur præterea de Vulcano, quòd ubi arma Ioui aduersus Gigantes fabricasset, pro suę diligentię laborisq̄ mercede Mineruę nuptias expetiuit. illi cum Iupiter perpetuam incorruptamq̄ virginitatem iuratus concessisset, neque tamen huic abnuere posset, quia per Stygiam paludem iurasset, se quidquid peteret esse daturum; Mineruam clam monuit vt suam virginitatem defenderet, atque huic quod peteret, se concedere dixit. Deinde cum Minerua Iouis monitu Vulcani desiderio ac libidini reluctaretur, Vulcani semen dicitur in terram cecidisse, vnde natus est Erichthonius, quod nomen & cõtentionis & terrę nomen intra se continet. Habuit communem aram cum Prometheo Vulcanus, quia crediderunt nonnulli ignem à Prometheo, at artes per ignem à Vulcano fuisse repertas. Huic insulam Lemnum tribuerunt, quòd in ea insula primùm & ignis & armorum faciendorum ars fuerit inuenta, sicuti scriptum fuit ab Hellanico in commentariis de ædificatione Chii. Nam cum multo antiquior Vulcano fuisset Prometheus, is idcirco ignifer Titan à Sophocle dicitur in OEdipode in Colono;

ἐν δ' ὁ πυρφόρος θεὸς

Intus ignifer Deus

τιτάν προμηθεύς.

Titan Prometheus

Memorię prodidit Sophoclis enarrator de Lysimachidę sententia multò antiquiorem fuisse Vulcano Prometheus, atq; illius statuam cum sceptris effingi solitam, aramq̄ communem fuisse vtriq; in base. Homerus præterea in hymno quem scripsit in Vulcanum, illum fabricandi inuentorem vnà cum Pallade, autoremq̄ putauit, vt patet in his;

Ἡ Φαισὸν κλυτόμητιν ἀείδειο μῦσα λίγδα,
ὃς μετ' Ἀθηναίης γλαυκώπιδος ἀγλαὰ ἔργα
ἀνθρώπων ἐδίδαξεν ἐπὶ χθονὸς, οἳ τὸ πάροσσερ
ἀνθρώποις ναετίασκειν ἐν ἔρεσιν ἠὺ τε θῆρες.

*Arte mihi clarum Vulcanum dicite Musa,
Plurima mortales docuit cum Pallade & olim
In terris. homines speluncas more ferarum
Incoluere prius & antea frigora cæli.*

Deinde cum Iupiter pro igne à Prometheo rapto magnas calamitates hominibus machinaretur, hic Pandoram Iouis iussu formauit, vt ait Hesiodus in operibus & diebus, cum aqua rigasset, vt est in his,

*Ἡ φαισόν δ' ἐκέλευσε πεικλυτὸν ὄπι τάχιστα
γαῖαν ὕδα φύραν.*

*Egregium iussit Vulcanum spargere lymphæ
Continuò terram.*

Fabulantur Venerem huius vxorem fuisse; quæ cum maritum ob deformitatem corporis & claudum non magnopere amaret, dum is esset fabrilibus operibus intentus, clam cum Marte bellorum Deo congrediebatur, adulteriumque committebat: Gallumque iuuenem sibi dilectum adolescentulum secum Mars adducebat custodem, quem relinquebat ad ostium, vt aduentantes nuntiaret, obseruaretque Solem præcipuè, quem maximè omnium Deorum Mars metuebat ne rem Vulcano indicaret propter singularem inter illos amicitiam. at Gallus fertur in somnum versus fuisse: quare nemine præsciente Solem conspexit superueniens, Vulcanoque indicauit. Illud demum supplicij à Marte Gallo illatum est, vt in animal sui nominis verteretur; quare nunc etiam solis exortum insigni vociferatione indicat, quasi Marti significaturus vt solem caueat. Vbi sol igitur rem persensisset, Vulcanoque indicasset; is tenuissimum rete ferreum confecit, & circa thorum ita tetendit, vt conspici non posset. Mox vtrosque nudos in illo rete implicatos omnibus Diis ridendos exposuit. quam rem explicauit Ouid. in lib. 2. de arte amandi;

Fabula narratur toto notissima cælo,

Mulciberi capti Marsq; Venusq; dolis.

Quam rem etiam Hom. multis carminibus complexus fuit in lib. 8. Odyssæ. Ex hoc adulterio nata est Hermione tutelare numen, vt ait Plut. in Pelòpida. Habuit Vulcanus filios Ardalum, qui cellam fecit Musarum apud Træzenios, & à quo tibiam inuentam ferunt: Brotheum, qui irrisus ab omnib. propter deformitatem oris in ignem se coniecit, vel morte infamiam.

miam deuitaturus: Corynetam Æthiopem, qui nomen dedit Æthiopibus, cum ante illum Ætherij dicerentur, ut ait Arist. libr. 4. de fluminibus: Olenum, à quo vrbs vocata est Bœotia: Albionem, Morgionem, Ægyptum, à quo dicta est Ægyptus: Periphemum, Erichthonium, Acumque, & alios complures ex variis fœminarum Dearumque congressibus.

¶ Atque hæc ea sunt ferè quæ de Vulcano fabulati sunt antiqui. nunc quid sub his ambagibus verborum occultauerint antiqui perquiramus. Atque illud primum, quod è sola Iunone subuenteo conceptu natus sit Vulcanus, ut ait Plato in Cratylo, qui *φᾶσος ἰσως ἔστιν* siue luminis præses, fieri omnino non potest. nam præter id quod inauditus est in fœminis huiusmodi conceptus, quæ cum Veneris titillationibus infestantur, facilè medicinam suo dolori inuenire solent: tum si sit ignis Vulcanus, qui ex aere procreatur, ut esse omnium elementorum naturam accepimus à sapientibus, quæ ex sese vicissim oriuntur; certè nulla fieri potest ignis ex aere generatio nisi per calorem, ac superiorum corporum motum. Neque Iuno si consistere possit, & à nulla vi externa calefiat, vllum Vulcanum vel Martem vel Heben è se gignet: quia calor artifex est, marisque locum obtinet in rerum naturalium generatione. quare cum pro igne illo purissimo ac sublimi corpore, quod purissimum est elementorum omnium, capitur; Vulcanus ex Iunone & Ioue, siue ex aere superiorum corporum motu calefacto, nasci dicitur. Idem è cœlo deiectus à patre dicitur, vel (ut alij maluerunt) à Iunone propter deformitatem, quia ignis ille qui in nubibus cogitur, cum è crassiore materia constet, si conferatur cum eo qui sublimis est, & in purissima supremaque regione constitutus, crassus est & deformis, & vix dignus ut ignis nominetur; & illa de causa ad impuriorum corporum locum, tanquam ex illegitima possessione depellitur, & vi superiorum corporum, & ab ipsa superioris aeris natura. Alij maluerunt Lemnum illi fuisse dicatam, & illum collem, in quem præcipitatus fuit, propter calorem ac sterilitatem loci, qui cum sit exusto similis, nullam omnino plantam producit. nam nimius calor loci comburit, at non procreat. Hic educatur à Thetide & à marinis nymphis exceptus, quoniam ex humore & cum illo vniuersa eius ignis materia colligitur. Enimuero cum terra

omnium sit diuitiarum mater, aurea sella fingitur, cui Iuno sit Vulcani artificio alligata: hoc quid significat, nisi partem illam aeris, quæ propinquior est terræ, & impurior, superiorum corporum motu non agitari, quippe quod intra montium vertices includatur, sed propè firmam esse & alligatam terræ? non enim facile vi superiorum corporum extenuatur, sed tanquam aquarum stagnum consistit. Vxorem Aglaïam & Venerem habuisse dicitur, quia è calore & humore vniuersa rerum humanarum generatio fit, quorum omnium semper intelligenda est symmetria. Nihil est enim aliud Aglaïa, quàm splendor & vbertas rerum quæ calorem ipsum consequitur, quod etiam nomen ipsum significat. Et quoniam nulla esse potest in rebus humanis naturalis procreatio sine calore, ea causa fuit cur faces in nuptiis accenderentur, quibus præesse putabatur Vulcanus. Effectum est præterea vt qui currerent in Lampadophoriis, extinctis facibus cessarent à cursu, quia cum cessauerit calor, rerum omnium vita extinguitur, & cessat. At quod si posterior priorem cursu superasset, ille prioris accensam lampada caperet, id ad successionem rerum omnium, vicissitudinesque ostendendas fictum fuit. Neque mirum est si, cum elementa & sidera pro Diis sint culta, hic quoque tanquam Deus cultus fuit, quippe cum idem esse Sol, Luna, æther, astra, ignisque putaretur, vt diximus. Hunc finxerunt diis cæteris arma fabricare, quia calor sit artifex omnium operum naturæ, quippe cum nulla alia res sit, quæ vel animantia aptius per excessum impellat ad interitum, vel per mediocritatem conseruet, vel ægrotantia sanitati restituat, quàm vis moderati caloris. nam & hæc concoquere, & innatum eorum calorem excitare vbi naturalis calor non potuerit, iam de eius animantis salute spes omnis abiecta est. Iure igitur arma seu vires Diis omnibus, vbi oporteret, dictus est Vulcanus ad singulorum cōseruationem ac sui tutelam fabricare ac tribuere solitus. Fulmina dicuntur à Vulcano Ioui fieri solita, qui ignis est in sublimelatus, qui vbi à circumstante frigore comprimitur, vi erumpit; cuius famuli sunt βροντή, καὶ ἀστραπή, καὶ πῦρ ἀκμάζον, Brontes, Steropes, Pyracmon. nam βροντή tonitrum significat, ἀστραπή fulgur, πῦρ ἀκμάζον ignem multum. sic enim nomina ipsa rem per se significat. nam nisi multa sit ac densa vis ignis,

ignis, fit fulgur tantum & tonitrus, at non etiam fulmen. Hic igitur ignis cum sit impurus, utpote qui adhuc in materia, deorsum à Ioue depellitur cum incredibili impetu, quæ est fulminum natura. Nam neque lapis, neque ferrum, neque solidum aliquod corpus, meo quidem iudicio, putandum est fulmen, cuius tot tergiuersationes, tantamque vim, & tam mirabilem videmus: sed vis crassioris ignis frigore & antiperistasi magno cum impetu disrupta, qui deorsum impellatur. Eum Vulcanum Minerua, quæ purissima est pars ætheris, è qua nulla nascuntur animalia, cum perpetuam obtinuerit virginitatem, amore sui captum repellit, qui semen in terram effundit, ac inde monstrum nascitur. quid hoc est portenti Dii boni? quod monstrum ita horrendum? Natura illa ætheris superioris ad inferiora usque corpora ita pura non descendit; sed calor ille qui generationem adiuuat impurus est, & in materia crassa commistus. quare semen Vulcani in terram decidens multiplicia gignit animalia, quæ res per variam Erichthonii formam indicatur. turbulentus enim ignis & in materia commistus ubique Vulcanus est intelligendus; qui aptus est rerum generationi. Hic formauit Pandoram, omnium Deorum donum, ut nomen ipsum significat, quoniam hic calor & Cereris, & Bacchi, & Palladis, & aliorum creditorum Deorum inuentiones adiuuat. Hanc omnes artes edocuit, quoniam in quibus vis est ignea, quorumque sanguis subtilior est, & rarius corpus, illi plurimum valent ingenio & prudentia. Hic idem obscuris omnino rebus, & quæ videri non possent, Martem bellorum Deum cum Venere implicauit, & nudos omnibus Diis ridendos exposuit: quod quidem si ad rationes astronomicas transferatur, nihil aliud significat quam Martis & Veneris planetarum congressu adulterorum fieri ortus; sed si sol propius accesserit, minime latebunt adulteria. Quamobrem dictus est Sol Veneris adulterium patefecisse, ut ait Plutarchus in libello de audiendis poetis. At Lucian. in astrol. quosdam filios Deorum ait dictos quod sidera habuerint in ortu bona. Homerus per hanc fabulam videtur homines ad æquitatem ad hortari, & ad integritatem vitæ, & ad innocentiam, cum facile Dii viam inueniant qua in sceleratos quamuis fortissimos & potentissimos homines, animaduertant. ita enim scribit;

οὐκ ἄρετᾶ κακὰ ἔργα, κίχάνει τοὶ βραδύς ὠκυΐ-
 ὡς καὶ νῦν ἡ φαισος ἐὼν βραδύς εἶλον Ἄρηα
 ὠκύτατον περὶ ὄντα θεῶν, οἱ ὀλυμπονέχουσι,
 χωλὸς ἐὼν, τέχνησι τὸ καὶ μοιχάγρι ὀφέλα.

*Si quid turpe facis, lento pede magna Deorum
 Ira capit celerem. Sic nunc Vulcanus iniquum
 Retibus implicuit Martem, tardissimus alter
 Sit quamvis, superiorum ac velocissimus alter.*

Quis enim vir malus, & iniqua faciens, diu felix esse poterit
 non amplitudo diuitiarum, non amicorum stipantium fre-
 quentia, non nobilitas generis, non virium & imperii ma-
 gnitudo, non armatorum numerus, possunt virum nefari-
 um meritis suppliciiis & vindictæ Dei demum surripere. est e-
 nim verum quòd

ἄνθρωπος μὲν ἴσως λήσῃς ἀτοπὸν τι ποιήσας,
 οὐ λήσῃς δὲ θεοὺς οὐδὲ λογιζόμενος.

Si quid turpe facis, mortales fortè latebis.

Nemo Deum latuit turpia mente putans.

Nam sola est innocentia, vitæque integritas, quæ nullam vel
 à Diis vel ab hominibus vindictam expectat, quæque ubi-
 que tuta & tranquilla est. Finxerunt hunc Deum vxorium,
 qui relictis Iouis & Martis ministeriis ad optata Veneris se cō-
 uerterit. per quod innuunt, libidinosos esse honoris, facultatū,
 virtutumque cōtemptores, quòdque omnes Deos relinquunt
 pro arbitrio Veneris, vt finxit Virg. lib. 8. qui facit Vulcanum
 pro precibus Veneris omnia incepta reliquisse. Nec me
 præterit illorum qui torquendis metallis per ignem student,
 esse opiniones nonnullas, quas suis vasculis accommodare co-
 nantur. Neque enim credibile est metallorum formas posse
 per artem inter se conuerti, non solùm quia ars naturæ esti-
 mitatrix & adiutrix ac ministra, quæ cum formas non con-
 fundat, neque ars apparet illud posse efficere; sed etiam quia
 natura ad singula puriora perficienda in singulis formis, puri-
 ore indiget materia, purioribusque quibusdam principiis, vt
 ait Theophrastus in libro de lapillis, quæ certè ipsa sibi pro ar-
 bitrio effingere semper non potest. nam non solùm propriis
 principiis indigent singulæ formæ ad suam generationem,
 quæ in plurimum diuersa non possunt referri, sed etiam iis i-
 psis purioribus opus est ad singula perfectiora peragenda. in-

de fit vt alia sint adamantis, alia smaragdi, alia sardonichis principia, alia marmoris; atque item alia ferri inter metalla, alia æris, alia auri, alia argenti, neque eadem horum omnium putanda sunt. quòd si contingeret omnia in omnibus esse generationis principia, non minùs saxa aut ligna, quàm metalla, in aurum possent per artem conuerti. Neque omnia esse in omnibus denique concludendum est, & certa esse rerum singularum principia, & ea non posse per artem inter se confundi, deinde in alterius naturam conuerti. Dicunt enim Vulcanum ob deformitatem deiectum de cœlo fuisse, nihil aliud esse, quàm aut sulphur, aut argentum cursitans: quod nihil, nisi suæ naturæ, in se recipit, sed ab omnibus separatur. Modò Mineruam dicunt amari à Vulcano, quia existimant sulphur id & ferrum amare aquam Mercurialem: quam nominant Mineruam: qui cum simul sint, in putrefactione separantur, cum diuersas naturas sint sortiti, quare dicta fuit Minerva fugere Vulcanum. Et ne persequar huiusmodi ineptias, quas tormēta & calamitates multorum loculorum fuisse certò scio, multorumq; etiam in posterum futuras, multi ad has suas inuentiones antiquorum fabulas detorquere conati sunt. quòd autem vanam esse artem chemicam putemus, & quid de arte illa sentiamus; ita in epistola quadam aliquando expressimus, quæ aduersus fuliginosas chemicorum fallacias scripsimus, è qua nulla hinc ascribenda putauimus.

*Ars fallax, inuisa bonis, dulcedine captos
 Incudè vt perimis! dementibus improba siren.
 Naturam superare putas te posse per ignem?
 Stulta, quid insanis? te longis passibus illa
 Deserit, ac tandem nil perficis. illa colorum
 Te fallit, rerum te ludit mille figuris.
 Sic fertur Protheus se in multas vertere formas,
 Cum fieret serpens dirus, cumq; vnda, vel ignis.
 Vris opes, properans quas fumus portat in auras,
 Inde ardens miseris torquet præcordia virus,
 Exitialis amorque auri, sanique dolores,
 Quos semel insana fallacia ceperit artis.
 Occupat hac nulli misero vesania mentem,
 Ni pro peccatis hominum sator atque Deorum
 Supplicia, ingentesque paret mox sumere pœnas,
 Mendici sunt: semper caligine barbæ*

*Squallet, & immodico turpantur pallia fumo.
 Et noua quarentes semper mendacia iactant,
 Defecisse sibi vires. Vbi noua reperta est
 Mercurium ratio qua possint sistere in aurum,
 Ad notos homines inde hac contagia serpunt.
 Si quenquam arripiant, qui stultas prebeat aures,
 Non prius effugiet, quam sit perpeffus eandem
 Fortunam, scopuloq; ratem confregerit vno.*

Neque fatis validam rationem illam vnquam fore putavi, qua nonnulli artifices suam artem confirmare conantur, quòd scribitur à Suida in hanc sententiam, artem illam aliquando apud Ægyptios floruisse: Chemia argenti auriq; præparatio est, cuius libros aliquando conquirens Diocletianus concremauit propter illa quæ aduersus ipsum Ægyptij innouarunt. Hos enim crudeliter trucidauit, ac liberos de chemia auri & argenti ab antiquis conscriptos inquirens igni absumpsit: ne Ægyptij ex arte illa diuitias compararent, atque opum abundantia freti arma mouere Romanis auderent in posterum. Neque enim lex est diuina quidquid à Suida dicitur, & multa fabulosa de sapientia Ægyptiorum circumferuntur. Neque illud sanè præmittendum videtur, quòd quidam primum Vulcanum regnasse in Ægypto, illumq; fuisse primum inuentorem ignis tradiderunt: quia cum fulmen ignem detulisset in arborem, dicitur Vulcanus hyberno tempore propius ad ignem accessisse, ac sensisse caloris beneficium, cessantiq; igni materiam iniectisse, atque sic naturam ignis cognouisse, & cõuocatis aliis hominibus vtilitatem naturamq; ignis ostendisse. At nunc de Marte.

De Marte. CAP. VII.

DICTVM est à nobis superius, quòd Mars Iunonis fuit filius: at quod nonnulli arbitrati sunt, hunc etiam sine patre fuisse natum, id omnino absurdum est, & portento simile. Neque enim omnium partium fabularum legitima expositio semper inueniri potest; quoniam aliæ additæ sunt ad fabulas ornandas, aliæ ad probabilitatē, aliæ continent veram rerum gestarum explicationem. Iupiter igitur cum primam vxorem Metim, deinde Themim, tertiã Iunonē duxisset, ex ea suscepit Martem & Heben, vt in his testatur Hesiodus in Theogonia;

Λοιδοτά-

λοιδοτάτην δ' ἠ' ῥην θαλερὴν ποιήσατ' ἄκοιτιν
ἢ δ' ἠ' βην, καὶ ἄρῃα, καὶ εἰλείθμαν ἔτικτε,
μιχθεῖσ' ἐν φιλότῃ θεῶν βασιλῆϊ καὶ ἀνδρῶν.

*Addita mox Vxor post has est Ultimo Iuno,
Lucinam, Martemq; parit, quibus est prior Hebe:
Iuno hominum Regi, Regi coniuncta Deorum.*

Habuit Mars nutricem Thero, vt ait Pausanias in Laconicis. Hic cum Halirrhodium Neptuni filium interemisset Alcippæ filia suæ vim inferre conantem, causam capitis dixit audientibus duodecim Diis, de qua cæde meminit Paus. in Atticis, atq; omnibus suffragiis fuit ab ea accusatione absolutus. Locus vero in quo dicta est causa, vocatus est ab illo Areopagus, atque inde causæ capitales ab Areopagitis iudicibus duodecim audite. Hic nullam certam ac legitimam vxorem habuisse dicitur, quod ego quidem meminerim, cum quidam Nerienen siue Nerien putarint: cum multos filios è diuersis susceperit, cum quibus congressus est. Nam & Ænomaus, & Ascalaphus, & Biston eius filij dicuntur, & Thespius, Ialmenus, Pylus, Parrhasius, Thereus, Molus, Parthaon, Thestius, Euannes, Zesius, Cupido, Hyperius, Chalybs qui populis nomen dedit, Otrera, Bithys è Seta, à quo Bithynia: Tlepolemus ex Astyochia & Thrace, à quo Thracia dicta est: Parthenopæus è Menalippe: Phlegyas Pangæus è Critobule: & Strymon illi natus est ex Helice: & Tmolus è Theogone, à quo mons dictus est, & Theogones alter: Oxylus, Etholus, Sithon, Euenus, Sinope, Calydon, Hermiona, & alij nonnulli è furtiuis congressibus. fabulatur hunc in curru vehi solitum, cuius auriga erat Bellona. sic enim ait Virgilius:

Quam consanguineo sequitur Bellona flagello.

Nam Terror & Pauor equi vocati currum ipsum Martis trahabant. Hic cum feroci & acri esset ingenio nullam certam habuit sedem, sed tãquam furiosus huc illuc pererrans, omnia luctu & calamitatibus replebat. Veruntamen neq; ipse mortaliū omnium iram deuítauit, cum fuerit aliquãdo à Diomede vulneratus, vt scripsit Homer. lib. 5. Iliad. Huic Deo lupo ob rapacitatem ac feritatem consecratus fuit; vt ait Virg. lib. 9.

Quæsitum aut matris multis balatibus agnum

Martius à stabulis rapuit lupus.

Inter aues picus consecratus fuit Marti, qui etiam inde cogno-

men obtinuit vt Martius diceretur, atque gramen inter plantas, quia putetur plurimus nasci ex hominum sanguine, & apud Thraces eximiè colebatur Mars, vt in hoc carmine ait Lycophron:

ὄρκω μολῆσαι τόν τε κρησώνης θεόν.
Sancitè Deum iurare Crestones item.

Est enim Crestone Thraciæ ciuitas, ac Deus Thracum Mars, vt ait Lycophronis enarrator. Id ea de causa dictum fuit ab Homero in lib. 8. Odyssææ, quòd vbi solutus fuit à Vulcano cum Venere implicitus, hic in Thraciã, illa in Cyprum se contulit:

τὼ δ' ἐπεὶ ἐκ δεσμοῖο λύθεν κρατερῶ περ ἑόντος,
 αὐτίκ' ἀναίξαντε, ὁ μὲν Θρηκηνδὲ βεβήκη·
 ἡ δ' ἄρα Κύπρον ἴκανε φιλομμεδῆς Ἀφροδίτη.
*Hic me, vbi sunt illis durissima vincula soluta,
 Discedunt subito. Thracas mox ille petiuit:
 Ipsa Venus Cyprum petit alma nata Dione.*

Habuit hic Deus multa cognomina à locis in quibus templa erecta fuerunt, vel ab euentis, vel ab iis qui dicarunt templa. Sic Candæus, & Mamertus, & Rhacius, & Equestris dicitur: quem tamen nihil esse aliud quàm bellum putauit Heraclides Ponticus, vt patet ex his eius verbis: ὁ Ἄρης οὐδὲν ἐστὶν ἄλλο πλὴν πόλεμος, παρὰ τὴν ἀρῆν ὠνομασμένος, ἢ περὶ ἐπιβλάβη. *Nihil aliud Mars est quàm bellum, ita ab imprecationibus nominatum, siue à detrimento.* & Orpheus in hymno in Martem, furorem belli ac rabiem in animis hominum Martem esse putauit, vt patet in his:

Ἄρης ἀναξ δολόδ' ἔπε, φόνοις πεπελαγμένος αἰεὶ,
 αἵματι ἀνδροφόνῳ χαίρων, πολεμόκλονε, φρικτὲ,
 ὃς ποθέεις ξίφεισὶν τε καὶ ἔλχεσι δῆριν ἄμβροσον.
*Mars Rex perpetua sanieque & cade cruenta,
 Horrende, humano gaudens & sanguine numen,
 Qui gladiis & hastis & cupis contendere semper*

Hic Deus in Lemno colebatur, cui fiebant sacra humanis hostiis: sed cum res crudelis videretur, mox ritus mutatus est, & modò sus castratus, modò verres illi maçtabatur, quamuis propria fuit victima equus ob similem illi ferocitatem: lupus ob perspicacitatem; canis ob vigilantiam, & gallus, & picus, ac vultur. Neque illud prætermittendum sanè hoc loco duxerim, quòd poetæ bellorum Deum Martem existimantes illi

Timorem & Iram & Clamore comites addiderunt, qui Deum ipsum assidue consequerentur: licuit enim omnibus poetis quidquid collibuisse pro suo ingenio de Diis confingere. Hunc Deum, quia nullam propriam haberet arborem, gramine coronabant, quam herbam, abductis per bellum agricolis, fouere videbatur, cum pateretur illam late serpere. At nunc quaeramus quid memoria dignum sub his figmentis occultaretur.

¶ Cur natus esse dicitur à Iunone. an quod Iuno sit diuitiarum Dea, ex quibus inuidia & contentio exoritur, ut dictum est superius, & quod nemo est opulentus cui non assidue ab inuidia & maleuolentia bellum indicatur? Quis enim aduersus inopem bellum gerit? omnes qui exercitum cogunt, alias quidem bellorum causas multas proferunt cur arma susceperint, at veram fateri palam pudet, ut per has causas tanquam leues, exterarum gentium occupent ciuitates. Nam si pro aequitate tantum pugnaretur, supplicium sumeretur tantum de consceleratis, at res relinquerentur. Nutritus fuit apud barbaras nationes Mars sub septentrionis plaga, quae gentes cum minimè digestum habeant sanguinem calore solis, plurimum vi corporis & proceritate valent, at minimum consilio & prudentia. Hunc educauit Thero nutrix, quae feritas est. Deinde cum tyrannus sit Mars, ut dicere solebat Timotheus iuxta Plutarchum, merito muro-rum percussor & euersor dictus fuit: cum lex contra ciuitatum omnium regina sit, ut ait Pindarus. Atque Homer. Iouem omnium regem & patrem non bellica tormenta, neque rostratas naues, sed leges & aequitatem regibus dedisse scribit ad regna conseruanda, quae his omnibus sunt potentiores. Istud ipsum fecit, ut nullum certum Mars haberet domicilium aut sedem, cum Iupiter in caelo omnibus & Diis & hominibus imperaret. Demosthenes idcirco in oratione contra Aristogitonem primas leges inquit tanquam optimum quiddam ac inuentum deorum esse vniuersae vitae mortalium ac ciuitatum moderatrices, quarum beneficio si quid deprauatum sit in rerum natura corrigitur apud viros bonos sponte: at malos cogunt vel inuitos ea quae iniqua sunt euitare. sic enim inquit: *ἅπας ὁ τῶν ἀνθρώπων βίος, ὡς ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶν μεγάλην πόλιν οἰκῶσιν, καὶν μικρὰν, φύσει καὶ νόμοις διοικεῖται. τούτων δ' ἡ μὲν φύσις ἐστὶν ἀτακτον καὶ ἀνώμαλον, καὶ κατ' ἄνδρα ἕκαστον ἰδίον τοῦ ἔχοντος. οἱ δὲ νόμοι, κοινὸν καὶ τεταγμένον τοῦτο πᾶσιν. ἡ μὲν οὖν φύσις*

ἂν ἢ πονηρὰ, πολλάκις φαῦλα βεβύεται. διόπερ τὲς τοιούτους
 ῥαδίως ἐξαμαρτάνοντας δὴρήσετε. οἱ δὲ νόμοι τὸ δίκαιον καὶ τὸ
 καλὸν καὶ τὸ συμφέρον βέλονται, καὶ τῆτο ζητῶσι· καὶ ἐπεὶ δὲ ἂν
 θύρεθῃ, κοινὸν τῆτο πρόσταγμα ἀπεδείχθη πᾶσιν ἴσον καὶ ὅμοιον
 καὶ τῆτ' ἐστὶ νόμος, ὃ πάντας προσήκει πείθεσθαι διὰ πολλὰ, καὶ
 μάλιστα ὅτι πᾶς ἐστὶ νόμος δῆριμα καὶ δῶρον θεῶν, δόγμα δὲ ἀν-
 θρώπων φρονίμων, ἐπανόρθωμα δὲ τῶν ἐκκρίων καὶ ἀκρίων
 ἀμαρτημάτων, πόλεως δὲ σωθήκη κοινή, καθ' ἣν πᾶσι προσήκει
 ζῆν τοῖς ὄν πόλῃ. *Unde universa mortalium vita ὁ δὲ viri Athenien-*
ses, siue magnam siue parvam quis habitet civitatem, na-
tura ἔ legibus gubernatur: horum alterum, natura nimi-
rum inordinata est ἔ inaequalis, atque pro ingenio ci-
visque privatorum. leges autem commune ἔ institutum
idem omnibus. natura igitur si mala sit, iniqua saepius sug-
gerit consilia, quare tales homines facile peccantes inue-
nietis, at leges ἔ iustum ἔ bonum ἔ utile procurāt atque
hoc inuestigant: quod ὅβι repertum sit, illud mandatum ὁ-
mnibus proponitur aequum ἔ sibi constans: atque id lex est,
cui convenit omnibus parere cum multis aliis de causis,
tum praesertim quòd omnis lex inventū est ἔ munus Deo-
rum, atque institutum sapientum hominum, ἔ correctio
vel consultò vel inconsultò peccantium, communis ἔ insti-
tutio civitatis, secundum quam convenit omnibus civibus
vitam degere. Sed quoniam pro variis eventis variè fabulas
interpretati sunt antiqui, ita ut aliæ ad res naturæ, aliæ ad astro-
nomiam, aliæ ad mores spectarent, aliæ ad hæc simul omnia;
quid Martis cum Venere adulterium significat explorandum
est. Quid est tam contrarium quàm occidere & procreare, ex-
polire & devastare, erigere & prostrernere? At Mars tamen qui
hæc omnia facit, ut ait Homerus;

ἄρες ἄρες βροτολοιγέ, μιαιφόνε, τειχεσιπλήτῃ.

Mars hominum occisor, qui agros popularis ἔ Urbes.

Cum Venere, quæ omnia animalia, plantasque in lucem pro-
 ducit, congregitur. Quid ex hac tam discordi coniunctione
 orietur? nihil omnino superueniente Vulcano præcipuè. Nam
 litigium & amicitia sunt Mars & Venus intelligendi, quorum
 utrumque opprimit Vulcanus, siue calor immodicus, princi-
 piaque vincit, neque ita illa suis funguntur viribus. Ad expri-
 mendum igitur quòd symmetria necessaria est rebus natura-
 libus,

libus, ista fabulosè cōfinxerunt. Hunc eundem Deum & solem esse aliquando putatum superius expressimus, & apud Aquitanos Hispaniæ populos Martis simulachrum radiis ornatum eximia religione cultum fuisse memoriæ proditur. & ratio ipsa, naturaque videtur expetere vt corpora illa superna, quæ calorem rebus inferioribus inferunt, nominibus potiùs, quàm re ipsa sint diuersa. Et Homer. lib. 6. Iliad. Martem vim igneam videtur putasse cùm inquit:

Μαίνετο δ' ὡς ὅτ' Ἀρης ἐγγέσπαλος, ἢ ὄλοον πῦρ.

Insurgit veluti Mars strenuus, ignea vel vis.

Bellonam aurigam Martis populatoris finxerunt, quia aer pestifer est mortis auriga, & artifex. Quidam memoriæ prodiderunt Martem bellorum Deum fuisse creditum, quòd is prior armare inuenerit, & in aciem instruere, & omnes bellicos vsus, cùm impios delere niteretur. Quòd Mars omnium Deorum fortissimus & velocissimus arte Vulcani fuerit retibus implicitus, & debilis & claudicantis & tardi Dei, quid aliud significat, quàm sceleratos homines nullis viribus, nulla pedum celeritate fretos posse Dei vindicis omnium flagitiorum iram deuitare? quod etiam innuit Theognis his versibus;

καὶ βραδὺς δὴ βυβλος εἶλεν ταχὺν ἄνδρα διώκων,
κύρνε, σὺ δὲ θεῶν δίκη ἀθανάτων.

Vel celerem tardus comprehendit Cyrne secutus

In iustum cursu, huic numina cuncta fauent.

Et illa carmina:

ἔκ ἀρετᾶ κακὰ ἔργα· κίχάνε τοι βραδὺς ὠκίω·

ὡς καὶ νῦν Ἡ' Φαιστος ἐὼν βραδὺς εἶλεν Ἀρηα,

ὠκύτερόν περ ἐόντα θεῶν οἱ Ὀλυμπον ἔχουσι,

χωλὸς ἐὼν, τέχνησι τὸ καὶ μοιχάγρι' ὀφέλλε.

Si quod agis virtute caret, celerem capiet te

Vel tardus, tardo Mars est comprehensus vt ipse

Vulcano, superum cùm velocissimus esset:

Ars etenim prodest cunctis animalibus ipsa.

Atque tot de Marte dicta sint, nunc dicendum de Neptuno.

De Neptuno. CAP. VIII.

Neptunus Saturni & Opis filius, vt dictum fuit, eandem sortem, patrisq; crudelitatem expertus propè est, quam etiam Iupiter. Nam cùm Rhea Neptunum peperisset, puerum

in ouili absconditum opilionibus educandum inter agnos tradidit, atque pullum equinum, quem se simulabat peperisse, Saturno, ut fabulantur, vorandum tradidit. Isacius Neptunum educatum fuisse scribit ab Arno nutrice, quam ita appellatam fuisse dicunt, quia quaerenti Saturno Neptunum se non habere responderit, ac negauerit: ex quo etiam ciuitas Bœotiae ita vocata fuit, quæ antea Sinoufa dicebatur, ut scripsit Theseus libr. 3. rerum Corinthiacarum, cum alij ab agnorum multitudine maluerint dictam fuisse, inter quos fuit Crato. Alij contra putarunt Neptunum à Iunone educatum fuisse. Hic cum Iouis socius & adiutor fuisset in bellis post Saturnum è regno depulsum, iactis fortibus de totius mundi imperio, mare & omnes insulas, quæ in mari existunt, tenere cum imperio sortitus est Neptunus; cum cælum Ioui, infernus locus, ut diximus, Plutoni obtigisset. vxorem habuit Amphitriten, quam cum deperiret, neque in amorem sui vlllo pacto posset allicere, Delphinum misit, qui eam sibi conciliaret, persuaderetque ut maritum Neptunum æquo animo ferret. Id cum Delphinus impetrasset, ad perpetuam tãti beneficij memoriam dicitur Delphini signum inter sidera relatum, ut ait Hyginus in fabulis stellarum: isque Delphinus est non longè à Capricorno collocatus, ut scripsit Aratus in Astronomicis;

Δελφίς δ' ἔμάλαι πολλὸς ἐπιτρέχει αἰγοκίρῃ
 μεσότην ἠερόης· τὰ δ' εἰσὶ πρὸ τείσεσσι κείτῃ
 γλήνῃα παρβολὰ δ' ἴω δύο πὰρ δύο πεπῆῶτα.

Quæ carmina ita sunt alicubi elegantissimè expressa:

*Tum magni currens Capricorni corpora propter
 Delphinus iacet haud nimio lustratū nitore:
 Præter quadruplices stellas in fronte locatas,
 Quas intervallum binas disternat unum.*

Alij Veniliam fuisse Neptuni vxorem crediderunt. Scriptum reliquit Lucianus in Sacrificiis Neptunum nigros habuisse capillos, & oculos cæruleos, ut ait in primo Cicero de natura Deorum: quem nudum cum tridente & concha aliquando introduxere poetæ: aut qui indutum putarunt, vestem habere cyaneam dixerunt, ut ait Phurnutus. Memoriae prodidit Pausanias in Arcadicis Neptunum primum equitandi artem inuenisse, quod etiam Pamphi antiquissimi hymnographi testimonio comprobatur, qui Neptunum equorum, rostratarumque

que & tutritarum nauium largitorem vocauit. Ac Sophocles videtur apud Athenienses, vbi erecta postea fuit Academia, Neptunum primum iunxisse equos putasse, vt patet in his ex OEdipode in Colono:

δῶρον τῷ μεγάλῳ δαίμονος εἶπῃν
 αὐχίμα μέγιστον,
 εὐίππον, βῦπῶλον, βῦθάλασσαν.
 ὦ παῖ κρόνος· σὺ γάρ τιν εἰς
 τὸδ' εἶσας αὐχίμ' ἀναξ ποσειδάων·
 ἵπποισι τὸν ἀκεσῆρα χαλινὸν
 πρῶτασι ταῖς δ' ἔκτισας ἀγυαῖς.

Munus magni damonis dicere,

Gloriam maximam,

Equis, pullis, mari bene imperit antem.

O fili Saturni, tu enim ipsum in

Hanc ducis gloriam, Rex Neptune

Equis moderans freno.

Apollonij verò enarrator Sesonchosem Ægypti Regem qui post Orum Isidis ac Osiridis filium regnavit, quem nonnulli Sefostim vocarunt, primum inuenisse equum ascendere scribit, quod affirmavit & Dicæarchus in libro secundo rerum Ægyptiacarum: quod tamen quidam Oro acceptum ferunt. Neptunum idcirco finxerūt poetæ in curru vehi super equore, vt sensit Apollonius in lib. 4.

ὅτ' ἂν δέ τοι Ἀμφιτρίτη

ἄρμα ποσειδάωνος εὐτροχὸν αὐτίκα λύση.

quam mobilis Amphitrite

Neptuni celerem currum apto tempore soluet.

Orpheus in hymnis currum hunc à quatuor equis trahi solitum scribit, vt est in eo versu:

κυμοθαλῆς, χαριτῶπα, τετράορον ἄρμα διώκων.

Quadriugum impellens currum, summo equore labens.

Alij maluerunt eius currum trahi à vitulis marinis & cete quam ab equis: quippe cum eo tempore equum inuenisse dicatur, cum in Areopagum cum Minerua in contentionem descendit de nomine Athenis imponendo, cum ipse equum hominibus, Minerua oliuā munus attulit, vt scripsit Plutarchus in Themistocle. fabulantur Theseum Phædræ vxoris precibus commotum à Neptuno patre impetrauisse vt Hippolytum

filium necaret. quem Phædra falsò accusauit tentatæ pudicitia, quia nouercæ libidini noluisset assentiri. Neptunus phocas Hippolyto iuxta litus maris vecto in curru immisit, quibus tanta trepidatio equis iniecta est vt in fugam versi illum è curru delapsum discerpserint. quare Phædra postmodo pœnitentia ducta, vt plerique senserunt, laqueo vitam finiuit. Ædificauit mœnia Troiana Neptunus, qui hac de causa Laomedonti Troianorum Regi seruiuisse dicitur: cùm Iouem ligare Dii voluerūt, id Iupiter cognouit è Thetide, ac in cæteros quidem Deos animaduertit; & Neptuno atque Apollini iussit vt Laomedonti seruirēt, dum Troiam ædificaret. Laomedon diuinis honoribus profecutus est Apollinem, at Neptunus vbi diu seruiisset, nullamque accepisset mercedem, indignatus horrendum ac infestissimum cete immisit, quod mare euomens vniuersam regionem inundauit. illa de causa & filiam Hesioren quam vnicè amabat, ac multo magis quàm vel Æthasam vel Astyochen vel Medicasten, quas cæteras filias habebat, ceto exponere iussus est ab oraculo Laomedon, & multa alia incommoda inde sunt consecuta. At Herodotus non verum esse inquit quod Laomedonti Neptunus & Apollo serurierint, sed datum esse locum fabulæ, quia pecuniam Neptuni & Apollinis sacrificiis dicatam Laomedon ad extruenda mœnia ciuitatis conuerterit. atqui Virgilius Neptunum scribit suis manibus Troiam ædificasse, vt est in libro nono;

an non viderunt mœnia quondam

Vulcani fabricata manu considerare in ignes?

Quamuis Ouidius in epistola Paridis mœnia Troiana Apolline lyram pulsante ædificata fuisse inquit his carminibus;

Ilson aspicias, firmataq; turribus altis

Mœnia Phæbea structa canore lyra.

Cùm Amphitriten vxorem, vt diximus, haberet, infinitus propè filiorum est numerus, quos ex variis nymphis & pellicibus suscepit. Phœnicem habuit enim è Libya & Belum & Agenorem; è Calæno vna Danaidum Calænum: Nauplium ex Amymone; è Pitane, à qua vrbs Laconum dicta fuit, Euadnen, & Aonem, à quo vocata est Aonia regio, & herum Phæacem, à quo Phæacia dicebatur, quæ nunc Corcyra vocatur, Phœnicem à quo Phœnicia, & Athon, à quo mons. nam plerique vr-
bibus nomina imposuerunt eius filii. & Dorum, à quo Dorii,
& ex

& ex Oti filia Laide Althepum; Ancaëum ex Astypalæa & Periclimenum & Erginum: ex Alcyone Atlantis Anthamum: & Anthan & Hypereten, à quibus oppida condita nominataque sunt apud Træzenios, Bœotum ex Arne, Hippothoum ex Alope Certionis: Alopum è Ceclusa: Orionem è Brylle: Tritones alterum cum Euripylo è Celæno, alterum ex Amphitrite: Palænonem & Neleum è Tyrrho: Cteatum & Eurytum è Molione: Minyam è Chryfogone Almi filia: Delphum è Melantho: Minyum è Callirhoe: Erycem è Venere: Ogygum ex Aliftra: Taphium ex Hippothoe: Cygnum alterum è Cayce, alterum è Scamandrodice: Minyas è Tritogenia filia Æoli: è Midea nympa Aspledonem: Parnasum è Cleodora: Eurypylum & Euphemum è Mecionica; cui munus dedit vt super vndis tanquam super terra proficisceretur; vt ait Asclepiades. Neque verò hi solùm filii eius commemorantur, sed Euphemus præterea, qui proreta fuit in Argonauis: Amycis, Albion, Aello, Anthæus, Amphimachus, Aethusa, Aon, Alebius, Dercylus, Neleus & Pelias, & Astræus qui per inscitiam congressus cum Alcippa sorore sequenti die cognita affinitate ex anulo mœrore captus se in fluuium præcipitauit, qui prius dictus est Astræus ab ipso, mox Caicus à Caico Mercurii Ocyrhoesque filio, vt scripsit Leo Byzantius in lib. 3. de fluminibus, & Melane à qua Melas prius Nilus dictus est: Actiorion, Borgion, Brontes, Busiris, Certion, Crocon, Cromus, Chrysaor, Cechreus, Chryfogenæa, Chius, Dorus, Euphemus, Irceus, Lelex, Lamia vates & Sibylla, Halirrhottus, Læstrigone, Megareus, Mesapus, Ephialtes, Nycteus, Melion, Nausthous, Othus, Occipite, Polyphemus, Pyracmon, Phorcus, Pelasgus, Onchestus, Phæax, Pegafus, Phocus, Peratus, Sículus Sicanus, Steropes, Tarus, Theseus, Tarantus, Hyretus: vt alios infinitos propè prætermittam. nam plures quàm octoginta me legisse memini: quos tamen omnes non putavi hîc esse numerandos. quod si verum est id quod scribitur à Zeze in historia § 1. Chil. 2. multo etiam plures fuerunt Neptuni filij. inquit enim:

τὸς θυμικὸς γὰρ σύμπαντας, καὶ πάντας τὸς ἀνδρείους,

ἢ τὸς καὶ φίλους, καὶ ἐρασὰς φασὶ τῆ ποσειδῶνος.

Elatos animo enim omnes, & omnes strenuos,

Filios & amicos dicunt, & amatos à Neptuno.

Hunc aliquando venisse in contentionem de artificio cum Minerua & Vulcano scripsit Lucianus in Hermotimo: quo tempore Minerua domum excogitavit, hominem fecit Vulcanus, Neptunus taurum, atque ea de causa crediderunt posterius Neptunum primum equos domuisse. Quod illi in orbis diuisione maris imperium contigit, iam dictum fuit superius. Scriptum reliquit Herodotus in Polymnia Theffalos dicere solitos Neptunum lacunam fecisse, per quam fluat Peneus; idque iure putari censuit ab iis qui Neptunum terram concutere existimant: nam loca distantia interiecto maris spatio sunt opus huius Dei terræmotus, quod etiam Neptunus fecisse dicitur. Hæc est Herodoti sententia, qui iuxta opinionem antiquorum vim aquarum causam esse terræmotuum credidit, at non ventos sub terra inclusos, qui erumpere conentur, vt scripsit Aristoteles libro tertio meteororum, & Lucretius lib. 6. in his;

*Quod nisi prorumpit, tamen impetus ire animas,
Et fera vis ventis per crebra foramina terra
Dispertitur, vt horror, & incutit inde tremorem.*

Huius Dei duplex erat munus, & nauigantium curam habere scilicet, & equorum: vt in hymnis Homerus scriptum reliquit:

*Διχθὰ τοι ἐννοσίγαιε θεοὶ τιμῶν ἐδάσαντο,
Ἴππων τε δμῶν ἔμεναι, σωτῆρὰ τε νηῶν.
Bina tibi superi Neptuno munera donant,
Flectere equos, regere & naues, qua marmora sulcant.*

Quæ eadem scripta sunt & in hymno Orphei. idcirco Hippii siue Equestris Neptuni ædes fuit in Arcadia apud fluuium Milaontem, vt ait Pausanias in Arcadicis, & Prosclystij siue inundantis: qui est ita appellatus, quia quo tempore Inachus, & qui cum eo erant in consilio, terram Argiuorum Iunonis esse debere nuntiarunt, maxima pars agri fuerit inundata atq; summersa. Deinde Iunone Neptunum precante vt mare deduceret, per quem locum refluxit, in eo Argiui Prosclystij Neptuni delubrum erexerunt, vt est apud Paus. in Corinthiacis. Ad huius rei memoriam fortasse factus fuit & dicatus Neptunus apud Athenienses vndam proferens, vt est in Atticis. Multa sunt denique cognomina, quæ propter varios euentus huic Deo sunt attributa, vt Tænarius, Phitalmius, Heliconius, Temenius, Onchestus, Speculator, Natalitius, Hippocurius, Crenesius, Gæouchus, Domatitis, pater, Rex, Ægæus, Taraxippus. Platar-
chus

chus commemoravit in vita Pompeij tria templa fuisse Neptuni opulentissima, vbi loca Deorum à piratis spoliata recenset: quorum vnum in Isthmo, aliud in Tenaro, aliud fuit in Calabria. erat enim Calabria Neptuno consecrata, vt scriptum fuit à Philostephano in rebus Italicis, atque loca nonnulla recenset Apol. lib. 3. quibus præesset Neptunus:

οἶος δ' ἰθ' Ὀμιονεῖσι προσδάων ἐς ἀγῶνα
 ἄρμασιν ἐμβεβῶς, ἢ ταίναρον, ἢ ὄγε Λέρνης
 ὕδωρ, ἢ ἐκατ' ἄλσος γ' ἀντίς ὀ γχηςοῖο,
 καί τε καλαύρσαν μετὰ δ' ἦθ' ἄμα νείσεται ἵπποις,
 πέτρῳ θ' Αἰμονίῳ, ἢ δένδρῆεντα γεραισόν.

*Ad ludos properat qualis Neptunus in Isthmum,
 Quadrigis inuectus adit cum flumina Lerna,
 Tenarium de solium, vel Hyantia rura, Gerastum
 Sylvosum, Aemoniam de petram, fumantia colla
 Cum premit alipedum, Calabria idem de rura revisit.*

Huic Deo taurum immolare consueverunt, vt ait Homerus in libro quinto Odysseæ;

ταύρος παμμέλανας ἐνοσίχθονι κυανοχαίτη.
Cyaneos crines taurus mactetur habenti.

Sic Virgilius libro quinto;

Taurum Neptuno, taurum tibi pulcher Apollo.

Quod genus victimæ illi mactari iussit oraculum. ferunt enim aliquando euenisse Corcyræ, vt multis bobus per bellum Persarum relictis taurus è pastu rediens sæpius in pelagus mugitus ediderit, ibique per totum diem constiterit: deinde cum ad mare bubulcus descendisset, magnum atq; infinitum propè thunnorum numerum conspexit, quod significauit Corcyræis. Illi tum capere thunnos conati operam luserunt: quare sciscitantibus oraculum postea responsum est Neptuno taurum mactari oportere; qua re peracta incredibilem piscium numerum cepere, vt ait Pausan. in Phocicis. quamuis thunnus aliquando mactari Neptuno consuevit, vt scriptum est ab Antigono Carystio in lib. de Dictione. Atque Neptuno pisces illi cœlestes consecrati esse putabantur, vt scriptum est à Marco Manilio in libro secundo rerum astronomicarum, vbi signa cœlestia, quæ sint diis quibusque tributa, commemorat:

*Lanigerum Pallas, Taurum Cythera a tuetur.
 Formosos Phæbus geminos, Cyllenie cancrum,*

Iupiter & cum matre Deum regit ipse leonem.

Spicifera est Virgo Cereris, fabricataq; libra

Vulcano pugnae Maortis scorpium haeret.

Venantem Diana virum sub partis equina,

Atq; angusta fouet Capricorni sidera Vesta.

Et Iouis aduersum Iunonis Aquarius astrum est.

Agnoscitq; suos Neptunus in aequore pisces.

Neptunum magna Deorum marinorum ac nympharum manus comitabatur, quorum nonnullos ita numeravit Virg.

Tum varia comitum facies, immanis aete,

Et senior Glauci chorus, Inoisque Palemon,

Tritonesq; citi, Phorcisq; exercitus omnis:

Leta tenet Thetis, & Melite, Panopaâq; Virgo

Nesee, Spiôq; Thalsaq; Cymodoceq;.

Hunc in varias formas ob amores fuisse mutatum scripsit Ouidius lib. sexto maioris sui operis. atque hæc ea sunt, aut certe non multo plura his, quæ de Neptuno fabulosè dicta sunt ab antiquis scriptoribus: nunc quid ea significant perquiramus.

¶ Iam primum omnium quid sit Neptunus ita explicat Cicero in primo libro de natura Deorum, de Chryssippi sententia: quique aer per maria manaret, eum esse Neptunum. Veruntamen non aer simpliciter per maria manans, sed ipsum aquæ elementum Neptunus plerumque nominabatur: aut aliquando spiritus ille ac mens diuina, quæ per maria esset diffusa, totamque aquæ naturam ac molem à corruptione præseruaret: quod quidem nihil aliud est, quam anima per elementa diffusa, sicut in animalibus est, & in plantis. Vbi enim illa recesserit, siue harmonia sit & quædam symmetria, siue numerus seipsum mouens, siue diuina quædam & immortalis οὐσία, corpus ad corruptionem statim properare necesse est. Quare etsi elementa nobis non viuere apparent, tamen diuina quadam virtute & potentia seruante ab interitu, ita sunt comista, itaq; fermētata, vt ab ea seruentur à corruptione. Hanc vim diuinam in æthere Iouem, in aere Iunonem, in aqua Neptunum, & in singulis horum partibus variis Deorum nominibus appellarunt antiqui. Quod Saturno ereptus clam fuit Neptunus, & quid Saturnus sit, & quo pacto crudelitati Saturni erepta sint elementa, dictum est satis vt arbitror, cum de Ioue & de Saturno

no loqueremur. At cur ab Arno fuit educatus? quia nullam fidem præstandam esse pelago experiuntur nauigantes. Nam quo tempore recens fuit Arnus nutricis Neptuni memoria apud antiquos, non fuit tanta nauigiõrum multitudo mare sollicitantiũ & propè infestantiũ: nec, vt ait Lucretius lib. 5.

turbida ponti

*AEquora ladebant naves ad saxa, virõsque;
Nec temerè incurſu fluctus mare ſæpe coortum
ſæuibat, leuiterque minas ponebat inanes.*

*Nec poterat quenquam placidi pellacia ponti
Subdola pellicere in fraudem ridentibus vndis.*

Quid enim verius de mari dici poteſt, quàm nullam illi eſſe conſtantiam? nam cum leuiſſimus ventorum flatus aliquando extiterit, tanta oritur tempeſtas, vt iratæ vndæ in cœlum minaces inſurgere appareant, atque incredibilis earum fremitus vel è longinquis montibus exaudiatur. Huic Deo taurus niger merito immolabatur, quod tauri & furorem & mugitum imitaretur Neptunus. Huius vxor dicebatur eſſe Amphitrite, quæ nihil aliud eſt, quàm ipſa aqua, vt in Cyclope ait Euripides;

*ἀνὼ δ' ἐπ' ὄχθον εἶμι, καὶ περὶ ὠν τυφλὸς,
Δι' ἀμφιτρίτης τῆσδε προσβαίνον ποδί.*

*Ego nudum pertranſeo cæcus licet,
Per Amphitriten hanc meo incedens pede.*

Quam Amphitriten glaucam & piſcoſam nominauit Orpheus in Argonauticis, cum illa ſint maris, at non alicuius Deæ proprie adiuncta;

γλαυκὴ δ' ἰχθυόεσσαν ἀπείριτον ἀμφιτρίτῳ.

Glaucam, piſcoſam, immenſam ſimul Amphitriten.

Hæc cum aqua ſit, dicitur vxor Neptuni, cum is ſit ſpiritus, vt dicebam, per vniuerſam aquæ molem diffuſus, & tanquam anima ipſius aquæ elementi: eſt enim Amphitrite corpus & materia humoris omnis, qui vel circa terram eſt, vel intra terram ipſam includitur. Neque aliud ſignificare voluerunt illi, qui delphinum Neptuno amatam Amphitriten conciliaſſe fabulantur, quàm omnium marinorum piſcium maximè ingenio & cognitione, corporisque celeritate Delphinum præſtare; cum reliqua marina animalia amentia atque propè ſtupida ſint, quæ profundius habitant in mari.

propter indigesti à sole humoris copiam; ita vt de nonnullis meritò dubitent an sint animalia dicenda. Fieri tamen potuit, vt homines hi fuerint ita vocati, ad quorum gratiam ista fuerint ficta, ita vt possint etiam ad rerum naturalium morumve rationem accommodari. Neptuni forma, quæ fingitur à poetis, quid aliud est quàm maris vel natura vel color? quis enim dubitat cyaneum colorem esse aquæ marinæ? Rursus nudus, Neptunus nihil aliud est, nisi dulcium aquarum natura. Illæ enim aquæ sunt saluberrimæ, quæ nullum habeant colorem, aut qualitatem apparentem. Tridentem quem habet Neptunus pro sceptro, triplicem illius ostendit potestatem, quòd habet facultatem scilicet tollendi æquoris & placandi & seruandi. quod alii fictum esse maluerunt, quia dulcibus, falsis, mediocribus aquis, quales sunt lacustres, impeteret. Dicitur equum prior inuenisse, & equitandi peritiam, quoniam quidam vocatus Neptunus vir Thessalus prior omnibus equitandi artem excogitauit: quamuis nō defunt qui ad nauigationem id referāt, quoniam videntur nauigia super maris dorso quasi equitare. Dicitur Neptunus vehi curru super æquore comitantibus Tritonibus, ac marinis monstris: quia cum multo vndarum strepitu vndis quasi rotis carinæ subiectis naues videntur deferri per tempestates. Hoc ita esse probatur Plutarchi testimonio, qui scripsit in vita Themistoclis ea de causa locum datum esse fabulæ de contentione Pallas ac Neptuni de nomine Athenis imponendo, quòd Neptunus equum, Pallas oliuam attulisset, & pro munerum præstatiã iudicati sunt, quia ἐκείνοι μὲν (ὡς λέγεται) πραγματεύομενοι τὰς πόλεις ἀποσάσαι τῆς θαλάσσης, καὶ σωεθίσαι ζῆν μὴ πλέοντας, ἀλλὰ τὴν χώραν φυτεύοντας. τὸν περὶ τῆς Ἀθηνῶν διέδοσαν λόγον, ὡς ἐρίσαντος περὶ τῆς χώρας τῆ ποσειδῶνος, δείξασα τὴν μωρίαν τοῖς δικασαῖς, ἐνίκησον. Illi sanè (vt ferunt) ciues studerent ciues à mari retrahere, vt assuescerent viuere vel non nauigantes. sed regionem arboribus ornantes, sermonem illum vulgarunt, quòd Neptuno de regione contendente, Pallas oliuam iudicibus obtulerit, ac vicerit. Qua in contentione si Neptunus equum obtulisset, ac nisi pro nauigio intelligeretur equus, quo pacto viderentur ciues à nauigatione reuocari? Dicitur Neptunus & Apollo Laomedōi Troianorū Regi seruiuisse, quoniã is pecuniã horū Deorū

sacri-

sacrificiis dicatam in suam vtilitatem & ad extruenda mœnia ciuitatis conuertit, quam tamen sacerdotibus non restituit, vt promiserat. At calamitates, quas pro neglecto Neptuno passus est, quid aliud significant quàm Dei cultum sine calamitate nõ negligi? Ingens filiorum Neptuni numerus præterea quid nisi maris fertilitas est? Nam nisi tantam filiorum copiam squamosis illis marinis gentibus natura dedisset, facile futurum erat vt mare piscibus orbatum haberemus: quippe cū vix tanta sit feracitas aquarum, quanta est voracitas piscium. Hæc ipsa causa fuit cur crudeles Neptuni filii dicerentur omnes.

¶ Nunc quid sub his lateat ad humanæ vitæ institutionē spectans, explicemus. Ac primum cū virtutum omnium princeps & Regina sit, vt ita dicam, liberalitas & munificētia, quæ non nisi ad Deum vel ad Reges pertinet, omnium vitiorū grauissimum meritò iudicabitur acceptorum obliuio, quæ non nisi in sordidos animos cadere potest. Ea de causa finxerūt antiqui quòd Neptunus gratias retulit Delphino pro accepto beneficio: atque vt æterna huius facinoris memoria, & ad beneficentiam adhortatio ad posteros manaret, numerus & ordo quidam stellarum Delphini nomine in eius honorem fuit appellatus. Quòd autem ob neglectos Deos Laomedon pœnas persoluerit, multasq; calamitates subierit, id etiam ad religionem Deorum immortalium homines impellit: quoniam qui piè sanctèque per probitatem & integritatem vitæ Deum coluerit, quiq; illa quæ instituta sunt à sapientibus, Deo persoluerit, ille solus Deum placatum in omne tempus habebit, multa incōmoda deuitabit, & se in omni molestia rectorum consiliorum conscientia cōsolabitur. Qui verò beneficiorum omnium autorem, omniumque patrem Deum neglexerit, quo pacto vir iustus, & bonus & temperans esse poterit? aut si nihil horum poterit, quo pacto non in multas calamitates illabatur? Nos igitur ad religionem, & ad memoriam acceptorum beneficiorum sempiternam per hanc Laomedontis fabulam sapientes antiqui adhortabantur: fortunæque inconstantiam ante oculos proponebant, cū vel Dii inhumane agentes aduersus Iouem de cœlo expulsi coacti sint homini seruire. Imprudens est omnino Theseus, qui filio Hippolyto mortem à Neptuno precatus fuit, quem falsò nouerca Phædra apud Theseum accusauerat, quòd eam de stupro

interpellasset, at id tamen Theseo concessit Neptunus. Quid hoc est nequitiae Dij boni carissimus illa concedere, quae in omne tempus pernicioſa futura sunt? nam phocas Neptunus in equos Hippolyti iuxta mare equitantis immisit, quibus in fugam verſis ille discerptus fuit. Cui tamen Hippolyto Diomedes lucum eximia pulchritudine postea dicauit cum delubro, & antiqui operis simulacro, ac rem diuinam primus omnium fecit, vt ait Pausanias in Corinthiacis: & apud Trœzenios virgines sibi succisum capillum ante nuptias in eiusdem templo consecrabant. voluerunt igitur antiqui per has ambages verborum nos adhortari vt æquo animo essemus si quando ad nostra vota Dij surdi viderentur, quoniam pernicioſa sæpius expetuntur ab ignaris hominibus, & quae maximo detrimento impetrantibus in posterum sint futura. Sapienter ideo dictum est ab illo poeta:

*Nil ergo optabunt homines. si consilium vis,
Permittes ipsis expendere numinibus quid
Conueniat nobis, rebus quæ sit vtile nostris.*

Quod autem hæc huius rei causa tantum ficta sint, vel ex eo patet, quod omnium mortalium imprudentissimum & crudelissimum finxerunt Neptunum. Quis enim vir bonus esse poterit, qui causam ignotam iudicarit? aut qui pro vel carissimorum precibus viros bonos & iustos & temperantes trucidarit, vel condemnarit, quo pacto non sceleratus & nefarius esse poterit? Non fuit igitur Deus sapiens Neptunus, sed neque bonus quidem, aut iustus, si tam iniqua filio Theseo concessit: quae de Deo dicenda omnino non sunt: cum hæc solum institutionis ergo sint inuenta. Non defuerunt qui putarint imperium maris idcirco attributum fuisse Neptuno, quia prior ille classem instruxerit, cui Saturnus commisit rerum maritimarum imperium, vnde datus est locus fabulae. At de Neptuno satis, nunc dicamus de Plutone.

De Plutone. CAP. IX.

PLUTO quem inferorum Deum putarunt antiqui, natus est ex Opi & Saturno, vt dictum est, isque vnà cum Ioue militauit, & post varias victorias, rerumque gestarum felices successus cum Ioue & Neptuno iactis fortibus terrarum mundi que totius (vt aiunt) imperium diuisit: cui Hispaniarum, & locorum

locorum omnium ad occidentem solem obtigit imperium. Scriptum reliquit Pausanias in Atticis Plutonis & Amphiarai statuas quodam in loco fuisse apud Athenienses, ubi Pluto puer à Pace nutrice portabatur. Fama est hunc claves habuisse pro insigni, sicuti sceptrum Ioui, & Neptuno tridens tribuebatur, ut idem Pausanias ait in prioribus Eliacis. Et Orpheus in hymno in Plutonem idem affirmavit his verbis;

πλάτων, ὃς κατέχει γαίης κληίδας ἀπάσης.

Pluto qui terra claves & regna gubernas.

Plutonem præterea fuisse opulentiae Deum, & in Iberia apud Pyrenæos montes habitasse memoriae prodidit Strabo lib. 3. Geographiæ. Hunc defunctorum Deum esse crediderunt, quæ appellarunt Iouem, siue Deum terrestrem, cui sacra faciebant pro defunctorum manibus, ut testatur Euripides in Phœnissis;

τοῖς γὰρ θανέσι χρεὶ τὸν ἔτεθνηκότα

τιμὰς δίδόντα, χθόνιον δὲσεβῆν θεόν.

Cum iustis solus mortuis Divus, decet

Deum simul terrestrem honore prosequi.

Quo verò tempore illi sacra hæc fierent, Februus vocabatur. Plutonem finxerunt antiqui in curru vehi atrorum equorum, ut testatur Ovidius libro Metamorph. quinto;

Hanc metuens cladem tenebrosa sede tyrannus

Exierat: curruq; atrorum innectus equorum

Ambibat Sicula cautus fundamenta terra.

Attribuerunt claves Plutoni, quia non datur reditus eius regionem ingressis, cui Deo narcissus & adiantum & cyparissus in coronas erat dicata, sicuti narcissus Parcis. Aiunt hunc Deum aliquando grauer tulisse, quòd solus omnium Deorum cœlibem & filiis carètem vitam traduceret, cum tanti imperij Deus esset, neque ullam inueniret quæ sibi nuptui daretur: quippe cum & Iouis esset frater, & Deorum omnium opulentissimus. Nulla enim Dea illum ob deformitatem & obscuritatem regni maritum esse suum pati poterat. Ille igitur hac opinione, vel (ut verius dicam) hoc animi furore agitatus atrorum equorum currum conscendit, & in Siciliam peruenit. Ibi fortè Proserpinam Cereris filiam inter cæteras virgines flores colligentem visam adamavit; quippe cum omnes illas & forma & corporis elegantia antecelleret. Hanc igitur rapuit, & in curru ad fluvium Chemarū deportavit; unde ad sua regna, quæ sub terris

esse putantur, deportauit, vt testatur Pausanias in Corinthiacis, & Claudianus rem totam carmine elegantissimo complexus est. Magno in honore fuit in Pylo Pluto, templumq; eius ibidem magnificentissimum, vt ait Strabo libro octauo. Neque procul distat à Pylo mons qui vocatus fuit Menthes, à Menthe Plutonis pellice, quam dolo circumuentam Proserpina in herbam hortensem sui nominis mutauit. Testatur idem Strabo libro nono ad ripas Coraliu fluuii, vbi sacra fiebāt Pambœotia, constructam fuisse ob mysticam quandam causam Plutonis ac Palladis aram communem. Immolabantur tauri Plutoni, vt testatur Horatius libro secundo carminum:

*Non sitricenis, quotquot eunt dies,
Amice places illacrymabilem
Pluton a tauris.*

Scriptum reliquit Strabo lib. tertiodecimo Plutonium os in Cybirensium regione apud Hierapolim in paruo quodam montis cliuo fuisse, in quod homo excipi poterat, idque fuisse miræ profunditatis, & admirabilis multo magis potentia. Nam huic oppositum fuit vallum quadratum, ambitu dimidii ferè iugeri, quod nebulosa crassaque caligine tegebatur: at propinquus aer erat innoxius. Quod si aliquod animal ingrederetur, continuo moriebatur, taurique eò adducti statim concidebant. fuit Pluto à Latinis Orcus appellatus, vt scripsit Cicer. in actione sexta in Caium Verrem: Hic dolor erat tantus, vt Verres alter Orcus venisse Ennam, & non Proserpinam asportasse, sed ipsam abripuisse Cererem videretur. dictus est autem Pluto, quia diuitias largiatur, vt ait Lucianus in Timone, & Plato in Cratylo his verbis: καὶ δὲ πλούτωνος, τοῦτο μὲν κατὰ τὴν τοῦ πλούτου δόσιν, ὅτι ἐκ τῆς γῆς κέρτωθεν ἀνίεται ὁ πλοῦτος, ἐπωνομάσθη. Plutonis verò nomen ob diuitiarum largitionē, quia diuitia ē terra in lucem emittantur, dictum fuit. quamuis Lucianus in dialogo postea de Luctu, Plutonium dictum putat, διὰ τὸ πλουτεῖν τοῖς νεκροῖς, quia abundet mortuis scilicet. Dicebātur ad hunc omnes animæ mortuorū descendere, quas vbi ille acceperat, inuitabilibus vinculis coercebat, iudicibusq; tradebat iudicandas, atq; omnib. pro meritis vel pœnas, vel præmia dispensabat. Neq; vlli cōcessum est præterquā admodum paucis ad superam regionem reuerti, & id maximis de causis, vt fama est. Illius Dei regio turbidissima

simis & amplissimis fluuiis vel ipsis nominibus horrendis interluitur. Defluit cum magno strepitu Cocytus, cum rapidissimis flammaram vndis Phlegethon deuoluitur; ibidem cœno plena est profundissimo & graueolenti Acherusia palus. Quid de squallore cymbæ, portitorisque animarum, deq; tremenda illius voce tonitruï non dissimili dicam? Terret altissimis & stridulis latratibus vel longinquos nauigantes Cerberus tri-ceps: horrent viperinis capillis Furie, formidabilis est iudicum iustissimorū seueritas, ita vt nemo sit tam sanctus aut integræ vitæ, qui ad id iudicium accessurus non aliquantulum expauescat. Verùm de his in sequenti libro pertractabimus.

¶ Nunc huius fabulæ explicationem aggrediamur. Pluto siue elementum sit terre, siue diuitiarum Deus, vtroque nomine filius est Saturni: nam primùm omnium architectatus est cœlum Deus, ex quo natum tempus, in quo reliquum quod erat ædificiï expletum est. Si diuitiarum Deus rursus sit Pluto, nemini obscurum esse arbitror, ciuitates & regiones per diurnam pacem opibus & hominum frequentia repleri: quare Pax illius meritò dicitur fuisse nutrix. Rursus quòd fuerit Saturni filius, & Iouis Iunonisque frater; quid aliud hoc est quàm genus omne diuitiarum è tempore nasci, & cœli aerisque bonitate ac temperie procreari & adiuuari? Dicitur idcirco illi imperium inferorum obtigisse, quoniam apud occidentis nationes & in Hispania (vt diximus) regnauit, quæ fertilissima est propè omnium prouinciarum, & omnis generis frugum plenissima, præter loca illa, in quibus effodiebantur metalla, vt testatur Strabo libro tertio. Qui verò Plutonelem elementum terræ esse putarunt, non solum diuitiarum Regem, quæ omnes è terra oriuntur, esse crediderunt: sed etiam mortuorum omnium, quia omnia quæ nata sunt, in ea tandem principia soluuntur, è quibus sunt orta: quod etiam expressit Cicero libro secundo de Natura Deorum his verbis: Terrena autem vis omnis atque natura Diti patri dedicata est: qui Dis, vt apud Græcos πλούτων dicitur, quia & recidant omnia in terras, & oriuntur è terris. Et quoniam quod semel mortuum est, nunquam idem reuiuiscit, inde dictum est ab antiquis quòd Pluto habet claues, à quo ita sedes inferorum clausæ sunt, vt exitus nemini pateat, sicuti testatur Pausanias in Eliacis. Hic idem Proserpinam Cereris filiam rapuit;

quia (vt ait Cicero in secundo de Natura Deorum) ea est quæ
 περιφόνη Græcè nominatur, & quam frugum semen esse vo-
 lunt, absconditamque à matre quæri fingunt, vt ait Eusebius
 libro secundo Euangelicæ præparationis. Plutonem esse virtu-
 tem terræ, & aliquando terram ipsam, ita scripsit Orpheus in
 hymno in Plutonem;

πλετοδοτῶν γενεῶν βροτέων καρποῖς ἐνιαυτῶν.

Nam facis ipse homines opulentos fructibus anni.

Attrahit igitur vis terræ ad se radices frugum inferius, quare
 dictus est Pluto sub terram rapuisse Proserpinam, quadrigis
 inuectam, cum per tot mensium tempus ad inferiora crescant
 frugum radices. sic autem quadrigarum nomina expressit
 Claudianus in i. lib. de raptu Proserpinæ;

Orphneum crudele micans, Aethonque sagitta

Ocyor, & Stygij crudelis gloria Nycteus

Armenti, Distiaque nota signatus Alastor.

Quæ cum finguntur, & alicubi fieri necesse sit: scripsit Orpheus
 in Attico solo non procul ab Eleusi id contigisse, vt Pluto sub
 terram sit ingressus, sicuti patet ex his versibus:

ἀγνοπόλιν Δημήτερος ὅς ποτὲ παῖδα

νυμφύσας λαμῶνος ἀποπαδάειν διὰ πόντον

τετρώροισι ἵπποισιν ὑπ' Ἀτθίδος ἠγάγεσ' ἄντρον,

δήματ' ἔλθυσίνος, τόθι περ πύλαι εἰς Ἀΐδαο.

Pluto tibi casta Cereris nam filia quondam

Cum legeret flores in prato, rapta quadrigis

Imposita est, & Cecropsium portata sub antrum,

Huc ubi Eleusis adest, ubi nigri ianua Diti.

Enimvero non solum de rebus gestis quæ Diis inferis tribuuntur,
 hæc intelligenda sunt, sed multo magis ad mores homi-
 num, vitæque institutionem pertinent. Nam quibus curis tor-
 quentur, quantisque molestiarum fluctibus agitantur diui-
 tum animi? cæcitas enim mentis prius occupet mortalium
 animos necesse est, quàm opes acquirantur: pro quibus diu
 laborandum est, cum breuissima futura sit, aut etiam nulla a-
 liquando partarum rerum fruitio. Quas tamen si quis breui
 comparare studeat, ad omnem probitatem & innocentiam
 conuiueat oportet, omnemque impuritatem induat & crude-
 litatem, cum primùm ingentium opum desiderio capitur. il-
 lud autem significatur per illorum equorum nomina, quibus
 vehabatur

vehebatur Pluto, cum sine sceleribus nemo prorsus breui discere possit. quidam putarunt Plutonem esse dictum regem mortuorum, quia primus ille inuenerit sepulturas & exequias, cum prius cadauera sine vlllo cultu passim vt contingebat sepelirentur, aut etiam inhumata feris relinquerentur. atq; de Plutone satis, nunc de Pluto pertractemus.

De Pluto. CAP. X.

PLUTONEM sapientes antiqui vim ac naturam esse terrae crediderunt, quamuis illi diuitiarum etiam nonnulli tribuerint imperium. At Pluto nemo est quin omnibus suffragiis distribuendarum diuitiarum munus concessum esse sciat: quem Cerere & Iasione natum commemorauit Hesiodus in Theogonia:

Δημήτηρ μὲν πλῆτον ἐγένεατο δῖα θεῶων
 Ἰασίῳ ἥρωϊ μιγῆσ' ἐρατῇ φιλότιτι.

*Alma Ceres Plutum reperit coniuncta in amore
 Iasio Heroi Cretes in diuite regno.*

Theocritus in tertia Aegloga significasse videtur dormientem Iasionem fuisse à Cerere adamatum, cum illum inter eos commemorauerit, qui dormientes à Deabus adamati fuerunt, vt est in his;

Ζαλωτὸς μὲν ἐμὴν ὁ τὸν ἄτροπον ὕπνον ἰαύων
 Ἐνδυμίῳ, Ζαλῶ δὲ φίλα γυῖαι Ἰασίωνα.

*Endymiona delicta soritum posse profundo
 Somno imitari, sum simul amulus Iasioni.*

Hunc Deum caecum esse tradiderunt, & cuiusmodi ab Aristophane in comœdia introducitur, quod passus est à Ioue propter inuidiam: cum antea, dum acutissime videret, ad viros bonos tantum accederet, multiq; flagitiosi homines rerum necessariarum inopia perirent, vt ex his carminibus indicatur;

ὁ Ζεὺς με τέτ' ἔδρασεν ἀνθρώπις φθονῶν.

ἐγὼ γὰρ ὦν μὲρ ἄκιον ἠπέλισ' ὅτι

ὡς τὲς δικαίους καὶ σοφῆς καὶ κοσμίας

μόνας βαδιοίμιω· ὁ δὲ μ' ἐποίησε τυφλόν,

ἵνα μὴ διαγιγνώσκοιμι τέτων μηδένα.

ἔτῳς ἐκείνος τοῖσι χρηστοῖσι φθονεῖ.

Hic Iupiter me affecit inuidens viris.

Puer minatus ipse quod sum, me fore

Solis bonis, solis viris prudentibus

*Domesticum: tunc ille me cæcum facit,
Ne quem bonum, ne quem malum dignoscerem.
Sic is bonis, sic invidet prudentibus.*

Hunc eundem Deorum omnium timidissimum finxerunt antiqui, sicuti testatus est Euripides in Phœnissis;

*δῆλόν δ' ὁ πλεῖστος καὶ φιλόψυχον κακόν.
Plutus timidus, vita suaq; amans malum.*

Quare ad hoc festivè alludit is poeta qui inquit;
*Nocte iter ingressus gladium contumq; timebis,
Aut mota ad lunam trepidabis arundinis umbram.
Cantabit vacuus coram latrone viator.*

Quidam omnium Deorum maximè perniciosum esse crediderunt, in quem etiam Timocreon Rhodius epicus poeta scoliū siue conuiuiale carmen conscripsit, cuius est initium:

*ὦ φελίς ὦ τυφλὲ πλεῖτε μήτ' ἐν γῆ, μήτ' ἐν θαλάττῃ,
μήτ' ἐν ἠπείρῳ φανήμενα ποτὲ,
ἀλλὰ τάρταρόν τε ναίειν κ' ἀχέροντα.
διὰ σὲ γὰρ πάντ' ἐν ἀνθρώποις κακά.*

*Debebas cæce Plute neque in terra, neque in mari,
Neque in continente apparuisse unquam,
Sed tartarum habitare, atque Acheronta.
Per te enim omnia inter homines mala.*

Hunc Deum esse minimè cæcum existimauit Theocritus cum dicat: τυφλὸς δ' ἐκ αὐτὸς ὁ πλεῖστος: cæcus nō ipse Plutus. Sic etiam Plato primo de Legibus scribit Plutum non solum non esse cæcum, sed etiam acutissimè cernere; τέταρτον δὲ δὴ πλεῖστος, ἢ τυφλὸς, ἀλλ' ὁρῶν βλέπων ἅπερ ἅμ' ἔπειτα φρονήσῃ. Quartum autem Plutus, non cæcus, sed acutè videns que prudentiā sunt adiθηκτα. Hic Plutus Deus esse creditus est à nonnullis, maioriq; honore cultus, quam Dij cæteri: ut scripsit Theognis;

*ἔ σε μάτῳ ὦ πλεῖτε βροτοῖ τιμῶσι μάλιστα.
ἢ γὰρ ρηϊδίως πῶ κακότητι φέρεις.
Num meritò coluere διί τε maximè Plute?*

*Noquitia facile est pondera ferre tibi. Et alibi;
πλεῖτε θεῶν κάλιστα καὶ ἡμεροέσατε πάντων,
Συὶ σοὶ καὶ κακὸς ὢν, γίγνομαι ἐδδλὸς ἀνὴρ.
Optime cunctarum Plute & dulcissime rerum,
Vel prauius, tecum vir bonus esse ferar.*

Non tamen multò mitius est monstrum Paupertas, nisi voluntaria fit, quæ ad infimum vergat, in quam nos his Græcis carminibus aliquando lusimus;

Η' πενία σίνῃ μάλλον δ' ἠλήμονας ἀνδρας
 Ἀθανάτων πάντων ἄλγινόεσσα θεά.
 ὦχρὸς ἀεὶ δαίμων, πηνῶν, ὁακέεσσι γεγηθῶς.
 Ἄρσενά δ' ἔπάμπαι, ἔ' ἔδ' ἔγω αἰκαλέγοις.
 Οὐδ' ἐμὲν ἔδ' ἔβροτῶ, ἔδ' οὐλόγω ἔσιν ἔοικὸς
 Τῆτο τέρας, πᾶσαν καὶ κακότητα φέρει.
 Ταρτάρῳ ἐν φιλότῃ μιγεῖσσι μελάμπερος ἢ Νύξ
 Ἡ'ν τέκε δ' ἠλαίοις πῆμα κακοῖο βροτοῖς.
 Ἐ'χε τιθινάων δ' ἀκλαῶν πολλὸν ἀριθμόν·
 Μαίωσεν πρῶτως ὀκλαδὸν Ἀφροσῶνι.
 Ἀργί' ἔδέξατο τὸ βρέφος, ὃ τρέφεν, ἢ δ' ἀτίταλλο·
 Ἐ'λκεχίτων Τρυφῇ μαζὸν ἔοῖο πόρε.
 Σπαργάνισε δ' ἔ' αὐθυμία ὡς εἰκὸς ἀτέχνως
 χιμῶν ἐν κρυερῶ· καὶ γὰρ ἔγεντο τότε.
 Ἐ'νδράν τε φόβον τε φίλος καὶ ὀρῆνον ἑταίρας
 Ἀ' τρυφῆρας εἶχον αἰὲν ἀτεμβομένους.
 Δίχως, ἔ' ρημί' ἔ'π' αὐτῇ συμπάισορε βήτιω·
 Ἀ' πορία τε κακῆ, Ἀ' φιλία τε κόρη.
 Οὐπὸτε γέντο τέρας θνητοῖς φοβερῶτερον ἄλλο,
 Οὐδ' ἔχθρον μάλλον τοῖς μακάρεσσι θεοῖς.
 Τῆτο γὰρ ἐκφύγων κατὰ τὸν μεγακῆτεα πόντον
 Ἐ'μπορος, ἔ' τρομέει βένθεα, κ' ἔκ ἀνέμους·
 Οὔτε θεῶν μῆνιν τόσον, ἔ'ς κατὰ πολλ' ἐπιορκεῖ,
 Οὔτε πόνον κατὰ γλυῦ, ἐντεάτ' ἀλλοδαπῶν,
 Ὅσον τῆς πενίας δνοφερὸν βλέμμα· ἀθρόα καὶ γὰρ
 προὔτραπεν ἐκφύγων ἔθνεα δ' ἔ'να κακῶν.
 Δῆλον, καὶ δύσποτμον, ἀναιδῆ, πᾶσι γέλοιοι,
 Νωθρὸν, ἀπιστὸν ἔ'πει ποιέεται πενία.
 Ἀ'φρονα, δύσηνον, καὶ ἀλήτιω, πῶχον, αἰπνον,
 Ἀ'θλιον, ἀγροῖκον, παίγνιον ὡστε τύχης.
 Πάσης ἀτυχίας βάθρον τὰ πλεῖστα ταρατῆς
 Η' πενί' ἀνθρώπων σακρυόεντα βίον.
 Βίαιος ἀρχομένους ὅσ' ἀνθεα γίνεται ὥρη,
 Η' δ' ὅσους καρπὸς ἢ καλ' ὀπώρα φέρει,
 Τόσους πάρισι κακῇ πενία κακῆ, τόσους βέβηλα,
 Τόσ' ἀλιτρ'· αὐτῶν γὰρ τίς κεν ἀριθμὸς ἔ'η;

Ρ' ἄρον ἀριθμῆσθαι νιφετῶ μένος, ἢ ἐχάλαζης,
 Δένδρ' ἀποθραύει ρίζ' ὅθεν ὄκκ' ἄνεμος.
 Οὔτις σῶσρα δίδοι πενιχρῶ χάριν, ἔτις ἀποινε.
 Οὔτε πένης ζώων ἐν λόγῳ, οὔτε θανῶν.
 Οὔ ποτέ τις πενίας σκοπελὸν κακὸν ἤπειτ' ἀπήμων
 Οὐ μὰ τὸν πλεῖστον τὸν χαρίεντα θεόν.
 Τῶν ἐκατὸν νηῶν ῥοφέει δέκα μήτε θάλασσα,
 μήτε ποσάδων πολλάκις ἰχθυφάγος.
 Τῶν χιλίων χίλιοι κακοδαίμονες εἰσι πένητες.
 Ἐχθισον πενία γίνεται πῆμα βροτοῖς.
 Ἐς ἰτέλος πενίας ὀλοώτερον ἔδ' ἐν ἰδέσθαι,
 πλὴν τῆς Ἀδικίας, ἢ μάλα δὴ κακίων.

*Improba Pauperes nocuit mortalibus una
 Plus superis cunctis, saeva, grauisq; Dea.
 Vestibus & gaudet laceris, & pallida semper
 Ora fame est: nec mas, fœmina & illa nec est:
 Non est illa homini similis, non illa animanti.
 Hoc monstrum secum tristia cuncta tulit.
 Tartarus hanc genuit Nocti coniunctus, at illa
 Pœna viris facta est, exitiumq; graue.
 Sordida nutricum fuit illi copia multa:
 Nam fuit obstetrix improba Stultitia.
 Segnities cepit, quam nutrit inde, puellam:
 Discinctumq; dedit & vera Delicium.
 Vilibus arte carens inuoluit Inertia pannis
 Frigora per brumæ: hoc tempore nata fuit.
 Se comitem querulam mox illi iunxit Egestas,
 Cui Pauor & Luctus charus amicus erat.
 Hinc Solitudo atque Pudor colludere sueti:
 Et mala Formido, nulla & Amicitia.
 Nec magis horrendum monstrum mortalibus ortum est,
 Inuisum superis calicolis & magis.
 Hoc fugiens per monstriferum mare nauita Ventos
 Mercator spernit, nec maris alta timet:
 Nec tanti superum facit, hos cum peieret, iram,
 Non quæ fert tellus, quæque pericla mare,
 Quanti Pauperie aspectum toruum inde malorum
 Ausugere hortatur plurima turbâ procul,
 Iure quidem: infelix, seruus, ridendus, inersque*

Fis pauper; pudor hunc excidit atque fides.

Insonnis, demens, querulus, mendicus, & erro est.

Implacidus, ludus stantis in orbe Dea.

Pauperies est una mali certissima sedes,

Vita superposita est qua lacrymosa virum.

Quot flores verno nascuntur tempore, vel quot

Utilis autumnus dulcia poma tulit;

Tot mala Pauperiem, tot ponè impura sequuntur,

Tot delira, quis hac dinumerare queat?

Sed citius quando conuellunt robor a venti,

Percipias numerum grandinis atque niuis.

Pramia seruato donat pro paupere nemo.

Vinat, vel pereat, nulla inopis ratio est.

Pauperia illa sus scopulum nemo attigit unquam:

Testificor Pluti numina magna Dei.

Nauius è centum haud sorbet Neptunus & vnda

Sape decem; reliqua marmora tuta secant:

Sint inopes si mille, videbis mille misellos.

Pauperies cunctis denique dira lues.

Qua pestis non vlla viris nocet acrius vrgens.

Est peior multo sed tamen improbitas.

Hunc Deum, quem alii potentissimum putarunt, quidam crediderunt imbecillum ac debilem esse, quia sine virtute non posset homines ad honores extollere, aut elatos retinere. quare scitè dictum est;

οὐτ' ἀρετῆς ἀτερ ὄλβος ἐπίσταται ἀνδρῶς ἀέξειν,

οὐτ' ἀρετὴ ἀφένοιο.

Tollere mortales nequeunt virtute carentes

Diuitia, aut inopem virtus.

Nam utraque conspirent necesse est ad mortalium felicitatem. Filiam habuit Euribeam, de qua meminit Apollodorus lib. i. Bybliothecae. Sed insulsus est omnino qui Plutum aut fuisse Deum, aut fuisse aliquid omnino putarit: quoniam antiqui singulis animorum motibus proprios Deos praefecerunt, ne quid diuina prouidentia non gubernari crederetur.

¶ Nunc quid haec significant perquiramus. Plutus è Cerere & Iasione natus esse dicitur, quoniam opes è praediorum prouentu, & ex agricolarum diligentia nascuntur. Est autem dictus Iasion ἀπὸ τοῦ ἰάσθαι, siue à medendo, quia Ceres medetur inopiae

mortalium. Quòd Plutus factus est cæcus à Ioue, quoniam viris bonis Iupiter inuideret; quid hoc tam scelestum & impium facinus significat? an potest bonitas diuina impuris fauere, ac bonos persequi? Cum Iupiter sit fatum, & vis illa mentis diuinæ quæ res humanas gubernat, cum modò huc, modò illic facultates pro arcano & inexplicabili Dei iudicio transferat, arbitrati sunt nonnulli illud temere fieri, quare cæcum diuitiarum Deum esse dixerunt. Hoc autem ita accidit, quia diuitiarum possessio illis non solùm concedebatur, qui vel ingenio, vel robore, vel aliquo virtutis genere præstarent cæteris, ac seruatum fuit apud antiquos, sicuti testatur Lucretius libro sexto;

Et pecudes, & agros diuisere, atque dedere

Pro facie cuiusque, & pro viribus, ingenioq̃.

Neque tamen præmium virtutibus oportuit proponi diuitias, cum virtus per se expetenda sit à viris bonis. Nam qui propter præmium virtutis virtutem amplectitur, aut vitia relinquit propter metum pœnarum, is non est planè vir bonus: iure igitur Plutus factus est cæcus à Ioue. Hunc potētissimum existimarunt ac nobilem, quia & virtuti diuitiæ vulgo adæquentur, cum tamen vera nobilitas sola sit virtus; at vulgus quod caret virtute, pro ea introduxit opes. Deinde cum multitudo hominum creuisset, auctaque fuisset singulorum audacia & inertia, leges latæ sunt, prædia singulis assignata, & certi agrorum termini statuti. Inde rapinæ, latrocinia, rerum alienarum direptiones inceptæ. Cum igitur alij pro comparandis opibus nulli labori parcerent, nullumque periculum deuitarent, quibus tamen repugnante fortuna nihil commodi accidebat, aliis contrà omnia succederent feliciter, nunc cæcam fortunam, nunc cæcum diuitiarum Deum appellarunt. Atque ita ficta est fabula, quòd cum Plutus antea fuisset perspicax, Iupiter viris bonis, ad quos prius solos accedebat, inuidit; & idcirco illum cæcum fecit, qui nullo postea delectu ad quosuis accedere coactus est. Vulgus enim mortalium ea quæ fiunt, quorum certam causam non videant, non quidem diuina providentia gubernari, sed fortuitò accidere arbitrantur. Tantus honor postea diuitiis accessit, vel quòd illæ non sine prudentia & industria parari cœperint, vel quòd multa commoda humanæ vitæ præberent, vt Plutus nullo Deorum fuerit

fuerit habitus inferior. Nunc verò virtus omnis, & scientia, & probitas sanctissimæ diuitiarum Maiestati cedere cogitur; maioremque honorem obtinetis, qui largiri potest cum libeat, quamuis sit amens, & sicarius, & latro; quam prudentissimus quisque, & integerrimus, & qui multa beneficia in omnes ciues suos contulerit.

NATALIS CO- MITIS MYTHO- LOGIÆ

LIBER TERTIVS.

Quàm praeclarè dicta de inferis excogitata sint ab antiquis.

SAPIENTISSIMI & optimi sanè illi homines fuerunt, illustris. Campeggi, qui primi inter mortales hanc opinionem introduxerunt, quòd anima nostra immortalis existens, postquam fuerit ex his corporum vinculis soluta, ad seuerissimos iudices accedat, ibique pro meritis vel ingentia præmia, vel grauissima supplicia sortiatur. Nam si nulla esset veræ religionis, si nulla Christianæ veritatis cognitio, poterat tamen vel ratio ista ita hominès ad probitatem informare, vt se potius præmiis dignos præberent, quam vt vitare supplicia conarentur: quam ipsam veritatem Iesus Christus postea clariùs intelligere volentibus omnibus nationibus explicauit. Quid enim tam potest ab omnib. sceleribus animos hominum retrahere, quam si sibi persuaferint omnibus tum reddendam esse anteactæ vitæ rationem, cum neque mentiri, neque tergiuersari licebit; sed omnia quæ fuerint nefariè in vita commissa, vniuersis gentibus conspicua, tanquam maculæ, aut putrescentes pustulæ in corpore apparebunt? Quæ leges ciuiles, quæ consuetudo ciuitatum, quæ seueritas iudiciorum tantum potest in animis hominum? His enim neglectis multa flagitia clam committi possunt, & nonnulli tormenta parui faciunt, & mortem, si res ita poscat, æquissimo animo perferunt. At vbi neque

tunc tamen finem laborum & calamitatum sibi adesse sentiunt, mirum est quantopere ab ipsa conscientia, & ab æternorum suppliciorum metu retardantur. hoc ita esse facile fuit viris bonis & temperantibus persuadere: at multitudini, quæ non nisi crassiore quodam modo allicitur aut impellitur, non faciebant hæ rationes satis ad persuadendum: sed multa apud inferos terribilia, & vel dictu horrenda ficta sunt, multa ad voluptatē excogitata, quibus rudiores homines ad probitatem adducerentur. Quis enim non commoueretur magnopere, cum sciret post mortem sibi ad eundam esse paludem Acherontis, quæ prima excipiebat obuias animas? cum terribilis animarum portitor Charon squallidus, barbæque promissa, ac rutilantibus oculis nigræ nauiculam gubernaret, & nigro malo annexa caliginosa antenna velificaret? cum Phlegethontem animo complecteretur frementibus flammarum undis conuolutum? cum Cocytus subiret grauissimus & tristissimus amnis, cuius fremitus querularum animarum voces imitabatur? cum Cerberus triceps, cum seuerissimi iudices, cum Furia venirent in mentem, quæ singulos cogere per varia tormēta commissa scelera fateri, quis intrepido animo aliquod flagitium aggrediretur? Accedebat ad terrorem terribilis inferorum tyranni vultus, stridularumque cathenarum strepitus à vinctis animabus tractarum. sonabant plagarum verbera, quæ fontibus infligebantur. undique exaudiebantur cruciatarum animarum lamentationes. Hæc tametsi à nonnullis parui fierent ac deriderentur; tamen nemo erat, qui extremum vitæ præsentis diem sibi adesse sentiret, quin magnopere formidaret, atque vniuersæ vitæ suæ rationem ad hæc non timenda, si fieri posset, quam paratissimam esse non cuperet. Vnum est enim morituris bonum viaticum innocentia, recteque præteritæ vitæ recordatio, quæ sola nos intrepidus ad omnium iudicium præsentiam, & ad omnia pericula perducit. Ex altera parte nos hortabantur sapientes ad probitatem ingētibus & iucundissimis voluptatibus propositis in campis Elysiis. Nam quicumque virorum bonorum instituta seruasset, sancteque vixisset. hic in beatorum cœtum deducebatur, vbi omnis generis ferax erat tellus fructuum; aquæque de fontibus lymphidissimis fluebant, ac prata variis floribus ver perpetuum agentia vestiebantur. ibi cœcilia erant philosophantium, ibi theatra poetarum, ibi cyclici chori, ibi musica

oblecta

oblectamenta, ibi cōcinna & elegantia conuiuia, voluptasque nulli molestia coniuncta. Neque enim calor immodicus, nec frigus sentiebatur, sed aer semper erat salubris & temperatus, neque vehementioribus solis radiis inflammabatur. Quod est enim suauissimarum auicularum genus, quod ibi nō mirificos concentus exerceret? aut quæ arbores sunt odoriferae, quæ nō semper amœnissimis floribus vestirentur? hinc lites, hinc inimicitia, hinc odia, hinc latrocinia, hinc doli, hinc periuria, hinc inuidia exulabat. Hic felicissima vita, & ab omni molestia tranquilla sine mortis aut ægritudinis metu traducebatur, vt dicebāt. Quod felicitatis genus illis solis expositum erat, qui sancte pieque vixissent, aut qui peccata quidem non nulla, sed medicabilia & leuia commisissent; quæ quodam in loco non longè ab hoc expurgabātur. His rationibus ad corporis voluptates pertinentibus (alias enim voluptates vulgus non percipiebat) alijsque similibus conati sunt antiqui multitudinis animos partim spe voluptatum, partim metu suppliciorum ad iustitiam, vitæque integritatem reuocare. Sed quoniam primus omnium mortaliū Pluto istas rationes excogitauit, vt sensit Hecataeus, hunc esse locorum illorum Regem crediderunt: sicuti ventorum Æolum, quia mutationes ventorum prior obseruasset; Lunæque amicum Endymionem, quia lunæ cursum prior & mutationes percepisset. Et quoniam de Plutone verba fecimus, nunc quæ formidabilia fuisse crederentur in eius regno, inuestigemus, ac primū de Acheronte loquamur.

De Acheronte.

Cap. I.

Scriptum reliquit diuinus Plato in Axiocho, si modò legitimus est eius scriptoris dialogus, Opim & Apollinem tabulas quasdam æneas in Delum ex Hyperboreis detulisse, in quibus scriptum erat, animam, postquam fuerit à corpore exoluta, in ignotum quendam subterraneum recessum peruenire, vbi Regia sit Plutonis, nihilo minor quàm Iouis sit aula. Nam cum medium globosi orbis terra obtineat, superius hemisphærium Iupiter & eius filii gubernant, cum inferiori Plutoni Iouis frater & nepotes dominantur. Sed antequam ad Plutonis regiae vestibulum peruētum sit, vbi porta ferrea firmissimis pessulis claustrisq; offirmata excipit adēites, primus est Acherō fluius, post quē Cocytus, ac alii deinceps, vt explicabitur.

Hunc fluvium igitur Acherontem, qui primus accedentes ad inferos mortuorum animas excipit, ac traiciendus est, nonnulli Cereris, alii Terræ filium esse fabulantur, quem alii alia de causa missum fuisse ad inferos dixerunt. Acherontē fluvium esse, qui in Acherusiam paludem illabatur, ita scripsit Plato in Phædone; τούτου δὲ καταντικρὺ καὶ ἐναντίως ῥέων Ἀχέρων, ὃς δι' ἐρήμων τόπων ῥεῖ ἄλλων καὶ δὴ καὶ ὑπὸ γλῶ ῥέων, εἰς τὴν λίμνην ἀφικνεῖται τὴν Ἀχέρουσιάν, οὗ αἱ τῶν τελευτηκότων ψυχαὶ πολλῶν ἀφικνεῖνται καὶ τινὰς εἰμαρμένους χρόνους μέναισαι, αἱ μὲν μακροτέρους, αἱ δὲ βραχυτέρους, πάλιν ἐκπέμπονται εἰς τὰς τῶν ζώων γενέσεις. *At contra, e regione huius fluit Acheron, qui per alia loca desertalabitur, atque sub terram occultatus in Acherusiam paludem ingreditur: quo multa mortuorum animæ perueniunt. Ibi tempora quadam diuinitus statuta alia longiora, alia breviora expectantes rursus in animalium ortus relabuntur.* Alii contra non ingredi, sed egredi ex Acherusia palude Acherontem fluvium putarunt, ut sensit Strabo libro octavo, qui Acherontem scribit in portum Chimerium dulcem multis acceptis fluminibus intrare, atque eum sinum dulcem efficere, qui non procul distat ab Ephyra Thesprotorum ciuitate, quem etiam Acherontem & Daulium inquit in Alpheum irrumperere. Huic fluuiio datum esse nonnulli inquit id nomen, quoniam Cereris, Proserpinaeque, ac Plutonis templa, quæ magno in honore apud Triphylicam Hypanam fuerunt, alluebat. Enimvero scire conuenit duo fuisse flumina variis in locis eodem nomine appellata. fuit Acheron fluuius in agro Brutio iuxta Pandosiam, ubi Molossorum Rex Alexander ab oraculo Dodonæo deceptus, trucidatus fuit, ut ait Strabo libro sexto; cum iuberetur Acherontem atque Pandosiam deuitare: isque arbitratus esset ea esse loca in agro Thesprotio, quæ erant eo nomine per id tempus celeberrima. Alius item fuit Acheron Epiri fluuius ex Acherusia palude defluens iuxta Pandosiam ciuitatem, qui multis fluminibus auctus, ut dictum est, in sinum Ambracium illabebatur. Erat autem Acherusia palus, per quam sub terra dictus est Acheron in Mariandynorum regione defluere, ut ait Apollonius libro 2.

καὶθεν δ' ἔμαλα πάλυ δι' ἑξ ἄλλος ἀντιπέρασαν
 γῆν μαριανδυῶν ἐπικέλαστέ νοσήσαντες.

Ἐνθα μὲν εἰς αἶδαο καταβάτις ἐς ἰκέλευθος,
 ἀκτὴ τε προβλής Ἀχέρουσιās ὑψόθι τείνει,
 δινήει τ' Ἀχέρων αὐτὴν διὰ νηόθι τέμνων
 ἄκρης ἐκ μεγάλης προχοῆς ἴησι φάραγγος.

Inde iter exiguum redeuntes per mare, terram

Ibitis ad Mariandynam ἐ regione locatam.

Est ibi Tartarei descendens ianua Ditis:

Atque altè tellus Acherusia prominēt. inde

Hanc Acheron scindens sub terra vortice multo

Voluitur: atque specu de magno effunditur vnda.

Hæc palus Acherusia non multum à Cichyro oppido distabat, vt ait Paus. in Atticis. & Strabo libro quinto proximam fuisse scribit Miseno promontorio, quæ deinde reducta profundum litus in sinu Baiano aperiebat, aquasque præbebat sanandis morbis accommodatas. Cùm essent igitur duæ Acherusiæ, altera in agro Brutio, altera iuxta Pandosiam in agro Thesprotio, siue in Epiro apud urbem Heracleam, non procul à Sinope: iuxta hanc Epiri Acherusiam Acherontem fluuium inferorum fluere scripserunt antiqui, quem sub terram immergi, & inferos vsque peruenire, paludemque ibi altissimam efficere crediderunt. Iuxta hanc Acherusiam fuit descensus ad inferos, vt scripsit his verbis Aretades Cnidius in libro secundo rerum Macedonicarum, & repetiuit perdoctus Apollonii enarrator: ἡ περὶ Ἡράκλειαν Ἀχέρουσιās καλουμένη πανταχόθεν ἐκ θαλάσσης ἐστὶν ὑψηλή τε καὶ ἀπόκρημνος, καὶ ἀπονέου-
 κεν εἰς δυσμὰς εἰς τὸ πρὸ τῆς Βιθυνίας πέλαγος· καὶ προσπίπτον αὐτῇ τὸ κύμα σφοδρούς ἀποτελεῖ ἤχους. καὶ περὶ τῶν ἐπ' ἄκρης αὐτῆς πεφυκῶν πλατάνων, καὶ τοῦ ἐπ' αὐτῇ πεδίου καὶ δοκεῖ αὐτόθι κατάβασις εἰς αἶδου ὑπάρχειν. *Acherusia vocata, quæ est iuxta Heracleam, vbi que alta est & præceps supra mare, atque in occidentē respicit in mare Bithyniæ: cui vnda incidens ingentes sonos efficit. Huius in summa parte nascuntur platani, & in eius planitie; ibique videtur esse ad inferos descensus.* quod scripsit etiam Nymphis Samius in primo Heracleæ. Nam apud eum fluuium speluncam fuisse, quæ duceret ad inferos, creditum est, vt scripsit de prædictorum scriptorum sententia Apollonius in secundo Argonauticorum:

ἐκ δ' αὐτῆς εἰσω κατακέκλιται ἡ πύργονδα

κοίλη ὑπαιθα γάπη, ἵνα τε σπέος ἔς' αἶδα
 ὕλη καὶ πέτρῃσιν ἐπιρρεφές· ἐνθεν αὐτὴ μὴ
 πηγυλὶς, ὀκρυόεντος ἀναπνεύσασα μυχῷ
 συνεχές, ἀργινόεσσαν αἰεὶ πῶδι τέτροφε πάχνω.
*Nec procul, interius prospectat terra propinqua,
 Ad medium conuersa diem, spelunca remittit
 Frigida, ubi exhalat graueolentes &que vapores
 Semper & hac aluit se circum cana pruina.*

Ex hac palude Acheron fluuius in mare fluit, quod est orientem versus, de quo nunc loquimur: qui cum sub terram occultetur, mox per quandam speluncam vallemque emergit, tanquam ab inferis, ad quos per multum spatium accedere creditur, ut est apud eundem poetam;

ἐνθα δὲ καὶ προχρᾶι ποταμῷ Ἀχέρωντος ἔασιν.
 ὅς τε δι' ἐξ ἄκρης ἀνεβύγεται εἰς ἅλα βάλων
 ἠοίλω· κοίλη δὲ φάραγξ κατὰ γῆ μιν ἀνωθεν.

Hic Acherontes vasti sunt ostia fluminis:

*Qui summa de parte fluens prorumpit in aquor
 Eorum: reuocat valles in luminis auras.*

Fama est hinc & per hanc speluncam Herculem Cerberum in lucem eduxisse, ut in his scripsit enarrator Nicandri: Ἀχέρων δὲ ποταμὸς ὃν Ἡρακλεία τῆ ποντικῇ, ἐνθα τὸν τῷ ἄδ' κωϊά Ἡρακλῆς ἐξέγαγε, καὶ ὁ λόφος Ἀκόνιτος λέγεται. *Acheron fluminis est Heraclea Pontica, quā Hercules Plutonis canem eduxit, atque collis Aconitus dicitur.* Huius fluminis aquam insuauiſſimam fuisse, sicuti etiam Cocyti, scripsit Pausanias in Atticis, cuius alumna est alba populus, ut oleaster Alphei, populus nigra Eridani: quare cum ad Cerberum Hercules per eam portam accessisset, dicitur fuisse alba populo coronatus, cum ob caliginem tamen inferorum facta sit postea nigra illa corona, de qua apud Padum defossa nata est nigra populus, ut fabulantur. Hic Acheron dicitur è Gorgyra filium Ascalaphum habuisse, quem tamen quidem ex Orphne nymp̄ha Auerni suscepisse maluerunt, qui Proserpinam accusauit, quia ieiunium apud inferos soluisset: de quo ita scripsit Apollodorus Grammaticus libro primo: κατὰ μαρτυρήσαντος δὲ αὐτῆς Ἀσκαλάφου τῷ Ἀχέρωντος καὶ Γοργύρας: cum testimonium aduersus ipsam dixisset *Ascalaphus Acherontis & Gorgyra filius.* Quare Ascalaphus vel iustus accusator ob accusationis inuidiam

inuidiam fuit in bufonem mutatus. Dicitur fuit Acheron ἀπὸ τῆς ῥέου ἄχος, quia fluant vndæ molestiarum scilicet. nam, vt ait Isacius, ῥεῖ ἀχὴ καὶ λύπαι τῶν τεθνηκότων συλλεγέων: quia dolores scilicet & mœrores coniuñtorum mortuis magnis vndis deuoluantur. Ego tamen illorum sententiæ potius accesserim, qui Acherontem dictum putarunt, ab Acheronte illo qui in iis locis regnavit, vt scripsit Andro Teius in sua nauigatione. Atque ex his patuit primum Acherontem descendentes ad inferos animas excipere solitum, & Cereris, vel (vt aliis magis placuit) Terræ fuisse filium. Hunc quia potum præbuerit Titanibus aduersus Iouem pugnantibus, ad inferos detrusum crediderunt, qui ex Acherusia deflueret per loca subterranea, atq; per vallem profundam rursus ederetur in lucem, aquamque haberet insuauissimam.

¶ Hæc illa sunt quæ de Acheronte fabulosè scripta inueniuntur, quæ cur ficta sint, nunc perquiramus. Cur Acheron primus excipit mortuorum animas? quia cum morituri sunt homines, torpor quidam mentem animumque ita labefactat, vt propinqua mors esse facilè sentiatur. tunc enim conscientia, rerumque gestarum memoria animum perturbat: quæ palus est omnibus primùm traicienda, vt fabulosè fingitur à poetis: neque enim in hac præteritæ vitæ inuestigatione potest animus non magnopere commoueri. Cereris autem siue Terræ filius hic fluuius dicitur, quoniam vniuersa animi molestia & perturbatio aut ex acquirendarum aut seruandarum diuitiarum studio nascitur. Hic fluuius potum Titanibus aduersus Iouem pugnantibus præbuit, quoniam multæ iniquæ cogitationes aduersus sacra Dei mandata insurgunt, quas si animus diutius aluerit, à vera Dei lege desciscit, & in brutorum naturam delabitur. Vbi verò quis vir bonus vel etiam malus omnem spem in Dei clementia & benignitate collocauerit post hanc præteritæ vitæ ratiocinationem, tum mœror ille, qui Acheron dicebatur, per vallem profundam pectoris scilicet in lucem extollitur, atque lubens ad optimi iudicis Dei præsentiam contendit. Hic fluuius insuauissimæ aquæ esse dicitur, quoniam vitæ nostræ ratio, si diligenter perpendatur, multas habet insuauitates. Atque (vt rem paucis explicem) nihil aliud per hæc quæ sunt apud inferos ficta, significare voluerunt antiqui, quàm ita vitam nostram oportere

comparare, ut recordatio prateriti temporis quam maximè animos nostros ob innocentiam & integritatem consoletur in morte, & intrepidus ad omnem iudicium seueritatem nos perducatur. sub his enim fabulis omnes morituri hominis cogitationes exprimuntur. At nunc dicamus de Styge.

De Styge. CAP. II.

STYX item inferorum fluuius post Acherontem ad inferos accessuris se offert; quam alij ex aliis parentibus ortam crediderunt. Nam Hesiodus in Theogonia ex Oceano natam esse Stygem tradidit in his;

δὲν ἢ στυγὲ θυγάτηρ ἄφορβος ἢ κεανοῖο
πρεσβυτάτη νόσφιν δὲ θεῶν κλυτὰ δῶματα ναῖα
μακρῆσι πέτρῃσι κατιρεφέ· ἀμφὶ δὲ πάντη
κίοσιν ἀργυρείοισι πρὸς ἔρανὸν ἐσῆρικται.

Styx grauis, Oceani reflui de semine nata:

Qua procul à superis colit alta palatia, longis

Marmoribus suffulta: tenent & trinque columna

Argento è puro, & cælum firmantur ad ipsum.

Atque Pausanias in Arcadicis hanc ipsam fuisse etiam Lini poetæ opinionem scribit. Alij Acherontis, alij Terræ fuisse filiam crediderunt. Apollodorus Grammaticus è petra quadam apud inferos Stygem effluere inquit libro primo; τὸ δὲ τῆς στυγὸς ὕδωρ ἐκ πέτρας ἐν ἄδ' ἔρειον: *Stygis enim aqua è petra apud inferos fluit.* Hanc Pallanti quidam nupsisse arbitrati sunt, quidam Pirati, ut ait Pausanias, cui peperit Hydram. habuit filiam Victoriā ex Acheronte patre, ut tradiderunt nonnulli. cum huius filia, Victoria, Vis, Robur, Zelusque Ioui aduersus Titanas opem tulissent, illi nobilitatem hanc & dignitatem Iupiter concessit, ut sanctissimum iusiurandum per Stygem Dij haberent: quod testatur Hom. lib. 5. Odyss.

ἴσῳ νῦν τόδε γαῖα, καὶ ἔρανὸς θυρὸς ὑπερθεῖν,
καὶ τὸ κατὰ βόμβρον στυγὸς ὕδωρ, ὅστε μέγιστος
ὄρκος δὲνότατος τε πέλα μακάρεσσιν θεοῖσιν.

Hoc sciat & tellus, & vasti sidera mundi,

Quæque Stygis de fonte fluit venerabilis unda,

Quæ iuramentum est superis, numenq; beatis.

Sic etiam Apollonius in lib. 2. Irim per Stygiam aquam iuramentem introducit;

*Sic ait & Stygiam iuravit protinus Undam,
Qua superis veneranda Deis, quam fallere terror.*

Fingebant antiqui Victoriā huius filiam quidem fœminam esse super globo altero pede stantem, sed non alatam, tāquam lubricam; cui primus alas addidisse dictus est pater Bupalī & Athenidis, cum alij dicant Aglaophontem pictorem istud primum fecisse, alij Pergamenum Carystium. Erat iis illa pœna proposita, qui per aquā Stygiam peierassent, ut per quoddam temporis spatium ab epulis Deorum abstinerent, & ab omni Deorum consuetudine, ut testatur Hesiodus in Theog.

ἡ δὲ μὴ ἐκ πέτρης προρέει, μέγα πῆμα θεοῖσιν.

ὅς κεν τιὼ ἐπίορκον ἀπολείψας ἐπομόσῃ

ἀθανάτων, οἳ ἔχουσι κάρη νιφόροτος Ὀλύμπου,

κεῖται νήποτος τετελεσμένον εἰς ἐνιαυτόν·

ἔδ' ἐποτ' ἀμβροσίης καὶ νέκταρος ἔρχεται ἄσπον

βρώσιος, ἀλλὰ τε κεῖται ἀνάπνευστος καὶ ἀναυδός

στρωτοῖς ὅς λεχέεσσιν, κακὸν δ' ἐπὶ κῶμα καλύπτει.

αὐτὰρ ἐπὶ νῆσον τελέσει μέλαινας εἰς ἐνιαυτόν,

ἄλλος δ' ἐξ ἄλλου δέχεται χαλεπώτατος ἄθλος·

ἐννάετες δὲ θεῶν ἀπομείρεται αἰὲν ἰόντων,

ἔδ' ἐποτ' ἐσβαλίω ἐπιμίσχεται, ἔδ' ἐπὶ δαΐτας

ἐννέα πάντ' ἔτεα, δεκάτῳ δ' ἐπιμίσχεται αὐτῆς

εἰρήας ἀθανάτων, οἳ Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσι.

τοῖον ἄρ' ὄρκον ἔθεντο θεοὶ στυγῶς ἀφθιτον ὕδαρ:

Supplicium superis de petra profluit Unda,

Quam si quis Divum superiorum peieret, horum

Quae domus incolitur praecelsa nivialis Olympi,

Bis senos iacet infelix ex ordine menses:

Nectare & Ambrosia simul abstinet: in q̄, grabato

Decumbit mutus, oppressus membra Veterno.

As̄ ubi per longum morbum toleraverit annum,

Tum grauiora manent miserum certamina semper:

Ille nouem procul à Diuis depellitur annos:

Concilio totidem Diuorum q̄, abstinet, idem

Cum superis pariter conuiuia nulla frequentat:

Pristina conditio decimo cui redditur anno.

Tantus honor Stygiis iuratis additur Undis.

Tum idem poeta declarauit qui ritus in Deorum iuramentis seruaretur, dicitque Irim poculum aqua Stygia plenum men-

tientibus Diis afferre solitam, cum Iupiter ita iuberet, ut est in his carminibus:

καί ῥ' ὅστις ψεύδεται ὀλύμπια δώματ' ἐχόντων,
 Ζῦς δέ τε Ἴρις ἔπεμψε θεῶν μέγαν ὄρκον ἐνείκαι,
 τηλόθεν ἐν χρυσῆι προχόῳ πολυώνυμον ὕδωρ
 ψυχρόν, ὃ τ' ἐκ πέτρης καταλείβεται ἠλιβάτοιο
 ὑφίλης, πολλὸν δὲ ὑπὸ χθονὸς θυροδείης
 ἐξ ἱερῆ ποταμοῖο ῥέει διὰ νύκτα μέλαιναν
 ἠ' κεανοῖο κέρας· δεκάτη δ' ἐπὶ μοῖρα δέδασαι.

*Cum quis de superis mendacia dixerit, Irim
 Iupiter afferre hinc iuramentum sibi mandat
 Aurato in cyatho lympham, celeberrima sensim
 Quae fluit ἐπὶ πετρά, & paulatim labitur alta.
 Sub terris fluit, & tenebras per noctis opaca
 Flumine de sacro: cornu maris Atlantae.*

Nam decima Oceani pars est Styx ipsa profundi.

Alij honorem illum datum fuisse Stygi dixerunt, quia coniurantium Deorum aduersus Iouem, cum illum vincere voluerunt, infidias patefecerit, ut sensit Isacius. vbi fuerit Styx verè, multa est controuersia apud scriptores: nam alij non procul à Lucrino portu, Auernoque lacu in sinu Baiano existimarunt: quod fiebat fraude sacerdotum, qui ut fructibus amœnissimi loci potirentur, & multis fructiferis arboribus confiti, illum consecratum inferis esse dicebant, nullique, nisi placatis per solennia sacrificia manibus, locus putabatur adeundus. Ibidem cum fons esset scatens aquis fluuiialibus, & in mare defluens, omnes ab eius aqua abstinebant, quòd aquam Stygiam è sermone sacerdotum esse opinarentur. At Herodotus, vbi de Nonacri ciuitate loquitur in Erato, ita de aqua Stygia scripsit: ἐν δὲ ταύτῃ τῇ πόλει λέγεται εἶναι ὑπ' Ἀρκάδων τὸ στυγὸς ὕδωρ. καὶ δὴ καὶ ἐστὶ τοιόνδε τι ὕδωρ ὀλίγον φαινόμενον ἐκ πέτρης σάξδι εἰς ἄγλος· τὸ δὲ ἄγλος, αἰμασιῆς τις πρὸς θεῶν κύκλος. ἡ δὲ Νώνακρῖς, ἐν τῇ ἢ πηγῇ αὐτῇ τυγχάνει εἶσα, πόλις ἐστὶ τῆς Ἀρκადίας πρὸς Φενεῶ. *In hac autem ciuitate dicitur aqua esse Stygia ab Arcadibus. Est autem huiusmodi: apparet aqua exigua in vas quodam defluens, quod sapis cuiusdam circulus ambit. atque Nonacris, vbi fons ille existit, ciuitas est Arcadia parum distans à Pheneo flumine. Hanc aquam memoriae prodidit Pausanias in Arcadicis è prærupta rupe ad*

Non-

Non acrim in præcelsum saxum guttatim cadere, ac inde flui-
uium Crathim delabi, cuius potus perniciosus est omnibus a-
nimalibus. Sed neque illis solum perniciosa est aqua, verum
etiam omnia metallorum genera ab ea solui dicebantur, ne-
que vllum erat vas quod aquæ vim sustinere posset. Declarauit
Plato in Phædone non solum quo pacto deflueret Styx apud
inferos, sed etiam qui illi color adesset: ὁ τέταρτος ἐκπίπῃ εἰς
τόπον πρῶτον δ' ἀνόν τε καὶ ἄγριον, ὡς λέγεται· χροῖμα δὲ ἔχοντα
ὄλον οἶον κυανός· ὃν δὴ ἐπονομάζουσι στύγιον· καὶ πρὸ λίμνης
ποιεῖ ὁ ποταμὸς ἐμβάλλων στύγα. *Quartus incidit prius in
locum grauem ac ferum, ut aiunt: coloremque habet cya-
neum propè: quem fluiuum Stygium nominant: & palu-
dem, quam hic fluiuus ingressus facit Stygiam.* Hic fluiuus,
quoniam fuit sub terra, aquamq; habet insuauissimam, credi-
tus est ad inferos vsque descendere, & esse fluiuus inferorum,
qui ob insuauitatem suam dictus est Styx, quasi στυγρός, quod
odiosum significat apud Græcos. Hoc in flumine cum alia cō-
plura monitrosa esse dicerentur, tum pisces ita graciles, vt ma-
gis piscium vmbriis similes, quam piscibus viderentur, vt ait
Pausanias in Phocicis. Hic erant omnia animalia nigra, & ra-
næ nigræ, vt ait is poeta:

*Esse aliquos manes, & subterranea regna,
Et contum, & Stygio ranas in gurgite nigras,
Atque & natransire vadum tot missa cymba.*

Nam cum loquerentur poetæ de rebus fabulosis, illis omnia in-
iunxerunt, quæ res veras consequi solent, quo probabiliores
viderentur. hæc ea sunt, quæ memoriæ prodita fuerunt de Sty-
ge. Nunc ex his veram sententiam eliciamus.

¶ Vbi de Acheronte loqueremur superius, diximus Ache-
rontem esse mærorem illum ac tristitiam quæ nasceretur in
mente hominis morituri è consideratione rerum præterita-
rum; at Styx odium est illud erga transacta facinora, quod pœ-
nitentiam consequitur. cum enim peccata præterita odio ha-
bere incepimus, tunc dicuntur animæ Stygiam paludem tra-
iicere, quæ ex Acheronte exoritur. At qui ad fluminis ipsius or-
tum suam orationem cōuerterunt, illi omnem vim aquarum
Oceano concedentes eò flumina omnia confluere, & ex illo
fontium imbriumque materiam manare crediderunt. Rursus
qui ex aere in locis cauis sub terra concreto & in aquam verso

dulcium aquarum vim oriri purarunt, illi Terræ filiam Stygem, ut cetera flumina, arbitrati sunt: quare non est absurdum si res eadem aliis de causis varios ortus apud fabularum inuentores fortita sit. Quòd autem honori illum consecuta sit Styx, quia Ioui aduersus Titanas fuerit auxilio, vel quia Ioui infidias indicasset, nihil aliud significare voluerunt antiqui, nisi principes suos à singulis nationibus esse pro viribus in imperio retinendos, si viri boni sint præcipuè: atque principes ipsos munificos esse oportere erga illos, qui sceleratorum proditiones & infidias patefaciunt: qua re nihil esse potest neque sanctius, neque ad seruandas ciuitates accommodatius. ac de Styge satis, nunc de Cocyto dicamus.

De Cocyto. CAP. III.

COCYTUM quoque defunctorum animarum multitudi-
dini transeundum esse fabulati sunt antiqui, priusquam
ad inferos deueniretur. hic fluuius & quò illabatur, & vnde oriatur, ita patefecit Plato in Phædone: *ὁ δὲ ἐμπροσθὼν ὄντα ἄρα, καὶ δὲ γὰρ δυνάμεις λαβὼν ἐν τῷ ὕδατι, δὺς κατὰ τῆς γῆς, πρὸς αὐτὸν λιπόμενος, χωρεῖ ἐναντίως τῷ πυριφλεγέθοντι καὶ ἀπαντᾷ ἐν τῇ ἀχερσειάδι λίμνῃ ἐξ ἐναντίας. καὶ ἔδὲ τὸ τέττα ὕδωρ ἔδεινι μίγνυται, ἀλλὰ καὶ ἕτος κύκλῳ περιελθὼν, ἐμβάλλει εἰς τὸν τάρταρον, ἐναντίως τῷ πυριφλεγέθοντι. ὄνομα δὲ τέττω ἐστίν (ὡς οἱ ποιητὰὶ φάσκουσι) κωκυτός.* Hic vero hic delatus, magnasque vires ab aqua assumens, terramque ingressus ac circumuolutus contrarius fuit Pyriphlegethonti, illique sit obuius in stagno Acherusia: neque huius aqua cum alia commiscetur, sed in gyrum circumuolutus in tartarum irrupit Pyriphlegethonti aduersus ipsius autem nomen est (ut aiunt poetae) Cocytus. Fabulati sunt antiqui Minthem nympham non indecoram fuisse Cocyti filiam, quam ubi Proserpina cum Plutone deprehendisset, tam diu indignationem dissimulauit, donec Pluto recederet. Deinde post grauem reprehensionem in mentham herbam conuertit, & de prisco nomine appellauit. Istud cum in monte Pylo propinquo accidisset, mons etiam nomen inde accepit ut ait Softratus in secundo introductionis fabulosæ historiæ. Fratrem etiam spurium, qui furto conscius assensisset vel propter metum, vel propter reuerentiam Plutonis, in syluestrem herbam propè similem odore & aspectu con-

Et conuertit. Scripsit Homerus in libr. λ. Odyss. Cocytum & Pyriphlegethontem in Acherontem perfluere, cum sit Cocytus tanquam riuus Stygis, vt patet ex his:

ἔνθα μὲν εἰς Ἀχέρωντα πυριφλεγέθων τὲ ῥέεσι,
Κωκυτός θ', ὃς δὴ στρυγὸς ὕδατος ἐστὶν ἀπορρώξ.

*Atque Pyriphlegethon, Cocytusq; è Styge labens
Immensas Acherontis aquas mox fluctibus auget.*

Neque plura ferè de Cocyto memoriæ prodita sunt ab antiquis, nunc veritatem ex his eliciamus.

¶ Dicitur est autem Cocytus à querelis & lamentationibus, vt nomen ipsum significat, & veluti testatur Plato in tertio libro de rep. quia morituri plerique post commissorum pœnitentiam lamentantur, quia illa contra Dei optimi omniū parentis leges cōmiserint. Alij maluerunt dictum esse, quia queruntur & grauius ferunt, quia res charissimas sint relicturi: alij ob lamentationes coniunctorum dictum putant hunc fluuiū, qui morituris est transeundus. Neque potest quispiam ad inferos accedere, nisi per hæc flumina, vel (vt veriùs dicam) per turbulentissimas has animi cogitationes, quas antiqui per suas fabulas significarunt. Qui quidem ita viuendum esse per hæc figmenta ostendebant, vt intrepidi essemus ad omnem post mortem fortunam. Nunc dicatur de Charonte.

De Charonte. CAP. IIII.

CHARON verò, cuius nomen lætitiā significat, qui fuit Erebi & Noctis filius, vt sensit Hesiodus, qui in Theogonia omnia prope inferorum monstra ex iis nata esse affirmavit, portitor animarum & trium horum fluuiorū nauta dicebatur. Erat quidem præter hos Phlegethon siue Pyriphlegethon, de quo cum fabula in idem recidat cum Cocyto, plura dicenda nō putauī. Hic Charon dictus est ab antiquis grandæuus, & à Polygnoto pictore senex pingebatur: qui Minyadem poësim fortasse secutus fuit, in qua erat de Charonte huiusmodi sententia:

*Atque hic exanguis longæuus portitor Umbras
Puppe vehit patula.*

Sic etiam Virgilius lib. sexto Charontem senem esse demonstrauit, vbi illius formam describit:

Portitor has horrendas aquas & flumina seruat

*Terribili squallore Charon, cui plurima mento
Canities inculta iacet, stant lumina flamma:
Sordidus ex humeris nodo dependet amictus.*

Hic erga omnes implacidus esse dicebatur, quos traiciebat, neque Reges ac principes ciuitatum à reliqua multitudine putabat differre, cum omnes vno ordine nudos, & omnibus bonis spoliatos cerneret, vt testantur ea carmina:

καίθ' ὁμῶς ὅ τ' ἄτυμβος ἀνὴρ, ὅς τ' ἔλαχε τύμβος.
ἐν δ' ἰὴ τιμῇ ἰὸς κρείων τ' Ἀγαμέμνων.

Θερσίτη δ' ἴσος Θέτιδος παῖς ἠὲ κόμοιο.

πάντες εἰσὶν ὁμῶς νεκῶν ἀμφοτέρωθεν κάρηνα,
γυμνοὶ τε ξηροὶ τε, κατ' ἀσφοδελὸν λεμῶνα.

Mortuus est æque tumuli qui haud cepit honorem,

Quiq; fuit nactus prægrandis pondera saxi.

Non Iro magis est Agamemnon clarus: & ipsi

Thersita similis Thetidis pulcherrima proles.

Hi pariter nudi atque inopes per regna vagantur

Umbrarum, apta suis referentes præmia factis.

Testatur Lucianus in dialogo de luctu moris id fuisse apud antiquos, vt obolum numisma per exiguum in os singulis mortuis includerent, quod nauulum esse Charontis arbitrabantur, cum ita scribat: ὥστε ἐπεδ' ἄν τις ἀποθάνῃ τῶν οἰκείων, πρῶτα μὲν φέροντες ὄβολον, ἐς τὸ σῶμα κατέθηκ' αὐτῷ, μισθὸν τῷ πορθμεί τῆς ναυτιλίας γενησόμενον. *Quare cum quis è domesticis obierit, primum quidem obolum illi in os depositum nauulum portitoris fore arbitrantur.* is autem nummulus Danace à Græcis dicebatur, sicuti testatur Callimachus his carminibus in Hecale:

τ' ἔνεκα καὶ νέκυες πορθμήϊον ἔτι φέρονται

μῆνοι ἐπιπλοίων, ὅτι μὴ θυμιασέμεν αὐτοῖς

ἀλλὰ κενοῖς σωματέσσι νεῶς ἀχειροσσίας ἴσαν

βάθρον, καὶ δανάκης ἐπιδύεται ἔτις ἀπιών.

Idcirco nulli nauulum portare feruntur

Vrbe ex hac vita functi: nisi sacra feramus

Nos, & suffitus. aduent Acherusia templa

Ore illi vacuo: danace non indiget & illis.

Aristophanes autem in Ranis duos obolos postea nauulum eiusdem fuisse scripsit in his versibus:

ἐν πλοιαρίῳ τῶν νεκρῶν ἴσ' ἀνὴρ γέρον

ναύτης διάξει δ' ὄβολῶν μισθὸν λαβών.

Mercede capta nauta te senex Vehet

Binis obolis in naue parua protinus.

Neque tamen ea parua mercede semper contentus fuit, sed aliquando ab Atheniensium Imperatoribus, ne illi æquari multitudini cogherentur, auctum est Charonti stipendium, & usque ad triobolum peruentum est. Tanta fuit antiquorum nonnullorum dementia, ut inferos etiam auaritia & nummorum desiderio vexari arbitrati sint. dicitur nonnullos Charon viuos ad inferos traiecisse: nam Hercules, Vlysses, Orpheus, Æneas, Theseusque eo descendisse memorantur, quæ omnia ficta sunt, ut singula suis locis explicabuntur. Soli ex omnibus hominibus Hermionenses nullum naulum mortuis in os includebant, quod sibi breuissimum esse ad inferos descensum dicerent; quamuis ille poeta vndique tantundem itineris esse ad inferos inquit;

εἰς αἰδὴν ἰθεῖα κατήλυσις, εἴτ' ἀπ' Ἀθηνῶν

σεΐξις, εἴτε νέκυσ νέισσα ἐκ Μερόης.

μηδ' ἐγ' ἀνιάτω πάτρης ἀποτῆλε θανόντα

πάντοθεν εἰς ὄφρων εἰς αἰδὴν ἄνεμος.

Vndique recta tibi fera tartara, siue ab Athenis

Mortuus accedas, seu magis è Meroe.

Nec doleas procul à patria quòd fortè peribis,

Vndique nanque idem ad tartara ventus aget.

¶ Nunc quid hæc fabulosa significant explicemus. Charon Erebi & Noctis filius dicitur, qui animas trans Acherontem, & Stygem, & Cocytum ac Phlegethontem traiecit, quoniam ex illa hominum mente, quæ prius erat confusa, peccatorumque tenebris inuoluta, ac minimè examinata conscientia, prius illi motus qui superius nominati sunt, per illa flumina exoriuntur: deinde vbi innocentiae opinio, aut innocentiae proxima deliberatio in posterum integritatis seruandæ, surrexit, quæ per præteritorum scelerum pœnitentiam comparatur, cum piget summi Dei voluntatem, per auaritiam, crudelitatem, impietatemve offendisse; tum spes de bonitate Dei exurgit, atque inde lætitia, quæ nos trans ea turbulenta flumina traiecit; & Charon appellatur. Hæc ad seueros iudices intrepidus nos deducit, hæc in grauissimis periculis nos consolatur & adiuuat, hæc pro viatico est quocunque accedamus. Quare si, quis rectè confi-

deret, inueniet antiquos omnes animorum motus illos qui sub mortis tempus in homine nascerentur, sub his fluuiorum figmentis fuisse complexos. Nam cum senex sit Charon, quid aliud significat, quàm rectum consilium, & quæ ex illo concesso prouenit, lætitiâ? aut quæ alia lætitiâ in morituro homine excitabitur, quàm illa quæ nascitur ex opinione innocentiæ, aut è spe veniæ? Illa verò quæ ad obolos nautumque portitoris attinent, ego ridicula esse censeo, & pro simplicium muliercularum opinionibus inuenta, & tãquam ad inuentæ fabulæ probabilitatem admissa à sapientibus, si modò hæc ab illis manarunt. nunc de Cerbero dicamus.

De Cerbero.

CAP. V.

VBI superiora illa flumina mortuorum animæ traiecissent, tum Cerberus atrocissimus canis inferorum custos in spelunca quadam ante fores Plutonis recumbebat; qui omnibus ingressuris humanissimè blandiebatur; at neminè patiebatur exire, sed omnes egressuros altissimis & maximè horrendis latratibus deterrebat. Hic Cerberus è Typhone & Echidna natus est, vt scripsit Hesiodus in Theogonia. quòd autem seruaret inferorum sedes, ita testatur Virg. lib. 6.

Cerberus hæc ingens latratu regnat rifuca

Personat, aduerso recubans immanis in antro.

Eius formam corporis cani persimilem fuisse dicebant, cuius tamen è capite angues densissimi pro villis pendeant, vt ait Horatius in libro tertio Odarum:

Cessit immanis tibi blandienti

ianitor aula

Cerberus: quamuis furiale centum

Muniant angues caput eius, atque

Spiritus teter, saniesque manet

ore trilingui.

Huius totum denique dorsum pro villis serpentes habuisse, & anguinea cathena vinctum fuisse videtur significasse Tibul. lib. 3.

Nec canis anguinea redimitus terga cathena,

Cui tres sunt lingua, tergeminumque caput.

Tria capita illi fuisse testatur ita Sophocles in Trachiniis:

ἄδ' εἰς τρίκρανον σκύλακ', ἀπρόσμαχον τέρας.

Canemque Ditis esserum, hunc trinum caput,

Quod

Quod etiā affirmavit Cicero in primo libro Tusculanarum disputationum. at Hesiodus in Theogonia quinquaginta capita illi tribuit, vt patet in his carminibus :

δευτερον αὐτις ἐτικτεν ἀμήχανον ἔτι φάτ' ἔον
 κέρβερον, ὠμησὴν, αἰδέω κῶα χαλκεόφωνον,
 πεντηκοντακάριον, ἀναιδέα τε κρατερόν τε.

*Crudelem rursus catulum parit illa nefandum,
 Cerberon, Sumbraarum custodem, ferrea cui vox,
 Quinquaginta simul capita: illis nilq̄ue pudoris.*

Veruntamen Isacius illum centum capita habere scribit, quem & canem inferorum nominat, & eius diligentiam ita describit: ἐκεῖ δὲ λέγουσιν εἶναι τὰς τῶν ἀνθρώπων ψυχὰς, ἃς φυλάσσει οὐκύν του ἄδου, ὅς ἔχει ἑκατὸν κεφαλὰς. καὶ λέγουσιν ὅτι τοὺς εἰσέρχομένους μετὰ κολακείας προσδέχεται, τοὺς δὲ ἐξελεῖν θέλοντας οὐκ ἔῃ. εἰ δέ τις τολμήσῃ, τῷ ταχέως αὐτοῦ λαβέσθαι καταδραπέων αὐτόν. *Ibi hominum animas esse inquit, quas Plutonis canis custodit, qui centum habet capita. Aiunt praeterea quod accedentes animas cum blanditiis excipit, at egredis conantes deturbat: quare si qua celeriter effugere conetur, illam repente corripit ac vorat.* Sic etiam Horatius illum centum capita habere scribit in 2. Carminum;

*Demittit atras bellua centiceps
 Aures.*

De illius forma ita meminit Apollodorus lib. secundo; δωδέκαλον ἄθλον ἐπατάγη κέρβερον ἐξ ἄδου κομίσειν. εἶχε δὲ ἔτος ἰρεῖς μὲν κωῶν κεφαλὰς, πῶ δὲ ἕραν δράκοντος, κατὰ δὲ τῆ νώτου, πεντοίωον εἶχεν ὄφρων κεφαλὰς. *Diodecimum certamen impositum Herculi, Cerberum ab inferis educere. Habebat hic pro communis sententia tria canina capita, caudā draconis, at in tergore variorum serpentium capita.* Quem Hesiodus in Theogonia & blandiri aduentibus (vt diximus) & vorare egredientes animas ita inquit;

δφνός δὲ κύων προπάροισθε φυλάσσει
 νηλεῆς τέχνην δὲ κακὴν ἔχει ἔε μὲν ἰόντας
 σαίνει ὁμῶς οὐρῆ τε καὶ οὐασιν ἀμφοτέροισιν.
 ἐξελεῖν δ' οὐκ αὐτις ἔῃ πάλιν· ἀλλὰ δοκεύων
 ἐδίει, ὄν κε λάβῃσι πυλέων ἕκτοθεν ἰόντα.

*Hic canis horrendus nigra limina seruat,
 Præditus arte mala, cauda blanditur & ante*

Vtraque, accedat si quis. si euadere contra

Conetur quisquam, hunc autdam mox cōdit in aluum.

Atqui cum nullos esse inferos putarent antiquorum nonnulli, scriptum reliquit Pausanias in Laconicis non solum nulla esse Deorum regna subterranea, quò animæ deuenirent, ubi è vita excesserint, sed Cerberum etiam tetrum ac immanem serpentem fuisse, qui lustrum haberet in spelunca quadam apud Tænarum: qui quemcunque momordisset, continuo vis veneni interimebat, ut sensit etiam Hecatæus Milesius, quare dictus est canis inferorum. Hunc serpentem primus omnium Homerus, ut ait Pausanias, canem appellauit, qui nihil tamen de illius forma fabulatus est, cum posterius & cerberum nominarint, & tot illi belluæ capita iniunxerint. Alii fabulati sunt illum ab inferis eductum fuisse ab Hercule, per eam speluncam, quæ non procul distat à Tænaro, qui cum primum lucem sensisset, vomuit; ex quo vomitu, spumaque oris natum est acnitum, ut asserit Strabo libro octauo. Lucretius Epicureus philosophus, quoniam hæc reuocare à voluptatibus videbantur, non solum cerberum de medio ex Epicureorum sententia sustulit, sed omnia prorsus illa quæ supplicium aliquod nefariis hominibus apud inferos post mortem minitarentur: cum ita scribat in lib. 3. sui poematis:

Cerberus, & Furia iam verò, & lucis egenus

Tartarus horriferos eructans faucibus æstus,

Hæc neque sunt & squam, nec possunt esse profectò.

Fuerunt qui fabulas has conati sint ad historias verasque narrationes traducere. Dicunt enim quòd cum Theseus & Pirithous Helenam rapuissent, quæ obuénit Theseo, coactus est Theseus iurare se opem laturum Pirithoo, dum is quoque aliquam eximiam mulierem sibi raperet. Tunc in Epiro Aidonei Molosforū Regis eximia forma filiam esse audientes, eò contenderunt, ut illam raperent. Est autem idem Aidoneus, & Aides, & Orcus, & Pluto vocatus. huius filia nomen fuit Proserpinæ: matri, Cereri: canemque habuit acerrimum, qui Cerberus dicebatur. Iubebantur cum Cerbero prius pugnare, qui Proserpinæ nuptias peterent: qui victi laniabantur. hæc Theseus cum Pirithoo per insidias rapere conati sunt, quos cum non ut procos, sed ut raptores accessisse intellexit Aidoneus, in vincula coniecit, ac Pirithoum cani statim vorandum exposuit.

The-

Theſeo, cum ſponte ſua non acceſſiſſe cognouiſſet, pepercit: at in cuſtodias tradidit, vt ſcripſit Zezes, & Plutarchus in vita Theſei. Fabulati ſunt poeſtae Theſeum & Pirithoum ad inferos deſcendiſſe, Plutoniſque vxorem Proſerpinam rapere voluiſſe: quod ita attigit Virgilius libro ſexto:

Nec vero Alcidem me ſum latatus euntem

Accepiſſe lacu, nec Theſea Pirithoumque:

Diis quanquam geniti, atque inuicti viribus eſſent.

Tartareum ille manu cuſtodem in ſincla petiit

Ipfius à ſolio regis, traxitque trementem:

Hi dominam Ditis thalamo deducere adorti.

¶ Atque hæc ea ſunt quæ de Cerbero fabulati ſunt poeſtae: nunc illorum ſententia eſt exprimenda. Cur Cerberus Echidnae & Typhonis filius dictus eſt? Nam ſi rem hanc ad naturæ vires conferamus, nihil aliud erit Cerberus, quam rerum naturalium generatio: cum enim Typho ardens ſit; frigidiffimumque animal Echidna, quæ viperam ſignificat, ex harum qualitatum commiſtione fit ortus rerum naturalium. hinc efficitur vt animalibus è cælo ad inferos deſcendentibus, hoc eſt naſcētibus Cerberus blandiatur: at contra nitentes, morituras ſcilicet animas deterreat, quia natura reclamat: nec æquo animo interitum ferre poteſt. Qui terram Cerberum eſſe putarunt, has eadem vires illi dare nihilominus coguntur. Hunc in ſpelunca obſcura habitare dixerunt, ob ignorationem ſui, & ob ſordidas res, ex quibus ſingula oriuntur: alii propter ſepulchrorum tenebras putarunt, cui vipersas tribuerunt pro villis, quoniam id animal in ſepulchris frequenter verſetur. At pro vi occulta terræ, quæ ſepulta cadauera abſumit, & pro ratione temporum, quæ plurimum conferunt ad celeritatem aut tarditatem corruptionis, illi tot capitum numerum addiderunt. Ipſum ſiquidem nomen ſignificat ſepulchrum eſſe Cerberum, quia κέρως caro eſt, βόρῶν autem voro. Atque hæc ad vim naturæ. Hunc extraxit Hercules, quia virtus nominis ſui perpetuitate & ſepulchri & mortis vires infregit, & ab omni temporum iniuria ſe vindicauit. ¶ Qui ad mores, vitæque humanæ institutionem hæc tranſtulere, Cerberum auaritiā eſſe, diuitiarumque cupiditatem arbitrantur, quæ non niſi è malis cogitationibus oritur: cum nemo vir bonus diues breui euadat. eſt enim auaritiæ proprium aduenientibus opibus blandiri; at vbi vel in res

necessarias faciendus est sumptus, grauius ferre, discutiari, & propè præ mœrore insanire. quod si vlla necessitas opes ipsas in lucem extraxerit, tum reclamatione avarus, & nulla cum dignitate vel iudicio ipsas profundit: quare visa luce Cerberus vomuisse dicitur. habet multorum capitum numerum, vel quia multorum scelerum & flagitiorum principium & fons est auaritia, vel quia mortales in multas miseras inducit, cum alii ferro, alii veneno, alii aliis insidiarum generibus propter diuitias opprimantur. quippe cum nullus sit avarus, quem & filii, & vxor, & coniuncti omnes non quam citissime decedere cupiant. Dicitur est Cerberus in obscura spelunca habitare, quoniam omnium propè vitiorum stultissimum sit auaritia: cum neque sibi profit, nec reliquis, nec sibi vel posteris gloriam comparare studeat, sed semper inter sordidos & obscuros homines versetur. At Hercules, quæ virtus est animi magnitudo, Cerberum in lucem extraxit, sibiq; perpetuam gloriam comparauit. Quis enim sine opibus facile esse sibi viam ad perpetuitatem nominis affirmauerit? Illæ sanè nihil aliud putandæ sunt à viris prudentibus, quam commodiores rationes rerum præclare gerendarum. nunc de Parcis dicendum.

De Parcis.

CAP. VI.

ET quoniam nihil horum sine Parcarum imperio & voluntate fieri poterat, vt creditum est ab antiquis, tempus iam postulat vt de illis loquamur. Fuerunt autem Parcæ sorores tres, ita concordēs, vt nulla vnquam illarum dissensio, sicuti ceterorum Deorum, audita fuerit. Has Iouis & Themidis fuisse filias scriptum reliquit Hesiodus in Theogonia hoc pacto;

δεύτερον ἠγάγετο λιπαρὴν Θέμιν, ἣ τέκεν Ὠρας,
 Εὐνομίην τε, Δίκην τε, καὶ Εἰρήνην τε θαλαῖαν·
 αὐτ' ἔργ' ὠραίουσι καταβνιτοῖσι βροτοῖσι·
 μοίρας θ', ἧς πλείω τιμὴν πρόβρε μητιέτα Ζεὺς,
 Κλωθὴν τε, Λάχεσιν τε, καὶ Ἄτροπον, αἵ τε διδῶσι
 θνητοῖς ἀνθρώποισιν ἔχον ἀγαθὸν τε κακὸν τε.

*Inde Themis duxit Saturnius: hæc parit Horas,
 Eunomiamque, Dicenque, Irenen deinde Sirentem:*

Omnia maturant miseris mortalibus istæ:

Parcas, quis multum mox Iupiter addit honoris,

Clothoque, & Lachesis, simul Atropos. Hæc bona cunctis,

Hæc

Haec mala dant, nec utque suos res quaeque geruntur.

Idem tamen poeta in eodem libello Noctis filias & Parcas & Mortes, siue fata malueris nominare, fuisse scribit, cum illas inter Noctis filias connumeravit, ut patet ex eo versu:

καὶ μοίρας καὶ κῆρας ἐγείνατο νηλεοποιίνες:

Et Parcas parit & Mortes mala multa ferentes.

Cui sententiae accessit etiam Orpheus, qui ita scripsit in hymno in Parcas;

μοῖραι ἀπέρεσιαι, Νυκτὸς φίλα τέκνα μελαίνης.

Immense Parcae, nigraeque pignora Noctis.

Alii Necessitatis, siue (ut aiunt Graeci) ἀνάγκης filias esse Parcas crediderunt. Has in spelunca quadam sublimi habitasse scripsit Orpheus, atque inde ad humana opera, ubi libuerit, evolare solitas;

κλυτέ μου εὐχομένου πολυώνυμοι, αἴτ' ἐπὶ λίμνης

οὐρανίας, ἵνα λευκὸν ὕδωρ νυχίας ὑπὸ θερμῆς

ρήγνυται, ἐν σκιαρῶ λιπαρῶ μυχῶ, εὐλίθῳ ἀντρῶ

ναίουσαι, πεπότηθε βροτῶν ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν.

Audite orantem, celebres audite sorores,

Quae excelsum colitis stagnum, quae murmurat unda

De Nychia tepida, umbroso quae habitatis in antro

Marmoreo, celeres hominumque per arua volatis.

Alii putarunt has ex illa confusa & informi materia cum Panepastorum Deo natas fuisse, quae Chaos ab antiquis fuit appellata: seque in illam speluncam recepisse, unde quocumque liberet facile conuolarent. creditae sunt ipsae Parcae esse Deorum scribae, atque quidquid euenturum esset nascentibus iam tum hominibus impartiri, ut testatur Homerus in lib. 4. Odyssae:

ἐνθα δ' ἐπέτα

πείσεται ὅσα οἱ Αἴσα κατακλώθεε τε βαρεῖαι

γενομένων ἤσαντο λίνῳ, ὅτε μιν τέκε μήτηρ.

ille deinde

Cuncta feret, quae Fata dabunt, Parcaeque severae

Nascenti neuere, parens quando edidit ipsum.

Non defuerunt qui & id munus habere Parcas crediderint, & à nulla necessitate natas, sed maris esse filias, sicut innuit Lycophron in his versibus:

γμὰ γὰρ εὐνας ἤρας ἀμναμοὶ τριπλαῖς

πήναις κατεκλώσαντο δηναῖς ἀλός.

*Parce senis maris seueræ filia,
Filis tribus iam destinant adulteros.*

Has parcas triformes nominavit Æschylus in Prometheo: quæ pro Diis summa religione colebantur apud Sicyonios, & eodem propè ritu, quo vocatæ Eumenides, vt testatur Pausanias in Corinthiacis. Harum Parcarum nomina varia fuerunt: nam vt scribit in Atticis Pausanias, Venus cœlestis vna fuit earum quæ Parca appellabantur, natu maxima. Idem scribit in Eliacis foeminam quandam apud Eleos sculptam fuisse dentibus & vnguibus aduncis quavis fera immaniolem, quam inscriptio vnam fuisse è Parcis significabat Mortam nomine. Idem rursus in Achaicis Fortunam omnibus sororibus Parcis potestate præcellere. deinde in Arcadicis, Lucinã εὐλινον, quasi Lanificam dixerim, vnam esse putauit è Parcis, quæ dicta est Pepromene; quæ Saturno multo fuit antiquior: quod etiam sensit Lycius Delius antiquissimus poeta, qui hymnos cum in alios Deos, tum in Lucinam composuit. Patet ex his, è quibus genitæ sint Parca, & quot, & quod earum esset officium, & quæ illarum essent nomina; nunc quid occultatum sit sub his, inquiramus.

¶ Existimarunt antiqui, quibus Christianæ sapientiæ semina nondum innotuerant, omnia quæ nascerentur siue animalia, siue essent plantæ, siue ædificia ac ciuitates, non solum proprium habere Genium à quo perpetuò gubernarentur: sed etiam sub Parcarum atque fati potestate esse sita, ita vt quoties nasceretur aliquid, illi post certum dierum numerum ex ordine fatorum vel ferro, vel igne, vel ægritudine, vel fideratione, vel alio mortis genere esset pereundum: quam necessitatem nulla ratione, nullaque hominis prudentia deuitari posse putarunt: atque eandem vim in omnia sese extendere. Hanc vim Latini scriptores Fatum vel Parcã, at Græci μοῖραν vel αἴσαν dixerunt: de cuius fati necessitate ita scripsit Æschylus in Prometheo;

τὴν πεπεωμένην δὲ

χρὴ αἴσαν φέρειν.

Statutum verò

Opus est fatum perferre.

Id ipsum fatum ineuitabile esse dixit ita Euripides in Ione:

ἀνοικτέον τὰ δ' ἐστὶ, καὶ τολμητέον.

τὰ γὰρ πεπρωμέν' ἔδ' ὑπερβαίη ποτ' ἄν.

Hac sunt ferenda, conuenit considerare.

Decret a fato praterire quis queat?

Sed hoc etiam apertius enucleauit Homerus in libr. 3. Iliadis, qui non solum multum tribuit fati, sed etiam propriam esse Parcam singulorum credidit, quæ quid euenturum esset singulis cum nascerentur, statueret:

μοῖραν δ' ἔτινά φημι πεφυγμένον ἔμμεναι ἀνδρῶν,
ἔ κακόν, ἔδ' ἐ μὲν ἑσθλόν, ἐπὶ τὰ πρῶτα γένηται.

*Non potuit Parcam quisquam vitare diuorum,
Fortis, vel timidus, cum visit luminis auras.*

Et Apol. in 1. Arg.

μοῖραν ἀνέπλησεν· τίω γὰρ θέμις ἔποτ' ἀλύξαι
θνητοῖσιν. πάντη γὰρ ποδὶ μέγα πέπληται ἔρκος.

Impleuit Parcam: mortalis vincere nullius

Quam potuit: circumuolitat septa omnia præpes.

Arbitratus est Herodotus fatum non hominibus solum, sed etiam Diis ipsis dominari: qui ita scripsit in Clio: τίω πεπρωμένω μοῖρην ἀδύατά ἐστι ἀποφυγέην καὶ θεῶ: ipsum autem fatum deuitare nec Deus quidem ullo pacto potest. Quid aliud tres Parcæ, quàm tria tempora, instans, elapsum, & venturum scilicet, existimatae sunt? nam ut est in libr. de Mundo, siue Aristotelis sit, siue alius cuiuspiam; τρεῖς αἱ μοῖραι κατὰ τὸς χρόνους μακροσμέναι. νῆμα ἀτράκτων τὸ μὲν ἐξεργασμένον, τὸ δὲ μέλλον, τὸ δὲ περιτρεφόμενον. τέτακται δὲ κατὰ μὲν τὸ γεγονὸς μία τῶν μοιρῶν Ἀτρεπὸς, ἐπεὶ τὰ παρελθόντα πάντα ἀτρεπῆα κατὰ δὲ τὸ μέλλον Λάχεσις· εἰς πάντα γὰρ ἢ κατὰ φύσιν μὲν ἄλῃσις. κατὰ δὲ τὸ ἐνεστὼς κλωθῶ, συμπεραίνουσα τε καὶ κλώθεισά τε οἰκεία. Tres sunt Parcae iuxta tria tempora diuise, quarum alia res transactas, alia venturas, alia presentes significat. Nam una Parcarum Atropos nomine res prateritas spectat, quia quæ praterierunt, nulla ratione possunt conuer- ti aut reuocari. Alia quæ futuri curam sortita est, Lachesis dicitur, quoniam qui rerum naturalium est euentus, stabilis est. At Clotho presentia perficit, illa quæ absoluit, quæ sui sunt muneris. Dictæ sunt Parcæ stamina de colo nascentibus detrahere, quibus vniuersa vitæ fortuna contineretur: quia pro primo aeris temperamento, quem nascentes infantes imbibe- runt, crediti sunt à philosophis & mores, & fortunam, & actio-

nes, & vim etiam vitalem habere & haurire: quarum omnium rerum euentum ac finem Fatum siue Parcarn appellarunt. illud ita esse testatus est Iuuenalis Satyra septima in his:

distat enim, qua

*Sidera te excipiant modò primos incipientem
Edere vagitus, & adhuc à matre rubentem.*

Illud sanè non negauerim plurimum posse in nobis aeris vim, quo nascentes primùm imbuimur, tum ad vires corporis, ad temperamentum, & ad fortunæ benignitatem, quam imprimat in nobis occulta vis siderum, tum etiam ad morum bonitatem, & animi magnitudinem: quod etiam expressimus ita in nostro libello de Venationibus:

*Scilicet & multum refert ad corpora, vires,
Et mores, genitale solum qua sidera spectent.*

Nullam tamen vim astrorum esse putamus tantam, quæ vim inferre vel nolentibus nobis possit, vel rationis consiliique potentiam opprimere: siquidem corpus animi habens, at non contrà, corporis animus paret & obtemperat. Neque me tamen præterit, quidquid ex antea actis rebus accidat, illud fatum à vulgo sapientum vocari solitum, quod alij Fortunam vocarunt, cum minimè viderent omnia diuino quodam ordine gubernari, ac nihil frustra accidere, neque è nullis antecedentibus principiis.

¶ At nunc, quid ad morum probitatem sub his occultari senserint antiqui, ex his discutiamus. Cum Parcas Iouis & Themidis, quæ iustitia est, filias esse dicerent: illud significare voluerunt, quidquid unicuique eueniret, illud & iure, & pro meritis, rerumque gestarum dignitate contingere, & altissimi Dei consilio. Qui verò minus erant perspicaces, & in his magis cæcutiebant, illi non pro meritis singulorum, sed ex inordinato fortunæ cursu mala & bona hominibus euenire putarunt: quare ex illa prima confusa materia Parcas euocatas dixerunt. Qui ex inscitia hominum mala contingere putarunt, ij Noctis filias Parcas appellarunt. illi verò etiam qui obtusiore adhuc fuerunt ingenio, neque diuina prouidentia res humanas gubernari, neque quidquam diuino consilio regi putarunt, sed solam suppliciorum acerbitatem considerantes, minimè perpenderentes scelerum grauitatem, quia omnes maris filij crudeles & inordinati fuerunt, Parcas maris esse filias

filiis sunt arbitrati. Diuinus præterea Plato Parcas Necessitatis filias nominauit in duodecimo dialogo de Rep. quoniam supplicia, quæ pro rebus gestis hominibus debentur, necessario subeunda sunt, neque quispiam vir malus Dei vindictam iustamdenique effugere potest. Hæ dictæ sunt in spelunca quadam obscura habitare solitæ, quoniam occulta sunt Dei iudicia, neque statim ad sceleratos homines conuolant supplicia; verum ubi opportunum tempus vindictæ Dei accesserit, nulla neque arx munitissima, neque legio peditum, aut cataphractorum equitum præsidia possunt ab homine nefario Dei vindictam depellere vel retardare. Atque hæc dicta sint de Parcis, pro quarum arbitrio animæ ad inferos accedere putabantur: nunc de iudicibus inferorum dicamus.

De Minoe. CAP. VII.

SED quoniam vulgus imperitorum non facile intelligebat, omnes animi nostri recessus, omnesque cogitationes Deo esse conspicuas, quare vel præmia vel supplicia singulis pro meritis tribuerentur: idcirco necesse fuit crassa quadam & populari ratione hominibus id fieri aliquo pacto persuadere: quare iudices & tortores animarum post mortem apud inferos constituti sunt, qui singulos confiteri sua scelera cogerent, ut singulis deinde vel præmia vel supplicia pro seuerorum iudicum sententia darentur. Inter hos iudices præcipuum locum obtinuit Minos Rex Cretæ Iouis filius; de quo ita scripsit Homerus in lib. λ. Odyss.

ἐνθ' ἦτοι μίνωα ἰδὼν Διὸς ἀγλαὸν υἱὸν
 χρῦσεον σκῆπτρον ἔχοντα, θεμισθύοντα νέκυεσσιν

ἤμῶνον· οἱ δὲ μιν ἀμφὶ δίκας εἶροντο ἀνάκτα
 ἤμῶροι ἐσαότες τε κατ' ὄρυπυλῆς ἀΐδος δῶ.

Hic videt Minoa Iouis de semine natum.

Iura sedens & mbris dabat hic, sceptrumq; tenebat.

Quem Regem stantes, quem Regem iura sedentes;

Poscebant, aulam ditis qua turba frequentat.

Natus est autem Minos ex Europæ, quam alij Phœnicis, alij Agenoris filiam crediderunt, & ex Iouis concubitu, quæ Sarpedonem etiam & Rhadamanthum peperit, ut ait Isacius. Hic cum furtiuo partu natus esse crederetur, post Iouis Asterij obitum impediabatur à Cretensibus quo minus in pater-

num imperium succederet. Quare cum persuadere Creten-
 sibus niteretur se diuinitus regnum esse suscepturum, Neptuno
 se taurum immolaturum vouit, si sibi faustum signum osten-
 deret. Cum taurus insignis repente e mari apparuisset, regnum
 illi a Cretenfibus delatum est, ut scripsit Zezes in historia 19.
 primæ chiliadis. Reliqua quæ ad labyrinthum, Dædalumque
 pertinent, in Dædalo explicabimus. Fuerunt qui dixerint Mi-
 noem fuisse infulæ hospitem Cretæ, alij putarunt fuisse indige-
 nam, at non Iouis filium. Verum difficilimum huiusce rei ve-
 ritatem inuenire existimo, tum ob varias scriptorum senten-
 tias, tum etiam ob temporum interuallum. Ephorus autem
 Minoem Rhadamanthios cuiuspiam antiquissimi, & propter
 iustitiam ac æquitatem celeberrimi viri imitatore fuisse scri-
 bit, qui postea propter iustitiam Iouis filius fuit existimatus.
 Homerus in Odyss. 7. non Iouis filium postea, sed ὄαριστήν tan-
 tum, discipulum scilicet Minoem nuncupauit, quem per an-
 nos nouem scribit regnasse in Creta, ut patet in his:

κρήτη τις γαῦ' ἐστὶ μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ,
 καλὴ καὶ πείρα, πόδι ῥύτος, ἐν δ' ἄνθρωποι
 πολλοὶ ἀπείροισι, καὶ ἐννήκοντα πόλεις.
 ἄλλη δ' ἄλλων γλῶσσα μεμιγμένη. ἐν μὲν Ἀχαιοί,
 ἐν δ' ἑτέοκρητες μεγαλήτορες, ἐν δ' ἐκύδωνες,
 Δωριέες τε τριχάϊκες, δῖοί τε πελασγοί.
 τοῖσι δ' ἐνὶ κνωσὸς μεγάλη πόλις, ἐνθα τε Μίνως
 ἐννέωρος βασιλεύσει διὸς μεγάλε ὄαρισης.

*Creta mari medio iacet insula: fertilis illa est,
 Et multis habitata viris. hanc undique fluctus
 Pulsant. sunt vrbes hic nonaginta: nec vnus
 Est sermo, e cunctis sed mistus. sunt ibi Achii,
 Magnanimi & veri Cretes, pariterq; Cydones,
 Martigenæ Doræ, gens & diuina Pelasgi.
 Has inter Gnosus præclara vrbs, ipseq; Minos
 Discipulus Iouis hic nonum regnavit in annum.*

Quamuis Eusebius & alij scriptores, non parum inter se de
 numero annorum, quos Minos in Creta regnavit, dissentiunt.
 Vfus est (ut aiunt) Minos Rhadamanthi opera viri quidem bo-
 ni, sed qui tamen regias artes non prorsus fuerat edoctus,
 quem Minos in vrbe habuit legum custodem, cum extra vr-
 bem Talais opera vteretur, qui vocatus fuit Æreus, quia tabu-
 las

las æreas per vicos circumferret. Fama est longè lateque Minoem mari imperasse, atque propter Androgei mortem bello Athenientib. illato illos tributarios fecisse, ut in Theseo scriptum est à Plutarcho, & nos suo loco declarabimus. Habuit Minos Androgeum, Glaucum, Deucalionemq; filios, & Phædræ & Ariadnam. memoriæ prodidit Zezes 19. primæ chiliadis Minoem à filiabus Cocali per dolum fuisse ita necatum: cum fugientem Dædalum insequens venisset in Siciliam, à Cocalo per benignè hospitio accipitur, tum ab eius filiabus, bulliente aqua arte Dædali è laqueari, summoque fastigio domus repente demissa, in balneum perfusus enecatur. fuit eius filius etiam ex Acacallide Oaxus, qui nomen dedit vrbi Cretensi. Verùm siue Iouis & Europæ fuit filius, siue ob suas virtutes Iouis filius dici meruit, iudex apud inferos fuit creditus, ut scripsit Plato his in Gorgia; *Εὐὼ μὲν οὐὼ ταῦτα ἐγνωκὼς πρότερος ἢ ὑμεῖς, ἐποίησά μιν δικαστὲς ἑῆς ἐμαυτῷ, δύο μὲν ἐκ τῆς Ἀσίας, Μίνω τε καὶ Ῥαδάμανθου· ἓνα δὲ ἐκ τῆς Εὐρώπης, Αἰακόν.* Ego sanè vel vobis prior cum hæc ipsa cognouerim, filios meos iudices institui, duos quidē ex Asia, Minoem ac Rhadamanthum; ὄnum ex Europa, Αἰακόν. Atque ne omnia hîc ascribam, eorum quæ sequuntur hæc est sententia: hi ergo postquam mortui homines eò accesserint, iudicabunt in prato, & in triuio, ex quo geminæ procedant viæ, altera ad Tartarum, altera ad insulas beatorum. Asiaticos Rhadamanthus; eos verò qui ex Europa accedent, Æacus iudicabit. Minoi illud erit muneris, ut si quid fuerit ambiguum diiudicet, ut quàm iustissimum fiat iudicium, ac legitimè in posterum animæ demittantur. Hæc sunt illa quæ traduntur de Minoe inferorum iudice ab antiquis, quæ spectât ad id, de quo agitur, negotium. Nunc de reliquis iudicibus transigamus.

De Rhadamantho. CAP. VIII.

RHADAMANTHVM etiam Iouis Asterij & Europæ filiū ob singularem prudentiam & equitatem animarum fuisse iudicem antiqui scriptores tradiderunt. Hunc aiunt omnium hominum suæ ætatis fuisse temperantissimum, cuius temperantiam admiratus Theognis, hæc de illo cecinit:

*ἔδ' εἰ σωφροσύνη μὲν ἔχῃς Ῥαδάμανθου αὐτῷ,
πλείονα δ' εἰδείης Αἰολίδε σισύφει.*

Quorum carminum sententia hæc est:

*Non tibi si ipsius temperantia sit Rhadamanthi,
Pluraque cognoscas AEolide Sisypho.*

Fuerunt enim, ut constat, legumlatores Cretenſium antiquiſſimi, viri optimi ac iuſtiſſimi: inter quos hi dicuntur excelluiſſe. Erat Rhadamanthus præfectus inquirendis criminibus præcipuè quæ quis in vita commiſiſſet, ut teſtatur Virgilius libro ſexto:

*Gnoſtus hæc Rhadamanthus habet duriffima regna:
Caſtigatque, auditque, dolos, ſubigitque, fateri
Quæ quis apud ſuperos furto letatus inani,
Diſtulit in ſeram commiſſa piacula mortem.*

Hic & Æacus virgam tenere ſolebant dum iudicarent, ut ſcripſit Plato in Gorgia. Memoriæ prodidit Cicero lib. primo Tuſculanarum Diſputationum, quod dixit & Plato in Socratiſ Apologia, non hos ſolos fuiſſe iudices apud inferos, ſed etiam Triptolemmum iis fuiſſe additum. Sic enim ſcribit Cicero: Id multò iam beatius eſt, te, cum ab iis qui ſe iudicium numero haberi volunt, euaderis, ad eos venire, qui verè iudices appellentur, Minoem, Rhadamanthum, Æacum, Triptolemmum; conuenireque eos qui iuſtè & cum fide vixerint. Rhadamanthum tamen exulem è patria profugiſſe ſcribit Iſacius, quia fratrem ſuum interfeciſſet: ita enim inquit: *μετὰ γὰρ θάνατον Ἀμφιτρυώνος Ῥαδάμανθος ἀνελὼν ἰδίον ἀδελφόν, φυγὼν ἐκ κρήτης, καὶ οὐκ ἀκαλέα τῆς βοιωτίας ἐλθὼν, γαμῆτι πῶ Ἀλκμήνῳ.* Poſt Amphitryoniſ mortem profugit Rhadamanthus, quia fratrem occidiſſet, è Creta: atque in Ocaleam Bæotia ciuitatem profectus, Alcmenã duxit uxorem. Illud eſt proprium virtutis, ut viri boni patriam ubique inueniant: neque vllus eſt locus honorificus, quin pateat virtuti: quare qui ſe in aliquem locum, ut propriam patriam includendum putat; aut qui, niſi vbi natus eſt, ſe viuere non poſſe arbitratur, iſ omnino vel animi vel conſilij eſt inops: cum ſolis plantis natura propriã patriam tradiderit, vbi illas affixit. Nunc de Æaco dicamus.

De Æaco. CAP. IX.

AÆACVS & ipſe mortuorum iudex, ex Ægina Afopi filia & Ioue natus eſſe dicitur, quã in ignem conuerſus compreſſit, ut innuit Ouidius in lib. ſexto maioris ſui operis, in hiſ:

Aureus

Aureus ut Danaen, Asopida luserit ignis.

Compressit enim illam in insula Ægina, quæ ita ab ipsa vocata est. Fama est Æginæ colonos aliquando vniuersos morbo fuisse absumptos, ita vt solus Æacus fuerit superstes: qui cum (vt aiunt) grauius ferret insulæ solitudinem, Iouem precatus est, vtpote Iouis filius, vt aliquo pacto homines repararet, cum ita inquit apud Ouid. lib. 7.

Iupiter o, dixi, si te non falsa loquuntur

Isse sub amplexus Asopidos Æginæ;

Nec te magne pater nostri pudet esse parentem:

Aut mihi redde meos, aut me quoque conde sepulchro.

Iupiter illius precibus commotus formicas, quæ in annosa quercu & vacua vagabantur, in homines mutauit, vt testatur idem poeta, & Hesiod. in Theogonia, qui inquit:

μῆνος ἐὼν ἤχαλε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε

ὄατοι ἔσαν μύρμηκες ἐπιράτῃ ἐνδοθι νήσῃ,

τὲς ἀνδρας ποίησε, βαθυζώνης τε γυναικας.

οἱ δ' ἦτοι πρῶτα ζῦξαν νέας ἀμφιελίσσας.

Solus tristis erat hominum sator atque Deorum:

Insula quas habuit formicas, protinus omnes

Has homines facit, ut mas est, aut fœmina in illis.

Hi salsas primum sulcarunt puppibus undas.

Hi vocati fuerunt Myrmidones, quia Græci myrmicas formicas vocent. Ceterum tantæ fuit autoritatis & existimationis Æacus, vt cum diuturna ficcitate vniuersa Græcia laboraret, responsum sit à Pythia iis q̄ Delphos ea de causa legati accesserant, placandum esse Iouem: quod facile impetrari posset, si deprecatore Æaco vterentur: qua re impetrata Ioui Panellenio templum fuit erectum, vt diximus. Huic tres filij fuisse dicuntur è duabus mulieribus; Phocus è filia Nerei Psammathe, Telamon & Peleus ex Endaide filia Chironis, quam vxorem duxit, vt testatur Isacius.

¶ Nunc quid significant hi iudices perquiramus. Vbi Parcæ alicuius stamina expleuerint, ac mortis instat dies, tunc animus morituri hominis, vt dicebam, id futurum præfagiens, vniuersam vitæ suæ rationem examinat: atque ad præsentiam & iudiciũ conscientiæ, vt ita dixerim, omnia antiqua peccata reuocat. Nam cum animæ nostræ partim ratione domari dicant sapientes, partim rationi illâ minimè obtēperare,

rursus experta rationis pars in iracundiam propensa est, pars alia appetentia ducitur. Hi iudices igitur primi, si quid per iracundiam, aut per huiusmodi animi affectus perpetratum sit, aut si per appetentiam illegitimè, diiudicant. His accedit ratio ipsa pro Minoe, quæ rursus si quid à prioribus iudicibus non sit discussum, aut si quid sit ambiguum, examinat. Quare si quis se grauissima scelera aduersus sanctam Dei religionem, vel aduersus patriæ incolumitatem, vel aduersus eos quibus plurimum pro acceptis beneficiis debebat, commisisse inuenerit per iram, aut per auaritiam, aut alicuius libidinis explendæ causa, aut propter ambitionem, ille grauissimis animi cogitationibus ante extremum vitæ diem necessariò discrucietur, suoque vel ipsius iudicio iam grauissimis suppliciis putatur dignus. Sin contrà leuissima sint peccata quæ commiserit; tristatur quidem animus, quia Dei voluntatem offenderit, at cum diuinæ clementiæ venit in mentem, statim illi spes veniæ suboritur. Qui verò piè sanctèque se vixisse inuenerit per vniuersum vitæ suæ cursum, maior hunc lætitia capit, quam vilo orationis genere explicari possit. Quid enim tam iucundum, quid tam optabile, aut tam gloriosum cuiquã esse potest, quod tam præclarum viaticum ante summi Dei tribunal, quam conscientia ab omnibus sceleribus libera? aut quæ diuitiæ, quæ nobilitas, qui honores cum animi nullius turpitudinis sibi conscij felicitate, vel etiam præclarorum facinorum memoris, comparari potest? illi mærores qui è conscientia multorum scelerum exurgunt, illi inquam sunt tartara, illi Phlegethontes, illi Styges, illi Acherontes. At lætitia quæ ex integritatis & innocentiae memoria oritur, illi sunt campi Elysij, illæ beatorum insulæ, illa summa felicitas animarum, quam viris bonis antiqui sapientes proponebant. Hæc enim omnia futuram Dei vel vindictam, vel remunerationem præfagiunt: hæc illa sunt omnia quæ sapientes antiqui de inferis ad coercendam ab omni turpitudine multitudinem excogitarunt. Illa grauitas suppliciorum in sacris libris, quæ sceleratis proponuntur; aut præmiorum magnitudo, quæ viris bonis: iam non ampliùs fabulosè, sed verè à summi Dei filio Christo est proposita, atque eadem nulla vi humana est explicabilis. Dicuntur ab antiquis inferorum iudices fuisse Iouis filij, quòd anima nostra, in qua sunt illæ prædictæ iudicandi facultates, diuina est, & ab anima mundi

mundi (vt voluerunt antiqui) tanquam aliqua eius portio, in hæc corpora profecta. At enim quid est hæc anima mundi, nisi Deus omnipotens, qui omnia curat, omnia gubernat, omnia quæ veniunt in generationem dispertit ac distribuit? Quòd fabulati sunt Æaci precibus formicas in homines fuisse conuersos, quid per hanc fabulam significarent antiqui explicauit Theagenes in rebus quas scripsit Æginetarum, lib. 3. quòd Æginetæ perrari erant aliquando in insula, quia frequentibus piratarum, aliarumque nationum incursionibus infestarentur: qui cum minimè scirent resistere, in speluncis tãquam formicæ delitescebant. Æacus autem naues ædificare illos docuit, populosque ad rei militaris exercitationem euocauit: quare timore deiecto, externisque viribus paulatim resistere docti, è speluncis in apertum prodierunt: inde è formicis in homines dicuntur fuisse conuersi, vt scripsit Zezes historia 133. septimæ Chiliadis. At Strabo lib. 8. fabulæ locum datum fuisse inquit, quia formicarum more terrã fodientes vt agriculturæ locum haberent, ad petras transferrent: fossasque incolerent, ne in ædificia sumptus facerent. alii dicunt eos prius formicarum more ex illis fructibus qui sponte nascerentur, in speluncas congestis victitasse, ignaros prorsus agriculturæ aut nauigationis & omnis politioris victus, quæ omnia per Æacum edocti dicuntur è formicis in homines fuisse conuersi. Hoc ipso vsi sunt Græci deprecatore: quia virorum bonorum & iustorum & temperantium preces possunt vel vniuersis ciuitatibus à Deo veniam & calamitatum finem impetrare. atq; de iudicibus inferorum satis dictum est; nunc de Eumenidibus dicatur.

De Eumenidibus.

Cap. X.

AT enim quia poterat nonnullos ea fallere opinio, quòd possent descendentes ad inferos sua crimina occultare; cum & pauci homines multis peccatis testes adhibeantur, & si qui fuerint testes, illos non eodè tempore esse perituros, cum prius mortui iudicentur, quam testes accesserint: necesse fuit persuadere multitudini imperitorum, quibus impressi iam erant in animo hi iudices, & tortores esse, & suppliciorum ministros his iudicibus assistere, qui mirificis modis, variisque suppliciiis reos confiteri quid turpe in vita egissent, cogerent. Ad ditæ sunt igitur illæ quas variis de causis modò Furias, modò

Erinnyas, modò Eumenides nominarunt: quæ Iouis cœlestis & inferni mandata afficiendis meritis calamitatibus hominibus exequerentur, & quæ ministræ essent prædictorum iudicum in excutiendis cuiusq; sceleribus. Dictæ sunt autem Furie à furore, quo fontes homines ob conscientiam scelerum exagitantur: Erinnyes ab ἐριννύω, quod indignari ac magnopere commoueri significat: Seueræ à quibusdam ob acerbiteratem. Eumenides dictæ sunt ab Oreste, quia Palladis consilio illas Argos profectus placasset, à beneuolentia & mansuetudine, cum prius ab indignatione Erinnyes dicerentur: vt scripsit Sophocles in OEdipode in Colono:

ὡς σφαι καλέμην εὐμενίδας ἐξ εὐμενῶν
 εἰρινῶν δέχεσθαι τὸν ἰκέτην σωτήριον.

Ipsas vocamus Eumenidas, pectore

Quòd supplicem seruauerint amabili.

Eumenidas fuisse Noctis filias testatur Lycophron in Cassandra his versibus:

ἡμὸς ξυναίμεν πατρὸς αἰ Νυκτὸς κόραι
 πρὸς αὐτοφόντην εἰρινὸν ὠπλισαν μόρον.

Fratres vbi patris puellæ filie

*Noctis, parauerunt graues in mutuas
 Cedes.*

Et Æschylus in Eumenid.

ἡμεῖς γὰρ ἐσμὲν Νυκτὸς αἰαντῆς τέκνα:

Nos filie Noctis sumus grauissimæ.

Alii Noctis & Acherontis filias fuisse Eumenides crediderunt.

At Orpheus in hymno quem scripsit in Eumenides, illas Plutonis, siue Iouis terrestris & Proserpinæ filias dixit in his:

κλυτέ μου εὐμενίδες μεγαλώνυμοι εὐφρονηβελῆ,

ἀγναὶ θυγατέρες μεγάλοιο Διὸς χθονίοιο

φεροσεφόνης τ' ἐρατῆς κούρης καλλιπλοκάμοιο.

Audite Eumenides me orantem mente benigna,

Terrestris Iouis, & casta, & dignissima proles

Infernæ Iunonis.

Hesiodus in eo libro quem scripsit de Origine Deorum, è terra & Saturni sanguine natas esse Erinnyes putauit, cum Iupiter patri pudenda abscidit, ac guttæ sanguinis in terram cecidissent, vt est in his:

ἴσασαι γὰρ ῥαθάμιγες ἀπέσυσθεν αἱματώεσσαι,

πῆσας δέξατο γαῖα περιπλομένων δ' ἐνιαυτῶν
 γείνατ' Ἐρινύς τε κρατερὰς, μεγάλας τε γίγαντας.
*Tum qua fluxerunt atro de sanguine guttae,
 Terra bibit cunctas: mox & labentibus annis
 Edit Erinnyas haec tristes, magnosque Gigantes.*

Epimenides poeta Cretensis scriptum reliquit illas Eponymos & Saturni filias fuisse, ut patet ex his versibus:

γῆματ' ἔϋνονύμην θαλερὰν Κρόνος ἀγκυλομήτης·
 ἔκτ' ἑκαλίκομος γένετο χρυσηῆ Ἀφροδίτη,
 μοῖραί τ' ἀθάνατοι, καὶ Ἐρινύες αἰολόωροι.
*Eponymen teneram Saturnus duxit, & illi
 Nascitur alma Venus primum, Parca inde decora,
 Aeternaque: simul nascuntur Erinnyes atra.*

At Sophocles in Oedipode in Colono Terrae & tenebrarum filias illas esse scribit in his:

αἱ γὰρ ἔμβρολοι
 θεαί σφ' ἔχουσι γῆς τε καὶ σκότους κόραι.
nam terribiles

Terra & tenebrarum tenent natae Deae.

Has ait Hesiodus in libello de Diebus esse Rixae filias, vindicesque peierantium, in quos iussu Plutonis animadvertunt, & die quinto Lunae natas esse:

ἐν πέμπτῃ γὰρ φασιν Ἐρινύας ἀμφιπολεύειν,
 ὄρκον τινυμένας, κὲν Ἐρίς τέκε πῆμ' ἐπιόρκους.
*Inde die quinto Eumenides versantur, & errant
 Ultrices, quas Rixa parit pœnam periuris.*

Et Virgilius in primo Georg.

*quintam fuge: pallidus Orcus,
 Eumenidesque, sate.*

Atque id quidem ex Pythagoricorum sententia, qui numerum illum in diebus lunaribus iustitiae & æquitatis diem esse tradiderunt. Nam & exuperans adimit, & quod deficit, restituit æquitas, quorum utrunque est iudicis munus. Istud ipsum efficit dies quinta, quæ prima addit deficienti, cum altera quinta labentis & occidentis mensis adimat, quod est exuperans. Dicebantur Eumenides pro capillis angues contortos habere in morem cincinnorum, ut innuit Horatius in secundo Carminum:

& intorti capillis

Eumenidum recreantur angues.

Sic & Catullus in Argonaut.

*Quare facta virum multantes vindice pœna
Eumenides, quibus anguineo redimita capillo
Frons expirantis præportat pectoris iras.*

Et in primo Elegiarum Tibull.

*Tisiphoneq; impexa feros pro crinibus angues
Sæuit: & huc illuc impia turba fugit.*

Fabulati sunt antiqui neque has quidem seuerissimas Deas Cupidinis vim potuisse deuitare, quãdo scriptum reliquit Mæ-
nander in rebus fabulosis Tisiphonem in amorem cuiusdam
pueri formosi Cytheronis nomine incidisse, cuius desiderium
cùm ferre non posset, verba de congressu ad illum perferenda
curauit. at is formidandum aspectum veritus, neque responso
quidem dignam fecit, quo illa vnum è suis draconibus è capil-
lis conuulsum in eum coniecit, quem serpens intra nodos con-
stringens interemit, vbi Deorum misericordia mons ab illo
dictus fuit, qui prius Asterius dicebatur. Sophocles præterea
in Electra sic Erinnyum æripedem nominauit:

ἀδρυοῖς

κρυπτομένα λόχοις χαλκόπους ἐριννύς.

In grauibus

Insidiis Erinnyis æripes latens.

Licet autẽ ex libro τ. Iliadis cognoscere has Furias tanquam
aues aeriugas à poetis fuisse vocatas, quia volãtes ad iussa sce-
leratorum supplicia conuolarent:

ἀλλὰ Ζεὺς, καὶ Μοῖρα, καὶ ἠεροποιὶς Ἐριννύς.

Iuspiter, & Parca, quæq; æra transit Erinnyis.

Has in vestibulo inferorũ habitare dixerunt poetæ, de qui-
bus Virgilius cecinit libro sexto:

Vestibulum ante ipsum, primisq; in faucibus Orci,

Luctus, & Ultrices posuere cubilia curæ;

Pallentesq; habitant morbi, tristisq; senectus,

Et metus, & malesuada fames, & turpis egestas;

Terribiles visu formæ, lethumq; laborq;

Tum consanguineus lethi sopor, & mala mentis

Gaudia; mortiferumq; aduerso in limine bellum,

Ferreiq; Eumenidum thalami.

Qui idem tamen postea in duodecimo illas & ad solium
Iouis

Iouis assistere scribit, & eius nutum obseruare si quando mortalibus calamitates velit immittere.

*Dicuntur geminae pestes cognomine Diræ,
Quas & Tartaream Nox intempesta Megaram
Vno eodemq; tulit partu, paribusq; reuinxit
Serpentum spiris, ventosasq; addidit alas.*

*Hæ Iouis ad solium, sæuique in limine Regis
Apparent, ac uiuntque metum mortalibus agris.*

Harum nomina, & locum ubi habitabant apud inferos, atque adeo officium declarauit Orpheus in hymno quæ scripsit in Eumenides:

*κλυτε θεαὶ πάντιμοι, ἐρίβρομοι, ἐυράσφραι,
Τισιφόνη τε καὶ Ἀλκηκτώ, καὶ δῖα Μέγαιρα
νυκτέρια, μύχια, ὑπὸ κεύθεσιν οἴκι' ἔχουσα
ἄνθρωπῶν ἠερόεντι, παρὰ στυγρῶς ἱερὸν ὕδωρ
οὐχ ὁσίαις βουλαῖσι βροτῶν πεποτημένααι αἰεὶ.*

*Horrissonæ hæc audite Deæ, veneranda propago,
Tisiphone, & simul Allecto, & diuina Megera:
Nocturna, arcana, & umbroso qua habitatis in antro
Sacratas fluminis Stygii nigrantis ad undas:
Consilia ad non recta virumq; volatis acerba.*

Ac deinde:

*ἄλλ' αἰὲν θνητῶν πάντων ἐπ' ἀπείρονα φῦλα
ὄμμα δίκης ἐφορᾶτε, δίκασπόλοι αἰὲν ἐοῦσαι.
Iustitia qua oculos gentes torquetis ad omnes,
Iustitia affecla semper, rectique ministra.*

Cum grauissimæ scelerum vltices haberentur Eumenides, magna fuit earum reuerentia apud omnes gentes: atque ita vt illarum nomina nemo propè auderet proferre. quare hæc inquit Electra apud Euripidem in Oreste:

*ὀνομάζην γὰρ αἰδοῦμαι θεὰς
Ἐυμενίδας, αἵ τόνδ' ἐξαμιλλῶνται φόβῳ.
nominare haud audeo*

Eumenides, qua istum rauore territant.

Orestes idcirco cum suas calamitates quas passus fuerat ob matris cædē Iphigeniæ in Tauris enarraret, ubi in mentionem Eumenidum incidisset, illas ἀνωνύμως θεὰς appellauit, hoc est Deas, quas nominare nō liceret; quia propter seueritatē nemo illas nominare auderet. ita. n. scribit Euripides in illa tragœdia:

ἔνθεν μοι πόδα

εἰς τὰς Ἀθλίνας δὴ γ' ἐπέμψε Λοξίας
δίκῳ παρασχέινταῖς ἄνωνύμοις θεαῖς.

hinc me pedem

*Apollo ferre iussit Atticum in solum,
Anonymis iusta & Deabus solvere.*

Tantus verò fuit earum timor, ut cùm cæcus OEdipus in Atticam ductus fuisset, Dearumque Erinnyum nemus intrasset, nescius cui Deorum dicatum esset, aut quæ foret eius loci religio, magnus Atticorum colonorum cõcurfus fuerit ad ipsum OEdipum, qui mirabantur illum eò ausum esse ingredi, cùm ipsi neq; aspicere quidem lucum prætereuntes auderent, ut est in OEdipode Colono apud Sophoclem:

πλανάτας τις ὁ πρέσβυς, ἔ
δ' ἐγχώριος. προσέβα γὰρ ἔ
κἂν ποτ' ἄσιβες ἄλσος ἐς
τᾶνδ' ἄραι μακέταν κορᾶν,
ἄς τρέμομεν λέγων,
καὶ παραμυθόμεσθ' ἀδέρκτως.

*Erro nam qui sibi iam senex, at non
Indigena: non adisset is unquam
Lucum glabrum Erinnyum grauium,
Quas tremimus vel dicere;
Nec intuentes transimus.*

Neq; id sanè iniuria, cùm tantopere essent graues ac implacidae, ut si quis spectandi causa vel cede vel aliquo incaesti aut impietatis genere pollutus in Eumenidum templum illud intrasset, quod illis Orestes in Cerynea Achaiae oppido dicarat, continuo fieret mente captus, dirisque terroribus exagitaretur, ut ait Pausanias in Achaicis. Illas arbitrati sunt antiqui vestibus atris fuisse indutas, ut ait Isacius, ac nigras vestes Erinnyum vestes appellarunt, quas ἐριννύων ἐσθῆτας vocauit Lycophron. Colebantur eximia religione Erinnyes in Telphusia ciuitate Arcadiae, ut ait Isacius, quibus ovis nigra prægnans matàbatur, totaque comburebatur in Carmia Peloponnesi, ut ait Sophoclis enarrator. fiebant verò illa sacra tacite, & quietis tempore, neque quisquam è nobilibus his sacrificiis interesse iure religionis poterat, ut scriptum reliquit Polemo. Tum illi sacerdotes qui hæc sacrificia faciebant, Hesychidae nominabantur.

bantur. Hinc & aries sacer Hero taciturno ante solennia immolabatur, quem boni ominis gratia appellabant, cuius facellum fuit apud Cydonios extra nouem portas. Quòd verò in illis sacrificiis mulsò pro libamentis meliceris etiàm vterentur, testatur Callimachus in his carminibus:

μηφάλια τῆσιν ἀεὶ μελιιδέας ὅπας
 λήτῃραι καὶ ἐν ἔλαχον Ἡσυχίδαις.
*Mellitos succos semper ieiuna sacerdos
 Vtere perpetuis assolet Hesychnidis.*

Vtebantur floribus præterea Sicyoniū pro corollis, quo ritu etiam Parcis sacrificare solenne fuit, vt ait Menander in secundo libro mysteriorum, & Pausanias in rebus Corinthiacis. Magnus erat omnino labor has inuocare, magnaq; opus erat veneficis mulieribus sacrificiorū multitudine, quæ illas ad se allicerent, (nam & hæ plurimum conferre ad veneficam facultatem putabantur) quod patet ex iis carminibus Orphei in Argonauticis, vbi Medea sacrificat pro Iasonis incolumitate, veneficiisq; conatur draconē sopire. Nō enim illa sacrificia quæuis ligna admittebāt, ex quibus ignis fieret, sed cedrū tantum, & alnum, & iuniperum, & rhamnum: è quibus pyra fiebat ante foueam quandā triplici ordine excauatam, tum victimarū illis sacrificiis conuenientium sanguis in foueam effundebatur: at corporum membra super pyra vtebantur, cū quibus multe res, multaq; herbarum genera miscebātur cum precibus, quorum magna pars continetur in his versibus:

σκύμνους παμμέλανας σκυλάκων τριασὺς ἱερέυσας,
 αἶματι δ' αὖ χάλκωνθον ἰδὲ σρέθιον ἔμιξα,
 κνήκον τε σχισήν, ἐπί τε φύλλιον ἀφδῆς,
 ἀγχεσάν τ' ἐρυθρὴν, ἰδὲ χάλκιμον. αὐτὰρ ἔπειτα
 κηδύας ἐμπλήσας σκυλάκων φιτροῖσιν ἔθηκα
 ὕδατι, ἐξ δ' αὖμας χολάδας χεόμην περίβοθρον.
 ὄρφνινά θ' ἑσάμενος φάρη, καὶ ἀπεχθέα χαλκὸν
 κρέων, ἐλίσσάμην· αἶ δ' ὀτραλέως ἐπάκυσαν,
 ῥήξασαι κενεῶνας ἀμειδίτοιο βερέθρου,
 τισιφόνη τέ καὶ ἀλκηκτῶ, καὶ δία μέγαιρα,
 ἀζαλέαις πεύκαις φόνιον σέλας αἴσυσσαι.
*Maestas catulos tres toto corpore nigro.
 Purpuratum mista & lanaria sanguini eorum,
 Scissilis & cneuis, pulicaria tristis, & ὄνα*

*Additur his anchusa rubens, & chalcimus: inde
 Oppletos Ventres catulorum in Vasarepono.
 Funditur ad foveas lymphæ, atq; omenta, cauatas.
 Induor & nigras Vestes, odiosaque pulsans
 Aera vocans oro, quæ me audiuererepentè.
 Rumpentes tetrici feralia monstra baratri
 Accensasque tulere faces, crudeleque lumen,
 Tisiphone, & simul Allecto, & diuina Megara.*

Existimabatur vinum illis omnino non placere in sacrificiis, quare OEdipus (vt diximus) cum in illarum lucum accessisset, iubetur ab accolis eius loci aquam è perenni fonte afferre, deinde pocula quædam in hunc vsum parata coronare & labra & ansas lana iuuenis agnæ, vt scribit Theocritus in Pharmaceutria. Deinde cum steterit ad orientem solem inferias effundere mulsum, neque vinum vilo pacto afferre: sed post effusas inferias iubetur nouem ramos oleæ ambabus manibus ter ad terram cum precibus deflectere & deicere. His Deabus creditis mos fuit Sicyoniis hominibus prægnantes oues mactare, ac mulso vti pro libamentis, floribusque loco coronarum, vt traditum est à Mænandro in secundo Mysteriorum. Fiebant coronæ è narcisso, quibus coronabantur his Deabus sacrificantes, quæ planta illis erat dicata: siue quia apud sepulchra plerunque nasceretur, siue quia illæ torporis ac timoris essent Deæ, quod conuenit cum Narcissi nomine. Hanc fuisse plantam vnà cum croco coronis Eumenidum dicatam, testatur Sophoclesita in OEdipode Colono:

*ὁ καλλιβοτρυς κατ' ἡμᾶρ ἀεὶ
 νάρκισσος, μέγαν θειᾶν
 ἀρχαῖον σεφάνωμ', ὅτε
 χρυσαυγῆς κρόκος.*

*O pulchris racemis in dies semper
 Narcisse, magnarum Dearum
 Antiqua corona, simul &
 Aureus crocus.*

Scriptum reliquit Pausanias in Arcadicis Cererem aliquando fuisse nominatam Erinnym, quia Neptunus, cum illius filiam quærentis amore captus esset, illam conatus est vitare: sed cum in equam se Ceres vertisset, & ad Oncium inter armenta pasceretur, à Neptuno cognita nihilominus compressa est,
 cum

cum is equi formam cepisset. Id cum illa grauissimè tulisset, quia furere Arcades ἐρινυδῶν dicunt, dicta fuit eo nomine. Apud eosdem erecta fuit Erinnyis statua, quæ manu sinistra cistam, dextera facem præferebat. Plutarchus in libello quem scripsit de sera numinis vindicta, vnam tantum Erinnyem esse putauit, quæ Adrastia Iouis ac Necessitatis esset filia, vindex & scelerum ministra, & quæ omnes animas huc illuc cursitantes & tergiversantes comprehenderet, ad supplicium raperet, & in æternas, inauditas, profundissimasq; tenebras demergeret.

¶ Nunc quid hæc significant perquiramus. Nullus stimulus vel acrior vel vehementior conscientia homines ad confitendum impellere potest, quæ vel sine testibus se prodit: quare illa est diligentissima iudicum inferorum ministra. Hi timores, qui traditi sunt in fabulis, flagitiosis hominibus assiduè ante oculos obuersantur. Nam (vt ait Cicero in oratione pro Roscio Amerino) nolite putare, quemadmodum in fabulis sæpe numero videtis, eos qui aliquid impiè scelerateq; commiserint, agitari & perterrereri Furiarum tædis ardentibus: sua quemque fraus, & suus terror maximè vexat: suum quemque scelus agitat, amentiaque afficit: suæ malæ cogitationes, conscientiaq; animi terrent. Hæ sunt impiis assiduæ, domesticaque Furia, quæ noctesque diesque pœnas præteritorum peccatorum à conceleratissimis hominibus repetunt. Atque Orestes nihil aliud esse, quam conscientiam, commemorauit apud Euripidem in sua tragœdia, quæ ipsum pro Furiis assiduè torqueret & exagitaret, vt patet ex his:

τί χρέμα πάχαι; τίς σ' ἀπόχουσι νόσος;
ἢ σωίσις, ὅτι σωίσιδα δέιν' εἰργασμένος.

Menel. *Quis conficit morbum? quid est tibi malis?*

Orest. *Quòd multa feci turpia, hinc conscientia.*

Quid enim aliud sunt istæ Furia, quàm affectuum vindices, vel potius affectus commissorum scelerum causa? omnia enim flagitia quorum nobis sumus conscij, vel per inuidiam, vel per odium, vel propter spem alicuius commodi committuntur. Idcirco τίσις ultio, φόβος cædes est, quòd scelus per iram aut odium nascitur, quod vlciscitur Tisiphone. *μεγάρα* verò inuidere significat, quæ Megara per inuidiam commissa peccata punit. At *ἄλικτος* nunquam cessantem significat, quæ titillatio est voluptatum: per quas in peccantes Allecto animaduertit.

tit. Hæ dicuntur Noctis filia, propter inscitiam mortalium, & ignorationem rerum futurarum. Quis est enim omnium mortalium, qui non turpe putet, si rem diligentius perpende- rit, se illa propter breuissimas voluptates committere, quæ mox æterna supplicia consequentur? aut quis non intelli- gat indecorum esse homini tanquam belluam huc illuc his impuris voluptatibus agitari? ex ignoratione sui igitur na- scuntur hi affectus, qui vbi in aliqua scelera homines impule- rint, discruciat animus, quorum recordatio fit quasi crude- lissimi & infestissimi in animo tortores. Alij Iouis terrestri & Proserpinæ filias illas esse tradiderunt, & id quidem iure optimo: nam cum Pluto præsit diuitiis, Proserpinaque sit vis frugum, vt patebit: quibus è Diis aptius oriuntur furia, quam è diuitiis, aut vnde apertius originem capient? quippe cum omnia scelera, omnesque voluptates è diuitiarum copia, tan- quam ex vberissimo fonte manent. Quæ tamen si ad bonum & temperantem virum affluerint, illum minimè à suo in- stituto possunt deturbare: quare videtur mihi Deus sapientis- simus facultates tanquam viaticum ad probitatem optimis earum moderatoribus, aut tanquam duces ad æterna suppli- cia impuris latronibus, concessisse. Necesse est igitur aut eximiè bonum & Dei amicum esse virum opulentum, aut egregiè sceleratum, & Diis hominibusque inuisum illum, qui multa possideat: quoniam nulla diuitiarum præstantia vel bonitatis vel malitiæ patitur mediocritatem. Idem sen- sisse mihi videntur, qui è turpibus partibus Saturni & ex ter- ra natas esse Erinnyes putarunt. Quid enim Saturnus est, nisi tempus? aut quid pudendæ partes, nisi turpitudines quæ in ipso tempore committuntur? terra omnium diuitiarum parens est, ex quibus nascuntur. Sunt igitur illæ animi soli- tudines, quæ ob diuitiarum facultatem exurgunt per tem- poris opportunitatem. Qui Saturni & Euonymes filias pu- tarunt, nil diuersum ab his sentiebant. Hæc, & quæ dictæ sunt superius rationes, in idem recidunt: nam qui Saturni, qui No- ctis, qui Terræ, qui Tenebrarum filias esse Erinnyes arbitra- ti sunt, solo inter se nomine differebant, re ipsa idem puta- runt. Quidam Erinnyas dictas crediderunt, quia impreca- tiones exaudirent: nam ἀπὸς imprecationes significare in- quiunt, ἀνύειν verò perficere & exaudire. Alij quia in terra ha- bitent,

bitent, cum *ἔρα* sit terra, *ναΐδν* habitare est. Dicuntur natae Erinnyes die quinto Lunæ, ea ratione quæ dicta est superius. Aripedes dictæ sunt, quia cum Dei sint ministræ, scelerumque vltices, tardè ad impiorum supplicia mitterentur. non enim Deus repenti in sceleratos animaduertit, sed pro tarditate temporis grauitatem pœnarum plerumque compensat. Aeriugæ dictæ sunt, quia scitissimè ad impurorum pœnas conuolarent vbi Deus aliquos vel publicè vel priuatim punire statuisset. Ego tamen aeriugas ea de causa fingi crediderim, quia vbi vel pestis, vel fames homines inuadit, vel bellorum motus excitantur in animis mortalium, id ex aere quodammodo affecto ita Deo iubente proueniat. Nam hæc tria morborum genera ita sunt inter se connexa, vt ex iisdem parentibus & eodem partu nata sint, quod ita expressit Virgilius libro duodecimo.

Hæ Iouis ad solium, sæuique in limine Regis

Apparent, ac uuntq; metum mortalibus agris,

Si quando lethum horrificum, morbosæ Deum Rex

Molitur, meritas aut bello terræ at Vrbes.

Dicebantur habitare in vestibulo inferorum, quia solliciti sunt præcipuè animi morientium, grauiusq; torquentur recordatione præteritorum scelerum: quod etiam senserunt ij, qui dixerunt illas ad vnam Stygis in antro quodam habitare. Hoc antrum quid est aliud, nisi obscurissimus cordis & conscientie recessus, in quo latent hæ cogitationes, & animorum solitudines? Quod per hæc significare voluerunt antiqui soli viro bono omnia esse tuta, solamque integritatem & innocentiam homines intrepidus & tranquillos ad omnem fortunæ commutationem perducere, iam explicauimus superius: ac de furiis satis, nunc dicendum est de carcere impiorum.

De Tartaro. CAP. XI.

VBI sceleratorum animæ multis grauissimisque vitiis contaminatæ per tormenta fuerint cognitæ à iudicibus: quòd inter voluptates per cæterorum hominum iniurias vixerint, quòd patriam prodiderint, quòd multos ob diuitias fefellerint, quòd propter auaritiã vel amicos, vel viros bonos, vel parentes, vel benemeritos deseruerint, q̄ Deorum immortalium religionẽ ob pecuniam cultumve neglexerint, illæ Furiis

prædictis traduntur in Tartarum deducendæ: qui locus est pœnarum, luce omnino carens, neq; inde exire in perpetuum licitum est. Hic Tartarus quòd antiquissimus sit locus, omnes affirmant: & Aristophanes comicus illum coætaneum cum Nocte, & confusa mundi materia existimavit, ut est in Aui-
bus:

χάος ἰὼ καὶ Νύξ, Ἐρεβός τε μέλαν πρῶτον, καὶ τάρταρος θύρυσ.
τῆ δ' ἔδ' Ἄηρ, ἔδ' οὐρανὸς ἰὼ. Ἐρέβου δ' ὄν ἀπείροσι κόλποις.
Chaos erat & Nox Erebusq; niger primũ, et Tartar' ampla.
Terra nec aer, nec cælum erat: Erebiq; immensis sinibus.

Hesiodus in Theogonia videtur Tartarum ex illa confusa mole, quæ Chaos vocabatur, genitum esse credidisse; ut ex his licet cognoscere:

ἦτοι μὲν πρῶτισα χάος γένετ', αὐτὰρ ἔπειτα
γαῖ' θύρυστρονος, πάντων ἔδος ἀσφαλὲς αἰεὶ
ἀθανάτων, οἳ ἔχουσι κάρη νιφόντος ο' λύμπου.
τάρταρά τ' ἠερόεντα μυχῶ χθονὸς θύρουδέης.

Antè Chaos natum: post Tellus ampla, Deorum
Firma domus semper, colitur queis culmen Olympi:
Tartaraq;e obscura; hæc terra conduntur in ima.

Maximum sanè spatium fuit à Tartara ad terram, & quanto tellus distat ab ipso cælo, tanto à terra tartarum distare putarunt, ut expressit idem poeta in his carminibus:

τόσον ἐνεθ' ὑπὸ γῆς, ὅσον ἔρανος ἐς' ἀπὸ γαίης.
ἴσον γάρ τ' ἀπὸ γῆς ἐς τάρταρον ἠερόεντα.
ἑνέα γὰρ νύκτας τε καὶ ἡμέρας χάλκεος ἄκμων
ἔρανόθεν κατιῶν, δεκάτη ἐς γαῖαν ἵκοιτο.
ἑννέα δ' αὖ νύκτας τε καὶ ἡμέρας χάλκεος ἄκμων
ἐκ γαίης κατιῶν, δεκάτη ἐς τάρταρον ἵκοιτο.
τὸν πρὸ χάλκεον ἔρμος ἐλήλαται, ἀμφὶ δέ μιν Νύξ
τρισυχίει κέχυται.

tum Tartarus ipse

Nam patet in præceps tantum, tenditq; sub auras,
Quantus ad æthereum cæli suspectus Olympum.
Ferreo nam cælo si incus mittatur ab alto,
Vix poterit decima terram contingere luce.
Ferrea mox si incus terra mittatur ab alta,
Tartara vix poterit decima contingere luce.
Ærea septa tenent isthac: nox atra tenebris

Ordine

Ordine mox cingit triplici.

Qui Tartarus quòd obscurissimus sit, indicavit his versibus Homerus in libro Iliadis θ.

ἢ μιν ἐλὼν ρίψω ἐς τάρταρον ἠερόεντα,
τῆλε μάλ', ἢ χιβάθισον ὑπὸ χθονὸς ἐς ἰβέρεθρον·
ἐνθα σιδήρεά τε πύλαι, καὶ χάλκεος ἔδος·
τόσον ἐνερθ' αἶδεω, ὅσον ἔρανὸς ἐς' ἀπὸ γαίης.

Aut ipsum capiens obscura in Tartara mittam,

Sunt tibi sub terris vastissima regna barathri.

A Erea sunt ibi septa, solumq; ex aere: sub ima

Tantum tellure, hæc quantum quoq; distat Olympo.

Hunc autem & Erebum & Chaos esse locum, in quo scelerati homines excruciantur, ita declaravit autor Axiochi; ὅσοις δὲ τὸ ζῆν διὰ κακουργμάτων ἠλάθη, ἄγονται πρὸς ἐριννύων ἐπ' ἐρεβος καὶ χάος διὰ τάρταρον, ἐνθα χώρος ἀσεβῶν, καὶ δαναϊδῶν ὑδρεῖαι ἀπελεῖς, καὶ ταντάλη δίψος. *At illi quibus per scelera vita fuerit transacta, per Tartarum à Furiis ad Erebum Chaosque trahuntur, tibi impiorum locus est, & Danaidῶν hydra nunquam satura, & sitis Tantali.* Atqui Plato cum in Phædone Tartarum locum esse intellexerit id quod ab Homero barathrum nominatum fuit superius, quem locum esse putavit sub terra prope centrum, è quo, & in quod omnes aquæ laberentur; sub finem demum dialogi de Rhetorica sceleratorum carcerem appellavit his verbis; τὸν δὲ ἀδίκως καὶ ἀδέως, εἰς τὸ τῆς τίσεως τε καὶ δίκης δεσμοπήριον, ὃ δὴ τάρταρον καλεῖσιν, ἵεναι. *Qui verò iniuste ac impie dixisse comperientur, in punitionis, iustiq; supplicij carcerem, quem tartarum appellant, accedere.* Ibi etiam animæ vincæ tenebantur, ut his declaravit Æschylus in Prometheo:

εἰ γὰρ μ' ὑπὸ γῆν νέρθον τ' αἶδ' ἔτ' νεκροδέγμονος

εἰς ἀπέραντον τάρταρον ἦκα

δεσμοῖς ἀλύτοις ἀγρίως πελάσας.

Nam si me sub terram sub inferos mortuos capientes

In immensum Tartarum detrusisset,

Vinclis firmisimis aspereq; alligasset.

¶ Atque hæc ea sunt quæ de Tartaro ab antiquis scripta invenimus, nunc quid sub his lateat, perquiramus. Nonnulli antiquorum Tartarum locum esse crediderunt sub utroque cardine, ut aiebat Crates, tum ob frigoris acerbicatem, tum etiam

ob diuturnitatem tenebrarum. Verum illi meo iudicio falluntur: quia multo maiores sunt tenebrę nocturnę sub æquante circulo habitantibus, quàm prope cardines. Nam tametsi continui sunt sex menses vna nox sub Arctico cardine, dum sol à principio Librę vsque in finem Piscium signa meridici percurrerit, tamen non est adeò obscura nox vt literę legi non possint. quare non videtur is locus obscuritatis causa posse Tartarus appellari. Ego sanè potius accesserim Zezæ opinioni, qui Tartarum subterraneum incendium esse credidit, quia vapores ibi gignantur, quare & clamores & strepitus incerti, & tremores apparent, vnde Tartarus appellatus est à Græcis, quia multę ibi *ταραχαι* siue perturbationes existant. Neque id nomen sortitus est is locus, quòd ibi præcipuè, ac nullibi præterea fiant res huiusmodi. Sed varia loca variis nominibus dicuntur: cum id in sublimi sit, æther: cum sub terra, Tartarus vocatur. At nos quid dicemus esse Tartarum, in quem deducantur mortui, vnde non amplius datur reditus? terram ipsam nimirum, sub qua occultantur cadauera, quę vbi semel deciderint in perpetuum carcerem, nunquam omnino resurgere possunt. ibi æstuantes igne plurimo lacus esse dicuntur, & alij rursus congelati, in quos vicissim animę sceleratorum à demone merguntur, vt ait Plutarchus in libello de sera numinis vindicta. His fidem fecerunt loci ignibus subterraneis frementes & æstuantes propter varios vapores qui sub terra concipiuntur. Fuerunt igitur ista de inferis excogitata ad deterrendos homines à flagitiis: quę si ita credita essent, pauci omnino scelerati homines, pauci sicarij, pauci latrones in omnibus ætatibus fuissent. Atque vtinam iam non fabulis, non vanis inuentionibus, non figmentis poetarum amplius, sed soli veridico, soli sapienti, soli bonorum omnium auctori Christo crederetur, vel saltem ab iis qui se Christi imitatores esse profitentur. Huic æterna supplicia consceleratis hominibus minitanti si crederetur, quis peieraret? quis prædaretur? quis vel fratrem, vel virum bonum pulsaret, aut falleret? quis homo ineptissimus, & omni plebecula rudior ac impurior intrepido animo alterius controuersias iudicaret, si crederet suorum iudiciorum rationem aliquando sibi esse reddendam? cum nulla fides vel antiquorum dictis, vel Christo denique summi Dei filio habeatur: inde accidit vt omnia fraudibus, omnia insidijs,

omnia

omnia controuersis plena sint, omnia periuriis. atque plus potest in iudiciis opulenti hominis, quam legum humanarum vel diuinarum autoritas. sed malos denique malè perdet. Hactenus de Tartaro satis dictum est, nunc de reliquis inferorum ministris dicamus, ac primùm de Nocte.

De Nocte. CAP. XII.

NEQVE Nox quidem paruo in honore fuit apud antiquos, quam Deorum omnium antiquissimam crediderunt, cum omnes locos ante Deorum ortus occupasset, & informem materiam, quæ Chaos dicta est. Hanc tamen nonnulli ex ipsa informi materia natam esse putarunt, sicuti testatur Hesiodus in Theogonia:

ἐκ χάος δ' εἴρεβός τε μέλαινά τε Νύξ ἐγένοντο.

Inde Chao est Erebus, Nox & tenebrosa creati.

Hanc antiquissimam vocarunt illi poetæ qui è Chao natam esse crediderunt, cum neque illam quidem ante mundum in ordinem digestum vsquam fuisse intelligant. Sic igitur illam antiquam appellauit Aratus in Astronomicis:

ἀλλ' ἄρα καὶ πρὸ κείνο θυτήριον ἀρχαίη Νύξ
ἀνθρώπων κλαίεσα πόνον χιμῶνος ἔθηκεν
εἰνάλιον μέγα σῆμα.

Nox antiqua suo curru conuoluitur aram

Hanc circum, quæ signa dedit certissima nautis

Commiserata virum metuendos & indigne casus.

Non iniuria igitur Orpheus in hymnis hanc Deorum ac hominum matrem appellauit, quòd omnia ex illa nata esse credantur, vt in his legitur:

Νύκτα θεῶν γενέτ' εἶραι ἀείσομαι, ἠδὲ καὶ ἀνδρῶν.

Νύξ γένεσις πάντων, ἦν καὶ κύβηιν καλέσω μῦθον.

Te capimus Nox alma parens hominumq; Deumq;

Cunctorum alma parens, quam Cyprida dicimus esse.

Hæc vehabatur in curru, vt fictum est à poetis; cuius ante rotas astra nitescere dicebantur, ac præuia esse, sicut in his scripsit Theocritus:

χαίρετε δ' ἄλλοι

ἀστέρες βυκώλοιο κατ' ἀντυγα Νυκτὸς ὄπαδοί.

Salueteque Noctis

Sydera, quæ canthistacis præcurritis alta.

Finxerunt hanc Deam antiqui nigris vestibus indutam, nigro-
que capitis velamine, quam etiam sequerentur astra, at non so-
lum praeceperent, sicut testatur Euripides in Ioue in his:

μελέμπεπλος δὲ Νύξ ἀσείρωτον ζυγοῖς
ὄχημ' ἐπαλκον ἄστρα δ' ὠμάρτα θεῶν.

*Induta nigris vestibus currum insilist
Nox: astra sunt Deam secuta protinus.*

Vehebatur autem à bigis, ut ait Virgilius libro quinto:

Et nox atra polum bigis subuecta tenebat.

Quam obrem Apollonius libro tertio Noctem venientem de-
scribens, illam dixit iugum equis imponere:

Νύξ δ' ἰαποισιν ἔβαλλεν ἐπὶ ζυγά.

Nox iniiecit equis iuga.

Quod genus incedendi in Nocte recentius est Homeri tem-
poribus: nam ad Homeri usque tempora nemo prorsus poe-
tarum vectam fuisse in curru noctem scriptum reliquit. Alij
alatam illam fuisse, sicut Cupidinem & Victoriam, tradiderunt:
quam opinionem secutus Virgilius ita scripsit libro octauo:

Nox ruit, & fuscis tellurem amplectitur alis.

Alij præterea voluerunt hanc ex Oceano confurgere deceden-
te die, sicut idem poeta libro secundo Æneidos:

*Vertitur interea cælum, & ruit Oceano Nox,
Inuoluens Umbra magna terramque polumque.*

Quam tamen non ut ex Oceano, sed ut ex Erebo venientem
ita Euripides inuocauit:

πότνια πότνια Νύξ,
ὑπνοδότρα πολυπόνων βροτῶν,
ἔρεβόθεν ἰθι· μόλε μόλε κατὰ πτερος.

*Verenda Verenda Nox,
Quæ das somnia miseris mortalibus,
Ex Erebo veni, cede cede Volucris.*

Et Orpheus ad inferos lucem mittere, ac rursus ipsam ad illos
accedere scribit in eo carmine:

ἢ φάος ἐκπέμπας ὑπὸ νέρτερα, καὶ πάλι φεύγεις
εἰς αἴδλω.

*Quæ lucem pellis sub terras, rursus & ipsa
Tartara nigra petis.*

Huic ubi sacrificaretur, mos fuit ut gallus immolaretur, tan-
quam animal silentio aduersariū, ut ait in lib. secundo de Diis

Theage.

Theagenes. Multi Noctis filii fuisse commemorantur. nam & Rabiem eius filiam fuisse scripsit Euripides in Hercule iano:

θαροῖτε Νυκὸς τλώδ' ὄρωντες ἔκγονον

λύσων γέροντες.

Rabiem senes hanc Nocte natam fide

Cuncti videntes.

Sic etiam Rixam siue Contentionem atque Inuidiam eius filias vocavit Hesiodus in Operibus & Diebus inquiring:

τῶ δ' ἐτέρῳ προτέρην μὲν ἐγείνατο Νύξ ἐρεβεννή.

Namque illam primam pariens Nox edidit atra. & quæ in hanc sententiam sequuntur. Deinde idem poeta in Theogonia multos scripsit fuisse Noctis filios quasi subuentaneos, ut est in his versibus:

Νύξ δ' ἔτεκε συκρόν τε μόρον, καὶ κῆρα μέλαιναν,

καὶ θάνατον, τέκε δ' ἄπνον, ἔτικτε δ' ἐφύλον ὀνείρων,

οὔτινι κοιμηθεῖσα θεὰ τέκε Νύξ ἐρεβεννή.

Nox peperit Fatumque malum, Parcarnque nigrantem,

Et Mortem, & Somnum, diuersaque Somnia: natos

Hos peperit nulli Dea Nox coniuncta marito.

Cicero autem in tertio libro de Natura Deorum cum omnes Noctis filios connumeravit, tum illos patre Erebo genitos fuisse tradidit, ut patet in his: Quod si ita est, Cœli quoque parentes Dii habendi sunt, Æther, & Dies, eorumque fratres & sorores: qui à Genealogis antiquis sic nominantur, Amor, Dolor, Metus, Labor, Inuidia, Fatum, Senectus, Mors, Tenebræ, Miseria, Querela, Gratia, Fraus, Pertinacia, Parcæ, Hesperides, Somnia: quos omnes Erebo & Nocte natos ferunt:

¶ Verum de iis quæ fabulosè de Nocte dici solent, satis. Ex illa nuper commemoratæ pestes natæ esse dicuntur, quoniam inscitia & malitia mortalium, quæ Nox est mentis, omnium prope calamitatum quæ humanum genus inuadunt, parens est & altrix, cum æquitas, tanquam Aquilo leuissimas nubes, has ex hominū conspectu possit propellere. Hæc enim omnia inscitiam consequuntur, cum ea quoque quæ sunt nature possint non nihil retardari sapientia, aut certè leuiora effici, ut senectus, amor, fatum, mors, & alia huiusmodi. Noctem antiquissimam appellarunt, quia antequam sol & cœlum fieret, nulla erat lux; quam ex Erebo & ab inferis venire finxerunt,

cum terram semper circumeat: nam sole inferiore cœli parte sub terra occultato, apud nos umbram esse terræ necesse est, cum nihil aliud sit Nox, quam umbra terræ. Hanc ipsam Noctem tamen nonnulli Cupidinis filiam fuisse dixerunt, ut testatur Orpheus in Argonauticis in his carminibus:

καὶ διφυῆ περιώπεια κυδρὸν εἴρωτα,
 Νυκτὸς ἀίγνητις πατέρα κλυτὸν, ὃν ῥα φάνηται
 ὀπλότεροι καλέεσι βροτοί· πρῶτος γὰρ ἐφάνθη.

*geminum praestantem dicite Amorem
 Obscura noctis patrem; dixere Phantem
 Illum mortales quod primum apparuit ille.*

Quod certè nulla alia de causa fictum est, nisi quòd amoris ratio plerunque reddi non possit, aut quòd eius causam conueniat plerunque nocte & silentio occultari. Hanc in curru vehi finxerunt antiqui, quia nihil cum labore sit diuturnum, & ad narrationis voluptatem. Dicta est eadè mater omnium, quia rerum omnium partum antecesserit. & à nocendo Nox dicitur, ut quidam voluerunt, quia noctis humor infestus sit hominibus, quod vel in laborantibus scabie, vel febre, vel aliis morbis, patet: qui quidem grauiores fiunt, magisque infestant per noctem. nunc de Morte dicamus.

De Morte.

CAP. XIII.

MORS cum esset sola propè & potentissima omnium inferorum satelles, omnesque mortales ad Acherontem fluium traiciendos deduceret, nihil propè de se fabulosum audiuit: nisi quòd soror esset Somni, ut scriptum reliquit Homerus in lib. ξ. Iliadis:

ἐνθ' ὕπνω ξύμβλητο κασιγνήτῳ θανάτῳ:

Tum Mortis fratrem Somnum conuenerat ipsa:

quodque à Nocte matre sua fuisset educata. Quare memorie prodidit Pausanias in Eliacis apud Eleos in templo quodam fœminam expressam fuisse, quæ pueros sopitos sustineret, manu quidem dextra, album; at sinistra alterum nigrum, & hunc dormienti similem; ambos distortis pedibus: quorum inscriptiones indicabant, alterum esse Somnum, alteram Mortem, at fœmina quæ illos alebat, Nox erat. Mos erat Morti gallum gallinaceum, sicuti Marti & Æsculapio aliquando immolare, quòd ea victima Nox lætaretur ut silentium suum infestante, ac
 sapius

ſæpius perturbante. Hanc finxerūt antiqui alas habere nigras, vt ait Horatius in ſecundo libro ſermonum in his:

ſeu mors atris cūm volat alis.

& illud:

Et mors atra caput fufcis circumuolat alis.

Hæc ipſa mors omnium malorum, hæc omniū humanarum calamitatum, hæc omnium dolorum remedium optimum data eſt hominibus Dei ſapientiffimi beneficio, quod in illo epigrammate ſuauiſſime expreſſit Agathias:

τὸν θάνατον τί φοβῆσθε, τὸν ἡσυχίης γενετῆρα,

τὸν παύοντα νόσους, καὶ πενίης ὀδυώας;

μοῦνος ἄπαξ θνητοῖς παραγίγνεται, ἔδ' ἐποτ' αὐτὸν

εἶδέν τις θνητῶν δεύτερον ἐρχόμενον.

αἰδ' ἐνόσοι, πολλὰ καὶ ποικίλα, ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλον

ἐρχόμεναί θνητῶν, καὶ μεταβάλλόμενα.

Curtimor eſt vobis genitrix Mors alma quietis,

Quæ morbos placat, pauperiemq̄ue leuat?

Illæ ſemel tantum mortales viſere ſuevit,

Nec quiſquam vidit mox rediſſe virum.

Sæpe recurrentes cūm vexent corpora morbi

Mutati, huc illuc & ſine lege fluant.

Hæc vna duriffima omnium Deorum, maximeq; implacabilis habebatur: quæ cūm nullius precibus flecteretur, nulla etiam ſacrificia, nec templa, nec ſacerdotes, nec ritus ſacrorum obtinuit. Huius duritiem & implacabilem voluntatem ita ſignificauit Orpheus in hymnis:

οὔτε γὰρ εὐχαῖς σὸν πείθει μένος, οὔτε λιταῖσιν.

Nec prece, muneribus nec tu placabilis vlli.

Induta erat veſte ſtellata, quæ erat atrii coloris. Hanc miris laudibus antiqui ſapientes extulerunt, vt ſolam portum ſedemq; tutiffimam quietis. Hæc multis corporis morbis nos liberat; hæc tyrannorum crudelitati ſubtrahit, hæc principibus adæquat, hæc omnibus viris bonis iucūdiſſima accidit, niſi quantum naturæ leges repugnant: neque quiſquam eſt, quin eam lætiſſimo animo excipiat præter ſceleratos, qui grauiora ſe paſſuros eſſe poſt mortem iam nunc viuentes augurantur & quaſi præſentiunt. Huius laudandæ ampliffimum & vberiffimum argumentum habuit Alcidas, qui orationem compoſuit de laudibus Mortis. hæc multis rationibus æquo animo

ferendam esse demonstravit Plut. in consolatoria. Et profectò nihil aliud est vita, quàm vsura lucis à Deo nobis mutuo concessa; quæ si repetatur, non ægriùs ferendū est, quàm si in domum amici profecti vesperi domum nostram redire; aut instrumentum mutuò acceptum, reddere domino iubeamur. quare nulla certè nobis fieret iniuria, si à Deo quod suum est repetatur. de qua quoniam nihil mysticè dictum ab antiquis video, reliqua quæ de illa dicuntur fabulosè prætermittere decreui, & de Somno pertractare.

De Somno

CAP. XIII.

QVOD Somnus ex Erebo Noctèque natus sit, dictum est iam superius: cui præter supradictas Mortem sororem etiam addidit Orpheus. Huic ἐλπίδας siue Spes sorores quidam ex antiquis iunxerunt. Hunc tamen non ab inferis, sed è cælo missum fuisse ad Palinurum scripsit Virgilius libro 5.

*Cum leuis æthereis delapsus Somnus ab astris
Aera dimouit tenebrosam, & dissipat umbras
Te Palinure petens.*

Hunc alatum esse tradiderunt poetæ, quia celerrimè uniuersum terrarum orbem peragret, & leuissimus ac tacitus inopinantium oculos aggrediatur, ut ait Tibullus in secundo Elegiarum:

*Postque venit tacitus fuluis circumdatus alis
Somnus, & incerto Somnia nigra pede.*

Illud verò quod scribitur ab Homero in principio secundi libri Iliadis, nō facilè intelligo, cur Somnus scilicet à Ioue mittatur ad excitandum Agamemnonem, quo armari iuberet multitudinem: cum sit Somni munus vel magis etiam opprimere somno grauatos, quàm excitare: nisi tamē pro Somno Somnia ibi intelligantur. Hic Somnus facit ut vulnera, ut vincula, ut seruitutem, ut carceres, ut omnia incommoda mortales, dum adest, æquo animo ferant, ut omnium malorum obliuiscantur, ut omnes animi curæ sollicitudinesque recedant, ut ait Euripides in Oreste:

*ὦ φίλον ὕπνου θέλητρον, ἐπίκουρον νόσου,
ὡς ἡδύμοι προσῆλθες ἐνδέοντί γε.
ὦ πότνια λήθη τῶν κακῶν, ὡς εἰ σοφὴ,
καὶ τοῖσι δυσχεῦσιν εὐκταία θεός!*

*Somne ó leuamen dulce, & agritudinis
Medela dulcis, & Venis mi optabilis.
Oblusio malorum, & apto tempore
Nobis misellis aduenis iucundaque.*

Hic Somnus tanquam atrocissimus publicanus, vt dicere solebat Aristo, dimidium ætatis nostræ ad se rapit: quare & Lethes frater iure dictus est ab Orpheo, & rerum omnium quies, vt est in hymno in Somnum:

ὕπνε ἀνάξ μακάρων πάντων, θνητῶν τ' ἀνθρώπων,
λυσιμέριμνε, κόπων ἠδ' εἰς ἀνάπαυσιν,
καὶ πάσης λύπης ἱερόν παραμύθιον ἔρδων·
καὶ θανάτῃ μελέτῳ ἐπάγης, ψυχὰς διασώζων.
αὐτοκασίγνητος γὰρ ἔφυς Διὸς θανάτῃ τε.

*Somne beatorum Rex, & Rex Somne virorum,
Quem fugiunt cura, sequitur quem blanda quies: &
Solus habes grauium solamina certa malorum,
Qui mortis formam inducens animalia seruas.
Nam germana tibi cum Lethe pallida Mors est.*

Sic Ouidius etiam in lib. II. mutationum illum inter Deos ob beneficentiam collocauit, cum tot beneficia in mortales conferat, vt patet ex his:

*Somne quies rerum, placidissime Somne Deorum,
Pax animi, quem cura fugit, qui corpora duris
Fessa ministeriis mulces, reparasque labori.*

Cuius mira elegantia poeticaque suauitate domum descripsit idem poeta, cui mille filios, vel potius infinitam filiorum multitudinem tribuit, sed tres præcipuè nominauit, Morpheæ, Icelum, & Phantasum. Est enim Somnus omnium propè rerum naturalium dulcissimus, optimus, ac utilissimus, si moderatus existat, cui omnia animalia subiiciuntur: quare iure ab Orpheo Rex hominum & Deorum dictus est. Quam misera sit eorum qui cæteris felicissimi videntur conditio, qui summæ rerum sunt præfecti, demonstrauit Homerus in lib. 2. Iliad. cum omnes Deos & homines dormientes induxerit vno excepto Ioue. Idem poeta lib. 5. ingentibus donis à Iunone sollicitatum Somnum facit, vt Iouem consopiret, qui se id facere aliàs aggressum memorat, sed ea causa iratum Iouem ipsum in mare deiecisse: quem nisi Nox hominum ac Deorum domitrix seruasset, ad quam confugit, perisset omnino: quare se id nulla

ratione aufurum contendit. tanta est regum summorumque
 Imperatorum felicitas: qui, cum ut Dii coli videantur, omnium
 etiam mortalium sunt miserrimi. Fabulosam Somni ciuita-
 tem, in qua Somnia habitare dicebantur, non ineleganter de-
 scripsit in libro secundo verarum historiarum Lucianus: qui in
 amplissima planitie illam sitam esse inquit, circa quam sylua
 est frequentissimis procerisque arboribus, quæ papauera sunt,
 altissimaque mandragoræ, atque herbæ ibidem complures,
 quarum succi inducāt soporem, quæ florent vbique in illa pla-
 nitie. Magna vespertilionum copia est huc illuc ad illos pla-
 bores volitantium, & noctuarum, & bubonum, & noctur-
 narum auium: neq; vllæ præterea aues ibi esse consueuerunt.
 Fluius hanc urbem alluit placidissimus Lethe nomine, quem
 alii Nyctiporum appellant, cuius cursus tacitus est, & oleo
 persimilis. Nascitur is è duobus fontibus in obscuro & nul-
 li cognito loco scatentibus: quorum alter Pannychius, al-
 ter Negretus appellatur. Habet hæc ciuitas duas portas, alte-
 ram corneam miro quodam artificio constructam, in qua o-
 mnia prope expressa sunt, tanquam in pictura, quæ dormien-
 tibus vera insomnia occurrunt: alteram ex ebore candidissi-
 mo; in qua & ipsa sunt Somnia, sed non expressa, at adum-
 brata tantum. In hac ciuitate templum est Noctis augustissi-
 mum omnium, quod eximia religione colitur. Tum aliud est
 Apates Deæ, & aliud Alethiæ delubrum, in quibus vtrisque &
 adytum esse inquirunt & oracula. At Somniorum à quibus fre-
 quentissimis ciuitas habitatur, nulli eadem est forma; siqui-
 dem alia sunt gracilia & parua, & cõtortis cruribus & gibbosa,
 & monstris similia, alia procera suauique facie & rubicunda,
 & aurea, ut ita dicam; alia sunt terribili aspectu, & alata, & vi-
 dentur assidue aliquam calamitatem minitari; alia sunt regali
 pompa luxuque induta. Quam ciuitatem si quis mortalium in-
 grediatur, continuo illi sunt obuia domestica Somnia, quæ
 blandè venientes excipiunt, atque aliquæ semper prædictarum
 formarum se illis offerunt, modo aliquid lætum, modo triste
 nuntiantes, quæ modo fidem seruant, quod quidem perrarò
 accidit, (mendax est enim magna ex parte illius ciuitatis mul-
 tudo & subdola) modo contraria etiam loquuntur, atque in
 animo excogitauerint.

¶ Hæcenus de Somno, nunc quæ conficta sint de illo, ex-
 plice-

plicemus. Somnum non ausum esse Iouem sopire idcirco fingitur, quoniam illi cui commissa est rerum omnium cura & administratio, dormire non conuenit, neque diuina natura Somno indiget, ut per illum vires recuperet, aut incrementum capiat, cum nullum vel laborem vel incommodum patiatur. Lethenque Somni sororem illa de causa faciunt, quia per Somnum omnium erumnarum & malorum obliuiscimur. Qui cum ad multa animalia eodem tempore veniat, & citissimus & alatus fingitur, & Noctis filius. Cum enim noctis humor stomachi vapores ad supremas partes corporis ascendentes augeat, qui postea facti frigore cerebri frigidiores descendunt inferius, atque ita gignat somnum, iure optimo Somnus dictus est Noctis filius. Ab illo maximè plantarum & animalium omnium fit incrementum, quibus per ætatem id licet, quod accidit nocturni humoris beneficio: cum vis diurni caloris interim tanquam occulta vis fermenti in corporibus lateat, dum nox superueniat. Ex iis igitur vaporibus nascuntur plures somniorum formæ pro ciborum, regionum, temporum, impressorum in mente negotiorum, ac pro temperamentorum cuiusque varietate: quæ omnia considerata sunt in explicandis somniis. Nam somnia sunt tanquam duces aut exploratores aliquando medicis ad dignoscendos morbos, cum fiant pro vaporibus diuersa, quæuis somnia aliquando formæ sint rerum optatarum, quæ subministrantur ab ipsa phantasia. ut enim ait Artemidorus in lib. i. de somniis, ὄνειρος ἐστὶ κίνησις ἢ πλάσις ψυχῆς πολλοῦ χιμῶν, σημαντικὴ τῶν ἐσομένων ἀγαθῶν ἢ κακῶν. *somniū est motus vel figmentum anima multiplex, significans vel bona vel mala futura.* Consimili ratione spes addiderunt sorores, quia sæpius in rebus dubiis, vanosque habentibus exitus, collocantur, quare euanescent tanquam somnia. Alii tamen humana, alii diuina esse somnia contenderunt. Ciuitas autem illa somniorum quæ descripta est superius, propter humorum abundantiam, ex quibus somnia oriuntur, apud Oceanum fuisse fingitur, ut patet ex his carminibus:

παρ δ' ἴσαν ὠκεανῶ τε ῥοᾶς, καὶ Λευκάδα πέτραν,

ἠδ' ἐπαρ' ἠελίοιο πύλας, καὶ δῆμον ὄνειρων.

Oceani fluctus petiere, & Leucada petram,

Et Solis portas, quæ gens in somnia fertur.

Dicuntur esse duæ Somniorum portæ, ut diximus: atque per

corneam vera somnia exire: quod ita fictum est, quia sicut ignis in laterna inclusus si cornea sit, & subtilis materia, facile lumen transmittit, atq; aliquo pacto videtur; ita si corpus hominum fuerit per temperantiam ab omni sordidorum humorum colluione expurgatum, facile anima per id veritatem, & spectra sibi diuinitus oblata recipit, quæ somnia ἐκ Διὸς εἰσιν. At si crassa fuerint corpora, & multorum ciborum, vel sordidorum humorum è diuturna crapula oppleta, tunc ea corpora animam tanquam in laterna cui eburnea sint latera & crassioris materiae, inclusam veritatem somniorum intueri non patiuntur: quod per somni portas Homerus explicauit & Virgilius. Didymus tamen pelliculam primam oculorū corneam habere formam sensit, atque visa significare: ebur dentes sunt, quia falsa infomnia edunt. nam veriora certioraque sunt visa, quam audita, & ab aliis relata. ac de Somno hæcenus, nunc dicamus de Hecate.

De Hecate.

CAP. XV.

AT Hecate quibus è parentibus orta sit, non facile affirmauerim: siquidem alii ex aliis natam esse tradiderunt. Bacchylides Noctis filiam esse dixit, cum inquit:

Ἐκάτη δαδοφόρου Νυκτὸς μεγαλοκόλπε θυγατρ.

Hecate facis fera Noctis ampla filia.

Musæus Iouis & Asteriæ, Pherecydes Aristæi Pæonis filii, Orpheus in Argonauticis Tartari filiam putauit, quam ita cum Eumenidibus ad sacrificia accedere scripsit:

σὺ δ' αἰολόμορφος ἴκων
τρισσοκέφαλος ἰδεῖν, ὀλοὸν τέρας, ἔτι δαιμόν,
ταρταρόπαις Ἐκάτη.

Cumque illis Hecate properans horrenda ciscurrit,

Cui trinum caput est, genuit quam Tartarus olim.

Atque idem Orpheus hanc ipsam Hecaten alibi Cereris filiam & Iouis fuisse scripsit, ut est in his;

καὶ τότε δὴ Ἐκάτην Διὸς τέκεν εὐπατέρειαν
ἐκ Διὸς ἀγχιόχοιο.

De Cerere est Hecate sacra nobilis atque tonante

De Ioue.

Hesiodus antiquissimi eius Perseæ, qui fuit & Cœi filius, & Asteriæ filiam Hecaten scripsit:

γαίνατο

γένετο δ' Ἀστειλῶ δῶνυμον, ἣν ποτὲ Πέρσης
ἠγάγετ' ἐς μέγα δῶμα φίλῳ κεκλήσθαι ἄμοιτιν.
ἢ δ' ὑποκυασμένη ἐκείλῳ τέλει.

*Edidit Asteriam pulcherram, quam Persea dicunt
Vxorem duxisse domum: quæ max parat illi
Natam Hecaten.*

Quod etiam testatur Ouid. in lib. 7. maioris sui operis in his:
*Ibat ad antiquas Hecates Perseidos aras,
Quas nemus umbrosam secretâq; Sylva tegebat.*

Et Apollodorus libr. 1. hanc eandem esse Proserpinam, & Hecaten, & Lunam credidit; quare Lucifera dicta est ab Euripide in Helena:

ὦ Φωσφόρ' ἐκάτι, πέμπτε φάσματ' ὀυδρῆ.

Lucifera Hecate benigna daphasmata.

Hanc terribilem aspectu, proceritateque corporis vel ad mensuram dimidij stadij accedere dixerunt: pedesque habuisse ad serpentis formam, cum vultus & aspectus figura proximè ad Gorgonum naturam accederet. Pro coma densissimi dracones & viperæ, aliæ in cincinnorum morem contortæ, atque sibilantes visebantur; aliæ collum ipsum amplexabantur; aliæ spargebantur in humeros demissæ, ut testatur Lucianus in Philopseud. Dicta est etiam Brimo à fremitu, quoniam in Apollinem inter venandum, cum illam vitare conaretur, infremuisset: vel aduersus Mercurium potius, ut sensit Isacius. vocatam autem fuisse Brimo ita testatur Apollonius in libro tertio Argonauticorum:

δαῖε δὲ φητρῆς,

πῦρ ὑπένερθεο ἰείσ' ἐπὶ δὲ μιγάδας χέε λοιβὰς,

βριμῶ κικλήσκων ἐκείλῳ ἐπαρωγὸν ἀέθλων.

tum Vasa cremavit

Ignibus impositis mistim libamina fundens.

Auxilio Brimoq; Vocans Hecaten sibi diuam.

Credebatur esse inferorum Regina, ut idem poeta testatur in eodem libro:

ἐπὶ ἄκι δὲ βριμῶ κροτρώφον ἐγκαλέσασσε

βριμῶ νυκτιπόλον, χθονίῳ, ἐνέροισιν ἔνασσαν.

Proterius hæc Brimo stans terq; quaterq; vocavit,

Brimo nocturnam, Regnam quæ imperat Umbris.

Hanc canes complures sequebantur, ut apparet in his:

ἀμφὶ δὲ πλώγε

ἄξειν ὑλακῆ χθόνιοι κῶθε ἐφθέζοντο.

Hanc circum latrare canes latratibus altis.

At alia memoriae prodiderunt illam querneo ramo coronatam apparere, quam etiam serpentes ingentes habere circa caput in his significavit Sophocles in radices cadentibus siue Rizotomis tragœdia inscripta:

ἥλιε Δέσποτα, καὶ πῦρ

ἱερὸν τῆς εἰνοδίας ἐκάτης,

ἔγχετο δὲ δὴ δλύμπε

καλὸν φέρει, καὶ γῆς ναίεισ' ἱερὰς τριόδου

σεφανυμένη δρυσι καὶ πλείστοις

ὤμω σφρήμασι δρακόντων.

*O Sol, ó rex, & ignis**Sacer in Æia habitantis Hecates,**Hasta, quam per cœlum**Rectè fert, ac terra habitat sacra triuia,**Coronata quercubus plurimis**Super humeris spinis draconum.*

Idcirco cum de venefica quadam muliere loqueretur Tibullus in primo Elegiarum, canes Hecates domuisse pro scientia veneficiorum & artis magicæ dixit, quia rabidi canes illam semper sequerentur:

*Sola tenere malas Medea dicitur artes,**Sola feros Hecates perdomuisse canes.*

Dicta est etiam canicida Dea, & caniuora, quoniam illi canes immolarentur, ut scripsit in Mimis Sophron, & Lycophron:

Ζήρινθον ἀντρον τῆς κυνοσφαγῆς θεᾶς.

Zerinthon antrum mox caniuora stat Dea.

Quidam putarunt canes illi immolari, quia inuisum fit id animal, cuius latratu phantasmata quæ ab Hecate mittuntur, dissoluantur: nam cum aer vel æris tinnitu, vel alicuius rei strepitu concutitur, illa offenduntur grauissimè: quare non possunt diutiùs consistere. Huic Deæ sacrificabatur in triuiis, unde etiam Triuia dicta est: quod ideo accidit, quia eadem Luna & Diana & Hecate fit, de qua sic Virgilius:

Tergeminamq, Hecaten tria Virginis ora Diana.

Alij dictam fuisse Triniam arbitrati sunt, quia eadem fit Iuno, Diana, Proserpina. Alij triformem illam putarunt, quia nunc

in

in cornua, & propè vacua surgit: nunc diuidua est, nunc orbe pleno. Alij quia dextrum caput equinum habeat, sinistrum caninum, medium hominis, vel, vt alij maluerunt, suis agrestis. Non defuerunt, qui Triuiam vocatam Hecaten putarunt, quia in triuiis sit exposita, & à pastoribus inuenta ac educata. Alij, quia in cœlo, in terra, & apud inferos polleat: alij, quia centum grana pro singulis tritici ferat: alij, quia centum hostiis placetur, Hecaten nominarunt: alij, quia centum annos insepultos errare faciat. Huic Deæ sacrificabatur in triuiis apud Athenienses singulis mensibus in nouilunio, quo tempore illi qui erant opulenti, cœnam in triuio exponebant, ac pauperes eò per noctem conuenientes vorabant, Hecatenque edisse dicebant: quam consuetudinem ita significauit Aristophanes in Pluto:

παρὰ τῆς ἐκάτης ἕξειν τὸ πυνθέσαι,
εἴτε τὸ πλατῆν, εἴτε τὸ πηνίω βέλτιον. φησὶ γὰρ αὕτη,
τὰς μὲν ἔχοντας καὶ πλατῆντας δῆπνον κατὰ μῆνα προπέμ-
τὰς δὲ πένητας τῶν ἀνθρώπων ἀρπάξην πρὶν καταθῆναι. (πην,

Ex Hecate licet id cognoscere:

An ditescere quàm famescere melius: iubet enim ipsa

Habentes & diuites cœnam singulis mensibus exponere,

At pauperes homines rapere vel antequam exponatur.

Vocabatur autem sordida propter id cœnæ genus & parca, quia vmbrae porro, malua, maenidibus, & triglis vesci creditæ sunt: atque in triuiis præcipuè colebatur, quòd ibi (vt diximus) exposita fuit, vt quidam putarunt, ab Æolo & Pheræa parentibus, à bubulcis Pheretis fuerit educata. Hanc vestibula domorum tueri arbitrabantur, quare ante fores aras erigebant, vt in his testatur Æschylus:

δέσποιν' ἐκάτη τῶν βασιλείων πρόδρομος
μαλάθρων.

Regalium atriorum praesidia Hecate.

Huius vires & officia ita cōmemorauit Hesiod. in Theogonia:

τιὸν πρὸς πέντων

Ζεὺς Κρονίδης τίμησε, πύρρον δέ οἱ ἀγλαὰ δῶρα,
μοῖραν ἔχην γαίης τε καὶ ἀτρυγέτιο θαλάσσης.
ἠδὲ καὶ ἀστερόεντος ὑπ' ἕραν ἔμμορε τιμῆς.
ῥῆα μάλ' ὦ πρόφρων Ζε θεὰ ὑποδέξεται δυχὰς,
καὶ οἱ ὄλβον ὀπάξοι, ἐπεὶ δωάμισ Ζε πάρεσιν.

ὄσοι γὰρ γαίης τε καὶ ἕραν ἔξεγένοντο,
καὶ τιμῶν ἔλαχον, τῶν ἔχον αἴσαν ἀπάντων.

nam super omnes

*Iupiter ingentes illi largitur honores,
Muneraq; imperium terraeq; marisq; profundi,
Cunctorumque simul quae caelum amplectitur altum.
Admittitq; preces facilis Dea, prompta, benigna,
Diuitias praebebat, quod ei concessa potestas,
Imperat haec cunctis, qui sunt e semine nati
Et terrae & caeli; cunctorum fata gubernat.*

Præerat & beneficiis, quam magicas artes exercentes inuocare
consueuerunt cum Luna, ut Theocritus scripsit in Pharmac.

τᾶ χθονία θ' ἑκάτα, τὰν καὶ σκύλακες τρομέοντι,
ἐρχομέναν νεκύων ἀνά τ' ἠρία καὶ μέλαν αἶμα.

χαῖρ' ἑκάτα δασυλήτι, καὶ ἐς τέλος ἄμμιν ὀπήδῃ.

*Terrestriaq; Hecate, catulis quae terror & horror,
Dum per defunctos ruit, & vim sanguinis atrii.*

Salue Hecate grauis, & nobis haec persice Diua.

Hac de causa maximè omnium Deorum illam se colere in-
quit Medea venefica in his apud Euripid.

ἔ γὰρ μὰ πῶ δ' ἑσποιναν, ἣν ἐγὼ σέβω
μάλιστα πάντων, καὶ σῶεργον εἰλόμην,
ἑκάτῳ.

*Non per Hecaten, ego colo quam maximè
Vnam omnium, quam ferre opem legi mihi.*

Vocabatur autem septies. mox illi sacrificia fiebant, certis ac
propriis ritibus, qui omnes propè sunt ab Apollonio expressi
ita in libro tertio Argonauticorum;

δὴ τότε μέσῳ νύκτα διαμμοιρηδ' ἀφυλάξας,
ἄκαμάτοιο ῥοῆσι λοισάμυρος ποταμοῖο,
οἶος ἀνδρ' ἑλκων ἐνὶ φάρεσι κυανέοισι
βόθρον ὀρύξασθαι περιγέα· τῷ δ' ἐνὶ θῆλῳ
ἄρνηδὸν σφάζειν, καὶ ἀδαίετον ὠμοθετῆσαι,
αὐτῷ πυρκαϊῶν δὴ νηήσας ἐπὶ βόθρῳ.
μενογενῆ δ' ἑκάτῳ περσηίδα μελίασοιο,
λείβων ἐκ δέπας σιμβλήϊα ἔργα μελιασῶν.
ἔνθα δ' ἔπειτα θεῶν μεμνημένος ἰλάσθαι·
ἔψ' ἀπὸ πυρκαϊῆς ἀναχάζεο, μηδέ σε δ' ὄπις
ἢ ποδῶν ὄρησι μεταστρεφθῆναι ὀπίσσω,

ἢ κωῶν ὑλακὴ, μή πως τὰ ἕκαστα κολέσταις.

Observa: medium ut nox fecerit humida cursum,

Fluminis ipse petas undas: ibi lotus & Onus,

Cyanea veste indutus, fodere ipse memento

Mox foueam. iugulata tibi sit protinus agna

Famina: & inde super fouea pyra structa cremetur.

Atque voces Hecaten Perseida, mellaq; libans

Dulcia munera apuræ places hanc. hisq; peractis

Rursus abire pyra moneo. conuertere nullus

Teretro strepitus de pedum, fremitus de caninus

Cogat: nam sacri fiet labor irritus omnis.

His ita peractis sacrificiis quædam phasmata continuo appa-
rebant, quæ solebant vocare Hecateæ, eaque in varias formas
se conuertebant. Dicuntur moly, quam rutam agrestem esse
nonnulli arbitrantur, & laurus, & pulicaria, & rhamnus, & sa-
lix, & stella marina, & Iaspis magicis artib. resistere, & alia com-
plura plantarum, animalium & lapillorum genera: quæ nunc
omnia non opus est recensere, de quibus scripsit & Albertus
Magnus, & Orpheus in libro de Lapillis. Præcipuo in honore
fuit Hecate apud Æginetas & Bœotos, uti memoriæ prodidit
Pausanias in Corinthiacis. Cur inferorum Dea credita sit He-
cate, Sophron fabulam huiusmodi recitauit, ut ait Theocriti
enarrator: Cum Iupiter Iunonem aliquando compressisset, na-
ta est puella Angelus nomine, quæ nymphis educanda data fuit,
illa cum adoleuisset, unguentum quo Iuno perungebatur, cum
feri vellet splendida, occultauit: quod cum pyxide Europæ Phœ-
nicis filie tradidit. Illud facinus cum sensisset Iuno, velletq; in
illam animaduertere, primum Angelus in domum mulieris,
quæ nuper pepererat, confugit, atque inde ad efferentes mor-
tuum, unde abstulit Iuno. Iupiter Cabarnos illam expiare ius-
sit, qui in Acherusiam portantes expiarunt: deinde mortuo-
rum & terrestris Dea credita est: quæ ob prædictas causas post
ea vocata fuit Hecate. Non defuerunt tamen, qui illam natam
è Ioue & Cerere crediderunt, quæ cum robore corporis & ma-
gnitudine excelleret, ad quærendam Proserpinam missa est, &
postea regnis subterraneis præfecta. quæ dicta fuit Hecate ab
illo tempore, ut quidam putarunt, quia procul absit à nobis: alij,
quia ab illa recedendum sit: alij, quia centum obeat munia in
negotiis naturæ. ac de fabulosis hæctenus.

Quidam ex antiquis scriptoribus Hecaten fuisse Persæ filiam venatricem egregiam memoriae prodiderunt, sed tamen immanem, quæ si feras non posset assequi, sagittas in homines coniiceret. Hæc pharmaca lethifera inuenit quomodo componerentur, & in primis reperit aconitum, quare formidabilis Dea inferorum credita est. Experiebatur singularum herbarum vires in cibis, quos hospitibus exhibebat. Pharmaco patrem prius è medio sustulit, accepit imperium, postea Dianæ crexit facellum, ubi ad nauigantes Deæ mactabat. deinde Dianæ te nupta Circe & Medeam filias peperit, ac filium Ægialeum. Circe ad pharmaca instructa inuenit & ipsa varias vires herbarum, patreque venenis necato imperium suscepit: sed ob crudelitatem ex illo excidisse dicitur, fugisseque ad Oceanum in insulam desertam, vel (vt alij maluerunt) in Italiam ad promontorium ab illa vocatum Circeum. Medæ diuersum fuisse consilium inquit: quippe quæ mirifice salutis omnium peregrinorum esset studiosa, cum à sorore & à matre multa medicamina didicisset. sæpius etiam fuit à patre reprehensa quod perniciam facilitatem regnum patrium esset in magnum periculum coniectura, cum patri moriendum esset pro oraculi responso cum vir externus aureum vellus cepisset. Eius preces cum nihil profecissent, aiunt Æetam veritum insidias illam in custodias tradidisse, quæ cum fugisset in sacrum lucum solis ad mare, innox accedentibus Argonautis omnia proposita pericula, & paternam crudelitatem narrauit, & vt per insidias omnes hospites mactare solebat. Deinde ab Argonautis exorata tulit opem Iasoni ad superanda pericula, quia Iason iurauit se illam virginem in stabile matrimonium ducturum. Nam & ingentia formidabiliaque pericula exteris proponebantur antequam vellus aureum caperetur, & curabat Æeta per famam crudelitatis omnes externos & aduenas homines ab illis litoribus abstertere. ¶ Quid igitur per has fabulas significare voluerunt antiqui? Aut cur Noctis filia dicta est Hecate? quoniam factorum cuiusque ordo ac vis est Hecate, vt patet è superioribus carminibus Helioidi, quæ diuinitus in mortalia corpora infunditur, illa Iouis est filia vel Persæ: at quia nulli mortalium ordo ille est conspicuus aut manifestus, ea causa Noctis filia dicitur. Illi qui Iouem rerum omnium moderatorem existimarunt, cum omnia ab illo proficisci intelligerent, vim illam quæ oc-

cultè per astra ad inferiora corpora agens descenderet, Hecaten Iouis & Asteriæ filiam nuncuparunt. At qui solem omnia prospicere, omniaq; audire tradiderunt, & omnibus moderari, illi Persæ filiam Hecaten, vim illam scilicet prædictam putarunt. Eam Luciferam dictam fuisse constat, quia per sempiternos illos astrorum ignes descenderet. Eadem rursus inferorum Regina credita fuit, quia homines omnes fatorum necessitati, hoc est Dei voluntati, parent. Quid aliud canes sunt rabidi illam comitantes, quam calamitates & molestiæ, quæ homines è fato assiduè infestant? eius item forma tam formidabilis varietatem ærumnarum præ se fert. Potest eadem rursus veneficiorum præfecta fluuiorum cursus conuertere, segetes aliò transferre, montes in profundum deiicere, astra deducere de cælo, quod veneficæ facere dicebantur, quia fatorum necessitati ac voluntati diuinæ nihil est quod non pareat. Cùm vellent igitur significare antiqui omnibus esse moriendum, neque quenquam posse Deorum voluntatem effugere, aut ab illis statutum diem præterire, omniaque & commoda & incommoda proficisci ex arbitrio voluntateque Deorum, hæc & ad ortum & ad formam Hecates spectantia excogitarunt. At nunc de Proserpina verba faciemus.

De Proserpina. CAP. XVI.

PROSERPINAM alij eandem esse voluerunt Hecaten. Quam Dæram etiam vocarunt, uti scripsit Timosthenes. alij cùm Hecaten è superioribus parentibus natam esse affirmant, Cererem matrem Proserpinæ fuisse contendunt, quæ si è diuersis parentibus natæ sunt, eadē certè esse non possunt. Hanc Cereris fuisse filiam declarauit Hesiodus in Theogonia:

αὐτὰρ ὁ Δῆμιτρος πολυφόρβης ἐς λέχος ἦλθεν,
ἢ τέκε περσεφόνῳ λυκώλενον, ἦν Ἀΐδωνθὺς
ἤρπασεν ἥς παρὰ μητρὸς, ἔδωκε δὲ μητιέτα Ζεὺς.

*Diuitis hic Cereris lectum conscendit, ab illo
Nascitur amplexu Proserpina: quam rapit inde
Pluto, restituit matri sed Iupiter almus.*

Apollodorus Atheniensis in primo libr. Iouis & Stygis filiam esse Proserpinam tradidit. Scriptum reliquit Strabo lib. 7. Valentiam, quæ Hipponium olim dicebatur, ciuitatem esse Siciliæ in loco amœnissimo, vbi florentissima prata esse cōsueuerunt,

quo in loco cum flores legeret Proserpina, à Plutone fuit rapta. Verum quoniam rem totam luculentissimè expressit Cicero, & loci amenitatem mirificè oratione pinxit, nō grauabor ea ascribere, quæ sunt in actione sexta in Verrem ad hunc locum pertinentia: Vetus est hæc opinio Iudices, quæ constat ex antiquissimis Græcorum literis atq; monimētis: insulam Siciliam totam esse Cereri & Liberæ cōsecratam, hoc cum cæteræ gentes sic arbitrantur, tum ipsis Siculis tam persuasum est, vt animis eorum insitum, atq; innatum esse videatur. nam & natas esse has in his locis Deas, & fruges in ea terra repertas arbitrantur, & raptam esse Liberam, quam eandem Proserpinam vocant, ex Ennensium nemore: qui locus, quòd in media est insula situs, vmbilicus Siciliae nominatur. Quam cum inuestigare, & conquirere Ceres vellet, dicitur inflammasse tædas iis ignibus qui ex Ætnæ vertice erumpunt: quas sibi cum ipsa præferret, orbem omnium peragrassè terrarum. Enna autem, vbi ea, quæ dico, gesta esse memorantur, est loco præcelso atque edito, quo in summo est æquata agri planities, & aquæ perennes; tota verò omni aditu circumcila, atq; dirempta est. Quam circa lacus, luciq; sunt plurimi, & lectissimi flores omni tempore anni: locus vt ipse raptū illum virginis, quem iam à pueris accepimus, declarare videatur. Etenim propter est spelunca quædam conuersa ad Aquilonem, infinita altitudine, qua Ditem patrem ferunt repentè cum curru extitisse, abreptamque ex eo loco virginem secum asportasse: ac subitò non longè à Syracusis penetrasse sub terras, lacumque repentè in eo loco extitisse, vbi vsque ad hoc tempus Syracusani festos dies anniuersarios agunt, celeberrimo virorum mulierumq; conuentu. Pausanias tamen in Atticis ait locum fuisse apud Cephisum amnem, cui nomen fuit Caprifico, vnde fama est cum rapta Proserpina Orcum ad inferos descendisse. Idem in Corinthiacis inquit apud Chemarum fluuium septum fuisse è lapidibus, vnde cum rapta Proserpina Pluto ad subterranea deuenerit. Inde verò effectum est, vt, cum omnes è Sicilia raptam Proserpinam putent, per Proserpinam Siculi, tanquam per familiare numen iurare consueuerint, vt est illud Aristophanis in Vespis: *ὦ τὰν κόραν*: Sanè per Proserpinam. Orpheus tamen in Argonauticis videtur significasse Proserpinam nō in specu à Plutone, sed super mare latam fuisse, cum ita scribat:

ἄρ' ἔπειθε φερρεφόνλω τέρεν' ἀνθεα χερσὶ δρέπασαν
 ἔξ' ἀπαφρον σωόμαι μοι ἀν' εὐρύ τε καὶ μέγα ἄλσος.
 αὐτὰρ ἔπειθ' ὡς μιν πλῆτος κυανότριχας ἵππευς
 Ζευξάμενος κούρω ἐπεβήσατο δάμονος αἴσῃ,
 ἄρπάξας δ' ἔφερεν διὰ κύματος ἀτρυγέτοιο.

*Ut teneros olim carpens Proserpina flores
 Sit patrum decepta dolo, et portata frequentes
 Per sylvas, ut iunxit equos sua sub iuga Pluto
 Terrificos, celeres, raptam ut Proserpina vasti est
 Per dorsum portata maris, perque equoris undas.*

Scriptum reliquit Sophoclis enarrator Proserpinam raptam fuisse à Plutone, cum narcissum colligeret, his verbis: ὅτι πρὶν ἢ τὸν πλούτωνα αὐτὴν ἀρπάσαι, τέτρω ἐτέρπετο. συλλέγουσαν ἔνθα φασιν αὐτὴν τὸν νάρκισσον ἀρπαδῆναι. Nam vel antequam raperetur à Plutone, eo delectabatur. Aiunt igitur ipsam cum narcissum colligeret, raptam fuisse. Obtinuit deinde Proserpina propter multas matris lacrymas & lamentationes, ut eiulatus, & capillorum lacerationes, & plagæ, quæ in funere familiarium & carissimorum fierent, in eius honorẽ ederentur, tanquam quædam sacrificia: quod ita expressit Euripides in Oreste;

κτύπον τε κρατὸς, ὃν ἔλαχ' αἰ κατὰ χθονὸς
 νερτέρων περσέφασα καλλιπαις θεά.

*Capitisque plaga, pulchra, subterranea,
 Sortita quas olim Dea est Proserpina.*

Quæ cum mortuorum esset Regina, dicti sunt omnes ab Horatio in primo Carminum à Proserpina excipi in his:

Mista senum ac iuuenum densantur funera: nullum

Sæua caput Proserpina fugit.

Cum rapta fuisset igitur Proserpina, ac Ceres eius mater ieiuna illam quæreret, ab Hippothoonte Neptuni & Alopes Ceryonis filio, & à Meganira eius vxore, quam alii Celei vxorem fuisse tradiderunt, in hospitium fuit accepta. Tunc Meganira illi & mensam parauit & vinum miscuit: at Dea mœrens recusauit, cum diceret sibi non fas esse bibere vinum in filiaë calamitate: at cinnum è farina sibi parari iussit, quem bibit. Erat Iambe muliercula quædam Meganiraë ancilla, ut tradidit Philochorus, Panos & Echus filia, quæ cū Deam mœstā videret, ridiculas narratiunculas, & sales Iambico metro ad cōmouendā

Deam ad risum, & ad sedandum dolorem, interponebat: quare genus id carminis non antè obseruatū, Iambicum ab illa dictum fuit, vt testatur Nicander in Alexipharmacis:

ἐμπλήδην κυκεῶνα πόροις ἐν κύμβεσι τεύξας,
 νηείρης Διούσ μορβέν ποδὸν, ὧ ποτε Διὶ
 λευκανίην ἔβρεξεν ἀν' ἄστυρον ἰ' πποθόωντος
 ορκίως ἀθύροισιν ὑπὸ ῥήτρησιν ἰ' ἀμύνης.
Ipse mihi reple sputantia cymbia cithno,
Ieiuna Cereris potu multa arte parato;
Quo Ceres os olim penes Hippothoonta rigauit,
Ludicris salibus cum lataretur Iambes.

Atque cum nusquam Proserpina inueniretur à Cerere, dicta est demum ab Arethusa Nympha à Plutone rapta fuisse, & ad inferos deportata. Tum verò Iupiter roganti Cereri pro filia, & temeritatem fratris accusanti, promisit se facturum vt filia sibi restitueretur, si ea conditione ad eam capiendam accederet, vt nihil eorum gustasset quæ forent apud inferos. Verum cum illa tria grana mali punici, vel nouem, vt alii maluerunt, edisset indice Aescalapho, filiam liberam educere omnino non potuit. Veruntamen ad mitigandum Cereris dolorem statuit Iupiter vt alternè sex menses apud maritum, totidemque cum matre degeret Proserpina: sic enim ab omnibus qui de Deorum antiquorum natura scripsere, memoriæ proditum est. Scriptū reliquit Theagenes & Apollodorus Cyrenaicus in lib. 1. de Diis, Iouem ad placandam Proserpinam, ipsi Siciliam donasse.

Idcirco fama est didita de Syracusis metropoli eius insulæ, quòd futura esset vrbs opulenta. cum enim Archias & Myscellus oraculum sciscitarentur de condendis vrbibus, responsum retulerunt:

χώρας καὶ πόλεως οἰκήτορα λαὸν ἔχοντες
 ἦλθετ' ἐρησόμενοι φοῖβον τίνα γαῖαν ἴκοιθε.
 ἀλλ' ἄγε δὴ φράζεσθε ἀγαθῶν πότερόν κεν ἔλοιθε
 πλοῦτον ἔχον κτεάνων, ἢ τερπνοτάτην ὑγίαν.
Ductores populi culturi mœnia et agros,
Quaritis è Phæbo quas terras præstet adire.
Volentes animis legite vtrum gratius horum,
Diuitias ne magis vultis, terras ne salubres?

Atque cum Myscellus salubritatem, Archias diuitias potius elegisset,

legisset, hic Syracusas regiam ciuitatem Siciliae, ille Crotonem multorum athletarum patriam condidit. Fama est Pirithoum ac Theseum audita Proserpinæ pulchritudine, illam rapturos ad inferos descendisse: quippe cum ita coniurassent, ut alter alteri in acquirenda muliere opem ferret. ac iactis fortibus vtri prima obueniret, Theseo rapta Helena contigit. Cū verò Pirithous in Proserpinæ desiderium incidisset, iureiurando astrictum habuit adiutorem Theseum, qui ambo per Tænarum ad inferos descenderunt. Illi cum super petra quadam confisissent, inde consurgere non potuerunt, donec Hercules ad rapiendum Cerberum profectus, Theseum, ut qui coactus eo accesserat, liberauit: at Pirithoum ibi reliquit, quoniam consultò se in ea pericula coniecerat. quam rem ita scripsit Apollonius in primo Argonauticorum:

Θησεία δ', ὅς περὶ πάντας ἔβρεχθείδας ἐκέκαστο,
 ταναρίην αἰδήλος ὑπὸ χθόνα δεισμὸς ἔρυκε
 περίθωιάσσομανον κείνην ὁδόν.

Thesea, Erechthidas inter clarissimus omnes

Qui fuit, & celesber, durissima vincla tenebant

Tenaria sub humo; quoniam comitatus euntem

Illuc Pirithoum fuerat.

Et Virgilius lib. 6. ita de his querentem Charontem inducit:

Nec verò Alciden me sum latatus euntem

Accepisse lacu, nec Thesea, Pirithoumq;

Diis quanquam geniti, atq; inuisitis viribus essent.

Tartareum ille manu custodem in vincla petiuit

Ipsius à solio regis, traxitq; trementem:

Hi dominam Dis thalamo deducere adorti.

Proserpinæ mos erat modò canes, modò nigras & steriles victimas immolari, quare ita scripsit Virgilius:

ipsi atri velleris agnam

Aeneas matri Eumenidum, magnaq; sorori

Ense ferit, sterilemq; tibi Proserpina vaccam.

Hoc in loco non solum varios ritus sacrorum, sed etiam aliam esse Hecaten, aliam Proserpinam obseruare conuenit: quoniam & Hecaten sororem Eumenidum, & Proserpinam poeta nominauit, cum huic agnam, illi vaccam sterilem immolari dixit. Scripsit Pausanias in Bœoticis Proserpinam adhuc paruulam ad capiendum anserem, quem inuita de manu

dimiserat, in cauernosum antrum ingressam, quo anserē à lapide sub quo se occultauerat retracto, statim fluuius ex eo loco emerfit, qui fuit nominatus Hercynna. Fuit in agro Phocensi Proserpinæ Venatricis templum, & Soteræ siue Seruantis siue Sospitæ apud Arcades; apud Phlienses Primogeniæ. Nam & huius Dæ pro rerum euentis antiqui multa cognomina excogitarunt: atque cum fabulas huiusmodi ex historiis rerum verarū finxerint poetæ, tum multa ad ornatum, & ad probabilitatem adiunxerunt. Scriptum reliquit Zezes historia 41. Chiliad. 2. Theseum in Molossorum regionem vnâ cum Pirithoo venisse, cuius regionis Rex dicebatur Aidoneus, vxor Ceres, filia Proserpina (nam mos fuit Molossorum omnes formosas mulieres Proserpinas appellare) canemque habebat Aidoneus eximia magnitudinis, qui Tricerberus vocabatur. Hi cum per insidias filiam Regis rapere conarentur, re patefacta in vincula coniecti sunt: atque quoniam Pirithous autor illarum insidiarum fuerat, Tricerbero proiectus ab eo laniatur & voratur: Theseus, quia non sponte, sed coactus & alieno ductu accesserat, in vinculis fuit retentus, donec Hercules eò ab Eurystheo missus ad abducendum Tricerberum, illū è vinculis liberauit.

¶ At nunc cur fabulas has finxerint, explicemus. Cicero in libro secundo de Natura Deorum vim omnem terrenam scribit esse Plutoni patri dedicatam: qui & Pluto & Dis ideo vocatus fuit, quòd omnia & recidant in terras, & oriantur è terris. Is igitur rapuit Proserpinam, quam frugum semen esse voluit, absconditamque quæri à matre fingunt. Illa Cereris filia nominatur, quia semina quæ iaciuntur, è præteritis frugibus sunt exempta. At cur cum flores colligeret, fuit à Plutone rapta? aut cur narcissum præcipuè colligens? quia per flores Sicilia fertilitatem & aeris temperiem demonstrarunt scriptores: quippe cum in Sicilia per omnes propè menses anni flores esse consueverint: sicut de Lusitania scripsit Athenæus libro octauo, quòd ibi rosæ ac violæ per maius spatium trium mensium deesse non consueverunt. Præterea cum sub terra occultatur semen, tanquam spongia ad se nutrimentum attrahit, & impletur per hyemem, quod in radices trahitur: quippe cum à superiore frigore semen depressum excrescat in caput, radicesque in loco tepidiore dilatet. illud semen cum impleatur nutrimento, in futuram æstatem semen colligit, quare colligens flores
Pro-

Proserpina sub terra detinetur à Plutone. At quos flores? Narcissum præcipuè, quod nomen torporem & segnitiam significat. Non enim statim erumpit semen vbi nutrimentum collegit, ac florum materiam, sed in se continet: donec anni tempore illud paulatim euocatur & in thyrsos diffunditur. Rapta esse dicitur in Sicilia, quòd ea insula cæterarum omnium tritici feracissima sit, quæ etiam horreum fuisse dicitur Romanorum. Hæc ab Arethusa, quæ virtus est seminis, vt nomen ipsum significat, Cereri indicatur, quia apto tempore ab ipsa insita virtute expellitur. Hæc latet sex menses apud maritum, dum sol in signis Australibus à semente fuerit, donec ad maturitatem fruges perducens ad Borealia paulatim redierit: tunc enim non amplius semen est sub terra per sex menses, sed in horreis agricolarum, & apud superos in locis editioribus. Dicta est vt quidam putarunt à Latinis à serpendo, quia semen per terram serpat. quam alii ita dictam existimarunt, quia Luna sit, & modò ad dexteram, modò ad sinistram declinet. Hæc filia est Iouis & Cereris, caloriscilicet ac terræ. quam tamen Lunam esse sensit Orpheus in hymnis, vt in his apparet:

εὐφροσύνης, κερόεσσα, μόνη θνητοῖσι ποθῆνα,
 εἰαρινῇ, λαμωνιάσιν χαίρεσσα πνοῆσιν,
 ἱερὸν ἐκφαίνεσσα δέμας βλαστοῖς χρυσοκάρποις.

Splendida, sola viris optabilis, vitæq; vernantē

Ostentans faciem, cornutaq; frugibus almis,

Qua sacrum corpus monstras ridentibus agris.

Qui igitur Lunam & Hecaten, & Proserpinam esse putarunt vnā, illā sex menses apud inferos esse alternè dixerunt, quia tantundem sub terra, quantum supra terram Luna in toto anno commoretur. Physici præterea ac Mythologi antiqui superius hemisphærium, quod nos incolimus, Veneris appellatione coluerunt, inferius Proserpinam nominarunt: qua ratione Proserpinam à Plutone sub terram deportatam in fabulis tradiderunt. atque de Proserpina satis, nunc de Luna dicamus.

De Luna.

CAP. XVII.

AT verò Lunam diuersam esse ab Hecate existimatam, diuersorum parentum ratio patefacit: cum Lunam alicui Hyperionis filiam esse crediderint, alii Pallantis cuiusdam,

inter quos fuit Homerus, qui ita scripsit in hymno in Mercurium:

τάχα δ' ὄρθρος ἐγίγνετο δημοεργός.
 ἢ δὲ νέον σκοπιῆ πρὸς εβήσατο δῖα σελήνη,
 πάλλαντος θυγάτηρ μεγαμηδείου ἄνακτος.
Hinc Aurora tulit mortalibus orta labores.
Divina ad speculum venit praesentia Luna,
Quae Megamedeo fuerat Pallante creata.

At Hesiodus in Theogonia Lunam filiam fuisse Hyperionis & Thiae putavit, cum ita scribat:

Θεία δ' Ἡελίων τε μέγαν, λαμπρὰν τε σελιώνη,
 Ἡὼθ', ἢ πάντεσσιν ἐπιχθονίοισι φαείνῃ
 ἀθανάτοισ τε θεοῖς τοῖ ἔρανον εὐρύω ἔχουσι,
 γένεθ' ὑποδμηθεῖσ' ἔπερίονος ἐν φιλότῃ.
Thia parit Solem magnam, Lunam ἠνε nitentem,
Quae superis exorta, divis quae lumina pandit:
Auroram, rebus reddit quae exorta colores.
Has parit amplexu coniuncta Hyperionis almi.

Alii Solis filiam, at non sororem, fuisse crediderunt, ut testatur in his Euripides in Phœnissis:

ὦ λιπαροζώνη θυγάτηρ
 Ἀελίε Σελαναία χρυσεόκυκλον
 φέγγος, ὡς ἀτρεμέα κέντρα
 καὶ σώφρονα πώλοισ μεταφέρων, ἰθύνη!
O clarissimi filia
Solis Luna aurei circuli
Lumen: quam certos stimulos
Et proiidos pullis addens regit!

Cum verò Luna lucem à sole accipiat, eam & Phœben nominarunt, ut Solem Phœbum, & in curru vehi finxerunt; ut scripsit Virgilius libro decimo:

Iamq; dies caelo concesserat, alma ἠνε curru
Noctivago Phœbe medium pulsabat Olympum.

Quae cum in Delo insula nata fuisset, Delia vocata fuit. atque ut Sol quadrigis, ita Luna bigis vehi solita fuit, sicuti testatur in libro quinto rerum astronomicarum Marcus Manilius in his:

Quadriugis & Phœbus equis, & Delia bigis.
 Quem currum tamen alii à mulo trahi finxerunt, alii ab equis disco-

discoloribus, albo & nigro, alii à iuuenicis : at Ouidius fuisse albos Lunæ equos inquit in lib. 1. de Remedio amoris in his :

Vt solet, in niueis Luna vehetur equis.

At hymnographus Homerus ille, qui hymnum in Lunam scripsit, non solum in curru vehi solitam Lunam scribit: sed etiam poetica quadam suauitate vestes splendidas induere, & exuere solitam inquit, cum vellet: quippe cum nunc lucida, nunc obscura sit pro vestium splendore. quam etiam in Oceano lauari inquit priusquam vestes sumeret, ut est in his:

εὐτ' ἀνὰ π' ὠκεανοῖο λοεσσαμένη χροάκαλόν,

εἵματα ἑοσσαμένη τηλαυγέα δῖα σελιών,

Ζευξαμένη πώλες ἑριαύχενας αἰγλήεντας.

Rursus Atlantes in lymphis membra lauata,

Vestibus induta & nitidis, Dea luna micantes

Curru iunxit equos celeres, quibus ardua colla.

Quidam tradiderunt Lunam fuisse vxorem Aeris, è quo Rorem filium conceperit ac genuerit, ut ait Alcman Melicus in eo carmine:

Ἄγρωσιν δρόσος αὐξή μὲν μήνης τε καὶ Ἄερος υἱός.

Aeris & Luna soboles Ros gramina nutrit.

Fuerunt qui crediderint quoddam fuisse tempus, quo nōdum nata esset Luna, quæ iunior esse sole credebatur, cum vel Arcades ante illam nati fuisse putati sint illi, qui non procul ab Apidano incoluerunt, ut testatur Apollonius libro quarto Argonauticorum:

ἢ δέ τι πω δαναῶν ἱερὸν γένος ἦεν ἀκῆσαι

πευθομένοις· οἷοι δ' ἔσαν Ἀρκάδες Ἀπιδανῆες,

Ἀρκάδες οἱ καὶ πρόθε σεληναίης ὑδέοντα

ζῶν φηγὸν ἔδοντες ἐν οὔρεσιν.

Nulli erat auditum Danaum genus. Apidanenses

Arcades at soli fuerant olim: Arcades illi,

Qui Lunam superare ferunt se tempore & annis,

Cum glandes ederent dispersi in montibus altis.

Nam Theodorus paulo ante bellum quod ab Hercule aduersus Gigantes gestum est, Lunam apparuisse scribit libro vigesimo nono. Aristo Chius & Dionysius Chalcidensis in primo suæ ædificationis idem confirmarunt. At Mnaseas ait Proselemum Orchomeni filium Arcadibus imperasse: quod etiam affirmavit Duris Samius in libro quintodecimo rerum

Macedonicarum, qui inquit Arcadium ab sese, ac fluitium Orchomenum à patre nominauisse. vnde & Miraeas Arcades ante Lunam genitos fuisse dixit, vt scripsit Apollonii enarrator, qui etiam Arcades ipsos vocatos fuisse Profelenos (quasi antelunares dixerim) ab Aristotele scripsit. Aiunt præterea Lunam ipsam esse cornutam, qualis Bacchus ab antiquis fingebatur, vt est in hymno Orphei:

κλύθι θεὰ βασιλῆα, φαισφόρε, δῖα σελήνη,
ταυρόκερως μήνη, νυκτιδρόμα, ἠεροφοῖτι.

*Audi Luna Dea, & clarissima luminis auctor,
Cornuta, & noctu incedens, qua curris & altè.*

Quam eandem marem esse & foeminam putauit idem, vt est in eodem hymno:

αὐξομένη, καὶ λαπομένη, θῆλύς τε καὶ ἄρσεν.

Aucta, & deficiens; eadem quoq; foemina masq;.

Huic sagittas tribuerunt poetae, quam Cynthiam à monte Deli celeberrimo & altissimo appellarunt, quo in loco Diana & Apollo nati creduntur: atque Diana eadem est Luna, vt suo loco explicabitur. Sic igitur sagittas illi tribuit Horatius in tertio Carminum:

Tu curua recines lyra

Latonam, & celeris spicula Cynthia

Summo carmine.

Credita est Luna præesse veneficiis, quare inuocatur apud Theocritum in Pharmaceutria cū Hecate, quas diuersas fuisse existimatas constat, cū vtraque inuocetur. Hanc crediderunt antiqui è cælo magicis artibus deduci. Quippe cū antiquæ veneficæ mulieres putarentur solem lunamque abolere, & ad Democratis vsque tempora vulgo Solis Lunæq; defectus abolitiones appellauerint: quod facile colligi potest ex his carminibus Sotiphanis, quæ sunt in Meleagro:

μάγοις ἐπὶ δ' αὖς πᾶσα θεσσαλὶς κόρη
(πάντες λέγουσιν ὡς) καθαρεῖ. καὶ γὰρ ἂν
ψευδὴς σελήνης αἰθέρος κατὰ βρασις.

*Quænis puella Thessalorum carmine, vt
Ferunt, abolet. sed illa vana fama, quod
Labatur alto Luna puro ex æthere.*

Et velut illud carmen octauæ Æglogæ Virg. declarat:

Carmina vel cælo possunt deducere Lunam.

Atque

Atque Thessalæ mulieres præcipuè illam artem callere, & in ea excellere putabantur, vt innuit Aristophanes in Nebulis his versibus:

γυναῖκα φαρμακίδ' εἰ πριάμνος θεπιαλήν,
καθέλοιμι νύκτωρ πῶς σελήνιω.

*Veneficam si feminam ipse Thessalam
Coemero, captabo Lunam noctibus.*

Inde verò natam fuisse hanc opinionem scripserunt antiqui, quòd specula quædam rotunda ita parabantur, vt in his Luna omnino appareret è cælo deducta. Atque Pythagoræ ludicrum fuit quoddam Luna plena existente, vt quis in speculo quodam sanguine quæcunque collibisset, scriberet: atque alteri prædicens à tergo illi assisteret, ea quæ scripsisset Lunæ ostentans: atque ille deinde intenta acie oculorum in Lunam, vniuersa quæ forent in speculo scripta perlegeret, tanquam in Luna scripta fuissent. Inde existimo artificium Cornelij Agrippæ originem cœpisse, qui in occulta philosophia videtur rationem quandam attingere, vt qui maximè à nobis distant, possint quæ volumus in Luna descripta perlegere.

Id eo tempore contigisse mihi narratum est, quo Franciscus præstantissimus Gallorum Rex bellum gerebat pro Mediolanensi principatu aduersus Carolum V. Romanorum Imperatorem vbi rediit Mediolanum. nam Roma in Insubriam, inde Venetias paruulus accessi cum patre, quo accidit vt plerique me Venetum esse crediderint. Nam non semel quæ per diem agerentur Mediolani, per noctem significata fuisse dicuntur Parisiis. Existimabantur igitur veneficiorum scientia præstare Thessalæ mulieres, quòd essent rerum Astronomicarum peritæ: atque inter cæteras Aglaonice Thessalorum Regis filia hac scientia præstitisse dicitur, quæ quoties immineret Lunæ defectus, se velle Lunam è cælo detrahere profitebatur. At enim quia multitudinem imperitorum deciperet, cum Deus nullam fraudem impune committi denique patiatur, in grauissimas calamitates incidit; quare id postea vsurpatum fuit apud posteros, vt, cum quis ageret infelicitè, Lunam detrahere diceretur. Primus omnium mortalium ausus est Anaxagoras Lunæ defectum hominibus patefacere, vt scripsit Laertius Diogenes in eius vita: primusque illius viam aperuit, cum antea Solis quidem defectum nemo admiraretur, cum scirent

omnes id interposito Lunæ corpore ita contingere: at Lunæ defectum aliquam grauiſſimam calamitatem minari arbitrantur. Nam cuius causa eſſet ignota, id diuinitus fieri ſemper putatum fuit ab antiquis: & de his rebus non tutum fuit Philoſophis verba facere: cum potiùs ad contemnendas vanas religiones, quàm ad illuſtrandam veritatem dicere crederentur, vt ait Plutarchus in Nicia. Anaxagoras verò ſpretis falſarū religionum minis primus declarauit, quòd terra inter duos præſtantes planetas interpoſita, vmbraſ tanquam pyramidem facit, cuius baſis ſit in planitie, dorſoquè ipſius terræ, conus verò vel ita extendatur vt Lunæ regionem pertranſeat. Non defuerunt tamen qui à Typhone, qui ab Endymione, & qui ab Atlante Lunæ circuitum & mutationes prius obſeruatæ fuiſſe putarint, inter quos fuit Anaxagoras. Vbi fuerint oppoſiti iſti planetæ, ita, vt alterius centrum centro alterius ac centro terræ per rectam lineam opponatur, tunc Luna incidens in vmbraſ tota occultatur, ac deficit repente illius lumen, cum nequeat tanquam ſpeculum lumen ab eo accipere. At cum centra vtriuſque planetæ non opponuntur, tanto minus obſcuratur, quanto magis centrum eius à linea recta diſtiterit alterius. Quantus eſſet antiquorum timor, quantaquè trepidatio cum Luna deficeret, declarauit Plutarchus ita in Paulo Æmylio: αἰφνίδιον ἡ σελήνη πλήρης ἔσα καὶ μετέωρος ἐμελαίνετο καὶ τὸ φῶς ἀπολιπόντος αὐτὴν, χροῶς ἀμείψασα παντοδαπῶς, ἠφανίαθη. τῶν δὲ Ῥωμαίων (ὡς περ ἐστὶ νενομισμένον) χαλκῆ τε πατάγοις ἀνακαλυμένων τὸ φῶς αὐτῆς, καὶ πυρὰ πολλὰ δαλοῖς καὶ δασίν ἀνεχόντων πρὸς τὸν ἕρανόν, ἔδεν ὁμοίον ἔπραττον οἱ Μακεδόνες, ἀλλὰ Φρίκη καὶ θάμβος τὸ στρατόπεδον κατέσχεν. *Repente verò Luna cum plena eſſet & ſublimis, facta eſt obſcura: luminaquè deficiente multiplicibus mutatis coloribus euanuit. Romani (ſicut eſt apud eos conſuetudo) æris tinnitu lumen reuocantibus, ignesquè multos, & faces, & telas in cælum protendentibus nihil ſimile fecerunt Macedones: ſed timor & trepidatio multa vniuerſum habuit exercitum* Atq; Nicias dux Athenienſiū ab hoſtibus circumuentus tanta trepidatione repletus eſt Luna deficiente, vt iuſſis ſuis à prælio abſtinere cum quadraginta millib. hominū fuerit trucidatus, vt ait Plutarch⁹ in libello de ſuperſtitione. Exiſtimabant enim antiqui æris tinnitu & luminibus altè ſublatis

eis Lunæ lumen in defectibus adiutari: quare & Ovidius in libro 4. mutationum æra Lunæ auxiliaria dixit, quæ pulsarentur:

Cum frustrare resonant æra auxiliaria Luna.

Alij tubarum strepitu, musicorumque instrumentorum Lunæ lumen reuocare conabantur, quod ita scribit Cornelius Tacitus in libro primo: Igitur æris sono, tubarumque & cornuum concentu strepere: prout splendidior obscuriorve, lætari ac mœrere: & postquam ortę nubes offecere visui, creditumque conditam tenebris, ut sunt mobiles ad superstitionem perculsæ semel mentes, sibi æternum laborem portendi, sua facinora auersari Deos lamentabantur. Arbitrabantur enim antiqui non solum in defectu Lunæ, sed etiam in morte pereuntium utilem esse æris tinnitum, quoniam purus esset, & cui nullum piaculum posset accedere; qua de causa in omnibus lustrationibus & expiationibus illo utebantur, quod scriptum fuit ab Apollodoro Cyrenaico in libro de Diis. Eximias esse vires Lunæ supra omnes planetas, ferè vno Sole excepto, facile sentimus, quamuis magnitudine corporis sit illis inferior: Luna enim, ut ostendunt Mathematici, vix maior est dimidia parte terræ: cum alia sidera conspicua maiora vniuersa terra esse dicantur. Neque solum illius forma mutatur tum crescendo, tum ad initia recurrendo: sed etiam regio, cum modò ad Aquilonem, modò ad Austrum declinet à circulo animalium: atque in illa modò est quædam brumæ, modò solstitij similitudo. Multa denique ab illa manant & fluunt quibus animantes alantur, & aucescant, pubescant, & maturitatem assequantur, quæ oriuntur è terra. Idcirco Chaldei dicere solebant Lunam ortus nascentium moderari, cum sidera notent & animaduertant ea quæ Lunæ fuerint adiuncta. Sed carmina quedam huc ascribenda putavi: quibus vniuersa propè Lunæ natura in omnibus mutationibus explicatur:

ἔμοι τὸ λοιπὸν χρώματος διδασκάλω
 ἄκκε λεπτῶς τὴν σεληναίαν φύσιν,
 φύσιν ἀπάντων τῶν χυμῶν κληρομένω.
 ὕγρα μὲν ἐστὶ δίχα τῆς πρώτης μέχρη,
 τὴν βορεφικὴν αὐξήσιν ἐκμιμνήσθη.
 θερμὴ δὲ, πανσέληνον ἀντρέχει δρόμον,
 ἔκμαστικὴ γὰρ καὶ σφριζαῖν δοκεῖ τότε.

ἔπειτα λοιπὸν εἰς διχάδα δευτέραν,
 ξηρὰ ταπεινὴ πρὸς παρακμῶν γὰρ τρέχει.

ἔπειτα γηρᾶ, καὶ δοκεῖ τεθνῆκέναι,
 ψυχρὰ, δυσδέης, συγκρυβεῖσα τῷ γνόφῳ,
 καὶν ἐξ ἀδήλας πάλιν ἔρχεται νέα,

πρόσωπα καλλύουσα καὶ πληρομένη.
 ταυτὶ μὲν ἔτι· εἰ δέ τις πλείω γράφῃ,
 κόμπος πῶδας, καὶ κενὴ σωμυλία.

*In posterum me vsus magistro discito
 Natura Luna qua sit aptè: hac omnium
 Vim continet succorum, & hac potentiam.*

*Est & da primum, donec illa creuerit,
 Infantibus prorsusq; fit simillima.*

*Tepens at inde plena cursum perficit,
 Vigere tum videtur, esse & florida.*

*Decrescere ut cæpit deinde, mox die
 Vigesima remissius acta fit & vigor,*

*Aretq; sensim, longa nec fit hinc mora,
 Senescit illa, mox videtur emori*

Deformis, algens, atque operta nubibus.

*Rursusq; fit noua hac prius que nulla erat,
 Vultu decoro prodit, & repletur hinc.*

*Hæc sic habent. Si plura quis dicat tibi,
 Nugas loquacis credito, atque fabulas.*

Has autem mutationes sortita est Luna pro situ quem tenet Solem respiciens: nam cum semper Lunæ dimidium illustretur, accidit in coniunctionibus eam Lunæ partem illustrari, quæ superior est, nec nobis conspicua: quæ semper propè cum Sole supra terram consurgit. Illud autem longè aliter se habet in plenilunio, cum sola pars nobis conspicua illustretur, Soli q; opponatur, quippe cum media sit nox ubi ad cœli medium peruenerit. Hæc autem tanto magis vel minùs contingunt, quanto magis Luna vel minùs recesserit à Sole. Cum verò corpus Lunæ non sit ex aliqua materia densa ut terra est, aut ex ea composita, mirum videtur cur Xenophanes adductus sit, ut in Luna habitari dixerit, eamq; locum esse multarum urbium. Ego sanè illam causam fuisse censeo, cur is eam sententiam introduxerit: quia sicut in frequentissimis ciuitatibus multi sunt rerum nouarum cupidi, ita in philosophia contingit: non nulli

nulli enim ne nihil scisse videantur, aliqua noua monstra in philosophiam introducunt, vt alicuius rei inuentores fuisse appareant. Sic etiam Niceras Syracusius cœlum, solem, lunam, stellas, supera denique omnia stare dixit, neque quicquam præter terrã in mundo moueri: qua circa axem suum versa omnia illa contingere dicebat, quæ si cœlum stante terra moueretur, contingerent, vt testatur etiam Cicero in secundo quæstionũ Academicarum, & Ptolemæus in primo Almagesti. Multæ fuerunt fabulæ de Luna fictæ, quòd dormientem Endymionem in Latmo Cariæ monte adamarit, & cum eo concubuerit, vt in his significauit Catullus:

Vt Truiam furtim sub Latmia saxa relegans,

Dulcis amor gyro deuocet aërio.

Sic Ouidius in ea epistola quam scribit ad Heronem Leander:

Luna mihi lumen tremulum præbebat eunti,

Vt comes in nostras officiosa vias.

Hanc ego suspiciens, Faucas ô candida, dixi,

Et subeant animo Latmia saxa tuo.

Non sinit Endymion te pectoris esse seueri.

Et quòd Panos amore in arietem versi capta fuit, vt significauit Virgilius lib. 3. Georgicorum:

Munere sic niveo lana (si credere dignum est)

Pan Deus Arcadiæ captam te Luna fefellit,

In nemora alta vocans: nec tu aspernata vocantem.

Memoriæ prodidit Rhianus Cretenis in libr. 13. Heracleæ Lunam cum Endymione dormiuisse in montibus apud Trachinem. Atque Nicander in rebus Ætolis montes illos vocatos fuisse Aselenos ait, quia Lunæ lumine per id tempus carere cōsueuerint, quo Luna dormiret cum Endymione. Scriptum reliquit Pausanias in Eliacis Endymionem filias quinquaginta ex ipsa Luna suscepisse. Ac præter cæteros mares Ætolum, qui cæso per imprudentiam Charone Cleodori filio in Hyantim profugit, quæ postea ab ipso vocata fuit Ætolia, vt testatur Antigonus Carystius in Dictionibus. Lunæ & Dionysos erat sues immolari apud Ægyptios, vt ait Herodotus in Euterpe: τοῖσι μὲν νῦν ἄλλοισι θεοῖσι θύειν ὡς ἔδικοι αἰγυπῆιοι· σελήνη δὲ καὶ διόνυσω μένοισι, τῷ αὐτῷ χρόνῳ, τῇ αὐτῇ πανσελήνω τὲς ὡς θύσαντες, πατέοντι τῶν κρεῶν. *Cæteris quidem Diis sues immolare nefas esse putant Ægyptij: at Solis,*

Luna & Dionyso eodem tempore, in ipso plenilunio scilicet sues maclantes, carnes conculeant pedibus. quo in loco ritus multiplex sacrorum, in quibus sues immolabantur apud Ægyptios, ostendit Herodotus. Erat tamen consuetudo apud alias nationes ut nulli Deorum, nisi Cereri, sus immolaretur: cum Lunæ, cum haberet cornua, taurus maclaretur, ut ait Lactantius in libro de Falsa religione.

¶ Ac de his quæ fabulosè de Luna dicta fuerunt, satis dictum est: nunc ex illis sententiam sapientum explanemus. Hæc filia fuisse Hyperionis, quoniam super nos assiduo & celerrimo motu conuoluantur superna corpora, dicta fuit. Alij non ab etymologia nominis, sed ab Hyperione viro rem deductam arbitrati sunt, quia primus Hyperion astrorum motus obseruauerit: qui etiam pater astrorum vocatus fuit, & Lunæ Solis, quæ præcipuè. quod ita Homerus videtur significasse in primo Odyss.

αὐτῶν γὰρ σφετέρῃσιν ἀτασθαλίῃσιν ὄλοντο
νήπιοι, οἳ κατὰ βῆσ ὑπερίονος Ἡελίοιο ἠΐδιον.

*Stultitia perire sua, quòd cadere adorti,
Quòd Solis maclare boues Hyperionis ausi.*

Cum lumē à Sole accipiat, Solis filia dicta est. At eadem soror, quòd ex Hyperione cum Sole nata creditur, vel quòd eodem tempore nata sit & ab eodem parente creatore rerum omnium Deo, vel quòd illi Sol tanquam forori lumen impertiat, vel quòd fraternè tempora inter se diuiserint, cum Luna nocti, Sol diei moderetur. nam cum Sol per se sit lucidus, Luna nullum habet proprium lumen, sed tanquam speculum corpus diaphanes existens receptum à sole lumen ad terram transmittit. Dicta est in curru vehi, propter celeritatem, quam sine vehiculo vulgus intelligere non poterat, quod etiam attinet non mediocriter ad orationem poeticè exornadam. Quòd vestes indueret variorum colorum, id excogitatum fuit ad explicandas multiplices mutationes: quodq; in Oceano lauaretur, dictum est ad opinionem vulgi, cum tantundem vndique distet à terra & ab aquis. Illud sanè ridiculum est fuisse aliquod tempus, cum Luna non esset, neq; tamē vllum vel architectum, vel feramenta pferri, vnde Luna fabricari cœperit. Ad exprimendā Lunæ naturam, siue ingenium multorum mortalium, qui mutantur in horas, fabulati sunt antiqui lunam orauisse matrem

vti sibi aptam tunicam contexeret, quæ respondit nulla ratione istud fieri posse, cum nunc plena sit, nunc in cornua curuata, nunc vtinque gibba, quare modò crescenti tunica disrumperetur, modò decideret è gracili corpore. Fuit eadem Lucina dicta, quia Luna per incrementum humorum semiplena faciliorem reddit nixum, atque partum euocat in lucem. quam obrem scitè ait Timotheus:

διὰ κυάνειον πόλον ἄστρον

διὰ τ' ὠκυτόμοιο σελάνας.

Per & caeruleum polum astrorum,

Per & citipara Luna.

Huic filiam natam esse memorant antiqui Erfam nomine, quam è Ioue conceperit. sic enim ros dicitur à Græcis, qui pro Lunæ potentia variatur. vnde non insuauiter scripsit Alcman:

οἷα διὸς θυγάτηρ ἔρσα πρέφει ἥτε σελάνας.

Ros Iouis & Luna ut soboles gratissima nutrit.

Hæc eadem mas & fœmina putata est, quia humorem & nutrimentum præbeat animantibus, & quia maris vice nocturnum præbeat calorem, quo plurima ad putredinem & ad generationem adiuuantur, vt ait Ptolemæus in magna compositione. quare illi sacrificabatur à maribus veste muliebri: à mulieribus virili indutis, vt scripsit Philochorus. Deinde sagittas Lunæ tribuerunt antiqui vel propter radios, quos ad corruptionem demittit, vel propter dolores parientium: cum illi non valde sint dissimiles doloribus vulnerum, acerbiter eorum exprimentes. Hanc idcirco parturientes ad leuandos dolores inuocabant, vt infantes faciliùs in lucem ederentur, Lucinam nominantes: atque cum vna esset, varia nomina pro variis facultatibus sortiebatur. Credita est plurimum conferre veneficiis, quoniam multæ sunt admirabiles planetarum vires certo quodam ordine collocatorum. Nam alia vis est oppositorum, alia coniuكتورum, alia in regionibus aliis existentium planetarum, cum per tertiam vel quartam vel sextam partem circuli distiterint. Neque hoc mirum videbitur si quis cognouerit Mercurium Trismegistum in statuas certo ordine collocatas certis magnitudinum rationibus seruatis dæmones solitum accire, ita vt illæ mox loquerentur. At quoniam eadem est etiam Diana vocata, nunc de Diana verba faciamus.

CUM eadem Luna sit, & Hecate, & Diana, tamen non omnes hæ vires, quæ per has intelliguntur, vno nomine dicuntur, etsi ab vno fonte manant. Cùm enim Hecate nunc Iouis, nunc Aristæi, nunc Tartari, nunc Persæ filia dicatur: Luna modò Hyperionis, modò Pallantis: quòd illa sit factorum vis à Deo proficiscens, vt diximus; hæc velocissimus sit planeta, cuius multiplex est potentia in rebus inferioribus, quæ quoniam maximè remouetur à vi primi motus, maximè sua natura vtitur. Hanc eandem esse Hecaten patefecit Callimachus in hymno in Dianam, qui illam Pheræam nominauit, cuiatem fuisse Hecaten constat, vt est in his:

πότνια μινυχίη, λιμφοσκόπε, χαῖρε φεραία.

Salve Minychia, & portus tutela, Pheræa.

Hanc filiam fuisse Latonæ Cœique Titani constat, quam Nicander in Theriacis ita Titanidem nominauit:

*τὸν δὲ χαλαζήοντα κόρυ τιτηνὸς ἀνήκω
σκορπίον ἐκ κέντροιο τεθηγμένον, ἦμος ἐπέχρα,
βοιωτῶ τδύχασα κακὸν μόρον ὠρίωνι.*

*Grandine signatum Titanis at inde puella
Scorpion immisit, qui cuspide surgat acuta,
Bæoto meditata necem vt fuit Orioni.*

Alij ex Ioue & Latona natam esse dixerunt, de qua ita scripsit Cicero in tertio de natura Deorum: Dianæ item plures: Prima Iouis & Proserpinæ, quæ pinnatum Cupidinem genuisse dicitur: Secunda notior, quam Ioue tertio & Latona natam accepimus: Tertiæ pater Vpis traditur, Glauce mater: eam Græci sæpe Vpim paterno nomine appellant. Inter has omnes Iouis filia celeberrima fuit, quare omnia cæterarum illi vni tribuuntur à poetis. Hanc Deliam nominarunt, quia nata sit in Delo. sic enim vocauit Ouid. in Phædræ epist. ad Hippolytū:

Iam mihi prima Dea est, arcu præsignis aduenco

Delia, iudicium subsequar ipsa tuum.

Hanc non solum Iouis filiam, sed etiam χθονίαν vocauit Orpheus in hymnis siue terrestrem, vt dictum est de Hecate. Hæc eandem Lunam esse demonstrauit in his Virgilius lib. nono:

Suspiciens altam Lunam sic voce precatur:

Tu Dea, tu presens nostro succurre labori

Astrorum

Astrorum decus, & nemorum Latonia custos.

Sic Ouid. lib. 15. Metamorph.

*Nec par, aut eadem nocturna forma Diana
Esse potest unquam, semperque hodierna sequente,
Si crescit, minor, est maior, si contrahit orbem.*

Sic Cicero in secundo de natura Deorum: Dianam autem & Lunam eandem esse putant. Hæc cum nata esset ante Apollinem, at eodem tamen partu: obstetricis munere postea apud matrem est functa nascente Apolline. Quod autem illa quæ Iouis & Latonæ filia fuit, fuerit celeberrima, patet vel ex eo hymno Homeri, qui ita se habet in Apollinem:

*χαῖρε μάκαρ ὦ Λητοῖ, ἐπεὶ τέκεσ ἀγλαὰ τέκνα,
Ἄπόλλωνά τ' ἄνακτα, καὶ Ἄρτεμιν ἰοχέαιραν
πῶ μὲν ἐν Ὀρτυγίῃ, τὸν δὲ κραναῇ ἐνὶ Δῆλῳ,*

Salve Latona: ut peperisti pignora clara.

Venatrix Diana tua est, & clarus Apollo.

Edita in Ortygia hæc, in Delo est ortus Apollo.

Et Cornelius Tacitus in libro tertio; Primi omnium Ephesii adiecit memorantes, non ut vulgus crederet, Dianam atque Apollinem in Delo genitos esse; apud se Cenchrium amnem, lacum Ortygiam, ubi Latonam partu gravidam, & oleæ quæ tum etiam maneat adnixam, edidisse ea numina: Deorumque monitu sacratum nemus, atque ipsum illic Apollinem post interfectos Cyclopas Iouis iram vitavisse. Hanc Cereris & Dionysi & ipsam & Apollinē fuisse filios scribit Herodotus ex Ægyptiorum sententia, at Latona fertur illorum fuisse nutrix, ut patet in his; Ἄπόλλωνα δὲ καὶ Ἄρτεμιν Διονύσου καὶ Ἴσιος λέγουσιν εἶναι παῖδας, Λητῶ δὲ τροφὸν αὐτοῖσι καὶ σῶτράων γενέσθαι. Apollinē vero & Dianā Dionysi & Isidis filios esse inquirunt: at Latonam eorum nutricem & servatricem fuisse asserunt. quam opinionem secutum postea Æschylum inquit Herodotus Dianam Cereris filiam appellasse, cum Ceres dicta sit Isis ab Ægyptiis, ut testatur Pausanias in Arcadicis. Alii Cœi Titanis & Phœbes filiam putarunt. Cum mares omnes Diana auerfaretur, quia viderat quæ passa erat mater, cum obstetricata est, impetrauit à patre Ioue ut perpetuam virginitatem servare posset, ut apparet ex his Callimachi carminibus:

Δός μοι παρθενίῳ αἰώνιον ἄππα φυλάσσειν.

Da mihi perpetuò ut sim virgo, da pater alme.

Arcus præterea & sagittas & puellas socias sexaginta Oceaninas, & alias viginti, quæ illi arcus cothurnosq; & canes curarēt, Iupiter postulanti tribuit; deditq; venationibus præesse, & viis, & portibus; quod patet ex his apud Callimachum:

καὶ μὲν ἀγυαῖς

ἕσθῃ καὶ λιμένεσσιν ἐπίσκοπος.

Nam præfecta viis & portibus ipsa fereris.

Quæ quoniã venationibus delectaretur, Dictynna vocata fuit à retibus: nam δίκτυον rete est apud Græcos. Sic enim illã nominari inquit à nymphis Callimachus in lauacrum Dianæ, & Ovidius lib. 2. mutationum:

Ecce suo comitata choro Dictynna per alnum

Menalō ingrediens, & cade superba ferarū, Aspicit hæc.

Cuius etiam cognomen fuit ἰοχέαιρα apud Græcos, quia sagittis delectaretur, quibus insectaretur feras, vt eam nominavit Hesiodus in Theog.

Λητὼ δ' Ἀπόλλωνα καὶ Ἀρτέμιν ἰοχέαιραν,

ἰμερόεντα γόνον περὶ πάντων οὐρανίωνων,

γένεατ' ἄρ. αἰμόχοιο Διὸς φιλότητι μεγῆσα.

Nascitur hinc Phæbus, gaudensque Diana sagittis,

Pignora Latona. peperit clarissima Diuum

Hæc Latona Ioui magno coniuncta in amore.

Fabulantur hanc per imprudentiam venando, Cenchriam Pirenes nymphæ filium interemisse; quare cum Pirene eum lugeret, tantam vim lacrymarum profudisse, vt in fontem sui nominis sit cõuersa. Cur venationibus præfecta credita sit Diana, causa huiusmodi ab antiquis memoratur: Nympha quædam Britomartis, vel (vt alii maluerunt) Bretimartys, cum venaretur, in quædam retia cecidit. vnde cum se explicare non posset fera superueniente præcipuè, Dianæ sacellum vouit si incolomis euaderet, quod postea erexit, & Dianę Dictynnæ ab iis retibus nominauit. vnde dicta est postea venantibus præfecta Dea, vt scripsit Dicæarchus, & Aristophanis enarrator. Alii tamen maluerunt Dianam ipsam venationibus præfectã fuisse; quod venationibus mirum in modum delectaretur, quare eius imagini semper arcus adhiberi solitus fuit, vt scripsit Melanthus in libro de imaginibus Deorum. alii dicunt Britomartim Iouis & Charmes filiam carissimam fuisse Dianæ ob venandi studium, quæ cum Minoem insequentem fugeret, præ amore se

se in mare deiecit in retia, quæ ad capiendos pisces erant in mare demissa, & à Diana in Deorum numerum delatam. Dictynnae & Alpheiae nomine culta est ab Æginetis & à Cretenfibus, ut ait Apollodorus Cyrenaicus in libro de Diis. Hæc eadē Dea choris, & musicis instrumentis delectari solita creditur, ut ait Hom. in hymno in Venerem:

ἔδέποτ' Ἀρτέμιδα χρυσηλάκατον κελαδείην
 δάμναται ἐν φιλότιτι φιλομμειδῆς Ἀφροδίτη.
 καὶ γὰρ τῆ ἄδ' ῥέξα, καὶ οὔρεσι θῆρας ἐναίρων,
 φόρμιγγές τε χοροί τε, διαπύσσιοι τ' ὀλολυγαί,
 ἄλσά τε σκίοεντα, δικαίων τε πόλις ἀνδρῶν.

*Diana haud potuit mentem pervincere amore
 Alma Venus, quam circumstant risusque iocisque.*

Huius arcus placuere, feras & cadere sylvis;

Huius cithara atq; chori, clamor concinnus; & Urbes

Iustorum huius hominum, & umbrosa super omnia sylva.

Cum virginitatem perpetuam seruare, viis ac portibus præfese, à tot nymphis focis obseruari impetrasset à Ioue, in sylvis perpetuò ferè degebat, ut marium consuetudinem deuitaret: quare & venatrix dicta est, & nemorum atq; montium custos existimata; ut ait Horat. lib. 3. Carminum:

Montium custos nemorumque virgo,

Quæ laborantes vtero puellas

Ter vocata audis, admissisque letho

Diua triformis.

Et Virgilius libro vndecimo:

Alma tibi hanc nemorum cultrix Latonia virgo.

Præfecta fuit præterea parturientibus, ut intelligeret quantum malorum cumulum deuitasset, cum virginitatem expectiuit: ut licet ex his Callimachi versibus intelligere, ubi se nunquam in urbem adituram dicit, nisi cum à parturientibus vocabitur:

πόλεσιν δ' ἐπιμίξομαι ἀνδρῶν

μοῦνον, ὅτ' ὀξεία σιν ὑπ' ὠδίνεσσι γυναικες

τάρβοντα καλέουσι βοηθῶν.

Urbes accedam solium, ac sub tecta virorum,

Pressa dolore graui nisi cum me femina partus

Auxilio arcesset.

Multiplex deniq; officium fuit Dianæ, quippe cum virgines

pertæſe iam virginitatis, vt eius Deæ, cuius hæcenus in tutela
 fuiſſent, iram deuitarent, conſueuerint in caniſtris ſacrificia ad
 Deæ templum deportare, eius numinis veniam poſtulantes,
 quod à Græcis κανιφορεῖν dicebatur. neque eos caniſtros, niſi il-
 læ ferebant, quæ ad nubilem ætatem perueniſſent, de qua con-
 ſuetudine meminit Theocritus in Pharmaceutria. Deinde cū
 ita vterus excreuiſſet grauidis puellis, vt ſueta zona vti amplius
 nō poſſent, eam zonā mos fuit in templo Dianæ λυσιζώνε co-
 gnomento zonā ſoluētis ſcilicet, quod fuit apud Athenienſes,
 deponere. quare poſtea dictū eſt zonā ſoluere, pro eo quod eſt
 grauidā fieri, quod patet ex his carminib. Apollonii lib. primi:

μίτρην πρῶτον ἔλυσα καὶ ὕσατον, ἔξοχα γάρ μοι
 εἰλείθυα θεὰ πολέος ἐμέγηρε τόκοιο.

*Prima ſoluta mihi eſt poſtremaq; zona, quod ipſa
 Inuidit multos natos Lucina miſelle.*

Eam verò dicandæ zonæ conſuetudinem, vt Veneri coronas
 ob nuptias, ita ſignificauit Agathias in his carminibus:

τῇ παφίῃ σεφάνης, τῇ παλλάδι πλὴν πλοκαμίδα,
 Ἄρτεμιδι ζώνῳ ἀνθετο καλλιρόη.

εὔρετο γὰρ μνηστῆρα, κὼν ἠθελε, καὶ λάχεν ἥβην
 σῶφρονα, καὶ τεκέων ἄρσεν ἔτικτε γένος.

*Minerva crines poſuit, Veneriq; corollas,
 Dianæ zonam candida Callirhoe.*

*Nata prociū fuit hæc, quem tota mente petebat,
 Atq; maris mater facta fuit generis.*

Cū igitur obſetricis munere fungeretur, dicta eſt à Græcis
 εἰλείθυα, à Latinis Lucina, quia naſcentia omnia in lucem e-
 uocaret. Cū verò venatum exiret, quo cultu corporis vtere-
 tur, expreſſum eſt in illo Epigrammate:

Ἄρτεμι, πῶ σοι κόξα, παραυχενίη τε φαρέτρη;
 πῶ δὲ λυκασειῶν ἐνδρομῖς ἀρβυλίδων;
 πόρπη τε χρυσοῖο τετυγμένη, ἠδὲ πρὸς ἄκρην
 ἰγνυῖν φοίνιξ πέπλος ἐλιασόμενος;
 κείνα μὲν εἰς ἄγρην ὀπλίζομαι· εἰς δὲ θυηλὰς
 εἴ μ' αὐτως, ἱρῶν ἀνλομένη θυέων.

*Arcus vbi Diana iacet, vel plena pharetra?
 Aut vbi Cretenſis endromis arbylidis?
 Eſbulaq; ex auro, fucat aq; murice veſtis,
 Qua ſoluta eſt ſummi poplitis ora tegi?*

Arma

*Arma ea sunt præda: sed cum mihi sacra parantur,
Vt cernis, læta ad pocula inermis eo.*

Huic Deæ currum aureum à ceruibus candidis tractum tribuerunt antiqui, vt ait in his Callimachus:

Ἄρτεμ παρθενίη τιτυοκρόνε, χρύσεια μὲν τοι
ἔντεα, καὶ ζώνη, χρύσειον δ' ἐξέυξασο δίφρον·
ἐν δ' ἐβάλευ χρύσεια θεὰ κεμάδεσσιν χαλινά.

*Auream nam domitrix Tityi sunt arma Diana
Cincta tibi, & zona, & iuga quæ ceruicibus aurea
Cerviarum imponis currum cum ducis ad aureum.*

Credita est Diana fuisse piscatoribus etiam præfecta, sicuti testatur in his Apollonidas:

τρίγλαν ἀπ' ἀνθρακίης, καὶ φυκίδα σοὶ λιμενίτιν
Ἄρτεμ δωρεῦμαι Θήρις ὁ δίκτυβόλος.

καὶ ζῶρον κεράσας ἰσοχάλεα, καὶ τρύφος ἄρτε
αὔον ἐπιθράύσας, πῶ πενιχρὴν θυσίην.

ἀνθ' ἧς μοι πληθέντα δίδεθ' θηράμασιν αἰὲν
δίκτυα. σοὶ δ' ἐδοται πάντα μάκουρα λίνα.

*Epruna dono triglam' ἀρταμ' Diana
Piscator Theris hanc tibi litoream.*

*Pocula plena mero spumantia, sicca' frustra
Vrsi: læta capere è paupere sacra manu.*

*Pro quibus alma mihi da præda plena videre
Retia; sunt etenim retia sacra tibi.*

Memoriæ prodidit Pausanias alatum fuisse Dianæ effigiem apud Eleos, quæ dextra pardum, sinistra leonem porrigeret. Ignifera præterea siue Lucifera Dea vocatur ab Euripide in Iphigenia in Tauris: qui eandem putauit esse & Lunam, vt diximus. Illam facultatem idcirco Dianæ tribuit Callimachus, vt grauiſſimis afficiat calamitatibus quos libuerit, vt est in his:

ῥέτλιοι οἷς τὴν χαλεπὴν ἐμμάξεαι ὀργήν.

κτῆνέα σφιν λοιμὸς καταβόσκειται, ἔργα δ' ἐπάχνη.

κείρονται δ' ἐγέροντες ἐφ' ἡάσιν· αἱ δ' ἐγυαῖκες

ἢ βληταὶ θνήσκουσι λεχνοῖδες.

O miseri, quibus ipsa grauem tu concipis iram.

Nam morbus depascit oues, segetemque pruina.

Orbanturque senes natis, & fœmina abortum

Mox pariunt.

Nam horum omnium facultas est Lunæ concessa. Scriptura

reliquit Plutarchus in vita Arati, Dianæ imaginem admirabilem quandam fuisse apud Pellenenses: quæ cæteris quidem temporibus neglecta iacebat, at ubi à sacerdote efferretur, neminem quidem respiciebat, sed omnium refugiebat intuitum in faciem. Illius enim aspectus non hominibus solum, quos dementes faciebat, erat formidabilis ac grauis: sed etiam arbores vel faciebat infœcundas, vel fructus deiiciebat, quacunque lata fuisset. Et Strabo libro duodecimo Castabalinum fanum fuisse Dianæ Persicæ scribit, ubi sacræ mulieres illæsis pedibus super prunas ambularent. Legem fuisse in Tauris scribit Herodotus in Melpomene, ut omnes Græci, qui naufragi eò appulissent, virgini Dianæ immolarentur, vel (ut alii maluerunt) præcipites è quodam sublimi loco deiicerentur. Alii id moris fuisse inquit ut caput eorum percuteretur, qui cum essent mortui, eorum capita in crucem tollebantur, quæ alii tamen humari putarunt. Fuerunt qui putarint Tauricam illam Dianam Iphigeniam fuisse Agamemnonis filiam, de qua Diana talis refertur fabula à Pausania in posterioribus Eliacis. Fama est quòd Alpheus amore Dianæ captus, ubi neque gratia, neque precibus se quidquã ad nuptias proficere intelligeret, sit ad vim conuersus: at illa fugiendo insequentem Alpheum usque ad Letrinos ad nocturnos choros protraxit, ubi interesse Nympharum lusibus consueuerat. Ibi Dea sibi suisque sociis osceno obleuit, quam cum dignoscere non posset Alpheus elusus abiit: tum Letrini Dianæ Alpheicæ templum dicarunt. Huic Deæ mos erat boues immolare, quare apud Persas Persicæ Dianæ in traiciendo Euphrate scribit Plutarchus in Lucullo obuias fuisse boues, quæ incustoditæ per regionem vagabantur lampadem Deæ notam habentes impressam. Quamuis Horat. verrem illi maectari dicit in his:

Imminens villa tua pinus esto:

Quam per exactos ego latus annos,

Verris obliquum meditantis ictum

Sanguine donem.

Alii dicunt omnium quæ nascerentur è terra primitias huic Deæ offerri solitas, ut apparet ex his versibus Euripidis:

ὅ,τι γὰρ ἐνιαυτὸς τέκος

κάλλιστον, εὖξο φωσφόρω θύσιν θεῶν.

Ego quod annus optimum produxerit,

ἴουσι

Vouï immolare Lucifera certè Dea.

Sic cum ab OEneo neglecta fuisset, qui primitias Diis cæteris agrestibus obtulerat, illa aprum Calydonium eximiae magnitudinis excitauit ob indignationem, qui vniuersum agrum OEnei infestaret, quod expressit Ouidius in libro octauo mutationum:

Huius opem Calydon, quamuis Meleagron haberet,

Sollicita supplex petiit prece, causa petendi

Sus erat infesta famulus, & indexque Diana.

O Enea namque ferunt plenis successibus anni

Primitias frugum Cereri, sua & in Æ Lyao,

Palladios flauæ latices libasse Minerva.

Cæptus ab agricolis superos peruenit ad omnes

Ambitiosus honor: solas sine thure relictas

Præteritas cessasse ferunt Latoidos aras.

Fuit consuetudo vt candida cerua Dianæ mactaretur, quæ sibi grata victima credita est, quòd eam pro Iphigenia substituerit. quare inquit Ouidius:

Candida qua semel est pro Virgine caesa Diana,

Nunc quoque pro nulla Virgine cerua cadit.

Mos fuit apud Plateenses antequam nuptias celebrarent Dianam cognomento Eucliam placare sacrificiis, quòd cum esset virgo, putaretur habere odio matrimonia, de qua consuetudine meminit Plutarchus in Aristide. Habuit celeberrimum omnium templorum & augustissimum Ephesium, quod totius Asiæ studio ducentis & viginti annis architecto Chersiphrone fuerat ædificatum, cuius erat longitudo pedum quadringentorum & quinque ac viginti, latitudo ducentorum & viginti, in quo fuerant centum & viginti septem columnæ à totidem Regibus erectæ admirabilis longitudinis ac pulchritudinis: nam ad sexaginta pedum mensuram accedebant, quarum triginta sex fuerunt incredibili artificio & magnificè cælatae, cum aptis tanto artificio columnarum epistyliis. Aderant & picturæ mirificæ, & pulcherrimæ statuae magnificentiae eius templi conuenientes. quæ omnia ab Herostrato viro Ephesio incensa fuerunt, vt hac ratione, cum ingenii præstantia non posset, sibi perpetuitatē nominis compararet. Illud autem incendium accidit circiter Idus Sextilis, quo die natus est Alexander Macedo cognomento

Magnus, ut ait Plutarchus in eius vita. Ne potiretur autem Herostratus re per tantum scelus optata, sanxerunt Ephesii propositis grauissimis supplicis ne quis in posterum Herostratum nominaret. Atque huius magnificentissimi templi sublimitatem & mirabilitatem præclare expressit poeta in illo epigrammate, quod etiam ipsum templum Partheneonem vocauit, siue virginum thalamum:

τίς ποκ' ἀπ' οὐλύμποιο μετὰ γὰρ παρθενεῶνα,
τὸν πάρος οὐρανίοις ἐμβεβαῶτα δόμοις;

ἐς πόλιν Ἀνδρόκλοιο θεῶν βασίλῃαν Ἴώνων,
τὰν δορὶ καὶ μούσαις αἰπυτάταν Ἔφeson;

ἦ ῥα σὺ φιλαμένα τιτυοκτόνε μέζον Ὀλύμπῳ
τὰν τροφὸν, ἐνταυθοῖ τὸν σὸν ἔθει θάλαμον;

Quis tulit è caelo sublimem partheneonem,

Qui fuerat superis cognitus ante Deis?

Mænia tibi Androcli, Imperiumque existit Ionium,

In claram Musis militiaque Ephesum?

An quia grata magis caelo tibi terra sit altrix,

Diana hic thalamum percupis esse tuum?

Scriptum reliquit Strabo in libro decimoquarto quod cum illud templum, quod affabre & multo artificio à Chersiphronē extructum fuerat, conflagrasset, aliud Ephesii non minus magnificum construxerunt resectis prioribus columnis, detrahitis mulieribus aureis ornamentis, multisque opibus & publice & priuatim vndique in vnum collatis. Hanc inuocare consueuerunt cum fierent sacrificia veneficæ, ut est in libro Epodon apud Horatium, in his:

O rebus meis

Non infideles arbitra

Nox, & Diana, qua silentium regis,

Arcana cum sunt sacra.

Multa cognomina fortita est Diana, à locis in quibus culta est, ab iis qui templa dicarunt, ab euentu rerum, sicut de Diis cæteris dictum est. Ut Tauropola siue Taurica, Persica, Minthia, Pergæa, Ephesia, Epione, Forensis, Orthosia, Istria, Hegemache, Ifora, Limnæa, Lycea, Lucifera, Patroa, Pheræa, Propylæa, Leucophryne, Orthia, Suadela, Sospita, Saronis, Salaminia, Hegemona, Hemeretia, Callista, Cnacalyfia, Agrotera, Elaphiæa, Condyleatis, Alpheia, Hymnia, Agrestis, Pyronia, Laphria,

phria, Euclea, Stymphalia, Triclaria, Sciaditis, Philomirax, Chryselacate, Sacrificula, Cordace, Lycoatis, Lymnea, Iaculatrix, Venatrix. Rursus illius varia vsurparunt nomina variæ nationes: nam Cretenfes Dictynnæ, Thraces Vpim, Arcades Orthosiam, parturientes Lucinam tantum vocarunt.

¶ Atque tot de Diana dicta sufficiant, nunc sensa horum explicemus. Latonæ & Iouis filia putatur Diana, ac Phœbi soror. Quid ita? quia Latona, quam Plato in Cratylo à mansuetudine nominatam dicit, potest etiam à *λανθάνω*, quod latere significat, deduci, quia è tenebris Apollo & Diana nati sunt, è confusa scilicet rerum natura. Horum pater fuit Iupiter qui ex illa materia euocauit: Deus scilicet omnium parens & moderator, vt diximus. Alij ad mores hoc referentes, Latonam iniuriarum obliuionem putarunt, vt sensit idem Plato. Alij quoniam illi, quibus est Lunæ temperamentum, sunt obliuiosi, quibus humidum est cerebrum scilicet magnopere. Hanc virginem dixerunt, quòd Veneris vsus plurimum obsit huiusmodi hominibus, cum illorum natura venationibus, aliisque exercitationibus naturalem calorem adiuuantibus maximè conseruetur ac vigeat. Alij Dionysi & Cereris filiam putarunt, alij Cœi & Phœbes: cum tamen omnes ad Lunę naturam respicerent, scientque Dionysum ac Cœum Titanem Solem esse: Cererem nunc terram vocari, nunc crassiora corpora, cuiusmodi Lunæ corpus apparet. Atque cum Luna lumine luceat alieno, iure Solis & crassioris materiæ filia esse dicitur. Dicta est viarum & montium esse custos, quoniam viatoribus & venantibus lumen præbeat per noctem, quare etiam Lucifera vocata est. Hæc eadem confert parturientibus, quia ob humoris copiam facilius partus oriuntur, & cum maximè viget, in plenilunio scilicet facilius. Inde sagittas etiam illi tribuerunt antiqui ob dolorum grauitatem. Et quoniam humectandis rebus accommodata est eius natura, neque vlla pestilentia sine humoris copia exoriri potest, hanc iure pestilentię autorem dixit esse Calimachus: cui pinus meritò dicatur, quia Lunæ temperamentum illa arbor obtineat. Illius velocitatem admirati antiqui alaram esse finxerunt, & in curru à ceruabus candidis velocissimis trahi, quia color albus Lunæ præcipuè tribuitur: qua de causa argentum inter metalla est illi consecratum. At dicatur iam de campis Elysijs.

ATQUE quoniam superius locuti sumus de omnibus monstris quibus impiorum animæ torquendæ traderentur: nunc reliquum est, ut quæ præmia illis qui sanctè pieque vixissent, proponerentur, breuiter explicemus. Ita enim homines ad probitatem denique adduci poterant, si & in puniendis peccatis non negligens Deus fuisse monstraretur: & in eos qui præstantes viri fuissent, atque optimè de patria, vel de viris bonis, vel de vniuerso hominum genere meriti essent, non illiberalis: cum minimè æquam rationem ignaui & scelerati, atque viri boni post mortem sortirentur. Pro scelerum igitur grauitate vbi tam diu pœnas dedissent animæ, ut essent ab omni humana colluie & contagione corporis expurgatæ, tunc in Elysiis campos transmittabantur, si modò illa fuissent peccata, quæ aliqua ratione possent expurgari. idcirco Virgil. de antiquorum sententia ita scripsit libro sexto:

*Ergo exercentur pœnis, veterumq; malorum
Supplicia expendunt: alia panduntur inanes
Suspensa ad Ventos: aliis sub gurgite vasto
Infectum eluitur scelus, aut exuritur igni.
Quisque suos patimur manes. exinde per amplam
Mittimur Elysiis, & pauci lata arua tenemus.*

Sed antequam ad cætera pergamus, videbimur operæ precium facturi si perquiramus vbi fuisse dicantur campi Elysiij, quoniam apud inferos non esse videbantur, cum purgatæ animæ eò transmitterentur. Alij igitur campos Elysiis esse circa aplanas spheram tradiderunt, vnde animæ ab antiquissimis per tria elementa descendere putabantur. Alij circa lunarem globum, vbi purior est aer, alij in medio inferorum, alij in Hispaniis, & in insulis fortunatis. Isacius non procul à columnis Herculis, vbi Gades est insula, quæ prius Cotinusa dicebatur, fluuiusque Batis campos Elysiis esse sensit: vbi dies non paulatim, sed repentiè tanquam fulgur decidit, quod fit in extrema parte & in margine Europæ. ibi enim fuerunt insulæ beatorum, & in illis regionibus, quæ mari Libyco dominantur. Fuerunt sanè Herculis columnæ, quarum altera Alybe, altera Abena dicta est, in occidente ab ipso Hercule ex cre extructæ: in quibus scriptum fuerat non esse vltèrius progrediendum:

endum: quoniam nullum litus post illas columnas inuenire
liceret, ut ipse credidit, quia amplissimum & infinitum propè
spatium Oceani nauigandum relinqueretur. At Caroli Quin-
ti eius nominis Romanorum Imperatoris iussu vel alterius na-
uigatum est, multaque fertilissima loca, eaque tota Europa non
minoris ambitus inuenta, in quibus more ferarum adhuc, si-
cut ante Orphei tempora, homines viuebant. Non defuerunt
tamen, qui non columnas, sed montes fuisse arbitrati sint co-
lumnas Herculis: quorum alter in extrema Europæ à sinistra, al-
ter in extrema Africæ parte à dextera ex Oceano redeuntib. se-
se offerebant; qui cum essent altissimi, illis qui mare mediter-
raneum ingrederentur, columnis persimiles è longinquo ap-
parebant. Scriptum reliquit Clearchus Solensis has beatorum
insulas fuisse iuxta Herculis Briarei columnas, ad quas in Ga-
des & Tyrius & Græcus postea Hercules accessit. Plutarchus
Sertorium inquit in extremam Iberiæ oram haud multum
super Betæ fluuij ostia ad Gades transuectum, ubi Betes in ma-
re Atlanticum ingreditur, profectum esse: quo in loco obuios
habuit quosdam ex insulis beatorum redeuntis. Hi duas esse
paruas insulas referebant mari inter se diuisas, atque ventos ibi
plurimum suaues & odoriferos leniter spirare, tanquam per
incredibilem florum varietatem & amœnitatem transeuntis.
Nam qualis odor est multis rosis, violis, hyacinthis, liliis, nar-
cissis, myrtetis, lauris, cyparissis, talis aspirantium ventorum
est suauitas. Hic in syluis motorum sensim foliorum iucun-
dissimi sunt susurri. Solum verò ita est pingue, ut non solum
facile arari & plantari possit, sed etiam plurima sponte produ-
cat sua sine humana diligentia, ibique multam & sine mole-
stia hominum copiam alere potest: nam ter quotannis fructum
producit. Hic semper est ver, neque vllus ventus præter Zephy-
rum aspirare solet, locusque ipse omnibus florum generibus
& mansuetis plantis vestitur. At vineæ fructum ferunt singulis
mensibus. Aer sincerus & temperatus, qui nullam propè patitur
mutationem temporum: nam Aquilo, & alij acerrimi venti prius
per inania spatia defatigantur, quæ eò ad eas insulas peruenire pos-
sint, ac deficiunt. Qui verò perueniunt Zephyri & Argeste pla-
cidissimos imbres aliquando excitant: nam locus imbribus ple-
rumque non indiget, cum ipso aeris humore ac bonitate omnia
& animalia & plantas ferè sustentare possit. Esse dicuntur ibidem

mirifici variarum auicularum cantus huc illuc ad ramos domesticarum arborum volitantium: ibi cantilenæ suauissimæ exaudiuntur, chorosque ducunt virgines cum pueris, quibus peritissimi cantores cum musicis instrumentis accinunt: quales fuisse dicuntur Arion Methymnæus, Eunomus Locrus, Stesichorus Himeræus, & Teius Anacreon. Epulæ, quæ ibi nascuntur, saluberrimæ sunt, nullisque noxiis succis refertæ: neque ibi senectus, neque ægritudo, neque vlla sentitur mentis perturbatio. Non auri, non diuitiarum cupiditas, non magistratum ambitio mentes hominum infestat: omnes priuatam vitam rebus necessariis contentam publicæ seruituti anteponunt: nam multis velle imperare, multis seruire ibi existimatur. Nam cum sit pratum pulcherrimum, circa illud nemus est omni arborum fructiferarum genere confitum. ibi fiunt conuiuia, ac nemus vmbra facit discumbentibus in campo Elyfio, quibus flores plurimi substernuntur. ministrant viris puellæ formosissimæ, atque illis rursus pulcherrimi adolescentes, mutuis se poculis inuitantes. Tanta denique loci eius tranquillitas & aeris temperies in insulis fortunatis esse credita est, vt nullus neque aptior locus, neque accommodatior videretur, in quo virorum bonorum animæ post mortem habitarent, aut vbi campi Elyfij collocarentur: quare ibi alium mundum esse dixerunt, alium solem, non hunc aliquando molestum, alium æthera, alia sidera, vt scripsit Plato in Gorgia, & Virg. in lib. 6.

Deuenero locos letos, & amœna & ireta

Fortunatorum nemorum, sedesque beatas.

Largior hic campos æther & lumine vestit

Purpureo, Solemque suum sua sidera norunt.

Fuerunt nonnulli qui Thebanorum agrum tantum habere fœlicitatis crediderint, quantum de campis Elyfiiis antiqui diuulgarunt, illo epigrammate decepti, in quo hi sunt versus:

αἰδ' εἰς ἰμακάρων νῆσοι, τόθι περ τὸν ἄριστον

Ζῆνα θεῶν βασιλῆα π' ἐν τέκε τῶδ' ἐνὶ χώρῳ.

Insula ibi fortunata sunt, Regem vbi Diuum

Alma Iouem peperit Rheia.

Non enim insula fuit, vt diximus, ager Thebanus, quem & id epigramma, & Lycophron postea ita beatorum insulas nominavit, vbi loquitur de Saturno:

τύμβος γηγῶς κένταυρος ὠμόφρων ἀπορᾶς,

νήσοις

νήσοις δὲ μακρῶν ἐγκατοικήσας μέγας.
Sæcum sepulchrum filiorum qui fuit,
Magnus beatorumq; habebis insulas.

Atqui cùm Thebanus ager neque insula quidem fuerit omnino, quo pacto beatorum insula esse potuit? aptius igitur creditur Homero, qui scripsit in libro quarto Odyssæe iuxta Britanniam non procul ab Herculis columnis, & in Gaditana regione beatorum esse insulas, & campos Elyfios:

ἀλλὰ σ' ἐς ἡλύσιον πεδῖον καὶ πείρατα γαίης
 ἀθάνατοι πέμψουσιν, ὅθι ξανθὸς Ῥάδαμανθους,
 τῆ περ ῥήϊση βιοτὴ πέλα ἀνθρώποισιν·
 ἔνι φετὸς, ἔτ' ἀρχαίων πολὺς, ἔτε ποτ' ὄμβρος·
 ἀλλ' αἰεὶ ζεφύροιο λιγυπνείοντος ἀήτας
 ὤκεανὸς ἀνίησιν ἀναψύχων ἀνθρώπων.

Te verò Elysiūm ad campum, vel ad ſultima terræ
Cæleſtes mittent, flauens ubi nunc Rhadamanthus,
Victus ubi facilis, non nix, non frigora, & imbres,
Stridula ſed ſemper Zephyrorum ſibilat aura,
Quam placidam Oceanus mittit per amœna ſireta.

Tibullus propterea poetica quadam ſuauitate vniuerſas camporum Elyſiorum voluptates paucis carminibus ſummatim complexus eſt ita in primo libro:

Sed me, quòd facilis tenero ſum ſemper amori,
Ipsa Venus campos ducet in Elyſios.
Hic choreæ, cantusq; ſigent: paſſimq; ſagantes
Dulce ſonant tenui gutture carmen aues.
Fert caſiam non culta ſeges, totosq; per agros
Floret odoratiſta terra benigna roſis.
Ac iuuenum ſeries teneris immiſta puellis
Ludit: & aſidue prælia miſcet Amor.

Atque cùm fortunatæ inſulæ, campi que Elyſij in ea parte Britannia de communi omnium propè præſtantiorum ſcriptorum ſententia, quæ eſt inter occidentem Britanniam & Thulen ad ortum Solis, dicerentur: piſcatores quidam fuiſſe in litore maris Oceani narrantur iuxta hanc Britanniam inſulam: qui ab aliis rebus omnibus & tributis eſſent immunes, quia deſunctorum animas ad ſe euntes eo traicerent, vt aiunt. Hi homines per Noctem domi ſuæ dormientes voces audiebant,

quibus vocarentur, & strepitum sentiebant circa fores: surgentes autem lembos quosdam non suos viatoribus plenos inueniebant, quos ingressi citissimè in Britanniam remigantes perueniebant, quo vix per totam noctem aptissimis vfi ventis in suis nauiculis nauigantes possent peruenire. eò igitur adeuntes educebant quos ferrent viatores nescientes, neminemque videntes. voces illos excipientium audiebant, qui singulos nomine & tributim & ex affinitate arteque appellabant, illosque pariter respondentes exaudiebant. Deinde ex eo loco citissimè domum redeuntes lembos leuiiores factos sentiebant, quàm cum illos ferebant. Huic rei addiderunt scriptores C. Iulium Cæsarem, cui multa felicissimè successerunt, in has insulas cum triemi, in qua centum erant milites, appulisse: atque loci amœnitate captum habitare decreuisse: sed inuitum ab iis qui erant in insula fuisse depulsum. Scriptum reliquit in secundo libro verarum historiarum Lucianus, homines qui ibi sunt, neque carnem, neque ossa, neque quidquam quod tangenti resistat, habere: sed solam esse corporis formam, & animas quasdam corpori simillimo velamine coopertas, quæ moueantur, intelligant, vocem emittant, ac cætera omnia faciant quæ viuentes solent, cum nulla tamen temporis diuturnitate senescant, sed semper eandem ætatem, eundemque vigorem retineant: atque quales sunt ipsi homines, talia sunt omnium fructuum genera, quibus vesci dicuntur. Neque id admirabile videbitur illis, quibus fide digna videbuntur ea quæ scripta sunt ab Arriano in Libyca nauigatione Hannonis Imperatoris Carthaginensium, qui nauigauit ultra columnas Herculis, quam etiam nauigationem diligentissimè descriptam in templo Saturni depositam fuisse constat. Scriptum autem fuit ibi Hannonem in magnum sinum, qui Cornu Vesperis dicebatur, vt intellexit ex interpretibus, peruenisse: in quo sinu insula erat permagna, in qua stagnum mari simile. Erat in eo insula, in quam exeuntes per diem quidem nihil, nisi syluam densam, videbant: at per noctem multi ignes accensi erant, & tiliarum soni exaudiebantur, cymbalorumque & tympanorum strepitus erat permultus. Sic autem scribit Arrianus: ἐν δὲ ταύτῃ νῆσος ἑτέρα, εἰς ἣν ἀποβάντες ἡμέρας μὲν οὐδὲν ἀφωρῶμεν ὅτι μὴ ὕλῃ· νυκτὸς δὲ, πυρά τε πολλὰ καίόμενα, καὶ φωνὴν αὐλῶν ἠκούσθαι.

ἠκούουσι, κυμβάλων τὲ καὶ τυμπάνων πάταγον, καὶ κραυγὴν κυρίαν. φόβος ἔν ἔλαβον ἡμᾶς. In hac autem alia erat insula, in quam exeuntes die quidem, nisi sylvam, nihil videbamus: at per noctem multi erāt ignes accensi, sonumq; tibiarum audiebamus, & cymbalorum tympanorumque strepitum, clamoremq; immensum. tunc autem timor nos inuasit. Territus igitur Hanno, & qui cum ipso erant, locum fugientes reliquerunt. Neq; audiendi sunt illi qui nullos esse inferos tradiderunt, quam opinionem secutus est Pausanias in Laconicis, Cic. pro Cluentio, & Iuuenalis, qui de illorum sententia ita scripsit:

*Esse aliquos manes, & subterranea regna,
Et contum, & Stygio ranas in gurgite nigras,
Atque una transire vadum tot millia cymba,
Nec pueri credunt, nisi qui nondum aere lauantur.*

Et Lucretius libro quarto:

*Cerberus, & Furia iam verò, & lucis egenus
Tartarus horrificos eructans faucibus aestus,
Hec neque sunt & squam, nec possunt esse profectò.
Sed metus in vita pœnarum pro malefactis
Est insignibus insignis, scelerisq; luela
Carcer, & horribilis de saxo tactus eorum,
Verbera, carnifices, robur, plex, lamina, tædæ.*

Nam tametsi non illa sunt ad vnguem quæ de iis traduntur, tamen aliqua ratione puniri scelera impiorum necesse est: quia nisi improbis supplicia, & viris bonis præmia proposita sint, qui locus erit iustitiæ? aut quid reliquum erit in vita mortalium, quod nos ad probitatem adhortetur? aut quæ præmia magis sunt alliciendæ ad honestatem multitudini accommodata, quàm illa quæ per sensus capiuntur? aut enim Dei optimi iustitiam nullam esse necesse est, quod vel dictu nefarium est: aut cum solus is id facere possit, in omnes sceleratos animadvertat oportet, & viris bonis pro rebus præclarè gestis præmia impartiat. Nullus autem facilius modus est, neq; verior quàm ut à malignis dæmonibus tanquam crudelissimis tortoribus improbi torqueantur. Cum enim vera non esse dicantur ea quæ pertinent ad supplicia apud inferos: neq; illa vera sunt, quæ spectant ad suavitatem ciborum & reliquarum voluptatum, ut in his scripsit Theognis:

ἔδεις ἀνθρώπων, ὃν ἐπεὶ ποτε γαῖα καλύψῃ,
 ἔς τ' ἔρεβος καταβῆ, δῶμά τε περσεφόνης,
 τέρπεται ἔτε λύρης ἔτ' αὐλητῆρος ἀκέων,
 ἔτε διωνύσου δῶρ ἔσταφράμφοος.

*Non ullus, quem terrae tegat post funera, quiq̄
 Iuerit ad Ditis Persephonesque domum,
 Mox cithara, sonituque tubae latatur: & illum
 Non mulcent Bacchi dulcia dona Dei.*

Sed quoniam mors est certus terminus creditus vitae cuiusque
 statutus pro viribus temperamenti, non solum illa est causa ut
 viri boni commoda multa post vitam sortiantur, sed etiam
 mala multa deiventur praesentis vitae, ut nos iusimus his Grae-
 cis carminibus:

τίπῃ θεῶν δώροις θνητοὶ χαλεπαίνονται ἀνδρῶν
 τῷ θανάτῳ; δρεπαίνω πάντα τά μιν μογερά.
 ἔτος μὲν φοβερῶν θραύει καὶ σκληρὰ τυράννων
 δεσμὰ, κρατεῖ πάντων ῥεῖα θεὸς φιλόφρων.
 καὶ γναμπῶσιν ὑποσρωθέντ' ὀνύχεσι λεόντων
 ἔτος ζῶα σόει, καὶ κεράεσσι βοῶν.
 ἔτος καὶ διεργῆς δῆμους κήτεσιν ὑφαίρει.
 ἔτος ἐλυθερόει τὰ πλερόσοτα γένη.
 ἔδὲ μὲν ἔδὲ σοφῆς ποιηταῖς γ' ὕσατον ἡμᾶρ
 δηλαίνει, καὶ χθῶν σώματ' ἔχουσι μόνα.
 σώματ' ἄρ' ἔσι πίθοι, ψυχᾶων θ' ἔργματα θεῶν,
 αἷς ζωὴ θάνατος, καὶ μόρος ἐστὶ βίος.
 οὐδία νινεμίη τε πέλει, καὶ πορθμὸς ἀεπίος
 τοῖς ἀνέμοις θάνατος, κ' ἔδεν ἔνεσι βαρῦ.
 ἔτος ἐνεστήριξον οὐρανῶ Ἡρακλῆα.
 ἔτος λαμπρύνει καὶ καλὰ τέκνα Διός.
 ἔ θεὸς ἠελίε ποτ' ἐς αὐγὰς κηδομένας περ
 πέμπε φίλας ψυχὰς, ἐς κακὰ τῶν νεκύων,
 εἰς πόνον, εἰς τε νόσους, καὶ οἰζύνας, ἢ δ' ὀδυάων
 παντοδαπῶν πέλαγος, ἀθλιον ἄθλον ὅλως.
 εἶπατε δῆτ' ἀνθρωπίσκων ἀμφοτέρω κάρηνα,
 τίπῃ βροτῶν βίος; ἔ καλὸν ἄθυρμα τύχης;
 κάλλος ἐπεὶ μογερόν γῆρας τε νόσος τε μαρμαίρει,
 ἔδὲ χρόνον πολλόν γ' ἔμπεδόν ἐστ' ἀφενος.
 καὶ θένος ἠπεδανὸν γηράσκει, καὶ κλέος. ἔδεις
 πρὶν θάνατόν γ' ἐλθεῖν ὄλβιος ἐστὶ τέλος.

Quæ carmina ita sunt à Laurétio Goltio in Latinam linguam conuerfa, quem præcipuum inter amicos propter fingularem morum bonitatẽ, modestiam, ftudium literarum, iudicium, & habeo & vnice amo.

Cur grauter ferimus superiorum munere mortem

Concessam? falce hac cuncta odiosa secat.

Vna tyrannorum firmiffima & vincula fregit,

Omnia cognouit & incere ritẽ Dea.

Vnguibus hac feruat duris substrata leonum

Corpora, & à fœuis cornibus & na boum.

Hac madidas gentes ceto subtraxit, auesq;

Liberat è caueis, carceribusq; feras,

Sed neque diuinis nocuit fuprema poetis

Lux, quorum tellus corpora fola tegit.

Corpora funt animis ergaftula, & afaq; diuis:

Vita quibus mors eſt, mors quoq; vita quibus.

Mors ftatio, quam nec & venti, nec nubila cœli

Concutiunt, tuta eſt: nil graue habere folet.

Hac duce & Alcides clara inter fidera fulget,

Hac illustrauit pignora bina Iouis.

Defunctas animas vel amatas Solis in auras

In mala non patitur rurfus adire Deus,

In morbos, curasq; graues, certamina prorsus

Triftia, in erumnas, eſt & bi & biq; dolor.

Dicite mortales, niſi & anum fortis habendum

Ludicrum & vita eſt noſtra, quid eſſe feram?

Abftulit aut morbus formam, aut morofa ſenectus:

Ipfarum haud & ſus fit diuturnus opum:

Gloria fit ſenior, & viresq; ac nemo beatus

Supremum rectẽ dicitur ante diem.

Accedebat ad cæteras voluptates, quas viris bonis tribuebãt antiqui in campis Elyfiis, quòd vel mortui delectabãtur iifdem ftudiis & exercebantur, quæ magis viuentibus placuiſſent. Ita vulgus ſuauiſſimorum conuiuiorum ſpe poſt mortem, multa ſcelera deuitabat. Sic Homerus in lib. λ. Odyſſeæ idolũ Achil- lis inquit minitabundum ſagittas feris intentare. Atque Vir- gilius rem totam pluribus verbis expreſſit, & quemadmodum eadem in campis Elyfiis exercebantur, quibus delectabantur viuentes ſinguli, in his:

*Pars in gramineis exercent membra palastris:
 Contendunt ludo, & fulua luctantur arena:
 Pars pedibus plaudunt choreas, & carmina dicunt.
 Necnon Threicius longa cum veste sacerdos
 Obloquitur numeris septem discrimina Vocum,
 Iamque eadem digitis, iam peetine pulsat eburno.
 Ac deinde paucis interpositis:
 Arma procul, currusque virum miratur inanes,
 Stant terra defixa hasta: passimque soluti
 Per campos pascuntur equi. quæ gratia currum,
 Armorumque fuit viuis, quæ cura nitentes
 Pascere equos; eadem sequitur tellure repostos.*

Propterea cum philosophis optimis hominibus summam felicitatem excogitare niterentur antiqui: nullam maiorem illis oblectationem inuenerunt, quã veritatis inuestigationem, & quã illud quod scriptum reliquit Cicero in libro 5. de Finibus his verbis: Ac veteres quidẽ philosophi in beatorum insulis fingunt, qualis natura sit vita sapientum, quos cura omni liberatos, nullũ necessarium vitæ cultum, aut paratũ requirentes, nihil aliud esse acturos putarunt, nisi vt omne tempus in quaerendo ac discendo, in naturæ inuestigatione consumant.

¶ Atq; de campis Elysiis tot à nobis dicta sint. Quid significare voluerint antiqui per hos campos Elysiis manifestũ esse arbitror. Nam vbi vitæ nostræ ratio diligenter examinata fuerit, si sanctè pieq; vixerimus, incredibilis lætitia sub extremum vitæ diẽ mentes nostras capit, sicuti in ærore afficimur ob multorum scelerum recordationem, & ad eos inferorum fluuios traicimur intrepidi, omniaq; monstra horrenda & terribilia præterimus. quæ quidem lætitia quantum valere debet ad homines ad probitatem adhortandos, nulla orationis copia explicari potest. Hæc ea sunt quæ apud inferos vel bona, vel mala ab antiquis proponebantur, cum simplex & magis vera ratio à summæ veritatis autore Christo proposita sit, ignis sempiternus improbis scilicet, at viris bonis inexplicabilis bonorum cumulus. At nunc de Lethe fluuio dicamus.

De Lethe fluuio.

CAP. XX.

POST huiusmodi vitæ examinatæ diligenter cõsiderationem exoritur paulatim omnium rerum obliuio, sensusq; amit-

amittuntur, neque vlla est amplius rerum præteritarum recordatio: quare effectum est vt antiqui scriptores multa de Lethe fluuio commenti sint. Verùm nos pauca prius ad hanc rem pertinentia inuestigemus, deinde quid de Lethe senserint antiqui, explicemus. Fuerunt quatuor fluuij Lethæi tantùm, qui ad Magnesium non procul à Mæandro, qui ad Gortynen urbem Cretæ, qui ad Triccam urbem Thessaliæ, vbi natus est Æsculapius, & qui in Libya Hesperia. Illa fuit Pythagoræ, & nonnullorum philosophorum opinio, non solum quòd animæ immortales existant, verùm etiam sempiternæ fuerint antequam in animalium corpora peruenirent. Huiusce sententiæ his similes rationes afferebant: nam si immortalis existet anima, & ex aliquo nascatur, vel ex immortali, vel è mortali necessariò nascetur. E mortali non orietur, quia sic omnia fieri possent immortalia: neque sempiternum quidquam in natura mortali rei commistum est suopte ingenio, nisi à Deo misceatur aliquando secernendum. Neque rursus ex immortali, quòd illud quod tale est, nihil è se gignit. Atqui cum immortales animæ existant, multa que tamen nascantur animalia, illud contingere putabant, quia circuitum animæ intra duodecim annorum millia peragant, per omnesque sphaeras & choros dæmonum ac Deorum discurrant, quod Plato in Phædone, Gorgia, Phædro, & aliis in locis variis modis scripsit. Est autem per duodenarium numerum intelligendus numerus mundanarum sphaerarum apud antiquos, qui supra quatuor elementorum globos octo cælos esse putarunt, per quos animæ à corporibus solutæ, satisque purgatæ permeare, & circumuolui putabantur, donec suos circulos perfectè absoluerent: tunc autem Deo ita iubente putabantur in corpora pro prioris vitæ rebus gestis demitti. Nonnulli tamen crediderunt annum magnum, quo spatium anima hominis suum circuitum expleret, & in idem reuerteretur, duodecim horum annorum millibus comprehendi: cum annus mundi magnus tribus annis huiusmodi absoluitur: nam & ipsa mundi anima per motum firmamenti eo spatium suum circuitum absoluit, quod efficitur intra triginta & sex millia nostrorum annorum. si quis enim firmamentum aut aplanas que vocatur sphaeram, proprio motu contra motum diurnum cæli centesimo quoque anno per gradum vnum ferè secundum successionem signo-

rum procedere intellexerit, numerumque annorum collegerit, is facile magnum annum mundi ex ambitu ipsius firmiter intelligit. Hæc res quoniam ab imperitorum multitudine intelligi non poterat, excogitarunt permulta poetæ ad utiliter adducendam multitudinem, quibus illam in hac sententia confirmarent, quod immortalis anima existat, ut spe aliquando melioris vitæ, & præsentis calamitates æquo animo forti que perferret, & ne nimiùm rebus prosperis tolleretur, cum sciret omnibus reddendam esse antea actæ vitæ rationem: & quàm maximè se ad integritatem innocentiamque compararet, cum iucundissima præmia harum virtutum post mortem à Deo esset relatura. Finxerunt igitur post diuturnas voluptates Lethen esse fluvium apud inferos, qui obliuionem significet, cuius aquam si quis bibisset, illi continuo rerum omnium præteritarum obliuio exoriebatur. Nam nulla ratio facilius eam dubitationem diluere poterat, cur que per tot annorum millia tam admirabilia animæ vidissent, nullo pacto prorsus recordarentur. Hic igitur fluvius Deus suavissimus & Somno simillimus ab Euripide putatur: quando Orestes cum ab infania aliquantulum conquiescisset, utrisque gratias egit Somno & Lethe, siue Obliuioni, hoc pacto:

ὦ φίλον ὕπνου θέλυιτρον, ἐπίκερον νόσος,
ὡς ἠδύ μοι προσῆλθες ἐνδρόντι γέ!
ὦ πότνια Λήθι τῶν κακῶν, ὡς εἰ σοφῆ,
καὶ τοῖσι δυστυχῆσιν εὐκταία θεός!

*Gratum leuamen Somnule a gritudinis
Quàm suavis aduenisti, & opportunus huc!
Et tu malorum Obliuio quàm dulcis es,
Optabilis viris misellis & Dea!*

Solus ex omnibus hominibus dictus est Æthalides rerum præteritarum memoriam non prorsus deposuisse, ut scriptum reliquit Apollo ius in primo Argonauticorum:

ἔδ' ἔτι νῦν περ ἀποικομένου Ἀχέροντος
δίνας ἀπροφάτους ψυχὴν ἐπιδέδρομε Λήθι.

*nondum illum ex Acheronte profectum
Vorticibus rapidis Lethe perfuderat unda.*

Hunc enim munus illud à patre Mercurio obtinuisse inquit, ut aliquando esset apud superos, aliquando apud inferos. Hunc aiunt Pythagorici, cum anima sit immortalis, primùm Troianis

ianis temporibus reuixisse, atq; fuisse Euphorbum Troianum Panthi filium, deinde Pyrrhum Cretensem, postea quendam Eleum, mox Pythagoram: quam rem planè expressit Ouidius in decimoquinto libro Mutationum;

*O genus attonitum gelida formidine mortis,
 Quid Styga, quid tenebras, & nomina vana timetis
 Materiem vatum, vastiq; pericula mundi?
 Corpora siue rogas flamma, seu tabe vetustas
 Abstulerit; mala posse pati non vlla putetis.
 Morte carent animæ; semperque priore relicta
 Sede, nouis domibus viuuntque, habitantque receptæ.
 Ipse ego (nam memini) Troiani tempore belli
 Panthoides Euphorbus eram.*

Plato præterea in Menone non solū animas esse immortales commemorat, sed postquam certū temporis spatium, & quædam munia absoluerint, à Proserpina in hominū corpora remitti. sic enim scribit: φασὶ γὰρ πῶ ψυχὴν τῆ ἀνθρώπου εἶναι ἀθάνατον, καὶ τολέμεν τελευτᾶν, ὃ δὴ ἀποθνήσκου καλεῖσσι, τὸ τὲ δὲ πάλιν γενέσθαι, ἀπόλλυσθαι δὲ ἔδέποτε. δεῖν δὲ διὰ ταῦτα, ὡς ὀσιώτατα διαβιώναι τὸν βίον. οἷσι γὰρ ἀνπερσεφόνου ποινὰν παλαιοῦ πένθεος δέξεται, εἰς τὸν ὑπερθεὸν ἄλιον κείνων ἐνάτω ἔτι ἀνδιδοῖ ψυχὴν πάλιν ἐκ τᾶν βασιλῆες ἀγαθοὶ, καὶ ἀδένε κραιπνοὶ, σοφίᾳ τε μέγιστοι ἄνδρες αὔξονται. ἐς δὲ τὸν λοιπὸν χρόνον ἤρωες ἀγνοὶ πρὸς ἀνθρώπων καλεῦνται. *Aiunt enim homini animam immortalem esse, ac tunc quidem decedere, cum mori appellatur: atq; iterum redire, interire verò & extingui nunquam. quare vita est quàm sanctissimè transigenda. Qui enim Proserpine pœnas antiquæ miseriæ iam dederint, eorum animas illa rursus ad supernum solem transmittit nonno anno, atque reges fiunt gloria, potentia, sapientiâq; præstantissimi, atq; isti in numerum Deorum aut Heroum capiuntur.* Physici duos tropicos signiferum circulum fecantes portas duas esse putarunt, per quas animæ è cœlo in terras ferantur, & ascendant. Cancer hominum porta putatur: Capricornus Deorum, quia per illum ad immortalitatem ascendat. hinc Pythagoras à lacteo circulo Ditis imperium incipere credidit, quòd animæ inde lapsæ à superis recesserint, inde in corpora lapsuræ. Hæ quandiu in Cancro sunt, nondum à superis recessisse creduntur, at ad Leonem profectæ vitæ exordium

auspicari, cum in corpora defluant. Plato in Phædone noua ebrietate trepidantem animam in corpus fluere ait, atque potum materiae circumfusae alluionem intelligit: nam sicut obliuio comes est ebrietatis, ita huiusce alluionis materiae. Dicitur igitur Lethe obliuio, quoniam animae in corpora lapsurae originis diuinæ, fontisq; ac dignitatis suae singulae obliuiscantur. Cum ad inferos igitur animae descenderint, diuq; fuerint in campis Elysijs, ut ad communiorē opinionem reuertamus, antequam ad supernum solē transmittantur, dicuntur aquam fluminis Lethes bibere, ut omnium praeceptorum obliuiscantur, ut ait Virgilius in sexto:

*Anima, quibus altera fato
Corpora debentur, Lethae ad fluminis undam
Securos latices, & longa obliuia potant.*

Bibebatur autem duplici de causa aqua Lethaei fluminis, tum ut obliuiscerentur animae illarum deliciarum quibus fruebantur in campis Elysijs, tum etiam ut fierent immemores earum molestiarum, quas antea in vita pertulissent: quarum rerum si perdurasset memoria, nemo reperiretur qui vellet reuiuiscere, aut qui cum primū posset, non vel sibi ipse manus inferret. Sed alterum Deos iubere dicebant, alterum quo minus fiat repugnat natura. Quis enim eorum qui mortui sunt, vellet, si possit, in hanc vitam molestiarum plenam redire, in tot animi perturbationes, corporisq; incommoda, nisi grauissimis supplicijs apud inferos vrgeatur? nam quanto diuturnior est hominum vita, tanto fit maior incommodorum cumulus. sunt filiorum vel amicorum vel propinquorū mortes, facultatum iacturae, honorum repulsae, infamia, morbi, vulnera, discordiae, lites, quae tanto plura videre necesse est, quanto diutius vixerimus. Duo igitur erant necessaria, alterum ut purgarentur animae antequam in Elysijs campos peruenirent, alterum ut post longissimum temporis spatium epota aqua Lethaea omnium praeceptorum obliuiscerentur. quare dictum est:

exinde per amplum
Mittimur Elysiū, & pauci lata arua tenemus;
Donec longa dies perfecto temporis orbe
Concretam exemit labem, purumque reliquit
Aetherium sensum, atq; aurai simplicis ignem.
Has omnes, sibi mille rotas soluere per annos,

Lethaum ad fluvium Deus evocat agmine magno:

Scilicet immemores supera & connexa reuisant,

Rursus & incipiant in corpora velle reuerti.

Quis enim, uti dicebam, in hanc plenam miseriarum vitam, nisi & antiquarum miseriarum prius fiat immemor, & voluntati Deorum ac necessitati parere cogatur? nulla est adeo felix hominum conditio, quam non multo plura incommoda infestent, quam bona cōsolentur, quamvis parum firmis & subfrigidis rationibus contra hanc sententiam scripsit Euripides in Supplicibus:

ἔλεξε γὰρ τις ὡς τὰ χεῖρονα

πλείω βροτοῖσιν ἐστὶ τῶν ἀμείνων.

ἔγὼ δὲ τούτοις ἀντίαν γνώμην ἔχω,

πλείω τὰ χεῖρα τῶν κακῶν εἶναι βροτοῖς.

εἰ μὴ γὰρ ἦν τόδ', ἐκ ἀνῆμεν εἰ φάει.

Quidam vir olim protulit mortalibus

Mala esse plura, quam bona adsint. ast ego

Diuersa longè sentio: viris bona

Puto esse multo plura, quam sint iis mala.

Quod ni sit, haud solem liceret cernere.

Hæc enim ratio mihi valde videtur absurda, quia non est tanquam frigoris & caloris, quorum symmetria omnino necessaria est viuentibus corporibus, calamitatum, & molestiarum, & incommodorum, natura: nam tametsi iactura filiorum, aut carissimorum, aut facultatum, aut dignitatis, rerumque huiusmodi euentus animum perturbant, tamen non necessario interimunt: nisi fortè hæc non esse mala, aut rarò contingere, inquit Euripides. Plura enim horum contingunt nonnullis quam bona in vniuersa vita, ad quæ iterum subeunda nullæ animæ omnino adduci possent, nisi fluminis Lethæi plenæ, ac propè ebriæ. Fuerunt igitur hæc partim ad persuadendū multitudini animas pro meritis in corpora denuo redire conficta: partim etiam declarant morituri iam hominis conditionem, ut illi sanctiùs viuant: cùm sensus animique vigor paulatim post vitæ præteritæ considerationem deficit, omnesque cessant corporis actiones, atque illud demum extinguuntur.

NATALIS CO- MITIS MYTHO- LOGIÆ

LIBER QVARTVS.

*Cur Lucinam parturientibus præfectam an-
tiqui putarint.*

HISTIMO me in superioribus libris ostendisse partim animorum affectus & cogitationes, quæ in moriturorū animis nascerentur, partim vires elementorum, cœlestiumque corporum, quæ transfunderentur in hæc inferiora corpora, diuinis nominibus fuisse ab antiquis appellatas, & diuinis etiam honoribus cultas. Sed quoniam eò scribendo perducti sumus, vt res interire, & iterum post quoddam annorum spatium reuiuiscere, & animas easdem in alia corpora transmitti dicere-
mus, quæ res sub Lucinæ tutelam primùm concidebant, videntur rationes illæ inuestigandæ, quibus adducti sunt sapientes vt sibi persuaderent Lucinam præesse parturientibus. Hac in re illud horum omnium debet esse fundamentum, quod superius dictum fuit, quòd Græci, id quod ceperunt ab Ægyptiis, Solem, Lunam, cæteraque sidera, quorum vires ac moderationes temporum apud nos essent conspicuæ, Deos putarunt: quos suffimentis, & cantilenis, & cæsarum victimarum nidoribus placarunt, cum res postularet. Cum Lunam igitur plurimum conferre parturientibus arbitrarentur, illam alij à luce, alij à circumuoluendo nuncuparunt. Aliæ similiter rationes sunt à rerum naturalium peritis traditæ, aliæ ab astronomis. Atqui Luna à rerum naturalium peritis partibus præesse credita est, quia illius ope propter vim propriam humoris fœtus adiuuetur, cum illius beneficio is in vtero intumescat: ad quam rem & Solis & Lunæ ratio præcipuè conferre putatur. Nam manifestum esse arbitror omnibus vel mediocri-

mediocriter eruditis, quòd Lunæ beneficio augentur humores, cuius vis in multis est conspicua, sed in conchyliorum genere præcipuè, quæ cum Lunæ lumine augentur & decreſcunt. Huc accedit quòd parturiendi tempore plurimus humor ferro perſimilis in membranis cum fœtu continetur in utero, quare & uterus inſurgit ad expellendum cum fœtu humorem. cui rei, cum moderator humorum ſit Lunæ planeta, plurimum conferre putatur, & idcirco Luna parturientibus præeſſe credita eſt. Qui verò ex aſtrorum potentia omnia humana pendere cenſuerunt, has omnes cauſas ad aſtronomicas rationes retulerunt: nam ſenſerunt homines rerum cœleſtium periti, quòd ſeptimo menſe fœtus perficiatur & abſoluatur, qui menſis dicatus eſt Lunæ: quare iure optimo Luna præeſt parturientibus. Atque huiusce rei talis eſt ratio & ordo. Primus menſis eſt Saturni, qui ſuo frigore ac ſiccitate facit vt ſemen, quòd fluebat aquæ ſimile, denſetur & conſiſtat. Deinde ſequenti menſe Iupiter ſuo calore & humore nutrit, quibus indiget viribus vt augeatur & dilatetur; quippe cum ſuperioris planetæ natura formationem lineamentorum impediret ſi perduraret diutius. Tertio deinde menſe Marti cura iſta committitur, qui per naturalem ſuum calorem humores ſuperuacaneos exiccat, fœtumque calefacit, & motum in illo procreat: eſt enim calida vis & ſicca maximè ad motum propèſa. Hunc eundem fœtum excipit mox Sol aſtrorum omnium & mundi princeps ac moderator, qui & vigorem plurimum adhibet, & non mediocriter confert ad vitam. Huic ſuccedit Venus Martis Solisque calorem & ſiccitatem ſuis his aduerſariis viribus temperans, multoque magis auget fœtum, & illius membra ad figuram homini conuenientem perducit. Negotium ipſum mox in manus tradere Mercurio putatur, qui ſuperuacaneum quodque exiccando temperiem & ipſe inducit, vniuerſasque corporis partes etiam magis diſtinguit, & clariorem formam exprimit. At ſeptimus menſis Lunæ tribuitur, quæ ita fœtum ſuo humore nutrit, vt perfectus completusque ſit: poſſitque vel ſi tunc ex utero exeat viuere. Quòd ſi humoris copia adhuc ſuppetat, & reſpiratio nondum ſit præualida, quam per umbilicum capit infans, ita vt oris reſpiratione non magnopere indigeat, natura optima horum alimentorum cellaria & moderatrix in nonum menſem par-

tum prorogat: at si inops sit humorum, & non amplius satis magna aeris copia per umbilicum trahatur, ac si uterus tractabilis mollisque sit, qualis esse solet ferè puerperarum, tunc septimo mense partus in lucem prodit & viuit. Quamobrem siue ad planetarum vires, siue ad physicas rationes quis respexerit, omnino Lunæ humor plurimum ad emittendos fœtus adiuuabit. Sed quoniam explicauimus quibus causis commoti antiqui Lucinæ tantum tribuerunt, nunc reliquum est, vt quæ de Lucina ab iis dicta fuerint, percurramus.

De Lucina. CAP. I.

LUCINAM filiam fuisse Iouis & Latonæ, sororemq; Phœbi, iam dictum est superius, cum de Diana loqueremur. Atqui cum re ipsa vna eademque sit Diana, Lucina, Hecate, Luna, quamuis varia sunt nomina, & res variæ, in quibus illæ suas vires exercent, tamen varij parentes earum siue Dearum, siue facultatum, siue eorum nominum, fuisse traduntur. Cum enim Luna filia esse Thiaë, & Hyperionis, Diana Iouis & Latonæ, Hecate vel Iouis vel Aristæi, & Noctis vel Asteriæ: ita Lucina Iouis filia fuisse dicitur, vt apparet in hymno Callimachi in Dianam, Iunonemque habuit matrem, vt memoriae prodidit Pausanias in Atticis, qui illam in Gnosio agro apud Amnisum fluuium ex opinione Cretensium natam esse scribit. Qui Latonæ filiam esse dixerunt, hanc in Ortygia natam esse inquit, atque statim natam obstetricis munere functam esse apud matrem, cum mox Apollinem esse paritura, vt dictum est superius. Pausanias tamen in Atticis Lucinam ait in Delum ex Hyperboreis aduentasse, vt parturienti Latonæ adesset obstetrix. Hæc varia habuit nomina: nam Ilithyia in encomio Ptolemæi vocata est à Theocrito, quam Lyfizonom appellat siue soluentem zonam. Solebant enim antiqui, sed Græci in primis, vsurpare, zonam soluere, pro eo quod est rem cum viro habere, quia prægnantes mulieres priorem zonam gestare non amplius possent, quam soluere cogebantur, cum ob ventris amplitudinem, tum ob molestiam, quam affert grauidis zona ad respirandum. quare cum veniret sub tutelam Lucinæ, zonam soluebant. Sic autem ea sunt Theocriti:

ἐνθα γὰρ εἰλείθουσαν ἐβήσατο λυσίζωνον
ἀντιγόνας θυγάτηρ βεβρυμένα ἐδίδεασιν.

His

Hic Lysizonam Lucinam nata vocavit

Antigones, tristi partus oppressa dolore.

Nam & Horatius in secularibus carminibus multis nomini-
bus vocatam fuisse innuit in his:

Rite maturos aperire partus

Lenis Ilithyia tuere matres:

Sive tu Lucina probas vocari,

Seu Genitalis.

Tanta fuit Lucinae reuerentia apud antiquos, vt non solum
praesse parturientibus credita sit, cum inuocaretur, illisque o-
pem ferre: verum etiam tanquam custodis, cui ortus & vitae
salutisque humanae initia deberentur, illius imago ante fores
dorum ponebatur. quare ita hymnum scripsit Orpheus in
eius laudem, quam Prothyream nominavit:

κλυθί μοι, ὦ πολύσεμνε θεᾶ, πολυώνυμε δαῖμον,

ὠδίνων ἐπαρωγέ, λεχῶν ἠδέϊα πρόσοφι

θηλῶν σῴτῆρα, μόνη φιλόπαις ἀγανόφρον,

ὠκυλόχῃα, παρ᾽ ἔσα νέαις θνητῶν, προθυραία.

Audi me veneranda Dea, cui nomina multa,

Pregnantium adiutrix, parientum dulce leuamen:

Sola puellarum seruatric, solaq; prudens,

Auxilium velox teneris Prothyrea puellis.

Atq; paulo post eandem esse & Dianam, Ilithyiam & Prothy-
ream aperte demonstrat in his:

μένω γὰρ σε καλῶσι Λεχοί, ψυχῆς ἀνάπαυμα.

ὅτι γὰρ τοι τριετῶν λυσιπήμονες εἰσὶν ἀνία.

Ἄρτεμις, εἰλείθυα, καὶ ἡ σεμνὴ προθυραία.

Solam aniani requiem te clamant parturientes.

Sola potes diros partus placare dolores.

Diana, Ilithyia grauis, simul & Prothyrea.

Credita est autem fuisse à Parcis parturientibus praefecta, quo-
niam neq; cum illam mater gestaret in vtero, neq; cum pare-
ret, ullos dolores sensit, vt in his ait Callimachus:

ἧσί με μοῖραι

γῆνομένω τὸ πρῶτον ἐπεκλήρωσαν ἀρήγην,

ὅτι με καὶ τίκτουσα καὶ ἐκ ἤλγησε φέρουσα

μήτηρ, ἀλλ' ἀμοχτὶ φίλων ἀπεθήκατο κόλπων.

hisce leuare

Vix bene me natam Parca statueret dolores,

*Quòd me cùm pareret, vel cùm gestaret in aluo
Mater non unquam doluit, sine lata dolore
Deposuit quòd Ventrìs onus.*

Mos fuit apud antiquos vt Lucinam ipsam dictamo coronarent, quoniam id plurimum conferre videretur ad facilitatem pariendi: quam consuetudinem possumus vel ex hoc carmine Euphorionis colligere, vbi loquitur de Lucina:

*σεφαιμένη θαλεροῖσι συνλύτετο δικτάμοισι.
Obuia dictamis teneris redimita fit illa.*

Neque hominibus solùm præesse parturientibus hæc Dea putabatur, sed etiam brutis, & plantis: quoniam his omnibus lunæ humor vel nascentibus vel parientibus confert. quare ita Virg. inquit de bobus:

*Ætas Lucinam, iustosque pati Hymeneos,
Desinit ante decem, post quatuor incipit annos.*

Effingebatur imago Lucinæ, cuiusmodi fuit illa apud Ægienses, quæ alteram manum vacuam porrigebat, altera gerebat facem: ita enim & infantem susceptura videbatur, in lucemque eductura; & dolores, quos inflammatio totius corporis consequitur, significare. At mihi magis huic loco conuenire illud Theophrasti videtur, quod scriptum est in secundo de causis plantarum, exuri maximè vires nature fecunditate fecuum tum in animalibus, tum etiam in plantis. quare fax Lucinæ meritò assignabatur: nam quæ minùs fecunda sunt in singulis generibus, illa magis sunt diuturna. Scripsit in hanc hymnum quendam Lycius Delius, vt diximus, cùm loqueremur de Parcìs: qui illam Eulinum, quasi lanificam appellauit: quam fati sororem esse credidit, vt est apud Pausaniam in Arcadicis. Maxima religione apud Eleos præcipuè colebatur Lucina, cuius ope victoriam Elei ex Arcadibus reportarunt. Nam cùm Arcades Eleorum agrum hostiliter inuasissent, omniaq; incursionibus popularentur, in aciem aduersus illos prodierunt Elei. Tum fama est mulierem, quæ puero mammã præberet, ad Eleorum duces accessisse, quæ se puerum illum peperisse diceret, hortataque est, vt eum eius belli socium sibi asciscerent, quòd ipsa ita fuisset per somnum admonita. Tum qui summæ rei præerant inter Eleos fidem mulieri præstantes puerum nudum ante signa locandum curarunt: deinde cùm facerent impressionem in hostes, puer is in serpentem vertitur

tur in conspectu omnium. Eo prodigio territi Arcades in fugam vertuntur, atque Elei quo in loco sub terram ingressus est serpens, ubique victoriam sunt adepti, templum illi puero erexerunt, quem Sosipolim, siue urbis seruatorem, appellarunt: ibidemque sunt Lucinae solennes honores decreti, quod illam puerum illum peperisse & attulisse Elei interpretati sunt. Annu sacerdos ibi eligi solita fuit, quae Lucinae sacrificaret, ad quam omnibus erat aditus. Ad Sosipolim verò nemini accedere licebat, nisi vetulae sacerdoti, quam etiam certo ritu ornatam esse oportebat: nam & capite & facie velata candido textili ad illius simulachrum accedebat. In templo Lucinae tum virgines tum etiam nuptae remanentes hymnum in Sosipolim decantabant, atque quoduis odorum genus adolebant, cum vinum ex illis sacrificiis omnino exularet. Culta est apud Hermionenses etiam praecipuo quodam honore Lucina, quam summa religione & hostiis, & odoribus, & donis quam plurimis decorabant: neque illius signum cuiquam, nisi illis mulierculis quae rem sacram facerent, conspiciere fas erat, ut ait Pausanias in Corinthiacis.

¶ Haec illa sunt ferè omnia quae de Lucina dicta sunt ab antiquis, quae ex iis quae dicta sunt superius, manifesta esse censeo: nisi illud fortasse non pateat cur Iunonis aut Iouis filia esse dicatur. Explicatum fuit superius Lucinam esse lunam, humoresque ab ipsa luna aliquando augeri, quod cum fiat per aera, quem modò Iunonem, modò Iouem appellari ostendimus: iure Lucina, siue vis illa, quae agit per aera in inferiora corpora, Iunonis filia dicta est. vocata fuit luna Lucina, quia luceat per noctem, vel quia lucem praebet foetibus, qui nati ante septimum lunae mensem hac solis luce perfrui minimè possunt, vel quia maturos foetus in lucem ex utero euocet. Dicitur eadem à Graecis Ilithyia, quia praesto sit parturientibus. reliqua nomina, quae illi tribuuntur, sunt à contingentibus rebus à poetis ficta, & illi tributa. Nunc de Penatibus dicendum est.

De Penatibus. CAP. II.

IAM verò statim natos infantes, ubi Lucina suum munus expleuisset, Penates Dij suscipiebant, ut fuit opinio antiquorum: qui Penates qui essent, aut quod esset illorum munus, videtur esse inuestigandum. Fuerunt igitur nonnulli qui Pena-

res Deos esse putarunt illos per quos spiramus, per quos cognoscimus, per quos viuimus, per quos solem intuemur: Iouem scilicet, & Iunonem, & Mineruam, & Vestam: hanc etiam siquidem nonnulli addiderunt. Nam Iouem æthera medium, Iunonem aera imum, Mineruam summam ætheris partem quæ vis est diuina intelligentiæ, Vestam terram esse dixerunt. Hos & Deos patrios & familiares & ciuitatum præfides & priuatarum domorum custodes nominarunt & crediderunt, ut in his significare videtur Cicero in oratione pro domo sua: Vosque qui maximè me repetistis, atque reuocastis, quorum de sedibus hæc mihi proposita est contentio, patrij Penates, familiaresque, qui huic vrbi & reipublicæ præfides estis. Sic & Halicarn. in primo antiquitatum: τὸς δὲ θεὸς τῶν ῥωμαίων μὲν πενέτας καλεῖσιν· οἱ δ' ἐξηρμηνεύοντες εἰς τὴν ἑλλάδα γλῶσσαν τένονα, οἱ μὲν πατρῴως ἀποφάνισιν, οἱ δὲ γενεθλίους, εἰσὶ δ' οἱ κτησίους, ἄλλοι δὲ ἐρκίους, οἱ δὲ μυχίους. Deos autem hos Romani Penates vocant: atque nonnulli in Græcæ linguam transferentes, genitales interpretati sunt: alij vocant Deos patrios, alij domesticos ac familiares, alij possessionum præfides, alij arcanos. At verò cur erant hi patrij, ac non potiùs communes omnium ciuitatum & domorum? Quoniam non modò singulas ciuitates, sed etiam singulas domos, atque adeò singulos homines & animalia & plantas certos ac peculiare habere Deos crediderunt, quorum essent illi tutelares. Idem propè sensisse videtur Cicero, vbi ita scribit in secundo de Natura Deorum: nam Vestæ nomen à Græcis: ea est enim quæ ab illis ἐστία dicitur. Vis autem eius ad aras & focos pertinet. itaque in ea Dea, quæ est re-rem custos intimarum, omnis & precatio, & sacrificatio extrema est. Nec longè absunt ab hac vi Dij Penates, siue à penu ducto nomine, (est enim omne quo vescuntur homines, penus) siue ab eo quòd penitus infident; ex quo etiam Penetrales à Poetis vocantur. Erant igitur Penates Dij familiares, quibus vinum & thus in sacris offerebatur, penes quos nos nati essemus, qui superiùs commemorati esse putabantur. Alij tamen voluerunt Penates esse Apollinem & Neptunum, qui Troiana mœnia extruxere, & Vestã: qui eximia religione apud Samothraces sculpti colebantur: mox à Dardano in Phrygiam, & è Phrygia in Italiam ab Æneã fuerunt delati, quam

quam rem expressit Virgilius lib.2.vbi Hector Æneæ Penates Deos ita commendat:

*Sacra suosq; tibi commendat Troia Penates.
Hos cape fatorum comites, his mœnia quare:
Magna pererrato statues que denique ponto.
Sic ait: & manibus vittas, Vestamq; potentem,
Æternamq; effert adytis penetralibus ignem.*

Hæc si quis rectè consideret, nihil aliud esse Penates Deos existimabit, quàm elemēta ipsa, penes quæ nati sumus. Qui enim Apollinem & Neptunum Penates putarunt, nonne duo generationis principia Deorum nomine appellarunt, cum ex humore tanquam materia, & è calore tanquam artifice ad formam euocante, omnia nascantur? humor enim fœminæ, calor maris vice fungitur in rebus naturæ. His meritò Vestam comitem addiderunt, tanquam condensandi corporis, quod gignitur, fundamentum. Quod idem sensisse videntur illi qui corporis generationem elementis concedunt, & animi vim de cœlo deducunt, vt illi superiores, qui Iouem, Iunonem, Minervam, ac Vestam censuerunt. Finxerunt nōnulli adolescentes duos esse Penates, qui sedentes pilam vtrinque tenerent: qui quidem nihil aliud esse putabant, quàm propriam singulorum fortunam atque euentus, cum penes nos nascerentur. Hos Penates vocarunt & magnos Deos, & bonos, & potentes, quòd penes illos vniuersam humanæ vitæ moderationem singulorumque esse arbitrarentur. Horum Deorum imagines quæ forent apud ciuitatum principes aut apud Reges, rerum vniuersarum ciuitatum tutelam credebantur habere: at quæ foret apud priuatos, priuatarum domorum: quippe cum omnia serie quadam fatorum gubernari & seruari crederentur: quam etiam Genium nominarunt, quare nunc dicamus de Genio.

De Genio. CAP. III.

ENIMVERO Genius Iouis & Terræ filius fuisse dicitur, vt asserit Pausanias in Achaicis. Hic sine fœminæ congressu è semine Iouis in terram per somnum profuso natus esse dicitur, figura quidem humana, sed ambiguo sexu, quem postea Agdisten appellarunt. Huic cum sacra fieret ab antiquis flores complures humi spargebantur, vinumque illi in pateris offerebatur, vt innuit Horatius in secundo Epistolarum:

*Tellurem porco. Sylvanum lacte piabunt,
Floribus & Vino Genium memorem brevis aui.*

Inter arbores fuit platanus dicata Genio: atque crediderunt singulos homines, statim atque nati fuissent, daemones duos habere, alterum malum, alterum bonum, quorum nos sub tutela essemus, quos ambos Genios vocarunt, & putarunt nobiscum esse natos. Eius formam descripsit Pausanias in prioribus Eliacis, atque ait quo tempore vnus ex Vlyssis sociis à Temessensibus cæsus fuit, illos iussos fuisse per assiduas patriæ calamitates vnã à virginibus, quæ esset formosissima, vouere quotannis manibus eius socij Vlyssis. cum verò Euthymus ille, qui septuagesimam quintam olympiadem pugillatu vice-rat, eo accessisset, ac postulans in templum fuisset admissus, puellæ misericordia ductus, & eius amore præterea inflammatus, quæ sese illi nuptui concessum iri promiserat, si eius virtute liberata fuisset ac euasisset periculum: fertur sumptis armis cum Genio eius socij Vlyssis cæsi, qui tunc illi apparuit, dimicasse. at Genius denique victus non solùm extra mœnia Temessensium, sed etiam extra Temessensium agrum profugisse dicitur, tandemq; se in mare demersisse. dicitur is fuisse colore vehementer atro, reliqua forma magnopere formidabili, ac pelle lupina, vt aiunt, apparebat amictus.

¶ Dicitur est autem Genius, vt placuit Latinis, à gignendo, vel quia nobiscum gignatur, vel quia illi procreandorum cura diuinitus commissa putaretur. Hic creditur nobis clam nunc suadens, nunc dissuadens, vniuersam vitam nostram gubernare, esseque mentis & voluntatis nostræ propè moderator. Nam existimantur Genij daemones rerum, quas voluerint nobis persuadere, spectra & imagines sibi tanquam in speculo imprimere, quod illis facillimum sit. In quæ spectra cum anima nostra clam respexerit, illa sibi veniunt in mentem, que si ratione perpendantur, tum recta fit animi deliberatio. At si quis posthabita ratione malorum spectrorum & visorum ductu feratur, ille in multos errores incurrat necesse est, si spectra fuerint præcipuè à malignis daemonibus oblata. Ita multi fiunt supra modum libidinosi, aut crudeles, aut auari, quæ omnia ad Genium referuntur. Inde factum est vt ita Socraticus crediderit Euclides, & Plato de Socratis daemone consultore mentionem fecerit sapius. Quòd verò Genius daemon fuerit,

rit, testatur Plutarchus, qui illum Bruto per noctem apparuisse scribit ita in eius vita: ὁ δὲ συλλογιζόμενός τι καὶ σκοπῶν πρὸς ἑαυτὸν, εἶδεν αἰσθεσάτινος εἰσιόντος. ἀποβλέψας δὲ πρὸς τὴν εἴσοδον, ὄρα δὲ νύκτι καὶ ἀλόκοτον ὄψιν ἐκ φύλου σώματος καὶ φοβεροῦ, σιωπῇ παρεστῶτος αὐτῷ. πολμήσας δὲ ἐρέσσει, τίς ποτ' ὦν (εἶπεν) ἀνθρώπων ἢ θεῶν, ἢ τί βουλόμενος ἤκεις ὡς ἡμᾶς; ὑποφθέγγεσθαι δὲ αὐτῷ τὸ φάσμα, ὅσος ὦ βροῦτε δαίμων κακός· ὄψι δὲ με περὶ Φιλίππους. καὶ ὁ βροῦτε οὐ διαταραχθεὶς, ὄψομαι, εἶπεν. ἀφανισθέντος δὲ αὐτοῦ, τοὺς παῖδας ἐκάλει· μήτε ἀκοῦσαι τινὰ φωνήν, μήτ' εἶν ὄψιν φασκόντων. *Is igitur, cū quiddam secum ratiocinaretur, visus est sibi ingredientem quēdam ad se perspexisse: quare oculis ad ingressum conuersis monstrasam quandam & horrendam formam aspexit, quae silentio sibi postea astitit. Hanc interrogare ausus est Brutus, & quis inquit hominum es, aut Deorum? aut quid tibi vis? cur ad nos venisti? ad quae submurmurans illa forma, Tuus sum, inquit, ὁ Brute malus Genius, me videbis postea in Philippis. Tū Brutus minimè exterritus, Videbo respondit. Cū verò is demon euauisset, pueros ad se intro vocauit Brutus, qui nullam neq; vocem se audiuisset, neq; quidquam vidisse responderunt. Alii igitur crediderunt elementorum symmetriam, quae corpora humana ac viuentia omnia conseruaret, Genii nomine fuisse vocatam. Alii occultam vim planetarum, qua ad singulas res gerendas impellimur. Nam daemones illi primūm Geruli, deinde Genii vocati sunt. Neque verò homines solūm Genios habere credebātur, sed etiā plantae, & aedificia, & loca, vt in his ait Virgilius libro septimo:*

*Sic deinde effatus frondenti temporarāmo
Implicat: & Geniumque loci primamque Deorum
Tellurem, Nymphasque, & adhuc ignota precatur
Flumina.*

Sed quoniam symmetria elementorum mores pro sua bonitate in nobis imprimit, quod etiam putatur vis siderum efficere, illud inuito Genio facimus, quod ab alia externa necessitate, & non sponte facimus. Defraudamusq; Genium, vel illi indulgemus, cū iucunda voluntati nostrae subtrahimus, vel concedimus. Dixerunt Genio frontē praecipuè esse dicatam, quoniam illa pars plerunque indicio est an inuiti, vel sponte quid

faciamus: & an læti simus, vel tristes. Ac de Genio satis, nunc dicamus de Laribus.

De Laribus.

CAP. IIII.

AT Laribus diuersa à Penatibus & à Geniis origo fuisse traditur: nam fama est è furtiuo Mercurii Laræque Almonis filia concubitu Lares geminos fuisse genitōs. quia cum Lara Iouis adulteria Iunoni indicasset, Iupiter iratus illi linguam præcidit, & ad infernam paludem relegauit; quam cum Iouis mādazo eò deduceret Mercurius, in itinere compressit, ex quo nati creduntur ij dæmones, qui Lares sunt vocati. Id significauit Ouid. lib. 2. Fastorum in his:

*Iupiter intumuit: quaque est non & sa modestè,
Eripit huic linguam, Mercuriumque vocat.
Duc hanc ad manes, (locus ille silentibus aptus)
Nympha, sed inferna Nympha paludis, erit.
Iussa Iouis fiunt, accepit lucus euntes.
Dicitur illa ductum placuisse Deo.
Vim parat hic, & vultu pro verbis illa precatur,
Et frustra mutonitur ore loqui.*

*Fitq; grauis, geminosq; parit, qui compita seruant,
Et vigilans nostra semper in æde Lares,*

Hanc Laram, siue vt alij dixerunt, Larundā, nonnulli Maniam etiam appellarunt: cui vnā cum Laribus compitalia ex oraculi responso sacra fiebant: atq; pueri apud Romanos pro familiarum salute immolabantur. Nam credita est Mania si qua pericula familijs imminerent, ea depellere cum fuisset expiata. Sequētibus postea temporibus apud eosdem Romanos aliorum papauerumq; capitibus pro pueris immutato ritu sacrificatum fuit. Credebantur ab antiquis hi dæmones curā habere compitorum & ciuitatum, vt patuit è superioribus carminibus Ouid. Erant his dæmonibus canes præterea, veluti etiam Dianæ, dicati, quia communes familiarum custodes putabantur: quibus etiam focus erat consecratus, existimabanturque tanquam penates domorum curam habere, quos etiā esse penates quidam crediderunt. quare effectum vt Laris nomine focum & vniuersam domum vocauerint. Alij agrorum custodes esse Lares censuerunt, vt ait Tibullus in 1. lib. Elegiarum:

*Vos quoque felicitis quondam, nunc pauperis agri
Custodes, fertis munera & vestra Lares.*

Et quoniam penates esse Lares putabantur, quæcunq; de Penatibus dicta sunt, Laribus etiam cōuenire sunt putanda. Erat præterea consuetudo, vti Laribus vinum & thuris odor offerretur, exornarenturq; varijs florum coronis: quibus diis etiam aliquando offerebantur soluti flores & primitiæ frugū. Nunc autem de Pallade verba faciamus.

De Pallade.

CAP. V.

EXISTIMO sanè nos rem minimè absurdam esse facturos, si post eorum Deorum explicationem, qui natos infantes excipere putabantur, Deos illos exposuerimus, qui pueros erudiendos iis artibus excipiebant, ad quas Genius ipse credebatur impellere: illis interim fabulosis ac ridiculis Diis Deabusque prætermisissis, qui variis temporibus à vanis superstitionibus fuerunt introducti, vt Edulia, Potica, Cuba siue Cunina, & reliquis Diis huiuscemodi autoritatis. Et quoniam Pallas sapientiæ præfecta putabatur, quæ rebus omnibus magis humanæ vitæ est necessaria, eaque non inutilis Dea formandis credita est adolescentum ingeniis, de hac primùm verba faciamus. Scriptum reliquit Pausanias in Atticis Mineruam Neptuni & Tritonidis Africae paludis filiam fuisse, quæ Gygis temporibus floruit, de qua sic Herodotus in Melpomene: πῶ δὲ Ἀθηναίῳ φασὶ προσδέωνος εἶναι θυγατέρα, καὶ τῆς τριτωνίδος λίμνης. *Mineruat in-
quiunt Neptuni fuisse filiam & Tritonidis paludis.* cui fabulæ faciunt fidem quòd per eius natalem diem virgines certare inter se ludicris solebant apud eam paludem, natalem Mineruæ celebrantes. est enim eadem & Pallas. Fuerunt tamen qui è Iouis cerebro armatam Mineruam natam fuisse memoriæ prodiderint, vt scripsit Apollonius libro quarto Argonaut. in his:

*ἠρώσασαι Λιβύης τιμήφοροι, αἷ ποτ' Ἀθήνῳ,
ἦμος ὅτ' ἐκ πατρὸς κεφαλῆς θόρε παμφαίνουσα,
ἐντόμεναι τρίτωνος ἐφ' ὕδασι χυτλώσαντο.
Egregia Libya Heroïna, Pallada quondam,
Cum patris è capite exilijt clarissima, paruat
Lauerunt Tritonis aqua, sordesque puella.*

Atqui primus omnium Stesichorus Mineruam è Iouis capite natam fuisse dixit: quem secutus est Apollonius: & acerrimus derisor humanæ dementiæ Lucianus in dialogis Deorum Iouem parturientem introducit, & Vulcanum cum acutissima & præualida securi, ut sibi caput diuidat, quod erat sibi pro capistris: nam ex illo in duas partes diuiso armatam virginem erupisse inquit. neque Ioui, ut cæteris parturientibus, Lucina, aut obstetricum mulierularum turba astabat, cum nata sit Minerua sine matre: qua de causa illi fuit septenarius numerus consecratus à Pythagoricis. Illud autem idcirco contigisse memorat, quia Iupiter, cum Iunonem sterilem esse videret, grauiusque ferret orbitatem, cerebrum sibi percussit, ut aliquem filium procrearet, unde nata est Pallas. At Homerus libro 4. Iliadis, non à Tritonide palude, sed ab oppido Bœotiae Alalcomenio Alalcomeniam nominauit, quod apud se natam fuisse Mineruam dicerent Alalcomenii, ut ait Strabo libro nono, qui postea libro decimo quarto scriptum reliquit in insula Rhodiorum aurum pluuisse cum Minerua è capite Iouis nata est. Apollodorus inquit libro primo Bibliothecæ Persen, & Astræum, & Palladē fuisse Crii & Eurybiæ filios. Qui tamen videtur lib. 3. diuersas Mineruam & Palladem credidisse, cum ita scribat: *Φασὶ γεννηθεῖσαν πρὸς Ἀθηνᾶν, παρὰ τριτωνί τρέφουσα, ὃν θυγάτηρ ἦν παλλάς. ἀμφοτέρας δὲ ἀσκούσας τὰ κατὰ πόλεμον, εἰς φιλοψυχίαν πρὸς προελθεῖν.* *Fama est natam Mineruam apud Tritonem educatam fuisse, cui filia erat Pallas: atque ambas cum res bellicas exercerent, in cōtentionem venisse.* Verum cum Pallas Mineruam esset vulneratura, Iouem veritum illi ægidem obiecisse. Tum territa Pallas respexit ad ægidem, quo tempore à Minerua vulnerata obiit: quod ægrè ferens Minerua eius effigiem effinxit, thoraciq; ac pectori suo ægidem, quam timuerat, iniunxit: quod Palladium postea sequentibus temporibus fuit ad Troianos delatum. Nam ut ait Apollodorus Pallas Tritonis filia fuit, at Minerua alumna. Alii dicunt, inter quos Athenodorus fuit Byzantius, Theridem in varias formas versam denique compressam à Ioue fuisse: quæ cum esset grauida, audiens Iupiter fore ut ex ea nasceretur, qui cæli imperio potiretur, illam absorbuit: quare ipse grauidus factus apud amnem Tritonem peperit. At verò ridiculū videtur, quod modò è Ioue, modò è Tritonide palude, modò è Cranao, ut

sensit

fenfit Zezes, nata fit. Verum illud accidit, quia plures fuerunt Minerua, de quibus ita Cicero in tertio de Natura Deorum: Minerua prima, quam Apollinis matrem supra diximus: Secunda orta Nilo, quam Aegyptii Saitae colunt: Tertia illa, quam Ioue generata supra diximus: Quarta Ioue nata & Coryphe Oceani filia, quam Arcades Coriam nominant, & quadrigarum inuentricem ferunt: Quinta Pallantis, quae patrem dicitur interemisse, virginitatem suam violare conantem, cui pinnarum talaria affingunt. Atqui harum Mineruarum omnium facinora ad unam Iouis filiam tertiam referuntur, sicuti de Ioue & reliquis Diis dictum fuit. Ferunt natam Mineruam a Daeale nutrice educatam fuisse, muliere sane ingeniosa, & ad omnia praecleara opera prompta, quae illam in teneris annis omnibus artibus ingenuis erudit, ut scriptum reliquit Posidonius in libro de Diis & Heroibus. Callimachus in hymno in lauacra Palladis, non solum eandem Palladem & Mineruam esse censuit, verum etiam ostendit quidquid Mineruae collibuerit, idem Iouis nutu comprobari, in his:

ὡς φημὲνα κατένευσε· τὸ δ' ἐντελὲς ὦ κ' ἐπινεύσῃ
 παλλὰς, ἐπεὶ μῶνα Ζεὺς τόγ' ἑθυγατέρων
 δῶκεν Ἀθαναΐα, πατρῷα πάντα φέρεσθαι.

*Annuist his dictis Pallas, quodque annuit illa
 Perficitur. Nata Iupiter hoc tribuit*

Ipsae Mineruae vni, quae sunt patris omnia ferre.

Sic etiam Herodotus in Melpomene cum Mineruam Neptuni & Tritonidis paludis filiam nominasset, eandem Iouis filiam ascititiam rursus vocauit, ut est in his: καὶ μιν μεμφθῆσάν τι τῷ πατρὶ, δοῦναι ἐωυτῷ τῷ Διὶ· τὸν δὲ Δία ἐωυτοῦ μιν ποιήσασθαι ἑθυγατέρα. Atque illam quadam de causa succensuisse patri, seque ipsam Ioui tradidisse; Iouemque suam ipsius ascititiam se filiam. quare ita inquit Homerus:

Διὸς θυγάτηρ κυδίστη τριτογένεια.

Iouis filia gloriosa Tritonia.

Neque Homerus, aut reliqui poete illam Tritoniam appellarunt, quia fit e palude genita; quod quidem foret ridiculum: sed quia vel a Tritone educata fit, vel quia apud amnem eius nominis fit nata, cum ibi primum apparuerit, ubi circa Tritonidis oram gentes Machlyes & Aufes habitasse dicebantur: quorum virgines in turmas diuisae, se inuicem per Mineruae

solennia fustibus & lapidibus cędebant. Harum si qua accē-
 ptis vulneribus obiisset, illam dicebant non fuisse virginem;
 quæ verò constantissima omnium fuisset, pluraque ac maiora
 vulnera pertulisset, illa cum Græco armorum apparatu, cista-
 que Corinthia in curru circa paludem cum magno suarum
 virginum applausu & lætitia circūferebatur, domumque quā læ-
 tissima deducebatur, vt scripsit Herodotus in Melpomene. Alii
 Itonii potius filiam fuisse crediderunt, & in Deorū numerū re-
 latā, quia bellicosissima extiterit, vt in his ait Isacius: ὅθεν αὐτῆς
 ἰθεοποίησαν Ἐλῆνης, καθάπερ καὶ πῦν πολεμικώτατιν Ἀθηναῖν,
 Ἰτωνίου μὲν ὑπάρχουσαν θυγατέρα. *Vnde ipsam in Deorum
 numerum Græci retulerunt, tanquam bellicosissimā Mi-
 neriam, quæ fuit Itonii filia.* Fuerunt qui Pallantis filiam
 fuisse dixerint, vt dictum fuit, atque Mineruam primūm fuis-
 se vocatam; deinde Palladem, quia Pallantem patrem suum
 alatum sibi vim inferre, ac virginitatem rapere conantem ob-
 truncarit: cuius pellem in ægidem composuerit, alasque sibi
 talaribus adiunxerit, vt ait in his idem Isacius: ἢ πάλλαντα τὸν
 ἰδίον πατέρα πῆρωτὸν ὑπάρχοντα, καὶ βιάζοντα ταύτην, ὡς θέ-
 λοντα συγγενέσθαι· ἢ πῦν παρθενίην τιμῶσα, τοῦτον ἀνείλε, καὶ τὸ
 δέρμα αὐτοῦ ὡς αἰγίδα περιεβάλετο, καὶ τὰ πῆρα τούτου τοῖς
 ποσὶ ταύτης προσήρμοσεν. *Vel Pallantem patrem suum ala-
 tum, ipsamque violantem, vt volentem cum illa concum-
 bere; quæ virginitatem plurimi faciens ipsum cecidit, e-
 iusque pellem vt ægidem gestabat, atque alas suis pedibus
 accommodauit.* quare illam Græci in Deorum numerum re-
 tulerunt, cum tam præclarum suæ constantiæ ac temperantiæ
 argumentum edidisset, & Iodamam præterea ipsam impedi-
 re conatam interemisset. quare de illa ita scriptum fuit à Si-
 monide Ceo in secundo Genealogiarum:

ὑψηλῶν ὄρεων

Πηλιάδες κορυφῆσιν ἐθάμβεον εἰσορόωσαι
 ἔργον Ἀθηναίης Ἰτωνίδος, ἠδὲ καὶ αὐτοῦς
 ἥρωας χεῖρας ἐπικραδόντας ἐρετμά.

Peliades timuere videntes montibus altis

Palladis Itonidos factum, vel protinus ipsos

Spiritosa heroas ferientes equos a remis.

Alii Palladem nominatam fuisse maluerūt, quia cum aduersus
 Gigantes pro Ioue pugnasset, vt ait Callim. in lauacra Palladis,

οὐδ'

οὐδ' ὄκα δὴ λύθρω πεπαλαγμένα πάντα φέρουσα
τεύχεα, τῶν ἀδίκων ἦνθ' ἀπὸ γηγενέων:

*Non armis quando permulta cæde cruentis
Venit ab iniustis horrida terrigenis:*

Pallantem Gigantem iaculo interfecerit, vt ait idem Ifacius. Alii vocatam fuisse Palladem putarūt, à iaculis mittendis, cūm bellicosa sit Dea: alii, quia cor palpitans Dionysi ad Iouem detulerit. Nam Dionysius Iouis & Proserpinæ filius frustatim à Titanibus fuit discerptus, cuius cor attulit ad Iouem Minerva, vt traditum est in fabulis. Huic Deæ cūm armata dicatur è capite Iouis exiliisse, mox arma & currum tribuerunt, vt testatur Horatius in primo carminum:

*Iam galeam Pallas & ægida,
Currusque & rabiem parat.*

Et in his carminibus Stesichorus:

παλλάδα περσέπολιν κλήζω, πολεμαδόκον, ἀγνάν,
παῖδα Διὸς μεγάλη, δάμνοπλον.

*Pallada bellorum studiis cantamus amicam,
E Ioue progenitam magno, quæ destruit vrbes.*

Callimachus iam tum illi currum fuisse, cūm pugnavit aduersus Gigantes, ait, & equos multo sanguine, multaq; cæde confersos: quia pugnant antiqui è falcatis curribus. Hi igitur equi fuerunt à Pallade è bello redeunte in vndis Oceani loti, vt est in his:

ἀλλὰ πολὺ πρᾶτισον ὑφ' ἄρματος αὐχέναις ἵππων
λυσομένα παγαῖς ἐκλυσεν ὠκεανῶ.

*Sed prius illa iugis fumantia soluit equorum
Colla, lauas alti fluctibus Oceani.*

Mirificum fuisse huic Deæ clypeum, miroque artificio constructum inquirunt, cuius formam ita describit Virgilius libro octauo:

*Ægidaque horrificam, turbata Palladis arma,
Certa tim squamis serpentum, auroque polibant.*

Connexosque angues, ipsamque in pectore Diæ

Gorgona defecto vertentem lumina collo.

Nam vbi illud scutum cōcuteret, mirificum terrorem illis incutiebat, aut cōtra quos in bellū prodibat. Dicitur est is clypeus ideo Ægis, quòd ita vocaretur antè scutum Iouis, quia è pelle capræ factum fuerat: nam postea obtinuit consuetudo

vt omnium Deorū scuta ægides vocarentur, quippe cūm Herculis scutum ægidem etiam vocauerit Hesiodus in descriptione ipsius scuti. Fuerunt qui dixerint Palladē fuisse belli inuentricem, quod testatur Cicero in tertio de natura Deorum hoc pacto: Liberum alterum patre Cælo, qui genuisse Mineruam dicitur, quam principem & inuentricem belli ferunt. quam etiam Virgilius lib. ii. præsidem belli nominauit:

Armipotens, belli præses Tritonia Virgo

Nam & Arion Methymnæus omnibus mortalibus prior Orthria carmina in Palladem composuit & cantauit, quorum is erat rhythmus, vt eo animi hominum mirum in modum ad bellum inflammarentur, quibus postea modulis vsi sunt in castris Methymnæi. Hæc Dea semper virgo fuisse creditur, vt Diana, & Vesta, quas omnes Homerus in hymno in Venerem commemorauit. Ac ita de Mineruæ officio, virginitate & inuentis:

τρισὰς δ' οὐ δούαται πεπιθεῖν φρένας, οὐδ' ἀπατήσαι,
κούρην τ' αἰγιόχοιο Διὸς γλαυκώπιδι Ἀθήνῳ.
οὐ γάρ οἱ εὐαδὲν ἔργα πολυχρύσου Ἀφροδίτης,
ἀλλ' ἄρα οἱ πόλεμοί τε ἄδον, καὶ ἔργον Ἀΐριοις,
ὕσμῖνά τε, μάχαι τε, καὶ ἀγλαὰ ἔργ' ἀλεγύνειν.
πρώτη τέκτονας ἀνδρας ἐπιχθονίης ἐδίδαξε
ποιῆσαι σάτινα καὶ ἄρματα ποικίλα χαλκῶ.
ἦδε τε παρθενικὰς ἀπαλόχρους ἐν μεγάροισιν
ἀγλαὰ ἔργ' ἐδίδαξεν, ἐπὶ φρεσὶ θεῖσαι ἑκάστη.

*Sed tribus hand potuit suadere, aut fallere mentes,
E Ioue progenera, cui lumina glauca, Minerva.*

Aurea non illi Veneris sunt munera cordi:

Pralia sed placuere, feri at munera Martis,

Sed cades, sed bella, sed & certamina pugnae.

Prima viros docuit currus, orbisque rotarum

Supposuisse, ligent quas partes robora ferri.

Virginibusque eadem monstrauit prima domi que

Munera conueniant, animisque impressa notauit.

Hæc prima ædificandi viam inuenisse dicitur, vt testatur Lucianus in Hermotimo: φησὶ γὰρ ὁ μῦθος ἐρίσαι Ἀθηνᾶν καὶ ποσειδῶνα καὶ ἠΰφαιστον εὐτεχνίας περὶ καὶ τὸν μὲν ποσειδῶνα ὑπὸν τινὰ ἀναπλάσαι, τὴν Ἀθηνᾶν δὲ οἰκίαν ἐπινοῆσαι. Inquit enim fabula Palladem Neptunum ac Vulcanū de artificio contendisse:

tendisse: atq; Neptunum taurum fabricasse, Palladē excogitasse domum. Eiusdem inuentum est colus, vt ait Theocritus Ægloga trigesimaquarta, & Virgilius libro septimo:

Non illa colo, calathis &e Minervæ

Fæmineas assuetæ manus.

Hæc eadem tiliarum vsu & musicam excogitauit, hæc acû pingere, telam texere, omne lanificium, leges, cassicaque adinuenit. quorum inuentorum mentionem fecit Ouidius libro sexto Mutationum, & ita libro tertio Fastorum:

Pallade placata lanam mollire puella

Discant, &e plenas exonerare colos.

Illæ etiam stantes radio percurrere telas

Erudit, &e rarum pectine densat opus.

Hanc cole qui maculas lesis de Vestibus aufers,

Hanc cole Velleribus quisquis abena paras.

Nec quisquam inuita faciet bene vincula plantæ

Pallade: sit Tychio doctior ille licet.

Cultum præterea & plantationem oleæ inuenit, & fructus expressionem, cum planta quidem antè nasceretur, sed ignota inter cæteras arbores. nam vt testatur Herodotus in Terpsichore, quibusdam temporibus apud neminem, nisi apud Athenienses, oliua inueniebatur. Atque cum Epidaurij ex oraculo Apollinis Delphici statuas erigere Damiaæ & Auxisiaæ iuberentur, percunctati sunt æreas ne an lapideas erigerent. Cum respondisset Pythia ex oliua domestica, ad Athenienses confugerunt. ἐδέοντο ὦν οἱ ἐπιδάυριοι Ἀθηναίους ἐλαίῳ σφι δέναι ταμίεσθαι, ἰσοτάτας δὴ κείνας νομίζοντες εἶναι. λέγεται δὲ ὡς ἐλαῖαι ἐξ ἄλλοθι γῆς ἔδαμῆσαν ἐκείνον τὸν χρόνον, ἢ Ἀθήνησι.

Rogarunt igitur Athenienses Epidaurij, vt sibi oliuam cadere permitterent, cum maxime sacras illas arbitrarētur. Ferunt enim quod per id tempus nullibi, nisi apud Athenienses, erant oliuæ. quare etiam annua sacrificia mittere Athenas pro cæsis oliuis Epidaurij pepigerunt. Cum verò oliuæ fructus ad omnes artes sit accommodatus, oleum scilicet, omnes denique artes Minerva inuenisse creditur. Nam profecto nulla est ferè ars, quæ non olei beneficio vtatur, aut aliqua ex parte adiuuetur; sicuti etiam ignis munere. quare non iniuria sensit Æschylus, vt antiquorum scriptorum plerique, Prometheus omnes artes excogitasse, quod ignem de cælo ad

mortales detulit, vt suo loco apertius à nobis & opportunè explicabitur, cum pertractabimus illa quæ fabulosè dicta sunt à maioribus de ipso Prometheo. Fama est adeò virginitatis fuisse studiosam Mineruam, vt cum fortè se lauans in fonte Heliconidis Hippocrenes conspecta fuisset à Tiresia, illum cecum fecerit, quoniam periniquum sibi videbatur, quòd mortalis aliquis gloriari posset se nudam lauantiq; Mineruam vidisse. veruntamen Chariclo Tiresiæ mater ab eadem postea impetrauit, vt pro lumine corporis, mentis splendorem & artem diuinandi ab ipsa Minerua Tiresias obtineret, vt patet ex hymno Callimachi in lauacra Palladis. Quare illud non satis consideratè dictum est à poetis, quòd Paris nudam Palladem cum reliquis deabus iudicari. Nec defuerunt qui illam propè violatam fuisse inquam à Vulcano, cum ad illum accessit petens, vt sibi arma fabricaret, vt scribit Apollodorus libro tertio. Nam Vulcanum absente Venere constuprandæ Mineruæ cupido incescit: quæ cum reluctaretur, neque virum vllò modo pati vellet, fertur Vulcanus semen in eius femur denique effudisse, quod ab ea lana detersum & in terram deiectum fuit, è quo natus est Erichthonius, qui & contentionis & terræ nomē continet, qui Pandrasi Cecropis filiabus in cista seruandus traditus fuit: quæ postea in furorem acta, quia contra Deæ mandatum cistam aperuissent, se ex arce summa præcipitarunt: vel, vt aliis magis placuit, à serpente in cista cum Erichthonio latente fuerunt interemptæ. Neque prætermittenda esse illa sanè hoc loco censuerim, quæ mirifica de vi Palladij ab antiquis scriptoribus memoriæ prodita fuerunt: appellata sunt Palladia, vt dicere solebat Pherecydes, omnes imagines, quæ manibus non essent factæ, & omnes quæ forent è cælo in terram deiectæ, cuiusmodi fuisse dicitur illud Mineruæ celeberrimum Palladium. Id enim fuisse trium cubitorum fertur, & è cælo in Pefinuntem Phrygiæ ciuitatem, quæ ab eo casu nomen obtinuit, vt Dio putauit & Diodorus, delapsum. Quamquam non defuerunt historici qui ab alio casu circa Ganymedem raptum, cum multi ibi in bello cecidissent, quo tempore Ius frater Ganymedis aduersus Tantalum, quem rapuisse Ganymedem putabat, dimicaret, ita vocatum fuisse crediderint. Ioannes Antiocheus Palladium illud non quidem de cælo cecidisse scribit, sed ab Asio quodam philosopho, ad cuius gratiam

Gratiam vocata sit Asia mundi pars, ac mathematico per optimum horoscopum fabrefactum: ita ut illa ciuitas esset inexpugnabilis, in qua illud Palladium inuiolatum seruaretur: quod etiam largitus est Trojanis. At Apollodorus scriptum reliquit libro tertio, quod ubi Ilus Ilium condidit disciorem bouem secutus, Deos precatus est, ut aliquod sibi signum appareret, atque tunc decidit Palladium trium cubitorum, quod sponte ambulare videbatur dextra hastam tenens, ac sinistra manu colum & fusum. Huic Ilo postea responsum fuit ab oraculo tamdiu ciuitatem Troiæ incolumem futuram, quamdiu inuiolatum illud Palladium in vrbe seruaretur. Quidam addiderunt difficultatibus capiendæ Troiæ sagittas Herculis, quæ dono datæ fuerant Philoctetæ, cui moriens Hercules in OËta monte inter Thessaliam & Macedoniam mandauit ne cui corporis sui reliquias indicaret, atque illud factum iuramento affirmari voluit, cum donauit illi sagittas. Sed cum postmodo Delphicum oraculum Græcos monuisset Troiam sine sagittis Herculis capi non posse, aut sine reliquiis corporis, inuentus est Philoctetes, & de Hercule interrogatus negauit se quidquam scire. Sed cum maximè cogereetur, ne iusiurandum violaret, tacuit quidem, sed pede locum ostendit. Fuerunt tamen nonnulli, qui non semper virginem fuisse Mineruam crediderint, quippe cum Pausanias in Atticis Hygiam Mineruæ & Æsculapij filiam fuisse scribat. Atque Minerua ipsa Hygia siue salubris cognomento fuit appellata. Sic & Laphria & Mamerfa apud Athenienses, ut meminit Lycophron in his:

οἱ δὲ Λαφρίας

οἴκοι μαμέρσας ἠθαλωμένοι φλογί.

atque Laphria

Domus Mamerfa exusta flammis horridis.

Vocata est fortasse Laphria, quoniam spolia quæ de captiuis hostibus reportantur, Laphyra dicuntur. & rursus Pyletis, quoniam pingebatur ab antiquis in portis ciuitatum, quam etiam in priuatarum domorum foribus collocabant, tanquam Martem in suburbanis. Hanc nominauit Budiam & Æthyiam Lycophron, quia arantes & nauigantes protegere & seruare putabatur. Dicta est & Iconia à ciuitate Bœotiæ, ut ait Apollonij enarrator. Fuit eadem Ismenia & Æcæa apud Thebanos,

vel vt putarunt alij Alalcomenia, & Cadmea culta est, & Tritonia, & Telchinia, & Polias, & Machinatrix, Pronœa, Zofteria, Panadæis, Halea, Ergana, Cydonia, Coria, Hippoletis, Pania, Tithrone, Sospita, Ergare, Ophthalmis, Alea, Axiopœna, Narœa, Cissœa, Promachorma, Saitis, Poliuchos, Chalciœcos, Equestris, Apaturia, Cyparissia, Frœnatrix, Ambulia, Hospitalis, Perspicax, Pœonia, Scirias, Sunias, atque multa denique fuerunt illi variis de causis iniuncta cognomina. Celebrabantur Lampadophoria in huius honorem Dæ, vt alibi dicemus, cui taurus candidus aliquando, aut indomita iuuenca immolari consuevit ab antiquis, vt testatur Ouidius libro quarto Metamorphoseon:

*Diis tribus ille focus totidem de cespite ponit,
Læuum Mercurio, dextrum tibi bellica Virgo,
Ara Iouis medsa est: mactatur vacca Mineruæ,
Alis pedi vitulus, taurus tibi summe Deorum.*

Atque tot de iis quæ fabulosè dicta fuerunt de Minerua, dicta sufficiant.

¶ Nunc reliquum est, vt quid per hæc fabulosa significare voluerint antiqui, perquiramus. Quid aliud significat Palladem fuisse Neptuni & Tritonidis paludis filiam, quàm sapientiam ex illis perturbationibus nasci, quas homines in vita & in mari præcipuè experiuntur? aut quis nesciat vitam nostram multis calamitatibus assiduè, quasi Neptuni tempestatibus, exagitari? nam qui maris est ignarus, vt ego quidem censeo, maiorum est ignarus. Ex importunis igitur vitæ perturbationibus, & è cœno tenebrarum mentis & inscitiae nascitur sapientia: quæ quoniam res est diuina & Dei munus, dicitur à nonnullis meritò Minerua è Iouis capite fuisse nata, quando memoria & sapientiae sedes est caput, in quo diuinum est & incredibile Dei & naturæ opificium. Dicta est rursus Iouis filia, quia sapientia & peritia nascitur regibus ex assidua exercitatione ac varietate negotiorum. Nata est armata, quòd nunquàm inermis est animus sapientis ad euentus fortunæ vel consilio, vel patientia superandos. Hanc Deam populatricem ciuitatum appellarunt, quia plurimum possit sapientia & consilium in rebus bellicis ad euertendam conscleratorum improbitatem, cum graue sit sapientem hominem hostem habere. nam & Homerus non Aiacem aut Achillem populatores urbium appella-

appellauit ob ferocitatem, sed Vlyſſem ob ſapientiam. Hæc nata eſſe dicitur ſine matre, quia perrara eſt in fœminis ſapientia. Nec me latet fanè illam dictam fuiſſe ab Ægyptiis ſibi perpetuam virginitatem indixiſſe, quia præſtiterit temperantiam. quæ cum eſſet ingenioſa, multas artes inuenit, & in primis ſtudioſa fuit rei bellicæ, cum robore & fortitudine præſtaret. confecit & alias res memorabiles, & Ægida feram vocatam monſtrum propè inexpugnabile obtruncauit. illud cum è terra genitum eſſet, immenſam flammam ex ore proflabat, primumque apparuit in Phrygia, quam combuſſit, vnde Phrygia diutiſſimè vocata fuit vſta. Inde acceſſit ad loca monti Tauro proxima, omnesque ſyluas ad Indiam vſque in cineres conuertit. atque cum ad mare deſcendiſſet apud Phœnicas, concremauit ſyluas ad montem Libanum, per Ægyptumque in Lybiam penetrauit, ac demum in nemora Ceraunia, qua regione concremata, hominibusque vel extinctis vel fugatis è patria ob metum, Palladem inquit prudentia & robore præſtantem monſtrum interemiſſe, eiusque pellem ſuo pectori geſtamen adaptaſſe, partim ad propulſanda pericula, partim etiam vt glorioſum monumentum rerum geſtarum. At terra mater monſtri dicitur irata peperiſſe Gigantes Diis aduerſarios, quos Iupiter adiuuantibus Pallade & Dionyſo vnà cum Diis aliis debellauit. Vocata fuit Tritonia, vt ſenſit Calliſthenes, quia tertio die Lunæ nata fuerit, cuiusce rei facit argumentum, quia apud Athenienſes is dies conſecratus eſt Palladi. Ab hoc magnopere diſſentiunt qui Triton caput dici apud gentes Ponticas exiſtimarunt, cum cranium in tres partes findatur. alij Lunam ita dici crediderunt, quia tertio die à coniunctione apparere ſoleat: quamuis eodem die aliquando nonnullis cauſis cumulatis & vetus & noua prodeat. Nec defuerunt qui animam eſſe arbitrarentur, quæ ſic vocetur, cuius tres ſunt vires, ratiocinandi, cupiendi que, & qua ira concitetur. Alij æra eſſe maluerunt, qui tribus temporibus maximè immutatur & generatur, vere, æſtate, hyeme: cum annus fuerit in hæc tria tempora diuiſus. Hanc marem & fœminam eſſe inquit Orpheus in hymnis: *Ἄρσιω μὲν, καὶ θῆλυς ἔφους: fœmina, mās-que eadem es.* quoniam ſapientis eſt & cedere temporibus, & vti opportunitatibus. Præclarè fanè fictum eſt ab antiquis Iouem ſuas vires vni Mineruæ impertiuiſſe, quia Deus maximè amat

sapientem virum, neque vlla esse potest sapientia quæ à Deo
dissideat. quæ eadem causa est, cur fuerit à Ioue pro filia ascita.
Ægyptij hanc Iouis fuisse filiam & semper virginem tradide-
runt, cum aer sit natura incorruptibilis, supremumque locum
habeat, vnde è capite Iouis nata dicitur: at Tritonidem, quia
ter mutat naturam quotannis, æstate, vere, hyeme. Demon-
stravit hæc præterea in bello Giganteo omnem vim huma-
nam quæ aduersus Deum insurgeret, omnem temeritatem,
omnemque arrogantiam esse vanam, cum nonnullos ex iis
nullo propè negotio trucidarit. Sed quoniam in bellis geren-
dis præcipuè necessaria est sapientia, hæc bellis præfecta est, cui
scutum perlucidum, & multis anguibus circumtectum tribui-
tur. At enim quæ natura est anguium? vt acutissimè cernant,
vnde etiam nomen à Græcis obtinuerunt. Nam nisi vigilan-
tia & prudentia rebus vel longè prospiciendis Imperatorem
castrorū decorauerit, quis non videat sæpius hostium insidias
aut impetus repentinos à castris arceri non posse? quibus o-
mnibus periculis castrorum & ciuitatum prospicit rerum o-
mnium moderatrix & Deo amica sapientia. Eius scutum quod
præ se ferret, clarissimum & crystallinum effingitur: quoniam
sapientis veritatem, & omnem vitæ rationem omnibus con-
spicuum esse, maximum est aduersus fortunæ iniurias propu-
gnaculum, & in aduersis rebus consolatio. Huic Deæ noctu-
am sacram auem esse voluerunt, quia vbique videat sapientia,
& illa etiam diiudicet, quæ cæteris obscura videantur: cui gra-
tus est draco eadem de causa. at cornicem ob garrulitatem a-
uersatur. Datur illi crista & galea: quia non solis viribus vi-
conueniat, sed etiam vrbantate & moderatione quadam in
rebus omnibus cum ornamento. Cuspis verò tribuitur pro-
pter necessarium acumen ingenij: nam qui crasso ingenio est
ab ipsa natura præditus, neque munus Dei clarissimum acce-
perit iudicium, hunc vel decem Mineruæ expolire nunquam
poterunt. Insidebat cassidi huiusce Deæ gallus gallinaceus, vt
: it Pausanias in prioribus Eliacis, quia pugnax sit id animal,
vel potius, vt ego arbitror, quia præscia sit futurorum tempo-
rum illa auis & vigilantissima. Hæc amica Musarum & sem-
per virgo existimata est, quoniam voluptates omnes grauissi-
mæ sunt sapientiæ aduersariæ, ac Venus præcipuè, quæ me-
moriam, bonitatemque ingenij maximè debilitat. Neque ad-
uersus

uersus hanc insurgere quisquam audet, cum faciem horrendam Gorgonis gestaret in pectore, quæ vipersas habebat pro capillis, quoniam maximè formidabilis est sceleratis hominibus vir sapiens, & vigilans, & moderatus, & in rebus agendis prouidus. Hanc vnã ex omnibus Diis proximum Ioui locum tenere putarunt poetæ. quare ita scribit Horatius:

*Proximos illi tamen occupauit
Pallas honores.*

Est enim vir sapiens Deo similis tum ob rerum humanarum contemptum, quas longo interuallo sub se relinquit, tum etiam ob potentiam, & in negotiis transigendis felicitatem. Tanta est enim ipsius sapientiæ præstantia & splendor, vt Pallas artes propè vniuersas excogitasse dicatur. Hæc oleam inuenisse etiam dicitur, quoniam disciplinæ & præstantes omnes artifices oleo & lucubrationibus egeant. Tiresiam idcirco cæcum fecisse dicitur, quòd ipsam nudam vidisset, quia qui dulcissimum sapientiæ fructum gustauerit, aut lumen eius perceperit, ad res cæteras cæcus lubens efficitur: vel, vt alij maluerunt, quia cum diuinam sapientiam inspiciamus, nos cæcos esse & nihil scire omnino cognoscimus. At si postea diuina ope adiuuante res inspiciamus, tunc quod demptum fuerat corpori, mentis, oculorum, & animi incredibile acumen recuperamus, resque futuras sapienter prædicimus. Neque videntur rem altius considerasse, qui Paridem nudas inquitunt has Deas iudicasse, Venerem, Iunonem, Palladem: quia si diuinæ sapientiæ suauitatem semel percepisset, eamque paulo diligentius fuisset intuitus, omnes voluptates corporis nedum immundæ libidinis, omnemque humanam potentiam pedibus conculcasset. Nam illas indutas iudicauit, cum non bene cognouisset, & donis potiùs, quàm conscientia commotus. Credita est portis ciuitatum, priuatarumque domorum præfecta, vt ait Æschylus in Eumenidibus:

καὶ κληῖδας οἶδα δωμάτων μόνη θεῶν.

Claves domorum sola Diis ex omnibus Notis.

Quia sapientia omnibus & ciuitatibus, & priuatis domibus moderatur: cum illa sola ciuitas vel domus diu incolumis esse possit, quæ Mineruæ legibus obtemperarit, modestiæ scilicet, & parsimoniæ, & temperantiæ: cum Martis opus sit

pernoctare extra ciuitatem, viresque ab hostibus defendere. Nam domi leges, & consilium in rebus deliberandis, foris industria & robore opus est, non segniter iis quæ deliberata sunt & citò peragendis. Erit igitur tamdiu ciuitas incolumis & inexpugnabilis ab hostibus, quamdiu inuiolatum in ea Palladiū seruabitur. Quid hoc significabat Dij boni? an adeò stupidi sunt homines, vt nesciant neq; lapideam, neque ligneam, neque æream statuam per hæc rectè significari? an credendum est statuarios esse in cælo, è quorum officinis, vt primùm ab soluta sunt statuæ, ad nos aufugiant? quid hoc est monstri Dij boni? Quis non intelligit mirificam quandam sapientiam sub hac fabula occultari? Nam ciuitas illa, in qua religio, ac Deorum metus paruifiat, in qua sapiētia desit in rebus publicis administrandis, in qua iustitia nulla sit, in qua non viri boni, sed opulenti & gratiosi summæ rerum præficiantur, diutius consistere non potest. Ast vbi sapienter omnia gubernantur, neq; vlli impunè fit iniuria, tunc inuiolatum persistit Palladium, neque vlla vis est humana, quæ ciuitatem illam vel possit vel cupiat euertere. Illud videtur significasse Æschylus in Persis in eo carmine:

θεοὶ πόλιν σῶζουσι παλλάδος θεῆς.

Urbem Dei Dea tuentur Palladis.

Quòd si Paris vel res alienas per iniuriam non attigisset, vel si Priamus malè ablatas reddidisset, & eandem rationem secuti fuissent posteri, nunc etiam staret amplissimum Troianorum Imperium. Dicitur Palladium è cælo delapsum, quia res diuina sit sapientia, cuius initium est timor Dei; atque omnis humana sapientia originem habet à Deo: quare Palladium de cælo cecidit. Hæc necessaria est terram colentibus, hæc nauigantibus, hæc artes exercentibus, cum omnia sapientiæ parent: quod ea Mineruæ cognomina significarunt. Non defuerunt tamen qui Mineruam esse crediderunt vim Solis, quæ mentibus humanis sapientiam infundat, cui multos angues tribuerunt ob flexum solis cursum in signifero circulo. Splendorem clypei clarissimam solis naturam putarunt. Gorgonis caput in pectore gestabat, quia nemo contra solis claritatem aut contra sapientiam aciem oculorum intendere impune potest. Hæc nata est è Iouis capite, è summa scilicet ætheris parte, quæ purissima est, patesque sibi vires Iupiter impertiuit, quoniam

quoniam post Deum ipsum omnium agentium in res humanas vis solis potentissima est, quæ facit ut aliæ res intereant, aliæ oriuntur, semperque mouetur præsentium rerum vicissitudo. Atque de Pallade satis, nunc de Prometheo dicamus.

De Prometheo

CAP. VI.

AT QUI Prometheum multarum artium inuentorem omnes consentiunt Iapeti fuisse filium, sed de matre magna est controuersia. siquidem, ut alijs placuit, Asia Nymphæ filius fuit: alij ex Asope, alij ex Themide natum esse putarunt. Hesiodus in Theogonia Clymenes & Iapeti filium fuisse scribit in his:

κέρην δ' ἰάπερος καλλίσφυρον ὠκεανίνῳ
 ἠγάγετο κλυμένῳ, καὶ ὁμὸν λέχος εἰσάνεθαινε.
 ἠδ' εἰοί Ἀτλάντα κρατερὸφρονα γένατο παῖδα
 τίκτε δ' ὑπερκύδαντα μενοίτιον, ἠδ' ἐπρομηθέα
 ποικίλον αἰολομήτιν, ἀμαρτίνοόν τ' ἐπιμηθέα.

*Iapetus Clymenen duxit dehinc Oceaninen
 Perpulchram, simul hi que thorum pressere iugalem.*

Mox Atlanta parit prudentem, deinde Menæti

Te genuit, pariterq; Prometheu callida cui mens.

Hinc Epimetheus exoritur, quem fallere promptum est.

Fuit autem Iapetus vnus è Titanibus qui aduersus Iouem arma sumpserūt, qui ante bellum Giganteum filiam habuit Anchialen, à qua nominata est vrbs Ciliciæ, de quo ita Virg. in primo Georg.

tum partu terra nefando

Cæumq; Iapetumq; creat, sæuimq; Typhœa.

Quare cum herbas quas colligebat Medea, recenseret Apollonius, & inter illas quandam, cuius vires prior obseruarat Prometheus, vel (ut alij maluerunt) rem fabulosè explicantes, ex ipso Prometheo natam nominaret, illam Titanidem vocauit ita in libro tertio:

μυκηθμῶ ὑπένερθεν ἱρεμνὴ σείετο γαῖα,
 ῥίζης τεμνομένης Τιτηνίδος· ἔσενε δ' αὐχὸς
 ἰάπεροιο παῖς ὀδύνη περὶ θυμὸν ἀλύων.

Terribili tremuit mugitu terra sub ipsa

Radice incisa Titanide: at ipse dolore

Filius Iapeti gemuit, tenuitq; querelas.

Hic habuit uxorem Asiam, ut inquit Herod. in Melpomene,
& præterea Hesionem, & Axiotheam, ut Isacius meminit. Ha-
buit sororem Ephyram, fratrem Epimetheum, Buphagum,
Menæcium, Atlantem, & alios complures: nam ad triginta
fratres fuisse dicuntur. filium habuit Deucalionem, de quo ita
Apollon. lib. 3.

ἔνθα προμηθεὺς

Ἰαπετιονίδης ἀγαθὸν τέκε Δευκαλίωνα,
ὃς πρῶτος ποίησε πόλιν, καὶ εἰματα νηοῦς
ἑθανάτοις.

Hic ipse Prometheus

*Filius Iapeti genuit mox Deucalionem,
Primus templa Deis, primus qui condidit Urbes.*

Habuit filium præterea Lycum & Chimæum è Celæno, Hel-
lenem è Pyrrha, à quo dicti sunt Græci. Suscepit ex alia nym-
pha etiam Theben, quæ nomen dedit Thebæ urbi, sicut eius
soror Ægina Ægina. Hic fertur homines primùm è luto fin-
xisse, & vniuersi generis hominum fuisse parens, vel potius ar-
tifex, quod ita testatur Ouid. in lib. 1. maioris operis:

*Sive recens tellus, seducta que nuper ab alta
Æthere cognati retinebat semina cæli:
Quam satus Iapeto mistam fluvialibus undis
Finxit in effigiem moderantum cuncta Deorum.*

Et Antipater in hisce carminibus:

ἂ δ' ἀμαλῆς (δοκέω) μυκήσεται ἢ ῥὰ προμηθεὺς
οὐχὶ μόνος· πλάττης ἔμπνοα καὶ σὺ μύρων.
*Mugiet ipsa (puto) bos olim, haud ergo Prometheus
Effinxit solus diua, sed inde Myro.*

Nam fama est Prometheum cùm hominem fingeret portio-
nes captas è singulis elementis suo operi admiscuisse: atq; pro
ipsorum elementorum temperamentis nō solùm vires singu-
lis corporibus addidisse, sed etiā motus animorum & mores.
Qui verò etiam magis fabulosè rem aggressi sunt explicare,
dixerunt timorem leporis, astutiam vulpis, pavonis ambitio-
nem, tigridum feritatem, leonum iracundiam & magnitudi-
nem animi fuisse hominibus ab ipso Prometheo iniunctas:
quod ita significauit Horat. in primo Carminum:

*Fertur Prometheus addere principi
Luto coactum partem sculam undiq;*

De-

*Defectam, & insani leonis
Vim stomacho apposuisse nostro.*

Nam memoriae prodidit in Phocaicis Pausanias non procul à Panopenibus apud torrentem quendam saxa fuisse ingentia, reliquias creditas eius luti, è quo Prometheus vniuersum genus hominum finxit. Hunc poetica quadam cum suauitate reprehendit Propertius in lib. 3. quia cum plurimum operæ in corpore hominum rectè formando consumpsisset, mentem neglexerit, in qua scitè & optimè formanda totum studium erat adhibendum: sic enim inquit:

*O prima infelix fingenti terra Promethea
Ille parum cauti pectoris egit opus:
Corpora disponens, mentem non vidit in arte:
Recta animi primum debuit esse via.*

Dicitur Prometheus aliquando duos tauros Ioui immolasse, atq; eorum carnes ab ossibus diuifisse: tum in alterâ pelliū carnes, in alterâ ossa inclusisse, deinde Ioui dedisse optionē vtrum mallet taurum eligendi. Iupiter capta optione cum dolos eius viri grauiter ferret, vt iustam opportunitatem vltionis nactus videretur, ossa elegit, atq; illa fraude iratus ignem mortalibus eripuit, vt testatur his verbis Hesiodus in Theogonia:

*τῷ μὲν γὰρ σάρκας τε καὶ ἔγκατα πίονι δημῷ
ἐν ῥινῷ κατέθηκε, καλύψας γαστρίβοειη.
τῷ δ' αὖτ' ὄσέα λευκὰ βροῶς δολίῃ ἐπὶ τέχνῃ
εὐθετίσας κατέθηκε, καλύψας ἀργέτι δημῷ.
δὴ τότε μιν προσέειπε πατήρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε
Ἰ' ἀπειτιονίδη πάντων ἀριδείκτε' ἀνάκτων,
ᾧ πέπον, ὡς ἐτεροζήλως διεδάσασο μοίρας.*

*Pelle sub hac bubula carnes, & pinguis cuncta
Viscera composuit, recteque ligauit in vnam.
Alterarepleta est, quæ condidit arte dolosa,
Ossibus, iisque adipis tectis candore supernè.
Talia deinde refert hominum pater, atq; Deorum
Iapetoniade cunctorum maxime Regum,
Stulte, quid has partes componis ita arte dolosa?*

Cum verò iratus Iupiter illa de causa ignē hominibus rapuisset, fertur Prometheus Mineruæ auxilio ascendisse in coelum, ibiq; ferula ad currum solis admota ignem rursus in terras detulisse, quod inquit Horatius in primo carminum:

Audax Iapeti genitus

Ignem fraude mala gentibus intulit.

Post ignem aetheria domo

subductum, &c.

Id cum rescivisset Iupiter, Vulcano imperavit ut foeminam e luto componeret, quae cum astutissima esset & omnibus artibus a Dijs donata, vocata fuit Pandora. Neque ante illam extitisse foemineum sexum crediderunt, ut testatur Pausanias in Atticis. Hanc fabulantur missam fuisse a Ioue ad Prometheum cum omnibus malis in vasculo inclusis: quod munus cum sprevisset Prometheus, illa ad Epimetheum contendit, qui dempto vasculi operculo omnia mala euolare sentiens, vix ultimam & in imo residentem spem occlusit, cum qua vas illud servavit. Cum vero Prometheus Iouis munus reiecisset, quod infidias formidaret, dicitur a Mercurio Iouis iussu ad Caucasum montem adductus, & in spelunca, quae erat apud Paropamissadas, vinculus, ut testatur Strabo libro decimoquinto, ne tantum furtum videretur impune contra Iouis voluntatem commisisse. dicunt praeterea huic additam fuisse aquilam, Typhonis filiam, ut ait libro secundo historiarum Pherecydes, & Echidne Phorbantis, quae iecur illius assidue renascens laniaret ac deglutiret, ut ait Apollonius libro secundo:

καὶ δὴ καυκασίων ὄρεων ἀνέτελλον ἐρίπναε
ἠλίβατοι, κόθι γῆα περὶ σφελοῖσι πάγοισιν
ἰλλόμενος χαλκήσιν ἀλυκτοπέδησι προμηθεύε
αἰετὸν ἥπατι φέρβε παλιμπετὲς αἰάσοντα.

Exoriebantur rupes, & grandia montis

Culmina Caucasii, & inclis ubi membra Prometheus

Præduris, ferroq; miser iacet ipse ligatus,

Sæpius atq; aquilam redeuntem pectore pascit.

Erat enim columnæ alligatus, neque villo pacto se mouere poterat: cui quantum iocinoris per diem ab aquila consumebatur, tantundem per noctem excrescebat ne vnquam doloris materia deficeret, ut ait Hesiodus in Theogonia:

δῆσε δ' ἀλυκτοπέδησι προμηθεῖα ποικιλόβυλον
δεσμοῖς ἀργαλείοισι, μέσον διὰ κίον' ἐλάσας.

καί οἱ ἐπ' αἰετὸν ὤρσεταν ὑπέρων· αὐτὰρ ὄγ' ἥπαρ
ἠΰτιεν ἀθάνατον, κὸ δ' ἀέξετο ἰὸν ἀπάντη

βυκτὸς, ὅσον πρόπαν ἡμαρ ἔδοιταν ὑσσίπτερος ὄρνις.

*Implicat indomitis, neſcitque Promethea & inclis,
Aſtriētumq; columna tenet medium. fera ſemper
Paſcitur immortale ſecur Iouis ales: at illud
Deſicit haud & nquam: nam quantum luce Volucris
Carpſerit, huic miſero tantum nox & da reponit.*

Duris autem Samius ſcriptum reliquit nō ob ignem raptum, ſed quia Palladem amauerit, Prometheum coniectum fuiſſe in vincula, & ita excruciatum: cuiuſce rei facit argumentum, quia ad montem Caucaſum habitantes populi ſoli Ioui & Mineruæ non ſacrificabant, vt illius ſupplicii autoribus, cūm eximie colerent Herculem, qui Prometheum è vinculis liberaſſet. Fabulam quādam attigit Nicander in Theriacis, quæ apud antiquos circumferebatur, quōd ingrati homines, ad quos ignem Prometheus detulerat, furtum Promethei Ioui indicarunt, pro qua accuſatione præmium perpetuam iuuentutem à Ioue impetrarunt. Hanc igitur cūm ſuo aſello clitellario impoſuiſſent redeuntes, aſinusque graui ſiti in itinere laboraret, ad fontem quendam peruenit, vbi ſerpens ne ad aquam accederet prohibuit, niſi prius pacto precio. Tum verò pactus eſt aſinus ſe quodcunque haberet eſſe daturum, ne ſiti periret: inde ſeneſtutem exeunt quotannis ſerpentes, ac fiunt iuuenes. Sic fabulam deſcribit Nicander:

α γύγιος δ' ἄρα μῦθος ἐν αἰζηνοῖσι φορεῖται,
ὡς ὅπῳτ' ἔρανὸν ἔχε κρόνε πρεσβύτατος υἱός,
νημάμενος κασίεσσιν ἕκασ περικυδέας ἀρχὰς
ἰδμοσώη, νεότηται γέρας πόρεν ἡμερίοισι
κυδαίνων. δὴ γὰρ ῥα πυρὸς λιγίσῳρ' ἐνι πῆλον,
ἄφρονες, ἔ μὲν τῆς δε κακοφραδῆς ἀπόναντο.
νωθεῖ γὰρ κἀμνοντες ἀμορβεύοντο λεπάργω
δῶρα· πολὺσκαρθμος δὲ κεκαυμένος αὐχένα δίψη,
ῥώετο. γωλφοῖσι δ' ἰδῶν ὀλκήρεα θῆρα
ἔλοον, ἐλλιτάνευσε κακῆ ἔπαλαλκέμεν ἄτη,
σαίνων. αὐτὰρ ὁ βριθός, ὁ δὴ ῥ' ἀνεδέξατο νότοις,
ἤπειν ἄφρονα δῶρον· ὁ δ' ἔκ ἀπανήνατο χρεῖη.

*Fabula per iuuenes celeberrima oberrat, & olim
Fratribus imperia diuisit maximis euo
Vnus natorum Saturni: præmia honorisq;
Indicium cepere domestica turba iuuentam.
Mortales preciosa Deum sed munera posthac*

*Dementes carpsere: nihil iuuere querela.
 Nam tardi dorso imposuerunt pondus aselli
 Dona Dei: cui sicca siti precordia ubi essent,
 Ad fontem properat. prægrandem hic repperit anguem:
 Quem supplex orauit opem sibi ferre: sed ille
 Quod gestet precium lymphæ, pondusq; petiuit.
 Ille siti pressus facile annuit ista petenti.*

Quare meritò Prometheus de hominibus ingratis quaeritur,
 ut scripsit Iulianus poeta in eo epigrammate:

τέχνης πυρὸν ὁπάσσα φερέσβιον· ἐκ δ' ἄρα τέχνης,
 καὶ πυρὸς, ἀλλήκτου πῆματος ὄψιν ἔχω.
 ἢ μερόπων ἀχάρισον αἰεί γένος, εἴ γε προμηθεὺς
 ἀντ' εὐεργεσίης ταῦθ' ὑπὸ χαλκοτύπων.

*Lumina sunt artis nobis inuenta: sed ignis,
 Arsq; repertori grandia damna ferunt.*

*Ingratum genus est hominum, si præna Prometheo
 Tanta repertori, pro meritisque dolor.*

Nam si qui beneficium acceperant nō tales fuissent, quales diximus, quo pacto ingrati possent appellari? Scripsit tamen Pausanias in rebus Corinthiorum, nō Promethei, sed Phoronei cuiusdam ignem fuisse inuentum: quare apud Corinthios templū fuit Apollinis Lycii, in quo statua erat Phoronei ignem accendentis. Torquebatur Prometheus ab aquila illa in Scythiam supra Caucasum montem deportatus, ut ait Lucianus in Prometheo, & in dialogo de Sacrificiis. At Menander suauissimus poeta meritò torqueri Prometheum inquit, nō quia ignem, sed quia multo grauius malum, quia scēminam scilicet omnium humanarum calamitatum autorem, & scelestum omnino animalis genus, inuenerit, ut est in his:

εἴτ' οὐ δικάως πρὸς πεπατλαλευμένον
 γράφουσι τὸν προμηθεῖα πρὸς ταῦς πέτραις;
 καὶ γίνετ' αὐτῷ λαμπὰς, ἄλλο δ' οὐδ' ἐν
 ἀγαθόν; ὁμισεῖν οἶμ' ἅπαντας τὸς θεῶς,
 γυναικας ἐπλάσ', ὧ πολυτίμητοι θεοί,
 γένος μισρόν.

*Ergo immerentem distant Prometheum
 Pendere fixum Cascafi de rupibus?
 Repertus ignis huic, aliud nihil boni;
 Sed, quod Deos odisse cunctos credidi,*

Inuenit

*Inuenit idem fœminas, ó Dii boni,
Genus nefandum.*

Huic ipsi Prometheo ara fuit in Academia cum Vulcano & Pallade communis, vt ait Sophoclis enarrator: fuitque, vt scripsit Lyfimachides, Vulcano multo antiquior Prometheus, cuius statua cum sceptro in dextra manu erigebatur. Scriptum est à Pausania in Atticis non solum aram illi fuisse erectam in Academia, sed etiam Lampadiferorum cursus certamen inde incepisse, qui in urbem accensas faces deferentes decurrebant: in quo certamine studebant vt accensæ faces seruantur. Nam cuius fax extincta fuisset, is victoriam succedenti concedebat, atque hic eodem modo sequenti si sua extingueretur, & reliqui eodem ordine. Quòd si nemo accensam facem tulisset, palma in medio relinquebatur. Atque hæc fiebant in honorem Promethei, quòd is omnium artium fontem & autorem ignem putabatur inuenisse, vt ait Æschylus in eius nominis Tragœdia:

*ναρθικο πλήρωλον δὲ θερῶμαι πυρὸς
πηγὴν κλοπαίαν, ἢ διδάσκαλος τέχνης
πάσης βροτοῖς πέφυκε, καὶ μέγας πόρος.*

*Artis magistrum ignem (fuit namque is viris
Magnum iuuamen pluribus perutile)*

Inueni.

Sed non solam inuentionem ignis Prometheo tribuunt, verum etiam medicinæ, pharmacorumque mistiones, & leges diuinationum, & somniorum interpretationes: primusque Prometheus inuenisse auguria, quamuis alii ea quæ sunt auium à Cara rege Carix primùm inuenta fuisse putarunt, & obseruasse auium volatus, eorumque qualitates, & quarum essent auium, & quid significarent. Inuenit idem extorum obseruationes, & colores, & situs, & quibus victimis, & quo ritu mactatis Dii singuli lætarentur: idemque fulgura, & signa de cœlo notauit, inuenitque metallorum usum, & omnium deniq; artium est inuentor, vt ipse de se ipso apud Æschylum testatur: cuius carmina, etsi plura sunt, tamen ob mirificam argumenti suauitatem huc ascribenda putauim:

*τὰ λοιπά με κλύεσα θαυμάση πλέον,
οἷας τέχνας τε καὶ δόλους ἐμψάμην.
τὸ μὲν μέγιστον, εἴ τις εἶδεν ὅσον πέσει.*

ἔκ ἢν ἀλέξηνμ' ἔδεν, ἔδ' ἔβρωσιμον,
 ἔχρισόν, ἔδ' ἔπισόν, ἀλλὰ φαρμάκων
 χρεία κατεσκεύοντο πρὶν ἐγὼ σφίσι
 ἔδ' ἔξακράσας ἠπίων ἀκεσμάτων,
 αἷς τὰς ἀπάσας ἔξαμείβοντα νόσους.
 Τρόπους δ' ἐπολλοὺς μαντικῆς ἐσοίχισα
 κᾶρρινα πρῶτος ἐξ ὀνείρων ἄχρη
 ὑπαργυρέομαι, κληδόνας τε δυσκρίτους
 ἐγνώρισ' αὐτοῖς· ἐνοδίους τε συμβόλους,
 γαμφωνύχων τε πῆσιν οἰσιῶν σκεθρῶς
 διώρισ', οἰτινές τε δεξιοὶ φύσιν,
 εὐώνυμοί τε, καὶ δίαιταν ἦντινα
 ἔχουσ' ἕκαστοι, καὶ πρὸς ἀλλήλους τίνες
 ἔχουσι τε καὶ σέργηθρα καὶ σινεδρία,
 ἀπλάγχμων τε λήθτητα καὶ χροιάντινα
 ἔχουσι· ἂν εἴη δ' αἷμοσι πρὸς ἠδονίω·
 χολῆς, λοβῶ τε ποικίλιν εὐμορφίαν,
 κνίσση τε κῶλα συγκαλυπῆα· καὶ μακρὰν
 ὄσφυν πυρώσας, δυσλέκμαρτον εἰς τέχνην
 ὠδωσα θνητούς· καὶ φλογωπάσηματα
 ἐξωμμάτωσα πρὸθεν ὄντ' ἐπάργεμα.
 τοιαῦτα μὲν δὴ ταῦτ'· ἐνερθε δὲ χθονὸς
 κεκρυμμέν' ἀνθρώποισιν ὠφελήματα,
 χαλκόν, σίδηρον, ἄργυρον, χρυσόν τε τίς
 φήσκειν ἂν πάροιθεν ἐξευρεῖν ἐμοῦ;
 ἔδ' εἰς, σάφ' οἶδα, μὴ μάτην φλυσαι θέλων.
 βραχεῖ δ' ἐμύθω πάντα συλήβδην μάθε·
 πᾶσι τέχνηαι βροτοῖσιν ἐκ προμηθείας.
*Miraberis mage audiens at cetera,
 Artes reperta quae mihi sunt, aut doli.
 Illudq̄, primum, si quis agritudinem
 Sensisset, & illud non erat remedium,
 Nulla & nectio, nullum fuit potabile
 His pharmacum. arebant prius quam ipsis ego
 Commistiones pharmacorum protuli,
 Omnes quibus leuantur agritudines.
 Modosq̄ue multos & vaticinandi repperi:
 Quae sint putanda & vera dixi somnia,
 Quae sint & viarum signa, quae sint omina.*

Tum diligenter qui volatus dexteri
 Sint, quæ sinistra nominentur alites:
 Quis singulorum victus, & benignitas
 Inter se, odiûmve, primus ipse comperi:
 Tum qualia exta sint, colores qui Deis
 Grati magis videntur immortalibus:
 Bili decora forma, quæ fibrisve sit.
 Ostendi ego quo sacra ritu convenit
 Imponere aris, vrere atque victimas:
 Artemq; feci ex his ego mortalibus.
 Hec nota feci, quæ fuere incognita.
 Hæc sic habent. quid proferam quot commoda
 Educta per me sunt humi latentia?
 Ferrum, vel argentum, vel aurum, vel quis æs,
 Ni mentiatur, repperit? quis me prior?
 Nemo profecto, ni velit mentiri.
 Ut cuncta dicam, pluribus ne te morer,
 Artes reperta quæque sunt Promethei.

Memoriam prodidit Pausanias in prioribus Eliacis inter cætera
 Herculis facinora illud quoque censeri, quod aquilam sagitta
 transfixerit, Prometheumque è vinculis exemerit: quod testa-
 tus est Pherecydes in libro decimo de nuptiis Iunonis, qui à so-
 le Herculem poculum accepisse scribit, ac in eo nauigasse per
 Oceanum, qui est extra terras, cum ad aurea mala Hesperidi-
 um contenderet: à quo etiam Prometheo, postquam fuit è
 vinculis liberatus, viam didicit eò tendentem. Lucianus verò
 in Dialogis Deorum Prometheum à Ioue solutum fuisse scri-
 bit, quoniam illi vaticinatus esset, quod si rem cum Nerine
 nympa haberet, futurum erat vt filius nasceretur, à quo ea-
 dem Iupiter pateretur, quæ ab ipso passus fuerat Saturnus. Fu-
 erunt Lycus & Chimæreus Promethei filij, quos ille è Celæno
 Atlantis filia suscepit, quibus alij Horæum & Alcimenen ad-
 iunxerunt.

¶ Atque hæcenus fabulosa dicta sint de Prometheo: nunc
 quid illa significant, explicemus. Est autem Prometheus, vt sen-
 sit Zezes, mens, quæ res futuras multo antè præuidet: sicut Epi-
 metheus cognitio quam acquirimus post rerum euētus, cuius
 filia est Pœnitentia. Orpheus tamen in hymno in Saturnum,
 Prometheum tēpus esse, siue Saturnū putauit, cum ita inquit:

Ῥῆος πόσι, σὺ μὲν ἐπρόμθευ.

Rheæ coniux, almae Promethei.

Est enim tempus rerum omnium & artium magister & inuentor, ut dictum est de Prometheo. Dicitur fuisse filius Iapeti, qui nihil aliud est, ut sensit Proclus, nisi celerrimus motus cœli, & huius vniuersi: qui vocatus est Iapetus apud Græcos ἀπὸ τοῦ ἰεῖδαι καὶ πέτεδαι: à motu scilicet & volatu. cum Prometheus igitur ex Iapeto matre Themide oriatur, erit optimus affectus in animis nostris, qui ex impressione cœlorum nobis nascitur: mater iustitia atque æquitas, è quibus bona consilia, & prudentia tum in rebus priuatis, tum etiam in publicis administrandis, & rerum humanæ vitæ necessariorum inuentiones exurgunt. Nam nisi sit ratio in nobis Prometheus diuinitus immissa, & ex æquitate iustitiâque exorta, ac quasi rerum futurarum præcognitio, quo pacto erit Prometheus, aut quo eorum parentum filius? Alij Clymenen matrem Promethei putarunt, quoniam æquitas omnes ad se aduocet, vel quia ab omnibus audiatur, qua etiam de causa Clymenus dictus est Pluto. Qui aliarum filium putarunt, in eandem sententiam sensim delabuntur. Quòd Prometheus hominem finxerit, cui singulorum animalium particulas adiunxerit, quid aliud significat, quàm prudentiam multas mutationes animis nostris imprimere? alij rem hanc ad historiam magis transtulerunt: dicuntque illos è Græcis sapientibus, qui mundum aliquando cœpisse putarunt, humanæ vitæ initia per hanc fabulam explicasse. Nam cum primum aer & aqua & ignis secesserunt inuicem, terraque limosa ac tenera adhuc illis omnibus substitit, membranas quasdam ex ipsa terra natas autumant, ex quibus per diem à sole calefactis, Lunæque humoribus nutritis, varia animalium genera pullularunt. Ex his igitur post incrementum disruptis putantur homines exiisse. Verùm terra postea calore solis paulatim exiccata, cessauit & ipsa è terra generatio, & animalia ex mutuo congressu coniunctioneque sunt orta. Tunc verò homines simplices neque arandi viam neque artem vllam sciebant: neque morbos esse aut mortem opinabantur, sed in terrâ collapsi ignari quid sibi accidisset, expirabant: viuebantque ferarum more agrestium arborum fructibus aut oleribus vescentes, nudi que aduersus feras nudis manibus pugnant.

bant. Hi cum nullam omnino futuri temporis haberent rationem, nullis fructibus in hyemem reseruatim inedia per hyemem multi eorum absumebantur. At experientia paulatim necessitateque magistra & cauatas arbores ingressi sunt, & speluncarum beneficio ab aeris iniuria protegabantur: quod genus vitae degebant omnium fraudum & ignis expers: neque quid essent leges, quid Reges, quid furta, quid caedes, quid militia cognorant. Verum cum diuturna incommoda illos prudentiores fecissent (nihil enim facit magis ingeniosos, quam pericula & difficultates) dictus est Prometheus siue prudentia ignem inuenisse, & per illum postea omnes artes, quibus humana vita excolitur. Nulla enim proprie est ars, quae igne non egeat. Quod verò Prometheus homines ad urbanioram vitam ex syluis euocauerit, iisque domos extruxerit, quod illorum linguam formauerit, quod illos rationes siderum docuerit, quod literarum compositionem inuenerit, ipse testatur ita apud Aeschylum:

οί πρῶτα μὲν βλέποντες ἔβλεπον μάτῳ,
 κλύοντες ἔκ ἤκουον· ἀλλ' ὄνηράτων
 ἀλίγκιοι μορφᾶσι, τὸν μακρὸν χρόνον
 ἔφυρον εἰκῆ πάντα, κ' ἔτε πλινθυφεῖς
 δόμους προσήλας ἴσαν, ἔξυλουργίαν
 κατώρυχες δ' ἔναιον ὡς ἀείσουροι
 κύρμηκες ἀντρῶν ὃν μυχρῖς ἀνηλίσις.
 ἦν δ' ἔδεν αὐτοῖς ἔτε χεῖματος τέκμαρ,
 ἔτ' ἀνθεμῶδες ἦρος, ἔτε καρπίμης
 θέρας βέβηκον· ἀλλ' ἄτερ γνώμης τὸ πᾶν
 ἔπρασαν, ἔς τε δὴ σφιν ἀντολὰς ἐγῶν.
 ἄστρον ἔδ' ἔξα, τὰς τε δυσκρίτους δύσφας
 καὶ μὴν ἀριθμὸν ἔξοχον σοφισμάτων
 ἐξδύρον αὐτοῖς, γραμμᾶτων τε συνθέσεως,
 μνήμῳ θ' ἀπέκντων μυσσομήτορ' ἐργάτινι.
 καὶ ζύξια πρῶτος ὃν ζυγοῖσι κνώδαλα,
 ζεύγλαισι δ' αὐτὸντα σώμασιν θ', ὅπως
 θνητοῖς μεγίστων διάδοχοι μοχθημάτων
 γένωνθ'. ὑφ' ἄρματ' ἤγαγον φιλινίης
 ἵππους, ἀγαλμα τῆς ὑπερπλάτης χλιδῆς.
 θαλασσοπλαγκτα δ' ἔτις ἄλλος ἀντ' ἐμῶ
 λινοῦ πῆρ' ὄρε ναυτίλων ὀχήματα.

τοιαῦτα μηχανήματ' ἐξυρῶν τάλας.
Videre frustra qui videbant antea,
Nec audiebant audientes, somniis
Simillimi turpare cuncta nouerant
Stultè, indecorè, nec domos effingere,
Dolare ligna nec sciebant arborum.
Formica & antra nam colebant concava,
Umbrosa, luce solis & carentia.
Non ulla cogitatio nec frigoris,
Nec floridi Veris fuit, nec & utilis
AEstatibus illis. a&st agebant omnia
Ut fors ferebat: donec ipse repperi
Signorum obitus ortusq; qui mortalibus
Sint & utiles: & multitudinem artium
His repperi, componere inde literas.
Matremq; Musarum auxi ego Memoriam,
Perutilem cunctis. ego iunxi prior
Iugo feroces belluas, qua pro & viris
Ferrent labores: additi sunt curribus
Equi trahentes, quos habena flecterent.
Linuola inde nauita & vehicula
Inueni ego prior freto currentia.
Inuenta sunt mihi misello hac omnia.

Fabulati inde sunt antiqui, quòd Iupiter ob ignis inuentionem
 iratus Prometheo omnia malorum genera demisit homini-
 bus: quia nullum est malum quod non ex voluptaria vita, quæ
 multas artes habet ministras, proueniat. Nam vnà cum artibus
 ipsis & Reges exorti sunt, & latrocinia, & bella, & sollicitudines
 animorum eruperunt, & omnia illa denique, quibus humana
 vita vndique vexatur. Dicunt præterea Ioui Prometheum car-
 nes in alteram pellem inclusas, in alteram ossa obtulisse: quia
 cum voluptatibus & deliciis non solùm legum & æquitatis ob-
 spem commodorum, sed etiam Deorum immortalium con-
 temptus in genus humanum irrumpit. Quis enim verè glo-
 riari potest, aut certè quàm pauci sunt qui magis sint solliciti
 de vero & legitimo Dei cultu, quàm de bonitate prædiorum,
 aut numero pecuniarum. Hæc vna contentio multas fecit hæ-
 reses: atque si auaritia & spes diuitiarum priuatorumque com-
 modorum de medio tollatur, collabentur omnes hæreses fa-
 cillimè,

cillimè, eritque omnibus gentibus vnus Deus, vna religio, vnus ritus, vnus pastor, vnum ouile. Verùm ob has fallacias sub forma religionis latentes & bella intestina, & cædes, & calamitates è cælo, & perpetuæ animorum curæ oriuntur, & orientur in posterum, donec hæ avaritiæ radices in animis hominum insidebunt. Nam certè quidem omnes qui dissident à Christi legibus, & à sanctis Romanæ Ecclesiæ dogmatibus, præter illud quòd viri boni esse non possunt: tum id fateantur necesse est (si modò verum fateri velint) se vel avaritia, vel ambitione, vel odio quodam proprio, vel inscitia veritatis ductos, ab Ecclesia Romana, hoc est à Spiritu sancto & ab omnium bonorum cœtu descivisse: non quòd ita sentiant. horum nos temeritatem & dementiam aliquando ita reprehendimus in quibusdam carminibus, quæ misimus ad clarissimum virum Valerium Faenzum hæreticæ prauitatis Quæsitorem prudentissimum apud Venetos, & ob singulares animi sui dotes Romano Pontifici gratissimum. Sic enim quædam ex illis carminibus se habent:

*Improba Lutheri soboles, qua dogmata Christi,
Iuraq; natura pariter contemnis, & æquum,
Qua tua ferre putas cælestia numina mente
Delicta, erroresq; modò nos turpia quaque
Autore ac cogente Deo facere inquis: eundem
Et modò segnitie captum facis, ac nihil illum
Humanum curare putas. delira vagaris
Huc illuc, certa q; nihil ratione, modò ve
Conaris: de Dis plena inter pocula quaris,
Fortunaq; regi credis moderamine cuncta.
Sic etenim sentis, sic & fateare necesse est.
Esse Deo si fortè putas mortalia cura,
Respicere & res humanas: hac accipe paucis.
Vna fides, vna est pietas, est vna colendi
Ritè Deum ratio: dementia cætera cuncta.
Quòd si nostra videt summi clementia patris
Pectora, si exauditq; preces diuina potestas:
Quo magis illa mouet mortalia tempore corda
Aprè, quàm populus cum sacris ritè peractis
Inspirare Deum delectis patribus orat
Quas statuunt leges Christi cultoribus, & quo*

Latetur ritu magis, Hac sententia cunctis
 Quae placuit, latam diuino numine remur.

Adde quod aeterni patris, sine labe, carensque
 Sordibus humanis, natus de Virginis aluo,
 Filius, has leges primus tulit; Sitque colendus
 Sit pater omnipotens docuit, quia legibus orbem
 Vivendi recte instituit, scelerumque profundas
 Radices tetigit, subit sub Rege nefando
 Dira supplicium mortis, prior edidit aras
 Esse nefas posthac taurorum sanguine tingi,
 Atque alios ritus idem mox protulit: illis
 Nunc colimus sanctum numen, namque edidit esse
 Cuncta Deo cura mortalia, nullus auarus,
 Nullus crudelis potuit quem fallere, nullus
 Impius: huic nota fraudes sub Vulpe latentes.

Nunc quoque Pontifices oderunt impia sanctos
 Sacula, quod leges curent seruare illas:
 Nec mirum, semper probitas inuisa figuris
 Mille fuit scelerum, circumstant plurima namque,
 Est una, & similis semper sibi inuida Virtus.

Quos inuat ebrietas & crapula, sobrius illis
 Displicet: insanumque vocant, solatia vite
 Qui non gustarit. Quos vexat dira libido,
 Quos Veneris stimulus, quos immoderatus habenda
 Urget amor, stupidum dicunt, qui temperet istis.
 Sobrius at contrarius, cum sana podagra
 Articulos tumidos fecit, capitisque dolores
 Infestant, tanquam nautas e litore ridet,
 Qui se consulto turbantibus aequora ventis
 Crediderint, quorum praedixit sibilus auras.

An quia diuitiis & nobilitate parentum
 Te Latio prestare putas, populisque Latinis,
 Idcirco Christi leges audire recusas
 Ut magis obscura venientes gentis ab ore?
 Fabula nobilitas maiorum & nomina picta.
 Denique nobilitas sola est, atque unica Virtus.
 Quid cum diuitiis & nobilitate parentum
 Legibus est sanctis, & verae religionis?
 Scilicet auratis donantur lancibus aras,

*Munera grata magis superis, iucundaq̄, quam si
Fidelibus puris veniant de paupere tecto.*

*O Vanas hominum mentes, o pectora multo
Plena mero, quando caelestia numina auara
Creditis, & pro opibus voces audire precantum.
Omnibus est idem Deus, est pater omnibus idem.
Sive decem vertas saxosa iugera terra,
Seu inga mille boum tibi sudent pondere aratri,
Tantumdem referes, nec gurges cuncta vorabis.*

*Munera grata Deo credas, qua pectore casto,
Quae manibus sint lata piis, tolle ambitionem,
Tolle & auaritiam, qua Diis inuisa beatis.
Cuncta regi dices diuino numine rectè.*

*Quod si persistes in eadem mentis iniqua
Stultitia, ut rectè viuendi spernere leges
Libertas sit visa tibi, nec iura, nec aequum
Esse putes, nisi quod libeat, si denique Christi
Dogmata, Pontificis si spernas iussa, piūmq̄
Consilium: quanto spargetur sanguine campus
Teutonicus? Video splendentes aere cateruas,
Armorūmq̄ grauem sonitum, radiosq̄ tremisco.
Ista mouente Deo loquimur, iam dira bipennis
Credite adest sterilis radicibus addita planta.*

*Dum licet, & venia locus est, temeraria vita
Crimina corrigite, & vestras conuertite mentes
In melius, precibusq̄ piis orate tonantem
Ut cladem vertat mox religionis in hostes,
Et donet vobis longam per secula pacem.*

Dicta est Iouis aquila iecur Promethei assidue lacerare: quia prudentioribus hominibus mens semper ad varias cogitationes distrahitur. Et quoniam nullus dolus, nullumque latrocinium diuturnam sociam habere tranquillitatem consuevit, inde traditum est in fabulis, quod igne inuento Iupiter omnem prioris vitae tranquillitatem mortalibus eripuit. Crescere per noctem tantum iocinoris solitum Prometheo dicitur, quantum aquila per diem deglutiuerit, quoniam natura alterna tempora quieti & animi curis cogitationibusque determinauit. Alligatus columnę dicitur, quoniam corpori alligata est anima prudentiæ sedes & domicilium, quod ipsum per se est

tanquam saxum, cum nullam habeat cognitionem. At hepar est rationis motus, quia nonnulli sapientes id cogitationibus mentis sedem esse crediderunt. Dicitur formasse Pandoram Vulcanus, quia calor & temperies apta cœli donet fertilitatem, quæ ut ait Theophrastus in causis plantarum, magis quam vllus labor mortalium operatur. Sic illi omnes Diis sua munera concesserunt, & Horæ ac Dei siue elementa dederunt ventos, pluuias, calorem quibus semina aluntur. Quid verò significant Lampadophoria quæ in honorem Mineruæ, Vulcanique & Promethei celebrabantur, in quibus cursores accensis facibus currebant? nihil aliud sanè, quàm vniuersum præsentis vitæ cursum esse nobis molestiarum atque curarum plenum, quæ ubi cessauerint, à cursu ipsius vitæ cessandum est, & succedentibus lampades, lites, morbi, calamitates, animorumque solitudines in manus tradendæ. Atque ut summatim colligam, significare voluerunt per hæc sapientes maximam esse vitæ præsentis perturbationem, auaritiam cuncta recta subuertere: viris bonis esse semper aduersus difficultates pugnandum, omnem mortalium vitam esse curarum plenam, neque vlli sperandam esse quietem dum viuimus. Hæc sub Promethei fabula, & alia his similia continebantur. Nonnulli tamen ad historiam hæc detorquenda putarunt: quippe cum Cicero etiam libro quinto Tusculanarum Disputationum, Prometheum, Atlantem, Cepheum scribat aliosque nonnullos, ob rei astronomicae peritiam locum fabulæ dedisse. Sic enim inquit: Nec verò Atlas sustinere cœlum, nec Prometheus affixus Caucaaso, nec stellatus Cepheus cum vxore, genero, filia traderetur, nisi diuina cognitio nomen eorum ad errorem fabulæ traduxisset. At alij ad aliam historiam transtulerunt. Nam Herodorus memoriæ prodidit in eo libro, quem composuit de Vinculis Promethei, Scytharum fuisse Regem Prometheum; qui, cum subditis populis res victui necessarias suppeditare non posset, quòd Aquila fluuius ita vocatus illius regionem inundaret, in vincula coniectus à Scythis fuit. At Hercules cum eo diuertisset, fluuiumque detorsisset in mare, ita ut non amplius inundaret regionem, dictus est interemisse aquilam, & ipsum Prometheum è vinculis liberasse. Scriptum est ab iis qui res Ægyptiacas memoriæ prodiderunt, & à Polycharmo in rebus Lyciis atque à Diodoro Siculo Nilum Ægypti fluuium aliquando sub

sub exortum canis Sirii, quo tempore per Etesias maximè solet intumescere, aggeres dirupisse, atque Ægyptum inundasse, & illam partem præcipuè cui imperabat Prometheus. Tanta verò facta esse dicitur inūdatio vt omnes ferè homines perierint, quare propius periculo fuit ne per desperationem Prometheus sponte vitam cum morte commutaret. Is autem fluuius ob celeritatem & vim cursus Aquila fuit vocatus, qui intima Ægypti deuastabat. Fama est Herculem gnauum cōtinuò obturasse eruptionem, fluuiumque in suum alueum conclusisse, quare Græci postea fabulati sunt quòd Hercules Aquilā occiderit iecur Promethei assiduè rediuuium vorantem. Agrætas autem libro decimotertio rerum Scythicarum, quia Aquilam fluuius optimam atque intimam partem Scythiæ, cui imperabat Prometheus, laniaret, locum esse datum fabulæ scripsit, quòd Aquila hepate Promethei vesceretur: idque Iouis iussu, quoniam imbres frequentes eius impetum & amplitudinem augerent. At Theophrastus in quibusdam commentariis scriptum reliquit Prometheum dictum fuisse ignem ad homines e cælo detulisse, quia rerum diuinarum & philosophiæ cognitionem primus omnium mortalium hominibus ostenderit, primusque oculos illorum ad illa cœlestia & sempiterna corpora specularanda erexerit: cui sententiæ astipulantur ea quæ scripta sunt ab Æschylo: atque scripsit Duris Samius, quòd ita Prometheus torqueatur, quia Palladem amauerit. At nunc de Atlante dicamus.

De Atlante. CAP. VII.

DE Atlante verò quòd frater fuit Promethei, ac filius Iapeti & Clymenes, vel Asiæ, vel Asopes, vel Libyes, dictum fuit superius. Verùm ex hac matrum varietate faciliè coniecere possumus diuersos fuisse Atlantes ac Prometheos, cum tamen cæterorum res gestæ omnes ad eius nominis celebriorem deferantur. Habuit Atlas uxorem Pleionem Oceani filiam & Tethyos, vt patet in libro quinto Fastorum apud Ouidium:

Duxerat Oceanus quondam Titanida Thetyn,

Qui terram liquidis, quæ patet, ambit aquis.

Hinc sata Pleione cum stellifero Atlante

Iungitur, Et fama est, Pleiadesque parit.

Suscepit è Pleione septem filias, quas vnà cum matre cum

Orion per quinquennium insecutus esset, ut cum ijs congrederetur, illæ Deos tandem precatae sunt, ne vim Orionis paterentur. Iupiter igitur earum precibus commotus illas interfedera, ut fama est, collocavit, quarum nomina ita recēfuit Aratus in Astronomicis:

ἐπὶ δ' ἐκεῖναι ἐπιρρήδην καλέονται,
 ἕξ οἵαί περ ἰούσαι ἑπόψιαι ὀφθαλμοῖσιν,
 Ἀλκυόνη, Μερόπη τε, Κελαϊνὴ τ', Ἡλέκτρις τε,
 καὶ Στερόπη, καὶ Ταυγέτη, καὶ Πότνια Μαῖα,

Septem illa esse feruntur,

Quamvis sint oculis hominum sex obvia signa:

Alcyone, Meropēque, Electraque, diua Celano,

Taygete, Sterope, praclaro lumine Maia.

Sic & ex illis carminibus patet has fuisse filias Atlantis:

Ταυγέτη τ' ἑρόεσσα, καὶ Ἡλέκτρις Κυανώπις,

Ἀλκυόνη τε καὶ Ἀστέροπη, δὴν τε Κελαϊνὴ,

Μαῖά τε καὶ Μερόπη, τὰς γένετο Φαίδιμος Ἀτλας.

Taygete suaui, nigris Electraque ocellis,

Alcyone, Asterope, pariter diuina Celano,

Et Maia, & Merope; genuit quas splendidus Atlas.

Quas etiam, cum in capite sint tauri, ita ut duæ cornua, duæ nares, duæ oculos designent, alia in medio frontis, ubi pili vertuntur, collocatae sint, Atlantidas appellavit Virgilius in primo Georgicorum, & sole cum scorpione exoriente, in undas cum oppositæ sint demergi inquit in his:

Ante tibi Eoa Atlantides abscondantur.

Fuerunt tamen nonnulli, qui duodecim fuisse Atlantis filias dixerint, & Hyantem fuisse illarum fratrem: qui cum à serpente ictus obiisset, quinque illarum ita eius mortem defleuerunt, ut præ dolore denique mortuæ sint. At Iupiter illarum miseris, dicitur in Hyadas eas mutasse, quarum nomina hæc sunt apud Hesiodum:

Φαιόλη ἢ δὲ Κορωνίς, εὐσέφανός τε κλέρα,

Φαιώθ' ἱμερόεσσα, καὶ εὐδῶρη τανύπεπλος,

νύμφαι, ἃς ἔσθαι καλέουσιν φῦλ' ἀνθρώπων.

Phaolia, siue Coronis, & hinc formosa Cleia,

Phaōz, Eudorez, implexis crinibus auro;

Quas Nymphas Hyadas mortales nomine dicunt.

Alii Ambrosiam siue Coronidem nominarunt, & Eudoram,

&

& Dionen, & Æfilā, & Polyxo: alii Phileto, Thyenen, & Proydilen his addiderunt, quas etiam Bacchi fuisse nutrices crediderunt, & Dodoninas à Dodono Europæ filio nuncuparunt: qui etiam nō ex his, sed aliis parentibus natas arbitrantur, cum alii Erechthei, alii Cadmi filias fuisse putent. Quidam Calypso etiam filiam fuisse putarunt Atlantis. Ac neque numerus quidem Hyadum caret controuersia; quoniam Thales Milesius duas tantum esse putauit, quarum altera Borealis, altera Australis nominaretur: Euripides in Tragœdia quam de Phæthonte scripserat, tres: Achæus autem quatuor, at Pherecydes, sex. Quidam Hyadas putarunt nominatas, quia Dionysum educauerint, qui Hyes dictus est, ut testatur illud Euphorionis:

Ἴη ταυροκέρωτι Διωνύσῳ κοτέσσασα.

Hyæ cornuto Dionysio irata.

Alii à pluuia dictas putarunt, quòd illarum ortus imbrem uernis diebus excitet. Nam certissima sunt illa signa quæ ex ortu Hyadum colliguntur à nauigantibus, uti demonstrauit Euripides in Ione cum ita scribat:

πλειάς μὲν ἤ μεσοπόρου δι' αἰθέρος,
ὅ τε ξιφῆρης ὠρίων. ὑπερθε δὲ
Ἄρκτος σρέφασ' ἔραϊα χρυσήρη πόλω,
κύκλος δὲ πανσέλινος ἠκόντιζ' ἄνω
μηνὸς διχῆρης, γ' ἄδες τε ναυτίλοις
σαφέστατον σημεῖον, ἢ τε φωσφόρος
ἕως διώκασ' ἄστρα.

*Pleias medium vadit secans per æthera,
Ensisifer atque Orion. at de super
Postrema cum polo aureo Vrsa voluitur,
Ac luna plena mensis mediæ circulum
Oppleuit. Hyades nauitis clarissimum
Signum dedere, & proferens lucem simul
Aurora stellas assequens.*

Mentionem fecit Pausanias in Arcadicis de Mæra Atlantis filia, quæ nupsit Tegeatæ Lycaonis filio. Et Hom. de Calypso in 2. Odyss. in his:

θεὰ δ' ἐν δώμασι ναΐης
Ἄτλαντος θυγάτηρ ὀλοόφρονος, ὅς τε θαλάσσης
πάσης βένθεα οἶδεν.

colit atria Diva

*Filia prudentis Atlantis, qui alta profundi
Omnia cognouit pelagi.*

Fama est Atlantem nationibus Hesperii imperasse, habuisse-
que responsum à Themide Parnasia futurum esse, ut à quodam
Iouis filio regno priuaretur, quod testatur Ouid. libro quarto
Metamorph.

memor ille vetusta

*Sortis erat: Themis hanc dederat Parnasia sortem:
Tempus Atlas veniet, tua quo spoliabitur auro
Arbor, & hunc prae det stulium Ioue natus habebit.*

Deinde cum Perseus abscissum caput Medusæ reportaret, pe-
tissetque ab eo ut in hospitium caperetur, reiectus fuit & vi de-
pulsus ab Atlante; quia semper recens in memoria illud ora-
culi responsum haberet. Huic igitur Medusæ caput Perseus o-
stendit ita inquires:

*at quoniam parui tibi gratia nostra est,
Accipe munus ait: lavaque à parte Medusa
Ipse retrouersus squalentia protulit ora.
Quantus erat mons factus Atlas.*

Alii dixerunt, quòd Atlas homo fuit Libycus, qui, ut facilius a-
strorum cursus specularetur, in montem illum solebat ascen-
dere: qui postmodo ab ipso Atlante in propinquum mare per
errorem delapso ac mortuo Atlas fuit appellatus. Polyidus ta-
men dithyrambicus poeta pastorem fuisse ait Atlantem, qui
fuerit in montem sui nominis à Perseo cõuersus. Mentionem
fecit de hoc monte Strabo libro 17. quem esse scribit in Libya
extra columnas Herculis procedenti ad sinistram, qui fuit et-
iam Dyris à nonnullis nominatus. Eius loci incolæ Atlantes
communi nomine dicti sunt, neque vllum proprium nomen
habuerunt. Esse verò Atlantem montem altissimum ita testa-
tur Herodotus in Melpomene: ἔχεται δὲ τοῦ ἀλὸς τέτρα, ἔρος,
τῷ ὀνομα Ἀτλας, ἔσι δὲ σφινὸν καὶ κυκλοτερές πάντι. ὑψηλὸν δὲ
οὕτω δὴ τι λέγεται, ὡς τὰς κορυφὰς αὐτοῦ ἔκ οἴατε εἶναι ἰδέσθαι.
οὐδέποτε γὰρ αὐταὶ ἀπολείπει νέφεα, οὔτε θέρεος οὔτε χιμῶνος.
τῆτο κίονα ἰὲ ἔραν ἔ λέγασιν οἱ ἐπιχώριοι εἶναι. ἐπὶ τέτρα ἰὲ ἔρεος
οἱ ἄνθρωποι ἔτοι ἐπὶ ὄνυμοι ἐγένοντο. *Est at in hoc mari mōs, cui
nomē Atlas: est aut̄ ubiq; per angustus et teres. ita verò sub-
limis esse dicitur, ut ad illius verticē oculi mortaliū perue-
nire*

nire nō possint. Neq; ibi vnquā vel per astatē vel per hyemē
nubes deesse cōsueverunt. Hunc incola cæli columnā esse di-
cunt, in quo monte habitantes homines eodem nomine quo
mons vocātur. Hi populi sunt in extrema parte Libyę ac Mau-
ritanię, qui ex orientem solem conuitiis insectabantur, quōd
iplos, ipsorumque regionem radiis exureret. Sic etiam Pausa-
nias in rebus Atticorum famam esse inquit, quōd mons Atlas
vertice cœlum attingat, tanta est eius altitudo: qui ob frequen-
tiam proceritatemq; arborū, & ob aquarū defluentiuū copiam
interclusus, nemini accessibilis dicebatur. Huius montis situm
ac sublimitatem ita attigit Virgil. lib. 4. Æneidos:

*Oceanus finem iuxta, solemque cadentem,
Vltimus Æthiopum locus est, ubi maximus Atlas
Axem humero torquet stellis ardentibus aptum.*

Qui poeta in eo monte describendo omnia hęc & historicē &
fabulosē, tanquam in descriptione alicuius hominis expressit:

*Iamque volans apicem & latera ardua cernit
Atlantis duri, cœlum qui vertice fulcit:
Atlantis, cinctum assidue cui nubibus atris
Pini ferum caput, & vento pulsatur & imbrī.
Nix humeros infusa tegit: tum flumina mento
Precipitant senis, & glaciē riget horrida barba.*

Ab hoc monte vniuersus Oceanus qui vel extra vel intra colu-
mnas Herculis est in extrema parte Mauritanię, Atlanticum
mare appellatur, quod idem & Rubrum dicitur, vt Herodotus
testatur in Clio: καὶ ἡ ἔξω σιπέων θάλασσα ἢ Ἀτλαντὶς καλου-
μένη, καὶ ἡ ἐρυθρὴ, μία τυγχάνει εὐρύσα. Atque mare illud, quod
extra columnas Herculis est, Atlanticum vocatum idē est
quod & rubrum. quamuis scriptum reliquit Plato in Critia
mare Atlāticum ab Atlante Neptuni filio fuisse vocatum. Hu-
ius finxerunt esse Oceanum socerum, at alii fratrem, quoniam
mare illud Atlanticum & Oceanus multis nominibus pro dif-
ferentiis locorum nominatur. Nam vt in Hesperiiis regioni-
bus Atlanticum, ita apud Septentrionem Boreę expositum,
glaciale dicitur: alii mortuum vocarunt, quoniam sol & tar-
dos & imbecillos radios supra hoc mare transmittit. vbi verò
prius apparet exoriens, Eoum vocatur aut Indicum. Quod ad
Austrium est, Æthiopicum & rubrum nominatur. Cū verò
altissimus sit Atlas mons ille Mauritanię, ita vt vertex cerni

non possit, ac cœlum attingere summo vertice appareat, locus datus est fabulæ, quòd Atlas is qui regnavit in Mauritania, cœlum sustineret, ut ait Æschylus in Prometheo, quem Oceani ita fratrem nominavit:

Ὠκεανὸς. ἔδῃτ', ἐπεὶ μετὰ κασιγνήτης τύχαι
 τείρωσ' Ἀτλαντος, ὃς πρὸς ἐσπερίους τόπους
 ἔθηκε κίον' ἔρανῶ τε καὶ χθονὸς
 ὤμοις ἐρείδων, ἄχθος ἐκευάγκυλον.

Ocean. *Non sic profectò torqueat infortunium
 Atlantis inde fratris, ille pondera
 Solem ad cadentem sustinet prægrandia,
 Cæli columnam, totius terræque onus.*

Hunc montem etiam Homerus columnā nominavit in primo Odyssææ, & unā cum illo alium montem, qui non procul distat à columnis Herculis, ut est in his:

ἔχῃ δ' ἑτε κίονας αὐτὸς
 μακρὰς, αἱ γὰρ αἶψαν τε καὶ ἔρανὸν ἀμφὶς ἔχουσιν.
habet ille columnas

Prolongas, cœlum ac terram fulcire valentes.

Huic Hesperum quoque fratrem nonnulli addiderunt, à quo dicta sit Hesperia, qui cū montem fraternum ascendisset ad sidera speculanda, neque ampliùs apparuisset, creditus est in stellam lucidissimam mutatus de suo nomine vocatam. Alii dixerunt Hesperum fuisse filium Atlantis religione, iustitia, humanitate præstantem, qui à ventis repente raptus è supremis partibus montis, nullibi que inuentus, fabulæ locum dedit, quòd in stellam sui nominis sit conuersus. Atque hæc ea sunt quæ de Atlante memoriæ produntur ab antiquis scriptoribus. Nunc quid hæc significant explicemus.

¶ Atq; illud primū nullo pacto fieri potest, ut Atlas cœlum sustineat, sicuti demonstravit Arist. in 2. lib. cœli, quia si cœlum ut sustineatur indigeat, erit graue. At non est tale, ut multis rationibus ibi ostenditur. Ipse præterea Atlas præ labore aliquādo deficiet, quoniam nihil cum labore est sempiternum. Scriptum reliquit Zetzes histor. i. quintæ Chil. Atlantem Ægyptium, qui multis annis Libyco Atlante fuit antiquior, dictum fuisse cœlum humeris sustinere, quia rerum cœlestium & astronomicarum primus inuentor fuerit apud Ægyptios. Atque illa quæ de Hercule Ægyptio Atlante que dicta sunt ab Ægyptiis,

gyptiis, Græci ad posteriorem & Atlātem & Herculem Alcmenæ filium transferentes fabulis accommodarunt. Dicunt enim cœlum sustentandum Herculi ab Atlante parumper datum fuisse, quia res astronomicas & stellarum motus Hercules ab Atlante didicerit. Idcirco etiam Pleiades & Hyades filia Atlantis dicuntur, quòd ille prior & ipsas stellas, & quas vires exerceant, in rebus humanis obseruarit. Refert Pausanias in Bœoticis Polosum vicum fuisse non procul à Tanagris, in quo Atlas confedisse, & ea quæ sunt sub terra, resque cœlestes accurata diligentia inuestigasse dicitur. Sunt qui dicant Atlantem primum fuisse qui lunæ cursum obseruauerit: quod alii tamen tribuunt Arcadi Orchomeni filio, vnde dicta est Arcadia; quare Arcades ante lunam, vel potius ante lunæ obseruationem (vt ego quidem iudico) gloriantur se natos esse. Alii obseruationem lunæ Endymioni tribuunt, alii Typhoni, inter quos fuit Xenagoras Philosophus, Isacius Libycum Atlantem primum fuisse scribit, qui astrorum motus, lunæque mutationes obseruauerit, quem postea secutus est Thales. Alii dictum esse in fabulis existimant, quòd Atlas pedes in terra habuerit, humeros ad ortum & occasum, caput ad meridiem: quod ait Aristoteles in libro de causis motuum animalium: quia indicabant mundum firma sede indigere, circa quam volueretur: nam per eam sedem transire intelligitur diameter, qui ea quæ supra nos sunt, ab inferioribus disternat. Atlantem igitur & cœlestium & subterraneanarum rerum habere cognitionem putarunt hi, qui axem mundi ita appellarunt, quod & nomen ipsum significat: dicitur enim ἄτλας à particula incrementum aliquando significante & τλήμι *perfero* & *sustineo*, quia indefessus sit axis in mundi machina sustinenda. Columnas esse Atlantis Borealem & meridianum polum quidam censuerunt, quòd ab his cardinibus mūdus sustineri videatur. Atlantis filia Hyades & Pleiades fuerunt, quia post cœli siue axis ortum & stellæ ipsæ natæ sunt. Has ita nominatas quidam putarunt à filiabus Atlantis Libyci peritissimi astronomi, qui ad perpetuam sui memoriam nomina suorum filiorum astris indidit, quod & alii plerique fecerunt, & Conon Ptolemæi tempore Comam vocauit Berenices. Proclus in commentariis quos in Opera & Dies Hesiodi scripsit, omnium sphaerarum animas, viresque

diuinas, illas esse scripsit, quæ Pleiades vocantur: vt Celano Saturni sit anima, Sterope sphaeræ Iouis, Merope Martis, Electra Solis, Alcyone Veneris, Maia Mercurii, Taygete Lunæ: quarum aliæ cum suis planetis, aliæ cum aliis Diis rem habuisse dicuntur, quod Ouid. indicauit lib. 4. Fastorum;

Pleiades incipient humores releuare paternos,

Quæ septem dici, sextamen esse solent:

Seu quòd in amplexus sex hinc Venere Deorum.

Nam Steropen Marti concubuisse ferunt,

Neptuno Alcyonen, & te formosa Celano;

Maiam, atq; Electram, Taygetenque Ioui.

Septima mortali Merope tibi Sisyphæ nupsit.

Pænitet, & facti sola pudore latet.

Cætera multa quæ de his fabulantur antiqui, prætermittenda censui in præsentî, quia ad hanc partem suscepti negotii non attinent. Nunc de Endymione dicamus.

De Endymione.

CAP. VIII.

ENDYMION autem fuit Æthlii filius & Calices. Hic vt scribit Pausanias in Prioribus Eliacis, à Luna fuit amatus, ex qua filias quinquaginta suscepisse fabulantur, cum tamen alii tres tantum filios inquam, Pæonem, Epeum, ac Ætolum, filiam Eurydicen ex Asterodia, vel Chromia, vel Hyperippe illum suscepisse. Habuit filiam præterea Pisam, quæ Pisæ Olympicæ nomen dedit. Habuit Endymion filium etiam Ætolum, à quo Ætolia dicta est, cum antea Hyanthis diceretur, vt ait Demaratus in primo libro de mutatis nominibus prouinciarum & locorum, quamuis alii Mortis, alii Martis eum fuisse filium crediderunt. Huic alium filium addidit Isacius cum ita scribat: † †

Alii dicunt quòd Phthir fuit Endymionis filius, quidam addiderunt illi filium Eleum, quem ex Eurycyda suscepit, qui imperauit Epeis, à quo postea vocati sunt Elei. Hunc aiunt Iouis fuisse nepotem, quippe cum Æthlius Iouis & Protogeniæ fuisset filius; qui munus id à Ioue obtinuit, vt vitæ mortisque sibi esset arbiter, vt traditum est ab Hesiodo, Acæsilao, Pisandro, Pherecyde, & Nicandro in secundo rerum Ætolicarum, & vt scripsit Theopompus in Epopæis. Fertur præterea Iupiter illum in cælum accepisse: quem, cum Iunonem vitare conatus esset, deceptum ab idolo oblato ad inferos de-

destruxit. Fuerunt qui dicant Endymionem fuisse Elidis Regem, atque ob iustitiam in Deorum numerum relatum, mox impetrasse à Ioue ut perpetuò dormiret; quem alij Spartanum, alij Eleum esse crediderunt. Fama est hunc in Latmo Cariæ monte in antro quodam versari solitum, ubi ciuitas erat Heraclæa, ut scripsit Nicander in secundo Europæ. Dicunt Lunam in illud antrum venire solitam, & cum Endymione congregi, quod ita attigit Ouidius in Epistola Leandri:

Non sinit Endymion te pectoris esse seueri.

Fac subeant animo Latmia saxa tuo.

Cicero tamen libr. primo Tusculanarum disputationum perpetuò dormientem Endymionem in Latmo Cariæ monte à Luna adamatum dicit sola oscula Lunæ accepisse, neque unquam experrectum fuisse, cum ita scribat: Endymion verò, si fabulas audire volumus, nescio quando in Latmo obdormiuit, qui mons est Cariæ, nondum opinor experrectus. Num igitur eum curare censēs, cum Luna laboraret, à qua consopitus putatur, ut eum dormientem oscularetur? quod ipsum scripsit etiam Lucianus in dialogo Veneris & Lunæ. Theocritus felicem putauit Endymionem, quia semper dormiret, neque vllas sentiret molestias, cum ita scribat in tertia Æglog.

Ζαλωτὸς μὲν ἐμὶν ὁ τὸν ἀτροπὸν ὕπνον ἰαύων

Ἐνδυμίων.

Inuideo dulci somno, semperq; grauatò

Endymioni.

Atq; tot ferè sunt de Endymione fabulosè ab antiquis tradita:

¶ Nunc quæ causa horum fingendorum fuerit, inuestigemus. Atque primùm scire conuenit multa antiquos ad illustrium virorum perpetuam memoriam confinxisse, quæ postea fabulosis ornamentis vestita ad humanæ vitæ utilitatem & eruditionem fuerunt informata. Sic illa quæ dicta sunt de Endymione, ad perpetuam eius viri memoriam ab antiquis poetis fuerunt ficta. Qui verò magis historicè rem explicarunt, dicunt Endymionem dictum fuisse in eo monte perpetuò dormire, & à Luna amari, quia cum dormiret per diem, per noctem, quo tempore feræ exire solent de suis latebris, ad Lunæ lumen venaretur: neque vnquam per diem videbatur. Alij dicunt primum Endymionem rerum sublimium speculationem inuenisse, cui rei fabulæ locum dedit Luna ob tam varias

luminis formas & mutationes, cum de illa præcipuè cognoscenda esset sollicitus: qui cum noctu his considerationibus esset intentus, somno non fruebatur, at dormiebat per diem. Hic prior, ut testatur Lucianus in Astrologia, Lunæ rationem mortalibus ostendit, sicuti Phaethon deprehendit solis cursum: quæ causa extitit cur Luna illum amasse dicta sit, ut testatur Plinius in libro secundo. Non defuerunt tamen qui Endymionem hominem segnem, ac somno desidiamque deditum fuisse putarint, unde in illos qui sunt huiusmodi conuenit id dictum, Somnus Endymionis: in illos enim conuenit, qui negligenter adeò aliquid faciunt, ut dormire videantur. Neque mirum videri debet Endymionem virum Astronomiæ peritum, & in considerandis stellarum cursibus diligentissimum, ab illis segnem & voluptarium fuisse creditum: cum etiam Æneas, quem nonnulli tantopere extollunt laudibus, ut bibax & gloriosus & iactabundus ab Apolline carpatur apud Homerum in lib. vigesimo Iliadis:

*Αινεία Τρώων βασιφόρε, πᾶσι ἀπέλαϊ,
τὰς Τρώων βασιλεύσιν ὑπέχεο οἰνοποτάζων,
Ænea, Troium ductor, quò grandia facta,
Qua Reges inter, replet aq̄ue pocula letus
Pollicitus fueras?*

Quæ res fortè causa fuit cur Æneas Veneris & Anchisæ filius creditus sit. Me tamen non præterit alios fuisse, qui pastorem fuisse Endymionem putarint, qui nocturnis pascuis delectaretur, cum alij pastores clausos greges in stabulis haberent: atque cum huius greges magnopere pinguescerent, fabulæ datus est locus, quòd Luna eius amore capta illud Endymionis gregibus donaret. Hunc mortuum esse & sepultum apud se testati sunt Elei, qui insigne sepulchrum illi erexerunt. Nihil aliud autem per hæc significatur, quàm diligentiam omnibus in rebus esse vtilem, cum maximè Dei auxilium iis præcipuè præsto esse soleat, qui & ipsi non sint desides, & illud suppliciter implorauerint. Nam certè quidem Deus non fauet desidiam. At Endymione relicto de Fortuna dicamus.

De Fortuna. CAP. IX.

DE Fortuna, quæ maximè omnium Deorum in quotidianis sermonibus nominatur, & penes quam omnes humanæ vitæ mutationes, omneq; facultatum, & honorum, & ami-

& amicitiarum, & commodorum arbitrium esse creditur, nihil neque certum, neque vna multorum scriptorum voce confirmatum habemus, nisi quod rerum omnium sit inconstantissima, neque vilo in loco diutiùs potest consistere. Homerus in hymno quodam in Cererem illam fuisse Oceani filiam inuit, & testatur Pausanias in Messeniatis, quippe cum illam etiam cum reliquis filiabus Oceani cum Proserpina colludentibus connumeravit, quam Tychen Græci appellant, quorum carminum hæc est sententia:

*Vna omnes Vario per præta comantia flore,
Candida Leucippe, Phanoque, Electraque, Ianthe,
Melobosisq, Tyche, Ocyrhoe præsignis ocellis.*

Orpheus in hymno quem scripsit in Fortunam, illam natam fuisse à sanguine ait in his:

*αἰματος ἐκ γειγῶσεν, ἀπὸ σμαχῶν θυχὸς ἔχουσα.
Sanguine progeneratam, & inexpugnabile nimen.*

Quamvis scripsit quidam quod ante Homeri tempora nemo de Tyche mentionem fecit antiquior poeta; neque Hesiodus quidem, qui Deorum omnium ortus conscripsit, de Fortuna meminuit omnino. Est enim recens, ut ita dixerim, & Homeri inuentum, Fortuna, quam permulti scriptores post Homeri tempora nobilitarunt. Nam siue ante ea tempora nominata fuit, nullum nomen obtinuit: siue ab Homero primo, certè post eius tempora, vires assumpsit. Hanc ferunt res humanas sursum ac deorsum subvertere pro suo arbitrio, hanc in singulos homines ius habere, hanc ciuitates, hanc regna, hanc amicitias euertere cum libuerit, hanc omnia illa euersa & iacentia erigere, opulentia, hominumque frequentia replere, & florentissima efficere. Quare si quid prosperum, si quid ex voto, si quid felix ex obscuris causis eueniat; aut contra, si quid turbulentum, molestum, calamitosum contingat: id totum Fortune tribuitur, velut ex his carminibus intueri licet, quæ sunt in Agamemnone actu apud Senecam Tragicum:

*O regnorum magnis fallax
Fortuna bonis, in præcipiti
Dubioque nimis excelsa locas.
Nunquam placidam scepra quietem,
Certum se suum tenuere diem.
Alia ex aliis cura fatigat,*

Vexatq; animos noua tempestas.
 Non sic Libycis Syrtibus equor
 Furit alternos voluere fluctus,
 Non Euxini turget ab imis
 Commota Gadis unda, niuali
 Vicina, & bi cœruleis
 Immunis aquis lucida versat
 Plaustra bootes.

Ut precipites Regum casus
 Fortuna rotat! metui cupiunt,
 Metuiq; timent; non nox illis
 Alma recessus prabet tutos,
 Non curarum somnus domitor
 Pectora soluit.

Atque ut vno verbo dicam, hæc vna rerum omnium domina
 fuit existimata, ut ait Euripides in Hecuba:

ὦ Ζεῦ, τί λέξω; πότρεά σ' ἀνθρώπους ὄραν;
 ἢ δόξαν ἄλλως τήνδε κεκτῆσθαι μάτῳ
 ψυδῆ, δοκῶντας δαιμόνων εἶναι γένος,
 τύχῳ δ' ἐπὶ πάντα τῶν βροτοῖς ἐπισκοπεῖν;
 Dicam viros te Iupiter ne cernere?
 An frustra eos inuasit illa opinio,
 Quòd & spiam sit fortè demonum genus,
 Fortuna cuncta cum regat mortalia?

Alij tantam vim facultatemque fortunæ tribuerunt, ut vitam
 omnium mortalium fortunæ ludum esse crediderint, sicuti
 scriptum reliquit Palladas in his carminibus:

παίγνιόν ἐστι τύχης μαρόπων βίος, οἰκτρὸς ἀλήτης,
 πλῆτ' καὶ πενίης μασόθι ῥεμβόμυθος.
 καὶ τὲς μὲν κατὰ γαστρά πάλιν σφαιριδὸν αἰείρῃ·
 τὲς δ' ἀπὸ τῶν νεφελῶν εἰς αἶδ' ἰω κατὰ γῆ.
 Vita hominum ludus Fortuna est, & miser error,
 Inter pauperiem nauigat, inter opes.
 Atque pila in morem nunc hos ad sidera tollit,
 Elatos & nunc tartara ad ima iacit.

Quamuis idem postea Euripides factus sanioris mētis, vel mi-
 nùs insanam personam introducens in Electra, Fortunæ auto-
 res & moderatores Deos introduxit, illamq; Deorū ministrā:

θεῖς μὲν ἤγ' ἔπρωτον ἠ' ἑκτ' ἀρχὴν τύχης

ἀρχηγίτας τῆσδ', εἶτα καὶ ἐπαίνεσον
τὸν τῶν θεῶν τε, τῆς τύχης θ' ὑπερέτιω.

Deosputato Electra fortuna prius

Istius autores fuisse, postea

Laudato Fortune ministrum me, & Deum.

Scriptum reliquit Pausanias in Achaicis Fortunam vnam esse
è Parcis, quæ potentia cæteras sorores antecelleret. quare &
Orpheus illi vniuersæ vitæ humanæ potestatem & administra-
tionem ita tribuit:

ὅτι σοὶ γὰρ βίωτος θνητῶν πεμποίκιλος ἔστιν.

Ipsa regis variam mortalem numine vitam.

Hanc potentissimam & rerum omnium moderatricem signi-
ficauit Demosthenes in his in oratione ad epistolam Philippi:
μεγάλη γὰρ ῥοπή, μᾶλλον δὲ τὸ ὅλον, ἢ τύχη ἐστὶ πρὸς ἅπαντα
τὰ τῶν ἀνθρώπων πράγματα. *Magnum enim quid est mo-
mentum rerum, vel potius totum est Fortuna ad omnia ho-
minum negotia.* Cùm de illa mentionem fecisset Homerus,
non tamen tantum autoritatis potentiæque tribuit, quantum
posterorum plerique, quippe cùm Diis cæteris propria officia
concessisset. Sequentibus postea temporibus quidquid fieret,
cuius causa esset occulta, illud Fortunæ imputari cœpit: quare
Plutarchus in libello de fortuna Romanorum multa cogno-
mina ab euentu illi indita fuisse memorat. Illud autem idcirco
contigit, quia multa sũnt fortuna sapientiæ perfimilia, vt est
apud Athenæum in carminibus Ionis, quorum hæc est sen-
tentia:

Longissimè à sapientia Fors dissidet:

Sed multa perficit tamen simillima.

Theognis omnium bonorum & malorum, diuitiarumque &
paupertatis autorẽ Iouem esse credidit, quamuis illa tam præ-
clara Fortunæ Orpheus tribuerit: quare videtur Theognis nul-
lam esse Fortunam in his existimasse:

Ζεὺς γὰρ τοι τὸ τάλαντον ἐπιρρέπει ἄλλοτε ἄλλω·

ἄλλοτε μὲν πλατύνει, ἄλλοτε δ' ἔδεν ἔχειν.

Jupiter huc illuc interdum pondera flectit,

Nunc dat diuitias, nunc dat habere nihil.

Quare præclarè scriptum est à Iuuenale stultè inter Deos col-
locatam fuisse Fortunam. Nam si prudentia potius, quàm te-

meritate quadam & cæcitate mentis res humanæ gubernarentur, oblitesceret penitus è mentibus hominum Fortunæ nomen: fieretque sibi quisque illa Fortuna, quam sibi parasset, neque magnopere vel de occulta potentia siderum, vel de Dei clementia ac providentia, vel de occultis naturæ causis quæremur, cum quis agit inconsideratè: multaque propter suam patiatur insciētiam, ut nos aliquādo lusimus in quadam epistola his versibus, ad clarissimum virum Petrum Sanutum missa:

*Aut tam occulta Via est prudentia, & alta futura
Ut solis sit nota Deis series: ratione*

Et trahitur certa Venturi temporis ordo.

Aut si non fleclit mentes Vis aetheris alti, &

Ingenium sit cuique suum Fortuna: miselli

Erramus ex æt terra caligine mersi.

Nec quicquam rectum certa ratione modoq̄

Conamur, & lut in tenebris erramus, & ipsa

Inscitia à nobis fatorum creditur ordo.

Deteriora capi contingit, at optima sordent,

Candida nigrescunt, nigrantiaq̄ alba videntur.

Sed quòd inscitia mentibus hominum insidet, sæpius illi admonendi sunt, quòd

Nullum numen abest, si sit prudentia: sed te

Nos facimus Fortuna Deam, cæloq̄ locamus.

Sapientissimè igitur Bupalus opinionem hominum secutus, ut est in Messeniæ Paulaniæ, ædificandis templis, fingendisque simulachris ingeniosus ac solers, Fortunæ signum apud Smyrnæos omnium antiquorum primus effinxit: cuius capiti polum imposuit, cum altera manu vocatæ Amaltheæ cornu teneret. Neque aliud Archilochus significare voluit, qui anum dextra flammam, at sinistra manu aquam gestantem effinxit, nisi fortunam eandem bonorum & malorum cellariam: quæque donet felicitatem, eandem & calamitates afferre. Nam cum perditis & omni flagitiorum genere contaminatis hominibus facultates plerumque obueniant, multiq̄ viri boni sint inopes, Fortuna cæca, & inconsiderata, & inconstans, & ebria ac titubans dicta est, ut patet ex his apud Ovidium in libro 2. de Ponto:

Pasibus ambiguis Fortuna volubilis errat,

Et manet in nullo firma tenaxq̄ loco.

Nam

Nam malus est dæmon planè credita Fortuna, cui omnia hominum stultorum deliria ab antiquis attributa sunt, quæ ad naturam ingeniumque brutorum propius accederent. Sic etiam Palladas inquit in his carminibus:

ἔ λόγον, ἔ νόμον οἶδε Τύχη, μερόπων δὲ τυραννῆϊ,

τοῖς ἰδίοις ἀλόγως ῥθύμασι συρομένη.

μᾶλλον τοῖς ἄδικοις ῥέπει, μισεῖ δὲ δικαίους,

ὡς ἐπιδεδυμένη πῶς ἀλογον δούχων.

Improbam non nouit leges Fortuna modumque,

Sed semper, quò fert impetus, illa ruit.

Illam odit plerumque bonos, blanditur iniquis,

Et monstrat quæ sint roborastultitiæ.

Qua de causa fuit existimata à poetis super rota quadam perpetuò circumuolui, ita ut nunquam in eodem loco diutius peristeret, ut in eo versu significauit Tibullus in 1. Elegiarum:

Versatur celeri Fors leuis orberota.

Et Ouidius secundo de Ponto:

Scilicet indignum inuenum rarissime ducis

Te fieri comitem stantis in orbe Deæ.

Quod ideo fictum est, quoniam non solum ea quæ bona hominum sunt, assiduè subuertuntur: verum etiam quia confiliorum incerta est ratio, cum multa sint quæ nullo pacto præuidere possimus, ut nos in quadam epistola lusimus his versibus: quam ad clarissimum & integerrimum causidicum, singularisque eruditionis & integritatis virum Philippum Tertium cognomine aliquando misimus;

Non dum onerat aratis cum staret vincula sereno

Æthere, & insani tacite pellacia ponti

Alliceret puppes, quoties retinacula nautas

Inuitos tenuere, suis ubi compedis arcta

Demeret Hippotades rapidis iam vincula venturi

At contra: quoties qui vincula frementibus undis

Soluerunt, vastum nimbis tollentibus æquor,

Mittit pacatis sulcarunt alta procellis?

Hanc Deam cum cæcam finxissent antiqui, in curru vehi solitam dixerunt, qui ab equis cæcis trahebatur, ut ait Ouidius in epistola ad Liuiam:

Fortuna arbitriis tempus dispensat ubique,

Illam rapit iuuenes, corripit illa senes.

*Quaę, ruit, furibunda ruit: totumq; per orbem
Fulminat, & cæcis cæca triumphat equis.*

Nullus est omnium Deorum, qui tot conuitia, tot lamentationes, tot querelas mortalium in se audiat: quam ab hominibus tanquam scopum contumeliarum, ne de diuina administratione tam nefariè pro stultitia nostra quereremur, introducta fuisse iudico. Hanc cæcam, hanc stultam, hanc temerariam, hanc leuissimam, hanc amentium parentem, hanc bonorum nouercam appellarunt. Huic pro bene acceptis perraræ sunt gratiarum actiones, at frequentissimæ pro calamitatibus contumeliæ & obiurgationes. Hæc eadem tantum existimationis, tantumque imperium ab Homeri temporibus accepit, ut Iupiter de cælo ab ea propè fuerit detrusus, omnemq; rerum administrationem & sceptrum ipsum è manibus illa Ioui propè extorserit, sicut crediderunt insulsi homines.

¶ Atque ut summatim dicam, nulla alia de causa excogitatum fuisse Fortunæ nomen ab antiquis crediderim, nisi ut hominum lamentationes à summi Dei cogitatione ad inane nomen, & ad numen quod nusquam existeret, diuerterent. Nam cum quid aduersum accidit, illud diuino consilio euenire constat, cum omnia à Deo proueniant. Quod si homines omnes sapientes essent, facilè cum eo viro optimo dicerent: Si bona de manu domini accepimus, quare non & mala sustineamus? at quoniam pauci sunt sapientes, cum pro acceptis malis doleamus, non ne præstat de vano nomine Fortunæ, quam de diuina prouidentia queri? inde fit ut quibus res è sententia succedunt fortunati dicantur, cuiusmodi dicebatur Timotheus ille Atheniensis, quem dormientem fingeabant pictores, ac Fortunam illi vrbes, tanquam pisces in retia impellentem, at de Fortuna satis, nunc de Apolline dicamus.

De Apolline. CAP. X.

FVIT Apollo, ut diximus, Latonæ Iouisque filius, siquidem Latona à Ioue cõpressa vno partu Apollinem & Dianam peperit, ut ait Hesiodus in Theog.

*Λητώ δ' ἀπὸ Λωνᾶ καὶ Ἀρτέμιν ἰοχέαιραν,
ἰμερόεντα γόνον πᾶσι πάντων ἔρανείωνων,
γείνατ' ἄρ' αἰγόχοιο Διὸς φιλότῃτι μεγῆισα.*

At Phœbium peperit, peperit Latona Dianam,

Pignora

*Pignora cunctorum qua sunt clarissima diuūm,
Calicolū regi magno coniuncta tonanti.*

Quare Apollo ita gloriatur apud Ouidium, se è Ioue natū esse:

mibi Delphica tellus,

Et Claros, & Tenedos, Panoῖα ἄγε regia seruit;

Iupiter est genitor.

Herodotus autem in Euterpe non Iouis, at Dionysi filios fuisse Apollinem & Dianam scribit in his: *Ἀπόλλωνα δὲ καὶ Ἀρτέμιν, Διονύσει καὶ Ἴσιος λέγουσι εἶναι παῖδας· Λητῶ δὲ τροφὸν αὐτοῖσι καὶ σώτῆρα γενέσθαι. Apollinem ac Dianam Dionysi & Isidis filios esse aiunt: Latonam ἄγε illorum fuisse nutricem cum illos seruauerit.* Nā Latona cum esset vna ex octo Dijs Ægyptiorum, à Cerere depositum apud se Apollinem seruauit, cum in insula Plote siue natante ab impetu Typhonis Osiridis filios quærentis protexisset. Hos filios qui Latonæ attribuant, in Delo peperisse dicunt, vt testatur Cicero in actione 3 in Verrem. Postridie cum spoliatū fanum viderent ij, qui Delū incolebant, grauiter ferebāt: est enim tanta apud eos eius fani religio, vt in eo loco ipsum Apollinē natum esse arbitrentur. Atque Homerus hymnographus in Delo palmę arborem fuisse inquit, quę ostendebatur, cui innixa Latona Apollinem peperit, vt est in his:

κεκλιμένη πρὸς μακρὸν ὄρος, καὶ κύνθιον ὄχθον,

ἀγχιτάτω φοίνικος, ὑπ' Ἰνώποιο ῥεέθροισ.

In monte excelso deflexa, in vertice Cynthi,

In ora ad primas ripas, palma ἄγε propinqua.

Et Ouidius in Epistola Cydippes:

Mirror & innumeris structam de cornibus aram,

Et de qua pariens arbore nixa Dea est.

Nam Herodotus in Euterpe multas arbores palmarum in insula Plote vocata fuisse scribit, & templum Apollinis magnificentissimum, & aras tergeminas, & arbores tum fructiferas, tū etiam steriles permultas. Plutarchus in vita Pelopidæ in ciuitate Tegyra natum fuisse Apollinem scribit, ibiq; esse duos fontes, quorum alter Palma, alter Oliua dicitur: montem ἄγε Delum nomine, atq; illa quę de Tityo ac Pythone dicuntur, possunt omnia ad hunc ortum perducī. Sed vt res magis perspicua sit, verba Plutarchi ascribenda duxi: *μικρὸν δὲ ὑπὸ τὰ ἔλη, γέως ἐστὶν Ἀπόλλωνος Τεγυραίου, καὶ μαντεῖον ἐκλελημμένον οὐ*

πάνυ πολὺν χρόνον, ἀλλ' ἄχρι τῶν μηδικῶν ἠκμαζε, πρὶν προσφαι-
 τείαν εἶχεκράτης ἔχοντας. ἔνταῦθα μυθολογεῖσι τὸν θεὸν γενέσθαι·
 καὶ τὸ μὲν πηλοσίων ὄρος, ἀήλος καλεῖται, καὶ πρὸς αὐτὸ καταλή-
 γουσιν αἱ τῆς μέλανος καταχύσις. ὀπίσω δὲ τῆς ναῦ, δύο ῥήγνυνται
 πηγαὶ, γλυκύτητι καὶ πλήθει καὶ ψυχρότητι θαυμασοῦν ἰσχύος·
 ὧν τὸ μὲν φοίνις, τὸ δὲ ἐλαίαν ἄχρι νῦν ὀνομάζουσι, ἐφ' ἣν με-
 ταξὺ δυεῖν, ἀλλὰ ῥείθρων, τῆς θεῆς λοχευθείσης. *Nec longè hinc
 sanè distat Apollinis Tegyrai templū & oraculū non multo
 iā tempore euersum, quod & saepe ad Medorū bellum cū prae-
 deret summa rerū Echecrates vaticinijs ac respōsis floruit.
 Hic fabulātur Deū natū esse, cui loco finitimus est mōs De-
 lus nominatus, ad cuius montis radices vnde Melanis fluuij
 cessant. Post ipsum templū gemini fontes scatent, suauitate
 aquarū, & copia, & frigore mirabiles: quorum alterū Pal-
 mam, alterū Olivam nomināt his etiam temporibus. Neque
 verū quidē est quòd inter duas arbores, sed inter duo fluen-
 ta vteri pondus Dea deposuerit.* Multos fuisse Apollines scri-
 bit Cic. lib. 3. de natura Deorū his verbis: Apollinū antiquissi-
 mus is, quē paulo antè ex Vulcano natū esse dixi, custodem A-
 thenarum. Alter Corybantis filius, natus in Creta: cuius de illa
 insula cū Ioue ipso certamen fuisse traditur. Tertius Ioue natus
 & Latona: quē ex Hyperboreis Delphos ferūt aduenisse. Quar-
 tus in Arcadia, quē Arcades Nomionem appellant, quòd ab eo
 se leges ferūt accepisse. Atq; cū tot Apollines fuerint, reliqui
 omnes silentur, omnesq; res aliorū gesta ad vnū Apollinē La-
 tonæ & Iouis filiū referuntur. Hic multos filios habuisse dici-
 tur è varijs mulieribus: ex Æthusa Neptuni filia Eleutherū sus-
 cepit, è Corycia nymphea Lycorum, è Thyia, vel, vt aliis magis
 placet, è Melæne filia Cephissi Delphum, ex Acachallide Phy-
 lacidem, & Philandrum & Naxum, è Cyrene nymphea Aristeū:
 ex Euadne Iamum vatem, à quo Iamidæ apud Pisam vatici-
 nabantur in Olympicis pelles victimarum in ignem iacien-
 tes, quòd alii maluerunt fieri è sectione, si recta fieret: Chero-
 nem è Thero Phylantis filia, è Chrysorte Coronum, Eutno-
 cum è Cyrene, ex Atria Cleochi filia siue Ægea Miletum, à quo
 dicta est vrbs, & Oaxum, à quo Oaxia, & Arabum, à quo Ara-
 bia: ex Babylonia & Garamantem, Ismenium, & Acrephum à
 quo Acrephia vrbs Bœotiae; futurus erat pater etiam è Casta-
 lia, nisi in fontem euauisset: è Syllide nymphea, Xeuxippum:

ex Asterie, Idmonem: è Sinope, Syrum: è Dia Lycaonis, Dryopem: è Manto, Mopsum: è Melia Oceani, Tænarum vatem ac diuinatorem & Ismenium: è Calliope, Orpheum & Hymenæum & Ialemum, vt ait Asclepiades in sexto Tragicorum: ex A-cachallide Delphum, qui nomen dedit Delphis vmbilico totius orbis terræ. nam fabulati sunt antiqui Iouem cum vellet medium atque vmbilicum terræ inuenire, alteram aquilam ab oriente, alteram ab occasu pari velocitate emisisse, iussisse-que illas rectà & è regione conuolare, quæ cum in Delphos denique conuenissent, ibi ad sempiternam facti memoriam aurea aquila dicata est. è Chione, Philammonem. amauit etiam Rhodiam virginem, quæ nomen dedit insulæ. suscepit Megareum, à quo Megara. & ne singulis matribus ab ipso Apolline factis numerandis diutius immorer, Linus, Philisthenes, Iamus, Laphitus, Anius, Argeus, Ilaira, Psyche, Philemon, Pythæus, Garamantes, Actous, Branchus, Nomius, Eurynome, Dorus, Laodocus, Polypetes, alii-que complures dicuntur fuisse Apollinis filii, & Chius ex Anathippe, à quo insula vocata fuit. amauit & Bolinam nympham, quæ fugiens eius impetum se in mare proximum abiicit, atque Apollinis miseratione immortalis est facta non procul à Drepano promontorio. è Peneo Oceani & Tethyos, à quo fl. dictus est Thessaliæ, & Creusa natus est Hypseus & Stilbe, de qua Apollo filios Lapithem & Centaurum procreauit. Lapithes ducta Orsinome Phorbantem & Periphantem suscepit, qui cum in regnum successissent, omnes suos populos à patre nominarunt Lapithas. Fuit autem Æsculapius omnium filiorum Apollinis celeberrimus, quem Iupiter fulmine confecisse dicitur, quia mortuos per medendi peritiam in vitam reuocaret. Id grauius ferens Apollo cum vlcisci non posset Iouis in se iniurias, omnem iræ impetum conuertit in Cyclopas, quos, quia fulmina Ioui fecissent, sagittis confecit. Ea re indignatus Iupiter Apollinem è cælo relegauit. Quod ita scripsit in Argonauticis Orpheus:

Ἀδμητος δ' ἀφίκανε φεραίοθεν, ὃ ποτε παῖδ'
 θετεύων ὑπόφικε· Διὸς δ' ἠλεύατο μῆνιν,
 οὐνεκά τοι κύκλωπας ἀμαμακέτοισιν οἴσοις
 ἐν φθιτοῖσιν ἔτευξε, Ἀσκληπιοῦ ἐίνεκα λώφης.
Inde Pheris Admetus adest: seruiuit Apollo

Huic olim, cuperet vitare is cum Iouis iram.

Cyclopas quoniam confecerat ille sagittis,

Atque neci dederat Asclepi pignoris ergo.

Inde demissus ac exul errabundus mortalium calamitatibus factus est obnoxius, ut testatur Lucianus in dialogis mortuorum. Hic idem Deus propter inopiam rerum omnium victui necessariarum mortalis omnium miserrimus factus operam suam Admeto Thessaliæ Regi pascendis armentis concessit. Vel, ut alii maluerunt, datus est in seruitutem Admeto, qui, quoniam oves paut, vocatus fuit Nomius & Agreus, de quo ita Pindarus in Pythicis:

καὶ ἀγνὸν ἀπόλων

ἀνδράσι χάσμα φίλοις,

ἀγχιστον ὀπάονα μῆλων.

Et clarum Apollinem

Viris latitiam amicis,

Propinquum custodem ouium.

à quo magnopere dicitur fuisse amatus contracta postmodo non vulgari amicitia propter bonitatem ingenij & industriam ipsius Apollinis. Huic eodem die natus Mercurius vesperi boues surripuit, ut est in hymno Homeri in Mercurium:

ἠῶος γεγονὼς μέσῳ ἡματι ἐκιδάριζεν

ἑσπέριος βοῦς κλέψεν ἐκυβόλα ἀπόλωνος.

Editus is mane est, cytheram pulsauit eadem

Luce, boues Phæbo celauit vespereraptos.

Deinde cum quereretur Apollo, Mercuriumque minis terrere conaretur, ut boues per furtum raptas sibi restitueret, idem Mercurius pharetram etiam surripuit: qua re cognita coactus est ridere Apollo, ut ait Horatius in 1. Carminum:

Te boues olim nisi reddidisses

Per dolum amotas, puerum minaci

Voce dum terret, viduus pharetra

Risit Apollo.

Cum Pindarus oves, alii boues pauisse Apollinem inquam, Callimachus tamen in hymno in lauacrum Apollinis equas illum pauisse asserit in his.

φοῖβον καὶ νόμιον κικλήσκοντο ἐξ ἔτι κείνο

ἐξ ὅτ' ἐπ' ἀμφρυσῶ ζευγίτιδας ἔτρεφεν ἵππους.

Dixerunt Nomium Phæbium, ex quo tempore ad vndas

Am-

Amphrysi Deus egit equas pastum ille iugales.

Qua de causa habitus est Deus postea pastorum vnà cum Pale, vt ait Virgilius in Ægloga quinta:

Ipsa Pales agros, atque ipse reliquit Apollo,

Et in tertio Georgicorum:

*Tu quoque magna Pales, & te memorande canemus
Pastor ab Amphryso.*

Huic lupus sacer existimatur, quia cū infestum sit animal gregibus & armentis, Apollinis tamē armento pepercerit. Ast ego crediderim, vt inimicum animal maectari solitum armentorum Deo, eadem causa qua sus Cereri & caper Baccho immolantur. Alii crediderunt ob rapacitatem sacratum fuisse, quia calor rapacitas per illum significatur, sicut coruus eidem erat sacratus ob diuinationem pluuiarum & serenitatis, cū nunc clara, nunc rauca voce vteretur pro mutationibus temporum. Arati tamen enarrator ob præstantissimum oculorū acumen sacrū Apollini perspicaci existimari censet. Sic enim inquit: ὡς γὰρ ἐκεῖνος μακρόθεν ὦν ὄραν δῶαπι, ἔτω δὴ καὶ ὁ λύκος ὄξυδερκής· καὶ διὰ τὸ ὄξυδερκής αὐτῷ, προσήρμοσαν αὐτὸν τῷ Ἀπόλλωνι. *Vt enim ille cū procul extiterit, tamen potest perspicere. sic lupo magnum est aciei acumen: qui etiā quoniā est perspicax, Apollini sacer putatur.* Hic idem Deus mox cū ad Eurotæ ripas in Sparta Hyacinthi pueri amore captus disco certaret, Hyacinthum imprudens occidit, vt ait Ouidius libro mutationum 15. atq; ita Nicander in Theriacis:

*Ψιλωθρον, καρπόν τε φιλοθρήνην ἔακίνθη,
ὃν φοῖβος θρήνησεν, ἐπεὶ ῥ' ἀεκέσιος ἔκτα,
παῖδα βαλὼν προπάροισεν Ἀμυκλαίου ποταμοῖο,
πρωθήβην ἔακίνθηον, ἐπεὶ σόλος ἔμπεσε κόρη
πέτρῃ ἀφαλόμυθος, νέατον δ' ἤραξε κάλυμμα.*

Psilothrum, fructum miserabilis atque Hyacinthi,

Quem Phæbus luxit, quod nolens fortè cecidit

Inuadens puerum prima lanugine malis

Florentem gelidas Amyclei ad fluminis undas.

Hic etenim saliens percussit tempora doctus,

Temporis & fregit puero ferus ossa tenelli.

Hac de causa profugus è Sparta ad Laomedontē dicitur Troiā confugisse, qui tum fortè mœnia ciuitatis extruenda curabat: ibi Apollo vnà cū Neptuno, cū ambo rerum necessariarū

inopia laborarent, suam operam pro promissa mercede Laodoni locarunt lateres componentes. Non tamen tantam mercedem ceperunt, quanta sibi promissa fuerat ab illo Phryge. At Ovidius non manibus Apollinis extructa fuisse mœnia Troiana scribit in epistola Paridis, sed per sonum lyrae: quam dum tractaret, saxa se sua sponte ait cōcinnè accommodasse. Ita enim inquit:

Ilion aspicias, firmat aq; turribus altis

Mœnia Apollinea structa canore lyra.

Neque solùm extruendis muris Troianis cæmentum & lateres Apollo contrectauit, sed etiam opem tulit Alcathoo in extruendis muris labyrinthi, vt testatur Pausanias in Atticis ex omnium Megarensium opinione. Vbi etiam saxum ostendebatur, super quod citharam deposuit Phœbus, cum esset opus aggressurus: quod saxum si lapide percuteretur, citharæ sonum emittere per aliquod tempus consueuisse dictum est. Non defuerunt sanè qui dixerint Apollinem fuisse Arcadum Regem: qui cum seuerius imperaret, pulsus fuit à suis ciuibus, & ex altissima imperii dignitate ad priuatam vitam, tanquam è cœlo in terram deiectus, ad Admetum Thessaliæ Regem confugerit: qui illi concessit, vt ijs populis, qui circa Amphrysium fluuium habitabant, imperaret. Inde pastor apud eum annum Admeti fuisse dicitur, cum Reges antiquitus & gubernatores ciuitatum *πιμένες* siue pastores dicerentur, ad custodum pecudum similitudinem: quia non minus utilitatem suorum Reges antiqui procurabant, atq; vel pastores pecudum, vel patres filiorum. Inde Homerus etiam ex antiqua illa consuetudine Reges ac principes populorum, *πιμένες λαῶν* vocat. Hæc igitur nominis consuetudo cum ab eis qui curant armenta translata sit, postea locum dedit fabula. Herodotus in Euterpe omnes illos qui ab Ægyptijs Dijs habitati sunt, regnasse apud Ægyptios ostendit, atque inquit eorum omnium postremum Orum Osiridis, quem Apollinem Græci vocarunt, imperasse, vt est in his: τὸ δὲ πρότερον τῶν ἀνδρῶν τούτων, θεοὺς εἶναι τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ ἄρχοντας, οὐκ ἔοντας ἄμα τοῖσι ἀνθρώποισι. καὶ τούτων αἰὲν ἓνα τὸν κρατέοντα εἶναι ὕστατον δὲ αὐτῆς βασιλεῦσαι ἔρον τὸν Ὀσίριος παῖδα τὸν Ἀπόλλωνα ἔλληνες ὀνομάζουσι. τοῦτον καταπαύσαντα τυφῶνα, βασιλεῦσαι ὕστατον Αἰγύπτου. *Atque prius horum hominum*

Ἄλλος

Deos fuisse illos, qui regnauerant in Aegypto, qui non amplius inter mortales degerent: inter quos vnus fuit semper, qui reliquos autoritate anteciret. Postremus autem omnium regnauit Orus Osiridis filius, quem Graeci vocarunt Apollinem. Est enim Osiris Bacchus, vt dictum est. Dicitur est Apollo, cū boues Admeti custodiret, ocii pertæsus citharā inuenisse, vt ait Pausanias in priorib. Eliacis, cūm lyrā Mercurius inuenerit, vt dicetur. Fertur idē fuisse musicae & vaticiniorum inuentor, vt est in primo Metamorphoseon Ouidii:

Iupiter est genitor: per me quod erit q̄, fuit q̄.

Est q̄, patet: per me concordant carmina neruis.

Perutile sanè & præclarum inuentum fuit Apollinis musica, quæ tāquam solatium quoddam, & ad obliuionem humanarū calamitatū remedium, quibus vita hominū vndiq; sepra est, fuit inuenta. verūm illā nunc magis effœminarunt quam conueniebat, vt chromaticum melos adhibuerunt ad demulcendos animos: nunc magis virilem fecerunt: nunc ex his ambobus modulis fecerunt permistam: sicuti requirebat rerum presentium ratio. Neq; rudis omnino aut inurbanus habitus est, qui musicae non fuisset ignarus. Alius fuit musicae modus, cūm per numeros animi in bellum essent incitandi, alius modulus fuit in conuiujs, alius inter Deorum sacrificia. Qui enim modulus rectè cognouerit, & quibus ex numeris componantur singuli, ille facilè ad omnia tempora musicam rationem accommodabit. Fuerunt hac ipsa de causa Musæ in eius tutela creditæ, quarum & dux & pater Apollo fuit existimatus. Fabulantur Linum Amphimaro Neptuni filio & Vrania genitum fuisse: qui cūm omnes mortales gloria musicae antecelleret, ab Apolline, cui se cantu conferebat, fuit extremo supplicio affectus, cui etiam parentant ante sacra Musarum. Fuit etiam Linus Apollinis & Terpsichores filius: vel, vt alii maluerunt, Vrania & Mercurij, qui fuit ab Hercule cithara occisus, cuius discipuli fuisse memorantur Thamyras, Orpheus, Hercules. Hic natus est Thebis, vt in primo libro disciplinarum scripsit Hermodotus Platonius, qui cūm fuisset poeta præstantissimus, scripserat de mundi generatione, cuius in initio dixit omnia simul esse genita: atque idem scripsit de lunæ & solis cursu, deq; generatione animalium. scriptum reliquit Dio in tertia compositione, Linum alium natū esse ex Apolline & Psam-

mate nymphea, quam alij neptem, alij filiam fuisse Crotopi assererebant: quæ cum ex occulto concubitu apud Nemeum fluvium peperisset infantem, illum Linum appellavit, quod anti-qua Argiuorum lingua spurium significat. Hunc Linum tamen alij ob timorem patris canibus expositum ac laniatum fuisse memorant, alij ob negligentiam pastoris aiunt id accidisse, cui datus fuerat educandus. Fuit & alius Linus, qui lamentationes ac fletus carmine prior edidit elegiaco, de quo mentionem fecit Phylarchus historicus. Huic Deo sacer creditus fuit oleaster, quia iuxta oleam & palmam natus sit, ut quidam putarunt. ego verò crediderim, quòd illa planta solem maxime amet, cum in locis frigidis non nascatur. Quòd illi sacer sit, ita Theocr. ait in Herc. Leonicida:

χλωρή τ' ἀγρίελαος Ἀπόλλωνος νομίσις
ἱερὸν ἄγνὸν ξείνε, τελεφοτάτοιο θεοῖο.

*Atque sirens oleaster Apollinis ipse sacratus,
Ac prius, coma sacra Deo frondescit adulto.*

Et quoniam musica fuit Apollinis inuentum, illi consecratas etiam cicadas, canorum omnino animalis genus existimant, & fidiculam piscem, ut bocam Mercurio, triglem Hecate, phalaridem siue apuam Veneri, fusaneos Dionyso, & vitulum marinum, pompilum Neptuno, mulum Dianæ, ut ait Dorion in piscibus. Hic Deus patrius & civitatis defensor creditus fuit ab antiquis Atheniensibus, ad cuius Dei memoriam mos fuit priscais Atheniensibus comam nutrire, & aureas cicadas capillis adnexas gestare, ut his verbis testatur Thucydides: καὶ οἱ πρεσβύτεροι αὐτοῖς τῶν εὐδαιμόνων ἔπολις χρόνος ἐπέδη χιτῶνας τε λινοῦς ἐπαύσαντο φοροῦντες, καὶ χρυσοῦν τετρίγων ἐν ἑρσὶ κρωβύλον ἀναδούμενοι τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ τριχῶν. *Atque antiqui, qui inter illos divitiis prestitereunt, nec longum intercedit temporis spatium, ex quo lineas tunicas gestare cessarunt, & aurearum cicadarum corymbos e capillis capitum dependentes.* Verum rem hanc apertius patefecit Aristophanis enarrator in his: οἱ ἀρχαῖοι τῶν Ἀθηναίων ἐτέλειες χρυσοῦς ἐν τοῖς τῶν τριχῶν πλέγμασιν εἶχον, διότι οἱ τέλειες μουσικοὶ ὄντες, ἀνάκνυται τῷ Ἀπόλλωνι, ὃς ἦν πατὴρ τῆ πόλεως. *Antiquissimi Athenienses aureas cicadas capillis implicitas gestabant, quoniam cum musica sint cicada, sacratae sunt Apollini: qui patrius*

trius est Deus illius civitatis. Hic Deus etiam celeberrimus fuit ob diuinandi artem & vaticinia, eoque maximè omnium Deorum ab omnibus ferè gentibus in honore habebatur: cuius taberna quædam & officina responforum diutissimè patuit in Delphis præter cætera loca. Scriptum reliquit Lucianus in dialogo de Astrologia, virginem quandam apud Delphos prædicendi munere functam fuisse: cum tamen draco esset sub tripode, qui vocem emitteret. Fabulantur tamen nonnulli Apollinem vaticinandi artem à Pane didicisse, vt ait Apollodorus libr. 1. in his: *Ἀπόλλων δὲ πρὸ μαντικῆς μαθὼν παρὰ τοῦ πανὸς τῆς Διὸς καὶ Οὐμβρεως, ἦκεν εἰς Δελφὸς χρησμοδόσους τότε Θέμιδος. ὡς δὲ ὁ φρερῶν τὸ μαντεῖον πύθων ὄφεις ἐκώλυον αὐτὸν παρελθεῖν εἰς τὸ χάσμα, τῶτον ἀνελὼν, τὸ μαντεῖον παραλαμβάνει. Apollo autem vaticinandi arte ex Pane Iouis & Thymbris Nympha filio percepta Delphos se contulit, quo tempore Themis dabat responsa. At ubi illum Pytho serpens impediret quo minis penetraret ad hiatus, eo caso Apollo loco oraculi ipse potitus est.* Erat enim, vt quidam antiquorum tradiderunt, tripas aureus: sub quo serpens in adyto templi Apollinis Delphici, è quo loco responsa dabantur: atque hic tripas hac de causa illi dicatus fuit. Fama est, vt testatur Plutarchus in Solone, Milesios hospites nonnullos à Cois piscatoribus aliquando emisse retium iactum, & certa mercede conuenerunt Coi vt quidquid eo iactu cepissent, id esset hospitum Milesiorum. Aureum itaque tripodem reti annexum traxerunt: quem ferunt Helenam, cum Troiam nauigaret, iussu oraculi in eo loco deposuisse. Deinde cum nata esset controuersia de illo tripode inter piscatores & Milesios, ciuitates ambæ causam illam publicè susceperunt, donec ad arma ventum est. Deinde cum vtrique Pythiam consulissent, responsum tulerunt sapientissimo omnium tripodem illum mitti oportere: tum omnibus assentientibus Cois, qui pro illo antea decertauerant, tripas ad Thaletem Milesium defertur, vt ait Laertius in eius vita: quem tamen Thales ad Biantem, vt se sapientio-rem remisit: & ab eo rursus ad alios eodem pacto transmis- sus, demum ad Thaletem denuò remittitur: quem ille tandem Ismenio Apollini dicari oportere inquit. Theophrasti tamen opinio fuit, quòd Bianti primùm fuerit delatus, deinde Thale- ti, & ad alios deinde, mox ad Biantem denuò remissus Apollini

Delphico consecratus fuerit. Fuit autem tripus, ut est in libr. I. Iliad. vas vel æneum, vel aureum, quod tribus pedibus fulciebatur, ansasq; siue aures haberet, quibus capiebatur, quorum vasorum vsus erat in sacrificiis. Horum alij seruabantur ab igne intacti atq; τρίποδες ἀναθηματικοὶ dicebātur, oblatis siue depositi tripodes scilicet: quorū formæ ita fecit mentionē Homer⁹:

καὶ τρίποδ' ὠτῶσται φέρειν.

Et tripodæ auritum ferre.

Illi tripodes, qui imponebantur igni, & quibus utebantur in sacris, dicebantur ἐμπυριβήται, hoc est igni impositi, de quibus ita meminit idem poeta:

τῷ μὲν νικήσῃτι μέγαρον τρίποδ' ἐμπυριβήτω.

τὸν δὲ δωδεκάβοιον ἐνὶ σφίσι τιὸν Ἀχαιοί.

Impositumq; igni victori dat tripodem, quem

Bis senos superare boues rebantur Achivi.

Sunt qui dicant tripodes mensas fuisse in Apollinis Delphici templo, super quibus recumbentes Phœbades responsa redderent, quas etiam mensas cortinas vocarunt, à corio Pythonis ita dictas, cum eo tripus Delphicus tegeretur. Alij tamen cortinam vas esse crediderūt tribus effultum pedibus, in quod mergebatur Phœbas vaticinatura. Alij sellam, quæ tribus pedibus fulciretur, tripodē esse senserunt, super qua sedens oracula daret: quod videtur testari Callimachus in lauacrum Dianæ:

ἔγω μοι πυθῶνι μέλας τρίποδ' ἦϊος ἔδρης.

Nondum cura mihi sedes tripodis fuit antiè.

Alij vas pulueribus plenum, ut sensit Hellanicus. Strabo diuinum domicilium, speluncam scilicet profundam. Memoriae proditum est à Musæo libr. 3. Iuniperum spinosam arborem consecratam fuisse, cui laurus præterea dicata putabatur, quod nympham Daphnen ab Apolline amatam in hanc ferunt mutatam, cum fugeret Apollinem: quia magis Leucippo iuvene imberbi ac præualido delectaretur. ferunt Leucippum fuisse inuitatum cum cætero cœtu virginum ut se laueret in fluuio Ladone, cum esset indutus veste muliebri, idque impulsu Apollinis inuidens eius felicitati, quod cum recusasset Leucippus, fuit denique protractus, ac deprehensus virginem ementitus à sociis Daphnes iaculis & pugionibus confossus interiit. Atqui laurus Apollini sacra putabatur, non solum quia Ladonis filiam ab Apolline amatam in illam arborem conuersam esse

esse fabulantur, ut testatur Ovidius libr. primo Metamorph. sed etiam quia naturae ipsius Apollinis conuenit, cum arbor sit natura calida, cuius folia & fructus siccant & calefaciunt vehementer, ut ait Aetius in libro primo, atque magis etiam ipse fructus. Haec eadem causa fuit cur Lunae simulacrum laureum ramum teneret, per quem calorem unam cum lumine illam à Sole accipere significabant, ut sensit Ptolemæus in Almagesto. haec una est arbor, quae fulmine minimè tangitur. quare fuit ἀλεξίκακος dicta siue arcens ac repellens mala. neque timet anni iniuriam, sed semper frondet, neque unquam senex apparet. eius odor ad vitandam pestilentiam commodus est, ut ait Herodianus: atque non mediocriter confert diuinationibus, siquidem eius folia sub puluinari dormientum posita vera somnia gignere putantur. Huius arboris coronae Apollinis templis appendebantur, & vates coronabantur, dicebanturque lauri foliis vesci, quod utilia vaticinia capientibus significantes munera & sumptus in victum reportabant, resque omnes humanae vitae necessarias, ut testatur Isacius. Nicander Aetolus, is qui Alexipharmaca scripsit, qui que Apollinis Olarij fuit sacerdos, scriptum reliquit in Aemonia primum apud Tempe laurum fuisse inuentam, quod innuit in his:

πολλάκι δ' ἢ οἴνης ἀμυγῆ πόσιν, ἢ ἀπὸ δάφνης

τεμπίδος, ἢ δάυκοιο φέροις ἐκ καυλίσσας κόψας.

Vel prunum vitis potum fer, vel dato lauri

Aemonia, pastinacaeque, aut caulia cadens.

Apollinis Ismenij diuinationo non fiebat per responsa, sed per illa animalia quae comburebantur, sacerdotes futura vaticinabantur, ut ait enarrator Sophoclis. Magi praeterea & Scythae per lignum myricae vaticinabantur, & per alias multas aliorum arbustorum virgas, quod genus vaticinij à Medis etiam seruari solitum scriptum fuit à Dione libr. primo tertiae compositionis: sicuti Iamidae per pelles caesarum victimarum ignibus impositarum, si rectè incideretur: cum alias astragalis super mensis impositis Deorum vaticinari mos fuisset. In Lesbo praeterea fieri solita per virgas myricae vaticinia testatur vel cognomen ipsius Apollinis, qui inde Myricæus vocatus fuit à Lesbiiis. Scriptum reliquit praeterea Archeus in iis quae memoriae prodidit de Archeanotide ac de bello Erythraeo, Apollinè apparuisse in somnis Archagetæ summo eius expeditionis Imperatori,

gramum gestaret myricæ: quare illam plantã illi Deo gratam putarunt. Metrodorus præterea in quodam libello quem scripserat de consuetudine, antiquissimam plantam esse myricam putasse videtur, qua etiam Ægyptij per pompam Iouis coronarentur. Verùm hanc sententiam ita attigit paucis idem Nicander in Theriacis:

καὶ μυρίκης λάζοιο νέον πανακαρπέα θάμνον
μάντιν ἐνὶ ζώοισι γεράσιμον, ἢ ὅτ' ἂ' πόλλων
μαντοσύνας κορυπαῖος ἐθήκατο, καὶ θέμιν ἀνδρῶν.

Inde nouum fruticem sterilis tu sume myrica,

Quæ vates veneranda viros est inter. Apollo

Iura virum huic tribuit, Venturaque dicere clarus.

Fama est Democritum non solum solita auguria intellexisse, sed etiam certo nomine aues quasdam nominare solitum, e quarum sanguine commisto anguis nasceretur, ex quo si quis edisset, auium omnium intelligeret idioma. atque Melampo memorant angues quosdam aures lambentes visos, quare ille postea sermones auium dicitur intellexisse. fama est Apollonium Thyaneum auium omnium voces intelligere solitum, quem aiunt aliquando passerēs latantes intuitum dixisse præsentibus non paucis, illos significasse cæteris asinum collapsum, milium quod portabat, disrupto sacco, effudisse, quare esse vnde vberimè pascerentur. Illud cum visum esset miraculum audientibus, aiunt nonnullos studiosè spectatum accurrisse an vera essent, quæ nunciarentur, atque inuenisse sicuti ab Apollonio dictum fuerat. Hanc diuinationem Romani cum ad libros Sibyllinos & exta Tyrrenorum & auguria & signa de cælo retulissent, cæteras omnes diuinationes abolerunt. Erant autem multi modi diuinationum apud antiquos, siquidem vel volatus auium, vel obseruationes tripudiorum, vel auguria, quorum fuit Caras inuentor, vel intuitus auium, vel exta victimarum, vel signa de cælo, vel prodigia, vel portenta, vel responsa Deorum, vel somnia, vel astra, vel aqua, vel ignis, vel mortui futura prædicebant ac præmonstrabant, vel alij modi, quos oēs recēdere foret superuacaneū. Nam multa horū fuerunt ab Orpheo descripta in Argon. vt patet ex his:

ἀμφὶ δὲ μαντείης ἐδάτω πολυπέρονας ὕμους
θερῶν τ' οἰωνῶν τε, καὶ ἠσπλάγχων θέσις ἐσίν·
ἢ δ' ὅσα θεασίξουσιν ὄνδροπόλοισιν ἀταρπίς

†υχαι

Ψυχὰ ἐφημερίων, ὕπνω βεβωλημένα ἦτορ.
 σιμίων τεράτων τελύσσει, ἄσρων τε πυρείας.
Perdidici leges multas, ac munia datum,
Quæ Volucresq; ferasq; docent, quo conuenit extra
Esse modo. qua diuinent insomni mentes
Mortales & habet sopor, & leuis irrigat artus:
Prodigiis qua conueniat, monstrisq; medela,
Portentisq; Deum, quid nobis sidera monstrent.

Nam & Virg. quosdam numerauit in 3. Æneid. hoc pacto:
Troiugena interpres Diuim, qui numina Phæbi,
Qui tripodas, Clarij lauros, qui sidera sentis,
Et Volucrum linguas, & præpetis omnia penna.

Non iniuria idcirco vates, rerumque futurarum coniectores Apollinis filios antiqui esse existimarunt: quippe cum Thestor, qui fuit pater Calchantis, Apollinis & Aglaiaæ filius sit creditus: & Mopsus eiusdem Dei, & Mantus, à quo etiam Mopso victus Calchas diuinandi peritia præ mærore diem suum obiit. Dicunt enim oraculi responsum datum fuisse Calchanti tunc esse sibi pereundum, cum in vatem peritiorem incidisset, qui in Colophonem cum Amphilocho, vel ut alij voluerunt cum Antilocho, Perolypæte, Leonteo, aliisque quibusdam ducibus profectus post euersum Ilium incidit in Mopsum. Hi cum ambo in contentionem venissent de ficu agresti quot nam ficus haberet, respondit Mopsus decem millia, medimnam vnam, & ficum præterea. quam rem attigit Hesiodus his carminibus:

εαῦμά μ' ἔχα κατὰ θυμόν, ἐρινεὸς ὄστος ὀλιώθης
 ἔτις ἔχον, μικρὸς περ ἑὼν· εἶποις δ' ἂν ἀριθμόν;
Quot grossos hac ficus habet miror, licet illa
Parua sit: an numerum posses mihi dicere eorum?

Respondit autem illo tacente:

μύριοι εἰσιν ἀριθμόν· ἀτὰρ μέτρον γε μέδιμνος·
 εἷς δὲ περισούβ, τὸν ἐπεθέειν ἔκε δωάαιο·
 ὡς φάτο, καί σφιν ἀριθμὸς ἐπίτυμος εἶδετο μέτρον.
 καὶ τό τε δὴ κάλχανθ' ὕπνος θανάτοιο κάλυψαι.
Mille quidem decies numero: mensura medimni est:
At superest vnus, quòd non percurrere posses.
Sic ait, est numerus verè hinc compertus eorum.
Calchanti eterno clausit mors lumina somno.

Illis verò collectis ita re ipsa numerus, vti dictum fuerat, inuen-

tus est. at contra interrogatus Calchas de sue pręgnante prętereunte quot gestaret in vtero, & quando esset paritura, & quibus signis, obmutuit: dicente Mopso decem, & inter hos vnum tantum marem gestare in vtero, & esse cras parituram initio horę octauę, & marem totum nigrum, ac tres fęminas transfersę albam lineam supra humeros habituras, ę reliquis duas rostrum album ad oculos vsque, reliquas posteriora crura sinistra ab vngula ad genu vsque. Calchas, vbi res postriam die eius diei ita esse fuisset comperta, męroris impatiens vitam finiuit. quamuis hęc diuinationes, vt ait Apollonius Atalivus in libro secundo compositionis, tanquam infidę ac plerumq; vanę relinquendę sunt, & in primis quę fiunt per physionomiam, astragalos, circulos, terram, cribrum, formam, ignem, peluim, aquam, manum, caseum, ac mortuos euocatos. Sed aliquando tamen oracula veritatem expresserunt quę nō semper fallere mortales potuerunt, vt etiam veridicę fuerunt Sibyllę. sic enim Apollo Christi mortem expressit, & Sibylla eiudem miracula, quę ante mortem erat factururus. atque Apollo quidem sic:

Θνητός εἰμι κατὰ σάρκα, σοφὸς περ αὐτῶν ἔργων·
 ἀλλ' ὑπὸ χερσῶν κριτῶν ὀπλοῖς σωμαλωθεὶς
 γόμοις καὶ σκολόπεσι πικρὴν ἀνέτλησε τελευτή.
*Namque caro mortalis erat, diuinaque facta,
 Chaldeis sed iudicibus per tela retentis
 In ligno, clavisque, tulit post funus acerbum.*

Sic autem Sibylla inquit:

νεκρῶν δὲ ἀνάσσεις ἔσαι,
 καὶ χολῶν δρόμος ἔσ' ὠκὺς, καὶ κωφὸς ἀκέρ,
 καὶ τυφλοὶ βλέψουσι, λαλήσου' ἔλαλέοντες.
*Consurgent extinctorum mox corpora, claudis
 Cursus erit velox, surdusq; exaudiet, atque
 Prospicient longę cęci, mutique loquentur.*

Fuerunt autem duo Dei tantum, quorum celebrarentur responsa, Iupiter & Apollo; quorum ita fecit mentionem Æschylus in Eumenidibus:

καὶ γὰρ τε χρησμῶς, τὸς ἐμῶς τε καὶ Διός,
 ταρβῆν κελεύω.
*Oracula ipse cum Iouis, tum deinceps,
 Confidere impero.*

Veruntamen idem Æschylus testatur in Sacerdotibus Apollinem à Ioue prius accipere responsa solitum, deinde eadem dare petentibus, ut est in his carminibus:

Σέλλων ὅπως τέχιστα. ταῦτα γὰρ πατὴρ
 Ζεὺς ἔγκαθεῖ Λοχία.

*Citissime huc venire: namque talia
 Apollini pater loquenti suggerit.*

Quamvis Diodorus Siculus à matre vaticinium, & medendi artem filium edoctum fuisse inquit, nam idem est Orus Ægyptiis, qui Græcis Apollo: cum Isis siue Ceres, ut quidam putarunt, multa pharmaca ad sanitatem inuenerit, & magnam partem medicinæ empiricæ. Vocatus fuit autem Apollo ἄμοιβης à Delphicis, quia cum prius Neptunus Delphis coleretur, at Apollo in Calabria, loca mutarunt inuicem: sic enim illum vocauit Lycophron:

τῆ τεχνολογίᾳ γὰρ ἐδὼν ἄμοιβεῖως.

Locum Dei mutantis atque mænia Condentis.

Huic Deo cygnus etiam dicatus est, quia diuinet ac vaticinetur quando moriturus sit, & quasi præ lætitia cantet, cum prospiciat quātus bonorum cumulus sit in morte, vel certè quantam molestiarum, quæ sunt in hac miserrima vita, frequentiam sit relicturus: quam causam & cantus, & cur dicati sint Apollini cygni, ita scripsit Cicero in primo Tusc. disput. Itaq; commemorant, ut cygni, qui non sine causa Apollini dicati sunt: sed quod ab eo diuinationem habere videantur, quia prouidentes quid in morte boni sit, cum cantu & voluptate moriantur. Fuit autem templorum omnium opulentissimum Delphici Apollinis, quippe cum vel mille aureos lateres Cræsus ille ob insignes diuitias celeberrimus aliquando dono miserit, ut testatur Zetzes hist. i. ut aurea tota ara Apollini ex iis strueretur. Fuit & alius infinitus propè Regum & Imperatorum munerum numerus augustissimorum, ut videtur innuere Ouid. in Epist. Cydippes:

Et modò portisibus spatior, modò munera Regum

Miror, & in cunctis stantia signa locis.

Tribuebatur Apollini ars medendi, & sagittarū scitè emittendarum peritia, quod his verbis significauit Ouidius libro primo Metamorph.

Inuentum medicina meum est, opifexq; per orbem

Dicor, & herbarum subiecta potentia nobis.

Et Callimach. hymno in Apollinem.

τέχνη δ' ἀμφιλαφῆς ἔτις τόσον, ὅσον Ἀπόλλων.
 κείνος οἷς βυπὶ ἔλαχ' ἀνέρα, κείνος αὐδιδόν.
 φοῖβω γὰρ καὶ τόξον ἐπιτρέπεται καὶ αὐδὴ.
 κείνος δὲ θριαῖ, καὶ μάντιβι· ἐκ δὲ νυ φοῖβι
 ἰητροὶ δὲ δάσιν ἀνάκλησιν θανάτοιο.

*Artemagis varius nullus, quam clarus Apollo.
 Sunt illi artifices cantus cura: ille sagittas,
 Ille arcus curat, pariterq; oracula, vates,
 Suffragia, ex illo didicerunt funera primum
 Differre, & gelida vitare pericula mortis.*

Hunc Deum & aureos calceos gestare, & omnia propè aurea habere finxit Callimachus ex antiquorum opinione: & semper esse iuuenem, neque unquam pubescere, aut lanugine prima barbæ vestiri, ut est in his versibus:

χρῦσα τῶ' Ἀπόλλωνι, τό τ' ἐνδύτῳ, ἢ τ' ἐπιπορπίς,
 ἢ τὴ λύρη, τό τ' ἄεμμα τὸ λύκτιον, ἢ τὴ φαρέτην·
 χρῦσα καὶ τὰ πέδιλα. πολύχρυσος γὰρ Ἀπόλλων,
 καὶ τὴ πολυκτέανος· πυθῶνί κε τεκμήραιο.
 καὶ κοῦ ἀεὶ καλὸς, καὶ ἀεὶ νέος· ἔποτε φοῖβι
 θηλείαις ἔδ' ὅσον ἐπὶ χνόος ἦλθε παραῖς.

*Aurea sunt Phæbo hæc: Vestisq; & fibula in illa,
 Tum lyra, tum chorda, ex humero pendensq; pharetra:
 Calcei & ex auro utriusque auri dives Apollo est,
 Possidet is multa: quod Pytho ostendit. & idem
 Formosus semper, semper iuuenisq;: nec illi
 Fæmineæ quantum nigrent lanugine mala.*

Scriptit Homerus in hymno in Apollinem, Apollinem ipsum vocatum fuisse Pythium, quia Typhonem sagittis interemerit: qui solis calore postea corruptus Apollini Pythio nomen dedit. Νᾶ πύθειναι putrescere significat, ut est in his carminibus.

ὁ δ' ἐπιτύξατο φοῖβος Ἀπόλλων,
 ἐνταυθοῖ νυῦ πύθει ἐπὶ χθονὶ βρωτιανείρη.

sic inde precatus Apollo est:

Putrescas tellure iacens, campoque feraci.

Tum idem paulo post:

οἱ δὲ ἀνακτα

πύθειον καλέσιν ἐπώνυμον, ἔνεκα κείθει
 αὐτῷ πύθει πέλωρ μένος ὀξείος ἡελίοιο.

inde

inde Vocarunt

*Python hunc regem cognomine, putruit illic
Quòd monstrum radijs, & claro lumine solis.*

Fabulati sunt antiqui hūc è terra à Iunone pugno percussa natum esse, quem serpentem fuisse crediderunt, at non Typhonem, vt scripsit de illo Nicander Colophonius in his:

ὡς ἄρα φωνήσασ' ἴμασε χθόνα χερὶ παχείῃ·

κινήθη δ' ἄρα γαῖα φερέσβιος.

Sic effata grauis percussit robore dextræ

Tellurem: motumq; solum est tum fertilis agri.

Cæsus fuit hic Python serpens non procul à Cephiso flumine, qui fluit ad radices montis Parnasi, vt ait Dionysius in libello de situ orbis. Scriptum reliquit Ouid. in i. lib. Metamorph. Pythiæ postea in honorem Apollinis fuisse instituta, quæ non à Typhone putrefacto, sed à serpente fuerunt instituta, vt in his scribitur:

Instituit sacros celebri certamine ludos,

Pythia perdomita serpentis nomine dictos.

Celebrabantur autem hi ludi vere ineunte ab omnibus Cycladum incolis, sicuti tradidit Dionysius in lib. de situ orbis in his carminibus:

ῥύσια δ' ἀπόλωνι χερὲς ἀνάγουσιν ἄπεισαι

ἀρχομένε γλυκερῶ νέον εἶαρος, εὖτ' ἐν ὄρεσσιν

ἀνθρώπων ἀπάνευθε κύδ' λιγύφωνος ἀηδῶν.

Instituere choros omnes, victoria quando

Grata fuit, cum iucundum ser incipit, & cum

Arboribus dulces nidos subtexit aedon.

Omnes enim insulæ etiam, quæ fuerunt circa Delum ludos pro illa victoria instituerunt. Scripsit tamen Pausanias in Corinthiacis Diomedem à Troia redeuntem cum effugisset tempestatem, quæ Græcis ab Ilio redeuntibus immissa est, apud Træzenios templum Apollinis Incensoris dicauisse, & Pythicos ludos in eius honorem instituisse. Erat antiquissimus mos vt pulchrior ex omnibus hymnis qui offerrentur, in honorem Apollinis caneretur: postea verò cantus ad cytharam fuit institutus, & aulædorum atque tibicinum certamina: & præmia ab Amphictyonibus de medio sublata, & coronarium duntaxat fuit propositum: & quadrigis exceptis, omnia, quæ in Olympicis aderant athletarum studia, in hæc recepta cer-

tamina. Deinde paulò post repudiata fuit ars aulædorum, & ex his ludis exclusa, quia iniucundum quiddam & triste præ se ferrent, cum elegi, funebresq; lamentationes his tibiis conuenirent. Mox additus est equorum cursus, & armatorum deinde, mox bigæ introductæ: atq; variis temporibus & pullorum binorum iniugum cursus, & singulorum instituti, quorum nonnullorum mentionem fecit Ouid. lib. primo Metamorph.

*Hic iuuenum quicumque manu pedibus &c, rotas &c
Vicerat, æsculea capiebat frondis honorem.
Nondum laurus erat.*

Erat enim antiqua consuetudo iam tum à Thesei temporibus à Creta reducis incepta, ubi ludos Deli instituit, ut victores palma coronarentur. Mox coronis mutatis mansit tamen consuetudo, ut omnes victores ubicunq; esset, palmam manibus gestarent, ut ait Paus. in Arcadicis. At corona laurea propria fuit Delphicorum præmiorum, idq; cum ob perpetuum vigorem, tum quia arbor ipsa Apollini sit dicata. Verum de his ludis alio loco pluribus fortasse pertractabimus. Fuerunt qui dixerint hos ludos non ob serpentem ab Apolline casum institutos fuisse, sed ob incolam quendam Pythos (sic enim nominabant Delphos antiqui) ab Apolline confixum sagittis, qui ibi extabuit. Atq; per id temporis ita nominabantur ea quæ corrumpentur, ut in Phocicis inquit Pausanias. Scriptum reliquit Ephorus, quo quidem tempore Apollo in terras deuenit, homines syluestribus fructibus viuentes ac ferarum more, mansuefecisse: atque id contigisse in Delphis primum, mox ad Panopeam urbem profectum crudelissimum & violentum tyrannum Tityum interemisse, audisseq; à Parnasijs hominibus alium esse tyrannum non minus hominibus infestum Pythonem nomine, atq; cognomine Draconem, quem & ipsum sagittis Apollo confecit. Atq; inter pugnandum cum Io Pæan clamitatum esset, quod mitte Apollo significat, mansit postea consuetudo ut in Pæanibus & in epinicijs, & in omni lætitia alicuius victoriae, Io Pæan conclamaretur, ut est illud Ouid. in secundo de Arte:

Dicite Io Pæan, & Io bis dicite Pæan.

Decidit in casses præda petit a meos.

Inde Pæanes dicti sunt hymni, qui in laudem Apollinis compositi canebantur: erat autem rhythmus eorum, ille plerumq; qui à Sophocle seruat in hoc carmine in Oedipode Tyranno:

ἰήϊε δάλιε παιάν.

Ieiē Delie Pæan.

Quamuis duo fuerunt Pæanum genera, quorum vsus erat etiam in bellis: nam horum alterum genus Marti ante bellum erat dicatum: alterum Apollini post victoriam. Cùm cœpissent igitur Pæanes in Apollinem cantari, cœpit & Apollo vocari Iëius, vt Eueius Bacchus. Alij igitur ἰή ἀπό τοῦ ἰάσθαι, hoc est à medendo, alii ἰε ἀπό τοῦ ἰέναι à mittendo scilicet dixerunt: quippe cùm radii solis cum moderato calore demissi vitam mortalium conferuent; at contrà lethiferi sunt ijdem radij si immoderatus calor extiterit. Alij vtrunque coniunxerunt, dixeruntque ἰήϊε. Iëius deinde dictus fuit. Quòd autem Pæanes vocarentur cantilenæ in Apollinem compositæ, declarauit id Homeri in I. Iliadis:

οἱ δὲ, πανημέριοι μολπῇ θεὸν ἰλάσκοντο,
καλὸν ἀείδοντες παιήονα κοῦροι Ἀχαιῶν,
μέλποντες ἐκάεργον· ὁ δὲ φρένα τέρπειτ' ἀκέων.

Phæbeas iras placabant carmine Achivi

Per totas luces pulchrum Pæana canentes,

Cantantes Phæbum; huic mulcebant pectora cantu.

Fuerunt tamen, qui putarint Pæanas dictos fuisse non quidem ἀπό τοῦ παίων, vel à feriendo: sed potius ἀπό τοῦ παύειν, quod placare significat: quoniam canebantur istæ cantilenæ vbi vel famem, vel pestem cessare precabantur, vel aliquod imminens malum diuertere diuino implorato auxilio. Inde Æsculapius Pæon dictus fuit ab Aristoph. in Pluto, quia morbos mitiget ac cessare faciat:

Ἀσκληπιοῦ παιῶνος εὐμενῆς τυχῶν.

Æsculapium pacis benignum quòd fuit

Pæonem.

Eius Dei laudes & res gestæ canebantur idcirco ad illum placandum, quòd iis delectari putaretur, cùm primus is, vt fama est, Iouis victoris laudes Saturno de regno depulso cecinisset carminibus, cithara sumpta magnificisq; vestibis indutus, & coma mirificè ornata, vt ait in secundo Eleg. Tibullus:

Sed nitidus, pulcherque Venus; nunc indue vestem

Purpuream, longas nunc bene necite comas:

Qualem te memorant Saturno rege fugato

Victoris laudes tunc cecinisse Iouis.

Hic Deus eximiè colebatur in Soracte Phaliscorū mōte, cuius sacerdotes nudis pedibus ad simulandam sanctitatem prunas

accensas calcabant illæsi: sed illud fiebat quibusdam additis medicamentis & antidotis, quæ res multitudinem hominum in summam admirationem & superstitionem adducebat. Id ita fuisse testatur Virg. lib. II. in his:

*Summe Deum, & sancti custos Soractis Apollo,
Quem primi colimus, cui pineus ardor acervo
Pascitur, & medium freti pietate per ignem
Cultores multa premimus Vestigia pruna.*

Habuit Apollo multos locos in quibus colebatur: nam Homerus in primo Iliad. Chrysen, Tenedum, Cyllamque ciuitates connumeravit, in quibus præcipuè Apollo colebatur. nam ut de Ioue dictum est, & de Diis reliquis, vel à ciuitatibus, in quibus sunt culti, vel ab euentu rerum, vel à conditoribus templorum cognomina obtinuerunt. ut Delphinus dictus est Apollo, quia Delphino similis in mari aliquando Gnosiiis nautis apparuerit, sibiq; aram erigi in litore iusserit, ut est in hymno Hom. in Apoll.

*ὡς μὲν ἐγὼ τὸ πρῶτον ἐν ἠεροῦδέϊ πόντῳ
εἰδόμενος δελφῖνι θοῆς ἐπὶ νηὸς ὄρεσσα.*

*Sic mihi Delphino simili super æquoris undas
Ceruleas primum in nauim fuit impetus olim.*

At Heliodorus Delphinium vocatum fuisse scripsit, quia in Pythone Delphinum draconem Latonæ vim inferentem sagittis confecerit: cuius hæc sunt carmina:

*ὁππότε πετραίης ὑπὸ δάρασι παρνησοῖο
δελφύνην τόξοισι πελώριον ἐξενάριξεν.*

*Vel cum saxosis Parnasi in collibus arcu
Serpentem horrendum confecit is, atque sagittis.*

Fuerunt qui dixerint ita dictum fuisse, quia Castalium Cretensem in coloniã Apollo deduxerit, à Delphino vectus: alii quia Delphino similis nauis fuerit dux usq; ad sinum Crissæum, & in Phocidem. alii quia sub forma delphini nauim conscenderit, & usq; ad eum locum per mare deuenit, mox exilierit illic, ubi Delphi postea sunt vocati. Verum nos has fabulosas, variasque opiniones, & fabulosa cognomina prætermittentes, illa tantum summatim percurramus, quæ cognitu necessaria sunt nostro huic suscepto negotio. Colebatur hic Deus & in Mileto & apud Mæonios, ab iis causis, quas superius recensuimus, dictus Abæus ab vrbe Lyciæ, Acrita, Actius, Accius,

fius, Agræus, Alexicacus, Argenetes, Agyræus, Ægyptius, Boidromius, Cerdous, Curator, Carneus, Carinus, Carnias, Carmeus, Clarius, Delius, Didymæus, Diradiotes, Epicurius, Grynæus, Hylatus, Horius, Ismenius, Latous, Læmius, Loxias, Libyftinus, Lycius, Maleates, Nomius, Napæus, Orchieus, Pastor, Pythius, Ptous, Phanæus, Pataræus, Patrous, Plataniftius, Parnopius, Philefius, Præfagus, Præftes, Phyllæus, Sithalcus, Smyntheus, Spodius, Sciaftes, Theoxenius, Thyrxæus, Thymbræus, Thelpufius, Lilius, Zofte-rius, aliaque complura fuerunt cognomina, quæ omnia numerare longum eſſet. Fertur hic Deus in varias formas ob amores fuiſſe mutatus in leonem, in ceruum, in accipitrem. Mos fuit illi agnos immolari, vt teſtatur Homerus lib. quarto Iliadis:

εὐχεο δ' Ἀπόλλωνι λυκηγενεῖ ἱκλυτοτόξω,
 ἄρνων πρωτόγονων ῥέξαν κλαδίω ἑκατόμβην.
*Ipſe roga Lycium Phæbum, qui eſt clarus ob arcum,
 Et boue agnorum tenerorum ſacra referre.*

At Virg. in lib. 3. Æneidos taurum illi immolari ſolitus ſcribit his verſibus:

*Sic fatus, meritos arvis maſtauit honores,
 Taurum Neptuno, taurum tibi pulcher Apollo.*

Teſtatur Pauſanias etiam in Bœoticis Thebanos taurū Apollini immolare ſolitos, at poſtea immutatum fuiſſe morem vt bos domitus maſtaretur: quòd ij qui miſſi fuerunt aliquando ad capiendum taurum cū nimis tardi fuiſſent, & cædendæ victimæ tempus inſtaret, bos à trãſeunte plauſtro ſolutus fuerit, & pro tauro maſtatus, quæ poſtea manſit conſuetudo. Memoria prodidit Euarthes in Fabuloſis, accipitrem fuiſſe ſacrum Apollini, vnde illud eſt Homeri:

κίρκος Ἀπόλλωνος ταχὺς ἄγγελος.
Nam celer accipiter ſit Phæbi nuntius ales.

Atq; hæc ea ſunt ferè quæ de Apolline fabuloſè tradita ſunt ab antiquis.

¶ Nunc quid per hæc ſenſerint, veſtigemus. Appellarunt antiqui, vt ſæpius dictum fuit, varias vel naturæ vires, vel ſiderum, vel ſummi Dei in res humanas actiones variis Deorum nominibus. Quid enim per Apollinem intelligebant, de quo tam multa tradita ſunt in fabulis? Declarauit id Cic. libro 3.

de Natura Deorum: Illa autem, Balbe, quæ tu à cœlo, astrisque
ducebas, quàm longè serpent, non vides: Solem Deum esse,
Lunamque; quorum alterum Apollinem Græci, alteram Dia-
nam nuncupant. Et Plato in Cratylo, vbi nominis rationem
perquirat, quæ ad quatuor facultates illius extenditur, ad musi-
cam, diuinationem, medicinam, peritiãque mittendarum
sagittarum, Apollinem, nunc quia non plures sint, nunc à
soluendo, nunc à mittendo, nunc rerum simplicitate dictum
contendit, quæ Soli cõueniunt omnia, ac nulli præterea. Quid
enim veritatẽ magis aperit quàm Sol, & omnem tenebrarum
caliginẽ ex humanis reb. dispescit? aut quid magis cõfert me-
dicorũ pharmacis? siquidẽ herbę quę in apricis locis nascuntur,
multo magis rei medicæ conferunt, quàm in vmbra aut in humi-
diorib. locis nutritæ. Hic est generationis rerũ & corruptionis
vnicus autor, vt in lib. de ijs sensit iure Arist. Hic longissimè è cœ-
lo in terras radios suos minimè debilitatos iaculatur: vnde di-
ctus est à poetis *ἐκείργος*, è longinquo operans scilicet; & Lo-
xias, quia obliquũ habeat incessum sub Ecliptica; & Phœbus
à splendore luminis; & Delius, quia occulta manifestet: & ab
huiusmodi causis multa nomina obtinuit, quæ nulli certè, nisi
Soli, cõuenire possunt. Hic pestis & salutis solus est opifex, quo-
niam in symmetria caloris vniuersa animantium vita, salusque
continetur. Hic medius inter cæteros planetas tanquam do-
minus cæterorum collocatur: quorum motus incredibilem
efficere harmoniæ suauitatem crediderunt Pythagorici, qua-
re musicæ autor putatus est. Huic citharæ inuentionem tri-
buerunt, quæ septem chordis prius muniebatur, vt ait Virgi-
lius libro sexto:

Nec non Threicius longa cum veste sacerdos

Obloquitur numeris septem discrimina Vocum.

Qui chordarum numerus planetarum numero conueniebat:
cũ plurium chordarũ instrumẽta musica recentiora sint vel
Pythagoræ temporibus vel Orphei. Hic Iouis & Latonæ filius
fuisse creditur & in Delo natus, quia post illam cõfusam mun-
di, vt vocant, materiam, ex qua vniuersa quæ sunt creata cre-
duntur, quę *Λητώ* quasi *Ληθώ*, vt ait Plato, à latendo & ab insci-
tia fuit vocata, ab omnium rerum opifice Deo lux prima o-
mnium prodierit. Nam primũ solem & lunam duo lumina
maiora in principio creauit Deus omnipotens. Nati dicun-
tur

tur Apollo & Diana in Delo, quia continuo exorta luce res cognosci & videri posse ceperint, cum prius in confusa & informi materia omnia delitescerent. Qui Dionysi filios putarunt esse, vim & actiones solis Apollinem esse crediderunt, ac Dionysum esse solem ipsum, cuius filia sit luna, cum a sole patre lumen, vimque suam vniuersam accipiat. Eadem ratione qua calor mediocris confert omnibus animantibus, putatur Æsculapius, qui medendi artem callet, Apollinis esse filius. Huic Apollini ut mitior esset, pestemque leuaret, ut a nonnullis traditum est, ludi Apollinares fuerunt instituti. cuius cum duæ sint potestates nimio calore & intemperie aeris perdendi, ad eam vim placandam, Pæan in hymnis cantabatur. In imprecationibus contra Iëium vocabant ab immittendis sagittis, at non a medendo, ut quidam putarunt. Huius filius Æsculapius a Ioue irato fulmine percussus interijt: quia cum benignitas Solis & temperies animantibus sit salubris, aliquando ab inflammato aere pestis oritur, & in morborum grauitatem tota illa Solis clementia vertitur: quare grauior fit pestilentia medijs temporibus, quam per summos calores, aut per eximia frigora. Neque illud mirum, quando vel in male affectis corporibus idem contingit: nam quæ firmis conferunt, eadem ægrotantibus plerunque solent obesse, vel propter imbecillitatem concoquentis in stomacho caloris, vel quia magni refert quò naturalis potentia humorumque cursus diuertatur. Fit enim, tanquam in humanis corporibus, ita in hac rerum vniuersitate aliquando astrorum quorundam concursus: vnde concitetur aeris intemperies, ex qua nascitur pestilentia, quæ modò fit ex abundantia, modò ex inopia nimia humoris: quæ necessariò sequitur annonæ penuria, cum omnia inferiora gubernentur a superioribus, & illa omnia non nisi Dei supremi & altissimi nutu quidquam agant. Apollo dicitur mortem filij grauiter ferens Cyclopa Iouis ministros, fulminumque artifices interemisse, quod nihil aliud significat, nisi Solis beneficio rabiem illam vaporum qui pestem excitauerant, fuisse extinctos. Nam ex ipsis vaporibus quodammodo affectis morbos procreari constat, & salubritatem euerti: & è vaporibus fulmina Ioui confici, cum illi sint fulminum artifices. Cum enim Æsculapius sit Apollinis filius medicus peritissimus, isque sit aeris optimè affecti temperies, hanc tempe-

riem eximius calor destruit, per quem vapores absumuntur, neq; vsquã possunt cōsistere. Cūm aliquid simile fortasse superioribus temporibus cōtigisset, vt fabulati sunt de Phaethonice, ita ob hanc rem datus est locus fabulæ, quia ob fulmine occisum filium Apollo Cyclopas, quòd fulmina faciebant, occiderit. E cœlo igitur descendisse per id tempus putatur, quia benignior & quasi humanior quàm antea Solis natura sentiebatur. Id cūm ita contigisset, cognouerunt mortales solem esse omnium rerum moderatorem: quare cūm tepor illius conferat animantibus, pauisse armenta Admēti putatur, & inter Deos agrestes non vltimum locum sortitus est.

¶ Fuerunt nonnulli qui Phorbantem, Hyacinthum, Admetum ab Apolline amatos fuisse fabulati sint, vt ait Plutarchus in Numa, quòd Deus amet sapientes, sicuti memoriæ proditum est Pindarū, Archilochum, Hesiodum Dijs fuisse gratos. Laurus illi tum ob innatum calorem consecrata est, cuius ex attritu lignorum facilè ignis eliditur, tum etiam ob diuinationem: quia eius folia sub puluinari dormientis posita creduntur vera somnia gignere. Præterea illi quibus natura Solis plurimum dominatur, (nam alij aliorum planetarū naturæ magis clām adhæremus) multa facilius præsentunt, quare diuinationem & vaticinandi peritiam Apollini tribuerunt. Huic Deo gryphes & corui ob similem vim præsentendi dicati sunt. Huius imago ab antiquis fingebatur, quæ dextra manu Gratiarum gestaret, at sinistra sagittas & arcum, quia multo plura sunt eius in humanum genus beneficia, quàm incommoda quæ inferuntur. Hunc Deum semper iuuenem finxerunt, quia sempiterna illa sublimia corpora nullam sentiunt senectutem, & quia semper eadem vis est Solis, quamuis minimè appareat nonnullis ob signiferi circuli obliquitatem. Capillos illi tribuerunt prælongos, ad explicandam vim radiorum, quem etiam intonsum vocauit Horatius in his carminibus:

Dianam tenera dicite Virgines,

Intonsum pueri dicite Cynthia.

Sic: is poeta in his versibus:

ὕμνειω παιᾶνα, μέγαν θεὸν Ἀπόλλωνα

ἄβροτον, ἀγλαόμορφον, ἀκερσεκόμην, ἀβροχάϊπιν.

Cantamus Pæana Deum, qui est magnus Apollo,

Perpetuum, pulchrum, intonsum, semper ἄκωμαντα.

Erat

Erat illi sacer etiam accipiter propter rapacitatem & hyacinthus flos, qui dicitur fuisse puer Amyclæus ab Apolline & Zephyro vno tempore amatus: at enim cum propensior in amorem Apollinis appareret, Zephyri odium & indignationem in se concitavit. quare cum Apollo disci iactu se exerceret, Zephyrus discum ab Apolline missum in pueri caput conuertit, quem cæsum Apollo in florem sui nominis commutavit, & ex cruore colorem indidit. Huic Deo antiquissimis temporibus sacram comam ephebi nutrire solebant, quam eo tempore decisam Apollini dicabant & deponebant, cum similes esse Apollini cessarent: hoc est cum labra vel malæ prima lanugine vestiebantur. Eam fuisse consuetudinem testatur Plutarchus ita in Theseo: ἔθως δὲ ὄντος ἔτι τότε, τὸς μεταβαίνοντας ἐκ παιδῶν, ἐλθόντας εἰς Δελφούς, ἀπάρχεσθαι τῷ θεῷ τῆς κόμης. *Cum mos esset etiam tunc, ut qui ex ephebis excesserant, Delphos venirent atque comæ primitias Deo offerrent:* sicuti zonam Dianæ consecrabant mulieres, cum virginitatis pertæsum esset. Lucianus tamen in Dea Syria morem fuisse apud Syrios scribit, ut barbatur Apollinem fingerent: cum reliqui homines eum iuuenem & imberbem formarent. Istud autem ea de causa efficiebatur, quia imperfectam existimabant illam ætatem Assyrii, cum neque ad naturæ summum accessisset, neque ob rerum præteritarum experientiam prudentia muniretur. At verò qui dicunt, quòd Pythonem serpentem sagittis confecerit, cum parvus adhuc esset, quid aliud significat, quàm Solis naturam, & mundi nuper nascentis? cum enim sol nuper natus esset, & post illum omnia sidera, cœpit sol vapores e terra, qui plurimi fuisse dicuntur, sursum suo calore attrahere: quo tempore pro natura infantium plena humoribus terra, multisque nebulis ex illis procreatis tecta, cum recens à cæteris elementis fuisset diuisa, omnia putredine plena erant, quæ ex humoris abundantia, aut certè sine humore, non contingit. Tum verò sol suis radiis nouam terram assiduè illustrando, quasi sagittis quibusdam ipsam putredinem feriens, paulatim exiccavit, salubremque animalibus sedem fecit. Neque aliam rationem aut causam fingendarum harum fabularum putauerim, nisi quòd modò vires elementorum, modò sidera pro Diis colentes, suorum Deorum vires celebrare per has fabulas voluerunt. Nam fabulæ quæ de Diis finguntur, ad rerum na-

turalium aut astronomicarum considerationem spectant: quæ de hominibus, ad vitam mortalium informandam & in melius vertendam. Sed de Apolline satis, nunc de Æsculapio dicatur.

De Æsculapio. CAP. XI.

AESCULAPIUM quidam Apollinis & nymphæ Coronidis filium fuisse arbitrantur, sicuti testatur Homerus hymnographus in his:

*ἰνὴ ῥα νόσων Ἀσκληπιὸν ἄρχον ἁείδων,
υἱὸν Ἀπόλλωνος, τὸν ἐγένετο διὰ Κορωνίς,
Δωτίῳ ἐν πεδίῳ, κέρη φλεγύε βασιλῆος.*

Morborum medicum canto, quem diua Coronis

E Phæbo peperit Phlegya olim filia Regi,

Dotius est tibi latus agerq̄, Amyniq̄, fluenta.

Pausanias verò in Corinthiacis memoriæ prodidit Phlegyam Coronidis patrem Peloponesum ingressum filiam prægnantem ex Apolline, quod tamen ille non senserat, secum adduxisse. Illa puerum in finibus Epidauriorum enixa, illum in monte exposuit, qui ab eo euentu Titthias postea fuit vocatus, quamuis alij hoc in agro Thelpusio accidisse memorant. Ibi capra dicitur lac infanti præbuisse, quam canis, à grege quem custodiebat, discedens, obseruabat. Hos cum deesse gregi pastor cognouisset, vniuersum pascuum peragrans, puerum tandem & capram & canem inuenit: veruntamen cum ignis è capite infantis emicuisset, diuinum quiddam ratus eius rei famam per vniuersam regionem diulgauit. Fama est hunc qui Æsculapium suscepit, filium fuisse nothum Arcadis, Autolaum nomine, in agro Thelpusio expositum, vt ait in libro de Diis & Heroibus Cyrenaicus Apollodorus. Deinde fama dissipata est, quòd quouis morbo laborantes homines ab illo Deo genito possent sanari. Fuerunt qui dixerint Coronidem prægnantem cum Ischye Elati filio concubuisse, quod grauitè ferens Diana illam interemit, quia fratris contumeliam perferre nõ possit. Illa postea cum rogo imposita fuisset, Mercurius è ventre mortuæ Æsculapium extraxit, vel Phœbus ipse: vt testatur Ouidius libro secundo Metamorph. in his:

Non tulit in cineres labi sua Phæbus eosdem

Semina: sed natum flammis, tetroq̄, parentis

Eripuit, geminiq̄e tulit Chironis in antrum.

Alij dicunt non è nymp̄ha Coronide natum, sed ex ouo corniculæ: quia Coronis vtramque significat, & nymp̄ham ita vocatam, & corniculam, vt asserit Lucianus in dialogo de falso Vate, à quo res ita commemoratur. Fertur quidam ex antiquis sacerdotibus serpentem perexiguum in ouum vacuum corniculæ inclusisse, ceraque studiosè oblitum in luto in loco quodam occultasse: mox ara extracta populum in concionem ad eum locum aduocasse, cum nunciaret omnibus palam se Deum esse ostensurum. Post concionem incognitis quibusdam vocibus vsus Apollinem & Æsculapium inuocauit, vt dexter ac felix illi ciuitati accederet. Deinde phiala aquam hauriens in profundum demersa ouum illud vnà cepit, quod presentibus multis fregit, pullumque recentem serpentis inueniens cunctos homines in admirationem rei induxit. Postea verò serpentem insignis magnitudinis paucis diebus elapsis in loco subobsuro ostendens artificiosè se mouentem, illum ita creuisse aiebat, ac Deum esse Æsculapium Apollinis filium. Inde verò serpentes in eius tutela, sicuti Trophonio & Hercynnæ dicabantur, crediti sunt, & eius gestamen putatus fuit baculus serpente inuolutus, vt scripsit Dercylus. Atque Ouidius libro decimoquinto Metamorph. Æsculapium inquit aliquando fuisse in serpentem mutatum. Pausanias autem in Messeniæ natum fuisse Æsculapium ex Arfinoe Leucippi filia, at non è Coronide, memorat de nonnullorum sententia: cum tamen in Corinthiæ contendat illum Epidauri natum, & omnem eius Dei cultum ex Epidauro acceptum. Hunc natum esse apud Laceream ad ripas Amyni fluminis testatur Apollonius libro quarto hoc pacto:

*χωμόςμος πρὸς τῆς πειθῆς, τὸν ἐν λιπαρῇ Λακέρειῃ
διὰ κορωνίς ἐτίκτο ἐπὶ προχοῆς Ἀμύνοιο.*

*Obnatum iratus prope pinguem quem Laceream
Ad ripas Amyni reperit diuina Coronis.*

Huius nutricem fuisse Trigonem scripserunt nonnulli, sicuti testatur Pausanias in Arcadicis: quem apud Chironem Centaurum educatum fuisse constat, & ab eodem eruditum cum adoleuisset, sicuti dictum est ab Ouidio in his:

Geminique tulit Chironis in antrum.

Lactantius in libr. de Falsa Religione Æsculapium lacte canino nutritum, & Chironi traditum artem medendi ab ipso

Chirone doctum fuisse scribit. Fuit Æsculapius prius Apius vocatus, quare cum Lycophron de illo mentionem faceret, ita inquit:

ἄρωγόν αὐδήσωσιν ἠπίε γόνον
 ἀσπίσι καὶ ποίμναισι περὶ θυμῷ ἢ μολεῖν
*Opem ferentem concinent satum Apio
 Gregibus ventre, civibusq; commodum.*

Scripsit Zezes chil. 10. non solum à Centauro Chirone Æsculapium fuisse edoctum, sed cum Apius primum diceretur ob facilitatem & mansuetudinem, vel quia dolores agrotantium medicamentis deliniret (ἠπίος enim blandum significat) mox quia Asclen quendam Epidauri tyrannum sanauerit, dictum fuisse Æsculapium utroque nomine coniuncto: nam Ἀσκληπίος ex Ascle & Apius componitur: ac paucis mutatis ita à Latinis fuit appellatus. Alij non Asclen, sed Aunem tyrannum Daunię, qui ex oculis laborabat, ab illo sanatum fuisse malunt, qui cum nominatum fuisse contendunt ab artis præstantia, quia homines mori non pateretur: nam σκέμειθα mori significat, at α litera priuationem adiungit. Dictus est igitur eo nomine, quòd homines non fineret morbo aut dolore absumi: quamuis inuentionem medicinę alij aliis inuentoribus tribuerunt. Ouid. ut diximus, Apollini illam tribuit; Pindarus in tertia Ode Pythiorum & Nemeorum Chironem Æsculapij magistrum inuentorem medicinę putauit; Æschylus illam omnium primum Prometheum ait inuenisse; Homerus in libro quarto Odysse. videtur inuentionem medicinę Pæoni tribuisse, ut est in his:

ἡμετέρους δὲ ἕκαστος ἐπιστάμενος πρὸς πάντων
 ἀνθρώπων· ἢ γὰρ παιήνορος εἰσι γενέθλης.
*Est medicus prudens cunctis præstantior vnus
 Ille viris, cui Pæonia sit gentis origo.*

Hunc sororem habuisse Eriopen scriptum reliquit Myrleanus Asclepiades. Cicero multos fuisse Æsculapios inquit in tertio de Natura Deorum his verbis: Æsculapiorum primus Apollinis, quem Arcades colunt; qui specillum inuenisse, primusque vulnus obligauisse dicitur: Secundus secundi Mercurij frater: is fulmine percussus dicitur humatus esse Cynosuris: Tertius Arsiippi filius & Arfinoę, qui primus alui purgationem, dentisq; euulsionem, ut ferunt, inuenit: cuius in Arcadia non longè à

Lasio flumine sepulchrum & lucus ostenditur. Hunc lucum scribit Pausanias in Corinthiacis fuisse montibus vndique præcinctum, in quo ambitu quenquam vel mori vel nasci religio fuit, sicuti in Delo insula. Enimvero pauca prorsus morborum remedia protulit in medium vel Æsculapius, vel eius filij: vel quia moderatior diæta non afferebat tantam morborum varietatem, vel quia res medica nondum satis validum ceperat incrementum. Nam ad Troiana vsque tempora perexigua fuit medicorum peritia: quando vel Æsculapij filij, Eurypylo vulnerato farinam & tritum caseum mulierem commiscentem, potumque præbentem cum vino Pramnio, non reprehendunt, vt ait Plato in tertio de Rep. Dialogo: cum illa omnia maximè inflammare vulnus, at non sedare dolores vilo pacto possent. Fertur fuisse primus Herodicus palestræ magister, vt scripsit Panyasis; qui cum esset valetudinarius, se ipsum ad certam viuendi rationem accommodauit, adhibitisque medicamentis medicæ artis dogmata inuenit, quibus & se, & alios postea diutiùs sustentauit. Obtinuit tamen postea consuetudo propter aliqua, vt arbitror, quæ feliciter illi obuenerunt, vt peritissimi medici, qualis fuit Hippocrates, Æsculapij dicti sint, vt testatur Zezes decimæ Chiliadis hist. 349. Fabulantur præterea Hippolytum ab equis laniatum Æsculapij arte reuixisse. quare fertur Iupiter iratus ob inuentam artem qua homines in vitam reuocari possent, repertorem artis fulmine confecisse, vt ait Virgilius libro septimo in his:

*Namq; ferunt fama Hippolytum, postquã arte nouerca
Occiderit, patriasq; explet sanguine pœnas,
Turbatis distractus equis: ad sidera rursus
Ætheria, & superas cœli venisse sub auras,
Præoniis reuocatum herbis, & amore Dianæ.
Tum pater omnipotens aliquem indignatus ab Umbris
Mortalem infernis ad lumina surgere vitæ,
Ipse repertorem medicinæ talis & artis
Fulmine Phœbigenam Stygias detrusit ad Undas.*

Fertur Apollo grauiter tulisse mortem filij, ac magnopere luxisse: cuius lacrymæ in electrum dicuntur fuisse conuersæ, vt testatus est Apollonius libro quarto Argonautic. his carminibus:

κελτοὶ δ' ἐπὶ βᾶξιν ἔθεντο

A 3

ὡς ἄρ' Ἀπόλλωνος τὰ δὲ δάκρυα Λητοίδου
ἐμφίρεται δίναις, ἅτε μυρία χθῆε πάροιθεν.

Celta famam fecere, quòd illis

*Latoide Phœbi lacryma voluuntur in imo
Flumine quas multas in nati funere fudit.*

Epione dicitur Æsculapij fuisse vxor, cuius filius fuit Machaon vir, vt ferebant ea tempora, artis medicæ peritissimus, qui vnâ cum cæteris Græcis militauit ad Troiam, de quo ita meminit Homerus libro quarto Iliadis:

ταλθύβι, ὅπῃ τέχιστα μαχάονα δδῦρο κάλεισον
φῶτ', Ἀσκληπιῶ ἕδ' ἄμύμονος ἰητήρος.

*Talthybi ades, celeremque Machaona ducito nobis
Præstantis medici natum, huic Asclepius olim
Nam pater ipse fuit.*

Fuit etiam Podalirius Æsculapij & Epiones filius, fraterq; Machaonis, vt ait Pausanias in Messeniâ. atque in Eliâ prioribus multas illi filias tribuit, inter quas Iaso & Hygiæa fuisse memorantur, vt ait Aratus. præterea Orpheus in hymno quodam in Æsculapium, non filiam, sed vxorem fuisse Æsculapij censuit Hygeiam, cum ita scribat:

φοῖβος Ἀπόλλωνος κρατερὸν θάλος, ἀγλαόμορφον,
ἔχ' ἑνὸσων, ὕγίαν ἔχων σύμλεκτρον ἄωμφῆ.

*Stirps Phœbi præclara, thori cui splendida consors
Est Hygiæa, grauis morborum pulsor & hosti.*

Celebrabantur ludi quinquennales in prædicto luco Æsculapij, die nono post Isthmios, ante Megarenenses tamen, incipiente vere, iiq; apud Epidaurios, penes quos natus fuisse dicebatur, in Æsculapij honorem. Hunc Deum alij imberbem, alij barbatum putarunt. Lucianus in Ioue tragædo prægrandem barbam fuisse Æsculapio tradidit his verbis: ὡς εἰ μὴ μακροδύε πρὸς ἡμᾶς, ἀλλὰ λέγε θαρρῶν ἤδη τὰ δοκῆντα, μὴ αἰδέσθεις εἰ ἀγένεος ὦν δημιορδύσης, καὶ ταῦτα βαθυπῶγωνα καὶ θυγένεον ἔπος ἕδ' ἔχων τὸν Ἀσκληπιόν. *Quare ne te adolescentulum erga nos geras, sed quæ tibi videntur, ea loquere animo intrepido: nec vereare quòd imberbis concionem habeas, cum habeas filium tam ingentis ac promissa barba Æsculapium.* Pausanias tamen in Corinthiacis imberbis Æsculapij statuam erectam apud Phliasios fuisse inquit. Scripsit Lucianus in Icaromenippo celeberrimum templum Æsculapij

Æsculapij fuisse Pergami, sicut Apollinis in Delphis. Ac Strabo lib. 8. fanū fuisse Æsculapij insigne scribit Tetrapoli, quæ ciuitas ab Ionibus & Caribus habitabatur. Erat id templum multitudine ægrotantium & variis morbis laborantium plenum, & parietes pictis tabellis vbique tecti, in quibus scripti erant morbi & nomina eorum qui se ab illo Deo sanatos fuisse credebant, sicut in Co insula, & in Trica. Somniauerat enim insula antiquorum multitudo, quòd si quis ex aliquo morbo conualuisset, cui contigisset Æsculapium inuocare, illud Æsculapij opera factum fuisset, pro qua re & tabellas appendebant parietibus templorum, & alia nuncupata vota persoluebant, tanquam præmia illorum beneficiorum quæ diuinitus accepissent. Huic Deo capram immolare in sacrificiis mos fuit à Cyrenaicis, vt ait Pausanias, & Didymus scripsit libro tertio: vel quia à capra nutritus fuisset, vel quia sanitati aduersarium animal capra videatur, cum labore perpetua febre. Socrates tamen in Phædone Platonis se gallum debere Æsculapio medico inquit, cum gallus illi maectari consueuerit. Nam gallus gallinaceus etiam isti ob vigilantiam fuit sacratus. Habuit & hic Deus multa cognomina à locis, in quibus illi templa fuerunt dicata, vel ab aliis causis: vt Aulonius, Medicus, Onæata, Leuctricus, Gortynius, Corylæus, Agnitas, Booneta. Nam, vt ait Cicero libro secundo de Legibus, Æsculapius, veluti Dij cæteri, propter beneficia quæ in genus humanum contulisse dicitur, fuit in Deorum numerum relatus: sic enim inquit, Diuos, & ollos qui cælestes semper habiti, colunto: & ollos quos in cælum merita vocauerint, Herculem, Liberum, Æsculapium, Castorem, Pollucem, Quirinum.

¶ Atque hæcenus ea explicata sunt, quæ de Æsculapio Apollinis filio fabulati sunt antiqui: nunc eorum sententiam ex his eliciamus. Dicitur fuisse Apollinis & Coronidis filius. Quid ita? aut quæ fuit Coronis Phlegyæ filia? Est enim Phlegyas calor solis, vt nomen ipsum videtur significare: φλέγην enim comburere est. Huius filia fuit Coronis, aeris temperamentum scilicet, & vis illa aeris modicè humectata, quæ solis accipit salubrem impressionem. Nisi enim solis calor aera purget ac rariorem faciat, & nisi vis quædam humoris in ipso aere relinquatur à calore, nulla esse potest salubritas. Cum igitur è calore & humore temperato illa nascatur, iure dicta est Coronis

quasi ἀπὸ τῆς ὑπερῶν ἰατρῆς. Æsculapium inquit Pausanias in Achaicis nihil esse aliud quàm aera. Cuius fuit filia Hygiæa: quæ nihil est aliud quàm bona valetudo. Est siquidem aeris temperies non homini solùm, sed cunctis animalibus, atque etiam plantis salubris. Iure optimo igitur antiqui Apollinem Æsculapij patrem finxerunt, atque ipsum Æsculapium salubrem vim de sole animis corporibusque mortalium subuenientem, hoc est sanitatis artificem, quia Solis calor vniuersis elementis dominatur. Ex ipsa igitur vi Solis aer assiduè mouetur & generatur, quare Æsculapius Apollinis filius: quod quoriam fieri non potest nisi per quandam mistionem ipsius aeris, ideirco mater eius fit Coronis. Ex hoc aere ita affecto nascitur salubritas, quare illa dicta est Æsculapij fuisse filia, & is sanitatis artifex, medicinæque inuentor. Dicuntur fuisse multæ filiæ Æsculapio præter prædictam, inter quas fuit etiam Iaso, quia multa commoda proueniunt mortalibus ex aeris temperamento, inter quæ facilitas est conualescendi & medendi. nam Iaso ἀπὸ τῆς ἰατρῆς à medendo scilicet dicta est. Hæc autem omnia Sol per anniuersarias sui cursus conuersiones, vicissitudinesque frigoris & caloris, hanc ipsam inquam & salubritatem, & hæc commoda hominibus impertit: quare Titane, quod oppidum fuit Sicyoniorum, signum Æsculapij Apollinis filij, salubritatis signum fuit vocatum. Fuit Æsculapio dicatus draco, cuius baculum duo amplectebantur, quia Sol, è quo ipse nascitur, quasi senectutem deponens, incipit à principio arietis vires resumere, donec ad Cancrum perueniat, atque cum illo multa & herbarum, & animalium genera vires resumunt. Huc accedit vis oculorum quæ maximè Soli conuenit, quoniam ὄφης ab aspiciendo dicitur à Græcis, quem modò draconem, modò serpentem vocamus. Sol enim cui ille dicatus est, omnia videre existimatus fuit, quæ non sola ratio fecit vt coruus illi sacer putetur, sed etiam illa, quòd hæc auis sit auspiciis accommodata, nam non solùm artis medendi peritus fuit Æsculapius, sed etiam diuinandi; quæ ad medendi artem tamen pertinent, quoniam non solùm præsentia, sed præterita etiam quæ acciderunt ægrotantibus, & quæ mox euentura sunt, debet laborantibus medicus prædicere, quæ res non mediocriter fidem medico comparat, & plurimum postea conferet vniuerso negotio, vt ait Hippocrates. Hinc effectum

Etum est vt illi etiam gallum attribuerint ob vigilantiam, vel potius ob diligentiam erga aliquo morbo laborantes. baculus erat eius gestamen cum serpente inuoluto, quia medicina fit quasi fulcimentum humanæ vitæ sensim labantis; atq; anguis multis remedijs fit accommodatus. Hęc ea sunt quę de Æsculapio memorię prodita sunt ab antiquis, quę partim physicę, partim historicę sunt intelligenda. Quidquid enim de Dijs finxerunt antiqui, id habuit historiam tanquam suarum narrationum fundamentum.

¶ Non defuerunt qui locum datum fuisse fabulę de Æsculapio tradiderint, quod mortuos ab inferis reuocaret, quia nonnullos quorum conclamata esset spes vitæ, sanitati restituerit per vim medicamentorum: vnde fabulati sunt antiqui Plutonium apud Iouem conquestum fuisse, quod suum imperium Æsculapius exinaniret. Idcirco fulmine percussum fuisse à Ioue inquit, quod accidit paulo ante Troiana tempora. Verum de Æsculapio satis, nunc de Chirone eius magistro dicamus.

De Chirone. CAP. XII.

CHironem Æsculapij magistrum alij ex alijs parentibus natum esse tradiderunt. Ouid. lib. 6. Metamorphoseon Saturni filium putauit, vt est in hoc versu:

Vt Saturnus equo geminum Chirona creauit.

Hunc Apollonius libro primo Argonauticōn, Philyrę filium fuisse dixit in his:

ὠτὰρ ὄγ' ἐξ ὑπάτης ὄρεος κίεν ἄγχι θαλάσσης
χείρων Φιλυρίδης.

*Ad mare descendit montis de parte suprema
Chiron Phillyrides.*

Nam fama est Saturnum Philyram Oceani filiam in insula Philyreide compressisse, qui veritus ne à Rhea superueniente in adulterio deprehenderetur, sese in equum mutauit. è quo cōcubitu natus est Chiron ab vmbilico superiores partes corporis habens hominis, inferiores equi, vt testatur Apollonius lib. 2. his carminibus:

νυκτὶ δ' ἐπιπλομένη φιλυρηίδαν ἠσον ἄμοιβον
ἐνθα μὲν οὐρανίδης Φιλύρη κρόνος, εὐτ' ἐν οὐλύμφῳ
Τιτηνων ἠνάσσει, ὁ δὲ κρηταῖον ὑπ' ἀντρον

Ζεὺς ἔτικυρήτεας μετετρέφει τ' ἰδαίοισιν,
 ῥ' εἰν ἕξα πάφων παρελέξατο. τὰς δ' ἐνὶ λέκτροις
 τέτμε θεὰ μεσσηγύς. ὁ δ' ἔξ εὐνῆς ἀνορύσας
 ἔασυτο χαιτ' ἠεντι Φυλιὸν ἐναλίγκιος ἵππῳ.
 ἢ δ' αἰδοῖ χῶρόν τε καὶ ἠθεα κείνα λιπῶσα
 ἠ' κειανὶς Φιλύρῃ, εἰς ἕρεια μακρὰ πελασγῶν
 ἦλθ', ἵνα δὴ χείρωνα πελώριον, ἄλλα μὲν ἵππῳ,
 ἄλλα θεῶν ἀτάλαντον, ἀμοιβαίη τέκεν εὐιῆ.

A Equora sulcantes advenit Philyreida tandem:

Hic, ubi caelestis Saturnus, cum puer esset

Jupiter, Idais & nutritur in antris

Curetes inter, regeret Titanas at ipse,

Congressus Philyra est formose. Sed Rheanullo est

Capta dolo: in lecto hos ambos inuenit, ut ille

Dissusis ceruice iambis hinnit equinis.

Ipsa pudore locum, montes, collesque reliquit

Oceani Philyra, ac montes petit inde Pelasgos.

Hic Chirona parit, cuius pars altera Diuis

Persimilis, fit equus rursus pars altera turpis.

Suidas tamen Chironem vnà cum reliquis Centauris Ixionis
 filium fuisse censuit. Hic uxorem habuisse Chariclo memo-
 ratur Apollinis filiam, vel Oceani, vel Persæ, sicut alij maluerūt,
 quæ accedentibus ad littus Argonautis, in quo habitabat Chi-
 ron, vnà cum Chirone Achillem, quem educandum & erudien-
 dum acceperat, vt ait Pausanias in Laconicis, secum attulit, vt
 scribit Apollonius in primo Argonauticorum:

σὺ καὶ οἱ παράκοιτις ἐπωλένιον φορέσσαι

πηλείδην Ἀχιλλῆα, φίλῳ δ' εἰσκέτο πατρί.

Peliden uxor paruum portabat in sinis

Dulce opus, id charo properans ostendere patri.

Memoriæ prodidit Staphylus in lib. de Thessalia, quòd Chiron
 astrologiæ peritissimus, ac vir sapientissimus fuit, qui cum vel-
 let Peleum esse virum celeberrimum, Actoris Myrmidonis fi-
 liam ad se aduocauit, famamque dissipandam dixit, quòd Pe-
 leus Æaci & nymphæ Daidis filius, ac Telamonis & Phoci fra-
 ter, Thetidem Ioue ita concedente uxorem esset ducturus, ad
 quas nuptias Dij cum ingentibus imbribus & tempestate ac-
 cedent. Ea cum dixisset, tempus obseruauit, in quo multæ fie-
 rent pluuia ac venti de cælo: quo etiam tempore Peleo Philo-
 melam

melā dedit, atq; inde fama increbuit, quòd Peleus Thetidem duxerit. Quāuis scribit Dailochus ac Pherecydes, quòd Peleus posteaquam purgatus fuit à fratris Phoci cæde, quem disco percussit cū exerceretur, ab Euryto Actoris filio, eius filiam Antigonen, at nō Thetidē vxorem duxit. Alij dicunt Antigonea prius nupsisse Peleo, deinde illa mortua ductam fuisse Thetidem. Deinde cūm adoleuisset Chiron, in syluas adijisse dicitur, viresq; herbarum primus obseruasse: qui etiā ob peritiam postea chirurgiæ, & ob leuitatē manuum in tractandis vulneribus, Chiron fuit nominatus. Est enim maximum peritiæ ferè argumentum in dignoscendis chirurgis si manus habeant leuissimas in vulneribus tractādis. Habuit Chiron è Chariclo nymp̄ha Ocyrhoen filiam, quæ ita fuit appellata, quia ad ripas fluminis celerrimi nata sit, vt testatur Ouidius libro secundo Metamorphoseon:

*Ecce venit rutilis humero protecta capillis
Filia Centauri; quam quondam nymp̄ha Chariclo
Fluminis in rapidi ripis enixa vocauit Ocyrhoen.*

Habuit & Endeidem è Philyra vxore, suscepit præterea Caryclum è Pisidice nymp̄ha. Fertur idem Chiron cūm primūm se in syluas contulisset, fuisse à Diana venandi rationem edoctus, vt nos in lib. 4. Venationum nostrarum scripsimus:

*Quis primus tulit ista viris? hominumne Deumne
Ingenijs inuenta? dedit quis commoda tanta?
Delia Phillyriden primum Chirona fugaces
In sparsos per rura greges, syluaque vagantes
Armauit fecitque vias in commoda tanta.
Salue magne parens, venandi magne repertor,
Herbarum, citharaque potens, cælique perite.*

Nam præter cognitionem herbarum, rerumque cœlestium, fertur Chiron mirificè fuisse citharæ pulsandæ peritus; qua etiam ratione nonnullos morbos sedauit, vt ait Staphylus libro 3. rerum Theſſalicarum, & Boetius in Musica. Ab hoc Hercules astrologiam percepisse dicitur, vt suo loco dicemus. Cūm postea Herculis sagittas veneno Lerneæ hydræ perlitas Chiron sequentibus temporibus tractasset, in alterum pedem eius vnā illarum cecidisse affirmant: qui dolore vulneris diu discruciat, cūm natus esset ex immortalī patre, mori non poterat: quare Deos precatus est, vt sibi mortali esse liceret,

vt testatus est Acusilaus, & Cratinus, qui huius argumenti a-
ctum composuit. Id verò cum Iouis misericordia obtinuisset,
inter sidera relatus fuit, vt testatur Hyginus in lib. de Stellis. Il-
lud autem ita futurum esse vaticinata patri suo fuerat Ocyrhoe,
vt est in his apud Ouid. quamuis eum mortuum fuisse dicat:

Tu quoque chare pater nunc immortalis, & auis

Omni bus vt maneas nascendi lege creatus,

Posse mori cupies tum, cum cruciabere dira

Sanguine serpentis per saucia membra recepto.

Teque ex aeterno patientem numina Mortis

Efficient, triplicesque Dea tua fila resoluent.

Conuersus est igitur Chiron in signum illud coeleste, quod nunc
etiam a sagitta illa nomen retinet, atque ita formatur vt videa-
tur sagittam e vulnere extractam ostentare. Cum verò eximie
fuisset pius & Deorum immortalium cultor, fertur illi ara ante
oculos collocata inter sidera, qua eius religio & pietas in per-
petuum demonstretur. At Mnesagoras non vulneratum fuisse,
sed longioris vitae pertaesum censuit mortem a Dijs immorta-
libus precatum fuisse: quare etiam Theocritus in Thalysia il-
lum senem ac longaeuum nominat in his:

ἄρα γέ πα τοιόνδε φόλω κατὰ λάϊνον ἄντρον

κρητῆρ' Ἡρακλῆϊ γέρον ἐσάσατο χείρων.

Talia nonne Pholis saxosorum in antro

Alcida statuit longaeuus pocula Chiron.

¶ Atque haec ea sunt quae de Chirone ab antiquis scriptori-
bus tradita sunt: nunc vnde deducta fuerint, perquiramus. Di-
citur Chiron Saturni & Philyrae filius, quia cum artis meden-
di & chirurgiae peritiam inuenisse putetur, illa cognitio e tem-
pore & experientia nata fuerit. Est enim φίλη amica, πείρα ve-
rò experientia: quare inuentionis chirurgiae mater φίλυρα,
quasi φίληρα dicta est. Nam si a πείρας dictione prima litera
abiiciatur, id nomen existet. Nam prior fuit empirica quam
theorica medicina. Eius filia fuit Ocyrhoe quoniam haec ars
necessario viam aperit corruptis humoribus: qui quo citius
& commodius defluerint, eo citius vulnus sanari potest. At-
que vt summatim dicam, vniuersum ferè chirurgiae negotium
in scite eliciendis malis humoribus consistit: qua in re pri-
mum est, vt per dietam & viuendi moderationem quam ma-
ximè vacuum his humoribus corpus habeamus, quod quanto
magis

magis expurgatum fuerit, quasi faciliorem vitæ nostræ decursum transibimus: proximum verò vt malè affecto corpori facilis exitus malis humoribus pateat. Fuit Chiron altera parte homo, altera equus: quia idem chirurgiæ beneficium non ad homines solum, sed etiam ad alia animalia, & ad vsum iumentorum extenderat. Hunc ex immortalibus parētibus natum esse dixerunt, quia infinita propè videatur illa cognitio, quæ nunquam satis percepta aut absoluta ab humanis ingenijs fuerit. Fabulati sunt post longum annorum numerum à Ioue hunc impetrasse vt aliquando mori posset, quia sæpius rerum omnium scientiæ & cognitiones sint per temporum vicissitudines immutatae, quæ cum ad summum excreuerunt, mox, vt res ceteræ humanæ, decrescunt & relabuntur. Dicitur inter sidera Chiron fuisse relatus, non solum quia hominibus de reliquis benemeritis aræ erigerentur ab antiquis, quos inter Deos, aut inter sidera collocabant: sed etiam quia per hæc hominum religionem & pietatem à Deo non negligi volebant ostendere, vt ceteros homines ad probitatem hortarentur, cum viri boni & integri calamitates tandem Deus leuet, & pro ijs magnam ac perpetuam & felicitatem & gloriam deniq; largiatur. Non defuerunt tamen qui Æsculapium paternis inuentis chirurgiam addidisse putarint, & radicum quarundam herbarum cognitionem, & mistiones pharmacorum, qui eò rem medicam deduxit, vt princeps & inuentor & Deus medicinæ creditus sit. At de Chirone satis, nunc de Venere rerum omnium parente dicatur.

De Venere.

CAP. XIII.

VENEREM illam, quam vulgus mortalium, deliciarum, voluptatumque omnium, & blanditiarum, & elegantiae Deam esse putauit, natam esse fabulantur è Cœli genitalibus partibus à Saturno cæsis, & in mare proiectis, sine matre, ex illa spuma scilicet, quæ ex illarum iactu in summa aquæ parte exorta est. Hanc, ne furere turpiter, & iumentorum in morem libidine agitari viderentur homines, vnà cum filio Cupidine introduxerunt, & pro Dijs coluerunt: quorum in potestate esse dixerunt omnia commoda ad libidinem spectantia largiri. Nam si de medio Veneris & Cupidinis nomina tollantur: aut, si non Dei, sed desideria & impetus naturæ, illi esse credantur,

vt re ipsa sunt, quid reliquū erit nisi fœdissimū & turpissimum
libidinis, effrenatæq; lasciuia nomen? fecit igitur apud imper-
itos homines horum nominum creditorum Deorum inuen-
tio, vt minus turpe facinus coitus, & animalium coniunctio pu-
taretur. Hęc res sanè vt necessaria propè est animalibus, ita fre-
quens & immoderatus eius vsus in multa adducit illegitima,
corpusq; & animū labefactat. quare vt honestior culpa libidi-
nosorum videatur, & currus triumphantium, & castra, & infi-
gnia Veneri & Cupidini tribuerunt. Verūm quod turpe est,
cum nullo nomine fieri honestum possit, nos libidinum furo-
rem impuris hominibus & immundis suis ac equis relin-
quentes, quæ de Venere fabulosa dicta sunt ab antiquis inue-
stigemus. Tibullus lib. i. Elegiarum hanc è spuma maris & san-
guine Cœli, vt dictum est, natam arbitratur in his:

*Nam fuerit quicumque loquax, is sanguine natam,
Is Venerem è rapido sentiet esse mari.*

Sic etiam Musæus in Leandro:

*ἀγνώσῃς ὅτι κύπρις ἀπόσπορός ἐστὶ θαλάσσης;
καὶ κρατέειπόντιο, καὶ ἡ μετέρων ὀδωάων;
An nescis Venus orti a maris de semine quòd sit;
Imperat hæc vndis, nostrisq; doloribus vna.*

Cum nuper nata fuisset Venus, hanc ex vndis maris egredien-
tem ambabus manibus è capillis & è facie aquam marinā ex-
pressisse inquit: quare omnium pictorū facile princeps A-
pelles Cous celeberrimam illam Venerem emergentem, quæ
diuinum propè opus creditum fuit, pinxit: cuius mirabilita-
tem & præstantiam ita expressit Sidonius Antipater:

*τὰν ἀναδυομένην ἀπὸ ματέρος ἄρτι θαλάσσης
κύπριν ἅπερ κείε μόχθον ὄρα γραφίδος
ὡς χερὶ συμμάρψασα διάβροχον ὕδατι χαίταν,
ἐκθλίβει νοτερῶν ἀφρόν ἀπὸ πλοκάμων.
αὐτὰ νῦν ἐρέουσιν Ἀθαναία τε, καὶ Ἥρα,
ἐκ ἔτι σοὶ μορφᾶς εἰς ἔριν ἐρχόμεθα.*

*Egressam nuper Venerem de marmoris vndis
Aspice, præclari nobile Apellis opus.*

*Exprimit æquoream manibus de crinibus vndam,
E longis spumas exprimit illa comis.*

*Hæc visa Pallas sic cum Iunone locuta est:
De forma Veneri cedere iure decet.*

Fertur in concha margaritarum feraci fuisse concepta, in qua etiam nauigauit in Cyprum. quare cum de formosa muliere loqueretur Venus apud Papinium, illam dignam esse inquit quæ sua esset soror, & in eadem concha nauigaret, vt patet ex his carminibus:

Hæc & cæruleis tecum consurgere digna

Fluctibus, & nostra potuit considerare concha.

Hanc verò fuisse ab Horis educandam susceptam, postquam in Cyprum super vndis à Zephyro fuit delata, testatur Homerus in hymno quodam in Venerem his carminibus:

αἰδοῖν χρυσοσέφανον καλὴν Ἀφροδίτην

ἄσομαι, ἢ πάσης κύπρου κρήδεμνα λέλογχεν

εἰναλίης· ὅθι μιν Ζεφύρου μένος ὑγρὸν αἴεντος

ἦν κεν κατὰ κύμα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης,

ἄφρῶ ἐνὶ μαλακῶ. τὴν δὲ χρυσάμπυκισσῶραι

δέξαντ' ἀσπασίως, περὶ δ' ἄμβροτα εἶματα ἔσαν.

Formosam cano Venerem, cui tempora fertis

Aureis cinguntur, cui Cypris terra marina

Florida paret, eam Zephyrus quo dulcis & aura

In molli spuma pepulit super aquoris vnda.

Molliter hanc Hora ceperunt, Vestibus illam

Diuinis texere, quibus nodantur in aurum

Crines, reticulumque legit capitis decus ingens.

Hic enim poeta non in concha, sed vnà cum spuma delatam fuisse in Cyprum sensit. Dicta fuit postea ab ipsa Cyprus, & Venus Cypria, vel quia in vtero ferre præbeat, quod dicunt Græci κύπρην πόρην; quippe cum Cyprus, antequam Venus eò appulisset, diceretur Sphecica ab habitantibus ibi populis Sphecibus vocatis, vt scripsit Philostephanus in rebus Cyprijs. Deinde dicta Ceraestia, vt inquit Xenagoras in libro secundo de insulis, quòd illam homines habitarent, qui multos tumores, tanquam cornua quædam in capitibus habere viderentur, cum cornua κέρατα dicta sint à Græcis, & κέρασαι cornuti. alij voluerunt illā insulam vocatam fuisse Macariam quasi beatā ob fertilitatē. at postquā Venus illuc appulit, vocata fuit Cyprus. Huic ipsi Deæ fuit concha quæ vocabatur lingua consecrata, & conchæ Cytheriacæ: quia illa Venerē excitet, hæ quia pertineāt ad mundum muliebrem. Scriptum reliquit Cicero libro 3. de Natura Deorum ita, & plures Veneres fuisse, & illas è diuersis

parentibus fuisse ortas: Venus prima Cœlo & Die nata: cuius
 Elide delubrum videmus. Altera, spuma procreata, ex qua &
 Mercurio Cupidinem secundum natum accepimus. Tertia,
 Ioue nata & Dione, quæ nupsit Vulcano. Sed ex ea & Marte
 natus Anteros dicitur. Veneres tres fuisse scripsit Pausan. in
 Bœoticis, quarum una Cœlestis, altera Popularis, altera Apostro-
 phia dicta est. At diuinus Plato in Conuiuio duas esse Veneres,
 & duos Cupidines inquit in his: πάντες γὰρ ἴσμεν, ὅτι οὐκ ἔστι
 ἄνευ ἔρωτος Ἀφροδίτη. ταύτης δὲ μίας μὲν ἔστι, εἰς ἀνὴρ ἔρωτος.
 ἐπεὶ δὲ δύο ἔσονται, δύο ἀνάγκη καὶ ἔρωτες εἶναι. πῶς δὲ οὐ δύο τὰ
 θεῶν; ἢ μὲν γέ που πρεσβυτέρα, καὶ ἀμήτωρ, οὐρανῆ θυγάτηρ, ἣν
 δὴ καὶ οὐρανίαν ἐπονομάζομεν. ἢ δὲ, νεωτέρα, Διὸς καὶ Διώνης, ἣν
 δὴ πάνδημον καλέομεν. Omnes enim scimus quòd nulla est Ve-
 nus sine Cupidine: quæ si una sit, unus erit etiã Cupido. At
 cū sint duæ, binos esse Cupidines necesse est. At quo pacto non
 duæ sint Deæ? altera siquidẽ antiquior & sine matre Cœli
 & Diones, quã vocamus popularẽ. At Orpheus tamen in hy-
 mnis eandem & Cœlestem, & maris filiam nominauit in his:

οὐρανία πολὺ ὕμνε φιλομμεδῆς Ἀφροδίτη,
 ποντογενῆς, γενέτρε θεῶν.

Cœlestis, genitrixque, sonori filia Ponti,
 Latitæque parens Venus.

Hanc alii nominatam fuisse putarunt à spuma, cūm ἀφρός spuma
 sit apud Græcos dicta: alii ab Aprile mense, quòd eo mense
 nata fuerit, vt testari videtur Horat. in quarto Carminum:

Vt tamen noris quibus aduocaris
 Gaudis, idus tibi sunt agenda,
 Qui dies mensẽm Veneris marina
 Findit Aprilem.

Ferunt eam per pulchris vestibibus ornatam in cœlum ab Horis
 ductam postea fuisse, cuius Dii omnes dextram complexi sunt,
 ac singuli vxorem sibi dari ob formæ præstantiam cupierunt,
 vt ait Hom. in hymn. cūm igitur hanc Diones filiam esse dix-
 erit Theocritus in Syracusis hoc pacto:

κύπρι Διώναια, τὸ μὲν ἀθανάταν ἀπὸ θνατῶν
 ἀνθρώπων, ὡς μῦθος, ἐποίησας Βερονίκην:
 Nunquam posse mori mortalem tu Beronicen,
 Fabula vt est, olim dederas Venus orta Dione!

Sic Virgilius illam Iouis filiam dixit:

*Olli subridens hominum sator, atque Deorum,
Vultu quo caelum, tempestatesque serenat,
Oscula libavit nata: dehinc talia fatur:*

Parce metu Cytherea.

At Epimenides Cretensis Saturni & Euonymes filiam fuisse Venerem ita inquit:

*γῆματο δ' εὐονύμιω θαλερῶν κρόνος ἀγκυλομήτης
ἐκ τῶ κελίκομος γένετο χρυσῆ Ἀφροδίτη.*

Euonymen teneram Saturnus duxit, ab illa

Nascitur alma Venus sparsis per colla capillis.

Communior tamen sententia fuit, quod è mari & è spuma nata fuerit, quodque ad Cytherum montem primum appulerit, atque inde in Cyprum, sub cuius pedibus flores oriebantur, vnde dicta fuit Cytherea, vt testatur Hesiodus pluribus verbis in Theogonia. Verùm de prima Venere Cœli ac Diei filia nulla est propè mentio apud antiquos scriptores: at de posteriore nulla habita generis differentia permulta scripserunt poetæ. Enimvero cum è mari nata putaretur, inter sidera vel Deos nautis salubres ita numeratur ab Horatio:

Sic te diua potens Cypri,

Sic fratris Helena lucida sidera,

Ventorumque regat pater.

Huius Deæ armiger Bacchus fuisse dicitur. Hanc primam artem meretriciã exercuisse & inuenisse inquit, quare amantium Dea credita est. Numeratur hæc eadem inter Deos nuptiis præfectos, vt ait Pausanias in Messeniâ, & Plutarchus in problematibus, qui præfectos esse nuptiis Iouem adultum inquit, Iunonem adultam, Venerem, & Suadelam, & Dianam. hæc eadem quia ridens, vt ait Hesiodus, nata est, lætitiæ omnis & risus amica, quibus amor conciliatur & delectatur, credita fuit, vt innuit in his Horatius:

Sive tu manus Erycina ridens,

Quam locus circumuolat, & Cupido.

Quare effectum est, vt φιλομήδης fuerit à poetis sæpius nominata. Atque cum certa munia sint Diis singulis, certa que officia concessa, meritò à Ioue reprehenditur cum vulnerata fuisset in Martis officium irrumperere ausa, hortaturque illam Iupiter matrimonia curare, vt est apud Hom. in lib. 4. Iliad.

καί βρα καλιασάμυρος προσέφη χρυσῆν Ἀφροδίτῳ
 ἔ τοι τέκνον ἐμὸν δέδοται πολεμῆϊα ἔργα·
 ἀλλὰ σὺ γ' ἰμαρσόντα μετέρχεο ἔργα γάμοιο·
 ταῦτα δ' Ἀρσῆι θεῶ καὶ Ἀθήνῃ πάντα μελήσει.

*Tum Venerem alloquitur, tum soluit talibus ora:
 Filia, non ars est tibi bellica tradita, sed tu
 Virgineas rixas, sed tu connubia cura.*

Hæc Mars, hæc teneat communia muneræ Pallas.

Cum his præesset muneribus Venus, illi meritò balthæum in-
 iunxerunt, siue cestum discolorum, in quo suavitas, & dulcia
 colloquia, & benevolentia, & blanditiæ, suasiones, fraudes,
 veneficiaque includebantur; de quo ita scripsit Homerus
 Iliad. ξ.

ἦ, καὶ ἀπὸ σῆθεσφιν ἐλύσατο κερσὸν ἰμάντα,
 ποικίλον· ἐνθα δ' εἰ θελκτῆρια πάντα τέτυκτο·
 ἐνθ' ἐνὶ μὲν φιλότις, ὅν δ' ἰμαρος, ὅν δ' ὄαρις υἱς,
 πάρφρασις, ἦτ' ἐκλεψε νόον πύκα περ φρονεόντων.

Sic ait, & lorum cesti de pectore soluit:

*In quo blanditiæ plures mortalia corda
 Mulcentes inerant, sermo iucundus, amores,
 Gratia, quæ mentem falsam dulcedine fucant.*

Scriptum est ab Herodoto in Melpomene Enarics & Andro-
 gynos populos dicere solitos se per virgas salignas vaticinandi
 artem à Venere accepisse, ut est in his: οἱ δ' εἰ ἑνάριες καὶ οἱ Ἀν-
 δρόγυνοι, πῶν Ἀφροδίτῳ σφι λέγασαι μαντικῶν δ' ἔναυ. *Fatentur
 Enarics & Androgyni Venerem sibi artem vaticinandi
 tradidisse.* Hæc Dea cum amores blanditiâsq; curaret, ita blan-
 da fuisse dicitur, ut vel iuramēta eorum qui per ipsam peieras-
 sent, riderent, ut asserit Tibullus in primo Elegiarū hoc pacto:

Nec iurare time: Veneris periuria ventis

Irrita per terras & freta longa ferunt.

Hanc Deam finxerunt antiqui in curru vehi, quem à cygnis
 trahi autumatunt, ut ait Ouid. lib. 10. Metamorph. his verbis:

Vectæ leuis curru medias Cytherea per auras

Cypron olorinis nondum pervenerat alis.

Idem postea poeta lib. 15. eiusdem operis illum à columbis tra-
 hi inquit in his:

Perq; leues auras iunctis innectæ columbis

Litæ adit Laurentis.

Sappho tamen eius currum à passeribus falacissimis auibus trahi finxit. alij putarunt passeres esse Veneri consecratos: quia *σραβοί* vocantur, quo nomine aliquando membrum virile vocatum fuit, vt testatus est Pherecydes. Hanc Deam finxerunt rosea corona insigniri, quam de suo sanguine colorem accepisse fabulati sunt. Tribuerunt illi sagittas præterea, vt significauit Euripides in Medea his carminibus:

μή ποτ' ὦ δέσποιν' ἐπ' ἐμοί

χρυσέων τόξων ἐφίμω,

ἰμέρω χρίσασ' ἄφυκτον οἰσόν.

Nunquam Regina mihi

Ab aureo arcu dimittas

Dulcedine vngens certam sagittam.

Et Iulianus Ægyptius in his:

αἰεὶ μὲν κλυτέραι φέρων δεδάμικα φαρέτριω,

τόξα τε, καὶ δολιχῆς ἔργον ἐκηβολίης.

Usque Venus plenam didicit portare pharetram,

Atque arcus, longè spicula qua feriunt,

Atqui cum variæ essent Veneres, varij fuerunt illarum cultus, & ritus sacrorum: nam Veneri illi quæ Cœlestis dicta est, vinum offerre in sacrificiis minimè licuit, vt testatur Polemo in illo libro quem scripsit ad Timæum his verbis: *ἄθλιω αἰοί τε γὰρ ἐν τοῖς τοιῖς τοῖς ἐπιμαλῆς ὄντες, καὶ τὰ πρὸς τὸς θεὸς ὅσοι, νηφάλια μὲν ἱερὰ εὐκσι, μνημοσύνη, μέσους, Ἡοῖ, Ἡλίω, Σελήνη, Νύμφας, & Φροδίτη ἕρανία.* Athenienses harū rerum obseruandarum studiosi, & in sacrificiis Deorum faciendis diligentes ac *πῆ, Nephalia sacra faciunt Mnemosynæ, Musis, Aurora, Soli, Luna, Nymphis, Veneri cœlesti.* quamuis Pythium oraculum postea iussit mel atque liquentia vina, vt dictum est, Nymphis offerre. vocata sunt Nephalia illa sacra à sobrietate, quoniam vinum omnis propè intemperantiæ fundamentum in illis nesciretur. tum ligna quoq; illa Nephalia dicta sunt, vt sensit Philochorus, quæ neq; è genere ficuum, neq; vitium essent, neq; mori, quæ in sacrificiis Deorum vrerentur. Lucianus in Dialogis meretriciis videtur aliam Cœlestem putasse Venerem, aliam Popularem, quam publicā vocauit, aliam Hortensem: atq; Publicæ capram candidā mactari significat, Hortensī & Cœlesti iuuenecam. Alij tamen putarunt iuuenecam Mineræ mactari oportere, quòd illi esset sacra, vt fuit agnus Iunoni,

Isidi anser, Veneri columba, vt ait in libro de Diis Apollodorus. Sed Strabo libro nono sues etiam admissos aliquando fuisse ad Veneris sacrificia scribit, quòd eius victimæ mortelætaretur ob cædem Adonis, quamuis aliquando lacte, melle, ac vino tantum litabatur. Quòd alius esset ritus popularis Veneris, alius cœlestis, testatus est Pausanias in Atticis, qui etiam primum Theseum popularis Veneris & Suadelæ cultum apud Athenienses induxisse refert. Dicta est Venus à Latinis quòd ad omnia veniat, vt ait Cic. in secundo de Natura Deorum: Quæ autem Dea ad res omnes veniret, Venerem nostri nominarunt. Maximam eius potestatem fuisse significauit Sophocles ita in Trachiniis, cum semper victoriam reportet:

μέγα τι Δένος ἀ

κύπρις, ἐκφέρειται νίκας ἀεί.

Magnum quoddam robur

Venus, refert victorias semper.

Idcirco præclarè Leonidas inquit in armatam Venerem, frustra illam armari in homines, cum vel Martem ipsum bellorum Deum nuda vicerit, hoc pacto:

Ἄρειος ἐνίκα ταῦτα τίνος χάριν ὦ κυθήρρα

ὄνδ' ἐδυσαί, κενὸν τῆτο φέρουσα βάρος;

αὐτὸν Ἄρη γυμνή γὰρ ἀφώπλισας. εἰ δὲ λέλθῃαι

καὶ θεὸς, ἀνθρώποις ὅπλα μάτῳ ἐπαίγεις.

Hæc Martis sunt arma, Venus cur cingaris istis?

Cur Cytherea geris tam graue pondus iners?

Mars est à nuda victus. cum cesserit ipse

Vel Deus, hæc frustra num geris arma viris?

Tantæ verò eius vires dicuntur esse, vt nullus propè sit Deorum, qui Veneris imperio non cesserit: quæ cœlo, & terris, & omnibus elementis credita est dominari. quare omnia ab illa produci scripsit Euripid. in Coronifero Hippolyto, omniaque illius imperio parere, vt est in his carminibus:

κύπρις γὰρ ἔφορητὸς, ἠὲ πολλὴ ῥυή

ἢ τὸν μὲν εἰκονθ' ἡσυχῇ μετέρχεται

ὄν δ' ἀν' ἰσθμίου καὶ φρονεῖνθ' ὄρη μέγα,

τῆτον λαβῆσαι, πῶς δοκῆς καθύβρισε;

φοιτᾷ δ' ἀν' αἰθέρ' ἔσι δ' ὄν θαλασσίω

κλύδωνι κύπρις. πάντα δ' ἐκ ταύτης ἔφυ-

ἦδ' ἐστὶν ἡ ἀείρουσα καὶ διδῶσα ἔρον,

Ἐ πάντες ἐσμὲν οἱ κατὰ χθὸν ἔγχοιοι.

Non est Venus ferenda, si multa affluat.

Cedentibus qua fit benigna, qua lenis.

At si superbum reperit quem, quo putas

Tractavit illum more, quã de iniuria?

Percurrit aethera illa, rursus in maris

Vndis pererrat: inde nata cuncta sunt.

Hac una Amorem seminavit, haec dedit,

E cuius orti semine omnes adsumus.

Idcirco Homerus in hymno in Venerem omnes feras, & volucres, & animalia, & omnes denique Deos illius ductu gubernari & frænari inquit in his carminibus:

μῆσά μοι ἔννεπε ἔργα πολυχρῦσα Ἀφροδίτης
 Κύπριδος, ἥ τε θεοῖσιν ἐπὶ γλυκυῶ ἡμερον ὤρσε,
 καὶ τ' ἐδαμάσατο Φύλα καταθητῶν ἀνθρώπων,
 οἰωνός τε διῖπετέας, καὶ θηρία πάντα,
 ἢ μὲν ὅσ' ἠπείρος πολλὰ τρέφει, ἢ δ' ὅσα πόντος.

Musa refer Veneris formosa munia, Divis
Qua superis olim teneros immisit amores,
Qua genus humanum domuit, pictasq; volucres,
Atque feras omnes, qua pascunt equora ponti,
Quaëque erant campis, qua latis fluctibus errant.

Hanc vel Ioue ipso potentioorem esse scribit Theocritus in Europa his verbis:

θυμὸν ἀνωΐτισιν ὑποδμηθεὶς βελέεσσι
 Κύπριδος, ἢ μὲν δώαται καὶ ζῆνα δαμάσσει.
Perdomitus Veneris iaculis, lenibusve sagittis,
Qua domuisse Iouem valet una, Deosq; superos.

Hanc unam denique mundum procreasse, & procreatum nutrire & conseruare crediderunt: quem nullo pacto sine Veneris opera existimarunt coagmentari potuisse, vt ait Orpheus:

πάντα γὰρ ἐκ σέθεν ἐσίν, ὑποζύξαι δὲ κόσμον,
 καὶ κρατέεις τριασῶν μοιρῶν, γενναῖς δὲ τὰ πάντα,
 ὅσα τ' ἐν ἔρανῶ ἐσι καὶ ἐν γαίῃ πολυχέρπῳ,
 ἐν πόντῳ τε βυθῶ τε.

Omnia iunxisti, per te stant pondera mundi,
Imperitasq; tribus Parcibus, atque omnia gignis,
Qua mare, qua caelum late terramq; pererrant.

Fabulantur poete Venerem Adonidis desiderio captam fuisse,

qui natus fuerat Rege Cinyra & Myrrha eius filia, qui pastor fuit vt testatur Virgilius in Gallo. Enimvero postea Martis inuidia ab apro immisso cæsus est, vt ait Ouidius libr. 10. Metamorph. cum iuuenis esset & præualidus, plurimum Venus delectabatur, quare eius mortem grauissimè tulit, vt ait Theocritus in Epitaphio Adonidis, neque vllam tamen de illo stirpem suscepit. cum Anchise congressa Æneam reperit, quem alij dicunt libertatem à Græcis post captam Troiam obtinuisse, & facultatem quidquid vellet efferèdi, qui patrem, vxorem, filium, Deos penates capiens Atho montem conscendit, ibiq; urbem condidit, quam de suo nomine Æneadem appellauit. Alij dicunt Æneam captiuum vnà cum Andromache datum fuisse Neoptolemo Achillis filio, & in patriam Achillis Thesfaliam deportatum, vt scriptum fuit his carminibus ab illo Lesche qui paruam Iliadem composuit.

αὐτὰρ Ἀχιλλεῖος μεγαθύμῳ φαίδιμος υἱὸς
 ἔκτορ' ἔλω' ἄλοχον κἀταγον κοίλας ἐπὶ νῆας·
 παῖδα δ' ἔλων ἐκ κόλπῳ ἔϋπλοκάμοιο τιθήνης,
 ῥίψε ποδὸς τεταγὼν ἀπὸ πύργῳ τὸν δὲ πεσόντα
 ἔλαβε πρὸφύρεος θάνατος, καὶ μοῖρα κραταιή.
 ἐκ δ' ἔλετ' Ἀνδρομάχην ἠΰζωνον παρὰ κοίτην
 ἔκτορος, ἦντε οἱ αὐτῶ' ἀριστῆες παναχαιῶν
 ἰδῶκαν ἔχον, ἐπίηρον ἀμφιβόμφοι γέρας ἀνδρῶν·
 αὐτόν τ' Ἀγχίσαιο κλυτὸν γόνον ἰπποδάμοιο
 Αἰνείαν ἐν νηυσὶν ἐβήσατο πεντοπόροισιν
 ἐκ πάντων Δαναῶν ἀγέμευ γέρας ἔξοχον ἄλλων.
*Vxorem Hecloream naues deduxit in atas,
 Magnanimo ac forti quondam generatus Achille.
 Atque è complexu raptum nutricis, ab alta
 Turre iacit natum mox Hectoris: huncq; cadentem
 Purpureum cepit lethum, nigraq; tenebra.
 Mox capit Andromachen, fuerat namq; Hectoris vxor,
 Quam sibi donarunt viriutis premia Achivi.
 Anchise clarum natum domitoris equorum
 Protinus in naues duxit, qua marmora sulcant,
 Æneam, fuit egregium quod munus Achium.*

Ex illo celebri Martis adulterio suscepit Harmoniam, vt testatur Hesiodus in Theogonia, quam tamen alij Iouis & Electræ filiam fuisse putarunt. è Mercurio suscepit Hermaphroditum,

ut nomen ipsum significat: quod ita ait Ouid. lib. 4. Metamor.

Mercurio puerum & diua Cythereide natum

Naiades Idaei nutriti uere sub antris:

Cuius erat species, in qua materque paterque

Cognosci possent: nomen quoque traxit ab illis.

Concepit Erycem è Bute: vel ut alij maluerunt, è Neptuno: quem Hercules palæstra suffocauit, ut ait Isacius. Fertur etiam Meligunis fuisse Veneris filia. Fama est præterea quèd Venus Dionysum amauit, quo ad Indicam expeditionem militante Venus Adonidis consuetudine fruebatur: mox coronata redeunti Dionyso occurrens & ipsum coronauit, & rogauit ut se sequeretur, quia iam nupsisset. mox in Lampfacum profecta est, quia ibi vellet parere, quod gestabat in utero. At Iuno Zelo- typia capta illius uterum per dolum contrectauit, fecitq; ut de formem puerum pareret, qui ingentia maximè haberet pu- denda, quem postea Priapum nominauit, ut ait Posidonius in libro de Heroibus & Dæmonibus. Non defuerunt qui Suade- lam quoq; Veneris filiam fuisse dixerint, quæ sententia etiam fuit Sapphus. at Hesiodus in Theogonia è congressu Martis & Veneris Timorem & Pallorem natos esse scribit in his:

αὐτὰρ Ἀρηί

ῥινοτόφῳ κυθήρῃα φόβον καὶ δῆμον ἔτικλον.

Marti clypeos atque arma secanti

Alma Genus peperit Pallorem, & naq;ue Timorem.

Suscepit Rhodum filiam præterea è Neptuno, ut sensit Hero- philus: quam tamen Epimenides Oceani fuisse scripsit. Dici- tur & Electryonem & alios quinque filios è Sole peperisse. At cùm Vulcanum maritum haberet, nullus ex illo filius comme- moratur, cùm multos è variis congressibus, diuersisque adul- teriis à scriptoribus natos fuisse Veneris acceperimus. Sortita est autem Venus multa cognomina vel à locis, vel conditorib. vel euentis rerum. nam dicta est Salaminia, Acidalia, Paphia, Idalia, Cytherea, Erycina, Gnidia, Cyllenia, Melanis, Migoni- tis, Ascraea, Colias, Epistropa, Euploea, Ambologera, Olym- pia, Speculatrix, Pontica, & multa alia præterea quæ numerare mihi videtur superuacaneū. Multa fuerunt loca, in quibus exi- miè Venus coleretur, quorum quædam ita recensuit Ouidius libro decimo Metamorph.

Capta Viri formam non iam Cythercia curat

*Litora: non alto repetit Paphon aequore cinctam,
Piscesamq; Cnidon, grauidamq; Amathunt a metallis.*
Et Virgilius libro decimo:
*Est Amathus, est celsa mihi Paphos, atque Cythera,
Idaliæque domus.*

Et quoniam Venerem rerum omnium genitricem esse diximus superius, non est mirum si ad exprimendam eius potentiam Canachus Sicyonius illam ex ebore & auro ita fecit, ut capite polum gestaret, atque altera manu papauer, altera malum punicum, ut scripsit Eratosthenes libro tertio. In huius Deæ sacrificiis id moris fuit ut femora victimarum omnium, præterquam suum, consecrarent, cum alias partes Sicyonij iuniperi lignis adolerent. verum cum torrerentur femora, cum illis folia herbæ pæderotis incendebantur, ut ait Pausanias in Corinthiacis. Hæc Dea, veluti etiam cæteri, sua sacrificia prætermitti non æquo animo ferebat: quare cum Lemniæ mulieres Veneris sacrificia spreuissent, Deæ maximè iram in se concitasse creditæ sunt, quod etiam non impunè putantur fecisse. Nam tantum foetorem illis excitasse foeminis Dea perhibetur, ut à suis maritis contemnerentur. Earum mariti cum bellum aduersus Thraces per id tempus suscepissent, sæpiusq; captiuas inde abducerent, ac proprias vxores aspernarentur, decreuerunt mulieres homines omnes per noctem iugulare: atque non id solum fecerunt, sed etiam captiuas vna cum illis trucidarunt. deinde veritè ne cum filij adoleuissent patrum iniurias vlciscerentur, illos etiam ad vnum obtruncarunt, atque vniuersum genus de medio sustulerunt. illud autem effectum est ob Veneris indignationem, quæ leuiter ferre non solet, nec neglectū sacrificiorum honorem obliuisci, si ab aliquo parui fiat, ut ait Euripides in Hippolyto Coronifero in his:

*πολλὴ μὲν ὡς βροτοῖσι, κ' ἐκ ἀνώνυμος
θεῶν κέκλημαι κύπρις, ἔρανε δ' τ' ἔσω,
ὅσοι τε πόντος, θερμόνων τ' Ἀτλαντικῶν
ναῖσιν εἶσω, φῶς ὀρῶντες ἡλίου
τὸς μὲν σέβοντες τὰ μὰ πρῆσβδύω κράτη
σφάλλω δ' ὅσοι φρονῶσιν εἰς ἡμᾶς μέγα.
ἔνεσι γὰρ δὴ καὶ θεῶν γένε τόδε,
τιμώμενοι χαίρουσιν ἀνθρώπων ὑπο.
*Inter viros permulta, non ingloria**

Venus

*Venus vocata sum: poli intra circulum,
Pontum & quisquis incolit, & terminos
Atlanticos, spectatq; solis lumina,
Si me colit, vires, decusq; præbeo.
Superbientes rursus in me deprimo.
Hoc est Deis commune, quod mortaliū
Honoribus latantur, & coli à viris.*

Dicitur hæc Dea vnà cum Iunone & Pallade de formæ præstantia contendentes ad Paridis iudicium venisse, quæ cum iudici Helenæ adulterium ad illum corrupendum promississet, victoriam ex illo iudicio reportauit. Veruntamen dolosum illud iudicium vniuerso Troianorum imperio postea fuit calamitosum, quoniam stulta sunt omnia iniqua, sed omnium maximè Veneris opera quæ fiunt, vt ait Euripides in Troadibus: quippe cum non solum à spuma, sed etiam ab insania Veneris nomen deduci possit, vt est in his carminibus:

*τὰ μωρὰ γὰρ πάντ' ἐστὶν Ἀφροδίτῃ βροτοῖς·
καὶ τὸ νομ' ὀρθῶς ἀφροσύνης ἀρχὴ θεᾶς.*

*Mortalibus nam stulta cuncta sunt Venus:
Recteque cepit nomen hoc insania.*

Nam cum animorum motus qui nos ad aliquam deformitatem morum, vitæque turpitudinem inducunt, maximè vitandi sunt, tum Veneris titillationes præcipuè, omnemque lasciuiam conuenit aspernari: quibus nihil neq; turpius, neque minus honestum, neque magis calamitosum cuiquam contingere potest. Nam quis se hominem esse verè audeat dicere, qui se effrenata illa belluarum libidine in Venerem rapi patiatur? omnium sanè voluptatum quibus homines vexantur, maxima & deterrima est libido rei Veneræ, quæ opes dilapidat, obest memoriæ, vim oculorum labefactat, stomachum frigidiorum & imbecilliorum efficit, cum vim illam semen genitale secum afferat, qua cibus in stomacho concoquitur: ex quo plurima rerum redundantium copia fit, malorumque humorum abundantia in stomacho procreatur. Præclarum est igitur illud medicorum præceptum, semperque ad seruandam sanitatem in ore habendum: **VESCI** citra satietatem, **IMPIGRUM** esse ad laborem, **VITALE** semen conseruare, res esse saluberrimas. Quare scitè dictum est ab eo poeta:

οἶνος, καὶ τὰ λουτρα, καὶ ἡ περὶ κύπεριν ἔρω, ὀξυτέρῳ πέμπει πῦρ ὁδὸν εἰς αἶδλω.

*Vina, lauacra, Venus, mortalia corpora frangunt,
Et citius Ditis tartara adire iubent.*

Quòd si vehemens sit Veneris pruritus & titillatio, facilia sunt, & omnibus eiusce rei remedia, victus moderatio in primis: unde præclarè illud defluxit: Sine Cerere & Baccho friget Venus. Neque id parum confert mandatum medicorum secundum, quod etiam ita recitauit Ouidius in lib. de remedio Amoris:

Otia sitollas, persere Cupidinis arcus.

Memoriæ prodidit Plutarchus in Symposiacis problematis rutam quoque, quam πήγανον ἀπὸ τοῦ πήγνυθαι vocarunt à cogendo, non mediocriter conferre ob insitam illi à natura siccitatem, quam habet propter vim caloris. Nam genitale semen cogit & coagulat. quare etiam de illa ita scripsit Ouid. de remedio:

Visus sumes acuentes lumina rutas.

Prodest lactucarum etiam vsus ad sedandam Venerem ob naturæ frigus. Id autem significare voluerunt antiqui poetæ, qui mortuum Adonim inter lactucas à Venere depositum fuisse inquirunt. Scripsit præterea Nicandri enarrator cunilæ vsum, cum illa frigida sit, Venerem sedare. quare in Theophrasti, in quibus sacrificijs castos esse sacerdotes & aduentem populum oportebat, vt scripsit Hegesander, herba illa substernebatur. Fuerunt etiam loca huic rei accommodata, sicut Silemnus fluius non procul à Patris, vt refert Pausanias in Achaicis, in quo viri vel fœminæ lotæ priscorum amorum obliuiscabantur. & Sappho apud Ouid. sublimem esse locum apud Nicopolim in Leucadia inquit, è quo se in mare præcipitantes, amoris obliuiscabantur: sic enim inquit:

Constitit, & dixit, quid nunc non ignibus aquis

Vreris? Ambracia est terra petenda tibi.

Phæbus ab excelso quantum patet aspicit aquor,

Actæum populi, Leucadiumq; vocant.

Hinc se Deucalion Pyrrha succensus amore

Misit, & illaso corpore pressit aquas.

Nec mora, iussus amor fugit latissima mersis

Pectora: Deucalion igne leuatus erat.

Hanc

*Hanc legem locus ille tenet: pete protinus altam
Leucada, nec saxo desiluisse time.*

Primus omnium Phocus ex ea petra sese præcipitavit, ut ait Plut. in claris mulieribus. Hoc omnium remediorum ultimum, & non nisi furiosis hominibus adhibendum censuerim, ut è præcipiti loco in mare non sine maximo periculo desiliant. Quamvis Cicero etiam libro quarto Disputationum Tusculanarum meminit de hoc loco, utpote è quo multi se præcipitarint: qui modum igitur vitio quærit, similiter facit ut si posse putet eum, qui se è Leucade præcipitauerit, sustinere se cum velit. Huic Dææ rosa & myrtus arbor consecrata fuit, quoniam utraq; planta eximiam præ se fert pulchritudinem: rosa inter flores scilicet, myrtus inter arbores, ut ait Pausanias in posterioribus Eliacis, & Virg. Ægloga septima:

*Populus Alcida gratissima, vitis Iaccho,
Formosa Veneri myrtus sua laurea Phæbo.*

Non defuerunt tamen qui myrtum sacratam esse Veneri putarint, quòd illa ornata Venus sit ad iudicium de forma cum Deabus profecta, atq; victoriam reportarit, quod innuit Nicand. in Alexipharmacis in his:

*πρὸς δέ τι σοὶ δίκτυννα τεὰς ἐχθήρατο κλῶνας,
Ἡρῆς τ' Ἰμβρασίης μένης σέφος ἔχ' ὑπέδεκτο,
κάλλεος ἕνεκα κύπριν ὅτ' εἰς ἔριν ἠερέθησαν
ἄθάναται, κόσμησεν ἐν ἰδαίοισιν ὄρεσσι.*

Præterea Dictynna tua est ex arbore ramos

Aspernata, tuam nec cepit Iuno coronam,

Quòd Venus Idæis est illa in montibus olim

Compta comas, ubi de forma contentis nata est.

Alij sacratam crediderunt, quia nascatur in litore maris, unde nata est Venus: alij, quia multis morbis muliebribus conueniat. non tamen soli Veneri sacra putabatur, sed etiam Dionysio, ut Aristophanes testatur in Ranis:

*Ἰ' ακχ' ὦ ἰ' ακχε,
ἐλθέ τόνδ' ἀνὰ λημῶνα χορεύσων
ὄσις ἐς θιασώτας*

πολύκαρπον μὲν τινάσων

ἀμφὶ κρατὶ σῶβρύνοντα

σιφανὸν μύρτων.

Iacche ὦ Iacche,

*Veni per hoc pratum tripudians
Sacros ad initiantes:
Fructiferam concutiens
Circa caput tuum Sirentem
Coronam myrtorum.*

Huic Deæ Gratiæ dicuntur esse dicatae, quòd nihil ijs ignaris faciat: nam cum pomum à Paride esset captura, Hymenæum, & Cupidinem, & Amores, & Gratiæ iussit aduocari, ut ait Pausanias. Quas etiam Veneris & Liberi patris filias quidam dixerunt.

¶ Atque hæc ea ferè sunt quæ de Venere ab antiquis scriptoribus tradita sunt: nunc quid ea significant perquiramus. Nihil est autem aliud Venus, quàm occultum coitus desiderium à natura insitum ad procreandum, quod nos non ineptè (ut arbitror) alicubi ita expressimus illam amorem appellantes:

*Nil amor est aliud Veneris quàm parua Voluptas,
Quæ simul expleta est, inficit ora rubor.*

Et Lucretius libro quarto:

*Sic igitur Veneris qui telis accipit ictum,
Sive puer membris muliebribus hunc iaculatur,
Sive mulier toto iactans è corpore amorem:
Vnde fertur, eò tendit, gestitque coire,
Et iacere humorem in corpus de corpore ductum.
Namque Voluptatem presagit multa Cupido.
Hæc Venus est nobis: hinc ductum nomen Amoris.*

Est autem permagnum huiusce rei argumentum, quòd omnia verno aeris tepore ad procreationem excitantur: quippe cum idem poeta Zephyri auram suauissimam Veneris nuntium appellarit, ut in his ait idem poeta:

*It Ver, & Venus, & Veneris prænuntius antè
Pennatus graditur Zephyrus Vestigia propter.*

Nata esse dicitur è spuma maris, quoniam semen genitale animalium nihil est aliud, quàm spuma sanguinis, & supernatans, ut est in secundo de Generatione animalium apud Aristot. quare locus datus est fabulæ, quòd à spuma genita sit. Nata esse dicitur ex ipso mari propter falsedinem, quæ non parum confert ad fertilitatem. cuiusce rei argumentum est copia murium, quæ nascitur in nauigijs sale onustis ac illud sæpe vectatibus. Venerem

rem amorū Deam credidit Lactantius putatam, quia lena fuerit, quæ prima meretriciam artē instituerit. Ducuntur verò similia similibus desiderio, vt canes canum, equi equarum, leonarum leones: quoniam dissimilium formarū prorsus nulla est inter se coniunctio. Efficitur istud ipsum naturæ ductu, quæ spectra quædam à valde diuersis abhorretia indidit singulis animalibus, vt irritum & inutilem cōiunctionis laborem deui- tent. Vt enim è magnopere differentibus arboribus surculos arbores nō recipiunt, ita neq; marium fœminę plurimū dif- ferētium congressu delectantur. Nam tametsi viperæ anguil- larum attritu demulcentur, canes luporū coniunctionem non omnino respuūt, cum è similibus propè corporibus simile se- men profundatur, quod plurimum cōfert ad procreationem, tamen ex anguillis & auibus, aut dissimilibus plurimū anima- lib. nihil nasceretur, si cōiungantur: quare è consimilib. omni- no aut parū differentib. fieri debet & solet generatio. Sunt igitur in singulis animalib. spiritus quidā ad conciliandos amo- res præpotentes, quibus temperies aeris pro lena est, atq; eo- rūdem spirituū alij ad id munus tardiores sunt, alij promptio- res & magis ingeniosi: quare accidit aliquando vt mas fœmi- nam vel non visam amauerit, aut marem fœmina. Alij natu- ram sapientissimam rerum harum parentem similibus & ani- morum & temperamentorum conciliatricem crediderunt, quæ radios quosdam occultos è toto corpore mitteret: quos tamen alij ex oculis manare maluerūt, atque alterius animum percutere, atque illum, qui sit ictus, conuersum eò vnde per- cussus fuit, quandam voluptatem diuinantem, & quasi præ- sentientem, similibusque coniunctionem appetentem, in eius desiderio delabi, quod desiderium Amor, & proprio nomine Cupido appellatur. Cum tamen eueniat aliquando vt ex alte- ro tantū illi radij manent, cum ad scopum ob dissimilitudi- nem hi peruenire non possint, nullam se facere impressionem sentiunt, quare neque ita intenduntur, neque sunt diuturni, & à suscepto negotio facilè recedunt. Nihil enim natura frustra fieri diutius patitur. Est igitur Venus voluptas illa quā animus è similibus coniunctione futurā præsentit, quare Dea credita est conciliandorū animorum. Alij motū illum animorum, qui fit ab ipsa natura per aeris temperiem, Venerem vocarunt. Quòd nata sit è spuma, vt diximus, illud fit, quia ex puriore san-

guinis parte genitale semen secernitur: cuius rei indicium est, quòd non minùs stomacho, & memoriæ, & aciei oculorum obest vsus Veneris, quàm venarum incisio. Alij natam è Ioue & Dione crediderunt, quoniam cupiditas procreandi è calore concipitur, & ex illa materia, quæ est inferior: nam Dione corruptibilis vniuersa materia nominari potest elementorum. Qui Cœli & Dicit filiam tradiderunt, ij cum Theologis Christianis consenserunt, quoniã cum Deus omnipotens cœlum & lucem & sidera creasset, mox rebus omnibus imprimendi amoris ad procreandum vim addidit: quare creatis animalibus & herbis statim inquit, Crescite & multiplicamini. Hæc eadem causa fuit cur fuerit præfecta nuptijs. Hæc risus amica dicta est, vel quia per lætitiã amor conciliatur, vel quia tum maximè vigent animalia, cum apta sunt generationi, quod efficit apta elementorum symmetria: qua etiam ratione dicta est vxor Vulcani. Hanc in adulterio cum Marte deprehensam nudam ac retibus implicitam Vulcanus ridendam exposuit, neque, vt inter homines lex Iulia de adulterijs permittit, interfecit, vel quia fieri non poterat vt Dij occiderentur, vel quia tam crudele facinus committere turpe iudicauit, parumque viro bono, nedum Deo conueniens: cum vanam & temerariam illam esse hominum opinionem conaretur demonstrare, quæ apud vulgus increbuit, quòd libidinosæ vxoris lasciuiã viri boni existimatio & integritas possit contaminari, nisi tamen vir ad vxoris turpitudines libens volensque conuiueat. Nemo enim alienorum peccatorum pœnas dare meritò debet. Præclarè igitur statutum fuit apud Lacedæmonios, vt adulterorum, si qui deprehensi fuissent, pudendæ partes publicè in foro per tortorem vellicarentur, deinde ad quoddam tempus ex agro Lacedæmoniorum exularent. quod fiebat sine maritorum ignominia, vt scripsit Sophanes. Quare non insulsè vir sapientissimus Stilpo, cum illi à Metrocle Cynico obijceretur vt opprobrium, quòd sua filia esset impudica, ita Metroclem arguit percunctatus, num peccatum meum est, an filia? filia, is inquit, peccatum, at tuum infortunium. qui fieri potest? ait Stilpo. an non peccata sunt lapsus? sanè. an non lapsus eorum qui lapsi sunt, fuerunt etiam aberramenta? & hoc inquit. nonne aberramenta eorum qui aberrarunt infortunia? his verbis vir sapiens demonstrauit

nemini esse crimini alterius peccata oportere. Dicitur vulnerata fuisse à Diomede, ut est apud Homerum: quoniam illi quorum in ortu Venus dominatur, facie sunt decora, animo elato, voluptatibus dediti: at corpora debilia & rei bellicæ minime accommodata. quare cum illa in ortu Paridis dominata fuisset, ita inquit Ouid. in epist. Helenæ:

Apta magis Veneri, quam sint tua corpora Marti.

Bellagerant fortes: tu Paris semper ama.

Hectora quem laudas pro te pugnare iubeto.

Huic Deæ non conuenire aliorum Deorum officia dixit Iupiter, cum singuli Dij singulis officijs sint præfecti, quia nulla est tanta potentia, quæ per se satis valida sit, nulliusque alterius indigeat auxilio. Hoc enim maxime faciebat ad deprimendam mortalium arrogantiam & temeritatem, cum vel Dij ipsi non omnia possent, sed mutuis auxilijs indigere, dicerentur. Qui omnia animalia ab ea domari inquit, & Iouem amori parere, ac Venerem mundum procreasse & conseruare atque omnia ex illius nutu pendere, visi sunt per hoc diuinam bonitatem, & incredibilem Dei in humanum genus amorem diuinitus somniasse. Fabulati præterea sunt antiqui Venerem amantium periuria ridere, quia illi qui aliquo insigni animorum motu ad has res concitantur, non sunt sui compotes, sed eo affectu quò fert impetus rapiuntur. Nihil enim differt his rebus deditum iurare, ac si quis insanus se cum ratione in posterum velle insanire iurauerit: quippe cum vterque horum quò fert impetus, at non quò ratio, trahatur. Dixerunt præterea Veneris currum ab oloribus trahi, quia mundities & corporis ornatus mirifice confert ad amorem conciliandum: est enim omnium ferè auium candidissima & maxime munda olor. Alij tamen ob falacitatem columbas ac passeris illius currum trahere finxerunt. Atque cum tres esse Veneres dicantur, diuersi erunt & Amores siue Cupidines illarum filij. Illa quæ Cœlestis est Venus appellata siue Vrania, purum significat, & sine corporis cupiditate, amorem, qualis est erga Deum & patriam & viros bonos ob aliquam virtutem, aut erga benemeritos. qui amor cœlestis, & purus, & diuinus, cum humana labe careat, potest appellari. Popularis Venus naturæ cōiunctiones animalium quarit. At Venus cognomento Apostrophia, dicta fuit ab Harmonia, cui etiam erexit templum; quia, cum multa turpiter per nefarios congressus

fieri apud barbaros animaduertisset, leges ad coercendas cupiditates parum honestas tulerit, & de stupris incestis homines auerterit, ut nomen ipsum significat. Atque cum cœlestis illa Venus, non nisi ab animo temperantissimo procedere possit, meritò in eius sacrificijs obseruatum fuit ab antiquis ne vinum omnium deliramentorum, omnisque intemperantiæ causa offerretur. Illa Venus quæ popularis est, neque vinum neque temulentiam reijcit, cum vulgi & turbulentorū motuum multitudinis Dea sit. Hanc Venerem, cum ex aeris temperie gignatur, omniaque animalia ad procreandum impellat, rerum omnium procreatricem dixerunt antiqui, cum illa sit præcipuè verni temporis benignitas: quam ita expressit Virgil. in 2. Georg. libro.

*Ver adeò frondi nemorum, Ver & stile syluis;
Vere tument terra, & genit alia semina poscunt.
Tum pater omnipotens fœcundis imbribus Æther
Coniugis in gremium læta descendit, & omnes
Magnus alit magno commistus corpore fœtus.
Auiat tum resonant auibus Virgulta canoris,
Et Venerem certis repetunt armenta diebus,
Parturit almus ager, Zephyrique tepentibus auris
Laxant arua sinus, superat tener omnibus humor.*

Nam phycas rationes in his complexus est Virg. quibus efficitur ut eo tempore præcipuè animalia in Venerem concitentur. quam rem ita mira quadam poetica suauitate etiam Lucretius, cum de Venere loquitur, complexus est;

*Æneadum genitrix, hominum Diuumq; Voluptas
Alma Venus, cœli subter labentia signa,
Quæ mare nauigerum, quæ terras frugiferentes
Concelebras: per te quoniam genus omne animantum
Exoritur, & sitq; exortum lumina solis.
Te Dea, te fugiunt Venti, te nubila cœli,
Aduentuque tuo suaves tibi Dadala tellus
Submittit flores, tibi rident æquora Ponti,
Pacatumq; nitet diffuso lumine cœlum.
Nam simulac species patefacta est verna diei,
Et reserata &iget genitabilis aura Fauoni,
Aeris primum Volucres te Diua, tuumq;
Significant in stum percussa corda tua &.*

At grauiſſimus & ſuauiſſimus ſcriptor Euripides multò etiam clariùs demonſtrauit rerum omnium procreationem ex elementorum eſſe ſymmetria: atque vim illam ſiue diuinam quæ naſcitur è motu cœleſtium corporum, ſiue naturalem vocemus, quæ facit vt in hanc commiſtionem elementa ipſa deducantur, vel potiùs deducit, Venerem appellauit; quam ita de ſe dicentem is introducit, quemadmodum patet ex his:

ἔχ' ὄρα' ὅση θεός;

ὡ' ἔδ' ἂν εἴποιε ἔδ' ἐμετρήσθαι ἂν

ὅση πέφυκε, καὶ φ' ὅσον διέρχεται.

αὐτὴ τρέφει σὲ καὶ μὲ, καὶ πάντας βροτούς.

τεκμήριον δὲ μὴ λόγῳ μόνον μάθης,

ἔργῳ δὲ δείξω τὸ θεῖνος τὸ τῆς θεῆς.

ἔρα μὲν ὄμβρος γαῖ', ὅτε ξηρὸν πέδον

ἄκαρπον αὐχμῶ, νοτίδος ἐνδεῶς ἔχει.

ἔρα δ' ὅσ' ἐμνὸς ἔρανος πληρέμευος

ὄμβρος, πεσεῖν ἐς γαῖαν, ἀφροδίτης ὑπο.

ὅταν δὲ συμμιχθῆται ἐς ταύτῳ δύο,

φύσσειν ἡμῖν πάντα, καὶ τρέφουσ' ἅμα,

δι' ὧν βρότῳ ζῆ τε καὶ θάλλει γένος.

Non ſentis ipſe quanta ſit Venus Dea?

Nam nec referre, nec queas metiriſer,

Sit quanta, quantum poſſit in mortalibus.

Te nutrit ipſa, meq̄, & omnes hac viros.

Conſidera: ſermone ne ſolo ſcias,

Enucleabo robur ipſe re Dea.

Amauit imbrem terra; cūm ſiccum ſolum eſt,

Non eſt ferax ſquallore. poſcit que humidum:

Amatq̄ cælum pluribus plenum imbribus

Ob hanc Deam terris deorſum cedere.

Vbi duo miſcentur iſta, & numq̄ ſit,

Nascuntur inde cuncta quæ nos nutriunt,

Ob quæ ſiret, & igetq̄ vi mortaliū.

Hanc Deam iure Adonim amaſſe dicunt, qui Adonim ſolem eſſe arbitrati ſunt: quoniam ſine vi Solis, nulla eſſet Venus. Hunc per brumam extingui dicunt, quia ceſſat eo tempore herbarum, & rerum multarum generatio. nam cūm Sol obtuſos angulos facit, minor fit eius virtus, ac frigora ſunt omnibus naturæ actionibus maximè aduerſaria. Nam cur illum

mortuum inter lactucas deposuit? propter frigus hyemis nimirum. atque per id tempus fiebant sacra Adonia: cui fabulæ addiderunt per Adonia fluuium Adonim vocatum è Libano monte defluentem sanguinolentum fluere solitum. Addiderunt & Gratiarum illi filias, quæ Cœlesti conueniunt, ob debitam omnibus bonis liberalitatem. Harum vna auersa est, cum duæ Venerem respiciant, quia liberalis & magnanimi est imitari bonos agros, quod est maiori mensura reddere, quam acceperit. Sorores illæ dicuntur manibus implicitis se tenere inuicem, virginesque esse & ridentes: quia nulla spe motos oportet dici liberales, cum mercatores sint potius qui ob aliquam spem benefaciunt. atque quæ in aliquem extat beneficentia, tum demum grata est, quæ ex hilari animo, minimeque inuito aut renitenti procedit. traditum est in fabulis Venerem iudicatam à Paride fuisse pulchriorē Iunone ac Pallade, quia multo sunt plures qui corporis voluptates, quam qui animi; qui vitia, quam qui virtutem; qui turpitudinem, quam qui gloriam sectantur. nam multi fuerunt qui dignitatem, qui gloriam, qui præclaras gerendarum rerum opportunitates pro impuris voluptatibus reliquerunt, & amplissimas opes in eas profuderunt; qui tandem facti omnium hominum infelicissimi propter libidinem in maximas misérias sunt delapsi. At verò quid sit Venus, & quas vires illi antiqui præbuerint, & quæ de illa fabulosè dicebatur, iam ferè explicauimus, quo in negotio si quid reliquum est, id in Cupidine eius filio pertractabitur.

De Cupidine. CAP. XIII.

DE Cupidine verò, quibus ortus sit parentibus, non parua dubitatio est apud scriptores: quoniam alij vnum esse Cupidinem, alij plures senserunt. Plato in Symposio Phædrum inducit ita de Cupidinis origine dicentem: ὅτι μέγας θεὸς εἶναι ὁ ἔρως, καὶ θαυμαστὸς ἐν ἀνθρώποις τε καὶ θεοῖς, πολλαχῆ μὲν καὶ ἄλλῃ, ἔχῃ κίσει δὲ κατὰ πῶ γένεσιν. τὸ γὰρ ἐν τοῖς πρῶτοις εἶναι τῶν θεῶν, τίμιον, ἢ δ' ὅς. τεκμήριον δὲ τέτυκται. γονεῖς γὰρ ἔρως ἔτ' εἰσὶν, ἔτε λέγονται ὑπ' ἑδνός, ἔτε ιδιώτῃ, ἔτε ποιητῆ. *Quòd magnus Deus sit, & hominibus Deis que admirabilis Cupido, id iam compertum est sæpius cum in aliis, tum in iis que ad eius originem spectant præcipuè. Neque enim me præterit esse quosdam præclarum inter antiquissimos*

simos Deos recenseri. Cupidinis autem parentes neque sunt, neque ab illo vel priuatorum, vel poetarum fuisse dicuntur. Hesiodus in sua Theogonia videtur Amorem siue Cupidinem ante omnia ex illa informi materia, quae Chaos dicta est, in lucem eduxisse, cum ita scribat:

ἦτοι μὲν πρῶτιστ' χάος γένητ', αὐτὰρ ἔπειτα
 τὰ δ' ὑρῦς ἔρνος πάντων ἕδος ἀσφαλὲς αἰεὶ
 ἀθανάτων, οἳ ἔχουσι κάρη νιφόντος Ὀλύμπου,
 τάρταρά τ' ἠερόντα μυχῶ χθονὸς ὑρυσδέης·
 ἦ δ' ἔρως, ὃς κάλλιπος ἐν ἀθανάτοισι θεοῖσι
 λυσιμελής, πάντων τε θεῶν, πάντων τ' ἀνθρώπων
 δάμναται ἐν σήθεσι νόον, καὶ ἐπίφρονα βυλίῳ.

*Ante Chaos natum: superum firmissima sedes,
 Inde solum terra lata: tum tartara nigra
 Intra adytum terra, & feralia claustra barathri:
 Inde ortus superos inter pulcherrimus omnes,
 Dulce Deum pariterque virum, gratumque Cupido
 Solamen, qui corda domat, mentesque feroces.*

Nam statim post terram natum esse Cupidinem inquit, cumque eductum ex illa informi materia. At Aristophanes in Auiibus Noctem Zephyrium ouum peperisse scribit, e quo natus fit Cupido, qui cum Chao mistus omne Deorum genus ex illo excitauerit. ita verò se habent carmina Aristophanis:

χάος ἦν, καὶ νύξ, ἔρεβός τε μέλαν πρῶτον, καὶ τάρταρος ὑρῦς,
 γῆ δ' ἔδ' ἀήρ, ἔδ' ἔρανος ἦν. ἔρεβος δ' ἐπ' ἀπίροσικόλποιε
 τίκτε πρῶτιστον ὑπινέμον νύξ ἢ μελανόπτερος ὦν·
 ἐξ ἧς ἔπειτα λομένας ὥρας, ἐβλάσανον ἔρως ὁ ποθηνός,
 σίλβων νῶτον πτερυγοῖν χρυσαῖν.

*Chaos erat, et nox, erebusque, niger primus, tum tartarus al-
 Terra nec aer, nec caelum erat: erebusque, in sinib. amplis (tus:
 Parit prius Zephyrium nox alis nigrescentibus ouum.
 Ex hoc labentibus horis pullulauit deinde Cupido,
 Splendens tergum aureis alis.*

Quare & Orpheus his similia de illius natiuitate tradidit, quae, ut est in his carminibus, ante omnia natum putauit:

πρωτογόνον καλέω διφυῆ, μέγαν, αἰθερόπλαγκτον,
 ὠογενῆ, χρυσαῖσιν ἀγαλλόμενον πτερυγασιν,
 ταυροβόαν, γένεσιν μακίρων, θνητῶν τ' ἀνθρώπων.

Aethere labentem, geminum, magnamque vocamus,

*Qui prior est natus, qui ex ovo, qui nitet aureis
Alis latatus, per quem superumq; virumq;
Est genus exortum tenues in luminis auras.*

At idem Plato qui nullos parentes Cupidinis superius esse dixit, mox fabulam quandam huiusmodi in Symposio de Cupidinis ortu memoravit: fama est Deos aliquando natalitia Veneris celebrantes in cœlo mensis accubuisse: tum Porus consilij & abundantia: Deus fertur nectare paulo copiosius hausto ebrius fuisse, ac Peniam Deam paupertatis in horto Iovis inuenisse, quam etiam compressit: ex eo igitur congressu Penia Cupidinem postea peperit, quem Veneri famulum traderunt, cuius nutum mandataq; obseruaret; quare postea creditus est Veneris filius. Theocritus in Hyla è Diis quidem parentibus illum natum esse arbitratur, at è quibus nō affirmat, propter variam ac difficillimam cognitu eius originem, vt ex his patet:

*ἔχ' ἀμὴν τὸν ἔρωτα μόνοις ἔτεχ' ὡς ἐδοκῶμεθα
Νικία, ὅτι νι τῆτο θεῶν πόκα τέκνον ἔγεντο.*

Non solis natus nobis est ipse Cupido

Vt patet: è superis quicumque fuere parentes.

Non defuerunt qui Cupidinem Saturni filium fuisse dixerint, vt sensit Orpheus, quod ex illo carmine significatur:

αὐτὰρ ἔρωτα κρόνος καὶ πνθύματα πάντ' ἔτέκνωσα,

Sunt Amor & Venti Saturni è semine nati.

At Sappho poetria Cupidinem cœli ac terræ filium existimauit, Simonides Martis & Veneris, Acusilaus Noctis & Ætheris, Alcæus Contentionis & Zephyri. idem Orpheus tamē omnes Amores, quos plures esse sensit, è Venere ortos scribit in alio hymno hoc pacto:

*ὑμέομεθ' ὀφρὶν πολυώνυμον Ἀφρογενείης
καὶ πηγῶν μαγάλων βασιλῆιον, ἧς ἀπὸ πάντες
ἀθάνατοι πέρθεντες ἀνεβλάστησαν ἔρωτες.*

Cantamus Venerisq; genus, fontemq; perennem,

De quo immortales nati dicuntur Amores.

Pausanias in prioribus Eliacis Venerem dicit emergentem à Cupidine fuisse exceptā, & à Suada coronatam. qui idem postea in Bœoticis Cupidinem omnium Deorum natu minimum vulgo creditum dixit, & Veneris filium. Cicero libro tertio de Natura Deorum plures Cupidines è diuersis parentibus fa-

cit, vt

cit, ut in his scribit: Cupido primus Mercurio & Diana prima natus dicitur: Secundus Mercurio & Venere: Tertius quidem est Anteros, Marte & Venere tertia. Hi etsi plures extiterunt, diuersisque parentibus geniti, tamen ad vnum Veneris filium omnia propè quæ de Amore dicta sunt, transferuntur. Præclare igitur Arcesilaus statuarius lænam è marmore fecisse dicitur, circa quam ludentes fecit Cupidines, quam alij è cornu bibere cogebant, alij foccos illi inducebant, alij saxo alligatam fune tenebant, cum multos fuisse Cupidines vellet significare. Horum quæ vires sint, aut quæ facultates, & qui habitus illi tribuerentur, ita patefecit Orpheus in hymnis:

κικλήσκω μέγαν, ἀγνόν, ἐράσμον, ἠδ' ὠν ἔρωτα,
 τοξαλκῆν, πηρόοντα, πυρίδρομον, θύδρομον ὄρμη,
 συμπάζοντα θεοῖς, ἠδ' ἐθνητοῖς ἀνθρώποις·
 θυπάλαμον, διφυῆ, πάντων κλήϊδας ἔχοντα,
 αἰθέρος ἕρανίε, πόντε, χθονός, ἠδ' ὅσα θνητοῖς
 πνύματα παντὸ γένεθλα θεῶ βόσκη χλοόκαρπος·
 ἠδ' ὅσα τάρταρος θύρῳς ἔχει, πόντος θ' ἀλίδ' ἔπος.
 μένος γὰρ τέτων πάντων οἴακα κρατύης.

*Iucundum, magnum, gratum cantamus Amorem,
 Arciferum, alatum, celerem, flammisq; potentem,
 Ludentem pariter cum diisq; virisq; gemellum.
 Tu maris & terra clauis, tuq; aethere alti
 Sceptra tenes: tu quot Ventos Dea parturit alma
 Frugifera, aut pontus tumidus, vel tartarus ipse,
 Et regis, & cuncta flectis moderamine solus.*

Pingebatur ab antiquis alatus Cupido, cuiusmodi illum Zeuxis pinxit Athenis pulcherrimum, rosis coronatum: nam & Cupido & Victoria alati fingebantur, quam primum omnium Thasium Aglaophontem alatam fecisse ferunt: de quibus, ut alatis, ita meminit Aristophanes in Auibus:

αὐτίκα νίμν πέταται πηρύροιν χρυσᾶν, καὶ νῆ Δι' ἔρωσ γα.
Statim Victoria volat alis aureis, & per Iouē Cupido simul.

Idcirco cum Victoriae simulachrum de caelo tactum fuisset, quod erectum fuerat apud Romanos in Capitolio, eiusque solae alae decidissent, illud prodigium faustum esse interpretatus est Pompeius, quod inde auolare victoria amplius non posset. quare Pompeius ipse duo haec carmina in eum euentum conscripsit:

Ῥώμη παμβασιλεύα, πόν κλέος ἔποτ' ὀλήται,
 Νίκη γάρ σε φυγεῖν ἄπειρος ἔδύαται.
Roma potens alis curstat Victoria lapsis?
Urbem ne valeat deseruisse tuam.

Deinde addita sunt non solum nomina, sed insignia Cupidini, illius Dei potentiam, & animorum motus significantia, quae Palladas descripsit in his carminibus:

γυμνὸς ἔρως· διὰ τὸ το γελᾷ, καὶ μείλιχός ἐστιν.
 ἔ γάρ ἔχει τόξον καὶ πυρόοντα βέλη.
 ἔδὲ μάτῳ παλάμαις κατέχει δελφίνα καὶ ἄνθος·
 τῇ μὲν γὰρ γαῖαν, τῇ δὲ θάλατταν ἔχει.

Nudus Amor ridet, latatur & ille: nec arcus,
Nec flammata gerit spicula, vel pharetram.
Iure quidem recto florem, delphinaq; gestat:
Continet hac terras, hac maris alta manu.

In huius Dei facultate situm fuisse fabulati sunt ut ea quae turpia essent ac deformia, faceret videri honesta & decora: & illos beatos arbitrarentur amantes, qui amata re potirentur, & omnes sensus denique obstupescere faceret. cuiusmodi sunt ea, quae scripsit Sappho in hisce carminibus:

φαίνεται αἰ μοι κείνος ἴσος θεοῖσιν
 ἔμμεθ' ἡμῶ, ὅστις ἐναντίος τοι
 ἔξ ἀνδρῶ, καὶ πλησίον ἀδυσφώνων
 σὺ ὑπακῆς,
 καὶ γελώσας ἰμερόσων· τό μοι τῶν
 καρδίαν ἐν στήθεσιν ἐπλόασσιν.
 εἴς ἴδον σ', ὡς βρόγχον. ἐμοὶ γὰρ αὐδ' αἶς
 ἔδ' ἐν ἔθ' ἡκῆ·

ἀλλὰ καμμέν γλώσας ἔαγ', ἀνδ' ἐλεπτόν
 αὐτίκα χρῶ πῦρ ὑποδεδρόμακος,
 ὀμμάτεσσιν δ' ἔδ' ἐν ὄρημι, βομβῶσ'
 ἐνδ' ἀκοαί μοι·

καδ' ἴδρως ψυχρὸς χέεται· τρόμος δὲ
 πᾶσαν αἰρεῖ· χλωροτέρη δὲ ποίας
 ἐμμί· τεθνᾶναι δ' ὀλίγον δέοισα,
 φαίνομαι ἄπνευς.

Ille par Diuis superis videtur
Esse, qui contra sedet intuens te,

*Haurit Hyblæo magis & liquore
Dulcia Verba.*

*Dulcerisisti, mihi quòd miselle
Corda transfixit grauter videnti.
Spiritus pressus fuit, & mihi vox
Faucibus hasit.*

*Facta tum lingua est tacita, & repente
Paruus in membris calor est relictus,
Lumina haud cernunt, resonat susurrus
Mulus in aure.*

*Labitur sudor gelidus, tremor que
Occupat totam: viridis magis sum
Gramine: extincta simili retentus
Spiritus est vix.*

Tantam illi potestatem antiqui poetæ, tantumq; audaciæ Cupidini tribuerunt, vt omnes Dij antiqui ab Amoribus spoliati fuerint suis insignibus: vt Philippus quidam poeta in his luculentissimis carminibus expressit:

σουλῆσαντες ὀλυμπον ἴδ' ὡς ὄπλαισιν ἔρωτες
κοσμῶντ' ἀθανάτων σκῦλα φρυασιόμοιοι.
Φοίβε τόξα φέρουσι, Διὸς δὲ κεραυνόν, Ἀρης
ὄπλον καὶ κωέλι, Ἡρακλῆος ῥόπαλον,
Ἰνναλίε τε θεῶ τριβέλεε δόρυ, θύρσα τε βάκχε,
Πλωὰ πέδιλ' ἔρμῦ, λαμπάδα δ' Ἀρτέμιδος.
Ἐκ ἄχθος θνητοῖς εἶκην βελέεσσιν ἔρωτων,
δαίμονες οἷς ὀπλων κόσμον ἔδωκαν ἔχθην.

*Exiuiis superum lati decorantur Amores,
Alta quibus cæli est iam spoliata domus.*

*Extorsere Iouis fulmen, Phæboque sagittas,
Alcida clauam, Marsque caret galea.*

*Mercurio desunt talaria, faxque Diana,
Sic Baccho thyrsus, sic pelagoque tridens.*

*Nec mirum est iaculis homines quoque cedere Amorem,
Queis sua vel superis sceptrâ dedere Dei.*

Cum tanta fuerit igitur potentia Cupidinis, iure optimo illum Deorum omnium felicissimum, & cui Dij omnes subicerentur appellauit ita Plato in Symposio: φημι ἔν ἐγώ, πάντων θεῶν θύδαμονες ἄτων ὄντων ἔρωτα (εἰ θέμις, καὶ ἀνεμείσητον εἰπαῖν) εὐδαμονέστατον εἶναι αὐτῶν, κάλλιστον ὄντα καὶ ἀριστον.

Ego sanè ita sentio, omnibus Diis felicibus existentibus, Cupidinem (si fas est, ac sine reprehensione licet dicere) omnibus illis esse feliciorum, cum & pulcherrimus sit & optimus. Atque in his cum duos esse Cupidines dixisset, alterum Cœlestem, alterum Vulgarem appellat: ἀναγκάϊον δὲ δὴ καὶ ἔρωτα τὸν μὲν τῆ ἑτέρῳ συνεργὸν, πάνδημον ὁρθῶς καλεῖσθαι, τὸν δὲ ἑράνιον: *Necesse est igitur & Cupidinem hunc quidem alteram sequentem & adiutorem, Vulgarem rectè vocari, hunc vero cœlestem.* Addita fuerunt & alia insignia præter superiora, siquidem hunc puerum finxerunt, & cæcum, & illi comites adiunxerunt, Ebrietatem, Dolores, Inimicitias, Contentiones, & multas huiusmodi pestes, quas omnes recensere molestum est, nedum experiri: quæ cum breuissimè, tum elegantissimè in eo Maruli Epigrammate sunt expressa:

*Quis puer hic? Veneris. plena qua causa phœtrea?
Non bene prouisus certa quòd arma mouet.*

*Cur sine veste Deus? simplex puer odit opertum.
Vnde puer? pueros quòd facit ille senes.*

*Quis pennas humeris dedit? inconstantia. quare
Nulla Deo frons est? signa inimica facit.*

*Qua sors eripuit lucem? immoderata libido.
Cur macies? Vigiles cura dolorque facit.*

Quis cæcum prast? Ebrietas, Sopor, Otia, Luxus.

Qui comites? Rixa, Bella, Odium, Opprobrium.

*Qui cælo dignatis? homines. qua causa coegit?
Mitior autore est credit a culpa Deo.*

Hunc è crapula deliciarumq; copia nasci denique tradiderunt antiqui, cum nihil sit, quod magis morum probitatem, vitamque humanam, quàm deliciae, labefactet. Sic enim de Amorbis inquit Phocylides:

*ἐκ ἀγαθὸν πλεονάζον ἔφουθνητοῖσιν ὄνησιν
ἢ πολλὴ δὲ τρυφὴ πρὸς ἀμέτρους ἔλκετ ἔρωτας.*

Utiliter nulli nimia est data copia victus,

Hoc stimulo in turpes homines pelluntur amores.

Atque præclarè idcirco scriptum fuit à Pallada, quòd nihil magis repugnat diuinæ naturæ quàm immodica victus copia, quæ facillimè ad omnes turpitudines impellit, quippe cum humanitas, & iustitia, & temperantia, & omnes virtutes sint frugalita-

frugalitatis, at non crapulae asseclae, vti optimè per hæc carmina docemur:

γαστήρα μισήσσει θεός, καὶ βρώματα γαστρός.

εἴνεκα γὰρ τέτων σωφροσύνη λύεται.

Iure iniusa Deis hæc ventris vasta vorago est.

Temperat à nullis turpibus illa sibi.

Atque vt summatis dicā, tot insignia, tot vires, tot spolia, tam læui comites, tam deformis oculorū cæcitas, & ætas minimè apta prudētiæ, data sunt Cupidini ab antiquis poetis, ad exprimendā libidinis hominū insaniam, vt nihil tā opere abhorre-re videatur ab ingenuo & bene instituto homine; quæ tamen omnia ita conuersa sunt ad hominū voluptates, vt etiam cum quadam animi suauitate recenseantur à nonnullis. Hoc mihi persimile sanè graui aliquo morbo laboranti contigisse videtur, cui propter stomachū pessimè affectum, vel in deterrimos humores pharmaca ipsa vertuntur. Hunc igitur ad deterrēdos homines à turpitudine introductū, pro Deo coluit vulgus mortalium: cū non intelligat Deū beneficentiæ, liberalitatis, temperantiæ, & omnis probitatis atq; humanitatis esse autorem: at Cupidinem hunc vulgarē Deum bella, rixas, contentiones, dolos, iniurias, honoris facultatumq; iacturam habere perpetuos comites. Quare præclarè scripsit poeta ille in his versibus:

τίς θεὸν εἶπεν ἔρωτα; θεῶν κακὸν ἔδ' ἐν ὄρωμεν

ἔργον ὃ δ' ἀνθρώπων αἵματι μεδίαισιν.

ἔθρον ἐν παλάμαις κατέχευε ξίφος; ἠνὶ δ' ἀπίστα

τῆς θεοδμήτρε σκυλαμιαφοίης.

Quis prior esse Deum mortalis dixit Amorem?

Sanguine letatur; sunt bona grata Deo.

Nonne enssem manibus præacutum sustinet? ecce

Cadibus è multis quot tulit exuias.

Idcirco Apollonius Rhodius omnium malorū fontem & originem Cupidinē putauit, quia propter lasciuiam iustitia contemnatur, omnesq; exoriantur iniuriæ, vt est in his lib. 4.

χέτλι ἔρος, μέγα πῆμα, μέγα σύγος ἀνθρώποισιν.

ἐκ σέθεν ἐλόμεναί τ' ἔριδες, σοναχαί τε γόοι τε,

ἄλγιά τ'.

Supplicium crudele Viris, ac pæna Cupido,

E te sunt rixa, certamina, bella, querela,

Et dolor.

Quid est enim nostris temporibus, quod non per scorta, & le-
nones, & meritorios pueros obtineatur? multæ sunt ciuitates,
multa regna, multæ prouinciæ per hunc insanorum & furio-
forum Deum deuastatæ. Nam quot ciuitates arma ceperunt ob-
raptas mulieres? quot fœminæ patriam & parentes hostibus
prodiderunt propter hunc furorem? quot mariti vxoribus, aut
contra illæ maritis ob hunc ipsum præclarum Deum insidias
tetenderunt? quot filij à matribus fuerunt trucidati? atque vt
vno verbo dicam, nihil est propè nefarium, impium, temera-
rium, cuius Cupido non sit autor. Quare nemo sapiens haberi
iure potest, qui Cupidinem laudibus extollat: nemo non infe-
lix, qui eius cupiditatibus obsequatur. Quippe cùm talia con-
silia plerūq; suggerat stultis hominibus qualia Medæ aliquā-
do aduersus parentes & patriam & seipsam in mentem intru-
sit, cū illa ita secū diceret conquerēs de futuris Iasoni periculis:

τότε δ' ἂν κακὸν ἄμμι πέλοιτο

κείνος ὅτε ζωῆς ἀπαμείρεται· ἔρρέτω αἰδῶς,
ἔρρέτω ἀγλαίῃ.

Quid mihi tunc animi cū vita excesserit ille?

Cede decus, discede pudor, procul omnis honestas.

Nam Cupido re ipsa multorum malorum discordiarumque
occasio fit imprudentibus exterarum & domesticarum, velut
ostendit Sophocles in Antigone in his:

Ἔρως ἀνίκατε μάχαν,
Ἔρως, ὃς ἐν κτήμασι πίπῃς,
ὃς ἐν μαλακαῖσι παρφαῖς
νεάνιδος ἐννουχεύς,
Φοιτᾶς δ' ὑπερπόντιος, ἐν
τ' ἀγρονόμοις αὐλαῖς·
καί σ' ἔτ' ἀθανάτων
φύξιμος ἔδεις,
ἔθ' ἀμερίων ἐπ' ἀν-
θρώπων· ὃ δ' ἔχων, μέμνηεν.
σύ καὶ δικαίων ἀδίκος
φρένας παρασπᾶς ἐπὶ λώβῃ.
σύ καὶ τόδε νεῖκος ἀνδρῶν
ξυῖαιμον ἔχῃς ταραξίας.
νικᾶ δ' ἐναργῆς βλεφάρων
ἡμερος εὐλέκτρος
Νύμφας, τῶν μεγάλων

παρεδρος ἐν ἀρχαῖς
 θεομῶν. ἀμαχος γὰρ ἐμ-
 παῖς θεὸς ἂν φροδίτα.
Amor insuperabilis pugna,
Amor, qui opibus incidit,
Qui in mollibus genis
Puella pernoctas,
Incedisq; super mare, &
Per pastorales aulas:
Teneq; immortalium fugerit quisquam,
Neq; mortales inter
Viros: habens verò insanit.
Tu & iustorum iniustas
Mentes facis per detrimentum.
Tu & hanc contentionem virorum
Consanguineam contines perturbans.
Vincit palàm ciliorum
Desiderium pulchra
Nymphæ, magnarum assessor in imperijs
Legum. inuisctus enim illudit Deus Venus.

Quamvis illud magis verū est, quòd non malus est Cupido, sed occasio potiùs facinorosis & perditis hominib. malè agēdi, qui suo pte ingenio mali sunt, vt scripsit Archias in his carminibus

ἔχ' ὁ ἔρως ἀδικεῖ μερόπων γένος, ἀλλ' ἀκόλαστος
 ψυχῶν ἀνθρώπων ἐς' ἔρος ἢ πρόψασις.

Nullum Amor offendit, prauis occasio sed fit
Mentibus ille hominum, quos mala multa iuuant.

Neq; enim vllus est animi affectus à Deo optimo inutiliter cō-
 cessus hominibus, sed vel ad exercendas virtutes, vel ad res na-
 turæ necessarias: quare vt præclarè ille inquit poeta, cū quis
 modū excesserit in animi motibus, illisq; nimis obsequitur, i-
 pse sibi fit hic Deus, cū voluntas cuiusq; inordinata, & incon-
 siderata cupiditas, fiat Cupido, vt est in libro nono:

Di ne hunc ardorem mentibus addunt

Euryale? an sua cuiq; Deus sit dira cupido?

Amoris sedes oculus creditus est præcipuè, quòd per eum tan-
 quam per fenestram animus spectra & imagines concipiat, &
 interius admittat, quibus percussus incidit in rei spectatæ des-
 derium. Quod ita Musæus clarissimè expressit:

κάλλος γὰρ περίπυσον ἀμωμήτοιο γυναικός,

δξύτερον μερόπεσι πέλας πηρόεντος οἷς ἔ.
 ὀφθαλμὸς δ' ὁδὸς ἔστιν. ἀπ' ὀφθαλμοῖο βολάων
 ἴλκος ὀλιθαίνει, καὶ ἐπὶ φρένας ἀνδρὸς ὀδεύει.

*Si mulier fuerit pulcherrima, forma sagittis
 Corda virum figit velocius: est via ocellus.*

Ex oculi tactu paulatim labitur vlcus

In mentes, illasque domat, seque imprimat altè.

¶ Atque de fabulosis ad Cupidinem spectantibus satis, nunc quid sub his lateat serii, vestigemus. Quod omnium Deorum antiquissimum Cupidinem crediderunt, id significare visi sunt, quod sensit Empedocles, quòd res prius inter se confusas amicitia & odium inuicem discreuerint, cum illæ per se sine his nihil gignere possint. Nam tametsi Thales aquam rerum omnium principium posuit, aptissimam sanè gignendis rebus & accommodatam materiam, tamen nihil ex illa simpliciter gignitur sine hoc artifice, siue amicitiam, siue marit, siue maris vice fungentem, siue calorem quis appellaue- rit, vim diuinam scilicet res ad ortum euocantem. neque illud sanè verum est, quod dicitur ab eo poeta:

ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοιθε.

Vos aqua, vos tellus fiatis protinus omnes.

Fieri enim non potest vt hæc sola sint elementa, in quæ com- posita dissoluantur: vel ex his solis composita sint omnino in- utilibus, sed diuiniore principio careant. Quid ergo? nihil aliud, vt dicebam, esse Cupidinem antiqui senserunt, nisi illud quod Empedocles, vim similibus diuinã coire & coalescere cupien- tium: vel, vt melius dicam, mentè diuinam, quæ has ipsas mo- tiones ipsi nature inducat. Idcirco alij multos parentes tribue- runt Cupidini: alij cum primum illum apparuisse in mundo architectando putarint, ex illa informi materia natum dixe- runt. Alij Veneris filiũ crediderunt, cum Venus sit desiderium, (vt diximus) procreandi in rebus naturalibus, quod nascitur è symmetria corporũ, & ex aeris temperie. Nam quod de Poro & Penia fabulosè dicitur, quòd è tam diuersis parentibus na- tus sit Cupido, etsi potest ad has ipsas res accommodari, tamen ad mores magis videtur spectare; siquidem auaritia non ma- gis ex insignibus opibus fit, cum à viro parum prudẽti & pro- pè ebrius possidentur, quàm ex inopia, & rerum omnium pe- nuria. Hic deinde ab vniuersa rerum natura ob effrænata

singulorum appetentiam quasi personatus inductus est. Hunc alatum finxerunt ob inconstantiam mortalium in rebus eligendis: at melius alatus dicitur, quia diuina bonitas velocissima conuolet ad res naturales gubernandas. Vel si ad animorum affectus, libidinisq; desideria transferatur, huic Deo neque ullam leuitatem, neq; vllas alas antiqui iure tradiderunt, quippe cum suauissimus poeta Eubulus illi mirificam quandam constantiam tribuat in Campylione ita scribens:

τίς ἦν ὁ γράφας πρῶτος ἀνθρώπων ἄρα

ἢ κηροπλασῆσας ἔρωθ' ὑπόπτερον;

ὡς ἔδεν ἡδὲ πλὴν χελιδόνας γράφει,

ἀλλ' ἦν ἀπῆρος τῶν τρόπων τῶν τῆ θεῶ.

ἔστιν γὰρ ἔτε κεφός, ἔτε ράδιος

ἀπαλλαγήναι τῶν τρέφοντι πλὴν νόσον,

βαρὺς δὲ κομιδῆ. πῶς ἂν ἔνῃ χειρὶ πέρα;

τοιοῦτο πρᾶγμα λῆρος ἦν, καὶ νῦν φήσῃ τις.

Quis omnium prior virorum pinxit, aut

Alatum Amorem finxit in cera prior?

Hirundines solum sciebat pingere,

Non ille mores norat, aut mentem Dei.

Nec est enim leuis, nec est is, qui celer

Morbum ferentis euolet praecordijs.

Illi nec ala sunt, sed ha nuga leues.

Huic sagittas tribuerunt, ob supplicia quæ infani patiuntur, cum potius ob mirificam diuinæ mentis celeritatem quæ per omnia transfunditur, & acutissimè penetrat, magis illè conueniant. Tum cæcum Cupidinem dixerunt ob turpitudines, quæ ab hominibus dignitatis suæ oblitis committuntur: cum illud potius ad diuinorum consiliorum mirabilitatem spectet, ad quæ cognoscenda cæcum est & infans prorsus humanum genus, cū nulla vis humani ingenij possit rationē diuinæ administrationis percipere. Si cæcitas illa ad libidines hominum transferatur, quo pacto non rectissimè excogitata est? aut quo pacto nō paruus infans is est existimandus, qui neglecto consilio, ratione q; & gloriæ splendore, omnium iniquitatum & turpitudinum autorē sectetur? aut qui omiſſis rebus diuinis, & legibus naturæ posthabitis, ad impuras voluptates stultè feratur, quæ visum debilitant, nonne & stultus & cæcus & infans est existimandus? Idē Deus nudus fingebatur, ad explicandam turpitu-

dinem libidinosorum : quod tamen ad res diuiniore translatum immensam summi Dei liberalitatem & munificentiam significat, quia sine furore & fallacijs mens diuina prouidet rebus humanis, cum nihil omnino inde expectet se commodi relationem. Cum igitur Cupidinem diuinitus in res humanas transfundi putarunt, merito optimum & pulcherrimum Deum esse dixerunt & antiquissimum, cum Dei benignitas sempiterna sit, at tunc primum nobis cognita est, cum mundum creauit, quare cum chaos mistus fuisse dicitur : hanc ab hominum cupiditatibus secernentes, caelestem Cupidinem appellarunt. At qui in parte animi nostri rationis experte sit, cur non erit potius furor & insania quam Deus vocandus? nam Phocylides etiam illum Deum esse negauit, affectumque humanum existere asseruit, cum ita inquit :

ἔ γάρ Ἐρως θεός ἐστι, πάθος δ' αἰδήλον ἀ πάντων.

Non Deus est Amor, at cupiditatum noxia cura.

At nunc de Gratijs dicamus.

De Gratijs.

CAP. XV.

GRATIAE, quae vocatae sunt à Latinis, à Græcis χάριτες, Galiorum parentum filiae ab alijs scriptoribus creditae sunt. Hesiodus in Theogonia illas ex Eurynome Oceani filia, & à Ioue natas esse tradidit in his versibus :

τρῆϊς δ' εἰσι Εὐρυνόμη χάριτας τέκε καλλιπαρήες,

ἢ κεανού κούρη πολυήρατον εἶδος ἔχεσσε,

Ἀγλαίην, καὶ εὐφροσύνην, θαλίην τ' ἔρατ' ἐνὶ λῶ.

Tres sibi ex Eurynome Charitas parit, edita magno

Oceano forma praestanti ex corpore Nympha,

Euphrosynen, atq; Aglaiam, Thalia atq; decoram.

Orpheus verò in hymno quodam in laudem Charitum composito non Eurynomes, sed Eunomia & Iouis filias esse ait in his :

δεῦτέ μοι ὦ χάριτες μεγάλωνυμοι, ἀγλαότιμοι,

θυγατέρες Ζηνός τε καὶ εὐνομίης βαθυκόλπης,

Ἀγλαίη τε, Θάλεια, καὶ εὐφροσύνη πολυόλβη,

χαρμοσύνης γενέτ' ἔρα.

Hic agite o Charites celebres, Generanda proprogo,

De Ioue prognata, Eunomia atq; parentibus olim:

Aglaia, Euphrosyne atq; Thalia atq; splendida: clara

Latitia matres.

Alij Iouis & Autonoes illas filias esse tradiderunt, nominaruntque Pasitheam, Euphrosynen, & Ægialen. Antimachus antiquissimus poeta illas Ægles & Solis filias esse censuit. Has alij duas tantum putarunt, Clitan & Phaenam: Alij Auxò & Hegemonen, ut ait Pausanias in Bœoticis. Fuit Suadela etiam à nonnullis inter Gratias numerata. At communior tamen fuit sententia quòd tres fuerint, ut in eo versu testatur Meleager:

τριασὰ μὲν χάριτες, τρεῖς δὲ γλυκυπάρθενοι ὄραι.

Sunt triplices Charites, tres Hora: casta & virgines.

Iunguntur vnà ferè semper à poetis, ut iunxit Horatius in quarto carminum:

Gratia cum Nymphis, geminisque sororibus audet

Ducere nuda choros.

Harum vnã cæteris sororibus iuniorem Aglaiam Vulcani aiunt fuisse vxorem, ut eo versu indicatur:

Ἀγλαίαν δὲ ὁ ἩΨευδος ποιεῖται ἄκρῆτιν.

Aglaiam facit vxorem Vulcanus at ipsam.

Omnes tamen scriptores Veneris asseclas putarunt Gratias, quarum de habitu non parua fuit disputatio. siquidem alij nudas, alij indutas fuisse voluerunt. Paus. in Bœoticis Gratias antiquitus tam à sculptoribus, quàm à pictoribus, & à poetis cum vestibibus introductas fuisse testatur: quarum artifices Pythagoras Parius, & Bupalus, & Apelles extitere; & Socrates Sophronisci F. illas indutas in vestibulo arcis Atheniensium collocavit. His comas pulchras tribuerunt antiqui, ut in hoc carmine testatur Homerus in hymno in Apollinem:

αὐτὰρ εὐπλόκαμοι χάριτες, καὶ εὐφρονες ὄραι.

Pulchricoma Charites, & lata protinus Hora.

Horatius præterea in libro primo carminum illas soluisse zonas inquit, cum frustra zona sine vestimentis portari soleat, quæ cingulum est vestium, cum inquit:

Feruidus tecum puer & solutis

Gratia zonis, properentque Nymphae.

Illæ igitur cum vestibibus operirentur antiquitus, vel quia turpe esset aspectu nudas mulieres sine vestibibus conspici, vel quia brumæ frigora formidarent, inciderunt in recentiores tanquam in latrones, à quibus spoliatae sint: & aufugere denique ex orbe terrarum sunt coactæ, ut præclarè inquit ille poeta:

ᾠχετο μὲν πίστις μεγάλη θεός, ᾠχετο δ' ἀνδρῶν
σωφροσύνη· χάριτες τ' ᾧ φίλε γλυῖ ἔλιπον.

*Ipsa fides perijt magnus Deus, ipsa virorum
Et probitas: terram diffugiunt Charites.*

Primus omnium mortalium Gratijs templum erexit Eteocles quidam Rex Orchomeniorum: nam sæpius ad Orchomenios has lotum ire solitas ad fontem Acidalium dixerunt antiqui, ut testis est Strabo libro nono. atque de Gratijs hæc tenus fabulosè.

¶ Dicuntur Gratiæ filia esse Iouis & Eurynomes, quod nihil aliud significat, quàm fertilitatem agrorum, frugumq; abundantiam: nam εὐρὴ latè significat, at νόμος legem. hæc nimirum agrorum vbertas non nisi pacis beneficio prouenit, quod ipsum significat etiam Eunomia. vbi enim leges & equitas dominatur, cessatque vis, & latrocinia, & direptiones alienarum rerum; tunc agri rident, domus lætantur, templa Deorum immortalium iucunda sunt, omnibusq; rebus ornamentum accedit. hoc tamen munus non est solius Eurynomes, aut Eunomiæ, aut Autonoes, quod nomen prudentiam significat: sed etiam Iouis. nam humanæ facultates nullæ sufficiunt ad Gratiarum procreationem, cum diuina clementia opus sit, & aeris temperie optimè affecti. Id enim fenserunt illi qui Solis & Ægles Gratiæ filias putarunt, cum nihil sine diuina bonitate, Solisq; calore nasci posse crediderint. Est enim profectò Sol omnium elementorum gubernator, è cuius vi radiorum vbertas agrorum & omnium rerum nitor exoritur. Sunt illæ tres coniunctæ sorores creditæ, quia triplex est vtilitas agriculturæ, è cultu agrorum scilicet, arborum, & animalium: quare illa nomina meritò data sunt Gratijs. Est enim θάλασσα amœna arborum pullulatio, quippe cum θάλλειν pullulare significet, vnde Thalia ducta est. Aglaia splendor est, & Euphrosyne lætitia, quæ ex agrorum cultu & vbertate dominum afficit. Hanc Aglaiam Vulcani vxorem dixerunt, quia splendor etiam fit è singulis artibus proueniens. alij Pasitheam vnam Gratiarum pro Aglaia esse dixerunt, quod ad gregis aut iumentorum huc illuc cursitantium lætitiæ spectat: nam θέειν currere significat, πάστιν quoque uis. Istæ dictæ sunt beneficiorum Deæ, quoniam sine fertilitate agrorum nemo diues, nemo munificus esse potest. Duæ illarum nos respiciunt, cum vna auertatur, quia multiplex est messis

fis & terræ liberalitas, quæ tantum frugum aceruum pro exi-
 guo feminum cumulo reddiderit, si cœli clementia ita patia-
 tur. Neq; placet illorum sententia, qui dicunt pro acceptis be-
 neficiis duplicem gratiam referri conuenire: quoniam viri bo-
 ni multiplicem referunt: at mali non modò nullam, sed iniu-
 rias plerumque pro acceptis beneficiis facessunt. quidam enim
 cùm gratias referre nolunt, tum demum se liberos fore arbi-
 trantur, si aliquam iræ simulationem inueniant. atque is non
 vir bonus planè est, sed gratiarum venditor & mercator, qui
 facit beneficium vt duplex referat. Has virgines putarunt, quia
 honestissimum est lucrum è rebus prædictis, neq; tamen nu-
 das omnino illas esse concesserim, quia nemo nisi insanus, aut
 Deus optimus, & omnium pater nulla spe oblata est munifi-
 cus. nam quæ in Deo laudabilis est munificentia & liberalitas,
 illa stultitia est in homine, nisi cum prudentia fuerit coniun-
 cta. Vocatæ postea sunt Charites non solùm illæ superiores;
 sed omnia quæ iucunda viderentur, gratias continere, quasi læ-
 titiam, dicta sunt: vt in his inquit Musæus:

πολλὰ δ' ἐκ μέλεων χάριτες ῥέον· οἱ δὲ παλαιοὶ
 τρεῖς χάριτας ψεύσαντο πεφυκέναι. εἷς δέ τις ἦρξ
 ὀφθαλμὸς γελῶν, ἑκατὸν χαρίτεσσι τεθήλη.

*Tres charites prisca falso dixere, fluebant
 Nam charites plures è membris: vnus ocellus
 Ridens florebat centum, vel pluribus, Herus.*

Quid igitur sibi per Gratiarum inuentionem voluerunt anti-
 qui? homines ad pacem & ad probitatem hortabantur, quo-
 niam ex his per diuinam bonitatem, quæ semper viris bonis
 est propensa, omnia commoda, omnes diuitiæ, omnis tran-
 quillitas in humanum genus manaret. atque ita homines ad
 studium honestissimum agriculturæ hortabantur. Verùm
 cùm iniuriæ & auaritia omnia recta consilia subuertissent, o-
 mnemque vitæ tranquillitatem, & agriculturæ studium pro-
 fanassent, has terram reliquissè inquit poetæ: quas cùm ad
 priuata negotia quidam detorsissent, spoliarunt, nudas osten-
 derunt, multisque iniuriis affecerunt, & ridicula quædam de
 illis confinxerunt, quæ illis explananda relinquimus. Nunc ve-
 rò dicamus de Horis.

De Horis. CAP. XVI.

DE Horarum parentibus & nominibus nulla est dubita-

D

tio, aut certè perexigua: cùm omnes propè scriptores confentiant illas è Ioue & Themide natas esse, inter quos fuit Hesiodus qui in Theogonia ita scribit:

δύτερον ἠγάγετο λιπαρῶν θεῶν, ἢ τέκεν ὤρας,
 εὐνομίῳ τε, δίκῳ τε, καὶ εἰρῶνι τε θαλῶν
 αἰτ' ἔργ' ὠραῖσι καταθητοῖσι βροτοῖσι.

*Inde Themim rursus ducit, sibi qua parit Horas,
 Eunomiamq̄, Dicenq̄, Irenen deinde Vigentem;
 Maturare quibus cura est mortalia facta.*

Orpheus non solùm ex iisdem parentibus, sed etiam verno tempore natas esse dixit in his carminibus:

ὤραι θυγατέρως θεῶν καὶ ζωὸς ἀνακτος,
 εὐνομίῃ τε, δίκῃ τε, καὶ εἰρῶνι πολυόλβη,
 θάριναι, λημωνιάδες, πολυάνθεμοι.

*Et Iouis & Themidis Hora de semine nata,
 Eunomia, atque Dice, atque Irene diues, & omnes
 Florentes, verna, praei Delamine leta.*

Pausanias in Bœoticis non hæc, sed alia Horarum nomina attulit longè diuersa: vocauit quæ aliam Carpo, aliam Thalloten, alterius nomen non dixit: nam καρπὸς fructum significat, θάλασσαν pullulare: quas idcirco ἐπιμαρπίδης siue fructiferas vocauit Aratus in his carminibus:

ὅν τοις ἥλιος φέρεται δυοκαίδεκα πᾶσι
 πάντ' ἐνιαυτὸν ἄγων καὶ οἱ πῶδ' ἴοντε
 κύκλον, ἀέξοντε πᾶσι ἐπιμαρπίοι ὤραι.

*Per duodena redit mundi sol aureus astra,
 Deducens annum. dum circolo labitur illo,
 Fructifera semper crescunt, iugentur & Hora.*

Has portas cœli seruare dixit Ouidius in primo Fastorum:

Præsideo foribus cœli cum mistibus Horis,

Has & molles habere pedes, & omnium Deorum tardissimas, & noui semper aliquid afferre ita dixit Theocritus in Syracusis:

μινὶ δυωδεκάτῳ μαλακαὶ ποδὲς ἀγαγὼν ὤραι.
 βάρδισαι μακάρων ὤραι φίλαι, ἀλλὰ ποθὲν αὐτῶν
 ἔρχονται πάντας βροτοῖσιν αἰεὶ τι φέροισι.

*Mollibus hinc Hora pedibus Venere secundo
 Post decimum mensem, ut grata tardissima at illa
 Sunt superum, ac noua ferre solent mortalibus & que.*

Homericus

Homerus libro quinto Iliadis non solum portas cœli seruare, sed etiam nubes inducere, & serenum facere cum libuerit, inquit: quippe cum apertum serenum cœlum nominent poetæ, at clausum reatum nubibus. sic enim inquit:

αὐτόματα δὲ πύλαι μύκον ἔραν ἄς ἔχον ἰσῆραι,
τῆς ἐπιτέτραπῆαι μέγας ἔρανός ἔλυμπός τε,
ἢ μὲν ἀνακλῖναι πυκινὸν νέφος, ἢ δ' ἐπιθῆναι.

Sponte fores cœli patuerunt, numine seruant

Quas Hora: queis cura polus, regioque superna est:

Nubila que pellunt, que inducunt nubila celo.

Nam Horæ dictæ sunt ἀπὸ τῆς ὠρῆς, quod custodire significat: illæ enim & cœlum, & humanam diligentiam seruare dicuntur, & fauere diligentioribus ac studiosis. ¶ Dicuntur Iouis & Themidis filia, quoniam cum hilaritas & lætitia ex agrorum fertilitate sint Gratia, Horæ fructus ipsi sunt, quas semper ferè poetæ vnâ cum Venere, at cum Gratiis semper certè coniunxerunt. Hæ igitur iisdem artibus quibus & Gratiæ nascuntur, cum Themis sit æquitas, vt νόμος lex. Nam & Leges, & Iustitia, & Pax, quæ nomina sunt Horarum, si latinè proferantur, cultum agris inducunt: cum bella, iniuriæ, contentiones omnia populentur. Hæ igitur nascuntur ex obseruatione rerum diuinarum ac legum ciuiliū, quoniam cum Themis sit æquitas, in animis hominum ab ipsa natura insita, diuinum est principium, vnde leges originem ceperunt. tum Iupiter aeri temperiem impertit, diuina clementia viris bonis scilicet. nam rerum omnium abundantia comes est probitatis, vt annonæ penuria scelerum & impietatis est assecla: neque vllum ferè est speculum illustrius malitiæ vel bonitatis hominum, aut diuinæ in nos iræ, quàm temporum vicissitudines. Id significare voluerunt antiqui, cum Horas cœli portis præesse dixerunt, quæ pro arbitrio & nubes inducerent, & cœlum serenum facerent, & omnibus temporibus moderarentur. atque vt summatim dicam, nihil aliud per hæc significabant antiqui, nisi quia propter peccata veniunt aduersa. Verum quid essent Horæ, & quòd semper cum Gratiis coniunctæ sint, & cur Venerem sequeretur, ex his manifestum esse arbitror, & quòd per has proposita rerum omnium copia, quam à diis immortalibus consequemur, ad probitatem nos hortabantur, & ad Deorum cultum: de quibus hæc dicta sufficiant.

NATALIS CO- MITIS MYTHO- LOGIÆ

LIBER QUINTVS.

Cur Olympica, aliaque certaminum genera fuerint instituta.

RAECLARE sanè antiqui fecisse mihi videntur, qui cùm humanam vitam viderent multis calamitatibus miserisque circumuentam, multisque incommodis assidue vexatam, permulta ad excitandos animos iacentes propè ac defessos ad hilaritatem excogitarunt, vt à quotidianis curis aliquantulum relaxarentur, quibus tamen & cum voluptate mores informarentur, & exercerentur vires corporis, & ad religionis cultum vnà excitarentur. Nam & comœdiæ, & tragœdiæ, & multa ludorum genera inuenta sunt, quibus non solum ad corrigendos animi mores instituerentur, sed etiam allicerentur homines ad corporis vires exercendas cum quadam voluptate. Ita enim fiebat vt populus qui spectatum conuenerat, cruditus cum voluptate discederet, cùm vitæ moderationem non sine delectatione imbibisset. Atque cùm illa fierent animi relaxandi causa, tum in honorem Deorum immortalium multa certamina fuerunt instituta, quibus & ad cultum rerum diuinarum, & ad exercendas vires corporis homines excitarentur. Conueniebat igitur ex vniuersa Græcia ingens ad certamina partim spe victoriæ, partim spectandi desiderio, multitudo: vbi post peracta certamina de rebus ciuitatibus vtilibus, & ad salutem vel gloriam totius Græciæ spectantibus, consultabatur. Et quoniam illa certamina ad religionem antiquorum Deorum pertinebant, me operæ precium facturum existimo, si quibus de causis, & vbi, & quando illa instituta fuerint, & quo pacto agerentur, explicauero. Fuerunt igitur quatuor certami-

certaminum genera, Olympia, Pythia, Nemea, Isthmia, quæ celeberrima fuerunt, de quibus singulatim dicemus, ac primùm de Olympicis.

De certaminibus Olympicis. CAP. I.

FVERUNT Olympica certamina, quibus cum voluptate ad immortalium Deorum cultum, & ad exercendas corporis vires homines excitabantur, à Dactylis Idæis vocatis primùm instituta, ut fama est. Nam ferunt illos fuisse quinque, qui ab Ida Cretæ monte in Elidem venerunt, ubi vnus eorum natu maximus Hercules nomine, certamen cursus per ludum fratribus proposuit: quorum nomina fuerunt ista, Pæonæus, Ida, Iasius, Epimedes: atque victorem oleastro coronauit: quæ arbor ab ipso Hercule primùm fuit eò ex Hyperboreis deportata. Hercules igitur Idæus primus autor fuit certaminum Olympicorum, & cum quinque fratres fuissent, placuit quinto quoque anno, & quinque certaminum genera diuersis modis celebrari. Quæ quòd quinto quoque anno in plenilunio fierent, ita testatus est Aristophanes in Pluto:

ὁ Ζεὺς δὴ πρὸ Πένετι καὶ τῶν ἠδὲ φανερώς σε διδάξω.

εἰ γὰρ ἐπλέτῃ, πῶς ποιῶν αὐτὸς τὸν Ὀλυμπιακὸν ἀγῶνα,

ἵνα τὸς Ἕλληνας ἅπαντας ἀεὶ δι' ἔτεος πέμπτε ξυναγείρῃ,

ἀνεκέρυττον τῶν ἀθλητῶν τὸς νικῶντας, σεφανώσας

κοτίνε σεφάνω· καὶ τοι χρυσῶ μάλλον ἐχρῆν, εἴπερ ἐπλέτῃ.

Iupiter sanè pauper est: quod te palàm profectò docebo.

Nam si diues sit, quopacto faciens is certamina Olympi

Illic, quò Græcos omnes quinto quoque anno coegit,

Per præconē pronūtiaret athletas victores, & ubi coronasset

Oleastro coronas nam magis auro decuit, si diues is esset.

Fuerunt qui victis Titanibus Iouem ipsum hæc certamina instituisse putarint, in quibus Apollo Mercurium cursu supera-uerit, cum Mars vicisset pugilatu: cuius rei indicium faciunt Pythicos tibiarum modos, qui salientibus quinquertionibus accinebantur, quod carmen consecratum fuit Apollini, ut memoriae prodidit Pausanias in prioribus Eliacis. Fuerunt variis temporibus varij modi in certaminibus Olympicis seruati: nam præter homines pueri etiam, & pulli equorum, & fœmine, & varia vehiculorum genera in hos ludos admissa fuerunt: & iudices in singula certaminum genera delecti, pro quorum

arbitrio præmia darentur victoribus. Postea verò institutum fuit ut grauioris armaturæ cursus peditum admitteretur, quòd cum ad rem bellicam non inutilem fore existimabant, in quo certamine primus victor declaratus est Demaratus Heræensis. Quòd enim armati current, facile licet ex epiniciis cognoscere. Alij singulos ex Idæis Dactylis singulos ludos instituisse putarunt, qui quòd quinque essent, à digitorum numero sunt vocati. Erant autem ista quinque ludorum genera: cursus, palæstra, discus, saltus, ars pugilum. de quibus ita meminit in eo epigrammate Simonides:

Ἰθάκη καὶ πύθοιο Διοφῶν ὁ φίλωνος ἐνίκαι,
 ἄλμα, ποδοκείλι, δίσκον, ἄκοντα, πάλιν.
Isthmia denicit Diophon & Pythia, discò,
Et saltu, & pugnis, & leuitate pedum,
Atque palastra.

In his præmia victoribus coronæ proponebantur, atq; ingens honor illis habitus est, ut testatur Xenophanes Colophonius in his carminibus:

ἄλλ' εἰ μὲν ταχύτητι ποδῶν νίκλι τις ἄροιτο,
 ἢ πενταθλύων ἐνθα Διὸς τέμεθρος
 πᾶρ Πίσκο ῥοῆς ἐν Ὀλύμπῳ, εἴτε Παλαίων,
 ἢ καὶ Πυκτοσωλίῳ ἀλγινόεσσαν ἔχον,
 εἴτε τι δ' ἄνδρ' ἀέθλον, ὃ παγκράτιον καλέουσιν,
 ἀπὶ σὶν κ' εἴη κεδρότερος πρὸς ἄκρα,
 καί κε προεδρίῳ φανερὴν ἐν ἀγῶσιν ἄροιτο,
 καί κε σιτεῖν δημοσίων κτεάνων
 ἐκ πόλεως, καὶ δῶρον ὃ οἱ καμήλιον εἴη,
 εἴτε καὶ ἵπποισιν ταῦτά γ' ἅπαντα λάχοι.

Quòd si quis leuitate pedum certamina tentet,
Pentathlon si quis, est vbi sylua Iouis,
Hic propè Pisaas vndas vbi surgit Olympus,
Seu grauis ars pugilum, siue palastra iuuat,
Seu graue bellum quod dicunt pancration illi;
Ciuihus ad summum mox venerandus erit.

Huic dabitur sedes inter certamina prima.

Impensa hinc illi publica victus erit.

Ex vrbe accipiet mox munera plurima, opesq;

Atque hac vel celeri consequeretur equo.

Scriptum reliquit Isacius Herculem Alcmenæ filium, at non
 Idæum

Idæum Dactylum, Olympia instituisse in honorem Iouis, ut videtur in his attestari Pindarus in Olympicis in epinicio The-
ronis Agrigentini:

ἦτοι πίσα μὲν, Διός

Ὀλυμπιάδα δ' ἔστα-

σεν Ἡρακλῆος

ἀκρόθινα πολέμου.

Nam Pisa sanè Iouis

Olympiadem statu-

it Hercules

Praludia belli.

Ferunt enim Herculem post debellatum Augiam Elidis Re-
gem, qui Solis & Iphiboæ filius dicebatur, quoniam sibi pro-
missam mercedem ob fimi bouum purgationem non accepit,
ex Elidis populationibus & præda certamen Ioui institu-
isse Olympio, atque illud Olympicum nominasse. Agebatur
illud certamen quinto quoque anno, ut dictum est, vel ut me-
lius dicam, quinquagesimo quoque mense, & eo mense, qui
Parthenius fuit vocatus, aut ἁπολλώνιος, ut ait Pindari narra-
tor. Id ubi Hercules instituisset dicitur omnes volentes ad pa-
læstram prouocasse; quo nemo cum prodire auderet, fama est
Iouem in palæstritam conuersum cum Hercule fuisse collu-
ctatum. cum verò pugna diu anceps fuisset, Iupiter, qui esset, se
ostendit, atque ita id certamen Ioui gratum fuisse creditum
est. Incipiebant Olympia die Lunæ decimoquinto transacto
peractis antè solennibus, ut mos erat, sacrificiis, atque per dies
quinque agebantur: cum ante id tempus per dies triginta ex-
ercerentur Athletæ. Scribit Strabo libro octauo Olympia cer-
tamina post Troiana tempora incepisse, cuius rei illud facit ar-
gumentum, quòd nullam de Olympicis mentionem fecit Ho-
merus, cum meminerit tantum de nonnullis certaminibus
funebribus. Agebantur igitur hi ludi in regione Eliensium non
procul à Pisa ciuitate, & Alpheo flumine, ut testatur Virgil. in
tertio libro Georgicorum in his:

Sin armenta magis studium, vitulosque tueri:

Aut Alpha a rotis praelabi flumina Pisa.

Erat proposita victoribus corona ex oleastro, (nam multa co-
ronarum genera fuerunt in diuersis temporibus & locis: neq;
omnes ex eadem arbore coronabantur: cum alij gramineis, alij

salignis, alij oleaginis, alij laureis vel myrteis, vel querneis coronis, vel apio, vel palma coronarentur) vt patuit è superiori- bus carminibus Aristophanis, & Plutarchus in Catone Vti- censi meminit. Nam Faonius factus ædilis, vt is ait, spectacu- lum in theatro edidit, ac certantibus non ex auro coronas pro- posuit, sed quemadmodum in Olympicis fieri solet, ex olea- stro. Herodotus in Vrania Xerxem Persarum Regem Græci- cum Arcadas nonnullos percunctatus esset, quæ præmia pro- posita essent victoribus, illique coronam ex oleastro respon- dissent, miratus est magnopere. Ita se habent Herodoti verba: *εἰς δὲ τις πρὸ πάντων ἰὼ ὁ ἑρωτῆν αὐτὸς ταῦτα. οἱ δὲ σφι ἔλεγον ὡς ὀλύμπια διάγοισιν, καὶ θεώροισιν ἀγῶνα γυμνικὸν καὶ ἵππι- κόν. ὁ δὲ ἐπέειρετο ὅτι τὸ ἀέθλον εἴη σφι περικείμενον, πρὸ ὅτου ἀ- γωνίζονται. οἱ δ' εἶπον, τῆς ἐλαίας τὸν δίδόμενον σέφανον.* *Vnius præ cæteris illos interrogauit de his: qui responderunt, quod agerent & spectarent gymnica & equestria certamina. Tum rursus quaesuit is, quod præmiũ illis esset propositum, de quo cõtenderent: qui responderunt, coronam oleaginam, quæ datur.* Tum dicunt Tigranem Artabani filium silen- tium continere non potuisse, quin tanquam timidus, ac pa- rium strenuus miles diceret, papæ Mardoni in quorum homi- num regionem nos adduxisti, qui non pro diuitiis, sed pro glo- ria decertant! Nam præter superiora ludorum genera mox additi sunt equites armati, qui cursu certarent, vt ait Pindarus in Psaumide Camerinæo, & multa alia à primis differentia. pro temporibus enim & negotiorum contingentium oppor- tunitatibus ludicra sunt immutata, cum semper vsus fuerit o- ptimus rerum gerendarum magister. Enimvero non è quo- uis oleastro tamen coronæ victoribus dabantur antiquitus, sed è vocata Callistephano, vt his verbis testatur enarrator A- ristophanis de Aristotelis sententia: *ἐν τῷ πανσθηίῳ ἐστὶν ἐλαίον, καλεῖται δὲ καλλιστέφανος. ταύτης δὲ ἔμπαλιν τὰ φύλλα ταῖς λοιπαῖς ἐλαίαις πέφυκεν, ἀφίησί τε τὰς πύργους ὡσπερ ἡ μύρτος, εἰς τὰς σέφανους συμμέτρους. ἀπὸ ταύτης λαβὼν Ἡρακλῆς ἐφύ- τθυσεν ὀλυμπιάσιν, ἀφ' ἧς οἱ σέφανοι τοῖς ἀθληταῖς δίδονται. ἐστὶ δὲ αὐτὴ πρὸ τὸν Ἰλίσσον ποταμὸν, σαδείας ἔ' τῶ ποταμῷ ἀπέ- χουσα. πρὸ τῶ κοδόμηται δὲ, καὶ ζημία μεγάλη τῷ θίγοντι αὐτῆς ἐς ἰν. ἀπὸ ταύτης ἔφερον λαβόντες Ἡλεῖοι τῶ ἀθλητῶν ὃ ὀλυμ- πία τοῦς*

πία τὸς σερφάνης. *Oliua quaedam est in Pästethio, quae vocatur Callistephanus, cuius folia è contrario se habet ipsa natura, atq; folia caterarum oliuarum. Demittit ramos tanquam myrtus conficiendis coronis accommodatos. Ex hac cepit Hercules, atque in Olympicis plantauit, è qua dantur corona Athletis. Est vero ipsa circa Hilissum fluium sexaginta stadijs distans ab ipso flumine, atque circumsepta est. Proposita est magna praena si quis illam attigerit; è qua capientes Elei Athletis coronas in Olympicis proponebant. Hanc & ab Hercule fuisse ita portatã, & ea coronari in Olympicis Athletas consueuisse, ita significauit Pindarus in epinici*

Theronis Agrigentini:

Αἰτωλὸς ἀνὴρ ὑψόθεν

ἀμφὶ κόμασι βάλῃ γλαυ-

κόχροα κόσμον ἐλαίας, τάν ποτε

Ἰστροῦ ἀπὸ σκιερᾶν παγᾶν ἐνέκεν

Ἀμφιτρυωνιάδας,

μνᾶμα τῷ οὐλυμπία κάλλιπον ἀέθλων.

Aetolus vir altè

Circa comas ponat di-

rens ornamentum oliuae, quam olim

Istri ab Umbrosis fontibus tulit

Amphitryonides,

Monimentum in Olympicis pulcherrimum certaminū.

Non erit fortasse iniucundū si summam, & breuiter quantum natura rei patietur, complexi fuerimus varia certaminū genera, quae diuersis temporibus in numerum celebritatemq; olympicam fuerunt admissa, quantum tamē aciem oculorum nostrorum intendere potuimus.

¶ Prima igitur olympiade Mars pugilum victor renunciatus est, & Apollo de cursu victoriam reportauit, pro illorū sententia, qui haec ipsa certamina à Dijs primū fuisse instituta tradiderunt: in quibus Dij prius se exercuerint, atque in ipsis quinque ludorum generibus. Alij tamen maluerunt vnicum prius fuisse de stadio certamen apud Eleos, vt ait Pausanias in rebus Messenijs. Primus fuit omnium mortalium Coræbus Eleus, qui victor de cursu renunciatus est in olympicis certaminibus, quae cursus consuetudo dicitur aliquandiu perdurasse: quippe cum olympiade quarta Polycrates Messenius vir cę-

zeroquin minimè obscurus olympica palma non parum fue-
 rit nobilitatus, atq; eadem ratione sexta olympiade palma de
 stadio data est OEborę Dymæo. deinde cum Pisęi Eleos vehe-
 menter irritassent, quia cupidius contenderent cõdendi olym-
 picos ludos autoritatē sibi vendicare, atq; exitium illis struxis-
 sent, Elei accitis auxilijs Phidonis Argiui Tyranni cūctę Gręcię
 inuidiosi, ac eius præsijs subnixi ludos octaua olympiade cõ-
 miserunt, qua victor de stadio declaratus est Agamedes Tana-
 gręus. at sequenti olympiade renūtiatus est victor de stadio Xe-
 nophon Meissenius. Perdurauit sicut instituta fuerat olympi-
 corum ludorum consuetudo ad decimam & quartā vsq; olym-
 piadem: nam decimaquarta additus est duplicati spatij cursus,
 qua olympiade renuntiatuſ est victor primus Hypenus Pisęus,
 ac sequenti Acanthus Lacon. decima octaua deinde olympia-
 de cum quinquertionum ars paulatim abolita esset, & luctę
 cæteraque ludicra tum denuò fuerunt instaurata; quo anno
 præmium reportauit de quinquertio Lampidius, & de lu-
 cta Eurybatus Lacedæmonij, & de stadio Demaratus Hereęn-
 sis. Tertia post vicesimam olympiade, qua palmam tulit de sta-
 dio Icarus Hyperesienſis, institutum fuit cæstum ludicrum,
 cuius victor declaratus est Onomastus Smyrneus: victoriam
 tulit de stadio proxima olympiade Damon Corinthius. At vi-
 gesima quinta currule certamē etiam institutū fuit, & integrę
 ætatis equarū cursus, è quo certamine curru victoriam repor-
 tauit Pagondas Thebanus, quo etiam tempore fœminæ ad e-
 questrem victoriam aspirare ausę fuerunt. Nā cum equestrem
 victoriam prima omnium mulierum Cynisca Archidami re-
 gis filia consecuta fuisset, de quadrigis vnde vicesima olympia-
 de, qua iterum vicit de stadio Chionis Lacon, qui vigesima se-
 ptima quoque vicerat, & de pugilatu Xenophon Corinthius,
 deinde reliquæ Macedonū mulieres equos alere in certamina
 cœperūt: ad quod ludicrum & currus institutus fuerat decima
 sexta. Postmodo cum equi desultorij fuissent prætermisſi, qui
 nona olympiade fuerant instituti, eadem olympiade in certa-
 mina olympica redierunt, qua palmam de pancratio adeptus
 est Lygdamis Syracusanus, at equorum desultoriorum victor
 declaratus est equa Cranonia Creusidas. sunt autē equi desul-
 torij, quibus cum ephippiis exercebantur antiqui celeriter in-
 silire ad vsum bellorum. Quarta & tricesima deinde olympia-
 de,

de, quarta nimirum ab ea qua tertiam palmam tulit Chionis Lacon, Pisæi comparatis vndique finitimorum auxilijs regem suum Pantaleontem secuti submotis Eleis ipsi ludis olympicis præfuerunt, cum etiam de ea re non leuis ambitio & controuersia inter nonnullos Græcos fuisset exorta: quod accidit anno quinto, postquam currulem victoriam reportauit de quadrigis Myron Sicyoniorum tyrannus. tricesima septima olympiade Elei pro sua sententia, nullo veteris memoriæ exemplo, puerorū certamina cursus & luctæ instituerunt, & præmia proposuerunt, qua olympiade palmam cursus accepit Eleus Polynices, at luctæ Hippothenes Lacedæmonius. atque horum quinquertium postea receptum fuit olympiade tricesima octaua, qua palmam tulit de puerili palæstra & de quinquertio Eutelidas Lacedæmonius. Nam tunc luctatorū prius, deinde quinquertionum ludicrum committebatur. at illud postea ita reiectū est, vt postero dein tempore nulli pueri quinquertiones sint admissi. Prima post quadragesimā olympiade, qua fuit renuntiatus victor Philetas Sybaritanus, admissi fuerunt pueri etiam in ludum cæstum, cum cæstus nominaretur claua, quæ plumbeas quasdam pilas loris bubulis prælongis haberet appensas, quibus decertabatur omni industria, robore, arte, constantia. de sequenti quinquertio palmam olympicam reportauit Gorgus Eleus, cum tertiam ante istud obtinuisset. cum tibicines & citharædi & aulædi recepti fuissent quadragesima octaua olympiade, qua declaratus est victor de pancratio Glaucias Crotoniates, reportauit palmam de tibicinibus Sacadas Argiuis, de citharædis Cephalo Lampi filius, de aulædis Echembrotus Arcas. quinquagesima postea olympiade, qua palmam tulit de stadio Epitelidas Lacon, iudices de cōmuni nōnullarum Græcarum ciuitatū consensu delecti res olympicas iudicare iussi sunt, idque muneris duobus iudicibus Eleis forte ductis, ex ipsa Eleorum ciuitate demandatum est, vt illis curæ esset quò res iustè apteque succederet, darenturque præmia quibus legitimè & pro meritis conuenirent, qui iudices Hellanodicae dicti sunt, quod idem est ac si dicas iudices Græcorum, cum antea soli Lacones, aut soli Athenienses iudicarent, atque ille quidem binorum designatorum numerus ad multos annos perdurauit. Hi statuerunt primùm vt cursores pueri ante solis ortum suos ludos inciperent, quia opus esset

illos ante meridiem omnino esse absolutos. Nā cum esset iam meridies, mos fuit uti quinquertiones exercerentur, & illa certamina, quę dicebātur grauiora. Arrhachion quarta post hanc olympiade, qui duas alias de superioribus pancratiaftis reportauerat, victoriam est adeptus magna virtute: quippe cum victis alijs aduersarijs vnus relictus sit, cum quo de oleastro certaret, ille eodem impetu pedibus Arrhachionem cinxit, & collum obstrinxit manibus. sed cum Arrhachion digitum pedis illi infregisset, iam propè strangulatus animamq; efflans, corruit aduersarius præ dolore digiti. Elei cadaueri tamen Arrhachionis palmam per præconem detulerūt. Octaua supra quinquagesimam olympiade palmam tulit Diognetas Crotoniastes, cum sequenti cœperint primi athletarum omnium statuas suas dicare Dijs, Praxidamas Aegineta, qui cęstibus vicit olympiade vna de sexagesima, & Opuntius Rhexibius, qui pancratiaftas superauit olympiade sexagesima prima. at quarta post hanc grauis armaturę cursus, de quo palmam tulit Demaratus Heræensis, acceptus est in stadium cum magno applausu, quia cursus ille videretur esse rebus bellicis peraccommodatus, cum mos esset ut cum scutis etiam decurreretur: vicit idem Demaratus sequenti etiam olympiade, qua Elei & Græci sustulerunt cursorum ocreas & scutum, atq; vicit de cursu equorum Cleosthenes Epidamnius, qui non solum suum sed etiam equorum nomen statuę adscripsit, cum primus de victoribus equorum statuam sibi erigi curarit. tulit palmam cursus postmodo Theopompus Demarati filius, & huius postea filius eodē nomine de quinquertio, ac de cursu puerili Lycinus Heræensis, Epicradiusq; Mantinensis de pugillatu, sequenti olympiade Theagenes Thafius de pancratio palmam tulit, cum antea Dromeus Mantinensis primus fuerit, qui sine puluere palmam sit adeptus, consecutus est idem Theagenes tres Pythicas coronas de pugillatu, nouemque Nemiacas, & de mistis pugilatus & pancratij certaminibus decem in Isthmo. Renuntiabantur autem victores iudicum decreto per præconem in celeberrimo totius Græcię conuentu cum magno suorum & ciuium & amicorum omnium applausu, atque septuagesima olympiade rheda etiam & carpentum fuit introductum ad cętera ludicra. Sequenti postea Cleomedi Astypalæensi erepta fuit palma ab Ædilibus, quod ille in pugillatu mētis impotens

potens factus Iccum Epidaurium interemisset. inde Cleomedes Astypalæam reuersus pueros ad sexaginta in ludo literario oppressit, conuulsa columna robore brachiorum ædificium fulciete: mox insequentibus cum lapidibus Astypalæensibus in Mineruæ sacellum confugit, in arcamque se inclusit, qua vi reclusa nemo fuit inuētus, vt memoriæ proditum est à Plutarcho, & Dioxippo Corinthio in rebus patrijs. Nam parum decorum videbatur iudicibus aduersarium iam victū & prostratum ac supplicem occidere, quòd iam plurimum fallaciarum & crudelitatis in hos ludos introduci cœperat. introductū fuit deinde lata lege vt athletæ omnes, eorumq; parentes, fratres, gymnasij magistri, conceptis verbis super execti suis testibus iurarent se nihil fraudis esse commissuros, quò minus olympici ludi rectè legitimeque procederent: quin etiam iurabant se decem menses in ludicris perdiscendis antè consumpsisse. Secunda post septuagesimam coronatus est de stadio Tisicrates Crotoniata, post quem palmā tulit Gelon Gelous, post quem Cæcini fluij filius creditus Euthymus vt ait Silenus Chius in fabulosis historijs. idem Euthymus cæstibus sequenti olympiade victus fuit à Theagene Thasio, qui tamen oleaginam non accepit, quia iudicatus sit aduersarium fraude circumuenisse, cùm pugilatus & pancratij palmam appeteret: quin etiā vnum talentum Ioui sacrā multam Ædiliū sentētia, alterū Euthymo ad luendam cōtumeliæ noxam iussus est pendere: quæ olympias insignis esse potuit clade illa memorabili, qua euerse sunt res Persarum duce Mardonio. Sed quoniam qui virtute non poterat, virtutis insignia aliquando & victoriam ipsam corruptis iudicibus largitione reportabat, statutum fuit hac ipsa septuagesima quinta olympiade de communi omnium Græcorum sententia, vt nouem iudices Hellanodicæ res olympicas diligenter curarent. Illa, quæ secuta est, olympiade Theagenes Ioui quod erat imperatum talentum dissoluit, at cùm aduersario enumerare recusauisset, in pugilatum non descendit, quare & hac & altera Euthymo pugilatus corona est decreta. Septuagesima septima olympiade instituta sunt facta vt mactatis Deo victimis quinquertionum primū & cursus certamina, deinde equorum committerentur, cùm antea & homines & equi eadem die inducerentur; qua olympiade declaratus est victor de pancratia Callias Atheniensis. Pancratia stæ sub no-

ctem prodibant, cum non possent ante accersiri, quia dies equi-
 rij & quinquertio absurnebatur. enimvero non solum curabant
 horum certaminum praefecti iudices ut omnia ratione & sine frau-
 de procederent, sed etiam ne cui vel ab aduersarijs vel a iudicibus
 fieret iniuria: idcirco solenne fuit iudicibus pronuntiatoris sen-
 tentiam de certatoribus iurare se nullam capturo esse pecuniam
 ob rem iudicandam, sed tamen quibus rebus adducti proba-
 rint aut improbarint non esse in vulgus prolaturus. ex ijs au-
 tem qui fraudem commisissent collecta mulctatitia pecunia
 in usus templorum vertebatur. Idcirco octaua supra septuage-
 simam olympiade Pherias Aegineta de medio recedere iussus
 est, quod esset adhuc adolescentulus, neque villo pacto par aduer-
 sario in certamine luctandi videretur, qui tamen sequenti ad-
 missus omnes pueros lucta vicit. qua olympiade decimus iu-
 dex additus est, cum tres de cursu, totidem de quinquertio, re-
 liqui de caeteris ludicris prius iudicarent. Quinta post hanc car-
 pentum & rheda in omne tempus posterum fuit exclusum, cum
 vtrunque vehiculum fuisset in curriculum septuagesima olym-
 piade receptum. Sexta & octogesima palmam tulit de stadio
 Oebotas Cyreneus, at Philes Eleus de lucta puerorum. Nona su-
 pra octogesimam olympiade obtigit palma de puerili pugilatu
 Hellanico filio, de virili vero patri eius Alcæneto Lepreatæ, cum
 Theantus etiam filius olympiade sequenti victor de pugilatu
 sit renuntiatus, qua Taurosthenes Aegineta a Chæmone qui-
 dem in lucta fuit prostratus, sed sequenti omnes deiecit, qui in
 certamen luctæ descenderunt. Olympiade deinde nonage-
 sima tertia bijugorum equorum integræ ætatis cursus denuo
 receptus fuit in curriculum, qua vicit Euagoras Eleus. Tertia
 deinde victor de stadio euasit Eupolemus Eleus. Ac nonage-
 sima octaua cum Eupolus Thessalus vnus ex ijs qui ad pugi-
 lum certamen conuenerant, corrupisset pecunia Phormio-
 nem Halicarnassensem, Prytanin Cyzicenum, & Argeto-
 rem Arcadem, qui superiore olympiade de pugilatu victoriam
 fuerat adeptus, & ipse & qui pecuniam ceperant condemna-
 tus est, quod primi illa corruptela ludorum religionem pol-
 luisent. Eorum itaque mulctam exegerunt acriter Elei. Vna-
 decentesima olympiade iunctis ad currum pullis decertatum
 est, de quo coronam tulit Sybariadas Lacedæmonius. longio-
 ris curriculi victor euasit Sotades Cretensis, sic enim fuit publi-
 cè

ē renuntiatus. idcirco illa, quæ consecuta est, cū accepta publicè ab Ephesijs pecunia victor se Ephesium prodi maluisset, perpetui exilij condemnatus est à Cretenſibus. fuit enim eximię fortitudinis ac roboris Sotades, vt ait Echemenes in rebus Cretenſibus, non minùs quàm Leontiscus aut Sostratus pancratiastæ, qui dicti sunt acrocherſitæ, quòd summas manus aduerſariorum tam fortiter apprehendebant, vt non priùs dimitterent, quàm elisis digitis confectos & victos dolore intelligerent. omnium tamen athletarum maximè admirabile fuit robur Milonis Crotoniatæ, qui sex palmas olympicas de lucta fuit adeptus, ac totidem pythicas. aiunt Milonem de malum punicum ita manu compressa tenuisse, vt neque qui conaretur posset extorquere, neque id tamen elideret. ita peruncto super disco insistebat, vt omnes, qui impetu facto detrudere ipsum conarentur, haberet ludibrio. caput neruo tanquam redimiculo incingebat, deinde intercluso spiritu compressis labijs quanta vi maximè posset, cū venæ capitis plurimo intumuisſent sanguine, neruum disrumpebat. vbi cubitum lateri admouisset porrecta dextera ac sublato pollice, reliquos digitos si iunctim intendisset, nemo erat tam fortis, vt vllò conatu minimum posset à cæteris seiungere. Eodem tempore in tribus duodecim Elei descripti sunt, atque tribus singulæ suum dedere ludorum cognitorem. olympiade sequenti renuntiatus est victor de pancratio primùm Damon Thurius, ac postea Pyrrhus ludis præfectus præmia tulit de equirijs. Troilus bigis equorum integræ ætatis, vicitq; pulorum curru. lege postea ab Eleis cautum est post Pyrrhi victoriam, ne quis è præfectis ludorum equos in certamen mitteret in posterum. de stadio iterum renuntiatus est victor idem Damon Thurius. fuerunt tamen nonnulli qui octauam, tricessimam, & centesimam quartam olympiadas vacuas memorēt, vocentq; anolympiadas, quòd propter dissensiones Eleorum & Pisaorum ludicra fuerint intermissa. at quinta post centesimam olympiade palmam de stadio meruit Prorus Cyrenęus. at enim cū afflictæ fuissent res Eleorū postmodo Arcadum bello, & ij parte agri mulctati amissis omnib. curijs quæ in hostium potestatem venerant, quarta & centesima olympiade ia octo tribus redacti sunt Elei, decretumq; vt totidem Hellanodica eligerentur; sed octaua supra centesimam, qua de sta-

dio Polycles Cyrenus victor est renuntiatus. pristinus numerus *Ædilium* decem scilicet vsurpatus fuit. Quarta ab hac iam agebatur olympias, cum Callippus Atheniensis quinquertij coronam precio ab aduersariis auertit. petita est mulcta tum à Callippo, tum etiam ab iis qui cum Callippo consensissent, quam Elei per Hyperidem Athenas missum postularunt, quod nisi fieret, vetabantur lege sacra omnes Athenienses ad olympica ludicra accedere. at Athenienses exoratum miserunt Eleos, quod cum impetrari non potuisset, non prius decreuerunt dissoluere, quam respōsum sit ab oraculo Delphico nō responsum esse antequam Eleis satis fuisset ab iis factum. vigesima post centū victoriam de stadio accepit Idæus Cyrenus, cum sequenti Ladas *Ægiensis* patria palmam tulerit de stadio, qua deletæ sunt Græcorum virtute Gallorum acies ac penitus profligatæ, ita vt nec vnus quidē saluus domum redierit. nam Brennus sollicitatis animis Gallorum ad expeditionem contra Græcos suscipiendam ad centum & quinquaginta millia peditum, equitū sexaginta millia & amplius amisit. Dux certè ipse copiarum vltro hausto mero post accepta vulnera dicitur mortem oppetiisse. Cum receptæ deinde bigæ pullarum & defultorius pullus fuissent, bigarum palmam tulit vicesima octaua Belistiche fœmina ex ora maritima Macedoniae, & tricesima prima post centesimam defultorii pulli Tlepolemus Lycius. quadragesima post ceterimam olympiade palmam adeptus est de pancratio & pugilatu Clitomachus patria Thebanus, qui de palæstra & pugilatu ad Isthmum antea tulerat, & tres palmas de pancratio Pythico. quarta ab hac olympiade puerile institutum est pācratium, in quo vicit Phædimus *Æolensis* ex vrbe Troade: sed illud mox fuit ab Eleis repudiatum. sexagesima post centesimā victor de stadio Diodorus Sicyonius est declaratus. decimaquarta post quam Eleus, & post hūc Aristomenes Rhodius, & post hunc Protophanes Magnesium palmam tulerunt, atque post hunc octaua supra centesimam & septuagesimam vicit coronatusque est de lucta & pancratio eodem die Strato Alexandrinus. secunda & nonagesima supra centesimam Polyctor Damonici Elei, & Sofander Sofandri Smyrnæi filii descenderunt in luctæ certamen: sed cum Damonicus impensius optaret filio suo victoriam obtingere, dictus est Sofandrum data pecunia impulisse vt se facile vinci pateretur.

teretur. sed utrorumque parentibus multa indicta est & exacta, cum ab illis noxa fuisset commissa. irrogata fuit multa Sarapioni etiam pancratiaestæ prima post ducentessimam olympiade, qui condemnatus fuit timiditatis pridie quam pancratium committeretur, quia metu aduersariorum solum vertērit, quod vni ex omnibus vndeuis athleticis per omnem hominum memoriam accidisse memorant. Undecima post ducentessimam oleastrum tulit Xenodamus pancratiaestæ Anticyrensis, cum sequenti coronatus sit Artemidorus Trallianus. Condemnatus est olympiade decima octaua post ducentessimam Apollonius pugil Alexandrinus, quia ad statutum diem non adiit: neque illi profuit quod vento ad Cycladas se detentum causatus esset, cum ad statum diem conuenire oporteret, quorum nomina athletarum legitime data fuissent. Heraclidi igitur coronam intacto Elei ac sine puluere partam decreuerunt, cum id grauer ferret Apollonius, in Heraclidem coronam iam capientem impetum fecit, & ad ludorum præfides usque persecutus est, quæ insania illi magni stetit. octaua post hanc condemnati sunt pugiles deprehensi de eadem palma inter se pacta pecunia societatem coisse, quare illis multa est imposita: ij fuerunt Didas & Garapainmon qui pecuniam dedit, ambo ex Arsinoite tribu Ægypti. olympiade verò quinta ac tricesima post ducentessimam, qua Mnesibulus de cursu victor palmam tulit, duplicati sunt cum clypeo curriculi, cum & alias Mnesibulus Eleata cursor cæteros cursores olympicos superasset. Atque res olympica ita miram varietatem diuersis temporibus sortita est, & quemadmodum res humane omnes sortiuntur, quæ nunquam in eodem statu diutius possunt consistere. Veruntamen ex iis perspicuum esse posse censeo, quæ genera ludicrorum, & quibus temporibus singula fuerint instituta vel instaurata, & quid iudices spectare oporteret, & quæ præmia proponerentur victoribus. Atq; de Olympicis certaminibus hæc breuiter dicta sint, nunc de Pythiis dicatur.

De Pythiis. CAP. II.

FVERUNT & Pythia multis annis ante Isthmia instituta, post Olympiatamen, & ea in honorem Apollinis agebantur, cœptaque sunt eo tempore, quo Apollo latronem in Delphis sagittis cōfixit, qui postea inlepultus ibi contabuit, quem

tamen draconem quidam esse crediderunt, vt dictum est. Alij instituta dixerunt, quia cum artem vaticinandi sit à Pane doctus, qui scitè Arcadibus leges dedit, mox ad vaticinium venit, vbi Nox, deinde Themis respōsa dabat, Pythone præside tunc tripodis prophetici cæso ipse vaticiniorum locum occupauerit. Cum cœpti essent igitur celebrari ludi Pythici, antiquissimum omnium fuit certamen, vt hymni in Apollinem cum tibiis ad citharā canerentur, & ab ipsis aulcedis, atqui variis temporib. & hæc ipsa certamina multam varietatem sortita sunt, quia prius fuit institutum pæcratium, siue quinquertium, quoniam fama est prima Pythiade, in qua certarunt Dei, vicisse Castorem stadio, Pollucem pugilatu, cursu Calaim, armatū Zetem, disco Peleum, lucta Telamonem, Herculem pancratio, qui ramo lauri coronati sunt, vbi primū Pythia sunt ab Apolline instituta, vt quidam putarunt. alij tamen vocata fuisse Pythia crediderunt à loco Pytho nominato; alij ab interrogatione, cum πύθωμαι sit percunctari. in qua vicit Pythiade Achmeas Parapotamius ceteros omnes pueros pugillatu, ea fuit prima, in qua homines decertarunt, vt ait Pausanias. Altera deinde Pythiade Amphictyones, qui fuerunt his ludis præfecti ab Amphictyone Deucalionis filio nominati, vel (vt alij maluerunt) ab Amphictyone Heleni filio, qui hunc conuentum instituit, quod accidit quadragesima octaua olympiade, omnē artem aulcedorum repudiarunt, quia nescio quid triste & insuaue auditu, minimeque iucundi ominis canerent. nam elegi & funebres modi magis hisce tibiis conueniebant, quam vltimum lætitiæ genus, vel ludorum festiuitas qui celebrabantur. institutum fuit coronarium dumtaxat certamen vt submotia præmiis relinqueretur, cum primū pecunia esset præmiū victorum. Additus est etiam equorum cursus, qua Pythiade renuntiatus est victor Clisthenes Sicyoniorum tyrānus, eademque certamina indicta sunt Athletis, quæ & in Olympia erant, lata lege vt soli pueri tum longiore, tum etiam repetito cursu manē certarent. nam sicuti dictum fuit, curru etiam in olympicis decertabatur. Octaua Pythiade lege ludorum comprehensi qui aulis fidibus canerent, qua coronatus fuit Agelaus Tegeates. Quadragesima Pythiade octaua cœptum est certari bigis, è quo certamine victor euasit Phocensis Execestiades. Quinta postmodo ab illa Pythiade pullis ad currum adiunctis decerta-

decertari cœptum est, in quo certamine cæteros omnes quadrigis superavit Orphondas Thebanus. Postea verò sexagesima Pythiade admissum est inter pueros pancratium, & biuges atque iniuges pulli, seriùs quàm ab Eleis, quo tempore victor declaratus est Laidas Thebanus: cum pulli postera etiam singuli fuissent admissi. septima post hanc Pythiade bigæ receptæ sunt, & pulli singuli ad currum, qua singulari pullo Lycormas Larissæus, at bigis Ptolemæus Macedo victor fuit declaratus. In omnibus his certaminibus laurea corona donabatur, sicuti patet è Pindari epiniciis, quæ corona propria fuit illorum ludorum existimata. nam credebatur esse grata Apollini, quia fabulati sunt amatam fuisse ab Apolline Ladonis filiam in illam arborem conuersam. sed tamen fuerunt nonnulli qui existimauerint quòd multo antè quàm Apollo Daphnè amaret, instituta sunt Pythia, & antequam laurea reperiretur, vel ex palma, vel ex æsculo coronæ dabantur victoribus, vti ait Ouid. lib. I. Metamorph. in his:

*Instituit sacros celebri certamine ludos,
Pythia perdomita serpentis nomine dictos.
Hic iuuenum quicumque manu pedibusve, rotæque
Vicerat: æsculea capiebat frondis honorem.
Nondum laurus erat.*

Nam primis Pythiorum temporibus non erat adhuc inuenta laurus, qua postea inuenta & locus datus est fabulæ, & coronæ victoribus Pythiorum ex illa confectæ. apparet autem ex Ouidij carminibus non Amphictyones, neque filium Deucalionis, sed Apollinem ipsum præ lætitia victoriæ eius certaminis, in quo Pythonem ceciderat, Pythicos ludos instituisse, atque eadem propè ludicra fuisse in Pythicis, quæ erant etiam in Olympicis. alij dixerunt neque palmam, neque æsculum, neque laurum præmium fuisse Pythiorum, sed poma quædam Deo consecrata victoribus donari solita vt scripsit in libro de coronis Ister. Verùm istud accidit, quia & ludicra, & præmia victorum, & tempora, quibus agebantur Pythia, sæpiùs immutata sunt: nam cum nono quoque anno primùm ageretur Pythia, perducta sunt postea ad quinquennium, quia tot Nymphæ dictæ sunt Parnasides dona Apollini, cum feram trucidasset, obtulisse. at de Pythiis satis, nunc de Nemeis dicamus.

CELEBRABANTVR Nemea in sylua quadam ita vocata, quæ fuit inter Phliuntem & Cleonas Achaicæ ciuitates, in Archemori Lycurgi filij honorem, quoniam in illa sylua dicitur à serpente morsus interiisse. Alij dicunt quòd septem duces Argiui opem ferentes Polynici militantes ad Thebas in Lemnum Thraciæ profecti siti correpti in Hypsipylen Lemniam inciderunt, quæ Lycurgi sacerdotis Iouis & Eurydices filium Opheltam ferebat. Hæc rogata tanquam perita eius regionis vt aquam ostenderet, dux fuit illis ducibus ad fontem, relicto puero in quodam prato, quem serpens repertum & spiris circa collum conuolutus necauit. Duces eò profecti re visa serpentem interemerunt, atque in triennium quodque certamen funebre instituerunt. certabant in illis milites aut militum filij tantum prius, quamuis vulgus postmodo fuit admissum. Dicitur à Theagene in rebus Æginetis illa de causa è Lemno in Nemeam confugisse, quòd statutum fuerat apud Lemniades vt omne genus marium de medio tolleretur, atque cum mares omnes fuissent trucidati, sola Hypsipyle Thoan-tem patrem in arca seruauit. Illud cum patuisset Lemniis, vbi argonautæ essent ab nauigaturi, ipsum demerferunt in arca inclusum, at Hypsipylen propter pietatem erga parentem capitis condemnarunt. illa his auditis fugit, atque capta à piratis in itinere Lycurgo diuendita fuit. Eurydice igitur Lycurgi uxore volente Hypsipylen interimere ob mortem filij, atque Hypsipyle latente in quodam loco occulto hac ipsa de causa, Amphiaraus vaticinatus est, eamque indicauit Thoanti ac Euneo quærentibus filiis, quorum opera & ducum Argiuorum beneficio fuit seruata. Fuerunt verò eadem ludicra in his, quæ etiam in superioribus instituta, at victores apio coronabantur, quæ funebris erat planta: idque ad perpetuam Archemori memoriam. Alij Nemea instituta fuisse maluerunt ab Hercule, quia Nemeæum leonem ibi occiderit. alij ob Opheltam (vt diximus) qui per propriam mortem in Thebas militantibus Lacedæmoniis vaticinatus fuit: erat enim certamen epitaphium siue funebre, in quo milites aut militum filij solum primùm certabant, quamuis & populus in id postea fuit admissus. alij non ob illum prædictum Opheltam, sed ob Ophel-tem

rem Creusæ & Euphetæ filium instituta fuisse Nemea crediderunt, qui ictus fuit à dracone absente Hypsipyle nutrice, cum illa aquatum iuisset, quòd ab illa aquam Argiui petierant. Instituta verò sunt illi Nemea ad Hypsipylæ consolationem, quæ etiam à nigris vestibus & lugubribus indutis iudicibus iudicabantur. Dicitur postea fuit hic Opheltes Archemorus, quia illi mortem Amphiaræus vaticinatus esset à principio vitæ. nam ἀρχὴ principium, μ῀ρος mortem significat. Coronabantur (vt fama est) antiquitus oliua victores Nemeorum, sed post cladem à Medis captam in honorem cæsarum apio funebri planta coronari cœptum est. Dicta fuerunt Nemea à bobus, quæ Argiux Iunoni erant consecrata, quæ in ea sylua pascebantur. Alij maluerunt Nemeam vocatam fuisse quandam regionem Argiuorum à bobus Iouis & Lunæ ibi pascentibus. Alij à Danai filiabus, quoniam regio fuisset illis in capita distributa. His ludis enim Argiui & Corinthij & Cleonæi homines præerant. Lucianus in dialogo de Gymnasiis ita mentionem fecit de singulorum horum certaminum præmiis: ο'λυμπιάσι μὲν σέφανος ἐκ κοτίνης, ἰσθμοῖ δὲ ἐκ πίτυρος, ἐν Νεμέῃ δὲ σελίνων πεπλεγμένος, πυθοῖ δὲ μῆλα τῶν ἱερῶν τῷ θεῷ. *in Olympicis quidem ex oleastro, in Isthmiis è pinu, in Nemess ex apio corona connexa, at in Pythiis mala Deo consecrata visitoribus erant proposita.* Atque huic certaminum generi apium iure conuenire cēsebatur, quoniam ex occisi à serpente pueri sanguine apium herba nata esse credatur. Non defuerunt qui in honorem Archemori primùm instituta fuisse dixerint Nemea, at ab Hercule fuisse in melius correctæ, cum leonem Nemeæum occidisset: qui illi postea Ioui consecrarit; & post triennium, tempus peragendis statuit diem duodecimum eius mensis, qui πένεμος à Corinthiis, ab Atheniensibus autem βοηδρομιῶν dicebatur, quia eo mense Theseus Amazonas debellauit. atq; Cretenses demum iudices sunt electi. at nunc de Isthmiis dicamus.

De Isthmiis. CAP. IIII.

SCRIPTVM reliquit Plutarchus in vita Thesei, Theseum ipsum Isthmia in honorem Neptuni, ad imitationē Herculis, qui Olympia Ioui consecrauit, instituisse: quippe cum illa quæ in honorem Melicertæ fierent, noctu agerentur, &

magis initiandi, quàm spectaculi causa constituta viderentur: quæ instituta fuerant à Sisypho Æoli filio, vbi Melicertæ sui propinqui cadaver agnouisset, Athamantisque filium honore illo profecutus est. Non defuerunt tamen qui in Scironis honorem Isthmia celebrari crediderint, & ea putarint à Theseo inuenta ad mortem ipsius Scironis expiandam. Alij ob Sinin Procustem Neptuni filium à Theseo cæsum, alij aliis de causis instituta fuisse Isthmia, omnes tamen à Theseo consensere. Quæ dicta sunt Isthmia ab Isthmo Peloponnesi, cuius in faucibus ad Neptuni templum ibi celeberrimum quinto quoque anno celebrabantur. Archias autem poeta non in Neptuni, sed in Palæmonis honorem Isthmia fieri solita scribit, in illo epigrammate:

τέσσαρες εἰσὶν ἀγῶνες ἀν' Ἐλλάδα, τέσσαρες ἱροί·
οἱ δύο μὲν θνητῶν, οἱ δύο δ' ἀθανάτων·

Ζηνὸς, Ἀητοῖδ' αὖ, παλαίμονος, Ἀρχεμόροιο.

ἄθλα δὲ τῶν κότινος, μῆλα, σέλινα, πίτυς.

Quatuor in Græcis certamina, quatuor illa

Sacra: duo superis, sunt duo sacra viris.

Sunt Iouis hæc, Phæbiq̄ue, Palæmonis, Archemoriq̄ue.

Premia sunt olea, pinea, mala, apium.

Nam tametsi in omnibus his certaminibus coronabantur victores coronis superius commemoratis, tamen mos omnibus fuit vt vbiq; locorum palmam altera manu gestarent redeuntes, vt ait Pausanias in Arcadicis. ac tantus honor victoribus habebatur, tantaq; erat victricium ciuitatum lætitia, vt multa millia passuum victores ita manib. suorum ciuium portarentur, ne omnino terram contingerent: neq; ingrederentur per portas ciuitatum, vt reliqui homines, sed pontes illis tumultuarij fierent supra mœnia ciuitatum: eorumq̄ue nomina in foro publico sumptu columnis inciderentur. Primus autem fuisse dicitur Theseus, qui cum venisset in Delum palmam victoribus proposuerit, vt ait Plutarchus. Alij non illis de causis instituta fuisse illa certamina memorant, sed ob insepultum Melicertam cum in Isthmum appulisset, atque ita rem sese habuisse memoriæ prodiderunt. Fuerunt Inus & Athamantis filij Learchus & Melicerta, Athamas furore percitus Learchum cecidit, quem mater in lebetem bullientis aquæ iecit, atque ipsa quoque mente capta verita iram Athamantis per Geraniam montem

montem Megarensium fugiens è petra Moluride vocata denique cum Melicerta in mare defiliuit. Facta est Ino vna è Nereidibus, quæ Leucothea vocata est, at Melicerta Deus Palæmon. Nereides tripudiantes visæ sunt Corinthi Regi Sisypho, qui Melicertæ corpus à delphino delatum vidit, atque hæc iusserunt Isthmia celebrari in honorem Melicertæ. Alij dixerunt cadauer Melicertæ in Isthmum delatum tumulo & exequiis caruisse, quare exorta pestilentia in Isthmo respondit Deus nullum esse mali remedium, nisi si exequiæ ac funebre certamen institueretur in Melicertæ honorem. illud cum per aliquod tempus fecissent Corinthij, rursus morbus inuasit, atque respondit Deus oportere honorem eius herois perpetuum instituire, atque illi apium plantam funebrem ac subterraneam proponere. Statutum est postmodo vt pinu coronarentur ob affinitatem plantæ cum mari. captum est itaque & sepulturæ datum Melicertæ corpus apud Schœnountiam ab Amphimacho & Donacino viris Corinthiis, vt proditum est memoriæ à Theseo in rebus Corinthiis. alij dixerunt in honorem Neptuni hæc ipsa certamina consueuisse celebrari. at Musæus in eo libro quem scripsit de Isthmiis, duo certaminum genera in Isthmo celebrari solita scribit, alterum in Neptuni, alterum in Melicertæ honorem. Fuerunt & alia ludorum genera apud Græcos, vt apud Athenienses Hydrophoria, Delphinium Pythæ. fuerunt & alia alibi præmia victoribus vt phialæ argenteæ in Sicyone in Pythiis. in Pellene vrbe Achaia præmium erat vestis Theoxeniis, vel, vt alij maluerunt, vocatis Mercurialibus. in Ægina Æacia bos præmium fuit dithyramborum poetis, qui præclariùs in Dionysum cecinissent: quod certamen dictum fuit Amphorites. quæ, quoniam non erant valde illustria, raroque de his mentio fit à scriptoribus, superioribus abundè vt arbitror explicatis, in præsentia omitemus, nunc reliqua ad institutum opus pertinentia persequamur.

De Mercurio. CAP. V.

MERCVRIVM omnium Deorum antiquorum vigilantissimum, ac maximè negotiis implicatum, quippe quem neque per noctem quidem dormire negotiorum multitudo pateretur, Iouis & Maiaæ Atlantis filium fuisse scribit ita Hesiodus in Theogoniæ

Ζῆνι δ' ἄρ' Ἀτλαντὶς μαίη τέκε Φαίδιμον Ἑρμῆν,
κῆρυκ' ἀθανάτων, ἱερὸν λέχος εἰσαναβᾶσα.

*E Ioue Mercurius, Nymphaq; Atlantide cretus,
Est praco superum: compressit Iupiter illam.*

Sic & Orpheus & Homerus in hymnis tradiderunt, à quibus præclarè Virgilius, ea capiens quæ ad genus Mercurij attinet, illum in Cyllene Arcadiæ monte natum esse inquit in his:

*Vobis Mercurius pater est, quem candida Maia
Cyllenes gelido conceptum culmine fudit.*

At Pausanias in Bœoticis non procul à Tanagris in monte vocato Corycio Mercurium natum esse scribit, quem postea in Arcadicis scripsit lotum fuisse in Tricrena, vbi tres erant fontes in agro Pheneatico, à nymphis accolis eius montis: quare fontes illi summa religione colebantur, vtpote fontes Mercurio sacrati. Hunc educatum fuisse in Cyllene monte præterea testatus est Didymus his verbis: Ἑρμῆς ὁ ἐν κυλλωνίῳ ὄρει Ἀρκάδιᾳ ἀνατραφεῖς: *Mercurius in Cyllenio Arcadia monte educatus.* Hunc educatum fuisse inquit sub arbore portulacæ, quæ andrachne dicta est à Græcis, quare illi fuit consecrata. Scripsit Pausanias in Arcadicis ex antiquo Arcadum sermone Mercurium educatum fuisse non procul ab Alpheo fluuio in ciuitate quæ Acacesium vocabatur ab Acaco Lycaonis filio. Alij Iunonem lac præbuisse Mercurio putarunt, & per quoddam tempus apud illam nutritum fuisse per inscitiam, atque cùm lac Iunonis ex eius ore excidisset, dicitur esse facta via lactea, quæ inde galaxia dicitur à Græcis, cùm gala lac sit. Alij tamen maluerunt illud accidisse cùm Hercules lac sugeret alij quia tantum hausisset, quantum non potuisset retinere. Alij maluerunt Opim iussam lac infanti præbere, illud in saxum expressisse quod Saturno obtulerat, vt significauit M. Manilius in his versibus, quo in cælum delapso lactea via facta sit:

Nec mihi celanda est fama vulgata vetustas,

Mollior è niueo lactis fluxisse liquorem

Pectore reginæ Diuûm, cælumque liquore

Infecisse suo: quapropter lacteus orbis

Dicitur, & nomen causa descendit ab ipsa.

At enim plures fuerunt Mercurij, vt ait Cicero in libro tertio de Natura Deorum in his: Mercurius vnus Cœlo patre, Dicæ matre natus: cuius obscœniùs excitata natura traditur, quòd aspectu

aspectu Proserpinæ commotus sit. Alter Valentis & Phoronidis filius, is qui sub terris habetur, idem Trophonius. Tertius Ioue tertio natus, & Maia, ex quo & Penelopa Pana natum ferunt. Quartus Nilo patre, quem Ægyptij nefas habent nominare. Quintus, quem colunt Pheneatæ, qui Argum dicitur interemisse, ob eamq; causam Ægypto præfuisse, atq; Ægyptijs leges & literas tradidisse. Hi etsi plures Mercurij extiterunt, tamen ad vnum Iouis & Maiæ filium omnes cæterorum res gestæ referuntur; de quo etiam mentionem ita fecit Ovidius in Paride, cum illum fingeret alatum:

Constitit ante oculos ætus velocibus alis

Atlantis magni, Pleionesq; nepos.

Quare & nos quæ propriæ sint singulorum minimè solliciti, aut quæ inuenta, vel quæ educationes, quia negotium ob antiquitatem esset omnium difficillimum, vt in cæteris fecimus, ita in hoc institutum nostrum persequemur. scriptum reliquit Lucianus in Dialogo Apollinis & Vulcani, hunc insignè fuisse furem. nam cum paruulus esset infans à Vulcano susceptus, instrumenta fabrilia illi surripuit ex officina. Cupidinem eodem die natus palæstra superauit. Veneri, quæ ipsum ob victoriam complexa fuerat, cingulum furatus est. Ioui sceptrum sustulit, fulmen quoq; surrepturus nisi vim timuisset flammarū. Hunc Mercurium alatum finxerunt, cui gallus assidebat, quæ in sua foria Galenus antiquos inquit pictores & plastas iuuenem formosum sine fuco, ac sine aliquo comptu, vultu hilari, atq; acribus oculis formasse. Hunc finxerūt antiqui aurea cathena auribus hominum annexa, mortales quocunq; collibuisse trahere solitum, sicuti de Hercule dicitur. Qui quoniam præesset gregibus in via, qua Lechæam accedebatur apud Corinthios, æreus sedens expressus est cum astante ariete. Multa porrò officia Mercurio fuerunt iniuncta, vt testatur Lucianus in dialogo Maiæ & Mercurij: siquidem Deorum cœnaculum verrere solitus dicitur, & sternere curiam Deorum, & Iouis mandata per diem circumferebat, & huc illuc cursitabat, & ante raptum Ganymedem victum Ioui subministrabat, & per noctē mortuorum animas ad inferos deducebat, & modò palæstris, modò concionibus illum adesse oportebat, ita vt nullo tempore posset quiescere: quidam iniunxerunt illi etiam bellicas caduceatorum legationes, cum fœderum & induciarum illum in-

uentorem fuisse inquam, & ponderum ac mēsurarum rerum
venalium, & omnium vsuum mercaturæ ad lucrum, cū res
alienas etiā vsurparit. horum negotiorum quandam partem
ita attigit Virgilius in quarto Æneidos:

*Dixerat: ille patris magni parere parabat
Imperio, & primū pedibus talaria nectit
Aurea: que sublimem alis, siue equora supra,
Seu terram, rapido pariter cum flamine portant.
Tum virgam capit: hac animas ille euocat Orco
Pallentes, alia sub tristia Tartara mittit:
Dat somnos, adimitque, & lumina morte resignat.*

Huius simulacrum Ægyptij partim atra facie, partim aurea &
clara confinxere, quia modò ad superos, modò ad inferos adi-
ret. caduceus illi dabatur cum anguibus geminis mare ac fœ-
mina scilicet mutuo connexu circunvolutis & concordibus,
quorum caudæ demittebantur ad capulum caducei, qui con-
cordiæ securitatem significabant. Aiunt præterea hunc eo-
dem die natum boues Admeti Regis pascenti Apollini fur-
ripuisse, & irato eidem ob furtum, sagittasque in eum iaculari
paranti pharetram euacuasse, vt ait Homerus in his:

*ἦ ὦος γεγονῶς μέσῳ ἡματι ἐγκιβάρισεν
ἰσπίριος βοῦς κλέψεν ἐκὼς ἄπο κλωνος.*

*Editur hic manè, hinc citharam pulsauit: & idem
Surripuit Phæbo vacca, mox sole cadente.*

Istud autem ita fictum fuit, quia Mercurij planeta, quibus do-
minatur in horoscopo, homines facit ingenio quidem prom-
ptos & eloquentes, at callidos tamen & astutos & ad furta pro-
pensos. Fabulantur Batto pastori cuidam Mercurium vaccam
largitum esse, vt taceret, qui solus furtū illud cognouerat. De-
inde cū hominis fidem vellet experiri mutatis vestibus, du-
plici præmio pro indicando furto proposito incōstantiam ac
perfidiam Batti cognouit, eumque in saxum indicem conuertit,
vt ait Ouid. lib. 2. Metamorph. in his carminibus:

*At sensor, postquam est merces geminata, sub illis
Montibus, inquit, eunt: & erant sub montibus illis.
Risit Atlantes, & me mihi perfide prodis?
Me mihi prodis? ast: per iuraque pectora vertit
In durum silicem, qui nunc quoque dicitur index.*

Alij dixerunt vocem tantū ademptam fuisse Batto, atque illum
ad

ad oraculum Delphicum accessisse an liberari posset sciscitaturum, & ubi habitaret, cui respondit oraculum:

βάττε πρόθε κακόν, τὸ δὲ δεύτερον ἐσθλὸν ἐρεῦνα.

ἔρχεο, λείψ' ἀλίαν χώραν ἢ πῦρος ἀμείνων.

ἠῶος πρότερον δόλον ἐκβαλε πείθει πείθων

σερρόν γῆν ὀσίως, ἦν μισεῖ πολλὴν ἀθεμίσως.

οἶά τ' ἀνὴρ ἔρεξ, τοῖον τέλος αὐτὸν ἰκάνει.

Batte malum prius, inde bonum à me Battere require.

Linque mari vicina, pete & longinqua locorum.

Manè dolum linqvens primum me a numina serua,

Præduram terram sanctè, multam odit iniquè.

Qualia quisq; facit, finem nanciscitur idem.

Hunc Deum postea, quia surripuisset armentum, tanquam pastorum Deum coluerunt antiqui, ut asserit Pausanias in Corinthiacis, quem & greges seruare, & augere posse putabant. Quia verò alia permulta furatus esset, habitus est Deus latronum, ut ait Homerus in hymnis:

τῆτο γὰρ ἔνκαλ' ἐπέτα μετ' ἀθανάτοισι γέρας ἕξει.

ἀρχὸς φιλιτέων κεκλήσεται ἡμάτα πάντα.

Hunc superos inter post hac retinebis honorem,

Latronum princeps dicere in tempus in omne.

Memoriæ prodidit Zezes histor. 202. chil. 8. Autolycum Laertæ patrem, qui fuit auus Vlyssis, omnium propè mortaliū pauperrimum artem furandi à Mercurio didicisse, quare ditissimus postea euasit. aiunt hunc tam peritum fuisse latronem, ut cū optimum equum furatus esset, asinum scabie corrosū pro illo restituerit, effeceritq; ut eum recipientes minimè id sentirent. atque cū alteri pulcherrimam sponfam rapuisset, anum edentulam, mucosam, & laruam propè restituerit. atque in commutandis mercibus eandem seruabat rationem: nam fuerunt qui præstigiatorum artem à Mercurio excogitatam dixerint. Hunc primum fuisse inquiunt, qui lyram inuenerit, ut ait Paus. in Eliacis prioribus, quam etiam Apollini, cū pax inter illos post furtū orta esset, largitus est. vnde lyra quasi lytra dicta fuit, præmium. s. pro redimendis. Erat autem testudo, quæ χέλυς à Græcis vocatur, in hunc modum formata, ut ait Lucianus in dialogo Apoll. & Vul. cū testudinem mortuam ad ripas Nili inuenisset, brachia adaptauit, ac iugum induxit, calamosq; postea agglutinans, & funde

subiecto quodam, ac nouè deinde chordas super calamis, tanquam anfulis intendēs, iucundum quid modulatus est. Alij dicunt tetrachordum prius inuenisse, ac linum pro chordis tendisse, quia chordæ nondum essent inuentæ, quam dedit Apollini pro furto, à quo accepit caduceum. hanc septem chordarum fecit Apollo accommodans ad Panos fistulam Iouis & Thymbris filij. nam hic lino soluto & adempto chordas intendit, vnde dictus est linum inuenisse.

¶ Id verò cum in monte Cyllene proximo fecisset, mons Chelydorta vocatus fuit, vt ait Pausanias in Arcadicis. Atq; de hac re ita breuiter meminit Nicander in Alexipharmacis:

αὐδ' ἤεσσαν ἔθηκεν ἀναύδητόν περ ἰοῦσαν

Ἑρμείης· σαρκὸς γὰρ ἀπὸ νόσφι σε χέλιον

αἰόλον, ἀγκῶνας δὲ δύο παρετείνατο πέζαις.

Muta prius fuerat, vocalem reddidit illam

Mercurius: dempta carne è testudine, fundo

Brachia bina locat, super his chordasq; tetendit.

Quod etiam affirmat Homerus in hymno in Mercurium eo carmine:

Ἑρμῆς σοι πρῶτις α χέλυ τε κτήνατ' αἰδόν.

Mercurius prior ipse chelym facit arte canoram.

Cum lyram accepisset Apollo, postea virgam illam Mercurio donauit, vt diximus, illam vim habentem, vt facile pax inter quosuis ea virga interposita conciliaretur. eius cum vellet facere experimentum Mercurius, inter duos angues acerrimè inter se dimicantes coniecit, qui repente facti sunt amici, vnde virga Mercurij fuit postea geminis anguibus circumuolutis insignita. Primus enim Mercurius tres fidium, tonos acutum, grauem, medium reperisse dicitur. Primus astrorū ac siderum cursus obseruasse, diesque & annum ad certum ordinem redigisse: cum astronomiæ & philosophiæ autor & religionis Thebanis sacerdotibus extiterit, qui maximè has disciplinas exercuerunt, vt testatur Strabo libro decimosextimo Geographiæ, & Marcus Manilius in primo libro rerum astronomicarum in hisce carminibus:

Tu princeps, autorque sacri Cyllenie tanti.

Per te iam cælum interius, iam sidera nota,

Sublimes aperire vias, & numque sub orbem

Et per inane suis parentia sinibus astra.

Atq;

Atque ne plura hinc ascribam, multa sunt carmina quibus ille poeta conatur ostendere vniuersum fundamentum religionis apud Ægyptios à Mercurio prius fuisse inuentum vnà cum ritibus sacrorum, rerumque naturalium causis. Idcirco fortasse dies lunæ quartus Mercurio fuit consecratus, sicut primus & septimus Apollini, octauus Theseo. Eadem de causa inter arcynos illos Samothracum Deos Mercurium à Mnasea connumeratum cēsuērim, quòd astrorū cognitio necessaria sit nauigantibus. Scripsit Apollonii enarrator solennia quēdā apud Samothraces celebrari solita, quibus si quis fuisset initiatus, inter turbulentiſſimas tempeſtates ſeruabatur omnino. Atq; Vlyſſem initiatum in Samothracia ferunt, ſed vitta alba pro tæniis uſum fuiſſe: quippe cūm initiantes tænias purpureas circa ventrem innexuerint. Erat autem mos initiandi in Cabiris, atque Deorum nomina, quos nominare nefas erat, iſta fuerunt: Axioerus, Axiocerſa, Axiocerſus. Erat autem Axioerus Ceres, Axiocerſa Proſerpina, Axiocerſus Pluto, quibus quartus accedebat Caſmilus, qui erat Mercurius, vti ſcripſit Dionyſiodorus. Hic idem Mercurius Deorum immortalium cultus & ſacra prior inſtituit, hominesque ad humaniorem vitam reuocauit. quare ita cecinit Horatius libro i. Carminum:

*Mercuri facunde nepos Atlantis,
Qui feros cultus hominum recentium
Voce formasti catius, & decora
More palaestra.*

Hunc vnà cum Hercule paleſtritis præfectum eſſe crediderūt: quia cūm prudentiſſimus exiſteret, non mediocriter conferre ad palæſtram putabatur, quoniam cum viribus vbiq; coniuncta eſſe debet prudentia. quæ quoniam multa in explicatione inſomniorum requiritur, ſomnia Mercurio cōſecrata creduntur, vt in his carminibus videtur teſtari Apollonius libro quarto Argonauticorum:

*ἀλλ' ὅτε δὴ κακῆθεν ὑπεύδισα πείσματ' ἔλυθαρ,
μνήσατ' ἐπεὶ εὐφρημος ὄνειρατος ἐν νυχίοιο,
ἀζόμενος Μαίης ἤα κλυτόν. εἶσατο γὰρ οἱ
δαίμονι βῶλαξ ἐπιμάσιος ὦ ἐν ἀγοσῶ
ἄρδεσθαι λευκῆσιν ὑπὸ λιβάδεσσι γάλακτος.
Aſt ubi ſoluerunt illo de litore funem,
Nocturna in mentem veniunt inſomnia, claraque*

Ille colit Maiagenitum, namque &bera &visus
Est sibi mulgere, & glebam stillantibus albis
E mammaguttis miscere, & lacterigare.

Quod etiam inquit Homerus in hymno in ipsum Mercurium
composito:

Λιῖς ἦρ', ἐλατῆρα βοῶν, ἠγῆτορ' ὀνειρών,
γυκτὸς ἐπωπυτῆρα, πυλῆδ' ὄκον.

Prædonem furemque boum, cui somnia certa

Lege patent, seruasque fores, noctemque gubernas.

Æschylus in Persis ipsum inter terrestres Deos numeravit, quæ
aduocat cum inferorum Rege, & mortuorum in his:

ἀλλὰ χθόνιοι δαίμονες ἄγνοι,
τῆτε, καὶ Ἔρμη, βασιλεῦ τ' ἐνέρων,
πέμψατ' ἐνερθεν ψυχὰν ἐς φάος.

Terrestres casti demones,

Tellus, Mercuri, & inferum

Rex, in lucem animam remittite.

Hunc ipsum Deum tricipitem vocarunt, ob triplicem pote-
statem quam habere creditus est. nam marinus & terrestris &
cœlestis vocatus fuit, quod illi accidit vel propter triplices vi-
res, quas obtinebat, naturalem scilicet, moralē & rationi ob-
temperantem facultatem: vel quia cum Hecate congressus
tres ex illa filias suscepisset.

Neque credebatur quis posse mori, nisi Mercurius animam
hanc diuinitus corpori alligatam à mortali vinculo soluisset:
quare ita scripsit Sophocles in OEdipode in Colono:

τῆδε γὰρ μ' ἄγῃ

Ἔρμησ' ὁ πομπὸς, ἢ τε νερέτ' ἔρα θεός.

Hæc enim Mercurius

Dux est mihi, sic inferum lucit Dea.

Quamobrem & Hom. lib. ω. Odyss. non potuisse prius procorum
interire inquit, quàm Mercurius animas ex illorum corpori-
bus euocasset, ut patet ex his:

Ἔρμησ' δὲ ψυχὰς κυκλήνιος ἐξεκλείτο
ἀνδρῶν μνηστῆρων, ἔχε δὲ ῥάβδον μετὰ χερσίν
καλὴν, χρυσεῖον, τῆ τ' ἀνδρῶν ὄμματα θέλγῃ
ῶν ἐθέλῃ, τὲς δὲ αὐτὲ καὶ ὑπνώοντας ἐγείρῃ.

Euocat hic animas Atlantides ipse procorum

Mercurius, manibusque tenet Virgam: euocat orco

Hæc

*Hac animas, alias sub tristi tartara mittit,
Dat somnos, adimitque, & lumina morte resignat.*

At Ovidius Fastorum lib. 5. hunc pacis & belli arbitrum & auctorem nuncupavit in his:

*Pacis & armorum superis, imisque Deorum
Arbiter, alato qui pede carpsit iter.*

Scriptit Philochorus diem festum agi solitum apud Athenienses die decimotertio lunæ Nouembris, quo tempore Choes vocata solennia celebrabantur terrestri Mercurio consecrata: atque morem fuisse, ut ex omnibus generibus semina, ut nomen significat, in olla miscerentur, atque coquerentur ab ijs qui per diluuium fuissent seruati, qui Hydrophoria etiam alias agebant. At nemini tamen ex ea olla gustare licitum erat. Credebatur hic idem Deus animas quæ suum tempus in Elysijs campis expleuissent, Lethenque bibissent, in noua corpora inducere, ut diximus. Huic Deo sacra faciebant quicumque periculo capitis fuissent liberati, ut ait Pausanias in Atticis. Hic Iouis mandato Argum occidit, qui Io in vaccam versam seruabat. Huic statuæ pro foribus domorum ab antiquis erigebantur, quia fur credebatur cæteros fures arce-re, ut ait Aristophanes. Huius filium Pana fuisse scripsit Anytes in his:

*Ἡ ῥμείαν γὰρ ἀνακτα τέκεν νεφεληγερέτα Ζεύς
αὐτὰρ ὄγ' Ἡ ῥμείας πᾶνα τὸν αἰγλάτῳ.*

*Mercurium peperit supremum Iupiter, ipse
Pastorem peperit Panaque Mercurius.*

Suscepit Erycem ex Aglauro Cecropis filia, ex Daira Oceanii Eleusinem, Bunū ex Alcidamea, è Philodamea Danai filia Pharrim, Caicum ex Ocyrhoë, qui se in fluuium Zauræum deiecit, & dedit nomen Caico Mysiæ flumini, ut scripsit Chrysermus Corinthius in Peloponnesiacis. Polybū è Rhihonophyla, Myrtilum è Cleobula filia Æoli, è Nympha Ladonis filia Euandrū, ex Erythea Geryonis Noracem, Cydonē ex Acacallide, ex Issa Nympha Prylim, Lycaonem, Cupidinem, Eudorum, Dolopem, Lares, Auçtolium, Erythum, Echionem, Ætalidem. Suscepit ex Hieria Gigantem præterea, cuius filie Angelie etiam mentionem fecit Pindarus in Alcimedonte. Multos præterea ex varijs mulieribus habuit filios, ne singulos recenscam. Huius Deo vitulus mactabatur, ut ait in 4. Metamorph.

*Dijs tribus ille focos totidem de cespite ponit,
 Laeuum Mercurio, dextrum tibi bellica Virgo,
 Ara Iouis media est. Maestatur vacca Minerva,
 Alipedi vitulus, taurus tibi summe Deorum.*

Erat illi lac & mel præterea offerri solitum, vt in his carminibus scripsit Antigonus:

*εύκολος εἰρμείας ὦ ποιμένες· ἐν δὲ γάλακτι
 χαίρων, καὶ δρυῖν ὠσπενδόμενος μέλιτι.*

Mercurius facilis pastores: munere lactis

Latatur, mox & dulcia mella capit.

Scripsit Callistratus linguas victimarum solitas fuisse Mercurio in sacris offerri, vt testatur etiam Homerus in his: *γλώσσας δ' ἐν πυρὶ βάλων, linguas in ignes iecerunt.* Erat autem vltima pars sacrificiorum & finis cùm linguas in ignem iacerent, quam consuetudinẽ primi Megarenenses inceperunt. Nam scriptum reliquit Direchidas in rebus gestis Megarenensium Alcaethoum Pelopis filium ob Chryssippi cædem exulem Megaris in aliam ciuitatem habitaturũ profugisse: qui cùm in leonem Megarenensium agrum vastantẽ incidisset, ad quem cædendum & alii à Megarenensium Rege missi fuerãt, & illum ipse cecidit, & linguam eius cæsam in peram coniecit, ac rursus cum ea Megaram se contulit. Deinde cùm dicerent qui missi fuerant, se leonem occidisse, peram afferens eos arguit mendacii: quare cùm Rex præ lætitia Dijs sacrificaret, linguam postremam arẽ imposuit, atque ita manauit ad posteros consuetudo. Quidam tamen senserunt linguam Mercurio dicatam, atq; consecrari debere, quia illam conueniat subditam & obtemperantem esse rationi ac prudentiæ. Multa cognomina sortitus est Mercurius, vt Dii cæteri: nam Caduceator, Deorum nuncius, Enagonius, Dux, Propylæus, Forensis, Polygius, Promachus, Epimelius, Chriophorus, Acacesius, Cylleus, Ctarus, & quia præesset mercaturæ, quia vendendi & emendi rationem prior ostendisset, cùm multa dolosè vendantur, hunc Deum Dolium dixerunt.

¶ Atque hæc de Mercurio fabulosè dicta sunt, nunc veritatem inuestigemus. Fuit Mercurius homo singulari ingenio & sapientia, vt commemorauit Lactantius in libro de falsa Religione: nam tres tantũ numeratos fuisse à Mercurio Trismegisto scribit, in quibus esset summa sapientia, Uranum siue Cælum,

lum, Saturnum, Mercurium. Hic enim literas inuenit, ut ait Zezes histor. 26. Chil. 2. multa que vitæ mortalium commoda excogitauit: quare Iouis & Maiæ, cœlestis benignitatis scilicet filius creditus est. Nam quemadmodum humanæ est naturæ semper re aliqua indigere, ita diuinæ multis bonis abundare: humanum est semper incommodis vexari, diuinum vexatis succurrere: humanum semper à Diis aliquid petere, diuinum largiri: humanum accipere, diuinum conferre beneficia. Hæc res fecit ut multi mortalium Iouis filij & diuini homines sint crediti, & in Deorum immortalium numerum relati, quibus templa, altaria, ceremonias, proprios sacerdotes antiqui instituerunt. Ego sanè ita censeo: antiquos, cum nos ad studium sapientiæ adhortarentur, ista de Mercurio confinxisse. nam cum eloquentiæ & orationis quanta vis esset vellent ostendere, dixerunt Mercurium esse nuntium Deorum & hominum, per orationem nimirum Deorum voluntas, & sententia diuinorum legum, & recta animorum nostrorum consilia, quæ non nisi autore Deo proueniunt, explicantur. Inde creditus est etiam cathenæ illi aureæ annexos homines auribus quocunque libuisset attrahere. Hunc latronum & impostorum & fraudum Deum putarunt, non solum quia si eloquentia cum malo & flagitioso sit ingenio, plurimum obest cæteris hominibus, verum etiam quia illorum quibus planeta Mercurij natura in ortu dominatur, ingenia sunt ad furta, & ad omne astutiæ genus accommodata. Nam cum siccus & calidus sit planeta, versutos & eloquentes facit homines, & ad omnem calliditatem celerrimos: quippe cum planeta ipse Mercurij tot habeat motuum varietates & tergiuersationes, quot vix omnes simul reliqui planetæ. Nam modò procedit, modò retrocedit; modò sublimis est, modò depressus; modò celerrimus est, modò stare videtur: ad quam varietatem motuum explicandam non amplius ut cæteris circularem motum tantum tradiderunt; verum ad oui formam, ut seruantur, quæ apparerent, illi tribuere coacti sunt. Ad huius vel stellæ igitur velocitatem, vel ingeniorum quibus dominatur celeritatem explicandam, illi talia velocia & alata tribuerunt antiqui, quæ illum ferrent vnâ cum ventis: quæ omnia non minus oratori & sapienti, quam planetæ ipsi conueniunt. nam acutissimum & oratione & ingenio ad res celerrimè inueniendas & explicandas oratorem

esse conuenit. Hic planeta reliquorum naturæ quibus adhæret se accommodat: quia prudentia in omni fortunæ vicissitudine, & in omni amicitia idem facit. Hunc præfecerunt eadem causa palæstræ, vt diximus. Dicitur Argum interemisse, qui contra Iouis voluntatem Io custodiebat, quia vis illa cælestis & ratio, quæ est in nobis, quam Mercurium putarunt, omnes motus surgentes ex illa animæ nostræ parte, quæ propensior est ad iram, placat & componit, omnemque minus ordinatam animi cogitationem mitigat. hæc pars vbi quiescit, Argos potest appellari, cum ἄργος: tardus sit ac deses: at eadem vbi excitatur, centum habet oculos: quia si furorem & impetum iræ sequamur, illiusque cupiditati obtemperemus, multa committentur aduersus humanas leges & diuinas. hanc igitur partem trucidat Mercurius, siue ratio animæ nostræ. Et quoniam ex ingenio versuto, tanquam ex vberissimo fonte, manat omnis vbertas & copia dicendi: eloquentiæ Deum ipsum Mercurium crediderunt. Tribuerunt illi potestatem tempestatum, quia sicuti Dij marini crediti sunt maris tempestates placare, ita turbulentissimarum ciuitatum discordias & contentiones vis orationis mitigare consuevit: quæ res fecit vt linguæ Mercurio, tanquam illi Deo, qui orationis ornamenta & artificium dicendi primus inuenisset, consecrarentur. Nam hunc & literas, & astrorum cursus primùm homines docuisse dictum est, & leges dedisse quibus homines ad humanitatem informarentur, & nomina rebus imposuit, & instrumenta musica excogitauit, & omnia quæ ad doctrinam eruditionemque spectant, inuenit. quod ita significauit Orpheus in libro de Lapillis, qui cum homines ad studia adhortaretur, ad speluncam Mercurij hortatus est omnium bonorum & commodorum plenam:

ὄνδ' ἐκὸν ἀνθρώπων πεπνυμένον ἦτορ ἀνώγῃ
 εἰς πολυήρατον ἀντρον ἐπελθέμεθ' Ἑρμείαο,
 ἐνθ' ὄγῃ παντοίων ἀγαθῶν κατέθηκεν ὄμιλον·
 αἰψάκοσ' ἀμφοτέρησιν ὀφείατα πολλὰ κομίζων
 οἴκαδ' ἀποσείχῃ, προσφυγῶν πολὺ δ' ἀκρω δίζω.

*At quemcunque virum ducit prudentia cordis
 Mercurij ingredier speluncam, plurima tibi ille
 Deposuit bona, stat quorum prægrandis aceruus;
 Ambabus valet hic manibus sibi sumere, & illa*

Ferre domum; valet hic vitare incommoda cuncta.

Sola enim sapientia rebus omnibus dominatur, quæ neque vllas cœli mutationes, neque fortunæ minas pertimuit. Hunc, quoniam Deorum nuntium putarunt, non solum pro orationis vbertate, aut pro sapientia, quæ voluntatem Deorum indicaret, acceperunt; sed pro illa diuina vi, quæ diuinitus in mentes hominum infunditur, quæque res humanas omnes mirificè in suo ordine componit, & conseruat. Hanc, vbi somnia in mentes hominum infundere opinabantur, Mercurium somniis præesse dixerunt: vbi rerum nascētium ac morientium vicissitudines intuebantur, idque non sine Deorum voluntate fieri putarent, voluntatem illam ac vim diuinam, quæ ad ortum: res perduceret, aut humandas, siue ad inferos deduceret, vocarunt Mercurium. ita vt modò sit ratio animæ nostræ, modò ratio & sapientia diuinæ voluntatis, vnde anima nostra defluxit, Mercurius appellatus. Hæc autem illi fuerunt tributa, quòd primus mundum à Deo creatum, & nõ sine diuina prouidentia gubernari hanc tantam diuersarum rerum mirabilitatem posse conspexisset: omniumque Deorum cultum inter mortales instituisset, vidissetque sine Deorum nutu nullum fieri posse ortum aut interitum. His igitur de causis, quia rerum diuinarum cognitionem ad nos detulisset, Deorum nuntius creditus est. Quòd rationem ortus & interitus diuinitus fieri docuisset, dicitur cum Plutone & cum Ioue collocutus fuisse, earumque legum arcana hominibus explicasse: quare animabus mortuorum illum ducem arbitrati sunt, cum alias ad inferos, alias in corpora reduceret. ac de Mercurio satis, nunc de Pane dicamus.

De Pane. CAP. VI.

PAN verò, quem pastorum, venatorumque Deum, & vniuersæ vitæ rusticanæ præsidem crediderunt antiqui, cuius filius fuerit, non satis constat: quippe cum varius eius ortus à diuersis scriptoribus tradatur. scriptum reliquit Homerus in hymnis Pana fuisse Mercurij filium, & bicornem, & capripedem in his:

ἀμφί μοι Ἑρμείαο φίλον γόνον ἔννεπε μῦσα,

αἰγοπόδιον, δικέρωτα, φιλόκροτον.

Dicite Mercurij mihi prolem, dicite Musa,

Capripedem, cantus & amicum, deinde bicornem.
 Duris autem Samius in eo libro quem scripsit de Agathocle,
 Penelopen cum omnibus procis rem habuisse scripsit, è quo-
 rum congressu Pana inquit natum fuisse. Epimenides verò
 poeta Pana & Arcadem geminos è congressu Iouis & Calli-
 stus natos fuisse sensit: cum tamen Aristippus Pana è Ioue &
 Nympha Oeneide procreatum fuisse mauerit. Alij Pene-
 lopes & Vlyssis filium putarunt, alij ex Æthere siue Nereide
 natum inquit. Achæus poeta è Cælo & Terra. nec defue-
 runt qui Iouis & Hybreos siue Iniuriæ, vt testatur Isacius. Pro-
 naris poeta in suo protocofmo natum fuisse Pana cum tribus
 fororibus Parcis è Dæmogorgone scribit. Herodotus in Eu-
 terpe Penelopes & Mercurij filium fuisse scripsit, vt est in his:
 πανὶ δὲ τῶ ἐκ πηνελόπης. ἐκ ταύτης γὰρ καὶ Ἑρμῆω λέγεται γε-
 νέσθαι ὑπὸ Β' ἀλιών ὁ πᾶν. *Pani vero Penelopes. Ex hac enim
 & Mercurio Pan natus esse dicitur à Græcis.* Qui Penelo-
 pes & Mercurij filium tradiderunt, illi Penelopen in Taygeto
 monte armenta patris Icarij custodientem à Mercurio con-
 spectam & amatam fuisse inquit, qua cum alio modo se nō
 potiri posse speraret, in hircum pulcherrimum vertitur, cuius
 illa capta vel amore vel fallaciis, vt diuersi senserunt, cum illo
 congressa Pana peperit, capite cornuto, barbaque ac pedibus
 hircinis, vt ait Homerus in hymnis. Hunc memoriæ prodidit
 Pausanias in Arcadicis à Nymphis susceptum & educatum, &
 à Sinoe nympa præcipuè, quippe cum vel adultus cum illis
 assiduè versari fingatur, vt est in hymno Homeri:

ὅστ' ἀνὰ πίσκ

δενδρήσιν ἄμυδισ φοιτᾷ χρροήθει νύμφαις.

Cum placidis Nymphis syluis versatur in altis.

Atque in his Platonis carminibus dicuntur Nymphæ fistulæ
 Panos delectatæ circa illum tripudiare, Hydriades scilicet siue
 aquaticæ, & Hamadryades:

σιγάτω λάσιον δρυάδων λέπας, οἷτ' ἀπὸ πέτρας

κρενοί, καὶ βληχὰ πηλυμγῆς τοκάδων.

αὐτὸς ἐπεὶ σύριγι μελίσδεται θυκελάδω πᾶν,

ὑγρὸν εἰς ζυκτῶν χεῖλος ὑπὲρ καλάμων.

αἱ δὲ περίξθαλεροῖσι χορὸν ποσὶν ἐσήσαντο

τ' δρυάδες νύμφαι, νύμφαι ἁ' μαδρυάδες.

Conticeant Dryadum colles, fontesque perennes,

Ipsaque conticeant pignora parua gregis:

Fistula dulce canit quia Panos, labra canoris

Humida & illius addita sunt calamis.

Hunc circa statuere chorum molli pede Nymphæ

Hydrades, pariter Nymphæ & Hamadryades.

Hunc igitur Nympharum ducem vocarunt antiqui, ut apparet ex his carminibus Anytæ:

κρημνοβάταν, δίκερων, νυμφῶν ἠγήτορα πᾶνα

ἄζόμεθ', ὅς πέτρινον τόνδε κέκδυθενόον.

Montis magum colimus cornutum Pana, ducem quæ

Nympharum: cuius saxea structa domus.

Hunc Deum pingebant & sculpebant facie caprina, hirci que cruribus, quamvis illum non esse huiusmodi censerent, ut ait

Herod. in Euterpe: γράφουσιν δὲ δὴ καὶ γλύφουσιν οἱ ζωγράφοι καὶ

οἱ ἀγαλατοποιοὶ τῷ πανός καθάπερ ἑλλίως τῷ γαλαμα, αἰγο-

πρόσωπον καὶ τραγασκελέα, ἔτι τοιῦτον νομίζοντες εἶναί μιν,

ἀλλ' ὅμοιον τοῖσι ἄλλοις θεοῖσι. pingunt vero & sculpunt pi-

ctores ac statuarij, sicuti etiam Græci, Panos imaginem,

caprina facie ac hirci cruribus: non quia illum huiusmodi

esse arbitrentur, sed similem Diis ceteris. Lucianus in dialo-

go Pan. & Merc. illi etiam hirci caudam super natibus iniun-

xit præter hirci nasum & barbam. fama est hunc etiam fuisse

Deorum nuntium, tanquam patrem, & greges pavisse, cum

amore Dryopis incaluisset, ut est apud Homerum in eo hymno:

οἶόν θ' ἔρμειλιν ἐριένιον ἔξοχον ἄλλων

ἔννεπον, ὡς ὄγ' ἀπασιν θεοῖς θεὸς ἄγγελός ἔστι.

καὶ ῥ' ὄγ' ἐς Ἀρκαδίῳ πολυπίδακα μητέρα μήλων

ἔξικατ' ἔνθα δέ οἱ τέμενος κυκλιώιον ἐστίν,

ἐνθ' ὄγε, καὶ θεὸς ὦν, φαφαρότριχα μῆλ' ἐνόμβου

ἀνδρὶ παρὰ θνητῶ. θάλε γὰρ πόθος ὑγρὸς ἐπελθὼν

νύμφη ἔϋπλοκάμω δρύοπος φιλότκι μυλιῶαι.

Mercurius veluti superiorum nuntius ante

Esse ferebatur, sic nuntius iste Deorum est.

Arcadiam quæ ouium petiit terram iste feracem,

Est sibi sacratum nemus, & Cyllenius hic mons:

Hic Deus existens ouium fit pastor, & idem

Mortali seruit Dryopis calefactus amore.

Hunc altera manu fistulam, altera baculum incuruum gestare solitum dixit Lucianus in Baccho. cui pinus inter arbores fuit

consecrata. At Theocritus non vnum, sed plures Panes videtur putasse, cum scribat in Amaryllide:

τότοι γένος ἢ σατυρίσκοις
ἐσγύθοσ, ἢ πάνεσικακοκνάμοισιν ἐρίσθῃ.
Es simili genere ortus

Vel Satyris, Vel crura retortis Panibus ipse.

Existimarunt antiqui Pana montium esse præsidem, omniaque armenta & greges, qui in montibus vagarentur, in huius esse tutela: quippe cum is ab Arcadib. fuisset in Mænalo monte educatus. quod verò montibus præesset, ita testatur Homerus in hymno:

ὃς πάντα λόφον νιφόοντα λέλογχε,
καὶ κορυφὰς ὄρεων, καὶ πετρήοντα κάρηνα.
*Ille nimosa iuga est sortitus, summaque montis
Culmina: saxosos colles custodit & idem.*

Ea de causa Virgilius in primo Georg. Pana custodem ouium & pastorum præsidem appellauit in his:

*Ipsenemius linquens patrium, saltusq; Lycæi
Pan ouium custos, tua si tibi Mænala cura. & inde
Fortunatus & ille, Deos qui nouit agrestes,
Panaque, Sylvanumque senem, Nymphasq; sorores.*

Quem posse gregis vbera implere existimarunt, dum fistulam inflaret, ut scripsit Ibycus in his:

ὦ πᾶν φερβομέναις ἱερὰν φάτιν ἄπνε ποιμναις,
κυρτὸν ὑπὲρ χρυσέων χεῖλος ἰεὺς δονάκων·
ὄφρ' αἰ μὲν λδυκοῖο βεβριθότα δῶρα γάλακτος
ἔθασιν ἐς κλυμένε πικνὰ φέρωσι δόμον·
σοὶ δὲ καλῶς βωμοῖσι περισάμφορος πόσις αἰγῶν
φοίνιον ἐκ λασίῃς σήθεος αἰ μ' ἐρύγη.

*O Pan pascendis gregibus custodia fida,
Ut labra auratis addita sunt calamis:
Fistula dulce sonet, niuei quò munere lactis
Ad Clymeni portent vbera plena casas.
Vir tibi caprarum struētam mox stabit ad aram,
Vilosoque cruor destuet è iugulo.*

Fuit etiam venatorum Deus, quem maximè Arcades coluerunt: qui si fauisse putaretur venatoribus, ab illis colebatur à venatione reuersis: at si frustra laborassent, scillas in illum coniciebant, ut testatur in his Theocritus in Thalyfia:

κῆν μὲν ταῦθ' ἔρδοις ὧ πᾶν φίλε, μὴ τὺ τε παῖδες
 Ἀρκαδιοὶ σκίλαισιν ὑπὸ πλοῦράς τε καὶ ὤμους
 πανίχα μασίδοισι, ὅτε κρέα τυτθὰ παρείη.

*Illud si facies, scillarum verberere crebro
 Mox latus & humeros non percutiere reuersis
 Arcadicis, cum parua caro est venantibus illis.*

Atque Ouid. in epist. Phædræ vnά cum Diana Panes & Satyros
 venantium ita præsidēs facit:

*Sic tibi secretis agilis Dea saltibus adsit,
 Syluaque perdendas præbeat alta feras.
 Sic faueant Satyri, montanaque numina Panes,
 Et cadat aduersa cuspide fossus aper.*

Fabulantur Dionysum Iouis filium natum ex Arge nympha
 ex Lycto vrbe Cretæ rapta & in Argillum montem deportata
 Pana cum Satyris sibi delegisse in militiam, atque cū subie-
 cisset Indiam Pan, & mox Iberiam prius vocatam à flumine,
 de suo nomine regionem appellauisse Hispaniam. Sed quid
 venatorum Deum fuisse dicimus? ipsemet Pan fuit venator, vt
 ait Theocritus in Thyrside:

τὸν πᾶνα δὲ δοίκαμας. ἦ γὰρ ἀπ' ἀγρᾶς
 πανίχα κεκμακῶς ἀμπύεται ἐντί γε πικρός.
nam Pana timemus.

Venatu & rediit defessus, fit grauis ille.

Memoriæ prodidit Isacius Pana Deum Echo adamasse, quare
 cum maritum Echus appellauit Theætetus in his carminibus:

ύλοβάτας, φιλόδενδρος, ὄρεισάυλα πόσις ἠ' χῆς,
 πένσκοπος, δύκεράς μηλοφύλαξ ἀγέλας.

*Montiuagus, custos ouium, cornutus, & Echus
 Coniux, cuncta videns, latus & arboribus.*

Quam amicam nominauit Archias in his carminibus:

ἠ' χῶ πετρήεσσαν ὄραῖς φίλε, πανὸς ἐταίρην,
 ἀντίτονον φθογῶν ἐμπαλιν ἄσομένην.

*Echo saxosam cernis, quæ Panos amica est;
 Ingeminat captos protinus illa sonos.*

Ex illa filiam Iryngem suscepisse dicitur, quæ Medea dedit
 medicamina ad capiendum Iasonem. Hic idem amauit post-
 ea Syringa Nympham, quæ in palustres calamos fuit conuer-
 sa, vt ait Ouid. in 1. Metamorph.

Panaque, cum prensam sibi iam Syringa putaret,

Corpore pro Nympha calamos tenuisse palustres.

Mox calamis à vento agitatis, sonumque facientibus syringis fistulam ex iis fecit, vt ait Ouid. Memorant hunc ad montes vocatos Nomios, qui non procul absunt à Lycosura vrbe, fistulæ modos inuenisse, vbi Molpea fuit vicus, & templum Panos Nomij. Fuit etiam à Luna amatus, cum in niueum arietem pulcherrimum se conuertisset, quod testatur Virgilius in 3. Georg.

Munere sic niueo lactis (si credere dignum est)

Pan Deus Arcadiæ captam te Luna fefellit.

Fama est hunc cum Cupidine aliquando fuisse colluctatum, & victum, quare sit coactus Syringam nympham amare. Dicunt præterea Cererem iratam Neptuno, de quo, vt quidam voluerunt, equum, vt verò alij, Heram peperit ab Arcadibus vocatam, indicatam Ioui à Pane fuisse. Nam cum Ceres ea quæ de raptu Proserpinæ contigerunt, audiuisset, aiunt ipsam Cererem se in specum abdidisse ibi in Arcadia sumptis vestibus, lugubribus, ac lucem vitasse: quare accidebat vt omnes terræ fructus interirent, ac pestis homines passim conficeret, cum Dij omnes ad Cererem quærendam missi fuissent. Pana inter venandum ferunt ad Elaium Cererem vidisse ac Ioui indicasse, quam per Parcas Iupiter placauit, vt testatur Pausanias in Arcadicis. multæ res gestæ Panos commemorantur; nam & timorem Gallis Græcorum hostibus per noctem immisisse dicitur, cum Græciam Brenno duce inuaferunt, quo illi in fugam sunt versi: & Atheniensibus in bello nauali opem tulit, & Medos profligauit, vt testatur Simonides in his carminibus:

τὸν τραγόπην ἐμὲ πάντα, τὸν Ἀρκάδα, τὸν κατὰ μῆδων,
τὸν ματ' Ἀθλωαίων, σήσατο Μιλτιάδης.

Arcada, capripedemq; in Medos Pana locauit

Me pro Cecropiis gloria Miltiadis.

Hic etiam Typhonem dicitur retibus implicuisse. Coluerunt Pana piscatores etiam cum in locis mari propinquis plerumque versaretur, quem etiam ἀλίπλαγκτον siue per mare vagantem Sophocles in Aiace appellauit. Colebatur in promontoriis præcipuè, quæ mari alluebantur. Offerebatur huic Deo lac & mel in pastorum poculis, quod significauit Theocritus ita in Viatoribus:

πασῶ γ' ὀκτῶ μὲν γαυλῶς τῷ πανὶ γάλακτος,

ὀκτῶ

ὄκτω δὲ σκαφίδας μέλιτος πλέα κηρὶ ἐχρίσας.

Pani octo statuat spirantia pocula lactis,

Totāq; scyphos, cum melle fauos ceramāq; tenentes.

Quare non ritè sacrificabant, qui tauros illi immolabant, aut qui in aureis poculis lac aut vinū offerebāt, cū vasa ex eo metallo superis ac cœlestibus Deis, non autem terrestribus, vel pastorum curam habentibus conuenirent, quod significauit Apollonius Smyrnæus his versibus:

ἀγροτέρων θεός εἰμι. τί μοι χρυσέοις δεπείασι

απένδετε; ποῦ δ' ἰταλῆ χεῖτε μέθυ βρομίῃ;

καὶ γυρῆς ταύρων πέτρῃ προσδέϊτε τένοντας;

φείσαδ', ἔτ' εἰ τοῖς θύμασι τερπόμεθα.

πᾶν ὁ παρωρέτης, αὐτόξυλος, ἀρνεοθοίνης

εἰμι, καὶ ἐγχθονίῃ γλευκοπότης κύλικος.

Sum Deus agrestis, cur his sunt aurea sacris

Pocula? quo Vinum funditis Italicum?

Ad petram cur stat taurus cervice ligatus?

Parcite: non hac est Victimæ gratia mihi.

Pan montanus ego sum, ligneus, ipsaq; Vestis

Pellicea est: mustum è fictilibusque bibo.

¶ Atque de Pane Deo quæ fabulosè dicta sunt ab antiquis, explicauimus: nunc quid Pana esse putauerint, perquiramus. Lucianus in concilio Deorum Bacchum semihominem mitra ornatum ac ebrium semper ferè, effœminatum, mollem, propè infantem, vinum à matutino tempore ad siderum vsq; ortum redolentem, hunc deformium Deorum agrestium chorum introduxisse scribit: Pana, Silenum, Satyros, qui agrestes fuerunt homines, & caprarum custodes, saltationibus dediti, quorum corporum formæ ob deformitatem fuerunt insignes. Dictus fuit Pan, vt alij voluerunt, quia ex omnibus prociis natus sit. at Homerus in hymnis, quia Deorum omnium mentes delectauerit cū citharam nuper natus scitè pulsaret, vt est in his:

πᾶνα δέ μιν καλέεσκον, ὅτι φρένα πᾶσιν ἔτερψε.

Panaq; dixerunt, quia cunctos iuuert idem.

At Orpheus Pana vniuersam naturam esse intellexit, quippe cuius elemēta & cœlum sint membra, vt patet ex his versibus:

πᾶνα καλῶ κρατερόν γε θεόν, κόσμοιο τὸ σύμπαν,

ἔβρανόν, ἠδὲ θάλασσαν, ἰδέχθονα παμβασίλῃαν,

καὶ πῦρ ἀθάνατον. τὰ δὲ γὰρ μέλη ἐς ἰτὰ πανός.

Pana voco magnum, qui totum continet orbem,
 Qui mare, qui cælum, qui terras frugiferentes,

A Eternumq; ignem: hæc *Panos* sunt omnia membra.

Pingebatur Pan cornibus ad cælum vsq; protēsis, ignea facie, barba promissa, qua pectus tegebatur: altera manu virgam, altera septem calamorum fistulam gestabat. erat indutus pelle varijs maculis distincta, cuius membra inferiora erant hispida & horrida atq; hirsuta. hinc effectum est vt alij naturam, alij Pana solem esse putarint, tanquam gubernatorem & moderatorem rerum omnium, quem idcirco Pana vocarūt. Pana rursus dixerūt esse Mercurij filium, quia cū Mercurius sit vis diuina ac voluntas, vt diximus, quæ res ad ortum perducit, ac Pan naturalia simplicia corpora, vniuersa illa à diuina volūtate gubernantur: quam eandem vim cū aliquando Iouem dicerent, Mercurium Iouis filiū finxerunt. Nihil verò est aliud Pan, quàm natura ipsa à diuina prouidentia, menteq; proficiscens ac procreata. Plato tamen in Cratylo videtur Pana orationem putasse, quæ à Mercurio, siue ab animi cogitationibus ratiocinationeq; proficisceretur: atq; cū superior pars esse Panos pulchra, & homini persimilis, inferior deformis, & persimilis brutis: putauit diuinum ac verum in Dijs esse, falsum in multis hominum. Quòd verò ex omnium procorum cōgressu cū Penelope natus sit, id prorsus abhorret ab ipsa natura, quippe cū vasculum fœminæ, quæ semen genitale excipit, statim claudatur, ita vt neq; accipiendo neq; emittēdo omnino pateat, cū ex vno viro acceperit, donec fœtum auxerit & absoluerit. Neque potest vllum animal è diuersis maribus procreari. At quoniam Pan vniuersa corpora naturæ continet, vt nomen significat, dicitur ex vniuersis quæ existūt esse genitus, siue ex omnibus consistere. Qui Mercurij filium esse tradiderunt, Pana nuper natum in pelle leporis aiunt à Mercurio fuisse inuolutum, & in cælum portatum, vt testatur Hom. in hymnis:

ρίμφρα δ' ἐς ἀθάνατων ἕδρας κίε, παῖδα καλύψας
 δισμοῖς ἐν πυκνοῖσιν ὄρεσκόωιο λαγῶυ.

Montani leporis Vestitum pelle Deorum

Mercurium, superum in sedes pater attulit ipsum.

Illud sanè significat nihil aliud quàm rerum naturam statim natam celerrimo motu agitari cœptam. Nam quis nesciat
 omnia

omnia quæ sunt velocissimo cœlorum motu circundari. A-
iunt præterea hunc à Nymphis educatum fuisse Thaletis Mi-
lesij opinionem secuti, quia nō solūm humor rerum omnium
autor creditus est, vt ait poeta qui Oceanum rerum omnium
patrē, matrem Tethyn appellauit, sed etiā putatus est omnia
conseruare & nutrire: qui idem Pan cūm omnia postea com-
plexus sit, dux & princeps Nympharum dictus fuit. At nunc
formam corporis, & cur talem illum finxerint, inquiramus.
Pani cornua ad Solis imitationem tradiderunt, cūm eundem
Solem esse crederent. Alij pardalis pelle, at nō leporis indutum
fuisse maluerunt, quam formam alij ad stellarum similitudi-
nem datam putarunt; alij ad terræ formam, quæ multiplicia
animalium, & plantarum genera procreat, fluuiorumque &
montium varietatem mirificam, mariaque complura, cūm a-
libi & sterilis & arida sit, quibus rebus tanquam maculis mul-
tiplicibus distinguitur. Neque aliud sanè partes inferiores Pa-
nos hirsutæ significant, quàm sylvarum & arborum frequen-
tiam. Caprini pedes repentinos subterraneos motus, vel, vt alij
maluerunt, terræ stabilitatem, atque mutationes nubium, quæ
fiunt in aere, significant. Quamuis alij Solis naturam per Pa-
na significari crediderunt: quippe cūm putarent pedes esse ca-
prinos, quia Solis virtus in terra habet pedes, siue fundamen-
tum, cūm in cœlo sit caput. Hunc generationis & corruptio-
nis autorē ita significare videtur Orpheus in eo carmine quod
scripsit inter cæteras laudes Panos Dei:

ἡλλάσσει δὲ φύσιν πάντων τᾶς σαῖσι προνοίας.

Nam tua naturam rerum prudentia mutat.

Facies rubra ætheris naturam, fistula septem calamorum mo-
dò ventorū varietatem, modò harmoniam septem tonorum
cœlestium significat. Huic alij falcem, alij virgam tribuerunt:
qui falcem, nihil aliud esse putarunt, quàm industriam natu-
ræ in amputandis superuacaneis, quod & ad generandum &
ad conseruandum singula necessarium est: qui virgam, pote-
statem naturæ in rebus omnibus indicarunt, cūm illi quasi
sceptrum tribuerint. alij cornua Pani tanquam Soli tribuen-
tes barbam eius promissam Solis ipsius lumen esse dixerunt:
qui idcirco habebat fistulam, quia per calorem Solis omnes
ventorum flatus oriuntur. Caprinos idcirco habebat pedes,
vt dictum est, quòd ea vis quæ in omnia corpora per Solem

porrigitur, diuinis corporibus adiuuantibus in terræ elementum peruenit ac desinit. Neque illum alium quàm solem putarunt ij, qui montium præsidem Pana, & pastorum & venatorum Deum dixerunt: sol siquidem animalibus omnibus plurimum cōfert, per quem & pabulorum vbertas fit, & penuria: quare illum in prato amœnissimo inter suauissimos flores fistula canentem inducit Hom. in his carminibus:

λιγυρήσιν ἀγαλλόμενος φρένα μολπᾶς
ἐν μαλακῷ λημῶνι, τόθι κρόκος ἢ δ' ὑάκινθος
εὐώδης θαλέων καταμίσγεται ἄκριτα ποίην.

*Cantibus est tota letatus mente sonoris
In molli prato: crocus illic atq; hyacinthus
Spirat odoratas inter quàm plurimus herbas.*

Dicunt illum fuisse cū Cupidine colluctatum, & ab eo victum, quia, vt diximus, amor & litigium principium fuisse rerum naturalium putata sunt. Amor enim procreandi materiam excitat, & in omnes formas ad generationem effingit, quæ ita dicitur ab opifice superata dum cum illo colluctatur. Fama est præterea Echo fuisse à Pane amatam, quippe cū cœlorum harmoniam Echo esse putarēt, quæ redundaret è ratione motuum. Atque ad septem planetarum imitationem septē chordarum instrumenta mūsica prius fuerūt inuenta, quamuis Seuerinus Boethus in libro de Musica refellere conatur Pythagoricorum opinionem, qui cœlos harmoniam efficere censuerunt, cū nulla fiat sine aere. Pan igitur omnium mortalium primus, vel Deorum potiùs, creditur septem calamorum concinnè inter se connexorum fistulam excogitasse, quare ita ait Virg. Ægl. 2.

*Pan primus calamos cera coniungere plures
Instituit.*

Hæc eadē causa fuit cur Syringa Nympham à Pane amatam fuisse finxerint antiqui, quæ cū vim effugere non posset, in calamum fuit conuersa. Nam cū ad ripas Ladonis fluminis Pan aliquantulum constitisset, ventusque calamos leuiter agitasset, quidam perforati harmoniam emittere, ac suauem sonum deprehensi sunt. hos carpens Pan fistulam, cū illos inflasset, paulatim inuenit: qui calami cū nati essent in Ladone flumine, & syrinx siue fistula, quæ sonū emittebat, vocata fuit Ladonis filia scilicet, quæ nihil aliud erat, quàm calamus. Nam

syrinx

Syrinx vel fistulā vel cantum fistulę apud Gręcos significat. Testatur Lucretius lib. 5. calamos à vento agitados sibilum prius emisisse, ac postea in locis paludosis id à pastoribus obseruatum dedisse facultatem inuentioni, vt patet ex his:

Et Zephyri caua per calamorum sibila primum

Agrestes docuere cauas inflare cicutas.

Inde minutatim dulces didicisse querelas,

Tibia quas fundit digitis pulsata canentum,

Auia per nemora, ac syluas, saltuque reperta

Per loca pastorum deserta, atq; otia dia.

Illud cum Pan pastor primus reperisset, creditus est Deus vt reliqui rerum multarum inuentores. Amavit etiam Lunam quia materia rerum omnium naturalium astrorum beneficio & Lunę præcipuè informatur, & ad procreationem properat. Ea materia cum Pan vocetur, mareq; ipsum etiam intra se contineat, iure Pan piscatorum etiam fuit Deus, quæ omnia breuiter complexus est Orph. in hymnis hoc pacto:

ἁρμονίαν κόσμοιο κρέκων φιλοπαίγμονι μολπᾶν

φαντασιῶν ἐπαρωγέ, φόβων ἔκπαγλε βροτείων

αἰγιοίομοις χαίρων ἀνά πίδακας, ἠδέ τε βέταις

εὐσκοπε, θηρητῆρ, ἠχῆς φίλε, σύγχορε νυμφῶν,

ποντοφυῆς, γενέτωρ πάντων, πολυώνυμε δαῖμον.

Harmoniam mundi faciens dulcedine cantus;

Terrorumque autor mortalibus, & moderator;

Caprarum gaudens pastoribus atque bubulcis;

Musarum dux, & Venator, amator & Echus,

Cunctorumque parens idem celeberrime demon.

Atque totus ferè hymnus consumitur in commemorandis ijs potestatibus & viribus, quæ tribuuntur clementis: quippe cum illud fuerit antiquorum institutum vt sub fabularum figmentis vniuersa naturæ consilia & seriem occultarent, vnà cum vitæ rectè instituendæ præceptis: cum tamen Deorum fabulæ magis ad res naturæ: hominum, ad mores magis pertinerent, ac de Pane satis, nunc dicatur de Satyris.

De Satyris.

CAP. VII.

SATYRORVM origo quæ fuerit, aut è quibus parentibus sint geniti, vel vbi, vel quādo esse cœperint, vel qua de causa fuerint Dij habiti ab antiquis, neque in quemquam an-

tiquorum scriptorum fide dignum incidi, qui explicauerit, neque ipse excogitare potui. At quæ de his mihi cognita sunt, putavi esse breuiter explicanda. Horum sententiam prætermittendam duxi, qui Fauni vel Saturni filios fuisse Satyros crediderunt, cum nullis certis rationibus nitantur. Plin. lib. 7. nat. hist. animalia Satyros esse scribit velocissima, quæ quatuor pedes haberent, in subsolanis Indorum montibus, humana effigie, ac rectè currentia. Hi manibus esse dicebantur aduncis, cornua habere in fronte, cum pars extrema similis esset caprarum. Scriptum reliquit Pausan. in Atticis Euphemum ex Caria in extremas Oceani partes delatum multas desertas insulas inuenisse, in vnam quarum Satyridam vocatam cum tempestate coactus egressus esset, incolas rufos, & caudas habere intra clunes haud multo minores equinis, reperit. Illi ubi primitum adesse hospites senserunt, cucurrerunt ad naues, nullaque emissa voce in mulieres, quæ erant in nauibus, impetu facto manus iniecerunt. At nauæ trepidi barbaram mulierem, quam secum vehabant, exposuerunt, in quam illi petulantissimè irruentes vndique appetuerunt. Dicebantur esse Satyri Bacchi socij, vt Sileni, sicuti testatur Plato in illo Epigram. in Satyrum :

εἰμι μὲν εὐκέραιο φίλος θεράπων Διονύσου
λείβω δ' ἀργυρέων ὕδατα Ναιάδων.

Nam sum ego cornuti gratus seruus Dionysi.

Libo pulchrarum flumina Naiadum.

Hos etiam conuitorum amicos appellauit Nilus in eo carmine:

πάντες μὲν Σάτυροι φιλοκέρτομοι.

Omnes amat Satyrus conuitia.

Dicti sunt autem Satyri à salacitate, vt ait Theocrit. enarrator: cum σάθη tentigo sit & titillatio ad Venerem. Hi cum essent seniores, dicebantur Sileni, vt ait Pausan. in Act. At Nicandri enarrator non antiquiores fuisse Satyros vocatos scribit, sed ab antiquis Silenos dictos fuisse Satyros hoc pacto: οὗτοι δ' εὐς ἡμεῖς Σατύρους λέγομεν, οἱ ἀρχαῖοι Σιλῆους ἐκάλοιο, ἐπὶ τοῦ Σιλῆου, ὃ ἐστὶ Λοιδορεῖν. at verò quos Satyros nos appellamus, antiqui nominarunt Silenos, ab eo quod est Σιλῆου, quod conuitiari significat. Hos tamen nonnulli arbitrabantur esse demonas, ac pro Dijs coluerunt. Fuit autem consuetudo, vt illi primitias pomorum & vuarum offerrent, vt testatur Leonidas:

γλευκοπότας σατύροισι, καὶ ἀμπελοφύτερι βάκχῳ
 Ἡρώναξ, κρώτη δράγματα φυταλιῆς,
 τριασῶν οἴνοπέδων τριασοῦς ἱερώσατο τῆσδε
 ἐμπλήσας οἴνε πρωτοχύτιο κάδ'ες.

*Heronax Satyris, vitis Bacchoque tuenti,
 Arboribus prima hac munera rapta dedit.*

Vinea cum triplex produxerit, ecce sacrauit

De primo musto tres simul ille cados.

Scripsit Pomponius Mela insulas quasdam ultra Atlantem Mauritanie montem fuisse, in quibus per noctem lumina videntur, cymbalorumque ac tympanorum, & fistularum & tibiarum strepitus audiretur, cum tamen nemo per diem cerneretur: quas insulas Satyri habitare crediti sunt. Sic scriptum fuisse inuenimus in ea navigatione Annonis ducis Carthaginensium, quam fecit ultra columnas Herculis in Libyæ partibus, quam reuersus Carthaginem in templo Saturni deposuit, ut scripsit Arrianus: nam præter cætera auditu admirabilia hæc etiam in illa scribebantur: Ἀρχὴ ἤλθομεν εἰς μέγαν κόλπον, ὃν ἔφασαν οἱ ἑρμιώες καλεῖσθαι ἑσπέρας κέρας. ἐν δὲ τούτῳ νῆσος ἰωτέρα εἰς ἣν ἀποβάντες, ἡμέρας μὲν οὐδὲν ἀφειρωῶμεν, ὅτι μὴ ὕλιω. νυκτὸς δὲ πυρὰ τε πολλὰ καίόμενα, καὶ φωνῶν αὐλῶν ἠκέεμεν, κυμβάλων τε καὶ τυμπάνων πάταγον καὶ κραυγῶν μυρίαν. φόβος ἔν' ἔλαβεν ἡμᾶς. *Donec ad magnam quandam sinum peruenimus, quem interpretes Vesperis cornu vocari dixerunt: in quo alia erat insula, in quam egressi, nihil per diem, nisi syluam videbamus. at per noctem ignes permultos accensos, & vocem fistularum audiebamus, cymbalorumque ac tympanorum incredibilem strepitum. quare nos timor inuasit.* in his enim locis magna Satyrorum multitudo habitare credebatur. Huiusmodi monstra cum aliquando mortalibus apparuissent, homines rudes & ad timorē propensi, minimè considerantes naturam eandem malignam & diuinam esse non posse, quicquid formidabile vel admirabile apparuisset, pro Deo habuerunt. atque cum Satyri per syluas crederentur vagari, quibus armenta vel greges fierent obuij, ne his nocerent, inter Deos pastorum illos retulerunt. at nunc de Silenis dicamus.

De Silenis.

CAP. VIII.

ATQVI multi fuerunt etiam Sileni, quando Pausanias in rebus Atticis natu maximos Satyrorum Silenos nuncupatos

fuisse memorat. sed vnus præcipuè inter illos ceteris antiquior memoratur, qui cuius filius fuerit, non constat: nisi quòd in ciuitate Malea Laconum natus est, vt ait Paus. & Pindarus. at Catullus in Nyfa Indiæ ciuitate natum esse Silenum memorat ita in Argonauticis:

*At parte ex alia florens volitabat Iacchus
Cum thyrsò Satyrorum, & Nysigenis Silenis.*

Ferunt præterea Silenum Bacchum educasse, vt testatur Orpheus in hymno in Silenum hoc pacto:

κλυθί μου ὦ πολύσεμνε τροφὲ, βάκχοιο τιθλωὲ,
σιλωῶν ὄχ' ἄρισε, τετιμένε πᾶσι θεοῖσι,
καὶ θνητοῖσι βροτοῖσιν ἐπὶ τριετηρίσιν ὄρουσ.

*Hæc audi Silene pater, Dionysi & alumne,
Optime Silene, & cunctis gratissime diuis,
Grate viris pariter cunctis, prædulcis & Horis.*

Hunc scribit Lucianus in concilio Deorum senem fuisse, & caluum, & simum, & asino plerunq; vtentem, breuis stature, corpore obeso ac ventricoso, auribus magnis & arrectis, tremulū, baculo innitentem. at plures fuisse Silenos, & Dionysum ab ijs educatum, scripsit Nicander in Alexipharmacis:

ὡς δ' ὅπ' ἄγριόεσσαν ὑποθλίψαντες ὀπίρῳ
σιλωοὶ κεραοῖο διωνύσοιο τιθλωοί.

*Sic vbi sylvestres & uas pressere, Lyæ
Sileni comites cornuti, & patris alumni.*

Hunc semper ferè ebrium fuisse inquit Virg. ita Æglog. sexta:

Chromis & Mæasylus in antro

*Silenum pueri somno videre iacentem,
Inflatum hesternæ Venas, vt semper, Iaccho.*

Hunc Satyri semper comitabantur, vt innuit in his Ouid. in 2. de arte amandi:

*Ebrius ecce senex pando delapsus a sella,
Ciamarunt Satyri surge age, surge pater.*

Hic vnà cum ipsis Satyris semper ferè Bacchum sequebatur, vt est in lib. 4. Metamorph.

*Baccha, Satyriq; sequuntur,
Quiq; senex ferula titubantes ebrius artus
Sustinet, & pando non fortiter hæret a sella.*

Fama est hunc Silenum à Mida vino in fontem quendam infuso captū fuisse, quòd vino maximè delectaretur, vt ait Pausanias

fanas in Atticis, atque id ita scripsit Ovidius libro vndecimo Metamorph.

Hunc assuetæ cohors Satyri, Bacchæque frequentant:

At Silenus abest; titubantem annisq̄ue meroq̄ue

Ruricola cepere Phryges, vinctumq̄ue coronis

Ad Regem duxere Midam.

Crediti sunt fuisse mortales Sileni, quippe quorum sepulchra apud Hebræos & Pergamenos ostenderentur, ut ait in posterioribus Eliacis Pausanias. at Strabo libro 10. Satyros, Silenos, Bacchos, Tityros, dæmonas fuisse scribit: qui, ut crediderunt antiqui, cæterorum Deorū essent ministri. alij memoriæ prodiderunt, quòd Bacchus ætate confectos Silenos in Italia reliquit, cum ad bellum aduersus Tarsenses exiturus esset; quibus mandauit ut vites curarent, quo vini ferax efficeretur Italia. quare posteri statuas deinde Silenorum vinum in vtribus ferentes, ad perpetuam Silenorum memoriam erexerunt, ut testatus est Androtion in libro de Sacrificiis secundo, & Dionysiocles. Cùm Ioui aduersus Gigantes pugnanti opem tulisset Silenus, dicitur eius asinus; quo in eo bello vsus fuerat, inter sidera Iouis beneficio locatus, & ex altera parte præsepis consistere, cuius mentionem fecit Aratus in his in libro de signis aquarum & ventorum:

σκεπέο κω φάτνω. ή μέν τ' ολίγη εικυα

αχλύι, βορραίνη υπό καρκίνω ή γκλάζφ.

αμφι δέ μιν δύο λεπιά φαφνόμενοι φορέοντι

ασέρες, έτε τι πολλόν άπήφοροι, έτε μάλ' έργος,

άλλ' όσον τε μάλιστα πυγέσιονοιήσαθα.

εις μέν βορρείω νότω δ' επιέρχεται άλλος.

καίτοι μέν καλέονται όνοι, μέση δέ τε φάτνω,

ήτε κω εξαπίνης πάντη διός θυδιάοντος

γίνετ' άφαντος όλη. τοι δ' άμφοτέρωθεν ίόντες

ασέρες, αμήλων αυτοχέδον ένδάκονται,

εκ ολίγω χημώνι τότε κλύζονται άερα.

Quæ carmina ita sunt à Rufo Auieno Latinè versa:

Conuenit hic etiam paruum Præsepe notare;

Id nubi nomen, quæ Cancro obuoluitur alto,

Græcia docta dedit. quæ propter denique Asellos.

Suspice, quorum vni septem vicina Trioni

Astra adolet, tepidum procul alter spectat in Austrum.

*In medio quod nube quasi concrevit adacta,
Id Præsepe vocant. Porro hoc præsepe repente
Si sese ex oculis procul auferat, ardeat autem
Congruus aeris latè rubor ignis asellis:
Nequaquam tennes agitabunt stagna procellæ.*

Alter enim eorum Asellorum est asinus Sileni. at quoniam Asini carmina parum Arati sententiam, vel certè summa cum difficultate explicare mihi videntur, parumque cum Græca elegantia conuenire, ego an illa Latina facere & clariùs exprimere possem experiar. Est autem Arati sententia, quòd nubecula quædam in Cancris ostraco inter scapulas existens, habet utrinque stellas, quæ Aselli vocantur, quare illa iure dicitur Præsepe. vbi igitur illa nubes pura & aperta videtur, futurum cælum serenum significat. quod etiam inquit ita Theophrastus in libr. de Signis futuræ serenitatis: καὶ ἡ τῆ ὄντος φάτις, ὅτι ἐν καθαρῇ καὶ λαμπρῇ φαίνεται, ὀδιδανόν: & *Asini Præsepe cum purum splendidumque apparuerit, signum est futura serenitatis.* at versus Arati, quos Latinos facio, ita se habent:

*Hinc Præsepe nota: nubes id parua videtur
In Boream surgens, vbi fulgent sidera Cancris.
Hoc propter gemina voluuntur lumine stella
Pertenui, nec longinqua nimis: haud tamen illa
Coniuncta, spatioque vlna distare videntur.
Altera fit Borea propior, deurgit in Austrum
Altera: & hæ dicuntur Aselli, separat illas
In medio Præsepe polo idque repente sereno
Ex oculis hominum vanescit, at hæ coeuntes
Fiunt vicina stella, & simul esse videntur,
Imbribus immodicis ut Iupiter arua rigabit.*

Vbi igitur illa nubecula euauerit, quam Asini Præsepe vocauit Theophrastus, quod quidem accidit ob condensatum humorem, cum illa sit tenuis, ac debilis, illæ duæ stellæ videntur fieri propinquæ, atque id futuram tempestatem significat. Illud autem fit, ut videantur congregari, quia corpus diaphanes vaporum in aquam propè verorum radios oculorum infringit, neque patitur frequentes ad rem conspectam peruenire, quare non potest deprehendi vera distantia. atque hæc fabulosè de Sileno, deque eius asino dicta sint.

¶ Hunc

Hunc Bacchi comitem, senem, ventricosum, titubantem-
que dixerunt, quia vinum & ebrietas cum obesos faciat & ven-
tricosos, tum caput plerumque grauat, & titubantes facit, & ad
senectutem citius perducit: hæc enim omnia incommoda, &
corporis turpitudines idcirco Bacchi comites finxerunt. qui-
dam putarunt Silenum senem fuisse Bacchi alumnum, quia
vinorum vetustas, omnes etiam prædictas turpitudines auge-
at. Idcirco dicebatur ab asino vehi solitus, quia tardi sunt ple-
rumque & inutiles negotiis, qui plus potare solent, quam con-
ueniat: nam voluptates omnes parum conferunt humanæ vi-
tæ: quippe cum non animum solum, sed corpus etiam rebus o-
mnibus inutile reddant, si plus operæ illis detur, quam natura
ipsa postulauerit. ad huius rei sempiternam memoriam & co-
hortationem antiqui eius asinum inter sidera collocatum fu-
isse tradiderunt. ac de Silenis satis, nunc de Faunis dicamus.

De Faunis. CAP. IX.

FAUNI etiam agricolarum Dei ab antiquis crediti fuerunt,
qui, vel qui essent, vel quam haberent formam, nihil est o-
mnino quod ex antiquis scriptoribus percipere possimus: nisi
quod Faunus quidem fuit Pici Latinorum Regis filius, qui re-
gnauit in Italia, quo tempore Orpheus Liberi patris illa sacri-
ficia instituit, in quibus postea fuit dilaniatus. Faunum fuisse
Pici filium ita testatur Virgilius libro septimo:

Fauno Picius pater, isque parentem

Te Saturne refert, tu sanguinis ultimus autor.

Floruit autem Faunus Latinorum Rex, quo tempore Pandion
regnauit Athenis. Hic religionem, & Deorum immortalium
metum Italis gentibus introduxit, ut ait Lactantius in libro de
falsa religione, cum ante illum parua omnino, aut nulla esset
religionis in Italia cognitio. fama est hunc Faunum Satyro-
rum ac Faunorum patrem, sororem habuisse Faunam, vel (ut
alij maluerunt) Fatuam. Habuit filium Sterculium: qui primus
agrorum stercorationem inuenit, & idcirco inter Deos fuit
relatus. videntur mihi poetæ, quamuis nihil certum affirmare
possim, Faunos animalia putasse, cum tanquam equos corni-
pedes illos Ouidius appellauerit ita in secundo Fastorum:

Cornipedi Fauno casa de more capella,

Venit ad exiguas turba vocata dapes.

Tribuerunt illis cornua præterea, vt testatur idem in eodem libro:

*Tertia post idus nudos aurora Lupercos
Aspicit, & Fauni sacra bicornis erunt.*

Coronabantur pineis ramis, quòd illa arbor grata sibi esse putaretur, vt testatur Ouid. in OEnone:

*Cornigerumq; caput pinu præcinctus acuta
Faunus in immensis, qua tumet Ida, iugis.*

Existimabantur à nonnullis esse dæmones, qui attonitos redderent omnes obuios, vt est apud eundem in Phædra:

*Nunc furor, & Bacchi furis Eleeides actæ,
Quæque sub Ideo tympana colle mouent,
Aut quas semideæ Dryades, Fauniq; bicornes
Numine contactas attonuere suo.*

Hi igitur Fauni siue fuerunt animalia, siue dæmones crediti, omnino pro Diis ab agrestibus hominibus colebantur, sicuti testatur Virg. in 1. Georg. hoc pacto:

Et vos agrestum præsentia numina Fauni.

His capra maectabatur, vt patuit è superioribus carminibus Ouidij, neque ab antiquis scriptoribus Græcis Fauni celebrati sunt, quia Faunus, vt diximus, in Italia regnavit, & solis propè Italis fuit cognitus. Hic quoniam multa ad Deorum religionem instituit, multaq; ad agriculturam excogitauit, inter Deos relatus fuit agrestium. At quoniam non nisi per nouas & admirabiles, aut etiam formidandas figuras Deorum metu multitudo imperitorum teneri poterat, idcirco & cornua, & cornei pedes, & terror ille Panos non dissimilis, Faunis additus est: quippe cum multa fuerint ad terrorem excogitata ab antiquis, vt qui ad cultum Deorum rationib. adduci non possent, rerum terribilium mirabilitate demum ad metum cultumq; eorum impellerentur. At cum non plura his de Faunis habeamus, nunc de Syluano est dicendum.

De Syluano. CAP. X.

OBSERVVM sanè & ipsius Syluani genus, vtpote agrestis Dei, existit: quippe cum neque qui fuerunt eius parentes, neque è quibus, aut quo in loco natus sit, constet. Fuerunt tamen qui Fauni filium putarint, cum alij Saturni maluerint, quo tempore in Italia latuit. vnum satis constat Syluanum fuisse

isse sylvarum Deum, pastorumque, & finium agrorum, ut ait Horatius in libro Epodon in his:

Qua muneretur te Priape, & te pater

Sylvane tutor finium.

Huic Deo sacra fiebant antiquitus apud Latinos, ut pastorum praesidi, cuius nulla est mentio apud Graecos, nisi apud Pelasgos, qui in Italiam antiquitus migrarunt, ut testatur Virgilius libro octavo:

Sylvano fama est veteres sacrasse Pelasgos

Arvorum, pecorisque Deo, lucumque, diemque:

Qui primi fines aliquando habuere Latinos.

Offerebatur illi etiam lac, ut testatur Horatius in libro secundo Epistolarum, in hoc versu:

Tellurem porco, Sylvanum lacte piabunt.

Fama est Cyparissum puerum fuisse à Sylvano amatum, quare ubi in arborem sui nominis mutatus fuisset, cupressum manibus semper gestasse Sylvanus dictus fuit, ut testatur Virgilius libro primo Georg.

Et teneram ab radice ferens Sylvane cupressum.

Neque plura his in mentem veniunt, quæ de Sylvano fuerint ab antiquis tradita. Hic quidem Deus, ut superiores, excogitatus fuit, ut existimarent homines nullum locum esse, qui carere Deo posset, nihilque agi aut in agris, aut in sylvis posse, quod à Deo aliquo non videretur: ac neque armenta, neque arbores, neque agrorum foetus sine diuina bonitate posse augeri aut seruari. Quamvis non defuerunt, qui Sylvanum crassiorum materiam elementorum concretorum putauerint, eumque & agrorum, & sylvarum, & pastorum Deum crediderint: quippe cum inde uniuersa animalium plantarumque salus pendeat. Neque nomen ipsum ab hac interpretatione valde dissentit. Alij crediderunt Sylvanum fuisse vitam mortalium, quæ multis calamitatibus & erroribus materiam præberet. quam obrem sapienter ad hoc alludens Palladas crapulae & desidia deditos, Sylvani filiabus scilicet, nihil boni in vita curare inquit in his:

ΣΥΛΒΑΝΟΣ, ΔΥΟ ΠΑΪΔΑΣ ἔχων Οἶνον τε καὶ ὕπνον,

ἔκ' ἐτι τὸς Μύσας, ἔδ' ἐφίλευσε φίλῃ.

Vi Vinum ac Somnum Sylvanus pignora cepit,

Iam parui Muses, parui hominesque facit.

At nunc de Oreadibus dicatur.

De Oreadibus. CAP. XI.

OREADES Nymphæ, quæ ita vocabantur, quia natæ essent in montibus, vel quia in montibus assiduè versarentur, natas fuisse à filia Phoronei & Hecatæo testatur Strabo lib. 10. Hom. verò in lib. 3. Iliad. illas non Hecatæi, sed Iouis filias, & Orestiadès easdem appellauit, vt patet ex his:

ἠδ' ἐπὶ σῆμ' ἔχρον· πρὸ δὲ Πηλεΐας ἐφύτθον

Νύμφαι Ὀρεστιάδες κῆραι Διὸς αἰγιόχοιο.

Plantarunt Ulmos, ubi fusa est terra sepulchro,

Circa id, Orestiadès Nymphæ Iouis inclytæ proles.

Has quinque fuisse inquit Strabo lib. 10. quas tamen fuisse multas, & Dianæ venatricis comites ait Virg. in 1. Æneid.

Qualis in Eurota ripis, aut per iuga Cynthi

Exercet Diana choros: quam mille secuta

Hinc atque hinc glomerantur Oreades.

Memoriæ proditum fuit à Mnasea Patarenfi, quòd hæ primæ mortales à mutuo carniùm esu diuerterunt, cum in montibus versantes castaneis & glandibus vescerentur. reuocauit in primis vna earum Melissa nomine, quæ fauos melle plenos reperiens in Peloponneso cæteras nymphas ad degustandum adhortata est. is cibus cum suauissimus fuisset vilus, tanto gaudio perfusæ sunt omnes, vt apes ipsas de Nymphæ nomine melissas Græci appellauerint. inde effectum est vt & sacris Cereris, & nuptiis interessent antiquitus sacerdotes Nympharum nomine, quòd illæ ad humaniorem victum ab humanis carnibus edendis auerissent. Hæ Nymphæ putabantur esse Deæ montium præsidès, & arborum curam habere, & aliquando ferarum, quas cum Diana insectabantur: nullaque illis domesticorum animalium vel pastorum cura fuit. Ita verò antiqui religione tenebantur, vt nullum neque publicum, neque priuatum locum aliquo numine carere arbitrentur: quippe cum elementa singula, & herbas, & radices, & arbores, & arborum aut terræ fructus suos Deos habere crediderint. Hinc Deas quæ montibus vniuersis præessent, Oreades siue Orestiadès nominarunt: quæ nemoribus & syluis, Dryadas: quæ singulis arboribus, Hamadryadas. Creditæ verò sunt Dryades fuisse Nymphæ, quæ cum arboribus & nasce-

rentur

rentur & interirent, vt testatur Callimachus in hymno in Delum:

ἔμοι θεαὶ εἶπατε μῦθον

εἰ ῥ' ἐπεὶ ἔγένοντο τότε δρυὸς ἠνίκαι Νύμφαι.

Νύμφαι μὲν χαίρουσιν, ὅτε δρυὸς ὄμβρος ἀέξει·

Νύμφαι δ' αὖ κλαίουσιν, ὅτε δρυοῖν ἔκ' ἐτι φύλλα.

mea mihi dicite mīsa,

Num verè genitæ Nymphatum sunt, & ubi quercus.

Latantur Nympha, cum quercus irrigat imber:

Tristantur Nympha, silicibus cecidere & ubi frondes.

Quæ fuerint harum nomina, non constat: nisi quòd vnam Titheorem nominavit Pausanias in Phocicis, qui etiam in Arcadicis aliam vocavit Erato, & aliam Phigaliam. Has tamen fuisse septem, quas etiam nominavit, tradidit Claudianus in laudibus Stiliconis. Scriptum reliquit Charon Lampfacenus Rhœcum quendam genere Gnidium in Nino regione Assyriorum pulchram quandam quercum iam propè lapsuram aliquando vidisse, quam cum aggeribus firmasset, fecit vt diutiùs posset viuere. Huic Nympha, quæ cum planta erat peritura, cum gratias egisset, ac referre vèllet, dixit, vt quidquid vellet à se peteret, quoniam fuerat eandem ætatem cum illa planta victura: hic illi respondit se eius congressum petere, quod illa annuit, atq; se apem temporis nuntiam missuram inquit. Scriptum reliquit etiam Apollonius libr. 2. Argonaut. Paræbij patrem, cum insignem quercum esset excisurus, Nymphā vidisse, quæ ipsum supplex rogauit, vt sibi parceret, cum vitæ suæ tempus in arboris ætate contineretur: cui cum ille non paruisset, dicitur iratū numen in illum & in eius filios sæuisse, vt patet in his:

ἄλλ' ὄγε πατρὸς ἐοῖο κακὴν τίνεσκον ἀμοιβὴν

ἀμπλακίης· ὁ γὰρ οἶος ὄν' ἔρρει δένδρεα τέμνων,

δὴ τὸθ' ἄμα δρυάδος Νύμφης ἀθέρριζε λιτάων,

ἢ μὲν ὀδυρομένη ἀδινῶ μιλίασε το μύθῳ,

μὴ ταμέην πρέμνον δρυὸς ἠλικος, ἢ ἐπιπελυὶ

κίῳνα τρίβεσκε διλιεκέσ. αὐτὰρ ὁ τλυγε

ἀφραδέως ἔτμξεσ ἀγλωορίη νεότητος.

τῷ δ' ἄρα νηκερδὴ Νύμφη πύρσιν οἶτον ὀπίσσω

αὐτῷ καὶ τεκέσιν.

Stultitiaq; sui pænas dedit ille parenti.

Caderet & solus quercus in montibus olim,

*Fertur Hamadryadis Nymphas spreuisse querelas,
 Sæpius illa quidem supplex hunc Vocerogauit,
 Ne truncum quercus concideret, ipsa coæua
 Quòd foret, amborumque vireret in arbore Vita.
 Viribus hic fretus, fretus iuuenilibus annis
 Prosternit quercum: funestam quam sibi Nympha,
 Pignoribusque suis fecit.*

Dictæ sunt autem Dryades, quòd in quercubus illarum sit vita, vt sensit Mnesimachus; at Hamadryades quòd vnà cum illis sint genitæ, vel (vt voluit Apollinis enarrator & Isacius) quia cum ipsis quercubus perirent. Memoriae prodidit Charon Lamplacenus Arcadem Iouis filium & Callistus, vel (vt aliis magis placuit) Apollinis, obuiam habuisse in syluis, cum venaretur, vnã ex Hamadryadibus Nymphis, quæ cum propius esset periculo ne quercus à flumine conuelleretur, cum qua nata fuerat, ac periret, rogauit ipsum Arcadem vt quercum seruaret; quare ille fluuium aliò diuertit, & quercum terra communiuit. At Nympha, cui nomen erat Prospeleæ, cum illo congressa ob acceptum beneficium, dicitur Elatum & Aphidantem peperisse. Hæc vera ne an falsa fuerint, quis pro certo affirmare possit? nam si vana & mēdacia extiterunt, vt ego fuisse arbitror, nulla alia de causa ficta sunt, nisi propter antiquorum superstitionem, qui nihil ad homines excitandos ad merum Deorum non excogitarunt, cum singulis rebus Deos adesse demonstrarent. Sin credita fuerunt vt vera ab iis qui illa in medium attulerunt, esset sanè pluribus verbis de illorum sententia disputandum, an quiuis essent dæmones, vel potius plantarum illarum Genij, qui mortalibus apparuerint. Verùm hæc in præsentī prætermittamus, vt altioris vestigationis indigentia. Nunc dicamus de Nymphis.

De Nymphis. CAP. XII.

NYMPHAS Oceani filias & Tethyos esse dixerunt antiqui, vt testatur Orpheus in hymno in Nymphas:

Νύμφαι θυγατέρες μεγαλήτορος Ὠκεανοῖο,

ὕδροπόροις γαίης ὑπὸ κούθεσιν οἰκί' ἔχουσι.

Nympha magnanimæ Oceani certissima proles,

Sub tellure domos colitis quæ humentibus antris.

Virgilius

Virgilius Nymphas fluuiorum matres putauit, cum ita scribat in libro octauo:

Nymphæ Laurentes, Nymphæ genus amnibus Unde est.

Has non solum communi nomine appellauit Nymphas. Orpheus in illo hymno, sed etiam Hamadryadas, cum inquit:

κοῦραι Ἀμαδρυάδες, φιλοπαύμονες.

Nymphæ & Hamadryades festinæ.

Id sanè idcirco effectum est, quia Nympharum aliæ sunt creditæ cœlestes, aliæ terrestres, aliæ fluuiales, aliæ marinæ, aliæ stagnorum præfides; quam diuisionem fecit Mnesimachus Phaselites. & Homerus de quadam varietate harum ita meminit in hymno in Venerem:

ἤτις Νυμφῶν, αἳ τ' ἄλσισα καλὰ νέμονται

ἢ Νυμφῶν, αἳ καλὸν ὄρος τόδε ναετάσσι,

καὶ πηγὰς ποταμῶν, καὶ βήσας ποιήεντα.

Si quaes Nympharum sylvarum tecta colentum,

Si quaes Nympharum que motem hunc numine seruat,

Aut fontes, molli de indutas gramine valles.

Terrestres Nymphæ putatæ sunt à nonnullis Cererem & Bacchum educasse. Illæ Nymphæ quæ cœlestes putabantur, credebantur esse animæ sphaerarum, quas etiam Musas vocarunt, ac vires quæ inde ad nos manerent. Terrestrium aliæ syluis præerant, vt Dryades; aliæ montibus, vt Oreades aut Orestiades; aliæ singulis arboribus, vt Hamadryades; aliæ pascuis & floribus, vt Napeæ, nam νάπος saltus ac pascua significat. Fluuiorum præfides Naiades dicebântur, quia fluuij perpetuò fluerent, νάειν enim fluere significat. Stagnorū rursus Deas Limniades nominarunt, cum λίμνη sit stagnum. Quas verò fontibus præesse putarunt, in aquis latere crediderunt, vocarunt Ephydriades, de quibus ita scripsit Hermocreon:

Νύμφαι ἐφυδριάδες, ταῖς Ἑρμοκρέων τάδε δῶρα

εἶπατο, καλλιναίου πίδακος ἀντιάσας,

χαίρετε, καὶ σείβοντ' ἔρατοῖς πρὸς ἰνὺδάτ' ὄντα

τόνδε δόμον, καθαρῆ πιμπλάμεναι πόματος.

Munera Ephydriades vobis tulit Hermocreon, quod

Est fontem nactus fortè perennis aqua.

Saluete, atque domum placida hanc accedite aquosam:

Hic puros latices inuenietis enim.

Nam profectò crediderūt antiqui si quem fontem, vel vtilem

aquam excauantes reperissent, illud esse nympharum munus pro qua aqua sacrificia offerre consueuerunt. Aliæ marine putabantur, vocabanturq; Nereides. Quòd verò loca nonnulla forent Dijs varijs consecrata, & qua de causa id fieret, testatus est Dion. Halicarn. lib. 1. hoc pacto: ὄρη μὲν καὶ νάπαι πανί, λαμῶνας δὲ καὶ τεθιλότα χωρία Νύμφαις, ἄκταις δὲ καὶ νήσους παλαγίοις δαίμοσι τῶν δ' ἄλλων, ὡς ἐκέσθη τι θεῶν καὶ δαίμονι οἰκεῖον. *Montes quidem & saltus Pami, prata & loca virentia Nymphis, & insulas marinis numinibus; ex ceteris locis vnicuiq; Deo, sicut illius natura conuenit.* Pausanias in Phocensibus quandam ex Nymphis Lilæam nominat Cephisi filiam, atque alibi de Nomia mentionem fecit indigena Arcadum Nympha; atq; Nymphas inquit nō esse quidem omnino sempiternas aut mortis expertes, sed innumerabilem penè annorum numerum viuere, & id de antiquorum poetarum sententia. Afflabantur vates non minùs Nympharum, quàm ceterorum Deorum numine. quare scripsit Pausanias idem in Messeniâ, nonnullos Nympharum numine afflatos ciuitatum ruinas prædixisse: quippe cùm illæ diuinationum etiam putarentur autores. Lac & oleum illis offerebatur, cùm sacra fierent, vt scripsit Theocritus in Viatoribus in his:

ἑασῶ δὲ κρητῆρα μέγαν λευκοῖο γάλακτος
ταῖς Νύμφαις, ἑασῶ δὲ καὶ αἰθέρος ἄλλον ἐλαίω.

*At statuam lactis magnam cratera decoris
Nymphis: mox alius pinguis ponetur olei.*

Consueuerunt capras etiam illis immolare, vt testatur idē poeta in eadem Ægloga:

τὸ κροκύλος μοι ἔδωκε τὸ ποικίλον, ἀνὴρ ἔθυσσε
ταῖς Νύμφαις τὴν αἶγα.

*Hanc mihi dat Crocylus, cùm Nymphis forte capellam
Maestaret.*

His mel offerri solitum quidam putarunt, quia floribus delectarentur, è quibus mel conficitur: è quorum opinione Virg. illas flores colligentes ait in his:

tibi liliaplenis

*Ecce ferunt Nympha calathis, tibi candida Nais
Pallentes violas, & summa papauera carpens.*

Alij id contigisse maluerūt, quòd illæ Aristæum, quem putantur educasse, mellis & olei conficiendi viam docuerint. Offerebatur

batur & vinum, vt Apollinis responsum declarauit apud Eusebium. atq; hæc de Nymphis fabulosè dicta sint.

¶ Has Oceani filias, & fluuiorum matres esse crediderunt, quia vires humoris esse putarunt terræ & stirpibus insitas, & aque naturam quæ conferret ad animalium, plantarum, & fructuum procreationem, per quas omnia in lucem prodirent, vt sensit Orpheus in eo hymno:

κρυψίδομοι, βάκχιο τροφοί, χθόνια, πολυγηθείς

καρποτρόφοι, λιμωιάδες, νόμοι, πολύανθοι

σὺν βάκχῳ Διοί τε χάριν θνητοῖσι φέρουσαι.

Nutrices Bacchi, quibus est occulta domus: quæ

Fructifera, & læta pratorum floribus estis:

Pascitis & pecudes, & opem mortalibus ipsæ

Cum Cerere & Baccho vitam portatis alumnae.

Sunt autem idcirco vires humoris putandæ, quia non tota materia aquarum vel generationi, vel nutrimento est accommodata, sed quædam eius pars in illud quod nascitur, absimitur; quædam permista est ad eius nutrimentum quod procreatur, vt in ouis conspicitur; alia pars exit in excrementum ex ipso naturæ opificio. Illas igitur vires, ex quibus vniuersa generatio consistit. intra aquarum naturam Nymphas antiqui appellarunt, quæ cum essent adhuc in vniuersa aquarum natura, Oceani filias esse dixerunt, quia inde primùm nascerentur. Cum ex his viribus omnia orirentur, quæ primùm videbantur se in flumina diffundere, fluuiorum matres dictæ sunt, & per hos deniq; vniuersæ generationis parentes sunt vocatæ. hinc fructiferæ meritò, hinc florum feraces, hinc homines & animalia omnia nutrire, hinc Bacchi alumne dictæ fuerunt, & pratorum Deæ, & pratorum, & omnium animalium præsidæ. Harum Nympharū eam esse vim humoris, indicio est vel herbæ illius natura quæ Nymphaea vocatur à Dioscoride quasi aquatica, quia plurimū gaudeat humore. Dictæ sunt habitare sub terra, quia dulcium aquarū origo putetur sub terra in locis cauernosis fieri ex aere in aquam verso, sicut augentur vaporibus maris conuersis in pluuias. Et quoniam in mari, fluuijs, stagnis, fontibus, riuisq; & in montibus diffusæ essent humoris vires aptæ ad generationē, idcirco omnibus his locis Nymphas præfecerunt; & cum sidera quoque humoribus pasci nonnulli arbitrarentur, in sphaeris quoque Nymphae ab illis

sunt collocatae: quas paucis exceptis proprijs nominibus carere passi sunt. Quae fuerit harum Nympharum natura facile declarat sacrificiorum genus, quae illis offerebantur: nam sicuti Dijs caelestibus igne in sacris, & figuras, & lumina, & multa ad visum spectantia adhibuerunt, sicut aereis numinibus muscos concentus, & odores, qui suauiter aera inficerent; sic in terrestrium & marinorum sacris, siue praefectorum Deorum aquis, illa addita sunt, quae ad gustum pertinerent, & quae essent solida: quippe cum illa crassiore naturam significarent, ut dictum est. Omnium vero Deorum, ut summatim dicam, qualis erat natura, tales & loci, & sacrificia, & caeremoniae dicabantur, ex quibus facile possent cognosci. at de Nymphis satis, nunc de Baccho dicamus.

De Baccho.

CAP. XIII.

BACCHVS, quem Dionysum etiam vocarunt, e quibus parentibus ortus sit, diuersae fuerunt antiquorum poetarum opiniones. Nam Orpheus in hymno in Dionysum, Semeles illum filium dixit, & apud mare natum, hoc pacto:

ἀμφὶ Διόνυσον Σεμέλης ἑρικυδέος υἱὸν
μνήσομαι, ὡς ἐφάνη παρὰ θῖν' ἄλῶς ἀτρυγέ τοιο.

*Te Dionyse pater canimus Semeleia proles,
Quem videre maris ventosi ad litora primum.*

Idem postea poeta in alio hymno Iouis & eiusdem Semeles filium inquit:

κίσο κόμην Διόνυσον ἑρίβρομον ἄρχον ἀείδων,
Ζηῶς καὶ Σεμέλης ἑρικυδέος ἀγλαὸν υἱόν.

*Comptum hederæ canimus Dionysum multa fremetem,
Et Iouis & Semeles claræ de sanguine prolem.*

Fuit autem mortalis Semele, & Cadmi filia, ut ait Euripides in Bacchis:

ἦκω Διὸς παῖς τὴν δὲ Θηβαίων χθόνα
Διόνυσος, ὃν τίκτη ποθ' ἠὲ Κάδμου κόρη
Σεμέλη λοχευθεῖσ' ἀστραπιφόρῳ πυρί.

*Accedo Thebas Bacchus è Saturnio
Natus Ioue & Semele puella. filia
Cadmi edidit me olim ferenti fulmina.*

Fabulantur poetae Iouem Semeles præstantissima forma captum, illam aliquando compressisse: quod cum grauer ferret Iuno,

Iuno, pellicumq; numerus in dies cresceret, dicitur è cœlo descendisse, seque in anum mutasse, ac persuasisse Semelæ vt Iouem per Stygiam paludem iurare compelleret, quòd is esset sibi munus, quod vellet, concessurus: fore enim pulcherrimum spectaculum, si Iupiter cum maiestate ad eam accessisset, dicebat: eamque tum demum se à Ioue compressam fuisse posse gloriari. cum igitur iurasset Iupiter se concessurum sine nomine quidquid peteret, illa petiuit vt talis ad se adiret, qualis ad Iunonem accedere solebat. Verùm cum ipsa esset mortalis, vim fulminis sustinere non potuit; quare continuo, vt dicitur, in cinerem est conuersa, cum octauum iam mensem foetus expleuisset. Id explicauit ita Ouid. in lib. 3. Metamorph.

rogat illa Iouem sine nomine munus.

Cui Deus, elige, ait: nullam patiere repulsam:

Quoq; magis credas, Stygij quoq; conscia sunt

Numina torrentis: timor, & Deus ille Deorum est.

Letamalo, nimiumq; potens, perituraq; amantis

Obsequio Semele, Qualem Saturnia, dixit,

Te solet amplecti, Veneris cum fœdus initis;

Da mihi te talem, corpus mortale tumultus

Non tulit aërios, donisq; iugalibus arsit.

Non defuerunt tamen qui insulsam causam attulerint, cur Semele igne cœlesti conflagrarit: quia Iupiter scilicet iratus fuerit, quòd iurare per Stygiam paludem rogaretur, ac in illam fulmen cõtorsevit. Alij flagrasse Semelè igne cœlesti inquit, quia cum diceretur cum Ioue congressa, illa negauerit, quod indignè tulit Iupiter, & in eam fulmen iaculatus est, vt ait Euripides in Bacchis in his:

ἐκείνος εἶναί φησι Διόνυσον θεόν·

ἐκείνος ἐν μηρῶ ποτ' ἐρράφη Διός·

ὃς ἐκ πυρῶτι λαμπάσι κεραυνίας

σὺ μητρὶ, Δίους ὅτι γάμος ἐψεύσατο.

Ille & refert adesse Dionysum Deum:

Assutus ille olim femori & Iouis fuit:

Flammis & idem fulminis flammatus est

Cum matre, qua Iouis negauit nuptias.

Alij dixerunt Semelen Ioui quidem Liberum patrem peperisse, sed à Cadmo deprehensam cum puero recens nato coniectam in arcam fuisse ligneam, qua fuerit æstu maris ad fines

Oreatas (illud fuit oppidum Laconum) delata: sed ab indigenis aperta arca inuentam fuisse Semelen mortuam, sepultamque fuisse magnificè, ac puerum educatum: vnde Oreatæ postea Brasæ dicti sunt, sumpto nomine ab arca, cum βράσαι sint æstus & agitationes maris, vt ait Nicander in primo linguarum. Pingebatur Semele ab antiquis longioribus crinibus & supra lōgitudinem omnium cæterarum Dearum. Orpheus tamen in hymno quodam in Dionysum, Iouis & Proserpinæ filium putauit, vt est in eo versu:

εὐβελ', εὐπολύβυλε, Διὸς καὶ περσεφονείης.

Persephones prudens Iouis & de semine nate.

Idem in alio hymno quem scripsit in nomen μίσκς, Isidis Ægyptiæ filium Dionysum appellat:

σαὺ σὴ μητρὶ θεᾷ μελανηφόρῳ ἰσιδισεμνῆ,
Αἰγύπτῃ παρὰ χῦμα, σαὺ ἀμφιπόλοισι τιθίωαις.

*Iside prudenti cum diua matre, fluent a ad
Ægypti, Nymphisq; suis nutricibus ὄνα.*

Hunc Deum bimatrem vocarunt, nō quia duas habuerit matres, sed quòd cum Semele mater arsisset, ex igne surreptus Iouis femori assutus fuerit, qui matris munere functus fuit, vt ait Ouid. in lib. 3. Metamorph.

Imperfectus adhuc infans genitricis ab alio

Eripitur, patrioque tener, (sic credere dignum est)

Insuitur femori, maternaque tempora complet.

Et Marcus Manilius lib. 2. rerum astronomicarum:

Atq; iterum patria nascentem corpore Bacchum.

Orpheus in hymno in Sabazium Dionysum inquit à Sabazio Iouis femori assutum fuisse: cum tamen alij Sabazium fuisse filium Bacchi inquierant, alij Bacchum ipsum, alij alium dæmonem: de quo ita scribit Orpheus;

κλύθι πάτερ, κρόνχ ἢ σαβάζιε, κύδι με δ' αἶμον,

ὃς βάκχον Διόνυσον ἐρίβρομον εἰραφιώτῳ

μηρῶ ἐγκατέραψας, ὅπως τετελεσμένος ἔλθῃ

Τμῶλον ἐς ἠγάθειον.

Audi magne pater Saturno nate Sabazi,

Qui Bacchum horrisonū Dionysum, & adultus adiret

Frondosum Tmolum, femori mira arte susisti.

Vocatus fuit autem Dionysus, quia pupugerit Iouis femur cum natus esset cornutus, vt asserit Stesimbrotus, quāuis Aristode-

Itodemus dictū maluerit, quia Iupiter pluuiam demiserit, cūm natus fuit. At Nonus in Dionysiacis illū vocat Dionysum, quia Iupiter claudus esset cūm illū assutum femori gestaret, vt patet in his, & ab ipso Ioue gestum fuisse, & femori assutum:

λαβὼν Μαιήϊος ἑρμῆς

πατρὶω ἐπέθηκεν ἐπὼνυμίω τοκετοῖο,
 κικλήσκων Διόνυσον, ἐπεὶ ποδὶ φόρτον ἀείρων
 ἦε χολαίων κρονίδης βεβριθότι μηρῶ
 νῦσος ὅτι γλώσση συρακασίδι χολὸς ἀκέψ.
 καὶ θεὸν ἄρτιλόχευτον ἐφήμισαν εἰσαφιώτλω,
 ὅτι μιν εὐώδινι πατὴρ ἑρράφατο μηρῶ.

capiens Atlantide cretus

*Hinc Bacchum, patris illum de nomine dixit
 Mox Dionysum, quod gestans hac ponderat antea
 Poplite claudus ijt Saturnius ipse grauato.
 Nanq; Syracusis soliti sunt dicere Nysum,
 Claudum. Hic assutus, nuper natusq; vocatus
 Tum fuit: ipse parens femori nanq; assuit illum.*

At verò Meleager non assutum fuisse femori Iouis arbitratus est, sed ab ipsis Nymphis è cineribus maternis statim ereptum & educatum, cūm ita scribat:

αἱ Νύμφαι τὸν Βάκχον, ὅτ' ἐκ πυρὸς ἤλαθ' ὀκῆρος,
 νίψαν, ὑπὲρ τέφρης ἄρτι κυλιόμενον.

τοῦνεκα σὺ Νύμφαις βρόμιος φίλος. ἦν δ' ἐνιν εἴργης
 μίσγεσθαι, δέξῃ πῦρ ἔτι καιόμενον.

*E cinere vt Bacchum Nympha cepere sorores,
 Membraque lauerunt fonte perennis aqua,
 Iunctus amicitia est Nymphis. Si forte repellas,
 Natum de flammis experiere Deum.*

A qua sententia videntur non magnopere dissentire & carmina illa, quæ sunt in lib. 9. Dionysiacorū apud Demarchum, qui scribit Dionysum ab Horis fuisse educatum, vt est in his:

τὸν μὲν ὑπερκύψαντα θεηγενέος τεκετοῖο
 σέμματι κιασθέντι λεχωίδες ἐσεφονῶραι.

*Erexere illum diuino semine natum
 Hora: mox hederæ crines cinxere corona.*

At suauissimus Euripides in Bacchis Iouem sibi femori assuisse inquit his verbis:

ὄτε μηρῶ πυρὸς ἐξ ἀθανάτου Ζεὺς.

ὄτε κῶν ἤρπασένιν,

τάδ' ἀναβοήσας,

ἰθ' ὦ Διθύραμβ', ἐμὰν

ἄρσενά τάνδε βᾶθινδῶ.

Cum femori igni ex immortalis Iupiter

Pariens arripuit eum,

Istaita locutus est:

Veni ὦ Dithyrambe, meum

Masculum hunc in uterum veni.

Fuisse verò Semelen apud Acheloum fluvium percussam fulmine, & à Dirce Acheloi filia susceptum Dionysum, antequam Iouis femori assueretur, ita idem significavit:

Ἀχελῷου θύγατερ

Acheloi filia

ποτνί', εὐπάρθενε δίρκη.

Verenda, pura Virgo Dirce.

σὺ γὰρ ἐν σαῖς ποτε παγαῖς

Tu enim tuis fontibus

τὸ Διὸς βρέφος ἔλαβες.

Iouis cepisti infantulum.

Memoriæ prodidit Lucianus in Dialogis Deorum Dionysum statim natum fuisse deportatum à Mercurio in Nysam Arabiæ urbem Ægypto finitimam ad Nymphas educandum. At Orpheus in hymnis illum educatum fuisse in Ægypto significavit in his:

Αἰγύπτου παρὰ χεῦμα, σὺν ἀμφιπόλοισι τιθλώαις.

Flumen ad Ægypti ὄνα cum nutricibus ipsis.

Alij Hyadas fuisse Bacchi nutrices putarunt, ut ait in lib. 2. de Dijs Apollodorus Cyrenaicus, & Fast. lib. 5. Ouid. in his:

Ora micant Tauri septem radiantia flammis,

Navit aquas Hyadas Graius ab imbre vocat.

Pars Bacchum nutrisse putat, pars credidit esse

Tethyos has neptes, Oceani que senis.

Paus. scribit in Achaicis, fuisse sermonē Patrensiū quòd Bacchus fuerit apud se educatus intra Melatim oppidum, quodq; Panum insidijs propè fuerit circumventus. Alij in Naxo nutritū fuisse inquirunt. Naxum enim Thraces per ducentos & amplius annos habitarūt. post exorta lue Cares è Lamia illuc migrarunt, quorum dux Naxius Polemonis filius insulam de suo nomine nuncupavit. hic & post ipsum filius Leucippus, & post hunc Smardius nepos Naxijs imperavit. Smardio regnante adhuc Theseus Ariadnā è Creta adduxit, quā iussus est in somnis

relin-

relinquere Dionyso, cum fabulentur Dionysum apud se nutritum Naxij, quam insulam etiam Dionysiadem quidam nuncuparunt. nam cum Iupiter infantem femori assuisset, tempusque partui maturum aduentasset, illum dicitur exemisse in Naxo, dedisseque Philiae & Coronidi & Clydae nymphis educandum. At Sidonius Antipater hunc, sicut Herculem, Thebanum fuisse memorat in his carminibus:

*ἀμφοτέροι θύβηθε, καὶ ἀμφοτέροι πολεμισαί,
κῆκ Ζηῶς·θύρω δ' ἀνὸς, ὁ δὲ ῥοπέλω.*

Ambo Thebani, metuendisque hostibus ambo,

Et Iouis: hic Thyrso, hic terribilis ropalo est.

Cui sententiae assensit Cissusa fons ab indigenis vocatus, in quo nutrices dicuntur infantem in lucem editum abluisse, ut ait Plut. in Lyfandro. Lucianus in concilio Deorum & Bacchum fuisse Thebanum inquit, & matrem eius Syrophœnicem. Verum hæc locorum nutricumque differentia inde exorta est, quod varij fuerunt Bacchi: de quibus ita scripsit Cicero in tertio libro de Natura Deorum; Dionyfos multos habemus: primum è Ioue & Proserpina natum: Secundum Nilo, qui Nyfam dicitur interemisse: Tertium Caprio patre, eumque regem Asiæ præfuisse dicunt; cuius Abazea sunt instituta: Quartum Ioue & Luna, cui sacra Orphica putantur confici: Quintum Niso natum & Thione, à quo Trieterides constitutæ putantur. At de nullo horum propè fit mentio à poetis, nisi de Iouis & Semeles filio. Fuerunt qui dixerint statim natum Dionysum fuisse à Mercurio Iouis mandato in Eubœam ad Macrim Aristæi filiam portatum, quæ labra melle illi primùm perunxit, eumque educandum cepit. quare nos ab Aristæo in Eubœa educatum fuisse scripsimus ita in 4. libr. nostrarum Venationū:

Puppis ad Euboicas currens allabitur oras:

Fertur Aristæus antrum hic coluisse, virorum

Qui genus indocile, & viuentum more ferarum

Glandibus, & baccis, pomis syluestribus, & qua

Sylua tulit cultu nullius iussa coloni;

Edocuit primus teneras armenta per herbas

Pascere, & è quercu fumis pellentibus actas

Claudere apes & vacuo sub cortice: primus oliuim

Exprimere ex oleæ fructu, lac cogier idem.

Natris hic Bacchum miro deninctus amore;

*Euboicis inter Nymphas, Dryadasq; puellas,
Aoniassq; purus multos feliciter annos.*

Id verò cum sensisset Iuno, quòd Macris natum è pellice edu-
caret, Macrim ea vniuersa Eubœa relegauit, ne pellicis filius et-
iam in insula sibi sacra educaretur: quæ in Phœacum regionem
profugit, atque in antro duas portas habente illum educauit,
vt ait Apollon. in 4. Argon.

αὐτονοχὶ κέρη θαλαμήϊον ἔντωνον θύνλιον
ἀντρω ὅ ἠραθέω. τόθι δὴ ποτὲ μάκρις ἔναισι,
κέρη Ἀριστάοιο μαλίφρονος, ὅς ῥα μελισσέων
ἔργα, πολυκμήτιό τ' ἀνδύρατο πῖα ῥέλαϊναι.
κείνη δὴ πᾶμπρῶτα Διὸς Νυσήϊον ἦα
εὐβοίης ἔντοσθον Ἀβαντίδος, ὧ ἐνὶ κόλπῳ
δέξατο, καὶ μέλιτι ξηρὸν πῶδι χεῖλος ἔδθυσσε,
θῦτέ μιν εἰρμείης φέρων ἐκ πυρός. ἔδρακε δ' Ἡΐρη,
καὶ ἐχολωσαμένη πάσης ἐξήλασε νήσῳ.
ἠ δ' ἄρχε φασήκων ἱερῶ ἐνὶ τηλόσθῳ ἀντρω
νάσασατο καὶ πόρον ὄλβον ἀθέσφατον ἐνναέτησιν.

Atque thoris sponsæ in sacro consternitur antro,

Macris Aristas coluit quod filia: oliuunt

Qui reperit, qui mella fauis liquentia pressit.

Illam sinu primum Nyseia pignora cepit

Euboicos intra fines, mellisq; liquore

Perfudit pueri primum sitientia labra,

Hunc ubi Mercurius de flammis sustulit. ecce

Per sensit Iuno, ac Eubœa absistere iussit.

At hæc Phœacum procul hinc habitauit in antro,

Dimitiasq; dedit grandes culcoribus agris.

Orpheus in hymno in Hippam, illam fuisse Bacchi nutricem
significauit his verbis:

Ἴππᾶν κικλήσκω βάκχε τροφὸν, θιάδα κέρην.

Hippam cantamus forma prestante puellam,

Nutricem Bacchi.

Qui idem tamen in hymno in Nymphas, illas Bacchi nutrices
nominat, vt sensit etiam Homerus in hymno in Dionys.

ὄν τρέφον ἠύκομοι Νύμφαι, παρὰ πατρὸς ἀνακτος
δέξασθαι κόλποισι, καὶ ὀδυκέως ἀτίταλλον.

Pulchricoma Nympha quem rege à patre receptum

Nutrire suis capientes rite sub antris.

Quid.

Quid. libr. 3. Metamorph. primùm à matertera Ino educatum scribit, deinde Nymphis datum fuisse in his:

*Furtim illum primis Ino matertera cunis
Educat, inde datum Nymphæ Nysædes antris
Occulnere suis, lactisq̄ue alimenta dedere.*

Oppianus in Cynegeticis Ino, Autonoen, Agauen scribit fuisse Dionysi nutrices, cuius sententiã nos in libris nostrarum Venationum ita expressimus:

huic præbuit Ino

*Vbera, formidans magnam Iouis altisonantis
Vxorem, pariterq̄ue timens hæc Penthea Regem,
Penthea Echionium, qui patris sacra profanus
Orgia spreuit, & hinc soluit pro crimine pœnas.
Hunc hederæ textit ramis, hunc textit Agæue,
Autonoeq̄ue soror.*

Fabulati sunt præterea Nymphas illas, ad quas educandum Dionysum Mercurius in ciuitatem Nysam detulit, fuisse à Libero patre ob acceptum lactis & educationis beneficium in stellas mutatas, & vocatas Hyadas, vt ait Apollodorus libro 3. Atque Arati enarrator ait vocatas fuisse Hyadas non à pluuiã, vt crediderunt alij, sed à Baccho, qui vocatus est Hyes. Memoriam prodidit præterea Orpheus in hymno in Misen Bacchum eundem marem ac fœminam fuisse creditum:

ἄρρενα καὶ θῆλυα, διφυῆ.

Fœmina masq̄ue simul, gemina huic natura.

Sed Ouid. 4. Metamorph. lib. hunc semper iuuenem esse contendit, cum ita scribat:

tibi enim inconsumpta iuuenta est:

*Tu puer æternus, tu formosissimus alto
Conspicereis cælo.*

Quidam quòd barbam antiquitus nutrent, barbatum putarunt, cum ab aliis imberbis fingeretur. alij duplicem naturam eius significarunt, siue potius ingenia duplicia bibentium, cum alios vinum faciat hilares, alios penè furiosos. Testatur I-facius Dionysum eundem iuuenem & senem fuisse ab antiquis existimatum. quem tamen, quòd esset imberbis, Euripides in Bacchis nominauit *θηλύμορφον*, siue vultu muliebri, ac forma fœminea, & lasciuum, & inquinatorem thori, vt est in his carminibus:

τὸν θηλυμορφὸν ξένον, ὃς εἰς φέρει νόσον
καὶ νύ γυναιξί, καὶ λέχη λυμαίνεται.

*Cui forma femina hospitem, agritudinem
Qui feminis nomam tulit, inquinans thoros.*

Hic Deus cum fuisset in cœlum aliquando à Ioue portatus, & antequam Iouis femori assueretur, illum de cœlo Iuno deiicere voluit, ut testatus est in his Euripides in Bacchis:

ἐπεὶ νιν ἤρπασ' ἐκ πυρὸς καραιῶε
Ζεὺς, εἰς Ὀλυμπον βρέφος ἀνήγαγεν νέον,
Ἡρὰ νιν ἤθελ' ἐκβαλεῖν ἀπ' ἕρανῦ.

*Eximit illum ex igne postquam fulminis,
Cœloque paruum Iupiter infantem tulit:
Cælo volebat Iuno eum depellere.*

Cum verò aliquantulum Bacchus apud Nymphas adoleuisset, apud quas educatus fuerat, multas res admirabiles fecisse dicitur per Bacchas, ut est in his Euripidis carminibus:

ὄσαις δὲ λευκῦ πώματος πύθος παρῶ,
ἄκροισι δακτύλοισι διαμῶσαι χθόνα,
γάλακτος ἰσμῆς εἶχον. ἐκ δὲ κισίνων
θύρσων γλυκεῖαι μέλιτος ἔσαζον ῥοαί.

*Albiq̄ue potius ut cupido ceperat,
Terram secantes unguibus summis statim
Rinos habuere lactis: atque rursus his
Fluxere mellis dulcis altè riuuli   è Thyrsis.*

Admirabiles omnino erant res gestæ ipsarum Baccharum, quippe cum illæ vel terram virga percutientes dictæ sunt vini riuos è terra excitasse, & mel, & lac, & suaues liquores huiusmodi, ut est in his versibus:

θύρσον δὲ τις λαβῶσ' ἐπαισοῖ εἰς πέτραν,
ὄθον δροσώδης ὕδατος ἐκπιδ᾽ ἀνοτίς.
ἄλλη δὲ νάρθηκ' εἰς πέδον καθῆκε γῆς,
καὶ τῆδε κρήνην ἐξάνηκ' οἶνε θεός.

*Thyrsoq̄, captò percutit quædam petram,
Hinc Lympidæ unda protinus fons exilit.
Diuerberauit ut solum virga altera,
Fontem meri profudit inde mox Deus.*

His persimilia sunt illa miracula quæ puer fecisse dicitur Dionysus, quæ nos ita in libro Venationum quarto expressimus:

Has inter ferulam ludendo fortè cecidit,

Et ferro lapides sēlu percussit eodem:

Exiit dulcis Vini de Vulnere riuus.

Hinc laceravit ouis frustatim Viscera tabo

Insiciente solum, canis albentia fetis

Membrāq; iecit humi, rursus, mirabile dictu,

Diuisa pecudis coierunt membra repente,

Et Virides herbas decerpit pabula nota.

Iam Saga per Vastas penetrarat plurima terras

Fama Dei, qui multa Viris monstrabat, & Vrbes

Errando Virtute sua compleuerat omnes.

Fabulantur præterea Bacchum, vbi illum Iuno persequeretur, labore fessum itineris se quieti sub arborem quandam dedisse, atque Amphisbænam (id enim viperæ vtrinque caput habenti nomen est, vt ait Nicander in Theriacis) eius tibiam momordisse: tum excitatum Dionysum illam palmite vitis, qui fortè propinquus adiacebat, occidisse. Nam, vt sensit Demetrius Chlorus, id animal, neque ligno, neque vlla re alia, nisi ligno vitis, facile potest interfici. Istud illi contigisse aiunt, post vitem inuentam, cum furore à Iunone iniecto percitus orbem terrarum peragraret. cum igitur in Ægyptum & in Syriam peruagaretur, illum primus omnium Proteus Rex Ægyptiorum fertur hospitio accepisse, mox ad Cybellam Phrygiæ urbem profectus, & à Rhea expiatus stola ab ea sumpta ceremonias Cybeles edoctus per Thraciam ad Indos contendit. Tum Lycurgus Rex Edonorum qui iuxta fluuium Strymonem habitabant, illum contumeliis affecit, cui Dionysus, cum euasisset, furorem iniecit. nam cum pampinos vitiumque germen se cedere putaret, Dryantis filij crura obtruncavit, atque cum extremas quoque sui corporis partes abscidisset, resipuit denique: atque ex oraculi responso ab Edonis ob sterilitatem agrorum in vincula coniectus, ab equis denique pro Dionysi voluntate laniatus fuit, vt scripsit Apollod. libr. 3. Fama est Alcithoen quoque Thebanam mulierem agrè ferentem diuinos honores Baccho tribui, cum magna sit plerumque inter ciues eiusdem ciuitatis inuidia & contemptus, cœpisse illas deridere, quæ istud facerent. quare iratus Bacchus eam in vespertilionem mutauit, ac telas sociarum simulque ridentium in hederam & vites. Dicebantur Cobali dæmones immites & inhumani quidam, & Satyri, & Bacchæ, & Sileni ipsum comitari

cum cymbalis & strepitu quocunque incederet, qui in curru à lyncibus tracto vehabatur, ut ait Ouid. lib. 4. Metamorph.

tu biugum pictis insignia fraxis

*Colla premis lyncum: Bacchæ, Satyriq; sequuntur,
Quique senex ferula turbantes ebruis artus
sustinet.*

Circa hunc lynces, & tigres, & pantheræ esse consueuerunt, ut ait idem poeta in lib. tertio:

*Ipsè racemis feris frontem circumdatus & uis
Pampineis agit atq; uelatam frondibus hastam:
Quem circa tigres, simulacraq; inania lyncum,
Pictarumq; iacent fera corpora pantherarum.*

Fuit socius Bacchi Lusus, à quo uocata est Lusitania. aiunt Bacchum truculentas feras circa se semper habere solitum, cum pellem etiam pardali semper gestaret, unde dicebatur Bryseus: cuius inter comites fuit Acratus genius. atq; cum Panas & Satyros comites Indicæ expeditionis habuisset, subacta India atque deuicta Iberia, ut ait Sesothenes in rebus Ibericis, Panalocis præfecit, qui regionem de se Paniam uocauit, ac mox iuniores Hispaniam dixerunt. Nam & Virg. lib. 6. hunc inquit in curru à tigribus tracto uelari solitum, & pro habenis, lorisque, teneris pampinis uti, ut patet ex his:

*Nec qui pampineis Victor iuga flectit habenis
Liber, agens celso Nysæ de uertice tigres.*

Et Ouidius libro primo de Arte:

*Iam Deus in curru, quem summum texerat & uis,
Tigribus adiunctis aurea lora dabat.*

Consueuit & pro scepro thyrsus gestare, quæ hasta erat frondibus uitiuum aut hederæ aliquando suauiter ornata; & cerui pellem, quam nebrida uocabant, ut scripsit Euripides in Bacchis:

*πρωτας δὲ θήβας τῆς δὲ γῆς ἐκλιώιδος
ἀνωλόλυξα, νεβρίδι ἐξάψας χροός,
θύρσον τε δὲς εἰς χεῖρα κίσινον βέλος.*

*Thebasq; primas urbem adiui Græcia,
Ibi frenuq; pelle sumpta nebrida,
Hederæq; thyrsus tradidi illo tempore.*

Atque sacrificantes ramos abiegnos gestabant, cum illi abies in coronas esset sacrata, ut Xenophanes ait in Salibus:

εἰς σεφάνες

ἑτάσι δ' ἐλάται πικινὸν πῶδι δῶμα.

in coronas

Consistunt abietes pulchram circa domum.

Nam hedera, & smilax, & abies, & quercus erant arbores Baccho sacrae, quibus Thyades utebantur in sacris, ut est in his:

ἐπὶ δ' ἔθειτο κισίνυς

σεφάνυς, δρυὸς τε, μίλακός τ' ἀνθεσφόρυς.

Hedera dederunt hae coronas crispibus,

Quercusq; smilacisq; ornata floribus. & illud:

ὦ σεμέλας τροφοὶ ὠήβαι,

ὁ semeles altrices Thebae,

σεφανῶδε κισῶ.

coronemini hedera.

βρύετε βρύετε χλοκρά

cingite cingite virenti

σμίλακι καλλικάρπω,

smilaci fructifera,

καὶ καταβακχιῶδε δρυὸς

atque bacchemini quercus,

ἢ ἐλάτας κλάδοισι.

sive abietis cincta ramis.

Fuit illi sacra pica ob garrulitatem ebriosorum, & ficus folia propter memoriam Sycæ in illam arborem versæ, & vitis ob Staphylæ casum, quæ ambæ in arbores sui nominis mutatae sunt ab illo Deo, cum συκῆ ficū, ac σταφυλὴ vitem significet. Fuit illi etiam narcissi corona non ingrata ob tarditatem ingenij ebriosorum, & draco inter reptilia fuit sacer Libero patri, ut ait Plutarchus in problem. Symposiacis. Huius Dei sacerdotes foeminae plerumq; fuerunt, quæ nunc ab infania Mænades: nunc ab impetu & furore Thyades, vel à Thya quæ prima sacra Bacchi instituit; nunc ab intemperantia, morumq; prauitate, Bacchæ vocabantur. Dictæ sunt & Mimallones, quia Dionysium imitarentur. nam in montibus plerumq; versantes leones manibus secum adducebant, aliasq; feras: deinde iis crudis vescebantur; terramq; ferulis percutientes, aut saxa, cum sitirent, vinum, vel lac, vel mel scatere faciebant; anguesq; habebant pro zonis comis implicitos. Huius Dei Satyros, & Silenos, & Lenas, & Nymphas, & Naiades, & Tityros sacerdotes fuisse inquit Strabo libro decimo. Dionysij res gestas conscripsit Diodorus libro quinto historiarum, & Orosius primo: cum Pegasus Eleutheriensis primus Liberi patris religionem Atheniensibus tradiderit, ut Perimander ait in libro secundo de sacrificiorum ritibus apud varias gentes. Fama est hunc in Nysa Arabiæ felicis ciuitate imperasse, multaque humano generi vitia inuenisse. nam præter vinum & mellis cōficiendi rationem,

sacrificiorum ritus quoque inuenisse dicitur, vt scripsit Ouid, in 3. Fastorum:

Ante tuos ortus ara sine honore fuerunt

Liber, & in gelidis herba reperta a focus.

Cum hic de omnibus nationibus bene mereri studeret, orbemque terrarum illa, quæ sciebat, docendo peragraret, Mercurium Trismegistum vxori consultorem, ac Herculem Ægypti præsidem reliquisse dicitur, Prometheoque primum ab Hercule locum dedit. mox Busiride Phœnicia, Antæo Libyæ præfectis, ipse coacto ex agricolis mulieribusque exercitu ad Indos, & intima Asiæ loca penetrauit. Deinde Indis, qui illum aspernabantur, & vniuersi orientis regionibus subiugatis, ad primum Oceani litus in montibus Indiæ non procul à Gange fluuio columnas duas erexit, tanquam ad vltimas hominibus peruias oras ex parte Orientis penetraffet: de quibus columnis ita scripsit Dionysius in Situ orbis:

ἐνθά τε καὶ σῆλαι Θηβικῆ γενέος Διονύσου

ἑστᾶσιν πυμάτιο παρὰ ῥόον ἠ΄ κσανοῖο,

Ἰνδῶν ὑσατίοισιν ὅν ἔρειν, ἐνθά τε γὰρ Ἰγνη

λυκὸν ὕδαρ Νυσσᾶϊον ἐπὶ πλαταμῶνα κυλίνδῃ.

Hæc & Thebani Dionysi terra columnas

Monstrat ad Oceanum, atque extremi littora Ponti,

Montibus Indorum, quæ vasto gurgite Ganges

In mare se voluit, Nyssaam impellit & undam.

Testatur & Sidonius Antipater in eo carmine columnas à Baccho in Oriente, vt in Occidente ab Hercule fuisse positas, cum inquit:

ἀμφοῖν δὲ σῆλαι σωτήριμονθε, εἰκελα δ' ὄπλα.

Arma eadem ambobus, sunt termini vtriusque columna.

Quod autem eò arma intulerit Dionysus, vniuersamque Indiã debellauerit, & vrbes orientis subegerit, ita innuit idem Dionysius:

αὐτὸς δ' ὀππότε φῦλα μελαινῶν ὤλεσεν Ἰνδῶν,

Ἡμῶδῶν ὀρέων ἐπεβήσατα.

Vt genius Indorum nigrorum Marte feroci

Perdomuit, montes Emodos scandit.

Fabulati sunt antiqui Sollacem Armenia fluuium in Araxem stagnum influentem dictum fuisse Tigrim ab ea tigre, quam conscendens Dionysus Iunonis consilio furiosus traiecit, cum

maria

maria ac terras circumiens remedium affectus quæreret. nam cū Iupiter exoratus tigrim pro lintre misisset traiecturo, mox ad euentus memoriam fluuium ita vocauit: quod tamen alij à Medo eius filio & Alphefibœæ factum fuisse maluerunt. Ac neque per Indiam solū, è qua post triennium redijt, sed mox per Libyam & Hispanias peruagatus est, mulieresque choreis & saltationibus indulgentes multas in castris habuit, ob quas non minùs quàm ob armorum rei; militaris scientiam fuit celebrer. Hic vbi Nysam florentissimā ciuitatem in India condidisset apud Indum fluuium, ac postea in Diam insulā rebus Indicis compositis traiecisset, Ariadnam duxit. Hic Deus cū aliquando in Naxum nauigare iuberet nautas, atq; hi in alios locos illum asportarent, repentē hederæ per remos serpebant, ac nauis nulla vi remorum loco dimoueri poterat. At Hom. in hymno quodam in Bacchum à piratis Tyrthenis illū captum fuisse scribit, cū in litore maris peruagaretur. Illi hunc filium regis alicuius rati eum ligare voluerunt, sed cū à gubernatore reprehenderentur, illum minimè audientes & obiurgantes, nō modò ligauerunt, sed vt magno precio redimeret in suam patriam ipsorum captiuum asportare conati sunt, atq; statim vela intumescencia ventis tetenderunt, tum verò

οἶνος μὲν πρῶτισα θολὴν ἀνὰ νῆα μέλαιναν
 ἠδ' ὑποτος κελάρυζ' εὐώδης, ὄρνυτο δ' ὄδμη
 ἀμβροσίην αὐτὰς δὲ τρώμος λάβε πάντα ἰδόντας.
 αὐτίκα δ' ἀκρόταπν παρὰ ἰσίων ἐξετανύσθη
 ἄμπελος ἔνθα καὶ ἔνθα κατακρεμνῶντο δὲ πολλοὶ
 βότρυες· ἀμφ' ἰσὸν δὲ μέλας εἰλίσσετο κισὸς
 ἀνθεσι τηλεθάων· χαρίεις δ' ἐπὶ καρπὸς ὄρωρα
 πάντες δὲ σκαλμοὶ σιφάνες ἔχον.

*Dulcia per nauim scatuerunt vina repentē,
 Mirus odor quorum surgebat: pallida membra
 Concussit nautis timor, & reuerentia Diuūm.
 Hinc illinc Velo in summo concernitur altē
 Vineæ, quæ multos fudit frondosa racemos
 Pendentēs: hederæ malum texere corymbis,
 Frondibus & nigris: scalmiq; habuere coronas.*

Fuerunt qui dixerint malum & remos, & antennā in serpentes fuisse versos, vt scripsit Demaratus in certaminibus Dionysiacis. Ipse verò Dionysius leo factus ita omnes nautas, præter

ipsum gubernatorem, in fugam vertit, ut in delphinos versi, in mare statim defiliuerint. At non semel tantum hoc accidisse dicitur, ut cum nauigaret, vites & hederæ in nauibus repente sint exortæ, multaque alia plantarum sibi consecratarum genera: quippe cum nata sint etiam tum, cum puer à Nymphis in Eubœam traiceretur, ut nos lusimus in lib. 4 Venationum his versibus:

*Cum medijs nauis sulcaret tergora ponti,
Atq; ab utroq; pari distarent litore tractu,
Serpere ceperunt hederæ tabulata virentes,
Et smilax, apiumq; comis frondescere adultis.*

Fabulati sunt præterea Bacchum trienniū apud Proserpinam dormiuisse, deinde excitatū choreis indulgisse cum Nymphis, ut ait Orpheus in hoc hymno:

*ἀμφιετῆ καλέω Βάκχον, χθόνιον Διόνυσον,
ἐγρόμενον κέραις ἅμα Νύμφαις εὐπλοκάμοισιν·
ὅς παρὰ Περσεφόνης ἱεροῖσι δόμοισιν ἰαύων,
κοιμίζετ' ἱετῆρα χρόνον, βακχίῃον ἄγνον.
αὐτὸς δ' ἠνίκα τὸν τριετῆ πάλι κῶμον ἐγείρει,
εἰς ὕμνον τρέπεται σωτὴρ ἑὺζῶνοισι τιθλώεσι.*

*Terrestrem canimus Dionysum, & numina Bacchi,
Cum nymphis experrectum, quibus est coma pulchra:
Qui prope Persephonem sacris penetralibus olim
Dormiuit Bacchi tempus tres segniter annos.
Ut tribus exactis conuiuia læta nouantur,
Ille suis repetit mox cum nutricibus hymnum.*

Hunc eundem Deum θεομοφόρον, siue legislatorem, idē poeta appellauit, quia cum ab Indica expeditione in patriam post triennium reuertisset, domesticorum, & eorum quibus regnum commiserat, perfidiam expertus, elatos iam sceleratorum animos insolentia legum infregit, hostesque profligauit, & res imperij in meliorem statum, quàm antea fuerant, perduxit. Fuit Dionysus etiam Osiris vocatus ab Ægyptijs, ut testatur Herodotus in Euterpe: θεοὺς γὰρ δὴ ἔτι τὰς αὐτοὺς ἅπαντες ὁμοίως Αἰγύπτιοι σέβονται, πλὴν ἰσίου τε καὶ Ὀσίριος, τὸν δὲ Διόνυσον εἶναι λέγουσι. Deos autem ipsos non æquè omnes colunt Ægyptij, præter Isidem & Osirim, quem Dionysum esse inquisunt. Fama est Bacchum in eo bello quod aduersus Iouem Titanes gesserunt, fuisse ab illis discerptum, cuius cor palpitans

pitans ad Iouem Pallas detulit, vt ait Ifacius his verbis: Διόνυσον γάρ, τὸν καὶ Ζαγρέα καλούμενον, υἱὸν Διὸς καὶ Περσεφόνης ὑπάρχοντα, μεληδὸν οἱ Τιτᾶνες ἐσπάραξαν ἔπι κερδίαν ἔτι παλλομένῳ ἀνήνεγκεν. *Dionysum enim illum, qui & Zagreus fuit vocatus, Iouis & Proserpinae filium, Titanes membratim discerpserunt; cuius cor adhuc palpitās attulit.* Hic cū sepultus fuisset, reuixisse fertur integer. Hic Dionysus, qui & Osiris vocatus fuit, multa humano generi vtilia excogitauit, vt dictum est: primus enim colendorum agrorum rationem Ægyptios docuit, vt testatur Dionysius in libro de Situ orbis in his:

τῷ παραναεταΐσιν ἀριπρεπέων γένος ἀνδρῶν,
οἱ πρῶτοι βιότοιο διεσῆσαντο κελεύθεσ,
πρῶτοι δὲ ἱμερόεντος ἐπέσῆσαντο ἀρότρῳ,
καὶ ἀπόρον ἰθυτάτης ὑπὲρ αὐλακος ἀπλώσαντο
πρῶτοι δὲ γραμμῆσι πόλον διαμετρήσαντο,
θυμῷ φρασάμενοι λοξὸν δρόμον ἠελίοιο.

*Ad Nilis ripas habitat clarissima gens, qui
Humana vita statuerunt iura priores:*

Qui primi segetem sulcarunt vomere terram:

Qui primi rectis sparserunt semina sulcis:

Qui primi caelum sunt certo limite mensi,

Obliquosq; animo Solis cinxere meatus.

Atq; Tibullus in libro Elegiarū primo ita eius inuēta percutrit:

Primus aratra manu solerti fecit Osiris,

Et teneram ferro sollicitauit humum.

Primus inexperta commisit semina terra,

Pomaq; non notis legit ab arboribus.

Hic docuit teneram palis adiungere vitem:

Hic viridem dura cadere falce comam.

Illi iucundos primum matura saporis

Expressa incultis vna dedit pedibus.

Nam & Euripides in Bacchis omnium propè eorum quæ humano generi inuēta fuerunt, vtilissimum vinum putauit, cūm obliuionem omnium malorum, & somni autorem, & tristitiæ solatium Bacchum inuenisse dicat, vt ex his patet:

σεμέλης γόνος

βρότρουος ὑγρὸν πόμ' εὔρε, κείσιν ἰέγκατο

θητοῖς· ὁ παύει τὰς ταλαιπώρας βροτὰς

λύπης· ὅταν πληθῶσιν ἀμπέλους ῥοῆς,

ὑπνετε, λήθω τῶν καθ' ἡμέραν κακῶν
 δίδωσιν ἄλλ' ἐς ἄλλο φάρμακον πόνων.

Semele fatuus

Potum racemi repperit mortalibus

Ac protulit: mæroris ille nubila

Fugat repletis vineæ liquoribus,

Somnusque fit mali diebus singulis

Oblivio: nec pharmacum malo aptius.

Cum vinum igitur inventum mortalibus Dionysus excogitasset, mos fuit apud antiquos ut Bacchi datoris lætitiæ, quem Bonum dæmonem appellabant, poculum extremum post cœnam remotis mensis circumferretur: quod boni dæmonis dicebant, quia bonus Deus Dionysus illud inuenisset, vel quia cum moderatione sumptus utilis sit & bonus potus. de quo ita meminit Aristophanes in Equitibus;

Μὰ Δι' ἄλλ' ἄκρατον οἶνον ἀγαθῷ δαίμονος.

Non per Iovem potum boni sed dæmonis.

Draco fuit huic Deo propter perspicacitatem inter reptilia dicatus, ut ait Plut. in problematis Symposiacis. Memoriae prodidit Lucianus in dialogo Iunonis & Iouis Icarium cæsum fuisse apud Indos, quia cum palmitē & vini faciendi rationem à Baccho didicisset, creditus est primum ab Indis venenum in conuiuio exhibuisse: nam Indi vino primum gustato in insaniam sunt conuersi, ut ait idem in Nigrino. Atq; Plutarchus etiam in eo dialogo, in quo disquiritur ignis ne an aqua sit utilior, vitem ex India in Græciam primum portatam fuisse testatur, cum tamen apud Thebanos primum vitis nata esse dicatur, ut asserit Pausanias in Bœoticis, & inde ad Indos deportata. Neq; mirum est sanè cæsum fuisse Icarium propter vinum, cum immoderatus illius vsus non parum obsit mortalibus, secretaque animi aperiat, & in insaniam propè impellat, ut ait Homerus libro ξ. Odyssææ in his versibus:

οἶνος γὰρ ἀνώγῃ

ἠλεός, ὅστ' ἐφείκε πολύφρονά περ, μάλ' αἰῖσαι

καί θ' ἀπαλὸν γελάσαι, καί τ' ὀρχήσασθαι ἀνῆκεν,

καί τι ἔπος προέηκεν, ὅπερ τ' ἄρρητον ἄμεινον.

Pocula prudentes etiam facunda choreis

Indulgere iubent, cantareq; voce sonora

Pocula, quæ ut iliter tacerentur, multa profari.

Nam ubi vires corporis, mentemque vini imperium subegerit, multa effutire coguntur homines, ut scripsit in his etiam Theognis:

ἀφρονος ἀνδρὸς ὁμῶς καὶ σώφρονος οἴνος, ὅταν δὴ
πίνεθ' ὑπὲρ τὸ μέτρον, κἔφρον ἔθηκε νόον.

*Prudentis stultiq̄ue Viri immoderatiis hausta
Vina leuem mentem reddere saepe solent.*

Sed neque hæc sola incommoda vini vsus immodicus affert, verum etiam corpus mirificè labefactat, ut nos scripsimus in nostro libro Aucupij, quem Græcis versibus imparibus inceptum, ubi absolutus fuerit, mittere decreuimus ad doctissimum & sapientissimum RENAULDVM Ferrarium Præsidem Comitiorum Parisiensium: quem Senatorem Regium non solum propter insignem autoritatem diligo mirificè & obseruo, sed multo magis ob singularem eius humanitatem & sapientiam. Nam cum Orator proximis annis fuisset in sacra Tridentina synodo, & nuper apud illustrissimum Senatum Venetum, omnes in his locis eius eruditionem ac sapienter dicta tanquam oraculi Delphici sunt admirati. Ita verò se habent carmina quædam:

οἴνος πινόμενος πολὺς, ὄργῃ, κύπρις, ἀμυδρὸς
θάλασον ἄγῃ θνητοὺς εὐθὺ καταχθονίων.

*Importuna trahunt in tristia tartara Ditis
Rectà mortales ira, merumq̄, Venus.*

Scriptum reliquit Pausanias in Laconicis in monte supra Migonium, quem locum vocabant Larysium, vnam matutam prius inuentam fuisse: quo in monte ineunte vere dies festos agitabant in honorem Bacchi. Non minor tamen gratia illi asino habenda est, quem Naupliæ incolæ lapideum erexerunt, quia putationem vitium adinuenit, quàm Baccho, qui vites tantum ostendit mortalibus: nam nisi vitis cultura & putatio inuenta fuisset, breui totum id munus erat interiturum, aut inutile futurum. Cum igitur asinus vitis pampinos Naupliæ abrosisset, sarmetorum putationem vtilem esse vitibus ostendit: quippe cum illa sit arbor omnium cæterarum humidissima, pluraque gignat ligna superuacanea, tanquam excrementa. Docuit Bacchus etiam mortales mercaturam & nauigationem, ut testari videtur Dionysius in Situ orbis, qui è Phœnicia, & è regione mari rubro propinqua, & nauigationem

& astrorum cognitionem profluxisse ait, cum Phœnicia imperaret Bacchus, ut est in his:

Τῶν δ' ἀνδρῶν γενεῆς οἱ ἐρυθραῖοι γιγάσιν
οἱ πρῶτοι νήεσσιν ἐπέρρησαντο θαλάσσης,
πρῶτοι δ' ἐμπορίας ἀλιδινέος ἐμνήσαντο,
καὶ βαθὺν ἑραινίων ἄστρον πόρον ἐφράσαντο.

*Qui rubrum coluere fretum genus inde virorum,
Qui primi sprevere maris ventosq; minasq;
Primi sunt ausi merces committere ponto,
Et cæli cursus seruare, & sidera mundi.*

Fertur hic Deus primus omnium mortalium depressos ad sordida quæq; hominum animos ad Deorum cultum erexisse, ut testatur in his Ouid. lib. 3. Fastorum:

*Ante tuos ortus ara sine honore fuerunt
Liber, & in gelidis herba reperta focis.
Te memorant Gange, totoque Oriente subactis,
Primitias magno seposuisse Ioui.
Cinnamatus primus, captiuæque thura dedisti.
Deque triumphato viscera tosta bone.*

Hunc Deum, quem superius semper iuuenem è sententia nonnullorum scriptorum diximus, Eliæses barbatulum esse crediderunt, ut ait Pausanias in prioribus Eliacis: qui cum cornutus etiam fingeretur, ad huius imitationem Mimallones cornua suis capitibus alligare consueuerunt, ut ait Isacius. ac neq; solum cornutus, sed etiam taurino capite ab antiquis fingebatur, ut idem testatur. Fuit & diuinationum Deus creditus Dionysus, ut in his testatur Euripides in Bacchis:

μάντις δ' ὁ δαίμων ὁδὲ καὶ γὰρ βακχεύσιμον,
καὶ τὸ μανιῶδες, μαντικὴν πολλὴν ἔχει.

*Deusque vates est: furor nam Bacchicus
Vim vaticinandi ritè plurimam tenet.*

Coronabantur hedera quicumq; Libero patri erant initiaturi, ut significauit Euripides in Bacchis, ut alij crediderunt, quia paruus Dionysus in illa arbore fuit occultatus; ut verò alij, quia racemos vuarum imitatur, vel quia semper fit viridis & iuuenis, qualis Deus ipse fingebatur, vel quia cum frigida sit arbor naturâ, ob insitum frigus adiumento fit aduersus ebrietatem. Alij sacram Baccho putarunt, quia Cissus Bacchi comes inter saltandum incommodius cum Satyris perijt, ac Bacchi iussu fuit

fuit in arborem mutatus, quam Græci cissum, Latini hederam vocarunt. Alij ad imitationem Bacchi id factum crediderunt, quòd ille, cùm esset puer, hedera & lauro coronatus incederet, ut ait Homerus in hymnis:

δὴ τότε φοιτίζεσκε καθ' ὑλήεντας ἐναύλας,

κισσῶ καὶ δάφνη πεπυκασμένος.

Tum quosq; paruis erat, sylvisq; errabat in altis

Ornatus lauro atq; hedera.

Atq; non solum initiantes, sed etiam coronæ sacrificantium, quibus caput vinciebantur, ad illius Dei imitationem bacchi dictæ sunt, ut testatur Nicander in libro linguarum, in his:

βάκχοισι κεφαλὰς περιανθέσιν ἐσέφαντο.

Tempora cinguntur bacchis florentibus illis.

Erat enim legibus sacrificiorum sancitum, ut coronarētur hedera quicunq; Baccho initiarentur, ut ait Dionysius in Cosmographia:

ὄρνύμεναι τελέθεισι κατὰ νόμον ἱερὰ βάκχω,

σεφέμεναι κισσοῖο μελαμφύλοιο κορύμβοις

ἐννύχια· παταγῆς δὲ λιγύθροος ὄρνυται ἡχή.

Concite agunt, ut lex, Baccho sacra tempora ramis

Deiincta nigris hedera, ac pallente corymbo

Nocturna: clamorq; ingens consurgit ad auras.

Consueverunt Camaritæ, quæ natio est Indiæ finitima, cùm Bacchum ab Indica expeditione redeuntem humaniter accepissent, illum egregiè colere, cingulaq; & hinnulorum pelles circa pectus habere, ut idem in his ait:

καὶ कामαριτάων φύλον μέγα, τί ποτε βάκχον

Ἰνδῶν ἐκ πολέμοιο δεδευμένοι ἐξείνιασαν,

καὶ μετὰ Ληνάων ἱερὸν χορὸν ἐσήσαντο,

ζώματα καὶ νεβρίδας ἐπὶ στήθεσι βαλόντες,

εἰνοὶ βάκχε λέγοντες.

Et Camaritarum genius ingens, Bacchus ab Indis

Hospitio rediens quibus est acceptus, ut illi

Lenarum statuere chorum, quæ cingula, & & n. d.

Damarum pelles posuerunt pectora circum,

Eiæ Bacche frementes.

Nam Lenæ vocatæ sunt Nymphæ, quæ torcularibus præerant, ut fontibus Naiades. Celebrabantur autem Bacchi sacrificia

cum tripudijs, quare Dionysus vocatus est ἐνόρχης δαίμων, siue tripudij Deus, ut ait Lycophron :

δαίμων ἐνόρχης, φηγαλέυς, φαστήριος.

Deus tripudij, Phigaleus, Phausterius.

Nam ἐνόρχησθαι tripudiare significat: qui idem dictus est Phigaleus, quòd in Arcadia coleretur: & Phausterius, quia lampades & lumina adhiberentur in huius sacrificijs. Fuit hic Deus in numerum Deorum reliquorum relatus ob ea quæ in genus humanum contulit beneficia, ob res præclarè gestas, ob discordias & cõtentiones à se compositas, ob ciuitates extructas, ob leges, quas dedit ciuitatibus, ut testatur Horatius libro secundo Epistolarum :

*Romulus, & Liber pater, & cum Castore Pollux,
Post ingentia facta, Deorum in templa recepti,
Dum terras, hominumq; colunt genus, aspera bella
Componunt, atros assignant, oppida condunt.*

Agebantur huius Dei sacra à mulieribus, ut diximus, quòd illas habuisset socias in Indica expeditione: quæ dictæ sunt Bacchæ ab insanis clamoribus: currebant enim cum tædis & funalibus accensis per noctem, quibus utebantur in illis sacrificijs, atque crinibus passis ita clamabant currentes: eu hæc, quæ voces sunt bene ac feliciter precantium. His postea vocibus in vnum compositis Euhæus Bacchus vocari cœpit: deinde Euhyius siue bonus filius, quia cum Gigâtes bellum Ioui intulissent, in leonem versus vnum eorum prior laniauertit ac discerpserit. Ea re præclarè gesta Iupiter lætatus dicitur Dionysum Bonum filium vocasse. Lucianus in Dea Syria Osirim, siue Dionysum apud Byblios Ægypti populos mortuum & humatum fuisse scribit, & anniuersarios luctus, ritusq; sacrorum in eius honorè institutos. Atqui quòd & ipse & Hercules eandem patriam haberet diximus, & iisdem propè armis uterentur, & quòd pariter combusti sunt: quod etiam declarauit ipse Sidonius Antipater in his carminibus:

ἀμφοῖν δὲ σῆλαι σωτέρμονες, εἴκελα δ' ὄπλα

νεβρὸς, λφοντῆ· κύμβαλα δὲ, πλατάγη.

Ἦρῃ δ' ἀμφοτέροισι χαλεπὴ θεός. οἱ δ' ἀπὸ γαίης

ἦλθον ἐς ἀθανάτους ἐκ πυρὸς ἀμφοτέροι.

Amborumq; coluntur; atq; arma simillima utriq;

Cymbala clamori; pellem & uterq; tulit;

*Et grauis ambobus Iuno Dea. adixit Sterque
E terra ad superos, igne cremante, Deos.*

Multa huius Dei sacrificia multis in locis celebrabantur, quæ & nominibus & ritibus & temporibus differebant: atque primi mortalium Phœnices Bacchi sacra instituerunt, quæ postea Orpheus in Græciam ad Thebanos detulit, in quibus laniatus fuit. Agebatur dies festus apud Athenienses, quo die Liberi patris cultum à Pegaso Eleutheriensi ex oraculo Delphico acceperunt, quæ dicebantur Oschophoria, vt ait Pausanias in Atticis. Erat autem consuetudo, vt ait enarrator Nicandri, vt pueri pampinos manibus gestantes tributim è sacro Dionysi templo in sacellum Palladis cognomento Scirrhadis cum precibus decurrerent. Celebrabantur & Trieterica in eius honorem, quia tertio anno ab Indica nauigatione reuertisset, quæ agebantur per brumam, vt ait Ouidius in primo Fastorū:

*Sacra corymbifers celebrabat Gracia Bacchi,
Tertia qua solito tempore bruma refert.*

Horum sacrificiorum & tempus, & instrumenta, & habitum Baccharum demonstrauit idem poeta lib. sexto Metamorph.

*Tempus erat, quo sacra solent Trieterica Bacchi
Sithonia celebrare nurus. nox conscia sacri:
Nocte sonat Rhodope tinnitibus & ris acuti;
Nocte sua est egressa domo Regina, Deiq;
Ritibus instruitur, furialiaque accipit arma.
Vite caput tegitur, lateri ceruina sinistro
Vellera dependent; humero leuis incubat hasta.*

Nam his armis instructæ cum vociferatione discurrentes cribulis passis diuinare, ac res futuras prædicere credebantur. Epilenæa sacrificia, & certamen, & cantilenæ vocabantur, quæ fiebant vindemiæ tempore cum torcular exprimendis uuis esset inuentum apud Acharnanes, vt ait enarrator Aristophanis. Nam certabant inter calcandas uias, quis citius plus musti exprimeret, & Bacchi laudes canebant inter calcandas, rogabantq; vt quàm suauissima musta defluerent. cum agerentur hæc in agris, Dionysia ibi simplici nomine dicebantur. Celebrabantur Lenæa præterea in ciuitate Athenarum ineunte vere, quo tempore uina de fæce eximebantur, tributaque ferebantur ab externis: quod certamen erat bibentium plerumq;

que, Bacchumque lætitię autorem canentium, cuiusmodi carmina sunt illa Euripidis in Bacchis:

πλὴ παυσίλυπον ἄμπελον δ' ἔναυ βροτοῖς.

οἶνος δ' ἐμικέτ' ὄντος, ἕκ' ἔσιν κύπερις,

ἔδ' ἄλλο τερπνὸν ἔδ' ἐν ἀνθρώποις ἔτι.

Oblivionem palmitem mali dedit.

Si vina tollas, & Venus statim perit,

Nec dulce quidquam restat hinc mortalibus.

Fuerunt & Phallica in Dionysi honorem instituta, quæ apud Athenienses agebantur, apud quos primus Pegasus ille Eleutheriensis Bacchi cultum instituit: in quibus cantabant quemadmodum Deus hic morbo Athenienses liberauit, & quemadmodum multorum bonorum author mortalibus extitit. Fama est enim quòd Pegaso imagines Dionysi ex Eleutheris ciuitate Bœotia in Atticam regionem portante Athenienses Deum neglexerunt, neque, ut mos erat, cum pompa acceperunt: quare Deus indignatus pudenda hominum morbo infestauit, qui erat illis grauissimus: tunc eis ab oraculo, quo pacto liberari possent, petentibus, responsum datum est solum esse remedium malorum omnium, si cum honore & pompa Deum recepissent: quod factum fuit. Ex ea re tum priuatim, tum publicè lignea virilia thyrsis alligantes per eam sollemnitatem gestabant: fuit enim Phallus vocatum membrum virile. Alij Phallum ideo consecratum Dionysio putarunt, quia sit autor creditus generationis. Agebant Athenienses præterea Canephoria in honorem Dionysi, quod genus erat consuetudinis quale scribitur his verbis à Demarato in certaminib. Dionysiacis: κατὰ πλὴ τῶν διονυσίων ἑορτῶν παρὰ τοῖς παλαιοῖς Ἀθιναίοις, αἱ θυδινῆς παρθένοι, τότε πρῶτον ἠβῶσι, ἕκ' ἀνηφόρην. ἡ δ' ἐκ χρυσοῦ καθαροῦ πεποιημένα τὰ κανᾶ, ἐφ' ὧν τὰς ἀπαρχὰς ἀπίντων τῶν καρπῶν ἔτιθε (Qu. per festum Dionysi diem, qui apud antiquos Athenienses agebatur, virgines agiles, quæ ad pubertatem accederent, tum primum canistros ferebant: qui canistri erant ex puro auro, in quib. erant fructuum omnium primitiæ impositæ. Quanquam non defuerunt qui non in honorem Dionysi, sed Dianæ, Canephoria instituta crediderint, cum dicerent virgines nobiles per ea sacra canistros earum rerum quas pulchriores acu laborassent, plenos Dianæ consecrare solitas, atque ita significasse se prioris

vita:

vitæ virginitatisq; pertæfas, cupere exautorari, vt aſſeruit Do-
 rotheus Sydonius. quæ ſacra celebrabantur, vt quidam volue-
 runt, ſub finem menſis Aprilis. Fuerunt & Apaturia Dionyſo
 conſecrata, quorum initium & cauſa huiusmodi fuiſſe perhi-
 betur à Charicle in Cathena. cùm bellum exortum eſſet inter
 Athenieſes & Bœotos, Xanthius Bœotus Thimœtē Athenien-
 ſium Imperatorem ad ſingulare certamē prouocauit, quo de-
 bellato Melanthus Meſſenius poſtea illi in id imperium ſucceſ-
 ſit, qui peregrinus fuit, & à Periclymene Nelei erat oriundus.
 His igitur ſingulari certamine dimicantibus quidam à tergo
 Xanthij nigra pelle capræ indutus apparuit: tunc ille iniuriam
 ſibi fieri inquit, cùm ad ſingulare certamen cum ſocio accede-
 ret: ac dum reſpiciens conuertitur, ab aduerſario dolo ceditur.
 cùm verò Dionyſus creditus ſit, quem pelle capræ indutum ap-
 paruiſſe autumāt, dies feſti fuerunt in eius honorem ab Athe-
 nienſibus menſe Octobri inſtituti. Celebrabantur per hos dies
 Apaturia ſic dicta à decipiendo: quorum dierum primus Dor-
 pia dicebatur, quia veſpertino tempore conuenirent in vnū
 locum, qui eſſent eiſdem tribus, & vnà conuiuium pararent.
 Secundum dixerunt Anarrhyſim, quòd eo die victimæ im-
 molarentur: nam & Ioui tribuli, & Palladi ſacrificabāt. & ἀναρ-
 πύω ſurſum traho ſignificat, & ſacrifico, quia immolantes vi-
 ctimarum iugularum colla ſurſum conuerterent. Tertius
 dies dictus fuit Cureotis, quo die iuuenes mares ac puellæ no-
 mina dare conſueuerunt, vt in tribus aſcriberentur. Alij quar-
 tum diem addiderunt, quem vocarunt Epibdam, vt ſcriptum
 reliquit Panyas. Celebrabantur & Ambroſia vocata, qui dies
 erat menſe Ianuario Dionyſo ſacer, quem etiam menſem
 Lenæonem vocarunt, quia per id tempus vina in ciuitatem
 importari eſſent ſolita: ac menſem nominarunt à Dionyſo;
 quòd is præſet torcularibus: vnde Lenæus etiam dictus eſt.
 Pithœgia verò, cùm dolia relinirentur, fiebant, atque tunc o-
 mnibus præſentibus Dionyſi munus in honorem Dionyſi im-
 partiebant, quod commune erat amicorum ſympoſium, vt
 ſcripſit Philochorus. Hæc eadem cùm à Romanis celebraban-
 tur, dicta ſunt Brumalia, cùm Brumus dictus ſit Bacchus. Fue-
 runt & Aſcolia dicta apud Athenienſes, quæ ita fiebant, vt ait
 Zetzes in commentariis in Heſiodum: ἐγένετο δὲ τὰ ἀσκά-
 λια οὕτως: ἀσκούς πεφυσημένους καὶ πνύματος πεπληρωμένους

γιθέντες κατὰ γῆς, ἐνὶ ποδὶ ἐφαλλόμενοι, ἄνωθεν τέτων ἐφέροντο·
 καὶ πολλάκι καρπολιθάινοντες εἰς γλῶσφι πῖλον. τὸτο δὲ ἐπίουσι
 τιμῶντες τὸν Διόνυσον. ὁ γὰρ ἄσκος δέρμα ἕστὶ τράγος· ὁ δὲ τρά-
 γος τὴν θαλῆς τῆς ἀμπέλης τρώγων, λυμαίνεται ταύτῃ. *Fie-
 bant autem hoc pacto Ascolia: Utres inflatos ventoque ple-
 nos humi deponentes altero pede insiliebant, atque super
 eis ferebantur: tum saepius labentes in terram decidebant.
 faciebant autem id in honorem Dionysi, quoniam Uter pel-
 lis est hirci, qui pampinos vitium comedens illis obest plu-
 rimum. quem tamen utrem quidam vino repleri solitum fu-
 isse crediderunt, ut traditum est à Menandro in libro de my-
 steriis, atque peritior vinum habebat præmium. Est enim hir-
 cus animal maximè vitibus infestum, ut testantur illa carmina
 Eueni poetæ:*

*κῆν μαφάγης ἐπὶ ρίζαν, ὅμως δ' ἔτι καρποφορήσω
 ὅσον ἐπισπείσω σοὶ τράγε θυομένω.*

*Rodas me licet ad stirpem, de palmis te fundam
 Dulci amactando vina sed hirci tibi.*

Agebantur hæc ipsa sacrificia apud Latinos etiam, quæ Asco-
 lia vocabantur, plurimumque conferre credebantur ad vinea-
 rum fertilitatem; quorum ritum ita præclarè expressit Virgi-
 lius libro secundo Georgicorum:

*Frigora nec tantum cana concretæ pruina,
 Aut grauis incumbens scopulis arenibus æstus;
 Quantum illi nocuere greges, durique venenum
 Dentis, & admorso signata in stirpe cicatrix.
 Non aliam ob culpam Baccho caper omnibus aris
 Ceditur, & veteres ineunt proscenia ludæ:
 Pramiasq; ingentes pagos & compita circum
 Theseida posuere, atque inter pocula lati
 Mollibus in pratis vinctos saliere per utres.
 Nec non Ausonij Troia gens missa coloni
 Versibus incomptis ludunt, risuque soluto,
 Oraque corticibus sumunt horrenda canatis;
 Et te Bacche vocant per carmina læta, tibi quo
 Oscilla ex alta suspendunt mollia pini.
 Hinc omnis largo pubescit vinea fœtu,
 Complentur vallesque cana, saltusq; profundi,
 Et quocunque Deus circum caput egit honestum.*

Ergo

Ergo ritè suum Baccho dicemus honorem

Carminibus patriis, lancesque & liba feremus.

Proponebantur autem præmia illis qui sapientiùs super vtres saltarent: deinde Bacchi statua cum carminibus inconcinnè ebriorum more cõpositis in eius laudes patrio idiomate singularum nationum circumferebatur circa vineas: quæ res plurimum ad fertilitatem conferre putabatur. atque ij qui ista faciebant, personas sumebant è corticibus arborum, & vini face aliquando perungebantur, ne cognosci possent, quia multa ridicula, multa parum decora, multa turpia & pudore plena dicebant, quæ sine personis dicere omnino puduisset. deinde vineis lustratis ad altare Bacchi, vnde discesserant, redeuntes, sacras victimas in lancibus offerebant, & comburebant. deinde altissimis arboribus imagines quasdam modò fictiles, modò ligneas, Baccho sacras & illi similes appendebant, quas à paruitate oris dicebant oscilla, vt longissimè possent prospicere, quia vineis conferre putabantur. His ita actis in conuiuium, & è conuiuiio domum discedebant: quæ omnia propè in superioribus carminibus Virgilij continentur. Cædebantur hirci plerumque in Bacchi sacrificiis, vt ait Euripides in Bacchis hoc modo, ἀγρῶν αἵμα τραγόκτονον: *perquirens sanguinem caesi hirci.* quamuis scribit Herodotus in Euterpe in quadam solennitate, quæ Dorpia dicebatur, Ægyptios singulos ante portas priuatarum domorum sues iugulare solitos in honorem Bacchi. ita verò scribit: τῶ δὲ Διονύσῳ τῆς ὀρθῆς τῆς δὸρπιῆς, χεῖρον πρὸ τῆς θυρίων σφάξας ἕκαστος, διδοῖ ἀποφέρειν τὸν χεῖρον αὐτῶ τῶ ἀπδομένῳ τῆς συρωτέων. τὴν δὲ ἄλλω ἀνάγει εἰς τὴν τῶ Διονύσῳ οἱ Αἰγύπτιοι, πλὴν χεῖρων, κατὰ ταῦτα χεῖρον πάντα ἔλλησι. ἀντὶ δὲ φαλλῶν ἄλλὰ σφι βῆσι ἐξδρημένα ὅσον τε πικρυαῖα ἀγάλματα νεβρόσασα, τὰ πρὸ φορέσει κατὰ κώμας τὰ γυναικῆς· νεβρον τὸ αἰδοῖον, & πολλῶν τέφρα λασον ἔον τῆ ἄλλω σώματος· προηγέεται δὲ αὐλὸς, αἱ δὲ ἐπνται αἰείδουσαι τὸν Διονύσου. *Dionysio die solennitatis Dorpia. suem ante fores singulis iugulantes reddunt subulco illi qui attulerat ipsam suem.* atque aliam solennitatem sine susibus in honorem Dionysii agunt Ægyptij eodem propè ritu, quo Græci. at pro phallis res alias illi excogitarunt, imagines scilicet cubiti magnitudinis, quas circumferunt mulieres per agros, cum virile membrum reliquo corpore non multo minus, nutet. *Præco-*

dit autem tibia, atq; illa Dionysum cantantes sequuntur.
 Cum verò multa impura facinora Orgiorum, sacrorumque
 Bacchanaliorum simulatione committerentur, Pentheus A-
 gaues & Echionis filius Rex Thebanorū eo tempore conatus
 est pro viribus tantum turpitudinis euertere: sed cum periculo-
 sum sit regibus inueteratam lasciuiam & auitam aliquam in-
 temperantiam vno die velle obliterare; cum nihil repentinum
 æquo animo natura patiatur, paulatimque delenda sint, quæ
 minimè conueniunt; proditum est in fabulis Bacchas in par-
 dales fuisse à Baccho mutatas, & Pentheum in taurum, qui
 fuit ab illis vnguibus discerptus, vt lusimus in nostro libro 4.
 Venationum:

*Denique Thebarum populos peruenit, & omnes
 Occurrunt matres Cadmeides. impius vnus
 Inuentus Pentheus: captus formidine patris
 Imperat hic sociis hunc arctisnectere Vinculis.
 Inuasere Deum multi, multi que sequentes
 Percutiunt saxis matres, rapiuntq; coronas
 Compositas hedera ramis, & cuncta profanant.
 Tum pater immanem se fecit Penthea taurum:
 Pardalis in speciem matres mutauit, & illas
 Vnguibus horrendis, & dentibus armat acutis.
 Discerpere fera taurum, regemq; profanum,
 Esse Dei quoniam sic illis visa voluntas.*

Alij dixerunt illum vexasse contumeliis Liberum patrem, &
 alia fecisse insolenter, atque vt fœminarum occulta sacra in-
 tueretur, arborem, qua erant transituræ, ascendisse: quod cum
 illæ cognouissent, eum discerpserunt. deinde ex oraculo arbo-
 ri inuentæ diuini honores habiti sunt, & duo signa Liberi pa-
 tris suspensa: vnum Lysium, alterum Baccheum vocarunt. mox
 ibi templum fuit cum iis signis extructum. At verò Euripides
 in Bacchis non in pardales mutatas Bacchas facit, sed Cadmi
 filias, sororesque Semeles, quæ Dionysum educauerant, Pen-
 theum discerpisse scribit, qui etiam commemorat quas cor-
 poris partes singulæ abstulerint. Alij dixerunt cæsum fuisse à
 matre & à sororibus, quia aper illis visus sit cum sacra sperne-
 ret. Fuerunt qui dixerint Lycurgum præterea cum sacra Libe-
 ri patris spreuisset, cæcum factum fuisse à Ioue, at non à Dio-
 nyso: quippe cum non minus Iupiter, quam quouis Deorum,

ad quem illa sacrificia pertinerent, esset vindex vel contemptæ vel etiam neglectæ religionis. atque de Lycurgi supplicio ita scripsit Homerus libro 3. Iliadis:

ἔδ' ἔ γὰρ ἔδ' ἔ Δρύαντος υἱὸς κρατερὸς Λυκόβουρος
 δὴνὼ λῶ, ὅς ῥα θεοῖσιν ἐπερανίοισιν ἔριζεν
 ὅς ποτε μαινομένοιο Διώνυσοιο τιθίνας
 σθεκατ' ἠγάθειον Νυσοῦσιον. αἱ δ' ἅμα πᾶσαι
 θύσθ' ἀλαχμαῖ κατέχθον ὑπ' ἀνδροφόνοιο Λυκέρου,
 θινόμενοι βεπλήγι· Διώνυσος δ' ἐφοβηθεῖς
 δύσθ' ἀλὸς κατὰ κύμα· θέτις δ' ὑποδέξατο κόλπω
 δ' ἰότα· κρατερὸς γὰρ ἔχε τρέμος ἀνδρὸς ὀμοκλή.
 τῷ μὲν ἔπειτ' ὀδύσαντο θεοὶ ῥέϊα ζῶντες
 καὶ μὴν τυφλὸν ἔθηκε κρόνος παῖς.

*Nec diuturnus & ipse Dryantis semine natus
 Inde Lycurgus erat, superos ut temere capis:
 Quis quondam, ut Bacchi altrices furor egit, inique
 Collibus exagitat Nyssæis undique. at illæ
 Euderunt omnes fugientes sacra, Lycurgus
 Ut voluit: Bacchus petiit mare, tum Thetis ipsum
 Accipit in gremium trepidantem, & multa timentem.
 Illum odere Dei felicia tempora vita
 Degentes: cacum fecit quem Iupiter ipse.*

Fuit autē Thraciæ Rex Lycurgus, ut ait Hor. in 2. lib. Carminū

*Fus & beata coniugis additum
 Stellis honorem, tectaque Penthei
 Disiecta non leni ruina,
 Thracis & exitium Lycurgi.*

Nam fertur Bacchus, ut hîc attigit Horatius, coronam, quam suæ vxor gestabat Ariadna, post Ariadnæ mortem ad sempiternam eius memoriam inter stellas collocasse. quare ita scripsit Aratus in astronomicis:

αἰτ' ἔ κακῆϊνος σέφανος, τὸν ἀγαυὸν ἔθικον
 σιμ' ἔμφοι Διώνυσος ἀποικυμένης ἀ' ριάδνης.
*Atque corona nitet, clarum inter sidera signum,
 Disuncta quam Bacchus ibi dedit esse Ariadna.*

Alij dcunt Lycurgum sibi crura amputasse, quia vites cæderet in contemptum Bacchi. Diagondas Thebanus demum in nullas neque domesticas calamitates, neque publicas incurrit, qui, ut testatur Cicero in secundo de Legibus, omnia nocturna

sacrificia, propter eorum turpitudines perpetua lege sustulit. Fuerunt autem res & miracula quæ contingebant in sacrificiis illorum Deorum, quæ homines ad illorum cultum religionemque impellebant. Nam scriptum reliquit Pausanias in Achaicis Liberi patris simulacrū, quod in diuisione prædæ Troianæ Eurypylo obtigit, quod in arca quadam includebatur, subito visum mentis inopes facere solitum omnes qui illud vidissent. Neque illud sanè parvæ fuit admirationis quod accidebat in Elide, ut ait Pausanias in posterioribus Eliacis: quòd tres lagenas vacuas per diem eius festum tres sacerdotes deponerent in templo præsentibus ciuibus & peregrinis, si qui adesse cuperent: mox foribus clausis & vel à sacerdotibus, vel ab aliis volentibus obsignatis suo cuiusque annulo, postero die cognitis signis ac reclusis foribus lagenas plenas vino suavissimo inueniebant. Dicitur Staphylus Bacchi fuisse filius, cuius proneptibus admiranda munera largitus fuit: nam cum Staphyli filiam Rhio compressisset Apollo, illudque Staphylus sensisset quòd esset grauida, illam in arcam inclusit, & in mare deiecit. arca in Eubœam postmodo delata in spelunca quadam Anium peperit, quem ita è mœrore nominauit. Hæc Apollo detulit in Delum, ut scripsit Semus Delius in rebus Deliacis. Hic Anius postea è Dorippe nymphea Spermo, OEno, & Elaidem suscepit, quibus Apollo concessit, ut quoties optarent vel vinum vel semina vel oleum caperent, pro suorum nominum significatione; quippe quòd hæc ipsa nomina hoc significarent. Fuerunt præterea eiusdem Bacchi filij, & Hymenaus, & Thyoneus: atque Bacchus ex Ariadna Ceranaum, Tauropolim, Euanthen, Latramym, Thoantem, OEnopionem suscepit: Carmonem ex Alexiræa, qui venans ab apro fuit interceptus: è Chthonophyle Phliantem, qui fuit cum reliquis Argonautis: Narcæum è Physcoa, qui primus honores Bacchi apud Elienses instituit. Herodotus in Euterpe Apollinem & Dianam ex Iside & Osiri, quem Liberum patrem esse diximus, natos esse scribit. Atque multa fuerunt Bacchi cognomina, ut Deorum cæterorum, quibus de causis dictum est. Nam Helereus Bacchus dictus est Acharnis, quia ibi primùm hedera lit inuenta: & Cantor, quia cum Musis versaretur: & Seruator, Melanægis, Lysius, Psilaneus, Leucanius, Lamptera. Dictus est Dionysus à Dia insula vna è Cycladibus, quæ & Naxos vocabatur, quæ

quæ illi post ductam Ariadnam consecrata fuit, & à Nysa ciuitate, in qua regnauit. Alij maluerunt dictum fuisse Dionysum, quia mentem excitet: nam Δία mentem appellant, νόσσω autem pungo significat, vt ait Ioannes Diaconus. Bacchus à furore dictus est; Bromius, à strepitu & clamore ebriosorum; Liber pater aut Lyæus, quod idem est, quia vinum liberiùs haustum à curis liberet, ac lætos faciat; Lenæus, à torcularibus; Nyssæus, quia stimulus sit ad furorem; Dithyrambus, quia è duobus portis exierit, vel (vt alij sentiunt) quia in antro duas portas habente fuerit educatus; Bimater, quod cum Semele mater in utero, Iupiter illigatum femori vsque ad iustum pariendi tempus gestauerit. Fabulati sunt antiqui Bacchum fuisse Iouis femori assutum, quia educatus sit in specu Neri montis, qui est apud Nysam clarissimam olim Indiæ ciuitatem, qui mōs Neros Ioui erat consecratus. Ignigena, quia natus sit è matris incendio; Bassareus, ab oppido Lydiæ Bassara, vbi præcipua religione colebatur, vel à Bassaride veste talari, qua in eius sacrificijs Bassarides Bacchæ utebantur; Brisæus, à Brisa Lesbi promontorio, in quo colebatur, vel à Brisa pressorū vinaceorum massa, vel à βριμέω, quod fremere ac vociferari significat; Iacchus, ab ιακχέω clamor; Eleleus, quia furoris & bellorum sit autor plerunque: nam utebantur hac voce ἐλελεῦ in hymnis & pæanibus, quibus homines incitabant ad bellum. Thyoneus à matre Semele, quæ dicta fuit etiam Θυώνη, quam grauidā furentem introduxit Æschylus; Euan, quod ea voce uterentur diuinitus afflati; Nyctelius, quia per noctem vociferationis esset autor; Euchius, quia largè fundat, vel in cyathos in conuiujs, vel è torcularibus per vindemiam. Atque hæc ea sunt ferè, quæ de Baccho ab antiquis scriptoribus sunt tradita.

¶ Cū Thebanus fuerit Bacchus, & Penthei, Actæonis, Learchiq̄ue infelicissimorum hominum affinis, vt ait Lucianus in Cōcilio Deorum, patet illum hominem mortalem & mortalium calamitatibus obnoxium fuisse. Quamuis Plutarchus in Pelopida & illum & Herculem ob virtutum præstantiam patiendi facultatem deposuisse scribit: ὡσαύτως οἱ τὸ ποιὸν τῆ γενέσθαι θεῶ σιωπικῆσιν. τὰ γὰρ πλεῖστα παραλείπω τῶν τεκμηρίων. ἔγὰρ ἐν τοῖς ἐκ μεταβολῆς ἀθανάτοις γενομένοις γεννητοῖς ὁ πατρῆος λόγος τὸν θεὸν τῆτον ἀπολείπει δάμοσιν, ὡσπερ Ἡρακλῆα καὶ Διόνυσον, ἐκ μεταβολῆς ἀρετῆ τὸ θνητὸν καὶ παιδιτὸν

ἀποβαλόντας· ἀλλὰ τῶν αἰδίων καὶ ἀγεννήτων εἶς ἐστίν, εἰ δὲ τοῖς
 ὑπὸ τῶν φρονιμωτάτων καὶ παλαιωτάτων λεγομένοις τεκμαί-
 ρεσθαι περὶ τῶν τιλικέτων. Eodē pacto & ortus rationē his con-
 venire inquirunt: πᾶς cōiecturas plurimas relinquēdas cen-
 sui. Non. n. ijs qui nati sunt, immortalibus factis ex aliqua
 mutatione, lex aut mos patrius Deū hunc cōiūgere patitur,
 sicuti Herculem & Dionysum, qui ob virtutum suarū præ-
 stantiam patiendi facultatem ac mortalitatem abiecerunt.
 Sed vnus est Apollo, quantum coniectura assequi possumus
 ex ijs, qui & sempiterni, & nunquam geniti ab antiquissi-
 mis & sapientissimis hominibus crediti sunt. Bacchus filius
 Semeles fuisse fingitur, quia vinum filius est vitis: nam Seme-
 le nuncupata est ἀπὸ τῆς σείειν τὰ μέλη, à concutiendis mem-
 bris scilicet, vel quòd arbor ipsa maximè cæterarum arborum
 membra, ramos scilicet, mollia & ventis facilè agitanda præ-
 beat: vel quòd vitis per vinum membra hominum inflectat
 ac regat. Iouis item filius dicebatur, quia innatus est vino ca-
 lor quidam, & ab ipsa natura insitus: neque potest nisi in locis
 calidis, aut in moderato calore saltem, vitis nasci. Fingitur id-
 eo Semeles combustæ natus è cineribus, quia cineris natura
 cum inclusum calorem intra se, ac nescio quid pingue habeat,
 quod plurimum proffit vitibus. Alij Iouis & Proserpinæ filium
 Bacchum esse dixerunt, quòd vitis, sicuti reliquorum omnium
 ferè, maximè principia terram, tanquā materiam, calorē, tan-
 quam artificem, esse arbitrentur. Iouis femori assutus fuisse di-
 citur, quia caloris maximè cupida sit vitis: neq; sine illo viuere
 potest, aut esse fructifera: quare per acriores hyemes vites com-
 plures moriuntur. Illum educasse Nymphæ dicuntur è matris
 cineribus excipientes, quoniam omnium arborum vitis est hu-
 midissima, cuius fructus si aquam modicè sortiatur, multo fit
 salubrior & crescit eodem tempore. Dicitur delatus in Ægy-
 ptum ob loci calorem, terræq; feracitatem, cuius loci similitu-
 dinem vitis requirit. Idem Deus pro bibentium ingenio alios
 facit audaciores, alios loquaces ac timidos tanquam fœminas:
 quare & mas & fœmina creditus est. Hūc Musarum comitem
 censuerunt, quia vini calor excitet ingenium. nam & disertos
 & audaces & fortes faciunt meracioris pocula, vt nos lusimus
 in nostris Venationibus, vbi scribitur:

Bacche ferox hominum domitor, domitorq; ferarum,

Nec

Nec solum Tanaim gentemq; binominis Istris,

Bistoniosq; sinus, eoa & litora terra. & quæ sequuntur.

Idē & nudus & semper iuuenis habitus fuit, quia patefaciat secreta. Comitabantur hunc Deum Cobali malefici & dolosi demones, inter quos Acratus principē locū obtinebat: quoniam multa sunt, quæ ebrietatē ac immoderatū bibendi vsum consequuntur: loquacitas scilicet, & temeritas, rerū domesticarum profusio, impudentia, inimicitia, multaq; huiusmodi incommoda cū clamore & strepitu, quæ malos demones, & Cobalos, & dolosos antiqui vocitarunt. Nam pleriq; mortales sua vitia Dijs ipsis attribuerūt, velut ebrius Æschylus ebrium Bacchum introduxit in scenam, vt scripsit Chamæleon, quod tamen quidam tribuerūt Epicharmo. sic amore capti adulterium Veneri attribuerunt atq; addixerunt, milites crudelitatem bellorum Marti, reges raptum regni vel paterni Ioui. Enimuero ex ipsa ebriosorū natura lynces, & tigres, & pardi, & pantheræ sectari, & eius currum trahere dicebantur: nam harum ferarum ingenium & immanitatem vinum immodicè bibentibus imprimit, furiososque efficit. Fingebatur hic Deus hinnulorum & caprarum pellibus indutus, quorum animalium alterum effœminatam ebriosorum naturam significat, alterum infensum est vitibus. Idcirco etiam à mulieribus sacerdotibus plerunque colebatur, quòd ebriosorum natura magis fœminis, quàm viris est similis. Illæ thyrsis & coronis ex hedera in sacrificijs vtebantur, & smilacis, & abietis, & quercus, quia illę arbores vites imitentur, ac nō infestæ naturæ sint vitibus. Quòd columnas suæ militiæ terminos in Oriente Bacchus posuerit, id verò videtur ad historiam pertinere. Sed tamen & ad vitis peregrinationem spectat, quæ prius in Ægypto nata sit, & postea in Orientis regiones delata. Cur verius sit aliquando in leonem, manifestum esse iudico. Cur laniatus fuit à Titanibus, ac sepultus deinde integer reuixit? hoc nihil aliud quàm plantationem significat: nam è singulis propaginibus cæsis, vel ramis vitium sub terra semisepultis integræ vites fertiles oriuntur. Dormiuit triennium apud Proserpinā Bacchus, quoniam ante id tempus cū vites non sint feraces, dicuntur dormire apud Proserpinam, cū maximè in radices crescant. Capite fingebatur taurino & cornutus, quia obest immoderatè bibentibus. vel dicitur cornutus, quia prior boues iunxit, vel quia

fit vis solis penetrans. Hunc cum tripudijs colere soliti sunt antiqui ad titubantium & ebriosorum imitationem. Alij Dionysum Solem esse arbitrati sunt, vt Cererem Lunam, sicuti testatur Virg. lib. 1. Georgicorum in his:

Vos ó clarissima mundi

*Lumina, labentem cælo qua ducitis annum,
Liber & alma Ceres.*

Et Orpheus in hymnis:

*πρῶτος δ' ἐς φάος ἦλθε, Διῶνυσος δ' ἐπεκλήθη,
ἕνεκα δινεῖπυ κατ' ἀπείρονα μακρὸν ὄλυμπον.*

*Primus it in lucem, ac Dionysus dicitur idem,
Immensum circa cælum quod voluitur altè.*

Verùm id apertius carmen eiusdem poetæ significauit, eundem esse scilicet Solem & Dionysum:

ἥλιος, ὃν Διόνυσον ἐπέκλησιν καλέεσι.

Sol clarus, Dionysum quem cognomine dicunt.

Et Eumolpus in Bacchicis carminibus:

ἄσροφα ἢ Διόνυσον ἐν ἀκτίνεσσι πυρῶπόν.

Flammiferos inter radios Dionysus Olympi.

Cui etiam nebridis pellem gestamen tribuerūt ob varietatem stellarum. Ad Solis igitur motus imitationem illum per tripudia coluerunt, significantes assiduè vapores è terra extrahi, sursumque attolli, ex quibus deorsum postea per imbres delatos omnia genera plantarum & animalium aluntur. Hæc eadem causa fuit cur Phallus in sacrificijs Dionysī, tanquam patris generationis, cum pompa portaretur. Hunc è Ioue & Semele combusta natum arbitrati sunt, quia astra ignea esse putarunt, & ex ignis natura à Deo fabricata. Alij Proserpinam matrem tribuerunt, quòd sub terra latere putetur, vt ex ea videatur oriri. Huic cætera, quæ Baccho tributa fuisse diximus, iniunxerunt, propter vim modò caloris nimij, modò frigoris, modò ob temperiem, cum per illū cuncta gignatur. Hunc sepultum integrum reuiuiscere fabulantur ob anniuersarias calor vicissitudines: quippe cum debilissimus aliquando existēs paulatim vires resumat, dum integer & validus fiat. Ægyptij tamen scriptores longè diuersa pleraque à Græcis literarum monumentis tradiderunt: nam Bacchum, quem Osirim vocarūt, nutritum fuisse inquiunt in Nysa vrbe felicis Arabiæ, qui cum esset Iouis filius, & à patre & à loco nomen sortitus

ritus est postmodo apud Græcos. atque Nysa est vrbs, de qua ita meminit poeta:

ἔσι δ' ἐτι Νύσης ἀβατον ὄρος, ἀνθέον ὕλη,

τηλῆ φοινίκης, χερδὸν ὠκεανοῖο ῥοάων.

Altus, inaccessus Nysa est mons, floridus: ille

Haud procul Oceano, Phœnicum terra remota est.

Dicitur vitem inuenisse apud Nysam, & excogitauisse cultum eius fructus, deinde ceteros homines docuit vino vti. His addiderunt quòd Osiris qui regnavit post Vulcanum in Ægypto, decreuit rebus Ægyptijs constitutis orbem terrarum peragrarè, ac de hominibus omnibus non modò præsentibus, sed etiam posteris benemereri, docereque sationem frumenti & hordei & cultum vitium, cùm sic fore arbitraretur vt cessarent à feritate, diuinusque honores ipse mereretur ab illis qui ad mitiorem diætam fuissent reuocati. illo consilio dicitur res Ægyptias instituisse, ac summam rerum tradidisse vxori, cui consultorem reliquit Mercurium: summum imperatorem regionis vniuersæ reliquit Herculem celebrem ob vires corporis, & affinitate coniunctum: Busirim Phœnicia, Antcum Æthiopia ac Libya præfecit. Secum adduxit multas copias, & fratrem qui vocatus est Apollo à Græcis, inuentorè lauri plantæ, cùm Osiris hederam etiam inuenisset, quæ illi sacra credita est, vt etiam Dionyso apud Græcos. Secuti sunt Osirim duo filij Anubis & Macedo, qui ad ostentandam fortitudinem insignia in armis vsurpabāt non ineptorum animalium ad audaciam. Nam Macedo in armorum insignibus gestabat priorè partem lupi: at Anubis pileum ad eandem formam. Secutus est & Pan, cuius magna erat apud Ægyptios existimatio, & Triptolemus & Maro, qui culturam agrorum & plantæ vitis ostentarent. Sic Osiris iter aggressus decreuit crines non tondere antequam in patriam redijset, ex quo mansit postea cōsuetudo vt peregrinantes capillos nutrent donec domum redijssent. His addūt se Satyros adiunxisse, cùm venisset in Arabiam, & choros musicorum, inter quos nouem virgines fuerunt canendi peritæ, quæ Musæ à Græcis sunt vocatæ. Cæterum Osiris primùm per Æthiopiam iter fecit, deinde per Arabiam apud mare Erythræum ad Indos vsq; & extremos fines continentis, vbi multas vrbes condidit, & Nysam in primis, vbi hederam plantauit, quòd esset indicium eius peregrinationis, columnasque

erexit vbiq̄ue ad profectiois terminorum memoriam. Mox peruenit in Hellespontum & in Europam ac Thraciam, & Lycurgum repugnantem ijs quæ faceret, interemit; vbi etiam reliquit senescentem Maronem, qui Maroneam ciuitatem condidit, ac de suo nomine appellauit. Alterum filium Macedonem reliquit regem illius regionis, quæ ab illo Macedonia postmodo fuit appellata. Triptoleum reliquit in Attico solo, qui omnes cultum agrorum ac vinearum doceret. denique ob beneficia diuini honores illi sunt habiti, atq; is in Deorum numerum est relatus. Ægyptijs visi sunt nugari illi Græci qui natum esse Bacchum Thebis dixerunt è Semele & Ioue, quod accidisse inquit, quia Orpheus in Ægyptum profectus cum mysteria perdidicisset, quòd esset amicus Cadmeis, à quibus honoratus fuerat, gratificans Thebanis ea dicitur de Dionyso confinxisse. vulgus autem partim ob inscitiam, partim etiam quia vellet Deum suum ciuem putari, quæ spectant ad eius ortum facilè complexum est, & ad alias nationes trãsmisit. Huic rei dicitur dedisse occasionẽ infans, qui natus est è filia Cadmi Semele ex occulto coitu, quem dixerunt è Ioue fuisse conceptum: qui cum forma & ingenio præstitisse postea visus esset, Orpheus peritus rerum omnium Osiridis, ritus & mores sacrorum apud Græcos instituit, à quo & mythologi seu fabularum scriptores & poetæ postmodo argumenta sumpserunt, immutabilemque opinionem ad posteros de illo constituerunt. aiunt non vinum solùm à Dionyso inuentum fuisse, sed etiam potum ex hordeo Zythum vocatum, qui parum differt odore à vino, quem docuit eas nationes, quarum regio non est vitium patiens. Primus omnium duxit triumphum; qui etiam cum mitra circa caput vsus fuisset, mansit postea consuetudo regibus, vt ad eius imitationẽ diademate vterentur. Cum verò per triennium peregrinatus esset, ad eius temporis memoriam Bœoti & Thraces & reliqui Græci Trieterica sacra instituerunt. Quidam tamen ex Ægyptijs longè diuersa ab his quæ hætenus dicta sunt, de ortu Dionysi tradiderunt: aiunt enim Ammonem regem partis Libyæ, qui Cœli filiam ac Saturni sororem duxerat, cum viseret regionem, ad montes Ceraunios reperisse virginẽ forma egregia Amaltheam nomine, cum qua congressus filium genuit, qui cum postea forma & robore esset insignis, Dionysus fuit vocatus. Amaltheam con-

stituit

stituit reginam propinqui loci, cuius loci figura cum esset cornu bouis similis, dictum est cornu Hesperidum. ob fertilitatem vero regionis, quae multiplices domesticorum fructuum arbores produceret, regio vocata est cornu Amaltheae. Ceterum Ammon veritus Rheae zelotypiam puerum in Nysam quandam urbem deferri curauit longe ab ijs locis distantem, quae erat in quadam insula à Tritone fluuio comprehensa, ad praecipitem locum vbi fuerunt angustiae quaedam, quas portas Nysaeas vocarunt. Erat ibi regio peramœna, mollibus pratis distincta, locusque irriguis multis aquislympidis scatentibus abundabat, omni fructiferarum arborum genere confitus, cum multae etiam optimae vites sponte nascerentur. afflabatur locus multis amœnissimis ac saluberrimis ventis, quare incolae longissima aetate fruebantur, cum regionis ingressus multis condensis altisque arboribus sepiretur, & vallibus latis profundis, ita vt sol non facile posset penetrare, ac vix lumen ipsius solis. ad omnes accessus fontes fuerunt dulcium aquarum, cum semper virentes & odoriferae arbores multae essent, & suaves flores, & variarum auium cantus. atque vt vno verbo concludam, nihil prorsus ad absolutam voluptatem habitantium ibi desiderari poterat. Illuc vbi Ammon accessisset, filium alendum dicitur dedisse Nysae vni filiarum Aristaei, cuius tutorem instituit ipsum Aristaeum virum prudentia, omni que genere disciplinarum praestantem. at Palladem praefecit deuitandis insidijs nouercae, quae paulo ante ad fluuium Tritonem è terra edita visa Tritonia fuit appellata. Enimuero cum Rheae postea virtutem & gloriam Dionysi priuigni vbique celebrari audiuisset, irata est Ammoni, Dionysumque omni arte procurauit capere; quod cum facere, nequiuisset, reliquit Ammonem, & ad fratres Titanes confugit, apud Saturnumque fratrem habitare decreuit. Persuasit etiam Saturno vt cum caeteris bellum aduersus Ammonem susciperet, quod factitatum est. Ammonem inquit annona penuria laborantem in Cretam necessario confugisse, duxisseque filiam vnus Curetum tunc imperantium Cretam nomine, atque insulam prius Ideam nominatam ab vxore Cretam vocasse. Saturnus occupatis à se locis Ammonis, cum nimis acerbè imperare visus esset, magnum odium subditorum in se concitauit, nec ita multo post cum magnis copijs comparatis aduersus Nysam & Dionysum militauit.

Dionysus audita fuga paterna & Titanum in se expeditione, multos milites è Nyssa collegit, & inter hos ducentos pedites robore, beneuolentia erga ipsum, & officijs præstantes. his accesserunt collectitiæ copię è Libya, & magna manus Amazonum, quæ etiam eo libentiùs aduentarunt, quòd intelligebant se Palladem rerum militarium studiosam sociam belli esse habituras. Sic mariù summus imperator Dionysus, fœminarum Pallas ductabat exercitum. Inito prælio multis vtrinq; cadentibus. Saturnus vulneratus est, ac victoria fuit penes Dionysum, cuius præclara virtus illo die præcipuè enituit. Titanes fuga se seruarunt in loca Ammonis, quos per deditionem postea captos libertati restituit, optionemq; dedit an secum vellent militare vel abire, qui omnes secum militarunt, ac Dionysum tanquam Deum salubrem coluerunt. Aiunt expeditionem aduersus Saturnum fuisse susceptam militantibus vnà nobilissimis Nyseis qui Sileni sunt vocati, cum primus qui regnavit Nyssæ, Silenus nominaretur. in itinere multa monstra domuit, desertasque regiones colonis repleuit. Saturnus Dionysi copijs auditis urbem succendit, abductaque secum Rhea & quibusdam amicis per obscuritatem noctis ex vrbe diffugit. Sed cum in custodias vbique distributas incidissent, venissentque in potestatem Dionysi, non modò nihil inhumanum passi sunt, sed etiam vltro inuitati vt pro paterna charitate in posterum cum ipso vnà viuerent, omnem debitã reuerentiam ob coniunctionem sanguinis consecuturi. Sed cum denuo Titanes clam arma parassent, ab eodem victi pugna ad vnum sunt trucidati. Hæc ab Ægyptijs & alia pleraque memoriæ prodita sunt de Dionyso. Quidam etiam dixerunt illum è Ioue ac Cerere natum esse, & discerptũ à terrigenis & coctum, sed à Cerere compactis membris rursus iuuenẽ reuixisse, quæ certè omnia spectant ad culturam vitis & vini expressionem. dicunt enim illud significare è terra & imbre capere incrementum, vinumq; expresso racemo producere. à Terrigenis iuuenem conuelli, est nimirũ ab agricolis transplantari, cum terra sit Ceres, quæ ramis denuo dat vitam. coctionem addiderunt, quia plurimi vinum coquunt, quo pacto magis seruatur, vt inquit Diodorus Siculus in historijs libro 3. Alij duplicem eius ortum tradiderunt, quia vel ante diluuium hæc planta floruerit, & cum per diluuium Deucalionis appareret extincta, mox repullularit.

alij tres fuisse Dionyfos aiunt variis temporibus, quibus fingunt
 lis proprias res gestas tribuerunt: alij vnum, qui omnia fecerit
 praedicta, & vinum & ficus inuenerit, quem barbatus esse di-
 xerunt: atque illi primùm fuisse Indum vitis & ficus autorem,
 secundum Iouis & Proserpinæ vel Cereris, qui prior boues a-
 ratro subiecerit, cum prius manibus homines terram colerēt,
 quare etiam cornua tribuerunt eius statuis. Sic autem de eius
 ortu breuiter Homerus ait hymnicus:

οἱ μὲν γὰρ Δρακάνω σ', οἱ δ' ἰκάρω ἠνεμόεσσι
 φασ', οἱ δ' οἱ Νάξω Δῖον γένος εἰραφιῶτα·
 οἱ δέ σ' ἐπ' Ἀλφειῶ ποταμῶ βαθυδινήοντι·
 ἄλλοι δ' οἱ Θήβαισιν ἄναξ σὲ λέγουσι γενέσθαι·
 ἔδου δόμοιοι. σὲ δ' ἔτικτε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε,
 πολλὸν ἀπ' ἀνθρώπων, κρύπτων Λυκώλενον Ἡῖρω.
 ἔστι δέ τι Νύσης ἄβατον ὄρος, ἀνθέον ὕλη,
 τῆλ' ἔφινίμης, χεδὸν Αἰγύπτιοι ῥοάων.

Hi Naxum, hi Dracaniumque ferunt, illi Icaron esse

Ventosam patriam tibi magno vitisfatori:

Illi tenatum esse Alphei ad fluminis undam,

Ast alij Thebis falso dixerunt, sed ipse

Protulit in lucem te hominum sator atque Deorum,

Iunonemque latens, mortalesque, occuluit te.

Altus, inaccessus Nysa mons est, tibi sylua

Non procul Aegypto est, procul à Phœnicibus agris.

At de Dionyso tot dicta sint, nunc de Cerere dicamus.

De Cerere. CAP. XIII.

CEREREM Saturni & Opis filiam, sororemque Plutonis,
 & Iouis & Iunonis fuisse memoriae prodidit ita Hesio-
 dus in Theogonia:

ῥ' εἴη δ' αὐ δαμθεῖσα κρόνω τέκε φαίδιμα τέκνα,
 εἴσιλω, δήμητρα, καὶ Ἡῖρω χρυσοπέδιλον,
 ἰφθιμόν τ' αἰδῶ, ὅς ὑπὸ χθονὶ δώματα ναίει.

Hinc Rheaprogeniuit Saturno pignora clara,

Iunonem, & Vestam, Cererem qui que imperat Umbriis

Plutonem fortem, sub terris cui domus alta est.

Hæc Dea cum pulcherrima esset, Iupiter, qui nullum stuprum,

nullamque turpitudinem vel domesticam deuitauit, captus fuit

sororis desiderio, eamque compressit, ex quo nata est Proserpi-

na, vt testatur in his idem:

αὐτὰρ ὁ Διμήτρος πολυφόρβης ἐς λέχος ἦλθον,
ἢ τέκε περσεφόνῳ λυκώλειον, ἠὲ Αἰδωνίδης
ἦρπασον ἢ παρὰ μητρὸς.

*Diuitis ille thorum Cereris conscendit, & inde
Edita formosa est Proserpina: quam sibi Pluto
Surrupuit de matre.*

Cum Neptunus etiam alter è fratribus eadem Cererem compressisset, filiam suscepit, quam nefas erat apud Græcos nominare: quam tamen & ipsam & Cererem Heras nominantes quidam appellarunt, ut scriptum reliquit Pausanias in Arcadicis. Fuerunt tamen, qui non Heram, sed equum è Cerere natum esse ex eo partu dixerint: quare fabulati sunt, quòd Ceres ob equum à se genitum, partim ob iram in Neptunum, partim ob pudorem, nigras vestes sumpsit eo tempore, atque lucem Deorumque conspectum fugiens se in specum obscurissimum abdidit. Deinde cum omnes terræ fructus corrumpere, pestisque passim homines & animalia omnia conficeret, Diis omnibus Cereris latebras ignorantibus, Pan, cum per Arcadiam venando vagaretur, illam vidit, ac Ioui indicavit, quo à Parcis missis, iram deponere precantibus, placata est. Fuerunt tamen, qui non hac de causa id contigisse inquam, sed cum ea percepisset, quæ de raptu Proserpinæ contigerunt. Hæc tamen non contenta fuit à duobus fratribus pollutam fuisse suam pudicitiam, sed semper, ut pleræque mulieres, noua & maiora appetens, Iasionem Iouis & Electræ filium adamauit, ut testatur Homerus libro quinto Odysseæ:

ὣς δ' ὀπὸτ' Ἰασίωνι εὐπλόκαμος Δημήτηρ
ᾧ θυμῷ εἴξασα μίγῃ φιλότῃ καὶ θύνη,
ναῶν ἐνὶ τριπόλῳ· ἔδ' ἔδ' ἠὲ ἦορ ἄπυτος
Ζεὺς, ὃς μιν κατέπεφνε βαλὼν ἀργῆτι κεραυνῷ.

Sic olim dilexit tibi Ceres Iasionem,

Ipsa sequens animum in lecto est coniuncta, noualis

In terra, ter passa fuit quæ vulnus aratri.

Non tamen ille Iouem latuit; sed fulminis igne

Flagrantis cecidit cinerem conuersus in atram.

Cum enim Iupiter filium haberet riualet, illum ferre non potuit. Ex Iasione igitur & Cerere natus est Plutus, ut ait enarrator Theocriti: quem cæcum immeritò finxerunt antiqui, cum paupertati magis illud conueniret: quoniam vel sapientissimi

tissimi

tiſſimi homines ſi ſint inopes, apparent omnibus propè inſulſi, ſine conſilio, ſine iudicio, ſine prudentia, ſine mentis acuminē: cūm horum omnium opinionem diuitiæ ſecum afferant. Nihil enim non ſapientiffimum iudicatur, & aureum, quod proficiſcatur ab opulento ore. Ipſum tamen Iaſionem nonnulli non Iouis & Electrę filium fuiſſe ſenſerunt, vt putauit Iſacius, ſed Minois & Phronię: cum quo in prato dormiente congreſſa ſit Ceres, ac Plutum genuerit. Habitauit Ceres Corcyrę aliquando, quę ita vocata fuit à Corcyra filia Aſopi ibi ſepulta, vt ſcripſit Apollonides in Europę nauigatione, cūm illam inſulam Drepanum antea nominarent, vt ſcripſit Apollonius libro quarto Argonauticorum:

ἀμφιλαφῆς πύρα κεραυνία ἐν ἀλί νῆσος·

ἢ ὑπὸ δὴ κείῳ δρέπανον φάτις (ἴλατε μῦσαι,

ἐκ ἐθέλων ἐπέω πρότερον ἔπος) ὦ ἀπὸ πατρὸς

μῆδεα νηλεῶς ἔταμε κρόνος· οἱ δὲ εἰ δῆος

κλείουσι χροονίης καλαμητόμον ἐμμεῖναι ἄρπυιαι

διὼ γὰρ κείνῃ ἐνὶ δήποτε νέεσασθαι γαίῃ.

Insula præpinguis, ſtatio gratiſſima nauitīs,

Fluctibus alluitur, ſub qua (mibi parcite Muſæ

Non dico hæc arcana libens) falx conditur illa

Qua ſecuit patrem Saturnus. ſunt quoque falcem

Qui dicant Cereris, qua ſuenit cadere meſſes.

Namque Ceres quondam terris habitauit in illis.

Fuerunt enim qui non à Saturni falce, ſed ab illa quam Ceres à Vulcano expetiuit, vt Titanes merere doceret, vocatum Drepanum putarint: vel qua ipſa meteret, vt ait Iſacius. Fuit autem Sicilia ciuitas Drepanum non procul ab Eryce monte: atque tota Sicilia fuit Cereri conſecrata, ſicuti ſcripſit actione ſexta in C. Verrem Cicero in his: Vetus eſt hæc opinio, Iudices, quę conſtat ex antiquiſſimis Græcorum literis, atque monimentis, inſulam Siciliam totam eſſe Cereri & Liberę conſecratam. Huius filia idcirco in Sicilia rapta fuit à Plutone, & ad inferos delata, vt diximus, quę proſus recuperari non potuit, quoniam apud inferos mali Punici grana guſtaſſet. Celebrabantur Theſmophoria in honorem Cereris, quę à Triptolemo primūm pro accepto ſerendi munere ac frugibus in Eleuſio oppido fuerunt inſtituta. Nam fama eſt Cererem cūm per orbem terrarum filiam quęrens vagaretur perueniſſe

ad oppidum, & ad oppidi eiusdem principem nomine Eleusium, cuius vxor Hyona, vt ait Lactantius, Triptoleimum pepererat: cui nutricem querenti Ceres vltro se obtulit, puerumq; diuino lacte nutritum noctu clam sub igne occultabat. Is cum egregie nutriretur per noctem, pater obseruans quo pacto id fieret, re visa exclamauit: quare irata Ceres Eleusium exanimauit, ac Triptolemo currum a traconibus tractum dedit, vt vniuersos mortales sationem frugum doceret: sicuti testatur Callimachus in hymno in Cererem. Alij fabulantur Celeum a Cerere per quoddam tempus educatum fuisse tanquam filium: quem cum Dea vellet facere immortalem, assidue sub igne tegere solebat. verum cum id diutius fecisset, a quodam conspecta id facere destitit: neque immortalem reddere curauit, sed illum frumenti sationem docuit, vt ait Nicandri enarrator. Alij Triptolemi patrem Celeum fuisse memorarunt, dixeruntque & patrem & filium sationem edoctos a Cerere fuisse. Alij Triptoleimum Oceani & Terrae aiunt fuisse filium, vt testatus est Musaeus, quem tamen Orpheus cum Eubuleo fratre Dysaulis filium fuisse credidit. Alij Cercyonem & Triptoleimum fratres fuisse memoriae prodiderunt. Alij dicunt Eumelum accepisse frugum sationem a Triptolemo ac Patras detulisse vna cum ratione condendarum urbium, qui primum Aream ab ipsa aratione Patras urbem nuncupauit. His addiderunt quidam Antheam Eumeli filium ausum fuisse dracones curru Triptolemi volucres adiungere, qui ab iis excussus diem suum obiit, vt ait Pausanias & Euanthes in historiis fabulosis. Fuit autem mos Thesmophoriis ne vinum adhiberetur, matronaeque initiarentur apud Athenienses, quae perpetuam & incorruptam pudicitiam seruare decreuissent, quae coronis viticis ornabantur: atque horum sacrorum ritum & consuetudinem Thesmophoriorum ita descripsit enarrator Theocriti de sententia Thelyti Methymnaei ex Bacchicis carminibus: νόμος γὰρ ἴω Ἀθλιναίους κατ' ἔτος τελεῖν τὰ θεσμοφόρια ταῦτα. παρθένοι γυναῖκες, καὶ τὸν βίον σεμναί, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς τελετῆς, ταῖς νομίμας βίβλους καὶ ἱεράς ὑπὲρ τῶν κορυφῶν αὐτῶν ἀνετίθειν, καὶ ὡς αὐεὶ λιτανύσσει, ἐπήρχοντο εἰς Ἐλδυσίνα. *Lex enim fuit Atheniensibus vt hac Thesmophoria quotannis celebrarent virgines mulieres, & vita honesta: quae per solennitatis diem legitimos sacrosq; libros super vertice gestantes,*

stantes, tanquam supplicantes Eleusinem contenderent.
 Hæc sacrificia cum prius Eleusini celebrarent, primus Eumolpus Deiores & Triptolemi filius ad Athenienses detulit: vel, ut alij sunt arbitrati, inter quos Acesodorus, quintus ab illo Eumolpus, ut patet ex his Acesodori verbis: *κατοικίσα δὲ πῶ εἰς ἄλυσίνα ἰσορῶσι, πρῶτον μὲν τὰς αὐτόχθονας, εἶτα Θραίκας τὰς μετ' Εὐμόλπου παραγενομένους πρὸς βοήθειαν, εἰς τὸν κατ' Ἐρεχθίδος πόλεμον, τινὲς δὲ φασὶ καὶ τὸν Εὐμόλπον θύρειν πῶ μύησιν πῶ σιωπλεμένῳ κατ' ἐνιαυτὸν ὃν ἔλθουσινι Δῆμητρι καὶ Κόρη. Cōdidisse Eleusinem civitatē memorant, primū quidē indigenas, postea Thracas eos qui cum Eumolpo suppetias ferentes accesserunt ad id bellum, quod adversus Erechtheū exarsit. Alij verò dicunt Eumolpum ritum illum sacrificiorum inuenisse, quæ quotannis apud Eleusinos agebantur in honorem Cereris & Proserpine. Quòd verò illa fuerit consuetudo ut idcirco Eumolpide sacris Cereris initiarentur, essentq; eorum sacrificiorum sacerdotes, ita testatur Sophocles in OEdipode in Colono:*

ῶν καὶ χουσαῖα quorum & aurea
κλήϊς ἐπὶ γλώσσει βέβακτο clavis in lingua constitit,
πρὸς πόλων Εὐμόλπιδᾶν. sacerdotum Eumolpidarū.

Herodotus tamen in Euterpe non à Triptolemo, aut ab aliquo Græcorum initium habuisse scribit Thesmophoria, sed ex Ægypto ad Pelasgas mulieres primū à Danaï filiabus fuisse delata: *καὶ τῆς Δῆμητρος τελετῆς περί, πῶ οἱ ἕλληες θεσμοφόρια καλέουσι καὶ ταύτης μοι περί θυσομα κείδω, πλὴν ὅσον αὐτῆς ὁσίη ἐστὶ λέγειν. αἱ δαναῶ θυγατέρες ἦσαν αἱ πῶ τελετῶ ταύτῳ ἐξ Αἰγύπτου ἐξανάγασαι, καὶ διδάξασαι τὰς πελασγιώτιδας γυναικας. Atque de Cereris solennitate, quam Græci Thesmophoria nominant, mihi faustum, felixq; sit omen, ut quantum fas est per religionem proferam. Fuerunt autem Danaï filia, quæ hanc solennitatem ex Ægypto transfulerunt, mulieresq; Pelasgas docuerunt. Utebantur in Sicilia in sacrificiis Cereris non floreis quidem coronis, neque in aliis eius sacrificiis, quia ob memoriam raptæ filia colligentis flores, illi fuerunt vetiti. at myrteis coronis, & è smilace, vel narcisso, vel croco utebantur, ut ait enarrator Sophoclis. Cum igitur Ceres Proserpinam quærens vniuersum terrarum orbem perlustrasset, facibus ex Ætna Sicilia monte accensis, ad*

illius imitationem Siculae mulieres vel viri per noctem cum accensis facibus vociferantes, Proserpinamque vocantes discurrebant, quare Tēdiferos antistites appellauit Strabo lib. 10. Cum igitur fuisset à Metanira & Hippothoonte Neptuni & Alopes filio in hospitium perbenigne accepta, Triptolemum sationem dicitur docuisse, quem alij Eleusij, alij Celei, alij Oceani, alij Dysaulis filium fuisse tradiderunt, vt testatur Pausanias in Atticis. Crediderunt nonnulli Triptolemum & Eubuleum fratres sationem à Cerere didicisse, quia illi primùm filiae raptum matri indicassent. Fabulantur præterea quòd cum hospitio accepta fuisset à Metanira Ceres, illique Metanira sacra faceret, eius filius Abas inuidit illius Deæ sacrificiis, grauiusque tulit quòd mater sua illam accepisset, & sacra deridens nescio quid parum decorum in ipsam Deam susurravit. tunc verò Dea irata mistionem quandam, quam habebat in cratere, in illum infundens in stellionem dicitur Abantem conuertisse: quod ita testatur Nicander in Theriacis:

ἐνθα καὶ ἐτίθειν περ ἀπεχθέα βρύγματ' ἕασιν
 ἀσκαλάβη· τὸν μὲν τ' ἐρέει φάτις, ἕνεκ' Ἀρχαίη
 Δημήτηρ ἔβλαψεν, ὃθ' ἄψα σίνατο παιδὸς
 καλλίχρον πῶδι φρεῖαρ, ὅτ' ἐν κελεοῖο θεράπνου
 ἀρχαίη μετάνειρα θελὼ δέιδεκτο πῶδι φρων.

Inuisi hic adsunt stridores, stellio vilis

Quos edist. fertur talem sumpsisse figuram

A Cerere irata deriso numine Diua

Infelix puer ad puteum, Metanira labore

Hospitio vt fessam cepit, dum pignora querit.

Omnino verò boues iungere, & arare Ceres docuit mortales, vt testatur Orpheus in hymno in Cererem Eleus:

ἡ πρώτη ζύξασα βοῶν ἀροτῆρα τένοντα,

καὶ βίον ἰμερόντα βροτοῖς πολύολβον ἀνεῖσα.

Colla bouum quæ prima graui subiecit aratro,

Felicemq; dedit victum mortalibus agris.

Fama est præterea quòd cum fuisset apud Phytalem aliquando in hospitio, illi gratiam referens ficum plantam largita est, vt ait Pausanias in Atticis, & vt testantur illa carmina quæ Phytali sepulchro inscripta fuerant, quorum est sententia:

Hic Cererem Phytalus tectis exceperat heros,

Cui primum sacri largita est semina pomi,

Quam

Quam ficum mortale genus vocat.

Neque verò ficum solùm aut frugum sationem Cereri tribuunt, sed inuentionem omnium leguminum, præterquam fabæ: quippe cùm de omnibus, à quibus comiter & liberaliter accepta fuit, dum Proserpinam quæreret, benemereri studeret, vt scripsit Pausanias in Arcadicis. neq; solùm serendi rationem mortalibus tradidit Ceres, cùm inutilis fore videretur illa scientia, nisi quo pacto frumentum caderetur, & excuteretur, & paleis secerneretur, & frangeretur, didicissent ad panem conficiendum. quod illa igitur cedere & triturare docuerit, ita testatur Callimachus in hymno in Cererem:

κάλιον ὡς καλάμῳ τὲ καὶ ἱερὰ δράγματα πρῶτον
ἀσπαχύων ἀπέκοψε, καὶ ἐν βόας ἦκε πατήσασθαι,
ἀνίκα τριπτόλεμος ἀγαθὰν ἐδιδάσκατο τέχνην.

*Pulchrius ut calamos primùm, sacrosq; manipulos
Stravit aristarum, calcare bouesq; coegit.*

Tunc, ubi Triptolemus perpulchras combibit artes.

Quamuis nō procul à monte Taygeto Laconum in vico quodam Alesia vocato molam primùm inuentam fuisse, & Myletum Lelegis filium molere fruges docuisse nonnulli tradiderunt. satæ fuerunt & creuerunt primæ fruges apud Cephisum amnem, qui per agrum Eleusinum multo concitatore cursu, quàm in aliis locis deferebatur, in cāpis, quos Rarios vocarunt, vt testatur Pausanias in Atticis. atq; ibidem locus ostēdebatur, vbi Pluto Proserpinam rapuit, & vbi Eleusiniorū fœminæ primum chorum in honorem Cereris instituerunt non procul ab Agelasto petra vocata, super qua sedit Ceres audito casu Proserpinæ, cui petræ propinquus fuit locus vocatus Callichorus. Atqui raptum & labores Cereris ita paucis complexus est Cæcilius poeta tragicus, quos pertulit quærenda filia:

λέγασσι, δήμητρος ποτ' ἀρρήτον κόρην
πλέτων ἀκρυφίοις ἀρπάσσει βελύμασι,
διῶαί τε γαίης εἰς μελαμφανεῖς μυχέες·
πόθῳ δὲ μητέρ' ἠφανισμένης κόρης
μαστῆρ' ἐπελθεῖν πᾶσαν ἐν κύκλῳ χθόνα·
καὶ πῶ μὲν Αἰτναίοισι Σικελίας πάροις
πυρὸς γέμυσσαν ῥθύμασι δυσεμβόλοις
πᾶσαν σενάξαι· πένθεισι δὲ παρθένῳ
σίτων ἄμοιρον, διοτρεφεῖς φθίνεν γένος.

ῥῆθον θεὰς τιμῶσιν ἐς τὰ νῦν ἔτι.

Fama est Cereris quondam puellam, quam nefas

Est nominare, Ditis è sententia

Raptam fuisse, nigra terra que atria

Intrasse: regiam obsitam caligine.

Mater puella at acta desiderio

Erravit omnes queritans terra locos:

Scatentis ignis AETNA & inde rupibus

Matris fuisse cognitos pro Virgine

Luctus: ciborum hac abstinens fuit diu.

Quare Deas gentes colunt has nunc quoque.

Fuerunt tamen qui non solam Cererem autorem fuisse dixerint & inuentricem sationis, sed Osirim & Isidem etiam eius uxorem, Bacchum scilicet inuentionis socium addiderunt. nam hi cum magno exercitu & cum magno tibiarum fistularumque concentu orbem peragrassent, & agriculturam mortales docuissent, memorantur. Alij frumentum sua sponte natum fuisse in Sicilia dicunt, quod cum à nemine colligeretur, in terram rursus recidebat: quod cum Cecrops Athenarum Rex è quodam percepisset, misit qui colligerent, & ad se asportarent. id cum Triptolemus prior cepisset, terramque arasset, & id se uisset, ut quidam putarunt, ibi, ubi nouæ fuerunt Patræ, ut arbitrati sunt alij in agro Eleusino, messemque succidisset, commentarios postea de cultu agrorum scripsit, qui ad omnes mortales peruagati sunt; è qua re fabula fuit conficta, quod Triptolemus orbem terrarum agrorum cultum omnibus mortalibus ostendens peragrauit. Gnosij autem, qui populi fuerunt Cretæ, ut ait Polyistor, contendebant cum Atticis hominibus frugum inuentionem primam apud se fuisse, at non in agro Atheniensi: quippe cum multa alia Cretenses priores inuenerint. nam & acies instruere, & nauibus longis uti, & sagittis eminus pugnare primi inuenerunt Cretes, & musicos modullos ab Idæis Dactylis primi obseruarunt è strepitu actinnitu aris, & literas à se inuentas in Latium intulerunt: quod tamen non est sine multorum contentione creditum, cum multi plerumque rei eiusdem dicantur fuisse inuentores, sicut de igne superius dicebamus, cuius inuentionem alij Baccho, alij Prometheo, alij Vulcano, alij fulmini, alij Pyradæ Cilicis filio tribuerunt, quem aiunt primum è Silice ignem excudisse. Quod autem

autem Bacchus vnà cum Cerere orbem eadem de causa perlu-
strauerit, videtur illud esse argumento quòd communia sacri-
ficia apud Eleusinos Baccho & Cereri agebantur, vt testatur
Sophoclis enarrator. Fuerunt Cereri non solùm delubra, sed
nemora etiam consecrata: quare fabulati sunt antiqui, quòd
cùm eius nemus Erisichthon quidam Thessalus abscidisset, illi
Ceres perpetuam famem immisit, fecitque ne vnquam posset
cibo saturari: quippe cùm vel per diem assiduè præsentibus ci-
bis vesceretur, vel etiam per noctem in somniis sibi videretur
præsentibus suauissimis vesci. Hic filiam habebat Mestram no-
mine veneficiorum peritissimam, quam in varias animalium
rerumque cæterarum formas mutatam frequenter vendebat,
quæ paulo post aufugiens rursus ad patrem priore forma re-
cepta redibat; ita pro suis viribus paternæ fami opem ferebat.
Fiebant etiam priuata huic Deæ sacrificia, cui post messem pri-
mitias frugum pro frumenti prouentu offerebant, & conui-
uia celebrabantur inter coniunctos, vt testatur Theocritus his
carminibus in Cerealibus;

ἀνέρες εὐπέπλω δαμάτερι δαῖτα τελεῦντι
ὄλβω ἀπαρχόμενοι. μάλα γὰρ σφισι πίονι μέτρῳ
ἃ δαίμων εὐκρίθον ἀνεπλήρωσεν ἄλωάν.

*Namque viri Cereri celebrant conuiuia læta,
Primitiasque ferunt, quoniam plena areæ frugum
Frugiferae messes siccauit munere Diua.*

Agebantur & Ambarualia à singulis agricolis, quæ lustratio-
nes, purgationesque aruorum esse putabantur, & plurimum
ad fertilitatem conferre. per ea vnusquisque paterfamilias ho-
stiam deligebat in Cereris sacrificia, quã quærnea corona circa
cellum posita ornabat, eamque ter circa sata ducebat, quam
vniuersa familia quærneis ramis coronati, Cererisque laudes
cænentes cum tripudijs comitabantur: idque fiebat ineunte ve-
re. Deinde post has lustrationes mulsum & lac offerebatur, cū
aloquin vinum solum interesse Cereris sacrificijs iure sacri-
ficiorum minimè posset. Hunc sacrificiorum ritum vniuersum
propè monstrauit Virg. lib. 1. Georgicorum in his:

*Cuncta tibi Cererem pubes agrestis adoret:
Cui tu lacte fauos, & misti dilue Baccho,
Terque nouas circum felix eat hostia fruges,
Cunis quam chorus, & socij constantur ouantes,*

*Et Cererem clamore vocent in tecta: neque ante
Falcem maturis quisquam supponat aristas,
Quam Cereri torta redimitus tempora quercu
Det motus incompósitos, & carmina dicat.*

Colebatur Ceres apud Arcades Heræ nomine, cui sacra fiebāt eo ritu, ut non, sicuti in cæteris, victimæ iugularentur, sed quod membrū quisq; prius apprehēderat, id præcidebat, ac Deæ offerebat, ut ait Pausanias. Hanc eandē Deam legū inuentricem fuisse scripsit Cicero actione septima in C. Verrem his verbis: A quibus initia vitæ atq; victus, legum, morum, mansuetudinis, humanitatis exempla hominibus & ciuitatibus data ac dispersita esse dicuntur. loquitur enim de Cerere & Proserpina. Sic & Lucretius in lib. 6. ab Atheniensibus initia frugum & legum in vniuersos homines manasse scribit:

*Prima frugiferos fætus mortalibus agris
Dididerunt quondam præclaro nomine Athene,
Et recreauerunt vitam, legesque rogarunt.*

Significat & ipsum Thesmophoriorum nomen præterea legum autorem Cererem extitisse, cum θεμῖς lex sit, φέρω ferre significet: quasi enim legifera sacra dicantur. Nam cum frumenti semina inuenta fuissent, homines, qui prius nullis legibus parebant, glandibusq; communi cibo vescebantur, atque omnia habebant communia; leges rogarunt, quibus sua pars terræ cuique fuit assignata: deinde leges latæ sunt de regundis finibus, de testamentis, & de emptionibus, quæ primūm latæ sunt à Cerere, quia illa fuit legum ferēdarum causa. Sic autem de illa scripsit Ouid. lib. 5. Metamorph.

*Prima Ceres vncoglebam dimouit aratro;
Prima dedit fruges, alimenta que mitia terris;
Prima dedit leges. Cereris sunt omnia munus.*

Hanc Deam in curru vehi solitam ab anguibus tracto dixerūt poetæ, ut ait Orpheus in eo carmine:

ἄρμα δρακοντέοισιν ὑποζεύξατα χαλινοῖς.

Dum Dea frenatos adiunxit curribus angues.

Quem Triptolemo dicitur dedisse, ut frumenti semen in varias regiones asportaret, ut ait Ouid. lib. quinto:

geminos Dea fertilis angues

Curribus admouit, frenisque coercuit iras.

Huic Deæ sus, quia excauatis scrobibus fruges conuulisset, meritas

meritas luit pœnas. nã Triptolemus eo cognito facinore gratã rem se facturũ Cereri putavit, si animal eius inuentis infensum immolaret: quare suam ipsam ad arã Cereris extraxit, frugesque in caput consperfit, vt apparet qua de causa, & mox illam Cereri mactavit, vt ait Ouidius libro secundo Fastorum:

Prima Ceres aui legausa est sanguine porca,

Vltasuas merito cade nocentis opes.

Mactabatur & aries Cereri Virenti cognomine in templo nõ procul ab arce Atheniensium, sicuti testatur Eupolis in his:

ἀλλ' εὐθὺ πόλειως εἶμι. θῦσαι γάρ με δέει

κρίον χλόη δῆμιττι.

Sed rectã ad urbem eo, mihi quod est opus

Mactare arietem illic Virenti Cereri.

Sacrificabant Cereri olitores præcipuè hoc nomine die sexto mensis Aprilis, quia per illa sacra feracitatem hortorum impetrare se putabant. Huic Deæ coronas spiceas offerebant, quæ pro foribus templorum appendebantur, vt ait Tibullus in his:

Flava Ceres tibi sit nostro de rure corona

spicea, quæ templi pendeat ante fores.

Erant etiam papauera Cereri sacra, vt quidam crediderunt, ob feracitatem seminum; vt malunt alij, quia inter fata plerunq; nascerentur, & eundẽ cultum ament: alij, inter quos fuit Dercylus, quia somnum non posset percipere ob filiaẽ molestiam; in quem fuit papauerum beneficio adiuta. quam plantam Lucinaẽ etiam quidam attribuerunt. Multa fuerunt huius Deæ cognomina ob rerum variarum euentus, vel ob loca, in quibus colebatur. Fuit Euchloa bene virens; Erinnyes, quia preces exaudiat, vel quia habitat in terris; Ercynna, Panachæa, Mycalesina, Lepreata, Acesidora, Legifera, Ouifera, Pelasgis, Prosymna, Thermesia, Præses, Terrestris, Sacrosancta. atque hæc ea sunt quæ de Cerere frugũ autore Dea memoriaẽ prodita sunt ab antiquis. Hanc vocarunt Græci Δηώ, quia in omnes homines fuerit distributa, cum nihil aliud sit Ceres, quàm frumentum, vt est in eo carmine:

Νύμφαι ὕδωρ, πῦρ ἠ΄ φαισος, σῖτος Δημήτιρ.

Nympha aqua sunt, frumenta Ceres, Vulcanus at ignis.

Cicero tamen in primo de natura Deorum Cererem terrã esse scribit hoc pacto; idemque disputat, æthera esse eum quem

homines Iouem appellarent: qui que aer per maria manaret, cum esse Neptunum: terram, eam quæ Ceres diceretur. Atque in secundum, etymologiam Platonis transtulit è Cratylo, qui *μητέρα* quasi *γῆν μητέρα* vocatam fuisse tradit, terram matrem scilicet.

¶ At quæ nunc sub his occultata fuerint, denudemus. Ægyptij scriptores memoriæ prodiderunt, Isidem siue Cererem homines reuocasse à mutuo esu carniū inuento tritico & hordeo, quæ nascebantur inter alias herbas in Ægypto. Complexi itaque inuentionem ob suauitatem à mutuis esibus abstinuerunt, quare in sacra Isidis pompa vasa quædam ferebantur frumento & hordeo plena. Leges etiam tulit Isis, quibus ab illegitimis cædibus deterrebantur, vnde dicta est legifera, quòd prima leges inuenerit. Osiris ac Isis dicuntur præmia & honores illis proposuisse, qui aliquid vtile humanæ vitæ excogitassent: sic inuentam esse artem æris & auri fundendi in Thebaide & faciendorum armorum autumant, quibus feras obtruncarent, terramque colentes proscinderent. Ceres Saturni & Opis filia fuisse credebatur, cum Saturnus sit tempus, ac Opis terra: quippe quòd crederetur ab his esse Ceres virtus factorum omnium, quam idcirco eorum parentum filiam finxerunt. nam vis illa, & vigor, qui est in rebus naturalibus, loco & tempore indiget. Alij qui Cererem fruges esse putarunt, ex Opi & Saturno natam arbitrati sunt, quia aliarum herbarum semina non ita indigent, vt diutius per totam hyemem ignaua commorentur, cum possint, vel si per hyemem minimè fuerint sata, satis vberes fructus producere. Cum verò Proserpina filia sit Cereris, radix herbarum scilicet, quam Latini ita dixerunt, quia serpat clam per humum, illa meritò ex Ioue siue ex ætherea benignitate & è semine fingitur fuisse nata: quorum alterutro deficiente frustra prouentus frugum expectatur. Qui finxerunt Cererem equum è Neptuno peperisse, aut Heram, quam nominare nefas erat, illi tantam esse fertilitatem aquarum, & ex illa quæ fit illarum cum terra commistione, crediderunt, vt vel monstra oriantur ob superuacaneam materiæ copiã, vel nominare singula proprijs nominibus, omnium difficillimum, propter nascentium varietatem. Fama est illam aliquando in specu latuisse cum rapta fuisset ad inferos Proserpina, fuisseque à Pane Ioui indicata, quia iactum semen per aliquot

aliquot dies occultatur, antequam radices agat: mox Pane, natura ipsa scilicet, quæ insita est in seminibus, indicat Ioui, quia necessitate naturæ & ob insitum calorem herba in lucem erumpit, & emittuntur radices. Siue igitur terram Cererem esse putemus, cuius filia sit Proserpina vel seges: siue semen sit Ceres, cuius filia sit radix, omnino nata est Ioue patre, atque res utroque modo potest intelligi: quippe cum hæc omnia in idem recidere videantur. Non defuerunt tamen qui incredibilem annonæ penuriam fuisse significari crediderint per eam fabulam, quod Pluto Proserpinam rapuit sub terras, quia ita corruptæ sint sementes cœli vitio & inclementia, ut penè extincta sint frumenti semina in Sicilia per id tempus. Dicta est Ceres in curru à draconibus tracto vehi, propter obliquitatem signiferi circuli: nam dum sol sub eo percurrit, non solum excitat semina è terra, sed etiam ad maturitatem perducit. Fama est Iasionem Iouis & Electræ filium fuisse amatum à Cerere, cum quo in nouali congressa sit dormiente. Quid hoc significat? Nam cum Iupiter sit calor ætheris aut æther, Electra diligentia, (etenim Sol quoque ἡλέκτωρ vocatur, quia ad opera homines excitet è lecto) patet Iasium horum amborum filium nihil esse aliud quàm æstatis calorem; quem Ceres amavit, & in nouali præcipuè, quia plurimum confert ad agrorum fertilitatem ut arua quiescant aliquando, cum terra per quietem postea validior, si aptam agricolæ diligentiam consecuta sit, efficiatur. Alij filium Minois iustissimi viri, & Phroniæ prudentiæ scilicet, à Cerere amatum fuisse putarunt, quod hæc res otium gratissimum parant agricolis: cum splendor ex iustitia, paceque ciuitatum plurimum rebus vniuersis accedat. Ex his igitur nascitur Plutus diuitiarum Deus, quoniam terræ feracitas è cœli benignitate, & ex hominum diligentia plurima fiat: quamuis tamen nonnulli, quia primus Plutus diuitias cumulauerit, illum diuitiarum Deum putarunt; cum ante illum nemo vllam diuitiarum curam haberet, nemoque diuitias cumlaret. Dicta est Sicilia fuisse Cereri consecrata, quoniam frumenti feracissima sit illa insula. Dicitur Ceres orbem terrarum peragrassè, quoniam propter signiferi obliquitatem varijs temporibus in varijs locis fit æstas: neque Ceres nisi per æstatem ad maturitatem potest peruenire. Hæc Triptolemum, cui semina frugum dedit, sub igne per noctem fuit

occultare solita, quare is mirificè nutriebatur: hoc quidem nihil aliud est quàm seminis ratio. Nam cum noctes longiores æquo sentiuntur post æquinoctium, sub initium frigoris & hyemis scilicet, calor sub terrã paulatim includitur à circumstante frigore, quo fit vt radices frugum mirificè augeantur, plurimoque impleantur nutrimento, quo terra ob autumnii pluuias referta est. Idcirco cum non valde lenia sunt frigora per hyemem, cum radices sub terra eximiè crescant & impleantur nutrimento, in futuram æstatem fertilissimas mesfes parant, nisi quid diuinitus impedierit ad reprimendam hominum improborum superbiam & petulãtiam, quæ plurima cum vbertate annonæ crescit. Inde scitè fictum est ab antiquis quòd filiam quærens faces ex Ætna accenderit, quia semper cum infra est calor, inferiores partes frugum aluntur; cum verò superius est idem calor, superiores crescunt. Multa sacrificia fuerunt Cereri instituta ab antiquis, vel mulieri ita vocatæ inuentrici frugum verè, vel terræ ipsi: quando non solum sidera, sed etiam elementa ipsa, aut elementorum partes varijs Deorum nominibus appellantes, tanquam Deos coluerunt, illisque templa, aras, sacerdotes, certas victimas, certum ceremoniarũ ritum, instituerunt. Id verò quod de filia Erisichthonis dictum est, ita quidam interpretantur, vt Erisichthon vir imprudens, rerumque suarum profusor fuerit; quippe cum omnia sua dilapidauerit ac ingurgitauerit: mox ob extremam rerum omnium inopiam filiam prostituerit, quæ modò bouem, modò ouem, pecunias in concubitus mercedem accipiens, modò res alias ab amantibus extorquens, ita paternæ inopiæ subueniebat. Atqui nullam ego satis idoneam horum fingendorum causam in hac explicatione inesse video, atque aliud quidpiam illustrius sub his latere iudico: cum præsertim illud Deæ ira propter contemptam eius religionem & cultum passus sit. Significare voluerunt sanè antiqui per hanc fabulam, neminem qui religionem Deorum immortalium contempserit, domesticas calamitates deuitare posse: quippe cum omnis improbitatis miserię sint comites. Deinde patet ex hac fabula, imprudentem hominem necesse esse in multa scelera & incõmoda incurrere: quippe cum Erisichthon etiam, vbi sua per luxuriam & crapulam profudisset, postea victum per fordes domesticas, & per turpitudinem sibi malis artibus com-

parare

parare cogeretur. Quare, ut summam dicam, & pietas in Deos immortales, & in rebus agendis prudentia, & in praesentibus bonis conseruandis parsimonia maximè viro bono est necessaria, quod per Erisichthonis fabulam indicabatur. At Cereris fabula, & vniuersa quæ de illa conficta sunt, nihil aliud continebant, nisi satiationis rationem, & quo pacto frumenta crescerent, & qua diligentia in illis colligendis vti conueniret. At de Cerere satis, nunc de Priapo dicamus.

De Priapo

CAP. XV.

PRIAPVS, quem hortorum Deum esse antiqui crediderunt, è quibus parentibus ortus fuerit, non conuenit inter scriptores: siquidem alij Naiadis Nymphæ ac Dionysi filium fuisse tradiderunt, vt ait Strabo lib. 13. alij non Naiadis, sed Chiones fuisse dicunt. Hunc natum fuisse in Lampfacō, ibique ciuitatem sui nominis condidisse memorant. Apollonius Venerem cum Baccho congressam fuisse scribit: deinde cum is ad Indicam expeditionem exiisset, cum Adonide sepius congressa Priapum concepit. Cum verò Dionysus reuerteretur, illi obuiam cum corona processit, illumque coronans sequi quidem noluit, quia puderet, quòd nupsisset: at in Lampfacū recedens ibi parere decreuit. Tum Iuno capta zelotypia, simulās se opem ferre, manu venefica vterū attigit, fecitque vt puerum deformem, & præ cæteris incredibile membri pudēdi magnitudinem habentē pareret, quem Priapum nominauit. id cum vidisset Venus, noluit illū capere ob membri magnitudinem, sed in Lampfacō vrbe maris Hellefonti reliquit. Huius deformitatem ita complexus est Archias in his carminibus:

βαῖος ἰδὲν ὁ πρίηπος, ἐπ' αἰγιαλίτιδα ναίω

χιλιῶ, αἰθύας ἔποτε ἀντιβίης

φοξὸς, ἄπυς, δῖόν κεν ἐρημαίησιν ἐπ' ἀκταῖς

ξέσσαν μογερῶν ἤεες ἰχθυβόλων.

Litoraparius ego hic habito saxosa Priapus,

Nullaque cum mergis bella cruenta gero:

Distortus vultus, pes nullus: falce dolando

Piscator talem finxerit, aut melius.

Deinde cum adoleuisset, pergratusque foret Lampfacenis mulieribus, Lampfacenorū decreto ex agro Lampfaceno exulauit. Fabulati sunt antiqui Lotidē nympham Priapi libidinem

fugientem in Loton fuisse mutatam. Memoriae prodidit Eusebius in libro de Falsa Religione, Priapum aliquando cum uno ex illis asellis, qui Bacchum in Indicam expeditionem proficiscentem trans quendam fluvium transuexere, de membri magnitudine decertasse, (fuit autem tanti id asellorum beneficium creditum, ut illi sint idcirco inter sidera relati, & alteri eorum concessum est ut loqui posset) qui cum victus fuisset, victorem ob inuidiam occidit. Mansit deinde ea consuetudo in sacris, ut asinus Priapo tanquam inuisum & inuidiosum animal immolaretur. Scripsit Ouidius libro primo Fastorum per solennitatem matris Deorum, ad quam omnes Dij conuenerant, post epulas lautissimas Priapum fuisse pudicitiae Vestae infidiatum. Nam cum Dij ceteri lusibus indulgerent, Vestaque in molli herba somnum caperet, ab asino Sileni excitata fuit, ne vim Priapi pateretur: tum vero deterritus fuit ab inceptis Priapus, omnesque conciderunt insidiae, & asinus ex eo tempore Priapo mactatus fuit in sacrificijs. Memoriae proditum est ab antiquis rerum Aegyptiarum scriptoribus, quod Titanes infidiati Osiridi illum trucidarunt, atque partem suam quisque clam e domo abstulerunt: sola autem pudenda in fluvium proiecerunt, cum nemo vellet illa auferre. Isis resumpsisse membra de captis Titanibus memorant, hominemque formasse, ac dedisse sacerdotibus sepeliendum. solum virile membrum non potuisse inueniri, quod imperatum est tanquam Deum coli, quod non modo diuinos honores ita fuit consecutum, sed etiam custodem hortorum ac vinearum & omnium fructiferarum arborum putarunt, ut toremque ac vindicem fascinantium. Fuit portus Priapi nomine prope Dardaniam, & urbs ad mare sita, quibus in locis eximie Priapus colebatur. Fuerunt qui memoriae prodiderint Priapum fuisse virum Lampfacenum, qui cum haberet ingens instrumentum, & facile paratum plantandis ciuibus, gratissimus fuerit mulieribus Lampfacenis. ea causa postmodo fuisse dicitur, ut Lampfacenorum omnium ceterorum inuidiam in se conuerterit, ac demum eiectus fuerit ex ipsa insula. At illud facinus aegerrime ferentibus mulieribus, & pro se Deos precantibus, post cum nonnullis interiectis temporibus Lampfacenos grauissimus pudendorum membrorum morbus inuasisset, Dodonaeum oraculum adeuntes percunctati sunt, an ullum esset eius morbi remedium. His responsum est morbum

non prius cessaturum, quàm Priapum in patriam reuocassent: quod cum fecissent, templa & sacrificia illi statuerunt, Priapumque hortorum Deum esse decreuerunt.

¶ Atque tot sunt de Priapo ab antiquis memoriae prodita: Priapus Naiadis & Dionysi filius dicitur, quia pro semine rerum naturalium capitur. Dionysus enim Sol est, aut calor, at Nais humor, ut dictum est, è quibus semina concipiuntur rerum naturalium. Quidam Chiones filium putarunt, quia album sit, & lacti vel niui simile rerum propè omnium semen: nam Græci chiona niuem vocarunt. Qui Veneris & Adonidis filium esse crediderunt, in idem denique relabuntur, solisque differunt nominibus. Alij Priapum Bacchi ac Veneris filium fuisse crediderunt, quia vinum propter calorem excitet libidinem, ac Deum putarunt Lampfaci ob fertilitatem & bonitatem vinorum, quæ ibi nascerentur. Illius imago sinistra manu mentulam, dextra falcem tenebat, quod omnium nascentium temporis certi & cuique concessi certa sit meta, qua vitam abscindi necesse est. Fuerunt tamen nonnulli, qui Priapum nullum esse alium quàm Pana putauerint. Verùm vel nominis ipsius etymologia indicat Priapum esse semen. Quòd Venus ipsum ob deformitatem in Lampfaci reliquit, nihil aliud significat, nisi res multas naturæ esse necessarias, quas tamen ob turpitudinem natura occultauit: sic pudenda hominum villis occultantur, & sunt in parte corporis occultiore: sic anum modò intra nates occultuit, modò sub caudarum integumento locauit, modò ita fecit occultum, ut in nonnullis eum dignoscere haud facile sit, ut in piscibus, modò non apparet omnino, ut in genere conchyliorum, & testa insectorum: Nam cum deformia sint, & ab ipsa natura consultò abscondita illa membra, tum turpia sunt illorum officia, quamuis necessaria. idcirco & nos aliquandò rei Veneræ obicœnitatem ita breuiter expressimus:

*Nil amor est aliud, Veneris quàm parua Voluptas,
Quæ simul expleta est inficit ora rubor.*

Deformis igitur & obscœnus Priapus iure optimo fingitur; quia turpis est illa naturæ actio: & quam nemo prorsus appeteret, nisi illam cæca suauitate natura respersisset. At nunc de Adoni dicamus.

ADONIS Priapi pater Myrrhae filius fuit & Thiantis, quae cum in furiosum patris amorem incidisset, clam cum eo congressa hunc concepit. ac patre id postea sentiente Deos precata est, ut in aliam formam, quae neque inter mortuos esset, neque inter viuos, mutaretur: quare in arborem sui nominis fuit conuersa, ut testatur Lycophron in his:

ὄψεαι δὲ τλήμονος
 μύρρας ἐρυμνὸν ἄστυ, τῆς μοροστόκας
 ὠδῖνας ἐξέλυσε δασυρῶδης κλάδος.

*Myrrha cernet is
 Tutam misella ciuitatem: nam dolor
 Ut fama ramo est huic operatus arboris.*

Ouidius libr. 10. Metamorph. non ex Thiante, sed ex Cinyra patre, qui Rex fuit Cypriorum, Myrrham Adonim concepisse scribit, quod multis versibus complexus fuit. hunc Naiades nutriuerunt susceptum, ut est in his:

*Reddit onus, vagitque puer: quem mollibus herbis
 Naiades impositum lacrymis unxere parentis.*

Fuerunt autem duo Adones alter in Byblo ciuitate natus, alter in Cypro, ut ait Isacius, cum tamen res amborum gestae ad vnum Cyprium referantur. cum igitur Myrrha in arborem mutaretur, filiumque eximia pulchritudinis peperisset, iam tum eius amore capta est Venus; qui cum adoleuisset, monitus est à Venere ut feras immitiores caueret, eumque venando sequebatur, & precabatur Venus, ut ab armatis feris abstineret, ut in his ait Ouidius libro decimo:

*Per iuga, per sylvas, dumosaque saxa vagatur,
 Nuda genu, vestem ritu succincta Diana,
 Hortaturque canes: tutaque animalia praeda,
 Aut pronas lepores, aut celsum in cornua taurum,
 Aut agitat damas: à fortibus abstinet apris,
 Raptoresque lupos, armatosque unguibus vrsos
 Vitat, & armenti saturatos caede leones.
 Te quoque ut hos timeas si quid prodesse monendo
 Posset, Adoni monet: fortisque fugacibus esto,
 Inquit: in audaces non est audacia tuta.*

Veruntamen cum ille immemor mandatorum Veneris in aprum

aprum violentum postea irruisset, ab illo in femore percussus interiit, ut testatur Theocritus in Epitaphio Adonis:

κέϊται καλὸς Ἀδωνίς ἐπ' ὤρεισι, μισρὸν ὀδόντι
 λυκῶ λυκὸν ὀδόντι τυπέϊς.

*Dente femur niveo niveus iacet ictus Adonis
 Montibus in summis.*

Scriptum reliquit Sappho Adonim mortuum fuisse à Venerè inter lactucas depositum. Fama est præterea Venerem partam esse cum Proserpina ut sex menses mortuus Adonis esset apud Proserpinam, sed ea lege ne illum Proserpina in thorum, aut in amplexum acciperet: alios sex menses esset apud Venerem. Fuerunt tamen qui dixerint non ipsum quidem Adonim in aprum irruisse, sed ab apro impetum factum fuisse in Adonim, & id Martis consilio contigisse. Nam cum Mars Venerem, Venus Adonim amaret & sequeretur, ratus est Mars omnes Veneris amores posse in se conuerti, si Adonim de medio sustulisset: atque illi apro immisso cum Venus opem ferre properaret, pede à spina rosæ vulnerato purpureum colorem rosæ, cum prius esset candida, datum fuisse fabulantur. Fuerunt Adonidi sacra instituta, quæ Adonia dicta sunt, quæ Athenis celebrabantur, de quibus meminit Aristophanes in Pace. In his sacrificiis autumnii fructus cuiusvis generis adhibebantur, quæ ἀκρόδρα dicuntur à Græcis. consueuerunt præterea & hordeum & triticum serere in locis suburbanis, atque ea loca in quibus hæc fata fuissent, multæque essent fructiferae arbores, hortos Adonios appellare: quia locis huiusmodi Adonis delectaretur. atque de iis fructibus, qui offerebantur Adonidi, ita meminit Theocritus in Adonia celebrantibus:

παρ μὲν οἱ ὄρια κέϊται, ὅσα δρυὸς ἀκρὰ φέροντι.

*Nec sibi desit, ass, quòdrami tempore mittunt
 Autumnii.*

Agebatur Alexandriae præsertim Adonidis celebritas, cuius imago cum magna pompa ferebatur: qui colebatur etiam in illa vrbe Macedoniae, quam Dium vocabant; quò cum Hercules venisset, multosque vidisset exeuntes è sacello, interrogauit quendam de presentibus, eò & ipse ingressurus, cuius esset Deorum illud fanum. Cum is Adonidis dixisset, nihil est, inquit, religiosum. Quid ageretur apud Assyrios in Adoniis, declarauit Lucianus ita in Dea Syria: λέγουσι γὰρ δὴ ὦν τὸ ἔργον

τὸ ἐς Ἀδωνίην ὑπὸ τῆς σούδος, ὅτι τῆς χώρας τῆς σφετέρης γενέσθαι· καὶ μνήμῳ τῆς πάθους, τύπονταί τε ἐκαστὸν ἔτεος, καὶ θρηνέουσι, καὶ τὰ ὄργανα ἐπιτελέουσι· καὶ σφισι μεγάλα πένθει ἀτὰρ τῶν χωρίων ἴσπε-
 πιν. ἐπεὶ δὲ ἀποτύφονται τε, καὶ ἀποκλαύσονται, πρῶτος μὲν καταγίγχει τῶν Ἀδωνίδων, ὅπως εἶναι νέκυι· μετὰ δὲ, τῆς ἑτέρας ἡ-
 μέρας, ζώοντες μὲν μυθολογέουσι, καὶ ἐς τὸν ἥρα πέμπουσι. *Dicunt enim in sua regione contigisse, ut Adonis ab apro iectus fue-
 rit: atque ad eius rei memoriam singuli quotannis se ple-
 ctunt, & lamentantur, & diem celebrant, & magnus lu-
 etus in illa regione per id tempus exoritur. Sibi vero se per-
 cussissent, & luxerint, primum Adonidi inferias persolunt, tanquam vita defuncto: deinde altero die ipsum vivere inquitunt, & in caelum mittunt.* Fuit celeberrimum omni-
 um fanum illud Adonidis in Cypro, in quo præclarum & multi-
 nominis Harmoniæ monile fuit, quod tamen Eriphyles vo-
 catum est, quia illo accepto hæc virum suum per prodicionem
 perdiderit, ut ait Pausanias in Bœoticis. Est Adonis præterea
 nomen fluij, qui per Libanum defertur, dicebaturque cruen-
 tus fluere quo tempore Adonia agebantur. Atque tot de Ado-
 nide memoriæ prodita sunt ab antiquis. Fabulati sunt ma-
 trem Adonidis in arborem ob pudorem cōverti optasse, quia
 quòd concubisset cum patre, hominum conspectum devi-
 tare cuperet, quod ad muliebrem cupiditatem pertinet. nam
 hominum fabulas magis ad mores, Deorum ad physicas ra-
 tiones spectare diximus. hoc autem quæ sit flagitiorum & li-
 bidinum conscientia declarat, quanto periculis vel metu vel pu-
 dore anteaكتور scelerum scelerati, conscientiaque exagi-
 tentur: & qualia sint mortalium vota, cum quid parum hone-
 stum à Diis impetrare contendimus. nam qui votorum com-
 potes facti fuerunt aliquando, tum demum intelligunt quàm
 absurda, vel turpia, vel damnosa, vel iniqua & impia cupierint:
 quæ antequam consequerentur se infelices & miseros excla-
 mabant. Fuerunt qui hætenus dicta de matre Adonis ad hi-
 storiam flectant, & ad matrem cuiusdam Adonidis, cum ta-
 men Adonim tritici semen esse sentiant, ut testatur Theocriti
 enarrator, λέγουσι δὲ πρὸς τῆς Ἀδωνίδος ὅτι καὶ ἀποθανὼν ἐξ μῆ-
 νας ἐποίησαν ἐν ταῖς ἀγκάλας τῆς Ἀφροδίτης, ὡσπερ καὶ ἐν ταῖς
 ἀγκάλας τῆς περσεφόνης. τῆτο τὸ λεγόμενον, τοῖσδ' τὸν εἶναι ἀλη-
 θῶς, ὅτι ὁ Ἀδωνίς, ἡροῦω ὁ σῖτος ἀφρόμηνος, ἐξ μῆνας ἐν τῆ γῆ
 ποιῆ

ποιεῖ ὑπὸ τῆς ἀπορᾶς· καὶ ἐξ μῆνας ἔχει αὐτὸν ἢ Ἀφροδίτη, τῆς ἑσπέρου, ἢ Δύκραςία τῆς ἀέρος· καὶ ἐκ τότε λαμβάνουσιν αὐτὸν οἱ ἀνθρώποι. *Aiunt enim de Adonide quod mortuus sex menses moratus est in complexu Veneris, quot etiam apud Proserpinam. Hoc creipfa ita se habet: quod Adonis frumentum est satum, quod sex menses degit sub terra: sex menses illum habet Venus, aeris temperies scilicet, ex quo illum messores colligunt. Sensit tamen Orpheus in hymno in Adonim, illum esse solem, cum illum rebus omnibus præbere nutrimentum, & esse germinandi autorem dixerit, in his:*

Ὀὐρανὸν, πολύμορφον, τροφὴν πάντων ἀρίδην
 κέρην, καὶ κόρε, οὐ πᾶσι θάλασσαν αἰὸν Ἀδωνί·
 σφεννύμνον, λάμπων τε καλαῖς ὀγκυκλάσιν ὥραις.

Qui cunctis alimenta refers, prudentia cuius

Plurima, qui vario letaris nomine Adoni:

Germinum & idem autor, pariter puer atque puella:

Extincte, atque iterum splendens labentibus horis.

Finxerunt antiqui, qui Adonim solem esse putarunt, illum ab apro hirsuta & aspera fera ictum, quia aspera sit & hirsuta hyems, per quam solis vires paulatim deficiunt. ea res est omnino Veneri inimica, quoniam per aeris temperiem viget Venus, cum frigus, ut inimicum, naturæ opus non ingrediatur. Cum sol igitur in signis sex Australibus extiterit per signiferum incedens, brevioresque sunt dies ac longiores noctes, tum dicitur Adonis apud inferos morari: cum verò signa Borealia longiores dies fecerint, tunc est apud Venerem, per quam omnis venustas omnisque nitor aruis restituitur. ea de causa illum ait Orpheus modò esse apud superos, modò apud inferos:

ὅς ποτὲ μὲν ναίει ὑπὸ τάρταρον ἠερόντα,
 ἠδὲ πάλιν πρὸς ὄλυμπον ἄγας δέμας ὠριόκαρπον.

Qui modò sub terris habitas, & tartara nigra,

Frugiferumq; refers in cælum corpus & idem.

Ita enim sub his fabularum figmentis vniuersas propè res naturæ antiqui declararunt, non minùs sapienter quàm Platonicus aut Peripateticus: nam si contentiones ex Aristotelis libris eximantur, per breues erunt sententiæ, quæ nunc magnis voluminibus continentur. at nunc de Sole dicamus.

SOLEM, quem generationis, & omnium propè bonorum autorem Deo ita iubente habemus, nonnulli ita fabulis implicarunt, ut vix tandè se quasi è nebula explicare aliquando possit. Hunc genitum esse plerique crediderunt: neque tamen è quibus parentibus inter se consentiunt. at enim de vna re eodem modo vna est necessaria oratio, neque contrariæ de eadem re simul veræ esse vnquam possunt. nemo sanè nasci potest è pluribus parentibus, ut neque ex eodem diuersis temporibus. Hesiodus igitur in Theogonia Thiam Solis, & Lunæ & Auroræ matrem, patrem Hyperionem fuisse in his scribit:

Θεία δ' Ἡέλιόν τε μέγαν, λαμπρὰν τε Σελιώλυ,
 Ἡώ θ', ἢ πάντεσιν ἐπιχθονίοισι φαείνῃ,
 ἀθανάτοισ τε θεοῖσ, τοῖ ἄρανόν δῖρῳ ἔχουσι,
 γείναθ' ὑποδμηθεῖσ' ὕπδειονος ἐν φιλότῃτι.

*Thia parit Solem magnam, lunamque nitentem,
 Auroram, quæ fert lucem mortalibus almam
 Cœlicolisque Deis cunctis. Hyperionis almi
 Semine concepit namque illos Thia decoræ.*

At Homerus in hymno, quem scripsit in Solem Euryphaessam matrem fuisse Solis scribit, patrem verò Terræ ac Cœli filium Hyperionem, ut patet ex his:

Ἡέλιον ὕμνεῖν αὐτὲ Διὸς τέκος ἄρχεο μῦσα
 Καλλιόπῃ φαέθοντα, τὸν Εὐρυφάεσσα βοῶπις
 γείνατο γαίης παιδί, καὶ οὐρανῷ ἀσερόοτος.
 γῆμ γὰρ Εὐρυφάεσσαν ἀγακλήτῳ ὕπερίων.
 αὐτοκασιγνήτῳ, ἢ οἱ τέκε κάλλιμα τέκνα,
 Ἡώ τε ρόδόπηχῳ, εὐπλόκῳ μόν τε Σελιώλυ,
 Ἡέλιόν τ' ἀκμάμαντα.

*Calliope Solem Iouis alto è semine nata
 Nunc rursus Phaethonta refer: quem diua creauit
 Euryphaessa sato Terra Cœloque micanti.
 Frater erat, coniux Hyperion Euryphaessa
 Mox fuit: hæc illi reperit dein pignora clara,
 Auroram roseam, & præstanti lumine Lunam,
 Perpetuoque orbem lustrantem lumine Solem.*

Fuit enim Hyperion Terræ, & (ut alij putarunt) Cœli, ut alij Titanis filius: alius fuit Agamemnonis, de quo meminit Pausanias in Atticis, qui postremus regnavit Megaris. Hic cum cæ-
 teris

teris Titanibus aduersus Iouis imperium minimè consensit, sed potius Iouis partes secutus post victoriam currum, & coronam, & multa alia honoris insignia, & Iouis erga se beneuolentiæ obtinuit. Hic cum Titanis fuisset nepos, Titan & ipse sapius vocatus est à poetis, vt testatur Virg. lib. 4.

Vbi primos crastinus ortus

Extulerit Titan, radiusque retexerit orbem.

Fuerunt Soles plures vocati, vt ait Cicero lib. 3. de natura Deorum, quare non mirum est si aliqua sit de Solis parentibus con-
trouersia: nam de vno omnia propè dicuntur, quæ gesta sunt à cæteris. Sic autem inquit Cicero: Vnus igitur eorum qui Soles dicti sunt, è Ioue natus, nepos Ætheris fuisse dicitur: Alter, Hy-
perione: Tertius, Vulcano Nili filio, cuius urbem Ægyptij vo-
lunt esse eam, quæ Heliopolis appellatur: Quartus is quem he-
roicis temporibus Achanto Rhodi peperisse dicitur, auum Ia-
lysi, Camiri, & Lindi: Quintus, qui Colchis fertur Æetam &
Circen procreauisse. Cum verò Sol Deus esse crederetur, om-
niaque suo lumine illustrare, ac videre, Dei lampas dictus est
ab Euripide ita in Medea:

πρὸννέπω δέ σοι,

εἴ σ' ἠπιῶσα λαμπὰς ὄψεαι θεῶ.

nuntio tibi,

Si te Dei lampas videbit crastina.

Atq; vt summatim dicam, post ipsum Deum rerum omnium autorem ac moderatorem, Solem patrem & autorem generationis crediderunt esse antiqui: quippe quòd ille omnium creatorum Deorum vires vnus re ipsa contineret, cum varia nomina ipsis viribus fuissent indita, vt patet ex his carminibus Sapphicis à nobis olim in Latinam linguam translatis:

Phæbe stellarum moderator alme,

Qui diem curru nitido reducis

Plaga ab Eoa, pelagi que Iberi

Condis in vndas:

Magne Musarum pater atque ductor,

Diligens summi patris o minister,

Grande cælorum decus, alma prabens

Lumina mundo:

Te ferunt clarum leuibus sagittis:

Te ferunt artis citharæ peritum:

Quæque mox cæli meditentur astra

Dicere doctum.

*Grande Sylvarum decus, ipse pingis
Floribus terram, Volucresque rident
Per te, Vbi Verna placidis tepescunt
Flatibus aura.*

*Te sine enervis Venus, atque Amori
Decidunt ala: Veterum Deorum
Vim tenes vnus, Variosque in vno
Nomine claudis.*

Nam profectò tanta fuit simplicitas antiquorum, tantaq; dementia, vt diuinos honores rebus humanis, & simulacris elementorum, aut elementorum viribus tribuerint, qui soli, vero, sancto, immaculato Deo debebantur. quod certè patere existimo nostros hos mythologicos libros diligentius intuenti, fabularumque ipsarum inuentionem, quarum declaratio apertior & vberior quòd in nostra tempora mihi fuerit reseruata, est cur Deo omnipotenti redemptori nostro gratias immortales agam, cuius beneficio mihi concessum est has priscorum insulas ambages, nihilque verè religiosum continentes aperire, sed tantùm figmenta esse demonstrare ad res philosophicas explicandas. Nam Solem ipsum cuncta videre, cuncta audire, cuncta cognoscere mortalia arbitrati sunt antiqui, vt ait Æschylus in Prometheo:

καὶ τὸν παινὸ πῆλυ κύκλον Ἡλίου καλῶ.

Voco videntem cuncta Solis circulum.

Quem tamen quidam Dei simulacrum in mundo esse censuerunt, tum quia cunctis sideribus sit fons luminis, & beneficentiæ in omnes res naturales autor, tum etiam quia pro suo cursu ceteris omnis iustitiæ & administrationis sit moderator, vt ait Plutarchus in libello de doctrina principum. Hunc in curru vehi solitum putarunt antiqui, vt ait Horatius in carmine Seculari:

Alme Sol currum nitido diem que

Promis & celas.

Huius verò currus magnificentiam & mirabilitatem descripsit Ouidius libro secundo Metamorph. trahebatur verò ab equis quatuor, vt ait Euripides in Phœnissis:

εἰ τὰ τέθριππά γ' ἐς ἄρματα λούσων,

Ἡελίε

Ἡελίου.

Si vel quadrigas Solis & currum intuens.

Fuerunt eorum nomina ita equorum dicta ab Ouid. libro 2. Metamorph.

*Interea Volucres Pyrois, Eous, & Aethon,
Solis equi, quartusque Phlegon hinnitibus auras
Flammiferis implent.*

His quadrigis aureas habenas habentibus moderari putabatur, & lucis, vitæque Quæstor vocatus est à Proculo Lycio, clauiumque rerum humanarum gubernator, vt patet ex his carminibus:

κλυθι πυρὸς νοεροῦ βασιλεῦ χρυσὴν ἰετῖτάν
κλυθι φάος ταμία, ζωαρκέος ὦ ἀναπηγῆς,
αὐτὸς ἔχων κλήϊδα καὶ ὑλαίοις ἐνὶ κόσμοις.

*Audi flammarum Titan rex, qui aurea equorum
Lora tenes, lucis quæstor, vitæque orientum
Claves fontis habes, dominaris & omnibus vnus.*

Hunc crediderunt antiqui currum mergere in Oceano, vt ait Virgilius in tertio Georgicorum:

*Tum Sol pallentes haud vnquam discutit umbras,
Nec cum vectus equis altum petit aethera, nec cum
Præcipitem Oceani rubro lauit æquore currum.*

Quidam putarunt equos Solis lumen efflare solitos è naribus, quam opinionem secutus Virgilius, ita scripsit libro duodecimo Æneidos:

*Postera vix summos spargebat lumine montes
Orta dies, cum primum alto se gurgite tollunt
Solis equi, lucemque elatis naribus efflant.*

Alii non mergi quidem Solem in Oceanum crediderunt, sed in poculo nauigare, quod & Stefichorus, & Antimachus, & antiquorum plures crediderunt. Verùm dixerunt nonnulli Vulcanum thorum fabricasse Soli ita profundum ex auro, vt in eo per noctem, cum ad Oceanum defessus diurno labore itineris peruenisset, vel dormiens nauigare posset ad orientem. Ibi currus illi experrecto astitabat, quem ascendens cælum conscenderet, quod faciebat quotidie. Quæ opinio apparet fuisse etiam Mimnermi, vt patet ex his carminibus Pumilionis:

Ἡ ἥλιος μὲν γάρ τ' ἔλαχεν πόνον ἡμάτα πάντα
 ἔδ' ἔ ποτ' ἄμπαυσις γίνεται ἕδεμία,
 ἵπποισίν τε καὶ αὐτῷ, ἐπεὶ ῥοδὸ δ' ἄκτυλος Ἡ' ὧς
 ἠ' κεανὸν προλιπέσ' οὐρανὸν εἴσ' ἀναβῆ.
 τὸν μὲν γὰρ διὰ κῦμα φέρει πολυήρατος εὐνή
 κοίλη, Ἡ φάισου χερσὶν ἐληλαμένη
 χρυσοῦ τιμήεντος ὑπὸ πῆρον ἄκρον ἐφ' ὕδωρ
 εὐδονθ' ἀρπαλέως χῶρε ἀφ' εἰσπερίδων
 γαῖαν ἰς Αἰθιοπῶν, ἵνα οἰθοὸν ἄρμα καὶ ἵπποι
 εἰσᾶσ', ὄφρ' Ἡ' ὧς ἠριγένεια μόλη
 ἐνθ' ἐπέβη ἑτέρων ὀχέων τ' ἐρείονος υἱός.

*Longa laborantem Solem lux prospicit: illi
 Noscitur & lucis tempore nulla quies:*

*Nec cessatur equis, postquam Pallantias orta
 In mare purpureis astra fugavit equis.*

*Fluctibus at lectus fert hunc Vulcanius, illum
 Vulcanus manibus fecerat ipse suis,*

*Ex auro, celerem, pelagi per summa volantem.
 Sopitusque locis fertur ab Hesperidum,*

*Donec ad Aethiopas veniat: firmatur equorum
 Curvus, dum redeat Memnonis alma parens.*

Tunc alios scandit curvus Hyperione natus.

Fuerunt etiam qui putarint ubi ad orientem Sol peruenisset, curram illi ab Horis paratum, at non sua sponte assistere, cum illæ sub iugum equos Solis veniente Aurora adducerent. Homerus libro 4. Odyss. duos tantum Solis equos numeravit, Lampum scilicet, & Phaethontem, qui diem & Auroram portarent hoc pacto:

Ἡ' ὧ δ' αὖτε

ῥύσατ' ἵπ' ἠ' κεανῶ χρυσοῦθρονον, οὐδ' ἔα ἵππους
 ζεύγνυσθ' ὠκύποδας φάος ἀνθρώποισι φέροντας,
 λάμπου καὶ φαέθονθ', οἷτ' Ἡ' ὧ πῶλοι ἀγασσι.

Auroram fluctibus inde

Rursus ab Oceani traxit, nec passa iugales

Iungere equos celeres, portantes lumina rebus.

Cervice Auroram Lampum & Phaethonta trahentes.

Alij tamē his Erythræum & Acteonem addiderunt. Alij parua lumina in oriente quotidie coire putabant, quæ ad noctem usque perdurarent, & circumlata paulatim vesperi extinguerentur,

ventur, easque flammæ Solem orientem esse crediderunt, ut scripsit Epicureus philosophus poeta lib. 2.

*Aut quia conveniunt ignes, & semina multa
Confluere ardoris consueverunt tempore certo:
Quæ faciunt Solis nova semper lumina gigni.
Quod genus Idæis fama est in montibus altis
Dispersos ignes orienti lumine cerni.*

Cum vero Sol Lunæ cæterisque sideribus lumen impartiat, merito siderum dominus & moderator fuit appellatus. quem etiam quod autor sit generationis, dum per obliquum circum percurrit, Deum putarunt antiqui, ut ait Euripides in Oreste:

*καὶ πῶς σιωπῶ; φέγγος εἰσορᾶν θεῶν
τόδ' οὐκέθ' ἡμῖν τοῖς ταλαιπώροις μέτα
Et qui tacebo? lumen haud nobis Dei
Licet misellis amplius quod cernere.*

Idcirco Libyæ populi, quod manifesta Solis & Lunæ beneficia in humanum genus intuerentur, de Dijs reliquis minimè erant solliciti, cum Soli & Lunæ sacrificarēt, ut ait Herodotus in Melpomene: θύσσι δὲ Ἡλίῳ καὶ Σελήνῃ μένοισι τέτοισι μὲν νῦν πάντες Λίβυες θύσσι. *Sacrificant Soli & Lunæ solis, quibus omnes Libya populi solent immolare.* Fabulati sunt Solem habuisse propria boum armenta & ouium greges, quos Horæ & Nymphæ ille custodiebant, quas recensuit ita Homerus pascere in Thrinacia libro μ. Odyssææ:

*Θρινακίην δ' εἰς νῆσον ἀφίξεαι· ἔνθα δὲ πολλὰ
βόσκοντ' Ἡελίοιο βόες, καὶ ἴφια μῆλα·
ἐπὶ βουῶν ἀγέλαι, τόσσα δ' οἰῶν πώεα καλὰ
πεντήκοντα δ' ἕκαστα. γόνος δ' οὐ γίνεται αὐτῶν,
ἔδ' ἐποτὲ φθινύθουσι. θεαὶ δ' ἐπὶ ποιμένες εἰσὶν,
Νύμφαι ἑὺπλόκαμοι φαέθουσά τε Λαμπετίη τε,
ἃς τέκεν Ἡελίῳ ὑπερίονι δῖα Νέαυρα.*

*Insula Thrinacia est, quo pervenies: Vbi Solis
Per multa pascuntur oves, armenta bouumque.
Balantumque greges sunt septem, armenta bouum tot.
Quinquaginta tenent nam singula, nascitur ex his
Nil, nec obit, pascuntque Deæ præpinguis herbis,
Formosæ Nympha, Phaethusaque, Lampetieque;
Quas Hyperionida peperit diuina Neaura.*

Hæc armenta non procul à Tænaro fuisse scribit Homerus in hymno in Apollinem. Memoriae prodidit Herodotus in Caliope in Apollonia, quæ regio est in sinu maris Ionij, oves fuisse sacras Solis, quæ per diem secundum eum fluuium pascerentur, qui è Lacmone Apolloniæ monte apud Oricum portum olim vocatum in mare defluebat: has per noctem qui diuitijs & nobilitate inter illos præstât, singuli per anni spatium seruare domi soliti fuerunt. Pascebantur boues etiam Deorum communes in Pierijs montibus, de quibus ita scripsit Homerus in hymno in Mercurium:

αὐτὰρ ὁ Ἑρμῆς

πιερίης ἀφίκανε θεῶν ὄρεα σκιοέεντα,
ἐνθα θεῶν μακάρων βόες ἀμβροτοὶ αὐλιν ἔχουσιν,
βοσκόμηναι λιμῶνας ἀκηρασίους ἐρατὰ γένεσ.

Nymphæ sed Atlantide natus

Pieria montes adiit, lucosq; virentes:

Hic ubi habere boues solita stabula alta Deorum

Æterna, assuetæq; iugis, pratibusq; decoris.

Multi fuisse Solis filij commemorantur, quos è diuersis mulieribus & nymphis suscepit. Nã è Clymene genuit Phaethontem: è Neæra Lamperien & Phaethusam, & Pasiphaen: Augiam è Calypso: è Perseide Circen, Aloeum, & Æetam, & Themim siue Ichneam. At Eumelus Corinthius historicus poeta Aloeum & Æetam Solis & Antiopes filios putauit, cùm ita scripserit:

ἀλλ' ὅτε δ' Αἰήτης καὶ Ἀλωεύς ἐξεγένοντο
Ἡελίς τε καὶ Ἀντιόπης, τότε δ' ἄνδιχα χώραν
θάσασατο πασὶν ἑοῖς ἤπερίονος ἀγλαῶς υἱός.
ἦν μὲν ἔναεν Ἀσωπὸς, τὴν πόρε δὶ ὠ Ἀλωεῖ
ἦν δ' Ἐφύρη κτεάτιας, Αἰήτη δ' ὤκεν ἅπασι.
Αἰήτης δ' ἄρ' ἐκὼν βιβνῶ παρέδωκε φυλάσσειν,
εἰσόκεν αὐτὸς ἀνὴρ εἰς ὕστερον αὐθις ἴμοιτο.

Natus ubi Æeta est, simul & præclarus Aloeus,

Solis & Antiopes nati; hic Hyperionis alto

Sanguine progenitus pueris sua regna duobus

Cessit. Asopus & hoc diuino cessit Aloei

Quod tulit: hoc Ephyræque Æeta præbuit omne.

Hoc Buno seruare libens Æeta reliquit,

Donec vir factus post tempora certa rediret.

Dicitur & Anaxibiam nympham fuisse infecutus vim illatus, quæ ubi in sacellum Rectæ Dianæ confugisset in monte Vertice nomine situm, mox evanuit: at Sol inde ortus esse postea dicitur, quare mons fuit Oriens vocatus, ut scripsit Cænarō in rebus Indicis. aiunt etiam Phasim fuisse Solis & Ocyrhoes filium, illum qui in adulterio deprehensam matrem occidit, atque ab Erinnybus exagitatus se in Arcturum fluuium Colchorum coniecit, qui Phasis ab ipso fuit appellatus, ut ait Heraclitus Sicyonius in tertio de Lapillis. Fuit Solis filius etiā Mausolus, à quo vocabatur prius fluuius Ichthyophagorum, qui postmodo vocatus fuit Indus. Fabulati sunt nonnulli Venere à Sole fuisse compressam in Rhodo insula, Rhodumq; reperisse, quo tempore aurum pluit, atque inde datum fuisse nomen insulæ. Hanc insulam prius habitarunt Telchines, qui (ut fabulati sunt antiqui) filij fuerunt Thalassæ, qui dicti sunt cum Caphira Oceani filia Neptunum educasse, cum Rhea illi transmississet infantem. Hi cum multa vitæ hominū vtilia inuenissent, tum Deorum imagines primi excogitarūt, cum etiam quædam antiqua Telchinia vocarentur. Dicti sunt præterea Telchines fuisse præstigiatores, qui nubes & pluuias & grandinem & niuem inducerent cum vellent, & tanquam de Magis memoriæ proditum est, qui etiā proprias formas mutabant. De illa ita meminit Pindarus in Olympis:

τὰν ποντίαν	<i>aquoream</i>
ὑμνέων παῖδ' Ἀφροδίτας	<i>Hymno laudans filiā Veneris</i>
Ἀελίε τε νύμφαν Ῥόδον.	<i>Solisq; nympham Rhodum.</i>

Alij Solis & Amphitrites putarunt filiam, ut ait Asclepiades; alij Amphitrites & Neptuni; Herophilus Neptuni ac Veneris; Epimenides Oceani ac Veneris. at enim cum Sol cum Venere congressus est, pluit auro, & rosæ multæ floruerunt, ut est in his:

Κύπριδος Ἡελίου τε Ῥόδου θῆκ' ἔνομα νήσω
 τρεῖς τέτων παῖδες πόλεσι τρισίν. ἠνίκα κοίτην
 εἰσανάβησε θεᾶς, σαγόσιν θεὸς ὕσατο χρυσῶ·
 πλεῖσα Ῥόδ' ἠνθησαν φοινίκια, καὶ κρίνα λευκά.
*Insula dicta Rhodos de Sole & Cypride nata est:
 De tribus & natis horum tres sunt simul Urbes.
 Cumque Deam Deus accessit, guttis pluit auri:*

Purpureæque rosa fudere ac lilia flores.

nam *ῥόδον* rosam significat apud Græcos, eaque insula dicta est postea Tripolis, quia tres Rhodi & Solis filij, Lindus videlicet, Camirus, Ialysus nomina urbibus à se conditis singulatim dederunt. Fuit Solis filius Epaphus etiam, qui Memphim condidit. Filius fuit eius & Macareus, Tenagus, Triopes, Ochimus, Phaethon iunior, Actis, Cercaphus. alius Phaethon è Prote filia Nelei illi natus est, Ægle, Hemithea, Dioxippe, Dirce: Miletus, à quo vrbs Ionix dicta est, ex Deione. Horæ, Angeronia, Sterope, Egialus, & alij complures. Atq; de maribus nonnullorum dissentiunt scriptores, sed hoc nihil attinet ad rem propositam dijudicare. Mos fuit vt Soli equus immolaretur, vt ait Ouid. in Fastis, vbi etiam solem Hyperionem nominat:

*Placat equo Perses radijs Hyperiona cinctum,
Ne detur celeri victima tarda Deo.*

At Homerus in lib. τ. Iliadis, Ioui & Soli aprum immolari inquit in his carminibus:

*Ταλθύβιος δέ μοι ὦκα κατὰ στρατὸν εὐρύω Ἀχαιῶν
κάπρον ἐτοίμασάτω ταμέην Διίτ' ἠελίω τε.*

*At mihi Talthybius in castris praparet aprum,
Quem mactare Ioui par est, Solique superno.*

Huic etiam sacratus putabatur gallus gallinaceus, vt ait Paus. in prioribus Eliacis, quia Solis reditum cantu nuntiat.

¶ At nunc fabulosa summatim explicemus. Solem Thix filium illa de causa putarunt, quod omnia bona à diuina natura procedunt: nam Thia diuinam significat. huic patrem addiderunt Hyperionem, quia per omnia corpora superiora diuina prouidentia transmittitur. Cum igitur *ὑπεριων* supereuntem significet, sitque nomen Solis adiunctum, vt ait Homerus lib. α. Odyss.

οἱ κατὰ βοῦς ὑπεριονος ἠελίοιο ἠδίων,

Qui boves Hyperionis Solis ederent:

merito Sol illius filius existimabatur; siue sit diuina prouidentia, siue superna illa cœlestia corpora, quæ perpetuis motibus agitantur, per Hyperionem intelligamus. Alij Solis ipsius naturam respicientes matrem Euryphaessam illi tribuerunt: quippe cum *εὐρύς* latus, *φῶς* splendor sit ac lumen, isque omnium astrorum clarissime & latissime luceat. Dictus est Sol

aduersus Titanas Iouis partibus fauisse, quare coronam, & currum, & alia honoris insignia esse consecutus: quia viri boni, quibus est diuinitas ingenij, magis fauent veritati & iustitiæ, quàm diuitijs per scelera, vel dolos, vel crudelitatem comparandis. Est enim sapientiæ & æquitatis autor in ortu mortalium dominans Solis planeta: qui etiam non mediocres opes & honores mortalibus largitur. Nam idcirco ut argentum Lunæ, Marti ferrum, Saturno plumbum, Ioui electrum, Mercurio stannum, Veneri es, sic aurum Soli tribuitur. ut igitur nemo impune denique aduersus æquitatem insurgit, sic nullus vir bonus infelix diu esse potest. Hunc in curru vehi solitum finxerunt antiqui, quoniam non facile percipiebant illa quæ essent à sensibus remota, nisi per ea quæ cadebant sub sensum. Idcirco multæ de cælorum motibus apud antiquos natæ sunt controuersiæ, cum alij singulis globis cælestibus proprias animas tribuerent, quæ illos circumuoluerent, alij vnam esse satis omnibus globis putarent, alij singulis sideribus suas addiderint: atque alii rursus assidue cælum circa terram conuolui sentirent, alij cælum consistere ac terram in circulum circumferri. Atqui nomina ipsorum equorum Solis quid aliud significant, nisi vel ignem vel lucem? Pyrois enim flammatus, Æthon ardens, Lampus splendens, Phlegon vrens; quæ ficta sunt ex illorum sententia, qui stellas igneas esse voluerunt: Eous autem matutinus est, quia omnes facultates Soli attribuunt. Atque cum Sol occidens in undas illabi, exoriens ex undis emergere videretur, neque facile vulgus intelligeret, Solem ubique tantundem abesse à medio, illum finxerunt in lecto à Vulcano facto natum: qui cum ex perrectus ad litus orientis applicuisset, currum illi esse paratum ab Horis dixerunt, quæ temporum omnium ministræ sunt & cellariæ. Cum verò lux Aurora sit ante Solis ortum, iidem Solis equi dicuntur portare Auroram. Sol siderum dominus, & lucis, vitæque mortalium quæstor habitus est, quoniam autor est luminis cæteris stellis, & pro illius cursu cuncta vigent animalia. Hic idem morborum, & salutis omnium, & frugum, & rerum copiam est autor, & temporum moderator, & Deus habitus, ob infinita propè in omnes beneficia. Hic igitur cum solus tantæ sit autoritatis inter omnia quæ videntur, perpetuoque motu agitetur, Deus ab antiquis primus fuit creditus. Huius filij nihil aliud sunt, quàm radiorum in corpora naturalia

agentium vires, vt patet ex ipforum nominum interpretatio-
ne: nam & Pasiphae omnibus lucens, & Phaethusa ardens, &
Lampetie splendens, & Augeas splendidus est, & Hemithea fe-
midea & propè diuina, & Heliades Solis vires, & reliqua nomi-
na sunt his similia. at de Sole satis, nunc dicendum est de Pale.

De Pale.

CAP. XVIII.

PALES pastorum Dea credita, ita vocata est à nonnullis,
cùm tamen aliàs magna Mater, aut Vesta vocaretur. In
huius honorem Palilia celebrabantur, quæ solennitas erat pa-
storum: nam palearum accèsi acerui certo ordine in loco pla-
no collocabantur, quos transliebant pastores saltando, vt ait
Ouid. lib. 4. Pastorum:

*Moxq̄, per ardentis stipulae crepitantis aceruos
Traijcias celeri strenua membra pede.*

De Aristaeo.

CAP. XIX.

ARISTAEVS Apollinis & Cyrenes filius fuisse dicitur, vt
testatur Virg. lib. 4. Georg. in his:

*Mater Cyrene, mater, qua gurgitis huius
Ima tenes, quid me praclara stirpe Deorum
(Si modò, quem memoras, pater est Thymbraus Apollo)
Inuisum fatis genuisti?*

Apollonius autem libro secundo Argonauticorum com-
morat etiam quo pacto Phœbus in amorem Cyrenes incide-
rit, cùm illa pecudes ad ripas Penei fluminis custodiret in his:

κυρλήν πέφαται τις ἔλος παρὰ πλωσοῖο
μῆλα νέμειν προτέροισι παρ' ἀνδράσιν. εὐάδε γὰρ οἱ
παρθενίη καὶ λέκτρον ἀκήρατον. αὐτὰρ Ἀπόλλων
τλήγ' ἀνερξάμενος ποταμῶ ἐνὶ ποιμαίνεσσαν
τηλόθεν Αἰμονίης, χθονίης παρακάτθετο Νύμφαις,
• αἱ Λιβύην ἐνέμοντο παρὰ μυρτώσιον αἶπος.
ἐνθα δ' Ἀρισταῖον τέκε φοῖβω, ὃν καλέουσι
Ἀγρέα καὶ Νόμιον.

*Fama est Cyrenen Penei ad fluminis undam
Egisse pastum pecudes: aeterna placebat
Virginitas, castusque thorax cui. fertur Apollo
Hanc rapuisse graui percussus vulnere amoris,
Quam procul Hamonijs portauit finibus: inter*

*Indigenas Libyæ nymphas, Myrtosia iuxta
Hanc iuga deposuit; qua mox de semine Phæbi
Mater Aristæi facta est, qui dicitur Agreus,
Et Nomius.*

At Cicero actione sexta in C. Verrem, Aristæum Liberi patris filium fuisse scribit his verbis: Aristæus, qui, ut Græci ferunt, Liberi filius, inuentor olei esse dicitur, vna cum Libero patre, apud illos eodem erat in templo consecratus. Aristæum scripsit in libro de Diis Theagenes fuisse Cyrni Regis filium & Theamenes Nymphæ, quæ nomen dedit vni ex insulis maris Ægæi, atque prius Battus vocatus fuit propter linguæ impedimentum. Scriptum reliquit Theocriti enarrator Aristæum à Nymphis fuisse educatum, quem & olei & mellis conficiendi rationem illæ docuerunt, quare horum vtriusque inuentor habitus est Aristæus, ut testatur Iustinus libro historiarum decimotertio. inuenit Aristæus oleum & mel in Ceo primùm. Scriptum reliquit Pindarus in Pythicis Cyrenen cum Apolline venari solitam ac diutiùs virginitatem seruasse; quæ vbi cum leone fuisset aliquando colluctata, Apollo in eius amorem incidit, illamque in Libyam deportatam compressit, ex quo natus est Aristæus. Pherecydes, data illi optione ut quò vellet ferretur, in Libyam portatam fuisse dicit, in eam ciuitatem quæ Cyrene ab ipsa postea nominata fuit: cum tamen Agretas illam in Cretam primùm fuisse portatam scriptum reliquerit libro primo rerum Libycarum. fuitque Larissa Cyrenes soror, à qua vrbs nominata fuit in Thessalia: Alij tradiderunt regnum virtutis præmium fuisse propositum ab Eurypylo, illi qui leonem populantem regionem occidisset, atque Cyrenen illo tempore regnum obtinuisse. Huius filius fuit Autuchus ex Apolline præter Aristæum: quibus alij Eutocum, & Nomium, & Argæum addiderunt. Neque verò vnus tantùm fuit Aristæus, sed plures: vnus Carysti filius, alius Cheronis, alius Cæli & Terræ, hic Apollinis: qui cum Etesias aliquando vocasset in Ceo (nam plures ob calorem Solis & canis æstum moriebantur) atque illi statim flare cœpissent, Jupiter Aristæus vocari cœpit, & Apollo Agreus & Nomius pastorum & agrestium Deus. quæ tamē cognomina sunt etiam eius patris Apollinis. Hunc eundem omnis humanitatis autorem prodiderunt antiqui, quorū sententiā nos secuti ita in nostris Venationib. lib. 4. scripsimus:

Puppis ad Euboicas currens allabitur oras.

Fertur Aristæus antrum hic coluisse, Virorum

Qui genus indocile, & uiuentum more ferarum,

Glandibus, & baccis, pomis syluestribus, & qua

Sylua tulit cultu nullius iussa coloni,

Edocuit primus teneras armenta per herbas

Pascere: & e quercu fumis pellentibus actas

Claudere apes & acuo sub cortice: primus oliuum

Exprimere ex olea fructu, lac cogier idem.

Quem tamen non Bacchi quidem filium, sed alumnum quidam fuisse censuerunt, ad quorum sententiam allusimus ita in nostris Venationibus:

Nutrit hic Bacchum miro deuinctus amore

Euboicas inter nymphas, Dryadasque puellas.

Huius vxor fuit Autonoe, que fuit etiam Cadmi, e qua Actæonem filium suscepit. Aiunt Aristæum non illum quidem Proconesium: at ipsum Apollinis filium in taberna fullonaria in-teruisse, atque a quodam qui Crotonem contenderet, in itinere visum fuisse fabulantur. Fertur in Deorum numerum relatus fuisse Aristæus ob rerum humano generi vtilium inuentionem, sicuti testatur Pausanias in Arcadicis. fuit enim id antiquorum institutum, vt diximus, vt viros bonos & sapientes diuinis honoribus ornarent, de quibus, vt de Diis, fabulosæ narrationes fangebantur. Hunc eundem Aristæum, filium Apollinis Cyrenesque Nymphæ filia Hypsei, quam tamen Penæ filiam quidam fuisse maluerunt, laseris vsus inuentorem fuisse memorant, vt patet ex his: *Ἀρισταῖος δὲ ὁ Ἀπόλλωνος καὶ Κυρήνης τῆς Ἰφείως, πρῶτον τιτὸ ἐργασίαν τῆ σιλπίου ἐξῆυρον, ὡς περ καὶ τὸ μέλιτος. Aristæus Apollinis & Cyrenes Hypsei filius primum laseris vsum excogitauit, sicut etiam mellis.* atque vim & bonitatem ipsius laseris ita descripsit Diphilus: *σίλπιον ἐστὶ ρίζα ἠδύσμος ἐν Λιβύῃ γινομένη, ἧς δυνάμεις ἀρτυτική καὶ θεραπευτική καλλίστη δὲ ἡ κυρλωαϊκή ἔσται καὶ τῷ ὄπῳ καὶ τῷ καυλῷ καὶ τῇ ρίζῃ χρῶνται. Est autem laser radix odore suauis, qua nascitur in Libya, cuius illa vis est vt præparet ac purget. optima verò est Cyrenaisca, cuius vtuntur succo & thyrso & radice.* Præterea alij dicunt fuisse Prometheum, alij Aristæum, qui primus omnium taurum Diis immolauerit, cum antea herbæ tantum ac flores Diis offerrentur, suffimenta que

mentaꝫ; fierent è preciosis odoribus, vt scripsit Androtion in sacrificiis.

¶ At nunc cur ista fabulosè finxerint inquiramus. Hunc alij Phœbi, alij Dionysi, ac Cyrenes Nymphę filium putarunt, quia Aristæus consilium est & prudentia mortalium creditus, quæ optima pars est in nobis, vt nomen significat. Sol verò cum omnes humores in humanis corporib. extenuet, his tanquam aliqua nebula rarioribus factis præpollet in nobis vis animæ ratione prædita, quare Sol pater est Aristæi. Hinc ad vndam Penei fluminis, vel potiùs Penei filiam Cyrenen Phœbus amavit & cõpressit, quia rarior facta vis illa Aristæum peperit: qui mox olei vsum, diligentiam scilicet & vigilantia in rebus mortalibus inuenit, & mellis rationem, suauioris scilicet & humanioris vitæ, monstrauit hominibus cum illos dispersos & ferarum more peruagantes in vnum locum deduxerit, & pascere armenta custodireꝫ; docuerit, cum nullam vtilitatem homines prius ex armentis perciperēt. Nec me tamen præterit fuisse nonnullos qui ad historiam rem deduxerint, cum dicant Aristæum genitum fuisse ab Apolline, qui Cyrenen eximia pulchritudinis virginem raptam in Libyam portatam compressit: idque fictum fuisse propter Thessalorum migrationem, qui loci eius amœnitate capti, vbi Cyrene vrbs postea condita fuit, ibi habitare decreuerunt. at nihil in hac historia est mirabilitatis, nihil cur res ppetua memoria digna appareat. Enimvero per Aristæi fabulam nos antiqui ad prudentiam hortabantur, vt breuibus rem complectar, cum illa sola & rebus nostris assiduè sit adiumento vt meliùs se habeant, & vitam faciat faciliorem suauiolemꝫ; mortalibus: quippe cum imprudentiæ multa damna, multæque insuauitates & molestiæ sint sociæ. at nunc de Tellure dicamus.

De Tellure. CAP. XX.

TELLVS quibus parentibus orta sit, nō facilè est consequi cõiectura: quam alij è Lizigio, alij è Dæmogorgone, nullis tamen antiquorum testimoniis freti, quod ego videam, dixerunt. Hesiodus in Theogonia hanc statim post Chaos natam fuisse scribit, neque tamen certos parentes illi tribuit ita inquiens:

ταῦτά μοι ἔαπτε Μῆσαι. Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσα
ἔξ ἀρχῆς, καὶ εἶπαθ' ὅτι πρῶτον γένητ' αὐτῆν.

ἦτοι μὲν πρῶτα χάος γένητ', αὐτὰρ ἔπειτα
 Γαῖ' ὀβρυσεργος, πάντων ἕδος ἀσφαλὲς αἰεὶ
 ἀθανάτων.

*Dicite caelestes primum hoc ab origine Musa,
 Dicite quid prius illorum se erexit in ortum.
 Antè Chaos genitum: post lato pectore Tellus
 Nata, Deum superum ac caeli firmissima sedes.*

Hanc alij Titanis, alij Cœli vxorem esse putauerunt, vt sensit
 Homerus in hymno in Tellurem, quam etiam omnium ma-
 trem appellauit in eo carmine:

χαῖρε θεῶν μήτηρ, ἄλοχ' οὐρανὸ ἄσερόοντος.
*Salve magna parens diuim, ac stellantis Olympi
 Coniux.*

Herodotus tamen in Melpomene, Tellurem, quæ eximiè co-
 lebatur apud Scythas, Iouis vxorem existimatam inquit in his:
 θεὸς δὲ μόνος τῆσδε ἰλάσκοντα· εἰσίλω μὲν μάλιστ' ἐπὶ δὲ, δία
 τε, καὶ γλιῶ· νομίζοντες πῶ γλιῶ τῷ Διὸς εἶναι γυναικα. Deos solos
 hos placant, Vestam quidem præcipuè, postea verò Iouem ac
 Tellurem, Iouis vxorem existimantes. quamuis Hesiodus nō
 vxorem, sed matrem Cœli illam vocauit in his:

Γαῖα δ' ἐτοί πρῶτον μὲν ἐγείνατο ἴσον ἑαυτῇ
 οὐρανὸν ἄσερόονθ', ἵνα μιν περὶ πάντα καλύπῃσι.

*Alma sibi peperit Tellus aequale supernè
 Cœlum, quod stellis fulgens circumtegit illam.*

Cùm verò omnia corpora naturalia, omniaque elementa ex
 se inuicem gignantur, quibus omnibus propè sedes est Tellus,
 eam merito Deorum ac hominum matrem vocarunt, vt te-
 statur in his Orpheus:

Γαῖα θεὰ, μήτηρ μακάρων, θνητῶν τ' ἀνθρώπων.

Alma Deum mater Tellus, materq; virorum.

Sic etiam Apollonius libro tertio Argonauticorum:

Γαῖα θεῶν μήτηρ, ὅσων δένος ἐστὶν ἐμαῖο.

Alma parens superum Tellus, mea robora quanta.

Fuit autem Tellus inter Deos terrestres & inferos existimata,
 vt scriptum reliquit Æschylus in Persis:

ἀλλὰ χθόνιοι δαίμονες ἄγνοί,

Γῆ τε, καὶ Ἑρμῆ, βασιλεῦ τ' ἐνέρων.

Sed o terrestres damones puri,

Tellus, Mercurique, Rex & inferum.

Hæc Regina etiam vocata fuit, ut scripsit Euripides in Electra:

οὐ τ' ὦ κίτω γῆς ἀνοσίως οἰκῶν πάτερ,
καὶ γῆτ' ἀνασσα, χεῖρας ἢ δίδωμ' ἐμάς.

Et tu pater locos prophanos incolens

Telluris, ac regina Tellus cui manus

Trado.

Fuit præterea multis nominibus appellata, ut ait Æschylus in Prometheo, quam etiam fatidicam dixit in his:

καὶ γαῖα, πολλῶν ὀνομάτων μορφῇ μία,
τὸ μέλλον ἢ κραινόιτο πρὸ τεθεσπίκῃ.

Et Tellus, multorum nominum facies &na,

Futurum qua fieret &aticinata est.

Memoriæ prodidit Pausanias in Phocicis Tellurem primùm Delphis responsa dedisse, atque Daphnen delegisse sibi sacerdotem: deinde cessisse illam sedem, atque oraculorum locum dono dedisse Themidi, quæ postea illum Apollini reliquit. hæc causa fuit etiam cur magna Dea vocaretur, ut idem ait in Atticis. Fabulantur huius fuisse filium Diorphum, qui, ut ait Sofstratus in introductione historiæ fabulosæ, filium Mithræ optavit, genus fœmineum auersatus. atque petram quandam calefaciens ex ea grauida facta post terminatum tempus iuuenem suscepit Diophorum nomine. ille vir factus Martem in certamen de virtute prouocauit, atque interfectus in montem sui nominis consilio Deorum est conuersus. Hanc etiam Cererem vocari præterea scripsit ita Euripides in Bacchis:

Διμήτηρ θεὰ,

γῆ δ' ἔστιν, ὄνομα δ' ὀπότερον βέλε, καίλα.

Ceres. Dea est

Tellus, &tram magis libet &oces licet.

Huic Deæ mos fuit apud antiquos agnam nigram immolari, ut testatur Homerus libro tertio Iliadis:

οἴστε τε δ' ἄρν' ἕτερον λευκόν, ἕτερον δὲ μέλαιναν,

γῆ τε καὶ Ἡελίῃ.

Ferte agnum nigrum, atque agnam portabitis atram,

Telluri ac Soli.

Horatius porco etiam rem sacram fieri solitam Telluri inquit in eo carmine:

Tellurem porco, Sylvanum lacte piabunt.

Cum tamen scribat Æschylus in Persis inferias Telluri tanquam inferis offerri solitas. Quid sit Tellus omnibus pa-

ter; at cur finxerint antiqui illam Titanis aut Cœli fuisse vxorem, illis patebit, qui in illam Solem assiduè agere considerarint, illamque tanquam fœminam Solis ipsius calore ad generationem excitari, & tanquam semina ex omnibus elementis vim condensatam in se recipere. ac de Tellure tot breuiter dicta sint.

De Feronia. CAP. XXI.

FERONIA Dea habita neque quibus parentibus orta sit, neque vbi, aut à quibus educata, cognoscere omnino potui: quam tamen Deam nemoribus præfectam fuisse constat, vt testatur Virgilius libro septimo:

& Viridi gaudens Feronia luco.

Celeberrimum fuit huiusce Deæ fanum in vrbe Soracte, vt ait Strabo libro quinto, vbi eximia religione colebatur. Ibidem rem miram contingere solitam narrant, vt qui eius Deæ numine afflarentur, nudis pedibus super prunas & profundum cinerem fauillis permistis ambularent illæsi: ad quod spectaculum magna multitudo quotannis adueniebat. Verùm nihil aliud Feroniam, quàm diuinam vim arboribus diuinitus insitam, quæ illas & seruaret, & pullulare faceret, ego esse crediderim, qua & vigent, & florent, & fructus ad maturitatem perducunt. Nam cum viderent antiqui nihil sine diuina providentia posse consistere, neque tamen diuinæ mentis cognitionem haberent, vires inde profectas in naturalibus corporibus insitas pro Diis coluerunt. Horum simplicitatem & inscitiam fallere omnium sanè fuit facillimum: quare maiorum dæmonum multæ ortæ sunt fallaciæ, quæ illos implicarunt: quippe cum inscitia & imprudentia semper calamitates & errores sint comites.

NATALIS

551
NATALIS CO-
MITIS MYTHO-
LOGIÆ

LIBER SEXTVS.

*Quòd æquo animo ferendum est si quid à Deo
impetrare non possumus.*

VM multis difficultatibus vita mortalium
vndique sit circumuenta, nullaque ex parte
miseriis carere soleat, Campeggi ornatissi-
me, optimum factu duxerunt antiqui, vt
cum suauitate orationis, rerumque propo-
sitarum mirabilitate ad prudentiam, & ad
tranquillitatem animorum homines alli-
cerentur. Nam quibus rationibus aliquis sibi vnquam persua-
serit inutile esse, vel etiam perniciosum, quod à Diis immorta-
libus per vota cum summa animi contentione sæpius expeti-
uerit, nisi prius constiterit alios etiam homines res sibi suisve
carissimis calamitosas aliquando à Diis ipsis vix tandem im-
petrasse? Quo enim animo fuisse Theseus putandus est,
cùm cognouisset filij crudelissimè laniati innocentiam? au-
quæ Deorum ira tantum obesse Semelæ potuisset, quantum
Iouis facilitas, cùm ad illam rogatus, quo habitu ad immor-
talem Iunonem solebat, cum fulmine accessisset? Quæ
rursus malevolentissimorum vis hominum, vel quæ impro-
borum inuidia tam crudeliter Phaethontem oppressisset,
quàm paterna indulgentia, & nimis facilè ab ipso patre ex-
auditæ filij preces? Quòd si Dij non tam faciles aliquando
hominibus precantibus fuissent, multæ calamitates, multa
pericula, multæ cædes fuissent à virorum bonorum capitibus
depulsæ. Vt igitur æquo animo ferremus si quid à Diis impe-

trare non possumus, multa excogitata, & vt suauiter à vulgo imbiberebantur, fabulis inuoluta fuerunt. Neq; enim cum quid frustra precamur, continuo in desperationem est cadendum. quod infulsi pleriq; homines fecerunt, qui cum votorum suorum non fuissent facti compotes, vel Deos nullos esse dixerunt, vel res humanas non curare, vel omnia inexplicabili & certa fatorum serie trahi: resque diuinas suae inscitiae, non ingenij sui imbecillitatem, diuinæ naturæ subiecerunt. Vt igitur æquo animo nostras preces irritas fuisse aliquando perferamus, Deorumque immortalium consilium in bonam partem acciperemus, & ea quæ dicta sunt de Phaethonte, & alia com- plura his similia, finxerunt antiqui, quæ imperitorum multitudini aniles nugæ & res ridiculæ videntur: at si quis rectè con- sideret vniuersam fabularum naturam, illas ad humanam vi- tam in melius vertendam excogitatas fuisse sentiet. At nunc de Phaethonte quæ memoriæ prodita sunt ab antiquis, per- quiramus.

De Phaethonte. CAP. I.

PHÆTHON Clymenes Nymphæ & Solis filius fuisse di- citur; qui cum Epapho Iouis filio non cederet, seque Solis filium esse gloriaretur, hunc falso gloriari inquit Epaphus, vt ait Ouidius libro primo Metamorph.

*Nunc Epaphus magni genitus de semine tandem
Credetur esse Iouis, perque Urbes iuncta parenti
Templa tenet. fuit huic animis equalis & annis
Sole satus Phaethon: quem quondam magna loquentem,
Nec sibi cedentem. Phæboque parente superbum
Non tulit Inachides: matrique, ait, omnia demens
Credis, & es tumidus, genitoris imagine falsi.
Erubuit Phaethon, et inque pudore repressit,
Et tulit ad Clymenen Epaphi conuicta matrem.*

Quæ scripta sunt etiam à Zeze Chi. 4. historia 137. At Pau- sanias in Atticis Cephali fatu natum esse εκ Aurora Phæ- thontem scribit; quod etiam testatur Hesiodus ita in Theo- gonia:

ΤΙΘΩΝΩ Δ' Η' ΩΣ ΤΕΚΕ ΜΕΜΝΟΝΑ ΧΑΛΚΟΚΟΥΣΗΝ

Αἰθίοπων βασιλῆα, καὶ Ἡμαθίωνα ἀνάκτα.

αὐτὰρ τοὶ κεφάλῳ φυτῆσατο φαίδιμον υἱὸν

ἰφθιμοφάεθοντα, θεοῖς ἐπιείκελον ἄνδρα.

Memnona Tithono reperitque Aurora nigrantium

Aethiopum Regem, Tithono haec Emathionem.

Edidit haec rursus Cephaloconiuncta decorum,

Et fortem Phaethonta, parem Dijs maeste supernis.

Fabulati sunt igitur Phaethontem Epaphi contumelijs inflammatum, ut nobilitatem sui generis vniuersis hominibus patefaceret, ad Solem patrem suum contendisse, & precibus tandem impetrasse, ut is polliceretur iurando, quidquid Phaethon poposcisset, se concessurum. Tum verò Phaethon rogauit ut currum lucisque administrationem sibi per vnum diem concederet: id cum grauius ferret Sol, neque tamen negare posset quod iurando affirmauerat, multis rationib. conatur filio persuadere ne rem tam arduam, tamque difficilem aggredere, quae multo maiorem peritiam & animi constantiam requireret. Verum cum nihil neque monendo, neque deterrendo, neque rogando, ut ab re tanta abstineret, proficeret, inuitus illi currum habenasque equorum tradidisse dicitur: ut luculentissimè scripsit Ouid. 2. Metamorph. & Lucianus in dialogis Deorum. Cum igitur acceptum currum ob metum Scorpio- nis retinere intra certam viam Phaethon ignorasset, effecit ut modò terrarum orbis acerbitate caloris propinquioris conflagraret, regionesque vel ad cardines mundi insuetum aestum sentirent, modoque tellus Aethiopum grauissimis & insuetis frigoribus premeretur. Id cum sensisset Iupiter, veritus ne genus animantium penitus periret, fulmine caelesti Phaethontem de curru deiecit: qui ad ripas Eridani fluminis cecidit, ut ait Apollon. lib. 4. Argonauticorum:

ἔς δ' ἔβαλον μύχατον ῥόον Ἡριδανοῖο

ἔνθα ποτ' αἰθαλόεντι τυπεῖς πρὸς σέρνα κεραυνῶ

ἠμιδαῆς φαέθων, πέσεν ἄρματος Ἡελίοιο

λίμνης ἐς προχὰς πολυανθέος ἠδ' ἔτι νυῶ περ

τραύματος αἰδομένοιο βαρυῶ ἀνεκῆμιον ἀτμόν.

Ultima ad Eridani Minye Venere fluentia,

Peritus quo ardentis percussus fulminis igno

Seminustus cecidit Phaethon, currumque paternum

*Liquit in aereis campis. ibi nunc quoque fluctus
Vulnus olent & stum grauius fumosque vaporant.*
Et Lucretius lib. 5. inquit Solem post mortem filij collegisse equos, atque suctum cursum peregisse:

*At pater omnipotens ira tum percitus acri,
Magnanimum Phaethonta repenti fulminis ictu
Deturbauit equis in terram: Solque cadenti
Obuius aeternam suscepit lampada mundi,
Disiectosque rededit equos, iunxitque trementes.
Inde suum per sterre creauit cuncta gubernans.*

Est autem in regione Celtarum locus ille, in quem cecidisse Phaethon dicitur: ubi scaturit fontes Eridani ad Pyrenæos montes, sicuti testatur Dionysius in descriptione orbis, in his:

*τοῖς δ' ἐπὶ πυρηνᾶϊον ὄρος, καὶ δώματα κελτῶν,
ἀγχοῦσι πηγᾶτων καλλιρρόου Ἡριδαννοῖο
οὐ ποτ' ἐπὶ πρὸ χειρῶν ἐρημαίην ἀνὰ νύκτα
Ἡλιάδες κώκυσαν ὀδυρόμενοι φάεθοντα.*

*Hic Pyrenæos montes, Celtasque videbis,
Non procul Eridani distantes fontibus: illic
Tempore nocturno deserta ad flumina fratrem
Heliades luxere suum Phaethonta cadentem.*

Nam fama est eius sorores, quæ commemoratæ sunt, cum de Sole ageremus, adeo grauius mortem Phaethontis tulisse, ut assidue lugentes Deorum misericordia in populos nigras fuerint conuersæ: ut innuit Ouidius lib. 1. de Ponto:

*Vos quoque felices, quarum clamantia fratrem
Cortice velauit populus ora nouo.*

Harum lachrymæ in electrum fuerunt conuersæ, ut ait idem poeta in lib. 2. Metamorph.

*Inde fluunt lacrymæ: stillat aque Sole rigescunt
De ramis electra nouis, quæ lucidus amnis
Excipit, & nuribus mittit gestanda Latinis.*

Quamuis Artemidorus Ephesius famam fuisse scripsit apud Celtas electrum non quidem Heliadum, sed Apollinis fuisse lacrymas, ubi propter Æsculapij mortem mœstus ad Hyperboreos contendit ob indignationem aduersus patrem. Non defuerunt rursus qui dixerint istud ipsum contigisse illo tempore, quo iussus fuit seruire propter mortem Cyclopium. Quidam crediderunt dictum fuisse ab illo incendio Phaethontem

cogno-

cognine, cum prius Eridanus diceretur, à quo etiam fluius nomen obtinuit.

¶ Hæc illa sunt quæ de Phaethonte ab antiquis fabulosè dicta fuerunt. Phaethon Solis & Clymenes filius dicebatur, quia est ardor aut inflammatio, quæ à Sole proficiscitur: nã φαέθων ardeo significat. Huic Clymenē dixerunt esse matrem, quæ aqua est, & ἀπὸ τῆς κλύδων, quod inundare significat, fuit vocata. Sensit enim Anaxagoras & Heraclitus stellas esse igneas, ijsq; vaporibus ali, qui per vim Solis à terra extrahuntur: nam cum vapores illi inflammati fuerint, tum vehemens est calor, quod etiam patet per æstiuos dies. cum enim fiunt crassiores terræ vapores, ijsq; calefiunt à Sole, quod etiam magis accidit imminentibus imbribus, tum magnus & intolerabilis propè fit æstus. quare Phaethon Solis & Clymenes est filius, eorum vaporum scilicet ardor, qui à Sole excitantur. Alij Cephalī & Auroræ filium esse Phaethontem putarunt, quia Cephalus & ipse Sol astrorū omnium princeps esse creditur: nascitur enim ardor à Solis viribus per cursum. Fabulantur hunc currum à Sole patre impetrasse, quia latè vagatus sit ardor ille, multasque infuetas grauioribus caloribus prouincias depopulatus sit. Ego enim sanè per hanc fabulam eximiam aliquam siccitatem, aut eximium & inauditum calorem contigisse aliquando crediderim ob certum planetarum congressum Sole in extrema parte Libræ sub finem Septembris existente, quare finxerunt antiqui Phaethontem, antequam ad Scorpionem accederet, eius metu decidisse. Finxerunt eum in ea parte præcipuè signiferi delirasse, quæ est vltima Libræ in Scorpionē, vbi via dicitur vsta: quæ gradus decem vtrinque continet. Cum enim Solis currus eò peruenisset, neque tamen per breuitatem dierum æstus cessaret, creditus est Solis currus viam suetam reliquisse, atque inde locus datus est fabulæ. Nihil fuit igitur aliud Phaethontis fabula, nisi ob nonnullarum errantium stellarum congressum siccitas eximia: qui dicitur ad ripas fluminis Eridani decidisse, quia inundationes hanc siccitatem plerunque consequi solent, vel pestilentia, vel terræmotus, vel annonæ penuria. Nam cum mirus calor solis terræque siccitas Galliam, & Græciam, & Italiam anno salutis nostræ 1242. inuasisse dicatur, tanta vis pestilentia anno sequenti coorta est, vt vix vnus à decem millibus hominum superfuerit.

Istud ipsum aliquando contigit in Ægypto, & in Asia, post eximiam siccitatem & post eximias inundationes: nam duodecim vrbes vna nocte Tiberio Cæsare imperate terræmotu deuastate sunt. Atque Anaximander ex obseruatione siderum non solum tempestates, sed etiam subterraneos ventos Lacedæmonijs futuros prædixit. Hunc fuisse deiectum fulmine à Ioue apud Eridanum fluuium fabulantur, quia vt Orionis, sic Eridani exortu magna vis imbrium sæpius concitatur, quare in Aræis versibus illum magnas habere vires inquit Cicero, cum ita verterit:

*Hæc etiam Eridanum cernes in parte locatum,
Cæli funestum magnis cum viribus amnem.*

Id autem ita fictum est, quod fulmine fuerit deiectus; quia vapores per calorem elati in sublimi aeris parte in angustum à circumstanti frigore compulsi (est enim illa pars aeris, vbi cessant radij Solis à terra remissi, frigidior) tonitrua, & fulgura, & fulmina emisserunt ac detruserunt, donec calor ille denique dissiparetur. Ea de causa & Iupiter illum de curru deiecisse dicitur, & siquam rerum mortalium labantem videret, refecisse: nam Iupiter modò est calor, qui est vita omnium viuentium, modò ignis elementum vt comburens hic Vulcanus, modò aer, modò mens diuina: à quo aere frigidiore denique facto recreata sunt aliquando penè exusta & extincta ob æstum animantia.

Alij fabulam inde excogitatam fuisse dixerunt, quia primus Solis cursum obseruarit, qui cum mortuus esset, antequam artem perfectam cognouisset, dictus est fulmine fuisse deiectus, vt ait Lucianus in Astrologia. Alij maluerunt per hanc fabulam demonstrauisse antiquos rerum maximarum administrationem, ac summa imperia rerum publicarum iuuenibus aut adolescentibus aut imperitis non esse concedenda: cum in cæteros imperium solis prudentioribus conueniat. nam qui iuuenes rebus publicis, imperitose præficiunt, ij cum maximo suo & præfectorum & subditorum periculo sæpe se errauisse intelligunt. Fama est eius sorores adeò miserabiliter mortem Phaethontis luxisse, vt Deorum misericordia fuerint in populos commutate. Hoc nihil aliud significat, nisi ex humore & calore Solis illo eximio multa postea arborum plantarumque genera nasci solere. veruntamen vbi calor materię facultatem
supera-

*Cœlicolisque Deis cunctis; Hyperionis almi
Semine concepit namque illos Thia decora.*

Alij Titanis & Terræ filiam esse Auroram crediderunt. Hanc Solis præuiam, sicut Auroræ præuium luciferum, dixerunt antiqui: quippe cum Solem citò oriturum nuntiet mortalibus, ut ait Orpheus in hymno in Auroram:

Ἄγγελίδα θεῶν Τιτᾶνος ἀγνὴ μέγαλοιο.

Nuntia Titanis celeris, lateque nitentis.

Huic digitos roseos tribuit Homerus propter colorem rubicundum, aut subrubentem, quam in aurea sede vehi dixit hymno in Venerem:

*ὡς δ' αὖ Τιθωνὸν χρυσοῦθρονος ἤρπασεν Ἡὼς
ὑμετέρης γενεῆς ἐπιείκελον ἀθανάτοισιν.*

Ut vestra de gente parem Dijs, aurea sedes

Quam vehit, arripuit Tithonum Aurora maritum.

Fabulati sunt enim poetæ Auroram in curru à quadrigis rubentibus vehi solitam, ut testatur Virg. lib. 6.

Hac vice sermonum roseis Aurora quadrigis

Iam medium æthereo curru traiecerat axem.

Cui tamen bigas attribuit alibi, ut est in his:

Aurora in roseis fulgebat lutea bigis.

Theocritus autem non roseos, sed albos equos Auroræ appellauit in Hyla hoc pacto:

ἔδ' ὄκχ' ἅ λεύκιππος ἀνατρέχῃς Διὸς Ἀὼς.

Nec pullis Aurora domum Iouis ut petit albis.

Scriptum tamen reliquit Lycophron in Alexandra Auroram à Pegaso equo vehi solitam, ut est in his:

*Ἡὼς μὲν αἰπὴν ἄρτι φηγίε πάγον
κραιπνοῖς ὑπερποτᾶτο πηγᾶσου πῆροῖς,
Τιθωνὸν ἐν κοῆτησι τῆς κέρνης πέλας.*

Aurora montem Phagium aduolauerat,

Velocis altum nuper alis Pegasi,

Cernam prope Tithonum in thoro reliquerat.

Hanc ex Oceano, tanquam Solem & reliqua astra, surgere scripsit Homerus in hymno in Mercurium hoc pacto:

Ἡὼς δ' ἠριγένεια φῶς θνητοῖσι φέρουσα

ᾠρνυτ' ἀπ' ὠκεανοῖο βαθυρρόου.

Hinc Aurora tulit lucem mortalibus alman

Fluctibus

Fluctibus Oceani surgens satamane profundis.

Memoriae prodidit Pausan. in Laconicis Auroram forma Cephalo captam pulcherrimi iuuenis illum ad se rapuisse. Rapuit Orionem praeterea, ut scripsit Hom. lib. 5. Odyf.

ὡς μὲν ὅτ' ἠ'ρίων' ἔλετο ῥοδὸδ' ἄκτυλος ἠ'ὡς.

Sic ubi ab Aurora rosea est correptus Orion.

Quae Tithonum etiam maritum sibi rapuit, quem in Delum asportavit, eumque dormientem in thoro confurgens relinquebat cum Memnone filio, ut innuit Virgilius lib. 4. Aeneid.

Et iam prima nono spargebat lumine terras

Tithoni croceum linquens Aurora cubile.

Hanc ex Astræo praeterea scripsit ita Apollodorus libro primo Biblioth. ventos & astra reperisse: ἠ' ἔς δ' ἐκ α' ἑραία ἀνεμοὶ καὶ ἄστρα: *Ex Aurora & Astræo venti & astra.* Nam cum Astræo congressa, fratre Thiaë & Hyperionis filio, Argestem, Zephyrum, Boreamque reperit & Notum, ut in Theogon. ait Hesiod.

Ἄστραίω δ' ἠ'ὡς ἀνέμους τέκε καρτεροθύμους,

Ἄργέσιω, Ζέφυρον, βορέλιω τ' αἰψηροκέλευθον,

καὶ νότον, ἐν φιλότῃ θεᾷ θεῶν εὐνηθεῖσα.

Astræo reperit Ventos Aurora rapaces,

Argestem, Zephyrum, & Boream glacialibus alis,

Atque Notum, coniuncta Deo Dea candida lecto.

Hanc iucundissimam & suavissimam non hominibus solum, sed omnibus animalibus, & hominibus & plantis contingere, scripsit Orph. in hymno in Auroram his verbis:

ἡ χαίρη θνητῶν μερόπων γένος· ἔδ' ἐτις ἐστὶν

ὅς φεύγει πλὴν σιωῆς ὄψιν καθυπέριερον ἔσθαι,

ἠνίκα τὸν γλυκὺν ὕπνον ἀπὸ βλεφάρων ἀποσείσης·

πᾶς δ' ἐβροτὸς γήθη, πᾶν ἔρπετόν, ἀλλά τε φύλα

τετραπόδων, πτερωτῶν τε, καὶ ἐναλίων πολυθετῶν.

Qua gaudet mortale genus, vitare nec ullius

Conspectum vult diuatiuum, cum fluctibus exis,

Excutis & somnum cilijs: latantur ubique

Serpentumque hominumque genus, volucresque feraeque

Quaeque colunt altas spumosi marmoris undas.

¶ Haec illa sunt quae de Aurora fabulosè prodita sunt ab antiquis. Hanc Thiaë & Hyperionis filia arbitrati sunt illa de causa, quia diuina bonitate ita statuente lux è Sole ad mortales

manet. quid enim cōmodi habemus, quod hominibus à Deo non sit? Hanc alij Terræ filiam & Titanis, alij nuntiam Titanis vocarunt, & ex Oceano emergere crediderunt: quia nauigantibus ex vnda, aut in planitie existentibus è terra exire apparet, & è luce Solis, quem antecedit. Nam oculorum acies ad certum interuallum pro facultate naturali locorum distantiam metiri potest, at hallucinatur præterea ob imbecillitatem & ob molem aeris inter aciem & distantia corpora interiecti, quæ spectantur. quare si quid longinquum metiri velimus, adhibenda sunt optica instrumenta, aut aliqua oculorum aciem adiuuantia & coarctantia. Efficit igitur turbidi aeris natura, & surgentium assiduè vaporum, vt candida lux Solis his interiectis, cum tenuis illa adhuc sit, rubicunda & rosea Aurora videatur: quare roseū colorem, & roseos digitos, & auream sedem, & rubentes equos illi attribuerunt, qui ijdem sunt & Solis. Propter celeritatem motus illi currus concessus est. Hanc niueos equos habere alij dixerunt, non ad surgentes vapores, sed ad ipsius lucis naturam intuentes. ac nunc dicatur de Memnone.

De Memnone.

CAP. III.

MEMNON fuit Auroræ Tithoniq̄ue filius, qui habuit fratrem ex iisdem parentibus Emathionem, vt inquit Apollodorus libro tertio, & Hesiodus in Theogonia:

Τιθωνῶ δ' Ἡὼς τέκε μέμνονα χαλκοκορυστῶ,
Αἰθιοπῶν βασιλῆα, καὶ Ἡμαθίωνά ἀνάκτα.

As̄t Aurora parit Tithono Memnona fortem,

Æthiopum Regem, Regem simul Emathionem.

Hunc natū esse Thebis testatur Dionysius in situ orbis in his:

ἡμὲν ὅσοι Θήβῃ ἐρικυδέα ναετάρσσι,
Θήβῃ ἠ' γυγίῃ ἑκατόμυλον, ἐνθα γεγωνῶς
Μέμνων ἀντέλασσαν ἑλὼ ἀσπάζεται Ἡὼ.

Nam qui cuiusq̄ colunt Thebas & mania clara,

Thebas Ogygias hecatompylas: hic & ibi Memnon

Surgentem capit Auroram complexibus arctis.

Strabo lib. 15. Cissiam matrem Memnonis vocatam fuisse scribit. Hunc Æthiopum fuisse Regem, & ex Æthiopia ad bellum Troianum, vel potius è Sufis Persarū ciuitate venisse, ait Paus. in Phocēsiū rebus. nam omnes illas nationes Memnon ante bellum Troianum debellauerat, quæ mediæ fuerunt vsque ad
fluuium

fluum Choaspē. Memorię prodidit Strabo lib. 16. nō procul à Ptolemaica ciuitate Ægypti, in vrbe Abydo fuiffē regiam Memnonis mirificè è lapide totam extructam, & labyrinthum præterea eiusdem operis, quem Memnonium vocarunt. Hunc ad bellum Troianum Priamo opem ferentem accessiffē constat, qui fortiter singulari certamine cum Achille commisso occubuit. Hic vbi fuit percuffus, fons scatuit, de quo aquam sanguineam fluere dicebant quotannis, quo die ille fuit cæsus; vte carmina testantur Calabri:

ὄστε καὶ αἱματός τε τραφερωῶ ἐπινίσεται αἶαν,
ὅππότε μέμνονος ἤμαρ ἔη λυγρόν, ὦ ἐνὶ κείνος
κείθ' ἀνε.

*Sanguine qui tinctus sitientes alluit agros,
Memnonis vbi lux est tristis, qua concidit ille.*

Ferunt illum post cædem apud Paltum Syriæ iuxta Badam fluum fuiffē sepultum, vt scripsit Simonides poeta. Atque supra Æscapi ostia humatum fuiffē testatur Strabo libro 13. quare vicus qui proximus fuit, Memnonius vicus dictus est. Scriptum reliquit Pausanias in Laconicis Memnonis ensem totum ex ære fuiffē Nicomediæ cum hasta, quæ imas tantum partes & cuspidem æreas haberet, in templo Æsculapij depositum. Furerunt qui dixerint Aurorā impetrasse à Ioue, vt cum Memnoni rogo imponeretur, verteretur in auem; quod etiam contigiffē dicitur, vt ait Ouidius lib. 13. Metamorph.

Memnonis orba mei venio, qui fortia frustra

Pro patruo tulit arma suo, primisq; sub annis

Occidit à fortis (sic Dii voluistis) Achille.

Da precor huic aliquem solatia mortis honorem,

Summe Deum rector, maternaque vulnera leni.

Iupiter annuerat, cum Memnonis arduus alto

Corrui igne rogi: nigrique volumina fumi

Infecere diem: veluti cum flumina natas

Exhalant nebulas, nec Sol admittitur infra.

Atra fauilla volat, glomeratq; corpus in unum

Densatur, faciemque capit, fumi que colorem

Atque animum ex igni; leuitas sua præbuit alas.

Dictæ sunt & aliæ complures aues Memnoniæ vocatæ ex eodem rogo exiliiffē, quæ inter se pugnantes in rogi relapsæ pro inferiis se Memnoni consecrarunt. Theocritus ipsum etiã

Memnonem in avem mutatum circa rogam volasse, rogamque lustrasse commemorat in epitaphio Bionis, cum de cæde querebatur, ut est in his carminibus:

ἔ τὸσον ἠώοισιν ὡς ἄγεσι παῖδα τὸν Ἀΐς

ἰπλάωρος πῶδ' ἰσάμα κινύρετο μέμνονος ὄρνις.

Non sic aurora patum in conuallibus imis

Memnonis est tumulum lustrans conquesta Volucris.

Scriptum reliquit Lucianus in Philopseudo miraculum illud statuæ Memnonis fuisse celeberrimum, quippe cum statua illius quæ fuit in templo Serapidis in Ægyptiis Thebis erecta, fronte sua, cum radiis Solis tangeretur, suauem sonum emitteret, atque nescio quid lacrymabile sub Solis occasum, cum matris aduentu lætari, tristari discessu putaretur, ut testatus est etiam Cor. Tacit. Et Suidas in his: τὸ δὲ ἀγάλμα τετράφθαλ-
πρὸς ἀκτῖνα, μήπω γεννάσκειον· λίθος δὲ εἶναι μέλανος· συμβεβη-
κέναι δὲ τῶ πῶδε ἄμφω κατὰ τὴν ἀγάλμα τοποίαν τὴν ἐπὶ Δαι-
δάλω, καὶ τὰς χεῖρας ἀπερείδην ὀρθὰς ἐπὶ τὸν θάμον. καθῆσθαι
γὰρ ὅν ὀρμητῆ ἑπανίστασθαι τὸ χῆμα τῆτο. καὶ τῶ ὀφθαλμῶ ἔν,
καὶ ὀπόσα τῆ σώματος, ὡς φθεγξόμενον ἄδουσι. καὶ τὸν μὲν ἄλ-
λον χρόνον ἤπρον θαυμάσια φασίν· ἔπω γὰρ ἐνεργὰ φαίνεσθαι·
προσβαλέσης δὲ τὸ ἀγάλμα τῆς ἀκτῖνος, (τῆτο δὲ γίνεσθαι πε-
ρὶ ἡλίου ἐπιτολάς) μὴ καταχρεῖν τὸ θαῦμα. φθέγξασθαι μὲν γὰρ
παρεχρήμα τῆς ἀκτῖνος ἐλθέσης αὐτῶ ἐπὶ σῶμα· φαιδρὺς δὲ
ἰσάναι τῆς ὀφθαλμῶς δόξαι πρὸς τὸ φῶς, οἷα τῶν ἀνθρώπων οἱ
ὀφθαλμοὶ τότε ξωεῖναι λέγουσιν, ὅτι τῶ ἡλίῳ δοκεῖ ὑπανίστασθαι,
καθάπερ οἱ τὸ κρεῖπρον ὀρθοὶ θεραπύοντες. *Hæc autem statua
ad radios solis conuersa est, impubis adhuc, è nigro lapide,
atque pedes ambo facti sunt ad Dædali artis imitationem,
cum manus super sede recte firmentur. ita verò constituta
est, ut velle consurgere appareat. atque oculi & quæ sunt
voci omnia instrumenta, videntur velle loqui. cæteris qui-
dem temporibus minus mirabile illud videri dicunt: at
radio statuam attingente (quod sit oriente Sole) non potest
non videri mirabile, cum radio in os incidente statua lo-
quatur. oculi hilares apparent ad lumen tanquam homi-
nis, qui tunc latentur Sole. nam Soli videretur assurgere tan-
quam serui bene morati domino accedenti. Hanc statu-
am etiam reddere responsa consueuisse antiqui dixerunt. Fa-
ma est statuam ipsam nigri lapidis fuisse, quæ sonum illum
emitte-*

emitteret. Scribit Strabo libro decimo septimo: se Thebas in Ægyptum aliquando contendisse, ubi duo altissimi erant colli ex integris lapidibus inter se propinqui, quorum alterius superiores partes iam corruerant ob terræmotum: huius pars illa quæ reliqua erat super base, circiter horam primam, ut inquit, sonum emisit haudquaquam magnum ingenti præsentē multitudine. Sic enim erat artificiosè in ipsa base incisa. Neque hoc erit sanè incredibile, si quis quanta vis sit scientiæ cognouerit, aut si Thebanorū sacerdotum præstantiam in astronomicis philosophicisq̃ue rebus intellexerit. Non enim illi inter scorta immundissima, neq; inter lurcones vino graues maiorem ætatis partem degebant: sed quod reliquum erat temporis ab administratione sacrificiorum, id totum in honestissimis rerum vel naturalium vel diuinarum studiis contemplationibusq̃ue transigebant. Atqui Zezes Chil. 6. histor. 64. Cippum ait vocatum fuisse Memnonem ab Ægyptiis, & columnam rubri varij lapidis fuisse, quæ sonum illum emitteret: lætum quidem per diem, quia lætaretur matris præsentia, at lugubrem per noctem, quia doleret illius discessu. Alij sanè scriptores à Zeze dissentiunt, quia Memnonem in Ilio fuisse sepultum: at non in patriam relatum crediderunt. Atq; tot sunt dicta fabulosè de Memnone.

¶ Memnonem Auroræ Tithoniq̃ue filium fuisse dixerunt, quoniam is in orientis regionibus imperauit, quando & orientem Auroræ nomine vocarunt aliquando Latini, ut est id Virgil. in libro octauo:

*Hinc ope barbarica, Variisq; Antonius armis
Victor ab Aurora populis.*

Quod dictum fuit, quia sub ortum Solis, & auroræ ipsius tempore lenis aura plerumque oriatur. nam parua aura aurora dici videtur. Quòd ad Troiam militauerit, quòd cæsus fuerit ab Achille, quòd honorificè sepultus fuerit, id totum non abhorret ab historia. Quòd verò aues ex illius rogo euolauerint, illiq̃ue immortalitatem Aurora impetrauerit à Ioue, quid aliud est, quàm antiquorum poetarum adulatio? nam illi ut propinquorum Regum gratiam aucuparentur, æternam & immortalem gloriam futuram ipsorum Regum dicebant, & quæ in omnes nationes perueniret, multaq̃ue fabulosis ornamentis, suauitateq̃ue orationis, tanquam horrenda pharmaca

suauioribus rebus condiuerunt, ne simplex adulatio nauseam auditoribus moueret. Quæ ad eius statuæ mirabilitatem spectant, antiquorum artificum præstantiam patefaciunt, qui & colossos incredibilis magnitudinis ac artificij, & columnas admirabilis tum ponderis, tum etiam incisarum figurarum artificij, non solum erexerunt, sed etiam in longinquas regiones exportarunt. Tanta verò fuit in coniungendis lapidibus scientia, vt vel diligentissimè rimantibus nulla appareret coniunctio. quare præclarè dictum est in eam pyramidem, quæ fuit ex Ægypto Romanam comportata:

Si lapis est vnus, dic qua fuit arte leuatus?

Si duo, vel plures, dic vbi congeries?

Quod ad mores vitæ quæ institutionem attineat, nihil in Memnone esse conspicio, quare tota ferè est historica explicatio. At nunc de Tithono dicamus.

De Tithono. CAP. IIII.

TITHONVS, quem ob corporis elegantiam amatum fuisse ab Aurora inquit, Laomedontis fuit filius, fraterque Priami, vt fama est: cum tamen diuersæ matres horum fuisse memorentur. Aiunt enim matrem Priami fuisse Leucippen, at Tithoni alij Strymo, alij Rhæo Scamandri filiam. Inquit Tithonum in cælum fuisse portatum cum ab Aurora amaretur, illique à Paris immortalitatem fuisse impetratam: sed cum oblita fuisset Aurora petere etiam ne senesceret, Tithonus in tantam venisse senectutem dicitur, vt infantulorum more in cunis agitatus quiesceret. Verum denique in cicadam dicitur fuisse conuersus, quæ mutatis prioribus exuuiis vel senio confectæ non occidunt, sed iuuenescunt. Hanc fabulam ita attigit Horatius libro secundo Carminum:

Longæ Tithonum manus senectus.

Illud autem passus fuisse creditur propter dolorem, quem audita Memnonis filij morte percepit: nam tanquam euolaturus ad videndum filium brachia concussit, quare alæ tum primum illi natæ fuisse dicuntur. Id asserit idem poeta in libro primo, cum dicat illum qui immortalitatem assecutus fuisse videbatur, cuique alæ exortæ sunt, tandem occidisse: *Tithonusque remotus in auras*. Alij tamen dicunt illum Auroram precatum fuisse vt posset immortalitatem deponere, cum propter

pter senectutem humanis voluptatibus frui non amplius posset: quod cum illa concedere non valeret, in cicadam illum vertit. Dicitur Tithonus Susa condidisse ciuitatem, non procul ab amne Choaspe Persiæ, nobilissimam, ac sedem olim imperij Persarum. Cum verò in cunis (vt diximus) plerumque iaceret Tithonus ob senectutem, in lecto tamen illum ab Aurora relinqui solitum scribit Virgilius in hoc carmine:

Tithoni croceum linquens Aurora cubile.

Habuit ex Aurora Tithonus Memnonem & Emathionem filios, vt dictum est, à quo dicta est Emathia: quamuis alij dixerunt Auroram ex Astræo Titane ventos etiam peperisse: filiam verò Iodamam. Hæc ferè sunt, quæ de Tithono dicuntur.

Hanc rem qui ad historiã traducere conantur, dicunt Tithonum ex Oriente vxorem duxisse, è qua cum prædictos suscepisset filios, in tantam peruenit senectutem, vt in cunis ageretur domi infantum more. Hinc fabulæ datus est locus, quòd Aurora illum amauerit ob temperiem orientalium locorum, qui illum & maritum, & immortalem propè fecerunt. Quòd in cicadam fuerit conuersus, quid aliud est, quàm senilis garrulitas & loquacitas? cum enim morosi sint senes, tum gloriosi & temporis præteriti semper laudatores, contemptoresque præsentis, & cuiusmodi Nestorem finxit Homerus. Fuerunt qui ridiculam allegoriam addiderint, & quam referre propè sine risu non possum. Dicunt enim Tithonum esse vim diurnam, at Auroram matutinam vendendis mercibus vel agendis rebus accommodatam, vnde vir Auroræ Tithonus putabatur. Quoniam verò multa virilia opera aguntur per diem, muliebria per noctem, vt dixerunt, ea de causa illa conficta creduntur à nonnullis: & quoniam venalia per diem exponuntur, dixerunt Priamum esse Tithoni fratrem: nam *πριαμῶν* emo significat. At ego crediderim hanc fabulam ideo fuisse fictam, quòd per illam nos sapientes ad æquo animo ferendas naturæ vices solarentur: cum mors omnium calamitatum finis sit Deorum beneficio hominibus concessa. Nam cum immortalitatem à Diis Tithono Aurora impetrasset, ille tamen supplex à Diis ipsis contendit, vt liceret sibi mori, quia fatius esse putaret semel interire, quàm assiduè molestiis, totque naturæ difficultatibus infestari. At nunc de Pasiphae dicamus.

De Pasiphae CAP. V.

PASIPHAE Solis & Perseidis filia fuisse dicitur, ut ait Cic. libr. 3. de natura Deorum, in his: Circe autem & Pasiphae è Perseide Oceani filia natae, patre Sole, in Deorum numero non habebuntur? Hanc Minois uxorem fuisse constat: è quo Ariadnam, quam à Theseo abductam & in Naxo relictam à Libero patre uxorem ductam inquit, filiam peperit, ut ait Apollon. lib. 3.

*πειρθενική μινωϊς εὐφρονέας Ἀριάδην,
ἦν ῥά τε πασιφάκ κέρη τέκον ἠ' ἑλίοιο.*

Huius amore fuit Minoia capta Ariadna:

Pasiphae hanc peperit Solis de semine nata.

Fabulati sunt Venerem, post indicatum suum à Sole adulterium cum Marte, in vniuersam Solis stirpem sæuisse: quare & Ariadna à Sole oriunda ingratum & durissimum Theseum experta est: & Pasiphae huius mater ingenti tauri amore capta fuit, ita ut Dædali opera se illi subiecero: de qua natus est Minotaurus, cuius altera pars homo erat, taurus altera, ut est in Ariadna apud Ouidium:

Nec tua mactasset nodoso stipite Theseu,

Dextera parte virum, dextera parte bouem.

Cùm natum fuisset id monstrum, labyrinthus extruitur cum inexplicabilibus viarum ambagibus & fallaciis, ita ut cum quis viam egredientem, & ad exitum perducentem se reperisse putaret, tum nouum ingessum, & prioribus multo difficiliorem experiretur: atque id in illum inclusum fuit. Has tamen fallacias idem Dædalus, qui excogitauerat, ut Ariadnae amanti satisfaceret, aperuit: cum eò, qui Athenis nono quoque anno ob mortem Androgei mittebantur vorandi à Minotauro, vel inter labyrinthi fallacias, ut alij putarunt, morituri, includerentur. Hanc rem satis apertè, ut arbitror, explicauit in his carminibus Virgilius libro sexto:

Hic crudelis amor tauri, suppositaque furto

Pasiphae, mistumque genus, prolesque bisformis,

Minotaurus inest, Veneris monumenta nefanda.

Hic labor ille domus, & inexplicabilis error.

Magnum Regina sed enim miseratus amorem

Dadalus, ipse dolos tecti, ambagesque resoluit,

Caca regens filo Vestigia.

Habuit filium Androgeum & Ariadnam, vt ait Ifacius: quibus alij Ihædrum addiderunt. Fuerunt, qui dicant illam quo tempore Minos aduersus Athenienses militabat, rem cum Tauro militum duce clam habuisse, atque ex eo suscepisse filium, quem le patris nomine Taurum appellarunt, nomenq; Minois etiam addiderunt, quod Minois videretur, cum esset Tauri. Alij dixerunt Taurum fuisse Minois ducem, qui crudelissimus era in omnes Athenienses, qui eò tributi nomine mittebantur: vt testatur Plutarchus in Theseo. Alij maluerunt ex huius diuis concubitu & ex Minoe eodem partu natos esse geminos filios: Androgeum è Minoe, Taurum autem ex Tauro: quod tanen cum non pateret, palam vtriusque parentis nomen obtinuit alter illorum. Hoc non solum fabulosum est, sed prorsus abhorret à veritate, quoniam feminis recepti vas in muliere vbi semen auidè semel imbiberit, atque hauserit, constringitur: neque amplius aperitur, antequam foetum perduxerit ac maturitatem. Fuerunt qui fabulosam causam reddiderint, cur Minos adulteram vxorem senserit, cum illa vel bouem sustinuerit. Nam cum Minos ad bellum exiturus Iouem patrem rogasset vt digna tanto sacrificio aliqua se victima offerret, taurum eximie pulchritudinis oblatum armentis ducem praefecit, ac alium pro illo immolauit: quare sensit postea Minos ex ira Iouis ob eam fraudem amorem tauri suæ vxori fuisse immissum. Alij maluerunt Minoem à Cretenfib. impeditum quò minus in regnum paternum succederet, respondisse à Diis immortalibus sibi dari regnum: quod nisi credant, Deos augurio id esse confirmaturos. Mox Neptuno clam vouit se quod primum apparuisset immolaturum. Cum verò eximie pulchritudinis taurus apparuisset, illum dedit pastoribus ad armenta deducendum, atque alium pro illo maectauit. quare iratus Neptunus nefarium illius tauri desiderium vxori Minois immisit. Scriptum reliquit Plutarchus in Cleomene, in Thalamis Messeniorum olim ciuitate eximium fuisse Pasiphaes templum & oraculum: atque Pasiphaen quidem vnam esse nympharum Atlantidum arbitrati sunt, eamque non Solis, sed Iouis fuisse filiam: quæ ita vocata sit, quò omnibus ibi pateret oraculum, quasi *παρα τὸ πᾶσι φαίνεταί μαρτυρία*. Atq; hactenus le fabulosis ad Pasiphaen spectantibus dictum sit.

¶ Hanc fabulam ad historiam deduxit Zezes hist. 19. primæ
 chil. qui scribit augurium à Neptuno immissum Taurum fu-
 isse ducem, qui cum ingenti classe suppetias Minoi ferbat,
 quem cum vidissent Cretenfes priusquam dimicaretur, Re-
 gem Minoem salutarunt. Eius Tauri visi sanè elegantis & stre-
 nui ducis amore capta est Pasiphae Minois vxor, Dædloque
 conscio & adiutore in priuata domo lignea cum illo dicitur
 concubuisse, ex quo natus est puer, qui & adulteri & legitimi
 mariti Pasiphaes nomen reportauit. Ego verò altioren quan-
 dam, & ytiliorem sententiam sub his latere crediderim, quo-
 niam non historicae solum narrationis causa fabulae institue-
 bantur, sed vel rerum naturalium, vel morum infomando-
 rum, vt diximus. Pasiphae Solis & Perseidis filia, quid aliud est,
 quàm anima mortalium, quæ tum plurimum ratione & con-
 filio pollet, cum corpus Solis virtute materiam corporis opti-
 mè digerente, fit purius? aut quid aliud est Perseis, quàm ipsa
 materia humida, è qua corpus gignitur? Hæc ipsa anima cum
 Minois iustissimi atque optimi viri sit vxor, si ad illegitimas
 voluptates declinauerit, desciscere à legitimo marito dicitur,
 & in adulteri ferocissimi tauri cõplexum refugere. Vbi enim
 à ratione animus descruerit, vel ad iram, vel ad cupiditates se
 referens, tunc omnibus turpis apparet, & tauri formam reci-
 pit. Quare si quis fabulae turpitudinem summam inesse arbi-
 tratur, nefariamque mulierem existimat Pasiphaen, quæ tam
 turpes ac tam illegitimas voluptates expetiuerit, quo pacto
 nõ turpissimum putauerit, se ipsum vel libidine, vel ira, vel aliis
 turpissimis animorum motibus cedere concedendæ sunt qui-
 dem corpori voluptates, quas natura necessariò expetit, quip-
 pe cum neque ira, neque voluptas inuuliter à Deo data sit, sed
 illæ tantum concedendæ, quas Iupiter aut Neptunus conces-
 serit: quod per eum taurum significatur, ad corporis vires resi-
 ciendas scilicet, & ad propagandam sobolem. Cuius rei vel ma-
 ximum id est argumentum, quòd vel ira ad res agendas, vel li-
 bido ad procreandum, vel reliqui animorum motus cõferunt
 semper ferè cum moderatione & corpori, & negotiis: cum plu-
 rimum obesse soleant, nisi moderatio adhibeatur. Ex illegiti-
 mo verò voluptatum, harumque motionum vsu multa mon-
 stra nascantur necesse est, ac non solum Minotaurus: quæ ita
 homines implicat, vt qui semel ab æquitate declinauerit, le-
 gesque

gesq; cōtempserit, difficillimè postea à sceleribus coerceatur: cum mos, diuturnaque consuetudo natura postea fiat assuetis hominibus. Neque aliud sanè labyrinthi viarum inexplicabilis circuitio significare voluit, nisi illum qui semel illegitimis se dedidisset, sine summa difficultate se explicare postea nō posse ante extremum vitæ diem, aut sine summo Dædali ingeniosi admonitoris artificio. ac de Pasiphæ ita breuiter: nunc de Circe dicamus.

De Circe.

CAP. VI.

CIRCE, vt scripsit Hesiodus in Theogonia, Solis & Perseidis Oceani dicitur fuisse filia in his carminibus:

Ἡελίω δ' ἀκάμαντι τέκε κλυτὴν Ὠκεανίην

περσηῖς κίρκω τε καὶ λιήτιω βασιλῆα.

Soli indefesso reperit Perseis at olim

Ætæam regem & Circe, clarissimam, natos.

Homerus tamen in lib. κ. Odyssæ illum Solis & Perseis filiam, at non Perseidis inquit in his carminibus:

Αἰαίω δ' ἐς νῆσον ἀφικόμεθ'. ἔνθα δ' ἔνααι

κίρκη εὐπλόκαμος, δεινὴ θεὸς αὐδήεσσα,

αὐτοκασιγνήτη ὀλοόφρονος Αἰήταο.

Ἄμφω δ' ἐκγεγάτω φαειμυρότῃ Ἡελίοιο

μητέρος ἐκ πέρσης, τῶν Ὠκεανὸς τέκε παῖδα.

Venimus Ætæa posthac ad littora terræ:

Hanc Circe coluisse grauis Dea dicitur, illa

Prudentis soror Ætæa fuit: ortus & terq;

Semine de Solis nstidi narratur, & illis

Oceano Perse mater fuit edita magno.

Alij crediderunt Hecates, alij Ætææ fuisse filiam, at non sororem. Alij contrà Asteropes & Hyperionis filiam tradiderunt, sicuti testatur Orpheus in Argonauticis: cuius miram fuisse pulchritudinem inquit, cum splendoris radij ex illius capite emicarent, vt patet ex his:

κίρκη ὀμογνήτη μεγαλόφρονος Αἰήταο,

Ἡελίῳ θυγάτηρ κίρκω δ' ἐκ κλήσκου

μήτρῃ Ἀστροπέῃ καὶ Τηλεφανῆς γ' ἐπίων.

ἦρα θεῶς ἐπὶ νῆα κατήλυθεν. ἐκ δ' ἄρα πάντες

θάμβεον εἰσορόωντες. ἀπὸ κρατὸς γὰρ ἔειρασε

πυρσῶν ἀκτίνεσσιν ἀλίγκιοι ἠώριωτο.

σίλβε δὲ χαλὰ πρόσωπα φλογός.

*Ætæ affinis, coniunctæque sanguine, Solis
Filia, quam proprio dixerunt nomine Circen:*

*Asteropeque parens, Hyperionque est auus. Illa
Velox occurrit navi, cuncti aspicientes*

*Pertimere Viri: flammaque similis ardor
Crinibus auratis illi affuit, igne decora*

Splendebat facies, superisque simillima Divi.

At Dionysius Milesius libro primo Argonauticorū scriptum reliquit hanc Hecates Persei & Ætæ filiam fuisse: nam Persea & Ætam filios Solis fuisse inquit, quorum Æta Colchis & Mæoticis, at Perseus Tauricæ regioni imperavit, duxitque uxorem quandam ex indigenis, quæ Hecate dicebatur. Fuerunt qui dixerint Perseam è nymp̄ha quadam indigena Hecaten viraginem suscepisse venationibus magnopere deditam, quæ prima omnium lætiferas radices inuenit, peritissimaque fuit conficiendorū venenorum, ac medicamentorum, quæ in hospitibus experiebatur: quippe cum patrem etiam suum venenis sustulerit. Hanc primam vim aconiti obseruasse tradunt, & verbenas etiam inter veneficas herbas reperisse. Hanc ablegatam in Colchorum regionē Ætæ patruo nupsisse inquit, è quo nata est Circe & Medea. Verum cum Circe facta esset senior, vel matrem ipsam, veneficiorū peritia superavit: quippe quæ multa ab ipsa matre didicisset, pluraque ipsa experiens quotidie excogitasset. Dionysiodorus illam etate iam matura Sarmatarum regi nupsisse inquit, quo paulo post venenis extincto ipsa regno sola potita adeò crudeliter subiectos populos tractasse dicitur, vt regno pulsa cum parua mulierum manu in Italiam fugere compulsata sit, & in promontorio, quod ab ipsa postea Circaum dictum fuit, cōfederit. Scriptum reliquit Herodianus lib. 5. vniuersæ historiæ Circen à patre Sole fuisse in Hesperiam in curru deportatam, atque in insula iuxta Tyrheniam in mari Siculo posita confedissee, quæ ab illa postea Circaea dicta fuit: quam sententiam secutus Apollonius Rhodius ita scripsit in lib. 3. Argonaut.

ἦδ' ἐν γὰρ ποτὲ πατρὸς ἐν ἄρμασιν Ἡ'ελίοιο
δινεύσας, ὅτ' ἐμείο κασιγνήτῳ ἐκόμιζεν
κίρκην ἑσπερίης εἰσωχθονός· ἐκ δ' ἐκόμιε δα
ἄκτιν ἠπείρου τυρσηνίδος, ἐνθ' ἔτι νυκτὸς περ

καὶ τὰ μάλ' ἀπὸ πρῶθι Κολχίδος αἴης.

Esse rueto potum curru quod Solis in alto

Est ablata soror patris, quo tempore Circe

Hesperia accessit longa confinia terra,

Inque solum Tyrrhenorum concessimus, atque

Nunc quoque longè habitat patrijs à Colchidis arvis.

Alij duas fuisse Circes memorant, atq; ambarum res gestas ad unam detulerunt. Vocata fuit Ææa Circe ab Ææa insula Phæaci fluvio propinqua in Colchica regione: quam tamen insulam nonnulli esse in freto Siculo crediderunt. Apollonius Rhodius lib. 4. Argonauticorum; Ææam insulam in Italia apud Tyrrhenorum agrum esse scribit in his:

καρπαλίμως δ' ἐνθένδε δι' ἐξ ἄλδος οἴδμα νέοντο

Αὔσονίης ἀκτὰς τυρρῶνίδας εἰσορόωντες·

Ἴξον δ' Αἰαίης λιμένα κλυτόν· ἐκ δ' ἄρα νηὸς

πέισματ' ἐπ' ἠϊόνων χεῖρόθεν βάλλον. ἐνθάδε κίρκις

εὖρον ἄλδος νοτίδεοσι κάρη ἐπιφαιδρῶν ἔειπε.

Inde citò fluctus perlabitur ὑπὲρ ἀκαρῶν.

Ausonia apparent Tyrrhena litora terra:

Ææaque petunt portus: de puppe rudentes

In litus iaciunt, hic Circe aspiciunt, que

Arte comas madidas ornabat ab æquore aprica.

Hæc ancillas quatuor dicitur habuisse, quarum opera in conficiendis veneficijs, & in legendis herbis, herbarumque floribus utebatur, ut scripsit Pausanias in prioribus Eliacis. at Ouid. lib. 14. Metamorph. Nereidas & nymphas eo fungi officio scripsit his carminibus:

Nereides, Nymphaeque simul, qua veller a motis

Nulla trahunt digitis, nec fila sequentia ducunt,

Gramina disponunt: sparsosque sine ordine flores

Secernunt calathis, varijsque coloribus herbas.

Ipsa quod hæ faciunt opus exigit; ipsa quis usus,

Quoque sit in folio, qua sit concordia mistis

Novit, & advertens pensas examinat herbas.

Utebatur & motacillæ carne in veneficijs, sed in amatorijs præcipuè, quam fabulatur fuisse Suadelæ filiam: quæ cum Iouem pharmacis in sui desiderium attrahere conaretur, à Iunone in avem sui nominis mutata est: nam iynx vocata est à Græcis. Hæc homines in varia brutorum genere vertere solita

dicitur per vires collectarum herbarum: de qua ita scripsit Virgilius libro septimo:

*Hinc exaudiri gemitus, iraq̄, leonum
Vinclarecusantum, ac fera sub nocte rudentum;
Setigerique sues, atq̄, in prascribus Ursi
Saurire, ac formæ magnorum & lulare luporum.
Quos hominum ex facie Dea seua potentibus herbis
Induerat Circe in & vultus ac terga ferarum.*

Quos cibos ijs daret Circe, quos in eas formas vertere cupiebat, significauit Lycophron his carminibus:

*πικραν δὲ θηρόπλαστον ἐκ ἐπὶ φέται
δράκαιναν ἐγκυκῶσαν ἀλφίτω, θρόνα,
καὶ κῆρα κνώπιομορφον· οἱ δὲ δύσμοροι
σένοντες ἄτας ἐν συφοῖσι φορβάδες,
γίγαρτα χιλῶν συμμεμυμένα τρυγός,
καὶ σέμφυλα βρώξισιν· ἀλλὰ νιν βλάβης
μῶλυ σαώσῃ ρίζα, καὶ κτάρος φανείς
Νῶνα κριέτις τρικέφαλος φαιδρός θεός.
Quam non ferarum figulam intuebitur
Dracena subiget & ut farinis hordea,
Fatumq̄, & vertet in feras; miselli at hi
Querentur infortunium facti sues,
Edentq̄, acinos & uæ hara inclusi. Sed hunc
Radix ab ipso subtrahet periculo
Vocata moly: liberabit hunc triceps
Non acrites & isus, & Ctarus Deus.*

Hæc ita scripsit Ouidius in lib. 14.

*Nec mora: misceri tosti iubet hordea grani,
Mellaq̄, & imq̄, meri, cum lacte coagula passo:
Quiq̄, sub hac lateant furtim dulcedine succos
Adycit, accipimus sacra data pocula dextra.*

Nam cum cibos hos illis porrexisset, poculo hausto ac virga quadam tacti cum quibusdam magicis verbis subito in feras vertebantur. ita Vlyssis socios versos esse scripsit Homerus in libro κ. Odyssæ, cum tamen Vlystem vertere nequiuerit, qui antidotum radicem moly aduersus veneficia à Mercurio acceperat. Sunt enim veneficiorum remedia credita, moly, stella marinus piscis, lapillus Iaspis, rhamnus, salix, pulicaria, aliaque multa plantarum, lapillorum, animaliumq̄; genera. Hæc cum

Vlysse

Vlyffe versata Agrium ac Latinum peperisse ex eo dicitur, vt in his ait Hesiodus in Theogonia:

Κίρκη δ' Ἡελίᾱ θυγάτηρ τ' Ἑριονίδεω

τίκτεν Ὀδυσῆος ταλασίφρονος ἐν φιλότιτι

Ἀγρίον, ἠδ' Ἐλατίνον ἀμύμονά τε κρατερὸν τε.

Filia solis ad hinc Hyperionis edit Vlyssi

Iuncta thoro Circe duo pignora: dicitur alter

Agrius, aſt alium priſci dixere Latinum.

Habuit Telegonum etiam filium Circe ex eodem Vlyſſe, & Aufonem à quo Aufonia dicta eſt, & Caſiphonem. verumtamen ſi ridiculum eſt, vt ait Zezes hiſt. 16. chil. 5. quòd cum Vlyſſe vnnum annum verſata tres filios pepererit, quanto magis abhorret à veritate vt quinque genuerit? dicitur præterea Marſus, à quo Marſi populi vocati ſunt, & Romanus, filij fuiſſe eiufdem Circes. Memorix prodidit Strabo lib. 9. Circes mortuæ ſepulchrum in altera Pharmacuſarū inſularum, quæ non procul diſtant à Salamine, erectum fuiſſe. Atq; de Circe ſummatim hæc dicta ſunt: nunc quid per hanc ſenſerint antiqui, perquiramus.

¶ Circe Solis & Perſeidis filix Oceani fuit filia, vel Hyperionis & Aſteropes, vt alijs magis placuit, quia ex humore & calore Solis omnia naſcuntur. Dicitur enim Circe à miſcendo, quia in generatione neceſſe eſt vt hæc, quæ vocantur elementa, miſceantur, quòd non niſi per motum Solis fieri poteſt. Eſt enim Perſeis vel Perſe Oceani humor, qui vel materiæ vel fœminæ vicem obtinet: Sol artifex aut mas, qui autor eſt formæ in generatione rerum naturalium: quare generatio & cõmiſtio illa quæ fit in generatione naturalium corporum, meritò Circe, & Solis ac filix Oceani filia dicta fuit. Habuit quatuor ancillas, quæ flores & herbas ad veneficia colligebant, quæ quidem ſunt quatuor elementa, omnium motuum naturam nobis pro ſuis viribus miniſtrantia. Credita eſt hæc Circe eſſe immortalis, quia perpetua ſit elementorum inter ſe generatio & corruptio. Hanc crediderunt antiqui homines in diuerſa animalium genera commutare, quoniam ex vnius corruptione nunquam eiufdem formæ aliud naſcitur, ſed longè ab eo diuerſum: putaruntq; illam Æxam inſulam habitari, ob morbos & querelas animalium, quæ paulatim deficiente vi compoſitorum diuerſis moleſtijs afficiuntur. nam, æ, æ, heu, heu, ſi-

gnificat. Hæc cum omnes reliquos homines in beluas cõmutarit, Vlysssem tamen mutare non potuit, quia Deorũ immortalium munere, quò minùs id pateretur, erat cõmunitus. Quo enim pacto diuina & immortalis existens anima Dei optimi beneficio vel Solis, vel vlla vi naturæ poterit corrumpi? aut quo pacto diuina ratione cõmunita poterit in beluam commutari? possunt id quidem pati animæ comites, elementa scilicet, quæ sunt in corpore immortalis animæ annexa & coniuncta, at anima ipsa nullo pacto potest, cum diuinæ naturæ sit à Deo procreata. Per hæc igitur immortalẽ esse animam, vt ego quidem sentio, significarunt: quamuis corpus & multis morbis, & corruptioni deniq; sit subiectum. Cum verò Circe mistio sit, vt dictum est, in rebus naturalibus propter motum Solis, iure tot res per veneficia dicitur fecisse, Lunam de cælo deduxisse, stitisse flumina, arbores ac segetes aliò trãstulisse, quæ passim scribuntur à poetis. nam cum vapores plurimi exurgunt, quis nõ videt Lunam aliquando vel ad medium mensem occultari, aliquando propter penuriam imbrium vel fontes ipsos arefcere, neq; ex ijs flumina defluere. atque accidit propter humoris penuriam aliquando, vt ibi segetes nullæ sint, vbi fertilissimæ esse consueuerunt: ibique sint vberiores, vbi nullæ fuerunt antea, aut contrà istud cecidit propter humoris copiam. neq; hoc sanè vlla alia fit ratione, nisi vicissitudine naturæ, quæ nascitur è cõmmissione elementorum, sicut illud magis aut minùs fit. Atque hæc quidem sunt quæ sub hac Circes fabula ad physicam rationem spectantia continebantur, vt ego quidem sentio, quæ tamen omnia ad Chemicã scientiam nonnulli deducere conantur, cum eius rei gratia, at non vel physicæ vel morum institutionis hæc ficta ab antiquis contendant. Sed vt hos prætermittam, tam ingeniosi fuerunt fabularum artifices antiqui, quæ à poetis celebratæ sunt, vt non res físicas tantum sub earum nonnullis complexi fuerint, sed etiam in vniuersam humanam vitam vtilissima præcepta tradiderint. Atqui multiplices fuerunt causæ, quibus compulsi sint antiqui ad fabulas confingendas: primùm quòd multa paucis verbis complectebantur: deinde quòd vtilis essent & accommodatæ memoriæ ob artificiosam seriem historiæ, tum quòd essent suaues ob delectationem propter mirabilitatem rerum excogitarum. quibus accedebat quòd odiosum videbatur humanæ,

aut

aut etiam magis siquid in esset diuinæ naturæ, sua arcana cuius patefacere, quæ sub fabularum tentorijs figmentisque delitescerent. Nam ut vinum in malè affectis vasis corrumpitur, neque pristinam transmittit ad bibentes suauitatem, ita res diuinæ aut philosophicæ cum vulgo communicatæ corrumpuntur, cum per tempora ad magis rudes profectæ in manus tradantur. Huc accedit quòd cognitio rerum maximarum cum maximo artificio sub fabulosis corticibus occultata ita magis integra conseruatur, & ad posteros transmittitur. nam cum methodus ita diligentius seruetur, neque posset sine multa difficultate variari, sic facilius percipiebantur ea quæ de philosophia essent tradita: quare etiam efficiebatur ut varia ingenia, quasi opiparo variorum ferculorum apparatu, illa varietate rerum tenerentur. Age verò paucis ea quæ sub hac fabula continentur ad mores informandos spectantia percurramus. Circe Solis & Perseidis filia Oceani filia fuisse dicitur, quia libido ex humore & calore fit in animalibus. Hæc cum naturalis sit titillatio ad voluptates excitans, si nobis dominetur, beluarum vitia in animis nostris imprimit, facitque cum siderum aspectu, & cum illis conspirat, quorum alia ad Venerem & ad comestationes, alia ad iram, crudelitatem, improbitatemque omnem nos alliciunt: idcirco si his cupiditatibus aliquis paruerit, eum fabulantur in aliquam formam beluæ à Circe fuisse conuersum per veneficia, cum illa vel astra de cælo deducere possit: quoniam non sine aliqua siderum vi naturalis est in nobis, vel ad hanc, vel ad illam turpitudinem propensio, ad quæ facile delabimur, nisi nobis diuina clementia opem tulerit, neque labi patiatur, quod per munus Vlyssi à Mercurio datum intelligitur, atque in his innuit Virg. lib. 7.

Que ne monstra p̄paterentur talia Troes

Delati in portus, neu litora dira subirent,

Neptunus Ventis impleuit Vela secundis,

Atque fugam dedist, & præter Vada feruida Vexit.

Pro flagitiorum igitur natura, ad quæ quisque erat propensus, in varias animalium brutorum formas vertebatur. nam libidinosi, sues: iracundi, leones aut ursi fiebant: & reliqui eodem pacto. Quòd verò harum rerum causa fabulæ fingerentur, patefaciunt illa quæ scripta sunt ab Homero de Vlysse. nam cur eum inter Phæacum delicias inseruit? cur in Lotophagorum regione multos socios illius gustato fructu suauissima-

rum arborum reditus & patriæ oblitos fecit? quia multi ubi deliciarum voluptatumq; facultas conceditur, illam apud Euripidem Cyclopi ita clamantis sententiam semper habent in animo, si proferre pudeat:

ἄ ἐγὼ ἔτι νιθύω πλὴν ἐμοί, θεοῖσι δ' ἔτι
καὶ τῆ μεγίστη γαστρὶ τῆδε δαιμόνων.
ὥστ' ἔπιεν γε καὶ φαγεῖν τοῦ φ' ἡμέραν,
Ζεὺς οὗτος ἀνθρώποισι τοῖσι σώφροσι,
λυπεῖν δ' ἐμὸν ἐν αὐτόν. οἱ δ' ἐτοὺς νόμους
ἔθεντο, ποικίλλοντες ἀνθρώπων βίον,
κλαίειν ἀνώγα. τί μ' ἐμὴν ψυχὴν ἐγὼ
οὐ παύσομαι θρῶν εὔ.

*Non ulli ones mactō, nisi mihi, haud Deis:
Et damoni huic ventri Deorum maximo.
Hic Iupiter, lex hic diebus singulis
Bibendi, edendiq; est viris prudentibus,
Mæroris & pellendi. at illi, qui viris
Leges dedere, lugeant diu licet.
Cessabo nunquam ego mihi concedere
Iucunda, lata, dulcia.*

Alij sunt ad voluptates quidem difficiles, neque illis supra modum delectantur, qui tamen siquid aduersi contigerit, continuo infringuntur, animoque ita sunt demisso, ut neque inter viuos quidem se interesse sentiant. Idcirco siqui socij Vlyssis erepti sunt voluptatibus, illi inter grauissima pericula perierunt, cum alij à Cyclope vorati sint, alij à Læstrygonibus, alij à Scylla voracissimo monstro absorpti. Alij cum neq; vi deliciarum, neque periculorum magnitudine victi fuissent, ob auaritiam in multas difficultates se intruserunt: cum utrem ventorum plenum ab Æolo inclusorum clam dormiente Vlyssæ soluissent. alij potius ambitione, quam vel auaritia, vel omnibus prædictis difficultatibus erant consternandi, nisi Vlyssis prudentia fuissent aures omnibus obturatæ aduersus Sirenum cæcus. Verum ad hæc omnia periculorum vel voluptatum genera inuictus perstitit Vlysses, eximiaque constantiæ & fortitudinis sue dedit experimentum. Nihil autem horum superauit sine diuino consilio, quia in vtraque fortuna opus est auxilio Deorum immortalium, cum nulla humana sapientia satis sit ad eam rectè ferendam. Cum nullo alio dicta est rem habuisse Circe,

quia

quia attonitorum & dementium nullus est usus, cum Vlysses contra mente praeditus ac prudens cum illa assidue versaretur. Atque ut summam dicam, per hanc fabulam significare voluerunt antiqui sapientem virum in vtraque fortuna oportere se moderate gubernare, & ad omnes difficultates inuictum consistere, cum reliqua multitudo tanquam leuissima nauis huc illuc fluctibus deferatur, & quocumque ventorum inconstantia impulerit: quare mutati fuerunt in beluas Vlyssis socij, cum ipse inuictus ob sapientiam, quae verè est Dei munus, perstiterit. Ego Vlysses rationis participem animae nostrae partem esse crediderim: Circa esse naturam: Vlyssis socios animi facultates conspirantes cum affectibus corporis, ac rationi non obtemperantes. natura igitur est appetentia rerum illegitimarum. nam recta lex retinaculum & frenum est deprauati ingenij, cum deceat existimare beluas, illas facultates. at ratio quae nos facit vna Deo similes, inuicta aduersus eas illecebras appetentiae persistit. At nunc dicatur de Medea.

De Medea. CAP. VII.

MEDEA verò filia fuit Aetæ Colchorum Regis & Idyiae; sicut testatur Hesiodus in Theogonia in his:

Αἰήτης δ' ἕως φασίμβροτον ἠελίοιο
 κέρλω αὐκείνοιο τελήοντος ποταμοῖο
 γῆμε θεῶν βαλῆσιν, ἰδύαν καλλιπέρηον.
 ἠδ' ἐνυοίμηδαν εὐσφυρον ὄφιλότητι
 γείναθ' ὑπομηθεῖσα διὰ χρυσῆν ἄφροδίτῳ.

Aetæ uxorem duxit de semine clari

Prognatus Solis, natam de semine magni

Oceani Idyiam pulchram: sic fata iubebant.

Iuncta in amore parit Medeam deinde puellam

Præstantem forma: iunxit Venus alma maritum.

Fuerunt enim Aloeus & Aetæ Solis filij & Antiopes, è quibus cum Aetæ imperio paterno minimè contentus in Colchos profectus esset, Corinthi regno paterno Buno Mercurij filio interim permissio, Idyiam Oceani filiam in Cytæa Colchorum ciuitate duxit, è qua Medeam & Absyrtum suscepit. Alij tamen putarunt Absyrtum maiorem natu fuisse Medea, quem ex Caucasia Asterodia Oceani & Terhyos filia Aetæ suscepit, inter quos fuit Epimenides, quem Absyrtum propter

formæ præstantiam Colchi Phaethontem cognomine appellarunt, ut scripsit Sosibius & Timonax in rebus Scythicis. nam Sol pater Aloeo regionem in Arcadia, at Ætæ filiis Corinthum habitadam distribuit. Æeta dedit Buno regionem & urbem seruandam minoribus, si qui postmodo ex se nascerentur: sin autem, Bunus ipse regionem haberet: atq; ipse Æeta secessit in Colchidem, ubi regnavit, ut ait Eumelus poeta historicus, ut patuit superius è versibus ipsius Eumeli. Æeta sorores Pasiphaen & Circen habuit, & ut putarunt alij, Calypso, ut diximus. huius genus ita Cicero attigit li. 3. de natura Deorū: *Quid Medæ respondebis? quæ duobus auis Sole & Oceano, Æeta patre, matre Idyia procreata est. Quid huius Absyrto fratri, qui est apud Pacuuium Egialeus? quare & Eurip. in Medea Solem patris Medæ patrem inquit hoc pacto:*

*ὄμνη πείσον γῆς, πατέρα δ' ἠλίον πατρὸς
τοῦ μοῦ.*

*Iura per terram solemque qui patris pater
Mei fuit.*

Euphorion & Andron Teius in nauigatione Hecates filiam fuisse Medeam arbitrati sunt. at Heraclides Ponticus Nearæ vnus Nereidum filiam fuisse scripsit. Alij Eurylyten matrem Medæ dixerunt fuisse, inter quos fuit Dionysius Milesius. quidam Angitiam sororem Medæ addiderunt, quæ Marfos docuit remedia contra venena. Ouid. tamen in Epistola Helenæ Ipsææ filiam illam scribit, sororemque habuisse Chalcioopen, ut est in his:

Non erat Æetes, ad quem despecta venires,

Non Ipsæa parens, Chalciope quæ soror.

Apoll. libro 3. Argonaut. Medeam vocauit ipsam etiam Æetam, vel quia Circes artibus vteretur, vel quia perniciofa extiterit compluribus. Fama est enim illam Iasonis amore captam, patrem & patriam & regnū prodidisse: Nam cum Iason cum lectissima Thessalorum manu Pelic iussu in Colchos nauigasset ad aureum vellus capiendum, periculorum magnitudinem verita Medea, ne iis Iason obrueretur, fecit data sibi fide quod eam vxorem duceret, ut per magicas artes vim periculorum Iason nullo negotio superauerit, & aureum vellus tuto ascendendum acceperit. Fuerunt qui dixerint Æetam Medæ patrem grauissimè tulisse Iasonis victoriam, quare conuocato concii-

concilio per noctem consilium de vrenda Argonauī proposuisse. Illud cum cognouisset Medea, dicitur per obscuram noctem confugisse ad Argonautas, consiliumque paternum de comburenda naui, & de trucidandis omnibus Argonautis patefecisse: quare statim illi arrepta secum Medea infidiarum indice aufugerunt. Alij dixerunt Æetam post superata aurei vel-
 leris pericula Argonautas omnes ad lautissimum conuiuium inuitasse, illo tamen consilio ut omnes mensæ assidentes clam & per dolum trucidaret. Tunc verò Medeam partim atrocitate facti commotam, partim amore ac desiderio ipsius Iasonis captam, paternum consilium Iasoni aperuisse ubi confugisset ad naues. Alij ad promittendū aureum vellus illuc contendisse illam maluerunt. Dionysius Milesius scripsit illam aureum vellus ad nauem attulisse, atque vnā cum Argonautis vltionem patris deuitantem aufugisse. Antimachus libro tertio Argonauticorum Iasonem cum Medea in nemus Martis consecratum clam contendisse inquit ad aureum vellus capiendum. Mox cum frater Absyrtus illam insequeretur, fertur illū comprehensum iuxta Absyrtides insulas necasse, ut ait Strabo libr. septimo. Alij tamen dicunt, inter quos fuit Acusilaus, Medeam fratrem secum abduxisse, & cum instaret pater persequēs eum discerpisse ibi, ubi vrbs postea condita Tomos ab ipsa sectione vocata est: atque in eminenti scopulo manus & caput in Ponto exposuisse, reliqua membra in regione illa sparsisse, ut patris cursum retardaret. quam sententiam ita secutus est Ouidius in lib. 3. Tristium:

Atque ita diuellit, diuisa que membra per agros

Dissipat in multis inuenienda locis.

Ne pater ignoret, scopulo proponit in alto

Pallentes que manus, sanguineum que caput.

Ut genitor luctu que nouo tardetur, & artus

Dum legit extinctos, triste retardet iter.

Et Cicero breuiter attigit pro lege Man. Memoriae prodidit Dionysius Milesius, quod ipse Æeta Argonautas insecutus fuit, atque heroes in ripam fluminis exeuntes iaculis decertarunt. Æete comites ubi pugnarent ex equis, Iphis Stheneli filius, fraterque Eurysthei præter alios in eo certamine cecidit, at Colchis in fugam versis Absyrtus captus deductus est in nauim, ut ait Pherecydes lib. septimo: quem postea membratim diuisum

deiecerunt. Hunc tamen intra domum Ætæ iugulatum fu-
 isse quidam memorant Medæ consilio, ne illam postea per-
 sequeretur, cum patrem segnio rem utpote iam senem non ita
 formidaret. atqui maximam vim extitisse Medæ memorat:
 quippe cum magicæ artis esset peritissima, ut ab Hecate edo-
 cta, ut asseruit Apollon. libr. 3. omniaque pharmacorum ge-
 nera cognouerit, quæcunque ex terra oriuntur. Idcirco dicta
 fuit fluuios in suos fontes retorxisse, sidera deduxisse de cælo, &
 alia complura mirabilia fecisse, quæ ita recensuit Apollonius:

κέρη τις μέγροισιν ἐνι τρέφειτ' αἰήταο,
 τίω ε' κατὰ πῶδια λαθεῖ δ' αὖτε χνήσαδα
 φάρμαχ' ὅσ' ἠπείρος τε φύκι καὶ νήχυτον ὕδωρ
 τοῖσι καὶ ἀκαμάτοιο πυρὸς μέλιοςετ' αὐτμίω,
 καὶ ποταμὸς ἴσησιν ἀφαρ κελαδὸν ἀρέοντας,
 ἄσρ' αὖτε καὶ μήνης ἰερῆς ἐπέδησε κελύθευς.

Fertur in Ætæa penetralibus esse puella:

*Hanc Hecate docuit super omnes pharmaca, quot quot
 Vel pontus, vel terra tulit: mollescere flammæ,
 Indomitosque ignes docuit: fluuiosque rapaces
 Firmavit, quamuis properanti flumine currant:
 Sideraque, & Luna cursusque, viasque, ligauit.*

Nam tanta vis fuisse magicæ artis tradiderunt antiqui, ut syl-
 uæ transferrentur, & segetes, & mortui reuiuiscerent, & mu-
 girent lapides, ut scripsit Ouid. lib. 14. Metam. de Circe, in his:

*Exiluerè loco (dictu mirabile) sylua,
 Ingemuitque solum, vicinaque palluit arbor,
 Sparsaque sanguineis rubuerunt pabula guttis,
 Et lapides visi mugitus edere raucos,
 Et latrare canes, & humus serpentibus atris
 Squallere, & tenues animæ solitare videntur.*

Et eadem recensuit de ipsa Medea in epistola Hypsipyles:

*Illareluetantem cursu deducere Lunam
 Nititur, & tenebris abdere Solis equos.
 Illa refranat aquas, obliquaque flumina sistit:
 Illa locos syluas, & iniqua saxa mouet.*

Hæc eadem ubi superatis ab Iasone periculis patrem & pa-
 triam reliquisset, & Iasonem secuta in Lemnum applicuisset,
 Lemniadum mulierum zelotypia capta pharmacum quod-
 dam in Lemnum iecisse dicitur, quod grauem odorem foemi-
 nis

nis eius loci impressit, atq; mansit postea illa consuetudo diutius, ut & filiis & maritis stato quodam anni die Lemniades graecolentes viderentur, ut in primo libro rerum Lesbicarum scripsit Myrtilus: cum alij tamen Veneris facinus illud fuisse maluerint, ut sensit Himerus Stefichorus. Quia ille parum visae fuissent Venerem curare, aut diuinos honores Deae tribuere; illa fecit uti viris ob grauitatem odoris essent inuisae, quos etiam per insidias trucidarunt. deinde appellentibus ad insulam Argonautis cum his congressae sunt, qui nati sunt ex ipsis, in Lacedaemona mox ad parentes penetrarunt, ibique admissi insidias Lacedaemonum libertati struxerunt, atque capti & in custodias traditi, deinde matrum aduentu muliebribus vestibus induti e custodiis & ex imminente periculo euaserunt. Primum autem fuit Medae crudelitatis indicium, quod fratrem (ut diximus) discerpsit: cuius membra alij humi sparsa, alij in mari dissipata dixerunt, ut tardior patris cursus ipsam insequentis efficeretur iis colligendis. ossibus igitur Absyrti collectis Aeta Colchos misit, qui insequerentur: at illi Eridanum, & Syrtides insulas, & Sirenas praetergressi in Phaeaciam denique ad Alcinoium Regem deuenere, cuius vxor Arete Medeam Iasoni coniunxit, ac duodecim seruas illi tradidit, cum sequentes interea cessassent, quorum alij iuxta Ceraunia, alij in sinu Illyrico, alij Absyrtides habitaturi consedisent. Timonax libro primo rerum Sicularum scriptum reliquit Iasonem in Colchorum regione rem habuisse cum Medea, quam ab Aeta patre in matrimonium acceperat: quare & intra Pontum in ea regione horti quidam ostendebantur, qui vocati sunt horti Iasonij, in quem locum e naui primum egressus est, vbi erant disci & gymnasia, & Medae thalamus, in quo nuptui data est. At vero scriptum fuit a Timaeo in secundo rerum Italicarum Medeam Corcyrae nupsisse Iasoni, quare ad suam usque aetatem morem illum perdurasse, ut in Apollinis sacello, quod erat ibi extractum, sacrificaretur quotannis, in quo primum Medea sacrificauit post nuptias, cum sacellum & aras ibi duas extruxisset, quae forent illarum nuptiarum monumentum vel apud posteros. fuit autem illud non procul a mari, ac proximum ciuitati, quarum ararum altera nympharum, altera Nereidum vocata fuit. Deinde Argonautae Syrtes & Sirenes, citharam pulsante Orpheo, & Scyllam & Charybdim & Cya-

neas & errantes petras præteruecti in Thrinaciam deniq; peruenerunt, vbi Solis boues pascebantur. mox Cretam præternavigantes, & Æginam, & Locridem, in Iolcum deniq; veniunt. Quidam addiderunt Peliam didito rumore quòd omnes Argonautæ periissent, captata opportunitate omnes qui poterant aspirare ad regnum obruncasse; patrem Iasonis Æsonem coegisse bibere taurinum sanguinem, quod factum est inter sacrificia; fratremq; Promachum puerum tenerum iugulasse. aiunt Amphinomen matrem confugisse in domum regis, quem vbi ob perfidiam obiurgasset, dixissetque futurum vt Deo acerbissimas pœnas daret, gladio sibi pectus fortiter transfixit, & periit. Iason vbi noctu in sinum Thessalię nauigasset non procul ab Iolco, vbi tamen ex vrbe conspici non posset, his rebus omnibus per exploratores cognitis auxilium optimatum Argonautarumque in vltionem tantæ improbitatis clam expe-
 tiuit. Vbi consuleretur, variæque propositæ essent sententiæ, quòd aliis vrbs repentè inuadenda esse videbatur, alij censebant auxilia viritim domo esse accersenda, bellumque non per insidias, sed per apertam virtutem esse suscipiendum, quòd non apparebat vrbs à quinquaginta & tribus heroibus tantum populosa & ampla præsertim posse capi; Medea vltionem tutiorem sibi per insidias ac per occulta pharmaca depoposcit. conficit itaque idolum Dianæ concauum, in quo omnis generis pharmaca occultauit, atque suos capillos ter inunctos canos fecit: faciem quoque & corpus rugarum plenum formauit, vt anus omnibus propè edentula videretur. Deinde capiens Deam paratam mirum in modum ad vulgi superstitionem, irrupit manè in ciuitatem tanquam numine afflata, populumque cohortata est vndique ad nouum spectaculum concurrentem vt Deam reuerenter exciperent, quæ propitia vrbi ac regi ex Hyperboreis aduentasset. Vrbe vniuersa ad cultum & sacrificia conuersa, in regiam Dea accessit: atque cum Pelias & eius filia credidissent felicitatem à Dea sibi datum iri, ipsamque Deam aduentasse, quoniam visa est Diana à draconibus vecta in aere superuolasse multas orbis partes, vt accidunt prodigia, omnes reuerenter eam complexi sunt. Deinde verò Medea sibi iniunctum à Dea esse dixit, vt regem senectute spoliaret, ac iuuenem faceret: & multa alia munera, quæ ad felicitatem & pietatem patris spectarent, largiretur.

cum

cum inusitatus sermo Medæ & admirabilis Pelix visus esset, fidem adhibuit, statuitque ut efficeretur quidquid ea diceret, ac virgo res ad exitum perducere volens, cum iussa esset vna ex filiabus Pelix aquam puram afferre, continuo ait. Illa in thalamum se recipiens tanquam totum corpus lauatura omnes vires pharmacorum accommodauit in aptum ordinem, quare admirantibus presentibus omnia quæ ab ea dicebantur credita fuerunt. nam ita finxit quædam idola, ut appareret Diana per aera volans à draconibus vecta ex Hyperboreis in hospitium excipi à Pelia. Illud inuentum cum supra humanum ingenium appareret, credidit omnino Pelias, imperavitque filiabus uti quæcunque illa mandauisset, solæ exequerentur, cum non conueniret donum Deorum per manus seruiles regi accipere. Nocte igitur Pelia dormiente, inquit Medea opus esse corpus Pelix in lebete coquere. quæ verba cum virgines ægrè admitterent, additum est experimētum ad dictorum credulitatem arietis in agnum eadem arte conuersi, qui membratim cæsus fuit & coctus cum quibusdam herbis. nam & reuixit & balare ac saltare præ lætitia visus est. Res ita credita est, & senex à filiabus, ob credulitatem factis surdis ad misericordiam precesque paternas, in frustra dissectus. sola Alcestis fuit ab illo scelere tam fœdo incontaminata. Cum senex ita trucidatus iaceret, inquit Medea non prius esse coquendum quam sacra quædam Lunæ fierent, iussitque ut filix cum accensis lampadibus supra tectum ascenderent, quòd ipsa Colchica lingua preces quasdam ad Lunam esset factura. nam illud lampadum signum accensarum supra regiam erat datum indicium, ut conuenerant Argonautæ, quòd res esset iam perpetrata. Heroes rati id quod erat, cæsum esse regem, magna celeritate ad urbem procurrunt, strictisque gladius urbem ingressi resistentes custodias regias obtruncant. Filix Pelix cum neque vlcisci cognitam fraudem possent, ad quem coquendum iam descenderant, neque regiam tueri, quæ armatis iam esset plena, captæ sunt humaniter ab Iasone, qui dixit se scire illas immunes esse à parricidio, quia spe felicitatis ac deceptæ patrem trucidauissent. Acasto Pelix filio regnum paternum concessit, filiasque primariis proceribus in matrimonium dedit. Nam Amphinomen Andremon duxit, Alcestē Admetus Thessalus, Euaduen rex Cariæ Phocensium. His rebus ita transactis Iason

in Isthmum profectus peractis solennibus Argo consecrauit Neptuno, atque in gratiam Creontis Corinthiorum regis admissus tantum autoritatis est consecutus, vt vnà remp. gubernarit quoad vixit. His addiderunt quidam conuocatos esse ab Hercule Argonautas, vt foederationem inirent inter se, si quis praelium aduersus aliquem illorum susciperet; qui vbi coniu-rassent de foedere, statuerunt in omnem euētum hunc locum ad colligendas copias esse accommodatum, qui erat Eleorum ad fluuium Alpheim, quem etiam Ioui Olympio consecra-runt; vbi prius equestre & gymnicum certamen fuit institutū, ad cuius celebritatem infinita propè multitudo nobilium con-fluxit. Non defuerunt tamen qui dixerunt Medeam simulato odio Iasonis, quòd ab eo sperneretur, ad filias Peliae confugisse, inter quos fuit Polycrates Samius, idque factum eo consi-lio, partim vt caedem propinquorum Iasonis per illas insidias vindicaret, partim etiam vt viam Iasoni ad regnum aperiret. aiunt non patrem quidem fallaciis Medae assensisse, sed à fi-liabus persuasum esse, quas Asteropeam & Autonoen nomi-nant præter Alcestim. Alij dicunt proprio desiderio esse impul-sas, vt parentem senem ac debilem paterentur medicamentis iumentuti restitui, qui posset postea & regnum diu retinere, & omnes iniurias propulsare. id vt crederetur, aries iugulatus de-dit experimentum. filiae Peliae his fraudibus Medae mirificè credentes Peliam in frustra dissectum in feruentis aquae lebe-tem Medae immittendum concedunt, atque post multam e-bullitionem ita solutum corpus recepere, nihil vt reliquum fu-erit quod posset sepulturae mandari. quam rem ita breuiter at-tigit Ouidius in Medea his carminibus:

Quid referam Peliae natas pietate nocentes,

Casaque virginea membra paterna manu?

Eodem tempore Iason Corinthi commoratus Glaucam Cre-ontis Regis Corinthi filiam vxorem duxit, omnium benefi-ciorum, quae à Medea acceperat, oblitus. Id grauitè ferens Medea Glaucam postea & Creontem combussit, ac proprios filios Mormorum & Pheretem, quos ex Iasone suscepit, ferro absumpsit, vel vt alij maluerunt Merimnum, non Mormy-rum, vt alij, Mermurum. Quamuis non defuerunt qui Medum etiā & Eriopen filiam & Polyxenum à Iasone susceptos fuisse de Medea narrent. Est enim omnium morborum, omniumq;
agritu-

agritudinum grauiſſima zelotypia, omniq; furore potentior,
de qua ita ſcripſit Archias:

ἔτόσον ἔδ' Ἀθάμας ἐπεμήνατο παιδὶ Λεάρχῳ,

ὅσον ὁ Μηδείης θυμὸς ἔτεκνοφόνῳ·

ζῆλος ἐπεὶ μανίης μείζον κακόν. εἰ δὲ φονεύῃ

μήτηρ, ἐν τίνι νῶπις ἔτ' ἐστὶ τέκνων;

Non furor in miſerum egit ſic Athamanta Learchum,

Medeam in natos ſauus ſt egit amor.

Stultitia grauius fit amor, malum & acrius. at ſi

Nulla fides matri eſt, pignora quis foueat?

Alij dixerunt peplum fuiſſe venenis infectum à Medea ad no-
uam nuptam miſſum, quo ſtatim induta valido igne correpta
conflagrarit, vt ait Apollod. lib. 1. Bibliothecæ. illo autem igne
correpta Glauce ſe poſtea in fontem quēdam ad ardorem ex-
tinguendum coniecit, qui fons ab illa deinde vocatus eſt Glau-
ce. Alij dixerunt ſcrinium perexiguum cum igne inextincto
incluſo miſſum fuiſſe ad filias Creontis per paruulos Medeæ fi-
lios; quod cum illæ aperuiſſent, tanta euolauit vis ignis, vt to-
tum palatium conflagrarit, vt teſtatur Dailochus in Cyzici e-
uerſione. Alij putarunt id non ſcrinium fuiſſe, ſed veſtem & co-
ronā auream naphtha perunctas, quib. ab igne viſis ob ignem
attractum vniuerſa regia cōflagrarit. Nam quæ naphtha vn-
ctā fuerint, ſi vel ab igne vel ſole videantur, cōtinuò igne cōce-
pto omnia ſine remedio vllō comburunt, quæ vicina fuerint.
Huius pharmaci cum autor fuiſſet & inuentrix Medea, iure
ignis Medeæ pharmacum illud dicitur, quod ardorē per mem-
bra epotum diffundit, ita vt nulla arte poſſit leniri: de quo ita
meminit Nicander in Alexipharmacis:

ἢν δὲ τὸ Μηδείης κολχηίδος ἐχθόμενον πῦρ

κεῖνο ποτὸν δέξεται ἐφήμερον, ἔπαρ' ἄ χεῖλι

δευομένῃ δυσελευκτος ἰάπλεται ἐνδοθι κνηθμός.

Quòd ſi Medea ſumantur Colchidis ignis

Pocula ephemera, è labris pruritus in oſſa

Cum ſudore fluit, nulla medicabilis arte.

Nam non ſolum in vngendis rebus, ſed in potu etiam occul-
tam vim ignis includere, Medeæ fuit artificium. Pharmacum
hoc alij ephemerium vocarunt, inter quos fuit Demetrius Sce-
pſius, quia manè iuxta Tanaim fluium tantum apparuerint
herbæ illæ, quæ illi componendo ſunt neceſſariæ, per medium

diem sint auctæ, vesperi areseant. alij vocarunt Irim illam herbam, & pharmacum, alij Pharicum, alij naphtham. Nec defuerunt qui ephemerium vocatum putent, quia vnum diem præterire non possint qui pharmacum illud potauerint. Atqui ut sensit Diphilus Siphnius, folia quercus auxiliū inuentū postea fuit aduersus id pharmacum, & non leue remediū, si lac bubulū biberetur, in quo illa maduerint; vel rami sanguinariae, vel radix caesa in lacte elixata, vel maceratorum malorum aut cydoniorum liquor, vel myrtorum stypticarum, vel capreolorum vitium, vel ramorum rubi, vel folia serpylli cocta in liquore intestinorum ferulae, vel Sardiniana nucum, vel medulla ferulae, vel laeue origanum. Hæc enim hausta compertum fuit non mediocre esse medicamentum aduersus id pharmacum, ut ait Nicandri enarrator, qui Diphili sententiam expressit. Scriptum reliquit Plutarchus in Alexandro fieri pharmacum id quo pallium coronamque Medea perunxit, è bitumine præcipue, cuius magna copia apud Babylonios nascitur in Ecbatanis: cuius illa est natura ut ignem longinquum attrahat, mediumque aera inflammet. fama est apud nonnullos Marmorum ac Pheretæ Medæ filios, quod illa munera attulissent, fuisse à Corinthiis lapidibus obrutos; quorum sepulchrum apud Odeum vocatum ostendebatur, ut ait Pausanias in rebus Corinthiorum. Fuerunt tamen qui illos incolumes ad matrem reuertisse memorent, sed Iasonis odio, qui Glaucam duxisset, fuisse discerptos. Non defuerunt qui ab his longè diuersa senserint, quorum sententia fuit, quod Iason è Medea Thessalum & Alcimena suscepit Corinthi, & multo post Tisandrum. dicunt eum deinde captum amore Glaucæ filiae Creontis, ut Medæ forma iam euanescente, conatum esse persuadere Medæ ut æquo animo ferret si illam virginem esset ducturus, quia affinitatem regiam sic filijs compararet. nolens iussa est abscedere Medea, quæ diem vnum ad parandam fugam, colligendaque impedimenta poposcit, ac per noctem mutata forma regiam ingressa flammis omnia absumpsit. alij dixerunt filios Medæ dona tulisse, quibus (ut diximus) conflagrauit. quoniam Iasonem vlisci nullo pacto posset, filios communes iugulauit, ut eo saltem dolore illum affligeret, quibus actis per noctem effugit Corintho Thebas ad Herculem sponsorem seruandorum promissorum Iasonis. Thessalus qui carentes manus maternas è cæde fratrum effugerat, educatus

est Corinthi, atque in Iolcum patriam Iasonis mox recessit, populosque Thessalos de se, cum nactus esset imperium, nuncupavit. Quidam dicunt Medeam Thebis Athenas profectam Ægeō peperisse filium Medum nomine, à quo Media fuit vocata, cum illi regioni imperarit. Alij dicunt non ex Ægeō, sed ex alio quodam rege Medum genuisse, qui cum sapienter imperaret, meruit ut Media de suo nomine ad sempiternam memoriam diceretur. Alij dixerunt Buno defuncto Corinthum Marathonis filium in regnum successisse, quo etiam mortuo Corinthios Medeam ex Iolco in regnum vocasse. Hæc cum regnum Iasoni concessisset, filios ex eo peperit, quos in Iunonis fano occultabat, quia speraret illos se immortales facturam: quod cum rescivisset Iason, ea relicta Iolcum revertit, deinde & ipsa permissō Corinthi imperio Sisypho, dicitur peregre fuisse profecta. Memoriae prodidit Apollodorus libro primo, Medeam post crematam Creontis regiam currum à draconibus tractum à Sole accepisse, & contendisse Athenas, ibique nupsisse Ægeō, quæ cum insidias machinaretur Theseo, Athenis aufugere coacta est. Quidam addiderunt filium fuisse natum etiam illi ex Ægeō, qui Medus diceretur, à quo vocata est Media, cui regnum Athenarum ut perveniret curabat, cum Theseo insidias tetendisset; quibus patefactis coacta est cum filio in Ariam Asiæ partem tunc vocatam profugere. Quidam malunt Polyxenum fuisse filium Medæ & Iasonis. Alij inquirunt Mermerum fuisse à leæna laniatum venando. Alij dicunt Medum & Eriopen tantum ex Iasone Medeam concepisse. Deinde illam inquirunt in patriam reversam, paternum imperium, quod is per fraudem propinquorum amiserat, cæso patruo Perse patri restituisse: atq; hoc non sine Iasonis auxilio fecisse, cui fuerat recōciliata. Vbi mortua sit, aut quo pacto, minimè constat. sed Ibyci tamen & Simonidæ fuit sententia, quòd cum mortua in campos Elysiōs venisset, Herculi nupsit.

¶ Nunc quid hæc significant, perquiramus. Medea Æetæ Solis & Idyie Oceani filia dicitur, quia Medea consilium fit, ut nomen ipsum significat. cum enim Sol æstatem & hyemem deducat, ea quæ vel ad victum, vel ad corporis tutelam spectant, prudenter procuranda sunt: hæc consideratio siue prudentia cum ad singulos pertineat, effecit ut Idyia mater sit Medæ: nam

Idyia quasi εἰδύα dicitur, cognoscens scilicet, quia cognitio mater sit consilij. Iason cum medicum siue medicinam significare possit, ἀπὸ τῆς ἰατρικῆς à medendo dictus, secum Medeam abduxit. quid hoc significat? quòd qui medicinam animo suo sit adhibiturus, quæ prudentia est, vt vir bonus, & sanæ mentis, & prudēs efficiatur, omnia reliqua paruifaciet vel carissima. Qui enim voluptatum desiderium, è quo natus est, non neglexerit, qui parum honestam & effrænata appetentiam non discerpserit, ille nihil admirabile, nihilq; gloriosum potest committere: quare dicta est Medea filios & fratrem discerpisse, & patriam reliquisse, vt Iasonem sequeretur. Is igitur qui verè fuerit sapiens, facilè sideribus ad libidines inuitantibus dominatur, & trahētibus ad turpitudinem cupiditatibus moderatur: quare Medea, siue consilium, dicta est Lunam & stellas de cælo deducere solita, & cupiditatū fluuios sistere, & plura, quæ multitudini videbantur admirabilia, facere; quæ certè reapse nullo tempore contigerunt, vt testatur Ouidius in medicamine faciei:

Nec vos graminibus, nec misto credite succo;

Nec tentate nocens virus amantis equæ.

Nec mediæ Marsis finduntur cantibus angues;

Nec credit in fontes vnda supina suos.

Et quamuis aliquis Temesæa remouerit æra,

Nunquam Luna suis excutietur equis.

Nec defuerunt etiam qui Medeam artem esse dixerunt, Circes siue naturæ sororem: quoniam ars pro viribus imitatur naturam, tanto magis laudabilis, quanto magis ad similitudinem accedit. harum vtriusque Sol est pater, quoniam nihil sine diuina ope rectè fieri potest, quæ est animæ vis in nobis diuinitus impressa. nullum enim bonum est aut in rebus his, aut in nobis, quod Dei liberalitati ac magnificentæ non debeatur. Hæc eadem ignem, & incredibiles inuidiæ ardores in animis maleuolorum excitauit, fecitque vt non paruo dolore torquerentur. Neq; vlla est sanè prudenti viro vel sanctior, vel tutior, vel honorificentior vindicta inimicorum, quàm si quis iustum prudentemque se ad omnia negotia præstiterit, rectaq; animi moderatione in omnibus vsus fuerit. Quòd si quis vel illegitimarum voluptatum, vel avaritiæ, vel crudelitatis laqueis se implicari patiatur, quo pacto ab eo consilium capto curru & ala-

tis draconibus non quàm citissimè auolauerit? nam cum Me-
 dea sit Solis neptis, significat prudentiã in nobis pro aeris tem-
 perie, & pro vi radiorum illius genitam: siquidem plurimum
 confert ad prudentiam temperamentum corporis, quod mo-
 dò ex aeris impressione, modò ex educatione, modò ex cibis,
 modò ex regionis quam habitamus natura incrementum ca-
 pit. Hęc excogitarunt antiqui cum hac mirabilitate rerum ge-
 starum, finxeruntque illa quæ dicta sunt de Medea, ad animi
 moderationem, & ad rectam institutionem vitæ nos adhor-
 tantes. Alij sceleratam & libidinofam scæminam esse credide-
 runt Medeam, quippe quæ ob furiosum Iasonis desiderium,
 immoderatamq; libidinem parentes, & regnum, & patriam
 prodiderit, & ignotũ, & fallacem, & impostorem, & accepto-
 rum immemorem hominem sequeretur. Hanc Medeam vo-
 catam fuisse memorant, quia omnibus artibus conata sit Ia-
 sonis amorem in se vertere. sic enim scriptum est apud Di-
 philum:

ἢ γὰρ φαρμακείας
 μήδ' εὖ καλέουσιν, ὅτε κατεμήσατο τέχνας.
 Medea vocata est

Illæ, Beneficij quòd fraudes repperit omnes.

Hęc dicta est senes nonnullos iuuentuti restituisse per herbas
 & ignem, quia in sui desiderium vel senes attraxerit artificio-
 sè, feceritque vt tanquam iuuenes imprudentes & impudentes
 essent. Hanc in omnia crudelitatis lasciuiaque facinora dela-
 psam faciunt; & idcirco paulo post in omnes difficultates &
 miseras, & in omnium odium incurrisse, quia nemo impurus
 diu felix esse possit, cum solius virtutis opus sit felicitas illa quæ
 in rebus humanis reperiri possit, cum scelerum omnium de-
 nique finis & opus sit pœnitentia & calamitates & miseriæ. o-
 mnes enim improbi, infelices. ea de causa Medea denique in
 desperationem adducta, ita secum præteritorũ scelerum ma-
 gnitudinem, & futura ex illis pericula ratiocinatur, vt est a-
 pud Senecam Tragicum:

*At quo remittis? Phasim & Colchos petam,
 Patriumque regnum, quæq; fraternus cruor
 Perfudit arua, quas peti terras iubes?
 Quæ maria monstras? Pontici fauces freti?
 Per quas tenui nobiles Regum manus,*

Adulterum secuta per Symplegades.

Paruam ne Iolcon, Thessala an Tempe petam?

Quas cunq; aperui tibi vias, clausi mihi.

Est enim (vt diximus) omnium difficillimum sceleratum hominem esse diu felicem. Sed siue consilium prudentiaque Medea fit, siue malefica mulier, per eius fabulam nos antiqui ad probitatem & ad integritatem instituere conabantur. cum vero in patriam reuerfa fuisset, patriq; regnum recuperasset, ibi honores diuinos illi instituerunt indigenae, quibus interesse hominibus iure sacrificiorum non licebat, vt scripsit Staphylus, ob eas iniurias quas à Iasone acceperat: at neq; templum villo tempore ingredi. ac nunc de Iasone dicamus.

De Iasone.

CAP. VIII.

PER NECESSARIUM mihi videtur, antequam Iasonis res gestas commemorarem, exordium eius stirpis altius repetere, ac recensere quibus causis commotus cum lectissimis Graeciae heroibus ad externos homines, & longinquas nationes nauigavit, eosq; labores pertulerit, qui vel auditu sunt non mediocriter formidabiles. Nam vix vllus praeter Hercule monstrorum omnium acerrimum domitorem; & Theseum, qui ad eiusdem Herculis imitationem multos latrones atque maleficos homines de medio sustulit, & eadem genera suppliciorum, quibus hospites torquebant, coegit subire; & Vlysem, qui per infinita atque intolerabilia pericula & ipse penetrauit, & multos eius socios in illis amisit: vix vllus alius inuenietur, qui tantam virtutem in rebus arduis praese tulerit. Ita vero se res habet, sicuti Pherecydes sensit: Tyrrho filia fuit Salmonei & Alcides à Cretheo educata fratre Salmonei. Hanc vbi Neptunus compressisset geminos peperit filios Peliam & Neleum, quos nouerca postea matris in armentorum stabulo exposuit. illi cum adoleuissent, matrem cognouerunt, matrisq; nouercam in Iunonis fanum fugientem trucidarunt. Tum Neleus exorta dissensione cum Pelia Messenen contendit, ibique Pylium condidit. Nam tres fuerunt Pyli, in Peloponneso, ad Alpheum fluuium in Elide, & Triphylica, vbi fluuius Amathois, & Messenae ad Coryphasium. at Pelias in Thessalia Acastum, & Pelopiam, & Hippothoen, & Pisidicen, & Alcestem ex Anaxibia

xibia Biantis filia, fuit (vt alij maluerunt) ex Philomache Amphionis, suscepit. Cretheus Æoli filius vbi Iolcum condidisset, Æsonem, Amythaonē, ac Pheretem è Tyrro procreauit: post quē Cretheum Pelias Iolci imperauit, cui responsum fuerat ab oraculo quòd manu cuiusdam ab Æolo oriundi erat interimendus. Erat autem vnus ex ijs Iason Æsonis filius, & Polymedæ filia Autolyçi. Erechtheus siquidem & Athamas & Salmones filij fuerunt Æoli, qui Æolus creditus fuit Iouis filius. Vt igitur omnes Æolidas Pelias de medio tolleret, voluit Iasonem etiam vnum ex genere Æolidarum occidere, cum esset adhuc infans. Id sentientes Iasonis propinqui, noctem obscurissimā obseruantes, opertum, & in arca clausum tanquam mortuum efferunt, & in antrum Chironis deportarunt, dederuntque illi educandū & erudiendum. Verūm cum adoleuisset Iason, à Chironeque medendi artem didicisset, Iason vocatus fuit, cum prius Dolomedes nominaretur. Exiuit igitur cum adoleuisset ex illo antro, & terram arauit apud Anaurum fluum, vt ait Apollonius in Argonautic. Rursus aliud responsum renouatum est Peliaē, vt sibi caueret ab illo, quem altero pede nudo conspexisset. deinde sacra Neptuno instituens Pelias vniversos suos ad sacrificia conuocauit: quo etiam Iason cum veniret, in traiciendo Anauro fluuio alterum calceum in limo amisit: qui ita visus à Pelia interrogatur: Quid faceres tibi responsum esset te à quopiam interfectum iri? cui respondit Iason de Iunonis consilio, illum inquit ad aureum vellus recuperandum mitterem. erat autem vellus aureum pellis arietis aurea qui Phrixum in Colchidem portauerat, quem ille (vt fama est) Ioui fugæ fauenti Phyxio cognomine immolauit, & pellem arbori cuidam in luco Martis apud Colchos suspendit. Alij putarunt illam fuisse candidam; alij purpuream, vt sensit Simonides. at Dionysius Mitylenæus hominem fuisse, Phrixique pædagogum censuit Arietē nomine, qui captus à Colchis esset, & in custodia asseruaretur, atque aureus dicebatur propter doctrinæ præstantiam, & propter integritatem cōsiliorum. Seruabat hanc pellem draco magnitudine nauis, quæ à quinquaginta remis agitatur, qui nunquam somno capiebatur. Pelias igitur iuxta Iasonis respōsum Iasonem ipsum vellus aureum iubet ad se afferre. Tum Iason nauim diuino Palladis consilio fabricatam, malunq; loquacem habentem

è Dodonæa quercu, conscendit, & cum quadraginta & nouem
 lectissimis viris in Colchidem nauigauit. Scriptū reliquit Da-
 magetus, quòd Pelias tenuibus clauis configi nauim iusserit,
 quod tamen Argus nauis artifex minimè fecit, vt ea citius per-
 iret: quæ ab artifice etiam nominata fuit. Hanc primam lon-
 gam nauē fuisse memorant, cum tamen alij primam longam
 nauē factā à Dauno fuisse dicāt, cum illum Ægyptus insequeretur,
 quæ Danais quoq; vocata fuit. at verò illorū qui Iasonem
 in Colchidem secuti sunt, ista sunt nomina. Acastus, Admetus,
 Æthalides, Amphidamas, Amphion, Ancus Neptuni, Argus,
 Argeus, Asterius, Asterion, Augias Solis filius, Biantus, Butes,
 Calais Boreæ, Calaus, Canthus, Castor, Cepheus, Clytius, Co-
 ronus, Echion, Erginus, Eribotes, Eurydamas, Eurytus, Eury-
 tion, Hercules, Hylas, Iason, Idas, Idmon, Iphiclus Æsonis, Iphi-
 clus Thestiades, Iphitus Euryti, Iphitus Phocensis, Laocoon,
 Leodocus, Lynceus, Meleager, Mopsus, Nauplias, Odeus, Oeni-
 des, Oileus, Orpheus, Palæmonius, Peleus, Phaletus, Pollux, Po-
 lypheus, Tænareus, Talaus, Telamon, Tiphys, Zetes Boreæ.
 horū nomina diligenter recensuit Sophocles in actu Lemnia-
 dibus inscripto, & Æschylus in Ciberis, cum tamē quidam his
 addiderint hos etiam loco nonnullorum: Actoridem, Acto-
 rionem, Aglaum, Amphistecum, Autolycum, Buphagum, Ce-
 neum, Deileonem, Deucalionem, Euphemum, Iphim, Iphida-
 mantem, Mænetium, Nestorem, Philoctetē, Phliantem, Phlo-
 gium, Tydeum. Habuerunt omnino tres vates secum Argo-
 nauæ, Mopsum Ampycis filium, Idmonem Abātis, Amphia-
 raum Oilei. Fama est Iasonem in Lemnū primū applicuisse,
 mox ad Cyzicum Dolionum regem in Marsiam & Cium ad-
 iuisse, deinde in Iberiam, hinc in Bebryciam, atq; cum ad Syr-
 tem Libyæ applicuisset, templum ibi condidisse, quod Herculi
 postea fuit cōsecratum, cum ibi certamina quædam celebra-
 sent Argonautæ, in quibus victor Hercules fuit declaratus. De-
 inde cum nauigare ob Syrtium naturam non possent, dicun-
 tur Argonautæ nauim Argo supra humeros per spatium duo-
 decim dierum per Libyæ deserta comportasse, donec die duo-
 decimo rursus mare inuenientes illam deiecerunt. Incidentes
 itaque in Eurypylum Neptuni filium acceperunt pro xenio
 quodcunque sese obtulit. nam glebam è terra accipiens dedit,
 quam Euphemus & ipse Neptuni ac Meciones filius accepit.

rum nauigio ad Theram fluctuante, è gleba dissoluta Medea multa vaticinata est. non defuerunt qui post deiectam nauim certamen & templum institutum dicant, vt sensit Isacius. Deinde ad Phineum vatem peruenerunt, qui erat cæcus, qui tamen calamitatum finem fato sibi portendi sciebat, cum Boreæ filij ad ipsum accessissent: nam mirificè ab Harpyis infestabatur. Illis denique liberatus explicat Argonautis rationem, cursum, & difficultates nauigationis: Quòd primùm petrae Cyaneæ essent adeundæ, quas Symplegades siue concurrentia saxa quidam vocarunt, vnde ignis plurimus scatebat, quarum periculum emissa columba erat explorandum. Hinc abeundum esse procul à Bithynia monet, quæ non multum distat à Bosporo, quoniam Thraces illi, qui Salmydesum incolebant in omnes præternauigantes essent atroces & crudeles. Tum ad Thyniadem insulam eos venire oportere docet. hinc esse ad Mariandynos accedendum, & ad Acherusiam, montesque Paphlagonum. Præternauigandam urbem esse monet Enetorū, & Carambim, & Halym, & Irim, Themiscyrum, agrum Dæantem, Cappadociam, Chalybes, Tibarenos, Mostynes, Aretiaden, Stymphalidum insulam, Macrones, Philyres, Bechiros, Saphires, Byzeres, ac Phasim fluuium, qui per terram Circæam vocatam deflueret. Inde prætereundam esse demonstrat urbem Cytaidem antequam ad aureum vellus accederetur: quæ loca omnia ex Iolco in Colchidem nauigantibus necessariò erant prætereunda. Verùm cum in Mysiam primùm Argonautæ venissent, Herculesque suum remum infregisset, exiit vt alium è proximis syluis decideret, vbi relictus est ab Argonautis, vt quidam voluerunt ob Hylæ casum; vt verò alij, propter imperitiam remigandi, ne omnes remos frangeret. Alij putarunt istud accidisse ob voracitatem Herculis, quia vererentur Argonautæ ne vniuersam annonã breui absumeret. Alij propter pondus, quia nauis propè demergeretur vbi ille in alterutra parte nauis constitisset, atque inflecteretur. Alij propter inuidiam, ne per eius præstantiam virtutis omnis cæterorum virtus fieret obscura, atque obrueretur. Vbi demum superatis omnibus difficultatibus Iason in Scythiam Ægyptiorum coloniam ad Æetam Colchorum regem peruenisset, per benignè à Phrixi filiis fuit acceptus, atq; cum illis ad Æetam contendit. Alij dicunt primùm benignè & comiter acceptum fuisse Iaso-

nem ab Æeta; alij non satis læto vultu. deinde cùm Iason aureum vellus nomine Pelix, cuius id antea fuisse dicebat, & per dolum surreptum, repeteret, visus est Æeta æquo animo petitionem tulisse, vt quidam dixerunt: alij dicunt iratum Æetam respondisse Iasoni se quod peteret, tum demum concessurum, cùm tauros ignem è naribus efflantes & æripedes domuisset, draconis custodis eius velleris dentes adamantino aratro vsus seminasset, nascentesq; homines armatos ex illis dentibus cecidisset. Alij dixerunt ipsum Æetam illos dentes habuisse à Pallade sibi dono datos, cū alios in agro Thebano Cadmus olim seuisset. At Medea Æetæ filia Iasonis desiderio capta illi vnguentum dedit, quo incolumis ab igne taurorum seruetur, iussitque seruare ne aduerso vento araret, ne vis flammaram in ipsum ferretur: neque inciperet sulcum de more arantium ab eodem fine, sed tolleret aratrum. Quidam enim dicunt primum Æetam boues igniuomos iunxisse & arauisse, ac post disiunctos imperasse Iasoni iungere & arare. Alij, quòd Medea noctu dracone per quædam pharmaca sopito aureum vellus ad Iasonem detulit, vnaque fratre Absyrto arrepto è Colchis cum Argonautis nauigauit. Quidam dicunt Iasonem Medæ consilio & opera omnia illa pericula superasse, at non accepisse vellus aureum à Medea. Fugit autem noctu (vti dictum est) cum Argonauis Iason è regione Colchorum, illud consilium suggerente Venere, veluti testatur Idmon in his:

ὑπὸ θῆκ' Ἀφροδίτῃ

φθυγέμεναι μαγάρουιο θολῶ διὰ νύκτα μέλαιναν.

mentem Venus excitat illi

Aufugere è domibus tenebras per noctis opaca.

Alij dicunt immissum fuisse Æetæ desiderium à Venere, vt cum Eurylyte vxore congrederetur, quo tempore de comburenda Argonauis consultabat, quo illi tutò possent aufugere, vt scripsit in hisce Dionysius in Argonautis:

δὴ τότε ἄρ' αἰήτη πόθον ἔμβαλε δι' Ἀφροδίτῃ

εὐρυλύτης φιλήτικτι μαγάρουιο ἢς ἀλόχοιο·

κινδομένη φρεσὶν ἧσιν ὅπως μετ' ἄεθλον ἵήσων

νοσήση οἰκόνδε σὺν ἀγχεμάχοις ἐτάροισιν.

Excitat Æeta Venus hic in pectore flammam

Coniugem in Eurylyten, vt opus peragatur amoris.

Nam curabat vt post dura pericula Iason

Cum sociis repetat patriam, dulcesque penates.

At verò de reditu Argonautarum permagna est inter scriptores controuersia, si quidem Herodorus in Argonauticis per idem mare illos rediisse scribit, per quod profecti sunt in Colchos. Hecataeus autem Milesius voluit è Phaside ingressos esse in Oceanum, inde in Nilum, inde in mare Tyrrhenum, per quod delati sunt in patriam. Arthemidorus Ephesius hos mendacium dicere inquit, quoniam Phasis Oceanum minimè ingreditur. atqui scriptum fuit in primo lib. de Portibus à Timageto, vt accepimus, Istrum è montibus Celticis siue Hyperboreis vocatis, siue Riphæis defluere, qui in mare Celticum ingreditur. eius fluminis aqua bifariam distribuitur, cuius altera pars in mare Euxinum, altera in mare Celticum intrat, per cuius ostium in Tyrrheniam Argonautæ contendentes nauigarunt. Scymnus autem Delius illos per Tanaim nauigasse inquit in mare amplum, atque inde mare Tyrrhenum fuisse ingressos. Sed his cõtrouersis de reditu Argonautarum relictis, quæ videntur non nihil deliræ, parumque peritæ nauigationũ, nos communiorem sententiam, probabilioremque secuti, ita de illorum reditu breuiter dicendum censemus: Quòd peractis omnibus, superatisque periculis in Colchorum regione, prius in Istrum, deinde per illum in Adriam nauigarunt, & eò præsertim vbi Saturnium vocabant antiqui, vbi laceratus fuit Absyrtus. illud tam nefarium facinus cum ægrè tulisset Iupiter, dicitur difficiles ventos Argonautis immisisse, quo demergerentur, at Iuno prosperos & secundos clam emisit, qui illos in mare Sardoum vocatum detulerunt. Sirenibus deinde transmissis ad Drepanum incolumes euaserunt, quæ postea Corcyra vocata fuit. eò cum applicuissent, insequentes Colchi illos ferè comprehenderunt, quare ad Alcinoũ confugere compelluntur. Colchis Medeam ab Alcinoũ repetentibus responsum est, quòd eo pacto essent recepturi, si Medea esset virgo, sic enim futurum vt patri remitteretur. at si esset iam vxor Iasonis, iure posse vxorem virum sequi. factæ dicuntur esse nuptiæ illa ipsa nocte. quamobrem Colchi cum re infecta ad Æetam redire vererentur, decreuerunt habitare in sinu Illyrico. At Argonautæ inde abnauigantes Mopso Canthoq; defunctis ambigui de nauigatione ac salute docti fuerunt à Tritone quo pacto seruari possent, atque nauim in stagnum Tritonidem

ferentes postea in Cretam nauigarūt, quo in loco cū illi iter à Talo intercluderetur per Medea veneficia illo de medio sublato peruenerunt in Æginam, ac inde in Thessaliam. atq; ita dicuntur in patriam rediisse. Alij dicunt Iasonem Medea consilio & ope illa omnia pericula superasse, mox in patriam reuertisse, quam nauigationem duobus mensibus absoluisse ferunt. Erant autem Colchi Lazi etiam vocati, vt ait Isacius, ex Ægyptiorum colonia, qui non procul ab Abasgis siue Massagetis vocatis habitabant, dicebanturq; nunc Colchi, nunc Scythæ, nunc Asiani, nunc Leucosyri, atque iuxta Phasim fluuium in Asiae parte incoluerunt. Est autem & alia Scythia Europæ, quæ Maotidi & Tanai finitima est, interque Scythiæ populos nonnulli Alanos etiam numerarunt, vbi ingressus est in Hyrcaniam & in Caspiorum regionem. Alij longè diuersam causam cur Iason ad aureum vellus missus sit, retulerunt, inter quos fuit Hecataeus. Dicunt enim quòd cū Iason ex antro Chironis exiisset, & à patre, coniunctisq; affinitate cognitus fuisset, in conuiuium solenne fuit acceptus. Deinde cum magno tumultu ad Peliam regnum suorum maiorum repetens contendit: Pelias se redditurum pollicetur, si prius in Colchidem abeat, Phrixique animam ter, vt legitimum erat, aduocet. se enim nocturnis terreri visionibus inquires ob Phrixum. Nam si eò accesseris, inquit, & istud feceris, ac vellus aureum attuleris, ego iam senior tibi iuueni regni onus concedam. quare Iason his legibus acceptis eò contendit, vt diximus. Hæc illa sunt, vt summatim dicam, quæ de Iasone memoriæ prodita sunt ab antiquis. Pherecydes Alcimedem Phylaci filiam Iasonis matrem fuisse scripsit. Herodotus ait Iasonem fuisse filium Polyphemæ Autolyçi filia. At Andronis fuit sententia, qd Theognete Laodici filia mater fuerit ipsius Iasonis. Stesichorus Eteoclymenes, Demetrius Scepsius Rhæus, alij Polymedæ filium putarunt. omnes tamen Æsonem patrem illi tribuerunt. Nauigationis difficultates, & res ab Argonautis in itinere gestas complexus est Apollonius in Argonaut. & pericula & labores, qui capturo vellus aureum proponebantur, ita recensuit breuiter Medea apud Euripidem:

ἔσωσά σ', ὡς ἰσασιν Ἕλληνων ὅσοι
ταῦτόν σωσέβησαν Ἀργῶν σκάφος,
πᾶμφθέντα ταύρων πυρπνόων ἐπισάτιον

ῥήγλησι,

ζῆλῳ γλῆσι, καὶ ἀπερῆντα θανάσιμον γύλω.
 δράκοντά θ', ὅς πάγχρυσον ἀμφέπων δέρας,
 ἀείρας ἔσωζε πολυπλόκοις ἄϋπνος ὦν,
 κτείνασ', ἀνέχου σοὶ φάος σωτήριον.

*Servatus es per me, velut sciunt ratem
 Quicumque conscendere tecum Argoam: Vbi
 Tauris iubebaris iugum spirantibus
 Ignem imposuisse: seminare et horridi
 Dentes draconis, vellus illud aureum
 Servantis, in somnisque: qui circumdat id
 Spiritus: ego occidi, tibi lucem dedi
 Illam salubrem.*

Quam tem tamen brevius etiam ita complexus est Virgilius libro secundo Georg.

*Hæc loca non tauri spirantes naribus ignem
 Invertere, satis immans dentibus hydra:
 Nec galeis, densisq; virum seges horruit hastis.*

Vbi hæc omnia superasset Iason Medæ cōsilio, domum cum vellere aureo reuertitur, ac Medeam secum abducit, quæ post cædem parentum Iasonis, omnes suas fraudes ad vlciscendos illos Iasonis monitu conuertit, suavitque filiabus Pelix, ut diximus, ut patrem frustra querentem iugularent, cum se illum iuvenem facturam, sicut agnum fecerat, promisisset. Fuerunt qui dixerint Iasonem quoque senescentem ab ipsa Medea coctum iuventuti fuisse restitutum, ut scripsit Pherecydes, & Simonides poeta, & Lycophron. Quod Æson præterea Iasonis pater fuit à Medea coctus, & iuventuti restitutus, ita scripsit is poeta qui Reditus composuit:

*αὐτίκα δ' Αἰσὼνα θῆκε φίλον κόρον ἠβῶντα,
 γῆρας ἀποξύσασ' εἰδήσει περὶ δέσσει,
 Φάρμακα πόλλ' ἔψασ' ἐπὶ χρυσείοισι λέβησι.
 Tum quoque pubescens iuvenis fit protinus Æson.
 Ipsa senectutem studio detergere novit,
 Pharmaca Vbi coxit per multa lebetibus aureis.*

Æschylus in Bacchi nutricibus, nutrices ipsas Bacchi vnà cum viris illis coctas fuisse inquit, & ita ab eadem iuventuti restitutas. Habuit Iason filiam Atalantam quæ Milanioni nupsit: & Apin, & Eunceum: ex Hypsipyle Thoantis Philomelum, ac Thoantem. Aiunt Argonautas visa aue apud Colchos, quæ

Græcis esset insueta, illam in Græciam portasse, atque à fluuio Colchidis phasianum appellasse. Scriptum fuit à Staphylo Iasonem Medæ consilio denique occidisse: hæc enim illi nescio quo pacto persuasit, vt sub puppe nauis Argus dormiret, quam illa sciebat breui solutum iri, qua denique supra Iasonem delapsa ille occisus est. Fuerunt multis in locis templa Iasoni obstrenuitatem erecta, sed apud Abderam præcipuè eximia religione colebatur, cui templum à Parmenione fuit magnifico opere, & excisis lapidibus extructum.

¶ Hæc illa sunt quæ præclarè & gloriosè ab Iasone gesta dicuntur, quæ omnium propè poetarum præconiis fuerunt celebrata, cum tamen illa nauigatio breuissima fuerit, neque cum nauigationibus nostræ tempestatis comparanda, neque cum illis præcipuè quæ sunt ab Hispanis, in eam longinquam partem terræ nuper repertæ. Dicitur Hercules enim ad illam expeditionem non peruenisse, quia aquatum missum Hylam requireret, neque potuisset cum cæteris heroibus nauigare. Coacti sunt igitur sicuti reliqui, qui viros bonos faciunt aliquando parui, robore ac virtute destituti supplices fieri mulierculæ, donec vellus aureum cepissent, vt ait Plutarchus in Politicis. vocati sunt Minyæ Argonautæ à Minya Martis filio, vt voluit Dionysius Thrax. alij, inter quos fuit Aristodemus, Minyæ Alei filium fuisse crediderunt, à quo nominati fuerint. Fuerunt etiam qui res in Iasonis nauigatione gestas, corporum chemicorum mutationes, & aureum vellus denique post tot labores captum, lapidem vocatum philosophorum esse arbitrentur, qui fit denique post tot eorum corporum mutationes. Alij Iasonem vectum per mare Ponticum cum Argonautis ad aureum vellus in Colchicam regionem, Medeamq; Ætææ filiam asportasse, non poeticè dictum existimarunt: sed librum aureum vellus fuisse dicunt, contextum ex arietum pelibus, in quo scriptum erat quo pacto per chemiam posset aurum fieri, inter quos fuit Suidas. Atque vellus aureum pellem arietis, in qua contineretur auri faciendi ratio, iure vocatam fuisse putarunt. Atqui re ipsa ridiculum est tauros inuentos vnquam fuisse, qui flammæ à naribus expirarent: aut à dentibus feminatis non solùm homines, sed etiam arma illis conuenientia aliquando fuisse nata: aut arietem vsquam fuisse natum, cuius aurum pro pilis tonderetur. Quis hæc vnquam visa fuisse homo

se homo sanę mentis crediderit? verum cum sapientes antiqui philosophiam magnificerēt, partim ne in vulgus rude maneret, partim vt sapientię præcepta cum suauitate & rerum admirabiliū admiratione imbiberētur, naturę aut disciplinę secreta sub variis fabularū figmentis occultarunt, non minüs q̄ Ægyptij sub hieroglyphis scientiam, rerumq̄, sacrarum disciplinam tradiderunt. Est enim omnibus propè insitum vel res præstantissimas, quarū facilis facultas concedatur, parui facere: at quę non nisi difficulter & cum magnis laborib. acquiri possunt, miris laudibus extollere, & vt clarissimas admirari. in hoc vitium, qui non labatur cum vulgo, non potest esse vir mediocris iudicij. Dicitur igitur fuisse Iason filius Alcimedea & Æsonis, vel (vt alij putarunt) Polymedę, vel Rhii, & à cętaurorum iustissimo Chirone educatus, artemq̄; medēdi ab illo edoctus, cuius vel matrum omnium nomina consilium significant. Æson è stirpe Neptuni editus, quid aliud est, nisi prudētia è variis negotiis ac difficultatibus, quę tanquā materia prudentię subiiciuntur? nam ex illis, & ex consilio, exoritur ac fit prudentia. Didicit medēdi artem à Chirone, vnde nomen obtinuit: nam *iacōis* ars est medendi. Quis tamen remedium aliquando morbi datum fuisse ab Iasone vlli laboranti accepit? non enim chirurgus fuit Iason: neq; vir iustissimus & sapientissimus Chiron putandus est potius corporis, quàm animi curam, quę viro bono conueniat, Iasonē docuisse. Quod si animi curam illum docuit, quid est per Deos immortales quod magis viro bono conueniat, quàm prudentia? Ego sanè ita cęseo, Iasonem in vtraq; fortuna qua animi moderatione vti cōueniat à Chirone didicisse, quod antidotum sit aduersus voluptates impuras, qua animi temperantia ira placanda sit, qua arte superanda auaritia, prosternenda libido, ambitio ex animo eiicienda, cum illa sit omnium mōstrorū turpissima, vitiorumq̄; maxima. His præceptis instructus Iason dictus est periculosa & formidabilia monstra prudenter Diis adiuuantibus, aut certè Deorum ministris consulentibus, incolumis præterisse, & in Colchidē profectus tauros igniuomos ac æripedes domuisse, quę nihil aliud quàm animi pertinacia & ira putanda sunt. Qui enim non ratione, animiq; constantia ducitur, is aut leuis est ingenij, aut pro constantia pertinaciam sequitur, & inanem arrogantiam. Hos animorum affectus, rationi, medicinęq; animi subiicere quid

aliud est, quàm tauros illos igniuomos vincere, & hominum cum armis è draconis dentibus natorum furorem à se depellere? aut quid aliud est spatiosum draconem Medæ auxilio confopire, quàm inuidiam sapienter consilio mentis frænare? Est enim ipsa Medea *μῆδος* consilium. Hic eius ope aureum vellus in patriam reportauit, Deisq; dicauit, vel (vt aliis placuit) Pelix obtulit; cum maximè fugienda sit auaritia, & iustitia complectenda. Maximè verò omnium colenda est Deorum immortalium religio, quod principium est virtutum & omnis felicitatis: postea colendi sunt Reges ac nationum principes, quibus non sine Dei voluntate concessa est in homines potestas, si modò sint viri boni & iusti. Atque, vt summatim dicam, nauigationem Iasonis, quam quidam ad historiam, quidam ad chemicam artem detorquent, nulla alia de causa celebrarunt antiqui, nisi quia significare voluerunt humanam vitam multis vndique difficultatibus vexari, necesseque esse viro bono medicinam consilij animo adhibere, vt intrepidus ad omnes motus, & ad omnes fortunæ vicissitudines persistat. Neque tamen me illud præterit alios fuisse, inter quos Dercylus, qui Argonautas ad vellus aureum, siue ad Scytharum opulentiam diripiendam nauigasse putarint: (semper enim opes tanquam umbra sequitur inuidia, omniaque bella propè prædæ gratia re ipsa, verbo iniuriæ vlciscendæ suscipiuntur.) quippe cum non procul à Caucaſo monte torrentes quidam aurum deferre dicerentur, quod tabulis perforatis ac lanosis pellibus Scythis excipere mos fuit, vt ait Strabo lib. 2. Ad hæc loca nauigantibus è Thessalia multi scopuli, multæque difficultates, ac propè insuperabiles, vtpote imperitis adhuc nauigandi hominibus, proponebantur: quare illa tam multa formidanda finxerunt. Sed de Iasone satis, nunc de Phrixe dicamus.

De Phrixe. CAP. IX.

PHRIXVS, qui aureum vellus in Colchos dicitur transtulisse, Athamantis & Nepheles fuit filius. Cum enim Athamas Thebis imperaret, Nephelè vxorem duxit, è qua Phrixum & Hellen suscepit. Deinde, nescio qua de causa, Nephelè dimissa, Ino secundam vxorem cepit, de qua Clearchum, siue (vt alij maluerunt) Learchum, & Palæmonem suscepit: quem etiam Melicertam postea vocarunt. Verùm Ino ingenti priuigni amore

amore capta, non assentiente Phrixo, omnem amorem in acerrimum odium conuertit, quod magnum solet esse plerumque nouercarum. hanc Pindarus in hymnis Demoticam nuncupauit, Pherecydes Themisto, Sophocles Nephelen in actu Athamante, Hippias Gorgopiram nominauit. Huiusmodi infidias Phrixo & Helle machinatur. Torruit omnia frumenti, ceterorumque leguminum semina ne nascerentur, deinde per suadet vatibus per largitionem, ut nuntiarent Athamanti fruges illa de causa non nasci, quia opus foret vnum de filiis Nepleles Dijs immolari. Eo responso accepto, ingenti necessitate (ut putabat) compulsus Athamas Phrixum dicitur ad aram maectaturus statuisse, ut ait Apollodorus Grammaticus libro primo. At Nephela Phrixum & Hellen rapuit, aureamque ouem à Mercurio captam illis dedit: qua per aera vecti fuerunt. cum verò ad id freti peruenissent, quod est inter Sigæum & Chersonesum, contigit ut Helle in proximum mare deciderit, quod ab ea dictum fuit postea Hellespontus, vel Athamantidis, ut ait Æschylus in Persis, & Ouid. in Epist. Leandri:

*Fluctibus immodicis Athamantidos æquora canent,
Vixque manet portu tuta carina suo.*

*Hoc mare, cum primum de Virgine nomina mersa,
Quæ tenet, est nactum, tale fuisse puto.*

*Est satis amissa locus hic infamis ab Helle:
Vixque mihi parcat, nomine crimen habet.*

*In iudeo Phrixo, quem per freta tristia tutum
Aurea lanigero vellere vexit ouis.*

Phrixus Helle sorore amissa ob diuturnum iter ac laborem in promontorio Brixaba conqueuit, at barbari illo viso armati adueniunt. aries inclinatus vsus humana voce illum excitauit, quare aufugiens in Colchos portauit arietem. Helle postea à piscatoribus capta in litore sepulta fuit, ut scripsit Herodotus in Polymnia. Phrixus incolumis in Colchidem peruenit, ibique Ioui Phyxio cognomine, siue fugæ fauēti, immolauit, pellemque ilici in luco Martis, in eius honorem affixit: quam postea à dracone seruari solitam fabulati sunt. Alij dicunt Dipsacum Phyllidis fluuij & nymphæ cuiusdam indigenæ filium Phrixum in hospitium accessisse, atque Phrixum ibi arietem Ioui cognomento Laphystio immolasse. vnde mansit postea diu illa consuetudo ut vnus ex oriundis ab ipso Phrixo quotannis prædicto

Ioui sacrificaret, vt scriptum est à Suida libro secundo rerum Thessalicarum. deinde Phrixus ducta Chalciope Ætæ filia, quam Eueniam vocatam ait Pherecydes libro sexto proprio nomine, fuisseq; cognomina Chalciopen & Ophiufam, suscepisse ex illa quattuor filios dicitur. At Acusilaus Argum, Phrontim, Melanem, Cytilonū nominauit Phruxi filios, quibus quintum Pelbonem addidit Epimenides. Alij addiderūt Cytonum à quo mons dictus est. alij Telamonem & Augiam addiderūt. Argum, Meliam, Catim, Sorum, Phrontim, ac Hellen ex ea suscepit filios: quam tamen quidam non Chalciopen, sed Iophossen nominatam fuisse contendunt. Athamas postea Inonis voluntate in furorē versus, quoniam Dionysium à Mercuro captum tanquam puellam per quoddam tempus educasset, Learchum filium, quem susceperat ex Ino, trucidauit: quare territa Ino cū Melicerta in mare defiliijt. Ob illas cædes Athamas decidēs ex imperio & è Bœotia profugus oraculum consuluit, ac responsum cepit, vt ibi habitaret, vbi à syluestribus animalibus in conuiuium acciperetur. Paulo post in Athamania vocata lupi illum intuentes aufugerunt, semelasq; carnes ouium, quas comedebant, reliquerunt. Ibi cū habitare iuxta oraculi responsum Athamas decreuisset, Themisto Hypseï filiam tertiam vxorem duxit, è qua Leuconem, Erythram, Schænoem, ac Tithionum, vel (vt alij malunt) Pæum genuit. quos tamen in Argonautis Schæneum, Erythium, Leuconem, Tithoreum vocauit Dionysius. Alij tamen dixerunt non quidem ad aram, vt mactaretur, aduētum fuisse Phrixum; sed illi ad eligendam in sacrificia pulcherrimam victimam missō arietem Iouis consilio locutum fuisse, atque patefecisse omnes nouercæ insidias, inter quos fuit Didymus. quare ille cum sorore è patria terra, tergori arietis insidentes, vt aries illis significauerat, aufugit: ac Dijs postea apud fluuium Phasim illum arietem, vt mater sibi significarat, immolauit. Alij dicunt tunc locutum fuisse arietem cū Helle delapsa est: atque hortatam esse Phrixum vt forti & intrepido esset animo, quòd illum esset in terram Colchicam asportaturus. Alij dixerunt Nephele Deam fuisse, quæ ab Athamante neglecta ob mulierem in cœlum euolauerit, at cum Ioue conquesta squalorem agro Athamantis immiserit, ob quem illa, quæ dicta sunt de nouercæ insidijs, contigerunt. Cū in Colchorum regionem iter conficerent

ficerent Phrixus & Helle, non per aera vecti, vt quidam putarunt, sed terrestri itinere in traiciendo mari Abydo propinquo delapsa est Helle, at Phrixus in Colchidem profectus arietem, vt alij volunt, Marti; vt alij, Mercurio immolauit: ibiq; cum habitasset, regioni nomen dedit, quæ à Phrixo Phrygia dicta est. Alij fabulati sunt arietis pellem fuisse ramis quercus appensam in luco Ioui consecrato, quam postmodo Mercurius auream fecit. nam & Apollonius lib. 2. Argon. illam Ioui Phyxio, id est fugæ fauenti, dicatam fuisse testatur:

ἀτρεκέως δοκέω που ἀκέετε καὶ πάρος αὐτοὶ
 φρίξον, ὅτις πηλίεθρον ἀνήλυθεν αἰήταο,
 κριὸς ἐπεμβραῶς, τὸν ῥα χρύσειον ἔθηκεν
 Ἑρμῆας· κῶα δὲ καὶ εἰσέτι νῦν κεν ἰδοῖσθε
 πᾶσι μένον λατοῖσιν ἐπὶ δρυὸς ἀκρεμόνεσσιν.
 τὸν μὲν ἐπεί τ' ἔριξε ἐν ἡῶν ὑποθημοσυνῆσι
 Φυξίῳ ἐκ πάντων κρονίδῃ Διὶ.

*Vt primo, iam pridem vestras peruenit ad aures,
 Phrixus et Aëtia regnumque et mensa adiust.
 Hunc aries vexit, quem mox Cyllenius aureum
 Fecit. nunc etiam suspensa est aurea quercu
 Pellicula, interdum repit at quæ leniter auris.
 Iupiter ipse fugæ faur, quæ Phyxius illum
 Mactatum cepit struclis fumantibus aris.*

Quamuis eam pellem iam unce auream fuisse cum mare traicerent, vt in Colchidem aufigerent, his carminibus significauit Marcus Manilius lib. 4. Astronomicorum,

*testis tibi iuniger ipse,
 Cum vitreum findens aurati velle Pontum,
 Orbatumque sua Phrixum per fat a sorore
 Phasidos ad ripas, et Colchida regna reuexit.*

Deinde verò Nephele pœnas daturus Athamas ob filios, ad Iouis aram iugulandus adducitur, at ab Hercule seruatus fuit: quæ res argumentum fuit postea Sophocli tragœdiæ Athamantis. Fabulati sunt postea ad perpetuan huiusce rei memoriam impetratum à Ioue fuisse precante Nephele, vt Arietis signum inter sidera collocaretur, quod etiam effectum est. Alij arbitrati sunt nauem fuisse, quæ pictum arietem in prora haberet, quæ Phrixum & Hellen trans mare vexerit: verum cum Helle in mare è prora despiceret, in mare decidisse, ac periisse,

vt scripsit Hellanicus. Alij censuerunt, inter quos fuit Pherecrates, Arietem fuisse Phrixi alumnum, qui cum Inus insidias persensisset, hortatus est Phrixum vt se fuga seruaret. qui cum fugisset in Colchidem, locus datus est fabulae, quod per arietem seruatus fuit in Colchidem, vt scripsit Dionysius in Argonauticis: quem etiam memorauit vna cum Phrixi in Colchidem nauigasse. Alij locum datum esse fabulae putarunt, quia Helle cum morbo in itinere periisset, in mare fuerit deiecta, vt mos est nauigantium: cum Phrixus incolumis in Colchidem sit delatus. Atque tot de Phrixi scripta apud antiquos inueniuntur.

Hæc omnia sanè veram continent historiam, præter modum fugæ. nullo enim modo fieri potest vt aries aureum velus haberet, aut per aera volaret, atq; ita in Colchidem terram peruenerit. Sed cum esset antiquorum consuetudo vt animalia domestica non solum pecunijs imprimeant, sed in omnibus propè rebus alijs pingerent, aut illorum nominibus pictis imaginibus appellarent, Phrixum & Hellen in nauigio, quod pictum aureum arietem in puppi haberet, vectos crediderim. Quidam dixerunt Phrixum & Hellen in naui quæ pictum arietem in prora haberet, nauigasse, atque Hellen ægrè ferentem nauigationem, incumbens lateri in mare cecidisse.

Alij dicunt Scytharum regem Tygonem generum Æetæ fuisse apud Colchos, quo tempore Phrixus cum pædagogo captus est. puerum dono captum fuisse ab Æeta, & tanquã filium educatum, cui regnum reliquit, et pædagogum Crium (quod Græcè arietem significat) nomine Dijs mactasse, cuius pellem decorticati clauis in templo afixit Deæ, vt erat apud illos legitimũ. Dicitur est aureus aries quia consilia sapientum putanda sunt aurea. Alij dixerunt illam pellem fuisse ab Æeta inauratam, & custodij septam, cum accepisset ex oraculo sibi tunc esse pereundum, cum auena illam abstulisset: quod certè significabat vbi defuisse prudentia & consilium. Idcirco ob diligentiam & ferocitẽ inhumanitatemque custodiarũ dicitur est draco insomnis & boues ignem ex ore spirantes, & terrigenæ homines vellus aureum custodire. Non enim leuiter recedendũ est à sapienter decretis. Illæ custodiæ cum accitæ essent è Taurica regione, aiunt Medeam noctu ad portã clausam profectam Tauri o idiomate vsam esse, quare milites promptè illam aperuerunt tanquam regis filia. Argonautæ strictis gladijs

dijs ingressi multos barbaros trucidarūt, reliquos è loco fugarunt, pellem ceperūt. His additum est Æetam collecta magna suorum manu cum Argonautis adhuc in litore morantibus conflixisse, multos fuisse vulneratos hinc, & Iphitum fuisse cæsum, inde regem ipsum. Verùm cùm Argonautæ tantam armorum irruentium multitudinem sustinere nō possent, dicunt à litore soluisse. Non defuerunt qui dixerint Colchos in fugam fuisse versos virtute Argonautarum, ac multos illorum fuisse trucidatos. Atq; fortunæ vicissitudines per hanc fabulam quo pacto ferri cōueniat, antiquos demonstrare voluisse censuerim: cū mollis & muliebris sit animi, fortunæ mutationes non sapienter ferre, aut nimiū in arduis tristari, aut in felicibus rerū successibus nimium extolli. nā in omnia vel pericula vel felicitatem prudētia debet esse pro clypeo, cū incauti pleriq; magnitudine repentinæ alicuius mutationis cōtinuò obruantur. Lucianus tamē in Dialogo de Astrologia, Phrixum rerum astronomicarum scientia delectatum scribit, dictum fuisse à fabularum artificibus in cœlum ab ariete sublatum. Ego verò hoc nihil aliud significare crediderim, quàm illum qui rebus presentibus optimè ac sapienter vti nouerit, proximè ad Deorum immortalium naturam accedere: at si imprudenter, parumque honestè, & superbè abutatur, facile esse ex altissimo dignitatis gradu delabi. quod etiam Hellen passam fuisse fabulantur. Nulla est enim tam firma, neque tam constans hominum conditio, quin ob suam temeritatē & imprudentiam, si ita Deo placuerit, citissimè possit delabi. atqui quòd ita sit, patet vel ex ipsis nominibus. Athamas enim, nō admirandum esse significat, cū sit θαυμάσιος mirari, actionemq; illam α adimat: Nephele verò nebula, ex quibus nascitur profectò rerum humanarum contemptio. nam, vt inquit is poeta,

Nil admirari, propè res est vna Numici,

Solaque qua possit facere, & seruire beatum.

Quis locus sanè meritò concedi potest admirationi, cū tota hominum vita huc illuc fluctuet, & quocunque ventorum impetus appulerit, eò facilè corruat? nam omnes opes, & amicitia, & imperia tandiu stabilia sunt, quandiu secunda fortunæ aura aspirauerit. Siue igitur illa etiam sit rerum cuiusque ad felicitatem præsentem propensio, siue Dei consilium ob inscientiam mortalium ita vocata, siue aliud quidpiam, omnino illa

opus est viro prudenti. Hac aura aspirante, seruata animi moderatione in felici successu, Phrixus deuitatis nouercae insidijs in Colchorum regionē peruenit, vbi non sine auxilio Deorum firmiter imperium & tranquilliora omnia adinuenit. ac de Phrixo satis, nunc de Argo naui dicamus.

De Argo naui.

CAP. X.

NAVIS illa, quæ fuit postea inter sidera collocata, in qua nauigarunt Argonautæ, ab Argo, qui fuit architectus, extructa est. dicunt ei à Pelia imperatum vt clauos pertenues affigeret, cum tamen ille validissimis compegerit, quare postea consilio Palladis facta fuisse dicta est. Ædificata fuit hæc nauis in quodam loco qui ab Iolco distabat viginti stadijs, quem idcirco quòd nauis ibi fuisset compacta, ἀπὸ τῆς πήγνυσται, à compingendo scilicet, Pagafas vocarunt, vt testatur Strabo lib. 9. & Ouidius in epistola Paridis Iasonē Pagasæum vocat, quia in ea nauigarit:

*Phasida purre noua vexit Pagasæus Iason,
Læsa nec est Colcha Thessala terra manu.*

Huius nauis malus è quercu Dodonæa fatidica arbore cæsus fuisse dicitur, quã arborem Pallas indicauit, quam obrem malum ipsum garrulam picam in his appellauit Lycophron:

εἰς πῦλὸν λάληθρον κίον ἀνήματί ξατο.

In garrula transuect a pica est, vt ferunt.

Et Valerius Flaccus fatidicam ratem appellauit lib. 1. Argonauticorum. Hanc nauem triginta remigum sedes habuisse vtrinque constat, quam Theocritus in Hyla vocauit τριακοντάζυγον, nam ζυγὸν transtrum significat & sedem nauticam, super qua sedent remiges, ita inquit:

ἕνεκ τῶν ἡρώησε τριακοντάζυγον Ἀργῶ.

Quòd, iuga cui fuerant triginta, reliquerat Argo.

Diodorus Siculus libro quarto historiarum, non missum quidem fuisse Iasonem ad illa pericula tradidit, sed ipsum gloriæ desiderio ad imitationem Heroum superiorū petiuisse sponte à Pelia vt sibi concederet in Colchos expeditionem, quam libenter concessit, cum timeret prolem fratris nullos ipse habens filios. Nauis dicitur fuisse fabricata ad Pelium à quibusdam plurimum magnitudine ac reliquo apparatu præstans, cum in lincibus antea homines nauigarent, paruisq; acatijs.

Fama

mortalitatem vaticinatus est, & diuinos honores Dioscuris. Hortatus est cum primū terram attigissent vt sacra Dijs persoluerent, quorum nutu bis essent seruati, quibus dictis Glau-
cus se demersit. Argonautæ vbi ad terram applicuerūt, cui imperabat Byzantus, à quo vrbs dicta est Byzantium, structa ara dijs sacrificarunt. deinde transmissa Propontide & Hellespon-
to ad Troadem peruenerunt; vbi missos repetitum Hesionem & promissos equos Iphicium & Telamonem legatos fama est Laomedontem in carcerem coniecisse, Argonautisque tetendisse insidias, cuius cōsiliij habuit socios & ministros omnes filios præter Priamum, qui contendebat iustitiam nullis vel exteris esse denegandā. qui cum nō audiretur, duos enses clam attulit ad captiuos, inquiring, his clauibus carcerē esse aperien-
dum. illis custodias obtruncarunt, & ad socios peruenerunt. re patefacta, cognitaque iniquitate regis, itum est ad pugnam. commisso prælio Hercules Laomedontem trucidauit, urbem cepit, consiliij tam iniqui autores castigauit, Priamo ob iustitiam regnum concessit. Enimvero post Colchicam nauigationem cum Argos incolumes delectos heroes in patriam reuexisset, fertur fuisse Palladi ab Iasone consecrata: quæ deinde, quia tot Deos seruasset, fuit inter sidera verso ordine collocata, ita vt prior puppis quàm prora oriatur, vt in his inquit Aratus:

ἡ δὲ κωὸς μέγιστος κατ' ἔριω ἔλκεται Ἀργῶ
 πρυμνόθεν. ἔλαρ τῆγε κατὰ χρέος εἰς ἰκέλευθοι
 ἀλλ' ὅπιθεν φέρεται τετραμμένη, οἷα καὶ αὐτὰ
 νῆες, ὅταν δὴ ναῦται ἐπιτρέψωσι κορώνων
 ὄρμον ἐσερχόμενοι. τίω δ' αὐτίκα πᾶς ἀνακόπη
 νῆα· πωλιρρόθι δὲ καθάπτεται ἠπείροιο.
 ἴος ἦγε πρυμνοθεν ἰσονίς ἔλκεται Ἀργῶ.
 καὶ τὰ μὲν ἠερίη καὶ ἀνάστρος οἷα παρ' αὐτὸν
 ἴσον ἀπὸ πείροισ φέρεται, τὰ δὲ πᾶσα φαεινή.

quæ ita vertit Cicero:

*At canis ad caudam serpens praelabitur Argo,
 Conuersam præ se portans cum lumine puppim:
 Non alia naves vt in alto pandere proras
 Antè solent, rostro Neptunia prata secantes;
 Sed conuersa retro cæli semper loca portat.
 Sicut cum captant tutos constringere portus,
 Obuertunt nauem magno cum pondere nauis,*

Aduersamque trahunt optata ad litora puppim:

Sic conuersa Vetus super aethera Vertitur Argo,

Atque vsque à prora ad cælum sine lumine malum,

A malo ad puppim cum lumine clara Videtur.

Hanc nauim fuisse inter sidera collocatam fabulati sunt, cum fuisset Palladis consilio fabricata, quia cum nullam beneficentiam sine remuneratione Deus esse patiatur: tum illa precipue grata est Deo, quæ à sapientia & consilio proficiscitur. quæ sine Palladis consilio est beneficentia, & quasi quodam naturæ ductu, vel quæ fortuito contingit, non est quidem reprehendenda: at multo magis illud & Deo gratum est, & magis laudabile, quod cum ratione suscipitur. Cum vellent igitur homines antiqui ad beneficentiam adhortari; rem diuinam, & quæ proximè ad Deorum immortalium naturam accedat, liberalitatem & munificentiam esse dixerunt, quippe cum ad exemplum liberalitatis & animalia complura, & res sensu carentes, quia de Diis putarentur fuisse benemeritæ, inter siderum numerum fuerint relatæ, & proximè ad Deos ascitæ. Hęc igitur causa fuit cur Argos dicta sit diuinos honores consecuta. nunc de Capra cœlesti dicamus.

De Capra cœlesti. CAP. XI.

PRÆCLARVM est eius quod dicebam argumentū, quia capræ etiam, quod de Ioue benemerita sit, cum illi lac præbuerit, non solum inter sidera collocarunt; sed etiam eius pellem ad sempiternam eius rei memoriam Iupiter gestare solebat, vnde Ægiochus fuit appellatus. Quod autem illam Iupiter ob acceptum beneficium inter sidera retulerit, testatur Aratus in iis carminibus, quæ ita sunt translata à Germanico Cæsare:

illa putatur

Nutrix esse Iouis, si Verè Iupiter infans

Vbera Creteæ mulsit fidißima capra,

Sidere quæ claro gratum testatur alumnum.

In his Betuleij, viri alioquin doctissimi, non placet emendatio. Hanc Iouis nutricem alij Nympham Amaltheam nomine dixerunt. Alij mulierem putarunt fuisse Arcadicam, quæ Capra cognomine vocaretur, quæ cum gemellos peperisset, illos alendos aliis mulieribus dedit, vt nutriret Iouem: quare eius filij vtpote capræ vocati sunt Hædi. Hi cum lac maternum Ioui

Q

concessissent, & ipsi inter sidera collocati in dextra Aurigæ tenentur, quos Aurigæ sidera vocauit Aratus, quorum exortus grauissimæ plerumque fiunt tempestates, vt patet ex his carminibus:

εἰ δέ τοι ἠνίοχόν τε καὶ ἄστ' ἑρας ἠνίοχοιο
σκέπιδαι δοκίοι, καὶ τοι φάτις ἤλυθον αἰγὸς
αὐτῆς ἠδ' ἐρίφων, οἷτ' εἰν ἀλὶ πορφυρέεσση
πολλάκις ἐσκέψαντο καθ' αἰομένους ἀνθρώπους.

*Si placet Aurigam, atque Aurigæ sidera & ortus
Observare tibi: fama est quod Capra, quod Hædis
Illius, immergunt sulcantes cœrula Ponti.*

Non illi tutum est Hædis surgentibus æquor.

Mos erat Phliasii, vt eximiè Capram cœleste sidus colerent, cuius etiam signum æreum in foro magna parte auratum collocarunt, vt testatur Pausanias in Corinthiacis: quod idcirco fiebat, quia plurimum Capræ ortus obesse vitibus putaretur. vt autè illam placarent, diuinos honores illi instituerunt. nam ex oriente Capra vel siderationem patiuntur aliquæ vites, vel prorsus arescunt. Istud verò fit Sole in Leonis signo existente: tunc enim maximè infestantur vites ob humoris inopiam, quod etiam magis fit pro natura locorum. Cur inter sidera Capræ signum relatum fuerit, iam explicauimus superius, quòd Iupiter neque ingratus, neque acceptorum immemor vel aduersus Capram quidem videri voluerit. Dicta fuit hæc capra Olenia, quoniam in vlnas Aurigæ vel Oleni filia excepta fuerit. Consimili ratione fuit Delphinus inter sidera collocatus, quia persuaserit Amphitrite vt nuberet Neptuno: vel vt alij maluerunt, quia Ariō Methymnæus ab illo fuerit seruatus. Enimvero quòd hæc non capra, sed mulier fuit, vel ex eo patet, quòd Amalthea Nyctei regis vxor fuerit, è quo Nyctimenen peperit, vt testatus est Apollodorus Cyzicenus. at de Capra satis, nunc de Dodonæa sylua dicendum.

De Dodone. CAP. XII.

FVIT celeberrimum omnium oraculorum Dodonæum, tum ob celebritatem & conuenientis eò multitudinis frequentiam, tum etiam ob glandium copiam, quæ in illa sylua nascebantur. nam vt testatur Virgilius lib. primo Georg. primus fuit victus mortalium, vt patet in his:

cum iam glandes atque arbuta sacra

Deficerent sylva, & victum Dodona negaret.

Et nos in nostris Venationibus ita lusimus:

Cum foret herba thorus primis mortalibus; antra

Frigida & arboribus intexta, palatia; potum

Profusentis aqua riuus pralucidus &nda

Praberet; victumque Iouis sacra Molosso

Quercus, sanguineoque rubentes cortice bacca.

Strabo libro septimo Geograph. Dodonæum oraculum à Pelasgis constructum fuisse scribit: quare & Homerus libro π. Iliadis Iouem Dodonæum Pelasgicum appellauit. Scriptum reliquit Plutarchus in Pyrrho Deucalionem ac Pyrrham post diluuium venisse in Epirum ad oraculum Dodonæum, quod fuit in Thesprotorum Molossorumque regione. Erat ibi sylua maxima, & densissimis quercubus atque fagis refertissima, vbi eximia glandium copia nascebatur: quare poetæ Dodonam pro glandium copia vsurparunt. Dicta fuit Dodone, à Nympha Oceanitide, vel (vt maluit Hecataeus) à Dodone Iouis & Europæ filia. Fama est hoc in loco Pelasgum primum omnium mortalium homines docuisse glandibus vesci: atque inter has illas esse vtiliores, quæ de sola fago legerentur, cum antea radicibus atque herbis inutilibus, vel etiam lethiferis aliquando vescerentur. Hic tuguria ad arcendas pluuias, & propulsandas temporum mutationum iniurias excogitauit, & tunicas è suillis coriis contexere docuit: cuiusmodi per quoddam tempus in Eubœa & in Phocide homines vsi sunt obscuriores, vt scripsit Andron Teius in sua nauigatione. Inde verò accidit, cum quercus & fagi multæ essent in sylua Dodonæa, vt Lucianus in amoribus è fago reddi oraculum ita dixerit: αὐτὴ τὰ χαῖα ἄν, ὡς περὶ ἢ ἐν Δωδώνῃ φηγὸς, ἐκ τῆν ἄροδᾶμνων ἱερᾶν ἀπὸ πρῆξασα φωνυῖ: Ipsa sanè, sicut fagus illa qua in Dodone, ex ramis sacram emittens vocem. Erant autem ambigua admodum antiquorum oracula, quippe quæ non nisi transactis negotiis plerumque intelligi possent. quamuis Iophon Gnosius vir acri promptoque ingenio intelligendis oraculorum responsis plurima illorum oraculorum heroicis carminibus mandauit, & conatus sit docere homines quo pacto illa commodè interpretari possent. Cum tamen Homerus in lib. ξ. Odysseæ id oraculum è quercu ita inquit:

τὸν δ' ἐξ Δωδώνῳ φάτο βήμασαι, ὄφρα θεοῖο
ἐκ δρυὸς ὑψικόμοιο Διὸς βαλλῶ ἐπακέσῃ.

*Dodonaque ferunt illum mox esse profectum,
Consilio Iouis è quercu captaret & alta.*

Memoriae prodidit Pausanias in Achaicis, apud Acarnanes, & Aetolos, & Epirotas, & earum regionum finitimos populos valde inclyta fama fuisse oraculum, quod è quercu columbae reddebant responsa. Nam cum duae essent columbae, diuersorum populorum legationes vel aliquo morbo, vel sterilitate agrorum, vel aliqua publica calamitate laborantium ad capienda responsa, quae remedia forent earum calamitatum, eò confluebant, atque audiebant illarum columbarum vocem. At qui variis temporibus variis modis responsa dabantur: nam primum loquebantur ipsae quercus, deinde duae mulieres sacerdotes responsa dare coeperunt, quarum vna Peristera, altera Triron vocabatur: atque cum Peristera columbam significet apud Graecos, hinc locus datus est fabulae, quia duae columbae responsa redderent. Alij duas columbas re ipsa locutas fuisse arbitrantur, quod etiam fortasse accidit, cum potestas esset tenebrarum; ac mali daemones & haec, & his multo magis admirabilia agerent: vt depressa tenerent populorum ingenia, ne ad diuiniora tollerentur. Nam nemo ferè est eorum qui viuunt, quin harum rerum miraculis, cum loquerentur statuae & volucres, & auguria ventura praedicerent, & animalia multa significarent, in eam religionem antiquorum fuisset irretitus. Quare hoc etiam est cur magis gratias Domino Deo nostro habeamus, quod per vnicum eius filium Christum vniuersa fallacium oraculorum multitudo profligata est, omnesque mali daemones cum suis templis ita sunt euerfi, vt nulla illorum iamdiu appareant vestigia. conculcata sunt altaria, excisi luci, combusti libri quibus sacrorum ritus continebantur, obliuioni datus est victimarum delectus, explosi sacerdotes & lenones earum fallaciarum. Neq; vllus propè est, quin verum, sanctum, ac syncerum Dei cultum possit cognoscere, nisi si quis pro religione simulata flagitiorum licentiam sibi dari cupiat. Nam si de vero ac legitimo Dei cultu solùm sit inter homines controuersia, ac non potius de propriis singulorum commodis, vel intra triduum res iudicari posset, fieretque statim vnus pastor, & vnum ouile: neque quod ridiculum est, & misericordiae

ricordia planè dignum, tot bella pro religionibus orirentur. Est enim verus Dei cultus in ratione, & pietate, & integritate; non in armatis, aut in equorum cataphractorum pectoribus, aut in bellicis tormentis collocandus: neque qui plus potest in bello, is magis est religiosus, aut magis vir bonus, sed qui probabiliorem sui consilij rationem afferre poterit. Quis enim animo per enses aut nitentes galeas persuaserit, qui, cum diuinus sit, nullam vim omnino patitur? Nullum est tormentum bellicum neque fortius neq; maioris impetus ad animum impellendum, quàm sit ratio: qua sola victus animus vel victricem sequitur rationem, vel ita pudore deterretur, vt oculos atollere aduersus victricem sine pudore minimè possit. Verùm hæc alterius sunt negotij, nos iam ad institutum opus redeamus. Ac de Niobe dicatur.

De Niobe. CAP. XIII.

NIOME, quam Tantali & Euryanassæ, alij Pelopis, vel (vt alij putarunt) Taygetes vnus ex Pleiadibus filiam fuisse narrant, multorum filiorum fuit mater: quæ cum gloriaretur supra modum tum ob illorum multitudinem, tum etiam ob formæ præstantiam, ausa est se Diis immortalibus comparare, vel etiam antepondere. Sic enim gloriatur apud Ouid. libro sexto Metamorph.

*Quis furor audistos, inquit, præponere visis
Cælestes? aut cur colitur Latona per aras?
Numen adhuc sine thure meū est? mihi Tantalus auctor,
Cui licuit soli superiorum attingere mensas.
Pleiadum soror est genitrix mea: maximus Atlas
Est auus, ætherium qui fert cervicibus axem:
Iupiter alter auus; socero quoque gloriator illo.
Me gentes metuunt Phrygia; me regia Cadmi
Sub domina est; fidibusq; mei commissa mariti
Mœnia cum populis à meq; viroq; reguntur.
In quancunque domus aduertis lumina partem,
Immensa spectantur opes. accedit eodem
Digna Dea facies. huc natas ad iuce septem,
Et totidem iuvenes, & mox generosq; nurusque.
Querite nunc habeat quam nostra superba causam.
Quoque modo audetis genitam Titanida Cæo*

Latonam præferre mihi.

Atheniensis tamen Apollodorus Nioben scribit libro primo Bibliothecæ fuisse Phoronei regis Peloponnesi & Laodices filiam, cum Tantalum alij dicerent fuisse eius patrem. Nonnulli hanc Zetho, alij Alalcomeneo, alij nupsisse Amphioni Thebano dicunt, ut est in libro tertio Bibliothecæ. Verum cum duæ fuerint Niobæ, ut arbitror, de Tantali filia solum sermo est. De numero filiorum, quos illa Amphioni peperit, non conveniunt inter se scriptores: Herodotus duos tantum mares, ac tres fœminas Niobes fuisse scripsit, ut testatur idem Apollodorus. Homerus lib. ultimo Iliad. sex mares, & totidem fœminas illam habuisse ita inquit:

τῆπερ δώδεκα παῖδες ἐνὶ μεγάροισιν ὄλοντο
ἔξ μὲν θυγατέρες, ἔξ δ' ὑέες ἠβῶντες.

Namque domi periere illi bis pignora sena:

Sex nate, totidemque mares, pulcherrima pubes.

At Hesiodus decem mares ac totidem fœminas peperisse Nioben credidit, ut scripsit idem Apollodorus. Alij septem mares, & totidem fœminas fuisse maluerunt, quæ communior est sententia. Verum illa ob filiorum præstantiam non solum ausa est (viti dicebatur) Latonam in contentionem felicitatis prouocare, sed etiam contumeliis & impudicis verbis ita lacepsit & irritavit, ut Diana sex filias, at Phœbus totidem filios puberes sagittis confecerit, ut ait Plutarchus in libro de superstitione. Occisæ sunt domi filia, at in Cithærone venantes mares ab ipso Phœbo. aiunt Ismenum unum è filiis Niobes ab Apolline ictum impatientia doloris se in fluvium Cadmi pedem vocatum coniecisse, qui post ab ipso fuit dictus Ismenus in Bœotia non procul à Thebis. Ovidius tamen inquit quatuordecim fuisse casos, cui sententiæ assentitur etiam Antipater in his carminibus:

τάνταλῆς αἰδὲ ποχ' αἰδὲ δῖς ἐπὶ ἄ τέκνα τεκῆσαι

γαστρί μῃ, φοίβῳ θυμῷ καὶ Ἀρτέμιδι.

κέρα γὰρ περὶ ἐπέμψε κόραις φόνον, ἄρσεσι δ' ἄρσιω.

δῖοι γὰρ δῖοι ἔκτανον ἐβδομάδας.

αἰ δὲ τόσας ἀγέλας μάτηρ πάρος, αἰ πάρος θυπαις,

ἔδ' ἐφ' ἐνὶ τλάμων λείπεται γροκόμῳ.

μάτηρ δ' ἔχ' ὑπὸ παισὶν, ὅπερ θέμις, ἀλλ' ὑπὸ ματρὸς

παῖδες ἐς ἀλγυνὸς πάντες ἄζοντο τάφους.

τάνταλε

Τάνταλε καὶ δέ σε γλῶσσα διώλεισε, καὶ σέο κέραν
 χ' αὖ μὲν, ἐπετρῶθη· σοὶ δ' ἐπι δέιμα λίθος.

*Tantalus hac ipsa, hac bis septem pignora eodem
 Ventre tulit; maclat Phæbus, & alma soror:*

*Mas maribus cadem tulit, atque puella puellis,
 Prostrauere duas sic duo & hi hebdomadas.*

*Quaque parens fuerat quondam distissima natis,
 Illa senectuti est orba relicta parens.*

*Nec, veluti mos est, matrem comitata sepulchro
 Pignora sunt; natos sed comitata parens.*

*Tantale, τεῶν, τιοῶν, nec auis sanguine natam
 Lingua; tibi lugens saxea forma timor.*

Fuerunt autem nomina filiorum Niobes, vt ait Zezes histor. I41. quintæ Chiliad. Sipylus, Agenor, Phædimus, Ismenus, Eupnytus, Tantalus, Damafichthon; filia Neæra, Cleodoxe, Astyocha, Phaeta, Pelopia, Egyge, Chloris. At Apollodorus Mitytum pro Eupnyto dixit, & filias ita nominat: Ethosæam seu Theram, Cleodoxam, Astyochen, Phthiam, Pelopiam, Astycratheam, Ogygiam. Ouidius tamen Alphenorem vel Ilioneum filiis Niobes adiecit. Pausanias Argum Niobes filium memorat in rebus Corinthiacis, alij Amyclam quandam nominarunt, alij Genuam, quamuis plerique crediderint Genuam fuisse Axiothææ vxoris Promethei filiam, quæ Genuæ vrbs fundamenta iecerit in litore maris Ligustici, alij instaurasse propè euersam maluerunt. Isacius Homoloidem & Pelagum filios fuisse Niobes inquit, & Pelago quidem patrem Iouem tribuit; cùm primam omnium mulierum inquit Apollodorus cum Ioue congressam fuisse, ac peperisse ex illo Argum. Chloris præterea fuit aliquando Melibœa vocata, quam vnâ cum Amycla è fceminis superfuisse memorant, è maribus verò Amphionem, quia illæ Latonam supplices vt sibi parceret precatæ sunt, vt ait Pausanias in Atticis. Cùm tantam filiorum copiam vno die Niobe amisisset, quæ est rerum humanarum inconstantia, non magis prudens fuit in ferendis aduersitatibus, quàm fuerat in felicitate, & rerum omnium copia. Dicitur igitur Deorum miseratione, cùm tantam doloris magnitudinem perferre non posset, in saxum fuisse conuersa, vt significauit Ouid. lib. I. de Ponto:

Felicem Nioben quamuis tot funera vidit,

Quae posuit sensum saxea facta malis.

Et Callimachus in hymno in Apollinem:

καὶ μὲν ὁ δακρυόεις ἀναβάλλεται ἄλκα πέτρος,
ὅστις ἐνὶ Φρυγίῃ διερὸς λίθος ἐσθήρικται,
μάρμαρον ἀντὶ γυναικὸς οἰζυρόντι χανέου.

Differt petra suos pariter lachrymosa dolores

Humida, quae quondam Phrygiis induruit oris:

Nunc quoque marmor hiat triste & lacrymabile quiddam.

Fama est Nioben visa filiorum morte è Thebis in Sipylum cōtendisse. quare scripsit Pausanias in Atticis, huius imaginem filicem ac prærupram crepidinem in Sipylo fuisse, quæ quasi ad opticam rationem excisa, prope existenti neque lugentis, neque mulieris quidem formam præ se ferret: at procul existentibus & mulier, & mæsta & lugens videretur. De illa imagine, quòd esset in Sipylo Mygdoniæ monte, ita meminit Ovidius in epist. Acontij:

Quæque superba parens saxo per corpus oborto

Nunc quoque Mygdonia flebilis astat humo.

Facta fuit autem lapidea non repente, cum id à Diis poposcisset, sed paulatim, ut videtur Sophocles in Antigone his versibus significasse:

ἤκιστα δὴ λυγροτάταν ὀλέσθαι

τὰν Φρυγίαν ξέναν

τὰντάλα, Σιπύλω πρὸς ἄκρω

τὰν, κισὸς ὡς ἀπηνής,

πετραία βλάστα δάμασος.

Audini mæstissimam periisse

Phrygiam hospitem

Tantali, Sipylo in summo:

Quam hedera in morem pernicacis

Saxosum germen domuit.

Quam idem poeta in saxeo sepulchro lachrymari inquit in Electra, cum sepulchrum sit eius corpus lapideum factum. Atque hæc de Niobe Tantali filia omnia propè dicta sunt. Niobe fuit Phoronei Peloponnesiaci principis, & Nymphæ Telodices, vel Laodices filia, de qua dictum est superius, atq; eadem fuit soror Apidis: qui cum asperius in Peloponneso imperaret, à Telxione de medio fuit sublatus: cum tamen alij non sororem, sed matrem Apidis Argiuorum & Sicyoniorum regis il-

lam fuisse dicant; qui regno postea Argiuorum Ægialeo fratri permissio in Ægyptum profectus, Isidem vxorem duxit, ibique regnavit. Multis deinde beneficijs in homines Ægyptios collatis, multis rebus vtilibus humanæ vitæ inuentis, Serapidis nomine eximiè cultus fuit post mortem ab Ægyptijs, & sub forma bouis viui eius numè honoratum: quoniam id animal humano generi omnium cæterorū ferè sit vtilissimum. Scriptum reliquit Pausanias in Arcadicis non quouis anni tempore, sed æstate tantùm Niobes statuam lachrymari solitam. Similem mutationem passa fuisse dicitur anus quædam ob iram Veneris: nam in saxum & ipsa fuit conuersa. Fabulantur enim, quòd cùm Venus Dijs esset irata, quia passi fuissent ipsam cùm Marte à Vulcano in rete ligari, & idcirco in sylvas Caucasias se abdidisset ob pudorem, eam Dij omnes frustra diu quæsierūt. at anus locū indicauit vbi latebat Venus, cùm à Deo quodam fuisset interrogata, quare illam ita mutauit: de qua ita meminit Lycophron in hoc carmine:

καὶ πέμπελον γραῦν μαρμαρμένω δέμας.

Anusq; factam marmor ipsam frigidum.

Fama est præterea quòd cùm Apollo & Diana superioris Niobes filios interemissent, Iupiter omnes homines in lapides per nouem dies conuertit, ac decimo die priori formæ restituens permisit vt illi sepelirentur.

¶ Hæc fabulosa sunt quæ de Niobe passim circumferuntur. Nunc antiquorum sententiam ex his exprimamus. Quemadmodum per superiora exempla nos antiqui sapientes ad beneficentiam atq; ad liberalitatem adhortabantur, cùm & nauem, & capram cœlestem, & multa animalia vel in cœlum inter astra retulerint, vel diuinis honoribus profecuti sint: ita per hoc exemplum ab arrogantia temeritateque retrahentes, ad prosperas fortunæ vicissitudines æquo animo ferendas nos alliciebant. Fuit Niobe Tantalii & Euryanassæ filia: ac Tantalus auaritia, Euryanassa opulentia est. ex his nascitur mortalium superbia, cuius & Deorum despicientia, & amicorum cōtempnus, & beneficiorum vel à Dijs vel ab hominibus acceptorum obliuio, affeclæ esse consueuerunt. Hæc igitur Niobe siue superbia, siue temeritas putanda sit, tantam filiorum multitudinem circa se circumspicit, vt mirificè animus extollatur. nam ex altera parte diuitias, honores propè diuinos, qui diuitijs ha-

bentur, ac nobilitatem maiorum: ex altera amicos complures, & affines, & clientelas frequentes, & effusam vndiq; salutantiū multitudinem hæc intuetur: quare se inuidiam & omnes humanas facultates longo interuallo superasse putat, ac neq; Deū quidē ipsum vel feliciorē, vel potentiorē esse arbitratur. Vbi aliqua domus vel ciuitas in tantū superbix creuerit, vindictam Dei & euersionē proximam esse scito, vt per hanc fabulam admonemur. Nam vbi quis ita fuerit elatus animo, tūc eum neq; filij, neq; affines, neque nobilitas, à diuina vindicta protegere possunt: quia nullæ tam immensæ sunt facultates, quas vno die diuina potentia euertere non possit. Vbi fortunæ concussæ sunt, terga vertunt affines, priores amici diffugiunt, nulla reliqua est clientela, solus incedit, quem antea multi stipabant, à nemine salutatur, sordet nobilitas sine diuitijs ab omnibus neglecta. Ad deprimendam igitur temeritatem mortalium Nioben introduxerūt antiqui multis præclaris rebus gloriantem, quæ tanta felicitate elata fuerat, vt vel Deos ipsos paruifaceret, quam tamen repente ex omni felicitate deiectam dixerunt. Ad has calamitates ita Niobe obstupuisse dicitur, vt neque lacrymas, neq; vocem, neq; lamentationem vllam emisit: de qua ita scripsit Cicero libro tertio Tuscul. disput. & Niobe fingitur lapidea, propter æternum credo in luctu silētium. Quod si animo non ita fuisset temerario, neque tantopere felicitate elata, in eas calamitates non incidisset: aut si contigisset illi respicere post acceptam cladem, seq; non perpetuò virentia germina, vt ita dicam, peperisse cognouisset, sed quæ, vbi collibuisset Deo, arescere possent; & diuinæ voluntati satisfacisset, & non fuisset in lapidem cōuersa. Est enim sapienti semper illud sapiens dictum in ore habendum, quod ita dicit:

Θεὸς μὲν ἐκ τῶν ἐδὲ ἐς εὐτυχίᾳ βροτῶν.

Est nemo felix. hoc nisi præstet Deus.

Fuerunt qui rem ad historiam referre conati sint, dixerintque acerbissimam pestilentiam aliquando fuisse in Phrygia, atque eodem die Niobes filios omnes interiisse, cum multos haberet. Atq; cū pestilentix autor sit Sol & Luna, quia ex calore vaporumq; copia illa nascatur, proditū est in fabulis Apollinē & Dianam illos sagittis confodisse. ad tantos dolores cum obstupisset, & propè sine sensu Niobe mater eorum videretur, dixerūt fabularum artifices illam fuisse in lapidem conuersam.

Dicti

Dicti sunt homines eo tēpore in saxa à Ioue mutati, quia cru-
deles sunt homines & inhumani ob metum in his opportuni-
tatibus, neq; vllus est vel affinitatis, vel amicitiae firmus nodus.
Verùm cùm decimo die cessasset pestilentia, tunc sepulturam
dicuntur obtinuisse. at nunc de Thamyrī dicamus.

De Thamyrī.

CAP. XIII.

THAMYRIS Philammonis & Arsiæ filius, vel potiùs A-
griopæ nymphæ vt quidam maluerunt, genere Threï-
cius fuisse creditur, cùm Agriopa fuerit incola Parnassi: quæ
cùm in vtero gestaret, fertur Odrysas migrasse, cùm Philam-
mon eius nuptias recusaret, vnde Thracem postea Thamyrin
crediderunt. fuerunt enim Odrysæ vrbs Thraciæ per id tem-
pus sanè nobilis & opulenta. Thamyris igitur vbi adoleuisset,
forma corporis præstâtissimus ob animi dotes omni laudum
genere floruit. atq; inter cæteras eius virtutes illa etiam com-
memoratur, quòd eius carmen ita sonorum, itaq; concinnum
fuit vt ab ipsis Musis compositum videretur. Scriptum reliquit
Plutarchus in lib. de Musica hūc bellum à Titanibus aduersus
Deos gestum tanta concinnitate orationis, tantaq; modula-
tionis suauitate composuisse, vt nullum poema videri posset
præstantius. Sed quoniam cum præstantia ingeniorum sem-
per ferè coniuncta est superbia, arrogantia, & penè temeritas,
& cæterorum in eo genere præstantium contemptus, ausus est
Thamyris vel Musas ipsas, per quas ipse ceteros antecelluit, cõ-
temnere, conuicijs afficere, & in certamen cantus prouocare,
cùm gratias potiùs illis pro acceptorum magnitudine agere
conueniret. Hic Thamyris cū esset in Messenia, atq; ex OËcha-
lia ciuitate Dorium versus (illud fuit vrbs nomen) proficisce-
retur, Musasq; in certamen cantus prouocasset, dicitur illas
obuias habuisse: cum quibus pactus est, si vicisset, se velle cum
omnibus congregi; sin victus fuisset, illarum arbitrato se pœ-
nas subiturum, vt scripsit Myrleanus Asclepiades, qui à Musis
victus statim oculis captus fuit, & canendi scientia priuatus, vt
testatur Homerus in secundo Iliadis his carminibus:

καὶ Δώριον, ἐνθά τε μέσαι
ἐντόμεναι, Θάμυριν τὸν ὀρθήικα παῦρον ἀοιδῆς,
οἰχαλίηθεν ἰόντα παρ' εὐρύτῃ οἰχαλιῆος.
βένυτο γὰρ εὐχόμενος νικησέμεν, εἴ περ ἐν αὐταῖ

Μῦσαι ἀεῖδοιεν κῆραι Διὸς αἰγιόχοιο.

αἱ δὲ χλωσάμεναι πηρὸν θέσασ' αὐτὰρ ἀοιδὴν
θεασείλω ἀφέλοντο, καὶ ἐκλέλαθον κιθαριστήν.

Et Dorion, hic tibi Musa

*O Echalia Thamyrin redeuntem carmine Thraceno
Præparunt. fuit ausus enim se Vincere Musas*

*Cantando iactare, modò ne prælia vitent,
Occurrant que sibi Musa Iouis inclytæ proles.*

Irata Musa cæcum fecere sed illum,

Et cantum, citharamque viro rapuere superbo.

Cùm verò lyram in fluuium proximum abieciſſet, effecit vt is fluuius à iacienda lyra diceretur poſtea Balyra. Pausanias tamen in Meſſeniæcis id morbo Thamyræ accidiffe ſcribit, cùm & Homero, & alijs nonnullis perſimile Thamyræ ob nullum Deorum contemptum, ſed ob aliquam naturalem imbecillitatem contigerit. Prodicus verò Phocæenſis, qui carmina in Minyadem composuit, apud inferos ſupplicium pati Thamyræ ſcripſit, ob ſuam in Deos temeritatem & arrogantiam: quod quidem rationi magis conuenit, cùm tantæ arrogantiæ pœnæ luendæ breuiſſimum ſit tempus humanæ vitæ curſus. Ob eam calamitatem oculorum ferunt ceſſaſſe Thamyræ à componendis carminibus, quare dictæ ſunt illi Mufæ cantum & citharæ peritiã ademiſſe. At quàm ridicula eſt Diſ boni alienarum ineptiarum deriſoris Zezis explicatio, quam prodi- dit chiliad. 7. hiſt. 108. inquit enim Thamyræ nobilem fuiſſe poetam, qui mundi creationẽ quinque millibus verſuum com- plexus ſit, ſed cùm eſſet ſuperbus & arrogans, eiusque ſcripta periſſent, fabulati ſunt antiqui, illum cum Muſis certaſſe, & fa- ctum cæcum, ac diuinam cantilenã illi fuiſſe ademptam. Hæc explicatio fabulæ quantopere frigeat, quis non ſentit? non enim propter has ambages, & nugæ aniles, fabulæ fuerunt ex- cogitatae ab antiquis: ſed (vt dicebam) quò nos Deorum metu & reuerentia ab inani arrogantia abſterrerent eorum exem- plis, qui cùm arrogantes fuiſſent, pœnas ingentes ſuæ temeri- tatis dederunt: vt eſſemus acceptorum à Deo beneficiorum memores, vt neque nimis aduerſis deprimeremur, neque felicibus rebus nimis extolleremur: quorum vitiorum v- trunque & Deo minimè placet, & homine ſapiente eſt omni- no indignum. Hæ cauſæ fuerunt, vt mihi quidem videntur,
multo

multo honestiores & probabiliores cur fabulæ huiusmodi fingerentur, quamuis alicuius historiæ fundamento fulciuntur. Atqui neque Zezis quidem ridiculas interdum explicationes ipse deriderem, cum humanum esse sciam errare aliquando & labi ac falli, nisi & ille fuisset vel ipso Thamyri arrogantior atque importunior, & ne multa dicam, nisi ille vel leuissimos cæterorum scriptorum errores grauissimè insectaretur. nemo enim vir bonus atq; prudens debet aliorum de dignitate quidquam detrahere scribendo, sed omnia sua scripta conferre & aduertere ad præsentium posterorumque omnium utilitatem & institutionem. qui verò maledicta, nugas, res turpes literis committunt, tales haberi iure debent, qualia sunt eorum scripta; quæ certè parum reperiuntur plerunq; à moribus animique consilio discrepare. at nunc de Marsya dicatur.

De Marsya.

CAP. XV.

MARSYAS quoque Phrygius tibicen ob similem huic temeritatem & petulantiam non leue supplicium subiuit. Hic Hyagnidis fuit filius, eius qui primus omnium mortaliū leges musicas ad laudes Deorum, quibus in solennitatibus Græci vsi sunt, accommodauit, qui Marsyas ausus est cum Apolline de tiliarum peritia contendere. Fabulati sunt hunc magna consuetudine cum Cybele fuisse coniunctum, sed diu postea peruagatum in Nysam ciuitatem ad Dionysum, qui ibi regnabat eo tempore, peruenisse: vbi cum Apolline illic inuēto, qui cum ob alia multa præclara, tum ob inuentam citharam, & artem pulsandæ citharæ magno in honore habebatur, ausus est contendere; cum ipse tibias à Minerua eiectas suscepisset vt aiunt, ijsque inflandis factus iam peritior sibi videretur. Apollinem igitur in certamen musices prouocauit ea conditione, vt victor victo quodcunque libuisset, imperaret, vt testatur Pausanias in Phocaicis. Idcirco mansit ea consuetudo postea in magnæ Matris sacrificijs, vt adessent illis etiam tibijs, vt ait Myrleanus Asclepiades. in eo certamine igitur cum Apollo cytharam pulsasset, mox ore cantabat: at Marsyas tibijs inflandis tantum erat peritus, quare etiam victus pœnas dedit suæ temeritatis. Qui rem etiam planius explicare voluerunt, addiderunt his, quod Nysæi iudices sunt electi quo tempore Marsyas contendit cum Apolline. nam primum tibijs ita est vsus Marsyas vt auditus stupore repletur, appareretque ob suavi-

tatem longè præstare aduersario. cum iudicibus ostentare simul artem decreuissent, aiunt Apollinem rursus ad citharam tantum accommodasse, quare vicit tibias repetitas. at ille nitetur docere iudices quòd præter omnem equitatem vince-retur: quòd artis, at non vocis, comparisonem fieri oportet, ad quam cithara & tibiæ sunt referendæ, non autem res duas cum vna conferri oportere. Apollo respondit quòd nihil plus æquo obtineret, quia Marsyas quod sibi conueniret, fecisset, cum tibias inflasset: oportere hanc legem igitur vtriusq; imponi, vt vel ambo, vel nemo ore vteretur, sed solis digitis proprium usum ostenderet. Istud certamen commissum fuisse non procul à Celænis, siue (vt nunc vocatur) nō procul ab Apamea ciuitate iuxta lacum, in quo ad usum tiliarum optimi calami gignuntur, scriptum reliquit Strabo libro 12. ex eo lacu dicuntur manare fontes Marsyæ fluminis, cū Ouid lib. 6. Metam. Marsyam scribat fuisse ab Apolline in fluuium mutatum. Nam fama est apud eundem lacum tibias à Minerua fuisse inuentas, quas cum illa inflaret, seque in lacu conspexisset, orisque turpitudinem vidisset, & tumorem, illas abiicit, Secedite à me, inquit, malæ corporis deprauationes, vt ait Athenæus lib. 14. Has cum reperisset Marsyas, qui multo ante bella Troiana floruit, non solum inflauit, cæterosq; illarum peritia antecelluit, sed etiam Doricæ musicæ postea, geminarumq; tiliarum fuit inuentor, sicut Amphion Lydiæ, vt testatur Plut. in lib. de Musica. atq; apud Dorion oppidum Peloponnesi hic idem ausus fuerat Musas ad certamen cantus prouocare. Fama est igitur Marsyam, vbi cum Apolline decertans victus fuisset, de pinu arbore propinqua fuisse suspensum, & excoriatum, vt testatur Nicander in his carminibus:

πολλάκι καὶ πίτυος γοερῆς ἀπὸ δάκρυα τμήξαι

μαρσύε, ἢ χί τε φοῖβος ἀπὸ φλόα δύσατο γύων.

Sapius & lacrymas de pinu tristis ademit

Marsya, vbi Phæbus nudauit cortice membra.

Illud cum apud fluuium Midam prius vocatum contigisset, effecit vt fluuius postea Marsya diceretur, è cuius sanguine nati sunt Satyri, vt scripsit Agatharchides in rebus Phrygijs. Pœnituit tamen celeriter Apollinem tantæ acerbitatis, quare chordas citharæ infregit. quas cum Musæ inuenissent, mesen addiderunt, Linus lichanon, Orpheus hypaten, Thamyris parhy-paten.

paten. postmodo cithara & tybijs in antro Dionysi depositis cum Cybelen amaret, cum hac ad Hyperboreos usq: peregrinatur. E pelle Marsyæ utris factus fuit, quem in Celenarum ciuitate fuisse scribit Herod. in Polymnia hoc pacto: οἱ δὲ, ἐπεὶ τε διαβάντες τὸν Ἀλῶν ποταμὸν, ὠμίλισαν τῇ Φρυγίῃ, δι' αὐτῆς πρηνεῦσθαι, παρεγένοντο ἐς Κελαινας, ἵνα πηγὰς ἀναδιδούσας Μαίανδρον ποταμῶν, καὶ ἑτέρου οὐκ ἐλάσσονος ἢ Μαίανδρον, τῶν ἑνοματυγχάνει ἐὼν καταρρήκτις· ὅς ἐξ αὐτῆς τῆς ἀγορῆς τῆς Κελαινέων ἀνατέλλων, ἐς τὸν Μαίανδρον ἐκδιδόει· ἐν τῇ καὶ ὅτου Σιλῶν Μαρσύεω ἄσκος ἐν τῇ πόλει ἀνακρέμαται· τὸν ὑπὸ Φρυγῶν λόγος ἔχει ὑπὸ Ἀπόλλωνος ἐκδιδόντα ἀνακρεμαδίῳ. *Isti postea quam Halym traiecerunt fluium Phrygia, per ipsam profecti, Celanas adierunt: ubi scaturit fontes Maandri fluij, et alterius nō minoris Maandro, cui nomen est Catarrhactes. hic oritur è foro Celenarū, et in Maandrū influit: ubi est etiam Sileni Marsyæ utris in ciuitate suspensus: est enim sermo Phrygū quòd is de Marsyā ab Apolline excoriato fuit suspensus. Fabulati sunt aut illū Marsyæ casum apud fluium Maandrum cōtigisse, veluti attestari videntur illa carmina Philippi:*

ἴμερον αὐλήσαντι πολυτρήτων διὰ λωτῶν,

εἶπε λιγυφθόγῳ φοῖβος ἐπὶ γλαφύρα.

Μαρσύη, ἐψεύσωτέον εὕρεμα. τὸς γὰρ Ἀθήνης

αὐλὸς ἐκ Φρυγίης ἔτος ἐληίσσατο.

εἰ δὲ σὺ τοιούτοις τὸτ' ἐνέπνεες, ἔκ' ἂν ἔαγνις

πῶ ἐπὶ Μαίανδρῳ κλαῦσε δύσαυλον ἔριν.

Fabula de lotis resonabat dulce foratis,

Audijt hoc Phœbus, talia dicta dedit.

Marsyā, non hoc inuentum tibi: Palladi at ista

De Phrygia est olim fistula raptā Dea.

Talia si inflasset, non fleuisset tua fata

Maandri ad gelidas tristis Hyagnis aquas.

Nam certè quidem illud verissimum est, quod olim prolatum fuit ab oraculo, quòd

οἷά τ' ἀνὴρ ἔρεξ, τοῖον τέλος αὐτὸν ἰκάνει.

Qualis quisq: facit, talis finis manet ipsum.

Dicitur ea de causa vniuersis tibicinibus deinde iratus fuisse Phœbus, quem Sacadae opera placatum postea fuisse memorant, cum is primus Delphis Pythium cantum cecinisset.

¶ Quid per hanc fabulā significare voluerint antiqui, mani-

festū omnibus esse arbitror, quoniam dictum fuit ad superbo-
rum & nimis elatorum animorum deprimendam temeritatē
multas fabulas fuisse inuentas, quibus etiā consolandis illis, qui
molestiā & calamitatum cumulis obruuntur, vti licet. nam
Deus in temerarios animaduertit, ita viros bonos aliqua ca-
lamitate oppressos adiuuat, quod & ipsum per fabulas antiqui
nobis tradiderunt. Cretheis enim Hippolyti filia Acasti vxor
cū capta fuisset Pelei desiderio, neque tamen Peleo vt secum
cōgrederetur persuadere posset, illū apud Acastum, quia suam
pudicitiam tentasset, accusauit. Hunc Acastus secum habens
ad verticem Pelei montis adduxit, atque vinctum feris lanian-
dum reliquit, vt scripsit Diognetus in rebus Smyrnæis. Verū
eius innocentie misertus Iupiter ensem illi per Vulcanum mi-
sit, quo se à feris tueretur. deinde cū in urbem venisset paucis
comitantibus, Acastum debellauit, & imperio ipse potitus est.
Vt igitur non est viri sapientis aduersus diuinam Dei volunta-
tem ob præsentem felicitatem & opulentiam insurgere, sic in
rebus aduersis non est cedendum viribus tempestatis, sed in v-
trisque certa animi moderatione vti conuenit. nunc de Ixione
dicamus.

De Ixione.

CAP. XVI.

ENIM VERO multo his sceleratior fuit Ixion Phlegyæ fi-
lius, vt sensit Euripides; vt Æschylus, Antionis; vt Pherecy-
des, Pisiones & Æthonis; vt verò alij, Martis & Pisidices. Hic e-
nim Diam filiam Einei, vel (vt alij maluerūt) Deionei, vxorem
duxit: cū pollicitus esset se multa munera socero mox esse
daturum. nam mos erat antiquorū patribus sponsarum mu-
nera offerre: quod in his significauit Homerus,

πρῶτον ἑκατὸν βῆες δῶκεν, ἑπτὰ δὲ χίλι' ὑπέσθη
αἴγας ὅμῃ καὶ ὄϊς.

Dat centum prius ille boues, mille inde capellas

Et pecudes promisit.

Deioneus igitur cū munera ob acceptam vxorem ab Ixione
flagitaret, acriusque instaret, coactus Ixion inuitauit socerum
tanquam ad conuiuium, & ad illa accipienda, quòd se equitate
mitigatum simularet. hunc Ixion in foueam carbonariam,
quam tenuissimis tabulatis superiùs, igne interiùs occultato,
intrauerat, detrusit. Cū illum ob eam cædem furor inua-
sisset,

fisset, neque vllum vel Deorum vel hominum reperiret, à quo expiaretur, quia primus is ausus esset in affinitate coniunctum manus inferre, Iupiter non solum eius misericordia captus illum expiasse dicitur, quod eum magnopere poenitisset, sed etiam in caelum acceptum liberaliter tractasse, & à secretis constituisse. Hic igitur pro tanta Iouis in se liberalitate ac munificentia, Iunoni stuprum ferre conatus est. quod cum illa Ioui significasset, non facile credidit Iupiter, quippe cui Bellerophontis & Hippolyti casus essent cogniti; sed rem palam oculis intueri voluit. dicitur igitur nubem in Iunonis formam coegisse, quam Ixioni obiecit, cum qua congressus Centauros suscepit. ob id facinus cum gloriaretur Ixion, passimque eblateraret, ac eam, quam aduersus Iouem commiserat, turpitudinem tacere non posset, fuit è caelo ad inferos ob suam loquacitatem deiectus. hic rotæ ferreae fuit alligatus, circa quam angues complures conuoluebantur, perpetuoque rotæ circumvolutæ motu agitabatur, vt nunquam posset quiescere: quod significauit Virg. lib. 3. Georg. in his:

Inuidia infelix furias, amnemque seuerum

Cocytimetuet, tortosque Ixionis angues,

Immanemque rotam. Et Tib. lib. 1.

Illic Iunonem tentare Ixionis ausi

Versantur celeri noxia membrarota.

Memoriae prodidit Strabo libro 9. Phlegyam non patrem, sed fratrem fuisse Ixionis, cuius filius fuit Pirithous, & Chiron, & alij.

¶ Hæc summam ea sunt quæ de Ixione scripta apud antiquos inueniuntur: nunc quæ explicatio his attribuitur, vestigemus. Zezes grauissimè Pindarum ac Palæphatum philosophum exagitat, tanquam vel sibi domesticam suppellectilem furati sint, vel Deorum immortalium templa spoliarint. Pindarum quidem, quia dixerit, quod vbi Ixion cum nube ab Ioue summissa concubisset, filium progenit sine Gratiis Hyperphialum, qui rem habuit cum equabus Magnesiis in Pelio monte, ex quibus natum est genus partim matribus, partim patri simile. At Palæphatum, quoniam Centauros dixit appellatos filios Ixionis, quia cum tauri agrestes in Thessaliam venientes fruges deuastarent; tum iuuenes fortes equos ascendentes in tauros impetum fecerunt, ac stimulis pupugerunt: cum verò eos agrestes procul fuissent conspicati, existimarunt

superna parte homines, inferiore equos esse, quia nemo equum ante id tempus conscenderat, & quia tauros illos pungentes viderent, Centauros appellasse: quæ quo pacto tantum abhorreant ab antiqua simplicitate, & credulitate hominum, non video. At quàm absurdam ipse postea attulit expositionem Dionysii. Dicit enim Nubem seruum fuisse vocatam apud Pharaonem, quam Ixion percussit, & ex ea natum sit Cætaurorum genus, qui à pungenda Aura seu Nube ita sint dicti. Quis unquam per Deos immortales pungere in rebus Venereis usurpavit? neque illud sanè satisfacit, quod nititur in Græcorum fabulis modò Ægyptiorum, modò Chaldæorum exemplis illas comprobare: cum multo magis etiam moribus & sacrorum ritibus hæc loca distarent inter se, & consuetudine orationis, quàm vel vestium forma, vel regionum interuallo. Quòd si Aura apud Pharaonem serua vocabatur, aut oportebat in ea regione fabulam hanc fuisse inuentam, aut ostendere illam in Thessaliam venisse, aut de his melius fuisset tacere, quàm dicere illa quæ nesciuntur. Natus est Pirithous à Dia & Ixione, qui propter familiaritatem Centauros conuocauit ad nuptias. at cum sacrificauisset Diis ceteris, oblitus Martis, Deum illum habuit iratum & infensum: inde effectum est vt Dei ira & vino impulsus sint, vt manus lasciuè in mulieres Lapitharum iniicerent, vnde celeberrima illa pugna & clades exorta est. Quòd Ixion insidias socero struxerit, id historicè dictum est, & poenitentia deinde captus dicitur furore mentis fuisse correptus. Id homicidium cum primùm commissum fuisset inter coniunctos, nemo eius consuetudinem aut amicitiam expetebat: quare de patria profugere coactus est: & à rege quodam (nam Ioues Reges omnes ob recentem Iouis memoriam dicebantur) per benignè acceptus expiatus fuit, & à secretis creatus: quare hæc narrata sunt, vt de Ioue. Hactenus mihi conuenit cum Zeze; quia hæc ad historicam narrationem spectare censeo. Huius regis vxoris pudicitiam clam tentasse dicitur Ixion, quod illa grauitè ferens rem interim dissimulans aperit marito. Is non facilè credens vxori, rem oculis tenere voluit: tum mulierculam quæ Nephele vocabatur instruxit pro vxore, ac vxori mandauit, vt iuberet eum in certum locum statuta hora noctis conuenire, quòd eum præstolaretur. Is igitur, vt statutum fuerat, veniens, pro vxore regis cum serua rem habuit, ex qua

qua natus est Imbrus is qui primus Centaurus fuit vocatus. Dicuntur nati fuisse præterea ex ipso Ixione & nube Odites, & Orneus & Phlegæus & Pholus & Riphæus, à quo dicti sunt montes. Postea verò dicti sunt Centauri non solum illi qui ab Ixione originem duxerunt, sed plerique in Thessalia ad Pelium montem habitantes, quòd in taurorum morem in hostes impetum facerent, essentque propè in re militari furibundi. Hi primi equos celeres atque desultorios, ut aiunt, conscendere, & pugnare ex equo inuenerunt, cum fræna etiam ab ipsis Lapithis, & ephippia, & omnis equestris supellex fuisset inuenta. Inde fabulosè dictum est Ixionem à Ioue expiatum in cœlum fuisse acceptum, & Iunonis tentasse pudicitiam, & ob eam causam ad inferos detrusum. Nam ob cognitam temeritatem fuit Ixion à secretis remotus, ex aulica familia deiectus, & miserimus omnium factus, cum perpetua tamen ambitione gloriaque vexaretur. Cum verò ex illa nascatur inuidia necessario, ideo dictus fuit ad inferos detrusus, rotæque perpetuo motu circumuolutæ inter serpentes alligatus: quæ narratio non parum in inuidos & ambitiosos homines conuenit, ut ait grauiissimus autor Plutarchus in Agide & Cleomene hoc pacto: ἔκ ἀτόπως τινὲς ἐδὲ φαύλως συγκεῖσθαι πρὸς τὰς φιλοδοξίας ὑπενοῦσι τὸν ἐπὶ τῷ Ἰξίωνι μῦθον, ὡς δὴ λαβόντι πῶν νεφέλῳ ἀντὶ τῆς Ἡΐρας, καὶ τῶν κοιταύρων ἕως γενομένων. καὶ γὰρ ἔστι τῆς ἀρετῆς ὡσαύτῃ εἰδῶλω τινὶ τῆ δόξῃ σωόντες, ἐδὲν εἰλικρινὲς ἐδ' ὁμολογέμενον, ἀλλὰ νόθα καὶ μικτὰ πολλὰ πράττεισιν, ἄλλοτε ἄλλας φορὰς φερόμενοι, ζήλοισι καὶ πάθεισιν ἐπακολαθῆντες. Non absurde sanè, neque imperite in ambitiosos Ixionis fabulam conuenire nonnulli arbitrati sunt: quòd is Nubem pro Iunone compresserit, atque ita natum esse Centaurorum genus. Nam qui gloria tanquam imagine quadam virtutis allucuntur, illi nihil sincerum, nihilque laudabile, sed multa illegitima & absurda agant necesse est, multisque agitationibus ferantur, cupiditatibus, & omnibus animorum affectibus obsequetes. Illi enim qui pro virtute gloriam ex quibusuis rebus consecantur, aut qui pro vera sapientia falsam amplectuntur, multa indecora faciant oportet: quare monstro similes Centauri ex nube nascuntur. Et quoniam nullus eorū status est diuturnus, qui per illegitimas artes ad honoris apicem gloriæque contenderint, idcirco remotus à secretis, & ad

inferos detrusus fuit Ixion, vbi perpetua pœna, præteritorum recordatione scilicet, discruciat. Ego sanè non parum præclarè hoc etiam fictum à poetis fuisse neque inutiliter ad institutionem vitæ censuerim, quòd tanto grauius scilicet iure optimo supplicium esset Ixionis, quàm cæterorum omnium qui apud inferos torquentur; quanto maiora hic beneficia à Deo acceperat: quoniam id præclarè scriptum est, quòd cui plus remittitur, is plus debet. Hoc est, fabulam hanc ideo fuisse fictam, vt per hanc significarent antiqui maximè omnium vitiorum inuisam esse Diis immortalibus acceptorum beneficiorum obliuionem: atque id etiam multo magis, cum quis nō modò obliuiscitur, sed etiam iniurias infert pro beneficiis: quod scelus vindicem esse Deum denique experitur. Hoc tamen vitium cæterorum omnium ferè maximè patet, quod non semel experti sunt principes plerique, qui sibi ab illis parari insidias senserunt, quos ante omnes charos habebant, & ad maximas opes, supremosve honores prouexerant: sed & nuper propè singulare ætatis nostræ ornamentum ac omnium bonorum perfugium Franciscus Medices, serenissimus Magnus Dux Hetruriæ secundus: quem & ipsum, & Carolum serenissimum Archiducem Austriæ, ex omnibus principibus nostræ tempestatis solos, meo quidem iudicio, ob humanitatem, prudentiam, moderationem animi, magnificentiam, gloriam in omni genere virtutis, verè regios & imperare dignos ausim dicere. Ac de Ixione satis, nunc de Sisypho dicatur.

De Sisypho. CAP. XVII.

SISYPHVS cuius filius fuerit, non patet; quem tamen non nulli Æoli fuisse arbitrati sunt, cum illum Ouidius, & Horatius, & Homerus lib. 3. Iliadis ita Æolidem appellauerit:

Σίσυφος Αἰολίδης ὃ δ' ἄρα γλαῦκον τέκεθ' ἕβον.

Sisyphus Æolides, cuius de semine Glaucus Editur.

Nam Apollonij enarrator ἐκ ἀπ' Αἰόλου, ἀλλ' ἀπὸ τῶν Αἰόλου, non ab Æolo scilicet, sed ab iis qui genus ducunt ab Æolo, Sisyphum Æolidem vocatum fuisse existimauit. Fuerunt qui putarint Meropen vnam ex Pleiadibus illi nupsisse, de qua ita inquit Ouidius in 1. Fastor.

Septima

Septima mortali Meropetibi Sisyphus nupsit.

Ex qua Glaucum, qui etiam Taraxippus vocabatur, qui fuit in Isthmo in hippodromo ab equis discerptus, & Creontem suscepit. Habuit ex aliis etiam foeminis alios filios, Therstrandū, Ornytionem, Alnum, Metabum, Hofmum, Porphyrionem, aliosque complures: atque Ephyram ciuitatem Peloponnesi habitauit, ut testatur Homerus Iliad. 3.

ἔστι πόλις ἐφύρω μυχῶ Ἀργείος ἰπποβότοιο

ἔνθα δὲ Σίσυφος ἔσκεν, ὃ κέρδιτος γένετ' ἀνδρῶν.

Est Ephyre urbs Argi vicina feracis equorum,

Sisyphus hic habitat, cuius prudentia mira est.

Hunc astutissimum omnium mortalium fuisse memorant: quippe cum Autolyca sua tempestate insignis & nobilis latronis, qui non solum iureiurando, sed etiam praestigiis ita homines decipiebat, ut alias res pro aliis caperent, fallacias repulerit. Cum enim greges Sisyphi, qui tunc imperabat Corinthi, Autolyca aliquando occultasset, illosque mutatos reddere conaretur, frustra id egit: quoniam his gregibus Sisyphus suum nomen sub vngulis vna litera contentum inusserat. Id ubi vidisset Autolyca, amicitiam contraxit cum Sisypho, atque illi Anticleam filiam in matrimonium dedit; ex quibus nata est filia eiusdem nominis, quam Laertes pater Vlyssis postea uxorem duxit: de qua ita Homerus meminit lib. 4. Odyss.

ἦλθε δ' ἐπὶ ψυχὴ μητρὸς κατατεθνηύης,

αὐτολύκῃ θυγάτηρ μεγαλήτερος ἀντίκλας,

πυζωλὴν κατέλαπον ἰὼν εἰς Ἴλιον ἰβλῶ.

Atque anima accessit defuncta deinde parentis

Anticlea alio Autolyca de semine nata:

Quam diuam liquis, cum sacra mœnia Troia

Accessit.

Fama est quod Iupiter Aeginam Asopi filiam in locum vocatum Phliuntem portauit, ut illam comprimeret: quam cum Asopus quaereret, non solum Sisyphus indicauit, sed etiam compressam a Ioue fuisse dixit. At Asopus ut cognosceret an vera essent quae dicerentur, ad illam properauit: quam rem cum cognouisset Iupiter, hanc in insulam sui nominis vertit, & id supplicium Sisypho imposuit ut saxum quoddam praegrande assidue supra montem apud inferos portaret, quod ubi ad montis verticem accessisset, sua sponte reuoluebatur ad

radices montis, neque vlla vi retineri poterat: vt ait Pausan. in
Corinthiacis, & Hom. luculentissimè expressit lib. λ. Odyss.

καὶ μὴ σίσυφον εἰσεῖδον κρατέρο' ἀλγέ' ἔχοντα,
λαῶν βατάζοντα πελώριον ἀμφοτέρησιν.
ἦτοι ὁ μὲν σκῆρι πτόμβου χερσίν τε ποσίν τε
λαῶν ἄνω ὤθεσκον ποτὶ λόφον· ἀλλ' ὅτε μέλλοι
ἄκρον ὑπερβαλέειν, τότε ἀποσρέψασκε κραταί' ἐν
αὐτίς. ἔπειτα πέδονδε κυλίνδετο λαῶς ἀναιδής·
αὐτὰρ ὄγ' ἀψ' ὤσασκε τιτανόμβου· κατὰ δ' ἰδρῶς
ἔρρεον ἐκ μελέων, κονίη δ' ἐκ κρατὸς ὀρώρει.

Sisyphon hic vidit diuos perferre labores,

Ambabus manibus portantem pondera saxi.

Hic etenim manibus nixus, pedibus ἄγ' rotabat

Ingens ad collem saxum: vis magna deorsum

Sed voluebat idem, vt collem superare parabat.

Rursus ἔ' id campum deuoluebat in imum.

Tum miser hic rursus repetebat pondera. sudor

Membra lauabat ei, labor est rexonatus ἔ' idem.

Sisyphum mortuum esse in Isthmo & sepultum constat, vt est
in Corinth. apud Pausan. Non defuerunt tamen qui Sisyphum
aliis de causis, & multo probabilioribus ad inferos deiectum
id pati supplicium arbitrati sint: nam quidam dixerunt, quia,
cū esset Deorum à secretis, arcanas res Deorum diuulgasset,
illud supplicium Deorum ipsorum iudicio apud inferos me-
ruisse. alij inquit illum variis tormentorum generibus ho-
spites qui ad illum accessissent, excruciare solitum, quam ob-
rem illi pœnæ meritò apud inferos illum fuisse addictum. Alij
putarunt addictum fuisse illi supplicio propter perfidiam,
quòd dæmonas fefellisset, qui dicunt eum mortuum descen-
disse ad inferos & Plutonem decepisse. nam moriturus iussit
vxorem insepultum cadauer eiicere, quod cū illa fecisset, pe-
tuit à Plutone vt ad vxorem castigandam liceret accedere, à
qua tantopere fuisset neglectus, quòd citò rediret. vbi Pluto il-
lud concessisset, ad superos reuersus noluit amplius redire ad
inferos; sed à Mercurio vi detractus illi supplicio addictus fu-
isse dicitur.

¶ Atque hæc omnia ferè illa sunt quæ de Sisypho ab anti-
quis memoriæ sunt prodita. Nunc quid hæc significant, inqui-
ramus. ac primum omnium explicatū fuit superius nihil ma-

gis diuinæ naturæ conuenire quàm beneficentiam, & liberalitatem, & benignitatem: nihilque tam repugnare quàm crudelitatem & auaritiam, quippe cùm crudelibus & auaris amicus Deus esse non possit; qui per beneficentiam uiris bonis sit amicus. Cùm enim Deus amet beneficos, quantopere odio habere putandus est illos, qui etiam bene de se meritos iniuriis afficiunt? Etenim cùm à secretis Deorum factus fuisset Sisyphus, pro accepto tanto beneficio cùm etiam fidem violarit, meritò grauiissima patitur supplicia. Sin in hospites etiam crudelis extitit, meritò experitur quæ sint crudelitatis præmia: quia omne improbitatis genus vindicem deniq; habet Deum. Si quidquam rursus in Deorum contumeliam locutus fuit, ac Deorum arcana vulgauit quominus Dij ab hominibus colerentur, nihil creditus est pati præter improbitatis ac sceleris grauitatem. Vt igitur deterreret homines ab auaritia & à crudelitate, eosque ad liberalitatem, & humanitatem, & acceptorum recordationem adhortarentur, & ad Deorum cultum, ad seruandam fidem magistratibus, & regibus, qui nobis honorem detulerunt, hæc ficta sunt ab antiquis. Lucretius tamen libro tertio in eos hanc fabulam conuenire scribit, qui magistratus & honores à populo expetunt cum summa animi contentione: neque vnquam obtinere possunt, vel quòd indigni habeantur, vel quòd in hoc etiam maxima vis sit fortunæ. Sic enim ait Epicureus poeta:

*Sisyphus in Vista quoque nobis ante oculos est,
 Quis petere à populo fasces, sauasq; secures
 Imbibit, & semper victus, tristisque recedit.
 Nam petere imperiū, quod inane est, nec datur vnquam,
 Atque in eo semper durum sufferre laborem,
 Hoc est aduerso nixantem trudere monte
 Saxum, quod tamen à summo iam vertice rursus
 Voluitur, & plani raptim petit æquora campi.*

Tanta verò præstantia fuit antiquorum artificum in fabulis confingendis, vt non vnã rem tantum sub his contineri uoluerint, sed illas in diuersas sententias posse distrahi, vt multiplex utilitas ex his caperetur. Per hanc ipsam fabulam igitur homines ab ambitione reuocabant, qua nihil propè est humano generi perniciosius: neque enim debet statim confugere ad laqueum, qui repulsam passus est, vel si præstantior cæteris

existat: sed arbitrari multa stultè fieri ab imprudente multitudine, aut ab inconsideratis iudicibus, cum maxima sit vbiq̄ue insipientium copia. sin alicuius sceleris sibi conscius extiterit, qui passus est repulsam, tum debet vniuersæ vitæ suæ rationem examinare, & quod in se parum rectum cognouerit, corrigere, se ad probitatem quam maximè accommodare, seque dignum præbere, qui cæteris hominibus imperet: quippe cum nullum imperium sit vel felix vel diuturnum, vbi impuri, viris bonis, stulti, sapientibus; imperiti, peritissimis in rebus administrandis dominantur. Alij crediderunt Sisyphi saxum studium esse mortaliū, atque collem illum siue montem esse vniuersum huiusce vitæ cursum: verticem ad quem Sisyphus nitebatur saxum aduoluere, esse tranquillitatem & animi quietem: inferos esse homines, Sisyphum animam. nam cum anima iuxta sententiā Pythagoricorum è cælo diuinitus in hæc corpora missa fuerit, quæ omnium diuinorum arcanorum fuit conscia nititur omnibus viribus ad felicitatem, vitæque tranquillitatem peruenire, quam alij in cumulandis opibus, alij in honoribus & magistratibus, alij in gloria & celebritate rerum gestarum esse arbitrantur, alij in scientiarum cognitione, alij in eximia corporis forma, aut sanitate, aut nobilitate, aut in rebus huiusmodi: qui cum re optata potiti sunt, rursus in imum relabuntur, & qui antè in diuitiis comparandis erat anxius, nunc est in acquirendis honoribus, nunc in recuperanda valetudine sollicitus, atque ita semper in aliquam relabitur perturbationem, neque ad summam tranquillitatem potest vnquam peruenire. Sisyphus igitur à Ioue ad inferos detrusus non insulsè dictus fuit saxum frustra ad montis verticem aduoluere, cum quod ad summum peruenisse videbatur, tum rursus deuoluebatur in planitiem. Alij rem ad historiam traducunt, dicentes Sisyphum fuisse Teucris scribam, qui ante Homerum Troiana bella scripserit, à quo ceperit Homerus Iliada, qui cum arcana patefecisset quædam Troianis, graue supplicium subiuit.

De Tantalō. CAP. XVIII.

TANTALVS etiam, quem apud inferos torqueri modò timore impendentis saxi, modò rerum victui necessariorum penuria dixerunt, imputus, & acceptorum beneficiorum immemor

immemor fuit. Hunc Eusebius Iouis & nymphæ Plotæ filium narravit in secundo Evangelicæ preparationis, cum tamen Iohannes Diaconus & Didymus Iouis & Plutus Nymphæ filium fuisse arbitrentur: quem Zezes hist. 10. chil. 5. Pluto quidē matris genitum, at patre Imolo Lydiæ rege scribit. Lucianus in dialogo de Dipfadibus, Æthonis filium illum fuisse censuit, ut testantur hæc carmina:

τοῖα παθόντ' οἶμαι καὶ τάνταλον Αἰθονος υἱόν

μηδὰ μὰ κοίμησαι διψαλέω ὀδύλω.

Talia ferre puto quosq; Tantalon Aethone patrem,

Qui nullo potuit fonte levare sitim.

Fuerunt qui dixerint Deos aliquando in hospitium ab hoc fuisse acceptos, qui cum lautum conuiuium illis parasset, Pelopem filium cæsum inter cæteras epulas apposuit; ut alij arbitrantur, quod illum immolarat ad epularum magnificentiam, cum omnium rerum vel carissimum filium illis obtulisset. id cum Dij cæteri cognouissent, ab ijs epulis abstinuerunt, præter unam Cererem, quæ ob raptæ filiaæ dolorem penè desipiens incōsulato humerum edit. tum dij reliqui eius filij miserti, eum rursus iecerunt in lebetem, ac recoctum vitæ restituerunt, ut scripsit Pindarus in Olympicis in Hierone Syracusio his verbis:

ἰπέ νιν καθαρῷ λέβητος ἐξεῖλε

κλωθῶ ἐλέφαντι φαίδιμον,

ῶμον κεκαδμένον.

Cum ipsum è pyro lebate exemit

Clotho elephantino splendidum

Humero decoratum.

Nam & Lycophron bis pubescentem appellavit Pelopem, quia iunior restitutus à dijs fuit, quàm erat prius, ut patet ex his:

ὄν δὴ δῖς ἠβήσαντα καὶ βαρῶν πρόθον

φυγόντα Ναυμέδοντος ἀρπακτῆριον.

Accessit huic pubes decorabis, grauem

Cupidinem vitavit is Neptuniam.

Cum verò illi deesset humerus, quem comederat Ceres, Dei eburneum fecisse dicuntur: qui humerus omnium postea Pelopidarum signum fuit, ut Sparti pilum, sicut testatur Isacius. verum quia Deorum epulas per humanam cædem Tantalus

contaminasset, violassetque ius hospitij, cum experiendorum Deorum causa filium mactasset, ut alij maluerunt, perpetuo epularum desiderio ad inferos detrusus addictus est, qui tamen praesentes lautissimo regioque apparatus semper habet epulas, neque villo pacto illas potest attingere, quamuis insatiabili fame excrucietur. Huic impedimento quidam putarunt esse Furias, quominus illas attingeret, ut ait Virg. lib. 6.

lucent gens alibus altis

Aurea fulcra thoris, epulaeque ante ora parata

Regifico luxu: Furiarum maxima iuxta

Accubat, et manibus prohibet contingere mensas,

Exurgitque facem attollens, atque intonat ore,

At Homerus lib. λ. Odys. non à Furijs terreri ait Tantalum apud inferos, sed perpetua siti vexari, & in aqua esse perpetuo, quae usque ad mentum assurgit: sed quoties labris attingere conatur, illa statim refugit: quod ipsum faciunt varia fructuum genera, quorum desiderio semper discrucietur, ut est in his:

καὶ μὴ τάνταλον εἰσεῖδον χαλὴ π' ἀλγέ' ἔχοντα,

ἴσαότ' ἐν λίμνῃ, ἡ δὲ προσέπλαζε γενεά.

σεῦ το δὲ διφάων, πῖέν δ' ἔκ εἶχεν ἑλέσθαι.

ὄσάκι γὰρ κύψ' ὀγέρων πῖέν μενεαίνων,

τοσάχ' ὕδωρ ἀπολέσκειτ' ἀναβροχθέν· ἀμφὶ δὲ ποσσὶ

γαῖα μέλαινα φάνεσκε, καταζήνασκε δὲ δαίμων.

δένδρεα δ' ὑψιπέτῃλα κατακρῆθεν χέε καρπὸν,

ἔχουσι, καὶ ροιαὶ, καὶ μηλέαι ἀγλαόκαρποι,

συκαὶ τε γλυκεραὶ, καὶ ἐλαῖαι τηλεθώσων

τῶν ὀπότε' ἰθύσ' ὀγέρων ἐπὶ χερσὶ μάσαθαι,

τάσδ' ἄνεμος ρίπασκε ποτὶ νέφεα σκιόεντα.

Tantalon hic visis dueros perferre labores.

Namque erat in stagno mentum tangente, sitiisque

Absidue urgebat: potandi at nulla facultas.

Nam quoties in aquam defleat labra, refugit

Vnda leuis toties absorpta, ac terra videtur

Sub pedibus: rursusque leuem Deus euocat vndam.

Hic sunt arbores factus: praestantia mala

Punica, sunt olea, sunt ficus, pomaque forma

Insigni: senis allebant quae cuncta palatum,

Sed quoties manibus tentat decerpere fructus,

Protinus hos ventus celeres in nubila portat.

Alij putarunt lapidem illius capiti imminere, qui quoties bibere conaretur, toties illius caput percuteret: atq; saxum Tantalii supplicium ita esse scripsit Cicero lib. 4. Tusc. disput. cui miseriae, ægritudini scilicet, proximus est is, qui appropinquans aliquod malū metuit, exanimatusq; pendet animi: quam vim significantes mali, poetæ impēdere apud inferos saxum Tantalalo faciunt ob scelera, animiq; impotentia, & superbiloquentiam. Euripides in Oreste nullo in loco ob timorē posse Tantalum consistere scribit, cum saxum illi perpetuò immincat: quam pœnam illum pati inquit ob immoderatam linguæ potulantiam & dicacitatem, ut est in his:

ἐκ' ἐστὶν ἔδ' ἐν δ' ἀνὸν (ὡς δ' εἰπεῖν ἔπος)
 ἔδ' ἐ πάθος, ἔδ' ἐ συμφορὰ θεήλατος,
 ἧς ἐκ' ἀν' ἀραῖτ' ἄχθος ἀνθρώπου φύσις.
 ὁ γὰρ μακάριος (κ' ἐκ' ὀνείδιζω τύχας)
 Διὸς πεφυκῶς (ὡς λέγουσι) Τάνταλος,
 κορυφῆς ὑπερ' ἕλλοντα δ' ἑμαίνων πέτρων,
 αἰέρι ποτᾶται, καὶ τίνε τ' αὐτῷ δίκλω·
 ὡς μὲν λέγουσιν, ὅτι θεοῖς, ἀνθρώπος ὢν,
 κοινῆς πρᾶπέσης ἀξίωμ' ἔχων ἴσον,
 ἀκόλαστον ἔχε γλῶσσαν, αἰχίσι λυγρόσον.

*Nil tam graue est, laboriosum tam nihil,
 AErumna nulla, vel Dei ira incommodum,
 Quod non virum natura mox susceperit.*

*Olim beatus ille (nec fortunam ei
 Obijcio) natus (ut ferunt) Ioue Tantalus,
 Saxum timens sibi imminet quod vertici:
 Pœnam hanc luit, quòd peruolat per aera,
 Causa est, uti ferunt, quòd is vir cum foret,
 Mensa Deorumq; absideret, improba
 Lingua fuit & sus: quod viro turpissimum est.*

Tibullus autem in lib. 1. videtur id tantum datum fuisse Tantalalo supplicium existimasse, quòd esset in aqua, perpetuaq; sibi cruciaretur, ut patet in his:

*Tantalus est illic, & circum stagna, sed acrem
 Iam iam poturo deserit unda sitim.*

Atque Ouidius illud supplicium Tantalalo irrogatum inquit ob loquacitatem, quia secreta Deorum mortalibus diuulgauerit, ut patet in his:

*Quærit aquas in aquis, & poma fugacia captat
Tantalus. hoc illi garrula lingua dedit.*

Alij ob raptam ab Ioue Æginam Asopo patri indicatam eam
pœnam subiisse Tantalum fabulantur, quod alij Sisypho tri-
buerunt. Verùm Corn. Gallus poeta præstantissimus luculen-
tis carminibus rem totam complexus fuit, quòd ob immode-
ratam linguę licentiam scilicet Tantalus ad inferos fuit detru-
sus, quòd ibi perpetua fame ac siti premebatur, quòd lingua
est intra certos clathros viro prudenti coercenda; quæ si tacen-
da patefecerit, perpetuas calamitates loquacibus parit in po-
sterum. sic enim inquit;

οὗτος ὁ πρὶν μακάρεσσιν ὠφέσιος, οὗτος ὁ νηδῶν
πολλάκι νεκταρὲς πλησάμενος πόματος,
νῦν λιβάδος θνητῆς ἰμείρεται· ἢ φθονερὴ δὲ
κράσις, ἀεὶ χεῖλες ἐς ἰταπνοτέρη.

πῖνε λέγῃ τὸ τόρευμα, καὶ ὄργια μάνθανε σιγῆς.
οἱ γλώσση προπέτεις ταῦτα κολαζόμεθα.

*Qui satur ante fuit felix conuiuia Deorum
Nectare, qua superis pocula nota Deis:*

*Nunc cupit humanas epulas: sed semper ab ore
Vnda fugit. medys stat sitibundus aquis.*

Vnda, bibe, affatur, ac discito iura silenti.

Conuenit ista pati lingua proterua quibus.

Alij, inter quos fuit Zezes, Didymusq;, putarunt hanc pœnam
irrogatam Tantalò, quia nectar & ambrosiam suis æqualibus
impertiuerit; vt ait Pindarus in his carminibus:

μετὰ τριῶν τέταρτον
πότον, ἀθανάτων ὅτι κλέψας
ἀλίκεοσι συμπότις
νέκταρ ἀμβροσίαν τε δῶκεν.

Post tres quartum

Laborem, immortalium quòd furatus

Coætaneis conuiuio

Nectar ambrosiamq;, dedit.

Hic filium habuit Broteam, Pelopem, atque Nioben. Bascylū,
*quod vxorem habuit Anthemoisiam Lyci filiam. & de fabu-
lofis quidem hæctenus.

¶ Tantalum Iouis & Plutus filium quidam dixerunt, alij Plotę
nymphæ, alij Æthonis, non ea quidam de causa, sicuti putarunt
qui-

quidā, quia plures fuerint Tantalī: sed quia alij alia ratione fabulam eandem interpretantur, cū omnes tamen ad vnum atque eundem finem tendant. nam cur Iouis est filius? quia Tantalus vir rerum diuinarum atque naturalium peritissimus fuisse creditus est, quæ cognitio non contingit cuius, vt senserunt Pythagorici, sed illis tantū, quorū animæ è Iouis sphaera præcipuè in hæc corpora euocatæ fuissent, aut qui Iouem haberent in suo horoscopo dominātem, cuius vis vt opulentiam, ita sapientiam subministrat in natiuitatibus. Verū cū illa ætherea superna regio ignea credita sit ab Anaxagora & Empedocle, non fuit absurdum Tantalum Æthonis filium existimari, ardentis scilicet & igniti ætheris. Hic accepisse Deos in mari, ardentis scilicet & igniti ætheris. Hic accepisse Deos in conuiuium dicitur, atque Pelopem illis epulandum apposuisse, cuius Ceres humerum comedit: quod quid aliud significat, quā perpetuas calamitates, quæ ferendæ sunt hominibus bonis atque sapientibus, dum rebus diuinis sunt intenti? nam vel filij, vel carissima sunt relinquenda, vt diuina sectemur. Est enim rerum humanarum felicitas ad sceleratos multo magis, quā ad viros bonos propensa: nam cui multa occurrant difficilia, ille vel Dei est existimandus amicus si æquo animo ferat, vel certè breui futurus est, qui per hæc incōmoda virorum bonorum constantiam & animi magnitudinem exercet. Hic cū ditissimus esset, adeò rerum diuinarum cognitioni fuit intētus, vt diuitijs posthabitis omnes voluptates corporis contempserit: quare dictus fuit à nonnullis in maxima omnium voluptatum copia ab imminente saxo deterritus, quò minùs illis perfrueretur. Hic nectar & ambrosiam hominibus impertiuit, quia fuit rerum cœlestium suauissimæ atque subtilissimæ cognitionis inuentor: nam nullum nectar iucundius est quā Dei cognitio. Quod erat igitur saxum illius cervici assiduè imminens? assiduus labor & studium quod rebus cognoscendis tribuitur, quæ animi cura cū nos reuocet à voluptatibus corporis, dicta est à stultis vna Furiarum, eaque maxima ab epulis præsentibus deterrere: abundabat enim voluptatum copia ob diuitias, at non fruebatur ob animi sollicitudinem.

Alij tamen ad auaros ad liberalitatem reuocandos hanc fabulam detorquent, qui dicunt opulentos Iouis filios dici propter diuitias: eosdemq; condemnatos perpetuæ sitis, quia nulla fit vel in maxima copia diuitiarum satietas: quippe cū il-

larum desiderium cum copia crescat. quare ita inquit Horatius de quodam auaro in primo Sermonum:

*Tantalus à labris sitiens fugientia captat
Flumina: quid rides? mutato nomine de te
Fabula narratur.*

At Cicero, ut patuit ex superius recitatis, curas & timores inanes videtur putasse è mentibus hominum per hanc fabulã expellendos, quod etiam sensit Lucretius in his carminibus:

*Nec miser impendens magnum timet aere saxum
Tantalus (ut perhibent) cassâ formidine torpens:
Sed magis in vita Diuum metus urget inanis
Mortales, casumq; timent, quem cuiq; ferat fors.*

Et profectò nullus timor viro sapienti cõuenit, nisi offendendæ diuinæ bonitatis, cum potius per reuerentiam, ac beneuolentiam Deus ut pater & bonorum omnium autor sit colendus, quàm timendus ut horribilis & ferox. Alij putarunt lingue procacitatẽ nos admoneri per hanc fabulam esse cohibendam, alij ad reuocandos ab omni improbitate & crudelitate homines, cum scelerũ omnium grauissimus deniq; vindex sit Deus. Alij crediderunt significari per hanc fabulam profanis & impuris hominibus religionis arcana non esse detegenda: quoniam apud profanum vulgus eadem est harum rerum, quæ etiam ciborũ ratio: qui alios pro valetudine, ac viribus stomachi nutriunt, alios interimunt, aut impellunt in grauiorem morbum. Nam ut quisq; est vir bonus, ita in bonam partem rerum sacrarum cognitionem accipit. nunc de Tityo dicatur.

De Tityo.

CAP. XIX.

TITYVS quoq; propter improbitatem, temerariamq; libidinẽ, non leue supplicium apud inferos pati dictus est. Hic fuit Iouis & Elaræ Orchomeni filius, ut scripsit Apol. lib. 1. & Apollod. lib. 1. Bibliothecæ. Fabulantur Latonam ab hoc de stupro interpellatam fuisse, quare sagittis dicitur ab Apolline fuisse cæsus, ut in his testatur Apollonius Rhodius:

*ἐν καὶ ἁ πόλων φοῖβος οἰσεύων ἐτέτυκτο
βέπαις, ἔπω πολλὸς, ἐλὼ ἐρύοντα καλύπτρης
μητέρα θαρσαλέως τιτυὸν μέγαν ὄν ῥ' ἔτεκέν γε
δὲ ἑλάρη, θρέψου δὲ καὶ ἄψ' ἐλοχεύσατο ταῦτα.
Hic merat Phæbus puer, ac petit ille sagittis*

Ingentem Tityum matri vim ferre parantem,

Hic Phæbi securus eam iam ceperat, illum

Diva Elare peperit, Tellus nutriuit alumnum.

At Euphorionis fuit opinio, quòd Tityus non Latonæ, sed Dianæ vim inferre conatus fuit. Scripsit præterea Pherecydes, quòd Iupiter Elaram Orchomeni filiam compressit, qui cum Iunonis zelotypiam formidaret, illam prægnantem intra terram occultauit, vnde natus est Tityus, cuius matre mortua terra illum nutriuit, quare dictus fuit terræ alumnus. Callimachus in lauacrum Dianæ non ab Apolline, sed à Diana confosum Tityum fuisse ostendit, cum inquit:

Ἀρτέμι παρθενίη τιτυοκτόνε.

O Virgo Tityi domitrix Diana.

At Paus. in Laconicis scriptum reliquit in quodam templo positas fuisse Apollinis & Dianæ imagines, à quibus vtrisque Tityus sagittis conficeretur. Hæc autè ad Panopeum Lebadiaæ locum omnia contigisse dicuntur, vt ait Strabo lib. 9. Pausan. in Phocensibus sepultum in agro Panopenfi fuisse Tityum scribit iuxta quendam torrentem, cuius sepulchrum ad trientem vnius stadij accedebat. Hunc post eam cladem ab Apolline & Diana acceptam deiectum fuisse ad inferos memorant, atq; ita ibi prostratum & ligatum fuisse, vt se mouere nullo pacto posset, fuisseque magnitudinis admirabilis, quippe cum iugera nouem terræ eius corpus vastum cooperiret, vt testatur Tibullus in his:

Porrectusq; nouem Tityus per iugera terra,

Affiduas atro viscere pascit aues.

Hunc à duobus vulturibus assiduè laniari, eiusq; iecur comedi finxerunt: quod vbi semel fuerit absumptum, tum denuo reuiuiscit, ne immortalis pœnæ argumentum ac fundamentum deficiat, vt ait Homerus libro λ. Odyssææ:

καὶ τιτυὸν εἶδον γαίης ἐρικυδέος υἱὸν

κείμενον ἐν δαπέδῳ ὃ δ' ἔπ' ἐννέα κείτο πέλεθρα

γῦπε δέ μιν ἐκάτερθε παρημένω ἢ παρ' ἑκάρου,

δέρτρον ἔσω δαΐοντες ὃ δ' ἔκ ἀπαμύνετο χερσὶ.

Hic Tityum vidi terra omni parentis alumnum

Prostratum: tenet ille nouem nam iugera terra.

Hinc atq; hinc vultur iecur immortale vorabat

Omentum ingressus: manibus non ille repellit.

Virgilius tamen libro sexto vnum tantum vulturem Tityo

attribuit, at non vt Homerus alterum vtrinquē qui iecur illius rostro laceraret, cū ita rem totam luculenta oratione exprimat:

*Necnon & Tityum terra omniparentis alumnū
Cernere erat, per tota nouem cui iugera corpus
Porrigitur, rostroque immanis Vultur adunco
Immortale secur tondens, fœcundaque panis
Viscera, rimaturque epulis: habitatque sub alto
Pectore: nec sibi requies datur Vlla renatis.*

Hæc ea sunt quæ de Tityo ab antiquis scriptoribus memoria prodita sunt: ex his veritas nunc est exprimenda.

¶ Strabo libro 9. fabulam hanc ad historiam transtulit, dicitque quo tempore Apollo dictus est è cœlo in terras aduentasse, ac homines mansuefecisse, qui prius arborū syluestrium fructibus tantū vescerentur, Tityum tyrannum Panopææ crudelissimum, hominem fuisse violentum atque prorsus flagitiosum, quem Apollo sagittis confecit: vt interemit postea Pythonem. Deinde vt eius exemplo cæteri scelerati ab omni turpitudine & crudelitate deterrerentur, dictus fuit Tityus ea pœna apud inferos crudelissimè torqueri. Lucretius lib. tertio ad rei Venereæ cupiditatem, animique sollicitudines hanc fabulam retorsit, cū dicat fieri non posse omnino multa, quæ traduntur de inferis, neque Tityum, si par iecur vniuerso terrarum orbi habuisset, perpetuum dolorem ita pati potuisse, sed per hæc animi curas antiquos significare voluisse, vt ab ijs retrahamur. ita enim inquit;

*Sed Tityus nobis hic est in amore iacentes
Quem Volucres lacerant, atq; exest anxius angor:
Aut alia quavis scindunt torpedine cura.*

Alij crediderunt tantum fuisse creditum Tityum, quia significare voluerunt antiqui nullas vires esse tantas, quantas vis iustitiæ castigare aut opprimere non possit, cū quid vel à potentissimis & fortissimis hominibus iniquum committitur. Neque enim vllus est tantus armatorū numerus, nullæ tã vigiles custodia, nulla tã firma præsidia, nulla cōiuratio, si æquitate careat, quã Deus vel per imbecillos homines deprimere & profligare non facile possit. Alij tamen vultures illos Tityi præteritorum scelerum recordationes esse censuerunt, quæ animum assiduè vellicant peccantium, eumque torquent, quippe cū vindictam
Dei

Dei & animaduersionem omnis improbitas quasi praefagiat, quae paulatim scelera per vestigia consequitur. Ut igitur ad aequitatem mortales adhortarentur, eosque deterrerent ab omni impietate & crudelitate, ne aduersus Deum vel homines quispiam improbus esse impune auderet, haec ab antiquis memoriae sunt prodita. Illae omnium fabularum praestantissimae sane sunt iudicandae, quae in plures corrigendorum morum vias diduci possunt, neque simplicem habent explicationem. atqui non solam morum rationem corrigendorum sub his ego latere censeo, sed etiam rerum naturalium quandam explicationem. Est igitur Tityus calamus segetum intelligendus, quippe quem *τίτυρον* vocant: verum cum litera detracta sit, visum est hominis nomen, cum quid significaret, nesciretur. Hic Tityus Elaræ Orchomeni, & Iouis fuit filius. Quid ita? quoniam cum Orchomenus fluuius sit Thessaliae, cuius filia est Elara Nympha, lacteus humor in seminibus scilicet: quoniam sine fluuiialibus Nymphis calamus segetum non posset nasci, cum sit humor generationis in rebus omnibus principium. Quid Iupiter sit, iam saepius dictum est. Hanc Nympham Iupiter compressit, quoniam certis temporibus genitalem temperiem atque humorem semina ex aere concipiunt, qua ad ortum excitantur, quod manifestum est in quibusdam seminibus, quae non, nisi ad certum tempus, virginitatem seruare possunt: quo spatio transacto vel nascantur necesse est, vel humor ille genitales, qui semina conseruat, excitatus paulatim exhalat, donec ex anima illa semina relicta penitus putrescant. cum eo tempore pregnans sit semen, ex Ioueque concipiat, sub terram demittitur, ne Iuno asperius in ipsum sauiat: nam vetus frumentum ob aeris iniurias non ita commodum est sementibus. Erumpit postea ex ipsa terra non semen quidem, quod iam putrefactum est, cum intra terram moriatur: sed calamus, qui Tityus est. hic ab ipsa terra educatur, quare vocatus est terrae alumnus. Hic insurgit in caelum, & tanquam in Latonam impetum facturus sagittis Apollinis & Dianae conficitur ac prosternitur. Nihil hoc aliud significat, quam calamum, ubi ad iustam longitudinem excreuerit, mox Solis & Lunae opera ad maturitatem perducit, ita vt denique a messoribus prosternatur. Nam neque Luna sola ad maturitatem perduceret, quia opus est calore: neque id solus Sol efficeret, quia solus calor ex-

iccaret, nisi humoris temperamentum adiuuaret. Inde fertur Tityi ita cęsi ięcur à vulturibus comedi, quoniā inutilia sint panis conficiendo exteriores frumenti cortices, idq; quod est interiorius totum ad vsum panis conferat. Distenditur autem non in nouę, sed in multa terrę iugera, quę omnia frugibus operiuntur. Hęc igitur fabula totam serendi, metendi que tritici, & panis conficiendi rationem continet, quippe cū ita semper Tityi ięcur renascatur, & immortale sit: quod significat annuam agricolarum diligentiam. At nunc de Titanibus dicamus.

De Titanibus. CAP. XX.

TITANES, qui bellum aduersus Iouem ceperunt, crebrisque fulminibus detrusi sunt ad inferos, Terrę & Cęli filij fuisse dicuntur, vt scriptum est ab Æschylo in Prometheus his carminibus:

ἐνταῦθα ἐγὼ τὰ λῶσα βυλδίων, πιθεῖν
τιτᾶνας, οὐρανὸν τε καὶ χθονὸς τέκνα,
ἐκ ἠδὲν ἠέλιω.

*Titanibus nam consulebam ego optime,
Parere, Cęli Terra & alma filijs.*

Quod scripsit etiam Orpheus in hymnis:

τιτᾶνες γαίης τε καὶ οὐρανὸν ἀγλαὰ τέκνα.

Titanes Cęli ac Terra clarissima proles.

Hi Titanes bellum aduersus Iouem ea de causa susceperunt, quia (vt dictum est in Ioue) ante Saturnum Ophio & Eurynome filia Oceani, qui Titanes vocati fuerunt, Diis imperabant. At Saturnus Ophione postea debellato, cū Rhea palęstra Eurynomen vicisset, illis imperium extorsit. Alij tamen Titanum Saturni fratrem dixerunt, ad quem, cū maior esset natus Saturno, iure hæreditario imperium pertinebat: sed tamen matre ac sororibus precantibus impetrauit à fratre Saturnus vt ipse imperaret, qui etiam imperauit Titanibus, vt ait Apollonius lib. 2. Argonaut.

ἐνθα μὲν οὐρανίδης φιλύρη κρόνος, οὐτ' ἐν ὀλύμπῳ
τιτῶν ἠνάσσει.

imperio reget Titanas & olim

Hic etiam Philo in magno Saturnus Olympo.

Ea tamen lege, vt filios, si qui mares de se nascerentur, occideret: ne

ret: ne ad illos post Saturnum imperium deferretur, sed rediret ad Titanum. Cum Iupiter clam contra foedus educatus fuisset, regnumque paternum occupasset, Titanus ac illius filij arma sumpserunt, bellumque Ioui tanquam illegitimè, & contra patrium iusiurandum imperanti, bellum intulerunt. Verùm cum Iupiter fuisset à Themide monitus, vt pelle Amaltheæ capræ pro integumento vteretur, quòd illa futura esset iis formidabilis, Titanas bello vicit. quare cum pro euentu bellorum iustæ causæ putentur pugnandi, omnibus gloriosa Iouis victoria creata est. Sed antequam Iupiter bellum aduersus Titanes adoriretur, omnes Deos iurare super ara coegit, quòd sibi fidè in ferendo auxilio seruarent: quare Ara illa postea fuit inter sidera collocata, vt ait in his Arati interpres de sententia Erato-
sthenis: Ἐρατοσθένης δὲ φησὶ, τὸ θυτήριον εἶναι ἐφ' ᾧ τὸ πρῶτον οἱ θεοὶ σωμοσίαν ἐπιήσαντο, ὅτε ἐπὶ τῆς Τιτάνας ἐστράτευσε ὁ Ζεὺς, κυκλώπων καὶ σκυθασάντων: inquit autem Erato
*sthenes hanc Aram illam esse, super qua primum Dei iurauerunt, cum Iupiter bellum aduersus Titanas suscepit, à Cyclopi-
 bus extructa. Dicuntur fuisse inter cæteros Titanes Prometheus, Crius, Pallas, Anytus, & Centimanus Ægeon, qui Briareus etiam vocabatur; & Gyges, qui fuit Ponti ac Terræ filius creditus, quem tamen non aduersus Iouem bellum suscepisse scripsit Ion in Dithyrambis, sed ad custodiam Iouis fuisse e mari à Thetide euotatum. Alij Gigantem fuisse, at non Titanem putarunt, qui belli aduersus Iouem particeps fuerit, sed postea per id bellum ex Eubœa in Phrygiã fugerit, vbi demum interiit, vt scripsit TARTHÆUS. Bellum id à Titanibus aduersus Deos gestum scriptum fuerat ab Eumelo antiquo poeta heroicis elegantissimis carminibus. Fama est Titanas omnium mortalium primos metendi artem à Cerere fuisse doctos, sicuti scripsit lib. 4. Apollon. in his:*

ἀκὼ γὰρ κείνη ἐνὶ δῆ ποτε νάσασα το γαίῃ.

Τιτάνας δ' ἔδασα σάχῳ ὀμπνιοῦ ἀμήσαδα.

Namque Ceres quondam terris habitauit in illis:

Titanas docuit pingues succidere aristas.

Cum hi aduersus Iouem pugnantes vulnerati fuissent, dicuntur ex illorum sanguine, qui in terram defluxit, varia viperarum genera, lætiferorumque serpentum esse exorta, vt testatur Nicander in Theriacis hoc pacto:

ἀλλ' ἦτοι κακοεργὰ φάλαγγια σὺν καὶ ἀπίγρως
 ἔρπυσσας, ἔχιδας τε, καὶ ἄχθεια μυρία γαίης,
 Τίτλιών ἐνέπυσιν ἀφ' αἵματος.

*Serpentes, pariterque phalangia noxia, & atrum
 Vipereum genus, & quæ terra plurima monstra
 Produciunt, sunt Titanum de sanguine nata.*

Postea verò quàm Titanes victi fuerunt, ludi Olympici dicti sunt in honorem Iouis ad perpetuam eius victoriæ memori- am instituti ab Hercule Idæo: in quibus præter cæteros Apollo Mercurium cursu superavit, ac Mars vicit pugilatu: atque inde servatum fuit ut tiliarum moduli salientibus quinquertionibus accinerentur, quod genus id carminis sacratum esset Apollini, qui primus Olympicas palmas tulisset. Hæc pauca occurrebant, quæ de Titanibus in præsentî commemorarem. At nunc veritatem ex his eliciamus. Ægyptij memoriæ prodiderunt Titanas Cæli filios fuisse quadraginta & quinque, quos ille è variis mulieribus suscepit; atque decem & septem ex his è Titæa, qui cùm singuli proprium nomen haberent, omnes tamen dicti sunt à matre Titanes. mater cùm prudens & benefica fuisset, divinos honores est sortita, & post mortem terra vocata; quæ cùm filias multas habuisset, maiorem natu Rheam & reginam vocarunt. Hæc fratres educavit, & cùm regni successores optarentur, data est in matrimonium vni ex fratribus Hyperioni, de quo duo filij sunt suscepti mas & fœmina scilicet, atque hunc ob pulchritudinem Solem, illam Lunam appellarunt. Alij fratres veriti regnum non amplius ad se esse peruenturum, facinus sceleris plenum excogitant Hyperionem iugulare, Solemque paruulum adhuc in Erydano fluuio suffocare: quod consilium vbi è sententia contigisset, Luna præ mœrore se de tecto præcipitavit. Mater cùm illam crudelitatem ægerrimè ferret, dicitur monita fuisse per somnum à filio non esse lugendum, quia Titanes aptam Deorum castigationem assequerentur opportunè, atque se & sororem in immortalia corpora per diuinam clementiam fuisse conuersos, cùm ipse Sol sacer ignis vocandus sit Sol in cælo, at soror Luna: quod etiam paulo post accidit, ut ait Diodorus Siculus in tertio historiarum. Pausanias in Corinthiacis Titanem astronomiæ peritum fuisse scribit, quare frater Solis dictus fuit, quòd in obseruandis anni temporibus, negotio-

negotiorumque omnium opportunitatibus fuit diligentissimus. Primus enim ex annuo solis cursu cognouit quibus temporibus quæ stirpes, aut quæ semina terræ sint committenda: quos fructus Sol facile auget ac concoqueret. Hanc rerum & astronomicarum & agendorum negotiorum rationem atque cognitionem cum mortalibus perhumaniter impartiuisset, dictus est & ipse, & eius filij cælum affectasse, Iouemque de regno deiicere voluisse, idque sibi & suis filiis subiicere. tum Iupiter fulmen accepisse dictus est, & in illos contorfisse. Quid aliud verò sunt fulmina, quam immixtus à diuina bonitate ardentissimus ignis, siue scientiæ rerum cœlestium desiderium, cum cœlestia scire cupientes diuina bonitas ad se rapiat? neque enim sine ope diuina, vel sine vi fiderum, ad cœlestium cognitionem accendimur aut peruenimus. Est siquidem vis ignea sanguinis iis qui ad harum rerum cognitionem se erigunt: quippe cum Musas animas sphaerarum cœlestium arbitrentur, vt significauit Virgilius libro secundo Georgicorum:

*Me verò primis dulces ante omnia Musæ,
Quarum sacra fero ingenti percussus amore,
Accipiant, cælique vias & sidera monstrent.*

At quibus frigidioris sanguinis natura extiterit, illi ad voluptates potius incitati sunt & propensi, quàm ad vllas disciplinas; quod paulo post innuit idem poeta in his:

*Sin, bas ne possim natura accedere partes,
Frigidus obstiterit circum præcordia sanguis,
Rura mihi & rigui placeant in vallibus amnes.*

Hunc sanguinis calorem, totiusque corporis temperamentum tanquam stimulum habemus ad res singulas, contra quem si quid conamur, vel frustra, vel non sine summa difficultate nitimur. Alij Saturnum esse Titanem crediderunt, siue tempus, vt scripsit Orpheus in hymno in Sat.

ποικιλόβυλ', ἀμίαντε, μεγαθενές, ἄλκιμος Τίταν.
Consilio pollens, pure, ac fortissime Titan.

Nam cum omnia ex tempore nasci videantur, tanquam mortalem facultatem superatura, tum hæc cœli calore paulatim victa intercidunt, ceduntque diuinis illis sempiternis corporibus, quibus velle repugnare, seque æquare videbantur. Decidunt igitur res humanæ iectæ fulmine, quia vt generationis ita

corruptionis artifex est calor. Quare per hanc fabulam significarunt antiqui res humanas, quæ temporibus quibusque nascerentur, ac tempus ipsum, quasi illarum fratrem diuinis corporibus cedere: quorum calor vicissitudine omnia ad interitum & ad ortum properarent: quippe quæ ubi ob imbecillitatem tandem ignem exhalarint, in cætera elementa, ex quibus composita fuerant, soluantur. Has igitur res humanas quidam Titanes, diuinas verò virtutes, Iouem, & Hercule, & variis Deorum nominibus appellarunt. cum verò tempus è cælo natum sit, & ex annuo solis cursu, resque in eo agantur & per id nascantur, quæ generationi sunt subiectæ, idcirco Titanas esse apud inferos, & eosdem patres hominum ac Deorum dixerunt, vt testatur Homerus in hymno in Apollinem:

κέκλυτε νῦν μοι γαῖα, καὶ οὐρανόσ τε θεοὺς ὑπερθεόν,
 Τιτῶνες τε θεοί, τοῖ ὑπὸ χθονὶ ναεταίοντες,
 Τάρταρον ἀμφὶ μέγαν, τῶν ἐξ ἀνδρες τε θεοί τε.

*Audi nunc Tellus, & quod tegis omnia cælum,
 Titanesque Dei colitis tellure sub alta
 Tartara qui tenebras: Viri sunt & de, Dei que.*

Atque Orpheus in hymno in Titanes illos omnium animalium fontem appellat, quæ ubique habitant, vt est in his:

Τιτῶνες γαῖης τε καὶ οὐρανὸς ἀγλαὰ τέκνα,
 ἡμετέρων πρόγονοι πατέρων, γαῖης ὑπένερθον
 οἴκοις Ταρταρίοισι μυχῶ χθονὸς ἐνναίοντες·
 ἀρχαὶ καὶ πηγὰ πάντων θνητῶν πολυμόχθων,
 εἰναλίων, πῆλυων τε, καὶ οἱ χθόνα ναεταίεσσιν.
 ἐξ ὑμέων γὰρ πᾶσα πέλας γενεὰ κατὰ κόσμον.

*Titanes cæli ac terra clarissima proles,
 Nostrorum proavi patrum, tellure sub alta
 Tartara qui colitis nigrantia; fons & origo
 Cunctorum pariter mortalibus optima rebus,
 Quæ mare, quæ terras habitant, quæque aetheris oras.
 Namque viget per vos aptè natura animantum.*

Alij Titanem solem esse crediderunt, cuius vxor esset terra: quoniam ex his omnia euidentiùs nascantur. Quidam elementorum mutationes per hanc fabulam explicasse antiquos crediderunt, ac Titanes vocarunt illa elementa, quæ terrestre quiddam & crassum intra se continerent, quæ vi corporum superiorum inferius assiduè detrudantur. Nam vapores sem-

per sursum vi solis attrahuntur, qui ubi ad superiora peruenerint, virtute diuinorum corporum vel soluantur in purissima elementa, vel repelluntur inferius, quæ dimicatio est sempiterna. hanc verò per fabulam Titanum antiqui sapientes illa ipsa significabant. atque hæc ad physicam rationem. Quòd verò nemo impune aduersus Deorum religionem sit temerarius, iam sæpius explicatum est, quare ethicam explicationem in hac fabula non inuestigabo: at nunc dicatur de Gigantibus.

De Gigantibus. GAP. XXI.

DICUNTUR Gigantes è Terra, Cœlique sanguine nati fuisse, quo tempore Saturnus pudenda patris abscidit, ut ait Hesiodus in Theogonia his versibus:

ὄσσαι γὰρ ραθάμιγυς ἀπέσυσθεσ αἵματ' ὄσσαι,
πάσας δ' ἔξατο γαῖα: πῶσι πλομένων δ' ἐνιαυτῶν,
γείνατ' ἐριννῦς τε κρατερὰς, μεγάλας τε γίγαντας.

*Sanguinea quot quot gutta cecidere, recepit
Terra omnes: eadem rursus voluentibus annis
Horrendas peperit Furias, magnosque Gigantes.*

Et Orpheus libro octauo sacri sermonis:

ἔσκαλέσσι γίγαντας ἐπ' ὠνυμον ὄν μακάρεσσιν,
ἔνεκα γῆς ἐγένοντο καὶ αἵματος οὐρανόιο.

*Hos ideo superi cunctis dixere Gigantes,
E Terra quòd sunt nati, et de sanguine Cæli.*

Hanc eandem opinionem habuit etiam Acusilaus, ut testatur Apollonij enarrator. nam paulo superius ostendit Hesiodus Saturnum in insidiis collocatum cum falce per noctem pudenda patri abscidisse. Alij non Saturni opera natos, sed solius Terræ filios Gigantes esse tradiderunt, ut sensit Apollodorus libro primo, quos ab irata Opi siue terra editos fuisse dixerunt, quia occisi fuissent Titanes, eosque in Deorum vltionem genitos, ut in his significauit Apollonius:

ἀλλ' ὁ μὲν ἢ ὀλοοῖο τυφώος, ἢ ἐκὰ αὐτῆς
γαῖης εἶναι εἶκτο πέλωρ τέκος, οἷα πάροιθ' ὄσσαι
χωομένη δι' ἵ τέκεν.

*As't hic horribili de Typhoeo, pignori b'is de
Terra persimili, quæ Tellus edidit olim*

Almo irata Ioui.

Homerus libro λ, Odyss. Neptuni & Iphimedæ filios Gigantes existimauit, qui Ossa & Olympus montes imponere Pelio conati sunt, vt in cœlum ad expugnandum Iouem conscenderent. sic enim inquit:

πῶ δὲ μετ' Ἰφimedῆαν Ἀλωῆος παρ᾽ αἰοίτιν
εἰσίδον, ἢ δὴ φάσκε προσδάωνι μυλῶα·
καί ῥ' ἔτεκεν δύο παῖδες (μινυθαδῖω δὲ γενέσθω)
ὧτόν τ' ἀντίθεον, Τηλέκλεφτόν τ' Ἐφιάλτιν.
ὧς δὴ μηκίσυς θρέψε Ζεῦσθερος ἄρρεα,
καὶ πολὺ καλλίσυς μετὰ γὰρ κλυτὸν ὠρίωνα.
ἐννέωροι γὰρ τοῖγε, καὶ ἐννεαπήχεες ἦσαν
ἄρρεα, ἀτὰρ μήκος γε γενέσθω ἐννεόργχοι·
οἳ ῥα καὶ ἀθανάτοισιν ἀπέληττω ὄσ' Ὀλύμπῳ
φυλόπιδα σῆσαν πολυαῖκος πολέμοιο.
Ὅσ' ἀν' ἐπ' Ὀλύμπῳ μέμασθ' ἀέθω, αὐτὰρ ἐπ' ὄσ' ἄσθ'
πήλιον εἶσοσίφυλλον, ἴν' ἔρανος ἀμβρατὸς εἴη.

Vxor Aloei post hanc est Iphimedeæ

Visa mihi: quæ Neptuno duo pignora magno

Edidit, hi parui sunt primo tempore nati,

Ovis diuinus, Valde inclytus inde Ephialtes.

Nutrit hos paruos tellus: pulcherrimus horum

Natus vterque fuit, post eximium Oriona.

Atque nouem cubitos ambo creuere nouennes

In latum: longumque nouem corpus fuit & lnaæ.

Hi superis pugnamque grauem, bellumque minati,

Prægrandes montes, vt cœlum posset adiri,

Inuoluere, Ossa frondosum, mox & Olympum

Cum syluis, stabulisque super te Pelion altum.

Isti dicuntur non solum corporis magnitudine præcelluisse, viribusque inuictis fuisse, sed etiam terribili planè aspectu, capillis è capite promissis, barba prolixa, pedibusque anguineis, vt ait Ouid. lib. 5. Fast.

Terra feros partus immania monstra Gigantes

Edidit, ausuros in Iouis ire domum.

Mille manus illis dedit, & pro cruribus angues:

Atque ait, in magnos arma mouete Deos,

Extruere hi montes ad sidera summa parabant,

Et magnum bello sollicitare Iouem:

Fulgurina

Fulmina de caeli iaculatus Iupiter arce.

Vertit in autores pondera vasta suos.

Hi in Phlegræis campis, vel (vt alij maluerunt) ad Pallenem habitarunt, qui cum essent admirabili corporis proceritate, & saxa & ignitas arbores in cœlū iaculabantur, vt testatur his verbis Ifacius: ἡ γῆ τὰ τῶν Τιτάνων ἀγανακτῆσα, ἐν Φλέγραις τῆς Παλλίνης γεννᾷ δρακοντόποδας καὶ βαθυγενεῖας καὶ βαθυγαίτας γίγαντας, οἱ πέτρας καὶ δρυὲς πεπυρακτωμένας ἠκόντιζον πρὸς τὸν ἔρανόν ὧν πρῶτοι πορφυρίων καὶ Ἀλκυονεύς. *Terra res gestas aduersus Titanas agrè ferēs, in Phlegris Pallenēs anguineis pedibus, exsmieque crinitos & barbatos Gigantes peperit, qui saxa quercibusq; flammatas iaculati sunt in cœlum: quorum principes erant Porphyrio & Alcyoneus.* Fuerunt autem complures qui arma aduersus Deos sumpserunt, quare Sophocles in Trachinijs inquit:

ἔθ' ὀγγυγνῆς στρατὸς γιγάντων.

Neq; terrigenum exercitus Gigantum.

Isti cum super altissimos montes illos conscendissent, dicuntur saxa ingentia in Deos iaculati, ex quibus illa quæ in mare deciderunt, factæ sunt insulæ, vt ait Duris Samius; at illa quæ in terram ceciderunt, montes. Erat autem rumor inter Deos nullum è Gigantibus posse occidi, nisi quispiam ex mortalibus in eius belli societatem fuisset assumptus: tum verò Iupiter Palladis consilio Herculem socium asciuit, qui primus omnium Alcyoneum sagitta confossum interemit. Veruntamen cum semper fortior reuiuisceret, Minerua impetu facto extra orbem Lunæ illum extraxit, qui ita obijt. Iupiter & Hercules Porphyrionem Iunonem violantem occidunt: Apollo leuū oculum, Hercules dextrum Ephialtē sagittis effodiunt. Hercules post hunc Eurytum querno telo de medio sustulit. Hecate Clytium, Minerua Enceladum, ac Pallantem obtruncavit. ac postea Alcyoneum cōgressus ad Isthmum Corinthiacum interemit, cuius mira erat magnitudo. Cum Polybotes per mare fugiens in Con insulam peruenisset, insequens hunc Neptunus partem insule reuulsam in illum contorsit pro telo, quæ recidens Nisyros insula facta est. Mercurius Hippolytum, Diana Grationem, Mars Mimantem, Parcē Agrium & Thoonem trucidarunt. Reliqui Iouis fulmine perierunt, vt testatur Apollodorus libro primo Bibliothecæ. Scripsit Pausan. in Ar-

cadicis Bathon vallem quandam fuisse, in qua vulgatum fuit Gigantes prælium aduersus Deos commisisse: quo in loco rem diuinam facere vulguribus, tonitruis, ac procellis mos fuit, ad eius certaminis imitationem. Alij fabulati sunt Silenos quoq; ad hoc bellum accessisse, atq; Sileni asinum magnitudinem ac molē hostium admiratū magna voce rudere cœpisse: quā obrem Gigātes aliquod insigne ac formidabile monstrū aduersus serati ad illud bellū aduentasse, continuo in fugam vertuntur. ad eius rei perpetuam memoriam dicitur asinus fuisse inter sidera collocatus. Alij dixerunt in Sicilia fulmine ictū fuisse Typhonem, vt testatur Hesiod. vbi hæc carmina scribit:

φλόξ δὲ κεραυνωθέντος ἀπέστυτο τοιοῦτον ἄνακτος
ἔρεος ἐν βήσσησιν ἀιδνῆς παλαιόσσης.

*Flammaque manauit de caelo fulmine rege,
Saxosi ad montis radices & vallibus imis.*

Quidam Pitheculas vocatas insulas Gigantum fuisse putarūt, atque in Phlegraeis agris id commissum fuisse prælium, qui locus est pagus in Thracia. Alij eos natos fuisse ea conditione tradiderunt, vt quandiu essent in eo agro, in quo nati erāt, tandiu essent immortales; quare Palladis cōsilio ex eo agro extractos perijisse. Alij fabulati sunt Gigantes è Phlegra Campaniæ vicina pulsos ab Hercule terram subiisse, atq; ex illorum cruore fontem Leucæ fœtidum odorem habuisse, Phlegramq; Campaniæ oram fuisse vocatam, quòd igni, calidarumque aquarum fluxu abundaret, totusq; Baiarū & Cumarum tractus sulphuris & ignis naturam referentes aquas emitteret. Nam calidas ideo esse inquit, quòd vulnerum flammam abluerint, cum ex ipsius fulminis natura sulphur oleant. Arbitrati sunt nonnulli tantum metum superis iniecisse Gigantum temeritatem & audaciam primo aspectu, vt cum primū Typhoeus apparuerit, omnes aufugerint in Ægyptum: vbi longo itinere defessi, ac spe fugæ destituti, se sub varijs formis occultauerint, vt ait Ouidius lib. 5. Metamorph.

*Bella canit superum, falsoque in honore Gigantes
Ponit, & extenuat magnarum facta Deorum:
Emissumque ima de sede Typhoea terra
Cælitibus fecisse metum, cunctosque dedisse
Terga fugæ: donec fessos Ægypti a tellure
Ceperit, & septem discretus in ostia Nilus.*

Cum

Cum verò in varia animalia ibi mutati Dij fuisse dicantur, illa fuit causa cur animalia multiplicia postea coluerint Ægyptij. Memorantur verò inter prædictos Gigantes Cœus & Iapetus à Virgilio. Mimantem & Rhœcum nominavit Horatius. Deinde fuerunt cum his Asius, Cinnus, Besbicus, Almops, Echion, Pelorus, Athos, Celado, Damafor, Palleneus, & alij complures. Aiunt Palladis cōsiliū præcipuè, ac vim Herculis valuisse plurimum in profigandis Gigantibus: & Panos, qui concham marinam pulsando in eo certamine terrorem hostibus exitium iniecit; deinde Bacchi, qui plurimum viribus valuit. Illi igitur horum Deorum opera victi ad inferos detrusi sunt: atq; Enceladus sub Ætna monte substratus flammis assiduis torquetur. Typhoeus tantæ magnitudinis corporis fuisse dicitur, ut cum tota Sicilia tribus promontorijs claudatur, tota supra eius corpus posita sit, cuius supra dextram est situs Pelorus Italianam prospectans, supra læuā Pachynus, supra crura Lilybæus, caputq; Ætna grauat, ut ait Ouid, in his:

*Vasta Giganteis ingesta est insula membris
Trinacris, & magnis subiectum molibus Urget,
Ætherias ausum sperare Typhoea sedes.
Nititur ille quidam, pugnatque resurgere sæpe:
Dextra sed Ausonio manus est subiecta Peloro;
Lava Pachyne tibi, Lilybæo crura premuntur,
Prægrauat Ætna caput.*

Atque cum omnis iniustitiæ, omnisque iniquitatis & sceleris pœna comes esse consueuerit, omnino contra Gigantum, omniumque improborum temeritatem & auaritiam illa carmina sunt Euripidis in Helena, quæ ab omnibus debent non modò lingua proferri, sed in mente diligenter ponderari, quæ ita se habent:

*μισῆ γὰρ ὁ θεὸς τῶν βίαν. τὰ κτητὰ δὲ
κτῆσιν κελεύει πάντα, ἕκαστ' ἀρπαγῆς.
ἰατίος ὁ πλεῖστος, ἀδίκος τις ὢν.
κοινὸς γὰρ ἔστιν ἕρανὸς πᾶσι βροτοῖς,
καὶ γὰρ ἐν ἡ χρεὶ δώματ' ἀναπληρωμένῃς,
τὰ πλοῦτα μὴ χάν. μηδ' ἀφαιρεῖσθαι βία.
Odit Deus vim: possidendaque imperat
Tenere iure quenque, non inferre vim.
Opes iniqua deserenda: nam Viri,*

*Commune cælum est omnibus, tellusq;: Vbi
Multis bonis replere possis atrium;
Sed sit procul rapina, & isq; hac auferens.*

Hæc ea sunt quæ de Gigantibus ab antiquis memoriae prodita sunt, quæ quid occultum contineant, inquiramus.

¶ Dicti sunt Gigantes Terræ & Cœli filij ex parricidio prope nati, & ex crudelitate Saturni in patrē, quia nihil prope boni ex adulterio & illegitimo cōgressu nasci consuevit: atq; illi qui sunt crassioris materiæ, temperati, & æquitatis amici, ferè esse non solent: quare crassiora corpora prona sunt ad voluptates, iramq; diutius seruant, rationi non facilè cedunt, minus sunt ad capiendas disciplinas accōmodata, & pro libidine, animorumq; impetu plerumq; feruntur. Alij tamen Neptuni & Iphimedeæ filios putarunt, quoniam omnes crudeles & inhumani ac feri Neptuni dicuntur filij: quippe quorum corpora ob humorum copiam à sole minimè digestorum bonitatem morum nesciant; cuius radij nō solùm educandis corporibus, sed etiam moderandis animis mortalium plurimum conferunt. Quid verò est aliud Iphimedeæ, quā pertinax & infixæ in animo cupiditas, neq; cōsilio neq; rationi cedens? nam in quibus corporib. eximix vires extiterint, minimum est plerunq; cōsilio & prudentiæ. Hi igitur, vt imprudētes, & crudeles, & temerarij, qui nihil honestum esse putarent, nisi quod placuisset, vel Iouē ipsum velle de cœlo depellere ausi sunt. Id ego nihil aliud esse crediderim, nisi imprudētes homines, quibus libido & impetus animi dominatur, Deos omnes contemnere, ac pro suis viribus religionem euertere: cū religio sit omni temeritati & improbitati aduersaria. Nam sine religione ac Deorū metu, nihil neq; iustum, neq; pium, neq; sanctum fieri potest. Verū quia scelerum omnium comes est supplicium, & pœna, & miserie, quia Deus est grauissimus flagitiorū vindex, illi non iniuria ab Hercule, & Pallade, & Dijs cæteris profligati & acerbissimis supplicijs addicti sunt apud inferos, cū nemini esse scelerato impune deniq; liceat. Alij dixerūt cōmissum fuisse illud præliū in Thessalia propter ferocitatē populorū, & ppter Deorū cōtemptū. Dicuntur ibi sepulti fuisse Gigātes ob sulphureas cauernas ignē exhalantes. vbi inuentū est os humani cruris tātæ magnitudinis, vt triginta paria bouum validorū vix possent plauastro impositū illud dimouere. At nūc de Typhone dicatur.

SEd quoniam dictum est de Gigantibus, nonnullaq; tantum de Typhone attigimus, cum plura de illo, qua de quouis caeterorum, dicta inueniantur, neq; eadem causa sit cur nasceretur, visum est mihi seorsum esse de Typhone, qd ab antiquis dicatur, explicandum. Scriptum reliquit igitur Homerus in hymno in Apollinē, Iunonem aegrē ferentē quod Iupiter sine se ex capite Mineruā peperisset, cœlū ac terrā precatam fuisse, omnesq; Deos superos & inferos, vt posset & ipsa sine maris congressu parere: quæ cum manu humū percussisset, sequenti postea tempore natus est ex ea terra Typhon, qui draconæ educandus traditus est, vt patet ex his versibus:

ἀγχοῦ δὲ κρήνῃ καλλιρροῶς, ἐνθα δρέκαιναν
 κτείνεν ἀναξ Διὸς υἱὸς ἀπὸ κρατεροῦ βιοῖο,
 ζατρεφέα μεγάλην, τέρας ἄγριον, ἢ κακὰ πολλὰ
 ἀνθρώπων ἔρδεσκεν ἐπὶ χθονὶ πολλὰ μὲν αὐτῆς,
 πολλὰ δὲ μῆλα τανύποδ'· ἐπεὶ πέλε πῆμα σαφροινόν.
 καὶ ποτε δεξαμένη χρυσοθρόνον ἔτρεφεν Ἡρῆς
 δεινόν τ' ἀργαλέον τε τυφάονα πῆμα βροτοῖσιν.
 ὄν ποτ' ἄρ' Ἡρῆ ἔτικτε χλωσαμένη δι' πατρὶ,
 εὐτ' ἄρα δὴ κρονίδης ἐρικυδέα γείνατ' Ἀθήνη
 ἐν κορυφῇ.

*Illimis propè fons, illic maculosa draconæ
 Interijt iaculo regis magno è Ioue nati,
 Pestis & atra lues mortalibus. illa virorum,
 Illa fuit pecudum exitium, grauis illa ruina.
 Illa aluit captum pulchra à Iunone Typhona
 Difficilemq; grauemq; luem mortalibus agris.
 Hunc irata Ioui patris Iuno edidit, olim
 Quòd fuit illius de Vertice nata Minerva.*

Hesiodus autem in Theogonia Terræ ac Tartari siue Erebi filium fuisse Typhona credidit siue Typhoeum, vt patet in his:

αὐτὰρ ἐπεὶ τιτῆνας ἀπ' ἕραν ἔξέλασε Ζεὺς,
 ὀπλότατον τέκε παῖδα τυφώα γαῖα πελώρη,
 Ταρτάρῃ ἐν φιλότῃ διὰ χρυσῆν Ἀφροδίτῃ.

Et ne omnia hîc ascribam Hesiodi carmina, quæ omnibus sunt in promptu, Latinè sententiam Hesiodi ita ex tempore explicabo:

Verum ubi Titanas cælo turbasset ab alto

Iupiter, hinc genuit mox alma Typhoea Tellus
 Postremum ex Erebo Veneris dulcedine capta.
 Hunc palma ad quavis miranda negotia duro
 Robore erant, promptique pedes: centum capita altis
 Ex humeris. saui surgebant torua draconis
 Ora sub hinc linguis lambentia cacatrifalcis.
 Igne coruscabant cilijs sub lumina tectis.
 Densa, quodque caput flammam spirabat, & ignem:
 Omnibus his inerant voces, variumque sonabant,
 Horrendumque dabant gemitum: saepe ore tonabant,
 Numinibus magnis ut sint concurrere visa:
 Interdum ingenti tauri mugire boatu,
 Interdum gemitum saui dare & isa leonis,
 Interdumque canum latrantum emittere voces.
 Rursus & horrendum sonitum ab radicibus imis
 Mittebant montes ombrosi, luce sed illa
 Densa, & isapotens nimium foret ista propago,
 Atque viros, superosque Deos vicisset; ab alto
 Nipater omnipotens hominum sator atque Deorum,
 Aethere det tonitrus & fulmina crebra repente.

Seditiosa est & (ut traditum est à Theodoro in bello Giganteo)
 contentione plena eius educatio, cum alij in Lydia, inter quos
 fuit Artemon historicus, alij in Phrygia educatum fuisse con-
 tenderint, alij in Cilicia in spelunca Typhonis nominata cele-
 berrima, cum inquit etiam Homerus:

εἰν Ἀρίμοις, ὅθι φασὶ Τυφώος ἐμμεναι εὐνάς.

Hic vbi sunt Arimi, incunabula dicta Typhonis.

Erat autem Typhoeus admirabili corporis magnitudine,
 quippe qui omnium montium altior esset vertice vel crurum
 tenuis: caput astra tangebatur; altera manus ad orientem, altera
 ad occidentem tendebatur. Ex humeris centum capita draconum
 eminebant, in cruribus maximas habebat viperarum spiras.
 Corpus erat totum pennis obtectum, crines impexi, barba pro-
 lixa, oculi ignei, ignis ex ore multus feruebat. Hunc fugienti-
 bus Dijs Iupiter insecutus ad Caucasium montem Syriae fulmi-
 ne fauciauit. At ille Iouem deinde captum detinuit, cui harpe
 illa, quam illi ademit, manuum pedumque nervos secuit, & in Ci-
 liciam impositum humeris transportauit. At Mercurius Iouem
 furatus restituit in pristinam formam. Tunc Iupiter iterum
 illum

Hum infecutus fulmine vulneravit apud Hæmum montem, qui ita dictus fuit à copia sanguinis qui ibi de vulnere defluxit: mox in Siciliam illi fugienti Ætnam superiniecit, vt testatur Euphorion. & Pindarus in Olympicis Typhonem centum capitum sub Ætna occultari inquit in his:

ἀλλὰ κρόνε παῖ, ὅς αἰτναν ἔχες

ἵπτον ἀνεμόεσσαν ἕκατ' ἰ-

κεφάλαια τυφῶνος ὀμβρίμυ.

Sed Saturni filii, qui Ætnam habes

Caminum ventosum habentis centum

Capita Typhonis fortis.

Alij nō à Ioue, sed ab Apolline confossum fuisse sagittis testantur. Scriptum reliquit Strabo lib. 16. Typhonem serpentem, vt quidam putarunt, sed non hominem fuisse: qui fulminibus ictus dum latebras quæreret ad fugam, terrā secuit longis tractibus non procul ab Oronte fluuio in agro Apamiensi in Antiochia, iuxta Seleuciam. Pindarus tamē & Homerus arbitrati sunt Typhonem in Cilicia sepultum fuisse, vt testatur Isacius in commentarijs in Lycophronem. Alij dixerunt Typhonem à Ioue fulmine percussum in Syriam, & in agrum Pelusium, qui est Ægypti, profugisse, seque in lacum Serbonidem occultasse, qui è Syria Pelusium vsq; protenditur: cuius sententiæ fuit Herodotus. Nam & Apollonius lib. 2. Argon. locum fuisse scribit ad montis Caucaſi radices, qui Typhaonia vocaretur, vbi ictum fuisse à Ioue Typhonem memorant in Nyſa insula ad Serbonidem lacum prædictum, vt est in his:

τοῖός μιν ὄφεις περί τ' ἀμφί τ' ἔρυται,

ἀθάνατος καὶ ἀύπνος, ὃν αὐτὴ γαῖ' ἀνέφυσε

καυκάσῃ ἐν κνημοῖσι, τυφασονίῃ ὅθι πέτρῃ

ἐνθα τυφάονα φασὶ Διὸς κρονίδαο κεραυνῶ

βλήμενον, ὃ ππότε οἱ σιβαρὰς ἐπορέξατο χεῖρας,

θερμόν ἀπὸ κρατὸς σάξαι φόνον. ἴκετο δ' αὐτῶ

ἔρεα καὶ πεδίον Νυσηίου, ἐνθ' ἔτι νῦν περ

κεῖται ὑποβρύχιος Σερβωνίδος ὕδασι λίμνης.

Talis cum supra & circum conuoluitur anguis,

Est insomnis ibi serpens, quem terra creauit

Ad iuga Caucasias, atq; Typhonia est vbi petra:

Fulmine ibi casum memorant, atq; igne Typhoenis

Exarsisse Iouis. dextram inde tetendit inermem

Ille Ioui supplex, sed frustra. Iupiter ignes
In caput huic torsit: montes, Nysamq; petiuit
Ille fuga, quocunq; metusq; pedesq; tulere.

Nunc etiam ille latet clàm sub Serbonidis unda.

Et nos non iniucundis quibusdam (vt arbitror) carminibus lusimus in quadam epistola, quam ad clarissimũ & grauissimum senatorem Venetum Michaellem Sorianum Equitẽ misimus, præclarum sanè patriæ suę & omnium bonorum non mediocre ornamentum: ita verò se habent ea carmina:

Fons erat illimis, Vitrea pellucidus unda,
Quem non turbant Volucres, non Vlla ferarum
Vngula, non Vlla delapsa ex arbore frondes;
Nec pastor pecudes sitientes egerat illuc:
Sed circum densi frutices, & marginis herbas
Mollis erat, Sylus & cingebatur opacis.

Hic cecidit iaculis Phœbi maculosa draconæ,
Pestis & atra lues mortalibus. Illa Typhonis
Quippe altrix fuerat: Iuno hunc portarat alendum,
Aduersusq; Iouem genuit, fraudare iugales
Ille thoros quoniam passus, Venerisq; maritam
Prinauit socia dulcedine, Vbi ipse Minervam
Concepit solus. Timuit nam pallida Iuno
Ne noua gignendis ratio foret ista reperta
Pignoribus, nullisq; foret mox coniugis usus.

Terribilis postquam Iunonis creuit alumnus
Anguineis pedibus, sublimi Vertice cælum
Tangebatur: corpus plumaq; anguesq; tegebant
Innumeri: plagas orientis dextera solis
Cum staret, plagas tangebatur laua cadentis.
Huic centum capita expirantia naribus ignem
Ausu Iouem contra, cælumq; insurgere contra.
Sed pater omnipotens tonstrus & fulmina dextra
Deiicit in terras: tremuerunt murmure montes
Insolito, mundumq; rati compage soluta
Sunt ruere. At latuit tandem Serbonidis unda
Ipse Typhon ictus flagrantis fulminis igne.
A Etnæ tulit oppressus mox pondera montis.
Vis humana Dei sic spernit robur, & iram.

Fama est, n. iuxta Typhoniam è sanie percussi Typhonis natũ
fuisse

fuisse illum draconem, qui vellus aureum seruabat in Colchis. Quamuis Acusilaus crediderit omnes serpentes è Typhonis sanguine pullulasse. At Apollonius Rhodius in eo libro quem scripsit de ædificatione Alexandriae, è sanguine Medusæ, vt oportuniùs dicetur. Zenodotus fabulam longè ab his diuersam tradidit de ortu serpentum: inquit enim fuisse hominem in Attica regione nomine Phalangem, qui sororem habuit nuncupatam Arachnen. cæterùm Phalanx vbi adoleuisset, artem militarem à Pallade doctus fuisse dicitur: cùm Arachne soror omnia illa diligenter didicisset, quæ spectant ad telæ conficiendæ, & ad suendi artificium. at enim cùm Phalanx cum sorore rem habuisset, fama est ita facti turpitudine commotam esse Deam, tamque grauius facinus tulisse, vt ambos in serpentes verterit. Arachne cùm esset grauida ex fratre, iussa est à Pallade non sine maximo vitæ discrimine parere, quare à filiis corrosa fuit; quod etiam cæteris eiusdem generis dicitur postmodo accidisse. atque hæc serpentum origo à nonnullis tradita est. Verùm cùm Caucasus mons arderet, is in Italiam ad Pitheculas insulas confugit, vt ait Pherocydes. est autem Nysa, cuius in lacu primùm occultatus fuit Typhoeus, non longè ab Ægypto vt patet ex his carminibus Herodori:

ἔσι δέ τις Νύση ὑπατον κέρας, ἀνθέον ὕλη,
 τηλῶ φοινίκης, σχεδὸν Αἰγύπιοιο ῥοάων.

*Insula Nysa frequens syluis, atque vltima tellus,
 Distans Phœnice, Ægypti est vicina fluentis.*

Typhonem alij in Phrygia, alij in Bœotia, alij in Pitheculis humatum fuisse tradiderunt: atque nos aliquando his Græcis carminibus vniuersam vim iniustitiæ aut iniuriarum attigimus ludentes:

Ἄδικία τί χρῆμ' ὀλοώτατον ἀνδράσιν ἔστιν,
 ἢ γένος ἐξῶλες ποιέεται βρότεον.

πῶ δ' ἅμα ταῖς ὀρφναῖσιν ἔρινύσι δῖα θεάων
 καλλιρέθρων Νύξ δ' ἦτ' ἄχέροντι τέκον.

ἔτα κα καὶ πλέτε κέρλιω δέξαντο θύρατρεις,
 ὁ φθόνος ὁ τλήμων, εὐπορία τε κόρη.

Ὀργὴ ἔπειτα λάβρον βρέφος, ὁ τρέφον, ἠδ' ἀτίταλλον.
 ἠδ' ἔπειτα περιφανίη μαζὸν ἐὸν πόρον οἶ.

παργάνισον δὲ κόρλιω σφινῶς πλεονεξί' ἀναοσα.
 αὐξομένη δὲ φίλιω πῶ θρασύτητα λάβε,

Μῦθος, Ἀναΐδ' ἄν τε μεγαυχέα παύγνια τέτων
 ἰὼ ἐκ' ἔννομα τῆς κύπριδος ἔργα θεᾶς,
 καὶ φόνος αἵματός, πολὺ καὶ μένος Ἀρπαγῶν.
 ἐξβύχθη ταῦταις καὶ προπέτρε θεᾶ.
 ὦν μετὰ δὴ σύμπαιζε κόρων πολυῖδρις ἀλαζῶν
 Ἀδικία· πρότερον καὶ πηρόεας ἄρ' ἔφν.
 ὄσσε δ' οἱ αὐξομένη πυρὶ λαμπετόωντι εἰκτῶ.
 ἰὼ φόνος ὠμόφρων πλεῖστος ἐνὶ βλεφάροις.
 ἀντὶ τριχῶν ὄφρες μὲν ἰώδεες ἀθρόοι ἦτλω
 καὶ τε δρακοντείω τῶ πόδε, γναμπῶς ὄνυξ.
 ἠθέλον ἔρανός, πῆναι, πάντας τ' ἀποβάλλειν
 ἀθανάτας, λαμπρὰν εἶτα τυραννίδ' ἔχεν.
 ἀλλ' ἔκρηυνωθεῖσα βέλε πυρόοντι χαμαῖζον
 ἔκπεσεν αὐτῆμαρ, καὶ πηρὰ καῦσε φλογί.
 εἰ μὴ δ' ἦτα πεσόντα φίλη θεὸν εἶλετο κέρη
 ἠδονῆ, Ἀδικίας ἔτε τὸ μνήμ' ἄρ' ἔλω.
 πάντα φλέγον, καὶ πάντα τάμεν, καὶ πάντα τάρρατος
 ἀνθρώπων, ὅτε δὴ πατρίδ' ἐπ' εἰσέπεσον.
 ἔτε θεῶν μακάρων ἐμνήθη θερίδος ἀλκῆς·
 ἔσθ' ἄνεος ἠδέαθη, καὶ κλέος, ἔτε βροτῆς.
 ὡς τε νόμος πολλὰς φέρον ἄνδρες τῆςδε κατ' αὐτῆς·
 θώρακάς τε βαρεῖς ἔνδυον, ὅπλα λάβρον.
 τῆς κατ' ἀνδύρισκον πολεμόκλονον ἔργον Ἀρηος,
 καὶ τάξας στρατίας, δακρυόοντα πόνον.
 ἀλλ' ἔμπης προσορῶσα φόνον, πολέμους τε μάχας τε,
 καὶ καπνιζομένων τέφραν ἰδῶσα δόμων,
 τέρπετο καὶ θ' ἠδ' ἡλύσθη τ' ἔχθραις τε σιωαίμων.
 Ἀδικί' ἀνθρώπων πάντ' ἐπίθρανε μόνη.
 αὐτὴ μὲν βασιλῆας ἀπορρίπασκον ἀφ' ἑδρῶν
 χρυσοδέτων· τέτρες δ' εἶλετο χρυσομοσῶν.
 εἰ μὴ δ' Ἀδικίας μανίαν δυσφημί' ἐρύκοι,
 πόρθησις πάντων ῥᾶσα γένοιτο βροτοῖς.
 ἐς κόρακας καὶ ὄλεθρον τὸν βαθῶν ἐκβαλε κέρη
 Ἀδικίαν, καὶ ἔμφο δ' εἶξε κακοῖο πίθον.
 ἔτε μετ' Ἀδικίας φιλί' ἔμπεδος, ἔτε τίς ὄλβος·
 ἠρεμία φεύγει, μήτε σέβασμα μένη·
 ἀλλὰ πόνας σάσιας τ' ἀνάγῃ, ταραχάς τε βλάβας τε,
 ἦχον, καὶ πόλεμον, καὶ κλονόοντα φόβον·
 καὶ θορύβους, ἐνοχάς, καὶ ἀνάγκας τοῖς περιάπῃς,

καί τε κλοπᾶς, ἐνοπᾶς, καὶ τρομόν, ἠδὲ φυγῶ.
 ὅσον ἄρ' ἐς ἰκακῶν ἀπὸ τίς γε διακριδὸν αὐτῶ,
 ἐς' ἀποθοσ μιαρᾶς ὅσον ἀπ' Ἀδικίας.
 ὅτι θεὸς μᾶνος δ' οἰκεῖ τὸ πλεῖστον ἀπωθοσ,
 μᾶνος καὶ μάλα δὴ ὄλβιός ἐστι θεός.

Quæ carmina ita sunt à Laurentio Gottio meo amico Latine prolata, quem ob singularem bonitatem morumque elegantiam vnicè diligo. Sed cùm ratio carminis non tam commo- dè iniustitiam patiat, pro illa vtitur improbitate.

*Improbitate magis non est mortalibus vlla
 Res gravis: humanum destruit illa genus.*

*Hanc Acheronte satam peperit Nox lursida partu
 Quo Furias, atra qui fluit amnis aqua.*

*Vesana Pluti nata cepere puellam,
 Invidia infelix, Copia & inde soror.*

*Vbera porrexit siccanda Superbia, & Ira
 Ipsa suo hanc aluit Diua verenda sinu.*

*Strinxit Avaritia angustè regina puellam
 Fascia, & huic iuncta est Temeritas socia,*

*Atque pudore carens Audacia, cum Scelere: horum
 Ludicra erant Paphia facta nefanda Dee,*

*Crudeles cædes, & vis permulta Rapina.
 His Petulantia mox additur ipsa comes.*

*Improbitas his est colludere sœta puellis
 Fallax, alata qua prius orta fuit.*

*Ipsa simillima erant ardenti lumina flamma,
 Ludebat cædes plurima & in ciliis.*

*Tempora lambebant densi pro crinibus angues,
 Atque vngues curus, pesque draconis erat.*

*Affectare ausa est cælestia regnatorantis,
 Tentavitque volans descere inde Deos.*

*Sed percussa gravi flagrantis fulminis igne
 Labitur in terras, ala perusta cadit.*

*Ac nisi delapsam cepisset amica Voluptas,
 Nec nomen, nec vis Improbitatis erat.*

*Plurima vexavit, vastavit, multa cecidit
 Illa virum, & primum decidit in patriam.*

*Ac neque vitandam superiorum credidit iram,
 Terruit haud Pudor, est victa nec illa metu.*

*Contra hanc mortales statuerunt iura, grauique
Thorace induti tela cruenta ferunt.*

*Inuentus contra hanc belli lacrymabilis ordo, &
Prælia pugnacis sanguinolenta Dei.*

*Sed lætata fuit certamina, prælia, turbas,
Intuita, in cineres & recidisse domos:*

*Atque propinquorum est odiis gausa, feroci
Et rabie. Improbilas vexat iniqua viros.*

Vna suis reges deiecit sedibus, &na

Præcipites illos Fortis ad ima dedit.

Ac nisi franasset Infamia visa parumper,

Tum seua improbitas omnia destrueret.

Mittitur improbitas ad coruos dira, crucem,

Illam multiplicis &as patet esse mali.

Nulla quies, nullus pudor, aut opulencia, nulla

Vincula amicitia cum Improbilate manent.

Sunt illi cordi lites, & iurgia, rixa,

Clamores, strepitus, bella, odium, opprobrium;

Furta, paupor, tremor, atque incendia, noxa, tumultus,

Et dolor infelix, cumque rapina fuga.

Denique ab ærumna tantum quis distat, ab ipso

Infelix quantum distat Improbilas.

Et quoniam Deus vnus abest quàm maxime, aperte

Felicem solum dixeris esse Deum.

¶ Quidam putarunt Typhonem regem fuisse Ægypti hominẽ inhumanum ac ferum, ob cuius crudelitatem propè vniuersa Ægyptus fuerit deuastata & euerfa: qui ita fuit vocatus à draconis crudelissimi natura, vel quia more draconis Ægyptum popularetur. quem, vt ait Herodotus in Euterpe, Osiris de medio sustulit. Alij Typhonem insignem fuisse draconem arbitrantur, quia id animal cum dicatur à Græcis ἀμφίβιος, quòd in aquis & in terra æquè viuat, fingitur modò sub aquas, modò sub terrã occultatus. is draco ita dictus fuit, quoniam ob singularem vim veneni omnia cõbureret, faceretque vt contacta arescerent. cum igitur vis aeris illum vndique expelleret, neque satis aptam sibi temperiem inuenire posset, dictus est Iouis metu in Ægyptum profugisse, vbi cum æstum ferre non posset, in lacum mersus interit. Hic dicitur à Iunone procreatus terra percussa, quia tanta vis est aeris temperamenti

menti aliquando, ut & magnitudine & forma admirabiles plantæ & animalia inaudita oriantur. Alij hanc fabulam ad res naturæ totam retorserunt: quippe cum scribat Strabo libro quinto, vniuersum tractum à Cumis in Siciliam vsque, & Ætnam, & Liparenfes insulas, & Puteolanum, Neapolitanum, Baianumque agrum Pitheculasque insulas, quasdam profundas & in vnum coeuntes sub se solitas habere cauernas, quæ in Græciam quoque porrigerentur, in quibus multa vis inesset sulphurea. Idcirco quibusdam temporibus cum ventis spirantibus subterraneis terræmotus fierent frequentes in iis locis, & flammarum, feruentiumque aquarum profluvia, ignisque exhalationes, & cineres cum fauillis longius emitterentur, fabulati sunt antiqui serpentem illum siue Ægypti tyrannum perpetuo supplicio damnatum sub iis locis iacere, qui quoties moueretur, ignem ac cineres eructaret, terrasque concuteret. Aiunt præterea situm quendam in insula Sicilia per terræmotus ac incendia elatum Epomeum in medio ferè insulæ vocatum fuisse, qui natus sit cum Typhoeus humerum moueret. Alij vim ventorum non subterraneorum quidem, sed è sublimi loco spirantium esse Typhonem crediderunt, qui & orientem & occidentem plagam manibus pertingeret, & cuius capita altissimè vsque ad sidera peruenirent. nam venti latissimè vagantur. plura capita illi concesserunt, ob varias diuersorum vires: corpus erat pennis tectum ob celeritatem: circa crura frequentes viperarum spiræ, propter noxiam vim aliquando ventorum: oculi ignei, flammisque ex ore spirabat, propter materiam ventorum, quæ fit è siccis calidisque vaporibus. Fingitur ad montem Caucasum confugisse, quia in montibus venti plerumque dominantur. Alij ad primam mundi originem hoc deduxerunt, cum dicant tantam vim ventorum & inflammationem natam ex Erebo siue ex Chao, mox à Ioue depressam, cum Iupiter *Ὀυκρασία* sit siue comoda temperies: quam vim cœli ac mundi temperies depressit. cum verò ob cauernosa loca venti & ignes sint subterranei, postea fabulati sunt hunc in Sicilia à Ioue fuisse fulmine deiectum. Alij Typhonem pestiferam aeris malè affecti naturam ob nimium calorem putarunt: quippe cum vis nimia æstatis plurimum obsit humanis corporibus, eaque imbecilliora faciat ad reliquas temporum mutationes perferendas. Mox

cum recedente sole per signiferum circulum aliquando cessauisset æstus, facta est magna imbrium ac tonitruum copia, cum per calorem imbres coire non possent. tum fulmina frequentia ceciderunt, quare Iupiter fulminibus Typhonem primum in Ægyptum fugauit, & in loca calidiora ad meridiem: deinde sub Ætnam detrusit. Quidam Typhonem hominem fuisse ferocem & strenuum arbitrati sunt, qui Iouem de regno collecta magna exulum & inuidorum manu conatus sit deicere, quare ob potentiam illi tantum corpus tribuunt. quod inflammavit nonnullos aduersus Iouem persuadendo, dictus fuit ignem ex ore spirare solitus, & neruos Ioui concidisse. Hos illi furatus est Mercurius, ac Ioui reddidit, quoniam Iouis oratione postea reconciliati sunt animi illorum, qui à Ioue descuerant. Alij rursus ad reuocandos animos ab ambitione fabulam hanc retorserunt, qui cum significare velint illam pessimam omnium propè vitiorum esse; & filiam Erebi, & ignem ex ore efflare dixerunt. Hæc aduersus Iouem insurgit, quoniam nulla est religionis, nulla humanitatis, nulla iustitiæ cura, ubi pullularit ambitionis furor. Quæ cum multa habeat capita, multos modos, multas sollicitudines, multas molestias eius significarunt. Hunc Typhonem, siue hanc ambitionem, huc illuc fugientem Iupiter tandem opprimit ac labefactat, quia etsi cupiditas aliquandiu rationi sapientiæque resistit, tamen ab illa denique vincitur. neque quispiam est sapiens, quin rationi demum obtemperet, etsi cupiditate aliquantulum exagitetur. at nunc de Paride dicamus.

De Paride. CAP. XXIIL.

NON imperitè sanè, neque inutiliter, sed ad demonstrandam humanæ vitæ leuitatem, illa quæ de Paride Priami & Hecubæ filio tradita sunt, quòd Palladem, & Venerem, & Junonem de forma contendentes iudicauit, memoriæ prodita sunt ab antiquis. Atque vt rem altiùs repetam, dicunt prægnantem Hecubam somniasse se facem ardentis ignis, quæ vniuersam Asiam inflammaret, peperisse: cui ariolos percunctanti responsum fuit, futurum vt infans, quem in vtero gestabat, esset causa excidij suæ patriæ. quam rem ita attigit Ouidius in epistola Paridis ad Helenam:

illa

*illa sibi ingentem visa est sub imagine somni
Flammiferam pleno reddere ventre facem.*

*Territa consurgit, metuendaque noctis opaca
Visa seni Priamo, & atibus ille, refert.*

Arsurum Parisus & ates canit Ilion igni.

Idcirco cum natus fuisset infans, illum Priamus Archelao exponendum feris dedit, quem etiam expositum per dies quinque ursæ lac suxisse memorant. at curavit, ut alij tradiderunt, Hecuba ut à pastoribus in Ida monte nutrireretur: nec defuerunt qui dixerunt ab eodem Archelao illum ut filium fuisse educatum. Sed enim quisea quæ certo Dei instituto decreta stabilita; sunt euitauerit? nam & Thyestes è filia Pelopeia filium Ægisthum feris exponi iusserat, quòd eum oraculum multorum malorum autorem fore monuisset, sed tamen à pastore inuentus in syluis, & à capris nutritus, vnde nomen accepit, Atreum & Agamemnonem trucidauit. neque seruauit Troiam quòd eiectus fuerit Paris, neque Saturnus Iouem deuitare potuit, quamuis antè fuerint ab oraculis moniti, si ita diuinitus erat statutum. Hic cum adoleuisset, magnam sibi iustitiæ & æquitatis gloriam comparauit: atque cum regia armenta latrones ac piratæ aliquando furati fuissent, ea que abigerent, illos armis insecutus vnà cum cæteris regis pastoribus armenta recuperauit cæsis piratis, vnde Alexander dictus fuit, ut ipse de se ipso testatur in epistola apud Ouidium:

Penè puer cæsis abducta armenta recepi

Hostibus, & causam nominis inde tuli.

Deinde cum in Agonalibus ludis fortissimus apparuisset, quæ per id temporis apud Romam locum agebantur, à Priamo denique cognitus fuit, & in regiam receptus. Accidisse verò fabulantur iis temporibus, quibus adhuc puer Paris erat inter pastores, ut Dij omnes conuocati ad nuptias Thetidis & Pelei accesserint, præter Discordiam, quam nemo inuitarat. Id illa grauius ferens, pomum elegatissimum & pulcherrimum aureum cum inscriptione per ostium immisit, PULCHRIOR ACCIPIAT. id suscepit Mercurius ac legit, ut testatur Lucianus in dialogo Panopes & Galat. Tum multis Deabus id petentibus magna discordia & contentio orta est inter tres Deas cæteris his cedentibus. ac Iupiter iussit ad æquissimum, utrum habebatur, Paridem iudicium id deferri. Scripsit Strabo

lib. 13. in Antandro, qui mons vocatus Alexandriae imminet, Deas illas à Paride fuisse iudicatas; cum in Ida monte id accidisse scribat Ovidius etiam in his:

*Cum Venus, & Iuno, Pallasque in montibus Ida,
Corpora iudicio supposuere meo.*

Aiunt hunc ingentibus donis fuisse à Deabus omnibus sollicitatum: quippe cum Iuno Asiae Europaeque imperium illi promitteret, Pallas se omnibus Graecis sapientio rem facturam polliceretur, at Venus mulierum omnium pulcherrimam se illi concessuram diceret, si sibi victoriam de forma adiudicasset. quam rem ita attigit Ovid. in epist. Paridis:

*Tantaque vincendi cura est: ingentibus ardent
Iudicium donis sollicitare meum.*

Regna Iouis coniux, virtutem filia iacet.

Atque caetera, quae in eadem epist. scribuntur in eam sententiam, multa sunt: quae planius etiam Euripides declarauit ita in Troadibus:

καὶ παλλάδος μὲν ἰὼ Ἀλεξάνδρῳ δόσις,
φρυγί στρατηγῶνθ' ἑλλάδ' ἐξανιστάναι.
Ἡ ῥα θ' ὑπέχετ' Ἀσιὰδ' εὐρώπης θ' ὄρους
τυραννίδ' ἔξεν, εἴ σφ' κρίνεον πάρις.
κύπρις δὲ τὸ μὲν εἶδος ἐκπαυλισμένη,
δώσεν ὑπέχετ', εἰ θεὰς ὑπεκδράμοι
κάλλει.

*Paridi que Pallas munus id promiserat,
Quod dux Phrygum mox Graeciam subegerit.*

*Montes at Europa, Asia & tyrannidem
Iuno spondit, si sibi faueret is.*

*Mirata formam sed Venus meam dare
Promisit illi, si Deas deuincere
Sit iudicata forma.*

Accidit ferè eodem tempore vt celeberrima esset Helenae forma in vniuersa Graecia, quae & opibus & nobilitate generis caeteras omnes mulieres antecellere putabatur. Erat enim Tyndari OEbaliae regis & Ledae filia, vt putarunt nonnulli: cum alij dixerint Iouem in cygnum conuersum Ledam compressisse, quae alterum ouum ex illo concepit, ex quo nati sunt post ea Pollux & Helena: ex altero ouo concepto Tyndaro nata est Clytaemnestra & Castor. Alij non è Leda, sed è Nemese natam

natam Helenam putarunt, cuius dicunt Ledā fuisse nutricem,
 ac Iouem patrem, vt ait Pausanias in Atticis. Qui natam ex Io-
 ue putarunt in cygnum verso, ad sempiternam eius rei memo-
 riam cygnum inter sidera collocatum dixerunt. Cū tanto-
 pere igitur forma præstaret, omnes Græcarum ciuitatū prin-
 cipes eò ad illam in matrimonium expetendam conuenerūt:
 quæ quòd fuerat antè à Theseo rapta, è quo etiam enixa Argis
 dicitur templū Lucinæ erexisse, & mox repetentibus fratribus
 restituta, & quòd magna inuidia videbatur in eum redundare
 qui illam esset habiturus, vnusquisq; eam sibi contingere spe-
 rantes in legem à Tyndaro latam iurarūt se pro viribus defen-
 suros, si quis illam violare, aut legitimo marito rapere conare-
 tur, vt testatur Pausanias in Laconicis. Nam non longè à Pla-
 tæneto vocato, & à Mineruæ Paræ delubro Tyndarus dici-
 tur procos Helenæ conuocasse, qui super equi execti testibus
 iurarunt se Helenam defensuros, atq; custodituros esse ab in-
 iuria, si ab aliquo nuptiæ illæ violarentur, post illud iuramen-
 tum Tyndarus equum in eo loco infodit, sicuti scripsit Pausa-
 nias in Laconicis. Fuit enim antiquorum consuetudo vt super
 testibus victimarum plerunq; iuraretur, cū fœdera inter a-
 liquos percuterentur. Idcirco vbi Hercules fœdus iniit cum li-
 beris Nelei fide vltro citroq; data, sue maçtato super eius te-
 stibus & ipse & illi iurarunt, atque confirmarunt iuramentum
 in super factum, vt scripsit in Phoroneo Hecataeus. Neque hoc
 fiebat quouis tempore, vt ait Demosthenes in oratione con-
 tra Aristocratem, cū esset magnum iusiurandum, & nō qui-
 busuis temporibus sed statis diebus: vt patet ex his; εἴτ' ἔδε τὸν
 τυχόντ' ἅ τιν' ὄρκον τῆς τοῦ ποιήσας, ἀλλ' ὄν ἔδε εἰς ὄμνυσιν ὑπὲρ ἔδε-
 νός ἀλλ' ἄλλ' ἄλλ' ἄλλ' ἐπὶ τῶν τομίων καὶ περὶ, καὶ κριῶ, καὶ ταύρων, καὶ τού-
 των ἐσφαγμένων ὑφ' ὧν δ' εἶ, καὶ ἐν αἰς ἡμέρας προσῆκεν. Postea
 neque vt contingit iuramentum hoc faciet, sed quod nemo
 iurat super altare: stans super exectis carnibus apri, & el a-
 rietis, & el tauri, & el horum iugulatorum, & in quibus con-
 uenit diebus. Quin etiam solenne fuit Olympicis athleticis cō-
 ceptis verbis super execti suis testibus antequam ludos iniret,
 iurare se nihil fraudis aut insidiarum cōmissuros; qui quidem
 sies transacto iuramento nulli erant vsui. erat enim vetitum
 religione ne victimæ, super quibus iuratum fuisset, ab homi-
 nibus ederentur. nam & Homerus testatur exectum illū suem,

super quo Agamemnon iurauit se non attigisse Briseidam in mare à Talthybio fuisse deiectum ex antiquorum factorum ritu, ut patet ex his, lib. 7. Iliad.

εἰδέτι τῆνδ' ἐπίσρκον, ἐμοὶ θεοὶ ἄλγεα δοῖεν
πολλὰ μάλ', ὅσασα διδῶσιν ὅτις σφ' ἀλίτηται ὁμόσας.
ἦ, καὶ ἀπὸ στόμαχον κέπευτά με νηλεῖ χαλκῶ.
τὸν μὲν τάλθυβιος πολιῆς ἀλὸς ἐς μέγα λαῖτμα
ρίψ' ἐπιδινήσας, βόσιν ἰχθύσιν.

*Si quid periuro, caelestia numina tradant
Quot mala sive uerunt periuris tradere prauis.
Sic ait, & stomachum porci ferro inde cecidit,
Quem mox Talthybius iussus porricere in undam
Est maris incans, per gratam piscibus escam.*

Plutarchus in Cicerone & Publicola λόγῃ diuersam rationem in coniuuratos seruasse inquit apud Romanos, quippe hominem trucidasse, omnesq; cōiuuratos magno & horrendo iuramento adactos sanguinē libasse, & exta gustauisse. Æschylus in actu Septem ad Thebas inscripto, demonstrat illam fuisse consuetudinem propriam coniuurationum, ut omnes coniuurati sanguinem victimæ illa de causa cæsa attingerent, ut est in his:

ἄνδρες γὰρ ἐπὶ ἀθύριοι λοχαγέται,
ταυροσφαγοῦντες ἐς μελάνδετον σάκος,
καὶ θιγγάνοντες χερσὶν ταυρίκ φόνου,
Ἄρλιω, ἐνυῶ, καὶ φιλαίματον φόβον
ἑρκωμότιζαν ἢ πόλη κατασκαφῆς
θέντες λαπάξιν ἄστυκαδμείων βία,
ἢ γλῶθανόντες τήνδε φυράσιν φόνω

*Centuriones strenui septem viri
Taurum immolarunt, inque scutum sanguinem
Tauri legentes attigere dexteris,
Martemque iurauere, Bellonam, & simul
Gravem Pavorem, vel cruore mox suo
Terram rigare, funditus vel sternere
Urbem ac populari vi sati ex Agenore.*

Apud antiquos fuit etiā in more positum, ut iurantes massam ferri ignitam manibus sustinerent, rogarentque Deos ac precarentur ut illud iuramentum stabile firmumq; esset, donec illa in aquis supernataret, quam mox in profundum deijciebāt, ut in his testatur Callimachus:

ἕως κείων μέχρις κεν μένη μέγας εἰν ἀλί μύδρος.

Phocensis donec perstabit in equore massa.

Et Sophocles in Antigone:

ἡμεν δ' ἔτοιμοι καὶ μύδρος αἶραν χερσῶν,

καὶ πῦρ δ' ἰέρπην, καὶ θεὸς ὀρκωμοτεῖν.

Prompti manu tenere massam ferream

Eramus incensam, per ignem incedere, ac iurare.

Nā censebāt eos qui optimè & innocenter iurarēt, illafos & igniti ferri massas sustinere, & supra ignē impune incedere. atq; alius in fœderationibus, alius in coniurationibus, alius in iuramentis omnino ritus seruabatur. Deinde accidit vt Paris cū viginti triremibus legatus, missusq; ad repetendā Hesionem, quā Telamon occiso patre eius Lacedæmone rapuerat, nauigarit: qui à Menelao in hospitium per benignè acceptus est, cui Helenę nuptię cōtigerant. Verū cū re infecta redire oporteret, ille neglecto iure hospitij, & Menelai amicitia dicitur illā meretriculam Helenam cū magna nummorum, regiæq; supellectilis copia abstulisse, vt scripsit autor Cypriorū carminum, & Herodotus in Euterpe. Idem tamen in Clio non ad repetendā Hesionē Alexandrū nauigasse inquit, sed exemplis superiorū temporum inuitatum, quod Io Græcis Ægyptij, Græci Ægyptijs Europam, & Medeam Colchis impune rapuissent, quas repetentibus non reddiderunt, eò cōsulto ad rapiendam Helenam nauigasse; quod innuit Ouidius in his carminibus:

Nomine ceperunt Aquilonis Erechthida Thraces;

Tuta tamen bello Bistonis ora fuit.

Phasida puppe noua vexit Pagasæus Iason;

Lesu nec est Colcha Thessala terra manu.

Te quoq; qui rapuit, rapuit Minosida Theseus;

Nulla tamen Minos Cretas ad arma vocat.

& paulo antè,

Nec venio Græcis veluti speculator ad vrbes;

Oppida sunt regni diuitorum mei.

Te peto, quam pepigit lecto Venus aurea nostro.

Te prius optavi, quàm mihi nota fores.

Sic enim fit plerunq; vt impunitas peccatorū sit pro exemplo & incitamento ad cætera flagitia suscipienda. At Diognetus in rebus Smyrnæis non legatum iuisse Alexandrum inquit, neque commotum fuisse superiorum exemplis, sed Veneris monitu, cuius etiam consilio Harmonidas, vel (vt placuit An-

drata) Phereclus nauem illi fabricauit, illuc concessisse scribit; quam vbi primùm Alexander vidisset, in eius desiderium incidisse memorat. Alij dixerunt raptam fuisse Helenam à Paride, cùm inter Bacchas in litore maris Ino sacrificaret, quam deportauit in Ægyptum, atque ibi primùm cum illa congressus sit. Fama est igitur Paridem cum hac in Ægyptum nauigasse, quia timebat ne se Menelaus cum Lacedæmoniorum classe insequeretur: atque cùm eò appulisset, ad Canopicum Nili ostium templum Herculis in litore inuenit, in quod si quis seruus cum quibusdam ceremonijs confugisset, à nemine violari fas erat. eo in loco Alexandri facinus seruis ad sacerdotes deferentibus grauiter tulerunt primùm iniquitatem iniuriæ, qua Menelaum affecerat: deinde legatione Memphim ad Proteum de illa re missa, iussi sunt serui Alexandrum vt iniqua conatum comprehendere, & ad Proteum adducere. Hunc conuictijs infectatus Proteus incolumem quidem dimisit cum socijs, at uxorem Menelai, & diuitias apud se retinuit vsque ad Menelai aduentum, iussitque intra triduum Alexandrum abesse ex vniuerso Ægyptiorum agro. Sunt qui dicant hinc Alexandrum nulla re sibi ablata Troiam confugisse, inter quos fuit Duris Samius: alij cum idolo Helenæ in patriam reuertisse aiunt, vt sensit Euripides. Neque defuerunt sanè qui Alexandrum statim in patriam rectè rediisse memorent, legationesque Græcorum ad res repetendas missas neque auditas quidem fuisse à Troianis. Fama est semel tantùm in agro Atheniensium Alexandrum cum Helena congressum fuisse, cùm tamen Buidichus, & Corythus, & Aganus, & Idæus nati fuisse dicantur ex Helena & Paride. Alij dicunt in Cranæ, quæ vna est Sporadum, Paridem congressum fuisse, quæ insula postmodo Helene ab illa vocata fuit. atque cùm Paris ab inuita, & propè per vim extorsisset, quam iam pœnituerat maritum reliquisse, dicitur ex eius lacrymis nata esse herba Helenium vocata; quæ si in vino bibatur à mulieribus, creditur Venerem excitare, & inducere hilaritatem, vt scripsit Alexander Cornelius in rebus Phrygijs. Et quamuis virgo à Theseo restituta dicatur Helena suis fratribus, non defuerunt qui Hermionem eius & Thesei filiam putarint, & vt credidit Duris, Iphigeniam. Huic præterea Nicostratū nōnulli, & Ephiolam, & Menelaum filios tribuerunt. Sed quoniam sceleratæ vitæ finis rarò felix esse consuevit,

fama

fama est Helenam denique mortuo Menelao à Nicostrato & Megapenthe filijs è domo ob superiorem vitæ turpitudinem eiectam sese Rhodum ad cognatam suam Polyxo vxorē Tlepolemi contulisse, quæ per id tempus illi insulæ imperabat. venum quia Tlepolemus adulterij Helenæ causa in bello Troiano occisus fuisset, eam cædem mariti sui vlcisci cupiens in Helenam se lauãtem ancillas cum furiarum ornatu immisit, quæ illam comprehensam, & arbori infelici suspensam laqueo demum necarunt, vt scriptum fuit à Pausania in rebus Laconicis. Sic & ipse Alexander postea imbellis & perniciosus patriæ suæ ciuis extitit, vt demonstrat Hom. lib. 3. Iliad. Hic, vt prædictum fuerat à coniectoribus, vniuersæ Græciæ arma in se suosque ciues concitauit, hic patriam suam, regnumque potentissimum & antiquissimū Asiæ, propter libidinem funditus evertit, hic denique è Lemno insula accitus trucidatur: quæ omnia calamitatum genera sibi prædicta fuisse à Nereo testatur Horat. lib. I. Carminum. Hæc partim historicè, partim fabulosè narrantur, quæ de Paride memoriæ sunt prodita.

¶ Hanc fabulam confictam fuisse de generatione rerum naturalium antiqui nonnulli sunt cõmentum: nam Pelei & Thetidis nuptiæ quid aliud significare possunt, quàm ex aquæ terreq; mistione adiuuante calore omnia naturalia corpora procreari? Est enim *πυλὸς* cœnum, ac limus; Thetis verò aqua, vt dicetur postea. Ad horum duorum mistionem, tanquã ad nuptias, omnes Dij conuenerunt; quoniam nihil è sola materia sine artifice confici potest. Siue enim mortales brutorum, siue immortales hominum animæ sint corporibus inferendæ, cum imperet omnino etiam in brutis quodammodo corporibus, ex nobiliore quodam loco quàm sint ipsa elementa, ipsas ducere par est. siue enim ex aere, siue ex igne, siue è cœlestibus corporibus anima mortalium deducatur, siue ex his omnibus; siue sit harmonia quædam ex æquabilitate temperamentorum, siue his omnibus nobilius quiddam, at ignotum: omnino illam à Dijs omnibus concedi corporibus dixerunt, & è singulis cœlestibus virtutibus proprias quasdam vires assumere. Inde dicti sunt omnes Dij ad nuptias Pelei & Thetidis conuenisse. Hinc abfuit Discordia sola ex omnibus Dijs, quia nisi per amicitiam res conseruari non possunt, quæ etiã quanto magis inter se conueniunt temperamenta, tanto magis vigēt ac florēt.

Cum verò Discordia, viriumq; naturalium inæqualitas accesserit, tunc non solum temperamentum perit, sed etiã tota compositio labefactatur: vt enim amicitia generationis, ita discordia & litigium principium corruptionis est. Quid aliud ad naturam pertinens in his contineatur, non video, quare ad mores reliqua pars spectat huiusce fabulæ. Hanc eandem fortunam ciuitates, & imperia, & nationes experiuntur, quam etiam singula naturalia corpora, quæ per discordiam funditus euertuntur. Est autem inter has tres Deas semper ferè discordia, & contentio, Palladem, Iunonem, Venerem: quippe cum molestum appareat ciuitatibus id quod plerunque accidit; vt imperiti & stulti & peritis & sapientibus dominantur; vt inopes opulentis, inter quos naturalis est propè discordia; vt libidinosi & impuri viris bonis & temperantibus imperent. nam, vt res omnes hæ vni adsint, vt idem sapiens sit scilicet, & temperans, & opulentus, est vna rerum omnium quàm difficillima: quod si contigerit, nemo illius imperiũ feret inuitus. Quod autem non vera, sed ficta sint quæ de iudicio Paridis tradita sunt, vel muliercula illa non credit apud Ouidium, quæ ita inquit:

Crederè vix equidem cælestia numina possum

Arbitrio formam supposuisse tuo.

Vt igitur ad imperatorias virtutes homines regnatos inflammarent antiqui, hanc fabulam confinxerunt: per quam temperantem esse & sapientem & fortunatum illum oportere dixerunt, qui sit cæteris hominibus dominaturus: quippe cum Paris spreta sapientia ac opibus per lasciuiam imperium perdidit, quod sine illarum Dearum ope conseruari minimè poterat. Nam cum alij alio studio magis oblectentur, illa animi appetentia Paris à quibusdã dicta est. Huic Deæ illæ datæ sunt iudicandæ, atq; omnes dignæ, quæ vinceret, videbantur, quamuis Iuno regnum, sapientiam Pallas, pulcherrimam mulierem Venus adpromitteret, vt victoriam ex eo certamine reportaret. Verùm quis sanæ mentis pro potentia, magistratibus, honoribus scortum fœdissimum elegerit? aut quis pro sapientia diuinissimo Deorum munere libidinem, nisi impurus, complectatur? aut qui id fecerit, quo pacto non & sceleratus & perniciosus patriæ suæ ciuis alitur? quod hospitium non hic violare poterit? at cui non datum est hoc iudicium? nemo nostrum est per Deos immortales qui Paridem suo iudicio non damnet:

damnet: nemo propè rursus est, qui tã turpe Paridis iudicium, non imitetur. Hac proposita Paridis turpitudine fecerunt antiqui, vt nos ipsos dementiae condemnaremus: est enim Venus, quam tanti fecit Paris, nihil aliud, quàm dementia, vt nomen ipsum significat; sicut testatur Euripides in Troadibus his versibus:

τὰ μῶρα γὰρ πάντ' ἐστὶν Ἀφροδίτη βροτοῖς.

καὶ τ' ἐνομ' ὀρθῶς ἀφροσύνης ἀρχὴ θεᾶς.

Vbiq; stulti sunt Venus mortalibus,

Recteque nomen cepit à dementia.

Præclare sanè factum est ab ipsa natura, vt breue tempus libidini iniunxerit: nam si amplius spatium sit voluptatibus iniunctum, crudelissimos, & maximè omnium beluarum furiosos homines experiremur. Ac de Paride satis, nunc de Actæone dicamus.

De Actæone.

CAP. XXIIII.

NEQVE leue sanè supplicium Actæonem subijisse memorant, quòd nudam Dianam intueri ausus sit: tantum honorem Dijs immortalibus deberi significabãt. Fuit hic, vt scripsit Zezes hist. 61. chil. 6. Autonoes Cadmi, & Aristæi filius: qui cum mirum in modum venatione delectaretur, vt pote à Chirone educatus, vt ait Apollodorus libro secundo, fertur super saxo quodam defessus dormire solitus, quod fuit non procul à Megaris Plataeam contendentibus, quod etiam Actæonis saxum vocatum fuit. Scripsit Pausanias in Bœoticis Actæonem in fonte illi saxo proximo se lauante Dianam vidisse, quod illa molestè ferens, rabiem canibus Actæonis immisit, vt illum laniarent. Eam fabulam multis verbis complexus est Ouidius lib. 3. Metamorph. qui non super saxo illum dormire solitum scribit, sed in spelunca quadam fonti illi propinqua. Illa de causa dictus est fuisse in ceruum conuersus, & à suis canibus in Cithærone laniatus, quos multos assiduè in feras nutrebat, vt significauit Eurip. in Bacchis hoc pacto:

ὄρᾳς τὸν Ἀκταίωνος ἀθλιὸν μόρον,

ὃν ὠμόσιτον σκύλακες, ἄς ἐθρέψατο,

διεσάσαντο κρείσσον' ἐν κυνηγίαις.

Nam cernis Actæonis improbam necem?

Canes voraces, ille quas nutreuerat,

Nam dilaniare optimum Venatibus.

Nomina verò canum, à quibus Actæon fuit laniatus, nihil aliud quàm vel colores corporum, vel sagacitatem significant, quæ conuenit canibus. hæc autem sunt: Melampus, nigros habens pedes; Ichnobates, per vestigia sequens; Pamphagus, omnia comedens; Dorceus, perspicax; Oribasus, montiuagus; Nephophonos, hinnulos occidens; Lælaps, procella; Theron, ferox; Prerelas, alatus; Agre, inquirens; Hylæus, syluestris; Napæ, saltus pererrans; Pæmenis, pastorum canis; Harpyia, rapax; Ladon, hinnulo similis; Dromas, cursor; Canache, fremens; Sticte, picta; Tigris, fera; Alce, robusta; Leucon, albus; Asbolus, fuliginosus; Lacō, reboans; Aello, procellosus; Thous, celer; Cyprius, libidinosus; Lycisca, lupina; Harpalos, rapax; Melaneus, niger; Lachne, hirsuta; Labros, rapidus; Agriodos, agrestibus vijs aptus; Hylactor, latrator. Nam omnino canes quinquaginta Actæonis à nonnullis commemorantur. Alij dixerunt Actæonem cerui pelle à Diana tectum laniatum fuisse à canibus ad eum lacerandum incitatis, ne Semelen uxorem duceret, cuius sententiæ fuit Stesichorus Himeræus; vel (vt voluit Acusilaus) quia illam compressit. Alij Actæonem non versum in ceruum, neq; cerui pelle tectum fuisse arbitrantur, sed opinionem canibus immisam, vt feram putarent, quod attigit Ouid. his carminibus:

*Testis & Actæon, quondam fera creditus illis,
Ipse dedit letho cum quibus antè feras.*

Neque verò vnus tantum fuit Actæon, vt ego quidem cenfeo, sed alter à canibus laniatus: alter à Bacchis discerptus: de quo ita sententia extat enarratoris Apollonij. Melissus, quia Corinthios à Phidone Argiuorum Rege, à quo euertendi erant, liberauit, & protexit, ob singulare beneficium insignes honores consecutus fuit. Accidit aliquando vt Bacchiades domum huius inuadentes filium Actæonem distraxerint vel repugnantibus parentibus. Cùm verò celebranda essent Isthmia, Melissus ad aram accedens multa imprecatus est Corinthijs, nisi filij sui eadem vlciscerentur: cùm illa dixisset, se de propinquo precipiti loco deiecit. At Corinthij cùm timerent magnopere si inultam eadem illam reliquissent Actæonis, tum etiam multo magis ita iubente oraculo, Bacchiades è sua regione eiecerunt. Eodem tempore vnus Bacchiadum Chersocrates Corcyram extruxisse fertur expulsis Colchis, qui ibi habitabant, quo se omnes

omnes Bacchiades receperunt. Ferunt Aristæum superioris Actæonis patrem tam grauitè tulisse mortem filij, vt Bœotia atque vniuersæ Græciæ indignatus continuò è Græcia in Sardiniam migrauerit. Verùm cur hæc vt admirabilia, & sempiterna memoria digna transmissa sunt ad posteros? ¶ Ego sanè ex historia ad morum informationem itum esse arbitror. quid enim prohibet, cum Sol Leonem signum ingressus fuerit, Lunæ vi aucta in eodem signo, rabiem canibus natam esse per dies Caniculæ præsertim? aut canibus rabie exagitatis quæ vis, quæ ratio, quæ cognitio potest resistere, quo minùs vel in dominum sæuiant? Fuerunt qui putarint Actæonis facultates per canum rabiem, aut per iratam venationum deam insulsè dissipatas significari: quia canes non Actæonem, sed eius opes laniauèrunt: quod quidem perridiculum mihi videtur. non enim ad venationem hortari posteros, vel retrahere consilium fuit antiquis, sed minùs rectos mores emendare. Per hanc igitur fabulam nos ad beneficia in viros bonos conferenda adhortabantur, ac retrahebant à benemerendo de ingratiss & immemoribus acceptorum hominibus: quod etiam videtur significasse Theocritus in eo versu:

τρέφε κύνες ὡς τε φάγωντι: nutri canes vt te edant.

Omniùm sanè beneficiorum optimum est illud, quod apud virum bonum & memorem & gratum collocatur: quod verò in maleficum & ingratum collatum est, omnino malè collatum fuit: quippe cum improbi homines, ne parem gratiam referre cogantur, sæpiùs pro acceptis beneficiis simultatis causas aucupentur, seque vel quauis leuissima de causa iratos fingant, vt sic deletum appareat quidquid in eos collatum sit. Vt prudentiores igitur essemus in conferendis beneficiis, ne honori, facultatibus, vitæque nostræ insidiatores nostris sumptibus aleremus, rationem conferendorum beneficiorum nos antiqui docuerunt: quippe cum beneficium viro bono facere, sit propè accipere, atque hæc nonnulla pars est iustitiæ, vt traditum est in officiis. Admonemur præterea per hanc fabulam, ne simus nimis curiosi in rebus nihil ad nos pertinentib. quoniam multis perniciosum fuit res arcanas aliorum cognouisse, aut principum ciuitatum, summorumq. virorum, aut Deorum præcipuè, quorū vel aliqua minima suspicio arcanorum conscium facile potest opprimere. atq; vt summatim dicam,

cas fabulas, quas insulsi & imperiti plerique aniles nugas tantum esse crediderunt, ad posteros tradiderunt antiqui, ut per illas nos à temeritate, crudelitate, arrogantia, libidine, illegitimitis que facinoribus retraherent, & ad humanitatem, prudentiam, beneficentiam, integritatem, temperantiam que adhortarentur; & ut humanam vitam denique omnem in melius informarent.

NATALIS CO- MITIS MYTHO- LOGIÆ

LIBER SEPTIMVS.

*Quàm iustè & utiliter Viri illustres gloriam
sint consecuti.*

VLLA neque sanctior lex, neque præclarior institutum esse potest, illustrissime Campeggi, quam illud quod digna virtutibus præmia, & flagitiis singulis supplicia proponit: liquidem equum est, non solum ut à flagitiis retrahantur, verumetiam ad virtutem & ad præclara facinora incitentur animi mortalium, ne desides ac segnes vitam hanc obscure transigant. Hæc vna res Herculem, ceterosque Heroas illustres ita ad labores, omniaque pericula fortiter subeunda impulit, ut nihil neque tam horrendum, neque tam arduum fuerit, quod labore & patientia non fuerit superatum. Nam & latrones de medio sublatis, & inferi aditi, & monstra horribilia perdomita, & crudelitas tyrannorum repressa atque extincta propter præmia virtutis dicuntur. est autem præclarum virtutis præmium, gloria: quæ animos mortalium ad insignia quæque facinora mirifice stimulis impellit; facitque ut difficilia & periculosa & ardua omnia, leuia & plana & facillima videantur. Neque vlla ciuitas, nullum imperium, nulla natio denique potens ac diurna

turna esse posset, quæ cum certa supplicia flagitiosis statuerit, mox nullam habeat virorum bonorū rationem: quippe cum illa sola felix futura sit, quæ ad bonos, honores & magistratus detulerit: id quæ fecerit, tanto erit cæteris ciuitatibus præstantior ac felicitior, quanto magis in hoc agendo fuerit studiosa. Satis eius quod dico, præclarum erit argumentum Romanorum imperium ad viros bonos vel externos sæpe delatum, atque Athenienses etiam multos viros bonos externos sæpius summæ reip. præfecerunt. At contra ciuitas illa, quæ non nisi suis patet ciuibus, quæ fores in perpetuum occlusit exterorum virtuti & fortitudini, quæ nulla etiam habita ratione probitatis inter suos ciues, ad quosuis vel improbos magistratus detulerit: quæ sceleribus pœnas, at nulla præmia virtuti, vel etiam paruas pœnas interdum improbitati, proponit: quo pacto non stultorum & segnis & libidini dedita esse potest? quo pacto non stultorum ac scelestorum hominum fiet iniquissima tyrannis? quo pacto non immemor acceptorum beneficiorum, aut etiam ingrata? quo pacto non inter scorta consenescat, & marcescat in otio? fieri enim non potest vt animus hominum nihil agat, qui nisi honestis exercitationibus teneatur, ad turpia quæque & impura studia deferatur necesse est: nam vbi fores occlusæ sunt virtutibus, illæ necessariò patent vitii & sceleribus; cum aliquid omnino sit agendum.

De Hercule. CAP. I.

NEQVE aliud sanè quidquam Herculem omnium monstrorum, latronum, maleficorumque hominum domitorem & euersorem præter gloriam virtutis illustrauit: qui tantum nominis & gloriæ apud omnes homines consecutus est, quantum nulla ætas vnquam delere possit: cuius in honorem templa, altaria, ceremoniæ, sacerdotes fuerunt instituti; quod illi neque nobilitas generis, neque sola vis corporis, neque amplissimum imperium, sine sapientia, animiq; magnitudine concedere poterat. Fuit Hercules Iouis & Alcmenæ filius, vt testatur Orpheus in Argonaut. his carminibus:

πρῶτα δ' εἶδα βίωω Ἡρακλῆος θείοιο,
 ὄν τέ κεν Ἀλκμῶνῃ Ζηνὶ Κρονίῳ νιμυῖσσα,
 ἦμος ὅτε τρῖας λῶ μὲν ἐλείπετο σείριος αἴγλιω
 ἠέλιος, δολιχὴ δ' ἐπεμαίετο πάντοθεν ὄρφνη.

*Hic prius Herculeum robur mihi cernitur: olim
Hunc Alcmena Ioui peperit coniuncta superno,
Cum latuit Phœbus longas tres ordine noctes
Continuas; caruitq; die sol, lumine soles.*

Aiunt enim Alcmenam Thebani Amphitryonis fuisse vxorem, qui cum aduersus Teleboas Ætolix populos militaret, & exercitum duceret: quia ita nubenti Alcmenæ promiserat, quod fratris eius cædem vlcisceretur, huius captus amore Iupiter sumpta Amphitryonis forma, vt ait Plautus in Amphitryone, domum ante diem ingressus, illa per fraudem, ne vim inferret, potitus est. Nam Teleboæ Taphum insulam vnam Echinadum incoluerunt, qui prius habitabant Acarnaniam. hi cum essent rapacissimi, omnibusque infesti, Argos profecti Electryonis patris Alcmenæ boues abegerunt: qua ex re orto prælio & ipse Electryo & eius filij in ea pugna ceciderunt. etenim vt scriptum fuit ab Herodoro, qui bellum illud descripsit, quatuor filij ex Andromeda Perseoque nati sunt. Sthenelus, Mestor, Alcaeus, Electryo, qui communi imperio post Persei mortem regnarunt. E Mestore nata est Hippothoe, de qua & Neptuno Pterelas, de quo Teleboas & Taphus. Quidam ferunt bellum exortum inter hos fuisse, quia Teleboæ vi sortem auitam ab Electryonidis repeterent, cum illam iure assequi non possent. atque cum ex Amphitryone prægnans esset Alcmena, tamen, vt ex se etiam conciperet, dicitur Iupiter tres noctes in vnum coniunxisse, quod spatium totum in exprimendo Hercule absumpsit: non enim sat erat spatij nox vna tantæ plantandæ arbori. Deinde cum negligentius exceptus fuisset reuersus Amphitryo, causam percunctatus est ab Alcmena, audiuit priore nocte sui similem domum adiuisse: tum intellexit à Tiresia Iouem cum Alcmena concubuisse, vt testatur Atheniensis Apollod. libro 2. Natus est igitur Thebis Hercules Ioue patre, matre Alcmena, vt testatur Hom. in hymno in Herc. hoc pacto:

*Ἡρακλέα Διὸς υἱὸν αἰέσομαι, ὃν μέγ' ἄριστον
γέιναι τ' ἐπιχθονίων ὀήβης ἐνὶ καλλιχόροισιν
Ἀλκμειῶν, μηχθεῖσα κελαινεφεί κρονίωνι.*

*Alciden canimus natum Iouis: edidit illum
Præstantem virtute viris mortalibus, arctè
Magno Alcmena Ioui coniuncta in amore superno.*

Dixerunt

Alciden decimo prognatum mense decora

Alcmena, atque vna iuniorum nocte Iphicium.

Eumolpus autem ille qui librum de mysteriis composuit, scripsit Herculem primum quidem fuisse inuisum Iunoni propter matrem pellicem, at placatam fuisse à Pallade, cuius etiam hortatu Iuno Herculi lac præbuerat paruulo, eumque fecerat immortalem. Huic eadem nocte, quæ secuta est primum natiuitatis diem, Iuno sub mediam noctem duos ferocissimos angues immisit, à quibus ictus nemine præscio interiret; sed Hercules dicitur ambabus manibus illos apprehensos ita constrinxisse, vt illæsus statim hos compresserit, vt ait Ouidius in Deianira:

Tene ferunt geminos pressisse tenaciter angues,

Cum tener in cunis iam Ioue dignus eras?

Quod etiã Theoc. plani⁹ expressit in paruo Hercule hoc pacto:

αἰεὶ δὲ σρέφεται μεσονύκτιον ἐς δύοσιν ἄρκτος

ἰσθίονα κατ' αὐτόν, ὃ δ' ἀμφαίνε μέγαν ὤμον

ταῖμος ἀρκαίνῳ πέλωρα δύο πολυμήχανος Ἡρῆ

κυσάνεαις φρίσσοντασ ὑπὸ ἀπείρασι δράκοντασ

ἔρσειν.

Sub mediam noctem quando Vrsa illabatur vixis

Oriona prope, isque humerum cum protulit altum;

Ingeniosa animos immisit Iuno chelydros

Tergoribus nigris, spiritibusq; ingentibus atros.

Deinde exequitur quo pacto Hercules sine lacrymis & intrepidus ambos illos compresserit. Apollodorus tamen libro 2. iam octo menses natum Herculem inusitatae magnitudinis angues à Iunone immisos compressisse memorat. Alij verò, inter quos fuit Pherecydes, hos angues non à Iunone sed ab Amphitryone immisos tradiderunt, vt experiretur vter esset Iouis filius, atque Iphicem territum cum eiulatu aufugisse, Herculem illos comprehensos suffocasse. Cæterum vbi Pallas ad Iunonem accedens persuasisset vti mammam præberet infanti, cum puer supra ætatē violentiùs fugeret, aiunt Iunonem indoluisse, ac puerum proticisse. Alij dicunt quòd cum Hercules lac retinere non posset, illud in cælum deciderit, ac fecerit viam lacteam inde vocatã. Alij tamen dicunt istud accidisse quo tempore lac in saxum expressit vt iussa fuerat, quod obtulit Saturno: quod alij de Mercurio dixerunt, quam opinionum de via lactea varietatem ita mirificè attigit Marcus Manilius in his:

Nec

*Nec mihi celanda est forma vulgata vetustas,
Mollior è niueo lactis fluxisse liquorem
Pectore regina Diuum, caelumque liquore
Infecisse suo: quapropter lacteus orbis
Dicitur, & nomen causa descendit ab ipsa.*

Deinde cum Hercules adoleuisset, iaculandi artem fuit à Teu-
taro Scytha pastore, ut ait Isacius, edoctus. Alij à Rhadaman-
tho hanc artem illum didicisse malunt, alij ab Amphitryonis
pastoribus, alij à Chirone & Thestiade: cum tamen Theocri-
tus ab Euryto quodam edoctum iaculandi artem scribat, ut
sensit etiam Apollodorus. A Lino Apollinis filio literas didicit,
ut fama est: musicam ab Eumolpo: luctam & artes ceteras lu-
dicras ab Harpalyco Mercurij & Phanopes filio, velut sensit A-
pollodorus: ab Autolyco currus agitare, & equitandi peritiam
ab ipso Amphitryone percepit. Qui fuerint magistri in singulis
facultatibus, testatur Theocritus in his:

γράμματα μὲν τὸν παῖδα γέρον Λίνος ἐξεδίδαξεν,
ἦος Ἀπόλλωνος μελεδωνδὺς ἄγρυπνος Ἡρώς·
τόξον δ' ἐντανύσαι, καὶ ἐπίσκοπον εἶναι οἰσῶν
εὐρυτος ἐκ πατέρος μεγάλας ἀφνῆος ἀρούρας.
αὐτὰρ ἀοιδὸν ἔθηκε, καὶ ἄμφω χεῖρας ἐπλαξε
πυξίναοι φόρμιγγι φιλαμμονίδας Εὐμόλπος.
ὄσασα δ' ἀπὸ σκελέων ἕδρος ῥόφοι Ἀργόθεν ἄνδρες
ἀλλήλους σφάλλοντι παλαίσμασιν, ὄσά τε πύκται
δανοὶ ἐν ἰμάντεσσιν, ἅ τ' ἐς γαῖαν προπεσόντες
πυγμαῖοι ἐβύροντο παλαίσματα σύμφορα τέχνης,
πάντ' ἔμαθ' Ἑρμείω διδασκόμενος παρὰ παιδὶ
Ἀρπαλύκῳ Φανοπῆϊ.

*Hunc Linus edocuit sapientum scripta priorum
Pernigil, & claro Phæbi de semine natus.
Flectere at arte arcus, emittere & arte sagittas
Edocuit diues patriis hunc Eurytus agris.
Eumolpus vocem formauit, finxit & idem
Ad citharam digitosque rudes, dextramque tremendam
At quacunque fuit membrorum ars apta palaestra,
Qua strauere viros, & decipere vicissim;
Qua foret ars pugilum, & grauibus discernere loris,
Quaque graues pugiles reperere ex arte dolose,
Hac à Mercurij doctus de sanguine creto.*

Harpalyco, Phanopesque.

Fertur Linum cithara percussum interemisse, quia ab illo vapulasset, cuius etiam cordis causam dixit adhuc puer. In Astronomicis autem rebus magistrum habuit virum sapientissimum ac optimum Chironem. Alij dicunt à Castore armatum pugnare didicisse. Quare omnibus ingenuis artibus à singulis in quavis facultate præstantibus hominibus fuit institutus. Hercules insigni corporis magnitudine ac proceritate fuisse dicitur: quippe quem scripserit Heraclides Ponticus quatuor cubitorum & vnus pedis longitudinis fuisse. Ion præterea Chius & Herodorus in OEdipode Herculem tres dentium ordines habuisse memorat, igneumque splendorem ex oculis effudisse, vt ait Zezes hist. 105. Chil. 3. Hercules, cum natus esset ea lege, vt Eurystheus Stheneli & Archippes filius fraude Iunonis prior natus illi imperaret, iussus est omnia quæ vbique per orbem monstris horrificis expurgare. Primum igitur omnium laborum Herculi fuisse memorant leonem Cithæronum: nam cum puer adhuc esset Hercules, ætatisque suæ annum decimum sextum, vel, vt alij maluerunt, decimum octauum ageret, essetque missus ab Amphitryone ad armentorum custodiam, ne bis in magistrum peccaret, leonem interfecit, inuulnerabilem, qui (vt ferunt) de Lunæ circulo descenderat, atque qui in sylua Nemea vagabatur, quæ fuit inter Phliuntem & Cleonas, cum armenta sua laniaret. Memoriam prodidit Chrysermus libro secundo rerum Peloponnesiacarum, Iunonem supplicium de Hercule sumere volentem Lunam in auxilium acciuisse carminibus magicis vsam, quæ cistam spuma impleuit, è qua natus est hic leo. hunc Iris in gremio stringens in montem Opheltam deportauit, à quo eodem die Apælamptus pastor fuit dilaniatus, vt ait Demodocus in rebus Heracleæ. Erat omnino leonis illius pellis nullo ferro penetrabilis, sicut Iuno instituerat, quæ implacabili odio Herculem insequabatur. In hunc Hercules multas sagittas frustra coniecit, neque læsit omnino: mox cum ad clauam ventum esset, quæ multo ferro erat grauis, vt Socrates scripsit ad Idotheum; vt verò sensit Pisander, tota erat ferrea: & illa crebris verberibus comminuitur. Deinde leonem nudis manibus apprehensum vnguibus dissecuit, atque ita occisi vnguibus pellem de-

tractam

tractam inuulnerabilem pro scuto in posterum gestauit, ut testatur Euripid. in Hercule insano:

σολήν τε θηρὸς ἀμφέβαλλες σῶ κάρα

λέοντος, ἢ περ αὐτὸς ἐξωπλίξετο.

Ferique pelle tu leonis induris

Caput, fuit gestamen illud Herculis.

Quod factum est in monte exiguo Bœotix Teumesso nomine. Mansit postea illa consuetudo, ut multi heroes pellibus pro scutis uterentur: nam & Theseus, & Ancæus, qui fuit cum Argonautis, & Argus, & alij complures pellib. pro scutis vsi sunt, ut est apud Apollonium multis in locis, quod fiebat ad Herculis imitationem. Fuerunt autem tres leones ab Hercule superati, Heliconius, Lesbicus, Nemeæus. Cùm Thespius Rex Bœotix famam rerum ab Hercule iam gestarum percepisset, putauit suis rebus optimè fore consultum, si cùm quinquaginta filias haberet, totidem præstantes robore corporis, & animi sapientia filios ex illo susciperet. quare Herculem ad conuiuium inuitauit, & per benignè, magnificèq; exceptum ita demum ebrium fecit, ut omnes quinquaginta filias eadem nocte vitari, præter vnã, quæ ut testatur Paus. in Bœoticis, perpetuum sibi sacerdotium potiùs indixit. Ferunt singulas earum mares filios peperisse, præter maioris & minoris ætatis duas, quæ geminos pepererunt. Fuerunt qui dixerint singulas singulis noctibus cum Hercule concubuisse, quod sanè neque admirabile esset, neque prorsus incredibile, non tamen Hercule dignum: cùm quidam adeò fuerint in Venerem propensi, ut vel septuagies rem absoluerint, ut ait Theophrastus in historijs plantarum. Cùm celebritas nominis, & virtutis Herculeæ gloria in dies cresceret, quia Hercules armis à Minerua captis Creonti Thebanorum principi opem tulerat, cæsisq; Minyis & Ergino Thebanam urbem obsidente liberauerat agrum Thebanum ab imposito per iniuriam tributo, ut scribitur; eius virtutem admiratus Creon Megaram filiam in matrimonium illi concessit. Istud fecit cùm esset ephēbus. nam missas ad exigendum tributum legationes mutilatas è regione eiecit. Petente Ergino auctorē iniuriarum admiratus est audaciam Creon, nã erat ad deditonem propensus: at Hercules cohortatus coartaneos ad liberandam patriam, è sacris templis armaturam euulsit, quam antiqui appenderat in honorem Deorum, cùm omnia

arma priuata Minyæ ex vrbe sustulissent, ne Thebani bellum renouarent. cum Erginus cum copijs aduentaret ad urbem, illi occurrens ad quasdam angustias viarum, fecit inutilem esse multitudinem copiarum hostilium, & Erginum trucidauit, & omnes propè eius copias profligauit. deinde repète victoria usus potitus est vrbe Orchomeniorum, & regiam Minyarum succendit, urbemq, funditus euertit. Quare Eurystheus suspectam habens eius virtutem, illum ad se accersuit, & certamina imperauit. Cum Hercules nollet parere, Iupiter significatum mittit ne mandata detractaret, atque ex oraculo quoque Delphico intellexit esse voluntatem Deorum vt certamina absolueret duodecim imperante Eurystheo. cum insignis morror illum cepisset, Iuno insaniam quoque immisit: quare filios è Megara susceptos tanquam hostes iugulauit: post cum rescuisset, à congressu hominum diu abstinuit. Fama est igitur Herculem ante furorè siue insaniam filios Therimachum, Lamium, Creontiadem, & Deicoontem suscepisse è Megara, vt ait Apollodorus libro 2. alij voluerunt filios fuisse Herculis Onitem, Democoontem, Temphrantem. Deinde Argos profectus est ad absoluenda mandata Eurysthei. Famam autem fuisse inquit, quo tempore Hercules ad inferos descendit, illum fuisse mortuum: quare cum redisset, Lycum Thebarum Regem Megaram vxorem suam ducere conatam interemit. Ea de causa ob Iunonis inuidiam ira percitus in omnes filios suos, quos è Megara suscepit, sæuijt. Dixerunt quidam octo fuisse Herculis & Megaræ filios, in quos ille sæuijt, alij quatuor Herculis, at duos Iphicli, cum illi iuniorem filiam Creon coniunxisset. Ex insanientis Herculis furore composita est tragedia ab Euripide. Cum suos igitur, Iphicliq, filios trucidasset, vel (vt alij malunt) in ignem coniecisset, exilio solum vertit: deinde à Thestio expiatus Delphos se contulit, ac Deum percunctatus vbinā esset habitaturus. Pythia Tirynthem respondit oportere illum proficisci, Eurystheoque duodecim annos seruire, totidemq, labores persoluere, atque ijs peractis demum inter Deos immortales receptum iri. Vocatus fuit verò Hercules tum primùm à Pythia, cum antea Alcides diceretur. Tirynthem igitur migravit, atq; primum omnium quidam illi imperatum dicunt ab Eurystheo vt Nemeum leonem invulnerabilem occideret. (Nam superiorem Citharoneum ij-

dem

dem fuisse, at non Nemeæum putarunt, cū è Cithærone monte primùm irruisset in armenta.) Fabulatus est Anaxagoras in Luna fuisse latam quandam regionem, è qua hic leo Nemeæus deciderit, cū Solem etiam non minùs stultè massam ferri igniti appellaret. est enim non ignobilis gradus stultitiæ vel si nescias quid dicas, tamen velle de rebus propositis hanc vel illam partem stabilire. Ille igitur frustra exhausta pharetra cum clava feram insecutus est, quæ cū in speluncam aufugisset biforem, alterū ostium occlusit, deinde brachijs circa collum coniectis, eo vsque astrictam tenuit, donec suffocauit, & supra humeros sumptam Mycenæ asportauit. Cæterum cū in Lerna Argiui Mycenæiq; agri hydra insignis esse diceretur & magnopere formidabilis, quæ in palude lacui proxima versabatur, quæ plura capita haberet, vt scripsit Camirensis Pisan-der, iubetur Hercules ab Eurytheo illam interficere. Versabatur plerunque & educata fuerat sub platano quadam ibi amplissima ad fontem Amymones, apud quem fuit etiam cæsa. Dicunt hanc hydram multa habuisse capita, siquidem Naucrates Erythræus septem, at Zenodotus Ephesius nouem, Heraclides Pōticus quinquaginta illa fuisse tradidit: quæ quoties vnum eorum cædebatur, priorum numerus duplicabatur continuò, nisi quis concisum reliquum colli thyrsū igni statim combussisset. Id cū cognouisset Hercules, nulli diligentia: aut labori pepercit in illa opprimenda. Asserunt eius hydræ venenum fuisse acutissimum, quippe cū sagitta illo veneno tincta Chironem propè subito interemerit, vel Polonorem Centaurum, vt quidam maluerunt. Hūc aiunt vi doloris impulsū ad fluuium è Lapithō monte Arcadiæ defluentem accurrisse, vt ibi vulnus lauaret: vnde postea teter odor dicitur flumini ex loto vulnere diu permansisse. Fuit enim hydra illa maleficum omnino & pestiferū hominibus animal: quippe quæ campestria omnia impetu facto deuastaret, & in pecora agrosque vicinos crudelissimè sæuaret. Fabulantur Iolai opera aurigæ vsū fuisse Herculem. nam in curru eò accesserat, cū ingens cancer hydræ opem tulisset, quem Hercules conculcauit: nam ex accensa sylua propinqua accensos torres Iolaus ad Herculem attulit. Verūm crediderunt hunc laborem, quia adiutus fuisset Hercules ab Iolao, non fuisse inter duodecim ab Eurytheo receptum. Deinde cū cerua

quædam pedes æreos haberet, atq; cornua aurea, apud OEnonen Dianæ sacra, neque quispiam mortalium posset illam cursu comprehendere, habitaretque in Mænalo monte, iubetur Hercules illam Mycenæ adducere. Sed cum neque occidere illam Hercules, ut Dianæ sacram, neq; vulnerare vellet, annum totum currendo est insecutus: sed illa deniq; fessa in montem Artemisium confugit, & ad Ladonem amnem iam iam trans natura capta est, & Mycenæ super humero deportata. Enimvero dicunt Eurystheum adeo fuisse virtute Herculis perculsum, ut dolium æneum sibi ad latibulum comparauerit, neque in urbem Herculem admitteret, atque omnia monstra ante portam ciuitatis exponi statuit, atq; per Copreum præconem omnia illa formidabilia imperauerit. Sunt etiam qui dicant Dianæ Taygetæ illam ceruam fuisse postea ab Hercule consecratam. Præterea cum ad cædendum aprum Erymantheum iussus proficisceretur, à Pholo hospitio perbeignè accipitur; qui vas etiam optimi vini in honorè hospitis aperuit, ut à Dionyso imperatum fuerat. tunc Centauri mirabili odore vini concitati, ad Pholum accurrentes, in Pholum impetum faciunt vinum rapturi. Centaurorum alij piceas cum radicibus euulsas pro armis habebant, alij saxa ingentia, alij lampades accensas, alij magnas secures. commissum est prælium. opem tulit Pholo Nubes mater multum imbrem offundens, ac viam lubricam fecit. Hercules opem ferens multos trucidauit, alios in fugam vertit. Qui ceciderunt in acie Centauri insigniores fuerunt, Dupō, Thereus, Hippotion, Melächætes, Orius, Isoples, Daphnis, Amphion, Argius, Phrixus. Pholus tamè cæsus ob affinitatem sepeliuit, atque sagittæ è vulnere cuiusdam ereptæ fortè euspide ictus, cum sanari non posset, interiit: quem Hercules magnificè sepeliuit in monte Pholoe ab illo vocato. Eo autè tempore Phocidis ager vniuersus ob iram Dianæ, quia Oeneus illam meritis victimarum honoribus priuarat, ab apro insignis magnitudinis vastabatur, qui in Erymantho monte Arcadiæ natus fuerat, quem Hercules à Centaurorum cæde profectus, vincitum ad Eurystheum deduxit, cum illum è quodam fruticeto propter altam niuem defessum extraxisset. Postmodo cum Augias Rex Elidis ingens stabulum trium milliū boum, quod erat fimo refertissimum, haberet, iubet Eurystheus Hercule hoc vno die purgare. Cum Hercules eò accessisset, pactus fuit

fuit Augias se decimam partem omnium animalium esse daturum, si eodem die stabulū illud purgasset: quòd id fieri non posse vllò pacto videbatur. Deinde cum Augias pro purgato stabulo se mercedem daturum negasset promississe, ab eodem Hercule sagittis conficitur; filiusque Phyleus, qui Dulichium profugerat, quoniam iniquum esse facinus patris dixerat, in regnum patri adiuuante Hercule successit. Fuit autem Augias Solis filius, vt dicebatur, vt alij putarunt Neptuni, vt alij Phorbantis & Hirmines, vt alij Nyctei, alij Epochi, è cuius oculis radij solaribus similes effluere dicebantur. quamuis quidam putarunt post absoluta certamina duodecim Hercule bellum Augiæ intulisse, at non post factum continuo ob denegatam retentamque mercedem. Augia verò casu Hercules è spolijs Elidis certamina Ioui Olympico instituit, quæ Olympica appellauit: quæ quinto quoque anno agebantur, ipseque prior volentes omnes ad certamen prouocauit. Verum neque hunc laborem Eurystheus inter duodecim recepit, quia spe mercedis illum absoluisset. Deinde cum Hercules audiuisset iuxta Stymphalum Arcadiæ lacum, apud quem Iuno educata fuit, eratque celebre Dianæ templum, aues esse quæ humanis carnibus vescerentur, ad has cædendas iussus accessit. Fuerunt qui dixerint Stymphalides vocatas aues non à Stymphalo lacu, vel fluuio, vel palude Arcadiæ Stymphali, sed heroe quodam Stymphalo, cuius & ipsius vxoris Aues vocatæ filia fuerunt, vt sensit Mnaseas. Has occidit Hercules, quòd ipsum hospitio non accepissent, acceptis tamē Molionibus. Alij & aues has fuisse memorant, & non sagittis cæsas, sed, cum iuberetur tantum abigere, crepitaculorum æneorum à Pallade acceptorum tinnitu ab Hercule exterritas in Aretiam insulam ex Arcadia conuolasse, vt sensit Pisander Camirensis, & Seleucus in miscellaneis, & Charon Lampfacenus. Has etiam Ploidas vocarunt, vt ait Apollonius lib. 2. Argonaut.

ἔδ' ἐ γὰρ Ἡρακλῆος, ὁ πὸτ' ἤλυθεν Ἀρκαδίῳδε,
 πλωίδας ὄρνιθας στυμφαλίδας ἐσθενε λίμνησ
 ἔτασται τόξοισι, τὸ μὲν τ' ἐγὼ αὐτὸς ὄπωπα.
 ἀλλ' ὄγε χαλκείῳ παταγῶ ἐνὶ χερσὶ τινάσων
 δ' ἐπὶ ἐπὶ σκοπιῆς περιμήκεος· αἱ δ' ἐφύβοντο
 τηλῆ ἀτυζηλῶ ὑπὸ δείματι κεκληγῆαι.
 Sed neq; vt Arcadiam p̄t̄īt̄īs̄ Vis Hercules, at̄c̄s̄

Ploidas inde lacu Volucres Stymphalidas & Illas

Pellere & potuit: namq; hoc ego lumine & vidi.

Ast idem & manibus crotalum pulsavit in alta

Exsistens specula prospectans, protinus illa

Cum clamore procul inquentes litus terunt.

Nam fertur crotalum illud, quo Stymphalides volucres ex-
territ, à Vulcano fuisse factum, quod Pallas eò adveni-
tū Herculi concessit. Fuerunt sanè aves, quæ Stymphalides voca-
rentur, in locis Arabiæ desertis nihil magis quam leones aut
pardi mites hominibus, siquidem vel ferro vel ere tecta corpo-
ra rostris percutientes integumenta effringebant facillimè:
quare postea inuentus fuit cortex, quo homines tecti si percu-
terentur rostris, illæ defixo rostro in illo libro, tanquam visco,
aut aliqua tenacissima materia caperentur, vt ait Pausanias in
Arcadicis. Fuerūt autem ibibus Ægyptijs persimiles, sed rostro
rectiore ac validiore, corpore multo maiore. Hæ vocatæ sunt
in Arabia etiam Stymphalides, ad earū formam fortasse, quæ
aliquando in Arcadiam conuolarunt, & ab Hercule fuerunt
repulsæ. Memoriam prodidit Timagetas Stymphalides illas, quæ
repulsæ fuerunt ab Hercule, alas & rostra & vngues habuisse
ferreas, quas modò σιδηροπτερος ferreis alis scilicet, modò σι-
δηρόνυχας, hoc est vnguibus ferreis, modò σιδηρορύχους ro-
stris ferreis nominauit. Post fugam Stymphalidum tauri il-
lius domandi, & adducendi labor successit, qui fuerat Neptu-
ni ira in Cretenses immissus, totamq; Cretensium regionem
populabundus vagabatur. Nam multa animalia varijs tempo-
ribus ob iram Deorum Græciam inuaserunt magnitudinis &
ferocitatis admiranda: sicut leo Parnasius & Nemeæus, aper
Calydonius & Erymanthius & Crommyonius. Fabulantur
quod cum Minos toti mari, quod Græciam alluit, imperaret,
nihil maiorem honorem Neptuno, quàm Dijs ceteris imparti-
uit: quamobrè iratus Neptunus taurū hunc ignem efflantē na-
ribus in eius regionē immisit. Fuerunt qui dixerint, Minoem
vuisse quod primū sibi se obtulisset, vt diximus in Minoe, atq;
hunc taurū in sua armenta seruasse: quare Neptunus illi furo-
rem immisit, vt omnia deuastaret. Alij dixerunt hunc taurum
per fraudem Minois in Atticum solum fuisse deportatum, qui
multos Athenienses cōculcarit, vt quemq; obuium casus tulit,
atq; inter cæteros Androgeum Minois filium: quem cum ille
per

per infidias obtruncatum putasset, comparata classe bellū Atheniēsis intulit. Hic idē taurus vt ductus fuit ad Eurystheū, vt qui esset sacer, ab Hercule dimissus Marathonium agrū rursus vexauit, quem dicunt nonnulli Dianæ Marathoniae fuisse postea à Theseo maētātū. Apollodorus putauit fuisse taurū qui trās mare portauit Europam. Deinde cū Diomedes Thraciae Rex Cyrenes Martisq; filius equos ferocissimos & crudelissimos, ignemque spirantes in Tyrida oppido humanis carnibus aleret, quibus captos hospites laniandos exponebat, ab Eurystheo iubetur illos adducere. tum verò Hercules ad Diomedem profectus, ipsum primū captum suis equis lacerandum crudeliter exposuit, equosque ipsos post esum Diomedem alij ab Hercule trucidatos, alij ad Eurystheum ductos arbitrantur: quos ille cū ad Olympum montem in pascua misisset, feruntur fuisse à feris laniati. Neque illud censuerim praetermittendum, quòd cū in agrum Epidauriorum venisset, ad collem quendam iuxta viam oleam manu capiens circumduxit, quæ illam figuram accepit vt Versilis vocaretur, et quæ omnibus exteris admirationi, non procul à templo nominatæ Coryphææ Dianæ. Imperauit illi postea Eurystheus, vt Hippolytæ Amazonum reginæ baltheum, quem pulcherrimum esse audiuerat, ad se afferret, quem Admetę filia largiretur. quem tamen nonnulli non Hippolytæ, sed Dijlycæ esse maluerunt: at Ibycus filia Briarei. Tum Hercules cū vna nauis ad Amazonas traiecisset, Mygdonem & Amycum fratres iter impedire conantes in Bebrycia obtruncauit, ac vniuersam Bebryciam depopulatus Lyco Deiphili filio, quem secum adduxerat, largitus est: qui Bebryciam postea Heracleam in honorem Herculis nominauit. Cū Themiscyram Hercules applicuisset, Amazones comparatis copijs ad defensionem se accinxerunt. commisso prælio illi prima ex insignibus occurrit Procella, sic à velocitate dicta, secunda Philippis, tum Prothoe, post Eribœa, deinde Cæleno & Eurybita & Phœbo Dianæ comites, quibus omnibus cæsis Deianiram & Asteriam & Murpen & Tecmessam & Alcippen cepit. Melanippe fortissima prius credita imperium amisit. Hic Hercules cæsis insignioribus Amazonibus, reliquisque in fugam versis eam nationem penitus deleuit. deinde Hercules Hippolytam Theseo eius expeditionis socio concessit. Idem cū reuerteretur

ad Eurystheum, reperit Hesionem Laomedontis filiam, quam ob iram Neptuni Laomedon Deorum respōsis illi ceto quem Neptunus immiserat, exponere iuebatur: quam Hercules à ceto liberauit. Verum cum præstantissimos equos ob id beneficium Laomedon Herculi promisisset, neque tamen dedisset, indignatus Hercules ob hominis fallacias Troiam aggressus regem obtruncavit: Hesionenque Telamoni, qui prior murum conscenderat, largitur: concessitque Hesionæ vt quem vellet è captiuis emeret; atq; illa fratrem Podarcim emit, qui postea Priamus illa de causa vocatus est. Nam fertur non solum Troiam nauigasse, sed etiam subiugasse Amazonas, & occidisse Alcynem Telamone socio, cuius amicitiam ita attigit Theocritus:

αὐτῶν δ' Ἡρακλεῖ καὶ ἄσμεφεί Τελαμῶνι,
οἱ μίαν ἄμφω ἐταῖροι ἀεὶ δαίνυντο τράπεζαν.

*Alcidi magno, atq; intrepido Telamoni,
Qui mensam socij conuiuabantur ad Ænam.*

Deinde Tmolū & Telegonū Protei filios, qui hospites lueta superatos necabāt, ipse lueta suffocauit. idē Sarpedonē Neptuni filiū cōtumeliosum ferumq; planè virū interfecit sagittis, postquam victoriam baltheum Eurystheo asportauit. Postea verò iussit Eurystheus, vt puniceos Geryonis Hispaniæ regis boues, qui hospites vorarent, ad se adduceret: quare ad illos opprimendos cōtendit. Dicitur Geryon Chrysaoris & Callirhoes filius triplex corpus habuisse, canemque duorum capitum in Erythea, ac septem capitum draconem ex Typhone & Echidna genitum, qui boues ipsos custodiret. Habuit verò suæ crudelitatis ministrum impigrum atq; diligentem Eurytionem. Huc profectus Hercules, Geryone, caneque Orthro, dracone & pastore Eurytione interemptis, boues ex Oceani insula Gadirā ad Tartessum per id temporis celeberrimā Iberiæ ciuitatem abigebat. Atq; vbi Ligys Alebionis frater, à quo Ligures postmodo vocati fuerunt, omnisq; Liguria nomen obtinuit, eius iter impedire conaretur, ab Hercule occisus fuit. at Alcioneus Gigas cum Hercule ad Isthmum Corinthi cōgressus, dū is boues abigeret, saxum maximum iecit è mari rubro sumptum, quo viginti & quatuor homines occidit: nam cum tātum ponderis vix duodecim plaustra perferre possent, id Hercules claua facile repulit, & illū occidit. saxum verò iacuit in Isthmo vbi agebantur

bantur certamina. Hisigitur in locis duas columnas Hercules
erexit tanquam suorum laborum terminos: quarum alteram
Calpen, alteram Abylen vocavit, posuitque eas in finibus Li-
byæ & Europæ. Neque tamen ubi hæ columnæ fuerint erectæ
latis convenit inter scriptores, quoniam Dicæarchus, Erato-
sthenes, Polybius, & Græcorum scriptorum complures ad Eu-
rypi angustias illas erectas dixerunt. Hispani verò & Africæ
gentes apud Gades esse putarunt; quod sensit etiam Dionysius
in libello de situ orbis in his:

ὕμῃς δ' ὅ μ' ἔστω σκολιὰς ἐνέποιτα κελεύθου,
ἀρξέμεθα σποχὰδ' ὄν' ἀφ' ἑσπέρας ἠ' κεανοῖο·
ἔργα τε καὶ σῆλαι πῶδ' ἰτέρμασιν Ἡ'ρακλῆος
ἰσῶσιν (μέγα θαῦμα) παρ' ἰχθυόωντι γὰρ ἰσῶσιν.
*Obliquas narrate vias, mihi dicite Mæsa
Oceanæ Hesperis à gentibus incipientes:
Ad fines ubi sunt erectæ fortè columna
Herculeos (mirum) iuxta suprema Gades.*

Fuit enim antiqua imperatorum consuetudo, ad quæ loca ex-
trema cum exercitu vel classe penetrassent, ibi aliquando suæ
expeditionis relinquere monumentum: sicut Bacchus colu-
mnas duas magnas erexit in oriente, Alexander Indicæ mili-
tiæ terminos aras apud extremos Indos instituit, atque ordi-
navit, super quibus vota Diis immortalibus persolvit, ut testa-
tur Strabo libro tertio. Verum cum boues Geryonis in Liby-
am per Iberiam Hercules abigeret, dicuntur Dercylus & Ale-
bion Neptuni filij bouum pulchritudine allecti, illos surripuisse,
& egisse in Hetruriam: a quibus cum taurus aufugisset, & tra-
nasset in Siciliam, Italiam postea nominarunt. Tyrrhenorum
enim lingua taurus Italus dicebatur. Cum Hercules venisset in
Siciliam, iter fecit à Peloriade ad Erycem, cui apud mare nym-
phæ balnea pararunt. cum Eryx Siciliae Rex taurum illum ce-
pisset, neque repetenti Herculi reddere vellet, ad certamen ven-
tum est, atque Eryx cæstu percussus diem suum obiit. dicunt
tamen quidam non cæstu, sed palæstra interemptum fuisse E-
rycem Veneris & Butæ filium, cum alter boues, alter regnum
victori præmium proposuisset. Hercules victor regionem con-
cessit fruendam incolis, donec aliquis affinis eam repeteret; at-
que Dorieus Lacedæmonius post multis ætatibus illuc veni-
ens, atque ibi Heracleam condidit, quam Carthaginenses su-

spectam, vt nimis potentem deleuerunt. In Siculos etiam qui
 collectis multis copiis obuiam processerant, ac boues rapere
 conabantur, impetum faciens illos profligauit, ac multos oc-
 cidit, inter quos fuerunt insigniores Leucaspis, Pediacrates, Bu-
 phonas, Gaugatas, Cygæus, Crytidas. Deinde boues, obtrun-
 catis latronibus cum mare Ionium traiecisset, ad Eurystheum
 Mycenæ deduxit, quos omnes ille Iunoni immolauit. Dicitur
 Geryon Hispaniæ tunc imperans tres habuisse filios potentia
 & peritia rerum bellicarum insignes, qui singulari consilio &
 concordia in protegendo regno paterno utebantur. Hercules
 aduersus hos militaturus copias collegit in Creta, qui populi
 erant bellicosi, quippe qui primi omnium mortalium milita-
 ria stipendia meruerint: quam etiam insulam ad gratiam Cre-
 tensium insignibus honoribus affectus omnibus propè feris
 expurgauit, quare neq; serpentum, neq; luporum, aut vrsorum
 semina ibi sunt relicta, aut cæterarum consimilium ferarum.
 Fabulantur Herculem post ductos ad Tartessum boues pocu-
 lum suum Soli reddidisse: nam dicitur Hercules cum ad boues
 contenderet, Solis radiis nimirum calefactus arcum vel in ipsum
 solem intendisse; quare sol eius vires, & animi magnitudinem
 admiratus, aureum poculum illi donauit, in quo Oceanum ad
 boues capiendos traiecit, vt ait Pherecydes in tertio libro histo-
 riarum. atq; vbi per Oceanum nauigaret in eo poculo, Ocea-
 nus cum vellet facere periculum constantiæ & fortitudinis
 Herculeæ, illi insignem tempestatem immisit, qua poculum
 magnopere fluctuabat. Tunc iratus Hercules vel contra O-
 ceanum arcum intendit, quod Oceanus veritus eius iram pla-
 care studuit. quamuis Theolytus in secundo libro Horarum
 illum in lebate nauigasse scribit. Fama est præterea Iuno-
 nem, cum nupsisset, multas pomos, quæ aurea mala produce-
 rent, Ioui in dotem dedisse, quæ apud Hesperidas nymphas à
 dracone peruigili custodiebantur. Fuerunt Hesperides Hesper-
 ri fratris Atlantis filiæ, Ægle, Arethusa, Hespertusa; vel (vt aliis
 magis placuit) Ægle, Erethusa, Vesta, Erythia. Draco, qui mala
 aurea custodiebat, natus ex Typhone & Echidna esse diceba-
 tur: qui centum capita habebat, variisque utebatur vocibus.
 Iubetur postea Hercules ab Eurystheo aurea illa poma affer-
 re, quæ vbi essent nesciens Hercules ad Nymphas iuxta Erida-
 num in quadam spelunca habitantes contendit. Illæ docent
 Nereum

Nereum hac de re esse consulendum, qui post interrogatus ab Hercule docet adeundum esse Prometheum, à quo quid esset agendum edoctus est dracone ipso interempto. Eo igitur interempto Hercules aurea mala decerpfit, & ad Eurystheum detulit. Alij maluerunt illum admonitum à Prometheo fuisse vt Atlantem ad ea pro se mitteret, ac ipse tam diu cœlum, dum rediret Atlas, sustineret. Multa sanè sunt certamina quæ in hoc etiam itinere commisit, à Cycno ad fluuium Echedorum ad singulare certamen prouocatur, qui fulmine cœlesti fuerunt dirempti. A Nereo deinde doctus fuit comprehenso, & in multas formas mutato, vbi essent mala, & Hesperides. Cum è Pyrenæis montibus per Illyricam regionem iter faceret, & in Libyam peruenisset, Antæum Terræ filium obuium habuit, hominem admirandæ proceritatis, quippe qui ad sexaginta & quatuor cubitorum longitudinem accederet, in omnes peregrinos inhumanum: quos secum luctari cogebat, & suffocabat. Hic cum Herculem ad luctam prouocasset, ab eo penè extinctus ter prosternitur. at erat ea virtute vt quoties Terram matrem attingeret, toties fortior resurgeret, quod sentiens Hercules hunc comprehensum sublimem à terra tam diu sustinuit, quam diu spiraret, donec vi Herculea brachiisque denique strictus expirauerit. Quam rem ego sanè nihil aliud significare crediderim, quàm medicorum quoddam dogma, contraria scilicet contrariis esse curanda, vt nomen Antæi videtur significare. quod tamen potest ad multas politicas transferri actiones & iudicia, & ad utilitatem vniuersæ humanæ vitæ. cum enim Hercules sol existat, terra frigida contacta recreat, quæ nimio calore fuerint exusta, quamobrem reuocat in vitam ipsum Antæum. sic namq; docemur calidis ægri tudinibus refrigerantia medicamenta esse adhibenda, at non violenta tamen, ne propter antiperistasin fiat apostema. Neq; in rebus ciuilibus eadem ratione extrema esse posse vtilia demonstratur. Illud autem significatur, quia ille attingens tatum terram ardore solis propè extinctus reuiuisceret: nam contrariis adiuuanda est & excitanda vis naturæ, at non contrariorum mole obruenda. E Libya verò in Ægyptum profectus Busirim Neptuni Lyfianassæq; vel Libyes filium inuenit: qui ea crudelitate in externos utebatur, vt aduenas quotquot comprehēderet, Neptuno patri, vel (vt alij malunt) Ioui immolaret. Neq; enim

illud crudelitatis genus impune exerceri virtus Hercule a passa
 est: nam cum eadem infidias, quas caeteris hospitibus, Hercu-
 li parasset; & Busiris Neptuni, & eius filius Amphidamas, &
 Calbes praeco, arae illius impurae ministri, apud quam macta-
 re hospites consueuerant, apud eadem Iouis aram, manu Her-
 culea occubuerunt. Cum vero Thebas ac per montes exterior-
 res Libyae proficisceretur, multas feras in locis desertis sagittis
 occidit. Postea idem Hercules per Arabiam iter faciens, Ema-
 thionem Tithoni filium violentum plane hominem, & in o-
 mnes peregrinos immansuetum, obuium habuit, qui trucidare
 & spoliare omnes aduenas consueuerat, quem etiam ob-
 truncavit. Mox ad Caucaseos montes & Hyperboreos profe-
 ctus, aquilam & ipsam Typhonis & Echidnae filiam, quae iecur
 Promethei vorabat, sagittis transfixit, & Prometheus solutis
 vinculis oleastri liberavit. Cum Acheloo, qui tauri formam
 sumpserat, in Calydone colluctatus, cornu eius fregit: pro quo
 redimendo Achelous Amaltheae Harmodij filiae cornu Her-
 culi largitur, quod ille omnibus fructibus refertum Ioui con-
 secrauit. Fuerat enim illi Deianira desponsata, quo tempore
 degebat in Calydone. Ad conuiuium conuocatus Oenei pin-
 cernam Architelis filium pugno occidit, quia aquas, quibus pe-
 des lauerant, per inscitiam in manus fudisset, uti memoriae pro-
 ditum est ab Archilocho. ob illud facinus cum Deianira e re-
 gione Oenei exulauit. Idem Semnonidis filios Passalum &
 Achemonem homines inhumanos & feros comprehendit,
 qui caedes, & furta, & rapinas praemia fortitudinis vocabant.
 Hos cum mater reprehenderet, ac diceret, nondum in virum
 qui nigras habet nates, incidistis; ridebant. hi igitur dormienti
 Herculi sacculum surripere conantes ab Hercule capiuntur,
 quos ligatis simul amborum pedibus humero suspendit: at-
 que alter in prioribus, alter in posterioribus partibus gestaba-
 tur. Cum sine subligaculo esset Hercules, illique essent inter se
 conuersi, eius pudenda & nates & villos nigros videntes, ma-
 tris recordati in maximum risum sunt conuersi; quod cum di-
 dicisset Hercules, eos liberos dimisit. Idem Saurum trans flu-
 uium Erymanthum vocatum postea Sauri iugum viatoribus
 infestum interemit. Idem Cacum Vulcani filium tricipitem
 latronem in Auentino monte oppressit: idem Lacinum extre-
 mam oram Italiae latrociniis infestantem trucidauit: idem

Coon insulam diripuit, regemque Eurypylum cum vniuersa familia obtruncavit, quia exercerent caedes & latrocinia aduersus omnes; filiamque Chalciopen cepit, e qua suscepit Thesalium filium, qui nomen dedit Thesstaliae; quamuis alij inquam non ob latrocinia Eurypyli patris, sed ob desiderium Chalciopes Herculem Coon insulam fuisse populatum. Idem Pyrechmum regem Euboeae profligauit, quia per iniuriam Bceotorum regionem bello infestaret. Idem Albionem & Borgionem iter suum impediens cum ad Atlanticos montes properaret, de medio sustulit, in quo certamine deficientibus telis cum in discrimen vitae venisset, Iouem precatus est patrem ut sibi tela suggereret: atque statim frequentissimus imber lapideus cecidit, quo gigantes illi oppressi sunt, vnde locus dictus est campus lapideus in Gallia Narbonensi. Idem Cycnum singulari certamine apud Peneum amnem extinxit, quia is multos propositis singularis certaminis praemiis extinxerat. Idem Gigantes, quos Iuno aduersus ipsum educauerat, vel (vt voluit Timarchides) qui nati fuerant e sanguine Nemeaei leonis, interemit: quos latrones fuisse in rebus Cyzicis scripsit Polygnotus. Dicitur & cum Alcyoneo congressus illum in Isthmo interemisse, quod tamen non prius fecit, quam illi Alcyoneus duodecim plaustra impedimentorum per summam contumeliam infregisset, vnoque iactu saxi viginti & quatuor homines & nonnullos boues oppressisset, quod saxum postmodo fuit claua ab Hercule repulsum cum in ipsum coniceretur, & Alcyoneus claua interemptus. illud saxum iacuit in Isthmo insignis magnitudinis, quod quinquaginta paria bouum dimouere non possent, vt scriptum fuit a Theseo in rebus Corinthiacis, & a Theodoro in bello Giganteo. Caeterum compositis rebus Ibericis, bobusque Geryonis abductis, fama est Herculem Celtarum regionem peragrasse multos maleficos & impuros latrones obtruncantem, qui per monstra & feras varias significabantur, multis quotidie militibus in castra venientibus: atque urbem Alesiam condidit populosam & amplam, quam liberam fecit ac metropolin regionis. Deinde in Italiam accedens Alpes fecit peruias obtruncatis principibus latronum, qui viatores trucidabant ac diripiebant. Iter habuit per oram Ligusticam & per Tyrrheniam ad portum Herculis tum prius vocatum, peruenitque ad Tiberim, vbi postea

condita fuit Roma. hinc in Palatium paruam urbem ita vocatam profectus à Potitio & Pinario primariis ciuibus in hospitium est exceptus, quibus vaticinatus est fore vt ea vrbs plurimum felicitate & opulentia præstaret. Cùm ad Cumeam planitiem postmodo venisset, Phlegræam vocatam ob scamentem ignem antiquitus, prædictos Gigantes inuenit, qui audito eius aduentu in vna castra conuenerant, prælioque ingenti commisso Diis adiuuantibus victoria fuit penes Herculem, qui multos ex hostibus trucidauit. Aiunt ipsum Herculem ad fines Rhegiæ Locridis peruenisse, qui cùm labore itineris defessus vellet quiescere, à cicadis fuit infestatus: idcirco precatus est Iouem vt infestantes cicadæ vanescerent, inde nullæ in posterum etiam visæ sunt cicadæ in illa regione. Idem occidit Eurytum & Ctearum Neptuni & Moliones filios: deinde duodecim Diis aras erexit, Ioui, Neptuno, Iunoni, Palladi, Mercurio, Apollini, Gratiis, Baccho, Dianæ, Alpheo, Saturno, Rheæ. Alij tamen senserunt tunc cæsos tantum fuisse ab Hercule Gigantes, cùm bellum aduersus Iouem suscepissent, vt ait Horatius in libro secundo Carminum:

domitosque Herculea manu

Telluris iuuenes, Unde periculum

Fulgens contremuit domus

Saturni Veteris.

Fama est post è Gigantibus victoriam Herculem suam clauam Mercurio cognomento Polygio consecrasse, quam dicunt fuisse ex oleastro, & repullulasse, actisque radicibus insignem arborem factam fuisse: quod fortè posset non mirabile videri, quippe cùm dicat Virgilius oleas vel ficas pullulare, in secundo Georgic.

Quin & caudicibus sectis (mirabile dictu)

Truditur è sicco radix oleagna ligno.

Ferunt illum antequam ad inferos descenderet ad OEtam accessisse, atque ex fonte bibisse, qui inde labebatur; ob cuius vim cùm omnium præteritorum malorum esset oblitus, fontem illum Lethiū nominauit, vt ait in rebus Ætolis Demophatus. Hæc omnia sunt ab Hercule gesta antequam ad inferos descenderet. Enimuero non satis terra ad exanclandam virtutem Herculeam videbatur, quare iussit illum Eurystheus ad inferos adire, & maximè horrendum inferorum canem Cerberum

berum ad se adducere. Hunc fabulati sunt quinquaginta habuisse capita tria canina, reliqua & caudam draconis. Hercules igitur sacrificiis Diis ritè peractis in Tænaro promontorio antrum subiuit, traiectoque Acheronte, & reliquis inferorum fluminibus, Theseum super saxo sedentem & Pirithoum inuenit: sed quia sponte & consultò Pirithous eò accesserat, illum ibidem reliquit; Theseum, quia necessitate coactus fuerat, liberauit. Tum Mæcætiæ Ceuthonymi filium, inferorum bubulcū, quia capturo Herculi Cerberum repugnaret, interemit: nam ubi colluctari cum illo incepisset, ita Mæcætiū Hercules obstrinxit, vt omnia eius ossa confregerit. Inuenit autem Cerberum in limine inferorum, qui viso Hercule statim ad folium regis inferorum confugit: quem pelle leonis & thorace tantum munitus Hercules cepit, quamuis nullum esset eius morsus remedium, cum subita vis veneni vel in ossa continuo penetraret. Fabulantur Herculem cum ad inferos descenderet, in ripa fluminis Acherontis albam populum inuenisse, atque ex ea coronam sibi fecisse, vt testatur Olympionicus in libro de plantis, cuius pars foliorum exterior ob inferorum locorum caliginem facta est nigra. mansit postea inde consuetudo vt sacra arbor illa Herculi putaretur, & in sacrificiis Herculis coronarentur sacrificantes ramis populeis, & (vt scripsit enarrator Theocriti) præmia etiam victoribus certaminum in coronas parabantur rami populei, quia multa certamina Hercules absoluisset. Cerberum igitur per Træzenē ad Eurystheum deduxit; quem scripserunt Euphorion & Herodotus per Heracleam, quam Acherusiam vocant incolæ, adductum, atque cum primùm lucem sensisset, vomuisse, ex quo vomitu natum fuit aconitum. est autem aconitum herbæ radix parua, similis gramine, cuius potus est amarus, atque totum os stypticum facit, cor mordet, spiritum incidit ob frigefactum pulmonem, vètre mplet flatibus, crebramque percussione excitat circa tempora, hominesque facit amentes & stupidos, vt scripsit Cyrenaicus Apollodorus. quod aconitum ita vocatum fuit, vt ait Theophrastus in 2. plant. q. in aconis siue cotibus fuit inuentum, quas cotes alij in Heraclea, alij in Tanagra, alij in Hermione nasci dixerunt. dictum est aconitum pardalianches præterea & myoctonum, quia pardales & mures enecet. Fuerunt qui dixerint Cerberum ad Eurystheum ductum statim iussu fuisse ad inferos

rursus deduci. Herculis nonnullos labores ita breuiter conscripsit Quintus Smyrnaeus.

πρῶτα μὲν ὃν Νεμέην βριαρὸν κατέπεφνε λέοντα.
 δεύτερον, ὃν Λέρνη πολυαύχενον ὤλεσεν ὕδρην.
 τὸ τρίτον αὐτ' ἐπὶ τοῖς Ἐρυμάνθιον ἔκτανε κίπρον.
 χρυσόκερων δ' ἔλαφον μετὰ ταῦτ' ἠγρόδισσ' τέταρτον.
 πέμπτον δ' ὄρνιθας στυμφηλίδας ἐξεδίωξεν.
 ἕκτον, Ἀμαζονίδος κόμισσ' ζωστῆρα φασγόν.
 ἕβδομον, αὐγείης πολλὴν κόπρον ἐξεκείθηρον.
 ὄγδοον ἐκ κρήτης δὲ πυρίπνοον ἤλασε ταῦρον.
 εἴνατον, ἐκ Θρήικης Διομήδεος ἠγάγεν ἵππον.
 ἑννέον δ' ἕκκατον βόας ἠγάγεν ἐξ Ἐρυθραίας.
 κέρβερον ἐνδέκατον κύν' ἀνήγαγεν ἐξ Αἰδαο.
 δωδέκατον δ' ἐκόμισσεν ἐς Ἑλλάδα χρύσεια μῆλα.
 τὸ τρισκαίδέκατον, τοῖον λυγρὸν ἔχεν ἀέθλον,
 μκνονυχὶ πεντήκοντα ξανελέξατο κέρασι.

Quae carmina ita fuerunt Latine à quodam pronunciata:

Prima Cleonae tolerata arumna leonis.

Proxima Lernaam ferro σ face contudit hydram.

Mox Erymanthem vis tertia perculit aprum.

A Eripedis quarto fuit aurea cornua cerui.

Stymphalidas pepulit volucres discrimine quinto.

Threiciam sexto spoliauit Amazona baltheo.

Septima in Augia stabulis impensa laboris.

Octaua expulso numeratur adorea tauro.

In Diomedeis victoria nona quadrigis.

Geryone extincto decimam dat Iberia palmam,

Vndecimum mala Hesperidum distraeta triumphans.

Cerberus extremi suprema est meta laboris.

At Quintus Smyrnaeus tertium decimum addidit laborem, hoc pacto:

Tertius hinc decimus labor est durissimus; ὅπῃ

Quinquaginta simul stuprauit nocte puellas.

Cum dicant quidam tot fuisse Herculis labores, infinitos prope fuisse alij crediderunt, ut testatur Euripid. his carminibus, in Hercule insano;

ἔτ' ὅτ' γάλακτί τ' ὄντι γοργωνίης ὄφθ'

ἐπείσθησεν ἀπαργάνοισι τοῖς ἐμοῖς

ἢ τῷ Διὸς σύλεκτρος, ὡς ὀλοίμθα.

ἔπει δ' ἐσάρκός περιβόλαι ἐκτῆσ' ἀμύων
 ἠβῶντα, μόχθας, ἄς ἔτλην, τί δ' εἴ λέγῃ;
 ποῖος ποτ' ἢ λέοντας, ἢ τρισωμάτας
 τυφῶνας, ἢ γίγαντας, ἢ τετρασκελεῖς,
 κενὶ αὐροπληθῆ πόλεμον ἐκέξῃ νύσαι
 τήν τ' ἀμφίκρανον καὶ παλιμβλαστῆ κωῖα
 ὑδραν φονεύσας, μυρίων τ' ἄλλων πόνων
 διήλθον ἀγέλας· κείσ νεκρὸς ἀφικόμην,
 ἔδ' ἔ πυλωρὸν κωῖα τρίκρανον εἰς φάος
 ὅπως πορεύσαι μ' ἐντολαῖς Εὐρυδείως.

*Angues feroces fascijs paruo mihi
 Circumvoluto immisit, vbi lac sugerem,
 Coniux Iouis, perirem vti horum morsibus.
 Adultus vti fui, mihi quid est opus
 Multos labores, quos tuis, profarier?
 Aut quos leones vicerim, tricorporos
 Typhonas, aut gigantes, aut quos quatuor
 Sunt cura Centaurum genus? nam bicipitem
 Repullulantem hydram, canemque percussis.
 Multis peractis hinc ego laboribus
 Ad inferos iui obsitos caligine,
 Canemq, traxi ianitorem tartari
 In lucem, vti iussit seuerè Eurystheus.*

Atque non solum homines malefici & latrones, aut feræ crudelissima, horrendaq; monstra vim Herculeam senserunt sibi esse formidabilem, verum etiam tanta est quod cum is ad mortuam Alcestem venisset, Morte deterrita, illam marito viuam restituit, vt scripsit Eurip. in Alcest. tragœdia. Fuerunt qui putarent Herculem, non vt mitteret Atlantem ad aurea mala capienda cœlum sustinuisse, sed laboris hominis misertum, dum ille aliquantulum recrearetur. Cæterum aiunt Herculem clauam, quam ex oleastro ad Saronidem paludem exciderat, absolutis laboribus Mercurio cognomento Polygio apud Træzenios dicasse, vt scripsit Pausanias in rebus Corinthiacis. Habuit Hercules multorum laborum socium Telamonem & Iolaum, qui etiam dicitur fuisse eius auriga, vt ait Paus. Hercules uxores multæ memorantur: siquidem Meliten Ægæi fluuij filiam duxit, ex qua Hyllum suscepit. Ob Iolem sibi promissam, vt ait Menecrates, vniuersam Oechaliam Euryto in Eu-

boeam fugiente debellauit; quia illi filiam Iolen denegasset. Habuit octo filios etiam è Megara filia Creontis, qui iussu Eurysthei dicuntur fuisse interfecti. nam in porta Electra vocata Thebana habitauit Amphitryo Thebis, & post Amphitryonem Hercules, vbi Thebani parentare consueuerant, vt ait Chrysippus in rebus Thebanis, & certamina funebria celebrare, quæ per totam noctem fiebant, nec prius cessabant, quam sol illuxisset. Alij dicunt illos fuisse ab Hercule trucidatos, cum tamen Lyfimachus inquit cæcos fuisse dolo quorundam hospitem. Alij asserunt Lycum regem illos interemisse. Socrates censuit Augei dolo de medio fuisse sublatos. Neque tamen minor est controuersia de numero aut de nominibus inter antiquos scriptores. Nam Dionysius in primo libro de circulis ait Deicoontem & Therimachum tantum fuisse: Batus in libro secundo historiarum Atticarum Polydorum, Patrocleum, Mecistophonum, Acinetum, Toxoclytum, Me-nebrontem, & Cherfibium nominauit: Euripides Aristodemum, Therimachum, Deicoontem: Pherecydes libro secundo Antimachum, Clymenum, Glanum, Therimachum, Creontiadem appellat, quos in ignem ait ab insano Hercule coniectos fuisse: Æneas Argiuis Therimachum, Creontiadem, Deicoontem, & Deionem vocat. Herodorus bis insaniuisse Herculem inquit, ac primum eos interemisse, quo tempore non Heraclidæ, sed Alcaidæ dicebantur. nam Hercules nondum ita vocabatur, sed illud nomen obtinuit post superata non pauca certamina Iunonis impulsu. Fama est Herculi nupsisse etiam Augen, quam Aleus pater cum filio Telepho in vrna quadam positam in mare demersit, quæ postea Palladis prouidentia seruata cum vrna ad ostia Caici euasit, & à Teuthrante fuit excepta. Sed hanc deinde Hyllo filio Hercules concessit. Memoriam proditum est Herculem Alcidemontis herois Arcadis filiam ad Ostracinum motem vitiasse Philonen nomine, quæ statim à puerperio vnà cum puero, quem ex Hercule conceperat, feris in proximo monte vincata fuit exposita. his addiderunt vagientem infantem picæ vocem imitatum esse, ad quam cum Hercules, qui fortè illac iter faciebat, deflexisset viam, puerum esse ratus, puellam & puerum liberauit è vinculis, ac puerum Æchmagoram nominauit, et proximum fontem ad incolumitatis seruatiq; pueri & matris memoriam Cissam appellat.

appellavit, cum cissam Græci picam appellarent. Hic idem Tyrynthi mœnia extruxit. Hic idem fossam per medios campos Pheneatici agri duxit ad quinquaginta stadia, per quam Olbius fluuius, quem Arcadum nonnulli Aroanium nominabant, delaberetur innoxius. erant autem ripæ altæ ad triginta pedes. Fuit deinde Hercules Omphales Lydorum Regis filiaæ amore captus, quare multa viro forti indecora facere coactus est: nam qui Buiridem in Ægypto, qui Antæum fortissimum athletam in Mauritania, in Hispania Geryonem, in Thracia Diomedem superauerat; qui leones vicerat; qui serpentes vel infans suffocauerat; qui latrones, qui homicidas, qui maleficos omnes vbiq̃ue singulari fortitudine sustulerat; quem neque tenebræ inferorum, neque multiplicia hydræ capita, neque celerrimum ac lethiferum Cerberi venenum deterruerat, neque vlla vis periculorum vel tantillum commouerat: idem inermi Omphalæ leonis pelle concessa inter pedisequas Omphales fœmineo habitu indutus sedentariam artem exercuit, vt testatur Ouid. in Deianira;

Non pudet Alcide victricem mille laborum,

Rasibus calathis imposuisse manum?

Crassaq̃ue robusto deducis pollice fila:

Æquaq̃, formosa pensare pendis hera.

Diceris infelix scutica tremefactus habenis

Ante pedes domina pertimuisse minas.

Dum seruiret igitur Omphalæ, Cercopas Ephesi populos bello profligauit, qui aduenientes hospites suas vineas tanquam seruos fodere cogebant. Alij causam huiusmodi reddunt, cur Hercules Omphalæ seruiert. Dicunt ab Hercule Eurytum ad accipiendam Alcestim, quam Hercules vitæ restituerat, profectum, non fuisse acceptum hospitio, at extra Tyrynthi muros fuisse proiectum; cum Hercules furore esset captus: quare vix demum Hercules à Deiphobo lustratus in grauem morbum incidit. Cum ab eo liberari cuperet Hercules, adiit oraculum, quod sibi responsum dedit, tunc liberatum iri, si venditus per triennium seruiret, ac mercedem seruitutis præberet Euryto: quare Omphalæ Lydiæ reginaæ Tmoli vxori emptus seruiuisse dicitur. Fuerunt qui dixerint eum prius seruiuisse, deinde absoluto seruitutis tempore ad Troiam militasse. Habuit etiam Deianiram, quam cum Acheloo colluctatus

accepit, Oenei Ætoliæ Regis filiam, quæ fuerat Acheloo de-
 sponsata. Cùm verò Ætoliæ fluuium esset Hercules cum Deia-
 nira trāsiturus, qui tum fortè ob assiduos imbres maximè ex-
 creuerat: Nessus Centaurus vltro operam suam obtulit traij-
 ciendæ Deianiræ, quam cùm Nesso credidisset, ipse Hercules
 fluuium primus intrepidè traiecit. Sed cùm adhuc in prima ri-
 pa Nessus Deianiram vitiare conaretur, ab Hercule sagittis hy-
 dræ veneno infectis transfigitur: qui vt vel mortuus hostem vl-
 cisceretur, suam vestem sanguine ac veneno illo perfusam, san-
 guinemq; in vasculum collectum ex vulnere Deianiræ tradi-
 dit; cū diceret illis vim inesse amatoriam, quia illa veste si indu-
 tus maritus fuisset, optimū foret remedium aduersus amores
 pellicum. Is fluuius cùm prius Euenus diceretur, mox appella-
 tus est Centaurus post cædem Nessi, vt ait Euenor in libro de
 fluminibus. Eam vestem ita acceptam in opportuna tempora
 Deianira reseruauit. Deinde cùm Hercules Oechalia subacta,
 raptaque Iole ad Cenæum Eubœæ promontorium appulisset,
 aram Ioui immolaturus erexit ob partam victoriam: misitq;
 Licham seruum qui Herculem vicisse, & iam appropinquare
 nuntiaret Deianiræ. Cùm verò Deianira suspectos amores Io-
 les haberet, vestem à Nesso captam, tanquam antidotum ad-
 uersus Ioles pellicis amores ad Herculem misit. Deinde cùm
 pruritus immensus, & ardor, & pustule per totum corpus exo-
 rirentur, Licham in fluuium Thermopylis propinquum è pe-
 tra præcipitauit: ipse tanquam igne sacro & furore denique
 correptus, cùm tantos cruciatus perferre non posset, se in py-
 ram in monte OËta coniecit. Aiunt Herculem conantem ve-
 stem discissam auellere, frustra carnis simul auulsisse. Id cùm
 cognouisset Deianira, sua ipsius manu suspendio vitam fini-
 uit. Apollodorus à Pæante succensam fuisse scribit pyram, quæ
 Hercules moriturus cōscenderat, quare sagittas dono accepe-
 rit. Communior est tamē opinio quòd Philoctetes earū fuerit
 hæres, quia Herculem apud Dyram fluuium sepeliuerit. Alij di-
 cunt Deianiram non suspendio, sed Herculis claua se interfe-
 cisse, relicta filia Macaria, quæ ex ipso Hercule susceperat. Scri-
 ptum reliquit Lucianus in Hermosimo vstum fuisse quidquid
 mortale fuit Herculi, & humanam labem, vt ita dicam, in ea
 pyra concrematam; quod erat diuinum, in cœlum ascendisse:
 vt præclarè testatur Byzantius Philippus his carminibus:

ἔλεσα τὸν Νεμέας θῆρ' ἀπλετον ὤλεσα δ' ὕδρην,
καὶ ταῦρον κάπερ δ' ἀμφετίναξα γένω.

ζῶσ' ἦρ' ἐλκύσας, πῶλ' εὐς Διομήδεος εἶλον
χρῦσα μῆλα κλάσας, γηρυόνην ἔλαβον.

Αὐγίαν ἐδάμω· κεμᾶσ' οὐ φύγεν· ἕκτανον ὄρνις
κέρβερον ἠγαγόμην· αὐτὸς Ὀλυμπον ἔχω.

Dextra feram Nemea petijt mea: perdidit hydras,

Et taurum: malas inde cecidit apris.

Balthens est captus, sunt aurea mala relata:

Geryonisque boues, & Diomedis equi.

Augias me non fugit, non cerua, volucres:

Cerberus eductus: nunc sed Olympus habet.

Relicti sunt autem multi ab Hercule filij. Siquidem & Afer il-
le, à quo Africa vocata est, genitus fuit ab Hercule: & Acelus, à
quo vrbs Lyciæ Acela fuit dicta, filius fuit Herculis & Malidis
serua Omphales: & Bentus, qui Bentefio postea Brundusio no-
men dedit, vt scripsit Diocles in mutatis nominibus vrbium:
& Lamius & Camirus ex Iole suscepti; & Lydus, à quo Meonia
Lydia dicta est, vt à Camiro Camirus prius vrbs Rhodos: &
(vt quidam voluerunt) Lamus ex Omphale: & Hyllus è Melita
Ægæi filia fluminis, quæ in sulæ & oppido in insula nomen de-
dit: & Scythes, qui nomen dedit Scythiæ, quem suscepit è mu-
liere Semiuipera: & Hylus è Deianira: & Sardus, à quo Ichnu-
sa Sardinia postmodo vocata est: & Olynthus, qui nomen de-
dit vrbi à se extructæ: & Macaria, à qua Cyprus vocata est: &
Hippoloche ac Bdella, vt alios multos silentio prætermittam;
quippe cum multas rapuerit ad libidinem. nam Astydamiã
occiso patre Ormeno rapuit, è qua nouem filios suscepit; & A-
styochiam, de qua suscepit Tlepolemmum: & Pyrenen in Pyre-
neo monte ab ipsa vocato compressit, filiam Bebrycis, quæ fuit
postmodo ibi sepulta. Hercule vnum ex duodecim Dijs Græ-
ciæ fuisse testatur Herodotus in Euterpe: Ἡρακλέος δὲ πέρσι,
τόνδε τὸν λόγον ἤκεσα, ὡς εἶη τῶν δωδέκα θεῶν: *de Hercule au-*
diui quòd & nunc esset è duodecim Dijs. Qui etiam Dionysum
& Pana & Herculem omnium Deorum maximè recentes à
Græcis fuisse existimatos scribit. Alij hunc vnum ex Idæis Da-
ctylis fuisse censuerunt, alij primi Iouis, alij tertij filium. quod
ideo accidit, quia plures Hercules fuerunt, vt testatur Cicero li-
bro tertio de natura Deorum hoc pacto: *Quamquam, quem*

potissimum Herculem colamus, scire sanè velim: plures enim tradunt nobis ij qui interiores scrutantur, & reconditas literas: antiquissimum, Ioue natum, sed antiquissimo item Ioue. nam Ioues quoque plures in priscis Græcorum literis inuenimus. Ex eo igitur & Lisyto est is Hercules, quem concertauisse cum Apolline de tripode accepimus. Alter traditur Nilo natus, Ægyptius: quem aiunt Phrygias literas conscripsisse. Tertius est ex Idæis indigenis, cui inferias offerunt. Quartus Iouis est & Asteriæ Latonæ sororis, quem Tyrij maximè colunt, cuius Carthaginem filiam ferunt. Quintus in India, qui Belus dicitur. Sextus hic ex Alcumena, quem Iupiter genuit, sed tertius Iupiter. Cùm tot fuerint Hercules, omnium reliquorū res gestæ vni Alcmenæ filio tribuuntur. Hunc eundem inquit de tripode cum Apolline decertasse, cui cùm Delphos venisset, vt ob mortem Iphiti expiaretur, Xenoclea Dei interpretres responsum dare noluit, quòd esset cæde pollutus. Tunc igitur Hercules sublatum è templo tripodem asportauit, quem cùm repereret Apollo, grauis pugna fuisset cõmissa, nisi Latona & Diana Apollinem, Minerua Herculis iram placasset, vt ait Paus. in Phocicis. Fuerūt qui dicant Hercules ad triginta fuisse. Dicuntur cõplures fuisse filij, quos ex varijs mulierib. Hercules suscepit: quos omnes hîc recensere foret superuacaneum, cū multos connumerarit Apollodorus Atheniensis lib. 2. Bibliothecæ. Postea verò quã inter Deos fuit receptus, illi conciliata est Iuno, atque Heben filiam in matrimonium dedit, quorum nuptias Plato præstantissimus poeta comicus commemorauit. Memoriam proditum est ab Ibyco calida lauacra inuentū fuisse Herculis, quibus ille diuturno labore defessus plurimum vteretur, quæ sibi à Vulcano fuerint indicata. At alij, inter quos Pindander, ea Mineruæ munus Herculi data dixerunt. Primus omnium mortalium ciuitates dicitur Hercules facere inuenisse, & inuentas additis populis adauxit, certaminaq; instituit, cùm cæteros mortales vi corporis antecelleret, vt ait Strabo lib. 8. Hîc aiunt præterea voracissimū fuisse, quippe cùm per Dryopas iter faciens, quo tempore pincerna pugno occiso necesse fuit cū Deianira è regione OEneci exulare, vt diximus, filium fame infestante ac Licha pædagogo illum requirente in Thiodamantem inciderit, taurum Thiodamantis arantis à iugo solutum iugularit, & totum eodē die deglutiuerit apud Dryopasa
cū

cum id etiam prius fecisset apud Litidum urbem. Quamuis a-
iunt nonnulli parum cibi Herculem à Thiodamante petiuis-
se, quod cum ille negasset, ut sunt multa ingenia rusticorum, Her-
cules iratus alterum è bobus à iugo solvens Dijs maectavit, atq;
conuiuium fecit. eius iniuriam & ingluuiem & voracitatem i-
ta expressit Callimachus in hymno in Dianam:

ἔλαρ ὄγε φρυγίη περ ὑπὸ δρυὶ γῆα θεωθεὶς
παύσατ' ἀδηφάγῃς· ἔτι οἱ πάρα νηδὺς ἐκείνῃ,
τῆ ποτ' ἀροτριάοντι συνήντετο θεοδάμαντι.
*Non hic in Phrygia sub quercu membra leuatis,
Atq; Deus factus, fit edax minus: alius at illi
Est eadem, taurum quæ quondam Thiodamantis
Edit, plantiæ cum lati scinderet agri.*

Quæ sanè non minor fuit, quàm illa Daphthidis, quæ est apud
Sofibium in his:

ἔτος δ' ἐκείνῃ παῖς παράπλαστος νόθος,
μητρὸς δ' ὀπίσθας ἢ τεκοῦσ' ἐπίσται·
ἔσθ' ἄρ' ἄρ' τρεῖς ὄλγος κανθηλίας.
τῆς δὲ βραχείας ἡμέρας, πίνεθ' ἅμα
καλὸν μετρητὴν τὸν δεκάμφορον πίθον.
*Hic filius qui natus eius est nothus,
Cuius parentis, illa scit quæ hunc edidit:
Cistas vorat tres ille totas panium
Paruo die: mox ebibit magna merum
Simul metreta, seu magis dec amphori.*

Nam mirificam fuisse Herculis voracitatem vel illa nobis pos-
sunt esse argumento, quæ scripta sunt à suauissimo poeta Epi-
charmo in Busiride his carminibus:

πρῶτον μὲν αἰκ' ἔσθοντ' ἰδῆς νιν ἀποθάνοις.
βρέμει μὲν ὀφάρυγξ ἐνδρόθ', ἀραβῆ δ' αἰ γνάθος,
φοφῆ δ' ὀγόμφιος, τέτριγ' ὀκνωδῶν.
σίξ' δὲ ταῖς ρίνεσσι, κινεῖ δ' ἔατα,
τῶν τετραπόδων μὲν ἔδ' ἐν ἧτιον.
*Illum si edentem videris, strepunt gena.
Intus sonat guttur, sonat maxilla, dens
Stridet caninus, sibilant nares, mouet
Aures solent armenta sicut, haud minus.*

Fama est Herculem in Triphyliam regionem Eleorum profec-
tū habuisse controuersiam de voracitate cū Lepreo Pyrgei filio,

ut inquit Hesiod. in Ceycis nuptijs : atque , cum vterq; bouem
 in epulas occidisset, Lepreus nihilo fuit tardior aut imparatior
 edendo inuentus; sed cum post epulas vetum esset ad pugnam
 ob indignationem æmulæ virtutis, Lepreus cecidit ob vim Her-
 culeam. Cum vero mæstus Thiodamas amisso tauro recessis-
 set, multaque fuisset Herculi ob illam iniuriam imprecatus,
 mansit postea ritus apud Lyndios ut bos arator cum multis di-
 rarum imprecationibus Herculi cognomine Buthœnæ ma-
 ctaretur. Postea vero fertur Thiodamas in urbem Dryopum
 profectus Dryopas ipsos armatos in Herculem eduxisse, in
 eamque necessitatem compulisse Herculem, ut vel Deiani-
 ram armare necesse fuerit, quæ etiam dicitur in mamilla
 fuisse læsa. atque cum hos demum superasset cæso ipso Thio-
 damante, rapuit eius filium Hylam in seruitutem, ut scripsit
 Pherecydes lib. 3. Post vero propter atrocitiam vniuersam illam
 nationem ad Trachinem Thessalicam urbem duxit ad habi-
 tandum, & ad montem OËtã, qui montibus Phocidis est vici-
 nus. Habuit ipsum Hylam inde in delicijs, ita ut nemo propè
 fuerit mortalium ab eo tempore, cui nomẽ Hylæ fuerit igno-
 tum. nã cum vnã cū Argonautis in Colchidẽ nauigaret, Hylãq;
 aquatũ misisset, fertur in Cium vsq; excucurrisse ad Hylam re-
 quirendum, quoniã ille post certũ probabile temporis spatium
 non amplius redire visus est. scriptũ tamen fuit ab Ephoro in
 lib. 5. quod Hercules sponte mansit in Lydorum regione Om-
 phales causa. Dionysius Mitylenæus neq; illũ in Colchidẽ sus-
 cepisse quidẽ nauigationẽ inquit, nedum non opẽ tulisse Iaso-
 ni in ijs quæ tractauit cum Medea. Herodorus & Herculem &
 alios nonnullos heroas exemit ex illorum numero, qui fuerũt
 participes illius Colchicę expeditionis. Hesiodus in Ceycis nu-
 ptijs Herculem ipsum exiuisse aquatum in Magnesium scripsit
 iuxta vocatas Aphetas, quę ita dictę sunt, quod ibi relictus fue-
 rit. Anticlides lib. 2. rerum Deliacarum Hylũ Herculis filium
 amissum fuisse scripsit, cum iuisset aquatum, neq; amplius re-
 uertisse. nam profectò neq; mirum est Herculem id in Thio-
 damantem commisisse, cum in multos fuerit iniurius, & ob
 negatam sibi Iolen deuastarit OËchaliã, Hylamq; catami-
 tum tam celebrem habuerit, ut nemini Hylæ nomen sit igno-
 tum: cumque ebrius fieri nonnunquam consueuerit, ut testa-
 tur Damagetes his carminibus:

ἔτος ὁ πανδαμάτωρ, ὁ παρ' ἀνδράσι δωδεκάεθλον
 μελίμυθος, κρατερῆς εἵνεκον ἠνορέης,
 εἰνοβαρῆς μετὰ δ' αἷτα, μεθυσφαλὲς ἴχνος ἐλίας,
 νικηθεὶς ἀπαλῶ λυσιμελεῖ βρομίῳ.

*Omnia qui domuit, qui bis certamina sena
 Vicit, qui ob vires clarus in orbe sonat:*

Ebrius eni titubans dubius Vestigia ponit:

Perfusus dulci est ille caput Bromio.

Habuit Hercules multa cognomina, sicut Dij ceteri. nam cum magna culicum copia esset apud Teucros, ii que pro voto cessassent, quod creditum fuit Herculis beneficio accidisse, Conopius Hercules dictus est, ut ait Strabo libr. 13. conopem enim culicem vocarunt. Alexicacus, quia mala depellat: Ceramynetes, quia Parcas insectatus sit: & Callinicus præterea, Buraicus, Rhinocolustes, Hippodotus, & aliis his similibus nominibus vocatus fuit. Fama est quod Herculi antiquitus non tanquam Deo sacra fiebant, sed tanquam Heroi parentabant: quod cum Phæstius in Sicyoniam profectus animaduertisset, grauiusque ferret pro eximiis eius virtutibus diuinos honores illi non censeret, instituit ut agni iugulati pernas ad aram vrerent, & partem vnā carniū, sicuti victimarum cæterarum solebant, ederent, alteram Herculi tanquam Heroi parentando offerrent. omnino verò agnus utilis erat victima Herculis sacrificiis, cum lupos is à stabulis depellere putaretur, ut testatur Antipater his carminibus:

ἄκολος ἔρμείας ὡ ποιμένεος ἄνδρα γάλακτι
 χαίρων, καὶ δρυΐνῳ ἀσπυδόμενος μέλιτι.

ἄλλ' ἔχ' Ἡρακλέης· ἕνα δὲ κτίλον ἢ παχὺ ἄρναι
 αἰτῆ, καὶ πάντως ἐνθύος ἐκλέγεται.

ἄλλὰ λύκος εἶργε, τί δὲ τὸ πλέον, εἰ τὸ φυλαχθὲν
 ὄξυτι, εἴτε λύκοις, εἴθ' ὑπὸ τῷ φύλακος;

*Mercurius facili pastores: misere lactis
 Latatur, mox & dulcia mella capit.*

*Sed non Alcides: aries vel poscitur agnus,
 Omnino pinguis victima grata Deo est.*

*Iure: lupos arces. Sed quid magis vtile, si grex
 Custodis cecidit cade, vel vngue lupi?*

Erat autem vetitum fœminis iure sacrificiorū, ne vel per Herculem iurarent, vel templum ingrederentur, vel sacrificiis in-

tētesent: quia sitienti Herculi cū boues Geryonis per Itali-
 am duceret, respondit mulier se aquam dare non posse, quia
 foeminarum celebraretur dies, neque ex eo apparatu fas esse
 viris gustare: qui sacrorum ritus seruabatur in Italia. erat au-
 tem illa sacrorum cōsuetudo, vt inter sacrificandum Deorum
 laudes, & res ab iis Diis humano generi vtiliter inuentæ, vel
 præclarè gestæ cantarentur: cuiusmodi est id apud Virg. libro
 8. Æneid. quod recitatum est à nobis lib. primo, cū hymno-
 rum antiquorum vsum explicauimus. Mirabile est autem il-
 lud, quod scribitur à Corn. Tacito hoc pacto libro 12. interea
 Gortazes apud montem, cui nomen Sambulos, vota Diis loci
 suscipiebat, præcipua religione Herculis: qui tempore statuto
 per quietem monet sacerdotes vt iuxta templum equos vena-
 tui paratos sistant. Equi vbi pharetras sagittis plenas acceper-
 per saltus vagi nocte demum vacuis pharetris multo cum an-
 helitu redeunt. rursus Deus quas syluas pererrauerint noctur-
 no visu demonstrat, reperiunturque fusa passim fera. Ægy-
 ptiacarum rerum scriptores affirmant Ægyptij Herculis ma-
 gistrum fuisse Linum, eum qui prior rhythmos & melos in-
 uenit, maximeque in poetica facultate excelluit. eius tres disci-
 puli celebres præter cæteros fuerunt, Orpheus, Thamyris, &
 Hercules. Aiunt Herculem ingenio paulo tardiolem cū per
 plagas ad disciplinam impelleretur, cithara interemisse ma-
 gistrum. Deinde grandiolem factum cū excelleret insigni
 fortitudine, diu peragrasse, columnamque in Libya statuisse:
 quem dicunt etiam bellum aduersus Gigantes cum Diis ges-
 sisse. is videtur cum Ægyptio minimè conuenire. Nam Gigan-
 tes nati sunt ante Troiana tempora, vel potius, vt aiunt Græci,
 cum prima generatione hominum, quod tempus continet
 quædam millia annorum. claua enim & pellis leonina conue-
 nit antiquissimo Herculi, quòd illis temporibus arma non-
 dum essent inuenta, atque pugnaretur lignis, & corpora pro-
 tegerentur pellibus ferarum. Dictus est (vt aiunt) nō quòd per
 Iunonem gloriam nactus sit, vt scripsit Matris, sed quòd alter
 alterius iunior res gestas imitaretur, cui rei argumēto est quòd
 terram multis feris exputgarit, cū vel ante Troiana tempo-
 ra maxima pars terræ esset facta habitabilis ob cultum & fre-
 quentes ciuitates. Hæc ferè sunt, aut non multo plura his quæ
 ab antiquis scriptoribus de Hercule commemorantur: quæ
 quoniam

quoniam sunt in ore omnium, breuiter recensere volui, neque in rem in mentibus omnium confirmatam, superuacanea adducere testimonia. Cæterum Eurystheus post mortem Herculis ob metum coniurationis, ac memor illatarum iniuriarum, omnes Heraclidas insecutus est, quos, cum Athenas confugissent, mox ab Atheniensibus per legationes expetiuit, bellum etiam minatus nisi suis legationib. dederentur. Iolaus, qui iam mortuus fuerat, audita apud inferos tam fœda Eurysthei petitione, dicitur veniam & facultatem reuiuiscendi in uisionem Heraclidarum à Plutone impetrasse: quare reuiuiscens trucidauit Eurystheum, ac statim postea remortuus est.

Nunc quid per hæc significetur, breuiter inquiramus. Hercules, quem gloriosum ob Iunonis odium possumus interpretari, Iouis & Alcumenæ dicitur fuisse filius: qui sanè nihil aliud est, quàm probitas, & fortitudo, & virium præstantia tum animi tum etiam corporis, quæ uniuersa vitia ex animo depellit & profligat. Patet hoc autem ex ipsorum nominum interpretatione. dictus fuit primum Alcides, quia ἀλκή vim significat: idemq; filius Alcmenæ, quippe cum μένος etiam strenuitatem significet. Hercules igitur siue animi fortitudo, strenuitatis & Iouis diuinæ scilicet bonitatis filius, sibi gloriam immortalem apud uniuersos homines comparauit; quod cum fecisset Iunonis stimulo, meritò & à Iunone & à gloria nomen obtinuit. Est enim Ἥρη Iuno, at κλέος gloria. Alij nullam Iunonis mentionem fecerunt in hoc nomine explicando, cum gloriam fuisse uniuersis mortalibus Herculem dixerint, sicut illud oraculi responsum significauit:

ἢ ῥα γὰρ ἀνθρώποισι φέρων κλέος ἀφθιτον ἔξας ὦ Ἡράκλεις.
Gloria semper erit mortales inter honosq; Alcide tibi.

Et illud;

Ἡρακλίω δέ σε φοῖβος ἐπώνυμον ἐξονομάζει.
 ἢ ῥα γὰρ ἀνθρώποισι φέρων κλέος ἀφθιτον ἔξας.

Te vocat Heraclem clarus cognomine Phæbus

Quòd tua perpetuum mox gloria diuet in æuū.

Alij à τῆς ἀρετῆς à virtute scilicet hoc nomen deductum crediderunt, cum Hercules fortitudo sit, & prudentia, & ratio quæ est nobis, & constantia: quæ quoniam sine diuina bonitate, optimoq; animi affectu nemini contingunt, idcirco

Iouis filius Hercules dictus est, & Alcmeneæ siue constantiæ. omnis enim probitas & patientia indiget in rebus aduersis, aut in voluptatibus superandis & diuina bonitate tanquam duce, qua gubernetur, cum nulla vis humana satis sit per se potens. Illa verò quæ de ortu Herculis & Eurysthei traduntur, ad vim astrorum spectare ego crediderim: quòd esset felicissimorum planetarum in loco fortunato cõiunctio, quæ imperium porteret, cum nasceretur Eurystheus: at cum Hercules, gloriosa quidem, sed interueniente alio planeta, laborum & periculorum plena. cum verò vis illa siderum clam agat in nobis, nosque imbuat pro vi & natura primi aeris, quem nascentes haurimus, datus est locus fabulæ, quòd Iupiter iurauit, ut qui primus nasceretur alteri imperaret, & quòd Iuno cum retardasset Herculem, eiusque ortum in decimum mensem prorogasset, facit ut hic parere cogeretur, semperque aduersariam Iunonem habuerit. Nam si quis natus fuerit sub felici siderum horoscopo, ita affecti aeris primùm vim hauriens, ad ea propensus est ad quæ vis illa siderum impellit: quòd si maligna vis illa sit & stellarum coniunctio, moderatione consiliorum in melius verti potest. Fuit à Chirone semiuiro & semibelua eruditus, quia principem oporteat & legum & armorum vim ac tempora cognoscere. Alij sic interpretantur, quòd Iupiter sumpta Amphitryonis forma Herculem generauit, quoniam homo sit tanquam instrumentum, at vis diuina ac siderum tanquam opifices ad procreationem clarorum virorum. nam neque Hercules, neque quispiam illustris esse potest sine Ioue, quoniam omnis potestas, omnisque præstantia solo sit à Deo. Parentum autem beneficium quia minimum est si cum beneficiis diuinæ bonitatis conferatur, ideo dictum fuit, quòd Hercules est Iouis potiùs, quam Amphitryonis filius. Primùm igitur omnium periculorum fuit Herculi propositum geminorum anguium, cum adhuc esset paruus. quid per hos angues intelligamus? æmulationem virtutis alienæ, quoniam subfrigida propè omnis est virtus, quæ ad alicuius imitationem non contendat. Omnium laborum igitur meritò fuit initium Herculi ab anguibus, quoniam cum puer adhuc esset, gloria & rebus gestis præteritorum Heroum ad illos virtute sua vel imitandos vel etiam superandos inflammabatur: quippe cum omnis virtutis, omnisque nobilitatis initium sit in teneris animis
apparens

apparens æmulationis ad virtutem vestigium. vbi quis igitur
 ita fuerit ad virtutem incitatus, primum omnium monstro-
 rum superbia & ira & arrogantia & furor animi placandus est,
 qui leo est Nemeæus, & in sylua inscitæ nostri animi pascitur,
 omnesque virtutes populatur. Neque tamen post placatos hos
 animorum motus, tranquillitatem per vniuersam vitam con-
 sequimur, cum multæ voluptatum insidiæ aduersus nos insur-
 gant: idcirco post placatum leonem, Thespij filia oblatae sunt
 Herculi, quas vna nocte omnes constupraret. Quid Minyas,
 aut Lycum, aut Centauros, aut apros domitos, aut equos Dio-
 medis in hospites sæuientes esse credamus, nisi crudelitatem &
 omnes illegitimos animorum motus repressos? Quid The-
 seus est, aut Prometheus, aut alij complures à præsentibus ma-
 lis liberati, nisi viri boni liberalitatem & beneficentiam in o-
 mnes iniquè oppressos conuenire? nam duæ sunt iustitiæ par-
 tes, vna ne nos iniuriam inferamus, altera ne inferri ab aliis pa-
 tiamur, si possimus, & iniquè oppressos subleuemus. Sed quo-
 niam omnib. in negotiis pernecessaria est temperantia, quia ex
 vno quouis scelere multa turpia oriri solent, dictus est Hercu-
 les hydræ capita omnia vno tempore extinxisse. Idem suæ per-
 egrinationis terminos columnas in Iberia in extremis Gadi-
 um oris statuit, quia nullus locus virtuti sit inuius, cum virtu-
 tis gloria vel ad extremos homines habitatae terræ perueniat.
 Hic idem post tot superata pericula, post tot latrones de me-
 dio sublatos, post purgatum horrendis monstris orbem terra-
 rum, Omphalæ amore captus multa turpia, & primis rebus ge-
 ftis indigna commisit. cur hæc literarum monumentis tradita
 sunt? aut cur ad posteros transmissa? vt nos commonefacerent
 antiqui sapientes viro bono semper esse vigilandum, quia si
 parumper oculos à virtute deflexerit atque conuiueat, ab ap-
 petentia tanquam à rapidissimo fluuio, ad libidinem, & ad il-
 legitimas voluptates defertur, suapteque natura prolabitur. Hic
 propter muliebres amores postea in crudelissimū mortis ge-
 nus incidit, quoniam voluptatum finis est omnium dolor &
 miseriæ. Ob præclaras virtutes primū vt Heros, deinde vt
 Deus post mortem ab hominibus cultus fuit: quòd omnis vir-
 tus inuidiam in se concitat: qui enim virtutem superare alio-
 rum se non posse sperant, tum demum se felices arbitrantur,
 si illam aliquantulum saltem dicendo obscurarint. at vbi cessat

eius autor virtutis, tunc etiam inuidia cessat inter mortales, maiorque gloria virorum bonorum post mortem enitescit. cum igitur vel appetentia rerum suauium & illegitimarum, vel inuidia mortalium res gestas cuiusque opprimere & obscurare possit, merito dictum est id ab Euripide in Andromache.

χρὴ δ' ἔπειτ' εἰδέν' ὀλβιον βροτῶν
πρὶν ἀνθανόντος πῶ τελευταίαν ἰδέης,
ὅπως περάσας ἡμέραν ἤξει κάτω.

Nullum beatum dixeris mortaliem,

Supremus antè quàm dies illuxerit,

Et noueris quo pacto adiuit inferos.

Fuerunt tamen nonnulli qui res ab Hercule gestas ad historiam retorserint: sicut illud est de Augia. Dicitur Augias Solis fuisse filius, tantumque habuisse armentum, & tot greges, ut maxima pars agri fimo obducta otiosa & inculta iaceret: nam quidam tradiderunt ibi stabulari consueuisse tria millia bouum, quod stabulum nunquam fuerat purgatum. Hercules igitur vel aliqua parte agri, vel alia quauis mercede sibi promissa Alpheum fluuium in ea loca diuertit, omnemque fimi copiam deleuit. Deinde cum regio ad fertilitatem rediisset, stabula Augiæ purgasse dictus est. Augias mercedem illi negauit, quia videretur nullum propè laborem sustinuisse iis stabulis purgandis: nam insulsi plerique non animi, sed corporis viribus, & laboribus præmia proponunt. Eodem pacto Geryonem tricorporem dixerunt, quia tres essent fratres vnanimes & consentientes in omnibus, vel (ut putarunt alij) quia tribus insulis Hispaniæ adiacentibus imperaret, Ebusæ scilicet, & minori, maiori que Balearicæ. Hic cum naualibus, terrestribusque copiis plurimum posset, dicitur habuisse canem bicipitem. Antæum Libycum ob peritiam loci vincere in regione non potuit, at extra patriam facile superauit. Fuerunt item qui hydræ multorum capitum fratres multos concordēs crediderint, quorum vno extincto multi videbantur insurgere propter apparatus bellicos semper recentes & validiores. Quod attinet ad mala Hesperidum, & ad Atlantis laborem, dicunt Atlantem magistratum gerentem in quandam rerum maximarum aliquando incidisse difficultatem, qui Herculis sapientissimi hominis consilio rem præclare transegisset, tres oues Herculi largitus est: quod munus, ut ferebant ea tempora, non parum

tam erat honorificū. cum verò μῦθα & oues sint, & mala fructus apud Græcos, locus datus est fabulæ. atq; ad harum fabularum cognitionem non parum pertinere illam epistolā putauimus, quam superioribus diebus ad virum clarissimum Senatorem Venetū Matthæum Bembū misimus. ita verò se habet:

Quòd redis ad Musas à tanto pondere rerum
 Quantum res patria imposuit tibi publica, labor:
 Nam labor assiduus fertur domitare leones.
 Hinc iubet alternè luci succedere noctes
 Natura alma parens seruandis prouida rebus.
 Hinc & Atlanteos humeros recreasse labantes
 Dicitur Alcides, tenuit cum pondera mundi.
 Fabula sustinuit quòd Atlas flammantis a cæli
 Astra: magistratus, & publica pondera gessit.
 Crede mihi multo est cunctis felicior vnus
 Qui faciles sine lite dies, sine murmure & vulgus
 Præterit, haud iussus varias audire querelas.
 Si quis in humanis rebus feliciter optat,
 Rusticus expectet dum totus defluat amnis.
 Vel nihil est homini felix, vel sola quies est:
 Quæ nulli sincera tamen conceditur: ac re
 Vel tua sollicitant, vel amici incommoda semper:
 Ut si alibi excreta vellantur vomere sylvæ,
 Consurgunt alibi. Sunt quos non vlla fatigat
 Ambitio, sed vexat amor furiosus habendi,
 Nec quidquam se oculis auro iucundus offert:
 In quo congesto mox credunt esse quietem.
 Falluntur miseri: mens est quæ sola quietos,
 Sola facit claros. argenti splendor & auri,
 Prædia, nobilitas, animo depellere curas
 Non possunt, populi aut fasces, aut purpura Regum.
 Nec tamen vna potest animum fecisse serenum
 Contemptrix auri mens, ambitione remota.
 Hæc vbi vitæ, discrimina plurima vitæ
 Occurrent, animumque trahent huc semper, & illuc.
 Si quem fugit amor nummi, si fugit honorum,
 Blanditur somnus, Vinum, Venerisque cupido:
 Aut vitam infestat furor implacabilis ira.
 Turpe quidem vincit bis animorum motibus, ira

Principiis obsta: subeat te cedere nolle
 Fluctibus irarum: facilis medicina reperta est.
 Sin quacunque rapit grauis impetus, hac patiare
 Deiecta ratione trahi, Velut orba magistro
 A Equora percurris pelagi spumantia puppis,
 Quocunque arbitrium Ventorum detulit: atque
 Multa facis, quae pacatum fortasse pigebit.
 Nil aliud Scyllam est rabidis Vitare per Vndas
 Succinctam canibus, nil & Vitare Charybdim.
 Hic animi furor est Cyclops, qui mentis in antro
 Delitet, hunc tu Vince dolis, hunc stipite adure,
 Hunc ratione doma. sic Victus denique discet
 Qua iura hospitij: quam sit crudelibus almus
 Iupiter hospitibus Vindex. nam sicca tyrannos
 Paucos fata iubent Ditis succedere tectis.
 Hercules labor, & nodoso robore claua,
 Nil sinit horrificum: Vel qui Minosa Creta
 Monstra domat fertur de Diis & natus Vterque.
 Si domites iram, Vinclisq; & carcere franes,
 Inde Voluptatum illecebra, blandique susurri
 Circumstant: simul ista tibi Vitare necesse est.
 Ne te Sirenum cantus, neu pocula Circes,
 Inuerti faciant Variarum in monstra ferarum.
 Vita hominum infelix, quod circumsepta tenetur
 Hostibus innumeris: occumbere turpiter aut est
 Cuique opus, aut magnam referet Victoria laudem.
 Barbaricis quid enim deuictis proderit armis
 Qua sol consurgit, Vel Iberis conditur Vndis,
 Imperio regere: aeternum si pectore bellum
 Victorem infestet? captiuum blanda Voluptas
 Si trahat hunc, nullam meruit Victoria laudem,
 Otia solus aget, tranquillaque tempora Vita,
 Vincere qui norit surgentia pectore monstra,
 Ex animo curas & propulsarit inanes.
 Fortè magistratus transacto tempore ducis
 Otia priuatus: priuatum munera possunt
 Pieridum mulcere, domestica fortè requirit
 Res domini curam: curam concede parumper,
 Denique si cessat cui rerum publica cura,

*Ille magistratus in sese exerceat, & qua
 Tempore præterito transegit, ponderet. acta
 Omnia si rectè, niueam Dÿs immolet agnam.
 Hic & valet intrepidus cælum, sedesq; Deorum
 Susplicere; implacidis hic se committere Ventis.
 Fortuna furias, & ineuitabile fulmen
 Alma Iouis temnit Virtus sibi conscia recti.*

Verùm, vt ad mala Hesperidum redeamus, quidam dixerunt à nymphis Herculi fuisse donata, cum draconem custodem cecidisset, quia Draco pastor fuerit violentus planè homo, & immitis aduersus omnes. Huius oues mala dicta sunt aurea, cum essent oues aurei coloris. Cur post omnes victorias, post tot terræ, marisque labores, post superatos tot latrones, tot maleficos, tot violentos hospites, ipse Lydorum reginæ tam turpiter seruiisse dicitur? quia magis periculosum est ne voluptatibus, quàm difficultatibus, plerunque vincamur: magisq; gloriosum est seipsum vincere, & animi impetus refrenare, quàm vniuersum terrarum orbem sibi subijcere. Neque quisquam vir bonus planè dici potest, nisi qui per summam innocētiam, vitæque integritatem suos dies vsque ad extremum transegerit. Alij nihil aliud esse Herculem, quàm solem crediderunt, qui propter imagines Zodiaci, duodecim labores absoluisse dicitur: cuiusce rei illud argumentum faciunt, quia Geryon filius Callirhoes & Chrysaoris, siue Pegasi filius, ipsa est hyems. huius boues Sol ab Oceani extremis partibus in habitatas terras adigit, quia tonitrua & fulgura & fulmina ex humoris exhalatione nascuntur, & ex Oceano præsertim. Dictus est enim Geryon ἀπὸ τῆς γαρυάδης, quod fremere significat, quod propriū est hyemis. Cum verò sol omnia accedens per signiferum ad ortum excitet, ac pubescere faciat, idcirco Heben illi vxorem à Iunone ab aeris temperamento scilicet datam fuisse dicunt. Alij crediderunt per Geryonis fabulam, qui multa crura & plerasq; manus ac oculos haberet, quæ vnico consilio gubernarentur, concordiam ciuium significari, quæ inexpugnabilis propè efficitur vbi omnes iustis animis in vnum conspirarint, velut ait Plutarchus in Politicis. Atq; vt summatim colligam, illa quæ tradita sunt de Hercule, non solùm ad Solis naturam, sed etiam ad humanæ vitæ institutionem, tradita sunt: quippe cum frustra alioquin laudes Herculis commemorarētur, cum

illa monstra, quæ dicuntur ab illo fuisse domita, neque ita esse potuerint; neq; si fuissent, nobis obessent, ut ait Lucretius lib. 5. in his:

*Quid Nemeus enim nobis nunc magnus hiatus
Ille leonis obesset, & horrens Arcadius sus?
Densq; quid Creta taurus, Lerna aq; pestis,
Hydra venenatis posset vallata colubris?
Quidve tripectora tergemini vis Geryonai?
Quid Diomedis equi spirantes naribus ignem,
Thracem, Bistoniasq; plagas, atq; Ismara propter,
Tantopere officerent nobis? Vncisq; timende
Vnguibus Arcadia volucres Stymphala colentes?
Aurea q; Hesperidum seruans fulgentia mala
Asper, acerbatus immuni corpore serpens,
Arboris amplexus stirpem? quid deniq; obesset,
Oceanus propter litus, pelagiq; sonora,
Quo neq; noster adit quisquam, nec barbarus audet?*

Quòd si quis ea quæ dicta sunt à nobis hæctenus, diligentius considerauit, patebit profectò tum ad mores & ad vitam hominum rectè instituendam: tum etiam ad Solem, illa quæ narrantur de Hercule, spectare, Ac de Hercule satis, nunc de Acheloo dicamus.

De Acheloo.

CAP. II.

ACHELOVS Ætoliæ Rex fuisse dicitur, qui in Thoante fluuio vocato, ut ait Strabo lib. 10. è Pindo monte orto, Ætoliãq; ab Acarnania disteminãte, & in sinum defluente, Maliacum, mersus, fluuio nomen dedit: qui fluuius ab ipso rege postea fuit Achelous nuncupatus. Plutarchus in libello de fluminibus Thestium à Thestio Martis & Pisidices filio vocatum fuisse fluuium scribit: qui Achelous postmodum ab Acheloo filio Oceani & Nymphæ Naidis ibi merso fuit vocatus. Hic fluuius in mare Echinadum insularum influit, ut testatur Herodotus in Euterpe: quarum dimidium propè continentem fecit. Alcæus Oceani & Terræ filium esse sensit, ac Hecætaeus Solis & Terræ: Nymphis in primo Heracleæ, Thetidis & Terræ. Fabulantur hunc fluuium Deianiram OËnei Ætolorum regis filiam in matrimonium poposcisse, quæ etiam sibi fuerat promissa: verùm cum Hercules in agrum Calydonium

nium profectus esset; ipse quoque in matrimonium poposcit Deianiram, quæ sibi quoque promissa est. Oportuit igitur certamine definiri utri horum Deianira cederet. Quare Achelous sumpta tauri forma in Herculem impetum fecit: Hercules huic cornu manibus apprehensum defregit, qui cum præ dolore cessisset Herculi, suum cornu dextrum ab eo repetiuit, pro quo Amaltheæ Harmonij filia, ut scripsit Alcimus in rebus Siculis, cornu largitus est: quod ita attigit Ouid. in Deianira:

*Cornua flens legit rapidis Achelous in undis,
Truncaque limosa tempora mersit aqua.*

Fuit Amalthea capra quæ Iouem lacte nutriuit postquam illum Rhea clam Adrasteæ & Isdæ, ut scripsit Hermogenes in libro de Phrygia, nutriendum dedit. Huius capræ alterum cornu Iupiter adultus officij præmiū nutricibus dedit, ubi capram inter sidera collocasset: cui illam adiecit facultatem, ut ait Xanthus in rebus Ætolis, ut quidquid ab eo optaretur, qui illud haberet, siue potus, siue cibus, continuo nasceretur. Alij non capram, sed Hemonij Ætolorum Regis filiam Amaltheam, quæ cornu non capræ, sed tauri habuerit, fuisse senserunt, quod vim illam habuerit, ut scripsit Pherecydes. Neque mirum est taurum Acheloum factum fuisse, ubi pugnaturus esset cum Hercule, quando Deianiram petens vel multas formas sumpsisse dicitur, ut testatur Sophocles in Trachinijs:

*μνηστὴρ γὰρ ἦν μοι ποταμὸς, Ἀχελῶον λέγω
ὅς μ' ἐν τρισὶ μορφῶσιν ἔξαιτ' εἰ πατρὸς,
φοιτῶν ὄσαργῆς ταῦρος, ἄλλοτ' αἰόλος
δράκων ἐλικτὸς, ἄλλοτ' ἀνδρείω τύπῳ
βέκρανος· ἐκ δὲ δασκίε γενεάδος
κρυνοὶ διέρραινοντο κρηναίε ποτῆ.*

Flumen fuit procius mihi, Acheloum fero.

Formis tribus qui me petiuit à patre:

Taurus, deinde pluribus Ventrem notis

Pictus draco, vir inde, cui caput bouis;

Mento fluebant riuuli potabilis

Vnde nitentis fontibus similis.

Fuit enim poetarum consuetudo, ut fluuios tauris similes effingerent, quoniam cum impetu irrupentes tauris similem edant mugitum: vel, ut Hellanicus sensit, quia terram sulcare tanquam boues apparent: vel, ut alijs placuit, quia circa ripas

fluminum tauri mugire ob vberiora pascua audiantur. Memoria prodidit Sappho primum Acheloum vini mistionem preterea inuenisse: quare ita ait Virg. lib. 1. Georg.

Ποτλάζ, inuentis Acheloua miscuit diuis.

Atq; antiquorum fuit idcirco cōsuetudo, vt aquas omnes quæ vini mistionibus essent aptæ, Acheloi nomine vocarent: quare Achæus Satyros introducit ægrè ferentes potum aquosum in Æthone Satyrico, atq; ita aquas Acheloum nominantes:

μῶν Ἀχελῶος ἦν κεκραμένος πολὺς;

ἀλλ' ἔδ' ἐλῆξαι τῶνδε τῶ γένει θέμισ.

καλῶς μὲν οὐκ ἔγινε σκυθισί πιεῖν.

An mistus Achelous fuit non plurimus?

Cessare stirpi cuius haud quaquam licet.

Certè bibisse more prestaret Scythæ.

¶ Ac de Acheloo ista fabulosa memoria sunt tradita. Achelous Oceani vel Thetidis filius, vel Solis fuit & Terræ, quia omnes fluuij ex Oceano nascuntur, & ex fontibus, locisque sub terra cauernosis. Quas vxores Achelous habuerit, non cōstat: cum tamen Callirhoen & Castaliam filias habuerit, vt testatus est Panyasis, ac Sirenas, quæ Iunonis suasu Musas in certamen cantus prouocarunt: quibus victis Musæ pinnas ex alis conuulserunt, sibi que coronas fecerunt, vt ait Pausanias in Bœoticis. Habuit filiam etiam Dirce, quæ in fontem conuersa fuit, in quo Bacchus recens natus lotus fuit, vt ait Euripides in Bacchis:

Ἀχελῶε θυγατερ

πῶτνι, εὐπάρθενε Δίρκα

σὺ γὰρ ἐν σαῖς ποτὲ παγαῖς

τὸ Διὸς βρέφος ἔλαβες.

O Acheloi filia

Verenda Virgo Dirce:

Olim tuis nam fontibus

Iouis cepisti filium.

¶ Cum igitur mutua sit elementorum inter se vicissitudo mutationis, Solisque radij ex Oceano & terræ suprema parte vapores excitent, inde niues, & grandines, & imbres gignuntur, vt ait Aristot. Meteorologicis, ex quibus fit incrementum fluminibus: quare filius Oceani dictus est. Terra eius mater dicta est, vel quòd ea in aquam, vt in propinquum elementum soluatur, vel quia ex incluso aere in ipsa terra nascantur fluuij, cum in aquam mutatur. Alij crediderunt vim esse optimarum aquarum Acheloum, sicuti testatur in ponderibus Asiæ Ephorus: ἢ τοὺς ἐκ Δαδώνης χρησμούς. χερδὸν γὰρ ἐφ' ἅπασιν αὐτοῖς

πρὸς ἰάτην

πρὸς ἰάτην ὁ θεὸς εἶωθεν Ἀχελῷω θύειν ὡς ἰε πολλοὺς νομίζοντας
 οὐτὸν πῦτα μόντον διὰ τῆς Ἀκαρνανίας ῥέοντα, ἀλλὰ τὸ σωόνον
 ὕδωρ Ἀχελῷον ὑπὸ τοῦ χρισμοῦ καλεῖσθαι. *Vel oracula Dodo-*
nea. nam in omnibus ferè responsis iubere solitus est Deus
sacrificari Acheloo: quare per multi in eam opinionem in-
ciderunt, ut non fluvium per Acarnaniam defluentem, sed
universam vim aquarum Acheloi nomine ab oraculo vo-
cari crediderint. erat enim illa sacrificantium consuetudo,
 ut in omnibus sacrificijs aquam illam, quæ sacris adhibere-
 tur, nominarent Acheloum, quod testatur paulo post idem E-
 phorus: *μάλις γὰρ τὸ ὕδωρ Ἀχελῷον προσγορεύομεν ὃν τοῖς*
ἔρκοις, καὶ ἐν ταῖς εὐχαῖς, καὶ ἐν ταῖς θυσίαις. μαχίμῃ δὲ ἑρὸ ἰν-
τερ iurandum, & in precatationibus & in sacrificijs aquam
Acheloum nominare consuevimus. est enim suavissima &
 saluberrima Acheloi aqua credita, qui fluvius est Acarnaniæ,
 & in mare apud insulas Echinades vocatas ingreditur, ut ait in
 his Herod. in Euterpe: *καὶ οὐκ ἦκιστα Ἀχελῷου ὅς ῥέων δι' Ἀ-*
καρνανίης, καὶ ἐξίῳν ἐς τὴν θάλασσαν, τῶν Ἐχινάδων νήσων τὰς ἡ-
μισεας ἢ δὴ ἠπείρον πεποίηκεν. atq; Acheloi præsertim, qui flu-
 vius per Acarnaniã delabens in mare insularum Echinadũ
 intrat, earumq; dimidium iam continentem fecit. Atque
 in hanc sententiam de Acheloo scripsit Strabo lib. 10. Geogra-
 phiæ, quòd latus australe Acarnanicum & Ætolicum ipso ma-
 ri perfunditur, quod sinum efficit Corinthiacum, in quem A-
 chelous influit, qui superioribus temporibus Thoas appella-
 batur, at postea dictus est Achelous, ut scripsit Plutarchus in li-
 bro de fluminibus ac montibus. Cur tauri formam sumpserit,
 diximus. Factus est Draco idem, quia sinuoso cursu deferun-
 tur flumina. cum idem assiduis aliquando imbribus non au-
 geatur ac placidus sit, humana forma fingitur: at ob sonitum,
 taurino capite. Hercules, ut ait Strabo lib. 10. O Eneo affinitate
 cõiunctus, & in omnes mortales beneficus fluvium temere
 & cum impetu regionem infestantem aggeribus & aquadu-
 ctibus coercuit & extenuavit: eamq; aquam in multos ri-
 vulos diductam, quæ prius regionem laniabat, utilissimam
 reddidit. Inde dictus est illi fluvio taurinum cornu defregisse,
 & pro illo cornu abundantia rerum omnium accepisse. Flu-
 vius igitur paulatim exiccatus eo pacto fabulæ locum dedit,
 quæ in honorem Herculis ficta est. Quid aliud sub hac fabula

contineatur, præter historiam, non reperio, nisi quòd per prudentiam omnia vel maximè noxia efficiuntur utilia: cum præsertim istud Herculeæ prudentiæ quoddam fuit è muneribus, cuius iam sententia fuit explicata. at nunc de apro Calydonio.

De apro Calydonio.

CAP. III.

SED quoniam nemo propè est antiquorū poetarum, quin aprum Calydonium celebrauerit, nos etiam breuiter quæ de illo memoriæ prodita sunt, percurramus. Fabulantur itaq; OENEUM Ætolorum regem, Calydoniæq; imperantem, primitias tum frugum, tum etiam domesticorum animalium Dianæ offerre solitum: qui cum sumptui parcere decreuisset, Dianam solitis primitijs defraudauit. at Sosisphanes in Meleagro memoriæ prodidit OENEUM Dijs omnibus solitum primitias ferre ob eximiam suæ regionis fertilitatem, verum aliquando Dianæ honores præterijisse. Illa igitur ob neglectum honorem indignata, aprum insignis magnitudinis ac feritatis, qui in OETA monte versabatur, in Calydonium agrum immisit, qui vniuersam regionem deuastaret; quod ita breuiter complexus est Ouidius lib. 8. Metamorph.

Sus erat infesta famulus, & indexque Diana.

OENEANANQ; FERUNT PLENIS SUCCESSIBUS ANNI

PRIMITIAS FRUGUM CERERI, SUA VINA LYAO,

PALLADIOS FLAUA LATICIS LIBASSE MINERVA.

CÆPTUS AB AGRICOLIS SUPEROS PERUENIT AD OMNES

AMBITIOSUS HONOR, SOLAS SINE THURE RELICTAS

PRÆTERITAS CESSASSE FERUNT LATOIDOS ARAS.

TANGIT & IRA DEOS.

Atq; inter cætera damna quæ illi regioni inferebat, cultissimã OENEI vineam, quam ANCÆUS NEPTUNI & ASTYPALÆ NYMPHÆ filius multa diligentia plantauerat, populabatur: in qua educanda & ipse OENEUS non mediocriter insudauerat, vt ait HOMERUS Iliad. primo:

καὶ γὰρ τοῖσι κακὸν χρυσόθρονος Ἀρτεμις ὤρσε

χλωσαμένη, ὅοι ἔτι θαλύσια γενῶ ἀλωῆς

οἰνεὺς ῥέξ', ἄλλοι δὲ θεοὶ δαίνουσ' ἑκατόμβας,

οἷη δ' ἔκ' ῥέξεε Διὸς κέρη μέγαλοιο,

ἢ λάθει, ἢ ἐκένόησεν, ἀάσατο δὲ μέγα θυμῶ.

ἠδὲ χλωσαμένη δῖον γένος ἰοχέαιρα,

ἔρσεν ἐπὶ χλένῳ σιῦ ἄγριον ἀργιόδοντα,
ὅς κακὰ πολλὰ ἔρδεσκεν ἔθων οἰνῆος ἀλωῦ.
πολλὰ δ' ὄγε προθέλυμνα χαμαὶ βάλει δένδρεα μακρὰ
αὐτῆσι ρίζησι, καὶ αὐτοῖς ἀνθεσι μήλων.

*Suscitat his irata malum Diana, quod illi
Cum superos olim ad conuiuia lata vocassent;
O Eneus hanc unam merito priuauit honore:
Sive oblitus enim, seu nesciit, haud tulit equa
Mente, Iouis fore prateritam de semine natam.
Tunc irata Iouis proles Diana ferocem
In vitas immisit aprum, qui plurima fecit
Tristia, qui plantas radicibus eruit imis,
A Equauitq; solo pomos cum floribus ipsis.*

Memoriae proditum est Ancæum fuisse seruis asperum & im-
mitern, dum eam vineam plantaret; quare vnus ex ijs domi-
num eius vineæ non gustaturū esse fructū inquit: at Ancæus, v-
bi fructus ad maturitatē peruenit, seruum deridebat, iussitque
sibi vinum miscere: qui, vbi poculum esset ori admoturus, illi
falsum fuisse eius sermonem obiecit. cui seruus respondit;

πολλὰ μεταξὺ πέλα κύλικος καὶ χάλεος ἄκρα.

Multa cadunt inter calicem, supremaq; labra.

Cum hæc ita dicerentur, Ancæo plenum poculum tenenti ac-
currit quidam nuncians ab ingenti apro vineam totam deua-
stari. tunc Ancæus deposito poculo, arreptaq; securi in illum a-
prū irruit, à quo vulneratus crus, vt sensit Pherecydes, interiit.
Pausanias tamen in Arcadicis non solūm Ancæum in aprum
irruisse, sed cum opem ferret Meleagro O Enei filio, ab illa
belua cæsum fuisse memoriae prodidit: quem in ventre vul-
neratum ait Ouidius. Postea robustissimi venatores ex vniuer-
sa Ætolia ad hunc aprum cædendum conuenerunt. nam ad
Meleagrum venit Iason, Theseus & Pirithous, Lynceus, Idas,
Cæneus, Leucippus, Acastus, Ampycides, O Eclides, Telamon,
Phyleus, Eurytion, Lelex, Echion, Hylæus, Hippasus, Nestor, Pa-
nopeus, Pollux, Iolaus, Atalanta, Peleus, Prothous, Cometes. At
enim multi mortales in ea pugna ceciderūt dentibus eius aprī
crudeliter laniati. Scripsit Ouidius libro octauo hunc fuisse à
Meleagro in armo cæsum venabulo, cum tamen Isacius ab
eodem Meleagro defixum in fronte fuisse venabulum dicat,
prioremq; omnibus Atalantam Iasonis, at nō Schœnei filiam

sagitta aprum percussisse dicat, vt est in hist. 102. chil. 7. apud Zezem. Quantæ fuerit magnitudinis hic aper vel ex eo patet, quòd vnus eius dens in hortis Cæsaris fuisse dicitur in templo Liberi patris, haud minor vnus pedis & quadrantis mensura. Ferunt enim multas immanes beluas in hominum improborum perniciem varijs temporibus fuisse à Dijs excitatas, vt Erymanthium etiam & Crommyonium apros, & taurum in Cretenses, quia cum Minos latè mari totam Græciam alluenti imperaret, nihilo maiorem Neptuno quàm Dijs ceteris honorem tribuisset.

¶ Hæc idcirco celebrata sunt à poetis, vt nullum Deorum cultum impune negligi à mortalibus sciretur: sed omnia quæcunque graua contingunt, siue sterilitas sit agrorum, siue animalium pestilentia, siue immanitas monstrorum, vel propter neglectam religionem, vel propter hominum improbitatem consilio & prouidentia Dei contingere: quamuis ita occultæ aliquando sunt causæ, vt videantur naturæ ductu potius, aut congressu astrorum, aut vario Solis motu, quàm Dei voluntate & consilio contingere. nihil fit enim horum sine diuina voluntate. inde fit aliquando, vt quæ minentur sidera, ob Dei bonitatem euanescant; at quæ non fuerant antè visa & præcognita, nos repentè inuadant: cum omnia & iustè, & consultò, & certo Dei iudicio fiant. Atque vt summatim dicam, nihil aliud per hæc significare voluerunt, nisi quòd propter peccata veniunt aduersa: colendam scilicet Deorum immortalium esse religionem, quam nemo sine calamitatibus & impunè neglexerit. at nunc de Centauris dicamus.

De Centauris.

CAP. IIII.

ILLA quæ de Ixione superius explicata fuerunt, nos breuiiores facient in Centaurorum explicatione. Dicuntur Centauri Nubis & Ixionis fuisse filij: qui nati sunt ex illa nube, quæ Ixion pro Iunone compressit. Hi dicti sunt in Pelio monte à nymphis educati fuisse, qui adulti cum equabus coniuncti genuerunt Hippocentaurus. Dicti sunt autè Centauri, quasi Centuri, cum *κεντράω* pungo significet: quoniam primi hi omnium mortalium pugnare ex equis inuenerunt: apud quos Pelethronius frænum & calcaria reperit, quibus tardiores aut celeriores equi frænarentur aut impellerentur. Hi Thessalię populi fuerunt
Pelij

Pelii montis accolæ, agrestes planè & implacidi & contumeliosi in omnes viri. Grauis pugna inter hos & Lapithas, qui dicti sunt ita ab Apollinis & Stilbes Nymphæ filio Lapitha, ut ait Posidonius, aliquando exorta est: nam cum Pirithous Deidamiam, vel (ut alij maluerunt) Hippodamiam Bysti filiam ducens nuptias celebraret, quòd affines essent Centauri Deidamiæ, illos etiam ad conuiuium conuocauit. Isti igitur simul ac vino incaluerunt, & ipsam sponsam, & reliquas Lapitharum vxores petulantius attrectare, & violare denique conati sunt. Id Lapithis non ferentibus grauis pugna in ipsa regia committitur, multiq̄ue ex Centauris in ea ceciderunt, Theseo præsertim adiuuante Pirithoum, ut patet in Scuto Hesiodi his carminibus:

ὅς δ' ἰὼ ὑσμίνῃ Λαπιθάων αἰχμητῶν
 Κανέα τ' ἀμφὶ ἄνακτα, Δρύαντά τε, Περὶθοὸν τε,
 Ὀπλέα τ', Ἐξάδιόν τε, Φάληρόν τε, Πρόλοχόν τε,
 Μόψον τ' Ἀμπυκίδῳ Τιταρήσιον, ὅζον Ἀρης,
 Θισέα τ' Αἰγείδῳ ἐπιείκελον ἀθανάτοισιν·
 ἀργύρεοι, χρύσεια πῶδ' ἔχοντες ἔχοντες.
 κένταυροι δ' ἐτέρωθεν ἐναντίοι ἠγέρθηοντο.

*Hic inerant Lapithæ, pugnae genus, inclytæ puæ,
 Caneæ, Pirithoumque, Dryantaque, & Hoplea circum
 Pugnantes: circa Prolochum, Exadium, atq; Phalerum,
 Mopsumq; Ampyciden Titaresion. hic quoque Theseus
 Aegides aderat similis Diis ille supernis.*

Aurea tela viris aderant, argentea membra.

Parte alia stabant Centauri deinde frequentes.

Fuit autem poculis primùm, & mensis, & sacris vasis pugna commissa, ut ait Valerius Flaccus in primo Argonaut.

Parte alia Pholoe, multoque insanus Iaccho

Rhæcus, & Athracia subita de virgine pugna:

Crateres, mensaque volant, atque Deorum.

Ad extremum verò victoria penes Lapithas fuit, ac Centauri in fugam versi de suis finibus pelluntur, qui fuga se seruarunt in Pholoë Arcadiæ; ut videtur testari Orpheus in Argonauticis:

ὅς δ' ἄρ' ἄλλ' ἐμάχῳ κενταύρων ὀβριμοθύμων,

ἔς Λαπίθαι κατέπεφνον ἀτασθαλῆς ἕνεκα σφῶν.

Centaurus cecinit, gens utique asperissima bello;

Stultitia pænas Lapithis tamen inde dedere.

Victi igitur à Lapithis Cœtauri nouas sedes sibi quærere coacti sunt, & in regionem Perrhæborum profecti, pulsus prioribus illius loci colonis ibi habitarūt, vt ait Strabo lib. 9. Fuerunt hæc insigniorum Centaurorum nomina, qui in ea pugna fuisse dicuntur: Abas, Arius, Aphidas, Astylus, Amycus, Antimachus, Apheus, Amydas, Asbolus, Abryus, Arctus, Bromus, Bianor, Bretus, Brauenor, Cæneus, Chiron, Cyllarus, Cronius, Criton, Craneus, Dictys, Danis, Dyneus, Dryalus, Dorpus, Dorylus, Demoleon, Elops, Erigippus, Eurytus, Eurynomus, Emmæchius, Enopion, Grynæus, Gripheus, Herlinus, Hippasus, Hylas, Helinus, Harpagus, Harmandio, Imbreus, Iphinous, Latreus, Lycærus, Lycus, Lycidas, Lycochthon, Monychus, Mimas, Mermærus, Medon, Meneleus, Nessus, Nedon, Nycton, Odites, Occelus, Orneus, Pholus, Perimedes, Pisenor, Picagnus, Phlegæus, Petræus, Pyretus, Praxion, Pæantor, Rhœcus, Ripherus, Riphæus, Thaumias, Thereus, Thonius, Teleboas, Stipalus, Theroctonus, Silanthus, Theramon, Thurius. è Lapithis verò non nullos recensuit Hesiodus in Clypeo. His addiderunt quidam Baium, at non illum tamen qui vrbi nomen dedit Mercurij, vel (vt alij maluerunt) Neptuni filium. quamuis Centaurorum nonnulli, quia durum esset & agreste genus erga omnes externos, vim Herculis senserunt, vt dictum fuit: siquidem hi sagittis veneno hydræ infectis vulnerati se lauantes, Anigeri fluminis aquam infecisse dicuntur; ita vt vnda illa teterrimum odorem diu seruauerit, & pisces qui in eo flumine nascerentur esui essent inutiles. At Antimachus in Centauromachia illos ab Hercule pulsos è Thessalia in insulas Sirenum confugisse scripsit, vbi cantibus illarum delectati omnes in apertam perniciem fuerunt attracti. deinde vbi Nessus, & alij Centauri sepulti fuissent, ex iis vulneribus non procul à Calydone, in colle, qui Taphossus fuit nuncupatus, grauissimus odor ad montis radicem suffundebatur, ac tabo simile quiddam manabat, vt ait Strabo lib. 9. Quæ de Centaurorum forma dicuntur, illa fabulosa sunt omnino, vt quæ de illorum ortu. Alij igitur Ixionis filium Chironem fuisse tradiderunt, à quo originem duxerint Centauri. Alij Saturnum cum Philyra Oceani filia congressum inquit cum imperaret Titanibus; mox cum ipsos Rheadeprehendisset, Saturnus ob pudorem se in equum vertit, vnde Chiron natus dicitur hippocentaurus, omniumque Centaurorum

torum iustissimus, & sapientissimus: qui fuit Iasonis & Achillis pædagogus. illa igitur causa fuisse dicitur, cur Centauri geminam formam sortiti fuerint, equinam scilicet à patre, humanam à matre. Quidam igitur putarunt inferiorem partem ad collum vsque formam fuisse equinam, & ab equino ventre pro collo ventrem & formam hominis consurgere, totamque conspici superiorem partem, ita vt equitantis hominis forma in faciem intuentibus videretur. Quidam putarunt posteriores tantum pedes fuisse equinos, at priores humanos, vt ait Pausanias in Eliacis prioribus. At Lucretius lib. 5. neque hac, neque illa forma esse potuisse Centauros omnino contendit, non solum quòd duæ formæ tam diuersæ simul esse non possint, cum altera vigere incipiat, cum altera senescit ac fit inualida, verum etiam quòd omnia è certis seminibus oriri necesse sit, atque in omnibus vnâ naturam excellere: cum duæ formæ diuersæ paresque viribus simul esse non possint. quare ita inquit:

Sed neque Centauri fuerant, nec tempore in vello

Esse queunt duplici natura, & corpore bino:

Ex alienigenis membris compacta potestas.

Hinc illis æ par vis, vt non par esse potis sit.

Cum Hercules benignè à Chirone aliquando fuisset hospitio acceptus, Chiron breuitatem sagittarum Herculis admiratus eas contractauit, quarum vna dicitur in pedem Chironis decidisse; quare ille dictus est ex eo vulnere fuisse mortuus, & ob eximiam iustitiam, Deorumque cultum inter sidera relatus. Achæus verò & Erasistratus non interiisse Chironem ex illo vulnere inquit, sed centaurea herba, quam centaureum etiam vocant, vulnere adhibita sanatum fuisse: quæ ab ipso postea, vt inuentore vsus eius herbæ, fuit appellata, de qua ita meminit Virg. lib. 4. Georg. quam centaureum vocauit:

Cecropiumque thymum, & graucolentia centaurea

& Lucretius libro secundo:

At contra tetra absynthi natura, ferisque

Centauri sædo pertorquent ora sapore.

Est enim & amara, & grauiter olens illa herba. Nam prima & simplicior antiquorum medicina fuerunt radices herbarum, vt in his significauit Homer. quibus plerique morbi curabantur:

ἐπὶ δὲ ῥίζαν βάλει πικρῶν,

χρὸς διατρέψας.

Contundens manibus.

Quòd si Centaurorum forma omnino in rebus humanis esse non potest, quæ causa antiquos compulit ad hæc ita fabulosè confingenda?

¶ Patuit (vt arbitror) ex rebus Centaurorum gestis quid per hæc significare voluerunt. Nam in tam prodigiosa corporis forma, quæ humanitas, quæ iustitia, quæ temperantia, quæ pietas esse potuit? aut qui dimidium sui belua teterrima extiterit, quo pacto non in maximas difficultates ob sua flagitia illabatur, patriamq; & facultates per summam turpitudinem relinquere cogatur? Verùm quoniam suus est virtuti vniuscuiusque locus, potestq; vel in turpi forma aliquando inesse virtus, idcirco ob æquitatem eximiam Chiron fuit inter sidera receptus. Per hæc igitur quæ dicta sunt de Centauris, significare voluerunt antiqui, vino nõ esse immoderatè indulgendum, neque cedendum cupiditatibus, neq; manus in res alienas per vim iniiciendas, sed temperantia & iustitia in omnib. vti conuenire: cauendosq; esse illos qui turpissimo sunt corpore, quoniam mores plerumq; corpori sunt similes. At cõtrà illum esse finem omnium improborum, vt patriam, facultates, penates, liberos, vxores relinquere cogantur, & extorres aliam patriam sibi per inopiam quærant. Nec me præterit quosdam fuisse, qui primos Centauros equitare inquam inuenisse. At nunc de Cygno dicamus.

De Cygno. CAP. V.

AT verò de Cygno diuersæ fuerunt antiquorum scriptorum sententiæ, quòd eum alij aliorum parentum filium, & alia de causa in auem sui nominis mutatum fuisse, tradiderunt. Nam Cygnus ille qui fuerit ab Hercule occisus, & in auem sui nominis dicitur postea mutatus, fertur fuisse Martis & Cleobulinæ filius, vt traditum est à Posidonio in libro de Diis & heroibus. Fama est hunc Cygnum Martis filium idcirco fuisse ab Hercule trucidatum, quoniam ille in Thessaliam accedentes aduenas interimeret, cum esset templum patri erecturus è capitibus cæcorum à se hominum. Fuit & Cygnus Apollinis filius ab Achille cæsus cum militaret ad Troiam, de quo ita scripsit Isacius: *Ἀχιλλεύς δὲ ἐπιστρατεύσαστῆ Τροίῃ, ἀνείλε τὸν κύ-*

κνον, καὶ

κεν, καὶ τένιν τὸν λόγῳ ἕδον κύκνῃ, ἔργῳ δὲ Ἀπόλλωνος. Achilles
cum ad Troiam militaret, Cygnum ac Tenem interemit,
Verbo quidem Cygni filium, at re ipsa filium Apollinis. Fer-
 tur trucidatus fuisse ab Achille ad Troiam, & ab aliis creditus
 Cygni filius, cum esset Apollinis, ut patuit, quoniam opem fe-
 rens Troianis cum lōgis nauibus angustias maris Troiani oc-
 clusisset, impediretq; Græcos, neq; illos descendere pateretur,
 quem tamen pleriq; fuisse Neptuni filium existimarunt. Sile-
 nus autem in fabulosis historiis Diomedis socios in illas aues,
 tanquam sorores Meleagri in melegrides, mutatos fuisse scri-
 psit: quæ res ita habuit. Cum Diomedes Tydei ac Deiphyles fi-
 lius in patriam post bellum Troianum rediisset, fertur in vl-
 tionem eius vulneris quod Marti & Veneri Diis intulerat, eius
 vxor Ægialia exagitata fuisse incredibili desiderio, atq; furioso
 propè quodam amore Comatæ filij Stheneli, vel (ut aliis ma-
 gis placuit) Cyllabari. Idcirco cum domum rediisset ita illo de-
 tentam vxorem reperit, ut parum abfuerit, quin ab ipsa Ægia-
 lia fuerit trucidatus, cum vix se seruasset ad aram Iunonis Ar-
 giuæ. Postmodo de statu rerum præsentium decidens, ac de-
 speratione captus, ad populos vocatos Daunios in Italiã com-
 migravit, quibus per illud tēpus Daunus rex imperabat. Cum
 fortè tunc accidisset, ut Daunus ab hostibus obsideretur, audita
 Diomedis virtute ac fortitudine, eiusq; in Italiam aduentu, mi-
 sit rogatum ipsum Diomedem ut sibi opem ferret in ea rerum
 difficultate. promisit etiam se partem suę regionis ad habitan-
 dum esse daturum ad remunerationem tanti beneficij. Ille vbi
 auxiliatum Dauniis iussit, victoriamq; illis peperisset, urbem
 postea vocatam Argyrippam condidit, quam sibi esse regiam
 statuit. Nam cum Daunus vellet videri tanti accepti beneficij
 minimè oblitus, proposuit Diomedi, concessitque optionem,
 vtrum mallet eligēdi, vel totam prædam, vel totam regionem
 hostis, quam cepisset. cum neutrum horum voluisset eligere
 Diomedes, cuperetq; Daunus aliquo condigno munere satis
 Diomedis in se beneficentiæ facere, Althenum Diomedis fra-
 trem nothum iudicem statuit. at enim Althænus cum fuisset
 captus amore Euippæ filia; Dauni, velletq; Dauno gratificari,
 regionem Dauno adiudicauit, iussitq; prædam dari Diomedi.
 fertur illo iudicio indignatus Diomedes Deos rogasse, ut neq;
 semina vtiliter terrę concrederentur, neq; illa fructum ferret,

nisi aliquis è suis cognatis aut ciuibus ibi seminasset. Postea vero cum istud ipsum contigisset, neq; terra vllos fructus ferret, & si qui nascerentur, per malignitatem aeris vel deciderent è plantis, vel ad maturitatem non peruenirent; animalia passim perirent, ac si qua ferrent in vtero, facerent abortum: dicitur Daunus misisse sciscitatum oraculum, quæ nam esset tantæ Deorum indignationis causa, aut quid in Deos esset commissum, ex quo tot incõmoda, totq; calamitates Dauni regionem inuasissent. cum respõdisset oraculum, istud partim ex imprecatione Diomedis contigisse, partim etiam ex ira Deorum, & præsertim Veneris, quæ vel ipsum fratrem in Diomedem per amorem Euippæ incitasset, Daunus in præsentem rem dissimulat, atque consilium prorogat in opportunum tempus. Nec ita multis sanè diebus interiectis Daunus Diomedem insidias parat, & tanquam Diis inuisum atque inimicum repente trucidat. Græci Diomedis socij qui fuerant illum in Italiam secuti, visa sui ducis morte tam fœda, tamque miserabili, illum magno pere lugere cœperunt, atque stridulè conquerentes dicuntur omnes Deorum misericordia in cygnos aues canoras fuisse conuersi. quod accidit in insula Diomedea vocata è regione Gargani. Alij dicunt non in cygnos quidem fuisse mutatos, sed in aues cygnis simillimas, quæ dictæ sunt postmodo insulam vocatam Diomedeam habitasse de nomine ipsius Diomedis. Est autem illa insula iuxta sinum Ionium Adriaticumq; posita, vt scripsit Agatharchides in rebus Europicis, & Callimachus in libro de conditis insulis, & habitatis vrbibus, & de illarum nominibus. Nam Iapyges & Apuli cum populi essent iuxta sinum Ionium, alij horum dicti sunt Peceutij, alij Diculi, qui postea Daunij & Tarentini vocati fuerunt. Fuit enim regio Dauniorum in Apulia, quæ postea tota Iapygia ab Iapyge Dædali filio, hinc Salatia, hinc Calabria vocata fuit. atque Apulia dicta est ab vrbe Diomedis Argyrippa, quæ sequentibus temporibus Apulis nominata fuit. His addidit præterea Timæus Siculus in rebus patriis, & Alcimus, omnes Diomedis statuas, quas in illa regione ex iis saxis passim sibi erexerat, quæ secum è Troianis ruinis in nauem aduexerat, fuisse in mare contumeliosè deiectas. nam memoriæ proditum fuit ab illis Siculis scriptorib. Diomedem cum aureum scutum Glauci haberet, Colchicum draconem interemisse, qui Phæaciam regionem deuastauit.

vastauerat, vbi primùm in Italiam aduentaret. ea re insignem
 honorem adeptus Diomedes permultas sibi statuas ad perpe-
 tuam præclari facinoris memoriam erigendas curauit, quæ è
 sax's Troianis (vbi diximus) excisæ fuerunt, quæ statuæ vnà
 cum ipso Diomede cæso in mare à Dauno fuerunt deiectæ.
 Scriptum reliquit Pausanias in Atticis rebus Cygnum fuisse
 regem illorum Ligurum, qui habitant in Gallia transpada-
 na, laude musicæ artis & cognitionis clarum: qui vbi mortu-
 us esset, dicitur ab Apolline in auem sui nominis mutatus. Alij
 dixerunt ducem Ligurum Cygnum nomine miro amore
 Phaethontem profecutum fuisse, qui post eius casum tam af-
 siduè flebat atque eiulabat, vt Deorum misericordia in auem
 sui nominis sit mutatus. atque cum esset musicæ artis peritus,
 creditur post mortem Apollini musicorum Deo esse conse-
 cratus. Lucianus in eo dialogo qui Cygnus inscribitur, assesso-
 res fuisse Apollinis cygnos commemorat, & amicos homines
 musicæ peritos, qui cum mortui essent, fuerunt in aues sui no-
 minis mutati ab eodem.

Hæc ea sunt quæ de Cygnis fabulosè memoriæ prodita
 sunt ab antiquis scriptoribus: quæ si diligentius considerentur,
 partim nos admonent nullam esse turpitudinem, nullamque
 arrogantiam, quæ Deum non habeat vindicem & ultorem;
 partim etiam ad insigniorum hominum laudem fuerunt ex-
 cogitata. nam cum Diomedes vel Deos ipsos vulnerasset, iustâ
 Deorum vindictam omnino aufugere non potuit, quia tam
 felici rerum successu elatus fuerat, vt neq; Diis quidem peper-
 cerit in ipsa rerum felicitate, quos magis vt autores omnis hu-
 manæ felicitatis impensiusque venerari atque obseruare de-
 cebat. Eius socij dicuntur in aues fuisse mutati, quòd omnis in-
 felicitas & miseria alas iniungit prioribus amicis ad fugam.
 Facti sunt cygnis similes, vt alij voluerunt, aut ipsi cygni, dum
 lugubres ac miserabiles voces emitterent, quoniam neque tu-
 rum est, neque sapiens neq; valde pium illorum sceleratorum
 calamitates lugere, qui diuino consilio, diuinaq; prouidentia
 propter illatas vel in ipsos Deos iniurias illas calamitates pati-
 antur, cum illud scire possimus. Fiunt enim brutis similes ij
 qui neq; motibus animorum moderari aliqua saltem ex parte
 possunt, neq; æquo animo ferre nitantur illud, quod diuinitus
 statutum nulla ratiõe mutari possit. Hæc res iure optimo fecit, vt

focij Diomedis in aues Diomedeeas vocatas dicatur fuisse conuerfi. Alij dixerunt Cygnum illum ab Achille caesum cum ad Troiam militaret, in auem sui nominis fuisse conuersum, non quidem re ipsa (nullum enim fuit tempus quo homines in plantas, aues, pisces, aut saxa mutarentur) sed ad consolationem suorum illud fuisse a poetis conuictum. nam fuit vna multarum fabularum excogitatarum ratio aliquando, assentatio poetarum nimirum, qui nihil sibi non licere arbitrati sunt, modo principum suae aetatis gratiam per sua figmenta aucuparentur. Sic homines saepius in Deorum numerum post mortem sunt intrusi, quibus templa, altaria, sacerdotes, ceremoniae, ac proprij ritus sacrorum fuerunt instituti, multiq; in varia corpora animalium per suauitatem orationis cum mirifica legitimum voluptate peruenerunt. Habet enim illud suauitatis poetice, ut illa quae in soluta liberaque oratione ridicula viderentur & vana & mendacia, ipsa non solum probabilia & simillima veris efficiat, sed etiam cum incredibili auditorum voluptate & admiratione ita imprimat in animis, ut non facile deleantur. Istud fit propter metri naturam ac varietatem rerum, quas licet poetis in sua scripta asciscere, cum reliqua scriptorum genera ad finem suscepti negotij properare soleant, prius quam aliquid exterum admisceatur. nam cum liceat poetae aliquando vel ad minima quaeque describenda peruenire, illud certe non permissum est facile caeteris scriptoribus, nisi maxima de causa, & cum res ipsa necessario postulare appareat. Quod vero Cygnum Ligurum regem eorum qui habitauerunt in Gallia transpadana, in illam auem mutatum fuisse ab Apolline memorarunt, id certe significare voluerunt poetae, optimarum artium expertes esse principes homines non oportere, vel esse prorsus ignaros, quae liberales vocantur, cum & animum ad regias virtutes & ad optimam rerum praesentium administrationem, & ad futurorum prudentiam mirabiliter effingant, & ad rerum vel secundarum vel aduersarum euentum aequo animo perferendum. Istud a musicae scientia primu inchoandum esse censuerim, sed non ab illa fabularum & combibonum garrulitate aut vociferatione: quoniam ea vis est illius, ut animum, moresq; parum aptos prius componat, deinde praeparet compositum ad omnes rectas disciplinas facile imbibendas. Alij dixerunt poetas ad viuentium coniunctoru Cygni
 ipsius

ipſius regis gratiam illum immortalibus laudibus extuliſſe ob
peritiam muſicæ facultatis, quem & gratum Dijs hominem
fuiſſe dixerunt, & poſt mortem etiam vixiſſe, atque in auem
pulcherrimam, Apolliniq̄ue dicatam mutatum, quæ vel mor-
tem ipſam cum cantu exciperet, quia ſe Deo amicam eſſe ſen-
tiat, & ad meliorem vitam ſit tranſitura. Nam cum mors com-
munis ſit omnibus animantibus, neque vlla ſit differentia ſan-
guinis, facultatum, honorum, niſi quis vi laudis ac virtutis, com-
munem omnibus vitæ metam perpetuitate nominis ſupera-
uerit, vel nihil eſt magnopere expetendum in rebus humanis,
vel ſola gloria, quæ per bonitatē morum, ſanctitatem, fidem,
vel ſola gloria, quæ per bonitatē morum, ſanctitatem, fidem,
pietatem, integritatem, innocentiam ac beneficentiam latè
extēditur. ſit etiam hoc ipſum per diſciplinarum liberaliumq̄;
artium præſtantiam cognitionis, qui honor in animis poſte-
rorum diutiſſimè conſeruetur. nam cum fieri omnino non
poſſit vt nihil agamus, quid aptius præclaris ingenijs relictum
eſt in quo ſe exerceant, cum quid datur ocij, quàm in cogno-
ſcendis rebus geſtis præteritorū temporū, & delirijs quibus ſe
ſuosq̄; perdiderūt ſummis rebus præfecti, aut quibus virtutibus
hæc omnia ab iſdem ſapienter ſunt conſeruata? eſt illud præ-
terea ſtudioſum honeſtiſſimum omnium ac vtiliſſimum, & cæ-
teris omnibus occupationibus præferendum, quo aliquis ſei-
pſum ad vitam quàm honeſtiſſimè cum virtute tranſigendam
informet. Atq̄; de Cygno ſatis, nunc dicatur de Harpyis.

De Harpyis.

CAP. VI.

HARPYIAE, quæ Stymphalides aues etiam vocatae fue-
runt, filiae fuiſſe dicuntur Thaumantis & Electrae O-
ceani filiae, ac ſorores Iridis, vt ſcripſit Heſiod. in Theogonia in
his verſibus:

Θαύμας δ' ὠκεανοῖο βαθυρρεΐταιο θύγατρα

ἠγάγετ' ἠλέκτρην· ἠ δ' ὠκεΐαν τέκεν Ἴριν,

ἠὲ κόμας δ' Ἄρπυϊας ἄελλώ τ' ὠκυπέτην τε.

Oceano natam, Thaumatas, qui litora pulſat,

Vxorem Electram duxit: mox edidit Irim

Illam ſiro; Harpyias, Aelloq̄ue, Ocypetenq̄ue.

Acuſilaus Neptuni ac Terræ filias fuiſſe credidit; Soſibiſius Era-
ſiam & Harpyiam memoriæ prodidit fuiſſe Phinei filias: quæ,
vt patet ex ſuperioribus Heſiodi carminibus, tres fuerunt, Iris,

Aello, Ocypete. Quidam Celeno pro Iride subrogarunt. Asius, Alopen, Acheloen, & Ocypeten nominavit, ut etiam Hyginus. Stefichorus Thyellā addidit: Asclepiades Ocythoen, Achæus Ocypoden. Has proditum est memoriæ ab Isacio in Thracia habitare solitas, auresque vrsorum, corpora vulturum, faciem virginum habuisse, fuisseque alatas, & humanis brachijs ac pedibus, sed vnguibus monstrosis: quæ omnia propè ita descripsit Virg. lib. 3. Æneidos:

*Tristum haud illis monstrum, nec sanior ulla
Pestis, & ira Deum Stygijs sese extulit undis.
Virgines Volucrum Vultus: fœdissima Ventris
Proluies: Vncæque manus, & pallida semper
Ora fame.*

Has ad epulas aduolantes facit, & volucres idem poeta nominavit. Has igitur Iouis canes fuisse memorant poætæ, ac rapaces dæmones: quæ ad dirum Phineci supplicium fuerint immissæ. Nam scripserunt antiqui Phineum in Bithynia iuxta fluvium Salmydessum Thraciæ habitare solitum, Agenoris & Cassiopeæ filium, vel (ut quibusdam magis placuit) Agenoris & Phœnicis; ut Apollodoro, Neptuni: quem tamen in Paphlagonia regnasse omnes narrant. Hunc aiunt nonnulli cum optio sibi data esset, ut vel cæcus diutissime viueret, vel post certum tempus moreretur: cæcum consulto à Sole factum fuisse, & ab Agenoris temporibus usque ad Argonautarum navigationem vixisse. Alij, quorum sententiæ accedit Sophocles, Cleopatram uxorem fuisse narrant Boreæ & Orithyæ filiam, è qua Phineus duos filios Crambim ac Orythum suscepit; vel (ut alij maluerunt) Parthenium & Crambim. Postea repudiata Cleopatra Idæam Dardani Scytharum Regis duxit: tum adolescentes illi accusati sunt, quod stuprum noueræ obtulissent, & à patre comprehensi ob id facinus capitis damnati. tandem ab Argonautis cognita illorum innocentia, & quæ inter ipsos intercedebat, affinitate, multis barbarorum cæsis, & ipso etiã Rege obtruncato in eo certamine, liberantur. Non defuerunt qui ob eam accusationem oculos captos fuisse adolescentes inquam: quare indignatus Neptunus ob eam crudelitatem illum etiam cæcum fecit, & Harpyias immisit. Alij, inter quos Philochorus, hos Thynum & Mariandynum vocarunt. Alij hos non è Cleopatra, neque ex Idæa Dardani filia, sed è quadam pellice Scythica

ca natos fuisse autumarunt. Id cum fecisset Phineus, dicitur eo supplicio à Ioue affectus ut oculis careret, & perpetua fame cruciaretur: cui tamen cum paratae forent epulae, neque illas comedere tunc quidem licebat, quoniam Iupiter suos canes Harpyias scilicet ad eum miserat, quae vel ex ore comedentis cibum eriperent. Acusilaus Argivus, quia, cum vates esset, Iouis ac Deorum arcana mortalibus patefecisset, his supplicijs additum scripsit, ad quem profecti Argonautae perbenigne accepti, pro praemio monstrati itineris in Colchidem, & pro liberalitate hospitali alatos Boreae filios cum sagittis miserunt, qui Harpyias à mensa Phinei depellerent: quas è regione fugientes, cum ad Plotas usq; vocatas insulas, quas alij Echinadas vocarunt, insecuti fuissent: atque inde ad Argonautas iterum revertissent, quod illae iurassent se non amplius Phineum infestaturas, illae insulae dictae sunt Strophades: quae omnia explicata sunt ab Apollon. lib. 2. Argon. cum haec inquit:

ἐνθα δ' ἐπάκτιον οἶκον Ἀγηνορίδης ἔχε Φινεύς
 ὅς περὶ δὴ πάντων ὀλοώτατα πῆματ' ἀνέτλη
 εἴνεκα μαντοσύνης, τὴν οἱ πάρος ἐγυῖα λιξέ
 Λητοίδης· ἐδ' ὄασον ὁπίζετο καὶ Διὸς αὐτῆ,
 χρείων ἀτρεκέως ἱερὸν νόον ἀνθρώποισι·
 τῷ καὶ οἱ γῆρας μὲν ἐπὶ δὴναϊὸν ἰαλλεν,
 ἐκ δ' ἔλετ' ὀφθαλμῶν γλυκερὸν φάος, ἐδὲ γάνυθαι
 εἶα ἀπαρσιόισιν ὀνείασιν, ὄσά οἱ αἰεὶ
 εἴσφατα πευθόμενοι περιναίετ' οἴκαδ' ἄγισρον.

Hæc ὁ Agenorides habuit abator Phineus.

A Eumenas passus mortales est super omnes,

Quod divinaret: namq; artem praeiuit illi

Latoides. quare ille Iouis vel numina summi

Spernebat: mentemque Deum mortalibus idem

Vaticinans nudavit. eum gratis inde senectus

Inuasit: primum est oculorum lumine captus.

Inde frui dapibus detitum est: quas plurima semper

Turba colonorum illius portabat in ades.

Deinde carmina quae sequuntur, omnia propè illa narrant quae diximus de Phineo. Reuersi sunt autem Boreadae, & ab insequendis Harpyis destiterunt Iride illos reuocante; vel, ut alijs placuit, Iouis mandato. Cæterum illam fuisse conditionem Boreadum memorant, ut nisi Harpyias consequerentur,

sibi esset pereundum, atq; hi cæsas Harpyias à Boreadibus nar-
rant: quarum altera in Peloponnesum volauit, & in Tigrem
fluuium decidit, qui ab ea dictus est Harpys, vt ait Apollodor.
libro primo. Panyasis tamen non strictis gladijs à Boreadibus
depulsas, sed sagittis cæsas esse arbitratus est, priusquam Bo-
readæ reuocarentur. Quòd autem canes Iouis vocatæ sint, pa-
ret ex his carminibus Apollonij lib. 2.

ἔθέμισ, ὧ ἦϊς βορέα, ξιφέας ἐν ἐλάται

Ἄρπυιας μεγάλῳ Διὸς κύνιας.

Non est fas, Boreanati, depellere ferro

Inde canes Iouis Harpyias magni.

Has ipsas Harpyias quidã putarunt fuisse ab Hercule postea pul-
sas ex Arcadia, cū Stymphalum oppidū iuxta Erasimū fluuium
popularentur, ærei crepitaculi tinnitu, vt dictum fuit. Has scri-
psit Chæremōn sub quodam specu in Creta tandem se abdi-
disse, vnde nunquam postea euolauerint. Atque hæc ea sunt
quæ de Harpyis memoriæ prodita sunt ab antiquis.

¶ Dictæ sunt Harpyiæ ab ἀρπάζω, quòd omnia secum ra-
perent, quanquam quæ relinquebant, ita tetro & fœtido ex-
cremento inquinabant, vt fœtor omnino perferri non posset.
Atque cūm fluuiorum, fontium, imbriumque natura per Na-
iades, & reliquas Nymphas significabatur, aer superior & vis
igneæ per Iouem, aqua per Neptunum, inferior aer per Iuno-
nem, per Vestā terra: sic per Harpyias vis & natura ventorum
significata est ab antiquis: qui (vt dictum est sæpius) sub his fa-
bularum figmentis vniuersa naturalis philosophiæ, & morum
præcepta tradiderunt, vtilitatem cum suauitate commiscen-
tes. Atque vel ipsarum Harpyiarum ortus demonstrat vires ef-
se ventorum, qui enim putarunt filias fuisse Thaumantis & E-
lectræ, quid aliud has esse senserunt, quàm admirabilem ven-
torum naturam, qui è supernatate & puriore Oceani aqua per
Solis radios extolluntur? Huic rei vel illud est argumento, quòd
Iridem ventorum sororem putarunt, quæ in imbribus, & nu-
bibus certo ordine collocatis apparet; neque sine imbribus
fieri potest: quo tempore etiam venti vel dominantur, vel iam
antecefferunt. Nomina præterea singularum Harpyiarum ven-
torum impetum vel celeritatem, vel aspectum significat: nam
Ocypete celeriter est volans, Aello procella, Celæno obscuritas
nubium, quæ ventis impelluntur. illud etiam indicabat forma
Har-

Harpyiarum, quæ fingebantur alatae & foeminae ob leuitatem duplicem ac celeritatem, cum neque Boreadae quidem illas comprehendere potuerint, ut iure de illis dici queat:

Quid leuius fumo? flamen. quid flamine? Ventus.

Quid Vento? mulier. quid muliere? nihil.

Qui Iridem vocarunt tertiam Harpyiam, in idem reciderunt: nihil est enim horum à vi ventorum semotum. Quid ergo? significare voluerunt per hæc ventos è superna vi aquarum è superiore parte scilicet gigni: aut ex ea aqua quæ est cum terra commista superius, quæ in vapores extenuata in sublime tollitur: qui vapores postea modò in pluias condensantur, modò in vêtos extenuantur. Neque abhorret præterea à ciuili institutione hæc fabula, quippe cum declaret rapacitatem & auaritiam hominum tanquam grauissimum supplicium Deorum consilio mortalibus immittam fuisse. Nam cur oculis captus est Phineus? quia non videbat humanam conditionem vitæ intra angustissimos terminos includi, paucisque esse contentam, atque ob eam rem perpetua fame discruciabatur: neque poterat præsentibus epulis vesci, cum non pateretur illud habendi desiderium, ut præsentibus bonis perfrueretur, sed ut fieret tantum locupletior. Id vulturum corpus, id vnca manus, id ora semper fame pallentia significabãt, id reliqua corporis forma, quæ ex animo auari hominis ad vnguem expressa est. Quidam per Harpyias furtorum naturam significare voluerunt, quæ virgines ideo putatae sunt, quia sterilia sunt Dijs ita volentibus, & breui dilabuntur bona per rapinam furtumque parta: quare & famelicæ, & alatae, & immundæ dictæ sunt. At nunc de Hesperidibus.

De Hesperidibus.

CAP. VII.

HESPERIDES autem Hesperii Atlantis fratris filiae fuerunt, quas tamen Eubulus Atlantis, non Hesperii fuisse credidit: Chærekrates Phorci & Cetus. Nomina fuerunt illarum Ægle, Arethusa, Hespertusa, ut diximus in Hercule. Hæ hortos habuerunt non procul à Lixo oppido Mauritaniae, extrema parte Æthiopiae, ad occidentem, vbi loca fuerunt à Sole exusta, arenisque obducta, & ob serpentum frequentiam infesta; neque multum à Meroe, & à mari rubro distantia. ibi anguis esse dicebatur, qui aurea mala custodiret ne ab vllò ca-

perentur: quem serpentem curabat Hesperidum sacerdos, ut
apparet ex his carminibus Virg. lib. 4.

*Oceani sinem iuxta, solēq; cadentem,
Ultimus Aethiopum locus est: ubi maximus Atlas
Axem humero torquet stellis ardentibus aptum.
Hinc mihi Massyla gentis monstrata sacerdos
Hesperidum templi custos, epulasq; draconi
Quae dabat, & sacros seruabat in arbore fructus.*

Nam ubi Atlas cœlum sustinere dicebatur, ibi in extrema ora
terræ habitabant Hesperides, ut significauit Dionysius in libro
de situ orbis in his:

*Ἄτλας δ' ἔρανὸν εὐρύω ἔχῃ κρατερῆς ὑπ' ἀνάγκης,
πέρισσιν ἐν γαίης, πρὸ παρ' ἑσπερίδων λιγυφώνων
ἔσθως, κεφαλῇ τε καὶ ἀκαμάτοισι χεῖραςι.*

Sustinet hic Atlas cœlum, sic fata iubebant:

*Ultimus Hesperidum locus est in margine terra,
Hic capite & manibus fert vasti pondera mundi.*

Hunc hortum fama est Atlantē mōtibus vndiq; cinxisse, quia
Themis illi responderat futurū esse ut Iouis filius eò aliquando
accederet, & aurea mala caperet. Hæc mala Agrætas in rebus
Libycis oues fuisse sensit, quæ aureæ nominarentur, quæ cum
inhumanū & agrestem pastorem haberent, dictæ sunt à dra-
cone custodiri. at Pherecydes lib. 10. ubi nuptias Iunonis com-
memorauit, terram Oceano proximam in occidente aurei co-
loris poma tulisse inquit, pomosq; aurei coloris fructus feren-
tes. quam sententiam ita secutus est Lucanus:

Abstulit arboribus precium, nemoriq; laborem

Alcides: passusq; inopes sine pondere ramos,

Rettulit Argolico fulgentia poma tyranno.

Draco, qui poma ipsa seruabat, Typhonis & Echidnæ filius,
Ladon vocabatur, ut testatur Apollonius lib. 4.

Ἴξον δ' ἱερὸν πέδον, ὧ ἐνι Λάδων

*εἰσέτι που χθιζὸν παγχεύσε ἀρύετο μῆλα,
χώρῳ ἐν Ἄτλαντος, χθόνιος ὄφιο· ἀμφὶ δὲ νύμφαι
ἑσπερίδες ποίπνυον ἐφίμερον αἰείδουσαι.
δὴ τότε γ' ἤδη κείνος ὑφ' Ἡρακλῆϊ δαίχθεϊς
μῆλαον βέβλητο ποτὶ σύπος.*

Errantesq; locum sacrum Venere, ubi Ladon

Aurea seruabat flauentia mala decora,

*Anguis terrigena, hic ubi caelo attollitur Atlas.
Illum curabant nymphe prae dulce canentes
Hesperides. truncum amplexus sed ab Hercule casus
Is fuit.*

Cum esset etiam Ladon fluvius Arcadiae, cuius filia fuit Meto-
pe vxor Asopi Thebani fluminis, e qua Thebe nymphe urbi
nomen dedit. Huc serpentem e terra natum fuisse testatur Paus.
at non e Typhone & Echidna, vt ait Apol. enarrator. quem ca-
pita centum habere putarunt. Fama est Herculem cum ad haec au-
rea mala mitteretur ab Eurystheo, diu ambiguum constitisse,
quia vbi essent, nesciret: atq, ad nympheas Iouis & Themidis in
spelunca apud Eridanum fluvium habitantes contendisse, vt ab
ijs sciscitaretur vbi posset mala aurea Hesperidum reperire: quae
ad Nereum illum miserunt, vt dictum fuit superius. Fabulantur
etiam Atalantam Schoenici filiam tribus malis Hesperidum ca-
ptam fuisse, quae Venus dederat Hippomeni: cum nuptiae eius
victori, at mors victis proponeretur: quare non solum Hercu-
les malis Hesperidum potitus fuit. nam quod Atalanta pomis
capta fuerit, ita Theocritus ait in Amaryllide:

*Ἰππομένης ὄκα δὴ τὰν παρθένον ἤθελε γάμαι,
μᾶλ' ἐν χερσὶν ἐλῶν, δρόμον ἄνυσεν· αἱ δ' Ἀταλάντας
ὡς ἰδεῖν, ὡς ἐμάνη, ὡς ἐς βαθυὴν ἄλλετ' ἔρωτα.*

*Virginis Hippomenes thalamos vbi forte petiuit,
Mala tenens manibus currebat: vti hac Atalanta
Vidit, vti perijt, magno correpta vti amore est.*

¶ Hæc ea sunt quæ de Hesperidibus fabulosè memorata
sunt ab antiquis: nunc quid significant, perquiramus. Ve-
rùm res vt ad historiam referatur, ita se breuiter habuisse dici-
tur: Fuerunt duo fratres gloria celebres Hesperus & Atlas, qui
habebant oues pulchritudine egregias & flauas & colore au-
reo. Hesperus cum filiam suscepisset Hesperidam nomine, il-
lam fratri in matrimonium coniunxit, a qua regio vocata est
Hesperitis. ex hac Atlas suscepit sex filias, quæ vocatæ sunt At-
lantides, & a matre Hesperides. Harum formæ desiderio ob
celebritatem captus Busiris latrones & piratas misit qui eas ra-
perent, & ad se asportarent, quo tempore Hercules aduersus
Antæum pugnavit. Prædones in quodam horto ludentes puel-
las rapuerunt, nauique impositas auexerunt. Hercules vbi
fortè pranderet prædones in litore, percepta re de virginibus,

latrones ad vnum interemit, ac filias patri reddidit; pro quo beneficio & oues pulcherrimas dono accepit & alia multa ab Atlante, & astronomiæ cognitionem: quam vbi ad Græcos transtulisset, spheræ cognitionem nimirum, dictus est cœlum pro Atlante humero sustinuisse. Hesperides igitur (vt alij volunt) Hesperii filia fuerunt; vt alij, Atlantis: quæ sidera sunt. earum pater cœlum, aut vespertinū tempus fuit, quod quasi frater est cœli. Dictæ sunt habere hortos in occidente, in quibus essent mala aurea, quoniam stellarum natura est vt tanquam aurum splendeant, & rotunda appareant: atque ea non nisi in occidente nasci solita sunt, quia Sole occidente stellæ apparēt, cū lumine Solis per diem occultentur. At quis est draco qui hæc mala seruabat, atque hortum ambibat? signiferum circulum nonnulli sunt arbitrati. Fuerunt tamē qui mala Hesperidum oues esse in occidente dixerint, in insula, quæ perpetuo flumine circundabatur in serpētis modum sinuoso & reflexo.

Alij cū mala Hesperidum putarint fuisse stellas, serpentes illum esse crediderunt lineam obliquam, quæ nos & astra ipsa intra se continet, quæque horizon siue determinans linea appellatur. ea cū obliqua sit omnibus hominibus, præterquam habitantibus sub ea linea, in qua dies noctibus pares efficiuntur, meritò serpens ac draco ab artificibus fabularum atque historiarum fuit appellata. Qui fluuium insulam ambientem anguem esse dixerunt, ij Herculem inquit ad insulam obseruatis opportunitatib. traiecisse ac remeasse, cū fluuius is factus fuisset peruius ob siccitatem, atque inde captas oues in Græciam duxisse. qui verò stellas fuisse mala illa dixerunt, rerū astronomicarum peritiam ab Hercule in Græciam latam putarunt. Atq; vt summatim colligam sententiam huiusce figmenti, tanquam serpentes illi seruant aurea poma, qui ob auaritiam neque dormire quidem tutò possunt. quare præclare dictum est à sapientibus, diuitias tanquã lapidē indicem animi cuiusquã esse datas hominibus, quæ viris bonis & prudentibus facultates essent, & quasi opportunitates ad res præclare gerēdas, ad patriæ, ad sui ipsorū, ad amicorū, ad bonorum cōmoda concessæ: at imprudentib. & malis quasi supplicium, cū augeant desiderium ipsum etiã accumulandi; quare vel ex ipsarum diuitiarum vsu quantopere quisq; sit vir bonus & Deo amicus, posset dignoscere. at nunc de Atalanta dicamus.

De Atalanta. CAP. VIII.

DE Atalanta Schœnei filia, quæ corporis viribus, & celeritate pedum nō solum fœminas, sed etiam homines anteibat, hæc pauca habemus memoria digna, quòd venationibus mirificè delectabatur, quæ etiam inter venandum cum apud Stethæum Æsculapij fanum siti laboraret, dicitur saxum cuspide percussisse, atque frigidissimæ aquæ è saxo prorumpentem fontem elicuisse; quodq; illa prior sagitta aprum Calydonium percussit, vt ait Isacius. Huic cum pellis apri pro insigni victoriæ data fuisset à Meleagro, mox ab ægrè ferentibus viris gloriam victoriæ à fœmina sibi fuisse præreptam, pellis extorta fuit per auunculos Meleagri, quibus ab ipso Meleagro cæsis propter illatam iniuriam, vniuersa vis vltionis conuersa est demum in Meleagrum. nam cum esset cum titione quodam reseruato à matre, & extincto victurus, cum quo exustomori opus esset, mox illo in ignem coniecto per maternam indignationem periit Meleager. Memoratur item quòd victa fuerit ab Hippomene cursu, dum malis tribus Hesperidum colligendis retardata fuisset. Quam rem testatur sic Arabius:

ἔδνα γάμων ἔρριπῖβς, ἢ ἀμβολίω ταχυτῆτος,

τῆτο γέρας κέρη χρύσειον ἰππόμβς;

ἄμφω μῆλον ἄνυσσον· ἐπεὶ καὶ παρθένον ὄρμῆς

εἶργον, καὶ ζυγίης σύμβολον λῶ παφίης·

Num dotem, magis an tardandi præmia cursus,

Aurea ab Hippomene mala puella capit?

Malum & trumque facit. tardauit namque puellam

A cursu, & nodos nexuit in Veneris.

Nam fuit multorum antiquorū mos, vt nuptias virtute comparandas præstantium mulierum proponerent. Sic Antæus rex Libyæ filiam Alceim, vel (vt alij maluerunt) Barcen victori cursus proposuit. Sic Danaus filias, sic Pisander Camirensis sorores, vt ait Pherecydes; sic Hippodamiam propositam ferunt. At quòd in templo magnæ Matris morè impatiens nulla habita Deæ reuerentia cum Hippomene victore concubuit, Hippomenes in leonem, ipsa in leænam conuersa est.

¶ At cur hæc celebrata & memoriæ prodita sunt? quia significare voluerunt nihil aliud esse Atalantam, quàm voluptatem: atque illum insanire, qui per communis capitis discrimen

ac periculum illam expetat: quippe cum morbi, & pudor, & facultatum iactura, & vitæ non pauca pericula, voluptatum sint comites: ad quas sine his peruenire nunquam conceditur. Qui igitur per summa pericula voluptatem expetiuerit nulla habita vel Deorum immortalium, vel sanctissimarum legum reuerentia, quo pacto poterit humanam animi formam retinere, ac non in teterrimam beluam conuerti? ut igitur voluptates periculorum plenas deuitaremus, ut Deorum immortalium religionem coleremus, ut eorum loca sacra ne contemneremus, hæc ipsa literarum monumentis sunt tradita ab antiquis: qui nihil non utile, plurimumque ad humanæ vitæ informationem pertinens ad nos transmiserunt, si quis rectè considerauerit. cum omnia contra huius ætatis scripta ab imperitis plerisque in lucem tradita, plena sint lasciuia, auaritia, adulationis: nihilque minus curent, quam ut viros bonos ac temperantes legentes efficiant. Fuit alia Atalanta Iasonis filia, quam vxorem duxit Milanio, at ista de filia Schœnei memoriæ produntur, quæ fuit admodum libidini, & omni lasciuia dedita, atque in Mænalo monte Arcadiæ versabatur. ac de Atalanta satis, nunc dicamus de Theseo.

De Theseo. CAP. IX.

THESSEVS Neptuni & Æthrae filius fuisse dicitur, ut traditum est in fabulis: quem tamen Plutarchus in eius vita non Neptuni, sed Ægei fuisse scripsit, cui sententiæ assensit Ouidius etiam in his:

*Nec pater est Ægeus, nec tu Pittheidos Æthrae
Filius: auctores saxa fretumque tus.*

Fama est hunc aliquando cum puer esset adhuc, quo tempore Hercules Trœzenem ad Pittheum venit, leonis pellem quam gestabat Hercules, vidisse, atque securim è manu serui cuiusdam extorsisse illam beluam cæsurus, quia leonem esse putasset, cum reliqui Trœzeniorum pueri visa illa pelle aufugissent. Hic postea cum adoleuisset, Herculis virtutem ac fortitudinem imitatus, multos latrones & maleficos homines vbique sustulit, orbem terrarum peruagatus, & Scironem, qui in monte non procul ab Athenis intra Megara & Isthmum, multos mortales è præcipiti loco deiecit, idque mortis genus experiri coegit, quo viatores ipse interimebat. Alij tamen dixerunt,
inter

inter quos fuit Solocrates, quòd aduenis pedes lauādos proten-
debat, ac lauantes ex altissimo loco in mare deurbabat. Idem
Theseus Cercyonem in Eleusine palestra suffocauit, sicut is so-
lebat peregrinos: idem apud Cephisum amnem latronem
Polypemonem cognomine Sinnin, ac Procrusten habitan-
tem in loco vocato Corydallo Atticæ, pinus ad terram vi de-
flectentem, & alligatos illis hospites arboribus in suum locum
caësis retinaculis reuertentibus crudelissimè laniantem ac dif-
ferpentem, interemit: idem Peripheten Epidauri Vulcano
natum, ænea claua in pugna vtentem, trucidauit: aliosque la-
trores varia crudelitatis genera in hospites exercentes ob-
truncauit, vt testatur Plutarchus & Strabo libr. nono. Hic tan-
tæ virtutis fuisse dicitur, vt multis viris fortibus fuerit auxilio
in præclaris facinorib. obeundis. Et ad opprimendum aprum
Calydonium conuenit, & Adrasto opem tulit in recuperandis
cæforum ad Thebas cadaueribus, atque cum Pirithoo Cen-
tauros debellauit, & ad inferos postea descendit, vnde fuit (vt
diximus) ab Hercule liberatus. Fama est quòd cum gloria
Theseus, nominisque virtutum suarum celebritate fidem pro-
pè omnem superaret, antequam Pirithoum sibi conciliaret;
Pirithous volens eius virtutem experiri, boues illius è Mara-
thone abegit: tum iniuria hostis motus Theseus illum è vesti-
gio persecutus est. Pirithous nihil territus eius aduentu, illi in-
sequenti etiam intrepidus fit obuius. Theseus eius magnitu-
dinem animi, atque corporis præstantiam admiratus, in col-
loquium venit: quare coorta est inter illos amicitia. Iniuit au-
tem Theseus societatem cum Pirithoo in loco quodam Atti-
cæ nõ procul à Serapidis templo, vt ait in Atticis Pausanias. Hic
ante Pirithoi societatem cum esset adhuc adolescens, in Cre-
tam cum iis nauigare voluit, & vnus esse ex illis, qui quotan-
nis pro morte Androgei ad Minoem Crete regem tributi no-
mine mittebantur: quos dicebant in labyrinthum inclusos à
Minotauro vorari. Fabulantur Asterium siue Minotaurū cor-
pus totum habuisse hominis, at caput bouis. hic erat in laby-
rintho loco amplissimo & inextricabili viarum multarum
ambage, qui factus fuerat ad Ægyptij illius labyrinthi formā,
qui fuit apud vocatam ciuitatem Crocodilorum: cuius operis
magnificentiā ita descripsit Herodotus in Euterpe: εἰ γὰρ τις τὰ
ἐν Ἑλλάδι τείχεα τε καὶ ἔργα ἀπόδειξιν συλλογισαίτο, ἐλάσσονος

πόνε τε ἀν καὶ διαπάνη φανείη ἑόντα τῆ λαβυρίνθου τέτρα καὶ τρι
 ἀξιόλογός γε καὶ ὁ ὄν Ε' φέσω ἔσι νηός, καὶ ὁ ὄν Σάμω. ἦσαν μὲν οὐκ
 καὶ αἱ πυραμίδες λόγῳ μέζονες, καὶ πολλῶν ἐκάστη αὐτέων Ε' λα-
 νικῶν ἔργων καὶ μεγίστων ἀνταξίη. ὁ δὲ δὴ λαβύρινθος καὶ τὰς πυ-
 ραμίδας ὑπερβάλλει. τῶ γὰρ δώδεκα μὲν εἰσι αὐλαὶ κατὰ τετρα-
 γώνου ἀντίπυλοι ἀλλήλησι, ἐξ μὲν πρὸς βορέην, ἐξ δὲ πρὸς νότον τε-
 τραμύνηαι σωεχέες. τοῖχος δὲ ἔξωθεν ὁ αὐτὸς σφέας πόδιεργῶν.
 οἰκία τε δ' ἔνεσι διπλά, τὰ μὲν ὑπὸ γαίᾳ, τὰ δὲ κατέρωρα ὑπ' ἐκεί-
 νησι τρισχίλια, ἀριθμὸν πεντακοσίων καὶ χιλίων ἐκάτερα. *Quare
 si quis amplissimos muros, & aedificia Graecorum cōsideret,
 multo inferiora & opera, & sumptus magnificentia hoc
 labyrintho apparebunt. Est sanè percelebre & magnificum
 templum illud Ephesium & Samium. atque Pyramides fi-
 dem propè superant, quarum unaquaeque cum multis Gra-
 corum aedificiis posset comparari. At labyrinthus ipsas et-
 iam Pyramides operum mirabilitate superat, longoque in-
 teruallo relinquit. Huius siquidem duodecim sunt aulae te-
 cto cooperta, portas habentes inuicem oppositas, quarum sex
 in Boream spectant ordine conuersae, sex Notum respici-
 unt. Unus est murus exterior, qui illas intra se continet.
 Domicilia sunt interius duplicia: alia quidem subterra-
 nea, alia sublimia & sub illis numero ad tria millia: atque
 utraque ad numerum mille & quingentorum accedebant.*
 Ad huius imitationem labyrinthum excogitavit Dædalus in
 Creta, in quem includebantur iuuenes tributū nomine ad
 Minoem missi, qui à Minotauro vorari putabantur. Verum
 cū Theseus eò nauigasset, ab Ariadna Minois filia Dædali
 inuentione edoctus fuit, quo pacto cæso Minotauro ab inex-
 tricabili viarum errore se expediret, & ad ingressum reuerte-
 retur, ubi filum annexerat. Hic igitur capta secum Ariadna
 salutis suæ artifice in Naxos insulam defertur, ubi à Baccho ad-
 monitus fuit, ut Ariadnam relinqueret: qui timore diuino
 percussus, dum illam profundissimo somno immersam vidis-
 set, vela in ventos explicauit, & ex insula profugit: quam post
 ea duxit Bacchus, & ex ea Thoantem, OEnopionem, Staphy-
 lum, Euanthem, Latramym, Tauropolim suscepit. Memo-
 riæ prodidit Theopompus, Minoem, cū Theseum reli-
 quamque iuuenum Atheniensium manum accepisset, Peri-
 bœæ amore captum fuisse: cuius libidini cū Theseus aduer-
 saretur,

faretur, ira commotus Minos & alias multas contumelias dixit in Theseum, & illum Neptuni negavit esse filium. His addidit præterea quòd non posset eam gemmam quam gestabat, si in mare abiecisset, sibi restituere. Deinde cum ea dixisset, gemmam in profundissimum gurgitem maris abiecit. Quo tempore memorant Theseum cum illa gemma, & corona quadam ab Amphitrite dono accepta emerfisse: quam coronam ad perpetuam eius facinoris memoriam inter sidera relatam à Neptuno fuisse inquirunt. Plutarchus tamen in Thesei vita illum filium Ægei fuisse scripsit, eius qui mari Ægæo nomen dedit: quamvis Nicocrates Cyprius ab insula Caprarum vocata: *Conon ἀπὸ τῆς αἰγὸς περραιάς*, à capra Perreana scilicet nominatum putavit: Nicostratus à Carystia, quæ fuit etiam Ægæa nominata. Atque cum prius in pagos dispersi essent homines Athenienses, ipse Theseus dictus est illos in vna mcenia inclusisse, legesque dedisse, & popularem administrationem ibi instituisse, quæ usque ad ea tempora perduravit, quibus Pisistratus oppressa republica tyrannidem inuasit. Fama est Amazonas bellicosas fœminas in Græciam aliquando cum armis hostiliter irrupisse: atque in agrum Atheniensem præcipuè impressionem fecisse: quibus addiderunt Antiopen ipsarum Amazonum reginã, vel, ut alij maluerunt, Hippolyten, fuisse à Theseo superatam, cum illi Scythæ opem tulissent. Nam illæ collectis multis viribus per Thraciam ad Cimmerium Bosporum penetrarunt, multamque Europæ partem peruagatæ castra posuerunt denique in loco Amazonio ab illis vocato, qui fuit agri Atheniensis. Theseus collectis satis validis viribus urbanis secum habens uxorem suam Antiopen, de qua suscepit Hippolytum filium: commisit prælium collatis signis, atque cum victoria penes ipsum post diuturnam pugnam fuisset, alias ex Amazonibus obtruncavit, alias coegit ex agro Atheniensi fuga excedere. Fama est Theseum fuisse inuentorem palæstræ, ut ait Pausanias in Atticis, artemque palæstritarum perfecisse: cum antea corporis magnitudine tantum ac robore luctarentur, arte prorsus ignorata. Theseus multas mulieres rapuisse dicitur: nam Antiopen rapuit, & Phædræ abducturus, veritus ne qui filij nascerentur ex ea, aut Hippolyto, illis Hippolytus dominaretur, Hippolytum ad Pittheum dicitur amandasse. Illud autem fecit, tum ut apud il-

lum educaretur, tum etiam ut in eius regnum Hippolytus succederet. Mox Pallante atque eius filius cecius, quia res novas molirentur, Trœzenen proficiscitur ut se de cæde purgaret: quo tempore primum ubi Hippolytus Phædræ visus fuisset, ac in eius desiderium illa incidisset, hæc postea contigerunt, quæ memoriæ prodita sunt de Hippolyto. Postmodum Aphidnæ Helenam raptam ferunt, quæ ciuitas postea à Castore & Poluce Theseum insequentibus euersa est, & Helena recepta, ut ait Strabo libro nono, quo tempore Theseus ætatis suæ annum quinquagesimum agebat. Cum verò Helena in Lacedæmonem à Thesprotis, quò cum Theseo & Pirithoo iuerat, se recepisset, è Theseo grauida Argis enixa est, ubi templum magnificum Lucinæ erexit, ut ait Erasistratus, & Pausanias in Corinthiacis: quamuis Ouidius in epistola Helenæ dicat illi virginitatem à Theseo minimè ereptam in his carminibus:

*An quia vim nobis Neptunius attulit heros,
Rapta semel, & videor bis quoque posse rapti?
Crimen erat nostrum, si delintra fuisssem:
Cum sim rapta meum nil nisi nolle fuit.
Non tamen ex facto fructum tulit ille petatum:
Excepto redy passa timore nihil.
Oscula luctant tantummodo pauca proteruis
Abstulit: & ulterius nil habet ille mei.*

Habuit filios Demophontem & Acamantem, de quibus ita meminit Euripides in Heraclidis:

*Ἐδλὸν πατρὸς παῖς Δημοφῶν ὁ Θησέως,
Ἀκάμας τ' ἀδελφὸς, τῶνδ' ἐπήκοοι λόγων.
Est Demophon bono patre natus Theseo,
Acamasq; frater, & verba qui nostra audiunt.*

Narrant Theseo iactis sortibus Helenam contigisse, ea tamen conditione ut prius iurarent, ut, utri illa eueniret, is operam suam concederet alteri dum mulierem sibi raperet. Fabulantur igitur hos audita eximia forma Proserpinæ ad inferos descendisse, atque diuturno labore itineris fessos super saxo quodam confedisse apud inferos, vnde postea surgere non poterunt, donec ab Hercule ad Cerberum educendum eò profecto liberatus fuit Theseus. Alij dicunt Theseum cum Pirithoo venisse in Thesprotidem, qui nimia vxoris cupiditate arma sumpserat, atque commisso prælio cum Thesprotorum rege,
magna

magna parte exercitus amissa, coniectum fuisse in vincula ad Cichyrum. ille postea Lycomedis iussu à Scyriis perbenignè exceptus in Scyro insula per insidias dicitur fuisse obruncatus; ad cuius mortis ultionem Cimon Scyron urbem deleuit, & ossa Thesei Athenas reportauit. Hæc pauca de Theseo, quæ apud omnes poetas decantantur, quæque fabulosis narrationibus magis, quam veris historiis sunt similia, ex illis multis quæ de illo traduntur, colligere volui. Dicitur esse Theseus Neptuni fuisse filius, quia viros fortes, qui humanarum virium facultatem superare viderentur, aut quibus res maritimæ se i-citer successissent, Neptuni filios antiqui vocarent, cum nul-lum Deum vel promptiorem vel ferociorem Neptuno habe- rent, in quem referret. Huius celebritas nominis apud multos scriptores claruit, quoniam ad Herculis imitationem permul- ta suæ virtutis exempla vbique maleficis delendis hominibus dedit, crudelissimisque tyrannis & latronibus trucidandis. Fie- ri enim non potest, vt quæ præclarè cum virtute gesta sunt, meritis laudibus, & honorificis scriptorum præconiis careant: quæ plurimum conferunt & impellunt ad clarorum virorum imitationem. Nam si taceantur insignium virorum res gestæ, ibi pro virtute desidiam & ignauiam dominari necesse est. Cur labyrinthi forma, & inexplicabiles viarum ambages, aut cur tot de Minotauro verba audiuntur? num posteris etiam labyrinthi terrorem in animis imprimere voluerunt antiqui, qui nihil nisi ad vtilitatem mortalium, & ad humanæ vitæ in- stitutionem scripserunt?

¶ Nihil aliud significare voluerunt per illum labyrinthum, nisi perplexam esse, multisque difficultatibus implicatam vi- tam hominum, cum ex aliis aliæ semper grauiores oriantur: è quibus nemo se, nisi per singularem prudentiam & fortitu- dinem, explicare potest. Verum neque illud solum in priua- tam vitam cadit, sed multo magis in magistratus, & in auari- tiam, & in ambitionem hominum, quæ omnia mirificis diffi- cultatibus sunt implicata. Nam si viri boni & prudentes potius quam ambitiosi summæ rerum præessent, omnes difficulta- tes propè, quibus humana vita vexatur, delerentur: quoniam nihil est adeò formidabile, aut arduum, aut laboriosum, quod virtute non superetur. Hæc vna causa fuit cur tot de The- seo apud omnes scriptores audiantur: neque enim potuit

sine Dædali arte se Theseus explicare, siue sine diuinitate quadam & præstantia ingenij. Verùm quia difficilius est voluptatum quam difficultatum certamen; atque multi superatis omnibus horrificis monstris, & grauissimis periculis, postea voluptatibus ita fuerunt irretiti, vt in summum capitis discrimen peruenerint: idcirco multas mulieres à Theseo raptas, & cum in grauissimas ærumnas propter mulieres deniq; incidisse, fabulantur: cum vix fratrum Helenæ impetum euasisset, & à Centauris propè fuerit oppressus, & ad inferos descendens inde redire, nisi adiutore Hercule, non potuerit. Nam cum firmitate neruorum, corporisque fortitudine eximia aliquando & effræ nata libido esse consuevit, quæ temperantia & quadam animi moderatione indiget. Hanc tamē fabulam ad historiam nonnulli perducere conantur, vt testatur Zezes hist. 51. chil. 2. & Plutarch. in Thesei vita: qui Proserpinam illam filiam Molosso- rum regis Plutonis fuisse inquit, uxorem Cererem, Cerberum acerrimum canem, cuius regis filiam rapere Theseus ac Pirithous patantes deprehensi sunt. Tum Pirithous ab eo cane laniatus interiit, Theseus in vincula coniectus sequentibus temporibus ab Hercule eò accedente liberatur. Pausanias in Atticis non per dolum inquit ad Plutonium Thesei protorum regem hos venisse, ac filiam rapere voluisse, sed Pirithoum nimia uxoris cupiditate impulsus arma cepisse, tum exercitus magna parte amissa cecidisse in pugna Pirithoum, ac Theseum captum in vincula ad Cithyrum coniectum: quem finem omnes propè illegitimæ libidines sortiuntur. At nunc dicatur de Tereo.

De Tereo. CAP. X.

TEREVS, Martis & Nymphæ Bistonidis filius, grauissimum & ipse supplicium subiuit ob immoderatam libidinem: quippe cum non à patria solum profugere coactus sit, sed etiam humanam figuram in formam auis commutauerit. Hic Pandionis Athenarum regis & Zeuxippes filiam Prognen uxorem duxit, cum ipse Thraciæ & Phocidi imperaret. Nam vbi Athenæ conditæ fuerunt, primus omnium regnavit Actæus, huic successit Cecrops, qui filiam Actæi habuit in matrimonio, atque ex illa Hersen, Pandrosum, & Aglaurum, filium verò marem Eryfichthonem suscepit: deinde Eryfichthone mortuo ante patrem regnum deuolutum est ad Cecropem, hinc

hinc ad Cranaum, post hunc ad Erichthonium, à quo ad Pandionem regnum peruenit. Fama igitur diu inualuit apud Phocēses, ut in eorum rebus scripsit Pauſ. Philomelam in auem ſui nominis apud ipſos ob Terei timorem fuiſſe mutatam. Res autem ita ſe habuit, ut teſtatus eſt Ouid. lib. 6. Metamorph. Ferrur Tereus aſſiduis propè precibus Progne impuſus ad ſocerum Pandionem aliquando contendit, illumque rogaffe ut ſecum Philomelam ad viſendam ſororem mitteret: quod cum facile à Pandione impetraſſet, utpote qui virum bonum & temperantem generum ſuum arbitraretur; tum ferunt in itinere Tereum cum ad Parnafi urbem Daulidem adueniſſet, in amorem Philomelæ inciſiſſe, quam per vim demum vitiauit, cum illa libidini Terei diutius reluſtaretur. Enimvero ne illa poſtea tam turpe facinus, & impurum ſorori, vel alteri cuiſpiam indicaret, illi linguam præcidit, ac mortuam eſſe in itinere ſorori Progne nunciauit. Deinde Philomela rem clam per nuntios ſuo ſanguine ſcriptam ad ſororem miſit, vel potiùs, ut ſenſit Nicocrates, acu pictam ad illam clam deferendam curauit. Id egrè ferens Progne, facinusque tam atrox non impune commiſſum eſſe oportere rata, filium Itym, què vnicum habebat Tereus, coctum epulandum patri appoſuit. Deinde cum Tereus Itym aduocaret, extremas corporis partes Progne Tereo oſtendit, eumque à patre eſum fuiſſe demonſtrauit. Iis conſpectis Tereus ad ſtringendum enſem accurrit, ut cædem filij vlciferetur: quare Deorum conſilio Progne in luſciniam conuerſa eſt, ut celerior ad fugam efficeretur: hanc ſequēs Tereus fit vpupa, quam, cum eſſet tardior, aſſequi non potuit. Philomela verſa eſt in hirundinem, & Itys in phasianum. quæ omnia in Thracia iuxta Daulim oppidum contigerunt, ut ait Strabo libro nono. Hanc fabulam breuiter explicauit Virgil. ita in Sileno:

Aut ſi mutatos Tereus narrauerit artus,

Quas illi Philomela dapes, quæ dona parauit:

Quo curſu deſerta petiuerit, & quibus ante

Infelix ſua tecta ſupervolita uerit alis.

Quamuis poetico more Philomelā hic dixit, pro Progne. Inde dicta eſt Aedon, ſiue Philomela, ſiue Luſcinia eadem Progne, Itym aſſiduis lamentationibus aduocare, & querulas cantilenas in ſyluiſe effundere, ut ait Hom. lib. 7. Odyſ. in his:

ὡς δ' ὅτε παιδαρέκ κέρη χλωρῆς Ἀηδῶν
καλὸν αἰδῆσιν ἔαρος νέον ἰσαμέτοιο,
δενδρέων ἐν πετάλοισι καθεζομένη πυκνοῖσιν
ἦτε θαμὰ τρωπῶσα χεῖρ πολυηχέα φωνῆν,
παῖδ' ὀλοφυρομένη Ἴτυλον φίλον.

*Sic canit, ut vernis arripent floribus arua,
Et primi surgunt Zephyri, Pandione nata:
Considens ramis florentibus arboris alta,
Mille modis varians vocem, cum sylva querelis
Personat; & flet Itym dilectum.*

Inde verò effectum est, ut querulam auem Iouis nuntiam vocauerit eam Sophocles in Electra, cum veris nuntia sit, & calor moderati aduenientis: sic enim inquit:

νήπιος, ὅστις τῶν οἰκτρῶν
οἰχομένων γονέων ἐπιλάθεται.
ἀλλ' ἐμέ γ' ἀσονόεας ἄραρε φρένας,
ἃ ἴτω αἰὲν ἴτω γ' ὀλοφύρεται,
ἔρως ἀτυζομένηα, Διὸς ἄγγελος.

*Demens, qui miserabiliter
Parentum extinctorum obliuiscitur.
Sed mihi flebilis concussit mentem,
Qua Itym semper Itym queritur
Auis querula, Iouis nuntia.*

¶ Hæc ea sunt quæ de Tereo, eiusque vxore ac filio fabulosè tradita sunt ab antiquis: quæ nulla ex parte omnino vera esse possunt, sed ut pleraque fieri consuerunt ad hominum utilitatem conficta. Neque enim naturæ lex patitur, neque dicentibus animus hominis assentitur, quòd homo aliquis repente in tam diuersam à se formam cōmutetur. Quòd Tereus Thraciæ & illis locis, qui fuerunt à Daulide supra Cheroneam, imperarit, quòd Prognem Pandionis & Zeuxippes filiam vxorem duxerit, quòd ex illa Itym susceperit, quòd vim etiam Philomelæ intulerit, id non dissentit adhuc à veritate; & quòd in eius iniuriæ scelerisque ultionem Progne filium ceciderit, ac patri epulādum dederit. Quid est enim horum quod fieri non potuerit? at quòd omnes hi in aues versi euolauerint, illud prorsus fabulosum est: quippe cum Terei sepulchrū nō procul à scopulo, qui Mergi fuit vocatus, siue Æthyiæ Mineræ, erectum fuerit in agro Atheniensi, ut ait Pausanias in Atticis. Enimue-

ro, quia illæ mulieres post eam cædem Athenas ad patrem celerimè confugerint, idcirco finxerunt poetæ illas ob mœrorem & luctum eorum quæ gesserant ac passæ fuerant, in aues fuisse mutatas. Deinde cum vpupa per id tēpus primùm Daulide visa fuerit, fabulati sunt Tereum in eam auem fuisse conuersum: cum mulierum altera hirundo, altera luscinia facta dicatur, quia vtraque auis edat cantus ac voces miserabiles & lugubres. Est enim ea vis sonorum, vt qui etiam nullam vocem referant, tamen nunc ad hilaritatem, nunc ad tristitiam animi nos impellant: quoniam anima hominum ex numeris composita, vt senserunt Pythagorici, facillimè sonum harmoniæ perferunt, & vocibus ac sonis etiam nihil significantibus, sed ad quandam rationem numerorum spectantibus, quasi titillatione quadam celerrimè ad vtrunque motum irritatur. Hæc ipsa ratio numerorum plurimum confert etiam in oratoria facultate, quoniam non solum sententia, sed etiam sono vocis tardiores animi impelluntur, aut concitati plus æquo refrænantur. Sic etiam poetæ per carminum harmoniam animos militum inflammasse in bellum antiquitus dicuntur, & multa instrumenta musica inuenta sunt in castra, quorum strepitu milites ad pugnam incitarētur. Verùm quod attinet ad mores, per hanc fabulam significare voluerunt antiqui id quod paulo antè dicebam: magis formidandas esse viro bono ac prudenti voluptatū titillationes, quàm hostium minas. Quippe cum nulla sit ciuitas tam felix, nullum tam potēs regnum, nulla tanta tamque arcta vel naturæ, vel amicitia coniunctio, nulla tam firma præsidia, quæ libido & intēperantia non possit infringere: omnium siquidem libidinum, omnisque lasciuia, cædes, ærumnæ, exilia, egestas, præsentiumque bonorum iacturæ sunt comites. At nunc de Medusa dicamus.

De Medusa.

CAP. XI.

MEDUSA etiam ob libidinem & Veneris immoderatum desiderium acerbissimam Deorum iram in se conuertit: cum vel in templo Mineruæ Neptunum passa sit. Fuerunt cōplures hoc nomine vocatæ mulieres: nam & vna ex filiabus Priami, & vna ex Stheneli ac Nicippes Medusa vocata est. at ea quæ celebratur à poetis, vt ait Paus. in Corinthiacis, filia Phorbi fuisse dicitur: cuius quæ fuerit mater, non constat; cum

quidam marini cuiusdam monstri filiam fuisse inquam. Propter violatum igitur templum, cum piaculum ibi commissum fuisset, irata Dea, ne tantum scelus inultum esset, comam primum, propter cuius pulchritudinem Neptuno placuerat, in serpentes conuertit: deinde dedit illi hanc vim, ut quicumque illam aspicerent, fierent lapides: quod innuit Ouidius libro 1. de Ponto:

Ipsa Medusa oculis Veniat licet obuia nostris;

Amittet vires protinus ipsa suas.

Deinde cum multos homines in lapides verteret, & ingenti clade populos iuxta Tritonidem paludem habitantes afficeret, Deorum misericordia Perseus Iouis Danaesque filius ad eam obtruncandam mittitur: vel potius, ut quidam maluerunt, à Polydecte Seriphorum rege missus eò ad obtruncandum Medusæ caput contendit. Ille acceptis à Mercurio talaribus & falcato ense, à Pallade scuto, vnico ictu caput eius amputauit, quod postea gestauit Pallas suo scuto affixum. Dionysioeles Andromedam ceto expositam à Perseo liberatam fuisse scribit, cum is ostenso capite Medusæ cetum in lapidem vertisset. at Isacius non eam fuisse causam Medusæ calamitatis commemorat, sed Medusam inquit fuisse Pisidæ omnium mulierum suæ ætatis pulcherrimam, quæ cum magnopere capillorum pulchritudine præsertim gloriaretur, sese vel Pallade pulchriorem affirmabat, & ausa est de forma vel cum Dea contendere. Eam arrogantiam & impudentiam Dea grauer ferens, prius crines quibus maximè gloriabatur, in turpissimos maximeque formidabiles angues conuertit, deinde ita ab eius formæ intuitu omnes mortales auertit, uti qui spectare illam in posterum ausus esset, fieret saxeus. cum verò multi illam calamitatem subirent, Pallas mortalium calamitatum miserta, Perseum ad illam misit, Gorgonemque monstrauit in pictura Sami, vbi ciuitas fuit ex illa re Dicteriū vocata. Verum ut ad Perseum redeam, qui superius missus fuerat Deorum misericordia ad illam obtruncandam, quia multos homines in saxa conuerteret, Perseus primum ad Pephredo & Enyo Phorcidas vocatas accessit, quæ vetulæ erant à natiuitate, & Gorgonum sorores. Ab illis igitur vnicum oculum, quo illæ vicissim utebantur, & vnicum dentem mutuo accepit: neq; prius illis reddidit, quàm ad Nymphas ipsum deduxissent. tum acceptis calceis volucris. Nympha-

pharum, & pera siue facculo, galeaq; Plutonis, & adamantina falce Mercurij, & speculo Palladis, volans ad Tartessum ciuitatem Iberiæ ad ipsas Gorgones peruenit: quæ capita habebant serpentibus implicata squamosis, dentes quanti sunt magnorum aprorum, manus ferreas, & alas, quibus volabant. Sic igitur ad has volauit Perseus, quas dormientes inuenit: atq; Medusæ caput in speculo auersus intuens Pallade manum dirigente amputauit. Ex capite Medusæ defecto Pegasus alatus equus repente profiliit. tum grauiter ferentes reliquæ sorores Stheno & Euryale ac lugentes sibilum è multitudine anguium ingentem emittebant, vnde Pallas legem tibiæ multorum capitum vocatam antiquitus excogitauit. at Perseus caput amputatum in peram coniectum super humero à tergo ferens gestauit ad Palladem. sic autem illius formam descripsit Hesiodus in Scuto:

ἐν δὲ λιῶ ἠὺ κόμῃ Δαναῆς τέκος ἰππότα Περσεύς,
 ἔτ' ἄρ' ἐπιφάυων σάκεος ποσὶν, ἔθ' ἐκάς αὐτῶ
 θαῦμα μέγα φράσαδ'· ἐπεὶ ἔδαμῆ ἔσῆρικτο.
 τῶς γὰρ μιν παλάμαις τεύξε κλυτὸς Ἀμφιγυήης,
 χρύσειον ἄμφι δὲ ποσὶν ἔχε πῆρόεντα πέδιλα.
 ὠμοῖσιν δὲ μιν ἄμφι μελάνδετον ἄορ' ἔκαστο
 χάλκεον ἐκ τελαμῶνος. ὁ δὲ ὡς ἰερόημα ποτ' ἄτο.
 πᾶν δὲ μετὰ φρενον εἶχε κάρη δ' ἀνοῖο πελώρη,
 τοργῆς. ἄμφι δὲ μιν κίβυσις θεῆε, θαῦμα ἰδέσθαι,
 ἀργυρεῖ· θύσανοι δὲ κατηωρεῦντο φαεινοί,
 χρύσοι. δ' ἀνή δὲ περὶ κροτάφοισιν ἀνακτος
 κατ' Ἀΐδος κωέη, νυκτὸς ζόφον αἰνὸν ἔχουσα.
 αὐτὸς δὲ ἀπεύδοντι καὶ ἐρρίγοντι ἰοικῶς
 Περσεύς Δαναΐδης ἐτίτ' αἶνετο. ταὶ δὲ μετ' αὐτὸν
 τοργόνες ἀπλιτοῖτε καὶ ἔφαταὶ ἐρρώοντο.

Hic aderat Danaes proles clarissima Perseus:

Nec tangebatur enim scutum pede, nec procul idem

Distabat: nusquam stabat, mirabile dictu.

Sic Deus ignipotens ex auro fecerat illum.

Huic alata pedes imos talaria neclunt.

Ferrens ast humeris loro suspenditur altis

Ensis: & ille animo velocior aera transit.

Gorgonis horribilis monstri cui terga grauantur

Pondere: circum ex argento, mirabile visu,

*Sacculus hoc habuit, clauderat fimbria Vestem
Aurea; Plutonis galea caput ipse tegebat
Obscura; steterat nox illam plurima circum.
Filius at Danaes Perseus mira arte timenti
Factus erat similis, properantiq̄ue: horrida monstra
Gorgones à tergo, similesq̄ue sequentibus illum.*

E sanguine igitur Medusæ de collo defluente natus est vocatus Chrysaor, & Pegasus, & è guttis destillantibus ex ipso capite, varia serpentum genera, vt scripsit Apollonius Rhodius in ædificatione Alexandræ. at Zenodotus Theophilus in lib. 2. historiaturū duos fratres fuisse in Attica scripsit, Phalangē marem & Arachnē fœminam. cæterum Phalanx rem bellicam à Pallade didicit, Arachne telam texere. hi cum rem habuissent inuicem, tantæ turpitudinis odio cōmota Dea hos dicitur in serpentes conuertisse, cum tamē Acusilaus è Typhonis sanguine illos natos fuisse tradiderit. Id caput suo clypeo Pallas affixit, & gestare consuevit, vt testatur Euripides in Rheseo hoc pacto:

Γοργὼ δ', ὡς ἐπ' αἰγίδος εἰᾶς,
χαλκῆ μετώπῳ ἰππικοῖσι πρόσδετος,
πολλοῖσι σωκώδωσιν ἐκτύπη φόβον.

*Gorgo Dea est ab ægide,
Ex are equinis est ligata frontibus:
Multis timorem personat tinnitibus.*

Hæc ea sunt quæ de Medusa memorantur fabulosè, quæ cum sola mortalis esset è Gorgonibus, occisa est: nunc cur hæc sint ficta, inquiramus. Paus. in Corinthiacis eedem Medusæ ad historiam traduxit, vbi inquit eam fuisse filiam Phorbi, quæ mortuo patre regnum ab illo acceperit eorū populorum qui ad Tritonidem paludem accolunt, solitamq̄ in venationes & pugnas cum ijs populis quibus imperabat, exire. Verum cum lectissimis Persei copijs, quas ille ductabat ex Pelopōneso, obuia fuisset, in acie noctu per insidias in castris trucidata est, cuius vel mortuæ pulchritudinē admiratus Perseus, vt omnibus esset spectaculo, præcisum caput in Græciam portauit, quo viso homines admirati dicti sunt in lapides conuerti. Non defuerunt tamen qui in Aphrica bestias esse admirabilis & inuisitatae formæ inquam, & inter illas feros homines: atq̄ Medusam vnā ex illis fuisse, quæ procul à suis gregibus aberrans ad paludem Tritonidē peruenerit, quæ illius accolæ graui clade

clade affecerit, donec à Perseo adiuuante Minerva, quia homines eius loci sacri Mineruæ putabantur, occisa fuit. At enim nihil horum quæ hæcenus dicta sunt, dignum esse videbatur, quod transmitteretur ad posteros, nisi quæpiam præclarior & utilior subesset sententia.

¶ Quid ergo est? cùm pulcherrima esse diceretur omnium mulierum Medusa, quid prohibet illam voluptatem aut libidinem censerit? est enim vis illa voluptatum, vt & Deorum cultus, & omnis humanitatis, & officij, omnisque utilitatis nos obliuisci cogat, si illarum arbitrio nos dedamus: quare cùm homines inutiles rebus cæteris efficiantur, præclare dicti sunt in lapides soliti conuerti. Alij superbiam & arrogantiam & temeritatem vim Medusæ attribuerunt: quare duplex est de illa sententia, quòd ob libidinem Deæ templum profanauit scilicet, & quòd de pulchritudine capillorum ausa sit cum Dea contendere. nam qui superbia & petulantia nimis efferuntur, illi nullam neque hominum, neque Deorum habent rationem: illi cùm cæteris omnibus, tum sibi maximè fiunt inutiles & in lapides conuertuntur: quare & superbiam & libidini illa vis tribuitur. admonemur igitur per hanc fabulam vt libidinem fugiamus, cùm illa sit & Dijs inuisa, & nobis iniucunda denique: vt superbia ne nimis efferamur, quoniam omnis temeritatis vindex est Deus: vt quæcunque bona habemus, à Deo esse putemus, qui omnium bonorum solus est autor & largitor. quare si quis ob illa quæ à Deo acceperit, vel nimis gloriatur, vel etiã Deum contemnat, id totum quod à Deo habuit, auferetur ab eo, & tantum malorum cumulum, quantus erat pristinorum bonorum, accipiet. Sic enim cùm prius omnium oculos Medusa in se conuerteret ob insignem corporis & capillorum pulchritudinem, siue (vt verius dicam) ob pristinam felicitatem, postquam coma in angues conuersa est, omnes ab illa oculos auertebant. nam cùm fortunæ vis & aura benigna aspirauerit, magna circumstat vndiq; amicorum, & coniuictorum copia: at si Deus fortunæ cursum auerterit, omnes & amici & coniuicti celeriter auolant, multiq; qui intimi antea fuerant, cùm nobis occurrunt, oculos auertunt. Ad hæc igitur vitia reprimenda confictam fuisse ab antiquis Medusæ fabulam ego crediderim, at non ob eam causam, quæ superius dicta est. Quòd aut dixerunt Deam ab eius intuitu homines diuertisse, id certè ad

voluptatem spectat, cum nihil nos possit æquè ab illa deterre-
re, quàm supplicia & dolores quæ ab illa proueniunt. sed tamẽ
tam propensi sunt homines suo pte ingenio vel ad propositas
calamitates, modò cum aliqua voluptate commisceantur, vt
arceri omnino non possint, idcirco necessarium fuit sapientis
Palladis Deæ auxilium, quæ Perseum Iouis filium ad illam ob-
truncandam miserit. nam nisi diuinitus præceptis instruamur,
nobisq̃ Deus auxilio sit, vix vlla ratione à voluptatum illece-
bris temperare possumus. Dicta est Pallas illud caput suo pe-
ctori affixisse, quod factum est vt ostenderetur quanto terrori
esse hostibus sapientia iure debeat, & vt demonstratẽt tantam
vim esse sapientiæ vt homines perfundat tanta animi suauita-
te, vt vel ad hæc fortunæ ludicra, quæ nos bona vocare consue-
uimus, prorsus obstupescere faciat: cum saxa sint & ligna ad-
aurum, si cum sapientiæ diuinitate mirabilitateq̃ conferan-
tur. nam illud præcipuum est sapientiæ munus, quod nobis o-
stendit stultum esse aliquid firmitatis in rebus fluxis & leuibus
putare inesse. at nunc de Gorgonibus dicatur.

De Gorgonibus.

CAP. XII.

GORGONVM verò duplex est ordo, cum omnes sint na-
tæ ex ijsdem parentibus, quibus etiam Medusa, è Phor-
co scilicet & Ceto. Aliæ verò earum cum canæ natæ fuerint,
Græcæ vocatæ fuerunt: de quibus ita scripsit Hesiodus in Theo-
gonia:

φόρκυι δ' αὖ κητῶν γράϊας τέκε καλλιπαρήες,
ἐκ γενετῆς πολιᾶς, τὰς δὴ γράϊας καλέουσιν
ἄθᾶνατοί τε θεοὶ, χαμᾶϊ ἐρχόμενοι τ' ἄνθρωποι
πεφριδῶ τ' εὐπεπλον, ἐνυῶ τε κροκόπεπλον.

*Turn Phorco Cetoq̃ue sata sunt nomine Grææ,
Canitiesq̃ue comas nascentibus occupat illis:*

Quare sic homines illas, superiq̃ue vocarunt:

Pephredo bene p̃icta genas, bene compta & Enyo.

Hæ igitur habitarunt in Scythia, vnumq̃; oculum & vnũ den-
tem communem habuerunt, quo vterentur, vbi domo exiret:
quem domi in vasculo quodam reponebant: quod videtur si-
gnificasse ita Æschylus in Prometheus:

πόντου περῶσα φλοῖσρον, ἐς τ' ἀνέξικη

πρὸς γοργόνφα πεδία κιοΐνης, ἵνα

αἱ φορκίδες ναίεσι δίωαι κόραι,
 τρεῖς κυκνόμορφοι, κοινὸν ὄμμα' ἐκτιμέναι,
 μονόδοντες, ἄς ἔθ' ἥλιος προσδέριεται
 ἀκτῖσιν, ἔθ' ἡ νύκτερος μίωη ποτέ.

*Pontum sonorum transiens Et Veneris
 Ad Gorgoneos terminos Scytharum, Vbi
 Sunt Phorcides graues puella tres: quibus
 Cygni color, solusque oculus mox sufficit:
 Communis idem est omnibus dens: omnibus
 Satque is, nec Vnquam has intuetur lumine
 Phæbus diurno, Luna nunquam respicit.*

Quamuis Lamias has Latini appellarunt: scripsit tamen Duris libro secundo rerum Libycarum Lamiam vnam tantum fuisse, quæ mulier fuerit forma præstantissima, quam cum Iupiter compressisset, fecit Iuno vt interirent quæ ex ea nascerentur. illam igitur ferunt ob dolorem non solum deformem fuisse factam, sed etiam ob suorum filiorum desiderium, aliorumque inuidiam in cunis infantes vorare solitam: quæ dicta est Lamia à gutturis amplitudine. Pausanias tamen in Phocis Lamiam scribit Neptuni filiam, & primam omnium mulierum fuisse vaticinatam, quæ Sibylla dicta est ab Aphris. Has tamen Atheniensis Apollodorus libro secundo non iisdem nominibus appellauit, sed Pemphrado, Erito, Dino. Melanthes in libro de mysteriis Iæno addidit iis quæ numerantur ab Æschylo & Hesiodo. His oculum & dentem communem rapuit Perseus cum ad cædendam Medusam proficisceretur, vt ait Simonides in Perseo, quos tam diu retinuit, quam diu illæ Nymphas, quæ alatos calceos haberent, indicassent. Harum Græarum Gorgones tres sorores dictæ fuerunt, quæ, vt ait Apollodorus libro 2. squamosarum anguium spiris obsita capita haberent, dentes tantos, quanti sunt ingentium aptorum, manus æreas, alasque aureas. Hæ in extremis Iberiæ partibus ad occidentem ab Hesperidibus haud procul distantes habitare dictæ sunt, vt in his versibus testatur Hesiodus:

γοργές θ', αἱ ναίεσι πέριω κλυτῷ ὠκεανοῖο,
 ἔχατι ἡ πρὸς νυκτὸς, ἴν' ἑσπερίδες λιγύφωνοι
 σθφνώ τ', εὐρυάλη τε, μέδ' ἄσσά τε λυγρὰ παθῶσα.
 ἡ μὲν ἔλω θνητῆ, αἱ δ' ἀθάνατοι καὶ ἀγήρωσ
 αἱ δύο· τῆ δὲ μῆ παρελέξατο κυανοχαίτης.

*Gorgonas Oceani parit hinc extrema colentes,
Sunt ubi & Hesperides habitantes noctis ad horas,
Euryale, Sthenoque, Medusaque tristia passa.
Hæc mortalis erat: nec mors, nec cana senectus
Illas infestare valet. compressa Medusa est
A patre qui magno regit æquora lata tridente.*

Zez. hist. 22. Chil. 5. Gorgonibus oculum Græarum falsò attribuit: fieri enim non potest vt Perseus oculum ceperit à Gorgonibus, illumq; tam diu retinuerit, quam diu Gorgones sibi indicarètur. Menander in libro de Mysteriis Scyllam etiam memorat inter Gorgones à nonnullis numeratam fuisse. Hæ in Dorcadibus insulis in mari Æthiopico habitarunt. quas insulas nonnulli Gorgadas vocarunt, vnde dictæ sunt Gorgones. Memoriae prodidit Nymphodorus libro tertio historiarum, & Theopompus lib. 17. Gorgones dictas fuisse à nonnullis non squamosarum anguium spiris capita habuisse implicita, sed ipsa capita fuisse draconum squamosorum, dentesque in morem apriorum habuisse, ac oculum fingulas, manus ferreas, alasq; quibus volarent. His erant pro zonis geminæ viperæ inter se connexæ, vt testatus est Polemo in libro ad Adæum & Antigonom. Consueuerunt præterea omnes illos in lapides conuertere, à quibus aspicerentur, vt in his significauit Æschylus

*πέλας δ' ἀδελφαὶ τῶνδε τρεῖς κατὰ πῆρας
δρακοντόμοιχοι γοργόνες βροτοσυγῆς,
ἃς θνητὸς ἕδεις εἰσιδὼν ἔξῃ πνοῆς.*

*Sunt tres sorores his volucres non procul,
Serpentibus dirisque compta Gorgones,
Quas intuens nemo diu spirauerit.*

Nam cum Perseus Medusam obtruncasset, tanquam illum deglutire cuperent, conuolarunt: sed cum cerni Perseus ob galeam Plutonis minimè posset, illæ ab instituto itinere recesserunt. Neque plura his sanè de Gorgonibus me legisse memini. Scriptum reliquit Alexander Myndius in eo libro quem scripsit de iumētis, Nomades animal quoddam in Libya Gorgonem solitos appellare, agrestibus ouibus persimile. quod tamen nonnulli vitulo marino potius esse simile putarunt. eius animalis eam vim dictus est habere spiritus, vt omnia animalia quæ sibi obuia fierent, interimeret, comamque haberet illud animal è fronte ad oculos demissam, quam vbi concutiens & caput,

& caput, vix tandem ob grauitatem aspexisset, eos perimebat qui visi fuissent: cum alij inquam non e spiritu, sed aspectu, oculorumq; radiis id accidere. Testatur libro quinto Athenæus multos Marij milites, cum aduersus Iugurtham militarēt, hoc animal syluestrem ouem esse putantes insecutos fuisse, ac statim concidisse mortuos, quoniam insequentium strepitum id animal timens, comā, quæ oculos tegit, concussisset. Has Gorgones siue fœminæ fuerint, siue monstra horrenda, poetæ ad inferos ad vlciscēdos sceleratos postea detrulerunt: sicuti & alia animalia, q̄ crudelissima vbiq; reperta sunt, vt indicāt ea Virg.

Centauri in foribus stabulant, Scylla que biformes,

Et centum geminus Briareus, ac belua Lerna

Horrendum stridens, flammisq; armata Chimera,

Gorgones, Harpyiaque, & formatricorporis Umbra.

Fuerunt qui Græas Phorci & marini monstri filias nihil aliud esse arbitrarentur, quàm cognitionem & prudentiam illam quæ per experientiam acquiritur. Has vnicum oculū habere dixerunt, quo utebantur cum exirent domo, quia non tantum intra domesticos parietes desidentibus, quantum in publicum prodeuntibus, & vbi sunt difficultates, necessaria est prudentia. Alij curiosorum ingenia per hæc inquam reprehendi, qui ad res suas domesticas cæcutiunt, cum in alienas acutissimè cernant. Hæ igitur Grææ iure optimo & seniores natæ, & ex marinis monstribus dictæ sunt, & in locis, qui neq; Solis, neq; Lunæ lumine illustrarentur, habitare: quoniam in rebus claris & apertis nulla necessaria est exquisita prudentia. Huius prudentiæ siue Græarum, sorores sunt Gorgones, quas alij voluptates, alij pericula humanæ vitæ esse putarunt, à quibus vtrisque sine Græarum consilio nemo se rectè expedierit. Nam vt ratio, ita cupiditas ex eodem fonte atq; ex ipso animo nascitur. Dicitur est idcirco etiam Perseus, non sine Palladis auxilio ac oculo Græarum, Plutonisq; galea, & ense Mercurij illas superasse, & incolumis euasisse, quoniam in omnib. rebus arduis ac difficilibus opus est sapientia primùm, & animi perspicentia, & subtilitate, atq; adeò acumine ingenij, sine quibus nihil gloriosum transigi potest: atque his diuitiæ etiam non nihil afferunt cōmodi. Quid igitur per hæc significabāt antiqui, vt rem summatim colligam? idem erat ac si dicerent: quod vita humana multis voluptatibus circumuenta est, quæ nos in perniciem

& perpetuas ærumnas trahent: cùm sit animaduertendum ne nos tanquam stupidos ab his adduci patiamur. Et quoniam ex altera parte multa nos circumstant pericula, cauendum ne cedamus, sed forti animo illa superanda: in quibus vtrisque vti conuenit prudentia nostra, & diuinum implorare auxilium, quod nemini sincero animo petenti deesse consuevit. Hoc si fecerimus, incolumes ex omnibus vel grauissimis periculis euademus, neque à perniciosis voluptatibus capiemur. Id qui fecerit, erit Perseus Iouis filius, Deo gratus scilicet & amicus. Quidam senserunt multas bellicosas fœminas fuisse in finibus Libyæ occasum versus, sed in primis Gorgonum genus, in quas Perseus militauit, quæ virginitatem seruantes miræ strenuitatis per quoddam tempus militare tenebantur. peractis militiæ annis ad fœtum verti poterant, quibus viri parebant ac domos seruabant, & res domesticas. hæ habitauerunt ad Tritonidem stagnum ad occasum apud Oceanum in Æthiopia, quæ debellatæ fuisse à Perseo Iouis filio dicuntur quo tempore Medusa illis imperabat, penitusque deletæ sunt ab Hercule quo tempore posuit columnam in Libya. Tritonis autem stagnum dicitur terræmotibus & Oceani irruptionibus euanuisse. Isacius tamē fabulam hanc ad res naturæ deducere conatur, dicitque Gorgones esse maris filias, quoniam dictæ sunt à fremitu maris, aquas scilicet. Ad has Perseus, siue Sol, Iouis filius, nempe mentis diuinæ minister, Mineruæ consilio accedit: cùm omnes naturæ actiones fiant pro diuina sapientia neque frustra, neque inutiliter. ob motus celeritatem hic habuisse dicitur Nympharum volucres calceos: cùm in omnia vis eius penetret, falcem cepit à Mercurio: at cùm ita humores quos attrahit extenuet vt à nemine videri possint, galeam habuisse dicitur Plutonis. Occidit igitur Medusam, quæ erat mortalis, quoniam solam aquam maris subtiliorem ac supernatantem extenuat, cùm reliquæ aquæ subsideant. Dicti sunt in lapides conuerti, qui Medusam vidissent, quoniam admirabilis est sapientia Dei: atque attonitus propè ob admirationem confisteret, si quis intueri rectè posset solis vim & actionem, ac virtutes naturæ. Atque hæc ipsa fabula ad vitæ humanæ institutionem, vt dictum est, vniuersa transferri potest. At verò nunc de Sirenibus est dicendum.

De Sirenibus. CAP. XIII.

SIRENES

SIRENES & ipsæ periculosa hominibus monstra propter cantus suauitatem, dictæ sunt ita cantilenis nauigantes homines demulcere, vt in profundissimum somnum inducerent: quos postea ita sopitos in mare deiciebant ac necabant: excitabant enim ex omnibus cantilenis, quas pro cuiusque ingenio iucundiores fore putabant. Has igitur finxerunt antiqui Acheloi fluminis, qui Ætoliam ab Acarnania determinat, Nicopolimq; ciuitatem, quam Cæsar post victum Antonium ad victoriæ eius memoriam sempiternam erexit, alluit; & Terpsichores fuisse filias. Nicander libro tertio Mutatorum Melpomenen Sirenum matrem fuisse scribit, alij Steropen, alij Calliopen. Has tres fuisse memorant, quæ Musas aliquando in certamen cantus prouocare Iunonis suasu ausæ sunt: quare cum prius essent alatae Sirenes, Musæ alas victis euulserunt, coronasque ex illis factas suis capitibus imposuerunt: quod factum est in Creta iuxta ciuitatem illa de causa vocatam Apteram, vt ait Crobylus libro primo. Illa de causa vt dictum est, postea alatis capitibus Musæ fuisse putabantur, præter vnã, quæ erat illarum mater. Hæ igitur iuxta Pelorum Siciliae promontorium prius, vel (vt aliis magis placuit) in insulis Sirenis habitauerunt: quæ sunt in extrema parte Italiae, vt sensit Strabo libro primo: qui Sirenas insulas etiam fuisse inquit lib. 5. saxosas ac desertas, non procul à Capreis. Hæ dictæ sunt inferiore corporis partem habuisse volucrum auium, at superiorem ad humanam formam effictam, vt sensit Theopompus in Callæschro, & Isacius. Idcirco monstra illas vocauit Ouidius libro tertio artis amandi:

Monstra maris Sirenes erant, quæ voce canora

Quaslibet admissas detinere rates.

Nomina verò illarum fuerunt ista, Aglaope, Pisinoe, Thelxiopia: vt voluit Charilus, Thelxiope, Molpe, Aglaophonos. Clearchus verò Solensis in Amatoriis, lib. 3. vnã illarum Leucosiam nominat, aliam Ligeam, tertiam Parthenopen: quare ait Strabo etiam libro primo Geogr. nobilissimam Italiae ciuitatem Neapolim dictam fuisse Parthenopen de nomine vnus Sirenum quæ in iis locis mortua est. Eam verò ciuitatem Phalaris Siciliae tyrannus instaurasse fertur per bella propè euersam, ac nouam ciuitatem nominasse, siue Neapolim; cum tamen Diodorus Siculus & Oppianus illam ab Hercule con-

ditam fuisse, & ita appellatam arbitrati sint. idem Strabo libr. 6. memoriae prodidit Leucosiam insulam nomen item obtinuisse ab altera Sirene, quæ ibi se in profundum abiecerit, ac interierit. Fabulatur vnam harum voce, alteram tibiis, tertiam cum cithara vel lyra canere solitam, vt varia illecebræ pro singulorum ingenio adessent, vt patet ex his carminibus:

*Quod tuba, quod lituis, quod cornu rauca queruntur,
Quodque foraminibus tibia mille sonat:*

*Quodque leues calami, quod suavis cantat Aedon,
Quod lyra quod cithara, quod moribundus olor.*

Mirabilis profectò esse dicebatur harum Sirenum suauitas cantus, quando vel in apertam perniciem homines trahebant, efficiabantque vt sui ipsorum obliti in manifestam cædem se trahi paterentur. Idcirco cum Minyæ per ea loca nauigarent Anæo nauem gubernante, se citharam sumpsisse scribit Orpheus in Argonauticis, suoque cantu Sirenum cantum retulisse: qui cum Deorum certamina caneret, minimè auditæ fuerunt cantilenæ Sirenum, vt est in his:

*ἐνθάδ' ἐφεζόμεθα λιγυρίῳ ὅπα κρούσει
κῆραι, ἀνοστήεις δὲ βροτῶν θέλγασιν ἀκχάς.*

δὴ τότε δὴ μινύκασιν ἐφὴνδανε πύσις ἀοιδῆς

Σαρῆνων ἔδέ σφι παραπλώεσθαι ἔμελλον

Φθογυλίῳ ἔλομένῳ, χερῶν δὲ οἱ ἦσαν ἑρετμά.

Hic cantus dulci modulantur voce puella,

Atque viros mulcent, ratisbus qui marmora sulcant.

Cæperat hic cantus Minyas mulcere, nec ullus

Præteriturus erat Sirenum tristia fata,

Iam manibus remi exciderant: stetit vincta carina.

Illæ postea desperatione captæ, mutæque, factæ in mare musica instrumenta abiecerunt, vt testatur idem poeta in his:

δὴ τότε φορμίζοντος ἀπὸ σμοπέλας νιφόουτος

Σαρῆνες θάμβησαν, ἐλὼ δ' ἄμπαυσαν ἀοιδίῳ.

καὶ ῥ' ἢ μὲν λωτῆς, ἢ δ' αὖ χέλιω ἔκβαλε χερῶν.

Dum citharam pulsat scopulo sublimis ab alto,

Sirenes trepida cantum tenere sonorum:

Alter a deinde chelym è manibus iacit, altera lotos.

Quæ omnia Apollon. ita declarauit li. 4. Argon. vbi inquit Orpheum cātare aggr̄essum, omnem Sirenum vocem superasse:

αἶψα δὲ ἦσαν

καλῶ ἀνθεμόεσσαν ἑσέδραμον, ἔνθα λίγλαι
 Σερῆνες σίνοντ' Ἀχελωΐδες, ἠδέϊησι
 θέλγσαι μολπήσιν ὅτις παρὰ τῷ σῆμα βάλοιτο.
 τὰς μὲν ἄρ' οὐδὴς Ἀχελωΐω δὴνθεῖσαι
 γείνατο Τερψιχόρη Μυσέων μία· καὶ ποτὲ δὴ
 θυγατέρ' ἰφθίμῳ ἄδμῆτ' ἔτι ποσειδέσκον
 ἄμμιγα μελόμηναι. τότε δ' ἄλλο μὲν οἰωνοῖσιν,
 ἄλλο δὲ παρθενικῆς ἐναλίγκται ἔσκον ἰδέσθαι.
 αἰεὶ δ' οὐδὲν δέδοκται ἐκ πόδιω πῆς,
 ἢ θαμὰ δὴ πυλέων μαλινδέα νόστον ἔλοντο
 τικεδόνι φθινύθουσι. ἀπιλεγέως δ' ἄρα καὶ τοῖς
 ἰεσθὲν ἐκ σωματῶν ὅπα λείριον. οἱ δ' ἀπὸ νηὸς
 ἤδη πείσματ' ἕμελλον ἐπ' ἠϊόνεσι βαλέσθαι,
 εἰ μὴ ἄρ' οἰάγροιο παῖς ὀρφικὸς ὄρφθε
 βισονίῳ ἐνὶ χερσὶν ἑαῖς φόρμιγγα τανύσασ,
 κραυπνὸν ἐὺτροχάλοιο μέλος κανάχισον ἀοιδῆς,
 ὄφρ' ἄμυδις κλονέοντος ἐπιβρομέωνται ἄκκα
 κρηγμῶ. παρθενικῶ δ' ἐνοπλῶ ἐβιάσατο φόρμιγγε.

est insula protinus illi

*Fertilis aspecta, & florens: coluere canora
 Sirenes illam, proles Acheloiæ, quarum
 Diralues cantus mortalibus extitit illis,
 Qui mare sulcantes iecere ad littora funes.
 Olim Terpsichore has Acheloῦ in luminis auras
 Edidit. illa una est Musarum, tum quoque nata
 Cantabant Cereris formosam, tum quoque earum
 Altera pars Virgo fuit, altera rursus & ales.
 E specula semper spectabant aduenientes,
 In patriam reditu multæ caruere per illas.
 Fundere & his dulcem vocem cæpere: rudentes
 E puppi fuerant iacturi ad littora, clarus
 Filius Oeagri nisi mox & Thracius Orpheus
 Bistoniam manibus citharam sumpsisset, & aures
 Sublimi cantu, cantu reuocasset ab illo:
 Virgineamque chelys vocem superasset acuta.*

Erat illa Sirenum astutia, ut quibus rebus maximè quisque audiendis delectaretur, eas præcipuè canerent: utpote ad captandos ambitiosos & gloriæ cupidos, res eorum gestas: ad demulcendos libidinosos, res amatorias canebant: erantque mirificè

omnium præteritorum negotiorum memores. quare ita in-
quiunt apud Hom. lib. μ. Odyss.

δδῦρ ἄγ' ἰὼν πολύαιν' ο'δυσδῦ μέγα κῦδος Ἀχαιῶν·
νῆα κατὰσῆσον, ἵνα νωϊτέρω ὅπ' ἀκέσῃς.

ἔ γάρ πωτὶς τῆδε παρήλασε νηὶ μαλαίνῃ,
πρὶν ἡμέων μελίγηρυ ἀπὸ σωμαίων ὅπ' ἀκῆσαι.
ἀλλ' ὅγε περ φάμφοος νεῖται, καὶ πλείονα εἰδώς.

ἰδμφο γάρ τοι πάνθ' ὅσ' ἐνὶ τροίῃ δῦρείῃ
Ἀργεῖοι τρῶές τε θεῶν ἰότητι μόγησαν·

ἰδμφο δ' ὅσα γένηται ἐπὶ χθονὶ πελυβοτείρῃ.

Huc agè flecte ratem Graiorum gloria Vlysses:

Flecte ratem celerem, nostras & percipe voces.

Nullus enim nigram transegit nauis a puppim,

Quin nostras voces audiuerit: inde recessit

Doctior, & cantu mox delectatus eodem.

Scimus enim Graij fuerint quæ Pergama circum

Consilio superiùm, & quæ Troes funera passi.

Denique cuncta patent nobis mortalia facta.

Atque quoniam multi, cùm eò applicuissent, suauitate cantus
irretiti recedere non poterant, sed moriebantur inhumati in
desertis insulis, quæ mortuorum ossibus latè albebant, opus
erat multa & prudentia & animi contentione ad illa pericula
deuitanda. Idcirco docetur Vlysses à Circe Solis filia quo pacto
hæc transeunda sint; atque Vlysses aures cera nautis obtura-
uit, vbi eò accedendum erat, seque arctissimis vinculis malo al-
ligari iussit, neq; si rogasset quidem, voluit solui, cùm minimè
audientes etiam rogaret. sic igitur monet illum Circe:

Σφρλιῶας μὲν πρῶτον ἀφίξεαι, αἰ ρά τε πάντας

ἄνθρωπος θέλγασιν, ὅτις σφέας εἰσαφίκηται.

ὅστις αἰδρίῃ πελάσῃ, καὶ φθόγγον ἀκέσῃ

Σφρήνων, τῶ δ' ἔτι γυνὴ καὶ νήπια τέκνα

οἶκα δὲ νοσήσαντι παρίσεται, ἔδ' ἐγάνωται·

ἀλλὰ τε Σφρλιῶες λιγυρῇ θέλγασιν ἀοιδῇ,

ἤμφοαι ἐν λημῶνι πολὺς δ' ἀμφ' ὄσεόφιν θίς

ἄνδρῶν πυθομένων, πρὸ δὲ ῥίνοι μινύθασιν.

ἀλλὰ παρέξ ἑλάαν, ἐπὶ δ' ἔατ' ἀλεῖψαι ἑταίρων,

κηρὸν δὲ φήσας μελιιδέα, μή τις ἀκέσῃ

τῆν ἄλλων. ἀτὰρ αὐτὸς ἀκκέμφο αἰκ' ἐθέλησθα,

δησάντων σ' ὀννὴ βοῆ χεῖρας τε πόδας τε

ὄρθον ἐν ἰσοπέδῃ· ἐκ δ' αὐτοῦ πείρατ' ἀνήφθω.

Sirenas primum aduenies, quæ carmine cunctos

Mortales mulcent, si quisquam accesserit illuc.

Sirenium terris quicunq; improvidus haesit,

Non illi pendent dulces circum oscula nati,

Non vxor reduci, conuiuia nulla parantur:

Sirenium cantus delectant, florido at illæ

In prato resident, quod multorum ossibus albet

Extinctorum hominum, postquam peruenieris illuc,

Tum moneo nauem curuis impellere remis.

Obtura ceris sociorum mollibus aures,

Ne quis Sirenium voces exaudiat, ipse

Si cupis audire has, vincire manusq; pedesq;

Præcipio; ad malum & firmissima vincula nectant.

Erat enim tota ferè illa ora alba propter insepultorum ossa,
quod etiam ait Virg. lib. 5.

Iamque adeò scopulos Sirenium aduecta subibat,

Difficiles quondam, multorumque ossibus albos.

Et Lesches in parua Iliade;

Σαρήνων μετέπειτ' ἔσαφίξεαι ἄλμυρον ὕδωρ,

Σαρήνων γλυκερῆσιν ἀοιδαῖς δηλήσαντο

ταὶ πλείους ναύτας, ὧν πύθεται ὄσέα λευκά.

Sirenium post aduenies ad salsa profunda,

Sirenium, dulcis cantus quarum extitit illis

Dira lues nautis, quorum terra ossibus albet.

At enim cum Vlysses illarum fallacias obturatis auribus sociorum, ipseque malo alligatus fefellisset, fama est ipsas Sirenes se in mare præcipitasse, neque amplius postea auditas, ut illa carmina significant:

Sanguine Sisyphio generatus magnus Vlysses

Hactutos sola præstitit arte suos.

Illeuit cera sociorum callidus aures,

Atq; suas vinculis præbuit ipse manus.

Transiuit scopulos, & inhospita litora classis:

Illæ præcipientes desiluere freto.

Cum verò se in mare præcipitassent, siue illud Orphei, siue Vlyssis arte factum est, dicuntur in saxa fuisse conuersa; sicuti testatur Orpheus in Argonaut.

δὲνὰ δ' ἀνεσονάχισαν, ἐπεὶ πότμος ἦν ἑλυγρὸς

μοιριδίε θανάτοιο σφέας δ' ἀπὸ ῥωγάδος ἀκρης
 ἐς βυθὸν δίσκευζαν ἀλ' ῥροθίοιο θαλάσσης.

πέτρας δ' ἠλλάξαντο δέμας, μορφὴν θ' ὑπέροπλον.

Sunt grauius quæstæ, & senserunt fata Deorum

Aduentasse sibi: summaq; crepidine saxi

Præcipites saliere maris spumantis in undas.

Protinus in duras vertuntur corpora cautes.

Atque cùm illud accidisset vt victæ sint non procul à litore Cre-
 tæ, vrbs è regione vocata fuit Aptera, quòd alæ ibi deiectæ sint.
 Atque tot de Sirenibus fabulosè dicta sunt ab antiquis.

¶ Nunc quid per has significarint, inquiramus. Atque illud
 primùm ridiculum videtur, fuisse vnquã aliqua animalia, quæ
 fuerint è duabus tam diuersis formis composita, vt altera pars
 esset piscis, altera hominis, cùm neutrum horum animalium
 in aquis & in sicco viuat. nec me latet quòd quidam crediderūt
 in generatione mundi, cùm diuisa fuerunt à summo opifice
 inter se elementa, omnia animalia primùm sponte nata esse,
 atq; ea quæ plurimum haberēt caloris, ad superiora lata factas,
 esse volucres: quæ multum haberent terrestrem mistionem,
 in numero reptilium atq; terrestrium animalium constitisse,
 terramq; inhabitasse: at quæ aquosæ naturæ accederent, mare
 & aquas inhabitasse, vocataq; esse natantia. Sed enim cùm ter-
 ra postmodo calore Solis siccata condensataq; fuisset, cessauit
 se hanc generationem, & ex mutuo congressu animalia fuisse
 orta, vt sensit Anaxagoras physicus, cuius auditor Euripides ita
 scripsit in Melanippe:

ὡς ἔρανος τε γαῖά τ' ἦν μορφὴ μία,

ἔπει δ' ἐχωρίσθησαν ἀλλήλων δίχα,

τίκτεσι πάντα, καὶ νέδωκαν εἰς φάος

δένδρη, πέτρηνά, θῆρας, ἔς θ' ἄλμυ τρέφει

γένος τε θνητῶν καὶ θεῶν, οἷτ' ἔρανον

εὐρόντες ἦλθον, πολλὰ, καλὰ, χρήσιμα.

Vt vna forma terra, cæloq; affuit.

Sesuncta cum fuere primum at inuicem,

Solis tulere cuncta clara in lumina,

Feras, volucres, arbores, prolem maris,

Viros, Deosq; queis cælum fuit,

Quod protulere multa, pulchra comoda.

Scribit Archippus in lib. 5. de Piscibus, loca quædam marina in

angustias quasdam præruptorum montium contracta fuisse, in quas illisi fluctus sonum cum suauitate & harmonia emittentes nauigantes allicerent ad visendū; quò cum appulissent vndarū impetu delati, absorbebantur: vnde locus datus est fabulæ. At Dorion in libro de Piscibus formosas quasdam meretriculas fuisse Sirenas scribit in litore habitantes, quæ suauitate harmoniæ ad se nauigantes allicerēt, & allectos tandiu retinerent, quandiu ad summā inopiam neglecta rerū vtilium cura redigerentur: quare dicti sunt omnes naufragium pati, qui ad Sirenes accessissent. dictæ sunt. n. Sirenes, quasi cathenæ, quia allectos vincirent in amore. Non defuerunt qui Sirenes aues fuisse Indicas putarint, quæ allectos nauigantes ad litora cantus suauitate sopitos postea laniarent, ac deglutirent. Horatius lib. 2. Sermonum, non saxa, neq; meretrices, neq; aues Indiæ, sed desidiam, & turpissimam propè omnium ignauiam Sirenes esse scribit, quæ omnes ad se alliciant, & in perniciem denique adducant, cum inquit:

Contemnere miser: vitanda est improba Siren

Desidia.

Ego sanè Sirenum cantus ac Sirenes ipsas, nihil aliud esse crediderim, quàm voluptates, & earum titillationes: quæ dicuntur vnius Musarum & Acheloi filiæ, cum taurino patre, & ad voluptates propenso natæ sint; Musaque sit suauitas illa, quæ nos ad eas allicit. Hæ nos in perniciem denique inducunt, quia ex ea parte animæ oriuntur, quæ caret ratione, & ἄλογος vocatur. hæ ad exprimendam mortalium naturam partim beluæ, partim virgines videbantur: quia monstro propè similis est is qui non rationi & consilio, sed cupiditati paret: cum altera pars illius homo sit, altera belua. cum enim vis animæ nostræ alia sit compos rationis, alia ratione careat, quo pacto non habet quisque intra se inclusas & latentes Sirenes? aut qui nihil habeat, nisi formam corporis, cum homine commune; nullaque ratione vtatur, sed huc illuc feratur pro animi impetu, quocunque libido & appetentia & cupiditas tulerit: quo pacto is non habet intra se Sirenem, vel ipse potius monstrum teterrimum efficitur? cum verò alij rebus alijs facilius capiantur, neque omnes aut libidinis stimulis agitentur, aut ambitione, aut auaritia: illæ rerum omnium cognitionem se tenere gloriabatur, singulosq; gratis cantilenis demulcebant.

Testantur vel illarum nomina nihil aliud fuisse Sirenes quàm motus animi. quid enim est Pisinoe? an non vis menti facilè suadens? $\pi\acute{\epsilon}\theta\upsilon$ enim suadere, $\nu\acute{o}\varsigma$ mens est. at verò Aglaope suauius est aspectu; Thelxiope vel solo aspectu delectat, cum $\theta\acute{\epsilon}\lambda\gamma\upsilon$ delectare significet: & Thelxinoe mentem demulcet, & iucunda vox est Aglaophoni, & sonora Ligeæ, & candida est Leucosia, & virginis faciem habet Parthenope: quæ omnia nomina facilè vel ad impetus animi, vel ad libidinosam scorta possunt accommodari. Si quis igitur calamitates complures, & ærumnas multas deuitare voluerit, is ad voluptates illegitimas, & ad turpia humanæ vitæ lenocinia ad Vlyssis exemplum aures obturet opus est, aut Orphei, reliquorumq; sapientum virorum monitis pareat, eosque solos audiat. quod si quis ad ipsarum Sirenum cantum tamen apertas aures habuerit, suoque ingenio vitam suam gubernarit, is se rationi alliget oportet, vt malo naui se alligauit Vlysses; cum incredibili ac penè diuina prudentia opus sit, cum quis fuerit semel à Sirenibus delectatus, vt possit inde incolumis recedere. Conuenit igitur vt Orpheus, aut vir aliquis sapiens & amicus, Sirenium voces sapientissimis & fidelissimis consilijs vincat, nisi perniciosarum voluptatum illecebris in miseras trahi malimus. Alij verò Sirenes esse adulatorum voces crediderunt, qua peste nulla neque suauior, neq; sceleratior principes aut ambitiosos homines inuadit. Illæ in profundissimum somnum principes inducunt, quia tanquam dormientes, eorum plerique quid differat amicus ab adulatore non vident. & quoniam suauior est auribus adulatoris quàm amici oratio, quæ iucundiora sunt libentius admittunt. at contra adultores cognitio ingenio principis, illi qui iucundiores futuri sint sermones excogitat, & numerum gestarum gloria, vel congerendis opibus, vel scortis, vel alijs huiusmodi rebus delectetur, eiusque studium mirificis laudibus extollunt. Quæ oratio cum grata sit audienti, Sirenes vnus Musarum filia dictæ sunt. at illæ denique in perniciem trahebant auditores: quoniam vbi adulationi locus est, nullus amicitie, nullus synceritati, nullus iustitiæ patet: quippe cum is qui magis alijs quàm sibiipso de se credat, ad suauiatē loquentibus, ad omnem vel suam vel suorum salutem & felicitatem conuiueat, minimeque diligens in rebus agendis efficiatur, opus est. Hæc vna causa est cur tam frequenter mutati sint principes

cipes regionum in Italia, neq; idem regulus fuerit diutius eiusdem regionis: cum nihil neque firmitus sit, neque stabilius eo regno, quod à sapiente principe gubernetur. Qui enim neque Deum neque homines per iniuriam offenderit, quo pacto calamitates patietur, cum vix illi principes euerti possint, qui sunt facinorosi? aut quo pacto princeps qui à se adultores reijciat, vir non bonus, & prudens, & sapiens esse poterit? at de Sirenibus satis, nunc de Orpheo dicamus.

De Orpheo.

CAP. XIII.

FUIT Orpheus, ut sensit Myrleanus Asclepiades, Apollinis & Calliopes vnus Musarum filius. nam quamuis diuersæ fuerunt variorum scriptorum de illius parentibus sententiæ, tamen Myrleani sententiam secutus Virgilius ita scripsit in Pollione:

*Non me carminibus vincet nec Thracius Orpheus,
Nec Linus: huic mater quamuis, atq; huic pater adsit,
Orpha Calliope, Lino formosus Apollo.*

Atque Menæchmus illum Apollinis filium fuisse tradidit, cum nullam fecerit de matre mentionem, ut est in his carminibus:

*πίερες αἰνοπαθεῖς συγνῶ ἀποτίσετε λῶβην,
ὄρφέ' ἀποκτείναντες Ἀπόλλωνος φίλον υἱόν.
Pieres immites pœnas certe inde luetis,
Quòd casus vobis est natus Apollinis Orpheus.*

Apollonius verò lib. i. Argonaut. Oëagri & Calliopes filium tradidit fuisse his versibus:

*πρῶτά νω ὄρφῆος μνησώμεθα, τὸν ῥά ποτ' αὐτῆ
καλλιόπῃ ὀρήϊκι φατίζετα ἔννηθεῖσα
οἰάγρω σκοπιῆς πιμπλήϊδος ἀγχιτεκέσθαι.
Atq; alios inter primum cantabimus Orpha.
Calliope Oëagro peperit Pimpleidos illum
Non longinqua iugis, lecto coniuncta iugali.*

Alij Oëagri & Polymniæ, alij Menippes, alij Thamyridis filiū fuisse voluerūt, atq; Ialemū & Hymenæum huius fratres fuisse constat. Hunc tanta canendi peritia excelluisse inquit, ut fluuij ad eius cantum firmarentur, aues aduolarent, feræ properarent, syluæ, & saxa, & venti, & omnium vel sensu carentium genera accurrerent, ut ait Horatius libro primo Carminum;

*Aut in Umbrosis Heliconis oris,
Aut super Pindo, gelidoque in Hamo
Vnde vocalem temere insecuta*

Orphea Sylva:

*Arte materna raptos morantem
Fluminum cursus, celeresque ventos
Blandum et auritas fidibus canoris*

Ducere Sylvas.

De quo ita scripsit etiam Apollonius lib. I. Argonaut.

αὐτὰρ τόν γ' ἐνέπασιν ἀτρείας ἕρεσι πέτρας
θέλξαι ἀοιδάων ἐνοπῆ, ποταμῶν τε ῥέεθρα.

Φηγοὶ δ' ἀγριάδες κείνης ἔτι σήματα μολπῆς
ἀκτῆς Θρηϊκίης ζώνης ἐπιτηλεθόωσα

ἔξείης σιχόωσιν ἐπήτρημοι, ἃς ὄγ' ἐπιπρὸ
θειγομένους φόρμιγγι κατήγαγε πικρὸν ἔθεν.

Hunc referunt duros lapides et flumina cantu

Detinuisse sua captos dulcedine vocis.

Sylvestres fagos intra consinia terra

Threicia, quae nunc frondent, vestigia cantus

Illius esse ferunt: quas secum adduxerat Orpheus

Vertice Pterio cithara dulcedine et artis.

Et quamvis multi fuerunt Orphei, ut testatur Suidas, omnia tamen caeterorum facinora ad vetustissimum Thracem Oeagri filium referuntur, qui, ut ait Zezes hist. 399. chil. 12. fuit Herculis coaetaneus, ac floruit annis centum ante bellum Troianum. Hic primus omnium apud Graecos de astrologia scripsit, quod ita ait Lucianus in Dialogo de Astrolog. ε' μινες δὲ, ἔτε παρ Αἰθιοπῶν, ἔτε παρ Αἰγυπτίων ἀστρολογίης περί ἔδεν ἠκυσαν, ἀλλὰ σφιν Ὀρφεὺς ὁ οἰάγρε καὶ καλλιόπης πρῶτος τὰδε ἀπιγῆσατο. *At Graeci nihil velex Aethiopia. velex Aegyptijs de astrologia audierunt, sed illis Orpheus Calliopes et Oeagri filius haec prior explicavit.* Hic idem prior omnibus Bacchi sacra in Graeciam introduxit, primusque in monte Bœotiae Thebis, ubi Liber pater natus est, sacra illa quae Orphica vocata fuerunt, in quibus ipse postea fuit laceratus, instituit: ut ait Lactantius de falsa religione. Hic multa humanae politicaeque vitae utilia invenit, ut ait Paus. in Bœoticis: nam & Deorum initia, & uniuersam theologiam primus aperuit, & nefariorum facinorum expiationes excogitavit, & quibus ritibus iratorum Deorum mentes

tes placarentur tradidit, & multa morborum remedia adinuenit, ut ipse de se ipso testatur in Argonaut.

θυμὸς ἐποτρύνει λέξαι τὰ περ' ἔποτε πρόθεν

ἔφρασ', ὅταν Βάκχιο καὶ Ἀπόλλωνος ἄνακτος

κέντρῳ ἐλαυνόμενος φρικῶδεα κῆλ' ἐπίφασκον,

θνητοῖς ἀνθρώποισιν ἄκκ, μετὰ δ' ὄρκια μύσας.

Dicere fert animus quæ nunquam tempore lapsa

Dixi: cum Bacchi, cum regis Apollinis actus

Sum stimulo, horrenda ut narrarem spicula: & idem

Fœdera cum superis mortalibus, atq; medelas.

Hic idem scripsit de elementorū inter se generatione mutua, de vi amoris in rebus naturalibus, de Gigantibus cum Ioue pugnantibus, de raptu & luctu Proserpinæ, de Cereris erroribus, de laboribus Herculis, de Idæorum, & Corybantum sacrorum ritibus, de lapillis, de occultis oraculorum responsis, de Veneris & Mineruæ sacrificijs, de luctu Ægyptiorum Osiridis causa, & de illorum lustrationibus, de vaticinijs, de obseruationibus auspicioꝝ, de situ fibrarum, de somniorum interpretatione, de signis ac prodigijs, deq; illorum expiationibus, de expiatione inferorum, de ratione & motu astrorum, quo pacto Dij irati placari possint; de quibus omnibus se scripsisse testatur in initio suorum Argonauticorum. Fuit vir planè sapientissimus Lini auditor, & ut illa ætas ferebat, diuinarum rerum peritissimus. Qui quantæ sapientiæ fuerit, facilè ex his carminibus, quæ scripsit in libro de lapillis, cognoscere licet:

ὄν δ' ἐκεν ἀνθρώπων πεπνυμένον ἦτορ ἀνώγει

ἔς πολυήρατον ἄντρον ἐπελθέμεν Ἑρμείαο·

& paulo post,

ἰδμεναί αἰκεθέλησι, δαήσεται ὅσα τε φῶτες

κρυπῆαδία σφετέρησιν ἐνὶ φρεσὶ μηχανόωνται,

ὅσα τε κεκλήγασιν μετὰ σφισιν ἠεροφοῖται,

ἀνθρώποις ἄφρασον ἰακχάζοντες ἀοιδὴν,

οἰωνοὶ μεγάλοιο Διὸς κραπνοὶ ὑποφῆται.

ροῖζόν τε σῆσαι χαμαὶ ἐρχομένοιο δράκοντος

εἴσεται, ἢ δὲ ὄφρων ἰὸν σβέσαι ἐρπικσῆρων.

At quemcumq; virum ducit prudentia cordis,

(Cætera ut omittam, quæ plurima, maxima dicam)

Scire cupit si forte, sciet quemcumq; voluerit

Rektoribus tacitis mortales, quæque volucres

*Inter se stridunt cæli per summa Volantes,
Infandum & crocitant cantum mortalibus & illis,
Significantq; louis mentem, gens nuntia fati.
Is serpentis humi noscet firmare draconis
Sibila, serpentumque sciet superare Venena.*

Non defuerunt qui Orpheum & Amphionem magos Ægyptios fuisse arbitrati sint, vt ait Pausanias in post. Eliacis. Fama est hunc vxorem habuisse Eurydicen, cuius amore cum flagra-
ret Aristæus, eamque insequeretur, vt captæ vim inferret, illa
per loca deuia fugiens à serpente in herba latente iccta interiit.
Tum fama est Orpheum sumpta cithara ad inferos descen-
disse, atq; cum mirificam quandam lamentationem cecinisset,
lacrymas inferis excitasse, vt ait M. Manilius in quinto re-
rum astronomicarum:

*Hac surgente lyrate studinis enat at & undis,
Forma per heredem tantum prolata tonantis,
Qua quondam sonitumque ferens OEagrius Orpheus
Et sensum scopulis, & syluis addidit aures,
Et Diti lacrymas, & morti deniq; finem.*

Plutone deinde placato ac Proserpina seuerissimis mortuorū
regibus cantus suauitate non solum obtinuisse, vt ipse post vi-
sam Eurydicen in lucem rediret, sed etiam vt ipsam Eurydicen
secum abduceret: ea tamen conditione ne prius respiceret,
quàm ad superos peruenisset, vt ait Ouidius libro decimo, &
Virgilius libro quarto Georg. Veruntamen cum amoris im-
patiens illam contra leges inferorum respexisset, antequam
exisset in lucem, illam amisit. Deinde, qui per Tænarum ad in-
feros descendisset, & de descensu ad inferos, & de ijs quæ vidisset
apud inferos scripsit, vt ipse testatur in his in Argonauticis:

*ἄλλα δ' ἐσοι κατέλεξ' ἅπερ εἶσιδον ἠδ' ἐνόησα,
Ταίναρον ἠνίκ' ἔβην σκοτίνην ὁδὸν αἴδος εἶσω,
ἡμετέρη πίσυνος κιθάρη, δι' ἔρωτ' ἀλόχοιο.
Cetera narraui quæ vidi, & Tænara adiuui,
Vmbrosas Ditisque domos & tristia regna,
Confisus cithara, & vxorisque coactus amore.*

Hunc inquit cum ad inferos descendisset, ibi Deorum o-
mnium laudes cecinisse, præterquam Liberi patris, quem per
obliuionem prætermisit: quare iratus Dionysus furorem suis
Bacchis immisit, à quibus apud Hebrū fluiuium fuit discerptus,
mem-

membraque eius per agros sparsa, ut à canibus vorarentur: sed tamen à Musis dicuntur fuisse collecta, & in Dio Macedoniae loca sepulta, quia supra cæteros Apollinem laudibus mirificis exornasset. Alij dixerunt à Ioue fuisse percussum fulmine in Thracia, sicuti testatur Leonidas in his versibus:

ὀρθία χρυσόλυτον τῆδ' ὀρφέα μεῖσι ἔθαψαν,
ὄν κτάνον ὑψιμέδων Ζῦς φολόωτι βέλα.

Conditus à Musis tumulo hoc est Thracius Orpheus.

Fulmine flagranti Iupiter uestit eum.

Fertur eius caput in Hebrum deiectum cum lyra vi fluminis in Lesbum delatum fuisse, atq; ibi sepultum: lyram autem inter sidera relatam, & à singulis Musis, quarum laudes eximie cecinerat, nouem insignibus stellis insignitam. Alij memorant illum post mortem Eurydices cæterarum mulierum coniugium spreuisse, multisq; persuasisse hominibus malum ingens esse sceminam, siue mala sit, siue bona: quare cum multi abstinerent à nuptiis sceminarum, ab illis per simulata Liberi patris sacrificia fuit discerptus, ut sensit Apollodorus Cyrenaicus in libro de Diis. Alij turpissimam causam tradiderunt, quam ita attigit Ouidius:

Ille etiam Thracum populis fuit autor amores

In teneros vertisse mares.

Pausan. in Bœoticis indignatas ait Thracum sceminas, quod ob cantus suauitatem multos viros secum abduceret: que cum liberiùs merum hausissent, illum discerpere. At Gelous Apollodorus in Philadelphis iudicem Calliopen electam fuisse inquit à Ioue, contendentibus Venere & Proserpina de Adonide: quæ cum Adonidem communem adiudicasset, Venus indignata mulieres in Orpheum Calliopes filium concitauit. Alij dicunt ita Venerem vertisse amorem omnium mulierum in Orpheum, ut ab illis raptim captus, dum inter se contendere de Orpheo, fuerit laniatus. Agatharchides Cnidius libro 22. rerum Asiaticarum Orpheum scripsit mortua Eurydice ad Aorrhum venisse in Theiprotidè, vbi peruetus erat oraculum euocandarum animarum: ibi cum Eurydicen sibi adesse putasset, seque deceptum comperisset, sibi mortem consciuisse. Inde scripsit Pausanias, lusciniæ quæ forent circa sepulchrum Orphei in Thracia, cantum emittere cæteris omnibus suauiore. Alij putarunt Orpheum fulmine iectum concidisse,

quòd arcana iuniorum profanis & rudibus diuulgasset. Aiuunt Methonem huius fuisse filium, qui habitauit in Thracia, & urbem ibi conditam de suo nomine appellauit, ut ait Plutarchus in problematis. Alij vitæ pertæsum post mortem Eurydices sibi manus intulisse inquit præ mærore. Qui laniatum à mulieribus fuisse tradiderunt, addunt amnem Heliconem, qui Baphyra apud Diatas vocatus fuit, ex eo tempore se sub terras occultasse, quo mulieres Orpheum occiderunt, ne illius sanguine pollutis fœminis aquas ad expiationes suppeditaret: quæ sepultum ad Pieriam scribit Apollodorus libro primo. Dicuntur Musæ grauius tulisse eius mortem, sed in primis Mnemosyne & Calliope, ut ait Antipater in his carminibus:

ἔκ' ἔτι θελγομένας Ὀρφεὺς δρύας, ἔκ' ἔτι πέτρας
ἄξας, ἔθρηων αὐτόνομας ἀγέλας.

ἔκ' ἔτι κοιμάσας ἀνέμων βρόμον, ἔχ' ἰχάλαζαν,
ἔνι φαιτῶν συρμῆς, ἔπαταγδύσαν ἄλα.

Ἔλεο γὰρ· σὲ δ' ἐπολλὰ κατὰ δ' ὕραντο θύγατρες
μναμοσῦας, μάτηρ δ' ἔξοχα καλλιόπη.

τί φθιμένοις σοναχδῶμα ἐφ' ὑάσιν, ἀνίκ' ἀλαλκῆν
τῶν παίδων αἰδῶν ἔδ' ἐθεοῖς δῶαμι;

*Non querecis, non saxa trahes dulcedine cantus
Orpheu, non poteris detinuisse feras.*

*Non ventosq; niuesq; domabis, grandinis aut vim,
Non mare ut insanis litora pulsat aquis.*

*Mortuus es. nata lacrymis luxere profusis
Mnemosynes, luxit Calliopeq; parens.*

*Sed cur lugemus natos? nam Ditis auari
In natos superum ferrea iura manent.*

Hæc ea sunt quæ de Orpheo memoriæ sunt prodita ab antiquis: nunc cur ficta sint, explicemus. Orpheus Apollinis & Calliope filius fuisse dicitur vel Polymniæ, quoniã vir fuit artis dicendi & metro præcipuè præstantissimus: atq; omnes viri boni Deorum filij dicti fuerunt, quæ animæ insignium virorū ex aliqua sphaerarum & è Sole præcipuè in hæc corpora descendisse putarentur. Hic idem cum in rudes adhuc mortales incidisset, qui sine vlllo morū delectu, & sine legibus viuerent, ferarumq; ritu per agros nullis conditis tectis vagarentur, tantū dicendo, & orationis suauitate valuit, ut ad mansuetius vitæ genus homines traduxerit, illos in vnum locum conuocarit, ciuitates condere

condere docuerit, legibusque ciuitatum obtemperare, matrimoniorum fœdera seruare; quod fuit antiquorum poetarum munus creditum, & est re ipsa, sicut ait Horat. in arte poet.

Syluestres homines sacer, interpretesq; Deorum

Caedibus & Victu fædo deterruit Orpheus,

Dictus ob hoc lenire tigres, rapidosq; leones.

Dictus & Amphion Thebana conditor Urbis

Saxa mouere sono testudinis, & prece blanda

Ducere quo vellet. fuit hac sapientia quondam,

Publica priuatis secernere, sacra profanis,

Concubitu prohibere Vago, dare iura maritis,

Oppida moliri, leges incidere ligno.

Hic vsus est septem chordarum prior instrumento musico, ad septem planetarum imitationem ac rationem, vel longitudinis, vel intensiōnis, vel magnitudinis, vti dictum fuit. Sapiens omnino erat antiquorum illud poetarum genus; non autem, vt ferunt nostra tempora, in sola verborum mensura & metro putabatur vniuersum poetice facultatis artificium consistere. neque aduantes principibus hominibus vt aliquod munusculum aucuparentur, quidquid in mentem veniebat, effutiebant, sed ea erant carmina poetarum, vt pro sanctissimis legibus haberentur: sepiusq; ciuitates de re aliqua contendentes tanquam grauiissimi iudicis sententia alicuius poetæ carmine vsæ fuerunt. Hic tanta vi dicendi fuisse dicitur, vt cōsternatos animos mortalium, & ob aliquam præsentem calamitatem in desperationem lapsos, erexerit, & in priorem statum reduxerit, atque ad tranquillitatem reuocarit. Hoc qui facere possit, ceteris hominibus præstantior est iudicandus: non qui sibi soli viuat, & vt congestis opibus solus, ita sapientiæ bonis perfruatur, ceteris hominibus prorsus inutilis, tanquam nusquam esset natus. Hic igitur placatis inferis, animi perturbationibus scilicet, Eurydicen in lucem adducere conatus est, quæ, vt nomen ipsum significat, nihil aliud est quam iustitia & æquitas. Fuit rursus ad inferos illa retracta ob nimium Orphei amorem, quia neque iustitiæ quidem opus est nimis esse cupidum, cum perturbationes animi placentur ratione: atque si quis paulo fuerit in hac re negligentior aut magis cupidus, tanquam ab aliqua vi externa repellitur, & eodem relabatur. Semper igitur viro bono vigilare conuenit, neque nimis cedere vel honestis cupiditati.

bus, quæ in grauiſſimas animi perturbationes inducunt. Quòd ſi quis tamen cupiditatib. ceſſerit, ille poſtea vel in máximas calamitates illabetur, vel in miſerrimum mortis genus incidet. Vt igitur moderationē animi affectibus adhibeamus, neque quidquam nimis ex animo optare vtile eſſe intelligamus, hæc ab antiquis de Orpheo memoriæ prodita fuerunt. Alij tamen fabulam hanc Eurydices ita explicarunt, vt illam animam eſſe dicant, quæ Orpheo ſiue corpori nupſerit, atque eius amore capitur Ariſtæus, quod eſt verè bonum intelligendum. Iſta per herbas ac flores ab eo fugit, & à ſerpente latente inter hos voluptates necatur, deſcenditque ad inferos, vnde reuocatur per ſonum lyræ, ea nimirum conditione, atque hiſce monitionibus vt facilè poſſit à corpore perdi, niſi rationi, legi, que pareat. Ac de Orpheo ſatis, nunc de Muſis dicamus.

De Muſis. CAP. XV.

MVSAE, quæ poetarum præſides, omniumque cantilenarum autores fuiſſe putabantur, vnà cum Saturno natae è Cælo fuiſſe creditæ ſunt, ſicuti ſenſit Muſæus, & complures antiquorum; at à recentioribus Iouis & Mnemoſynes filiae dictæ ſunt, vt teſtatur Orpheus in hymno in Muſas hoc pacto:

Μνημοσύνης καὶ Ζηνὸς ἐριγδ' ἐπιθύγατρεις

Μῦσαι Πιερίδες μαγαλῶνυμοι, ἀγλαόφωνοι.

Mnemoſynesque Iouisque ſatas de ſemine canto

Pieridas Muſas præclara numina fama.

Et Heſiodus in Theogonia:

Μνημοσύνης δ' ἐξαΰθις ἐράσατο καλλικόμοιο

ἐξ ἧς αἱ Μῦσαι χρυσαμπυκας ἐξεγένοντο,

ἐννέα, τῆσιν ἄδον θαλία, καὶ τέρψις ἀοιδῆς.

Mnemoſynen pulchram dilexit Iupiter: ex qua

Inde nouem Muſa clara naſcuntur; & illis

Sunt ſemper cantus cordi, & conuiuia læta.

Cicero lib. 3. de natura Deor. ex altero Ioue natas eſſe quatuor Muſas ſcribit, Thelxiopen, Mnemen, Aæden, Meleten: è tertio Ioue nouem & ex Mnemoſyne: è tertio item Ioue Pierias & ex Antiopa, prioribus pares numero. qui ordines etſi tres fuerunt, tamen Iouis & Mnemoſynes omnes filiae dicuntur: atque natae ſunt in Pierio monte, vt ait Zez. hiſt. 90. chil. 6. Scribit Pauſanias in Bœoticis primos omnium Aloëi filios tres Muſas ſanxiſſe coli religione oportere, Meleten, Mnemen, Aæden:

Acceden: mox Pierum Macedonem cum Thespias venisset, instituisse ut nouem Musæ his ipsis nominibus, quibus in hanc usque diem vocatæ sunt, colerentur. At Aristocles in libro de Choris tertio filias nouem Piero fuisse scribit, quas ille de nominibus Musarum appellauerit, ex quib. nati sunt illi qui Musarum filij dicti sunt à Græcis. Mimnermus verò Cœli filias fuisse Musas credidit, Ioueque fuisse antiquiores: cum aliæ etiam minores natu è Ioue fuerint. Scriptum reliquit Euphronor in libro de Tibicinibus Euphemen nutricem fuisse Musarum. Alij Memnonis & Thespiæ filias putarunt. Fuerunt apud Thespienses Musarum Iudi, qui Musea dicti sunt: in quibus proponebantur cantilenarum & harmoniæ præmia victoribus. Has Deas fuisse sacrorum conuiuiorum, quæ fiunt per lustrationes, & solennitatum, & omnis lætitiæ præfides, significauit Orpheus ita in hymnis:

αἱ τελευτᾶς θνητοῖς ἀνεδείξατε μουσπολυτοῖς.

Ritè Viris qua ostendistis conuiuia sacra.

Et alibi scriptum est:

ἔδ' ἐ τι λήγονται μεσείων βροτοί· αἱ γὰρ ἔασι

κοίραναι, αἴσι μέμλε χροός, θαλίαι τ' ἔρατ' ἀναί,

οἱ τε γάμοι, καὶ τ' ὄρχήσας, καὶ κύτρινδ' ἔργα.

Non linquant Musas mortales tempora vite

Qua moderantur: eis chorus, & conuiuia lata

sunt cura: grataque Virum sunt nuptia, amores.

Eadem & carminum & musicæ inuentrices fuerunt, & totius sapientiæ moderatrices, sicuti testatur idem Orpheus:

κλυτε θεοὶ σοφίης ἱερῆς οἴαχας ἔχοντες.

Temonem sacra Sophia hæc audite tenentes.

Plutarchus tamen in libello de Musica ex Heraclidæ sententia non Musis, sed variis hominib. carminum inuentionem concessit; qui primam citharæ inuentionem Amphioni Iouis & Antiopes filio, eiusque poesin tribuit, utpote qui à patre doctus fuerit: Linumque ait Eubœensem primum lamentationes & fletus carmine edidisse, sicut hymnos Anthedonium Anthen, Philammonemque Delphicum canticos de ortu Apollinis, & Dianæ, & Latonæ. Demetrius Byzantius libro tertio poematis non Musis, aut Musarum filiis, sed ipsi Apollini harum rerum inuentionem tribuit: quippe quem dicat & tibiam, & citharam, & fidium cantus inuenisse. cuius rei adducit argu-

mentum, quòd inter Apollinis sacrificia hymni canebantur cum tibiis: cuius etiã signum in Delo fuit antiquitus illo habitu vt dextra arcum, sinistra Gratiarum teneret: tum Gratiarum alia tibias, alia lyram, alia fistulam ori Apollinis admouebat, vt ait Pausanias. Callimachus tamen in quodam epigrammate, non solùm Musas poeticam facultatem, sed omnia scriptio- num disciplinarumque genera inuenisse scribit. sed quid vna- quæque inuenerit, ita patefecit:

καλλιόπη σοφίην ἠρωίδος ὄρον αἰοδῆς·
 κλυὸ καλλιχόρον κιθάρας μελιδέα μορπυῖ·
 εὐτέρπη τραγικοῖο χερσὶ πολυηχέα φωνῶ·
 μελομένη θνητοῖσι μελίφρονα βάρβιτον ἦρε.
 Τερψιχόρον χαρίεσσα πόρον τεχνήμονας αὐλῆς.
 ὕμνος ἀθανάτων ἔρατὸν πολυτερπέας ὄρον.
 ἁρμονίῳ πάσαισι πολύμνια δῶκος αἰοδῆς.
 οὐρανίη πόλον ὄρε καὶ ἔρανίων χερσὶν ἄστρον.
 κωμικὸν ὄρε θάλασσα βίον τε καὶ ἦθεα κεδνά.

*Calliope reperit sapientes prouida cantus
 Heroum: Clio citharam clarissima: Vocem
 Mimorum Euterpe tragicis letata querelis.
 Melpomene dulcem mortalibus attulit ipsa
 Barbiton, at suavis tibi tradita tibia fertur
 Terpsichore. Diuinaque Erato mox protulit hymnos,
 Harmoniam eunectiua, Polymnia cantibus addit.
 Uranie cæli motus atque astra notauit.
 Comica vita tibi est, moresque Thalia reperti.*

Hæ Deæ magnum sunt in aduersitatibus solatium, & non le- ues illecebræ ad res honorificas: cùm ab illegitimis voluptatib. & ab omni libidine nos reuocēt, vt ait Theocritus in Cyclope:

ἔδ' ἐν ποτῆρον ἔρωτα πεφύκε φάρμακον ἄλλο,
 Νικία, ἔτ' ἔγχειτον, ἐμοὶ δοκεῖ, ἔτ' ἐπίπασσι,
 ἢ τὰ περὶ δεισ. κέφον δέ τι τῆτο καὶ ἀδύ
 γίνεται ἀνθρώποις.

*Nulla magis flammam repellit amoris,
 Non quæ potatur, quæ vnguntur vulnera, quàm vis
 Pieridum. leuis hæc & dulcis quispe medela
 Munere concessa est superum mortalibus agris.*

Harum munus fuit militum animos per carmina inflamma- re in bellum, harum viros bonos in calamitatibus consolari,
 harum

harum præclara facinora & res gestas decantare, ut eorum imitatione cæteri mortales ad virtutem incitarentur, quippe cum illæ cantilenæ essent in antiquorum conuiujs, ut patet in libello de Musica apud Plutarchum. Nam Homerus etiam conuenire existimauit ut heroum animi seueris & decoris cantibus acuerentur, ut sæpius reuocatis in memoriam præclaris virorum illustrium rebus gestis mox instructi & accensi cum hostibus dimicarent. fuit enim cantorum & poetarum antiquorum institutum, ut se nõ solùm moderatores animorum, sed etiam morum magistros cum suauitate profiterentur. nam Græcæ ciuitates liberis ab initio prima adolescentiæ rumimenta poeticæ tradiderunt, non illi quidem nudæ, nec spoliata omnino voluptate, sed castæ tamen, & moderatæ. Ex illa igitur musici cantus & lyrae & tiliarum modos docentes se & ipsorum morum magistros atque emendatores profitebantur, quæ à Pythagora, & à posteris deinde Pythagoricis audiebantur. Homerus propterea cantores morum correctores appellauit, cum scripserit libr. 3. Odyss. cantorem custodem & monitorem Clytemnestræ relictum fuisse ab Agamemnone: qui mulierum laudes percurrens earum quæ maritis absentibus temperanter & castè vixerunt, desiderium quoddam honoris, & gloriæ, & probitatis in eius animo impressit. postea dulcem faciens consuetudinem à malis cogitationibus abhorrentem illius animum confirmauit, neque prius illa potitus est Ægisthus, quàm cantorem obtruncarit. cantabantur autem ab antiquis vel philosophicæ vel astronomicæ cantilenæ in conuiujs, cuiusmodi est apud Virgilium cantus Iopæ in conuiuio Didonis: vel illustrium virorum præclara facinora ibidem cantabantur, quibus posterius ad illorum imitationem ad virtutem inflammarentur: ut est illud Homeri in lib. 8. Odyss.

αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδιτύος ἐξέρον ἔντο,
 μέσ' ἄρ' αἰδοῖν ἀνῆκον ἀειδέμεναι κλέα ἀνδρῶν.
*Ut dapibus depulsa fames, & vino quæ refecti,
 Musa iubet canere hinc illustria facta virorum.*

Sic etiam, ut est libro nono Iliad. cum præcones Agamemnonis ad tentorium Achillis aduentassent, illum cum cithara cantentem illustrium virorum facinora inuenerunt, ut est in his:

πολλὰ μάλ' ὄχρ' ἔμενον γαιήχῳ ἐννοσιγαίῳ,
 ῥηιδίως πεπιθέειν μεγάλας φρένας Λιακίδαο.

μυριδόνων δ' ἐπὶ τεκλισίας καὶ νῆας ἰκέσθω
 τὸν δ' ὄυρον φρένα τερπόμενον φόρμῳ λιγείῃ,
 καλῇ δαιδαλέῃ· ἐπὶ δ' ἀργύρεος ζυγὸς ἦσθε.
 πῶ ἄρετ' ἐξ ἑνῶρων πτόλιν ἠετίωνος ὀλέσασθε·
 τῇ ὄρε θυμὸν ἔτερποι, ἄσδ' εἰ δ' ἄρα κλέα ἀνδρῶν.

*Nympha suppliciter Neptuni his sancta precantur,
 Mentibus Aëacida magni suadere loquendo.*

*Myrmidonumque ad iuxta tentoria naves:
 Mulcentem cithara hunc mentem inuenere sonora,
 Pulchra, ex argento, cui clara manubria: & illam
 Ceperat è spoliis Urbs diruta & Eetionis.*

Hac animum mulcens cantabat facta virorum.

Hæcerant illa ad virtutem & ad æmulationem incitantia, quæ
 in conuiujs, in publicis conuentibus, & vel inter pocula ab an-
 tiquis cantoribus canebantur: res gloriose gesta scilicet illu-
 strium virorum, qui vel feliciter cum hostibus dimicassent, vel
 fortiter in bello pro patria cecidissent. Canebantur aliquando
 cantilenæ ad mundi mirabilitatem pertinentes, & ad infini-
 tam diuinæ mentis, summiq; opificis sapientiam, aut ad astro-
 rum cognitionem: cuiusmodi sunt illa quæ canuntur apud A-
 pollonium libro primo Argonaut.

ἦψδ' οὐ δ' ὡς γαῖα καὶ ἕρανος ἠδὲ θάλασσα
 τὸ πρὶν ἐπ' ἀλλήλοισι μῆ συναρηρότα μορφῇ
 νείκεος ἐξ ὀλοοῖο διέκριθον ἀμφὶς ἕκαστα.
 ἦ δ' ὡς ἔμπεδον αἰὲν οἷα αἰθέρι τέκμαρ' ἔχουσιν
 ἄσρα, οὐρανὸν αἰὲν τε, καὶ ἠελίοιο κέλευθοι.
 ἕρετ' ὅτ' ὡς ἀνέτηλε, καὶ ὡς ποταμοὶ κελεύδοντες
 αὐτῆσι Νύμφησι καὶ ἔρπετα πάντα ἐγένοντο.
 ἦψδ' ἐν δ' ὡς πρῶτον ο' φίων εὐρυνόμῃ τε
 ὠκεανὸς νιφόστος ἔχον κράτος οὐλύμπιοι·
 ὡς τε βίη καὶ χερσὶν, ὁ μὲν κρόνον εἰκαθετιμῆς,
 ἠ δ' εἰρήνη ἔπεσον δ' ἐνὶ κύμασιν ὠκεανοῖο.

*Namque canebat & si primum cælum, mare, terra,
 Una fuit facies, commistaque forma vicissim:
 Singulaque & si fuerant mox tristi lite dirempta.
 Vt stellis cælum sedes firmissima, Luna
 Qua ambages, Solisque & via, flexusque recurui,
 Vt fuerat cum Nymphis montes & flumina nata,
 Serpentumque genus & arium, & genus acre ferarum.*

*Vt prius Eurynomeque & Ophion semine nata
Oceani impersum tenuere nivalis Olympi.
Utque hic di imperij Saturno cessit honorem,
Illa Rheæ hinc latuere maris sub fluctibus altis.*

Tanta denique fuit antiquorum cantorum modestia & temperantia, ut neque inter procos quidem Penelopes turpia aut lasciuia canerentur: quamuis essent iuvenes ad omnem libidinem, omnemq; intemperantiam maximè propensi: sed canebatur apud hos reditus Græcorum in patriam laboriosus sanè ac perdifficilis; sicut patet ex his:

τοῖσι δ' αἰεὶ ὅς ἄρ' εἰ περικλυτός· οἱ δ' ἔσιωπῆ
ἦσαν ἄκροντες· ὁ δ' Ἀχαιῶν νόσον ἄρ' εἰ
λυγρὸν, ὃν ἐκ Τροίας ἐπετείλατο Παλλὰς Ἀθηνῆ.
*Egregius cantor cantabat ibi, hiq;e silentes
Audibant: reditum cantor cantabat Achivum
Difficilem è Troia, quem Pallas præbuit illis.*

Harum igitur cantilenarum, & cantorum, & poetarum præfides Musæ putabantur, quarum dux creditus est Apollo. Has tanta suauitate dixerunt esse sapientes, ut optimum creditæ sint remedium aduersus omnes voluptatum illecebras, sicut ait

Theocritus in Pastoribus:

ἔτ' ἔαρ' ἐξαπίνας γλυκερώτερον, ἔτ' εἰ μελίσσαις
ἄνθεα, ὅσων ἐμὴν Μῶπι φίλαι. ἔς γὰρ ὄρωσαι
γαθεῦσιν, τῶς δ' ἔτι πτωδάλῃσαι κίρῃαι.
*Non ita ver gratum est apibus, non lumina florum,
Ut mihi sunt Musæ, quos læta respiciunt hæ,
Ladere non possunt mox dira pocula Circes.*

Est autem Musarum vis propè admirabilis credita: quippe cum ob suauitatem orationis, rerumq; & figmentorum mirabilem varietatem, multa pro veris falsa persuadeant: neq; quidquam sit tam tenue & imbecillum quod poetarum peritorum artificium non mirificè extollat; cum præsertim ipsæ de seipsis dicant in Theogonia:

ἴδμεν ψεύδεα πολλὰ λέγειν ἐτύμοισιν ὁμοῖα,
ἴδμεν δ', εὔτ' ἐθέλωμεν, ἀληθέα μυθήσασθαι.
*Mentis: scimus per multa simillima Veris:
Si libeat rursus, scimus quoq; Vera profari.*

Fabulati sunt antiqui Musas grauiter ferentes, quòd Venus amoris stimulos sibi iniunxisset, Adonim necasse eius amicum,

cum aliæ aliorum mortalium desiderio captæ fuerunt: ut Cal-
liope OEagri, è quo peperit Orpheum & Cymothonem: Ter-
psichore è Stymone Rhesum suscepit, Clio Linum è Magnete,
atq; aliæ ex alijs. Nam de laudibus venationis cantū periucun-
dum canentes illum hiantem & imbibentem cātum detinue-
runt, donec Mars Adonidis riualis in aprum verteretur, ipsum-
que Adonim percuteret: vel (ut alij magis placuit) in Adonim
apru excitaret, à quo fuit ictus. tū ex Adonidis sanguine nata est
anemona rubra, cū prius esset alba. cum Venus passis capillis
ac nudis pedibus eò accurreret, rosa rubuit ob Veneris sangui-
nem, quia spina eius pedē grauius pupugisset. Fuerunt tamen
nonnulli, qui Musas semper castas fuisse dixerint, ut testatur
Plato in eo epigrammate, quod est apud Diog. Laert.

αί κύπρις μέσσασι, κοράσια τὰν Ἀφροδίταν
τίματ', ἢ τὸν ἔρῶν ἡμῖν ἐφοπλίσομαι.

Ἥ αἰ μέσσα ποτὶ κύπριν, ἄρ' ἔτι τὰ σωμύλα ταῦτα.
ἡμῖν δ' οὐ πέταται τὸ τοιοῦτο παιδάριον.

*Ad Musas Venus hac: Dabo Amori tela puella
In vos, vel Venerem precipio colite.*

Ad Venerem Musa: Marti licet ista mineris.

Ad nos non didicit iste volare puer.

Fuerūt loca multa Musis cōsecrata, à quibus cognomina forti-
te sunt, ut Heliconiades ab Helicone mōte, quē Otus & Ephial-
tes illis consecrarūt, & à Pieria & Pimpla & Libethra, Pierides,
Pimplides, Libethrides, & Parnasides, & Pegasides; quæ loca il-
lis consecrata fuerūt à Thracibus Bœotix accolis, ut ait Strab.
lib. 10. quia Thracēs priscæ musicæ operā dederūt, poeticamq;
harmonia inuenerunt, quales fuerunt Ephorus, Orpheus, Tha-
myris, Musæus, & Eumolpus, qui quòd scitè caneret, nomē ob-
tinuit. Fama est Acheloi filias cum Musis de cantu ausas fuisse
aliquando contendere, quare prædictū supplicium passæ sunt.
Fuerunt etiam cygni Musarum aues nominati ob cantum, ut
testatur Callimachus in hymno in Delum hoc pacto:

ἡ μὲν ἐφη κύκνοι δὲ θεῶν μέλποντες ἀοῖδοι

μηρόνιον πακτωλὸν ἐκυκλώσαντο λιπόντες

ἑβδομάκις περὶ Δῆλον ἐπήσαν δὲ λοχεῖη

Μεσάων ὄρνιθες ἀοιδότατοι πετεφνῶν.

Hac dixit: cygni q; Dei prædulce canentes

Μεσσηνικῆ ληνικῆ Πάριον, τετὰς τετὰς

*Mox circa Delum Volitant, circaq; puellam,
Musarum Volucres, aubus mage turba canora.*

Fuerunt his coronæ etiam sacratæ e varijs floribus ac frondibus, & e palmis præsertim, quibus coronabantur ac plumis.

¶ Nec plura his ferè de Musis tradita sunt ab antiquis, quæ nunc breuiter explicemus. Musas alij Mnemosynes & Iouis, alij Antiopæ & Iouis, alij Memnonis & Thespiæ filias fuisse putarunt: quoniam Musæ scientia, & optimus affectus animi ad illam imbibendâ creditus est, qui non nisi diuinitus in nos influit, cum omne bonum datum sit de cælo descendens à patre luminum: conseruatur tamen & augetur memoriæ bonitate & exercitatione: quare & Iouis & Memoriæ filias Musas dixerunt. Quid enim est aliud Mnemosyne, quàm memoria? Antiope rursus exercitatio est vel potius æmulatio, cum quis pro viribus contendit ne ab alio superetur canendi peritia. Neque aliud est sanè Memnon quàm memoria, aut Thespia quàm diuinitio, & diuina cognitio. id apertius etiam declarant nomina illarum Musarum, quæ fuerunt ab Aloëi filiabus cultæ: Melete scilicet exercitatio, Mneme memoria, Aæde cantus. Qui Musas Cæli filias dixerunt, & Ioue antiquiores, in idem propè recidunt, nisi quòd hi Iouem non mythicè sed historicè intelligunt. Harum Musarum nutricem fuisse Euphemen dixerunt, quoniam bonum nomen & gloria, & laus atque honor artes ac disciplinas alunt: neque vllus stimulus est hominibus acutior ac potentior quàm gloria, ad impellendum ad res honorificas. Qui Musas tres tantum esse arbitrati sunt, crediderunt illas esse artes, per quas perueniretur ad sapientiæ cognitionem. Cõmunior tamen fuit opinio quòd Musæ essent sphærarum animæ: Vrania scilicet stelliferi cæli, & eius sphæræ, quæ vocatur aplanæ: Polymnia Saturni, Terpsichore Iouis, Clio Martis, Melpomene Solis, Erato Veneris, Euterpe Mercurij, Thalia Lunæ: quæ sicuti magis recedunt à medio mundi, ita diuersos sonos efficerent. Nam cum aliæ sphæræ tardiores sint, aliæ velociores, aliæ medium inter hos motus fortiantur, eadem credita fuit sonorum esse differentia; ita vt ex velocissimo & ordinato cælorum motu, contactuque potentissimo & varia & ingens efficeretur melodia, vt arbitrati sunt Pythagorici. Sunt igitur octo Musæ commemoratæ, totidem sphærarum toni, ex quibus redundat illa quæ nona addita est, Calliope: quasi

bonum concentum dixerim. Hæ cum sint propinquæ primo corpori quod mouetur, cui sedes Dei proxima creditur; dictæ sunt circa aram Iouis tripudiare, vt ait Hesiod. in his:

καί τε περί κρήνῃν ἰοῦδ' ἑαπὸς ἀπαλοῖσιν

ὄρχεῦνται, καὶ βωμὸν ἑριθένης κρονίωνος.

Hæ teneris pedibus vitrei nam fontis ad oras

Vsq; choros ducunt Iouis omnipotentis ad aram.

Cum verò varia sint harum Musarum studia, varijs quoq; delectationibus capiuntur animæ mortalium, quæ ex illis sphaeris, vt senserunt Pythagorici, descenderunt. Nam qui è Luna, cum magis Thaliæ naturæ sint obnoxij, comica lasciuia & petulantia delectantur. Qui descenderunt è sphaera Saturni, vel è Polymnia, cum ficco sint ac frigido temperamēto, multa polent rerum præteritarū memoria: nam ingenia & corporum natura cum natura planetarum plerunque consentiunt, & idcirco alij alijs studijs delectantur. Pro planetarum aspectibus exempli gratia, si Mercurius sit forti bonoq; aspectu eloquentiam & elegantiam præbet, & suauitatem orationis, & scientiam atque ingenium præsertim in rebus mathematicis. Idem cum Ioue, theologos & philosophos gignere putatur. Idem si coniunctus sit cum felici Martis aspectu medicos facit peritos & fortunatos: at cū malo aspectu vel imperitos vel infelices vel etiam fures vt creditur, quod præcipuè contingit vbi combustus dicitur à Sole. Cum Venere poetas gignit & musicos. Cum Luna mercatores cautos & diligentes negotiatores. Cum Saturno tribuit scientiam ac peritiam vaticiniorum, estque non solum mutabilis cum natura illorum planetarum quibuscum commiscetur, sed etiam adauget eorum vires. nam quanto potentiore aspectu illos respexerit, tanto felicior est illorum virtutibus augendis: quippe cum crescant minuanturque vires cæterorum planetarum huius malignitate vel beneficētia. Sed horum planetarum vires, ac varietatem studiorum ita expresserunt illa carmina:

Clio gesta canens transactis tempora reddit.

Melpomene tragico proclamat mœsta boatu.

Comica lasciuo gaudet sermone Thalia.

Dulciloquis calamos Euterpe flautibus ōrget.

Terpsichore affectus citharis mouet, imperat, auget.

Plectra gerens Erato saltat pede, carmine, vultu.

Carmina Calliope libris heroica mandat.

Vranie cœli motus scrutatur & astra.

Signat cuncta manu, loquitur Polymnia gestu.

Mentis Apollineæ Vis has mouet & ndiq; Musas:

In medio residens complectitur omnia Phœbus.

Nam scriptum reliquit etiã Zez. hist. 90. chil. 6. nihil aliud esse Musas quã cognitionem, & animi vim illam quæ intelligit: cū Helicon Musarū locus à vertendis folijs sit nominatus. Has igitur non harmoniæ solùm musicæ vim habere arbitrati sunt antiqui, sed etiam componendorū morum, temperandorum-que animorum ab immoderatis perturbationibus. Nam qui Musicæ & poeticæ facultatis studiosus sit, is ferè libidinosus & inhumanus esse non solet: cū omnia vitia otium & inscientiam, at non disciplinarum studia, comitentur. Inde accidit vt musicam diuinã scientiam crediderit Pythagoras, vt ait Strabo lib. 10. Geogr. Cū crederent igitur antiqui omnes res humanas à mente diuina, & à corporibus cœlestibus aliquo pacto gubernari, omnem cuiusq; peritiæ præstantiam deorsum mitti tradiderunt à Sole, & à cæteris planetis: cū re ipsa sine ope diuina vis humana debilis & imbecilla sit ad omne opus perficiendum: quare Musæ sæpius ad ferendum opem vocantur à poetis. Illi qui Musarū filij dicti sunt, ea fuerunt ingeniorum scientiæque præstantia, vt diuinitus è cœlo demissi inter homines viderentur, cū nullum Veneris desiderium alioquin cadere possit in corpora cœlestia. At nunc de Dædalo dicamus.

De Dædalo.

CAP. XVI.

DÆDALVS, quem ingeniosum & præstantem virū fuisse vel nomen ipsum significat, nulla alia de causa fuit tot fabularum figmentis implicatus, vt vix tandem ex illis euolare potuerit, nisi vt præclara exempla rectè sapienterque viuendi hominibus relinqueret. Hunc Eupalami siue Euphemi filium fuisse & Alcippæ testatur Zez. hist. 19. primæ chil. At Pherecydes Dædalum Erechthei viri Atheniensis, & Iphinoes filium fuisse scripsit, a quo etiam tribus Dædalidæ Athenis fuerunt vocatæ. nam Dædalus fuit è stirpe regia illorum qui dicti sunt Metionidæ. At Paus. illum fuisse Palamaonis filiū scripsit in Bœoticis. Hic non magis ob artis præstantiam, quàm ob errores & ca-

suum varietatem celebritate nominis apud omnes gentes cla-
 ruit. Dicitur solum vertisse, quia sororis suę Perdices filium At-
 talum, vel Acalum, vt alij malunt, vel Telen discipulum, at non
 (vt quidam putarunt) filium Perdices, de tecto per inuidiam
 deiecerit: id enim cum commisisset, sciebat quibus legibus e-
 rat obnoxius. quare metu pœnarū ad Minoem Cretæ Regem
 confugit, quem Endæus eius discipulus, patria Atheniensis,
 secutus est. ait tamen Paus. in Atticis Calum nominatum fuisse
 illum, ob cuius cædem Dædalus è patria profugerit. Est enim
 illud innatum præstantioribus ingenijs vt superiores, aut et-
 iam pares, equo animo perferre non possint, cum omnes ma-
 ximè nitantur excellere. Hunc fabulantur è Minerua archite-
 cturam & vniuersam artem ædificandi, lignaque formandi e-
 doctum fuisse, quia cum in Cretam penetrasset & ipsi Regi, &
 filiabus Regis, ob insignia opera quę fecit, mirificè gratus fuit.
 Hic labyrinthum ad formam illius Ægyptij labyrinthi extru-
 xit, cum eius rationem tantum audiuisset. Deinde Pasiphæe fa-
 ctus etiam familiaris, cum illa ingenti tauri desiderio tenere-
 tur, illudque Dædalo aperuisset, (nam Venus ob Solis odium,
 qui suum adulterium patefecit, in omnem Solis prolem seque-
 bat) Dædalus dicitur miro artificio ligneam vaccam excogi-
 tasse, in quam inclusa Pasiphæe cum tauro re habuit. At enim
 re postea comperta capitalis fraudis damnatus cum filio è vin-
 culis elapsus, Inycum, quæ vrbs erat Siciliae, ad Regem Coca-
 lum amisso filio in itinere euasit. at eum cum Minos insequeretur
 naui, ad eam Siciliae partem applicuit primū, vbi Mi-
 noam urbem postea vocatam condidit, de qua ita meminit
 Gregorius Gemistus in primo libro rerum Græcarum: κατέ-
 πλευσε μὲν τῆς σικελίας ἐς μινώαν πόλιν, ἣν ἔκτισε μὲν μίνωα
 ἐκεῖνος ὁ κρητῶν βασιλεὺς, ὅτε ἐς σικελίαν κατὰ δαιδάλλου ζήτησιν
 ἀφίγμενος, κωκάλῳ τῶ σικανῶν βασιλεῖ ἐπέξενώθη. *Nauiga-
 uit ad eam primū Siciliae partē, vbi condita est Minoa, quæ
 Minos ædificauit ille Rex Cretensium, quando Dadalium que-
 rens in Sicilia appulit, & usus est per benigno Regis Cocali
 hospitio. Hic cum à Minoe repeteretur, neque eum Cocalus dedisset,
 bellū inter Minoem & Siculos exarsit, vt ait Paus. in Achaicis.
 Cum in Sicilia venisset, tanto fuit in honore apud omnes Sicu-
 los, vt nullius nomen omnino per id tempus neque in Sicilia,
 neque in Italia magis esset celebre. Cum verò fugeret è Creta,*

fabu-

fabuloti sunt antiqui Dædalū sibi & Icaro filio alas è cera excogitasse, vt ijs ex imperio Minois, qui latè terra mariq; imperabat, eo tēpore euolarent. Sed cūm Dædalus & Icaro & sibi alas humeris aptaret, multis verbis filiū monuit ne vel sublimiora loca, vel mari nimis propinqua expeteret, sed mediam quandā regionis viam seruaret, seq; volantem sequeretur. verūm Icarus, quæ sunt adolefcētum ingenia, parum ea referre ratus, neglectisq; vtilibus, paternis, ac salubribus admonitionibus, captus suauitate volandi altiora loca expetiuit. quare alis nimio Solis calore liquefactis, in mare præceps decidit, quod ab eo fuit Icarium nominatum, vt ait Ouid. lib. 2. de arte:

*Icare clamabat, pennas aspexit in undis;
Ossa tegit tellus, equora nomen habent.*

Andrætas tamen Tenedius in nauigatione Propontidis, Icarium mare non ab Icaro Dædali filio, sed ab vna Cycladum, quæ Macris & Icarus dicebatur, nominatum fuisse scripsit. Habuit Dædalus vxorem Gortynidis filiam, è qua suscepit liberos Scillidem, & Dipœnum, vt ait Paus. in Corinthiacis: è quadam Cretenfi muliere præterea Iapygem, è Naucrate serua Icarum. Atq; à Iapyge filio Dædali Iapygia dicta fuit, vt ait Strab. lib. 6. Cūm ante Dædali tempora sine manibus, vel pedibus, vel oculis statuæ effingerentur ab antiquis, primus omnium mortaliū Dædalus deficientes partes suffecit: quare dictus est fecisse simulacra, quæ mouerentur, quòd non etiam pedibus carerent, vt indicat Eurip. in Hecuba:

*εἴ μοι γένοιτο φθόγγος ἐν βραχίοσι,
καὶ χερσὶ, καὶ κόμαισι, καὶ ποδῶν βᾶσι,
ἢ Δαιδάλε τέχνασιν, ἢ θεῶν τινος.
Si sit mihi vox, brachijs si robora,
Si vel manibus, comis ve, si in gressu pedum,
Vel Dædali arte, vel Deum cuiuspiam.*

Sic Plato Comicus in Decipiente:
*τὰ Δαιδάλε πάντα κινεῖσθαι δοκεῖ,
βλέπει τ' ἀγάλμαθ'.*

*Dicas moueri cuncta sanè Dædala, &
Videre simulacra.*

Primus enim oculos formauit, & crura ac manus fecit, cū antiquiores oculos clausos, demissasq; manus, ac lateribus annexas confingerent. Alij dicunt primos Rhodios statuas fecisse,

quæ (vt ait Aristarchus) vagarētur, atq; quòd prius essent rudes, Dionysum apud Chios ligatum fuisse inquit Polemo. Non tamen ad perfectam & absolutā artem sculpendarū statuarum ventū erat adhuc Dædali tempore, quippe cū scribat Paus. in Corinthiacis Dædali opera rudia fuisse, neq; aspectu decora, sed quæ tamē diuinitatem quandam præ se ferrent. Inter præclara Dædali opera sella compactilis numerata est, quæ in delubro Mineruæ Poliadis apud Athenienses dicata: omnesque lignæ statuæ, Dædala dicebantur antiquitus. Erat & solennitas quædam, quæ Dædalea vocabatur, quā hac de causa institutā fuisse fabulantur: Iuno aliquādo Ioui irata dicitur in Eubœā peruenisse, quā cū placare Iupiter conaretur, ad Cithæronem, qui Platæensib. imperabat, virū consilio & calliditate sanè præstantissimū peruenit. Tū Iupiter eius monitu ligneū simulachrum fabricauit, quod vestib. indutū super plastro collocauit, famāque in omnes dedit, quòd esset Platæam Asopi filiam ducturus. Id vbi sensisset Iuno, statim accurrit, manusq; imagini iniecit, tum lacerata veste sensit se iucundè fuisse deceptam: quare facile cū Ioue in gratiam redijt. Ad huius rei memoriam lignea imago, quæ Dædala vocabatur, septimo quoq; anno plastro imponebatur, & cū pompa ad delubrū Iunonis vehebatur, vt scripsit Phylarchus lib. 19. historiarum. Neq; tamen ex quibusuis lignis illa imago efficiebatur, sed hoc ritu eligebatur ad illam lignum. Lucus fuit quidam in Bœotia non procul ab Alalcomenis omnium maximus, & peruetustæ ibi quercus. ibant in eum lucum Plataenses, & elixarū carniū frustra exponebant, quibus præter cæteras aues maximè negotium fuit cum eoruis, quos omni conatu arcere, & à carnibus expellere nitentur. Ex alijs verò volucris obseruabāt, quæ carnē arripuerit, super qua arbore confederit: neq; licet ex alia materia Dædala cædere, nisi ex illa arbore quæ prima ita fuerit indicata. Fertur Dædalus apud Selinuntios speluncam quandam tam miro artificio excogitasse, vnde vapor quidam subtilis, tantèq; amœnitatis exhalaret, vt ex humanis corporibus sudorē cum quadā suauitate euocaret, vnde corpora ægrotantia facile sanitati restituebantur. atq; præclari postea artifices statuarum ex Attica Dædali officina, ac nobiles manarunt complures, inter quos non vltimum locum obtinuit Onatas Ægineta Miconis filius, vt ait Pausan. in rebus Eliacis, & Ageladas Argiuis, Damo-

Damophon Sicyonius, Arcefilaus Chius, Leocharis Sidonius, Alcámenes Cyprius, ut alios prætermittam. Nam quanta insignium opificum multitudo iisdem ferè temporibus floruerit, & quæ singulorum opera memorabilia extiterint, visum est non fore superuacaneum atque iniucundum, si quanta fieri poterit breuitate recenseamus: siquidem vna est ars pictura, quæ non valde dissentit à liberalibus vocatis disciplinis. Quis enim audeat ipsam picturam omnium bonarum artium alumnam, & simiam (ut ita dixerim) naturæ, ab illis disciplinis seiungere: cum vna hæc sit ars, quæ quasi tacita historia res gestas, & formas corporis, & colores multo diligentius imitetur, quam oratione exprimi possit, & ad posteros in manus tradat. Hæc ars omnium optimarum artium altrici Græciæ familiaris ita plantas & animalia imitans superioribus temporibus naturam attingit, ubi consecuta fuit potentiorum studia, ut vel cum ipsa natura contendere ausa sit, cum omnem naturæ mirabilitatem in omnibus naturæ operibus mirificè exprimeret. illud cum Græciæ esset cognitum, merito fuit in consuetudine positum ut prima adolescentium nobilium rudimenta essent lineamenta corporum effingere, quæ cognitio autore ac suatore Paphilo vna cum liberalibus artibus à teneris imbibebatur, seruis prorsus incognita & interdicta. Nam profecto tam fuit mirabilis in quibusdam picturæ præstantia, ut non modo lineamenta corporis & figuras & colores exprimeret, verum etiam quantum quisque vixisset aut victurus esset appareret physionomis, quod affectus est in primis Apelles: & quod magis mirum videbatur, cognoscebantur in pictura omnes animorum motus expressi ab eodem artifice, cum populum Atheniensem fecisset ea forma ut hæc in illo omnia cognoscerentur. Enimvero nisi cum Physionomia consentiat pictura vel sculptura, non est magnopere utilis existimanda, quare totum ferè artificium in capite præcipue fingendo consumitur, atque quod reliquum est magna ex parte in extremis membris. Tunc enim perfecta est cognitio figurarum, si appareat in eis physionomia cum rebus gestis consentire. sin autem, suæ sunt imagines ipsis artificibus ad custodiam officinarum relinquendæ. Sunt autem ista & insigniorum quorundam pictorum nomina, & præstantiora illorum opera, quæ memorabilia visa sunt antiquis scriptoribus.

Androbij nobilissimi pictoris opus fuit præter cætera nobile existimatum Danae portata à ventis per mare, quæ piratæ

tanquam stupidi apparebant admirari. Deinde mirus Hercules in Oeta monte super pyra impositus, qui cum reliquisset quidquid haberet humanum, cum magna lætitia, ut apparebat, à Diis in cœlum excipiebatur. & Scyllis anchoras Perficæ classis præcidens, & Stratonice & Deianira.

Agacritus discipulus Phidiæ Mineruam fecit Itoniam, & Iouem non longè à Coronea ex ære.

Ageladas Argiuis Iouem fecit Imperatorem apud Messenios, cuius etiam opus fuit Hercules impuber apud Achæos, & Iupiter puerili facie ex ære. deinde quatuor equi ænei, qui in Delphos ab Argiuis pro concepto voto missi fuerunt, & totidem Tarentinorum.

Alcámenes sculptor fuit insignis, qui Veneris simulacrum fecit & Iunonis in via Phaleri, quæ deducebāt Athenas, & Martis armati signum, & aliud mirabile Veneris in urbis regione Noctis vocata: Bacchi item simulacrum in templo ex ebore & auro, quod fuit iuxta theatrum: & Hecates signum Athenis è tribus corporibus simul iunctis, Epipyrgidiam vocatum: Æsculapij signum Mantineæ: apud Bœotos labores Herculis ad formas colossorum è lapide Pentelico.

Alcistère quoque fœmina pinxit saltatorem egregium æstimatum, quando non mares solùm, sed etiam fœminæ in arte pingendi claruerunt. nam & Aristaretæ Nearchi filiæ ac discipulæ perpulcher memoratur fuisse Æsculapius, & Lala Cyzicena perpetua virgo ingeniosa fuit exprimendis penicillo mulieribus, cum multas pinxerit, ac seipsam quoque egregiè è speculo effinxerit.

Alcmenis opus Thebanis est Hercules & Minerua è lapide Pentelico specie colossi.

Amphion Gnosius Acestoris filius fecit Cyrenæis Battum in curru sedentem, cum matre Cyrene auriga, ac Libye nympa, quæ Batto coronam imponat.

Anaxagoras item Ægineta signum Iouis fecit in Olympia, & Herculem ex ære cum leone Nemeæo colluctantem, cumque suffocantem arctissimo complexu.

Antermus, Miciades, Malas communi opera aliam Dianam fecerunt lapideam Lasiis, atq; aliam Chiis, quæ pro optica ratione intuitus seuera ac propè irata apparet templum ingredientibus, at exeuntibus iam placata & benigna, quorum & alia opera fuerunt è Pario lapide.

Anti-

Antiphanes Argiuis Castores fecit in Delphis, cuius etiam opus fuit equus æreus, & Lucina parturienti assistens.

Antiphilus autem pictor fuit non ignobilis, qui multa egregia opera fecit, sed omnium principatum tenuit puer in ignem curuatus inflans, quo igne paululum flatu excitato tota domus videbatur aliquantulum lumen accipere per noctem. pinxit & Satyrum cum pelle pantheræ.

Apelles quoque patria Cous peritia & gloria artis pingendi nemine inferior, pinxit celeberrimam Venerem emergentem, cuius vultum tantum ac pectus expressit è Phrynes formosissimæ amicæ aspectu, quod ea talis videretur Neptuniorum Cerealiorumque tempore in omnium Græcorum conspectu ad mare vestibus & comis solutis, fecit & eximiam Dianam. & in Epheso Alexandrum pinxit cum Iouis fulmine, & eundem triumphantem, & Bellum cum illo manibus reuinctis à tergo: & Castorem, Pollucem, Victoriã. Pinxit & Clytum super equo properantem ad bellum, cui galeam puer porrigebat: & heroem nudum miri artificij ob expressas corporis partes, & equum in certamine, & Archelaum cum vxore & filia. Sed omnium eius operum præstantissimus creditus fuit Antigonus thoracatus super equo incedens, pinxit & Dianam ad Homeri carmina, & mensam celebrem miro artificio excogitauit. atque cum Antigonus esset altero lumine orbatus, prior excogitauit rationem occultandi vitij, vt quod deesset corpori, picturæ deesse videretur: nam solam partem integram ostendit, aliam in vmbra conuersam occultauit. pinxit & quæ penicillo exprimi ferè non possunt, fulgura & tonitrua: & Venerem Chois inchoauit tantum, sed opus mors illis inuidit. edidit volumina doctrinæ picturæ continentia, qui cognitus fuit Protogeni vel è tenuitate lineæ in tabula. tantæ verò præstantiæ creditus est, vt soli liceret Alexandrum pingere, cum aliis esset vetitum.

Apollodorus patria Atheniensis, qui floruit tertia post nonagesimam Olympiade, pictor fuit clarissimus, cuius miri artificij creditus est Ajax Iouis fulmine percussus, ac tantæ pulchritudinis, vt nihil tale ars pingendi habuerit præstantius ante illa tempora; cuius etiam pulcherrimus fuit sacerdos adorans.

Arcefilaus pinxit Leosthenem in Piræo apud Athenienses,

opus eximium creditū, & eius filios præter cætera, qui Leosthenes Macedonas duob. præliis vicit in Bœotia & Thermopylis.

Ardices patria Corinthius illud laudis iure sibi vindicat in arte pingendi, quòd primus fuit cum Telephane Sicyonio, qui hanc artem exercuerit, qui lineis tantùm figuras adumbrabant, nulloque utebantur colore, sed pro coloribus lineas interius spargebant. inde effectum est vt alij Corinthium, alij Sicyonium inuentum esse cœsuerint pingere aut lineamenta inducere. Verùm cum hi artifices parum naturam imitarentur vt adhuc rudes pingendo, necesse fuit nomina illorum picturis adscribi, quos exprimere pingendo fuissent conati. Quis enim nesciat nihil equè naturā imitari, quàm colores si fuerint cum aptis conuenientibusque lineamentis coniuncti: necesse est enim vt vtrique ad exprimendam effigiem conspirent, sin autē alterum horum defecerit, inanis propè est omnis labor artificum, quare plurimum sibi deesse statuarij fateantur oportet, qui sola delineamenta per marmora vel metalla possunt imitari. plurimum igitur se debere fateantur oportet pictores Periphanto Corinthio, qui primus omnium colorē excogitauit, qui testa trita colorare cœpit. alij tamen Philocli Ægyptio, alij Cleanti Corinthio inuentionē lineamentorum attribuerunt.

Ardalus egregia opera fecit duos Vulcanos, alterū in Delphis, alterum in templo Mineræ Poliadis ex ære: quo tempore vnà cum pictoribus insignis statuariorum, & metalla in figuras hominum aut beluarum fundētium multitudo claruit. nam quamuis diuturniores sunt figurę quæ funduntur aut exciduntur, quàm quæ pinguntur, neque tam facilè patiuntur temporum iniurias, eandemque rationem membrorum siue analogiam obtinere possunt, quam & pictura, tamen minùs habent colores, quod maximum est naturæ ornamentum & indicium ad mores & ingenium cuiusque dignoscendum. fuerunt tamen quidam artifices qui pingendo, fundendo, & excidendo suum ingenium expresserint.

Argeus enim qui Iouem effinxerat ex ære, idem insignē Apollinem fecit ligneum, sicuti Attalus Atheniensis Herculem fecerat lapideū in Naxo, mox excidit Apollinē Lyciū è ligno.

Aristides autem Thebanus tantæ præstantiæ fuit pictor, vt per colores non solùm figuras exprimeret, sed etiam primus animorum motus imitatus sit, qui pinxit pugnam Alexandri Macedo-

Macedonis cum Persis, opus sanè celebre, & miræ pulchritudinis. Pinxit & Liberum patrem cum Ariadna, quæ tabula vendita est sex millibus sestertiorum. mirificè apparuit animi perturbatio fœminæ in ea tabula, in qua capto quodam oppido puer exprimebatur se volutans ac repens ad mammam matris è vulnere morientis, quæ videbatur sollicita de puero. pinxit & currentes quadrigas; & venatores cum præda; & senem cum lyra, qui apparebat puerum docere, atq; ægrè ferre tarditatem ingenij, & ægrum magnopere laudatum.

Aristocles Cydoniates discipulus & filius Cleetæ pulcherrimum Ganymedem fecit ex ære apud Eleos, qui ab aquila ad Iouem portaretur; & Herculem pugnantem pro balthæo.

Aristolaus Pausiæ filius memorabiles pinxit Periclem, Epaminondam, Medeam, Virtutem, populum Atheniensem, Theseum.

Aristomedon statuas fecit æreas complures in Delphis, & Latonam præcipuè præclaram gestantem paruulum Phœbum, & quæ ducebat manu Dianam paruam.

Aristonomus Ægineta Iouem fecit apud Eleos altera manu auem, altera fulmen gestantem æreum cum corona capiti imposita è variis floribus.

Ascarus Ageladæ Sicyonij discipulus Iouem item fecit coronatum floribus apud Eleos ex ære, fulmenque dextra tenentem tanquam eiaculaturum. Fecit etiam Pana cum Cupidine colluctantem.

Asclepiodori vnum tantum opus memoria dignum fuisse percepimus, tabulam nimirum duodecim Deorum.

Athenio Maronites egregius pictor Glauconis Corinthij discipulus pinxit Atheniensibus mulieres sacra canephoria celebrantes, hoc est canistros variorum florum plenos super capitibus ad templum Cereris gestantes. fecit item Achillem sub habitu muliebri occultatum, & ab Vlyssæ deprehensum. fecit & mirificam tabulam Agæsonis cum equo.

Athenodorus Lacedæmonius Apollinem & Iouem fecit è marmore in Delphis.

Bathycles Magnesijs statuarius sellam fecit apud Spartanos Amyclei, & Minotaurum æreum, qui viuens trahi vinctus à Theseo videretur. Sustinebāt illam sellam à fronte duæ Gratia, & à tergo duæ Horæ, cuius in læua parte Typhon & hydra inerant, in dextra Tritones. Iupiter Taygeten, Neptunus Al-

cyonen portabant. inerat & Hercules pugna cum Cygno, & Centaurorum apud Pholum, & Persei facinus in Medulam, & Hercules cum Thurio Gigante certamen, ac Tyndari cum Euryto. Leucippi filiarum raptus. Mercurius Liberum patrem supernatum in cœlum portabat. Peleus Achillem Chironi alendum erudiendumque tradebat. Cephalus ob formam rapiebatur ab Aurora. Achilles pugnabat cum Memnone. Hercules Diomedem obtruncabat, & Hydram, & canem Plutonis rapiebat, Geryonis boues abigebat, Actoris filios in superiore margine trucidabat, leonem strangulabat, & mox pugnabat Oreo Centauro, & cum Acheloo luctabatur, Nessum ad Euenum amnem interficiebat. Harmoniæ celebrabantur nuptiæ Deorum donis. Mercurius tres Deas deducebat ad iudicium. Iuno Io in vaccam versam intuebatur, Minervaque Vulcanum fugiebat. Bellerophontes Lyciæ monstrum conficiebat. Calais & Zetes harpyias à Phineo arcebant. Theseus & Pirithous Helenam rapiebant. Apollo & Diana sagittis Tityum conficiebant. Admetus aprum & leonem ad currum iungebat: cum multa inessent præterea. cui operi Gratia & Dianæ Leucophrynes signum est additum.

Boethus Carthaginensis eximium Pulsionem fecit nudum inauratum apud Eleos, qui erat ad pedes Veneris è marmore, eum Venus esset opus Cleonis Sicyonij. Nam permulti fuerunt artifices, qui ob ynum tantum opus egregium fuerunt celebrati: vt Timotheus cum Æsculapij signum fecisset apud Træzenios: Theopompus Ægineta, qui taurum fecit ex ære in Delphis: Theocles Lacedæmonius, qui quinque Hesperidas apud Eleos excidit: Polycles, qui fecit æreum Hermaphroditum: Nicodamus Mænalius, qui apud Eleos fudit Mineruam ægide & galea munitam: Mendæus Pæonius, qui Victoriā fecit æream apud Eleos super pila: Hermion Træzenius, qui excidit Apollinem Pythium apud Samios: Hypatodorus, qui Mineruam in vrbe Aliphera: Iphicles, qui leonem ex ære elinguem ob Aristogitonē: Leocharis ob Iouem Polieum æreum in arce Athenis: Callo Ægineta ob puerum Mamertinum æreum apud Eleos pulcherrimum, & Mineruam ligneam in arce Træzeniorum: Calyphon Samius ob æream Discordiam in templo Dianæ Ephesiæ: Eleutherius ob Bacchum è Pariolapide apud Athenienses in templo Liberi patris iuxta theatrum:

Euclit Atheniensis ob Mercurium marmoreum apud Pheneatas: Endæus Dædali discipulus ob Mineruam marmoream sedentem in arce Athenarum: Doryclides Lacedæmonius Dipœni discipulus ob Themidem marmoream apud Eleos: Epeus ob Venerem ligneam in æde Apollinis Lycij: Endius ob Mineruam Aleam, quam fecit ex ebore.

Bryaxis celebratus fuit ob Apollinem æreum & Iunonem apud Pheneatas, qui fecit Æsculapij quoque & Hygiæ signa apud Athenienses, in Iouis Pulueri cognomento delubro, quod fuit sine tecto.

Bularchus is qui floruit Olympiade decima sexta, pinxit magno artificio Magnetum prælium, quæ tabula tanti precij habita est, ut pari pondere auri sit repensâ.

Buthieus Myronis discipulus puerum in ignem infantem fudit, & Argonautas, & aquilam gestantem Ganymedem, quem Iouis iussu rapuerat. erat ita concinnè facta ut cum unguibus non læderet. deinde Apollinem cum diademate.

Calamidis Agrigentini insignia opera fuerunt apud Eleos pueri ærei dexteras tendentes, & signum Victoriæ in uolucris ac sine alis Athenis: Æsculapius imberbis apud Corinthios ex auro & ebore, qui dextera fructum pineum tenebat, ac læua sceptrum. fecit Athenis & cream lænam propter Pisistrati casum, & Thebis signum Ammonis: apud Tanagræos Mercurium æreum arietem humero gestantem, & Apollinem Alexicacum Atheniensibus, & Veneris signum æneum.

Callimachus cacizotechnus cream quandam lucernam fecit, quæ per annum arderet, neq; tamen in ea oleum cõsumebatur, quam deposuit Athenis in arce Mineruæ: ac primus lapides terebrauit. fecit & Iunonem despõsatam apud Plataenses.

Calyphon Samius in templo Dianæ Ephesiæ pugnam pinxit Troianorum ad Græcorum naues; & in primis Discordiam vultu horrendo.

Canachus Sicyonius Apollinem fecit Philesum, & ceruam mirabili artificio. Apollinem item Didymæum Milesiis, & Ismenium Thebanis, & Venerem ex auro atq; ebore Corinthiis. cuius tamen opera fuerunt rigidiora, quàm ut vera imitarentur.

Cephisodorus ille qui floruit nonagesima Olympiade Pacem fecit æream Atheniensibus, quæ Plutum in sinu gestaret, & Iam Iouis, & Mineruam in portu Athenarum.

Cephisodotus & Xenophon fecerunt Arcadibus Dianæ Sospitæ simulacrum è lapide Pentelico.

Chalcothenes Atheniensis mirabilis & ipse opifex fuit existimatus, quamuis fictilia tantum effingeret, hoc est imagines & statuas è Creta, cuius etiam causa ob multam huiusmodi fictilium statuarum copiam locus Ceramicus nominatus fuit Athenis.

Chares Lyndius colossum fecit Solis àpud Rhodios septuaginta vinarum miræ pulchritudinis.

Chionis opus fuit eximium in Delphis Minerua & Diana marmoreæ.

Chirifophus Cretenfis fecit è marmore Pario apud Tegeatas simulacrum Apollinis auratum.

Chrysiippus Solensis præterea & Zeno Mnasei filius, dicuntur fuisse omnium pictorum suæ ætatis pingendis animalibus præstantissimi, quorum alter Herculem fecit leonem Nemeæum suffocantem, alter expressit aprum Calydonium mirificè penicillo, & Hesionem ceto expositam mœstam, & aues Stymphalidas.

Cimon Cleoneus, qui in corticibus pingere consuevit, prior optimè membra distinxit, venasque in corporibus expressit, & sinus in vestibus ac rugas retulit. inuenit & catagrapha vocata despicientes, suspicientes, scilicet, ac respicientes penicillo exprimere.

Cleon Sicyonius statuam fecit æream Dinolochi pueri, qui pueros omnes vicerat in Olympicis certaminibus, quod opus fuit pulcherrimum iudicatum.

Critias Epicharmum aheneum fecit opus insigne, se in cursu armatorum exercentem.

Ctesicles quoque statuarius tantæ pulchritudinis, tanti que artificij muliebrem statuam è Pario lapide fecit in Samo, vt eius amore incredibili captus sit Clisophus Selymbrianus, cum qua vbi propter frigus ac duritiem congregi non posset, eò vsque cupiditatis accessit, vt carunculam quandam prætenderit, atque omnino concubuerit, vt ait Adæus Mitylenæus in libro de statuariis.

Cyclopes etiam nō ignobiles statuarij fuerunt, quippe quorum opus fuit leones marmorei Mycenarum portæ insidentes, & marmoreum caput Medusæ iuxta Cephisum amnem.

Dædali

Dædali item multa opera fuerunt nobilia, inter quæ sella le-
 ticularia compactilis in arce Athenarum, & Hercules Thebis
 apud Bœotos: apud Lebadēses Trophonius & in Creta: lignea
 Minerua apud Gnosios. Olunte Britomartis: Venus lignea a-
 pud Delios: apud Corinthios signum ligneum Herculis nudi;
 rude illud quidem, sed tamē, ut aiunt, quod diuinum quiddam
 præ se ferret. apud Samios finxit ligneam Iunonem. erant au-
 tem hæc ligna, è quibus solis ferē simulacra conficiebantur
 antiquitus, cedrus, lotus, quercus, cyparissus, hederæ, cilicia,
 ebenus.

Dædalus Sicyonius cuius fuit filius, & discipulus Patrocles,
 trophæum Eleis in Alce erectum laborauit, quod partum fuit
 deuictis prælio Laconibus, qui etiam signa Pancratiastarum
 fecit, ut pleriq; artifices, quæ à nobis silentio inuoluuntur, cum
 res non sint visæ valde memoria dignæ.

Dameas Trœzenius Dianam, Neptunum, ac Lyfandrum
 fecit in Delphis.

Damophon Messenius insignia opera fecit è marmore Pen-
 telico, Lucinam facem præ se ferentem, & signum Hygiæ &
 Æsculapij apud Achæos: apud Arcades Mercurium & Vene-
 rem ligneam, sed Veneris imi pedes, & os, & manus fuerunt è
 lapide: & Cererem dextra gerentem facem, quæ sinistra ci-
 stam admoueret Heræ: Hera cistam & sceptrum genibus sus-
 tinebat, quæ omnia facta fuerant ex vno lapide apud Acace-
 sios. Fecit idem matrem Deorum è lapide Pario, & Iouem o-
 lympium ex ebore, & apud Messenios Dianam Laphriam, &
 eandem Luciferam, ac Fortunam marmoream.

Demetrius statuarius Mineruam vocatam Musicam fecit
 ex ære, cuius in scuto dracones ita erant formati, ut vbi percu-
 terentur, sonum citharæ persimilem emitterent.

Dinomenis opus fuit Io, & Callisto ænea in arce Athenarū,
 & Callisto Lycaonis filia.

Dionysius Argiuus egregius statuarius apud Eleos Orpheū
 fecit, & Liberum patrem, & multos ex Herculis laboribus & e-
 quum eximium cum auriga assistente.

Dipœnus & Scillis Cretenses Dædali discipuli fecerunt mar-
 moreum Mineruæ signum eximium in vrbe Cleone, & Casto-
 rem ac Pollucem apud Argiuos ex ebore cū equis, & Anaxim,
 Muasinum, Ilairam, Phœben. hi primi fuerunt, qui apud Si-

cyonios exciderūt è marmore, qui cùm marmora quædam in Deos decidere cœpissent, ac postea inceptū opus deseruissent, fames & annonæ penuria Sicyoniorum regionem inuasit, tū reuocati ex oraculi responso finiuerunt Apollinem, Dianam, Herculem, Mineruam, Ianum. atq; hi primi mortalium in cædendo marmore claruerunt.

Dyllus & Amycleus item communi opera fecerunt ex ære Iouis & Æginæ simulacra egregia apud Delphos.

Echion quoq; ille egregius pictor, qui floruit Olympiade septima post centesimam, miro artificio pinxit Liberum patrem, & tragœdiam atq; comœdiam, & anum quæ Semirami ex ancilla factæ reginæ lampadem præferret. nouæ nuptæ notabilis adesse verecundia apparebat.

Eleuthereus Bacchi signum fecit Athenis ex ebore & auro.

Emilus Ægineta Horas incidit apud Eleos sedentes in solijs, ad quarū pedes erāt canistri varijs floribus ac fructibus referti.

Endeus Dædali discipulus sedentem fecit Mineruam è marmore Pario.

Endius Mineruam fecit Arcadibus ex ebore Aleam vocatam opus nobile.

Ebulides fecit Apollinem in Ceramico apud Athenienses.

Eumanus patria Atheniensis prior omnium eorum qui fuerūt ante suam ætatem, conatus est figuras coloribus exprimere, cùm floruerit ante Cimonis Cleonei tempora. Sed vt sunt omnia primū nascentia rudia & planè impolita, facile fuit illis qui secuti sunt, eum superare. hic Dianam pinxit nuper natam matri obstetricem, & eandem cum Apolline in vltionem matris Pythonem sagittis occidentem.

Euclides statuarius eiusdem patriæ, Cererem & Venerem fecit, & Liberum patrem, & Lucinam è lapide Pentelico apud Achæos, & Iouem sedentem apud Æginetas.

Euphranor autē Isthmius pictor fuit illis temporibus, quibus pictura iam plurimum ornamentorum acceperat, atq; ad summum peruenerat, cuius opera fuerunt duodecim Dij, & Theseus, qui apparebat æquabilem administrationem ciuitatis præsentibus Atheniensibus cōcessisse. Præ se ferebat eadem pictura, quæ erat in porticu, nauatam operam Lacedæmonijs ab Atheniensibus ad Mantineam, quod erat equestre prælium, in quo Grylli Atheniensis virtus enituit, & in Bœotio equitatu

The-

Thebanus Epaminondas præstabat. nam equites equitibus, & equi equis imminere apparebant. fuit eiusdem Euphranoris & tabula Ephesi, in qua Vlysses boue & equo iunctis seminare sal videbatur. fecit & Paridem, qui in eodem opere cognoscebatur iudex Dearum, & Helenæ amator, & qui Achillem occidisset. fecit & bonam Fortunam altera manu poculum, altera papauera & aristas gestantem: & Latonam nuper genitam, & alteram, quæ Apollinem ac Dianam sedentes super brachio gestaret. fecit & Virtutem & formam colossi, mulieremq; quandam ministrantem sacrificio.

Euthykrates Lyssippi filius Herculem fecit in Delphis & Alexandrum Macedonem venatorem ex ære.

Gitiades Lacon tripodes quosdam fecit Dianæ, & æneana Mineruam apud Lacedæmonios, & multos Herculis labores, & Castores, & Vulcanum matrem è vinculis eximentē, & Amphitriten, ac Neptunū cæteris suis operibus forma præstantes.

Hermon excidit è ligno apud Træzenios Castorū simula-
era multa elegantia membrorum.

Hermogenes Cytherius fecit Apollinem Clarium æreum, & Venerem apud Corinthios. fecit & Neptunum æreum cum delphino sub pedibus aquam profundentem, yt ait Alcimus in libro de statuarijs.

Hygion Atheniensis, vel, yt ait Adæus in libro de statuarijs, Crotoniates, primus omnium mortalium marem à fœmina pingendo distinxit, cum ante illum figuræ ita pingerentur imperfectæ, vt neq; à maribus fœminæ dignoscerentur, neq; vllam haberent aut oris aut membrorum elegantiam.

Hypatodorus Mineruam fecit apud Arcades è marmore cum ob magnitudinem, tum ob opificium spectatu dignam.

Irene fœmina Cratini pictoris filia egregiam pinxit in Eleusine vrbe puellam, & Calypso iam vetulam, & Theodorum æximum præstigiatores suæ ætatis.

Lapharis patria Phliasius fecit Herculem apud Sicyonios, Apollinem apud Achæos, Herculem item apud Corinthios ligneum in æde ipsius Herculis.

Learchus Rheginus Dipœni & Scillidis discipulus, vel (vt alij maluerunt) Dædali, fecit signum Iouis Chalciœci ligneum æximum apud Lacedæmonios.

Leochares fecit Eurydicen & Olympiadem ex auro & ebore, & Apollinem cognomento Patroum.

Leocharis autem pictor fuit nō ignobilis, qui opus fecit eximium Iouem in Piræo in vltima porticu.

Locrus Parius Mineruam finxit miræ pulchritudinis apud Athenienses, & Demosthenem exilio Calauream secundo eiectum morientem hausto veneno, & Pindarū, quia Athenienses carmine laudauisset.

Lycius Myronis filius pinxit in Alte apud Eleos cum Græcis barbaros in certamen congressuros, Agamemnonem cū Paride, Æneam cum Diomedæ, Deiphobum cum Aiace Telamonio.

Lysonis opus fuit apud eosdem populus propè diuinum creditum.

Lysippus Eleus Cupidinem fecit æneum Thespiensibus, & Pyrhi simulachrum.

Lysippus Sicyonius permulta præclara opera fecit, sed inter hæc Musas apud Athenienses, & Iouem æneum in æde Veneris, & Herculē apud Corinthios, ac Iouem apud Argiuos multa laude digna, & Socratis æream statuam Athenis, quæ publico decreto erecta fuit in celeberrimo vrbis loco, vbi Athenienses pœnitentia facti accusatores ipsos Socratis mactauissent, vt ait Diog. Laertius in eius vita.

Lyfistratus & ipse Sicyonius huiusce Lysippi frater non est silentio prætermittendus, quoniam primus omnium mortaliū fuit, qui hominum figuras è gypso effinxerit, quod inuentum maximè fuit accommodatū ad vniuersum fundendi artificium, cū inde ars fusoria plurimum facilitatis acceperit.

Medon Lacedæmonius Mineruam fecit armatam scuto & hasta & casside marmoream.

Menochares Pausiæ discipulus pinxit Æsculapium, & eius filiam Hygiam & Æglen, & Pana, & Ocnium funē tenentem, quam asinus vorabat.

Menodorus statuarius Cupidinem fecit eximium Thespijs, & Callisto Athenis in arce.

Miconis Atheniensis pictoris opus fuit eximium Lapitharū & Centaurorum pugna apud Athenienses in templo Thefei, atque illos qui in Colchidem nauigarunt. in templo Castoris & in porticu Pœcile vocata, acies Atheniensium nimirum Theseo Duce cum Amazonibus congressuræ illius sunt opus, & Græci excidentés Ilium, & reges ob nefarium Aiæ cum

Cassandra facinus congregati, & captiuarū mulierum agmen, & Cassandra, & qui aduersus Persas in Marathone pugnarunt. spectabatur par in vtraque acie pugnante alacritas, ac barbari fugientes apparebant temere se in paludem trudentes ob metum. erant & Phœniissæ naues & barbarorum facta cædes à Græcis, & Theseus à litore soluens, & Minerva ac Hercules.

Myronis Atheniensis fuit puer æreus in arce, & facinus Persei in Medusam, & spectatissimum opus in Helicone Liber pater erecto statu, præter Erechtheum, qui fuit Athenis. fecit hic idem ligneum Orpheum apud Æginetas, & marmoreum Cupidinem, qui ex altera parte videbatur Hercules ex ære egregiè fabrefactus: & æreum discobolum. Neque debet hoc mirum videri quòd idē artifex in varia materia suum ingenium exercuerit, quoniam multi fuerunt ex antiquis, qui non minùs pingendo, quàm fundendo & incidendo excelluerunt: cum præsertim harum artium omnium vna sit origo, vna ratio, vnus finis. fecit æream vaccam apud Æginetas, quæ præcipuam laudem artificij meruit, & Arcesilai atq; Lichæ statuas: & Aristæum Liberi patris filium, & Iouem imperatorem spectatissimum, & Apollinem eximie pulchritudinis ex ære.

Musus Iouem æneum fecit apud Eleos in templo Iouis popularis, seu Lacetæ, quod fuit Corinthiorum donarium.

Mys non solùm in argento cælando, sed etiam in cædendis ligneis imaginibus peritissimus, cū summa omnium spectantium laude pugnam in arce sculpsit in clypeo Mineruæ Centaurorum & Lapitharum, quam Mineruam Phidias fecerat ex ære.

Naucydis Argiui opus fuit Hebes simulacrum in æde Iunonis in agro Mycenæo, & apud Argiuos Hecate ex ære.

Nicagora Sicynia sculptrix Hercule fecit apud Corinthios in draconem versum, qui ex Epidauro delatus fuit Corinthum multis bigis ob eximium pondus.

Niceratus effinxit Æsculapiū & eius filiam Hygiam ex ære.

Nicearchus non ignobilis pictor multa præclara fecit, inter quæ principatum obtinuit Pan cum Cupidine colluctans, qui pares propè apparebant: & Cupido item ac Venus inter Græcias. erat & Hercules ita mæstus, vt videretur pertæsus infamie.

Nicias Atheniensis Nicomedis filius, qui floruit Olympiade

duodecima post centesimam, ita inuenit coloribus clarum & obscurum ac lucidum referre, vt eius picturæ non pictæ, sed consistere per se apparerent? tanta fuit in ijs exprimendis præstantia artificij. Narratur eius Bacchus mirabili fuisse artificio factus. & Io, & Andromeda, & Calypso eius fuerunt spectatu digna. pinxit inferos Athenis ex Homeri carminibus, quod opus mirum creditum Necyam vocarunt. expressit postmodo penicillo Hiacyinthi pulchritudinem, & tauri Marathonij ferocitatē in porticu Stoa vocata. omniū verò pictorū maximè mirabilis fuit exprimendis animalibus, sed canibus in primis.

Nicodemus apud Eleos fecit Herculem puerili ætate, opus mirabile creditum.

Nicomachus Aristodemi filius multa & ipse fecit præclara, inter quæ vt eximia commemoratur, mater Deorum in throno sedēs multa cum maiestate, circa quam florum fructuumque mirabilitas quædam pullulabat. Dij in eadē pictura astabant pleriq; eius voluntati obtemperaturi, vt videbantur. Proserpina item rapta à Plutone, quæ apparebat sub terrā ingredi: Scylla marinum monstrum: Apollo & Diana, ac Rhea super dorso leonis sedens.

Olympiosthene tres Musas incidit in Helicone, sicut Cephisodotus.

Omphalion pictor, Nicię Nicomedis filij discipulus, Æsculapium fecit mirabilem apud Messenios, & Tritonem super delphini dorso per mare equitantē, & Podalirium & Machaonem, & Hygiam Æsculapij filiam virginem formosam, incredibilis artificij creditam, quæ quandam præ se ferret in vultu lætitiā.

Onatas Ægineta Miconis filius signum Iouis incidit apud Eleos, & Herculem, quem dicarunt Thasij, ex Attica Dædali officina inter nobiles artifices nulli secundus. eiusdem opus fuit Mercurius arietem sub alis portans, galeatus, chlamydeq; indutus. hic vbi Cererem fecisset Phigalensibus, quantum premij poposcit, tantum reportauit, hoc est decem magna talenta, vt ait Aristodemus Abderites in libro secundo de statuarijs. Floruit eadem ætate, qua Hegias & Agelades clarissimi statuarum artifices.

Pamphilus Macedo Apellis & Melanthij magister, arithmeticus & geometra non ignobilis, qui negabat artem pingendi

aut sculpendi aut cæteras huiusmodi sine mathematicis posse scitè tractari: fecit Victoriã Phliunte Atheniẽsium, Vlyssẽmq; penicillo eximiè expressit.

Panæus Phidiæ frater miro artificio pinxit pugnam Marathoniam aduersus Persas Athenis in porticu Pœcile vocata, quo vno opere nobilitatus fuisset, vel si nihil aliud fecisset. tãta erat eius pictarum formarum venustas, vt non pictæ figuræ, sed viui homines pugnare viderentur, cum quisque posset pugnantes dignoscere. Idem Delphis templum nobilissimum Apollinis pinxit sine præmio, quare ab Amphictyonibus fuit multis honoribus insignitus, & senatusconf. factum vt publicus sumptus fieret in eius victum vbicunq; moraretur in agro suo. hic primus fuit qui os aperire & dentes ostendere picturas coegit, vultumq; figuratum à prisca ruditate ad iucundiores aspectum perduxit.

Parrhasius Euenoris filius, patria Ephesus, prior fuisse dicitur qui proportiones inuenit in figuris, addiditque capillis venustatem, & faciei non prius visam elegantiam. est enim omnium maximè necessarium, vt rationes in vniuersa picturæ, sculpturæ, aliarumque consimilium artium facultate feruentur, neque solùm propter venustatem, quæ visui iucundas figuras facit, sed etiam quia sic ad vnguem pro viribus naturam imitari conuenit, quæ semper in optimè constitutis animalibus certam rationem mēbrorum seruare consuevit. Præclare igitur dicere solebat Pamphilus, geometriam & arithmeticam disciplinas esse picturæ pernecessarias, quoniam omnis proportio diligentior in numeris, deinde in alijs magnitudinibus consideratur. eius rei præclarum est indicium, quòd si quis caput à capillis ad mentum, vel digitum, vel manum, vel pedem corporis permensus fuerit, poterit magnitudinẽ totius corporis, & singulorum membrorum reperire. Huius Parrhasij eximia opera fuerunt Meleager Rhodijs, & Hercules ac Perseus cum Plutonis galea & talaribus Mercurij volans: duæ præterea figuræ loricis armorum, quarum altera currēs in bello sudare, altera iã defessa positis armis anhelare videbatur. Fuerunt eiusdem duæ tabulæ eximiæ, in quarum altera Achilles erat pictus & Agamemnon & Vlysses; in altera Castor & Pollux & Æneas. pinxit hic in arce Athenarum in templo Mineruæ pugnam Centaurorum eximiè, & post hanc celebres illas vuas, quibus

decipiebantur volucres, quamuis velamenti artificii victoriam concessit. pinxit & nutricem Cressam cum infante in manibus: & Liberum patrem astante Virtute: & sacerdotem cum puero habente acerram & coronam.

Pasiteles autem plasta cum in pictura, sculptura, & calatura excelluerit, plasticen tamen omnium harum matrem appellavit.

Pausias egregius pictor, patria Sicyonius, inter cætera eximia Cupidinem fecit, qui abiecto arcu & sagittis lyram tenebat apud Argiuos; & Glyceram coronas è floribus facientem, bibentemq; è phiala vitrea Ebrietatem.

Phidias nobilis statuarius non minus fundendo, quam etiam sculpendo valuit, quamuis fuit prius pictor, floruitque Olympiade nonagesima: huius opera multa fuisse mirabilia traduntur, atque inter cætera mater Deorum apud Athenienses, & Venus è Pario lapide. fuit Apollo eius opus æreus in arce nominatus Parnopius, & Minerua ibidem ex ære, cuius in clypeo formam sibi similem insculpsit, cum inscribere non esset licitum. fecit aliam Mineruam vocatam Lemniam præstantissimam adiutore Colote, & Nemefin cum corona in ceruos incisa, & Victoriæ signum, quæ læua fraxinum, dextra phialam gestabat, cui operi suum nomen inscripsit, quæ fuit in arce Athenarum, vt ait Hippias in lib. 2. de statuarijs. eius fuit & aenea Leda, & alia lignea Minerua Area cognomento, cuius manus summæ è Pentelico lapide, & pedes erant apud Plataenses. fecit & Iouem Eleis ex ebore, & Venerem ex auro & ebore, quæ altero pede testudinem premebat: in arce Elidis Mineruam item ex auro & ebore, cuius cassidi gallus infidebat, & aliam rursus Pellenensibus. fecit in templo Olympico Iouem insignem ex ebore, & Amazonem quandam Ephesijs æream in templo Dianæ, & duas Mineruas: & Venerem è Pario lapide Athenis, & Mercurium Pronaum apud Plataenses è marmore.

Philesius Eretriensis fecit apud Eleos binas boues æreas eximij operis.

Philoxenus Eretricus prælium Alexandri cum Dario pinxit, & lasciuiam, in qua tres Sileni comestabantur.

Pisias fecit Apollinem Athenis & Iouem consiliarium è marmore in curia quingentorum.

Polycletus Argiuis statuarius suum ingeniū & ipse in diuersa materia exercuit. eius opera memoratu digna fuerunt iuuenis strenuus apparēs hastam tenere, qui fuit inde Doryphorus nominatus: & pueri taxillis ludentes: & Venus eximia apud Spartanos: & Iuno ex auro & ebore sedens in folio cum corona capiti imposta in agro Mycenæo in templo ipsius Iunonis, cui assistebant Gratiæ & Horæ, atque altera manu malm Punicum, altera sceptrum tenebat, cui cuculus infidebat: & Iupiter apud Argiuos è candido marmore: & ærea statua fratris sui, atque ærea Hecate. Illud tamen non est silentio præmittendum, quòd non sculpebantur ex auro vel argento vel ebore nisi magni Dij: cum plebei è quavis materia fierent antiquitus. Erant Dij magni magnarum gentium crediti hi; Iupiter, Neptunus, Mars, Mercurius, Vulcanus, Apollo, Iuno; Vesta, Ceres, Venus, Diana, Minerua. nam aliis fiebant è ligno simulacra, vel fictilia. Fecit Apollinem hic & Dianam & Latonam in vertice Orthiæ montis è candido marmore, cuius opus fuit Liberi patris signum apud Megalopolitanos cothurnati, quod læua thyrsus, dextera poculum tenebat, infidebatque aquila super thyrsos. omnium verò suorum operum laudatissimus fuit regulus artis vocatus, qui erat quasi lex illarum proportionum, quæ sint seruandæ cæteris artificibus in omni ratione figurarum. fecit & duo signa ærea non maxima, sed eximiæ tamen venustatis ac virginali habitu & vestitu, quæ sacra quædam de more virginum Atheniensium capitibus imposta sustinerent, vocabanturque Canephoræ.

Polygnotus Thasius, Miconis filius, pinxit in Delphis Nestorem pileo tectum & hastam tenentem: atque penicillo mirificè expressit bellum Troianum, & Charontem grandem natu, & vectos in cymba parum clara specie: & Epeum muros Troiæ solo æquantem: & Neoptolemum cædentem Troianos. fecit Cerberum opus sanè horrendum, & Ocnium cum asello vorante funem. fuit Ocnus vir ignauus, cuius vxor absumebat quidquid ille acquirerebat. apud Athenienses in Dioscurorum templo Castoris & Pollucis res gestas: Diomedem sagittas portantem Philoctetæ. Vlysses surripiens Palladium eius opus fuit, & Orestes obtruncans auxiliarios Ægisthi apud arcem Atheniensium: & Alcibiades cum monumentis equestris victoriæ ad Nemeam: & Vlysses apud Plataenses patrata

iam procorum cæde. ferunt quidam hunc fuisse primum, ac non Panænum, qui os aperire & dentes ostendere figuras docuerit, vultusq; mutationes variauerit; quo inuento plurimum accessit ornamenti vniuersæ arti pingendi. fuerunt tamen qui dixerint ad ætatem vsq; Polygnoti & Zeuxis & Timantis non fuisse inuentos colores plures quatuor.

Praxias Atheniensis Calamidis Agrigenti discipulus elaborauit Dianæ, Latonæ, Apollinis, Musarum, Liberi patris, Thyadum, Solis occidentis ora in Delphis: quo mortuo reliqua Androsthenes & ipse Atheniensis absoluit discipulus Eucami. Nā Phryne, cuius insigni amore captus erat Praxiteles, facta sibi opione vtrum mallet eligendi huiusce vel statuæ vel Satyri in tripodibus, hanc elegit, & in Thespiis deposuit. atq; cum multi artifices in omnibus se exercuerint pingendis aut fundendis aut excidendis, tamen non omnes in omnibus excelluerunt, sed in quibusdam præcipuè. fuit enim Phidias exprimēdis Diis, quàm hominib. magis accommodatus: Nicias canibus, Praxiteles equis excelluit.

Praxiteles nulli propè omnium artificum qui sua tempestate floruerunt, vel etiam posteris ignotus, raptum Proserpine & Ebrietatem fecit æream, & Cererem ac Proserpinam in primo vrbis ingressu è Phalero apud Athenienses, & Satyrū præterea, quo maximè gloriabatur, in via quæ vocabatur Tripodes, in templo Liberi patris è lapide Pario, & Cupidinem ibidem non minoris admirationis. Harmodium præterea & Aristogitonem tyrannum occidentes, & duodecim Deos: Suadelæ Latonamque cum filiis ad Portam Nymphadas appellatam, & Dianam & Apollinem & Neptunum: aliam Latonam Argiuis: adolescentem lacertam arcu percussurum apud Athenienses: Cererem & filiam & Iacchum facem præferentem. apud Thespienses in Gnido Venerem è Pario lapide subridentem risu simulato, vt ait Lucianus in Amoribus: cum qua rem habuit Macareus Perinthius, quod in Samo aiunt cōtigisse, vbi ea scripta sunt etiam de Clisopho Selymbriano ab Adæo Mityleneo in libro de statuariis. apud Anticyrenses Dianam fecit dextera facem gestantem cum pharetra pendente ex humero, cui canis à læua & ipse æreus astabat. fecit & Phrynes statuam ex auro super columna lapidis Pentelici, vt ait Alcetas in secundo libro depositorum in Delphis. apud Eleos Mercurius
eius

eius opus fuit Bacchum infantem gestans, apud quos fecit etiam communi opera cum Cleone Sicyonio Venerem ex ære mirabili artificio. fuit Cleon discipulus eius Antiphanis qui didicerat à Pericleto discipulo Polycleti Argiui: fecit Athenis signum Dianæ Brauroniæ, & consultricis Deæ simulacrum, & Thyadas & Caryatidas: & Mantineam Iunonem sedentem in folio, cui Hebe & Minerua assistebant: apud Plataenses Iunonem adultam, & Rheam saxum fasciis inuolutum pro puero ad Saturnum deferentem: apud Plataenses Iunonem è Penelico lapide, ubi Callimachus aliam fecit: apud Thespenses Venerem pulcherrimam de Phryne inauratam: aliam Phrynen è marmore. apud Athenienses Bellonam fecit, Triptolemmum, & bonam Fortunam, & Cupidinem marmoreum de promptum è Glycerio, quæ formosissima fuit amica, non minus quàm Phryne, aut Thais, aut Leontiū, aut Hippe, aut quæuis nobilis antiquarum amicarum.

Protogenes patria Caunius nobilissimus fuit pictor, qui cum multa eximia opera fecisset, principatum tamen Ialysso illi celebri tribuere solitus est, in quo nondum perfecto septem annos Rhodi pingendo absumpsit: & cani illi pulcherrimo anhelanti, cuius in exprimenda spuma ex ore manante diutius laboravit. expressit penicillo Marsyam victum & exanimum prope propter mœrorem: & Nioben spectantem filiorum cædē, quam ex ipso vultu licebat cognoscere prope stupidā factam. tantæ fuit existimationis, ut cum Demetrius urbem Rhodon capere posset ex ea parte qua erat Ialysus ignis opera, maluerit urbi parcere, quàm Ialysum igni deuastare. pinxit Satyrum eximium incumbentem columnæ cum coturnice columnæ infidente viuæ prorsus simili: & Paralum, Hemionida, Cydippē, Tlepolemmum, Antigonom, matrem Aristotelis. fecit etiam signa ex ære. pinxit & latores legum Atheniensibus.

Pythagoras Parius Gratiarum venustissimis faciebus pinxit apud Pergamēnos, opus insigne.

Pythagoras Rheginus primus omnium ære expressit venas, nervos, capillos, & alia complura, idque multo artificiosius totum fecit inuentum, quàm fuerat ante suam ætatem: qui fecit etiam præter cætera multa pancratiastarum simulacra, qui artem didicit à Clearcho Rhegino, qui ab Eucherō Corinthio, qui à Syadra & Charta Spartanis.

Pythodorus Thebanus Iunonem fecit ex ære Coroneæ Sirenas manu præferentem.

Rhœcus ac Theodorus Samij primi fuerunt, qui plastices artis artificium in Samo inuenerunt. fecit & alia signa in Dianæ Ephesiæ templo, & fœminam quam Ephesij Noctem appellabant perobscuram.

Scopas Parius Venerem popularem ex ære fecit in Elide capro insidentem, & multa alia signa in variis locis, sed præsertim in Ionia & Caria. fecit apud Athenienses, Amorem, Cupidinem, Appetentiam: apud Corinthios Herculē & Hecaten signa marmorea. fecit Venerem è marmore, quæ noctu ridere videretur ob voluptates venereas, ac furta nocturna, & Phæthontem, & Vestam sedentem cum duabus ministris, & Thetidem cum Achille ac Nymphis quæ insiderent delphinis Tritonibus, & Phorco. fecit Gnidiis Bacchum & Mineruam: Arcadib. Æsculapium impuberem, & Hygieam è Pentelico marmore: & Plataënsibus marmoream Mineruam Pronaum.

Simonis pictoris Æginetæ opus fuit apud Eleos equus & assistens auriga, & labores Herculis.

Socrates Sophronisci filius incidit apud Athenienses è marmore in vestibulo arcis Gratias & Mercurium. pinxit etiam Hygiam filiam Æsculapij, & Æglen. Panacea quoque & Iaso & piger spartum torquens, quod asinus rodebat, erant eius picturæ.

Strongylio parum erat aptus exprimēdis in marmore humanis corporibus, cum boues & equos optimè exprimeret. solam Dianam sospitam fecit Athenis tolerabilem.

Tauriscus non ignobilis pictor præter alia egregia pinxit discobolum, in quo & muscoli in dorso & vis brachij, & omnis habitus corporis totis viribus in altum iacere conantis mirificè apparebat: & Paniscum, & Clytæmnestram, & Polynicen repetentem regnum, & Capaneum.

Tectæus & Angelio magistri Callonis, ac Scillidis & Dipœni discipuli, simulacrum fecerunt marmoreum eximium in Delo Apollinis Delij.

Teletas & Ariston communi opera fecerunt apud Eleos æreum Iouis colossum duo de viginti pedum, opus eximium creditum.

Theocosinus ciuis Atheniēsis Iouem fecit adiutore Phidia è marmo

è marmore, cuius capiti Horæ & Parcæ infidebant, cuius os ex auro & ebore constabat, reliqua è gypso & fictili materia.

Theodorus Samius mirabilis fuit in arte sua, siquidem ferum fundere ac signa facere ex eo primus inuenit, non tamen multos æmulos habuit propter difficultatem metalli, quod non potuit sequentibus temporib. in statuas commodè fundi, quare necesse fuit ab illo fuisse aliquo ignoto medicamento purificatum.

Theopropus Ægineta Taurum ex ære in signum fecit Corycæis.

Thrasymedes Parus Arignoti filius Æsculapium insignem fecit ex auro & ebore sedentem tenentemque scipionem, qui altera manu caput premeret draconis, cane ad pedes decumbente.

Thimenes Musæum pinxit penicillo in arce Athenarum, qui Boreæ dono volare apparebat: & palæstritem, & puerum hydrias portantem.

Thylatus & Orethus & eorum filij apud Eleos signum illud Iouis fecerunt, quod fuit postea in Olympiam deportatum.

Thymilus Amorem fecit Libero patri assistentem apud Athenienses è marmore candido in via Tripodibus, & Satyrum puerum poculum porrigentem.

Timanthes Iphigeniam altari astantem pinxit, multosque mæstos circa illam, sed omnes reliquos mærore superare Menelaus patruus videbatur. cum verò patris dolorem se nō posse penicillo exprimere arbitraretur eximius artifex, quod iam quidquid posset in patruo expressisset, velamento vestis paternum os occultauit. pinxit idem Polyphemum cum Satyris in parua tabula, & iudicium armorum in Aiace, qua tabula iudicatus est superasse Parrhasium Sami. fecit Cyclopem dormientem, & ad ostentandam magnitudinem Satyros qui thyrsos eius pollicem metirentur.

Timocles & Timarchidas Athenienses fecerunt Æsculapium marmoreum imberbem Elateæ.

Timomachus Byzantius eximius pictor præter Arionem à delphinis vectum citharam pulsantem, fecit Aiace & Medeam & Orestem & Iphigeniam in Tauris, quæ vultu mæsto ac pudibundo astans aræ vestes componeret vt caderet decorè. fecit & Gorgonem, in qua ars præcipuè enituit. fecit &

Athenienses sedentes, & alios concionantes. & præstantissimum opus fuit Gorgon.

Tisagoras conscius artificij Theodori Samij, vt apparuit, fecit apud Delphos è ferro Herculem pugnans cum hydra, & alia signa ferrea multa laudabilia, quamuis ars esset difficillima. fecit Pergami alterum caput ferream leonis, alterum apri.

Xenocriti & Eubij Thebanorum opus fuit Hercules Promachus è candido lapide apud Bœotos.

Xenophilus Æsculapium fecit apud Argiuos è candido lapide, cui Strato adiunxit bonam valetudinem: & Neptunum apud Anticyrenses, ea forma vt manu femori admota altero pede supra delphinum ascenderet, altera gestaret tridentem.

Xenophon Atheniensis Fortune signum fecit ferentis Plutum, quod opus cum imperfectum relinquens decessisset, Callisthonicus Thebanus cuius os & manus & quædam alia suffecit.

Zeuxis Heracleota pictor clarissimus tam amplas diuitias per suam artem sibi cõparauit, vt ausus sit vestem aureis literis nomen suum continentem gestare ad ludos Olympicos. huiusce mirum opus fuit Penelopes pictura, quam ita pinxit, vt præter eximiam pulchritudinem, studium etiam continentia & pudicitia, atque omnes mores qui in honestissima matrona esse solent, referrentur in ea pictura, & quasi elicerent. pinxit Marsyam ligatum, & vuas, ad quas aues aduolabant cum puero illas gestante. fecit Agrigentinis Herculem vtraque manu angues suffocantem præsentibus Amphitryone & Alcmena, in qua pictura metus quidam exprimebatur parentum. Pinxit Iouem in throno cum eximia quadam maiestate Diis cæteris assistentibus: & opus Helenam vocatum, quod è quinque præstantissimis virginibus delectis Crotoniatarum confecit, obseruatis partibus, quæ visæ sunt præstantiores in singulis. Pinxit Atalantam & Panam pastorem Deum, quem largitus est postmodum Archelao. nam post partas insignes opes, quia censeret sua opera condigno precio emi non posse, cœpit ea elargiri. pinxit Athenis in templo Veneris pulcherrimum Cupidinem ros coronatum, & egregium Centaurum. Et ne memorandis artificibus aut illorum operibus tempus absumam, quæ possent magnū volumē implere, multi alij pictores & statuarij fuerunt præter prædictos, inter quos celebres erant:

Alypus

Alypus Corcyraeus, Andreas Argivus, Andreas Tenedius, Antiphilus Naxius, Antiphilus Corinthius, Asterion Atheniensis: Calicles Megarensis, Calynthus Crotoniata, Cantharus Sicyonius, Chærilus Olynthius, Chrysothemis Cyprius, Cleæta Smyrnaeus, Cleon Arcadius: Dædalus Corinthius, Datondas Cephalenius, Daippus Megarensis, Dontas Lacedæmonius, Dionysiocles Milesius: Eutelidas Argivus, Eutyclus Chius: Glaucias Ægineta, Gratianus Spartanus: Hermocrates Samius, Hippias Eleus: Lysippus Chius, Lysus Macedo: Megacles Messenius, Micon Syracusanus: Naucydes Smyrnaeus, Nicodemus Ægineta, Nicodemus Zacynthius: Olympus Coūs: Pantias Chius, Patrocles Crotoniata, Patrocles Sicyonius, Philotimus Ægineta, Polychus Ægineta, Polycles Atheniensis, Polydamas Scotassensis, Prothæus Arcas, Ptolichus Ægineta, Ptolichus Corcyraeus, Pyrilampes Messenius, Pyrilampes Sicyonius: Silanion Atheniensis, Soidas Naupactius, Somis Abderita, Stadiæus Atheniensis, Sthenis Olynthius, Stomius Megarensis: Theocles Crotoniata, Theocosmus Liparensis, Theomnestus Sardinianus, Tisander Macedo. Habuit filium Dædalus Iapygem, à quo dicta est Iapygia: & vrbs Lyciæ vocata est Dædala, è Dædalo ibi postea sepulto. primus fuit Dædalus qui a sciam, perpendiculum, & glutinum, lithocollam, ac terebram inuenit. atque cum Calus eius discipulus rotam figlinam prior excogitasset & ferram ad asperitatem malæ serpentinæ, quæ paruum lapidem corrosisset & ferrum, inuidens Dædalus, ne gloriam magistri suffocaret, eum per dolum interemit. Sed satis de his artificibus, nunc ad ea quæ fabulosè de Dædalo dicta sunt accedamus, illa perquirentes.

¶ Hæc ferè illa sunt omnia, quæ de Dædalo celebrata sunt, quorum sententiam nunc perquiramus. Quòd artifex ingeniosus fuerit Dædalus, sororisque filium Attalum, vel Telen, vel Calum, qui figuli rotam & ferram ad imitationem dentium serpentis, quæ paruulam tabellam corroserat, inuenit, interemerit, eaque de causa solum verterit, & in Cretam profugerit, vbi familiaris Minois & Pasiphaes factus sit, historicè quidem, at non fabulosè narratum est. Quòd etiam Pasiphae cum Tauro congressa sit, illud historicè dictum est, vt explicauimus, atque cum adulterij non solum

conscijs, sed etiam adiutor Dædalus fuisset, quòd fuit à Minoe in vincula coniectus vnà cum filio Icaro. Hi carceribus reclusis paruas nauiculas nacti, cum nonnullis, qui odio habebant nimis seueram Minois administrationem, velis in ventos explicatis, remorumque vtrunque validè impellentium beneficio, fugam arripuerunt; Dædalusque in Siciliam peruenit, at Icarus ob imperitiam naucleri in scopulum impigit, & naufragium fecit, ac periit. Dicitur est autem Dædalus alas excogitasse, qui cum illum classis Minois insequeretur, ipse primus velificationem inuenit, ac ventum secundum in puppim nactus Minois classem anteuertit, quæ remis tantum utebatur, vt ait Pausanias in Bœoticis. Arbitrati sunt nonnulli præterea dictam fuisse Pasiphaen in amorem tauri incidisse, quia cum ex Dædalo de tauro inter astra collocato, deque vniuersa re astronomica audiuisset, in astronomiæ amorem inciderit, vt ait Lucianus in dialogo de Astrologia. Cur verò Minos postea illum insecutus sit; aliam afferunt rationem. Atque hæc quidem historicè à diuersis scriptoribus de Dædalo memorantur. Nunc quod ad mores pertinet, consideremus. Omnium malorum, omniumque calamitatum sanè fundamentum est iniustitia. nam quia Calum Dædalus è turri per inuidiam præcipitauit, in multos labores & ipse incidit, qui neque regiam quidem amicitiam firmam esse aut tutam sceleratis hominibus expertus est. Quæ potest enim esse ingenij præstantia, quæ non miserrima sit, cum fuerit cum improbitate & turpitudine coniuncta? cum igitur ad summa contenderet Dædalus, summorumque hominum amicitias expeteret, illud ipse expertus est: quod filio persuadere conabatur, mediocritatem tutius exoptari: cum summæ cuiusque fortunæ vel summa scelera, vel summæ calamitates soleant esse coniunctæ. Hæc ipsa ratio effecit cum in Siciliam volaturus alas Icaro accommodaret, vt illum admoneret media semper esse expetenda: quare inter volandum etiam neque nimis solem esse accedendum ob ingentem calorem, neque nimis ad mare: ne fierent alæ, quàm oporteret, ob aquam grauiores, aut ob frigus duriores. Sic igitur eum monet apud Ouidium libro secundo de arte:

Me pennis sectare datis: ego prauius ibo.

Sit tibi cura sequi, me duce tutus eris.

Nam

*Nam siue aetherias vicino sole per auras
 Ibimus, impatiens cera caloris erit:
 Siue humiles propiore freto iactabimus alas,
 Mobilis a quoreis penna madescet aquis.
 Inter utrunq; vola. Ventos quoq; nate caueo:
 Quaq; vocant aure, vela secunda dato.*

Quæ præcepta si quis diligentius consideret, sanè parum pertinent ad nauigationem, at plurimum ad institutionem humanæ vitæ, siquidem multo grauior est fortunatorum casus, quàm eorum qui diu infelicitè egerunt, omnisque felicitatis molesta est iactura illis quibus aduersa fortuna spirare cœperit. Neq; alia de causa hæc celebrata sunt à poetis, nisi vt demonstrarent diuitiarum & rerum omnium excellentiam nemini esse tutam: optimamque esse mediocritatem, quæ neq; inuidiam secum trahat plurimorū, neq; tamè contemnatur: quod patitur infima hominum conditio. Atque Lucianus in astrologia iuuentutis calorem & inscitiam per hæc demonstrari asserit, cum non illa disquirantur ab illa ætate, quæ conueniant, sed vel ad cælum animo tollatur ab arte aberrans, & à iudicio recto præceptis in mare decidit. At nunc de Pelope dicatur.

De Pelope.

CAP. XVII.

PELOPS ille, cuius humerum Ceres comedit, Taygetes & Tantali filius fuisse dicitur, vt testatur Euripides in Oreste ubi loquitur de Tantalo:

ἔτος φυτεύει πέλοπα, τὸ δ' Ἄτρεὺς ἔφω.

Ab hoc Pelops est editus Atrei pater.

Pelopem alij patria fuisse Lydum, alij Paphlagonium memorant. verum quæcunq; patria illi fuit, huiusmodi de illo res narrantur. OEnomaus Rex Elidis ac Pisæ, cum percepisset ex oraculo futurum esse, vt à genero interficeretur, filiamq; haberet eximia pulchritudinis ex Eurythoe Hippodamiam, omnibus artibus conatus est homines ab eius coniugio deterrere. Atque currule certamen proposuit Hippodamiae petentibus procis, ea lege, vt qui victus fuisset, trucidaretur: qui verò victor extitisset, Hippodamiae matrimonium obtineret. Marmacem primum procorum per capitis periculum venisse ad petendam Hippodamiam memorant, ad cuius tumulum mactatae sunt Parthenia & Eripha vocatae equæ, & humatae, OEnomai iussu.

ac post illū hos ordine fuisse ab OEnomao cæsos procos: Alcathoum, Euryalum, Eurymachum, Crotalum, Acriam, Porthaonem, Capetum, Lycurgum, Chalcodontem, Lasium, Tricolonū, Aristomachum, Priantem, Cronū, Æolium, & postremū Erythrū; quib. omnibus victor Pelops quotannis postea, quādiu regnavit, parentare consuevit. Alij tamen illud factum fuisse à patre maluerunt, quia filiam amaret, quā nemini volebat concedere, quare illa de oraculo dicitur finxisse. Fama est OEnomaum quoties currule certamē procis filię proponeret, Areo Ioui rem diuinam facere consuevisse. Amabatur eadem à Myrtilo Mercurij & Cleobules filio; vel, vt alij voluerūt, Phætusæ; vt alij, Mantus: qui auriga erat patris ipsius Hippodamiæ. Inter cæteros igitur procos & Myrtilus erat post cædes tredecim aliorum; quorū hæc nomina scripta sunt ab Epimenide: Mermnus, Hippostratus, Æolopeus, Piras, Acarnan, Hippomedon, Alcathous, Chalcon, Lasius, Scopelus, Lycurgus, Acrocomus, Crocalus, Eurymachus, Euryalus: cum à cæteris quibusdā ex his subtractis Æolus & Tricoronus fuerint subrogati, neq; simplex sit de his opinio, quòd alij Aristomachum, & Hippothoum, Eurylochum, Automedōtem, Pelaguntem, Cyrianontem, Pelopem, Opuntium nominarūt. erat autem ex illorum craneis Marti templum extructurus. Cecidit in illis certaminibus etiam Cranon, in cuius honorem Thessali urbem Ephyrā prius nominatam mox Cranonem appellarunt, vt ait Nicephorus. Cum forma præstantem Pelopem Hippodamia vidisset, in eius amorē incidit, atq; clam egit cum Myrtilo vt victoriam aduersus patrem Pelopi concederet. Tum Myrtilus clauos modiolis rotarum non immisit, quare fecit vt OEnomaus à Pelope vinceretur, ac cæderetur labentibus rotis. Alij dicunt OEnomaum superatum fuisse à Pelope, quia Myrtilus cereos clauos modiolis infixit. Concedebat enim OEnomaus procis vt Hippodamiam in suis curribus haberent, atq; cursus initium à fluuio Clade, finem Isthmum Corinthiacum esse voluit: ipseq; cum hasta à tergo currens in curru sequebatur, qui ab equis velocissimis Psilla & Harpinna trahebatur. sic igitur cōprehēsos procos ipse OEnomaus hasta à tergo transfigebat. Tunc itaq; dolis Myrtili victus à Pelope OEnomaus, cum moreretur, imprecatus est Myrtilo vt à Pelope occideretur, quod etiam postea contigit. Nam cum Pelops asportaret

Hip-

Hippodamiam, eaq; sitim pateretur in itinere, secessit parumper de via Pelops ad aquam hauriendam: hanc primam satis aptam occasionem ratus Myrtilus, absente Pelope Hippodamiam vitare conatus est. Tunc Hippodamia reuerso Pelopi Myrtilum accusauit, quem Pelops apud Geræstum promontorium in mare detrusit, quod mare ab eo postea Myrtoum dictum fuit, vt significauit Euripides in Oreste. at Istrus libro duodecimo rerum Atticarum virum bellicosum fuisse Myrtilum scripsit, qui ob promissam sibi, & postea non concessam Hippodamiam, cum Pelope certauerit, à quo tamē victus fuerit. Post Myrtili cædem à Vulcano expiatum fuisse memorant ipsum Pelopem, qui cum ad mare accessisset, Pisamq; OEnomai regiam & Apiam Pelasgiam dictam accepisset, Peloponnesum, hoc est Pelopis insulam nominauit, quamuis sit peninsula. Fabulantur præterea Pelopem, vt coctus fuit, à Neptuno fuisse amatum, vt in his significauit Pindarus:

τὴ γαῖά τοι ἔρασατο ποσειδῶν,

ἐπεὶ νιν κρηρῶ λέβητος ἐξῆκε κλωθῶ

ἐλέφαντι φαίδιμον ὄμον κεκρημένον.

Quem terram amplexus amauit Neptunus,

Vt ipsum è puro lebetè exemit Clotho,

E bore clarum humerum condecoratum.

Scripsit Pausanias in prioribus Eliacis, non duos tantum, sed quatuor fuisse equos OEnomai. Memoriae prodidit Xanthus in rebus Lydiæ, & Herodorus in ijs quæ scripsit de Perseo & Andromeda, quatuor illos OEnomai equos Psillā, Harpinnā, Ocyon, Aoratū fuisse nominatos: ac promissum fuisse Myrtilo doli præmium iureiurando à Pelope, vt prima nocte Myrtilus esset cum Hippodamia; quod postea cum ille reposceret, fertur è nauis in mare à Pelope deiectus, veluti testatur etiam Pausanias in Arcadicis. Cum eius corpus æstu maris eiectum ad Pheneatas applicuisset, sepultum fuit honorificè, & annua sacrificia illi instituta: quamuis Myrtoum mare non à Myrtilo, sed à Myrtone puella ibi submersa nomen inditum fuisse testatur Duris Samius. Memoriae proditum est à Theseo in rebus Corinthiacis & à Pausan. in ijsdem, currum Pelopis depositum fuisse apud Corinthios in templo Anaكتورum, qui penderet de tholo, cum Pelops tam cultus sit præcipuo honore præ cæteris heroibus apud Eleos, quàm Iupiter præ dijs cæteris.

Dicitur Pelops filios habuisse Cleonem, à qua vrbs dicta est; Letreum, Alcathoum, Lyfidicen, Plysthenē ac Thyestem. Alij dixerūt Pittheum & Chrysippum & Diantē & Hippalcumum fuisse filios. Sed è quib. mulieribus, nō cōstat: & Argeum quendam, at non eum quidem, qui ab Hercule primus combustus, dedit in manus consuetudinem ad posteros comburendorum cadauerum: & Corinthum, à quo vrbs Éphyre instaurata sit, quamuis alij Ioui, alij Oresti, alij alijs Corinthijs id attribuūt. Quòd verò Neptunus Pelopem amauerit vbi exemptus fuisset è lebete, nonnulli referunt ad historiam, dicuntq; illud dictum è dcirco fuisse, quia Pelops antequam ad incrementum naturalis caloris peruenisset, naturaque superuacaneos humores concoqueret, fuisset valetudinarius. at cū venisset ad pubertatem, dictus est amatus fuisse à Neptuno, cuius filij & amici viri bellicosi ac strenui homines fuerunt. Neque hoc dissentit sanè à physica ratione, quando scriptum est ab Aristotele in historijs animalium, multos ad pubertatem vsq; fuisse valetudinarios, qui emissio semine sani facti sunt, aut contrà. Pelopem sepultum fuisse Letrinæ, quæ ciuitas fuit Elidis vti scripsit Isacius: atque Troia omnino capi nō poterat, vt prædixit oraculum, antequam Neoptolemus Achillis filius, & os Pelopis, & arcus Herculis, quem habebat Philoctetes, huc portarentur. Illud os vbi in Græciam post captum Ilium reportaretur ad Eubœam naufragio facto perijt, quod multos post annos captū fuit à quodam piscatore, qui admiratus magnitudinem, consuluit oraculum cuius esset. cognitum os Pelopis in litore humauit, atque post iussis Eleis ad sedandam pestilentiam illud requirere, cū attulissent multa munera, publicè illud acceperunt. Neq; plura ferè his de Pelope memoriæ prodita sunt.

¶ Sed cur hæc de Pelope & Hippodamia, quæ non dissentunt ab historica narratione, recepta sunt à poetis, & celebrata? Quia nihil aliud est humana vita, nisi simili huic certamini contentio: quippe cū pericula, calamitatesq; sint subeundæ, & fortiter cum voluptatibus pugnandum, à quibus si vincamur in perniciem prorsus ducimur: at si victores ipsi extiterimus, viri fortes & constantes habebimur, fortitudinemq; tanquam Hippodamiam semper cōtubernalem habebimus per vniuersam vitam: cū in naturam propè vertatur consuetudo. quòd autem pronū sit ac velox ingenium siue natura mortalium

talium ad voluptates, testantur ipsa equorum nomina: cum Harpinna rapacem significet, Ocys & Psilla veloces sint, Aoratus autem videri non possit. cum igitur vellent ostendere plenam contentionis, plenam miseriarum, plenam periculorum vitam esse mortalium, semper voluptatibus iniunxerunt pericula, cum omnes denique calamitosae existant. Atque ut nos ab illis retraherent, & ut viri boni efficeremur pro viribus, demonstrarunt quae supplicia proponantur ijs qui victi fuerint à voluptatibus. Haec una causa extitit, cur haec memoriae prodita sint, & à poetis celebrata. at nunc de Perseo dicamus.

De Perseo.

CAP. XVIII.

PERSIMILIS OEnomai fuit causa, quae Acrisium Danaes patrem & auum Persei compulit, ut nemini filiam in matrimonium concederet: quippe is responsum acceperat futurum esse ut à nepote, qui nasceretur è filia Danae, occideretur. fuit enim Danae Persei mater Acrisij Argiuorum regis & Euridices Eurotei, vel, ut alijs magis placuit, Lacedaemonis filia: quae cum nata esset, Acrisius adiuit oraculum ut, an marem aliquem filium postea habiturus esset, sciscitaretur. Tum respondit oraculum, nullum quidem marem habiturum, sed fore ut nasceretur nepos è filia, à quo ipse occidatur; ut scripsit Pherecydes in libro primo & duodecimo historiarum. tum iste domum reuersus aheneum thalamum in aula domestica subterraneum extruxit, ut ait Soph. in Antigone, in quem Danaen cum nutrice inclusit, custodiasque adhibuit, ne filius vllus ex ea nasceretur, ut scripsit Pausanias in Corinthiacis, & Horatius libro tertio Carminum:

Inclusam Danaen turris ahenea,

Robustaque fores, & sigillum canum

Tristes excubiae munierant satis

Nocturnis ab adulteris:

Si non Acrisium virginis abdita

Custodem pauidum Iupiter, & Venus

Risissent: fore enim tutum iter & patens

Conuerso in precium Deo.

Aurum per medios ire satellites,

Et perumpere amat saxa, potentius

Ictu fulmineo.

Huius igitur in amorē cū Iupiter incidisset, auro similis dicitur ē tholo defluxisse; quod cū illa in sinū cepisset, Iupiter quis esset se patefecit, ac illā compressit, ex quo natus est Perseus. Fuerūt qui dixerint Danaen prægnantē à patre fuisse cognitā, sed expectatā vt pareret: alij clam peperisse maluerūt, & puerum triennium absoluisse, prius quā Acrisius id persentiret. tū ad aram Hercei Iouis Danaen à patre fuisse adductam, & interrogatam ex quo peperisset: cumq; illa ē Ioue diceret, minimē creditam cæsa prius nutrice in arcam ligneam inclusam fuisse, & in mare deiectam, vt testatur Apollonius lib. 4. Argonautic.

οἷα δὲ καὶ Δανάη πόντῳ ἐνὶ πῆματ' ἀνέτλη
πατρὸς ἀταδάλῃσι.

*Qualia vel Danaen patris dementia ponto
Ferre coegit.*

Deinde cū ad insulam Seriphū arca applicuisset, quæ vna est ē Cycladibus, vbi Polydectes Androthoes & Peristhenes eius qui fuit Damastoris, qui Nauplij, qui Neptuni, filius imperabat: vel, vt alij maluerunt, Neptuni filius & Cerebiæ, vel Amæmones, à Dictye fratre Regis, qui ibi fortē piscabatur, hæc arca re-
te extrahitur, quem Danae rogauit vt arcam aperiret: quam cū ille reclusisset, didicissetq; quinā essent, domum deduxit, & vt affinitate coniunctos, apud se perhumaniter habuit, vt ait Strabo lib. 10. Sequentibus postea temporibus Polydectes vim Danae inferre conatus est, quod cū ob Perseū non posset, finxit se velle dotem in nuptias Hippodamiæ OEnomai filiaæ parare, munusq; Perseo imposuit, vt ad se Medusæ caput, quod Hippodamiæ largiretur, afferret. Ille igitur acceptis ijs, de quibus dictum est in Medusa, eò cōtendit. Fama est Stheno & Euryalen Medusæ sorores homicidam insectantes ad Argium peruenisse collem ita dictum ab occultato Argo; quæ vbi sperarent se illum esse comprehensuras, ob ingentem lætitiā insignem mugitum ediderunt, vnde locus & vrbs vocata est Mycera. Fama est Acrisium deinde, vt ait idē Pherecydes, nulla diligentia fati necessitatem, & oraculi responsum, deuitare potuisse: quippe cū relato in Seriphum capite Medusæ, Polydectes, omnesq; eius in saxa fuerint conuersi, ac Perseus relicto Dictye, qui in Seripho imperaret, cum magna Cyclosum manu, & Danae, & Andromeda ad Argiuorum ciuitatem contendit. Nam fama est Andromedā filiam fuisse Cephei & Cassiopes:
quæ

quæ à Nereidibus scopulo fuit alligata, vt à ceto voraretur, quia Cassiope illarum iram in se cōcitauerat, cū filiam vel Nereidas forma antecellere gloriaretur. Hæc igitur ostenso capite Medusæ ac virtute Persei iter illuc facientis liberata fuit, quem etiam postea secuta est, vt ait Ctesias in Perseide. cū Perseus igitur Argos venisset, non inuenit Acrisium, quoniam ob timorem Larissam, quæ Pelasgorum fuit ciuitas, confugerat. Relicta igitur ibi Danae apud matrem Eurydicen, cum Cyclopi- bus, & Andromeda, ipse Larissam contendit, vbi recognouit Acrisium, illique persuasit vt Argos secum rediret. Verum antequam Larissa discederent, certamen celebrari contigit in illa ciuitate, ad quod certamen & ipse Perseus descendit, atque discum capiens illum emittere incepit. nondum enim inuentum fuerat pentathlum, sed singula certamina seorsum absoluebant. Discus igitur in pedem Acrisij reuolutus illum vulnerasse dicitur, ex quo vulnere interijt, cuius sepulcrum ante portas ciuitatis Perseus & Larissæi magnificè extruxerūt. Pausanias tamen in Corinthiacis non à disco conuoluto, sed impetu illius iacti ad anem Peneum percussum fuisse Acrisium scribit, cū Perseus inuēti à se disci gloria elatus artem in conuentu hominum ostenderet. Theseus in rebus Corinthiacis memoriæ prodidit Perseū Argos reuersum cū parricidium magnæ sibi infamiæ duceret esse, petiisse à Præto vt regnum commutaret, qua re impetrata urbem condidit, quam Myccenas nominauit ab inuento capulo ensis in excauandis fundamentis, cū Mycetem capulum inquilini vocarent. quod tamen à fungo ibi repentè nato accidisse quidam maluerūt, alij ab Inachi filia Mycene. Duxit Andromedam ex India, vt ait Herod. in Polymnia, è qua cepit filium Perseum, quem apud auum reliquit, quia nullū is marē filium habebat. fuit eius filia Erythra etiā, à qua mare Erythræum vocatū est, quam habuit antequam Tarsum Cilicię urbem conderet, quam tamen quidam à Sardanapalo fuisse extructā maluerunt. Suscepit etiam Gorgophonē filiam, vt ait in Corinth. Paus. quæ prima fuit omnium mulierum, quæ ad secundas nuptias transierit, cū mortuo Periere Æoli filio OEbalo nupserit, cū esset prius mos sceminarum mortuo primo viro vt à secundis nuptijs abstinerent. Alcæus præterea & Electryon & Sthenelus fuisse filij Persei memorantur ex Andromeda, vt scripsit He-

rodonus in historijs, quibus Mestorem etiam addidit. alij præ-
 terea his filium tribuerunt illū Erythrum, qui imperauit mari
 Erythræo, & in illis regionibus sepultus nomen dedit mari,
 vt testatus est Arrianus lib. 8. rerum gestarum ab Alexandro.
 Hæc sunt, quæ memoriæ prodita fuerunt de Perseo, præter illa
 quæ dicta fuerūt superius. Sepultus fuit Perseus in via, qua My-
 cenis Argis iter fuit ad læuum, cui honores diuini vt Heroi sunt
 habiti. ¶ Nunc quid ista significant, perquiramus. Quod
 Danae inclusa ita fuerit, & Iupiter in aurum versus illam vitia-
 rit, nihil aliud significat, quàm largitionibus cuncta patere, &
 ab auaritia nihil esse tutum. Quod his carminibus significauit
 Paulus Silentarius:

χρύσεος ἀψύσσιο διέτμαγεν ἄμμα κορείας
 ζεὺς, διαδὺς δανάας χαλκελάτης θαλάμης.
 φάμι λέγειν τὸν μῦθον ἐγὼ τὰ δὲ χάλκεα νικᾷ
 δάπεδα καὶ δεσμὸς χρυσοῦ ὁ πανδαμάτωρ.
 χρυσοῦ ὅλας ῥυτῆρας, ὅλας κλήϊδας ἐλέγχε·
 χρυσοῦ ἐπιγνάμπτει τὰς σοβαροβλεφάρας.
 καὶ δανάας ἐλύγωσεν ὁ δὲ φρένα. μή τις ἐρασᾶς
 λισέσθω παφίαν ἀργύριον παρέχων.

*Aureus in cecas penetrauit deniq; rimas,
 Et Danaes duros Iupiter in thalamos.
 Fabula sic inquit me iudice: ferrea claustra
 Aurum perumpit, duraque vincula domat.
 Aurum omnes veetes infregit, & arguit artem
 Clavis, & inflexit torua supercilia.
 Sic Danae deuicta fuit. non ullus amator
 Aurum cui fuerit, supplicet hinc Veneri.*

Nulla fuit enim ætas, vbi diuitiæ in cognitionem hominum
 irreperunt, in qua non maxima auri maiestas fuerit, cui & ho-
 nestatis leges omnes, & omnia humanitatis iura, & Dei reli-
 gio sæpius seruire coacta est: cum infinitus sit numerus eorum
 qui magis aurum, quàm verum Deum colant, curent, ament,
 venerentur re ipsa, quamuis verbo secus profiteantur, & in am-
 plissimis ciuitatibus præsertim, vbi magis regnat auaritia, am-
 bitio, & omnis immoderata licentia. quod exposita fuerit in
 arca, ad historiam spectat. quod Perseus illa egerit, quæ de ipso
 superius dicta sunt, id totum fabulosum: est enim Perseus ra-
 tio animæ nostræ & prudentia. Atqui Medusa cum esset vel
 mere-

meretrix, vel naturalis libido & voluptas, quæ homines in saxa conuerteret: hæc cæditur à Perseo, & caput eius Palladi datur, quod affigitur clypeo. nihil hoc aliud significat, quàm vim eandem esse sapientiæ & libidinis, neque minus esse voluptatis in rebus præclaris, quàm in libidine: sed ad hanc cognitionem tanquam lena utimur ratione, quare Perseus ablatum Medusæ caput illud Palladi asportauit. at de Medusa diligentius alibi explicatum est. Ille impedimento fuit Polydectæ, quoniam ratio non solum aduersus voluptates insurgit, sed etiam aliis pro viribus opitulatur. Neq; enim vir bonus est solum planè, aut iustus, qui nihil ipse iniquum faciat, sed etiam qui pro viribus aliis est impedimento, ne quid faciant iniquum. Hic fingitur Deorum ope Gorgonum impetum euasisse, Medusamque obtruncasse, quam neque intueri quidem vlli licebat: quia omnis humana prudentia per se debilis est sine Dei auxilio; sine quo voluptatum illecebras effugere non satis possumus: est enim & hoc ipsum, esse virum bonum, Dei munus. Alij dixerunt Perseum Iouis filium Gorgonem interemisse, quare ad cælum sublimis postea euolauerit, historicè esse intelligendum, cum is tyrannum Cretæ, vel (vt alij maluerunt) Arcadiæ; vt verò alij, Athenarum patriæ suæ interfecerit, ex quo facinore fuit laudibus, vt aiunt, ad cælum elatus: vel quod magis rationi conuenit, lætitia rerum è sententia gestarum. Alij animè immortalitatem per hæc significari intelligunt, cum illa faciat generationem & corruptionem per motum assiduum, at ipsa victrix tamen rerum inferiorum terrestri hoc pondere soluta in cælum denique euolet. Neque licet tutò cuiquam voluptates intueri, quoniam ~~si quis illegitimis voluptatibus considerandis diutius immoretur, haud difficile est illum irretitum ab iis captiuum trahi.~~ Chares tamen Mitylenæus libro secundo historiarum Danaen scripsit non à Ioue, sed à Præto patruo fuisse compressam; è quo natus est Perseus: postea Pylumno Apulorum Regi nupsisse, cui Daunum peperit.

Verùm quia nihil hæc pertinent ad vitæ institutionem, in præsentī prætermittantur.

NATALIS CO- MITIS MYTHO- LOGIÆ

LIBER OCTAVVS.

*Quàm sapienter Deorum multitudo antiquorum
ad unum Deum referatur.*

DMIRABILIS profectò fuit, ac propè di-
uina maiorum nostrorum sapientia, or-
natissime Campeggi, qui primi religio-
nem & Deorum immortalium metum in-
ter homines introduxerunt; non solum
quia nulla ciuitas, nullus hominum cœtus,
nulla domus sine religione diutius potest consistere: sed etiam
quia per hanc multiplicem fabularum varietatem nullam
mundi partem, nullumque locum esse demonstrarunt, qui di-
uina Deorum præsentia vacare possit. Nam quanquam Chri-
stianæ veritatis participes esse non potuerunt, quia nondum
summum veritatis lumen Christus veræ religionis præcepta
tradiderat, tamen pro suis viribus, & quantum acie humani
ingenij prospicere potuerunt, demonstrare conabantur ne-
minem clam vllum facinus vel turpe vel honorificum suscipere
posse, quod non continuo à Diis obseruaretur. Atque hos
res humanas curare demonstrabant, cum ritus sacrorum, &
ceremonias, & preces, & proprium singulorum cultum, vel ad
placandos, vel ad aliquid petendum, instituisent. Illud enim
fuit eorum qui fabulas excogitarunt, consilium, vt Deum
cuncta videre, cunctaque audire ostenderent: quos ego vel
Pythagora, vel Socrate, vel omnibus illis, qui postea vocati
sunt philosophi, multò sapientiores fuisse iudico. Nam etsi
non erat perfecta illa religio antiquorum, neque prorsus ad
probitatem instructa, tamen id vitio dare non conuenit, quo-
niam nihil perfectum & planè absolutum nasci solet. Illi igitur

fuit, ut nullam mundi partem, nullumque locum vel priuatum vel publicum Deo vacuum esse monstrarent, ne quis sceleratus arbitraretur se Deos latere posse, & nauigantium, & agricolarum, & militantium, & pastorum, & venatorum, & quiduis aliquid facientium Deos proprios esse dixerunt: quia vulgus & imperita multitudo percipere non poterat, quo pacto fieri posset cum vnus sit Deus, ut is omnia videret eodem tempore, quæ fiunt vbiq̃ue & dicuntur in infinito propè hominum numero. Vulgus enim pro suo ingenio plerumque diuinam naturam metitur, & quæ nimis admirabilia sibi videntur, quamuis à diuina natura non abhorreant, repellit ac pro falsis habet: quia tanquam malè affectus stomachus validiora admittere non potest. Hæc ipsa causa fecit, ut arbitror, ut tantam Deorum multitudinem introduxerint antiqui, cum Deum vbiq̃ue esse, omniaque illius nutu gubernari demonstrare conarentur, cui pro negotiorum varietate diuersa nomina tribuerunt. Nam vim diuinam cœlum, & vniuersas mundi partes superiores gubernantem, Iouem Deorum patrem appellarunt: cuius vim eam, quæ sub terris esset, vocarunt Plutonem, atque illum Iouis fratrem nominarunt. Cum verò in aquis eadem vis considerabatur, quas diuina prouidentia omnino carere non putabant, Neptunum dixerunt, atque hunc ipsum etiam crediderunt Iouis esse fratrem: cum per aera penetraret, rursus vim ipsam diuinam nuncuparunt Iunonem, eamque censuerunt esse sororem Iouis. Atque omnes vires denique per ipsa elementa diffusas à superioribus & originem ducere, & pendere arbitrati sunt, quas omnes quasi ab vno fonte in multos riuulos & naturam earum explicantes diduxerunt. Atque ut summam dicam, si rem diligentius inuestigemus, omnes propè antiquorum Deos vel Iouis fratres, vel filios, vel nepotes, vel aliqua affinitate coniunctos, inueniemus. Ex quo patet nihil aliud significare voluisse antiquos, quam vnum esse Deum, vnum rerum omnium gubernatorem, cuius vis esset in omnes res diffusa, qui vnus cuncta videret, & audiret, & regeret. Verùm ad institutum opus iam accedamus; & de Oceano primò transigamus.

OCEANVS, qui fluuiorum, & animantium omnium, & Deorum pater vocatus est ab antiquis, Cæli & Vestæ, quam terram nonnulli vocarunt, filius fuisse dicitur: vt testatur Hesiodus in Theogonia, vbi Terræ filios ita commemorat:

Γαῖα δὲ τοι πρῶτον μὲν ἔγεινατο ἴσον ἑαυτῇ
 οὐρανὸν ἀστερόενθ', ἵνα μιν πᾶσι πάντα καλύπῃσι,
 ὄφρ' εἴη μακάρεσσιν θεοῖσ' ἔδος ἀσφαλὲς αἰεὶ.
 γείνατο δ' ἔρεα μακρὰ, θεῶν χάριοντας ἐναύλης
 Νυμφέων, αἰὲν αἰέσιν ἀν' ἔρεα βηοσθήσεται.

ἠδὲ καὶ ἀτρυγέτον πέλαγος τέκεσσι οἴδματι θῦον,
 πόντον, ἄτερ φιλόκητος ἐφιμέρε. αὐτὰρ ἔπειτα
 οὐρανῶ δύνηθεῖσα τέκ' ἠ' κεανὸν βαθυδίνῃω.

*Terra sibi par stellatum cælum alma creauit,
 Quod complectatur lato velamine totam:*

Et foret hinc superis sedes firmissima Diuis.

Inde sati montes, statio gratissima Nymphis,

Quæ syluas habitare solent in montibus ipsis.

Hæc eadem reperit ventosi marmora Ponti,

Non vlli coniuncta mari, sed & inde creauit

Oceanum Cælo coniuncta in amore profundum.

Apud hos educatam fuisse Iunonem testatur Hom. lib. ξ. Iliad.

εἴμι γὰρ ὀφομένη πολυφόρβον πέρι γαίης,

ἠ' κεανὸν τε θεῶν γένεσιν, καὶ μητέρα τηθύω'

οἱ μ' ἐν σφοῖσι δόμοισιν εὐτρέφον, ἠδ' ἀτίταλλον.

Oceanum visura peto namque vltima terra,

Vnde genius superis, adeo Tethymque parentem:

Qui me aluere suis domibus feliciter olim.

Ab hoc ipso Oceano videtur putasse Orpheus & antiquorum Deos, & res omnes initium sumpsisse: quippe cùm omnia priusquam orientur, aut intercitant, indigeant humore: sine quo nihil neque corrumpi potest, neque gigni, vt sensit Thales. Sic autem scribit Orpheus in hymnis:

ἠ' κεανὸν καλέω πατέρ' ἀφθιτον αἰνέοντα,

ἀθανάτων τε θεῶν γένεσιν, θνητῶν τ' ἀνθρώπων

ὅς πᾶσι κυμαίνῃ γαίης πᾶσι τέρμονα κύκλον

ἐξ ἔπερ πάντες ποταμοὶ, καὶ πᾶσα θάλασσα.

Oceanumque voco patrem, Tethymque parentem,

Vnde ortus superis, vnde & mortalibus ortus;

Qui latè terram spiritosis fluctibus ambit:

E quo sunt maris, & fluviorum semina primum.

Huic tauri caput esse censuerunt antiqui, quare illum ita ταυρόκρανον appellavit Euripides in Oreste:

Ὠκεανὸς ὄν

Oceanus quem

ταυρόκρατος ἀγκάλαις

Tauriceps & inis

ἐλίσσων, κυκλεῖ χθόνα.

Se flectens ambit terram.

Scriptum reliquit Æschylus Oceanum amicissimum fuisse Prometheo in his:

ἔ γάρ ποτε φῆς ὡς Ὠκεανῶ φίλος

ἔσι βεβαιότερός σοι.

Non rectè amicium firmitorem dixeris

Oceano tibi.

Memoriæ prodidit Isacius præter Tethym duas fuisse vxores Oceano, Parthenopen & Pampholygem: atque Asiam & Libyam suscepit filias è Pampholyge, ex Parthenope Europam & Thracen, unde nomina regionibus postea fuerunt data. Dicuntur fuisse ab Oceano genitæ præterea Philyra, Callirhoe, Perseis, Xanthe, Daira, Ephyre, Leucippe, Melobosis, Ianthe, Electra, Phæno, Tyche, Ocyrhoe, Eurynome, Æthra, Pleione, Clymene, Doris, Triton. Et ne singulis commemorandis sim longior, tria millia filiorum fuisse Oceano dicuntur, vt in his ait Hesiodus in Theogonia:

αὐτῆ δ' Ὠκεανῶ καὶ Τηθύος ἐξεγένοντο

πρεσβύτατῆ κῆραι· πολλαὶ γέ μὲν εἰσὶ καὶ ἄλλαι.

τρὶς γὰρ χίλια εἰσὶ τανύσφυροι Ὠκεανῖναι·

αἱ ῥα πολυσπέρειες γαῖαν καὶ βένθεα λίμνης

πάντῃ ὁμῶς ἐφέπσι θεῶν ἀγλαὰ τέκνα.

He sunt Oceani & de semine Tethyos orta,

Prisca quidem soboles; magna est & cætera turba.

Sunt etenim ter mille puella Oceanina,

Quæ terras habitant, stagnorumque alta profunda,

In variis dispersa locis gens, pignora Diuim.

Cum verò in perpetuo cursu & Oceanus & fluij ex eo nati existant, θεῖον γένος, quasi non diuinum, sed decurrens genus, dicti sunt: eadem sanè ratione, qua Sol & Luna & astra assidue currentia Dij fuerunt nominata. Sic autem inquit Theocritus in Bubulcis:

ἄ γκεα καὶ ποταμοὶ θεῖον γένος, αἱ τι μενάλας

πῆ ποχ' ὁ συρικτὰ προσφιλες ἄσπε μέλος.

Deciurrens genus ὁ fluuij, Vallesque, Menalcas

Si quando vobis dulce melos cecinit.

Dicti enim sunt fluuij θᾶϊον γένος, non quia peculiarem in se habeant diuinitatem magis, quàm reliquæ mundi partes, quia omnium propè naturalium corporum maximè aquarum, & inter has fluuiorum motus sit conspicuus. Nam cum venerit in dubium nonnullis cœlorum motus, qui non cœlos, sed terram moueri arbitrabantur, vt asserit Ptolemæus & Aristoteles libro tertio cœli, nemo an fluuij etiam moueantur, & vniuersa aquarum moles, apparet rectè dubitare potuisse. Est enim non minùs Oceani, quàm fluuiorum perpetuus motus, cum modò affluat, modò refluat; quod fieri ad Lunæ cursum nonnulli arbitrantur, ita vt cum Luna ascendit ab Oceano donec ad medium cœli veniat, affluant aquæ, refluantque cum descendit. Atq; hic motus non semper sibi est similis. magis enim refluit in pleniluniis, cum in nouilunio vix sentiat, & cū cœlum serenum fuerit, motus etiam augetur, ita vt humiliores aquæ relinquuntur. Ad hanc rem non nihil conferunt etiam cōiunctiones & oppositiones reliquorum planetarum, & quibusdam anni temporibus id etiam magis fit, maiorque varietas in his motibus existit, quippe cum circa tropicum æstiuum augeatur accessus & recessus, minorque fiat ad tempus vsque æquinoctij, ac rursus crescat ad hybernum tropicum, & ab eo ad vernum æquinoctium minuatur. Augetur istud etiam vicorum signorum, in quibus Luna fuerit in suis mutationibus. nam in placidiorib. æqualiores fiunt motus, in vehementioribus magis inæquales, quod etiam vis imbrium auget, ac impetus ventorum. Hæc tanta causarum varietas fecit, vt nulla certa ratio horum motuum aquarum afferri vel à peritissimis nauigantibus possit. Est autem Oceanus vniuersa illa aquarum moles, quæ terram vndique circumdat: nam quocunque ad extremas terre oras quis accesserit, mare illi latissimum occurrit, quod ab Oriente quidem eoum aut Indicum appellatur, ab occidente Atlanticum, vbi Hispaniam Mauritaniamque disterminat. Ad Septentrionem, & ad oppositam huic regionem mare Ponticum & glaciale nuncupatur, & rubrum aut Æthiopicum. Multi sanè nauigiis ad extremam oram Oceani penetrare conati sunt, multorumque dierum iter fecerunt,

erunt, sed illis prius annona & res victui necessariae defecerunt, quam aquarum spatium, & nauigabilis planities, ut testatur Strabo, & Rhianus in nauigatione Hantionis Carthaginensis.

¶ At nunc quaeramus, cur haec de Oceano ficta sint. Oceanum Coeli & Terrae filium crediderunt, quoniam ex informi materia cum prius natus fuisset Amor, isque vniuersam molem miscuisset, natum est Coelum, & Mare, & Terra, & omne Deorum genus pullulauit, ut ait Aristoph. in Auibus:

πρότερον δ' ἐκ τῶ γένος ἀθανάτων, πρὶν ἔξωσ συνέμιξον ἅπαντα.
 συμμυγνυμένων δ' ἐτέρων ἐτέροις, γένετ' οὐρανός, ἡ κελανός τε,
 καὶ γῆ, πάντων τε θεῶν μακάρων γένος ἄφθιτον.

Ante nō erat genus immortalium, ante quā Amor commiscuisset omnia.

Commixtis verò aliis aliis, natum est Coelum, Oceanusque,

Et Terra, omniumque Deorum beatorum genus aeternum.

Patet igitur ex his Oceanum post Coelum natum fuisse. Nam eum summus opifex Deus in hoc mundo architectando dixisset. Fiat lux, continuo lucis instrumenta, caeli scilicet, planetarumque corpora nata sunt: quare prius natum est caelum, deinde Deus secreuit vniuersam aquarum naturam ab aquis quae super caelo sunt, & in vnum locum a terra iussit secedere. Hac igitur ratione, amor, quae diuina est bonitas, cuncta commiscuit, & ad generationem excitauit, vnde Oceanus natus est a Coelo & Terra. Apud Oceanum dicitur fuisse Iuno educata, quod aqua in aera proximum, cum rarior fit, soluitur, atque aer densior factus ad alumnum Oceanum descendit in aquam versus, ut est elementorum inter se generatio. Hunc eundem Oceanum tradidit Orpheus, & omnes antiquorum theologi principium ortus Diis & rebus extitisse, quia, ut sensit Thales, nihil sine humectatione nascitur aut putrescit, atque omnes elementorum qualitates, quas Deorum nominibus appellauerunt, ex humore nascuntur. Taurinum autem caput Oceanum tribuerunt antiqui propter vim ventorum, a quibus excitatur & impellitur, vel quia tauris similem fremitum emittat, vel quia tanquam taurus furibundus in litora feratur, cuiusmodi finguntur esse etiam fluuij. Fabulati sunt propterea Oceanum fuisse amicissimum Prometheo, quoniam nauigantibus per Oceanum maxima prudentia & peritia opus fit, non solum ut siderum ductu, quo cupiunt perueniant, sed etiam

peritia opus est in obseruandis & deuitandis scopulis, in multo antè cognoscendis tempestatibus ac ventorum signis, & in omnibus denique vitandis, quæ possunt nauigantes in summum discrimen inducere: quæ eadem etsi vtilia sunt in mari mediterraneo, non tamen tantopere videntur necessaria. Huius vxorem fuisse Tethyn dixerunt, de qua paulo post dicetur. Oceani filij tam multi & filia fuisse dicuntur, quia ex vaporibus, qui calore Solis sublimes tolluntur, gignuntur fluuiorum aquæ, & fontes, vt putarunt antiquorum nonnulli. nam etsi voluit Arist. fontes ex aere in locis cauernosis in aquam verso procreari, tamen si diutius siccitas cœli extiterit, neque fiant imbres, vel penitus arefcere flumina & fontes, vel ad tenuissimum cursum deduci videmus: quare etsi non tota, maior tamen pars fluuiorum & fontium ita procreatur, vt apparet. Inter filios Oceani Tyche connumeratur, quæ fortuna est, quia fortunatos esse oportet nauigantes, & omnes illos qui se ventorum fidei committunt. atque vt summatim dicam, per Oceanum fabulosum rerum naturalium generationem, & necessariam esse nauigantibus prudentiam significarunt. at nunc de Tethye dicamus.

De Tethye & Thetide. CAP. II.

TETHYS, quæ vxor fuit Oceani, Terræ & Cœli filia & ipsa fuit, vt ait Hesiodus in Theog.

οὐρανῶ δὴνιθεΐσα τέκ' ὠκεανὸν βαθυδίνῳ,
κοῖόν τε, ρ'είαν τε, θεῖον τε, μνημοσύνῳ τε,
θεῖον τε, κρηῖόν θ', ἔπειθ' ἰαπετόν τε,
φοῖβῳ τε χρυσοῦ φανόν, τιθυῖ τ' ἐρατῆν ἰώ.

*Oceanum Cælo reperit, cui vasta profunda,
Et simul Iapetum, Cœumque, Rheamque, Themimque,
Mnemosynen, Thiam, Criumque, Hyperiona, Tethyn
Formosam, Phæbenque comam est cui cincta corona.*

Hanc dearum matrem appellarunt, cum pater illarum esset Oceanus. Thetis verò, quæ priore aspirata & breui legitur, Chironis filia fuit, vt ait Epicharmus in Hebes nuptiis:

μόγισ κόρα χείρωνος ὧν ἀλδύατο
θεῖτις δραμῆσα.

*Puella dix Chironis horum fugerat
Currens Thetis.*

At Homerus tamen in hymno in Apollinē Nerei filiam fuisse significavit in his;

ἀλλὰ ἐ Νηρῆος θυγάτηρ θεῆτις ἀργυρόπεζα
δέξατο.

Candida sed cepit mox illum filia Nerei.

Quod etiam testatus est Anaxandrides Rhodius, ubi Thetim de se ipsa loquentem introducit in his carminibus:

ἐν τῆσι μὲν ἀλίησιν ἐκ ἀνώνουμον
θεῆτιν θυγάτηρα Νηρέως καλεῖσίν με.

Deas marinas inter haud ingloriam

Thetim vocarunt Nerei me filiam.

Et Euripides in Iphig. in Aulide;

μὰ τὸν δι' ὑγρῶν κυμάτων τεθραμμένον
Νηρέα φυτρυγὸν θεῆτιδος, ἢ μ' ἐγείνατο.

At non per Undis educatum Nereum

Thetidis patrem, cuiusq; ego sum filius.

Hæc fuit vxor Pelei, atque dicta est omnium mulierum fuisse forma præstantissima, de cuius nuptijs Thetidis ita scribit Apollodorus: Δία καὶ Ποσειδῶνα μόνους φασὶν ἐρίσαι περὶ γάμου τῆς θεῆτιδος. θεῆτιν δὲ, ὡς τραφεῖσθαι ὑφ' Ἡέρας, μὴ θέλῃν τῷ Διὶ συναλθεῖν. ὅθεν ὀργισθέντα τὸν Δία, θνητῷ συζεῦσαι αὐτῷ. *Inquit enim Iouem ac Neptunum solos de nuptijs contendisse. At Thetim noluisse congregari cum Ioue, quia fuisset à Iunone educata. quam obrem iratus Iupiter, illam mortali dedit in matrimonium: ut est libro II. Metam. apud Ouid. Alij dixerunt Apollinem vnà cum Ioue & Neptuno de illius nuptijs contendisse, sed omnes fuisse à Prometheo, vel (vt alijs magis placuit) à Themide deterritos, quòd ex illa filius præstantior esset oriturus. Alij dixerunt Thetidem ægrè tulisse quòd vna ex Deabus marinis esset futura hominis vxor, quare eius nuptias deuitans in varias formas mutabatur, de qua ita scripsit Homerus:*

ἐκ μὲν μὲ ἀλλῶν ἀλιάων ἀνδρὶ δάμασεν.

Vnam me æquoreis è nymphis nubere cunctis

Mortali voluit.

Nam quamuis in ignem & in leonē tanquam Proteus vertetur, nulla neque vi flammarum tamen, neque vnguium aut dentium feritate potuit à nuptijs illum deterrere. Scriptum reliquit Isacius Peleum Chironis consilio Thetim compressisse,

cum in varias formas mutaretur, atque in sepiam deniq; fuisset conuersa. id cum in loco Thessaliae Magnesia accidisset, locus ipse Sepias dictus fuit, ut ait Zez. hist. 46. chil. 2. Alij tamen dicunt Thetidem vxorem Pelei fuisse non coactam, neque sub varijs formis deludentem compressam, sed sponte se in eius matrimonium concessisse, ut scripsit Pythenetus in primo rerum Aeginetarum. Celebratae sunt autem Pelei & Thetidis nuptiae in Pelio monte, ad quas omnes Dij praeter Discordiam conuenerunt, quae pomum aureum in locum nuptiarum iecit, ἡ καλὴ λαβέτω. Contulerunt huic omnes Dei munera: Pluto smaragdum in signem, Neptunus equos Xathum & Baltham, Vulcanus cultrum, & Dij caetera alia. Nam ita mos fuit antiquorum, ut cum donis ad nuptias conuenirent. Sequentibus postea temporibus & alios filios & Achillem Thetis Peleo genuit, quos cum sub igne per noctem occultaret, ut quod mortale esset absumeretur, mortui sunt. Achilles vero Ambrosia per diem inunctus, & sub igne per noctem occultatus dicitur aliquantulum perdurasse, donec re a Peleo deprehensa Thetis irata se in numerum Nereidum receperit. Atq; eo tempore Achilles vocatus fuit Pyrisous, tanquam ab igne seruatus, & Chironi educandus datus fuit, & postea Achilles ob eam causam, quod exusto labro careret dictus, ut ait in his Agamestor in Thetidis epithalamio:

παιδνῶ δ' ἔνομα θῆκε πυρίσσιον ἄλλ' Ἀχιλλῆα
 Πηλεὺς κίκλησκε, χείλεος εἶνεκά μιν
 κείμενον εἰνὶ κόνει ἀποδιῆ ἐπὶ πῦρ ἀπάμερσε,
 χείλεος αἰθομένε ἀπροφάτως ἑτέρου.

Additur huic nomen Pyrisous: ipse ad Achillem

De labri Peleus nomine dixit eum;

Sub cinere exussit puero quia pruna iacenti

Unum de labris, hinc quoq; nomen habet.

Fuerunt qui dixerint Thetidem non sub flamma solitam esse occultare filios a Peleo susceptos, sed in lebetem aquae bullientis iacere, ut experiretur an mortales geniti essent. atq; haec de Thetide filia Nerei. Tethys Oceani vxor, sororq; Titani Ephyren peperit, quae nupsit postea Epimetheo, & Pleionem Atlantis vxorem, de qua sic ait Ouid. lib. 5. Fast.

Duxerat Oceanus quondam Titanida Tethyn,

Qui terram liquidis, quae patet, ambit aquis.

Hinc

Hinc fata Pleione cum cœlifero Atlante

Iungitur, & fama est, Pleiadasq; parit.

Memorantur præterea multæ Oceani & Tethyos filia, Acaste, Admete, Asia, quæ Asiæ nomen dedit, Clymene, Idyia, Ephyre, Eudora, Eurynome, Ianira, Lyriope, Melobosis, Metis, Plexame, Prymno, Rhodia, Thea, Thoë, Tyche, Xanthe, Zeuxo, Clytie, quæ ab Apolline amabatur. Ea cum furtum Apollinis Leucothoes patri Orchamo indicasset ob zelotypiam, relicta ab Apolline, amoris impatiens cibo potuque abstinens, quia spectaret quacunque incederet Apollo, Deorum misericordia in Heliotropium herbam demum conuersa est.

¶ Verum siue Thetidem nominemus, siue Thetim, utraq; Dea fuit marina, & Tethys putanda est ipsa aquæ moles, quæ ad generationem coaluerit: Thetis verò aquæ elementum, ut patet ex Pollione Virgilij;

Pauca tamen suberunt prisca Vestigia fraudis,

Quæ tentare Thetim ratibus, quæ cingere muris

Oppida.

Nam nisi sit Oceanus vniuersa aqua, ac materia Tethys ad generationem concreta, ridiculum sanè erit mare etiã vxorem habere. cum igitur ea materia, ex qua cuncta gignuntur, coaluerit, illa Deorum & animalium omnium mater dicta est. Quod attinet ad nuptias Pelei, scriptum reliquit Staphylus in libro de Thessalia Chironem rerum astronomicarum peritissimum voluisse Peleum illustrare, quare tempus obseruauit, quo futuri essent magni imbres, atq; famam in homines dissipauit, quòd Ioue concedente Peleus Thetim esset vxorem ducturus, ad quas nuptias Dij cum pluuia & magna hyeme forent venturi. cum tempus igitur huiusmodi aduentasset, Peleus duxit Philomelam Actoris Myrmidonis filiam, sed tamen de Thetide inualuit. Alij per hæc libidinosorum furorè notarunt, qui omnes vias inquirunt, quibus mulieres alliciant, neque timent muliebres fallacias, cum neglecta honoris, facultatum, salutis cura, illud solum spectet, ut libidinem expleant. sed cum inter mortalem & immortalẽ suapte natura paruum sit commercium, non sunt diuturnæ nuptiæ, neque illorum salus, qui voluptatem tanquam bonum simpliciter affectant. Nam profectò decet virum sapientem tanquam peritum nauclerum, non tantum vti præsentis vento, aut præsentis fortuna, sed etiam

futura longè prospicere. Verùm de his alibi copiosius dictum sit. hæc de Thetide sufficiant: at nunc de Tritone dicamus.

De Tritone.

CAP. III.

TRITON Deus marinus, quorum filius fuerit, non conuenit inter scriptores. Hesiodus Neptuni & Amphitrites illum filium fuisse dicit in Theogonia in his:

ἐκ δ' Ἀμφιτρίτης καὶ Ἐρικτύπῃ Ἐνοσιγείῃ
 Τρίτων Εὐρυβίης γένετο μέγας· ὅς τε θαλάσσης
 πυθμέν' ἔχων, παρὰ μητρὶ Φίλη καὶ πατρὶ Ἄνακτι
 ναΐδ' χρύσεια δῶ, δ' ἄνός θεός.

*Inde Amphitrite Neptunoq̄ editus ipse
 Est Triton Deus insignis, qui vast a profunda
 Cum patre & cum matre colit; quiq̄ aurea tecta
 Incolit eximius Deus.*

Acesander verò Eurypylum & Tritonem filios fuisse Neptuni & Celænis scriptum reliquit, ac Steropen Solis filiam nupsisse Eurypylo, cui genuit Leuconem & Leucippum. At Numenius in libro de Piscationibus Oceani & Tethyos filium Tritonem fuisse inquit. Lycophron Nerei filium putauit, vt patet in ijs carminibus, in quibus inquit poculum donatū fuisse Tritoni à Medea, quoniam is Argonautas rexit, cū in Syrtes incidissent:

κλαδὲν πέτυρον νερτέρων καὶ μήλιον
 Αὐσίγδα, κιννύφρος ἠὲ τέγγων ῥόος
 νασμοῖς λιπαίνει, τῷ δ' Ἐνιρέως γόνω
 Τρίτωνι Κολχίς ὠπασεν δῶνος γυνή,
 χρυσῷ πλατῶ κρατῆρα κεκροτημένον.

*Fractum lacunar inferorum magna opes,
 Ausinda, Cinnypheus hanc fluctus rigans
 Fæcundat arua, Nerei proli hic dedit
 Tritoni Colchis poculum olim fæmina
 Dono, quod auro erat probè multo illatum.*

Fuit autem Triton Oceani ac Neptuni buccinator & tubicen, vt testatur Ouid. lib. i. Metam. in his; vbi etiam formam ipsius buccinæ describit:

*Cæruleum Tritona vocat, conchaq̄ue sonanti
 Inspirare subet, fluctusq̄ue & flumina signo
 Iam reuocare dato. caua buccina sumitur illi,*

Tortilis in latum qua turbine crescit ab imo:

Buccina, qua medio concepit ubi aera ponto,

Litora voce replet sub utroque iacentia Phæbo.

Huius suprema pars corporis usque ad umbilicum fuit hominis, at inferior usque ad caudam delphini, duos pedes priores equinos habuisse dicitur, caudamque duplicem in Lunæ formam, ut significavit Apollonius lib. 4. Argonauticorum in his:

δέμας δ' εἰς ὑπάτοιο

κράατος ἀμφί τε νῶτα καὶ ἰξύας ἐς ἴ' ἐπὶ νηδῶν,

ἀντικρὺ μακάρεσσιν φυλὴν ἑκπαυλὸν εἴκτο.

αὐτὰρ ὑπὸ λαγόνων δίκραϊρα οἱ ἔνθα καὶ ἔνθα

κῆτος ὄλκαϊν μηκύνετο κόπη δ' ἀκάνθαις

ἄκρον ὕδωρ, αἴτε σκολιοῖς ἐπὶ νηόθι κέντροις

μιώης ὡς κεράεσσιν ἐξδόμεναι διχόωντο.

Par fuerat forma superis humerosque, caputque.

Et latera, & partes supremas corporis omnes.

Inferius sed enim cauda hinc pendebat & illinc

Immanis ceti. tum spinis verberat alti

Terga freti, hæc lunæ similes curvantur in orbem.

Hanc eandem formam Tritonis ita expressit Virg. lib. 10.

Hunc vehit immanis Triton, & cærulea concha

Exterrens freta, cui laterum tenuis hispida nantis

Frons hominem præfert, in pristim desinit alius.

Spumea semifero sub pectore murmurat unda.

Fabulati sunt hunc in currum ab equis cæruleis tracto vehi solitum, ut ait Ouid. in epist. Didus;

Iam venti ponent, stratamque equaliter unda,

Cæruleis Triton per mare curret equis.

Inquiunt huic humeros fuisse colore purpureo, & quali colore mortuæ triglæ perfunduntur; de quo ita ait Ouid. lib. 1.

supraque profundum

Extantem, atque humeros nativo murice testum

Cæruleum Tritonæ vocat.

Tritonem humanam vocem habuisse dicunt, ut testatur Paus. in Arcad. Fabulantur hunc inuentam à se conchiam ad id bellum attulisse, quod susceptum est aduersus Gigantes, quam cum inflasset, & inauditum sonum edidisset, illi immanem aliquam beluam ac formidabilem rati se in fugam verterunt, quare victoriam facilem Dijs concesserunt. De Tritia Tritonis filia me-

minit Pausan. in Achaicis, quæ cum esset virgo, fuit sacerdos
Minervæ, sed postea à Marte compressa Melanippum peperit.
Idem testatur in Bœoticis Tritonem solitum fuisse quæcun-
que pecora ad mare agerentur apud Tanagræos adoriri, qui
etiam leuiores nauigia inuadebat. Ad hunc placandum cum
Tanagræi vini craterem exposuissent, ille odore allectus vi-
num hausit; mox de tumulo litoris in somnum versus præ-
ceps decidit, cui Tanagræus quidam humo securi caput am-
putauit: quem tamen à Baccho cæsum nonnulli crediderunt.
Qui diligentius Tritonum figuram exprimere conati sunt, illi
Tritonum capillos apio palustri similes esse dixerunt, cum re-
liquum corpus exiguis squamis integeretur, duritiæ limæ per-
simili. Branchias habuit paulo inferiores auribus, naresque ho-
minis, cum rictus tamen oris esset paulo latior: dentesque pan-
therarum dentibus persimiles, oculi subglaucci, manus & vn-
gues & digiti similes erant testæ conchyliorum; tum pinnae
sub ventre & sub pectore, sicut visuntur in delphinis, vt scriptum
est à Softrato lib. tertio animalium. Dictus est Triton etiam
Neptunus, siue mare, vt ait Lycophron, qui etiam cetum, in cu-
ius ventre Hercules triduum fuit, Tritonis canem in his appel-
lat, & leonem Herculem;

τρεῖς ἀνέρες λέοντος, ὃν ποτε γνάθοις

τρίτωνος ἠμέλα φεχάρχαρος κύων.

Triumque noctium leonem, quem canis

Tritonis olim deglutivit improbus.

Nam cum Hercules Laomedontis largitionibus impulsus He-
sionem regiè ornatam cetoque expositam Laomedontis i-
psius filiam vellet ab illo periculo liberare, fertur aggerem, vt
alij malunt, murum repentinum excitasse, atque ad angustias
eius aggeris armatus cõstitisse. Vbi verò cetus accessisset hians
in eius os Hercules irruit, vbi cum per triduum fuisset, ceto dis-
rupto exijt omnibus amissis capillis capitis, vt scriptum reli-
quit Andrætas Tenedius in nauigatione Propontidis. Quam
quidem fabulam nihil aliud significasse puto, nisi futurum,
vt traditum est à sapientibus, Christianam viuendi rationem
omnem pristinam malitiam disrupturam; cum multa tradita
sint de Hercule, quæ ad prædicendam Christi fortissimam &
omnibus saluberrimam vitam spectare appareant. Vocatus
fuit Triton Nilus Ægyptius fluuius, quòd in eo Triton mor-
tuus

tuis apparuit ut quidam putarunt, qui cum Deus esse putaretur ab antiquis, tamen vim mortis effugere non potuit, sicuti filij reliquorum creditorum Deorum, ut nos lusimus his Graecis carminibus:

Φεῦ, φεῦ, ποῖ φεύγοι μερόπων γένος; ἀφθιτον ἔδεν.

πάντα δαμάει δρεπάνω ὀξείῳ γὰρ θάνατος.

καὶ φορέει τέτρα τοῖς ἔντεσιν ἔδεν ἀτρωτον

δέρμα· κρατεῖ πάντων ρεῖα θεὸς φοβερὸς.

ἔδωαται γναμπλοῖσι λέων ὀνύχεσσιν ἀμυῖαν

οἷς τέκνοισι μόρον, κ' ἔκεράεσσιν βόες.

πῶς λεπιδωτὰ γένη κρύπτοιεν ἀν' ἀλμυρὰ πόντε

βένθεα; πῶς φεύγοι τὰ πηρόεντα θεόν;

ἔδ' ἐφυτοῖσι δωάσκει γῆμήτηρ σῆψιν ἀλάλκην,

ἔζώοισι μόρον, πολλὰ χαριζομένη.

ᾧ λητ' ἄριστοτέλης φύσει πολὺ φέρτατος ἀνδρῶν,

ᾧ λητο, τῆς σοφίης ἔκ' ὄνησις ἐπεῖ.

κάτθανε δ' ἠγήτωρ ποιητῶν θεῖος Ὀμηρος.

ἔκ' οἶδεν σῶζεν Ὀρφέα καλλιόπῃ.

ἔδ' αὖθις βασιλεὺς ἐνέρων, καὶ περσεφόνεα,

ἄς ἔλαβον ψυχὰς, πέμπον ἐς ἥλιον.

ἄμαχος οἷς θάνατος κατὰ μυρία φῦλα καμόντων

αἰὲν ἄγχι, πέλεται σιδρόμος αἰδίου.

ὄσ' ἄρα φύλλα χαμαὶ χέεται βορέαο πεσόντος,

ἔθνεά τ' ὀρνίθων χεῖματος ἀχαλάει.

ἄφριός τ' ἄνεμος ποτὶ κύματα θῖνα κυλίνδει,

τόσσαι βᾶν ψυχὰς πρὸς γὰρ καταχθονίης.

ἔκ' εὐχὰς θνητῶν, μακάρων τ' αἰτήματ' ἀκέει.

ἔδ' ἐνα γὰρ φιλέει μήποτε δωροδόκος.

κάτθανεν Ἡρακλῆς μέγαλε διὸς ἄλκιμος υἱός,

ἔδωαται λύειν Ἄφρογένεα φίλον.

Ἄρτεμις ἰππόλυτον λείπει πολυῖσ' ἄνακτι

ὠχρὸν ὑποχθονίῳ δακρυόεσσα διί.

ἄτρεπος νόμος ἐστὶ θεῶν. θανάτοιο γὰρ ἔδ' εἰς

ἔσφυγ'. ἐπεὶ μῆνος τῆς γε θεὸς κρατεῖ.

Quæ carmina non insuauiter vertit Laurentius Gottius in Latinam linguam, iuuenis multis egregijs artibus ornatus, ut dictum est:

Quò fugiat mortale genus? nil deniq, tutum est.

Crueliter nam mors omnia falce secat.

Nil durum, nil non Mortis penetrabile telis.

Omnia & domuit Mors & violenta Dea.

Cornibus haud potuit natis depellere pestem

Bos, non horrendo feruidus & ungue leo.

Squamigeras pelagi gentes quæ salsa profunda

Celarint? volucres quæ leuis aura ferat?

Non potuit plantis terra aut animalibus alma

Prodesse auxilijs. omnia & victa cadunt.

Mortuus est, illum nihil & sapientia inuit,

Natura cecidit gratus Aristoteles.

Occidit & &atum ductor diuinus Homerus,

Nec clarum seruat Orphea Calliope.

Quas animas cepit Proserpina, rursus ad auras

Non patitur superas Solis adire Deus.

Vndiq; mors animas horrenda in tartara cogit

Tranantes illuc quæ sine legerunt.

Quot volucres primo tristantur frigore lesa,

Quot frondes gelido flante Aquilone cadunt,

Aut vndas venti spumosa ad litora voluunt,

Tot defunctæ animæ tartara ad ima fluunt.

Non audit Mors vot a virum, vel iussa Deorum.

Non amat hæc quenquam, muner a nulla capit.

Arte Venus nulla charum reuocauit Adonim.

Et Iouis Alcidem lurida regna tenent.

Inferno regi Hippolytum Diana relinquit,

Pallentem mærens & lacrymosa Ioui.

Inconcussa Dea stat lex, quam nemo refixit:

Hanc vnus potuit nam superasse Deus.

Vocatus fuit etiam Triton Nilus Ægyptius fluuius, quia ter nomen mutauerit: nam prius Oceanus, deinde Ægyptus, tum deniq; Nilus vocatus est, vt ait idem Lycoph.

Αἰγύπτιον τρίτωνος ἑλιοντος πότον.

Ægyptium Tritonis vt potum trahit.

Vocate sunt Tritones & vrbes nonnullæ Bœotiæ, Thessaliæ, Libyæ. ¶ Atque Tritones denique crediti sunt Dei, qui præsto essent nauigantibus, ne quis locus, aut ne quod hominum facinus diuina numinis præsentia carere videretur. Quòd Triton Neptuni fuerit & Amphitrites, vel Neptuni & Celænus, vel Oceani & Tethyos, vel Nerei F. nihil aliud significare sanè ego credi-

crediderim, quàm monstrum marinum fuisse, cum aqua omnium elementorum maximè sit ad varia monstrorum genera procreanda fertilis. Et quoniam facilè cadit in rerù ignotarum admirationem imperita multitudo, idcirco quod rarò apparet, vel diuinum quidpiam esse arbitratur, vel certè sine aliqua diuina & maxima causa non contingere. Id cum ita sit non fuit difficile persuadere mortalibus diuinum quidpiam esse Tritones, & Deos esse quorum in potestate essent nauigantes, ad quod credendum aliquando periculorum magnitudo impellebat (fiunt enim timentium animi & in periculis existentium ad superstitionem perfaciles.) Et cum inter multos præcantes alicui voti compos fieri contigisset, illius præconio postea Tritonum vt Deorum nomē fuit celebratum. Neque illud prætermiserim, quòd apud Romanos super tēplo Saturni Triton quidam eximie magnitudinis fuit collocatus, qui buccinam inflabat quoties oriebatur ventus, caudamq; intra terram occultabat. Per illum significare tradiderunt nonnulli res gestas ante Saturnum silētio fuisse inuolutas: at post imperium Saturni clarissima historiographorum voce fuisse celebratas: quamuis ego occultatam veram religionem ante Christum per hæc significatum crediderim; at post Christi aduentum clarissimo sanctorum apostolorum præconio omnibus gentibus veram, sanctam & saluberrimam legem omnibus Christo altissimo Dei filio credentibus celebratum iri. Nam alioquin insulsum esse videbatur, vt sapiētes antiqui caudatos etiam Deos habuerint. At nunc de Palæmone dicamus.

De Ino, & Palæmone. CAP. IIII.

Ino quoq; cum Palæmone filio nauigantibus præesse fuit existimata ab antiquis, & inter Deorum marinorum numerum relata. Hæc Cædmi & Harmoniæ illius, cuius carmen nuptiale Musæ cecinerunt, filia fuit, vt ait Hesiodus:

κάδμω δ' ἁρμονίῃ θυγάτηρ χρυσοῆς Ἀφροδίτης
 Ἰνώ, καὶ Σεμέλῳ, καὶ Ἄγαυῳ καλλιπέρηνον,
 Ἀυτονόῳ θ', ἰὼ γῆαδν Ἀρισταῖος βαθυχαίτης.

*Harmonia hinc Veneris formosæ filia Cædmo
 Inoque, Semelenque, & Agauen edidit, atque
 Autonoen, quæ nupsit Aristæo inde comato.*

Fuit Ino postea Athamantis Thebanorum regis vxor, quæ, vt

dictum fuit, singulari odio Nepheles filios, utpote nouerca, prosequeretur, totisque seminibus unum de filiis Nepheles Diis immolari oportere per aruspices significauit. Postea ob Iunonis odium in omnes Thebanos, quia Bacchus ibi natus esset, Athamas in furorem vertitur, Learchumque filium, quem ex Ino inter ceteros susceperat, obtruncavit. Tum Ino arrepto Melicerta ob Athamantis timorem in proximum mare insiliit. Fuerunt qui dicant furorem immisum fuisse Ino, quod illius filie peperissent & educassent Dionysium. At Nymphodorus Syracusius in libro Asiaticæ nauigationis non ab Athamante, sed à furiata Ino scuitum esse scripsit in filios, quæ & Learchum & Melicertam trucidauit, ac postea desperatione capta in mare insilierit ob impatientiam doloris, ut ibi suffocaretur. At Dorion in libro de piscibus Learchum sagitta fuisse ab Athamante transfixum scribit, Melicertamque ab Ino iugulatum, postquam rem se Ino in mare præcipitavit. Fuit autem alius Melicerta cognomento ob suauitatem carminum, cum prius Simonides vocaretur, qui & artem memoriæ primus inuenit, & longa dupliciaque elementa, tertiumque sonum *lyræ* addidit, quem alij scripserunt 56. alij 62. Olympiade floruisse. Alij dixerunt Ino fugisse Athamantis impetum cum Melicerta filio, quia Learchum, quem Athamas interemerat, in cacabum bullientis aquæ coniecisset. At Polyzelus in rebus Rhodiis Athamantem impetum fecisse in filios Inus scripsit, quia per fraudes illius, cum fruges torruissent agricolæ, mortem innocentibus Nepheles filius paratam fuisse intellexisset, rescuissetque immisam esse famem per fraudem Orchome-niis. Aufugit igitur per Geraniam Megarensis agri montem, seque de saxo Moluride dicto, ut ait Pausanias in Atticis, cum filio Melicerta, ut communior est sententia, in mare præcipitavit: ut patet ex his lib. 4. Metamorph. apud Ouid.

*Imminet æquoribus scopulus: pars ima cauatur
Fluctibus, & tectas defendit ab imbribus Undas:
Summarigent, frontemque in apertum porrigit æquor.
Occupat hunc (Sires insania fecerat) Ino,
Seque super pontum multo tardata timore
Mittit, onusque suum, percussa recanduit Unda.*

Alij fabulantur accidisse eo tempore ut Nereides chorum ducerent in eo loco, quare dixerunt se in honorem Melicertæ, ut Sisypho

Lyræ.

Sisypho gratificarentur, tripudiare. Non defuerunt tamen qui putarint eius corpus ad Sisyphum delatum ex Exhænütia, quo fuerat portatum ab vndis, & Isthmicos ludos tunc illi institutos. At Megarenfes Inus cadauer in maritimam oram agri sui à mari eiectum fuisse inquiunt, & à Clefo Tauropoli que Clefonis filiabus susceptum sepulturae mandatum fuisse. Hæc Ino vocata fuit postea Leucothea, & Dea maris existimata, vt ait *Leucothea.*

Homerus lib. 4. Odyss.

τὸν δ' εἶδον κάδμω θυγάτηρ καλλίσφυρος Ἰνώ
 Λευκοθέη, ἢ πρὶν μὲν ἔλω βροτὸς αὐδήεσσα,
 νῦν δ' ἄλως ὄν πελάγεσσι θεῶν ἐξέμμορε τιμῆς.

*Prospicit hunc Ino formosi filia Cadmi
 Leucothea, antè fuit mortalis fœmīna: sed nunc
 Illam diuino nauita dignantur honore.*

Hæc Matuta deinde vocata fuit à Latinis, quia manè oriretur, vt ait Cic. in lib. Tuscul. disputationum in his: Ino Cadmi filia nonne Leucothea nominata à Græcis, Matuta habetur à nostris? quæ quòd aurora sit, ita patet ex Lucret. lib. 5.

*Tempore item certo roseam Matuta per oras
 Aetheris auroram defert, & lumina pandit.*

Cœpta fuit dici Leucothea in quodam vico non procul ab vrbe Corone, & tunc in Deorum numerum relata, vt ait Paus. in Messeniacis. Fuit magna vis eius existimata in seruandis nauigantibus, & in mari placando, vt ait Orpheus in hymnis:

Λευκοθέαν καλέω καδμείδα, δαίμονα στυμνῶ,
 θιδώατον, θρέπιδραν εὐσεφάνε διονύσῃ.
 κλυθι θεὰ πόντιο βαθυτέρῃ μεδέεσσα,
 κύμασι τερπομένη, θνητῶν σώτῆρα μεγίστη.
 ὄν σοι γὰρ νηῶν πελαγὸδρομος ἄσατος ὄρμη.

*Adiuco Leucotheam, Dea quæ venerabilis atque
 Multipotens; Bacchum puerum qua nutrit olim.
 Audi diua maris, qua nautas, qua regis vndas,
 Fluctibus & gaudes seruatrix alma virorum:
 Vt tibi collibuit, sulcant tute alta carina.*

Impetratum est autem Veneris precibus à Neptuno vt Dea maris fieret Ino, sicuti scriptum reliquit Ouidius libro quarto Metamorph.

*At Venus immerite neptis miserata labores,
 Sic patruo blandita suo est: O numen aquarum,*

Proxima cui caelo cecidit Neptune potestas.
 Magna quidem posco; sed tu miserere meorum
 Iactari quos certis in Ionio immenso,
 Et Diis adde tuis, aliqua mihi gratia Ponto est.
 Annuit oranti Neptunus, & abstulit illis
 Quod mortale fuit, maiestatemque verendam
 Imposuit, nomenque simul, faciemque novavit:
 Leucotheaque Deum cum matre Palæmona dixit.

Scriptum in Atticis Paus. Melicertam à delphine exceptum fuisse
 cum cecidisset è saxo Moluride, & in Corinthiorum Isthmum
 expositum mutato nomine Palæmona fuisse appellatum, at-
 que inter cæteros honores Moluridem petram illi fuisse con-
 secratam, & Isthmicos ludos illi à Sisypho Æoli filio fuisse in-
 stitutos, qui tunc imperabat Corinthiis, cum esset Melicerta
 fratris filius: atque primùm pinu, deinde apio sicco victores ibi
 coronati sunt. Musæus in eo libro quem scripsit de Isthmiis,
 duo certaminum genera celebrari solita in Isthmo scripsit, al-
 terum in honorem Neptuni, alterum in Melicertæ. quòd et-
 iam in honorem Neptuni Isthmia celebrarentur, videtur atte-
 stari in his Apollonius libro tertio:

οἷος δ' ἰ' Ἰμωναῖσι ποσειδάων ἐς ἀγῶνα
 ἄρμασιν ἐμβεβαῶς.

Qualis adit ludos Isthmi Neptunus ut altum
 Conscendit currum.

Habitus est postea ipse etiam Palæmon Deus marinus, ut ait
 Orpheus in hymnis:

σωτήροφε βᾶκχε χοροῖο διωνύατ' πολυμηθῆς,
 κικλήσκω σὲ παλαῖμον ἐπ' οὐριέροις τελεταῖσιν,
 ὅς ναίεις πόντιο βυθοῦς βαθυκύμονας ἀγνοῦς,
 ἐλθεῖν οὐ μενέοντα, νέω γήθοντα προσώπων,
 καὶ σῶζε μύσας κατὰ τεχθόνα, καὶ κατὰ πόντον.
 πόντο πλάνοισ γὰρ αἰεὶ ναυσὶν χαμῶνος ἐναργῆς
 φρονόμοσος σωτήρ, μένος θνητοῖς ἀναφαίνῃ
 ῥυόμοσος μῆνιν χαλεπὴν κατὰ πόντιον οἶδμα.

Te voco qui fluctibus habitas Pontumque, Palæmon,
 Cum Baccho nutriti, veni ad tua sacra benignus,
 Et lata facie pelagi de fluctibus altis:
 Cultoresque tuos in terris protege, & undis.
 Pontus magis hycem ratibus depollere suesti,

Palæmona.

*His quibus appares miseris mortalibus Unus
Namque faues, tumidiq̄ue refrenas aequoris iras.*

Sic etiam Euripides in Iphigenia in Tauris custodem & serua-
torem nauium Palæmonem vocauit:

ὦ ποντίας ποῦ Λευκοθέας, νεῶν φύλαξ,
δέατοτα παλαῖμον, ἰλέως ἡμῖν γενε̄.

*Filium Marinae Leucothea, custos bone
O nauium Palæmon, esto mi bonus.*

Atque Lucianus Epigrammatum poeta fuisse consuetudinem
scribit in hisce carminibus, ut Diis marinis, per quos salutem &
incolumitatem nauitæ fuissent affecuti è maris perturbatio-
ne, vota soluerent:

Γλαύκω, καὶ Νηρεῖ, καὶ Ἴνοϊ, καὶ Μελικέρτῃ,
καὶ βυθίῳ κρονίδῃ, καὶ Σαμοθρηξί θεοῖς,

σωθεῖς ἐκ πελάγους Λυκίλλιος ὡς κέκαρμαι
τὰς τρεῖχας ἐκ κεφαλῆς. ἄλλο γὰρ ἔδεν ἔχω.

*Inoq̄ue, Glaucoq̄ue, & Nereo, dein Melicerta,
Et Samothracum Diis, aequoreoq̄ue Ioui,*

*Seruatus dicat è pelagi Lucillus Undis
Hos crines. aliud namque habet ille nihil.*

Hic non uehebatur in curru, sed natandi peritissimus habeba-
tur, ut ait Ouidius in epistola Leandri:

*Et iuuenem possim superare Palæmona nando,
Miraq̄ue quem subito reddidit herba Deum.*

Vocatus fuit Palæmon etiam Portunus, quem clauem dextra
gestantem finxerunt, quoniam portus ab hostibus tueretur.
Huic infans maectari consuevit, atque in Tenedo præcipuè
diuinis honoribus colebatur. Sepultus fuit hic nauigantium
Deus in Isthmo, ut ait Pausanias in Atticis: at Ino in ora mari-
tima agri Megarensium à Clefo & Tauropoli Clefoni filia-
bus & Lelegis neptibus, ut dictum fuit. Hæc sunt ea quæ de
Ino & Palæmone memoriæ prodita fuerunt ab antiquis, è
quib. veritas est exprimenda. Quòd Ino fuerit Cadmi & Har-
moniaæ filia, & Athamantis vxor, non dissentit ab historia; &
quòd à patre fuerit filius saxo illisus, & quòd Ino timore vel fu-
rore concita in mare se cum filio præcipitauit. Quòd verò ipsa
& puer Melicerta fuerint in Deos cōuersi, nihil hoc habet cum
veritate commune.

¶ At quid per hæc significare voluerunt antiqui? Dictum

fuit superiùs tantam fuisse nonnullorum antiquorum principum ambitionem, vt aras, & sacerdotes, & ceremonias nonnullis suorum maiorum tanquam Diis immortalibus instituerint. Sic Isthmia Sisyphus, quæ priùs in honorem Neptuni celebrabantur, in honorem sui propinqui conuertit, quare dictus est Neptunus his aquarum imperium impertisse, atque inde Dij marini crediti sunt. Nam apud Romanos etiam pro Græcorum consuetudine funebres ludi instituti sunt, qui & ipsos suos principes inter Deos fuisse relatos demum fabulantur. Nam sicut omnium propè principum nostræ ætatis paucis exceptis animum auaritia, vitiorum omnium sordidissimum, ita ambitio antiquorum mentes occupauerat. Leucothea, quæ Matuta dicta est à Latinis, aurora est: Palæmon siue Portunus vis est tempestatis; nam $\pi\acute{\alpha}\lambda\lambda\upsilon$ agitare significat, vnde Palæmon vocatus est. Matutæ filius dictus fuit, quia venti plerumque ab aurora spirare incipiunt: & quia tunc in mare incumbunt, dicuntur se in mare præcipitasse, velut rationi magis conuenit, quia certissima est nuntia ventorum ac tempestatum, tanquam futuræ serenitatis, aurora. Hi crediti sunt Dij nauigantium, quia venti nauigantibus verè præsent, qui si benigni aspirarint, felix iter contingit nauibus, & idcirco ait Virgilius lib. 2. Georg.

*Votaque seruati soluent in littore nauis,
Glaucò Panopeæ, & Inoo Melicertæ.*

Contra nauigantes

Quare per hanc fabulam significarunt illos se ventorum leuitati credere, qui per mare nauigarent. quare non est de diuina clementia conquerendum si quid aduersi acciderit, sed de nostra leuitate & imprudentia. qui cùm in tuto simus, sponte tamen & consultò in illa procurramus pericula. Ad placandas etiam perturbationes animorum hæc fabula accommodata est, & adhortandum ad beneficentiam & liberalitatem, quippe cùm ita exagitata à Iunone Ino, quia Liberum patrem liberaliter educasset, in tātum felicitatis postea euaserit. Nam etsi viri boni aliquandiu pro benefactis opprimuntur, & patiuntur domesticas calamitates, tamen nemo vir bonus diu potest esse infelix. nam quæ tanta potest esse calamitas, quod tantum infortunium, quod diuina clementia in maiorem felicitatem non possit conuertere? confidendum igitur esse diuinæ bonitati sic antiqui tradiderunt, cùm nemo iustus à Deo contemp-

us relinquatur, cumque tanta sit diuina clementia, ut spem etiam superet mortalium iis adiuuandis qui iniquè miseras patiuntur. Nunc de Glauco dicamus.

De Glauco. CAP. V.

GLAVCVS, & qui ipse marinus Deus ex homine factus est, non minùs absurdum figmentum, suæque ἀποθεώσεως causam consecutus fuit. Hunc Anthedonis hominis cuiusdam Bœoti filium fuisse scriptum reliquit Strabo libro nono, cum tamen illum Polybi Mercurij filij & Eubœæ filium fuisse scribat Theophrastus lib. 5. eorum quæ in sicco degunt, & Promathidas Heracleota Phorbi & Panopeæ nymphæ filium putauit, ac patria Anthedonium, cum Anthedon eximia ciuitas fuerit Bœotia. Alij dicunt fuisse Nopeum Glauco patrem, quem dicentem de seipso introduxit Thelytus Methymneus ita in Bacchicis carminibus:

Ἄνθηδών νύ τις ἐστὶν ἐπὶ πλῆθυσιν θαλάσσης,
 ἀπὸ τῶν Εὐβοίων, ἧδ' ὄν Εὐρίπυιο ῥοάων
 ἐνθάδ' ἐγὼ γένος εἰμί· πατὴρ δ' ἐμὲ γείνατο Νωπύς.
*Urbs est Anthedon spiritoso proxima ponto,
 Euboeis obiecta ferè Euripi quæ fluentis;
 Est genus inde meum, Nopeus pater ipse vocatur.*

Hic dicitur Ariadnam ex insula Dia rapuisse, qui postea à Baccho fuit viteo vinculo ligatus, sed deinde dimissus. Hic quoniam natator esset peritus, Pontius fuit appellatus. Epicus verò Euanthes Neptuni & Nædis filium illum fuisse scripsit in quodam hymno. Fabulantur hunc Symam Iclemis & Doridis filiam raptam in Asiam deportasse: deinde amasse Hydnam Scylli Scionei vrinatoris filiam. Alij dicunt hunc piscatorem fuisse Anthedonium, ut est apud Ouid. lib. 10. Metamorph.

*Antè tamen mortalis eram sed scilicet altis
 Deditus æquoribus, tantum exercebar in illis.
 Nam modò ducebam ducentia retia pisces,
 Nunc in mole sedens moderabar arundine linum.*

Quidam inquit hunc artificem fuisse Argonauis, eamque gubernasse quo tempore Iason pugnavit cum Tyrrhenis, qui solus euasit non vulneratus, ut scripsit Possis libro tertio Amazonidis. Hunc alij habitasse in Delo scribunt, & cum Deabus Nereidibus vaticinari solitum, Apollinemque artem vaticinandi à Glauco doctum fuisse, ut ait Nicander libro 1. Georgicorum.

Fabulantur hunc aliquando magnam copiam piscium cepisse, qui piscatorem fuisse tradiderunt, quos cum in urbem portaret, onusque ob nimium pondus fessus in via deposuisset, quidam ex iis piscibus herba quadam gustata reuixit. eam rem admiratus Glaucus & ipse herbam illam gustauit, quare statim immortalis est factus. at Ouidius lib. 13. dum pisces nungessisset in littore mari proximo, unde pisces ceperat, illud contigisse scribit, piscesque ipsos non gustata, sed tacta solum herba in mare refugisse memorat, his verbis:

ego primus in illo

Cessite consedi dum lina madentia sicco.

Vt que recenserem captiuos ordine pisces,

Insuper exposui, quos aut in retia casus,

Aut sua credulitas in aduncos egerat hamos.

Res similis ficta, sed quid mihi fingere prodest?

Gramine contacto cepit mea preda moueri,

Et motare latus, terraque et in aquore nati.

Dumque moror, mirorque simul, fugit omnis in undas

Turba suas, dominumque nouum, litusque relinquunt.

Id cum vidisset Glaucus, etiam ipse illa herba gustata Deus factus in mare insiliit, ut testatur paulo post idem poeta. Alij tamen eo tempore, quo Iason cum Tyrrhenis pugnauit, Iouis consilio illum in profundum mare demersum inquit, ac Deum marinum factum soli Iasoni apparuisse. Alij malunt Glaucum in Oria monte altissimo Aetoliae leporem insecutum fuisse, quem captum cum ad fontem detulisset quia propter laborem diuturnum defecerat, ille refectus proxima herba quadam gustata conualuit: qua herba gustata ipse etiam Deus marinus factus est. Alij tædio vitæ illum sese in mare precipitasse inquit. Fabulantur hunc interpretem fuisse Nerei, ut sensit Euripides in Oreste:

ἐκ δὲ κυμάτων

ὁ ναυτίλοισι μάντις ἐξήγαγέ μοι

Νηρέως προφήτης γλαῦκος, ἄψυδής θεός.

asit è fluctibus

Vates fretum sulcantis dixit mihi

Glaucus, propheta Nerei, verax Deus.

Sic autem Apollonius libro primo vatem Nerei illum appellauit his carminibus:

τοῖσιν δὲ γλαῦκος βρυχίης ἀλὸς ἐξεφάνθη,
 Νηρῆος θείοιο πολυφράδμων ὑποφήτης.
 ὕψι δὲ λαχνηέντε κάρη καὶ σῆθε' αἴρας,
 νύθθεν ἐκ λαγόνων σιβαρῆ' ἐπορέξατο χάρϊ
 νηῖς ὀλκαίοιο, καὶ ἰαχενέοσυμένοισι.

Visus adest illis tunc alto ex equore Glaucus,

Divini Nates Neres, qui plurima novit.

Hirsutum caput, & pectus summa extulit Unda:

Tum fortis dextra ex imo capis ille carinam

Labentis navis, atq; hæc properantibus infit.

Strabo verò libro nono non in Deum marinū, sed in balenam conuersum fuisse scribit. Hic etsi cum Ariadna cōgressus fuisse scribitur à Thelyto Methymnæo in Bacchicis carminibus & cum Europa Mirei, & Hydna Scylli, cumq; Syma Iosemis, nullus tamen filius ex eo genitus commemoratur. at Clearchus Solensis libro septimo Vitarum, aliam fabulam longè ab his diuersam recensuit, quam etiam recitauit Isacius. inquit enim Glaucum Pasiphaes filium fuisse, qui cū murem insequeretur, in dolium mellis cecidit, atque ibi suffocatus est. hunc vbi pater Minos quæreret, neq; vsquam inueniret, accepit responsum hominem illum significaturum, & filium in vitam restitutum, qui dixisset cui rei similis esset bos tricolor Minois, qui in agro pascebatur. Hunc Polyidus illi fructui similem esse dixit, quem ferret rubus. Quare Minos illum iussit apprehendi, & sibi filium indicare. at Polyidus ex arte diuinandi suffocatum esse inquit in dolio mellis. cū igitur mortuus inuentus fuisset Glaucus, Polyidus cum illo in domum quandam includitur, vt illum vitæ restitueret: qui cū serpentem ad cadauer properantem vidisset, volens illum irritare vt ipse ab eo necaretur, fortè serpentem interfecit: tum alius draco ad mortuum serpentem accedens herbam quandam attulit, qua tacta serpens ille reuixit. Hanc ipsam herbã captam Polyidus Glauco imposuit, & ita in vitam reuocauit. Coegit postea Minos Polyidum artem quoque vaticinandi Glaucum docere, antequam in patriam suam Argos liberum dimitteret. Fuit etiam Glaucus alius Sisyphi filius, qui cū equas haberet quæ carnis humanis vescerētur, ab iisdem ipse in amorem versis, Venerisq; stimulis agitatis, discerptus fuit, vt significauit Virgil. lib. 3. Georgic.

*Et mentem Venus ipsa dedit, quo tempore Glauci
Potniades malis membra absumpsere quadriga.*

Id autem contigit non procul à Dirce fonte, Potniæque ciuitate, vt ait Strabo libro nono. quod inter eos ludos funebres contigisse ait Pausanias in prioribus Eliacis, quos in patris honorem instituerat Acastus. Aiunt autem eo ipso in loco terrorem equis immitti solitum, in quo discerptus fuit Glaucus ab eius genio, quare Taraxippus cognomēto fuit nominatus. Quamuis alij istud ipsum Alcathoo Parthaonis filio tribuunt, qui fuit vnus ex Hippodamiae prociis ab OEnomao occisis, qui que in eo ipso loco humatus suæ iniuriæ memor sæuiret in omnes per eum locum equitantes. Fuit & Glaucus quidam Epicydis Spartanus virtutis & ingenij existimatione clarus. Et Glaucus Chius primus omnium mortalium ferruminationem excogitauit, artemq; ferri coniungendi, vt scripsit Herodotus in Chio. Fuit alius Glaucus Carystius, qui duas coronas victor è Pythijs, octonas è Nemeis & Isthmijis reportauit, cui pater fuit Demylus à Glauco marino Deo oriundus, vt ait Pausanias in posterioribus Eliacis. ¶ At nunc ex his veritatem eliciamus. fuit Glaucus vrinator peritissimus, quare aiunt hunc spectantibus Anthedonijs è portu enataste donec ex omnium prospectu sub aqua latēs in locum longinquum peruenerit, vnde à nemine amplius videri posset: ibi aliquot dies commoratus multis spectantibus ad certum diem natans in portum rediuit, cum diceret se tandiu sub vndis degisse. Accedebat ad hoc miraculum, quòd hyeme, cum nihil caperent piscatores, ad ciues suos quoscunque illi pisces poposcissent, cōtinuò apportabat, quos ille multum antè in hunc vsum reseruauerat. Deinde captus à quadam belua marina cum interiisset, memorię proditum est illum gustata quadam herba Deum marinum esse factum. Alij dixerunt Glaucum vitæ pertæsum se in mare præcipitasse: alij ob amorem Palæmonis, qui cum non amplius visus fuerit, à belua aliqua marina fortasse correptus creditus est in Deorū marinorum numerum recessisse. Verum quid habet admirabile hæc fabula cur à poetis sapientissimis hominibus celebraretur? aut quid hoc pertinet ad humanæ vitæ institutionem? Significare per hæc voluerunt antiqui nullam adeò depressam & sordidam esse hominum conditionem, quam non Dei voluntas extollere & illustrare facillimè possit: cum nulla sit ho-
minum

minum conditio, quam Deus respiciat sine probitate, cum is innocentiam & integritatem animi tantum, at non aliud quidquam respiciat. Hunc cum diuinandi artis peritum finxerint, demonstrabant nauigandi peritum hominem futuras tempestates multo ante praeuidere. at nunc de Nereo dicamus.

De Nereo & Nereidibus.

CAP. VI.

NEREVS verò fuit Ponti, siue Oceani & Tethyos filius creditus, vt his ait Hesiodus in Theogonia:

Νηρέα τ' ἀψευδέα καὶ ἀληθέα γείνατο Πόντος
πρεσβύτατον παίδων· αὐτὰρ καλέεσσι γέροντα,
ἔνεκα νημερτῆς τε καὶ ἠπίος, ἔδ' ἐθεμισέων
λήθευι, ἀλλὰ δίκαια καὶ ἠπια δῆνεα οἶδεν.

Nerea fatidicum, haud fallacem, semine Ponti

Progenitum natis seniore: dictus & inde est

Ille Senex, quòd veridicus, blandusque, nec aqum

Oblitus nouit semper decernere iusta.

Nam etiam Apollodorus libro primo bibliothecæ hos Ponti & non Tethyos, sed Terræ filios connumerauit, Phorcum, Thaumantem, Nereum, Eurybiam, Ceto. Illum igitur & veridicum & vatem esse crediderunt, cum Troianas etiam calamitates Paridi nuntiarit, vt ait Horatius libro primo Carminum in his:

Pastor cum traheret per freta nauibus

Idæis Helenam perfidus hospitam,

Ingrato celeres obruit ocio

Ventos, vt caneret fera

Nereus fata. Mala ducis aui domum,

Quam multo repetet Græcia milite,

Coniurata tuas rumpere nuptias,

Et regnum Priami vetus.

Fertur hic in mari Ægæo præcipuè domum habuisse, vt ait Apollonius lib. 4.

ὡς ἔφατ'· αὐτίκα δ' Ἴρις ἀπ' ἐλύμποιο θορῆσαι

τάμνετανυασαμένη κῆφα πῆρα, δῦ δ' ἐνὶ πόντῳ

Αἰγαίῳ, τόθι πέρ τε δόμοι Νηρῆος ἔασιν.

Iris ait: cæloque volans descendit ab alto

Præpetibus pennis passis, pontumque subiuit

AEgeum, domus hic sublimis, & atria Nerei.

Fama est Herculem ad aurea mala Hesperidum ferenda missum, ad Nymphas, quæ in antris Eridani habitabant, adijisse, ut ex ijs audiret ubi nam locorum essent illa mala aurea. Tum Hercules missus fuit ad Nereum, quem varijs formis eludere conantem tandiu detinuit, ut in pristinam figuram redierit, remque indicarit. Hunc antiquissimum Deum nominavit Orpheus in Argonauticis:

Νηρέα μὲν πρώτισα καλῶ πρέσβισον ἀπάντων.

Nereæ cui priscum genus est, huc antè vocamus.

Hunc mari præesse, & in mari habitare solitum, delectari choris puellarum, principiumque esse & finem aquarum, & omnes illius facultates denique ita complexus est Orpheus in hymno quodam:

*ὣ κατέχων πόντε ρίζας κυαναυγέτιν ἔδρην,
πεντήκοντα κόρασιν ἀγαλλόμενος κατὰ κύμα,
καλλιτέκνοισι χροῖς, Νηρεῦ, μεγαλώτι μεδᾶϊμον,
πυθμὴν μὲν πόντε, γαίης πέρας, ἀρχὴ ἀπάντων.*

*Fundamenta tenens ponti, cui cærulea sedes,
Quinquaginta mari in lato late puellis,
Formosisque choris, Nereu, venerabile numen:*

*Tu fundament aquæ, tu terra finis, & idem
Principium es cunctis.*

Hunc ab undis educatum & nutritum fuisse significavit Eurip. in Iphig. in Aulide:

*μὰ τὸν δὶ ὑγρῶν κυμάτων τεθραμμένον
Νηρέα, φύτεργὸν Θέτιδος, ἢ μὲ γείνατο.*

*At non per undis educatum Nereum
Thetidis patrem, cuiusque ego sum filius.*

Hunc eundem patrem fuisse Nereidum vocatum ita idem testatur in eadem Tragedia:

*εἴτ' ἐν ἐπ' ἀκταῖς θάσσετον Διοσκόρω,
ἢ Νηρέως ἀγάλμαθ', ὅς τὸν εὐγενὴ
ἔτικτε πενήκοντα Νηρηίδων χροόν.*

*Nam seu Dioscuri sedent in littore,
Imago sine Nerei, Nereidum*

Qui quinquies decem chorum olim protulit.

Suscepit filias Nereus è Doride nymphea Haliam, Spio, Pafithean & Ligean. Fuerunt enim quinquaginta Nereides

vocatæ Nerei & Doridis filiæ, vt ait Hesiodus his in Theogonia:

Νηρηῖος δ' ἐγένοντο μεγέριτα τέκνα θεῶων
πόντῳ ἐν ἀτρυγέτῳ καὶ Δωρίδος ἠὲ κόμοιο,
κέρης ὠκεανοῖο τελέεντος ποταμοῖο.

Nascuntur Nereo nam pignora clara Dearum.

Doridis & pulchre spumosis in maris vndis,

Quæ fuit Oceano fluuio lato edita quondam.

Fuit autem Doris Nerei soror. Has comas virides habere censuerunt antiqui: quare ita ait Horatius lib. 3. Carminum:

Nos cantabimus inuicem

Neptunum, & virides Nereidum comas.

His aues Halcyones gratissimæ fuisse putabantur, vt ait Theophrastus in Thalesijs:

ἅλκυόνες σὸρσεῦντι τὰ κύματα, τήν τε θάλασσαν,

τὸν τε νότον, τὸν τ' εὐρον, ὃς ἔχεται φυκία κινεῖ

ἅλκυόνες, γλαυκαῖς Νηρηΐσιταῖτε μάλισα

ὄρνιθων ἐφίλαθεν.

Halcyones sternent vndas atq; æquora ponti,

Atq; Eurum, atq; Notum, qui extremas suscit at algas:

Halcyones, Nereidibus gratissima proles

Cunætarum volucrum.

Scriptum reliquit Orpheus in hymno quodam in Nereides, illas in vndis tripudiare, & bacchari, & tanquam lætissimos pisces huc illuc circa currum Tritonis præcipuè curfitare, inter quæ & illud est carmen:

Τριτώνων ἐπ' ὄχρῳσιν ἀγαλλόμεναι περὶ νῶτα.

A tergo currus Tritonum cernere posses

Has gestire simul.

Harum Nereidum multarum nomina ita recensuit Homerus lib. σ. Iliadis:

κῶκυσέντ' ἄρ' ἐπέτα· θεαὶ δέ μιν ἀμφαγέροντο

πᾶσαι, ὅσαι κατὰ βένθοσ ἀλὸς Νηρηίδεσ ἦσαν.

ἐνθ' ἄρ' ἔην γλαύκη τε, θάλιά τε, κυμοδόκη τε,

Νησαίη, σπείώ τε, θόη θ', ἀλίη τε βοῶπις,

κυμοθόη τε, καὶ ἀκταίη, καὶ λιμνώρηα,

καὶ μελίτη, καὶ ἰαίρα, καὶ ἀμφιθόη, καὶ ἀγαυή,

δατώ τε, πρωτώ τε, φέρσαά τε, δαυαμένη τε,

δεξαμένη τε, καὶ ἀμφινόμη, καὶ καλλιάνθηρα,

Δωρίς, καὶ πανόπη, καὶ ἀγακλήτη γαλάτεια,
 Νημερτής τε καὶ ἈΨευδής, καὶ καλλιάνασσα.
 ἔνθα δὲ ἰὼ κλυμένη, Ἰάνηρα τε, καὶ Ἰάνασσα,
 Μαῖρα, καὶ ὠρείθυα, ἑὺπλόκαμός τ' Ἀμάθεια,
 ἄλλα θ' αἰ κατὰ βένθος ἄλός Νηρηίδες ἦσαν.

*Tum fundit lacrymas: hanc circum numina pontē
 Conueniunt, qua imas habitant Nereides undas.*

*Hic aderant Glaucēque, Thaliāque, Cymodoceque,
 Nesea, Spioque, Thoeque, Halieque decora,
 Cymothoe, Actæe, Melite, cum candida Agaue,
 Amphithoeque, & Iera comis in collare fusis,
 Dotoque, Protoque, Pherusaque, Dynameneque,
 Doris, & Amphinome, Panopeque, & Callianira,
 Dexamene, Galatea, Amatheaque, Callianassa,
 Et Clymene, atq; Ianira simul, pariterque Ianassa,
 Maraque, & Orithyia genas fucata colore,
 Quæque imas habitant alia Nereides undas.*

Verum multo etiam plures his vocatae sunt Nereides, quæ ad
 quinquaginta numerantur ab Hesiodo in Theogonia; quæ
 ita vocantur: Proto, Eucrate, Sao, Amphitrite, Eudore, Thetis,
 Galene, Glauce, Cymothoe, Spio, Thalia, Melite, Eulimene,
 Agaue, Pasithea, Erato, Eunice, Doto, Pherusa, Dynamene, Ne-
 sæe, Actæe, Protomedea, Doris, Panope, Galatea, Hippothoe,
 Hipponoe, Cymodoce, Cymatolege, Cymo, Eione, Halime-
 da, Glauconome, Pontoporia, Liagore, Euagore, Laomedea,
 Polynome, Autonoe, Lysianassa, Euarne, Psamathe, Menippe,
 Neso, Eupompe, Themisto, Pronoe, Nemertes. Apollodorus
 verò Athen. has etiam præter prædictas connumeravit libro
 primo, Glaucothoen, Nausithoen, Haliām, Pionen, Plesau-
 ren, Calypso, Cranto, Neomerim, Deianiram, Polynoen, Me-
 lien, Dionen, Isæam, Dero, Eumolpen, Ionen, Ceto, Limno-
 ream. Istæ autem omnes pulcherrimæ habebantur, quare,
 vt proditum est in fabulis, Cassiope Cephei Regis Æthiopum
 vxor cum omnes suæ ætatis mulieres se forma antecellere glo-
 riaretur, ausa est se Nereidibus etiam præferre, quam obrem il-
 larum indignationem in se concitauit. Illæ igitur arrogantia
 huius fœminæ irritatæ, temeritateque commotæ incredibilis
 & admirandæ magnitudinis cetum in illius regionem immi-
 serunt: quare postea iussa est ab oraculo Andromedam filiam,
 quam

quam vnicam habebat, vt à ceto voraretur, saxo alligatam exponere. Andromeda tamen Persei virtute liberata fuit, & eiusdem beneficio ad perpetuum vitandę temeritatis exemplum, Cassiope inter sidera relata, vt patet ex Aratęo carmine ita Latine verso à Cicerone;

Labitur illa simul gnata lacrymosa requirens

Cassiopeia, neq; ex cælo depulsa decorè

Fertur, nam verso contingens vertice primum

Terras post humeros euersa saepe refertur.

Hanc illi tribuunt pœnam Nereides alma,

Cum quibus, vt perhibent, ausa est contendere forma.

Neque plura his ferè sunt de Nereo ac Nereidibus memorię tradita. Nunc sententiam antiquorum ex his exprimamus.

¶ Nereus dicitur Oceani fuisse & Tethyos filius, qui sanè nihil est aliud, quàm consilium & peritia in regendis nauibus, quippe cùm peritia illa ex Oceano & vndis nascatur. Hic multas parit filias, quæ sunt inuentiones ac consilij mutationes ad nauigationem pertinentes. hanc peritiam antiquissimum Nereum vocarunt, ob vetustatem nauigationis. Eundem vatem esse tradiderunt, quia efficit in singulis disciplinis peritia vt multa euentura diuinemus & longè prospiciamus. Neque peritus nauigandi quispiam putandus est, nisi qui multo antè vëtorum mutationes, & signa tempestatum, tanquam ex altissima specula prouideat. Hunc Deum in varias formas se vertere finxerunt antiqui, quoniam sapientis est ad multas varietates, rerumque gerendarum opportunitates se accommodare. Ne quis igitur Deorum immortalium clementiam sibi deesse arbitraretur, sed vnumquenq; sua dementia perire, qui se in sæuissimas maris tempestates intruferit, nulla habita ratione illorum, quæ

Ipsè pater statuit, quid menstrua luna moneret,

Quo signo caderent Austris;

hæc dicta sunt. ¶ Idem est autem fabulam hanc confinxisse, vt summatim dicam, atque si dicerent antiqui: Esto prudens in transigendis negotijs, neque Deum incuses vbi per imprudentiam aut temeritatem tibi pericula ipse conflaueris, cùm Deus prudenti cuique ac diligenti viro præsens sit. Alij tamen marinam aquam Nereum vocarunt, vt est apud Ouid. in Deianira:

*Respice & indicibus pacatum viribus orbem,
Qualatam Nereus cœrulius ambit humum.*
Atq; de Nereo satis dictum est, nunc de Phorcynē dicamus.

De Phorcynē.

CAP. VII.

PHORCYN, quem Latini Phorcum etiam vocarunt, fuit & ipse Ponti siue Maris ac Terræ filius, ut testatur Hes. in Theog.

αὐτὶς δ' αὖ θαύμαντα μέγαν, καὶ ἀγένορα φόρκω
γαίημισγόμενος, καὶ κητῶ καλλιπάρηον,
εὐρυβίην τ' ἀδάμαντος ἐνὶ φρεσὶ θυμὸν ἔχουσαν.

*Hinc Thaumanta parit magnam, Phorcynēq; superbam
Coniunctus Terræ, & præstanti corpore Ceto,
Eurybiamque simul, cui sunt adamantina corda.*

Varro tamen Phorcynē Thoosæ Nymphæ ac Neptuni filium fuisse scribit, qui filias habuit, præter commemoratas superius ex Ceto, Phorcidas scilicet & Gorgones, Thoosam, quæ cum Neptuno coniuncta Cycloperem peperit Polyphemum, de quo ita scribit Hom. lib. i. Odyss.

ἀλλὰ ποσειδάων γαίηοχος ἀσκελὲς αἰὲν
κύκλωπος κεχόλωται, ὃν ὀφθαλμῷ ἀλάωσεν
ἀντίθεον πολύφημον, ὃς κρείττος ἐστὶ μέγιστον
πᾶσιν κυκλώπεσσι, θόωσα δέ μιν τέκε νύμφη,
φόρκωος θυγάτηρ ἄλως ἀτρυγέτοιο μέδοντος.

*Verùm Neptunus qui terram verberat undis,
Succenset causa Cyclopi, quòd Polyphemum
Lumine priuavit, qui robore præstitit omnes
Inter Cyclopas, peperit quem Nympha Thoosa,
Filia spiritosi, qui temperat æquora, Phorci.*

Genuit etiam serpentem, qui mala Hesperidum tuebatur, ut ait Hesiodus:

κητῶ δ' ὀπλότατον φόρκυϊ φιλότιτι μιγῆσαι
γέιναιτο δ' ἄνδρ' ὄφιν, ὃς ἐρεμνῆς κεύθεσι γαίης
πέρασιν ἐν μεγάλοις παλχρύσεια μῆλα φυλάσσει.

*Postremum Phorco Ceto coniuncta sed edit
Serpentem magnam, qui extremis partibus orbis
Sub tellure latens semper mala aurea seruat.*

Habuit etiam Scyllam filiam, ut dicemus postea. Nec plura ferè de Phorcynē leguntur apud antiquos. ¶ Fuit Phorcyn
Ponti

Ponti vel Neptuni ac Terræ filius & maris Deus, quem circumlarem aquarum motum nonnulli esse crediderunt, qui principium ab Oceano capit, & ab humore in terra existente. Huius vxor esse Ceto dicitur, exhalatio scilicet quæ calore & radiis Solis excitatur, qui humor cum per æstarem grauiorem extenuatus tollitur, fit draco: propè enim tremula fit illa exhalatio, & obliqua, quæ per calorem Solis attollitur. Alij rem hanc ad historiam transferre maluerunt, dixeruntque Phorcynem Sardiniaæ atque Corsicæ insulis imperasse, qui ab Atlante naturali prælio superatus, in ea pugna submersus sit, neque vsquam postea inuentus, quare creditus fuit se in Deorum marinorum numerum recepisse. Cætera verò quæ de illo fabulosè dicuntur, in eius gratiam fuerunt ad probabilitatem priorum ficta. At nunc de Proteo.

De Proteo. CAP. VIII.

PROTEVS & ipse maris Deus fuit, Neptuni & Phœnicæ Nymphæ filius, vt scriptum reliquit Zez. hist. 44. Chil. 2. qui in Pharo Alexandria habitauit, Toronenque ex Ægypto in Phlegram Pallenes profectus vxorem duxit. Nati sunt illi filij è Torone Tmylus & Telegonus, de quibus meminit Euripides in Helena. Hi postea peregrinos crudeliter interimebant cum adoleuissent, quorum sæuitiam cum Proteus æquo animo ferre non posset, impetrasse à patre Neptuno dicitur vt in Ægyptum rursus ferretur; cuius preces cum audiuisset Neptunus, è quodam Pallenes hiatu speluncam sub mari fecit, in qua illum in Ægyptum vsque siccum perduxit. Deinde cum Hercules ob crudelitatem, qua in hospites utebantur, Tmylum & Telegonum obtruncasset, cognita cæde filiorum neque lacrymas emisit, quia nefarij essent homines, neque risit, quòd essent filij, vt scripsit Theopompus libr. 8. rerum Græcarum. Xantippus verò scripsit in rebus Lydiae Proteum Oceani & Tethyos à quibusdam creditum fuisse filium. Eurip. præterea Psamathen vxorem illum duxisse scribit, de qua Theonoen, & Theolymenum marem suscepit. habuit etiam Caberam, Rhe-tiam, & Idotheam filias, quæ Menelaum de reditu in patriam ambigètem, cum diutius in Ægypto detineretur, docuit vt recentibus pellibus phocarum indutus vnà cum sociis tanquam phocis se inter phocas dormire simularent, quo tēpore sub me-

ridiem Proteus in siccum exiens inter phoecas dormire con-
suevit, atque illum dormientem comprehendere, tam diuque
retinere in varias formas se mutantem, quam diu in pristinam
formam redierit. nam tunc futura demum illis praedicet o-
mnia. Dicunt enim modò in aquam, modò in ignem, modò
in feras, in arbores, volucres, serpentes se vertere solitum, ut ait
Hom. lib. 4. Odyssæ, ubi explicat consilium Idothææ, quæ car-
mina, cum multa sint, non ascribam, sed Latinè illa breuitatis
causa pronuntiabo. sic enim Græca incipiunt:

ὡς ἔφατ' αὐτὰρ ἐγὼ μὲν ἀμαρβόμῳ πρὸς ἔειπον,
αὐτὴν νῦν φράζου σὺ λόχον. Sic autem Latinè:

*Dixerat: his ego sum contrà sed talibus orsus:
Nunc senis insidias diuini Diua recense,
Ne me prauis sum fugiat. nam Vincere Diuos
Viribus humanis res est Valde ardua. Dixi
Sic ego, sed contrà Dea sic est inde locuta.
Hospes Vera tibi dico, Verissima nosces.
Cum medios radiis iam Sol accenderit aestus,
A Equoreus solet ire senex in litora Verax.
Hunc Zephyro iactata senem regit alga marina,
Quem circum phocæ in spelunca è fluctibus altis
Egressa capiunt placidam per membra quietem,
Spirantes salsas, & olentes naribus Ondas.
Huc ego te ducam cum primum Aurora fugarit
Exortens stellas, socios tres ipse memento
Deligere è cunctis, qui praestent mente, animoque.
Nunc age narrabo tibi fraudes, nunc senis artes.
Primum dinumerat phoecas, numerumque recurris,
Quas omnes Ut adesse videt, prosternitur & nã
Ipse, ouisum Veluti custos in montibus olim.
Hunc & bi videritis stratam, somnoque grauatam,
Cura sit hinc arcè duris innectere & inclis,
Et retinere Deum conantem fallere dextras:
Omnia mox fiet, serpens qui pectore terram
Verret, fiet rursus aqua hic, crepitabit & ignis.*

Hunc eundem Deum rerum omnium principium esse, & Deo-
rum antiquissimum putauit Orpheus, quem & clauas habere
maris, & omnibus praesse, tanquam principium vniuersæ na-
turæ dixit, ut patet ex eo hymno:

πρωτῆα κικλήσκω πόντε κληῖδας ἔχοντα,
 πρωτογενῆ, πάσης φύσεως ἀρχὰς ὅς ἐφλωσ,
 ὑλῆν ἀκμάσων ἱερῶν ἰδέαις πολυμόρφοις,
 πάντιμος, πολύβυλος, ἐπισάμθρος τά τ' εἶοντα,
 ὅσα ἄτε πρὸ δου ἔλω, ὅσα τ' ἔσεται ὑστερον αὐτῆς.

*Gestantem claves pelagi te maxime Proteu
 Prisce voco, à quo natura primordia primium
 Edita sunt, formas in multas vertere nosti
 Materiam sacram, prudens, venerabilis, atque
 Cuncta sciens, quæ sint, fuerint, ventura trahantur.*
 Hunc in curru vehi, qui à Phocis traheretur, putarunt antiqui,
 quos equos bipedes vocavit Virg. lib. 4. Georg.

*Est in Carpathio Neptuni gurgite Vates
 Cæruleus Proteus, magnam qui piscibus æquor,
 Et iuncto bipedum curru metitur equorum.*

Nec plura his ferè de Proteo tradita sunt ab antiquis, quorum
 sententiam explicemus. Proteum Neptuni siue Oceani filium
 finxerunt, quem putarunt vim esse aeris, qui de Stoicorum sen-
 tentia Iupiter fuit appellatus, ac per omnia pertransiret, & ubi-
 que esset, vt patuit superiùs, cum de Ioue loqueremur. nam aer
 proximè fit ex aqua in illum extenuata. Hunc naturam esse
 aeris, per quem temperatum omnia oriuntur, & vnde fit omni-
 bus ortus principium & plantis & animalibus, videtur signifi-
 casse Hom. lib. 4. Odyss. in his:

ἀλλ' ἦτοι πρῶτισα λέων γένητ' ἠὺ γένθος
 αὐτὰρ ἔπειτα δράκων, καὶ πάρδαλις, ἠδὲ μέγας σὺς.
 γένητο δ' ὕργον ὕδωρ, καὶ δένδρεον ὑψιπέτηλον,
 καὶ πῦρ.

*Concussit ceruice iūbas leo factus, & inde
 Fit draco terribilis, modò sus, modò pardalis ingens,
 Alticoma aut arbor, nunc frigida defluit Vnda,
 Nunc ignis crepitat.*

Nam ex eadem materia pro aeris calorise ratione occulta, vel
 arbores, vel animalia nascuntur, vel materia ipsa conuertitur
 in elementa, quod antiqui significarunt, per tot, tamque mul-
 tiplices formarum mutationes, cum Proteus quasi τὸ πρῶτον
 ὄν, primum existens scilicet sit. materia enim omnis in intelle-
 ctu forma prior existit, formasq; varias semper expetit naturæ
 impulsu; quamobrem in tot formas verti dictus est Proteus.

Nam certè quidem hominem aliquem fuisse, qui se in tot formas verteret, putare, fatui omnino est hominis. at Lucianus in dialogo qui nauigium inscribitur, nauigandi peritissimum hominem videtur existimasse, cum ita dicat; θαυμάσιος τὸ τέχνη, ὡς ἔφασκον οἱ ἐμπλέοντες, καὶ τὰ θαλάσσια σφόδρα ὑπὲρ τὸν πρωτέα: *admirabili nauigandi peritia, ut dicebant, qui ὅνα nauigarunt, & rerum maritimarum cognitione & Proteum illum superare videbatur.* Diodorus Siculus lib. 2. morem fuisse Regum Ægyptiorum scribit, ut priorem partem velleonis in capite gestarent, vel draconis, vel arboris, atque in ignis aliquando formam diademata inciderentur, quod gestamen erat principatus insigne. Inde postea fictū fuit, quod Proteus se in varias formas commutaret. Dicitur esse fuisse phocarum custos & pastor, quia locis maritimis imperauerit; nam Reges & principes populorum ποιμένας λαῶν antiqui vocarunt, hoc est populorum pastores. debet enim princeps non minus salutis, quàm etiam vtilitatis suorum populorum esse studiosus. qui enim de tondendo grege tantum & occidendo sollicitus est, non pastor, sed lupo & latro est appellandus. Sunt enim diuitiæ populorum quasi obsides, quæ iacturæ metu ciues in fide retineant, atque ciuium opulentia, opulentia denique est principis, si res ita tulerit. Atque omnis ciuitas in quam opes ad paucos confluxerint, magis exposita est hostium viribus, quia præter inuidiam & intestina odia, plurimum differt pugnare pro alienis, & pro suis facultatibus cum omnes sint propriæ vtilitatis præcipuè acerrimi defensores, segnes aliarum, nemoque patriam suam esse existimet, in qua nihil habeat plus bonorum quàm exteri. Dicitur esse phocarum pastor, quoniam maritimi & natandi periti essent eius populi. At Lucianus histrionem fuisse Proteum arbitratus est, de quo ita scribit in dialogo de Saltatione: δοκεῖ γὰρ μοι ὁ παλαιὸς μῦθος καὶ πρωτέα τὸν Αἰγύπτιον ἐκ ἄλλο τι ἢ ὀρχηστὴν τινὰ γενέσθαι λέγον, μιμητικὸν ἄνθρωπον, καὶ πρὸς πάντα σχηματίζεσθαι καὶ μεταβάλλεσθαι δυνάμειον, ὡς καὶ ὕδατος ὑγρότητα μιμνῆσθαι, καὶ πυρὸς ὀξύτητα ὡς τῆ τῆς κινήσεως σφοδρότητι, καὶ λέοντος ἀγριότητα, καὶ παρδάλεως θυμὸν, καὶ δένδρον δόνημα, καὶ ὅλως, ὅτι καὶ θελήσασον. *Videtur mihi sanè antiquus ille fabulosus Proteus saltator quissimam aut histrionem fuisse egregium, qui sciret se in omnia formare, omniaque imitari, ita ut aqua humorem,*

morem, & ignis acumen per motionum celeritatem imitaretur, & leonis feritatem, & iram pardalis, & arboris susurrum, & omnino quidquid illi collibuisse, referret. Neq; tamen soli Proteo hæc facultas fuit in omnia se conuertendi, sed etiã Thetidi, & Mestrix filix Erisichthonis Æthonis Thesali, quæ cum pater omnia sua bona ob assiduam famem diuinitus immissam deglutisset, sese tam diu in varias formas vertebat, quam diu à patre venderetur, vt eius fami succurreret, deinde ad patrem statim clam redibat. Sic Periclymenus Nelei & Polymelæ filius, ac frater Nestoris, id munus à Neptuno impetrauit, vt in omnia quæ optaret, conuertiri posset. quare musca dicitur ab Hercule Pylum oppugnante occisus. nam in eam formam versus indicatus fuit à Pallade. quod autem in omnia ita verteretur, sic de illo loquens Euphorion indicauit:

Σύν τε περικλύμενον Νηληϊόν ἔκτανε μῦαν,
ὅς ῥά τε πᾶσιν εἴκτο, θαλάσσιος ἢ ὕτε πρωτός.

Atque Periclymenum muscam tunc ille cecidit,
Qui, velut æquoreus Proteus, se vertit in omnia.

Quod etiam planius explicauit Hesiodus in his:

περικλύμενον τ' ἀγέρωχον

ὄλβιον, ὃ πύρε δῶρα ποσειδάων ἐνοσίχθων
παντοῖ' ἄλλοτε μὲν γὰρ ὄρνιθεσσιν φάνεσκον
αἰετὸς, ἄλλοτε δ' αὐτὴ πελέσκετο (θαῦμα ἰδέσθαι)
μύρμηξ ἄλλοτε δ' αὐτὴ μελισσέων ἀγλαὰ φύλα
ἄλλοτε δ' ἀγρὸς ὄφιν καὶ ἀμείλιχον. εἶχε δὲ δῶρα
παντοῖ', ἕκ ὀνομαστὰ, τὰ μιν καὶ ἔπειτα δόλωσον
βελῆ Ἀθηναίης.

Periclymenumque superbum

Felicem, cui dona dedit præstantia quondam
Neptunus. Volucres inter sit namque volucris:
Tum sit rursus apis, rursus (mirabile visu)
Formica apparet, rursus sit frigida serpens.
Munera multa habuit, quæ singula dicere non est:
Denique principium cædis, causæque fuerunt,
Pallas uti monuit.

Habuit etiam Empusa hanc ipsam facultatem conuertendi se in quæcunque libuisset, de qua ita scripsit Aristophanes in Ranis:

καὶ μὲν ὄρω νῆτόν Δία θυρίον μέγα.
 ποῖόν τι, δένον. παντοδαπὸν γού γίγνεται.
 ποτὲ μὲν βῆς, νυκτὶ δ' ὄρνις, ποτὲ δ' αὖ γυνή
 ὠραιότατη τις. πῦρ σι, φέρει π' αὐτὴν ἴω.
 ἀλλ' ἐκέτ' αὖ γυνή σιν, ἀλλ' ἤδη κύων.
 Ἐμπύσσα τοίνυν γ' ἔστι.

*Nam maximam profectò cerno beluam.
 Qualem? nouam. fit cuncta, cum libet, statim.
 Nunc mula, nunc bos, rursus illa fœmina
 Formosa. dic, tibi est? eamuis recta eò.
 Haud fœmina est, sed rursus illa, sed canis.
 Empusa certè est illa.*

Sic etiam Epicharmus in Hebes nuptiis:

Ἐμπύσσα δένδρον, βῆς, ἐχιδνα γίγνεται,
 λίθος τε, μῦα, καὶ γυνή δ' ὠραιότατη,
 καὶ πάνθ' ὅπασα λῆ, καὶ ὅσα συμφέρα.
*Empusa planta, bos fit, atque vipera,
 Lapisque, musca, pulchra est illa fœmina,
 Quidquid cupit, vel denique illi conferat.*

¶ Alij, inter quos fuit Antigonus Carystius in Diction. Proteum virum sapientissimum fuisse tradiderunt, qui multa de naturali philosophia scripserit, de plantis, de lapidibus, de natura ferarum, de mutatione mutua elementorum, & quo pacto illa principia sine omnium nascentium, quæ ut vires singula sumpserint, ita vel arbores fiunt, vel herbæ, vel animalia: quare dictus fuit Proteus in illa omnia se vertisse. Hunc eundem diuinatorem arbitrabantur, quia multa ex obseruatione syderum, & ex rerum præteritarum memoria prædiceret. Alij crediderunt per magicas artes Proteum in prædictas formas se mutasse. Alij dixerunt fuisse virum dicendi peritum, qui facile posset in quosuis animorū motus homines impellere, quare prædictas formas sumere dictus fuit. Ego Proteum virum fuisse prudentem putauerim (si modò quis fuit) & in conciliandis conseruandisque amicitiiis callidissimum, & in temperandis motibus animorum, & in moribus ad omnes euentus rerum cautè formandos, aut certè quales esse viros prudentes oporteat per hæc figmenta nobis antiquos demonstrasse. Quis enim nesciat nihil magis necessarium esse vel in administratione ciuitatum, vel in quotidiana consuetudine, quàm varietatem

tatem ingenij, quæ cōfert plurimum ad omnes opportunitates, ac rerum vicissitudines? oportet igitur virum prudentem, quoniam non omnes iisdem studiis delectantur aut capiuntur, per varias formas se in hominum amicitiam ingerere, ac variis vti rationibus in ciuitatum administrationibus, quoniam alij euentus clementiam, alij seueritatem iudicis requirunt. sic enim fieri Proteum modò ignem, modò aquam intelligendum est, & modò fructiferam arborem, modò crudelissimam feram propter præmia iustitiæ ac supplicia. veruntamen non solum ad amicitias, & ad ciuitatum administrationes hæc fabula pertinet, sed multo magis ad vniuersam humanæ vitæ rationem, quippe cum neq; semper indulgere genio cōueniat, neq; semper eadem vitæ seueritas retinenda sit: sed vtriusq; rei tempora sunt cognoscenda, quippe cum nihil violētum sit diuturnum. Nihil aliud igitur dixisse mihi videntur per hæc figmēta, quàm illud quod etiam dictum fuit ab oraculo, Ne quid nimis: cum omnis omnium rerū salus & constantia in mediocritate moderationeq; sit collocata. Illa verò quæ dicuntur fabulosè de Periclymeno, de immenso quodam auaritiæ gurgite intelligenda sunt. nam tametsi immensas opes domesticas auaritia recondiderit, tamen his minimè contenta, vel per omne fraudum insidiarumque genus alienis facultatibus inhiat.

De Castore & Polluce. CAP. IX.

CASTOREM item & Pollucem salutaria numina nauigantibus, si gemini apparerent, omnes crediderunt antiqui, atque etiam omnium nauigantium vnus sermo mutatis tamen nominibus nostra ætate appellauit. Fama fuit Iouem, vt de horum origine aliquid dicamus, captum desiderio Ledæ Tyndari Regis in cygnum se conuertisse, atque illam compressisse. Nam cygnus factus ita iucundè cecinit, vt illum propter cantus suauitatem Leda adamauerit & contrectauerit. Deinde ab eo cygno compressa ouum peperisse dicitur, è quo Castor & Pollux & Helena nati sunt, vt Ouidius in his innuit in epist. Helenæ:

Dat mihi Leda Iouem cygno decepta parentem,

Qua falsam gremio credula fovit auem.

Alij tamen deterritum ab aquila cygnum ad Ledam conuolasse inquit, atque cum sub ea forma Ledam decepisset,

Jupiter cygni formam in cœlum transtulit, vt ait M. Manilius in primo Astronomicorum:

*Proxima fors cygni, quem cœlo Iupiter ipse
Imposuit forma precium, qua cepit amantem,
Cum Deus in niueum descendit versus olorem.*

Alij tamen crediderunt oua nata fuisse ex illo congressu, quorum ex altero Castor & Pollux, ex altero Helena nata sit & Clytæmnestra. nonnulli Timandram addiderunt sororem. Non defuerunt tamen qui ex vno tantum ouo Pollucem & Helenam natos fuisse crediderint, quod Leda è Ioue conceperit, cum è Tyndaro Castorem & Clytæmnestram natos esse arbitrentur. hi igitur mortales vt ex homine concepti, illi immortales vt ex Deo, crediti fuerunt. Vocati tamen sunt omnes Tyndaridæ, & in Lacedæmone iuxta Taygetum montem Lacedoniæ nati, vt ait Homerus in hymnis:

κάστορα καὶ πολυδύκε' αἰδέο μῦσα λίγυα
Τυνδαρίδας, οἱ Ζηνὸς ὀλυμπία ἐξεγένοντο·
τὲς ὑπὸ ταυγέτα κορυφῆς τέκε πότνια Λήδη,
λάθρη ὑποδμηθεῖσα κελαινεφέϊ κροτίωνι.

*Castora Pollucemque mihi nunc pandite Musa
Tyndaridas, Iouis è cœlestis semine natos.*

*Taygeti peperit quondam hos sub vertice Leda,
Clam coniuncta Iouis cœlestia regna tenenti.*

Theocritus in Dioscuris Castorem & Pollucem Iouis filios, at non Tyndari appellauit:

ὑμνέομαι Λήδας τε καὶ αἰγιόχω διὸς υἱῶ,
κάστορα καὶ φοβερόν πολυδύκεα πύξ ἐριθίζαν.

*Cantamus natam de Leda & de Ioue prolem,
Castora Pollucemque timendos hostibus acres.*

Hi cum nati fuissent Pephni, quæ maritima erat ciuitas in insula eiusdem nominis Lacedæmoniorum ditionis, vt fuit Thalamatarum sermo, & Alcman in quodam cantico scripserat (quamuis magna esset controuersia inter Messeniacos ac Lacedæmones ab vtris Castores essent oriundi, cum illos patrios Deos vtrique sibi vendicarent) à Mercurio Pellenen nutriendi statim deportati fuerunt. Deinde cum Iason ad aureum vellus esset nauigaturus, & ad eum confluerent vndique delecti iuuenes: inter cæteros accessit Castor & Pollux, vt ait in libro primo Apollonius:

καὶ μὴν αἰτωλὶς κρατερόν πολυτεύκεα Λήδῃ,
 κάστορά τ' ὠκυπόδων ὄρσεν δεδαημένον ἵππων
 σπάρτηθεν τὰς δ' ἤγε δόμοις ἐνι τωσδ' ἀρείοιο
 τελευγέτης ὠδῖνι μιῇ τέκεν.

*Impulit hic fortem Pollucem Aetolica Leda,
 Castora & hinc eadem domitorem rursus equorum
 E sparte, partu quondam quos edidit uno
 Tyndari in aede viri.*

Hi multa praecelara facinora in ea navigatione ediderunt: nam cum ad Bebryciorum, Amyciq; Neptuni filij litus appulissent, Pollux aduersus Amycum, qui omnes Argonautas prouocauerat, in pugnam prodiuit, eumq; interfecit. Amycus enim consueuerat ita omnes peregrinos interimere, cum illos cogeret secum pugnis decertare: atque tunc etiam ad Argonauem accedens Amycus ita omnes ad pugnam inuitauit:

κέκλυθ' ἀλίπλαγκτοι τὰ περιδόμενα ὑμῖν ἔοικεν
 ἔτι ναθεσμιόν ἐστιν ἀφορμηθέντα νέεσσι
 ἀνδρῶν ὀθνείων, ὅς κε βέβρυξι πελάσῃ,
 πρὶν χεῖρας ἰνέμῃσιν εἰς ἀτὰ χεῖρας αἰεῖραι.
 τῷ κέν μοι τὸν ἀξίον ἀποκριδὸν οἶον ὀμίλει
 πυγμαχίῃ σήσαδε.

*Discite ponti magi nauta, qua discere oportet:
 Nulli, Bebrycios portus qui intrauerit, est fas
 Soluere, ni expertus sit nostra robora dextra.
 Quare agite o proceres praestantem robore cunctis
 Mittite mi pugilem.*

Theocritus autē exisse a quatuor Pollucem scribit, & apud fontem Amycum inuenisse, a quo coactus fuit pugnis decertare. Omnes tamen assentiuntur Amycum fuisse cum multis Bebrycibus a Polluce occisum. Idem post Colchicam expeditionem in patriam reuersi, cum Theseus Helenam rapuisset, in Athenienses ad recuperandam sororem militarunt, tum expugnata Aphidna, captaque vrbe, & Helena recepta, omnibus Atheniensibus pepercerunt, praeterquam vni Aethrae matri Thesei, quam captiuam abduxerunt. Inde verò effectum est vt reges & seruatores Dioscuri ob eximiam clementiam ab Atheniensibus sint postea vocati. Post recuperatam sororem in amorem Phœbes & Talayrae, filiarum Leucippi Arfinoesque, sororum inciderunt, quaeque ipsi in Theseo improbauerant,

in alios ipsi committere non dubitarunt. Zez. verò non Phœben, sed Ilairam vocat alteram Leucippi filiarum hist. 48. chil. 2. quam alij Naeiram alij Elairam vocarunt. quibus nonnulli illud etiam addiderunt è Phœbe ac Polluce natum fuisse postea Mnesibum, quem alij Mnesinoum, alij Asineum vocarunt. è Castore & Ilaira natus est Anogon, atque, vt alijs magis placuit, Anaxis, vt alijs, Aulothus. Fuerat illæ Lynceo & Idæ Aphareï filijs desponsatæ, quare earum mariti in raptos Dioscuros ob acceptam iniuriam impetum cum armis faciētes grauem pugnam commiserunt ad Taygeti montis radices, ac denique Castor à Lynceo interfectus est, ac Lynceus postea iectus à Polluce columna saxea occubuit, de quo Pollux trophæum erexit. Futurum erat breui vt Pollux etiam acceptis ab Ida vulneribus interficeretur, nisi Iupiter Idam fulmine ob natū percussisset, vt ait in his Theocritus:

ἢ γὰρ ὄγε σάλαν Δ' Αφρηίης ἐξ ἀνέχουσα
 τύμβω ἀναρρήξας ταχέως Μεσσήνιος Ἴδας
 μέλλε κασιγνήτοιο βιαλεῖν σφετέροιο φονῆα.
 ἀλλὰ Ζεὺς ἐπάμωε, χερῶν δὲ οἱ ἔκβαλε τυκτῶν
 μάρμαρον, αὐτὸν δὲ φλογέω σωέφλεξε κεραυνῶ.

Pars erat è tumulo nam Aphareio exerta columna.

Quam forti dextra fregit Messenius Idas;

Hanc fratrisque sui fuerat iacturus in hostem.

Iupiter auxilium tulit, illi marmor ab ipsa

Decussit dextra, & combussit fulminis igne.

Alij Pollucem etiam cæsum fuisse dixerunt: atq; cum vterque se intra ventrosam quercum occultasset, à Lynceo mortalium omnium perspicacissimo fuisse visos, vt patet ex his carminibus eius Stasini qui res Cyprias carmine conscripsit:

αἶψα δὲ Λυκεὺς

τῆς γέροντος προσέβηκε ποσὶ ταχέεσσιν πεποιθῶς·
 ἀκρότατον δ' ἀναβὰς, διεδέρετο νῆσον ἄπαυον
 Τανταλίδος πέλοπος· τάχα δ' εἶσιν ὄβριμος ἦρως
 δ' ἀνοῖς ὀφθαλμοῖσιν ἔσωδρυὸς ἀμφω κοίλης,
 κῆσ' ὀράθ' ἰππόδαμον, καὶ ἀεθλοφόρον πολυδεύκεα.

quo tempore Lynceus

Taygeti velox ascendit culmina montis,

Lustravit que oculis quidquid tenet insula magni

Tantalida Pelopis: praecusto lumine vidit

*Hos ambos intra Ventros & robora quercus,
Pollucem fortem, & domitorem Castora equorum.*

Neq; mirum est tam fortes fuisse Apharei filios, aut tam perspicacem Lynceum, quando ab illo Perseo qui Medusam occidit, per Gorgophonen nympham originem duxerunt, quorum hæc series ortus fuisse narratur. Fuerunt duo fratres Hyacinthus & Cynortes. Cynortę filius Perieres. ex hoc & Gorgophone Persei filia Leucippus, & Icarius, & Aphareus nati sunt. ex Leucippo & Philodice Inachi filia Phœba & Ilaira nascuntur. Ex Icario & Peribœa Naide nascuntur filij quinque mares, & Penelope, quæ postea fuit vxor Vlyssis. ex Aphareo & Arene nymphea OËcali filia, vti scripsit Stesichorus; vel, vt alijs magis placuit, ex Arne filia Æoli, Lynceus & Idas nascuntur. quare ex eodem fonte priore omnes manasse visi sunt. Didymus tamen solum Castorem visum fuisse inquit à Lynceo. at Pindarus in Nemeis propter armenta abacta pugnatũ fuisse inquit, at non propter Leucippi filias. Habuerũt aurigas Rhecarn & Amphistratum viros fortissimos: quorũ alter Phthiotis illis qui Achaiam habitauerunt; alter Laconibus, qui Heniochiam vocatam, duces fuerunt, vt ait Strabo lib. 11. Dicuntur primi Dioscuri arcus inuenisse, & docuisse canes quod spectat ad venationem, & cæstus certamen, vt nos lib. 2. Venationum scripsimus:

Quid referam Leda pueros? hic repperit arcus,

Et cursu domitare feras inuenit equorum:

Ille canes primus docuit Vestigia cautè,

Atq; feris homines crudo decernere cæstu.

Cũ cæsus fuisset igitur Castor à Lynceo, fabulantur immortalẽ Pollucem à patre Ioue petijisse, vt Castor immortalitatẽ assequeretur, quod cùm obtinere non potuisset, impetrauit deniq; vt dimidiũ suæ posset illi impartire: quare alternis diebus singuli viuere dicuntur, vt est apud Virgil. lib. 6.

Si fratrem Pollux alterna morte redemit,

Itq; reditq; viam toties.

Hi crediti sunt ab equis albis vehi soliti, quare ita scripsit Pindarus in Pythijs in Hierone:

ἔχον δὲ Ἀμύκλας ὄλβιοι,

πινδὸθεν ὄρνύμενοι

λευκοπώλων τυνδὰρι δ᾽ ἄν βαθύδε-

ξοὶ γείτονες.

Habitabant Amyclas diuites

E Pindo concitati

*Candidos equos habentium, Tyndaridarum glorio-
si vicini.*

Post eadem autem Castoris Castoreum vocatum tripudium in honorem Castoris fuit institutum, de quo meminit Pindarus in secunda Ode Pyth. in eo autem armati iuuenes tripudiabant. Quidam tamen dixerunt ab ipsis Dioscuris post victos Gigantes id tripudium fuisse excogitatum, atque Palladem legem Enoplam cecinisse, inter quos fuit Epicharmus, quam legem postea Lacones cum tibijs in acie instructi aduersus hostes vsurparunt: quod tamen nonnulli à Curetibus inuentum fuisse inquirunt. Dixerunt enim Cretenses non solum Castoreum, sed etiam Pyrrhichium melos excogitasse. quod quidam Pyrrhicho Cretensi tribuunt, inter quos fuit Sofibius. Alij Pyrrho Achillis filio, qui armatus vsus est in victoria contra Eurypylum & Telephum, id attribuunt. Arist. primū Achillem ad pyram Patrocli Pyrrhicho vsū fuisse inquit. Enimuero Castor & Pollux ob res præclarè gestas in Deorum numerum, sicuti antiquorum plerique, relati fuerunt: cum mortales essent vt reliqui homines, vt ait Pausanias in Arcadicis. Fama est hos nauigantium Deos, & omnibus nauigantibus salutare tali de causa creditos esse: Cum ingens tempestas Argonautas à Sigæo digressos inuasisset, atque pro illorum incolumitate vota Orpheus concepisset, geminæ flammæ circa Castoris & Pollucis capita apparuerunt. Secuta est paulo post admirabilis maris tranquillitas, & clementia ventorum: quam obrem credita fuit inesse quædam in his iuuenibus diuinitas, & ignes illi cum postea nauigantibus apparerent, Castoris & Pollucis arbitrio apparere crediti fuerunt. Putabantur ijdem seruare nauigantes in extremo vitæ periculo constitutos, vt apparet ex idyllio Theocriti in Dioscuros, vbi signum esse futuræ serenitatis inquit apparens præsepe inter asellos his versibus:

ἀλλ' ἔμπης ὑμεῖς τε καὶ ἐκ βυθῶ ἔλκετε νᾶας
αὐτοῖσιν ναύταισιν οἰομένοις θανέεσθαι.
αἰψὰ δ' ἀπολήγοντ' ἄνεμοι, λιπαρὰ δὲ γαλάνα
ἀμπέλαγος, νεφέλαι δὲ διέδραμον ἄλλυδις ἄλλα,
ἐκ δ' ἄρκτοι τ' ἐφάνησαν, ὄνωντ' ἀνὰ μέσον ἀμαυρῆ
φάτνη, σημαίνοισα τὰ πρὸς πλόον εὐδία πάντα.

Vos tamen ex undis naues seruatis, & ipsos
 Nautas in summo positos discrimine vita.
 Continuo venti cessant, fremitusque minacis
 AEquoris, aufugiunt nubes, & rursus nitefcunt:
 Apparet praesepc simul tenue inter asellos,
 Significans tranquilla maris mox omnia nautis.

Haec flammæ cum geminae apparent, salutiferae putantur nauigantibus: at si vna tantum, periculosa est nauigijs, & eò magis si terribilis illa & dira pestis, quam nauitæ vocant Helenam, suo aduentu geminas flammâs fugauerit. Quamuis Euripides Helenam quoque cum fratribus esse salutarem nauigantibus scribit in Oreste, vt est in his carminibus:

Ἑλένα μὲν, ἣν σὺ διολέσαι περὶ ὄθυμος ὤν
 ἤμαρτες, ὄργῳ μὲν ἔλεω ποιούμενος,
 ἥδη ἔστιν, ἣν ὄρατ' ἐν αἰθέρος πύχαις,
 σεσωσμένη τε, κ' ἔθαν' ἔσσα πρὸς σέθεν.
 ἐγὼ νιν ἐξέσωσα, καὶ πὸ φασγάνῃ
 τῆ σὺ κελευθεὶς ἤρπασ' ἐκ Διὸς πατρός.
 Ζηνὸς γὰρ οὕτω, ζῆννιν ἀφθιτον χρεῶν
 κάσσορί τε πολυδέυκα τ' ἐν αἰθέρος πύχαις
 σωθήακος ἔσαι ναυτίλοις σωτήριος.

Helena quidem, quam tu voluisti perdere
 Agens parum iucunda Menelao, hæc adest:
 Hæc, quam videtis in loco summo ætheris,
 Seruata: nec tua manu illa concidit.
 Seruavi ego illam sic volente eius patre
 Ioue ensis ictu de tui. nam & uere est
 Illam necesse semper, vt satam Ioue.
 Sic Castori & Polluci in æthere arduo
 Salubris assidebit illa nauibus.

Hos ignes Horatius stellam appellauit lib. i. Carminum:

Dicam & Alciden, puerosque Leda:
 Hunc equis, illum superare pugnis
 Nobilem, quorum simul alba nautis
 Stellarefulsit;
 Defluit saxis agitat us humor,
 Concidunt venti, fugiuntque nubes,
 Et minax (quod sic voluere) ponto
 Unda recumbit.

Sacrificabantur his Deis agni candidi, tanquam Dijs bonis, & faustis, & felicibus, vt patet ex hymno Homeri vbi potestatem Dioscurorum describit:

ἀμφὶ Διοσκύρους ἑλικώπιδες ἔσπετε μῦσαι
 Τυδαρίδας, Λήδης καλλισφύρου ἀγλαὰ τέκνα,
 Κάστορά θ' ἰππόδαμον, καὶ ἀμώμητον πολυδεύκεα
 τὸς ὑπὸ Γαυγέτι κορυφῇ ὄρεος μεγάλου
 Μιχθῆσ' ἐν φιλότιτι κελανεφεί κρονίωσι,
 σιωτῆρας τέκε παῖδας ἐπιχθονίων ἀνθρώπων
 ὠκυπόρων τε νεῶν, ὅτε τε ἀπέρχωνται ἄελλαι
 χιμέριαι κατὰ πόντον ἀμείλιχον οἱ δ' ἀπὸ νηῶν
 εὐχόμενοι καλέεσσι Διὸς κέρους μεγάλου
 ἄρνεοσιν λευκοῖσιν ἐπ' ἀκρωτήρια βάντες
 πρύμνης.

*Tyndaridas natos magno Ioue dicite Musæ,
 Pignora quæ quondam peperit pulcherrima Leda,
 Pollucem fortem, domitorem & Castora equorum,
 Taygeti peperit Leda hos sub vertice montis
 Ætherio coniuncta Ioui, cui sidera parent:
 Hac peperit miseros seruanti a pignora nautas,
 Atq; rates, dira quas inuasere procellæ
 Hyberna, vt pelagi fremit implacabilis æstus.
 Tunc etenim nauta summa de puppe vocarunt
 Voce Iouis pueros, niueorum & munere placant
 Ἀγρονιτ.*

Maximè omnium Deorum culti fuerunt apud Cephalenses Castor & Pollux, magniq; Dij ab illis sunt vocati, per quos, vt alibi mulieres, ita viri apud illos & alias nonnullas nationes iurare consueuerunt, vt testatur in his Theognis:

Κάστορ καὶ πολὺδευκες, οἱ δὲ Λακεδαιμόνι διῆ
 ναίετε εὐρώτῃ καλλιρόῳ ποταμῶ,
 εἴ ποτε βελεύσαιμι φίλῳ κακὸν, αὐτὸς ἔχοιμι
 εἰ δέ τι κείνος ἐμοί, δῖς τόσον αὐτὸς ἔχοι.

*Pollux & Castor qui Eurota ad fluminis undas
 Accolitis, fines qui Lacedæmonios,
 Illa ego perpetiar, si quæro incommoda amico:
 Is mihi si quarat, bis totidem ipse ferat.*

Fama est quòd cum ludi Olympici fuissent ab Hercule aliquãdo instaurati, Pollux cæstibus victor, cursu & arte pugilum

Castor

Castor renūtiati fuerunt. nam tamen vno partu, & ex eodem ouo nati sunt ambo, tamen varia studia vtrisque fuerunt, vt ait Horat. lib. 2. Serm.

*Castor gaudet equis; ouo prognatus eodem,
Pugnis. quot capitum viuunt, totidem studiorum
Millia.*

Memoriae proditum est in Laconicis à Pausan. non procul à Sciade Laconum loco, sepulcrum fuisse Castoris, qui vnà cum Polluce infaustè cum filijs Leucippi Sparten inuadentibus commisso praelio cecidit, neque tamen ante quadagesimum annum ab eo bello inter Deos fuerunt relati. Alij non à filijs Leucippi, sed ab alijs caesos putarunt. Qui Idam fulmine ictum dixerunt, quia Castorem cecidisset; illi datam fuisse Polluci à Ioue optionem inquit, cum illum solari Iupiter cuperet in morte fratris, vtrum mallet eligendi immortalis ne ipse vellet fieri, an potius sex menses cum fratre viuere, & sex alternè mori. tum Pollux cum fratre viuere & mori maluit. Hæc tot fabulosè de his tradita sunt ab antiquis, è quibus veram sententiam exprimamus.

¶ Castor & Pollux & Helena ex vno ouo nati dicuntur Ioue patre, quid hoc monstri est Dij boni? fieri nullo modo sanè potuit vt tanta multitudo eodem partu nata sit; quippe cum natura numerum mammarum superari omnino non patiatur: quòd si filiorū numerus mamas superauerit, illi postea viuere non possunt. Ridiculum est igitur & ouum natū fuisse è muliere, & tot homines ex ouis, & eodem partu, & omnes vixisse. Fictum fuit igitur, vt quidam voluerūt, Ledam ouum peperisse, quia prægnans ventrem ad oui formam rotundum haberet; vel, vt alijs maluerunt, quia in eadem pellicula ouo perfimili foetus concreuerint. Hæc cum Ioue in cygnum verso concubuisse inquit, cum Ioues reges omnes dicerentur: quam cum Rex quidam non in mollibus stratis & regio apparatu compressisset, sed apud Eurotam fluuium Lacedæmoniorum, cygnorum more in locis humidis; locus datus est fabulæ quòd Iupiter cygnus factus eam compresserit. Fuerunt filij è Pephno in Pellenen portati educandi, quòd clam vt ex adulterio nati, educandi in alia loca missi sint. Quæ de rebus gestis eorum memorantur, ab historia non dissentiunt, nisi quòd fuerit Idas fulmine percussus: quod & ipsum tamen historicè

dictum esse scripsit Zezes histor. 48. chil. 2. quippe cum Ceru-
 ni nomen locum dederit fabulæ, cum suppetias tulerit Pollu-
 ci. nam Græci Ceraunum fulmen appellant. Fabulati sunt Lyn-
 ceum acutissimè videre solitum illa etiam quæ essent sub ter-
 ra: quia metalla prior inuenerit auri, & argenti, & ferri: cum
 enim lucernam sub terra reliquisset, ac metalla efferret, credi-
 tus est quæ forent sub terra etiã videre. Cum pater igitur mor-
 tuos filios sepulturæ mandasset, vt vir astrologiæ peritissimus
 multitudini persuasit imperitorum Castorem & Pollucẽ fuif-
 se inter sidera relatos. Istud autem ob facilitatem ingenij & hu-
 manitatem Pollucis alij factum esse existimarunt: nam δεῦμος
 mustum est & omne dulce appellatum, & πολὺς multus; vnde
 nomen est Pollucis apud Græcos, ob suauitates ingenij & in o-
 mnes clementiam, dictum. Cum ignes illi circa capita horum
 nauigantium prius apparuissent, crediti sunt illi ignes ab im-
 peritis à Castore & Polluce mitti in tempestatibus signa nau-
 gantibus salutaria. apparent autem geminæ flammæ aliquan-
 do in castris in summa parte pilorum, aut tenteriorum, aut a-
 liquando in nauibus circa antemnas, aut in summa parte ma-
 li, aut iuxta carchesium, quod signum videntes nauigantes in
 magnam spem veniunt salutis & tranquillitatis futuræ. Si vna
 tantum flamma appareat, solum Castorem esse arbitrantur
 mortalem, quare periculum omnibus portendere: si binæ, sa-
 lutares sunt: si tertia accedente flamma Helenæ, illæ profuge-
 rint, illaq; circa malum confederit, certissima mors nauigan-
 tibus significatur, aut certissimum naufragium. Has geminas
 flammæ nunc Diuos Nicolaum & Hermum nauigantes ap-
 pellant: quæ quid sint, vel quomodo appareant, magna fuit
 semper inter scriptores contentio. Credidit nauigantium no-
 stri temporis multitudo, cum Diuos singulatim in auxilium
 petit, eas flammæ esse illos Diuos ad quorum nomina euanue-
 rint. Alij, qui rem altiùs vestigare voluerunt, inter quos fuit Xe-
 nophanes, crediderunt spectra quædã propter timorem mor-
 talium oculis sese offerre, tanquam somnia senum ægrotan-
 tium, quæ à phantasia subministrarentur. Quid enim prohi-
 bet in magna animorum trepidatione sensus quoq; mirificè
 perturbari, & prodigiosa quædã monstra apparere? nam tur-
 batorum sensuum comites sunt plerunq; horrendæ & admi-
 rabiles res visæ. Ego sanè nihil horum esse putauerim, sed va-
 pores

pores quosdam in ignes pertenues ex aere cōcretos, qui suapte natura summa petant malorum & antemnarum: quippe cum totidem visi sint aliquando, quot fuerunt nauigia, at non duo tantum. nam si essent spectra solum, quæ pro sensuum perturbationibus apparerent, illud necessario sequeretur, ut non solum aliis minores, aliis maiores ignes apparerent; aliis plures, aliis pauciores: sed etiam pro affectis corporibus & dominantibus humoribus, aliis ignes ardentis, aliis armati homines & dimicantes, aliis beluæ horribiles & admirandis formis viderentur: quoniam ita laborantibus, & malè affectis corporibus hæc videntur in somnis, & aliquando nihilominus vigilantibus. Illi igitur ignes cum gemini apparent, exhaustam propè concretam tempestatum materiam significant: cum vnus fuerit ignis, nondum concretam: cum plures, maximam superesse copiam. Isti ignes, si densissimus aer & vaporibus plenus extiterit, ob frequentiam condensatæ materiæ, fugantur ab Helena, quæ non nisi ex abundantia ingenti confurgit vaporum. Dicti sunt Castor & Pollux in Deos relati ob beneficia quæ in homines contulerunt, cum multos sceleratos homines de medio sustulerint; & in eos populos quos subiugauerant, singulari clementia sint vsi. Quo autem pacto per hæc mores hominum corrigere conati sunt antiqui? beneficentiam, & liberalitatem in omnes, & propinquorum præcipuè concordiam Diis gratissimã esse demonstrarunt: quare ad has virtutes per hanc fabulam nos hortabantur. at nunc de Æolo:

De Æolo. CAP. X.

ÆOLVS, ventorum imperator, vel potius (ut quidam putarunt) quæstor, Hippotæ filius fuit, ut innuit Ouidius in epistola Leandri:

Parce precor, facilem quæ moue moderatiùs auram:

Imperet Hippotades sic tibi tristè nihil.

Sic Apollonius libro quarto Argonauticorum:

Ἄϊολον ἰππότῳ παῖδα κλυτόν:

Æolum Hippotæ filium clarum.

Matrem Æolo fuisse Meneclam Hylli Lyparensis filiam memoria prodidit Euthydemus Atheniensis in libro de Salsamentis: at Eudoxus Cnidius in libro secundo de ambitu terræ, Ligyam Actoris Carystij filiam matrem Æoli fuisse ma-

luit, quamuis dixerunt nonnulli non vnum tantum Hippotæ filium fuisse Æolum vocatum eo nomine, sed etiam filium Hellanis cuiusdam Iouis nepotem. omnia tamen quæ dicuntur de Æolis, ad vnum Hippotæ filium referuntur. Nec defuerunt, qui Iouis filium putauerint. Habitauit Æolus in vna ex illis septem insulis, quæ de illius nomine dictæ fuerunt Æolia, atque illa Strongyle nominabatur, vt ait Strabo libro sexto. fuerunt omnes illæ insulæ sub imperio Æoli, atque Strongyle dicta est à rotunditate, quæ Didyma etiam dicebatur. dicta est & Lipara pinguis, & ab igne scatente Thermissa, & Euonyme sinistra, quia nauigantibus è Lipara in Siciliam sinistra appareat, & ab arbutis Ericusa & Phœnicusa, & Hiera sacra. alij hanc, alij Liparam ob scatentium flammaram frequentiam Vulcani officinam esse dixerunt. Memorie prodidit Callias in libro decimo eorum quæ scripsit ad Agathoclem, ἡ ταῦθα καὶ ὄροφον ὑψηλὸν, ἐφ' ᾧ κρατῆρες εἰσὶ δύο· ὧν ὁ ἕτερος ἐστὶ πρὸς τὴν τριτάδιον· ἐξ οὗ πολὺ φέρεται φέγγος, ὡς ἐπὶ πολὺ τόπον δῆκεν τὸν φωτισμόν. καὶ ἐξ ἐκείνου μὲν τοῦ χάσματος διάπυροε λίθοι μεγάλοι ἀναφέρονται. γίνεται δὲ καθ' ὃν καιρὸν συμβαίνει τὸν ἦφαιστον ἐργάζεσθαι (ὡς λέγουσι) βρόμος τηλικότος, ὡς ἐπὶ τὰ διακαὶ πεντακόσια καὶ πλείω ἀκέσθαι τὸν ἦχον. οἱ δὲ ἐκ τοῦ βροσῆματος μύδροι ἀναρρίπτεται, διὰ τὴν ἐκπύρωσιν, πάντοτε ἰώδες εἰσὶ, καὶ διακεκαυμένοι πρὸς ὄψιν, καὶ πρὸς δῶα μιν καθ' ἥλιον ἔχουσι. καὶ νύκτωρ μὲν πάντα τὰ πρὸς τὴν ἐργασίαν τοῦ θεοῦ γιγνόμενα, καλῶς δηλοῦται· καθ' ἡμέραν δὲ ἐκ τῆς κερυφῆς, ὅθον ἢ φλόξ ἀνίσσιν, ὁρᾶται ὡς περ μέλαν νέφος τὸν τόπον ὑπερκείμενον. *Fuisse hic (in insula sacra vocata scilicet) summitate quadam præcelsam, in qua duo essent foramina ignem exhalantia, alterum quorum haberet ambitum trium stadiorum, è quo multum luminis efferebatur, ita vt splendor ad multum spatium extenderetur. atque ex illa voragine lapides igniti insignis magnitudinis emittebantur, tantusq; exaudiebatur strepitus, quo tempore Deum operari contingeret (vt aiunt) vt vel ad quingenta & plura stadia sonitus exaudiretur. at vero lapides igniti, qui ab efflatu emittebantur, rubiginis colore omnino siue violaceo erant & bisq; recti propter incendium, quorum ea vis erat vt aspectum & virtutem incensi haberent ad solem. atq; per noctem quidem manifesto apparerēt illa, quæ spectabant ad Dei opificium:*

per diem Verò in ea summitate, vnde flamma erumpebat, apparebat caligo quadam tanquam nigra nubes, quae loco illi insideret. Scriptum reliquit Pytheas in ambitu terræ, consueuisse antiquos rude & illaboratum ferrum ibi deponere, & mercedem siue ensis, siue securis, siue rei alius, quam vellent, nominantes, deinde illam die crastina accedentes solitos accipere. Alij eum Rhegij Italiae imperasse maluerunt. Hunc Æolum ventorum moderatorem & quæstorem nominavit Homerus lib. κ. Odyss.

κείνον γὰρ ταμίην ἀνέμων ποίησε κρονίων,
ἡμῖν παυέμεθα, ἢ δ' ὄρνυμεν ὄν κε θέλησι.

Quæstorem statuit ventorum Iupiter illum,
Cum libet sit sedet ventos, & concitet idem.

Atque vniuersam Æoli potestatem descripsit Virgilius libro I. Æneid. in his:

hic Quæstorex Æolus antro

*Lucentes Ventos, tempestatesque sonoras
Impersio premit, ac Vinculis, & carcere frenat.*

Sic etiam Dionysius de situ orbis:

τὴν δὲ μετ' Αἰόλου εἰσὶ πρὸ δῖδρομοι εἰν ἁλί νῆσοι,
Αἰόλου ἰπποτάδαο, φιλοξέινου βασιλῆος,
Αἰόλου, ὃς θηητὰ μετ' ἀνδράσιν ἔλαχε δῶρα,
κοιρανίην ἀνέμων κλονέοντων θ' ἰσαμένων τε.
ἔπειτ' αὖ δέ οἱ ταῖ γ' εἰσὶν, ἐπώνυμοι ἀνδράσι πλωταί.

Post hanc Æolia sunt insula in aequore, regis

Æoli Hippotadae, peregrinis regis amici,
Æoli, adest mirum cui diuinit munere donum:
Ventorum imperium, seu perslent, siue quiescant.

Sunt illi septem dicta cognomine Plotæ.

Sic etiam Apollonius libro quarto:

Αἰόλον, ὃστ' ἀνέμοις αἰθρηγενέεσσιν ἀνάσσει.

Æolus, imperitat qui ventis æthere natis.

Nam antè quàm ventis Æolus imperaret, dicta sunt multa accidisse ventorum certamina, quæ vrbes frequentissimas ac regiones deuastarint: qualia fuerunt illa, quæ tantopere mare infestarunt, vt Siciliam ab Italia seiunxerint, & cum priùs nullum esset mare mediterraneum, vis tempestatis in Oceano orta per quoddam spatium terram discidit, vnde aqua per Calpen ingressa mare quod est intra terram fecit, ob depressam

regionem, Africamque ab Europa determinavit: ut in his ait Valerius Flaccus libro primo Argonauticorum:

*Has nimbis, venti que domos, et naufraga servat
Tempestas, hinc in terras, latumque profundum
Est iter, hinc olim soliti miscere polumque
Infelixque fretum. (neque enim tunc AEolus illis
Rektor erat, Libya cum rumperet aduena Calpen
Oceanus, cum flens Siculos OEnotria fines
Perderet, et mediis intrarent montibus vnde.)*

Nam per Oceani tempestates disruptis montibus qui terram includerent ab impetu Oceani in occasum ad columnas Herculis, mare factum fuit, quod terra ibi esset depressa, ac montes facti sunt insule. quod hoc plane negare ausit propter antiquitatem: Dicuntur sex filij ac totidem filiae fuisse AEoli, inter quos Magnes, Aethlius, Iocastus, Canagra, Perieres, Arne, Phera. neque plura nomina filiorum AEoli me legisse memini Hippotadae. at aliorum AEolorum fuerunt, Macareus, Athamas, Sisyphus, Misenus, Iphiclus, Salmones, Cephalus, Criteus, Alcione, Canace. Vocati sunt autem venti Thracij, quod est Thracia spirare putarentur: fuit enim Dionysophanis sententia, quod specus esset in Thracia, est quo erumperent venti, vnde fabulati sunt postea ventorum in Thracia esse domicilium, vnde ait Homerus lib. xi. Iliadis:

Βορέης καὶ Ζέφυρος, τοῖ τε ἑρήκοντο ἄντων.

Threiciis Boreas Zephyrusque fremebat ab oris.

Et Horatius libro primo Carminum:

*Iam Veris comites qua mare temperant,
Impellunt anxia lintea Thracia.*

Quidam tradiderunt AEolias insulas omnes prope esse pares, atque ambitum habere maiorem centum & quinquaginta stadiorum, quae per tantumdem spatium distarent a Sicilia. habere dictae sunt scaturigines ignium & hiatus subterraneos, qui illuc usque pervenirent, ac desertae fuerunt per quoddam tempus, donec Liparus Ausonis filius per dissensionem cum fratribus, illuc adventavit cum navibus & magna manu militum ex Italia, & Liparam a se dictam habitavit. Huius iam senescentis filiam inquit AEolum Hippotadae filium duxisse Cyanen nomine, & accivisse vndique colonos; quare non solum Lipata, sed omnes sunt habitatae. quibus addiderunt, AEolum in Deos & hospites

& hospites benignum, in subditos iustum fuisse, ac rerum bellicarum non ignarum, & omnis humanae prudentiae participem: quippe qui etiam vela in usus nauticos excogitarit. Habuit filios Xuthum, Androclum, Pheremonem, Iocastam, Agathyrnum, Astyochum, ut alij tradiderunt: qui etiam cum praedicere ventos solitus esset e varietate efflatorum ignium, dictus est quaestor ventorum, ut diximus.

¶ Tot sunt ea quae de Aëolo tradita sunt ab antiquis: nunc quae ratio illos compulerit ad has fabulas fingendas inquiremus. Memoriae igitur prodidit Isacius Aëolum hominem fuisse astronomiae peritissimum, & illam scientiam praecipue exercuisse, quae pertinet ad naturam ventorum, ut prodesset nauigantibus. Praedicebat igitur vel cum Sol tauro propinquaret, exempli gratia, quae maris futura esset tempestas, aut quae benignitas caeli, & quo die, quae diei hora: vel quamdiu perduraret Zephyrus, si talis aut talis spiraret: aut si alius ventus sub exortum canis, aut alterius signi caelestis exoriretur, aut etiam diebus criticis, quintis scilicet, septimis, & aliis huiusmodi ab ortu seruatis. Ea de causa effectum est, ut illum ventorum esse Regem dicerent, sicut Amaclidem, & Protoclem, & Protocreontem dixit Orpheus: hi enim quos vellent ventos, dicebantur in virem includere, & emittere, quos vellent spirare. Scriptum reliquit Strabo libro primo, Aëolum dictum fuisse regem ventorum, quia per fluxum ac refluxum aquarum, cum habitaret in locis alperrimis & difficilimis, nauigantibus futurae tempestatis ac surgentium ventorum signa multo ante praedixerit, quae cum ad praedictum tempus euenirent, credidit vulgus mortalium ventos esse in Aëoli potestate, quos posset, cum liberet, emittere. Videbatur enim admirabile quidpiam ac propè diuinum, posse venturas temporum mutationes multo ante praevideri. Id tamen fieri posse comprobavit Thales Milesius, ubi anni fertilitatem & copiam oliuarum in futurum annum praevidisset, ut ait Diog. Laertius in eius vita. Magna est omnino vis ac propè diuina sapientiae non solum in praedicendis rebus futuris, sed etiam iis faciendis, quae nullo humano ingenio fieri posse videbantur. Veruntamen cum pauci sint omnino sapientes, multi que haberi cupiant, cum sapientes malè imitentur, vel conuitiis etiam insistentur sapientiores, idcirco effectum est, ut illa falsò dicta

putentur ab Empedocle, & non sine risu ab insulsis audiantur, in quibus ille diuinam vim sapientiæ ita explicauit:

παύσας δ' ἀκμαίων ἀνέμων μένος, οἷτ' ἐπὶ γαῖαν
ὄρνυμφοι, πνοιῶσι καταφθινύθουσιν ἀρέρας·

καὶ πάλιν, ἢν κ' ἐθέλησθε, παλίντιτα πνύματ' ἐπέξασθε·

σῆσας δ' ἐξ ὄμβροιο κελαυνεῖ κείριον αὐχμὸν

ἀνθρώποις, σῆσας δὲ καὶ ἐξ αὐχμοῖο θερείας

ῥύματα δ' ὀδρεόθρεπτα, ταῖτ' αἰθέρι ναθήσονται,

ἄξασθε δ' ἐξ αἶδαο καταφθιμένε μένος ἀνδρός.

Placabis Ventos, qui terras flamine verrunt

Omnia vastantes; rursus, si forte libebit,

Flamina consurgent: pluuia pellectur ab agris,

Cum fuerint nimie; induces & rursus easdem,

Si libeat; pronas sistes & fluminis undas,

Tartareis animas idem reuocabis ab Umbris.

Lucida parebit sophia vis aetheris alti.

Verùm hæc narratio ad historiam pertinet. Alij qui rerum naturalium occultas vires perscrutantur, dicunt quòd si quis v-
trem è pelle delphino detracta fecerit, illamque penes se habe-
at, poterit per quasdam ceremonias obtinere vt spiraret quicun-
que ventus ille voluerit, atque solus ille spirabit: vnde illa finxit
Homerus de ventis ab Æolo datis Vlyssi. Quod attinet ad mo-
res, Æolus est vir sapiens, qui iræ moderatur pro opportunita-
te temporum, & præsentium negotiorum, quando nunc si-
mulare iram, nunc dissimulare vtilissimum est. id autem puta-
tur ventos refrænare & emittere cùm libuerit. Hæc autem va-
rietates morum Æolo nomen dedit. Sunt omnes sanè affectus
vtiliter hominibus ab ipsa natura concessi, quippe cùm ita
non mediocriter conferat ad corrigendos mores, si nimium
non incaluerit, quæ si nulla esset, omnem iniquitatem æquo
animo aliquando ferremus, neque tam studiosè damna à no-
bis propulsaremus. Sed omnium rerum vtilis est mediocritas,
& omnibus adhibenda moderatio; quæ si nulla extiterit, tunc
pessima est ira omnium animi affectuum, & in furorem deni-
que conuertitur. Sic autem nos ventorum Æoli iram expressi-
mus, cui nisi in principio quis restiterit, mox tanquam cæcus
ad multa parum decora rapitur, vt est in libro quarto Vena-
tionum;

non mulcent dulcia Verba

Sylvestres

Sylvestres animos, nullusque admittitur illis
 Orator: laxis furiaque vagantur habenis,
 Ut gravis AEolio cum Ventus profilit antro
 Totus in arua ruens, & sylvas sternit opacas,
 Flaminiibus rapidis immensus murmurat ether.
 Tum neque veliuola puppes, neque nubila caeli
 Contra stare valent, conuolvens omnia secum
 Viribus Hippotada nullis franatur, & illum
 Non tenet imperium Regis, nil audit, at Venus
 Est cordi fragor, & strages, & murmur, & ira.
 Aeolum igitur Regem, siue rationem, oportet his motibus a-
 nimorum imperare; siquidem qui irae non imperauerit, ille
 irae, non sine poenitentia postea, seruiat necesse est. Deinde ista
 ficta fuerunt illa etiam de causa ab antiquis, quia demonstrare
 volebant nihil sine diuina prouidentia contingere, cum ven-
 ti etiam rerum omnium leuissimi & maxime inconstantes
 suum habeant moderatorem. Alij putarunt per haec inci-
 tatos fuisse nauigantes ad percipiendam naturam ventorum
 & tempestatum, cum possent omnes multo ante haec signifi-
 care & intelligere, quorum signa nonnulla praevia sint tempe-
 statum, qualia sunt ea quae scripsit Aratus & Theophrastus de
 signis aquarum & ventorum, At nunc de Borea dicamus.

De Borea. CAP. XI.

BOREAS autem e quibus parentibus ortus sit, fabularum
 inuentores non tradiderunt, quod ego legerim, nisi quod
 in Thracia habuerit domicilium. Fabulati sunt antiqui Ori-
 thyiam Erechthei Athenarum Regis filiam virginem fuisse for-
 ma praestantissimam, quam cum Boreas colligentem flores iu-
 xta fontem Cephisum vidisset, eius amore incensus illam ra-
 puit, & in Thraciam deportauit, veluti scriptum fuit a Chæri-
 lo. Alij dixerunt apud Ilissum celeberrimum Atticae fluium ra-
 pram fuisse ludentem cum caeteris virginibus, ut ait in Atticis
 Paus. quod etiam testatur Dionysius in situ orbis:

νέρθε γὰρ μὲν ἰσμοῖο, πρὸς αὐγὰς, Ἀττικὸν ἔδα.

τὲ δὲ διὰ θεῶν σὺν φέρεται ῥόος ἰλισσοῖο.

ἐνθεν καὶ βερέκε ποτ' ἀνήρ πιασεν ὠρέθειαν.

Cecropis est cellus supra Isthmum, Solis ad ortum,

Ilissus per quam diuino flumine feritur,

Vnde tulit Boreas raptam grauis Orithyiam.
 Scripsit Ouid. lib. 6. Metamorph. Orithyiam fuisse in regio-
 nem Ciconum deportatam, & ibi celebratas nuptias Boreæ, &
 geminos peperisse filios, ut est in his:

*Nec prius aerij cursus suppressit habenas,
 Quam Ciconum tenuit populos & mœnia raptor.
 Illic & gelidi conuix Actæa tyranni,
 Et genitrix facta est partus enixa gemellos.*

Simonides tamen poeta non ab Ilisso, sed à Brilisso raptam fu-
 isse Orithyiam putauit, & ad petram Sarpedoniam Thraciæ
 deportatam, non procul ab Æmo monte. Memoriae prodidit
 Herodotus in Polytonia, iussos fuisse Athenienses ab oraculo,
 cum Xerxes ad deuastandâ Græciâ cum innumerabili propè
 classe traiceret, generum Boream in auxilium vocare, qui ve-
 hemens in classem Persarum irruit, ac multa nauigia submer-
 sit, quare debilitatæ fuerunt vires hostium. cum verò in Thra-
 ciam Orithyiam abstulisset, ibique habitaret, Thracius Boreas
 vocatus est ab Eurip. in Cyclope.

*ὅταν δὲ βορέας χιόνα ὀρήκιος χέη,
 δοραῖσι θηρῶν σῶμα πῶδισθαιλῶν ἐμόν.
 Boreas ubi niuesque fundit Thracius,
 Corpus meum tego ferarum pellibus.*

Hūc in antro habitare solitū scripsit Callimach. in lauacrū Deli:

*ἡμῶς ὑψηλῆς κορυφῆς ἐπι ὀρήκιος Αἴμα
 θῶρος Ἄρης ἐφύλασσε σὺν ἔντεσι τῶ δέ οἱ ἵππῳ
 ἐπὶ ἀμυγρῶν βορέας παρὰ ἀπείος κὺλίζοντο.
 Threiciꝝ residens sublimi vertice in Æmi,
 Mars seruabat equos, atque arma nitentia: equi qꝫ
 Hic stabulabantur Borea frigentis ad antrum.*

Boreæ filias fuisse scribit Callimachus in eodē hymno Vrim,
 & Loxo, & Hecaergen:

*πρῶταί τοι τὰ δ' ἐνέκταν ἀπὸ ξανθῶν Ἄριμασσῶν
 οὐπίς τε, Λοξῶ τε, καὶ θυαίων ἐκαέρην,
 θυγατέρες βορέας, καὶ ἄρσενες οἱ τὸτ' ἄριστοι
 ἠιθέων.*

*Namque Arimassorum prima è regione tulerunt
 Vrisque, Loxoque, Hecaerge annosa rigenti
 De Borea nata: præstans & robore pubes
 Inde mares.*

Memoriae proditum est à Cleanthe in primo libro de motibus, Boream rapuisse Chlorim quoq; Arcturi filiam, atq; illam in collem Niphatem asportasse, qui postea Thorus Boreae vocatus fuit, antequam diceretur Caucasus, de qua filiam suscepit Hyrcem. Fabulatur Chionen praeterea & Zetem & Calaim natos fuisse ex Orithyia, qui vna cum caeteris Argonautis in Colchos nauigarunt, de quibus ita meminit Apollonius libro primo:

Ζήτης αὐ καλαίς τε βορήϊοι ἦες ἴκοντο,
 ἔς ποτ' ἔβρεχθ' ἄσ βορέη τέκεν π' ρείθμα
 ἔχατι ἠ' ὀρήκης δ' ἔτχ' ἡμέρα, ἐνθ' ἄρα τήν γε
 ὀρήϊκιος βορέης ἀνεζίφατο κεκροπίθην
 Ἰλίου ἔπεσ' ἀροίθε χορῶν ἐν δινεύεσσαν
 καί μιν ἄγων ἔκαθεν, Σαρπηδονίω ὄθι πέτρῳ
 κλείουσιν, ποταμοῖο παρὰ ῥίην ἔργινοιο,
 λυγαίοις ἐδάμασσε περὶ νεφέων καλύψας.

Zetes & Calais Boreae de semine nati

Rursus, Erechthei peperit quos Orithyia

Veloci Boreae, rapuit quam Cecropis agro

Ducentem choreas Ilis ad fluminis undam.

Hanc Sarpedoniam ad petram tulit inde iocatum,

Qua fluit Erginus vitrea perlucidus unda.

Suscipit Boreas praeterea ex Orithyia Cleopatram quae postea Phineo nupta Cramben & Orythum & Haemum illi peperit, vel, ut alij maluerunt Thyrum & Maryandinum, quam Arpliacen, at non Cleopatram vocarunt. Hos scripsit Phanodius Boreae filios ad Argonautas ex Hyperboreis adijisse, at Herodotus è Daulide. Aiunt praeterea celerrimos fuisse omnium Boreadas, facultatemque habuisse volandi, ut testatur Theognis in his:

ὠκύτερος δ' εἶηθα πόδας ταχεῶν Ἀρπυῶν,
 καὶ παίδων βορέα, τῶν ἄφαρ εἰσὶ πόδες.

Si magis Harpyias sis velox, vincere possis

Et natos Boreae, haud pes quibus utiliter.

Cum venissent igitur cum caeteris principibus Colchicæ expeditionis ad Phineum, Harpyias à mensa Phinei profugarunt, à quibus Plotæ insulae Strophades vocatae sunt. Hi postea caesi fuerunt ab Hercule in partitione munerum, quae ab Iasone illis heroibus, qui secum nauigarunt, data fuerunt, ut quidam

putarunt, inter quos fuit Stesimbrotus. alij quia nauem in Mysiam redire nollent, ab Hercule caesos fuisse maluerunt. Semus, quia cursu vicissent, per inuidiam ab Hercule caesos tradidit. Nicander Colophonius, quia Boreas sibi tempestatem in insulam Con immisisset, cum reuerteretur, ab Hercule ob iram trucidatos putauit, at non a generis Leucippi. Neque plures de Borea memorantur ab antiquis. Scripsit Hesagoras in rebus gestis Megarensium Boream, qui Orithyiam rapuit, non ventum, sed iuuenem fuisse Strymonis filium ita vocatur, qui cum illam in matrimonium a parentibus impetrare non posset, ad raptam se accinxit, raptamque in Thraciam deportauit. Quamuis alij non a Borea, sed a populis Thraciae Boreae nomine raptam fuisse putarunt, ut ait Ouid. in Epist. Paridis:

*Nomine ceperunt Aquiloni Erechthida Thraces,
Tut a tamen bello Bisponis ora fuit.*

Alij deiectam fuisse Orithyiam a praecipiti loco in Ilissum fluvium existimarunt, quae cum nullibi post inuenta sit, locum dedit fabulae, quod eam amatam Boreas in Thraciam asportasset. Quod Harpyias a mensa senis Phinei expulerint, crediderunt nonnulli Harpyiam & Erasiam filias fuisse eius senis, quae cum parum honestam viuendi rationem complecterentur, paterna facultates immodice exinanirent, domumque paternam turpiter exhaurirent. Has ambas cum filij Boreae secum abduxissent, putati sunt Phineum egestate fameque liberasse. Quid contineatur sub hac fabula, praeter historiam, non reperio. Atque locum aliquem doctioribus etiam relinquo. At nunc de Scylla dicamus.

De Scylla & Charybdi.

CAP. XII.

SCYLLA & Charybdis, monstra infesta nauigantibus maximè timenda, existimatae sunt, quae feminae quondam dicuntur fuisse. Fuit igitur Scylla Phorcynis & Hecates filia, ut sentit Acusilaus: ut vero Homerus, Crataeis fuit eius mater: quae tamen eadem est, ut Apollon. Acusilaum fortasse sequens scripsit lib. 4.

*ἢ ἐπὶ παρασκύλλης συμερόν κευθμῶνα νέεσθαι,
σκύλλης αὐσονίης ὀλοοφρονος, ἦν τέκε φόρκω,
νυκτιπύλος θ' ἐκείτη, τήν τε κλείεσι κράταιιν.*

Horrendum aut antro Scylla concedere iuxta,

*Ausonia Scylla Phorci de semine nata,
Noctinagaq; Hecates, qua dicitur vna Cratais.*

Chariclides verò in Cathena, Phorbantis & Hecates filiam fuisse tradidit, Stefichorus Lamiæ. Timæus lib. 21. historiarum non è Phorcynè, sed è Typhone natam fuisse asserit: alij è fluuio Crati. Fuerunt qui dixerint Scyllam fuisse olim filiam Nisi regis Megarensium, quæ capta amore Minois, patris purpureum capillum, quo incolumi ille mori non poterat, vt respōdit oraculum, clam abscidit, patremque ipsum, & Nisæam ciuitatem Atheniensibus prodidit. nam cum Athenienses Nisi fines hostiliter inuasissent, ceperunt nonnulla oppida subitis incursionibus, ipsumque Nisum in urbem Nisæam incluse- runt, & obsederunt, vt ait Pausanias in Atticis, & Strabo libro 8. Fama est igitur Minoem illam in profundum maris deturbasse odio proditiōis, quare in monstrum marinum versa sit. Alij dicunt illam desperatione captam cum à Minoe neglecta relinqueretur, post proditiōem se in mare præcipitasse, & Deorum ira canes additos esse vt illam in mōstrum versam assidue lacerarent. Fuerunt tamen qui duas fuisse Scyllas dixerint, alteram Phorci, alteram Nisi filiam: atq; hanc postremam post casum capillum cum illam pater insequeretur, in cirim fuisse conuersam, patrem in haliaetum, aues inter se infensas, vt in lib. 1. Georgicorum ait Virg.

*Apparet liquido sublimis in aere Nisus,
Et pro purpureo pœnas dat Scylla capillo:
Quacunq; illa leuem fugiens secat aera pennis,
Ecce inimicus atrox magno stridore per auras
Insequitur Nisus; quâ se fert Nisus ad auras,
Illa leuem fugiens raptim secat athera pennis.*

Paus. in Corinthiacis Scyllam Nisi filiam neq; in auem mutatam scribit, neq; in monstrum marinum, quæ patrem Minoi prodidit, neque à Minoe vxorem ductam, vt sibi promissum fuerat, sed ipsius Minois iussu in mare deiectam, quæ maris vndis agitata sit, donec ad Scyllæum vocatum promontorium sit delata, vbi tam diu insepultū iacuit cadauer, quam diu à marinis volucris voraretur: vnde locus datus fuit fabulæ. quare ita ad illud allusit Ouid.

*Filiâ purpureum Nisi furata capillum,
Pæppe cadens nauis facta refertur auis.*

Zenodotus libro 3. Compendiorum, suspensam fuisse inquit Scyllam de prora nauis, in qua uehebatur Minos, & per mare tractam, donec ita interierit. Scyllam verò, quæ dicta est Phorci filia, præstantem forma corporis mulierem fuisse memorant, quæ cum Neptuno concubuerit; qua re cognita phar macum Amphitrite in fontem, in quo se lauere Scylla consue uerat, iniecit, eamque in furorem actam cum se in mare præ cipitasset, in monstrum marinum conuertit, vt scripsit Myro Prianeus lib. 5. rerum Messeniacarum. Alij fabulati sunt Scyl lam rem habuisse cum Glaucio, quod ægrè ferens Circe, quæ illius amore tenebatur, pharmacis fontem, in quo lauari Scyl la consueuerat, infecit; quibus illa pube tenus in varias formas mutata sit. Scylla igitur sua deformitate territa, amissæq; for mæ desperatione capta, se in mare præcipitauit: quare locum dedit fabulæ, vt ait Zenodotus Cyreneus. Scyllæ formam ita describit Isacius; ἔξ μὲν κεφαλᾶς ἔχων, κάμπης, κυῶς, λέοντος, γοργόνης, φαλαίνης, ἀνθρώπου ἰσὺ πόδας. *Sex habens capita, e- tuica, canis, leonis, Gorgonis, balena, fatina: pedes autem duodecim.* quidam aliorum sententias secutus, diuersam for mam illi tribuit. Alij dixerunt oculorum tenus Scyllam pul cherrimam fuisse mulierem, at sex habuisse canum capita, re liquam corporis partem fuisse serpentum. Homerus libro μ. Odyssææ & capita sex, & duodecim pedes illi fuisse scribit, & singula capita habuisse tres ordines dentium, vt est in his:

ἐνθα δ' ἐνὶ σκύλην αἰεὶ δ' ἄνδρ' ἄνδρα
 τῆς ἦτοι φωνὴ μὲν ὅση σκύλακος νεογιλῆς
 γίνεται· αὐτὴ δ' αὐτὴ πέλωρ κακὸν, ἔδ' ἐκεῖ τις μιν
 γηθήσκειν ἰδὼν, ἔδ' εἰ θεὸς ἀντιάσκειν.

τῆς ἦτοι πόδες εἰσὶ δ' ὡς δέκα, πάντες ἄωροι
 ἔξ δ' ἐτέοι δ' ἀραὶ περιμήκεες, ἐν δ' ἐκάσῃ
 σμερδαλέη κεφαλῇ· ἐν δ' ἐ, τρεῖς οἰχοὶ ὀδόντες,
 πυκνοὶ καὶ θαμέες, πλείοι μέλανος θανάτοιο.

*Hoc habitat grauius latrans ac Scylla profundum,
 Cuius vox similis catulis; monstrumque terendum,
 Ipsa grauis pestis. non si Deus obuius illi
 Quis fieret, posset latari, nilque timere.*

*Nanque pedes illi bissepi, collaque longa
 Sunt sex huic, caput horrendum quæ singula monstrant:
 Dentibus est ordo triplex, illique frequentes,*

Et semper nigrae mortis vestigia servant.

At Virgilius libro tertio Æneid. aliter eius formam descripsit in his:

At Scyllam cæcis cohibet spelunca latebris

Ora exertantem, & naues in saxa trahentem.

Prima hominis facies, & pulchro pectore Virgo

Pube tenus, postrema immani corpore pistrix,

Delphinum caudas & tero commissa liquorum.

Fabulati sunt præterea hanc oculos igneos habuisse, & ad eò longa colla, ut vel longinquas naues ad se posset attrahere; quare ita scripsit Apollon. lib. 4.

μή πως σμερδαλέοισιν ἐπαίξασα γένυσιν

λεκτούς ἠρώων δηλήσεται.

Nefortè horrendis maxillis concita ladat

Delectos heroas.

Fabulantur igitur quòd quicumq; appulissent eò, faciebāt naufragium, hominesque ab ijs canibus qui erant circa pudenda Scyllæ, vorabantur, ut testatur Virgilius in Sileno:

Quid loquar? aut Scyllā Nisi, aut quam fama secuta est,

Candida succinctam latrantibus inguina monstris,

Dulichias vexasserates, & gurgite in alto

Ah timidos nautas canibus lacerasse marinis?

Charybdis item voracissima mulier dicitur fuisse, quæ cum furata esset nonnullas boues Herculi boues Geryonis abigenti, à Ioue fulmine icta fuit, & in illud monstrum marinum versa. Alij tamē ab Hercule cæsam fuisse maluerūt, & à Ioue in monstrum conuersam. at Isacius Mnaseam Patrensem in nauigatione secutus furtum hoc Scyllæ tribuit, qui illam ab Hercule cæsam fuisse scribit, patris verò Phorcynis opera postea in lebetibus subiectis lampadibus coctam reuixisse. Hæc ea sunt ferè omnia quæ de Scylla & Charybdi, periculosis maris Siculi scopulis, ab antiquis memorantur. Describuntur ita illi scopuli ab Homero lib. μ. Odyss.

οἱ δὲ δύο σκόπελοι, ὁ μὲν ἔρανὸν θυρῶν ἰκάνη

ὄξειη κορυφῆ· νεφέλη δὲ μιν ἀμφιβέβηκε

κυανέη, τὸ μὲν ἔποτ' ἔρωϊ, ἔδ' ἔποτ' αἴθρη

κείνη ἔχει κορυφῶν, ἔτ' ἐν θέρῃ, ἔτ' ἐν ὀπώρῃ·

ἔδ' ἔκεν ἀμβάκην βροτὸς ἀνὴρ, ἔ καταβαίη,

ἔδ' εἴ οἱ χεῖρες γέϊκοσι, καὶ πόδες ἦεν.

Hi duo sunt scopuli, praecuto vertice caelum
 Hic adit, assidue tegitur qui nubibus atris:
 Nulla serena dies hic est, non tempore messis,
 Nec quando apricis lucent in collibus vnae.
 Nec si viginti manibus, pedibusq; vir vllus
 Scandere nitatur, poterit non inde redire.

Alium scopulum paulò inferius idem poeta ita describit;

τὸν δ' ἕτερον σκόπελον χθραμαλώτερον ὄψεσθαι οὐ δύνασθαι,
 πλησίον ἀλλήλων, καὶ κεν διωίσει εὐσφας.

τῷ δ' ὄν ἐρινεός ἐστι μέγας φύλλοισι τεθηλώς.

τῷ δ' ὑπὸ διαχάρυβδιδος ἀναρροιβδῆϊ μέλαν ὕδωρ.

τρῖς μὲν γάρ τ' ἀνίσσιν ἐπ' ἠματι, τρῖς δ' ἀναρροιβδῆϊ
 δαμόν· μὴ σύ γε κείθι τύχῃς ὅτε ροιβδῆσθαι.

Alter erit scopulus depressior optime Ulysses,
 Vicini inter se hi (παρὰ, hos super aueris arcu,
 Si libeat) folijsq; viret ficulnus ibidem

Maxima, sub qua haurit pelagus diuina Charybdis.
 Ter bibit illa die, epotas terq; euomit undas.

Obserua, ne sorbenti sis inde propinquus.

At Virgil. luculentissimè rem ita expressit, breuissimè libro 3.
 Æneid.

Dextrum Scylla latus, laeuum implacata Charybdis

Obsidet, atq; imobata thrsiter gurgite vasto

Sorbet, in abruptum fluctus, rursusq; sub auras

Erigit alternos, & sidera verberat unda.

At Scyllam cacis cohibet spelunca latebris,

Ora exertantem, & naues in saxa trahentem.

Strab. lib. i. vt videtur putasse Homerus, fluxum maris ac refluxum vehementem fieri circa eos scopulos in mari Siculo putauit, quibus in locis cum grauissimus esset strepitus propter saxorum concauitates, fabulati sunt antiqui canes esse circa latera & inferiores partes Scyllæ, qui illam vorarent. hanc rem ita scribit Isacius; ἡ σκύλλα περὶ τὸ ῥ' ἠγιον τῆς σικελίας ἐστὶν ἀκρωτήριον, ἔξέχον εἰς θάλασσαν. ἔκαστωθεν πέτραι πολλαὶ καὶ μεγάλα, ἔχουσαι κοίλους τόπους καὶ σπήλαια, ὃν οἷς καταμένουσι θηρία θαλάσσια. τῶν δὲ πλοίων ἐν ταῖς πέτραις ἀκοντιζομένων ἐστὶ τῆς χαρύβδιδος ὕδατος, καὶ συγκλονομένων, τὰς ἀνδρας ἐσθίσουσιν. ἡ χαρύβδις δὲ καὶ ἡ σκύλλα πλησίον εἰσὶν. ἡ μὲν γὰρ χαρύβδις περὶ μεσλίω ἐστὶν· ἡ δὲ σκύλλα περὶ τὸ ῥ' ἠγιον. Scylla pro-

montorū est iuxta Rhegiū Sicilia, in mare prominēs, sub
 quo sunt saxa multa & ingentia, qua locos interiūs habēt
 cauos, & speluncas, in quib. habitāt mōstra marina. Vbi nau-
 uigia fuerint ijs petris ab aqua Charybdis illisa & euersa.
 tūc homines ab illis feris vorantur. Charybdis autē & Scylla
 vicina inter se sunt: atq; Charybdis est iuxta Messanā, Scyl-
 la iuxta Rhegiū. Dictæ sunt idcirco mulieres hæ fuisse, quòd
 illa forma fuerit scopulorū, vt procul spectantibus mulierū for-
 mam præ se ferrent. nam, vt traditū est in opticis, pro distantia
 spectantium, & pro situ rei collocatę, multa sunt quæ aliam at-
 que aliā formā, vel plantę, vel animalis, vel regionis præ se ferāt.
 illud autem ita esse declarauit his verbis Apollonij Rhodij enar-
 rator, quod etiam scriptum fuit ab Agatharchide lib. 7. rerum
 Europicarū: ἀκρωτήριον δ' ἐστὶν ἡ σκύλλα, ἐξέχον εἰς θάλασσαν,
 ὁμοίωμα καὶ πρόσωπον ἔχον γυναικός. καί τω δ' ἔσ' ἀκρωτηρίε εἰσὶ
 πέτραι πολλαὶ καὶ μεγάλαι, ἔχουσαι κοίλας τόπους καὶ σπήλαια,
 ἐν οἷς θαλάσσια θηρία μένουσιν. Et ne omnia Græca hīc ascri-
 bam, sententiam tantūm ita explicabo: Scylla promontori-
 um est in mare prominens, forma facieque muliebri. sub i-
 pso promontorio petrae sunt ingentes & complures, quæ lo-
 cos concauos & speluncas habent interiūs, in quibus habitant
 feræ marinæ. Quæcunque igitur nauigia compulsæ fuerint ab
 vndis vel à tempestate in Charybdim, ibidem submersa ab i-
 pso mari absorbentur. at quæ ab vndis Charybdis agitata rur-
 sus & compulsæ in asperas & latentes Scyllæ petras irruerint,
 quassantur & disrumpuntur; postea feræ illæ monstraque
 marina multiplicia exeuntia, homines è nauibus colligentes
 edunt. Quidam diligentius rem explicantes maris traie-
 ctum septem stadiorum esse inter Italiam Siciliamque tradi-
 derunt, qui πόρθμος siue fretum fuit appellatus. atque ex tri-
 bus Siciliae promontorijs Lilybæo, Pachyno & Peloro, Pelorus
 Italiam prospectat, sub quo sita fuisse dicitur Charybdis. ex hu-
 ius regione Scylla fuit in Italia sub alio promontorio ex illa I-
 talia parte in mare prominente, quòd similitudinem ac spe-
 ciem haberet mulieris. Dicta est Scylla à poetis habere canes,
 qui è lateribus pectoreque promineant, & interimant nauigan-
 tes, quoniam ex inferiore loco, è concauitate saxorum scilicet,
 in qua latent, exeuntes, seque superiūs ex eius latere extollen-
 tes, exire è pectore feræ illæ videantur. fuit igitur scopulus, &

profunditas aquarum, & forma eius scopuli, quæ fabulæ locum
 dedit. Cùm Hercules iuxta hæc loca nauigasset, magnamque
 partem illarum boum quas secum uehebat, amisisset, dictus
 est interemisse Charybdim, quia machinis quibusdam locum
 illum expurgauit, & in posterum nauigabilem fecit, ita ut neq;
 Scyllæ neque Charybdis vllum ad posteros vestigium manserit.
 dicta fuit autem Scylla ἀπὸ τῆ σὺλᾶν, à spoliando scilicet,
 vel ἀ σκύλλῃν vexando: quamuis ἀπὸ τῶν σκυλάκων, à catulis,
 quidam putarint. at Charybdis ἀπὸ τῆ χάσκειν ab hiando, &
 ῥοιβεῖν sorbeo, nominata est. ¶ Ego sanè virtutum vitio-
 rumque naturam sub hac fabula contineri crediderim, quia
 cùm inter duo pericula nauiget is qui ex altera parte Scyllam,
 ex altera Charybdim habeat, solus denique tutus & incolumis
 euadit, qui neutri horum periculorum magis adhæserit: hoc
 quid aliud significat, quàm quod scribitur ab Aristotele in E-
 thicis, virtutem esse medium duorum extremorum, quæ am-
 bo sunt vitanda? Vt autè vitia deuitaremus extrema, his par-
 tim fœmineas formas vt inuitatibus ad se, tribuerunt, partim
 figuras immanissimarum ferarum; quippe cùm eò acceden-
 tibus calamitates proponerēt, & vitæ ac facultatum iacturam,
 cùm canes, & varia monstra horribilia his adiunxerint, quæ
 inhærentes vorarent. Nā quid aliud est vita mortalium, quam
 assidua inter varias molestias & illegitimas voluptates nauiga-
 tio? is autem vnus, qui sanctè pieque vixerit, & qui vitia vtro-
 bique existentia deuitauerit, incolumis in patriam, quod bea-
 tarum est animarum post hanc vitam concilium, cui præest
 Deus, peruenire poterit. Sed quoniam in errores aliquādo col-
 labi omnibus facile est, & plerisque cōtingit, si quis illis scopu-
 lis appropinquarit, continuò est inde totis viribus recedendum.
 nemo est enim ex omnibus hominibus, qui non ab ipsa natu-
 ra ad voluptates incitetur. Idcirco poetarum omnium præ-
 stantissimus Homerus multis amissis inde vix abnauigantem
 fecit Vlysssem: quia pauci sunt viri fortes in periculis; & multo
 pauciores prudentes, vbi semel voluptatum facti sunt captiui,
 nec ab illis postea explicare se facilè possunt. Dicitur Scylla in
 hoc monstrum à Circe conuersa fuisse, cùm mulier esset pul-
 cherrima, quòd omnes qui declinant à ratione, rectoq; viuen-
 di instituto, brutorum animos induant. Quid enim Circen es-
 se dicebamus? an non titillationem naturæ ad voluptates in-
 citan-

citantem? cum vellent igitur demonstrare antiqui (vt summatim dicam) plenissimam esse difficultatum & periculorum vitam humanam, nauigantiq̄ue inter duos grauissimos scopulos simillimam; quæ si parum sapienter gubernetur, voluptatibus allecti homines in maximas miserias incidēt: hæc de Scylla & Charybdi excogitarunt: quæ iucundissimis narrationib. & fabulosis vestierunt, vt qui parū salutis suæ alioquin essent studiosi, saltem suauitate figmentorū ad audiendam vitæ recte instituentiæ rationē allicerentur. Alij crediderunt hanc fabulam ad moderationem sumptuum spectare, quippe cum incauti in fœnus incidant, tanquam in Scyllæum fretum, vnde omnium facultatum vno tempore postea fit iactura: quod videtur innuisse Cicero in orat. pro Pub. Sextio. At nunc de Orione dicamus.

De Orione. CAP. XII.

ORION ille, qui, vt traditum est in fabulis, fuit inter sidera collocatus, Hyrico Neptuni filio & Alcyone natus fuisse dicitur, de quo scriptum est ab Euphorione his verbis: ὁ ὀρίωνος ὁ ποσειδῶνος καὶ ἀλκυόνης μῆας τῆν ἀτλαντος θυγατέρωι, ἐὼ καὶ μὲν ἐν τανάγρα τῆς βοιωτίας· φιλοξενώτατος δὲ ὢν, ὑπεδέξατο ποτε καὶ θεούς. Ζεὺς δὲ καὶ ποσειδῶν καὶ Ἑρμῆς ἐπιξενωθέντες αὐτῶι, καὶ πῶ φιλοφροσύνῃ ἀποδεξάμενοι, παρήνεσαν αὐτῶν ὅτι ἂν βούλοιοτο. ὁ δὲ, ἄτεκνος ὢν, ἠτήσατο παῖδα. λαβόντες οὖν οἰοεοὶ πῶ τοῦ ἱεροργκθέντος αὐτοῖς βοός βύρσῃ, ἀπεσπέρμηναν εἰς αὐτῶι, καὶ ἐκέλευσαν κρύψαι κατὰ γλῶ, καὶ μετὰ δέκα μῆνας ἀνελέσθαι. ὢν διελθόντων ἐγένετο ὁ οὐρίων, οὕτως ἐπονομασθεῖς διὰ τὸ ἐρῆσαι ὡσπερ τὰς θεάς· ἐπέτα κατ' ὀφημισμὸν, ὀρίων. *Hiricus Neptuni et Alcyones filius, quædā fuit è filiabus Atlantis, aliquando in Tanagra ciuitate Bœotia habitauit. cum verò benignus esset aduersus hospites, Dii quoque dicuntur in eius hospitium accessisse. Iupiter autem & Neptunus, & Mercurius ab illo liberaliter tractati, eiusque benignitate delectati proposuerunt, vt quodcunque liberet, peteret. Hic cum adhuc esset sine filio, filium poposcit. Tum verò Dii pellem macerati bouis sibi capientes in ipsam semen profuderunt, iusseruntq̄ illam sub terram occultare, neque ante decimum mensem aperire: quibus mensibus peractis natus est Orion, qui ita vocatus est, quòd quasi mixtissens*

Dei: at verò propter deuitãdam turpitudinem Socis, postea dictus fuit Orion. Neque enim, vt quidam arbitrati sunt, dicitur ex vrina, sed è spermate natus fuisse. Cùm verò è semine trium Deorum natus dicatur, illum Lycophron tripatrem ita vocauit:

σεφιφόρον βουὴν δ' ἄνδρ' ἄρταμος δράκων
 ῥαίσα τριπάτρῳ φασγάνῳ κανδάονος.

Bouem coronatum grauis coquus draco

Cadet tripatris ense olim Candaonis.

Fuit enim Candaon primùm apud Bœotos, postea Orion vocatus. Isacius non Mercurium, sed Apollinem vnà cum duobus Orionis patribus connumerauit. Atque Colonia fuit vxor Hyriei, cui pellis illa seruanda data fuit. Scriptum reliquit Dorian in libro de piscibus, Orionem fuisse Neptuni & Brylles Minois filiaë, quæ sententia fuit etiam Hesiodi. Pherecydes Neptuni & Euryales filium inquit, vt ait Apollodorus libro primo Bibliothecæ. At Zezes, qui commentarios in Hesiodum scripsit, Orionem inquit fuisse Hyriei & Brylles filium, quæ Brylle fuit Minois. Quòd autem venator fuerit Orion, testantur nomina ipsorum canum, quos ille in venationes alabat. nam nisi venator fuisset, nunquam probabile videretur, nisi fuisset insanus, vt Leucomelanam, Mæram, Dromim, Cissetam, Lampurim, Lycoctonum, Proophagum, Arctophonum, aliosque complures canes aleret, qui illius commemorantur. Huic sororem addiderunt Candiopen. Nicandri verò enarrator Oriem, non Hyrieum vocauit Orionis patrem. Fabulantur hunc munus à patre Neptuno impetrasse, vt tam super vndas, quàm super terram posset incedere. Alij tamen tantæ fuisse magnitudinis senserunt, vt nulla esset tanta profunditas, è qua non humeri saltem extarent è mari, quam sententiam secutus Virgilius ita scripsit libro decimo:

quam magnus Orion,

Cùm pedes incedit medi per maxima Nerei

Stagna viam scindens, humero supereminet vndas.

Qui cùm postea in Chium ad OEnopionem venisset, Acropen illius vxorem vitare conatus est. Id grauitè ferens OEnopion comprehenso Orioni oculos effodit, & mox extra suam regionem eiecit: qui postea in Lemnum profectus à Vulcano perbenignè excipitur. tum Vulcanus eius misertus Cedalionem

nem vnum è famulis Orioni ducem viarum dedit, qui in orientem ad Solem profectus ab eo sanitati restitutus est, ac lumen recuperavit. Deinde contra OEnopionem arma suscepit, quem in eius auditum aduentum ciues sub terra occultant. hunc ubi non speraret se amplius posse inuenire Orion, in Cretam contendit, ubi venationi operam daret. Enimvero non in Aerope solùm vxore OEnopionis, qui fructus esset tentatæ per vim alienarum mulierum pudicitia experiri voluit: quem fabulantur Pleiades Atlantis & Pleiones Oceani filias vnà cum illarum matre persecutum in Bœotia per quinquennium assiduè; quibus etiam potitus esset, nisi per Iouis misericordiam, à quo precabantur auxilium, inter sidera fuissent relata. Dianæ quoque, cum vnà venaretur, aiunt vim inferre voluisse, quare illius iussu occisum fuisse, vt in his testatur Euphron: οὐκυνηγῶν δὲ ἔτος Ἀρτέμιδι, ἐπεχείρισσι αὐτὴν βιάσασθαι. ὄργισθῆναι δὲ ἠθεός, ἀνέδωκεν ἐκ τῆς γῆς σκορπίον, ὃς αὐτὸν πλήξας κατὰ τὸν ἀστράγαλον, ἀπέκτανε. *Cum vero vnà cum Diana venaretur, illi vim inferre conatus est. At Dea irata scorpionem è terra excitauit, qui illius talum percutiens interemit.* At Horatius libro tertio Carminū illum ab ipsa Diana obtentatam pudicitiam sagitta cæsum fuisse scribit in his:

& integra

Tentator Orion Diana

Virginea domitus sagitta.

Alij fabulati sunt, inter quos fuit Diocles in lethiferis pharmacis, Orionem puerum insigni forma fuisse à Diana amatum, quæ etiam illi nubere decreuerat: quippe cum Aurora etiam dicatur illum raptum ob formã in Delum asportasse. Id cum Apollo grauius ferret, frustra que sororem sæpius reprehendisset, nactus est satis aptam ita opportunitatem Orionis occidendi. Nam cum aduenientis Orionis caput prominens ex vnda longinquum Apollo vidisset, proposito præmio artis contendit cum sorore quòd non attingeret illud signum sagittis: at illa ostentandæ artis studio accensa sagittam in fronte Orionis infixit, qua re postea cognita dolore commota impetrauit à Ioue vt ille inter sidera referretur. Corinnus autè Delius, qui Tanagræum fuisse inquit Orionē, multa que loca mansuefecisse, & venenatis animalibus expurgasse, hunc idcirco interiisse memorat, quia inter venandū cum Latona & Diana

gloriaretur, quòd nullum animal ferum ipsum vitare posset: ea re Deæ indignatæ dicuntur scorpionem excitasse, à quo occideretur: qui sub saxo quodã latuit, donec eò accederet Orion. Est enim scorpionum consuetudo vt sub saxis lateant, sicut Sophocles ait in captiuis:

ὅτι παντὶ γὰρ τε σκορπίος φερεῖ λίθω.

Saxo sub omni delitescit scorpionus.

Tum verò cum pes Orionis fortè saxo appropinquasset, ab eo scorpium ictus interiit, ac demum Dianæ misericordia inter sidera & ipse & scorpium relati fuerunt. Quidam maluerunt occisum fuisse à Diana, quia illam inuitasset vt disco secum luderet. Alij quia vim Opi vni è virginibus, quæ Dianam ex Hyperboreis secutæ fuerant, inferre voluerit, à Diana confixum sagittis existimarunt, vt ait Apollodorus libro primo. Neque verò ipsius solùm Orionis magna fuit arrogantia, sed etiam Sideris eius vxor dicitur ausa fuisse cum Iunone de forma contendere, quare ad inferos fuit ab illa deiecta. Scripsit Nicander in Theriacis scorpionem immissum Orioni à Diana, quia peplum Dianæ etiam apprehendere, cum illam violare niteretur, ausus sit impuris manibus, vt patet ex his:

*τὸν δὲ χαλαζήοντα κόρη Τιτῶν ἀνῆκε
σκορπίον ἐκ κέντροιο τεθηγμένον, ἧμος ἐπέχρα
βοιωτῶ τδύχουσα κακὸν μόρον εὐρίωνι,
ἀχράντων ὅτε χερσὶ θεῆς ἐδράξατο πέπλων
αὐτὰρ ὄγε σιβαροῖο κατὰ σφυρὸν ἤλασσε ἰχνύς
σκορπίος ἀπροιδῆς ὀλίγω ὑπὸ λαῖι λοχῆσας.*

*Grandine signatum Titanis at inde puella
Scorpionem immisit, qui cuspide surgat acuta,
Bæoto vt meditata necem fuit Orionis:*

Impuris ausus manibus quia prendere peplum

Ille Dea est. talum percussit scorpionus illi,

Sub paruo lapide occultus Vestigia propter.

Atque scorpium idcirco forma ad sempiternam memoriam dicitur fuisse inter sidera relata. Orionem non fuisse postea inter sidera relatum, sed fictum id & excogitatum fuisse ad alicuius gratiam, testatur Pausanias in Bæoticis, qui sepulchrum fuisse Orionis apud Tanagraeos memoriæ prodidit. Hæc tot fabulosa de Orione ab antiquis sunt tradita: è quibus sententiam illorum eliciamus.

Orion fuit Neptuni & Iouis & Apollinis filius, ex horum femine nimirum in pellem bouis incluso natus. Quid hoc est monstri Dij boni? an potest vnus esse multorum parentum filius? hæc in elementorum generatione vera esse possunt, cum omnia sint in omnibus. Est enim mare, in quo semen includitur, taurus, tum ob fremitum, tum etiam ob impetum, cum à ventis incitatur: atque illud manifestius est semen omnium elementorum, cum manifestius aqua ob calorem Solis mutationem patiatur. Excitat igitur vis Apollinis vapores ex aqua, eosque extenuans non sine quodam spiritu innato in aera extollit: atque quòd Iupiter aer, Neptunus in aqua diffusus sit spiritus, & *δυναμὴ ζωῶσα*, patuit. Horum igitur trium Deorum viribus commistis, gignitur ventorum & pluuiarum & tonitruum materia, quæ Orion dicta est. Cum verò subtilior aquæ pars, quæ extenuatur, supernatet, dixerunt Orionem à patre impetrasse, vt super aquas incederet. Vbi materia illa extenuata in aera dilatatur & diffunditur, dictus est Orion venifese in Chium, qui locus à fundendo nominatur: nam *χέδν* fundere significat. At cum ibi Aeropen violare conetur, extra regionem eiicitur priuatus lumine, quia necesse est eos vapores per aera ptransire, & ad summam partem accedere, per quem locum diffusa materia primam vim ignis quodammodo labefactari sentit. Est enim omnium quæ mouentur motu non naturali, vis maxima in principio, at in fine minima, cum illa sensim in itinere deficiat. Excipitur Orion benignè à Vulcano, & ad Solem profectus pristinæ sanitati restitutus, inde in Chium reuertitur. Hoc sanè nihil aliud est, quàm circularis elementorum, & mutua inter se generatio & corruptio. Fabulatur hunc à Diana sagittis cæsum, quòd illam attingere ausus sit, quia cum vapores ad supremam partem aeris ascenderint, ita vt Lunam videantur nobis aut Solem attingere, Lunæ vis hos congregat, & in imbres aut ventos cōuertit, & ita suis sagittis cædit ac deorsum mittit, cuius Lunæ vis est tanquam fermentum in his rebus faciendis. Dixerunt postea Orionem occisum fuisse & in cœleste signum conuersum, quoniam sub Orionis exortum frequentes fiunt pluuiæ, & venti, & tonitrua. Hoc signum, quia ita formatum est, vt stricto gladio in taurum insurgat, & propinquas Pleiades insequatur, dictus est obuius factus Pleiadib. in earum amorem incidisse, ac illas persecutus fuisse: quæ qui-

dem Pleiades dictæ sunt ἀπὸ τοῦ πλεῖονος, ab anno scilicet, cum suis ortibus æstatis & hyemis initium significant. Cum verò Orion oppositum habeat scorpionem, videtur semper illum fugere ex eodem hemisphærio, quare de illo fabula conficta est. Atq; tot breuiter ea sunt, quæ pertinent ad physicam rationem. Cum multa passum fuisse propter libidinem dixerint Orionem antiqui, significare voluerunt nihil illegitimum non fore calamitosum. Alij inuisam esse Diis immortalibus & iniucundam omnem arrogantiam per hanc fabulam significari maluerunt, cum soli Deo, si qua in re præstiterimus, honor & gloria pro illa præstantia à nobis tribuenda sit. Nam idcirco Deorum iussu à scorpione ictus interiit Orion, quòd Diis etiam præsentibus gloriaretur, quòd nulla esset adeò immanis fera, quæ illum posset deuitare. At nunc de Arione dicamus.

De Arione, CAP. XIII.

ARION patria Methymnæus, quibus ortus sit parentibus, non constat, quos ego sanè obscurissimos fuisse crediderim: quippe cum solus fortunæ euentus, & ars rectè pulsandæ citharæ Arionem ipsum illustrauerint. Nonnulli tamen hunc Neptuni filium ex Onçæa nymphea fatum arbitrati sunt. Alij ex Autoloe, alij è Terra genitum maluerunt. Floruit autem Arion quo tempore Periander Corinthij imperauit, ut ait Herodotus in Clio. Scribit hunc Herodotus primùm Corinthi apud Periandrum tyrannum diu fuisse, ac postea cupiuisse in Italiam & in Siciliam nauigare, vbi cum ingentem vim pecuniarum meruisset ob artis suæ præstantiam, tum rursus optauit Corinthum redire. Hic cum esset Tarenti, nullis nauis se suaque committere, quàm Corinthiis maluit: mercatus est igitur atq; conuenit de nauulo cum hominibus Corinthiis, quos cum sibi insidias struere plurimum à terra distantes persensisset, ut ipso cæso pecunia tutò potirentur, rogauit ut liceret saltem cygnorum more sibi funebre carmen canere, hisque pecuniam profudit, ut ea ratione experiretur, an animos illorum placare posset. Illi igitur his minimè persuasi, iusserunt ut vel se ipsum occideret, quò sepulturam consequeretur, vel in mare quàm citissimè desiliret. At Arion ita spe frustratus, cum sentiret illos nulla cantus suauitate deliniri, vbi legem Orthiam cecinisset, se cum toto apparatu, quem cantaturus suscepe-

fulceperat, in mare de prora deiecit: deinde nauæ Corinthum adierunt. Dicuntur delphines hunc in Tanarum exposuisse, quos, dum ferretur, suauitate cantus pro mercede demulcebat. Atqui rem totam non minùs luculenter expressit Ouidius libro secundo Fastorum, quam Plutarchus etiam in conuiuio, ut est in his carminibus:

Quod mare non nouit, quæ nescit Ariona tellus?
 Carmine currentes ille tenebat aquas.
 Sape sequens agnam lupus est à voce retentus,
 Sape audum fugiens restitit agna lupum.
 Sape canes, leporesque, & na iacuerunt sub Umbra:
 Et stetit in saxo proxima cerua lea.
 Et sine lite loquax cum Palladis alite cornix
 Sedit, & accipitri iuncta columba fuit.
 Cynthia saepe tuis fertur vocalis Arion,
 Tanquam fraternis, obstupuisse modis.
 Nomen Arionium Siculas impleuerat Vrbes,
 Captaque erat Lyricis Ausonis ora sonis.
 Inde domum repetens, puppim conscendit Arion;
 Atque ita quasitas arte ferebat opes.
 Forsitan, infelix, Ventosque, & ndasque timebas.
 At tibi naue tua tutius æquor erat.
 Namque gubernator districto constitit ense,
 Cæteraque armata consciaturba manu.
 Ille metu pauidus, Mortem non deprecor, inquit:
 Sed liceat sumpta pauca referre lyra.
 Dant Veniam, ridentque moram. capis ille coronam,
 Qua posset crines, Phæbe, decere tuos.
 Induerat Tyrio distinctam murice pallam:
 Reddidit ieta suos pollice chorda sonos.
 Flebilibus numeris Veluti canentia dura
 Traiectus penna tempora cantat olor.
 Protinus in medias ornatus desilit & ndas.
 Spargitur impulsa cœrula puppis aqua.
 Inde (fide maius) tergo delphina recuruo
 Se, memorant, oneri supposuisse nouo.
 Ille sedet, citharamque tenet, preciumque Gehendi
 Cantat, & æquoreas carmine mulcet aquas.
 Arion igitur cum eo apparatu Corinthū profectus rem totam

Periandro aperuit, qui cum prius non credidisset, Arionem dedidit in custodias, nautasque ad se aduocatos, quid audissent de Arione, percunctatus est. cum illi dicerent eum esse incolu- mem in Italia, quodque illum Tarenti reliquissent, accersitus est illuc Arion qualis in mare defilierat. tum obmutuerunt nau- tæ, neque facinus negare quidem ausi sunt; quare ultimo sup- plicio fuerunt affecti. Fuit eximius omnino citharædus Ari- on, ac poeta nobilis dithyrambicus, nemini mortalium secun- dus eo tempore in arte rectè pulsandæ citharæ, ac neque Phi- loxeno quidem Cytherio, cuius nomen celeberrimum fuit ob hanc ipsam artem, vlla re inferior, quem cyclicos choros pri- mum omnium inuenisse scripsit Hellanicus in Cranaicis, & Dicæarchus atque Demarchus in libro de Dionysiacis certa- minibus, quamuis Antipater & Euphronius in suis commen- tariis inuentum illud Lago Hermioneo tribuerint. Fabulati sunt præterea antiqui delphinum illum, qui seruauit Arionem, ad perpetuam illius beneficentiæ memoriam inter sidera fuis- se relatum, vt ait Ouidius ibidem:

*Dypra facta vident: astris delphina recepit
Iupiter, & stellas iussit habere nouem.*

Alij tamen maluerunt delphinum inter sidera fuisse relatum, quia Neptuno conciliarit Amphitriten, at Hermippus quia dux in honorem Apollinis fuerit Cretensibus in Delphos. Lu- cianus in dialogis marinorum Deorum eam pecuniam Co- rinthi illum comparasse inquit, cum esset apud Periandrum: atque nauiganti ad Methymnæos in patriam, istud contigisse. Atque tot ab antiquis dicta fuerunt de Arione: quæ quod fa- bulosa sint, nemini obscurum est. Nam quæ de delphinis dixe- runt antiqui, quod homines ab iis seruati fuerint, somniis si- millima ego esse censeo, quippe cum sit eadem semper ani- malium natura, neque tamen quisquam ab illis ad hæc vsque tempora seruatus narretur à delphinis: & tamen infinitus pro- pè est numerus eorum qui in mari perierunt: at cum in mare se præcipitasset, magis probabile est natantem & vestibus sus- tentatum Arionem à nautis Tænariis fuisse exceptum, & in nauis cui picti fuissent vtrinque in prora delphines in Tæna- rum fuisse portatum: vt scriptum reliquit Antimenides in pri- mo libro historiarum.

¶ Verum vt sententiam tandem antiquorum ex his expri-
mamus,

mamus, significare voluerunt per hanc fabulam, omnium scelerum Deos esse ultores: quippe cum animalia quoque rationis expertia & vocis, soleant aliquando Dijs ita volentibus esse sceleratorum accusatores, & innocentibus hominibus opem ferre: omneque beneficium Dijs gratum contingere, quod in virum bonum confertur. At de Arione satis, nunc de Amphione dicamus.

De Amphione.

CAP. XV.

AMPHIONEM etiam citharcedum non solum musicae artis peritia, sed etiam fortunae inconstantia, & calamitatum cumulus illustravit. Fabulatur hunc & Zethum eius fratrem fuisse Iouis & Antiopes filios: nam Antiope filia Nyctei & Androthoes à Ioue in Satyrum conuerso compressa fuit, atque grauida facta Nyctei patris minis territa in Sicyonem ad Epopeum profugit, ubi cum Zethum & Amphionem peperisset, illos dedit in Cithæronem cuidam bubulco alendos. Nycteus grauiter ferens filiae fugam, cum hortatus fuisset Lycum fratrem negotium ne negligeret, moritur. at Lycus cum delecta manu militum repentino aduentu Epopeum trucidauit vrbe potitus, captiuamque reduxit Antiopen, quam Dirce vxori in custodias dedit. nec multo post collecta pastorum manu, cum cognouissent ex alumno qui essent, Zethus & Amphion ipsum patruum & Dircen ceperunt & ipsi repentino aduentu, Dirceque crudeliter agresti tauro alligatam laniari studentes, laniata moniti sunt à Mercurio vt Lycum imperare permitterent, vt scriptum fuit à Nicocrate in rebus Cyprijs. Sic autem de illa Antiope quod odio esset patri, meminit Apollonius libro quarto:

οἶα μὲν Ἀντιόπῳ εὐώπιδά μῆσατο Νυκτεύς.

Oderat Antiopen sic lapsa tempore Nycteus.

Alij crediderunt Antiopen Amphionis matrem, filiam fuisse

Asopi, vt scripsit Apollonius lib. I.

ἐν δ' ἔσται Ἀντιόπης Ἀσωπίδος ὑέεδοιῶ,

Ἀμφίων καὶ Ζῆθος ἀπύργωτος δ' ἔτι Θήβῃ

καῖτο πέλας.

Zethus & Amphion aderant duo pignora clara

Asopi Antiopes: nondum turrata manebant

Mania Thebarum.

Diophanes lib. 1. Ponticarum historiarum, ubi scripsit de Antiope matre Æetæ, Amphionē & Zethum nō Iouis, sed Theobontis filios fuisse inquit, quod etiam testatur Zetz. histor. 13. chil. primæ. Epimenides Corcyræus Amphionem scripsit tractandis lyræ fidibus Mercurio vsum fuisse magistro, atq; adeo admirabilem fuisse illius cantum, vt feræ & saxa illum sequerentur, non minùs quàm Orpheum Calliopes filiū, vt ait Pausanias in Bœoticis: nam hanc etiam lyram à Musis primùm accepisse scriptum reliquit Antimenides libro 1. historiarum, & Pherecydes libro decimo. At verò Dioscorides Sicyonius ab Apolline lyram illi datam fuisse memorat. Hanc autem celebritatem nominis in musicis consecutus est Amphion, quòd ob affinitatem cū Tantalò modulos edoctus fuit à Lydis, primusq; tres chordas addidit tetrachordo à superioribus musicis inuento, vt ait in libro primo de Musica Aristocles. nam ferunt hūc neten chordam ante portā postea Thebanam ipsum inuenisse, vnde porta nomen sortita fuit. Dicuntur Zethus & Amphion antequam Thebæ cōderentur, exiguum Thespensium pagum Etresim vocatū habitasse, vt testatur Strabo lib. 9. Enimvero cū Amphion & Zethus suspectas haberent vires Phlegyarū hostium per id tempus, vt ait Pherecydes, Thebas muris ac turribus munierunt, vt essent tutiores ab hostium incursionibus. non enim audebant sine muris ac turribus habitare, vt ait Homerus in Odyssææ libro λ.

πῶ δὲ μετ', ἀντιόπῳ ἴδον Ἀσωποῖο θυγάτρα

ἠδὲ καὶ Διὸς εὐχετ' ἐν ἀγκοίνῃσιν ἰαῦσαι,

καὶ ῥ' ἔχεν δύο παῖδ' Ἀμφιονάδεϊ Ζηθόν τε·

οἱ πρῶτοι Θήβης ἔδος ἔκτισαν ἐπὶ ἀπύλοιο,

πύργωσάν τ' ἐπεὶ ἔμην ἀπύργωτόν γ' ἐδάσαντο

ναίεμεν δὲ θυρῦχορον Θήβῳ, κρατερώ περ ἔοντε.

Post hanc Antiope Asopi mihi filia visa est:

In Iouis amplexum que iacet at se isse, gemellos

Et Zethum peperisse simulq; Amphiona clarum:

Qui portis septem geminis, & turribus altis

Cinxerunt Thebas. nec enim sine turribus ausi

Incolere, inuictis quamuis hi viribus essent.

Fabulati sunt igitur saxa sua sponte assilijisse, murumq; extructum fuisse, dum Amphion lyram suauiter pulsaret, vt ait Horatius in arte poetica:

*Dictus & Amphion Thebanæ conditor Urbis
Saxa mouere sono testudinis, & prece blanda
Ducere quò vellet.*

Dicitur hæc ciuitas septē habuisse portas, quæ nominabantur: Electris, Præctis, Neitis, Crenæa, Hypsista, Ogygia, Homolois. vocatæ sunt Thebæ, vt sensit Zezes, à patre conditorum; vel quod magis placet, à Thebe nymp̄ha filia Promethei, quæ illis fuit affinitate coniuncta, vt scripsit Pausanias in Bœoticis, in- quiunt Thebas, post multas infelices dimicationes, quæ illi ci- uitati contigerunt, ab Alexandro Macedoniae rege euerfas fuisse, quo tempore Thebani bellum aduersus ipsum Alexan- drum in Persas arma parantem susceperunt. quæ ciuitas quo- niam per cantum extructa non poterat nisi per cantum euer- ti, diruta est Ismenia quodam flebiles numeros cum tibia acci- nente, vt scriptum fuit à Callisthene. veruntamē idem Alexan- der, qui iusserat Thebas solo æquari, ad gratiam cuiusdam a- thletæ, qui ter victor ab illo coronatus fuerat, restaurauit, quo dita significauerat oraculum:

*Ἑρμῆς, Ἀλκείδης, καὶ ἱμαντομάχος πολυδαύκης,
οἱ τρεῖς ἀθλήσαντες ἀνακτίσσοι σε Θήβῃ.
Alcides, Pollux, nymp̄haq; Atlantide cretus,
Mox instaurabunt emerfis mania Thebis.*

Aiunt primum omnium mortalium Amphionem aram di- casse Mercurio, quòd ab eo lyram accepisset. At quoniam feli- citatem æquo animo perferre non minùs difficile est, quàm aduersus fortunæ euentus, idcirco effectum, est vt nimium glo- riaretur Amphion ob artis præstantiam, & in Latonam, eiusq; filios contumelias coniecerit: quòd Dea nulla re hominibus præstaret, atq; eius filij rudes habēdi sint & imperiti si secū con- ferantur, cum ipse multo sit peritior Apolline. Dicunt his con- tumelijs iratas Deas pestilentiam in domum Amphionis exci- tasse, qua ipse cum tota familia deletus est. Et Zethus, cum ma- ter ipsa genitum ex se filium ob certam noxam peremisset, æ- gritudine animi contabuit. ¶ Dictus est Amphion Iouis & Antiopes filius, quoniam musica exercitatione conficitur ple- rumque, atque omnes viri præstantes Iouis filij ab antiquis dicti sunt, vt explicauimus superiùs. Hunc & Orpheum fuisse Ægyptios, & magorum scientia excelluisse ait Pausanias in posterioribus Eliacis. Aiunt hūc musicę fuisse peritū, & saxa æ-

feras, quò vellet, ducere solitum: quoniam per orationis suauitatem duos & agrestes homines mansuefecerit, & ad extruendas ciuitates, ciuitatumque legibus obtemperandum delinierit. At idem qui cæteros ad humanitatem, mansuetudinemque reuocauerat, cum ob felices rerum successus nimium factus fuisset insolens, Deosque vel ipsos paruifaceret, ultimo supplicio affectus est, cum nemo impunè Deum aut Dei cultum parui faciat, nedum contemnat. At nunc de Halcyonibus dicatur.

De Halcyonibus.

CAP. XVI.

FVIT Halcyon Canobes & Mæoli filia, vel Æoli ut ait Lucianus in Halcyone inscripto dialogo, sicuti testatus fuit Alexander Myndius, fuitque vxor Ceycis. At Ceyx fuit rex Trachiniorum, qui cum nobilitate, opibus, & forma corporis excelleret, se vel Dijs immortalibus æquare ausus est, & Deorum nominibus appellauit. nam Ceyx seipsum Iouem, Halcyonen appellauit Iunonem. illam arrogantiam Iupiter grauius ferens, Ceyci Delphos nauiganti adeò sæuam tempestatem immisit, ut Ceyx, & omnes qui cum Ceyce nauigabant, naufragiū passi perierint: sicuti testatur Polyzelus in ijs quæ scripsit de Rhodo. Fabulantur postea cadauer agitatū ab undis ad litus, & ad eam speculā appulsum fuisse, ad quā sæpe veniebat Halcyone prospectura an Ceyx accederet: quo viso illa miserabiliter cōquesta, dicta est Iouis misericordia in auem sui nominis mutata cum se è specula in mare præcipitasset: tunc etiam Ceyx cōuersus est in cerylum: sic enim mares inter illas volucres nominantur, ut ait Carystius Antigonus. Hoc tamen nonnulli dixerunt factum fuisse Luciferi & Thetidis misericordia, at non Iouis. Hanc rem ita breuiter complexus est Euripides in Iphigenia in Tauris:

ὄρνις, ἃ παρὰ τὰς πετρίνας

πρόντ' ἔδραδ' ἀλκυῶν

ἔλεγον οἴτον ἀείδ' ἄς,

βυξώετον ξυνετοῖσι βοᾶν,

ὅτι πόσιν κελαδεῖς ἀεὶ μολπᾶς.

Saxosa ponti quæ ad iuga

Auis colis fortè Halcyon,

Lugubrem resonans luctum;

Notam prudentibus vocem,

Quod concinis tuis maritum cantibus.

Hæ aues dicuntur esse magnitudine passeris, vt ait Plinius, colore cyaneo, collo gracili ac procero: maresque à fœminis vbi illi consenuerint, gestari super alis. enimvero vbi fuisset Halcyon in auem conuersa, eiusque oua quæ continuò pepererat in mari voluerentur, quia maxima orta fuisset tempestas, Iupiter misertus dies quatuordecim per mediam hyemem illi concessit, quibus & parere per tranquillitatē maris & excludere posset: quos dies Halcyonios vel Halcyonidas, vt aiunt Græci, vocarunt. de his ita scripsit Theocritus in Cerealia celebrātibus:

Ἰάλκυόνες σφοδρῶντι τὰ κύματα, πλώτε θάλασσαν,

τόν τε νότον, τόν τ' ὄρον, ὅς ἔχατα φυκία κινεῖ

Ἄλκυόνες, γλαυκῆς Νηρηΐσι λαίτε μάλισσα

ὄρνιθων ἐφίλασθεν, ὅσους τέ περ ἐξ ἁλὸς ἄγρα.

Halcyones sternunt spumantes marmoris undas,

Atque Eurum, atque Notum, qui extremas suscitatur algas:

Halcyones, supra volucres Nereides alma

Quas dilexerunt, quibus est ex æquore præda.

Diætæ fuerunt Halcyones quòd in mari pariant, cùm ἄλς sit mare ac κύων parere. Inquiunt Halcyones circa conuersiones Solis hybernas nidulari, nidumque mirabili structura cõponere ad formam piscatoriæ nassæ: tanta verò duritie, vt neque ferro, neque saxi pertundi possit, quem conficiunt ex acicularum spinis, quas belonas vocant, idque facere cùm primùm grauitatem vētris sibi adesse senserint. vbi absolutus nidus perfectusque fuerit, illum in mare demittunt, vt explorent an fatiscat ex aliqua parte: atque huic os miro artificio ad sui corporis magnitudinē tantū relinquunt, vt scripsit Solensis Clearchus in eo libro, quē scripsit de Torpedine pisce, & Plutar. in libello de amore parentū erga filios. Dicuntur inter has aues esse adeò salaces mares, vt senescētes vel in ipso coitu moriātur, vt scripsit idē Clearchus in Terrore, & Isacius in Lycophronem. Neque tamen prætermittendum est illud, quod scriptum est ab Hegesandro de Halcyonibus in suis cõmentarijs, Halcyones fuisse Gigantis Alcyonei filias, quæ post patris mortem se in mare deiecerint, & ab Amphitrite sint in aues sui nominis conuersæ, vt patet in his: Ἄλκυονέως τοῦ γίγαντος θυγατέρες ἦσαν Φθονία, Ἄνθη, Μεθώνη, Ἀλκίππα, Παλήνη, Δριμῶ, Ἀσερίη. αὐταὶ μετὰ πλώ τοῦ πατρὸς τελευτῶ ἀπὸ κανασμαίης, ὅ ἐστιν ἄκρον τῆς Παλλήνης, ἐρίσαν αὐτὰς εἰς πλώ θάλασσαν. Ἀμφιτρίτη δ' αὐτὰς ὄρνιθας

ἑποίησαι καὶ ἀπὸ τῆ πατρὸς ἄλκυόνες ἐκλήθησαν. *Alcyoneo* γὰρ
ganti filia fuerūt, *Phthonia*, *Anthe*, *Methone*, *Alcippa*, *Pa-*
lene, *Drimo*, *Asteria*. *Quæ* post patris interitū è *Canastro*,
quod est *Pallenes* promontorium, sese in mare præcipit arūt.
Amphitrite Verò has in aues vertit, & *Alcyones* de patris
nomine appellauit.

¶ Hæc ea sunt, quæ fabulosè de Halcyonibus memorantur
 ab antiquis. Quæ dicta sunt de auibus, tāquam de natura auium
 illarum sunt intelligenda; quia spectant ad illarum cōsuetudi-
 nem: quæ de diebus Halcyonijs, non valde sunt admirabilia;
 quòd per solstitiorum tempus nullæ propè fiant aeris mutatio-
 nes. Omnia enim cūm ad summum peruenerint, languidiora
 sunt, atq; aliquantulū cessant: quod patet in sagittis & lapidi-
 bus in altum aera coniectis, cūm inde alterius motus capiant
 initium. Ad deprimendum igitur mortalium arrogantiam di-
 ctus est Ceyx in eam calamitatem incidisse, cūm tantā felicitate
 æquo animo ferre non diutiùs posset. Nam sæpius teme-
 rarios & potentes homines ob temeritatem Deus de pristina
 felicitate deiecit, prudentesq; & mansuetos homines supra ce-
 teros omnes extulit. Hanc igitur fabulam effinxerūt antiqui,
 ne nimis præsentibus opibus, aut nobilitate, aut viribus, aut
 forma corporis gloriaremur, cūm omnia nobis data hæc mu-
 tuo sint à Deo bonorum omnium autore: atque vt omnes in-
 telligerent, nullā felicitatem esse tantā aut tam firmam, quam
 Deus, si propter peccata voluerit, non citissimè possit labefa-
 ctare, & funditus euertere. At nunc de Asopo dicamus.

De Asopo.

CAP. XVI.

AT verò Asopus amnis, cuius filiam Æginam Iupiter rap-
 puit, fuit Oceani & Tethyos filius, vt sensit Acusilaus; alij
 Neptuni & Perus, vt ait Atheniensis Apollodorus lib. 3. Biblio-
 thecæ. At Nicanor Samius in lib. 2. de fluminibus, Iouis & Cly-
 menes filium fuisse dixit. Sefosthenes autem lib. 9. rerum Ibe-
 ricarum Himeri & Cleodices filium fuisse tradidit. Paus. in Co-
 rinthiacis Neptuni & Ceglusæ filium fuisse creditū memorat.
 Phanodemus in rebus Atticis Salamini & cuiusdam Panopei.
 Hunc maior scriptorum pars patria fuisse Thebanum, vxorē-
 remq; duxisse Metopen Ladonis filiam asserunt, de qua Pe-
 laguntē, Ismenūq; suscepit, & filias viginti; inter quas fuit
 The-

Thespia, Peroe, Thebe, quæ vrbi nomē dedit, & Combe Chalcis cognomento quæ prior æream armaturam inuenit in vrbe Eubœæ, quæ ab illa Chalcis vocata est; Salamin, Plataea, Harpinne, Corcyra, Ægina, quæ insulis nomina dederunt, cum altera Scheria, altera OEnone prius diceretur; Ismene, Antiope, Aeroe, Cleone, Nemea, quæ cum Iupiter deperiret, promisit quid illa optaret se esse daturum, atq; ea dicitur perpetuam virginitatē expetiuisse; Tanagra, Sinope, quæ multis vrbibus vel ipsæ vel filij nomina dederunt. nam de Corcyra non modò vocata est prius Scheria, deportata illuc à Neptuno, sed etiam natus Phæax, à quo Phæacia dicta. de Sinope non parua est controuersia, sed tamen pleriq; affirmant illam raptam fuisse ab Apolline, & in Pontum deportatam, è quo Syrum peperit, qui Syriæ nomen dedit, vt ait Philostephanus. At Dionysius in situ orbis à Ioue raptam fuisse Sinopen ita scripsit;

ὅς ποτ' ἄλωσμένην Ἀσωπίδα δέκτο σινώπην
καί μιν ἀκηχέμενλω σφετέρῃ παρενάσαστο χώραν,
ζηνὸς ἐφημοσώησιν. ὁ γὰρ φιλότιτος ἐραυνῆς
ἰχθυόων, πάτριος ἀπενόσφισεν ἐκ ἐθέλῃσιν.

*Errantem cepit qui Asopida namq; Sinopen,
Quam tristem in regione sua sopiuit, vt illum
Iupiter admonuit correptus amore puella.*

Inuitam idcirco è patrijs hanc ceperat agris.

Alij tamen, inter quos fuit Andro Teius, vnam fuisse ex Amazonibus Sinopen tradiderunt, alij Martis & Parnassæ, alij Martis & Æginæ filiam. Fuit etiam Ægina, quam Iupiter rapuit, Asopi filia. quam cum studiosè quæreret Asopus, neque vsquam inueniret, à Sisypho pacta mercede vt perennē aquam in Acrocorintho pro indicio obtineret, inuenit. Eius indicij pœnas apud inferos luere Sisyphum nonnulli tradiderunt, atque Asopum ipsum, cum Iouem insequeretur, fulmine percussum fuisse, vt ait Callimachus. Posidippus in libro de Dijs & heroibus Thespiam Asopi filiam quoque fuisse scripsit, cui tria munera Apollo concessit, vt ciuitas Bœotia apud montem Heliconem de eius nomine diceretur, vt virgo inter sidera in cœlo esset, & vt vacinaretur. Fuit enim Asopus Thebanorū fluius, qui suos fontes habuit in Arethyræa, Trachiniamque Solum vocatam præterfluebat, qui cum fulmine iectus fuisset, remissus est in sua fluenta, & diu postea carbones deuehere suevit,

vt ait Apollod. lib. 3. Ab hoc fluuio regio vniuersa in agro Thebano iuxta Cithæronem montem Asopia vocata fuit, vt est apud Strab. lib. 9. Pausanias scripsit in Corinthiacis Asopum amnē in finibus Phliasiorum suos ortus habuisse, qui per Sicyoniorum agrum lapsus in mare intrat iuxta Corinthum. Atqui cū multi fuerint Asopi, rationi conuenit & varias regiones, & varios ortus illis fuisse assignatos. At finxerunt antiqui Asopum fuisse hominem, cui actiones istas tribuerunt. Alij hominem fuisse verè crediderunt, qui, quoniam terram fortè excavaas Asopi fluuij fontes reperisset, obtinuit vt fluuius de suo nomine diceretur. ¶ Aiunt hunc fuisse Iouis, vel Neptuni, vel Oceani filium, quòd ex aere in aqua verso oriantur flumina, vt ait Aristot. in Meteor. vel quòd mare principium est omnium fluuiorum. Huius filia multæ dicuntur, quæ sunt vel riui, vel aquarum proprietates, quæ multa nomina sortita sunt. Fabulantur illum rapta filia fuisse fulmine percussum cū Iouem insequeretur, quia siccitas cœli & calor iam riuos exiccauerūt, & cū ipse fluuius extenuatus in vapores verteretur, Iouem insequeretur, & ob calorem propè exiccatus fulmine dicitur percussus. Fuit enim maxima siccitas aliquando in agro Thebano & in Ægina, quare locus datus est fabulæ. At nūc de Deucalione dicamus.

De Deucalione.

CAP. XVII.

DEUCALIONIS diluuium, & aquarum copia, quæ fuerit, nemini obscura est; at cur illud diluuium ita factum sit, pauci omnino tradiderunt, sed nos vt in cæteris consueuimus, hoc etiam explicemus. Fuit Deucalion Promethei filius, vt scripsit lib. 3. Apollonius:

ἐνθα προμηθεύς

ἰαπετιονίδης ἀγαθὸν τέκε δδουκαλίωνα.

*hic namque Prometheus**Filius Iapeti clarum edit Deucalionem.*

At Homer. libro 5. Iliad. Deucalionem Minois filium fuisse inquit in his:

μίνως δ' αὖ τέκετ' ἀμύμονα δδουκαλίωνα.

Edidit hinc Minos præclarum Deucalionem.

Herodotus verò Promethei & Clymenes filium fuisse scripsit, Hesiod. Promethei & Pandoraæ, quod etiam Strabo testatur libro

libro nono. Alij Minois, & Pasiphaes, alij Asterij & Creta. Hi enim Minois recensentur; Castreus, Deucalion, Glaucus, Androgeus ab Apollodoro; filiae Hecale, Xenodice, Ariadna, Phaedra. Istud autem accidit, ut varij parentes Deucalionis dicantur fuisse, non solum quod ob antiquitatem rei dissentiunt scriptores, sed etiam quia diuersi fuerunt Deucaliones, cum tamen omnia de Promethei filio dicantur. Hic habitauit in Cydno Locridis, ut ait Strabo lib. 9. vbi planities fuit fertilissima inter Cydnum & Opuntem, ut ait Apollonius lib. 3.

ὅστις αἰπνοῖσι πειδρόμος ἔρεσι γαῖα,
πάμπαν εὐρύλιός τε καὶ θύβοτος, ἔνθα προμηθεύς
Ἰαπετιονίδης ἀγαθὸν τέκε δουκαλίωνα.

*Est tellus quaedam circumdata montibus altis,
Irrigua atque ferax herbarum. hic namq; Prometheus
Filius Iapeti clarum edit Deucalionem.*

Lucianus in Dea Syria Deucalionem Scytham fuisse inquit illum sub quo fuit diluuium, his verbis: οἱ μὲν ὦν πολλοὶ δουκαλίωνα τὸν σκύθεα τὸ ἰρὸν εἰσαδα λέγουσι, τῆτον δουκαλίωνα, ἐπὶ τῆ τὸ πικλὸν ὕδωρ ἐγένετο. *Multi sane Scytham Deucalionem sacellum hoc erexisse inquirunt, eum inquam Deucalionem cuius tempore multa fuit inundatio.* At Pausanias in Atticis Iouis Olympij templum fuisse vetustissimum Athenis scribit à Deucalione extructum, & ipsum Deucalionem habitasse Athenis, cuius etiam sepulchrum fuit Athenis non longè ab illo templo. Hunc imperasse Thessaliae constat, quem etiam Regem ita appellauit Herodot. in Clio: ἐπὶ μὲν γὰρ δουκαλίωνος βασιλῆος οἴκεε πύρρην φθιώτιν. *Tempore regis Deucalionis Phthiotum habitabat.* Hic Pyrrham habuit uxorem Pandoræ & Epimethei filiam, ut ait Proclus, de cuius nomine vocata fuit Thessalia primum Pyrrha, ut testatur in his carminibus Cretensis Rhianus:

πύρραν δὴ ποτὲ τήν γε παλαιότεροι καλέεσκον
πύρρης δουκαλίωνος ἀπ' ἀρχαίης ἀλόχοιο.
Αἰμονίη δ' ἐξαυτὶς ἀφ' Αἰμόνος, ὃν ῥα πελασγὸς
γάννατο φέρτατον υἱόν. ὃ δ' αὖ τέκε θεσσαλὸν αἰμόνον.
τῆ δ' ἀπὸ θεσσαλίω λαοὶ ματεφημίξαντο.

*Hanc Pyrrham dicebatres de nomine Pyrrhae,
Uxor presca fuit quae magni Deucalionis.*

*Hemonia est & rursus ab Hamone dicta Pelasgi,
Quem clarum genuit natum: hic at Thessalonamum,
A quo Thessalici populi sunt inde vocati.*

Dictus est Deucalion Hellenem, qui nomen dedit Græciæ, filium habuisse, & Protogeniam è Pyrrha, & Amphictyonem, & Melantho, cuius ex Neptuno filius Delphus Delphis nomen dedit, vt scripsit Euphorion: Atqui multi fuerunt Deucaliones, vt constat ex antiquorum scriptorum testimoniis: vnus Promethei & Clymenes, alius Minois & Pasiphaes, vt ait Pherecydes: alius Abantis & Asopiæ, vt scripsit in primo rerum Arcadicarum Aristippus: alius Haliphronis & Iophossæ nymphæ filius, de quo mentionem fecit Hellanicus: alius Asterij & Cretæ Halymonis filia, quæ Cretæ nomen putatur dedisse, de quo mentionem fecit Apollodorus Cyzicenus: alius rursus Promethei & Pandoræ, de quo dictum fuit, ad quem omnia propè cæterorum facta referuntur. Habuit filiam præterea Protogeniam è Pyrrha, & Hemonem à quo Hemonia, & Melanthiam. Memoria prodidit Andro Teius magnam sceleratorum hominum frequentiam fuisse Deucalionis tempore, cum frequentes omnino essent homines vbique. Est enim illa consuetudo, vt cum difficilius in magna multitudine viuatur, difficultas victus & astutiores, & peiores homines efficiat. Nā fames neque Deorum religionem, neque maiestatem legum, neque autoritatem principum veretur; quare omnia scelerum genera per annonæ difficultatem oriuntur. Hinc nascitur Deorum indignatio, & acerbitas bellorum, qualia fuerunt Iouis consilio & OEdipodis & Priami tempore, cum vniuersus propè terrarum orbis iis bellis exarserit. Inde Iouis eiusdem consilio grauissimæ exortæ sunt pestilentia ad delendas sceleratas nationes, quare Furia solio Iouis assidere dictæ sunt. Est enim eadem ciuitatum, quæ corporum etiam singulorum hominum natura; vt cum multis malis hominibus, tanquam noxiis humoribus, repletæ fuerint, diuina ita statuente prouidentia per aliquas calamitates expurgentur; cum nihil humanū in summo vertice diu consistere possit, & proxima sit semper peccatorum eximia magnitudini diuina ultio. Quòd autem maxima esset perditorum hominum multitudo, ita significauit Ouidius libro primo Metamorph.

Occidit vna domus, sed non domus vna perire

Digna

Digna fuit: quâ terra patet ferare regnat Erinnyes.

In facinus iurasse putes.

At verò Deucalion vir bonus & pius habitus est, qui Deorum etiam immortalium primus templa ædificauit, & ciuitates condidit, vt ait Apollonius lib. 3.

Ἰαπετιονίδης ἀγαθὸν τέκε δὲ δὺκαλίῳναι·

ὃς πρῶτος ποίησε πόλιν, καὶ εἰματα νηοῦς

ἀθανάτοις, πρῶτος δὲ καὶ ἀνθρώπων βασιλεύσει.

Filius Iapeti clarum edis Deucalionem.

Condidit hic primus vrbes ac templa Deorum:

Mortales inter primus regnavit & idem.

Cùm igitur vitæ integritate, & sanctitate, & erga Deos immortales reuerentia Deucalion & Pyrrha cæteris hominibus præstarent, de quibus ita scripsit Ouidius libro primo:

Non illo melior quisquam, nec amantior æquæ

Vir fuit, aut illa reuerentior vlla Deorum.

In quadam arca, vt i monitus fuerat à Prometheo, rebus necessariis eò comportatis seruati fuerunt, quam Lucianus in Timone κιβώτιον appellauit, at Andro Teius λάρνακα. vnde Parnassus mons, quòd illuc scapha illa appulerit, Larnassus antea dicebatur; deinde mutata prima litera nominatus est Parnassus. Cùm terra multos dies sub aquis latuisset, vt experiretur an aquæ decreuissent, & an longè abesset à terra Deucalion, columbam quandam quam secum habebat dicitur emisisse, vt testatur Plutarchus in libello de industria animalium. Id cùm scopus fecisset, eaq; citissima eò reuolasset, quia non habebat vbi consisteret, intelligebat Deucalion aquas nondum satis decreuisse. verùm cùm auolasset denique, neque amplius redisset, intellexit siccum iam alicubi esse terræ solum, & id non longè abesse: quare Deucalion eò cum scapha traiecit, quò egressus cum Pyrrha Themidis oraculum, quæ tunc responsa dabat, adiuit sciscitaturus quo pacto, si ita Diis placeret, posset humanum genus reparari: quod quidam apud Cephisum amnem accidisse memoriæ prodiderunt. Id autem respòsum tulerunt vt velatis capitibus ossa matris post se iacerent, quibus diu cogitatis partim difficillimum, cùm omnia limo obducta essent, partim etiam impium Deæ respòsum visum est, si etiam mortuorum ossa, quæ vbi essent, nescirent, effodere & mouere iuberentur. At venit in mentem deniq; Deucalioni communem

omnium matrem & altricem esse terram, cuius ossa iure saxa dici ob duritiam possent. sic autem rem expressit Ouid. lib. I.

*Atque ita, Si precibus, dixerunt, numina iustis
 Victa remollescunt, si flectitur ira Deorum;
 Dic Themis, qua generis damnum reparabile nostri
 Arte sit, & mersis fer opem mitissima rebus.
 Mota dea est: sortemque dedit: Discedite templo,
 Et velate caput, cinctasque resoluite vestes;
 Ossaque post tergum magna iactate parentis.
 Obstupere diu: rumpitque silentia voce
 Pyrrha prior, iussisque Dea parere recusat:
 Detque sibi veniam pavidore rogat ore, pauetque
 Ludere iactatis maternas ossibus & bras.*

Nam cum illa audiuisset Deucalion, statim postea subiunxit:

*Magna parens terra est; lapides in corpore terra
 Ossa reor dici: iacere hos post terga iubemur.*

Verum hanc rem breuissimè complexus est Iuuenalis in prima Satyra his carminibus:

*Ex quo Deucalion nimbis tollentibus aquor
 Nauigio montem ascendit, sortesque poposcit,
 Paulatimque anima caluerunt mollia saxa,
 Et maribus nudas ostendit Pyrrha puellas.*

Quod ipsum ita declararunt fabulatores, cum populi lai dicti sint à Græcis, & laus lapis, ut est in his:

*ἐκ δὲ λίθων ἐγένοντο ἄνθρωποι, λαοὶ δὲ καλεῦνται.
 E saxis homines nati, lai que vocantur.*

Arrianus tamen in libro secundo rerum Bithynicarum Deucalionem in arcem, locumque eminentiorem tunc Argi confugisse inquit ex illo diluuiio, quare post illam inundationem Ioui Aphesio liberatori scilicet aram erexisse, qui locus postea Nemea à pabulo pecudum, quæ frequentes ibi pascebantur, fuit nominatus. Nec me præterit in eo Iouis Olympij templo, quod fuit apud Athenienses, fuisse quandam voraginem ad cubiti ferè altitudinem, in quem hiatum aquas defluxisse memorant per Deucalionis eluuiionem, in quem etiam quotannis polentam cum melle & farina triticea porricere consueuerunt. post illam inundationem, ut ait Thrasylbulus in historia, sumptis iis qui erant superstites Dodonam habitauit, quam regionem ita ut ab vna Oceanidum appellauit, ut scripsit in
 suis

fuis commentariis etiam Aestodorus. Memoriae proditum est tamen à Pausania in rebus Atticis Megarum Iouis & vnus Sithnidum nympharum filium in Geraniae verticem diluuium effugisse, cum mons nondum illud nomen haberet. nam cum Megarus gruum interuolantium vocem secutus illic aduentasset, quia grus γέγρανος à Græcis diceretur, montem Geraniam nominauit. Hæc illa sunt quæ de Deucalione memorantur ab antiquis: nunc cur ita ficta fuerint, inuestigemus. Deucalion fuit vir bonus & iustus & pius, qui ob æquitatem religionemque suam, non solum Promethei siue prudentiæ filius fuit creditus, sed etiam ab aquarum impetu Deo protegente seruatus, cum nefarij omnes vno tempore periissent. est enim initium sapientiæ timor domini: quare fuit prudentiæ filius Deucalion. cum viros bonos mergi omnino non patiatur Deus, quos fluctuare patitur, idcirco in arca seruatus Deucalion & Pyrrha eam tempestatem euaserunt. at cum rursus rudes homines, & religionis cultusque Deorum ignari nascerentur, dicti sunt lapides, qui à Deucalione ad potiorem vitam, & à Pyrrha informati fuerunt, in homines conuersi. Hæc igitur fabula ad probitatem, & ad cultum Deorum homines adhortabatur, quæ excepta est, vt mihi quidem videtur, è sacris literis. At nunc de Ione dicamus.

De Ione siue Iside. CAP. XVIII.

FVIT Io, quæ Iunonis zelotypia in candidam vaccam conuersa est, vt scriptum fuit à Cecrope, Argi & Ismenes Asopi filia; vt verò ab Aestodoro, Neptuni & Hallirrhoes, quæ tamen Acusilaus Pyrenes filiam putauit, quæ fuerit Iunonis sacerdos, vt scripsit Apollodorus lib. 2. bibliothecæ. communior tamen fuit scriptorum sententia, quòd ea fuerit Inachi fluuij filia, vt scripsit Ouidius libro primo Metamorph.

*Inachus vnus abest, imoque reconditus antro
Fletibus auget aquas; natamque miserrimus Io
Luget Et amissam.*

Qui Iunonis sacerdotem fuisse dixerunt Ionem, illam vaccam à Iunone conuersam fuisse tradiderunt, vbi illam à Ioue vitiatam comperisset. tum verò iurauit Iupiter se minimè cum illa fuisse congressum. Hanc tamen Iuno à Ioue munus poposcit, & Argo Arestoris filio, vt ait Myrleanus Asclepiades, vel Terræ,

vt sensit Acusilaus, seruandam tradidit, qui eam in monte Mycenæo ad oliuam quandam alligauit. Scriptum reliquit Andreatas Tenedius in nauigatione Propontidis, Ionem non modo non fuisse perfunctam Iunonis sacerdotio, vt nonnulli putarunt, sed etiam fuisse quoddam scortum, quæ veneficiis Iouem in amorem irretire niteretur, vt est etiam apud enarratorem Theocriti, ad quam rem Iyngis Echus vel potius Suadelæ & Panos filia opera vsa fuit. illa recognita Iynx in auem sui nominis à Iunone fuit conuersa, quam etiam auem utilem esse veneficiis arbitrantur, quæ quoniam caudam semper mouet, dicta est à Latinis motacilla. Est autem auis exigua, pennasque habet pictas, collum longum pro corporis magnitudine, linguam exertam plerunque, frequenterque & ipsa conuertitur, & collum conuertit. Hanc capientes veneficæ mulieres cereæ rotæ annexam super carbonibus cum quibusdam execrationibus torrent & comburunt, at nonnullæ veneficæ non totam, sed intima tantum illius ei rotæ alligant. hæcenus Andreatas. Fabulantur hanc datam fuisse Iasoni à Venere quo tempore nauigauit in Colchos, vt Medeam in amorem sui posset allicere. Ionem igitur Iyngis artificio adductus Iupiter in nebula, vt lateret, compressit; quod cum sensisset Iuno, zelotypia capta eò accessit: at Iupiter id sentiens Ionem in vaccam candidam mutauit, vt omnem suspicionem Iunoni leuaret hac arte. cum verò Iuno illam vaccam vidisset, donum à Ioue postulauit: at veritus Iupiter ne, si illam negauisset, dolus pateret, quamuis inuitus, tamen largitus est. cum verò diu sub Argi custodia, qui centum habebat oculos, asseruata fuisset, Iupiter tandem illius misertus mandauit Mercurio vt raptam Ionem, vel interfecto Argo abduceret: tum Mercurius sumpta pastoris forma conatus est cum fistula per soni suauitatem Argum in somnum inducere, quem etiam virga tactum sopiuit. deinde cum vaccam rapere vellet, Argus ab Hierace iuvene imprudente fuit excitatus. cum verò rem tegere amplius Mercurius non posset, Argum saxo occidit: atque Hieracem in auem sui nominis mutauit, quæ à Latinis accipiter dicitur. Illa re valde commota Iuno primum Argum in pauonem cum totidem oculis in pennis nunc etiam apparentibus mutauit, deinde æstrum vaccæ immisit, quo illa grauissimè exagitata est, vt testatur Virgilius lib. 3, Georg.

Hoc quondam monstro horribiles exercuit iras

Inachia Iuno pestem meditata iuuenca.

Hæc igitur furore vexata primùm mare, quod ab ipsa Ionium vocatum est, dicitur tranasse; quod Theopompus tamen non ab ea, sed ab Ionio viro Illyrico, dictum putavit, veluti Archidamus ab Ionibus ibi in traiectu maris immerfis. Postea verò montem Hæmum per Illyridem profecta transcendit, sinumque Thracium traiecit, qui ab ea postea vocatus est Bosporus. nam duo fuerunt Bospori, Cimmericus & Thracius. Hæc loca fuisse ita ab illa nominata significavit Prometheus apud Æschylum, vbi omnia euentura Ioni puellæ vaticinatur, inter quæ hæc etiam sunt:

σαφῶς ἐπίσασ', ἰόνιος κληθήσεται,
τῆς σῆς πορείας μνήμα τοῖς πᾶσι βροτοῖς.

Scias aperte, Ionius vocabitur

Tua via monumentum is omnibus viris.

& id:

ἔσα δὲ θνητοῖς εἰσαεὶ λόγος μέγας
τῆς σῆς πορείας, βόσπορός τ' ἐπώνυμος.

Semper viros inter visebit de tuo

Cursu loquela, & Bosporus cognomine.

In Scythiam verò profecta multa deinde Europæ & Asiæ maria tranavit, atque in Ægyptum tandem pervenit, ut ait Ouid. lib. I. Metamorph. quare cum tot labores sibi esse exantlandos Io percepisset antea è Prometheus, in desperationem propè adducta est: quare ita secum inquit:

τί δῆτ' ἐμοὶ ζῆλον κέρδος; ἀλλ' ἔκ ὄν τάχα
ἔρριψ' ἐμαυτὴν τῆς δ' ἀπὸ σύφλης πέτρας;

ὅπως πέδω σκήψασα, τῶν πάντων πόνων

ἀπηλλάγην. κρηῖστον γὰρ εἰς ἅπαξ θανεῖν,

ἢ τὰς ἀπάσας ἡμέρας πάχυν κακῶς.

Quid vita lucri est? ipsa nec citissime

Hac de petra præceps iacio me per Deos?

Ut omnibus finem feram laboribus.

Multo magis semel iuaret emori,

Quàm vivere in dies acerbè singulos.

Cum igitur venisset in Ægyptum ad Nili ripas, dicitur Io priorem hominis formam recuperasse, ut significavit Moschus his versibus in Europa:

θηθύντο δὲ ποντοπόρον βοῶν.

ἐν δ' ἰὼ ζῶς ἐπαφώμενος ἡρέμα χερὶ θεεῖν
 πόρτιος εἰναλῆς, πῶ ἐπ' ἀπόρῳ παρὰ Νείλω
 ἐκ βοῶς ὄκερξοιο πάλιν μετὰ μάρθε γωαῖκος.

*Fluuium agam que bouem spectabant in maris Suedis,
 Iupiter hic aderat, niuea qui terga iuuenca
 Tractabat dextra: semptem flui ad ostia Nili
 De boue cornuta facta est mox fœmina pulchra.*

Atqui scripsit Æschylus in Prometheo, quòd Ioue attrectante
 tergus huiusce iuuençę priorem formam Io recuperauit. Scri-
 ptum reliquit Apollodorus in libro de Diis, quòd istud ipsum
 contigit iuxta Iopen ciuitatem, quæ ita vocata fuit ab ipsa Io-
 ne, cùm Argum diuina ope superasset: ἡ ὄπη δὲ πόλις καλεῖται,
 ὅτι ἐκεῖ ἡ ἰὼ τὸν Ἄργον νικήσασα, γέγονεν ἄνθρωπος: Vocata fuit
 Iope ciuitas, quòd ibi post Argum diuina ope superatum, Io
 facta est homo. Scripsit Apollodorus Ionem pristina forma
 recuperata ad Nili fluentia Epaphum è Iouis congressu pepe-
 risse, quem Iuno Curetibus occultandum tradidit. id cùm rescī-
 uisset Iupiter, fertur Curetes interfecisse. quo tempore Io pro-
 fecta est in Syriam ad filium inuestigandũ, quo inuento in Æ-
 gyptum rediit. Strabo tamen lib. 10. antrum quoddam in Eu-
 bæa fuisse scribit in litore maris Ægæi, quod vocabatur aula
 bouis, vbi Io dicta est Epaphum peperisse. Post partum igitur
 Dea facta fuisse dicitur, & ab Ægyptiis Isidis nomine culta, &
 tempestatibus ac nauigantibus præfecta, vt testatur Lucianus
 in Dialogo Zephyri & Noti. Hæc illa sunt quæ de Ioue Inachi
 filia fabulosè dicta sunt ab antiquis scriptorib. Memoria pro-
 didit Herodotus in Clio raptam fuisse Ionem à Phœnicibus, &
 in Ægyptum deportatam, quod scriptum fuit etiam ab Epho-
 ro, & à Phœnicibus vulgo creditum est. at longè alia fuit Per-
 sarum sententia, quippe qui putarint, quòd vbi Io Argis fuit
 compressa à quodam nauclero nauis Phœnicia, parentes veri-
 ta, quia cognouisset se ferre in vtero, cum Phœnicibus lubens
 in Ægyptum nauigarit. Quòd autem bos facta mare tranau-
 rit, id falsum omnino esse creditur, sed datum fuisse fabulæ lo-
 cum, quia in nauis, quæ priorem partem bouis pictam haberet
 in proa, nauigarit. cùm igitur in illa nauis mare illud, quod Asi-
 am ab Europa disternat, cuius in litore extructum est By-
 zantium, traiecisset, locus dictus fuit Bosphorus, quia bos illac in-
 cesserit. Alij crediderunt tumultuarias nauiculas ab accolis,
 qui

qui vellent traicere, fuisse factas, quæ quoniam à bobus trahe-
 rentur, locus fuerit ita appellatus. Alij maluerunt appellatum
 fuisse Bosporum ab eo tauro, quem Rex Ægyptiorum pro Io-
 ne misit ad Inachum. cum verò mortuus fuisset, hunc osten-
 dentes circumtulerunt, quoniam illud animal non erat antea
 notum, neque visum in Græcia, ut ait Sosiphanes in Meleagro.
 cum verò apparuisset longè existentibus supra vndas natans
 taurus ille, quòd erat super tabulatum, sinus ille ab incessu bo-
 uis, dictus fuit Bosporus. Fingebatur verò Isidis statua cornuta,
 quæ ex palmarum folijs habebat calciamenta, cum luna sit palma-
 rum fertilitatis causa. Huic foeminae victimæ, vitulae scilicet e-
 rant consecratae, sicut scripsit Herodotus in Euterpe; τὰς δὲ
 θελέας ἢ σφιέξες ἰθύων, ἀλλὰ ἰραὶ εἰσι τῆς ἰσίου. τὸ γὰρ τῆς ἰ-
 σίου ἀγαλμα ἐὼν γυναικίον, βέκερὼν ἐστὶ, κατὰ περ ἑλλῶες τὴν
 Ἰουὶ γράφουσι. *foeminas illis sacrificare non licet, quæ conse-*
cratae sunt Isidi. nam Isidis statua cum sit muliebris, habet bouis
cornua: cuiusmodi Græci Ionem fingunt. Inquiunt postea E-
 paphum Ægypti imperium adeptum urbem Memphim ædi-
 ficasse, matremque post mortem Isidis nomine coli imperaf-
 se. atque hæc illa sunt, quæ attinent ad historicam expositio-
 nem. ¶ Quod ad physicam spectat, Io modò Luna dicta est,
 modò credita est terra. nam dicitur Io fuisse Argi & Ismenes fi-
 lia, vel Neptuni, vel Inachi fluuij, vel aque omnino, quum terre
 solum Io crederetur. nam terra procul existētibus videtur pau-
 latim ex vndis exoriri. Hæc Iupiter compressit in nebula, cum
 Iupiter nimirum æthereus calor intelligatur, per quem vapo-
 res è terra assiduè exurgunt. Fabulantur Ionem in vaccam mu-
 tatam fuisse animal fertilitatis terræ studiosum, cuius omnis
 industria sit in colendis agris, ob vbertatem ipsius terræ. nam
 cum Iuno accessit, mitior calor scilicet aeris, tum Iupiter illam
 vaccam concessit, cum neq; ob nimium calorem assiduum, ut
 neque ob frigus terra fiat ferax. Iuno Argo, cui centum erant
 oculi, illam seruandam concessit, quia cœlum, cui plurimæ sunt
 stellæ tanquam oculi, assiduè terram intuetur, & ob suum cur-
 sum tempora assiduè varians plurimū adiuuat ad fertilitatem.
 Harum stellarum siue horum oculorum altera pars dormit, al-
 tera vigilat, quia semper dimidium cœli videtur Sole illustra-
 ri, cum dimidium stellas frequentes ostendet: atque stellæ quæ
 Solis lumine obscurantur, dicuntur dormire. At cur Iupiter

Argum occidere Mercurio imperavit? quia ratio plurimū potest in agricultura. Hęc vacca cæso Argo dicitur liberata fuisse, totumque ferè terrarum orbem peragrassè, & omnia tranasse maria: quia prudentia & industria agricolarū videtur aeris etiā bonitatem aut fortunę malitiam superare: cū tellus colonorum industria maximè fiat fertilis. Hęc ipsa ratio agriculturæ in omnes terras didita tandem peruenit in Ægyptum, quæ tellus, quoniam ob suam fertilitatem ac bonitatem maximè patefaciat vim naturæ & feracitatem, dicta est vacca primam formam ibi recuperassè. Ad hos cū Isis transfretassèt mulier omnino formosissima suæ ætatis, ab Api Ægyptiorum Rege vxor ducta est: quam dicūt nonnulli Mercurium cæso Argo senè prudentissimo Argiuorum rege, vt ipse imperio potiretur, pulsus è Græcia, cū res parum feliciter illi successissent, comitatum fuisse. Ibi cū Isis agriculturam, atq; multas res humanæ vitæ perutiles Ægyptijs ostendisset, pro Dea culta est, & diuini honores illi fuerunt instituti. Enimuero ego fabulam hęc vniuersam ad Lunę cursum potiùs accommodandā putauerim: quam dixerunt esse Inachi vel Neptuni filiam, cū Luna sensim humectet nocturno lumine, vt ait Ptolemęus in Almagesto. Hanc dixerunt filiam Inachi à Ioue fuisse compressam in nebula, cū Iupiter etiam Sol aliquando sit: etenim in horum planetarum coniunctionibus nubes aut nebulæ plerunq; gignuntur. Mox ob accedentem Iunonem Io in vaccam mutatur, quia semper ferè die tertio saltem à coniunctione Luna exit cornuta, vaccæq; cornua imitatur. Nā nisi ante diem quartum illa se è nubibus explicauerit, puriori que aeri obtulerit, pluuiæ assiduæ propè in vniuersum mensem significantur. Hanc exeuntem à coniunctione & è nubibus egressam excipit Iuno, & Argo seruandam tradit, quia illa cæteris omnibus stellis est inferior, à quibus despicitur. Occiditur Argus Iouis iussu, & vacca ab Argo liberatur, quia Sole lumen & vires Lunæ impartiente, illa omnium stellarum vires superat, magisque conspicuæ sunt Lunæ, quàm stellarum omnium aliarum vires & actiones in humanis corporibus: quas exercet Luna vbi aliquantulum excreuerit. Hęc Io dicta est orbem terrarum peragrassè, & modò in Scythiam, quæ regio est ad septentrionem, modò in Ægyptum peruagata, quia cū Luna velocissima sit, mariaque omnia secum trahat, tum modò ad septen-

ptentionem, modò ad austrum declinat ab ecliptica. Ibi versa est in Deam, quam cornutam finxerunt, cum primam formam recuperasset: quoniam primi omnium mortalium Ægyptij cum oculos in cœlum sustulissent, vidissentque cœlum, Solem, Lunam, astra perpetuo motu moueri, & plurimum rebus humanis prodesse, à perpetuo cursu Deos vocarunt, atque Solem & Lunam præcipuè diuinis honoribus coluerunt, ut testatur Eusebius lib. 2. præp. euang. & Plat. in Cratylo. Alij fabulã hanc ad humanam vitam, moresque mortalium exprimendos retorserunt: dixeruntque Iouem esse hominum parum cordatorum animas: quæ primùm cum Ione coniunctæ in nebula, & è cœlo in hæc corpora tenebrarum plena delapsæ, in beluas vertuntur, neque cupiunt aut diuinitatem summi Dei, aut acceptam immortalitatẽ speculari. Sic verò mutatæ donantur Iunoni, quoniam auaritia & omnium libidinum cumulus homines inuadit, quæ multo etiam plures sunt, quàm oculi Argi. paulo post cum maturior ætas aduenerit, mittitur à Ioue Mercurius qui Argum occidat, quoniam ratio libidines denique refrænât, estque omnium voluptatum satietas. Deinde cæstrus à Iunone immittitur, qui stimulus est conscientiæ, & rerum præteritarum, ætatisque inutiliter transactæ recordatio. Hæc facit ut intelligamus nos antea toto cœlo, ut aiunt, aberrasse, & ut prudentiores facti pristinam hominum formam resumamus, ac Dij immortales denique per sanctitatẽ vitæ, & innocentiam, & iustitiam, & humanitatem in omnes viros bonos efficiamur. Atque de Ione factis, nunc de Vesta dicamus.

De Vesta.

CAP. XIX.

NEQVE verò Isis solùm, sed etiam Vesta ab antiquis terra credita est, quam Saturni & Rheæ filiam esse crediderunt antiqui, ut testatur Diodorus Siculus, & Orpheus in his:

Ἐστία εὐδωάτοιο κρόνου θύγατερ βασιλῆα.

Filia Saturni Vesta ò Regina potentis.

Et libro sexto Fastorum:

Ex Ope Iunonem memorant, Cereremque creatas

Semine Saturni, tertia Vesta fuit.

Quidam, inter quos fuit Posidonius, in libris quibus titulus erat de Heroibus & dæmonibus, senserunt duas fuisse Vestas,

alteram Saturni matrem, quæ vocata fuit etiam Pales, alteram filiam, quæ semper virgo fuit credita. Sed quoniam ad unum nomen omnia referuntur, nulla habita nominum differentia, quid de Vesta senserint antiqui, breuiter explicabimus. Dixerunt igitur Vestam esse domorum omnium seruatricem, cui rerum omnium primitiæ offerebantur, vt testatur Homerus in hymno:

Ἔστι ἡ πάντων ἐν δώμασιν ὑψηλοῖσιν
ἀθανάτων τε θεῶν, χαμαὶ ἐρχομένων τ' ἀνθρώπων
ἔδρῳ αἰδίου ἑλαχέσ πεσβηίδα τιμῷ,
καλὸν ἔχουσα γέρας καὶ τιμῷ. ἔ γὰρ ἄτερ σὺ
εἰλαπίναι θνητοῖσιν, ἴν' ἐπρώτη πυμῆτη τε
Ἔστι ἡ ἀρχόμυθος σπένδῃ μελιθεῖα οἶνον.

*Vesta Deumq, hominumq, domos Dea quæ colis altæ
Perpetuamq, tenes sedem, quæ semper honorem:
Præmia cui data sunt ingentia, te sine nulli
Mortales Ænquam celebrant conuiuia læti,
Ni Vesta primum libent prædulcia vina.*

Nam cum Vesta Saturni filia prima domos extruere inuenisset, intra domos vbique pingebatur, quò & domos seruaret, & custos esset habitantium, vt testatur his Posidonius in Heroibus & Dæmonibus: ἡ γὰρ Ἔστια κρόνου θυγάτηρ, πῶ οἰκίαν καταρχὰς εὐρεν· ἦν τὸ εὐρήματος ἕνεκεν ἐν τῶ οἴκῳ ἔγραφον, ἵνα καὶ τέτυς σωέχοι, καὶ φύλαξ εἴη τῶ ἐνοικέωντων. *Vesta sanè Saturni filia domum primitiæ inuenit, quam etiam inuentionis causa intra domos pingere consueuerant, vt & has seruaret, & custos esset in illis habitantium.* Fuit hac ipsa de causa domus etiã Vesta siue Ἔστια vocata, vt ait Euripides in Medea:

ἦν ἐγὼ σέβω
μάλιστ' ἀπάντων, καὶ σωεργὸν εἰλόμῳ,
Ἐκάτῳ, μυχοῖς ναέεσσαν Ἔστιας ἐμῆς.

hanc ego colo

*Præ cæteris Hecaten, mihi, quam ferre oportet
Legi: meæ Vestæ colit namq, intima.*

Mos autem fuit in omnibus sacrificijs vt primitiæ Vestæ offerrentur, vt dictum est: cuius consuetudinis causam huiusmodi adduxit Aristocritus libro secundo: μετὰ γὰρ τὸ κωλυθῆναι πῶ τῶν τιτάνων ἀρχῶν, τὸν Δία δεξάμυθον πῶ βασιλείαν, ἐπιτρέπεν Ἔστια λαβεῖν ὅτι βέλοιο· πῶ δὲ, πρῶτον μὲν παρθενίαν αἰτεῖ-
σαι.

δα· μετὰ δὲ παρθενίαν, ἀπαρχὰς θυομένων αὐτῆν ἐμέδαι πρῶτη
 παρὰ τῶν ἀνθρώπων, καὶ μετὰ ταῦτα ἔτω νεόμισαι ὡς τοῖς ἱε-
 ροῖς τὰς ἀπαρχὰς ἀπάντων τῶν θυομένων πρῶτη δ' εἶναι εἴσια. Nā
 posteaquam deiecti sunt Titanes, ac vetiti ne susciperent
 imperium, Iupiterque illud cepisset, optionem dedit Vestæ
 quod vellet capiendi. Hanc primum virginitatem postulas-
 se inquirunt, & post illam, ut primitiæ omnium, quæ sacrifi-
 carentur, sibi offerretur ab hominibus. Ita verò postea san-
 ctum est in sacris, ut primum omnium quæ sacrificaban-
 tur, primitiæ Vestæ offerrent. Istud ipsum innuit etiam Ari-
 stoph. in Vespis: ἀλλ' ἴνα

ἀφ' εἴσιας ἀρχόμενος ἐπιτερίψω τινά.

A Vestæ incipiens ut contundam quempiam.

Fingebatur Vestæ esse mulier, quæ sedens coronaretur, circa
 quam essent multiplicia plantarum blandientiumque anima-
 liū genera, ut inquit Hecataeus Milesius in Genealogijs. Enim-
 vero cum duæ essent Vestæ, per antiquiorem Saturni matrem,
 terram; at per Iuniolem, ignem purum ætheris significarunt,
 ut testatur Ouid. lib. 6. Fastorum:

Vestæ eadem est, & terra: subest vigil ignis & triq̃:

Significant sedem terra focusq̃ suam.

Cum igitur æternus sit ignis æthereus, iure optimo Vestæ eter-
 na vocata fuit, ut est apud Horatium lib. 3. Carminum: quam
 Homerus etiam domos altas Deorum, & perpetuas sedes ha-
 bere dixit in hymnis. At Orpheus mediam regionem ignis
 perpetui in his:

Εἴσια θύδω ἀποιοκρόνε θύγατερ βασίλεια,

ἢ μέσον οἶκον ἔχης πυρὸς ἀενάοιο μεγίστη.

Filia Saturni Vestæ ὁ Regina potentis,

Quæ colis æthereæ mediam regionis, & ignis.

Atque cum ara esset erecta in Prytaneo, in qua perpetuus & in-
 extinctus ignis asservabatur, aram illam Pollux Vestam appel-
 lauit in his: ἐφ' ὧν δὲ θύομεθ, ἢ πῦρ ἀνακαίομεθ, βωμὸς, θυμιατή-
 ριον, εἴσια. ἐνιοὶ γὰρ ἔτως ὠνομάκασιν. ἔτω δ' ἀνκυριώτατα κα-
 λοῖς πῦρ ἐν πρυτανείῳ, ἐφ' ἧς τὸ πῦρ τὸ ἀσβεστον ἀνάπτεται. Su-
 per quibus sacrificamus aut ignem accēdimus, altare, acer-
 ra, Vestæ: nonnulli enim sic appellarunt. sic sanè aptissimè
 illā quæ est in Prytaneo, vocaveris, super qua ignis ille per-

petuus ardere solet. At Ovidius lib. 6. Fastorum, flammam ipsam Vestam fuisse appellatam sensit, ut patet in his:

*Nec tu aliud Vestam, quam Vivam intellige flammam:
Nataq; de flamma corpora nulla vides.*

Hanc Deam ignem fuisse ut vel ab initio Romæ præcipua religione cultam, argumento sunt illa quæ ad Vestalium perpetuam virginitatem pertinebāt: quæ, cum omnibus notissima sint, minimè nunc explicabo. Cum altera harum Vestarum Saturni fuisset mater, meritò vocata fuit antiqua & cana, ut est in lib. 9. Æneid. apud Virgilium:

Affaraciq; larem, & cana penetralia Vesta.

¶ Hanc terram omnino fuisse testatur Plutarch. dec. 8. Sympos. probl. quippe cum inquit mensas antiquorum fuisse rotundas ad similitudinem terræ: quæ cum victum nobis tanquam terra præberent, vocatæ sunt Vestæ. Sed illud etiam manifestius (ut ego quidem arbitror) declaravit Plato in Timæo, cum Deos omnes, elementa scilicet, ac vires cælorum commoueri faciat, solamque terram in medio horum immobilem consistere, ut patet ex his: ὁ μὲν δὴ μέγας ἡγεμῶν ἐν ἔρανῳ Ζεὺς ἐλαύνων πῆλιν ἄρμα, πρῶτος πορεύεται, διακοσμῶν πάντα καὶ ἐπιμελέμενος. Ἰῶ δ' ἔπεται στρατιὰ θεῶν καὶ δαιμόνων, κατὰ δώδεκα μέρη κοσμημένη. μέν δ' ἐστὶ ἐν θεῶν οἴκῳ μόνη. *Magnus sane dux in cælo Iupiter currum agēs volucrem, primus incedit omnia coordinans & curans. Hunc sequitur Deorum demonumque exercitus in duodecim partes distributus. at Vesta sola manet in Deorum domo.* Nam cum Iupiter supremus sit Deus, Dij dæmonesque reliqui planetæ sunt, & corpora cælestia, ac elementa, quæ intra duodecim partes signiferi omnia continentur. Cum verò primum mobile corpus omnia reliqua secum trahat, idcirco dicti sunt Dij ac dæmones volucrem currum sequi, quorum est non parvus exercitus. At sola ex ijs qui Dij habitati sunt, domum immobilis seruat Vesta, cum illa terra sit, ut Euripides in his significavit:

*καὶ γὰρ αἰ μῆτερ' ἐστὶ ἀνδρῶν οἱ σοφοὶ
βροτῶν καλοῦσιν, ἡ μὲν ἴω ἐν αἰθέρι.*

*Parensq; terra, quam vocant Vestam Viri
Præstantiores confidentem in athere.*

Nam terra sola ex omnibus naturalibus corporibus immobilis existens, in medio totius orbis sublimis, tanquam in aere,

consistit: neq; in aliquam mundi partem magis declinat: quare iure inquit Ouid. lib. 6. Fast.

Terrapila similis nullo fulcimine nixa

Aere subiecto tam graue pendet onus.

Ipsa volubilitas libratum sustinet orbem;

Quique premat partes, angulus omnis abest.

Cum enim tantundem vndique distet à cœlo, dicta est sedere in æthere, & nulla re suffulta sustineri. Huic tanquam dæmoni summæ parti ignis præfecto in sacrificijs litabatur odoribus. At cum antiquior Vesta terra esse putaretur, flores utpote illorum feraci matri offerebantur, & far; ut est apud Virgil. libro quinto:

Hac memorans, cinerem, & sopitos suscitât ignes;

Pergameumq; larem, & cana penetrata Vesta

Farre pio, & plena supplex veneratur acerra.

Vestam omnino Plotinus, alijq; complures, animam terræ esse voluerunt, quæ Ceres etiam aliquando fuit nominata. Alij Vestam esse crediderunt, inter quos fuerunt Platonici, & οὐρανὸν separatarum formarum, & rerum diuinarum solidum fundamentum: idcirco in omnium Deorum sacrificijs Vestæ primitiæ offerri ab antiquis solebant. Credita fuit altera Vesta Saturni mater, quia cum nondum existeret tempus, in confusa mundi mole terra latuerit: altera filia, quia post cœlum & tempus elementorum corpora summus opifex architectatus est Deus. Cum terra igitur esset omnium propè corporum naturalium fundamentum, meritò mater Deorum etiam fuit ab antiquis appellata, ut testatur Strabo lib. 10. Hanc cõuiuorum præfectam, & omnium sacrorum primitias capere solitam dixerunt, quia sine terræ muneribus, vel sine calore è cœlo, nulla res nasci potest conuiujs apta. quæ cum omnia ad sacrificia munerera producat, meritò omnium illorum primitias capere credita est. Atq; quid Vesta sit, & quòd fuerit ab antiquis culta, cum omnia elementa, elementorumq; vires diuinis nominibus ab antiquis nominarentur, qui nihil Deo vacare putarunt, iam satis explicatum fuit. At nunc de Iride dicatur.

De Iride.

CAP. XX.

IRIS fuit Thaumantis & Electræ filia, sororq; Harpyiarum, veluti testatus est Hesiodus in Theogonia in his:

Θαύμασ δ' ὠκεανοῖο βαθυρρεΐταο θύγατρα
 ἠγάγετ' ἠλέκτρην ἠδ' ὠκεϊαντέκνηϊριν,
 ἠυκόμασ δ' ἄρπύασ Ἀελλώτ' ὠκυπέτην τε.

*Oceanopatam Thaumata, qui litora pulsat,
 Vxorem Electram duxit, mox edidit Irim
 Illa viro, Harpyiasq; & Aello Ocypetenq;ue.*

Fuit Iris Iunonis existimata diligentissima ministra, vt ait Cal-
 limachus in lauacrum Deli his carminibus;

τῆϊκέλι θαύμαντος ὑπὸ θρόνον ἴζετο κούρη.
 κείνη δ' ἐδέποτε σφετέρησ ἐπιλήθεται ἔδρησ,
 ἐδ' ὅτε οἱ λιθαῖον ἐπὶ πηρὸν ὕπνοσ ἐρείσῃ·
 ἀλλ' αὐτῆ μεγαλοιο ποτί γλωχίνα θρόνοιο,
 τυτθὸν ἀποκλίναςα καρῆατα, λέχριοσ εὐδῃ·
 ἐδέποτε ζώνησ ἀναλύεται, ἐδ' ἐταχείασ
 ἐνδρομίδασ, μή οἱ καὶ αἰφνίδιον ἔποσ εἶπη
 δεσπότισ.

*Subq;ue throno sedet huic similis Thaumante puella
 Edita, qua sedem nonnunquam deserit illam.*

Non vbi lethæas somnus circumiacit alas.

At vbi deflectens cervicem flexa parumper

Illat throni magni fulcris accumbit inherens;

Soluitur haud zona huic, volucris nec calceus vnquam,

Ne Dea fortè sibi tradat mandata repentè.

Nam profectò Iris fungebatur eodẽ munere apud Iunonem,
 quo fungi solitus fuit Mercurius apud Iouem, cùm huius mi-
 nistræ esset munus quoscunq; vellet Iuno arcessere atq; aduo-
 care, sicuti demonstrauit Apollonius Rhodius libro 4. Argon.
 cùm ita scribat;

Ἴρι φίλη, νῦν, εἴ ποτ' ἐμὰσ ἐτέλεσασ ἐφ' ἐτμὰσ,
 εἰ δ' ἄγε λαίψηροῖσι μετοιχομένη πηρύγεσσι,
 δδῦρο θετίν μοι ἄνωχθι μολεῖν ἄλοσ ἐξ' ἀνιοῦσ' αἶν.

Iri veni dilecta mihi: mea iussa per auras,

Si optatis vnquam fauisti sedula nostris,

Ad Thetidem defer, veniat cita de maris vndis.

Huic iniunctum est munus etiam, vt lectum Iunonis sterne-
 ret, vt ait Theocritus in Encomio Ptolemæi;

ἐν δ' ἐλέχοσ σόρτυσιν ἰαύαν ζηνὶ καὶ ἠ' ρη,
 χεῖρασ φοιβίσασα μύροισ' ἐνι, παρθένοσ Ἴρισ.

Iunoni atq; Ioni lectum substernere virgo

Vnguentis perfusa manus solet Iris odoris.

Maximè denique omnium Deorum seruitio, & in omnibus rebus Iridis Iuno utebatur, quippe cum vel ab inferis reuerfant Iunonem ab Iride lustrari faciat Ouidius libro quarto Mutationum in his:

Lat a redit Iuno: quam cælum intrare parantem

Roratis lustravit aquis Thaumantias Iris.

Valerius Flaccus tamen Iridem Iouis etiam nuntiam facit in his lib. 4. Argonaut. *ille Deorum*

Fletibus, & magno Phæbi commotus honore;

Velocem roseis demittit nubibus Irim.

Et Homerus θ. Iliad.

Ἴριν δ' ὄτρυνε χρυσόπτερον ἀγγελέεσσαν.

Auratis alis est Iris nuntia missa.

Crediderunt præterea antiqui nullam animam muliebrem posse ex his humanis corporibus absolui, nisi Iridis beneficio ex his molestissimis ac blandissimis vinculis Iunonis iussu solueretur, sicuti Mercurius ipse Iouis mandato mares homines è corporeis carceribus liberare putabatur. Quare vt alia complura scitè ac præclarè Virg. pro institutis priscae theologiae non introducit Mercurium, sed Iridem in libro quarto Æneidos, Didus animam ex ipso corpore euocantem, neque Iouis iussu, sed Iunonis, cum ita inquit:

Ergo Iris roseis per cælum roscida pennis

Mille trahit & varios aduerso Sole colores,

Deuolat, & supra caput astitit: hunc ego Diti

Sacrum iussa fero, teque isto corpore soluo.

Nam Iridem, sicuti Mercurium, alatum finxerunt antiqui ad exprimendam eius velocitatem. Fuerunt etiam quidam qui illam fabulati sint taurino capite flumina sorbere consueuisse. Neque plura his ferè memoriæ prodita esse de Iride ab antiquis recordamur, at nunc quid sub his ambagibus verborum memoria dignum contineretur, inquiramus. ¶ Iridem Thaumantis & Electræ filiam fuisse tradiderunt, quia Thaumantis filius, Electra verò Cæli siue Sol; nam id nomen serenitatem significat: est enim ἥλιος Sol, ἀέθριος serenus. nascitur igitur Iris ex aqua & serenitate, è refractione radiorum scilicet, vt voluit Aristoteles in meteorologicis. Sapienter sanè dictum est ab antiquis quòd Iris sedeat sub throno Iunonis, quia

gignatur in parte aeris inferiore, hoc est infra nubes. nam illius arcus cœlestis quæ Iris nuncupatur, radius solis cauæ nubis immissus causa est: qui in ipsum Solem acie repulsa refringitur. Sic enim nubes arcum illum cœlestem efficere putantur, quòd in alia parte sint tumidiores, in alia crassiores ac densiores quàm Solem possint transmittere, ac in alia imbecilliores quàm possint excludere. Sic igitur per hanc ipsam inæquabilitatem cum ipsa umbra atque lux commisceatur, exprimitur illa varietas mirabilis, quæ Thaumantis dicitur filia siue admirationis, cum θαυμάσιον sit admirari. nam certè quidem omnia intuemur per lineas rectas, vel reflexas. quæ aliquando refringuntur vt aiunt Optici, quæ lineæ tantum corporis expertes intelliguntur sola mente & cogitatione perceptæ. videmus recta quæ sunt in aere nullo oblato impedimento, vel post gemmas lucidas, vel cornu perspicuum, si subtilissima sit materia, aut cætera huiusmodi. flectuntur remi in aqua ob materiam densiorem: refracta videmus vti specularia. Finxerunt antiqui illam esse Iunonis nuntiam & Harpyiarum siue ventorum sororem, vt diximus, quoniam certissima sint illa signa futurorum ventorum aut imbrium aut serenitatis, quæ Iridem sequi consueuerunt: quare Virgilius inter signa pluuiarum Iridis quoque signa annumerauit, cum ita scripserit de illa libro primo Georg. *Et bibit ingens Arcus.* & Valerius Flaccus arcum cœlestem serenitatis indicem esse scripsit in libro primo Argonauticorum:

Emicnit reserata dies, cœlumque resoluit

Arcus, & in summos redierunt nubila montes.

Constat enim ex humore & densitate aeris, vt dicebam, in quâ Sole incidente gignitur illa varietas colorum, cuius aeris prima pars è regione Solis sita apparet rubicunda cum radiis penetratur. at nigrior pars est, quoniam obscurior ac densior aer non ita potest à sole penetrari, sic viros obscurior rubicundo colore gignitur è mistura minoris luminis maiorumque tenebrarum. Dixerunt quidam etiam per noctem fieri Iridem in nubibus ob lumen Lunæ, sed hoc rarò potest contingere, quia non est diuturnum pleniluniū, atque quod lumen ipsius lumine Solis sit multo debilius. At enim de Iridis causa dissentiunt plurimum inter se sapientes: quoniã Arist. totam Iridis obseruationem ac naturam ad opticam rationem perduxit, nihilque esse re ipsa,

ipsa, neq; alicubi illos colores consistere existimavit: cum tamen Metrodorus de Iride differens illam euenire re ipsa voluerit, at non tantum apparerem esse, ubi nubes densata fuerit aduersus solem. Tunc enim cum incidat Sol in nubes fit cyanea, ille credit, propter mistionem: at rubicundum illud fit, quod opponatur directe ipsi splendori. quod inferius est, album videtur, atque hoc Solis lumen esse censuit. At enim plerique antiquorum non modo dissentiunt de Iride, sed & de visu quomodo fiat, & de lineis ad visum spectantibus. alij siquidem visum fieri per emissas, alij per receptas formas ab oculis tradiderunt: alij per utrumque. Ac rursus alij per receptam, alij per emissam lucem: inter quos fuit Heliod. Larissæus, qui ita scripsit in opticis: *ὅτι μὲν οὖν προβολὰς τινὰς ἀφ' ἡμῶν ἐπιβάλλομεν τοῖς ὀρωμένοις, δηλοῖ καὶ τὸ τῶν ὀφθαλμῶν σχῆμα, ἢ κοῖλον ἔδὲ πρὸς ὑποδοχὴν τινὸς πεποιημένον, ὡσπερ τὰ τῶν ἄλλων αἰσθητήριων, ἀλλὰ σφαιροειδὲς ὑπάρχον. ὅτι δὲ τὸ πρὸς ἀλλοῦ ἀφ' ἡμῶν, φῶς ἐστίν, αἰτ' ἀπολάμπουσι τῶν ὀμμάτων δηλοῖ μαρμαρυγαί, καὶ τὸ τινὰς νύκτωρ ὄραν, ἔδὲν τ' ἔξωθεν προσδεαμένους φωτός, ὡσπερ ἔδὲ τὰ νυκτινοματῶν ζώων οἷος ἐκείνος ὁ τιβέριος γεγονός ὀρωμαίαν βασιλεύς. τῶν δὲ νυκτινόμων ζώων τὰ ὀμματα καὶ ἐκλάμποντα φαίνεται νύκτωρ δίκην πυρός.* Nam sanè quòd è nobis formas quasdam emittimus in res visas, declarat vel ipsa forma oculorum, cum non sit concava, neque suapte natura ad aliquid excipiendum facta. sicut est aliorum sensuum, sed circularis & rotunda. Quòd autem illud quod emittitur lux est, indicio sunt splendores ex oculis emittentes, & quòd quedam noctu cernunt nulla alia externa luce indigentia, sicuti neque animalia qua nocturnum victum querunt, qualis fuit is Romanorum imperator Tiberius. Atqui oculi nocturnorum quorundam animalium emittant per noctem tanquam ignis. Deinde alij visum fieri per pyramidem siue conum inquirunt, cuius cuspis sit in oculo, basis in re visa, ut sensit Eucildes in secunda hypothesis rerum Opticarum. est autem conus pyramis rotunda, ut ait Apollonius Pergæus in libro primo Conorum, & Vitellio lib. 4. Opticorum. Alij istud fieri per triangulum, alij per quartam partem circuli arbitrati sunt. ac rursus visum alij facile terminari, si corpus solidum sese citò opponat, dixerunt, aut si non possit visus ad obiectam aliquam rem pervenire, aut si res visa

non consistat, ut accidit in profunditatibus obscurarum altitudinum, quarum pars ima videri non possit, vel ut accidit in fluminibus velocissimis, ubi radij visus citissimè deferuntur, aut etiam si quis in orbem citò vel diu rotetur, vertigines inde nasci inquirunt, quod etiam scriptum reliquit Theophrastus in lib. τῶν ἰλίγων, siue de vertiginibus. nam nō modò aer in paniculis circa cerebrum patitur agitationē molestam per eum motum, sed radij etiam visus maximè exagitantur, cum non possint persistere. Visus præterea siue radij ex oculis emissi si in corpus transparens, siue quodam tenuis penetrabile vel læue, quodammodo incidat, quod tamen habeat aliquam densitatem, cum nō possit integer ad extremum peruenire, aut prorsus penetrare, refringitur, quia non videat oppositam superficiem sine refractione: atque inde efficitur ut redundant imagines, sicut fieri apparet in speculis, aut in aquis habentibus obiectam superficiem paulo obscuriorem. Enimvero tanta vis est rerum visarum aliquando, ut colorem infundere videantur & luci & visui, à quibus refringuntur radij visus siue reflectuntur. Nam ut ait in Opticis idem Larissæus. εἰ γὰρ ἀνίχων ὁ ἥλιος, ἢ θυόμβρος, διὰ τινος ἐρυθρῆ διαλάμπει νέφους, ὁρᾶν ἐστὶν ἅπαντα φοινικᾶ, καὶ γλῶ καὶ θάλασσαν, καὶ ἀπλῶς ὅσα ἂν καταλάμπει. τέ τοις δὴ παραπλήσια καὶ παρὰ τὴν ἡμετέραν ὄψιν ἕστὶ θεωρηῆσαι. ὁποῖον γὰρ ἀντύχοι τὸ τῆ διαφανῆς χρῶμα, τοιοῦτόχρου καὶ τὸ διαυτῆ φαινόμενον δόξασιν ἂν ὁρᾶν. *Si enim Sol consurgens vel decedens per aliquam rubram nubē enituerit, licet omnia rubra intueri, terram ac mare scilicet, atque omnia, ut uno verbo dicam, quæ illustrantur. Hisce consimilia & per aspectum solent nostrum euenire: nam qualis color rei diaphanes siue transparentis fuerit, talem rem ipsam per illam visam contingit videri.* Eiusdem enim coloris omnia apparebunt, cuius coloris fuerit speculū per quod illa videbuntur. Hinc effectum est ut quidam re ipsa colores inesse Iridi, at non per opticam rationem apparere crediderint, aut per apparentes colores, qui redundēt è lucidi & obscuri missione secundum magis & minus, ut videtur sensisse Arist. in libris Meteorologicis. manifestum est autem quòd ubi duæ, vel plures Irides apparuerint, futurarum pluuiarum copiam significant, quare ita de illa scripsit Aratus in signis aquarum & ventorum:

ἢ διδύμη ἕξωσε διὰ μέγαν ἕρανὸν Ἴρις.

Aut gemina caelum cum zona cinxerit Iris.

Nam ubi parvus fuerit humentis aeris ac vaporum concursus, una tantum Iris producitur: at ubi multa fuerit & copiosa pluuiarum materia condensata, post primam formatam Iridem altera efficitur, quae circumscilat priorem, cingatque caelum per simili ambitu. Quod autem illud muneris iniunctum Iridi putaretur ut morientes mulieres Iunonis iussu à languoribus liberaret, id nihil aliud meo quidem iudicio significat, quam illud quod à physicis dictum est, quia tempora pluuiosa & nimis humida maximè obsunt mulieribus, cum sicca supra modum viris obsint, qui ad iustam aetatem peruenerunt. Cum enim in elementorum, qualitatumque siue temperamentorum symmetria vniuersa vita animantium consistat, frigida ac nimis humida tempora obsunt illis, qui vel ad caloris mediocritatem nondum peruenerunt, vel iam vergunt ad eius inopiam, cum superuacuos humores ob temporis & temperamenti malitiam non possint concoquere. Propter excessum etiam non Iunonis, sed Iouis, hoc est nimij caloris, iussu finxerunt Mercurium animas virorum ad inferos comitari ac deducere. Atqui nec illud quidem praetermittendum in hoc loco duxerim, quod fingebantur animae mortalium ex hisce corporibus Dearum iussu solui, non autem sponte sua discedere. Hoc enim idcirco dictum fuit, quoniam cum praedia ac iumenta Dei simus, ut ita dicam, & verè diuina animalia, nata Dei iussu ad cultum religionis, ad perfruendum Dei liberalitate, ad cognoscendam Dei naturam diuinam, ad orbis totius ornamentum, ad bene agendum, ad felicitatem per virtutes post mortem nobis comparandam, non licet immaturè nos ipsos interficere, quod Deo molestissimum est, sed expectare Dei voluntatem. Quis enim æquo animo ferret, si sua praedia arbores ac segetes, quas produxissent, deuastarent? aut quis non succenseret, si illa irata domino peritæsaque fertilitatis, nihil producerent, aut seipsa destruerent? quis in ea, si posset, non acerbissimè animaduerneret? Debent igitur animae mortalium tam diu detineri in his corporibus, quibus fuerunt à Deo alligatae, quam diu illi qui eas vinxit, ita detinere aut coercere placuerit, neque inde nisi iussu ipsius Dei soluendæ sunt. ac de Iride satis, nunc dicatur de Alpheo.

De Alpheo. CAP. XXI.

DE Alpheo, quem alij hominem, alij fluuium fuisse crediderunt, cuius fontes essent apud Alcam pagum Arcadię, nihil propè certi habemus vel quis fuerit, vel quibus parentibus sit natus, nisi quòd eum alij Thermodontis & nymphe cuiusdam Amymones, alij Partheniæ fuisse filium tradunt. quidam aurigam fuisse Pelopis putarunt, alij cuiusdam ducis insignis, cuius virtus post Leonidam in Thermopylis enituerit. atque hi omnes ferè post mortem in fluuium sui nominis mutatum fuisse memorarunt. Alij præterea fabulantur Alpheum virum fuisse mirificè venationibus deditum, qui aliquando in Arethusæ venantis & ipsius amorem inciderit. illam cum Alpheus in matrimonium postulasset, atq; ea constantissimè recusaret eius nuptias in Ortygiam transmisit non procul à Syracusis, atq; ibi in fontem sui nominis conuersa fuisse dicitur, vbi Dianam, cuius erat comes, precata fuisset vt nuptias illas quoquo pacto deuitare posset, vt testatur Ouidius libro quinto suarum Mutationum in his carminibus:

*Fessa labore fuga, Fer opem, deprehendimur, inquam,
Armigera Diana tua: cui saepe dedisti*

*Ferre tuos arcus, inclusaq; telapharetra. & paulo post:
In latices mutor, sed enim cognoscit amatas*

*Amnis aquas, positoque Viri quod sumpserat ore,
Vertitur in proprias quo se mihi misceat undas.*

Illud cum grauissimè tulisset Alpheus, Arethusam scilicet in fontem sui nominis Deæ misericordia & nutu fuisse conuersam, desiderij amorisque eius impatiens dicitur & ipse Deos precatus fuisse, vt tantam animi molestiam aliqua ratione vitare posset, quare in fluuium sui nominis & ipse fuit conuersus, qui post illam mutationem etiam dictus est vel ipsum fontem amare, quippe cum subter mare, vt aiunt, delapsus vel Syracusas vsque decurrat, vbi postmodo emergens cum Arethusa fonte commiscetur, vt patet ex his:

Trinacriam supra medio iacet insula ponto,

Ortygiam dicunt, vbi cana fluenta refundit

Alpheus, Sicula hinc Arethusa & iungitur unda.

Alij dixerunt Alpheum amauisse Dianam, eamque insecutum fuisse ad Ortygiam vsque, vbi cum cessauisset, templum Dianę
cogno-

cognomento Alpheæ fuit erectum ad perpetuam deuitati periculi memoriam. Alij tradiderunt Alpheum vnum fuisse ex iis qui genus duceret à Sole, qui cum Cercapho fratre vbi contenderet de virtute, illum interfecit, à pastoribusq; exagitatus se in Nyctimum fluuium desperatione captus præcipitauit, qui ab illo post modo vocatus est Alpheus, cuius rei testis est Agathocles Milesius in secundo de fluminibus, & Agatho Samius. Fuerunt tamen nonnulli, qui semper fluuium, at non hominem fuisse Alpheum putauerint. atqui Strabo lib. 6. Geographiæ multis verbis contendit aduersus Timæum philosophum ac Pindarum, fieri nõ posse vt aqua Alpei fluminis per quosdam hiatus decurrens impermixta cum Arethusa deniq; commisceatur, quoniam inquit illum os habere palam in mare irrupens, neque esse quidquam alueo vicinum quod illum absorbeat. Id autem fortasse videri posset absurdum, nisi illud & ea ex oraculo Apollinis carmina confirmarent, quod post paulo dicitur, & alij fluuij ingentes istud ipsum facere conperirentur. nam fama est Nilum paludem quandam ingredi solitum tanquam è continente, terraq; elapsum per Æthiopiam inferiorẽ decucurrisse in Ægyptum, atque in mare illud, quod ad Pharum est, erupisse. sic enim memorauit Nicanor Samius in libr. 1. de fluminibus & ij qui supra Syenen profecti sunt ad Meroen. In Hebræorum finibus præterea fluuius ille qui Iordanis appellatus fuit, dictus est in Tyberiadem stagnum ingredi solitus, atque inde emergens subire alterum stagnum, quod mare mortuum nuncupatur, ac rursus emergens per quoddam spatium denique in paludem absorptus omnino euanescit. & Pyramus decurrens per Cataoniam habet fontes in media planitie: est autem fossa satis ampla, per quam aqua defluit limpida delata clam sub terra per magnum spatium, ac rursus erumpit in apertum, mox per Taurum montem penetrat ac defluit tanta profunditate & angustia, vt canis ibi possit transilire. inde tantum coeni trahit, vt traditum sit hoc ab oraculo:

ἔσεται, ἔσσομένοις ὅτε πύραμος ἀργυροδίνης

ἡ ὄνα προχέων ἰερὴν ἐς κύπερον ἵκηται.

Tempus erit niueis cum labens Pyramus undis

Litora producet in Cyprum deinde sacratam.

Et Orontes defluens è Mesopotamia mox sub terram occulta-

tur, tum rursus erumpit apud Apamenen, atque ita profluit in mare Seleucia, vt ait Chryfippus libro 2. rerum Scythicarum. Narrantur in Mycale monte fontes fuisse in Ionia cuiusdā fluminis, quod erat Alpei perfimile: nam illud in medium mare præterlapsum rursus erumpere solebat prope portū in Branchidis, cui portui nomen fuit Panormo, vt ait Timagetus in libro secūdo de portibus. Melas fluuius item magnus quidem, ac solus è cunctis Græciæ fluminibus à fonte nauigiorum patiens, & tanquam Nilus incrementum per solstitium æstiuum accipiens, non longè excurrens maxima ex parte in occultos lacus extinguitur, & exiguam sui partem cum Cephiso amne commiscet, vt ait Plutarchus in vita Syllæ. Cū tanta varietas cursuum fluuiorum memoretur in variis locis, quid mirum est illud quoque Alpeo flumini contingere potuisse, cū multi scriptores illud etiam affirmarint? atqui Alpei fluminis hic fuisse ortus & cursus narratur ab antiquis. dictus est Alpheus fluuius nō procul à Phylace Spartæ loco suos habere ortus, vbi caput est eius fluminis, qui locus Symbola fuit appellatus, qui agrum Tegeatarum à finibus Lacedæmonum disternat. Sunt autem dicta Symbola, quoniam *συμβόλαι* congregari conferreque significat, quòd in eundē ferè locum fluuius Ladon ex agro Clitoriorum, & Erymanthus è monte Erymantho defluens, & Helisson decurrens per agrum & per urbem Megalopolin, & Brentheates per agrum defluens Megalopolitanorum, & Gortynius Gortynam urbem alluēs, & Phagus ex agro Melænenfi & Celadon in ipsum Alpeum illaberentur. dictus est nasci è pago Aseo, vbi & Eurota. Fuit autem semper credita peculiaris quædam Alpei cursus natura, vt is modò sub terram sese occultaret, modò ex occultis cauernis, vt dicebamus, in lucem erumperet, idque faceret sæpius, donec cum Arethusæ aqua commisceretur, quæ res dedit locum fabulæ, quòd Alpheus vel fluuius factus incredibili Arethusæ desiderio conflaret. nam, vt fama est, cū primū è Phylace Symbolisque emanauit sese in agrum Tegeatarum abscondit, postea in Aseum erumpens cum aqua Eurotæ communi alueo per spatium viginti stadiorum deferebatur. Tum rursus in cuniculum quendam ingressi delabebantur sub terram, donec erumperet Eurotas in agrum Laconicum: at Alpheus in fines Megalopolitanorum, vbi Arcades fontes fuerant appellati. Inde verò

Pisæum

Pisæum agrum Olympiamque præterlabens prorumpēbat in nauale Eleorum supra Cyllenen, mareque intrabat Adriaticum. Illud autem tantis aquarum viribus agebatur, ut neque Adriaticum quidem posset violentū eius cursum retardare, quò minus pelagus internatans & sua aqua, & proprio nomine seruato ad Ortygiam insulam perueniret, fonti que Arethusæ admisceretur, ut scripsit Nicanor in libro tertio de fluminibus. Tradiderunt præterea ipsam Arethusam hunc ipsum habere cursum solitam, ut sub aquis marinis lapsa nullis falsis aquis admisceretur, ad cuius naturam alludens Virg. ait in Gallo:

Sic tibi cum fluctus subterlabere Sicanos,

Doris amara suam non intermisceat undam.

Mirificè dicta est esse accommodata aqua Alphei fluminis ad educandos oleastros, neque illud sanè non incredibile est, quoniam varia fuit semper fluuiorum diuersorum natura ad varia herbarum, animalium, arborumque genera producenda & educanda. Enimvero ut piscium varietatem mirabilitatemque auium circa illos versantium prætermittam, Alphei propria planta fuit oleaster, sicuti fluuij Acherontis peculiaris arbor populus alba esse dicebatur, ut Asopus in agro Bœotorum iūcum educabat insignis magnitudinis, ut Mæander dictus est felicissimè producere & alere myricas, utque Gallia cisalpinæ Padi alumna dicta est egregiè nigra populus. Credita est aqua fluuij Alphei fuisse sacrificijs accommodatissima, quoniam Alpheus amnis esset gratissimus Ioui. Nam cum die decimonono Februarij cinerem è Prytaneo quotannis aruspices deportarent ad aram Iouis Olympij, illoque cinere aqua Alphei fluminis diluto aram Iouis oblinirent de more, fuit postea sancitum legibus sacrificiorum ne qua aqua præterquam Alphei fluminis ad eum usum introduceretur, ut scripsit Porphyrius in libro 1. de sacrificijs, quare ex eo tantum luto diutius seruatum fuit ut rectorium aræ superinduceretur. Iure optimo deinde introductus fuit Alpheus in illum sacrorum usum, quoniam vim quandam præcipuam purgandò ille fluuius creditus est habere, vnde etiam nomen obtinuit. nam cum eius aquæ irrigatio maculas purget, quas Alphos nominarunt, ut ait Strabo libro octauo, atque vocatus est Alpheus à sanandis impetiginibus, cum prius Ariger vocaretur. Hunc fluuium nonnulli pro Deo coluerunt, cui & statuam & communem aram cum Diana erexe-

runt, quod etiam Acheloo & Cephiso fluminibus contigit, quibus aræ fuerunt erectæ, sicuti memoriæ proditum est à Paus. in rebus Atticis. Consecuta fuit etiam ipsa Arethusa postmodum diuinos honores, ut ait Nicanor Sarnius in libro tertio de fluminibus: siquidem mos fuit Ægiensium, qui populi fuerunt Achaia, liba sumpta ex ara Salutis in mare porricere, quæ se mittere Arethusæ Syracusas testarentur, ut ait Melanthes in libro de sacrificijs. ¶ Hæc illa sunt ferè omnia quæ de Alpheo fluuiò memoratu digna tradita sunt ab antiquis scriptoribus, atqui sepius explicatum fuit à nobis superiùs, quòd antiqui sub fabularum integumentis naturæ arcana occultarunt, quodq; per has ambages verborum naturam & vires elementorum ac rerum omnium explicabant, quæ illis tantum erant manifesta, qui facti essent horum mysteriorum participes. Præterea ut res diuinas se semper habere ante oculos vulgus arbitrareretur, montes & flumina & fontes & maria partim magnos Deos esse tradiderunt, partim quandam continere intra se occultam diuinitatem, quæ posset humanorum factorum esse testis. Et quoniam non animi solum, sed etiam corporis mundities Deo gratissima existimanda est, idcirco aquam illam, quæ præcipuam vim haberet purgandi, & sacrificijs esse accommodatam sanxerunt, & fluuium ipsum, qui huiusmodi aquam hominibus in vsus illos suppeditaret, existimauerunt esse Ioui amicissimum atq; acceptissimum. Alij diuinam vim animorum nostrorum, virtutisque naturam per huiusmodi fabulam explicarunt, quippe quòd sicuti materia appetit formam, ut suum proprium bonum, quòd ipsa per se inutilis est & ociosa apparet, sic anima nostra virtutem tanquam formam suam expetit. Hæc causa est cur Alpheus fingebatur sequi Arethusam, cum ἀλφὸς sit macula, ut dictum est, siue imperfectio, & ἀρετὴ virtus à Græcis nominetur. ac de Alpheo satis, nunc de Inacho dicamus.

De Inacho.

CAP. XXII.

INACHVS autem filius fuisse dicitur Eurydamantis & Dorycles nymphæ, cum tamen quidam Iphinoen eius matrem nominatam fuisse maluerint. Alij Oeneum patrem Inachi fuisse putarunt, quare fuit Oenides ab Hesiodo in sacro sermone ita appellatus:

Ἰνᾶχος

Ἰνάχος οἰνεΐδης κρονίδῃ πολὺ φίλτατον ὕδωρ.

Inachus O Enides cælo gratissimus amnis.

Hic primus omnium mortalium Argiuis imperasse dicitur, uxoremque habuisse Antiopen, ut quidam putarunt; ut verò alij maluerunt, Colaxen; de qua Phoroneum ac Mycalen filiam suscepit, quæ fuit postea vxor Arestoris, uti scriptum est à Pausania in rebus Corinthiacis. Habuit præterea filiam Philodicē, quæ ex Leucippo Phœbam genuit & Ilairam, ut traditum est à Timageto. Celeberrimum est præterea, quòd Io illa quæ prius in vaccam, deinde in deam Isidem conuersa fuit, erat eiusdem Inachi filia. nam fama est quòd Inachus quo tempore Argiuis imperauit, fluuium Amphilochem prius vocatum ampliore alueo locupletauit, cum is propter repentinos imbres solito alueo minimè contentus sæpe in planitiem irrumperet, ac aliquando multa Argiuorum ædificia ac segetes secum rapiens deuolueret. cum postmodum fluuium alueus caperet, neque damna Argiuis inferret, vocatus est Inachus de nomine benefici principis, quem ille Iunoni consecrauit, ut ait idem Pausanias. Neque enim consentit rationi, quòd Io fluuij potius quàm hominis fuisset filia, qui sic Inachus vocaretur. Memoriae proditum est ab antiquis, quòd Inachus fluuius suos ortus ac fontes habuit in monte Artemisio ex fonte Lyrceo vocato, minimè dubios, cuius dicebatur illa esse natura ut parua visitata adesset illi aquarum copia, at facillimè per imbres ita excreseceret, ut bonam partem Argiux regionis inundaret, cum tamen per æstatem esset propè siccus. Istam autem aquarum penuriam Inacho contigisse illa de causa fabulantur, quia Inachus cum Phoroneo, Cephiso, & Asterione iudex Argiuorum de regione inter Neptunum ac Iunonem contendentes delectus, regionem adiudicasset Iunoni. nam cū Iuno agrum Argiuorum ad se pertinere, sibi que iure consecratum censeri debere diceret, Neptunus eum ad se spectare propter aquarum copiam, quæ regionem inundabant, eamque faciebant fertilissimam, contendit. At enim cum ab hæsitantibus diu iudicibus sententia postea pro Iunone lata fuisset, agerque Argiuus Iunoni adiudicatus, fama est iratum Neptunum omnem aquarum copiam illis fluminibus iudicibus ademisse; quare nisi per æstatem cœlestibus pluuijs iuuarentur, omnem prorsus aquam vnà cum suis nominibus amisissent. contra verò quo

tempore ager Argiuis Iunoni fuit adiudicatus, dicitur maxima pars agri immixtis aquis à Neptuno fuisse inundata, ut ita sciretur plusne Iuno an Neptunus regioni posset nocere. Sed tamen postea precante Iunone ut illam aquam ex agro Argiuo deduceret, vix illud denique impetratum est, atque Argiui in eo loco ipso, per quem aqua refluxit, templum magnificum Neptuni cognomento Prosclystij siue inundantis ex voto erexerunt publico sumptu, cum statua Graniani Sicyonij artificis è marmore Pentelico, cum columnis viginti & octo, quarum epistylia erant alternè Dorici & Corinthiaci operis, ut scripsit Hermippus in libro secundo de magnificentia templorum & sacris regum donarijs. Hecateus Inachum fuisse fluvium Amphilochorum scripsit è Lachmo defluentem, è quo erumperet Æas, qui fuit diuersus ab Inacho Argolico. Dicitur autem fuisse Amphilocho ab Amphilocho Argiuorum rege, quem fama est fluvium austrum versus è Lachmo fluere solitum Argos irrupentem, cum Æas occasum versus illaberetur in sinum Adriaticum. Neque tamen me præterit fuisse nonnullos qui Argos urbem Amphilochium nominarint, cuius rei causa narratur huiusmodi. Post Epigonorum expeditionem aduersus Thebanos Alcmaeon fuit in Ætoliam à Diomede accersitus, atque Alcmaeonis opera & auxilijs Diomedes Ætoliam & Acarnaniam facile subiugauit. postea verò Diomede ab Agamemnone ad bellum Troianum accersito, antequam Argos ciuitas extaret, mansit Alcmaeon quidem in Acarnania, atque Argos ibi condidit, quam de sui fratris nomine appellauit Amphilochium, cuius in caput fortè saxum deuolutum illum occidit, dum instaret in altera parte urbis ædificationi. Sic urbs Amphilochium dicta est vbi Amphilocho ex vulnere decessisset post die quarto. Huic cum Inachus successisset, quia urbs recens adhuc multis colonis non esset plena, non satis celebre nomen obtinuit, quoniam libentiùs homines in agris vitam degerent. At Phoroneus ipsius Inachi filius animum adiecit ad urbem locupletandam, ut qui dispersos in agris Argiuos, seorsumque habitantes in vnius ciuitatis ius ac mœnia cõpulit, & aliud præterea oppidum condidit, quod ab ipso Phoronicum fuit vocatũ. Sed enim cum Amphilochium multitudine ciuium breui fuisset oppletum, opulentissimæque & florentissimæ urbis satis honesta principia accepisset, illi nomen mutauit, & ex Ar-

Ego nepote nato è Phoronei filia ciuitatem Argos nominauit. nam cum paulo ante mortuus fuisset Inachus, in Inacho fluuio de se nominato sepultus fuit, cum sibi magnificentum sepulcrum ibi sub aquis extruxisset. Neque mirum est nomina fluuiorum & cursum saepius fuisse mutatum, quando vel ipsa aqua fluminum aliquando penè defecerit, uti testatur Lucianus ita in Charonte, *καὶ πόλεις, ὡς περ ἄνθρωποι, καὶ τὸ παραδοξότερον, ποταμοὶ ὅλοι. Ἰνάχου ἔνδ' ἔτάφος ἐν Ἀργεὶ ἔτι καταλείπεται.* atq; *urbes tanquam homines; & quod magis est admirabile, vel vniuersi fluuij euanescent. Inachi enim nullum Argis extat monumentum aut vestigium.* tanta vis est temporum. Sed de fabulosis aut historicis haectenus. ¶ Ego sane quid aliud per hanc fabulam vellent exprimere antiqui, non reperio, nisi vellent exprimere physicam fluuiorum & aeris naturam: nam quid est aliud Iunonem ac Neptunum de regione contendere, nisi tantum esse aquarum aerisque beneficium ad fertilitatem regionis, ut vtrum maius sit, non facile possit dijudicari? Delecti sunt fluuij iudices, quoniam iudicium illud non facile est cuiquam, nisi fluminibus, qui ipsi norunt quanta sit suarum aquarum bonitas, hoc est reru physicarum peritis ingenijs. Sed ut sunt pleraeque res humanae, quae bonae creduntur, haec eadem res, quae salutem & fertilitatem regionibus afferre consuevit, si citra vel ultra modum sit, omnem salubritatem infestat atque euertit. Inde effectum esse dicitur ut indignatus Neptunus modo regionem inundarit, modo omnem ferè aquam fluminibus ademerit. Idem est enim aquarum vsus regionibus, qui est vini hominibus ac reliquarum epularum. nam cum vinum vtile sit moderatum bibentibus, eius nimia copia incredibile est quantum obsit, tanquam intima corporis inundans ac penè suffocans, & vim naturalem exurens aut extinguens. quare ut fluuij ferunt per inundationes herbaru semina, si aqua sit cum terra comista accedente calore, ut sensit Theophrastus in 3. lib. plantarum, sic multa morborum & aegritudinum semina nascuntur per nimiam inundationem vini, si calor naturalis non possit copiam concoquere. Sed omnium difficillimum est dijudicare plusne bonitas aeris, an copia bonarum aquarum conferat regionibus, quare iudices ancipites aliquam diu fuerunt. Ego tamen celsuerim, quoniam vsus aeris tam perpetuus est, tam utilis, tam necessarius, ut sine illo viuere neque tantillum possimus, cuius in primis exi-

mia bonitas ac temperies est requirēda, sapientissimè dictum
 fuisse ab antiquis in regione Argiuorū adiudicanda præferen-
 dam fuisse Iunonem, quā aera esse superius à nobis explicatum
 fuit. Atqui sine fluminibus vel irrigatione agrorū vel solis im-
 bribus cœlestib. aut etiā roribus aliquando cōtenti esse possunt
 agri ad fertilitatē & ad sanitatem colonorum, at sine aeris bo-
 nitate nullū oppidum, nulla ciuitas, nulla regio est habitabilis,
 aut magnopere à sanæ mentis hominibus expetenda. Eius rei
 sunt argumentū paludes, aut agri paludib. propinqui, in quibus
 incolumitas colonorū aut proximè habitantiū non solet esse
 diuturna, vel si optimo illi prius fuerint naturali temperamen-
 to, qui illuc accesserint, cū multę quotidie fiant accolentium
 animalium ægrotudines. Hęc ipsa causa fuit, vt arbitror, cur Iuno
 precibus à Neptuno vix impetrarit vt aquas post inundationes
 ex Argiuorū regione deduceret. nam post illuiones agrorum
 non facilè recuperatur salubritas regionis, & id fit præsertim si
 multa flumina in eam regionem defluerint. at quoniam ho-
 mines res diuinas perrarò ritè iudicare possunt, non semel pœ-
 na suæ arrogantia deterriti sunt ab ipsis Deorum rebus iudi-
 candis, quibus parere tantū conuenit, & obseruare, at non
 etiam iudicare. inde fabulati sunt antiqui fluminibus iudicibus
 aquam fuisse à Neptuno ademptam. Sic Paris temerarius iu-
 dex patrię suæ incendium & minas vniuersæ Asię adiudicauit.
 Sic Midas sibi mutationem aurium tantū, at alij per hanc te-
 meritatem in montes, in flumina, in beluas sunt mutati, quos
 longum esset referre. Reliqua, quæ sunt ad fabulæ ipsius orna-
 menta adhibita, non sunt omnia vtilia naturalibus ac philolo-
 phicis rationibus, quia solēt nonnulla ad rerum primariarum
 probabilitatem & exornationem cōfingi. vt enim in fertilissi-
 mo agro fieri non potest nulla vt herba nascatur inutilis, sic in
 optimis pulcherrimisq̃ figmentis antiquorum non possunt
 omnia ad certam mortalium vtilitatem perducī, sed quædam
 ad voluptatem, quædam ad probabilitatem ficta fuisse sunt
 existimanda. Quod si quis putet se posse hęc ad meliorem par-
 tum perducere, melioresq̃ explicationes inuenire, debet hęc
 vtilitatem cum posteris communicare: omnes enim ad cæte-
 rorum quoque commoda nati sumus, ac iubemur à Deo illud
 talentum exercere pro viribus, quod nobis à diuina clementia
 concessum est. At de Inacho satis, nunc dicatur Europa.

DICITUR Europa fuisse Agenoris Phœnicū regis & Meliæ nymphæ filia, quæ Cadmum ac Thasum fratres habuerit. Thasus deinde nomen dedit illis Thasijs, qui Tyrum ad Phœniciam incoluerunt. Sorores Europæ fuerunt Electra & Taygete, & fratres præterea Cilix, à quo Cilicia; & Phœnix, à quo Phœnicia fuit dicta. Alij tamē hos è diuersis matribus natos esse arbitrati sunt, siquidem Cadmum Pherecydes libro 4. historiarum ex Agenore & Argiope Nili fluuij filia natum esse tradidit, at è Damno filia Beli Phœnicem & Isæam Ægypti vxorum, qui Ægypto nomen dedit, & Meliam vxorem Danaï natos esse memorat. Europam tanta corporis præstantia atq; pulchritudine fuisse narrant, vt omnes suæ tempestatis mulieres facile antecelleret. Hanc vbi Iupiter summopere deperiret, dicitur in candidum ac pulcherrimum taurum esse conuersus, atque ad litus maris descendisse, quo Europa cum socijs virginibus aliquando adire consueuerat. Huius tauri miram quandam & inusitatam pulchritudinem Europa admirata dicitur seorsum à socijs ad eum spectandum primū accessisse, deinde etiam liberiūs manibus contrectasse, ac denique ipsum taurum tanquam equum ludendo conscendisse, à quo per dolum dicta est fuisse super mare in Cretam vsque deportata, vt scriptum est ab Ouidio in tertio libro mutatorum in his;

Iamque Deus posita fallacis imagine: vix

Se confessus erat, Dicta a que rura tenebat.

Fabulantur Iouem vbi sese quis esset Deus pristina forma recepta confessus fuisset, ad præclari huiusce facinoris memoriam sempiternam inter sidera tauri imaginem collocasse, vt scriptum fuit ab Hygino in fabulis astrorum. Aiūt Agenorem tam grauius casum Europæ tulisse cum illa nullibi inueniretur, quòd raptam à piratis esse arbitraretur, vt accitis Cadmo & Thaso filijs classē instruxerit, quam bifariam diuisam illis dedit. Iussit Thasum cū altera parte classis omnes regiones Phœniciaë finitimas, atq; omnes portus diligentissimè inuestigare: cum altera parte Cadmum vel ad longinquas maris Syriæ terras accurrere, atque fugientes piratas comprehendere, si qui fortè Europā auferrent: neq; prius redirent, quam asportarent Europam. Sed enim cum Thasus nullibi illam inueniret celerrima ac diligentissima navigatione vsus, nullumque

vestigium omnino eius ablatae repertum fuisset, dictus est in insulam maris Ægæi, quam olim Platen vocarunt, aduentasse Thraciæ finitimam, oppidumque ibi condidisse, quod Thasum de suo nomine appellauit, à quo vniuersa postmodo insula vocata fuit Thasus, vbi habitare decreuit cum illis Phœnicibus, qui ipsum secuti fuerant in naui ad recuperandam sororem. Cadmus item vbi frustra sororis fugam & ipse diligenter terra marique frustra inuestigasset, tandem desperata eius salute vel libertate vel inuentione ad oraculum confugit vt sciscitaretur quo nam pacto illam posset inuenire: aut consilium caperet quid sibi in illa difficultate rerum esset agendum. responsum est à Deo quòd ibi habitare oporteret, vt ait Musæus in Titanographia, & Callimachus de habitatis insulis, vbi bos ipsa quieuisset, quam habuisset ducem itineris. Europam autem ipsam non esse humanarum virium aut humani ingenij inuenire. Mox vbi bos apud Thurium fontem apparuisset, qui locus fuit à boue ita vocatus, cum Phœnices Thur vaccam appellarent, id non procul à Cephiso flumine contigit, vti bos humi decumbens conquiesceret, Cadmus igitur ibi habitare decreuit, urbemque ibi condidit, quam Bœotiam vocauit, vt ait Nicander in libro de Europa, & Callimachus in conditis insulis, & habitatis urbibus, & earum nominibus, & Ouid. in 3. mutationum. Cadmus vbi sacrificia de more antiquorum Dijs patrijs eius loci esset factururus, antequam fundamenta urbis iaceret, quò ipsos Deos benignos in posterum placatosque haberet, iussit ministros aquam sibi è proximo fonte afferre, quem fontem Aretiaden nominabant. Verum cum non procul ab eo fonte draco insignis magnitudinis in spelunca quadam lateret, Martis & Veneris filius, vt quidam crediderunt, inter quos fuit Apollodorus Cyrenaicus in libro de Dijs, & Lyfimachus, qui multa de Europa scripsit in libro quarto rerum Thebanarum, & de Cadmo ad urbem Thebanam profecto, dicuntur missi aquatum ministri fuisse ab illo dracone deuorati. Cum frustra Cadmus diutissime aquatum missos expectasset, atque ægerrime ferret illorum tarditatem, dictus est & ipse illuc ad fontem fuisse profectus, ac inuentum draconem palpitantia adhuc cruenta ministrorum corpora vorantem non procul ab Homoloide tunc vocata porta Thebana occidisse. Illud cum euenisset eo pacto, Mars, vel, vt alijs magis placuit, Pallas iussit

Cadmum

Cadmum seminare alteram partem dentium exemptorum ex ore serpentis: è quibus satis fabulantur natos esse homines permultos, qui sese mutuis vulneribus ingenio atque artificio Cadmi trucidarunt. Pherecydes scriptum reliquit libro quinto historiarum, Martem ac Palladem dimidium illorum dentium eius draconis dedisse Cadmo, cum dimidium reseruatum sit postea Ætæ regi Colchorum. Tunc aiunt Martem imperasse ut Cadmus eos dentes sereret, è quibus armati homines nati sunt pugnaturi cum Cadmo in vltionem draconis Martis filij ab illo trucidati. Pallas Cadmi miserta dicitur illum monuisse ut lapide clam vnum eorum percuteret. Ille qui percussus fuit, cum illam iniuriam non aliunde natam esse arbitraretur, quam ab vno fratrum, ut sunt homines bellicosi ad omnem iniuriam armis vindicandam prompti, oblitterata omnis humanitatis & affinitatis memoria, leuissimè aduersus illum, quem putauit iniurium, irruit, illumque trucidauit: mox cæteris illam iniustam cædem vindicantibus, atque aliis contra tanquam illegitimè iniurias passum defendentibus, omnes demum sunt mutuis vulneribus confossi, atque ad vnum in illo certamine ceciderunt, præter Vdæum, Pelorem, Chthonium, Echionem, & Hyperenorem, qui soli quinque superfuerunt ex illis multis hominibus. Cadmus postmodo his sibi conciliatis opera illorum usus est in multis rebus, quæ ita breuiter declarauit Apollonius Rhod. lib. 3. Argonauticorum:

πύρε δέ σφιν ἰῶσιν

κρείων Αἰήτης χαλεπὸς ἐς ἀέθλον ὀδόντας
 Ἀονίῳ δράκοντος, ὃν ἠ' γυγίη ἐνὶ Θήβῃ
 Κάδμος, ὅτ' εὐρώπῳ διζήτωμος εἰσαφίκανε,
 Πέφνοι, Ἀρητιάδῃ κρήνη ἐπίκρον ἔοντα.
 ἔνθα καὶ ἐννάσθῃ, πομπῇ βοῶς, ἦν οἱ Ἀπόλλων
 ὤπασε μαντοσώησι προσηγήταραν ὀδοῖο.

Sensentibus illis

Rex Ætæa feros dedit in certamina dentes
 Aoniæ serpentis, eum namque are cecidit
 Europam quærens Cadmus, cum mania Thebas
 Ogygias petiit seruantem, & bi nascitur vnda
 Fontis Aretsadæ, ductu bouis ille quiescit
 Hic primum, dedit esse ducem quam clarus Apoll.
 Vbi hæc ita contigissent, ac Agenor neque filiam neque filios

reduces amplius videre potuisset, credita est Europa in Deorum numerum relata, ut ait Lucianus in Dea Syria: quam obrem ad Agenoris ipsius consolationem, ut fama est, Phœnices illam templis & altaribus. & propriis sacerdotibus. decorarunt, sacrumque putatum sermonem de illa vulgarunt, quod Iupiter in taurum versus, ut diximus, illam in Cretam abstulerit. Præterea Sidonij numismata cum fœmina tauri dorso insidente ac mare transfretante cuderunt in eius honorem. Memoriae proditum fuit etiam Carneum fuisse Iouis & huius Europæ filium, quem ab Apolline & Latona fuisse educatum memorarunt. Huic fratrem Leotychidem nonnulli adiunxerunt, sororesque Hydarnim, Limeram, & Alageniam, qui omnes postea nomina ciuitatibus dederunt, ut scripsit Eudoxus in ambitu terræ. Atque illa hæcenus explicata fuerunt, quæ de Europa & Cadmo fabulosè memoriae prodita sunt ab antiquis: nunc quid per hæc significare voluerint, perquiramus.

¶ Scriptum reliquit Herodotus in primo libro suarum historiarum, Cretenses homines audita insigni Europæ pulchritudine ad eam rapiendam suo regi contendisse, quorum tamen nomina ignorari inquit, ut est in his: *μετὰ δὲ ταῦτα, ἑλλήνων τινὰς (ὃ γὰρ ἔχουσι τὸ ὄνομα ἀπὸ γῆς Ἰταλίας) φασὶ τῆς Φοινίκης εἰς Τύρον προσχόντας, ἀρπάσσει τὴν βασιλῆος θυγατέρα Εὐρώπην. εἰς ἣν δὲ ἀν᾽ ἑτοίμητες. Postea verò nonnullos à Grecis (non tamen nomina proferre possunt) in Tyrum classe delatos fuisse memorant, atque Europam regis Phœniciae filiam rapuisse. fuerunt autem isti viri Cretenses. Circumferuntur illa de tauro memoriae prodita fabuloseque conficta, quæ in prora eius nauigij, quo vecta est Europa, taurus esset depictus, uti traditum est ab Agatharchide Cnidio in rebus Europicis. nam non solum in numismatis, sed etiam in picturis domesticis & in nauigiis iumentorum imagines antiqui pingere consueuerunt, quare pistricem & centaurum & chimæram naues appellauit Virgilius ab illis formis animalium, quæ in proribus erant picta, ut est lib. 5. & nomen pecuniæ atque peculij inde apud Latinos manauit. Ego non nihil præterea ad animorum moderationem pertinens sub hoc huiusce fabulæ inuolucro contineri crediderim præter historicam explicationem, quando vel ipsum Deorum regem creditum Iouem propter lasciuiam in animal turpe se mutauisse tradiderunt ad posterum. Nam significare volebant nullam esse turpitudi-*

turpitudinem, in quam libido & effrenata quædam Veneris titillatio non impellat, nisi quis prudentia & ratione moderationem adhibeat. unde præclare dictum est ab Euripide in Medea, ingens malum mortalibus esse amorem, ut est in hoc versu:

φῶ, φῶ, βροτοῖς εἴρωτος ὡς κακὸν μέγα!

Heu, heu, viris ingens ut est Amor malum!

Sapientissimè igitur in Pythagorista scripsit Aristophon amorem de cælo in terras ad homines multo Diis imprudentiores esse detrusum, quoniam esset ibi autor multorum malorum, & multarum calamitatum fundamentum, cum discordias & inimicitias inter Deos fereret, ut est in his:

εἴτ' ἔδικαίως ἐς' ἀπεψήφισμένος

ὑπὸ τῶν θεῶν τῶν δώδεκ' εἰκότως εἴρωτος;

ἑτάρατε καὶ κείνους γὰρ ἐμβάλλων σάσις,

ὅτ' ἴω μετ' αὐτῶν ὡς δὲ λίαν ἴω θρασυς

καὶ σοβαρὸς, ἀποκόψαντες αὐτῆ τα πτερὰ;

ἵνα μὴ πέτηται πρὸς τὸν ἕρανὸν πάλιν,

δοῦρ' αὐτὸν ἐφυγάδουσαν ὡς ἡμᾶς κάτω.

ταῖς δὲ πτέρυγας ἄς εἶχε, τῆ νίκη φορεῖν

ἔδοσαν πρὸ φανέσ σκῦλον ἀπὸ τῶν πολέμιων:

Reiectus est nunquid Deorum calculis

E cætu Amor decem duorumque omnia

Turbabat ille: bella litesque intulit

Vbi esset & nã, quòd foret & valde insolens:

Huic arroganti alas ceciderunt Dei,

Volare rursus ne & valeret ad polum;

Profugum deorsumque expulerunt ad viros.

Alas dedere, quas habebat, posset & ut

Exuvias referre & victor ex hostibus.

Nam duo sunt periculosi maximè scopuli, in quos devitari dum est ne humana vita illabatur, ira scilicet, & ingens rei cuius amor ac desiderium, quando vterque horum affectuum potest quemuis, nisi moderatus existat, in apertissimam perniciem, tanquam in duos marinos scopulos Scyllam & Charybdim, impellere, atq; illidere. nam sicut tâta vis est iræ, ut vel in res anima sensuque carentes excitet, & in ferrea artis instrumenta inflammet, si opus artis parum feliciter ob imperitiam succedat, & ad contumelias lapidi vel ferro vel ligno dicendas, nihil iis ipsis rebus homines prudentiores: sic amor facit,

cùm fit quoddam animi delirium, si immoderatus existat, ut neque nobilitatem maiorum, neque maiestatem imperij tantilli faciant plerique, neque intelligatur his motibus agitados cæteris omnibus derisum & contemptum iri. nam sic virtus, & illa animi diuinitas, quæ rerum omnium preciosissima est & Deo gratissima, contaminatur & conculcatur, captiuaque ab amore, quò libuerit, trahitur. Facit enim amor ut turpia, deformia, tristia, damnosa, lætissima, utilia, pulchra, honesta atque laudabilia videantur. quare non minùs illi qui amat, quàm ebrius & infans illud conuenit, quod est in Oreste Euripidis:

μὲν ὦ ταλαίπωρ ἄτρεμα σοῖς ἐν δαμνίοις.

ὄραῖς γὰρ ἐδὲν ὧν δοκεῖς σαφ' εἰδέναι.

Iace silens tuo miselle in lectulo:

Nihil vides verè, & ut videris cernere.

Inde fingitur Iupiter ipse in taurum animal lasciuum ac furibundum esse conuersus, cùm vellent antiqui amoris insolentiam & obscœnitatem per hæc patefacere. nam omnia propè bella, deuastationes regnorum, euersiones ciuitatum, incendia prouinciarum descripta à poetis, omniaque hominum deliria, propter lasciuos amores, & immoderatam libidinem euenerunt. Præclarè igitur ac sapienter suauissimus poeta Euripides in Hippolyto Coronifero ita scripsit, vbi quot mala in humanam vitam per mulieres irrumphant, considerasset:

ὦ Ζεῦ, τί δὴ κίβδηλον ἀνθρώποις κακὸν

γυναικας εἰς φῶς ἡλίου κατώκισας;

εἰ γὰρ βρόττον ἤθελθες ἀπείραι γένος,

ἐκ ἐκ γυναικῶν χρῆν παραχέσθαι τόδε

ἀλλ' ἀντιθέοντας σοῖσιν ὄναοῖς βροτῶς

ἢ χαλκὸν, ἢ σίδηρον, ἢ χρυσοῦ βάρος,

παίδων πρίασθαι σπέρμα τοῦ τιμήματος,

τῆς ἀξίας ἕκαστον ὅτι δὲ δώμασι

ναίειν ἐλευθέροισι θηλαζῶν ἄτερ.

O Iupiter quid hoc mali? mortalibus

Cur protulisti fœminas olim viris?

Virile seminare si velles genus,

Non id decebat fœminas producere:

Sed in tuis templis viros deponere

Ferrum, vel æs puri vel auri pondera,

Et filiorum sic referre semina

Pro precio mox singulos: in edibus

Mox liberos sic esse procul à fœminis.

Et iucundus Menander in Tibicina siue ἀρρηφόρω:

ἔλαμεις, ἐὰν νοῦν ἔχῃς, τῆτιν καταλιπὼν τὸν βίον.

γερόμικα γὰρ αὐτός· διὰ τῆτό σοι παραινῶ μὴ λαμείν.

δέδογμένον τὸ πρᾶγμ' ἀνερρίφθῃ κύβος.

πέρανε· σωθείης δὲ νῦν ἀληθινόν.

εἰς πέλαγος αὐτὸν ἐμβαλεῖς γὰρ πραγμάτων,

ἔλιβυκόν, ἔδ' Αἰγαῖον, ἔτι τῶν τριάκοντ' ἐκ ἀπόλλυται

τρία πλοῖα ἄρια· γήμας δ' ἔδ' εἰς σέσωθ' ὅλας.

Mentem si habes, nullam capesse coniugem

Vitam relinquens hanc. ego dixi prius,

Quare tibi suadebo ne ducas. mihi

Decretares, ὅτι ἰακτα προίσις alea est.

Servaberis sic, perge. te credis freto

Magno negotiorum, at non illi Libyco

Ponto, vel Aegæo, perire tibi solent

E nauibus triginta, tres haud sepius.

Est nemo sospes coniugem qui duxerint.

Atqui si res altius consideretur, vereor ne omnis illa reprehensio fœminarum in ipsos viros redundet, quia nullum malum committitur à solis fœminis: cum omnium malorum ac scelerum vel adiutores & socios, vel consultores viros habuerint. nihil est igitur quod sua demerita à viris in mulieres reiiciatur. nam fœminæ animalia imperfecta ut plerique appellant, non sunt à perfectis viris ad omnia flagitia adiuuandæ aut etiam impellendæ: sed potius admonendæ, atque à conceptis in animo erroribus salubri consilio retrahendæ. habent fœminæ verecundiam quãdam à natura insitam, magis quàm viri & timorem & imbecillitatem ingenij ac corporis ad res perficiendas, quibus magis ab omni turpitudine deterrentur. & sanè facilius est mulieres quàm viros intra honestatis terminos coercere. oportet infelicium muliercularum misereri, quæ tot incommoda verè patiuntur, quot memorantur ab omnium propè poetarum suavisimo, ut mihi quidem videtur, Euripide his verbis:

πάντων δ' ὅσ' ἐστ' ἐμψυχα, καὶ γνώμῃ ἔχῃ

γυναικες ἐσμὲν ἀθλιώτατον φύτον.

ὡς πρῶτα μὲν δεῖ χρημάτων ὑπερβολῆ

πόσιν πρῶτα δεῖ, δεῖ σὸς τῷ τε σώματος

λαβῆν. κακοῦ γὰρ τῷδ' ἔτ' ἄλγιον κακόν,
 κείν τῷδ' ἀγῶν μέγιστος ἢ κακόν λαβῆν,
 ἢ χρυσόν· ἔγὰρ δύκλεῖς ἀπαλλαγῆ
 γυναιξίν· ἔδ' οἴοντ' ἀνλώαθαι πόσιν.
 εἰς κεινὰ δ' ἦθη καὶ νόμους ἀφίγμένω
 δεῖ μάντιν εἶναι, μὴ μαθῆσαν οἰκόθου,
 ὅτω μάλιστα χρῆσεται ξυθύνετη.
 καὶν μὲν τὰδ' ἡμῖν ἐκπονέμεναισιν οὐ
 πόσις ξυμοικῆ, μὴ βία φέρων ζυγόν,
 ζηλωτὸς αἰῶν· εἰ δ' ἔμῃ, θανεῖν χρεῶν.
 ἀνὴρ δ' ὅταν τοῖς ἐνδον ἀχθῆται ξυῶν,
 ἔξω μολῶν ἐπαυσσῆ καρδίας χόλον,
 ἢ πρὸς φίλωντιν, ἢ πρὸς ἡλικα τραπεῖς·
 ἡμῖν δ' ἀνάγκη πρὸς μίαν ψυχὴν βλέπειν.

*Nos fœmina miserissima planta sumus
 Viventium, vel mente quæ pollent. prius
 Nobis maritos est opus pecunia
 Emisse grandi, perpeti quæ corporis
 Heros. quid infelicius dici queat?
 In hoc labor fit plurimus nobis, bonos
 Nanciscier, quod à viro discedere
 Sit turpe, nec spreuisse fœmina licet.
 Leges novas petenti, & hinc domum novam
 Illi fit esse datem opus, ni sciuerit
 Domi marito convenit quali utier.
 Quod si maritus gaudet illis moribus,
 Ferat quæ latus id iugum, dulcissimum est:
 Sin, emori prestaret inde millies.
 A Egrè vir ipse cum tulit domestica,
 Sedavit iram cordis exiens domo,
 Petens amicum, vel sodalem quempiam:
 Nobis misellis cernere hunc unum est opus.*

Aiunt præterea Cadmum ubi è Phœnicia in Græciam traiecisset, primum detulisse quarūdam literarum cognitionem, cum antea res philosophicæ per fabulosas narrationes tantū in manus ad posteros traderentur. Primus idem historiā soluta oratione scribere aggressus est, quod tamē quidā non Phœnici, sed Milesio Cadmo attribuerunt. Primus hic ærosūm lapidē Cadmiam vocatū adinuenit, è quo es coqui ac fieri consuevit, fecitque

citq; es ipsum purius, cum ante eius tempora per imperitiã artificum æs multa inutilia cõmixta soleret habere. Europa postmodo consecuta est à Ioue vt tertia pars orbis de suo nomine diceretur, quã ita sitam esse dicunt, vt per fretũ columnarũ nauigantib. interius in dextra parte sit Africa ad Nili vsq; fluens: in sinistra Europa ad Tanaim vsq; & Maoridis incolas & Borysthenes, cum utræq; hæ partes Asia terminentur. est quidem Europa tota habitabilis præter exiguam admodum partẽ Tanaidis & Maoridis plagæ finitimam, quæ ob ingentẽ vim frigoris non cõmodè habitari potest. Thafus postea Herculem Tyrium esse contendens, vbi ad Olympia venisset, cuius sui statuam æneam decem cubitorum erigendam curauit super basi ærea, quæ statua læua arcum, dextra clauam tenebat. Atq; tot de Europa dicta sint, nunc de Penelope disseramus.

De Penelope. CAP. XXIIL.

PENELOPE fuit Icarij & Peribœæ Naidis filia, quæ prius Arnæa vocabatur, habuitque quinque fratres, vt inquit Silenus Chius in fabulosis historiis, Caunum, Phalerum, Nopsopem, Philemonem, Helorum. Fama est Icarium quo tempore gestaret in utero Peribœæ, iuisse ad oraculum propter quædam visa sibi in somniis, vt sciscitaretur quid vxor esset paritura, æ responsum tulisse huiusmodi:

Αἴχος ἔχῃ περίβοια, κλέος τ' ὄν γαστρί γυναικῶν.

Fæmineum Peribœæ decus, Peribœæ pudorem

Fert Vtero.

Illud cum audiisset Icarius, neq; rectè Dei dictum percepisset, ratus aliquam insignem infamiam in suam familiam ex illa quæ nasceretur redundaturam, continuo natam Arnæam in quadam pelui expositam in mare deiecit, fortunæq; ipsius puellæ totum negotium commisit. Hanc puellam Arnæam nominarunt, q̃ eam nollent educare, cum ἀρνεῖσθαι refutare & abnuere significet. cæterum peluis vbi diutius miram quãdam maris & ventorum tranquillitatẽ nacta fuisset, neq; recessisset ab eo loco, vbi primùm deposita fuerat, nisi quantum naturalis marinarum aquarum refluxus illam sensim detulisset, dicuntur aues quædam ad eius puellæ vagitum aduolasse, quas Meleagridas vocat, in quas cõuersas Meleagri sorores post diurnas lacrymas ob impatiẽtiã doloris fabulati sunt, vbi stipes

illi coetaneus fuisset in ignem coniectus. Has aues arculam ad
 litus appulisse memorant, cum parum distaret a litore, ac infan-
 tem per nonnullos dies educauisse. Illud miraculum ab incolis
 eius loci deprehensum ac Icaro narratum ita misericordia puel-
 lae eius animum commouit adhortate & impellente praecipue
 Periboea, ut ad mare ipse profectus inuenta peluim cum auib.
 nutricib. domum detulerit. Illae igitur aues cum Penelopes per
 illud tempus a Graecis dicerentur, nam penelope est gallinarum
 genus, quas nunc Indicas vocant, mox deposito priore Arnaeae
 nomine filiam Penelopen vocauit, ut testatus est Herodorus in
 iis quae scripsit de Perseo & Andromeda. postmodo cum ad nu-
 bilem etate accessisset Penelope, tanta corporis pulchritudine,
 tantaque morum elegancia fuisse dicitur, ut mirificos amores in
 animis iuuenum excitaret. multi igitur a principibus Graecarum
 ciuitatum illam in matrimonium petiuerunt. Sed cum oraculi
 adhuc memor Icarus eam nemini cuperet in matrimonio
 collocare, nisi praestantissimo viro, qui posset & prudentia &
 virtute filiae suae desideriis moderari, quae haecenus omne ho-
 nestatem illaefam & integerrimam seruasset, proposuit cursus
 certamen in via Aphetaide illa de causa vocata apud Lacedae-
 monios, non procul a Carnei Apollinis sacello. Nam cum ibi a
 carceribus proci emissi fuissent, Apheta via vocata fuit, quia
 ἀφ' ἧρας sit dimittere. In iis ludis victorem declaratum fuisse
 Vlysem memorat Pausan. in rebus Laconicis, quare illi praem-
 ium cursus (ut aiunt) promissum, datae sunt Penelopes nu-
 ptiae: quare Vlyses simulacrum Mineruae dicauit, quam no-
 minauit Celeutheam. Postea multis precibus ac pollicita-
 tionibus fertur Icarus tentasse Vlyssis animum, ut mallet a-
 pud se Lacedaemone, quam in Ithaca habitare, ibique habe-
 re suetum domicilium. ea spes ubi ipsum Icarium fefellisset,
 neque posset id Vlyssi vllis rationibus persuadere, sese conuer-
 tit ad expugnandum animum filiae, eamque orare coepit ne
 se in extrema senectute mortua iam Periboea in assiduis la-
 crymis diuturnoque luctu solum domi desereret; quae preces
 patris irritae fuerunt apud filiam quoque. Aiunt tamen Vlyf-
 sem vel senis misericordia commotum vel importunitate o-
 ptionem dedisse Penelopae vtrum mallet eligendi, vellet ne
 esse Lacedaemone apud patrem, vel secum in Ithacam illo re-
 iecto concedere. at illa dicitur nihil neque patri Icaro, neque
 Vlyssi

Vlyssi respondisse, sed in curru velata facie, in quo erat, verstitisse. Illud ubi percepisset Icarius, quòd maritum sequi nallet, quòd dicere puderet, permittit ut cum viro abiret in Ithacam. Postea cum Telemachum filium ex illa suscepisset Vlysses, tractus fuit ad bellum Troianum, ut dictum est in Vlysse. Illo autem tempore, quo abfuit Vlysses ex Ithaca, dicitur Penelope integerrimè seruasse pudicitiam per viginti annos, quæ, postquam omnes heroes è bello Troiano euerfa & succensa iam Troia domum rediissent, (nam post decennij bellum Troianum, decennium errauit Vlysses.) dicitur à multis principibus propin quarum ciuitatum rursus fuisse sollicitata ut ad secundas nuptias transfret, quòd iam mortuum esse Vlysses arbitrarentur. Ad eam rem maximè illam impellebat sumptuum domesticorum magnitudo, quòd ex ipsius Penelopes prouentibus viuebant, semperq; illius fiebat minor res domestica. hoc incòmodum videbatur vna illa ratione deuitatura, si cuiquam illorum nupsisset. At Penelope spem illorum fallebat per dolum, quibus promiserat se statim atque inceptam telam texuisset, non amplius Vlysses expectaturam, sed vnum esse illorum capturam maritum. Istud autem faciebat, quia cognoscebat petulantiam & temeritatè superbiorum iuuenum, qui nisi ita spe delusi fuissent, vel vniuersas Penelopes facultates breui dissipassent, vel in illam violenti irruissent. Sed enim cum tantumdem operis per noctem demoliretur, quantum per diem texuisset, ita illorum expectationem in aduentum vsque Vlyssis denique protraxit, à quo domum reuerso omnes illi proci fuerunt artificiosè trucidati. Inquiunt præterea non procul à Ladæ stadio vocato in agro Orchomeniorum Penelopen filium Vlyssi, ubi reuersus fuit à bello Troiano, peperisse, quem propter operam patris egregiè in illa expeditione nauatam, Proliporthum, hoc est vrbiium populatorè siue euerforè, nominauit. Fuit Mantinensium sermo præterea, ut ait Pausanias in rebus Arcadicis, Penelopen fuisse ab Vlysse illo crimine damnatam exactamque domo, quòd procos vltro allexisset & inuitasset, quæ in Spartam prius se contulit, & nec à patre ut iam mortuo ibi accepta, nec ab affinibus, coacta fuit se inde recipere in Mantineam, vbi etiam illam decessisse, sepultamque fuisse inquiunt non procul à Ladæ stadio, & à templo Dianæ. Hæc illa sunt ferè omnia, quæ de Penelope memorantur ab antiquis. Ferunt Icarium

puellam idcirco proieciſſe, quoniam credidiſſet oraculum ſignificare aliquam inſignem turpitudinem aut dedecus & infamiam mulierum illam futuram, quamuis longè diuerſa eſſe oraculi ſentètia, quod dicebat illum honeſtiſſimum pudorem & verecundiam muliebrem, quæ in honeſtiſſimis matronis requiritur, futuram in ea quæ naſceretur, atq; gloriam futuram ingentem ſexui muliebri. Alij tamen & honeſtiſſimam mulierem fuiſſe Dido cõtendunt, & infamem Penelopen, quæ cum omnibus procis concubuerit, ac Pana genuerit, ſed pro ſtudijs in ſe ſcriptorum fuiſſe vel bonas, vel malas creditas. ſed tamen de Penelopes bonitate crebrior ſententia inualuit, de qua ita ſcripſit Eubulus in Chryſilla:

ὦ Ζεῦ πολυτίμητ', εἴτ' ἐγὼ ποτε κακῶς
 ἐρῶ γυναῖκας; ἢ δι' ἀπολοίμην. ἄρα
 πάντων ἄριον κτημάτων. εἰ δ' ἐγίνετο
 κακὴ γυνὴ μήδεα, Πηνελόπεια δὲ
 μέγα πρᾶγμα. ἐρεῖ τις ὡς κλυταίμνης ἔρα κακῆ,
 Ἄλκησιν ἀντέθηκε χρυσην.

*O Iupiter prudens, ego dicam malè
 De ſæminis? ò per Iouem perdar prius.
 Eſt omnium res optima ipſa ſæmina.
 Medea praua eſt, Penelopen ſtatim feres
 Bonum quid eſſe. mox Clytemneſtra mala
 Repugnat Alceſtis.*

Neque mirum eſt ſtatim natam Penelopen in eas calamitates incidiffe, quando nemo propè ſapiens aut fortis eſt idem fortunatus. eſt enim ſemper atrociffimum certamen virtuti cum fortuna. vnde etiam Herculem & cæteros inſignis virtutis heroes ac bonos viros antiqui calamitofos fuiſſe finxerunt. & profectò calamitates ſunt donum Dei, maius fortasſe omnibus cõmodis, & clariffima opportunitas ac facultas à Deo oblata oſtentandæ exercendæq; fortitudinis. Inde Semiramis omnium mulierũ clariffima, quas ſcimus ingenio & prudentia valuiſſe, eandem propè fortunam experta eſt, quam Penelope ab auibus educata. & Danae cum filio in arcam ligneam incluſa atq; in mare deiecta, mox à Deo ſeruata fuiſſe dicitur, cū re ipſa nemo vir bonus à Deo in rebus arduis deſeratur, qui ad iplum mentè ſyncerã conuerterit. Fuerunt multũ alij, quos longum eſſet recensere, qui infantes feris proiecti reſponſa Deorum

nam non fefellerunt, sed contra ab ipsis feris educati, ac non solum liberati sunt. Dicuntur propositae nuptiae Penelopes victoribus cursus pro prisca consuetudine formosissimarum mulierum, vel quod ita pro oraculorum responsis procos a nuptiis quarundam mulierum deterrent per pericula victis imminencia, ut Atalantae & Hippodamiae; vel quod res egregias censerent non debere nisi virtuti & strenuitati proponi, cum ignaviae & sordidae & desidae solae aerumnae propositae sint: cum verissimum sit illud Hesiodi dictum in operibus & diebus, quod

αἰεὶ δ' ἀμβολιεργὸς ἀνὴρ ἄταισι παλαίῃ.

Aerumnis tardus semper luatur inersque.

Enimuero cum Vlysseni prudentiam esse constet, iure illi in matrimonium dederunt Penelopen, quam pro continentia & pudicitia celebrarunt. Haec tanta continentia fuisse dicitur, ut cum Troia multis undique accitis ex Asia auxilijs obsidionem Graecorum decennium tulerit, Dijs quoque ipsis hinc inde rem iuvantibus, & tantundem spatium temporis Vlysses post bellum errarit, neque precibus, neque minis, neque importunitate procorum potuerit expugnari, sed multa arte fefellerit. Est enim difficilius animum virtute & temperantia recte munitum ad aliquam turpitudinem impellere, quam Troiam expugnare, aut munitissimum oppidum in deditioem compellere, cum nullae machinae sint, quae possint expugnare virtutem. Non enim credibile est virtutem Penelopes decantatam fuisse ab antiquis, nisi praeclarum quoddam ad virtutem exemplar vitae Penelopes institutum fuisset. Illa quae tradita sunt alibi de Penelope, quod cum omnibus procis congressa Pana Deum pepererit, fabulosa sunt, plurimumque a veritate dissidentia, cum neque multos habeant testes, neque rationi conveniat ut est semine plurimorum mulier possit concipere, quia uterus ubi concepit primum ita clauditur, nihil ut egredi vel ingredi possit. Per illa igitur quae de continentia Penelopes dicta sunt, ceteras mulieres antiqui hortabantur ad temperantiam, & continentiam, & honestatem, ut illasam fidem servarent maritis quam promisissent, ne cederent libidinosorum blanditijs, ne censerent quidquam esse praeclarius quam adversus illecebras invictas consistere. Quod autem texenda tela illam procos deluisse tradiderunt, significabant nihil esse periculosius otiosa vita, cum negotiantes pravae cogitationes, illecebraeque

voluptatum non tam facile capiant. est enim otium si non parens, at certe alumnus omnis libidinis, omnisque insolentiae. Atque tot de Penelope, nunc de Andromeda dicamus.

De Andromeda.

CAP. XXV.

ANDROMEDAE exemplum demonstravit, quam calamitosum sit esse affine contemnentium Dei observantiam, quam celeberrimam fecit vitae periculum, in quod incidit non sua, sed matris temeritate foeminae arrogatissimae, quae sese vel Deabus ipsis pulchritudine praestare ausa est profiteri. non enim modo periculosum est ac difficultatum plenum esse coniunctos affinitate cum illis qui Dei cultum & iustitiam parvi faciunt, verum etiam calamitosum plerumque Dei contemptoribus esse amicos. Dicitur Andromeda fuisse Cephei Aethiopi regis & Cassiopes filia, virgo sane egregia, & omnibus animi atque corporis dotibus ornatissima, ac digna quae melioribus parentibus nata esset. ferunt enim Cassiopen adeo forma corporis praestitisse, qua ceteras omnes mulieres anteciret, ut ausa sit vel ipsam Iunonem in contentionem & certamen de pulchritudine provocare. Iuno tantam huiusce mulieris temeritatem aegre ferens, cum prius illi patefecisset omnem humanam praestantiam pulchritudinis eximiam esse turpitudinem, si cum rebus diuinis conferatur, dicitur rogasse Neptunum ut eius reginae temeritatem reprimeret, suamque iniuriam ulcisceretur, at Silenus Chius in fabulosis historijs non cum Iunone illam contendisse inquit, sed cum nymphis Nereidibus. Neptunus igitur illa mulieris arrogantia commotus dictus est in Cephei & Cassiopes regionem ceterae tantae magnitudinis, tamque formidabile monstrum immisisse, ut omnes agros devastaret, & aedificia funditus demoliretur, a qua peste neque civitates quidem erant satis munitae, cum illas etiam vastitate corporis & ingenti mole opprimeret ac prosterneret. tanta calamitate percussus animoque consternatus Cepheus oraculum consuluit, sciscitatusque est qua de causa id tantum malorum ac difficultatum eveniret, & quo pacto tanto periculo liberari posset. responsum post facta sacrificia de more consulentium tulit, non prius cessaturam illam calamitatem, quam Cassiopes arrogantia excitasset, quam unicum filiam quam habebat, Andromedam, illi monstro marino vorandam exposuisset, quod

quod factum est ad Ioppen. Cepheus illo responso accepto apud urbem Æthiopiæ Ioppen vocatam filiam Andromedam ferreis vinculis ligatam exposuit. accidit per illud tempus ut Perseus cum Medusæ capite illac iter faceret, qui virginis innocentis misertus eam soluit, atque in eodem loco vna cum Andromeda cete expectavit, ut scripsit Aristides & Libanius, atque aduentantis monstri partem in saxum conuertit ostenso capite Gorgonis, partem ipse ferro obtruncavit. Perseus deinde sic liberatam Andromedam insigni virtute uxorem cepit, atque in Seriphum secum asportavit. Fuerunt etiam qui dixerint Perseum ex illa filiam Persen nominatam suscepisse, quam apud avum Cepheum reliquerit. Nam ubi Perseus sensit sibi insidias parari à Phineo Cephei fratre, qui arbitraretur se habiturum uxorem Andromedam si Perseum obtruncasset, Perseus fecit ut Phineus etiam viso Medusæ capite continuo in saxum verteretur: deinde Argos cum Andromeda & Danae matre profectus ibi ad extremum usque vitæ suæ diem habitavit. Hæc sunt quæ de Andromeda memoriæ prodita sunt ab antiquis, nunc cur ita ficta fuerint perquiramus.

¶ Si quis diligenter perpendat quæ scripta sunt à nobis in hac ipsa narratione de Andromeda, nihil aliud inueniet in illis contineri, nisi antiquorum adhortationem ad pietatem & ad animi moderationem amplexandam. Nam cum Dei præclara munera nesciret æquo animo ferre Cassiope, ausa est vel cum Deab. bonorum omnium autoribus contendere, & sese vel illis propter ea bona anteferre, quæ bona per illorum liberalitatem & magnificentiam acceperat. Sed tantam hominum demerentiam vel arrogantiam non impune patitur Deus iustus iudex omnium scelerum, cui sordida sunt omnia mortalia vel clarissima, si careant bonitate & iustitia, audeantque cum diuinis conferri. Sic igitur ubi formam corporis Iuno Cassiopeæ eripuisset, immisit etiam illam calamitatem in regionem Ægyptiorum siue Æthiopum. Et quamuis poena sceleratorum coniunctos aliquando vexet pro flagitijs, tamen non patitur Deus viros bonos perire, quos vexari sinit, cum semper sit innocentiae in periculis positæ defensor. Inde fabulati sunt Andromedam in summo capitis periculo positam propter maternam temeritatem tandem Deorum immortalium beneficio Perseum illuc diuertentium non solum fuisse liberatam,

sed etiam ad maiorem felicitatem prouectam, cum calamitatem patienter tolerasset, non potuit ager Æthiopum, populiq; subditi vitare monstri deuastationem, quo caso ad pristinam felicitatem redierunt, quia cum peccauerint reges aduersus Dei cultum, non modò ipsi, sed etiam populi ac subditæ illis nationes eiusdem impietatis vel asseclæ vel fautores vnà cum ipsis regibus diuinitus affliantur: cum etiam semper Deus iustissimas causas habeat animaduersionis propter infinita propè multorum peccata. nam nullum scelus relinquitur impunitum, quod ab ipso autore per pœnitentiam non punitum fuerit. Nam vel exteræ nationes impulsu Dei in iniustos reges insurgunt, vel populi aduersus iniquos magistratus, vel alius magistratus in alium; cum Deo commercium sit cum sola iustitia, quæ sola etiam est anima ciuitatum, firmumque vinculum rerum publicarum ac regnorum omnium. Neque debet quisquam hanc tantam, tam admirabilem fabularum varietatem antiquarum frustra excogitatam fuisse ab antiquis existimare, vel in manus ad posteros transmissam, quoniam quæ insulse prodeunt, breuissimam vitam sortiuntur: at quæ sapienter prodita sunt, illa non facîle vi temporis infringuntur aut debilitantur. inde effectum est vt fabulæ quæ ad corrigendos informandosq; mores hominum sunt confictæ, ad hanc vsque ætatem nostram penetrarint sine controuersia, cum reliquæ philosophandi rationes propter ciuiles discordias, siue digladiantium inter se philosophantium contentiones sint explosæ, vel certè frequentes mutationes acceperint.

NATA.

0020370

94

NATALIS CO- MITIS MYTHO- LOGIÆ

LIBER NONVS.

*Quàm sapienter religionem, & sacerdotum honores,
& inferorum locum introduxerint antiqui.*

ED antequã ad reliqua procedamus, cum multa ab antiquis ad vitam mortalium sapienter gubernandã fuerint excogitata, illustrissime Ioannes Baptista Cãpeggi, me operæ precium facturũ esse arbitror si demonstrauero omnẽ antiquorum religionem ad metum Deorum in animis hominum imprimẽdum fuisse inuentam. Nam cum turba sceminarum, imperitorumque multitudo rationes philosophicas minimẽ possent imbibe, neque per eas ad religionem, & fidem, & sanctitatem facillẽ inuitari, Deorum metu & timore opus fuit; quæ certè sine fabularum, rerumque admirabilium figmentis in animis hominum imprimi non poterant. Hæc igitur causa fuit cur fulmen Ioui & ægidem attribuerint antiqui pro armis, & tridentem Neptuno, & sagittas Cupidini, & faces Erinnybus vlttricibus scelerum, & Palladi dracones, & Dijs cæteris arma diuersa concesserint. Sed quoniam quæ excogitata fuerunt, rudia planè primũ, & inutilia fortasse ad hoc efficiendum videbantur, neque obstinatos illos homines esse oportebat, qui primam rudem religionem acciperent, postea recentiorum Deorum multitudo introducta fuit: & cum his recentiores leges, & non idem ritus sacrorum: quippe cum antiquas leges à Dijs recentibus conculcatas fuisse dicat Æschylus in Eumenidibus. Fuerunt autem recentiores Dijs crediti Iupiter in primis, qui omnia priscorum Deorum iura, & omnes leges antiquauit: tum Hercules, & Dionysus, & omnis illa infinita propè Deorum turba, qui ab ipso Ioue postea manarunt. Post hos Deos etiam hominibus diuini honores sunt habiti post mortem, atque illorum nonnullis vrbes

etiam dicata: sicut in *Chersonneso* eius Protefilao, Lebadia
 Bœotiaë Trophonio, templum Amphiarao in Oropia. Atque
 ut hominum inuenta sibi grata esse Dij certissimis argumētis
 illi confirmarent, multa miracula è rebus sibi sacratis contin-
 gere voluerunt, quòd statua Liberi patris visa ab hominibus
 profanis illos in insaniam verteret, quòd si quis neglecta reli-
 gione in lucum Eumenidum apud Athenienses ingressus esset,
 furore agebatur. in aream Iouis Lycei impuris ingressis omni-
 no intra annum mori necesse fuit. cui rei & illud accessit mira-
 culum, quòd si vel homines vel beluæ illuc intrarent, nullam
 reddebāt corporis vmbra: quod quavis & diei & anni parte
 fiebat. His de causis magna accessit autoritas auspicijs, augu-
 rijs, vaticinijs, & omnibus diuinationibus, quæ ad religionem
 spectabant: quale fuit illud quod fiebat apud Achiuos ante Ce-
 reris templum: nam speculū fuit pertenui funiculo suspēsū,
 & ad aquam fontis ibi existentis demissum: in quo ægri per-
 actis prius sacrificijs de more eius loci, vel certam sanitatem,
 vel certissimam mortem ex offerentibus sese in speculo ima-
 ginibus intuebantur. id verò nō nisi ad comprobendam illam
 religionem ab impuris dæmonibus efficiebatur. atq; infinita
 propè miracula varijs in locis contigisse antiquæ & nuper na-
 scentis religionis tempore memorantur. Itaverò effectum est,
 ut magna reuerentia & sacrificijs, ac religioni Deorum, & sa-
 cerdotibus ipsis accesserit: cum sacerdotes è nobilissimis tan-
 tum familijs eligerentur, & omnibus publicis consilijs interef-
 sent apud Græcos: nam tanquam Dijs præsētibus, quibus ni-
 hil ignotum existimare debemus, ita præsētibus sacerdoti-
 bus, Mantibus scilicet apud Athenienses, at Auguribus regi a-
 pud Lacedæmonios assidentibus, omnia publica proponebā-
 tur consilia. Neque ante vel publica vel priuata negotia magni
 ponderis vlla post consultationem aggrediebantur, quàm o-
 raculum Delphicum, aut Ammonium, aut Dodonæum, aut
 aliquo pacto Deorum ipsorum voluntatem consulissent. Sic
 sequentibus postea temporibus fuit in more positum, deinde
 legibus etiā cōfirmatū, ut senatus legitimè non nisi in templis
 Deorum, aut in locis sacris posset haberi: tanquā omnium que
 agerentur, ac dicerentur, & conscientiaë æquitatisq; suæ testes
 Deos ipsos facerent. Postea verò sapientissimi legum ciuiliū
 latores singuli varios Deos suarum legum autores introduce-
 runt,

runt, cum lex omnis levis sit & inanis habita, quæ Deorum immortalium consensum non haberet. Inde cœpit prisca antiquorum theologia studia, mētēsq; hominum ad se allicere, quam totam tamen in corporum naturalium consideratione Zeno & Cleanthes & Chrysippus philosophi consistere crediderunt. At non penitus à rebus diuinis, quamuis certa & legitima via eò non accedebatur, erat remota contemplatio antiquorum, neq; inutilis planè erat illa inuestigatio. Non enim animorum solum ingeniorumq; nostrorum quasi naturale quoddam pabulum inuenimus considerationem Deorum, rerumq; diuinarum cognitionem, dum naturam Dei perscrutamur; sed etiam erigimur quodammodo, elatiores fieri nobis videmur, supera & cœlestia cogitantes, humana, vt exigua & minima & futilia, paruifacimus, viriq; boni efficimur. Nam contemptis rebus humanis, affectibusque animorum & cupiditatibus conculcatis, quid reliquum esse potest in nobis improbitatis? aut quis patet his motib. inter rerum diuinarum inuestigationem locus? Neq; verò corpora solum naturalia p̄ Diis culta fuerunt ab antiquis, vt luna, sol, terra, ignis, aqua, venti, qui omnes pro Diis diuinos honores obtinuerunt, vt & Herodotus in Clio, & Plato in Cratylo testantur, & nos superius demonstrauiamus; sed etiam vt certa moderatione animorum nostrorum motus temperarentur, nihilq; crederetur sine Deo auspice & moderatore fieri, singuli propè animorum motus pro Diis quoque diuinis honoribus culti sunt. nam & ara Misericordiæ fuit apud Athenienses: apud quos illi numini, quia magna momenta in tota hominum vita, casuumq; varietate habeat, præcipuus quidam honos habebatur. tum Pudoris, & Famæ, & Alacritatis aræ, & bonæ Valetudinis erectæ sunt: & Somnia, Pertinacia, Gratiæ, Fraus, Miseriæ, Querela, Amor, Dolus, Metus, Labor, Inuidia, Fatum, Senectus, Mors, Tenebræ pro Diis habitæ. Necessitatem præterea magnam Deam vocauit Callimachus in hymnis, & Fortuna rebus omnib. dominari credita, & Spem ac Timorem graues Deos ita vocauit Theognis:

Ἐλπίς καὶ κίνδυνος ἐν ἀνθρώποισιν ὁμοῖοι.

Ἔτοι γὰρ χαλεποὶ δαίμονες ἀμφοτέρω.

Spesque Timorque pares mortales inter, & iidem

Infestant animos, nimen & trumque graue.

Nam cum superiores motus animorum diuinos esse signifi-

carent, & Mentis, Fidei, Pietatis, Virtutis sana fuerint erecta, non ne hoc palam indicarunt, Deos omnia prospicere, & viros bonos quam maximè ad integritatem ac beneficentiã oportere animos suos accommodare? Atqui cum mundum totum Deum esse dicerent, nihil omnino putabant diuina præsentia Deorum carere posse, cum multitudo rerum omnium quæ agerentur & dicerentur & cogitarentur, Deos ipsos testes esse habitura: quare nemini scelerato esse impune licuit. Neque ullus fuit ex hac tanta Deorum multitudine, cui mortalium sapientia, probitas, iustitia, integritas, fides, temperantia non esset grata. Quare præclare traditum est à sapientibus duas esse vias animarum è corporibus excedentium. Qui enim se humanis vitiis contaminassent, seque totos libidinibus addixissent, quibus cæci se domesticis turpitudinibus ac flagitiis inquinassent; vel qui fraudes inexpiabiles in administrandis reb. patriæ suæ concepissent: iis deuium quoddam iter fuisse seclusum à Deorum concilio tradiderunt, atqui hi nunquam ad Deos ipsos postea peruenire poterant. Qui verò multa quidem, at expiabilia peccata commisissent, sordibusque humanæ facis fuissent inquinati; illis post certum temporis spatium ad Deorum concilium accedere licebat, vbi omnes illas sordes abluissent: cum nihil nisi purum & simplex ad Deos peruenire posset. Qui verò se integros castosque seruassent per totam vitam, quibusque fuisset quam minima cum corporibus contagio, & qui in his corporibus Deorum vitam fuissent pro viribus imitati; his facilem patere reditum ad Deos, vnde discesserant, tradiderunt antiqui. Quare cum sceleribus ingentia supplicia, virtuti magna præmia proponerentur, cumque omnium negotiorum cogitationumque suarum Deos testes habere singulos dicerent antiqui, poterant homines vel nolentes ad probitatem impelli pauidi & ob Deorum præsentiam demissi. At nunc de Vlyssè iam dicamus.

De Vlyssè. CAP. I.

VLYSSES, de quo tam multa, tamque mirabilia scribuntur à poetis, & ab omnium poetarum principe Homero præcipuè, natus est in Bœotia, vt sensit Lycophron; vt verò alij, in Ithaca, parentibus Laerte & Anticlea, de qua ita meminisse Homerus libro 1. Odyss.

ἦλθε δ' ἐπὶ ψυχὴ μητρὸς κατατεθνήυης,
 Αὐτολύκε θυγάτηρ μεγαλήτορος Ἀντίκλῆα,
 πλὴ ζωὴν κατέλαπον ἰὼν εἰς Ἴλιον ἱερίω.

Aetque anima accessit defuncta matris eodem,

Nata magnanimo Autolyco clara Anticlea:

Quam diuam liquis, petij cum Pergama sacra.

Silenus autem Chius scriptum reliquit lib. 2. fabulosarum hīstoriarum, Vlyssē vocatum fuisse, quoniam natus sit quo tempore Anticlea prægnaſ iter faceret, ad Neritumq; Ithacæ montem cōtenderet propter difficultatem itineris. nam cū magnus imber decidisset, illa in via lapsa cecidit ac peperit. Alij tamen ab ira populorum aduersus Autolycum nominatum fuisse Vlyssē maluerunt. Hic vbi nauigandum esset ad bellum Troianum cum cæteris heroibus, se insanum esse simulauit ob eximium amorem, quo vxorem Penelopen Icarī filiam, vt aiunt, prosequēbatur. Iunctis itaq; duobus inter se longè diuersis animalibus litus aratro proscindere cœpit, salemq; pro seminibus spargere. At Palamedes eius astutia cognita cū aperire & retegere illius consilium niteretur, Telemachus Vlyssis filium infantem, quem vnicum Vlysses habebat, ante aratrum in sulco deposuit. Vlysses facinus cōspicatus, ne filiū læderet, aratrum subleuauit, ac retinuit animalia. cognitum fuit eo pacto simulatam fuisse ab Vlyssē illam insaniam, at nō verè esse mente captum. quare ad bellum Troianum cum cæteris heroibus clasſe necessariò deuectus egregiam operam Græcis in eo bello nauauit. Primū enim fuit autor vt Achilles inter filias Lycomedis virginali habitu indutus atque ita latens ad bellum protraheretur. Nam fama est Vlyssē cū audiuiſſet per exploratorem quendam Asium nomine, Achillem ibi latere, sumpto mercatoris habitu externi multa vænalia attulisse ad Lycomedis filias maiori ex parte muliebria instrumenta. inter cæteras merces, quas Vlysses exposuit, erant pugiones & gladij quidam perornati. his allectus Achilles relictis muliebrīb. instrumentis ad hæc contemplanda & pertractanda se cōtulit, qua ratione differre à muliebrībus ingeniis ac vir esse imberbis inter mulieres cognitus est ab Vlyssē, quamuis se fœminā esse per muliebres vestes mentitus esset. deinde sagittas Philoctetæ, quas ille ab Hercule acceperat, & de Pelopis ossibus vnum ad Troianum bellum afferri oportere docuit.

sine quibus Troia capi minimè poterat, vt monuerat oraculum. Cineres Laomedōtis clam è Scæa porta rapuit. Palladium caesis arcis custodib. sustulit. Explorator cum Diomede missus Rheso Thraciæ rege caeso abduxit equos, anteq̃ Xanthi aquã bibissent. Hæc autem omnia nisi fierent, Troia omnino erat inexpugnabilis. Post mortem Achillis de armis eius cum Aiace contendit, atque Vlysses contra fortitudinem Aiace multa vi eloquentiæ demonstrauit ciuitates sapientia potius hostiũ, quàm vi armorum, & firmitate corporis euerti debellarique posse. quare finxerunt etiam robustissimum Aiace facile insaniuisse, quia pleraque quamuis robusta corpora tamen non multum valent ingenio, vel potius parum distant ab infania. Ajax igitur huius eloquentia & rerum gloria sapienter gestarum victus circa diluculum seipsum confodit, vt ait is qui res Cyprias conscripsit. atque cum paruus esset Vlysses, magnus tamen erat Ajax; sed in proceris magnisque corporibus tenuis est plerumque sapientia, vt quorum virtus latius sit diffusa, in paruis nimia sæpe calliditas: quare mediocritas magis est laudabilis. de his igitur iure potest dici, quòd

Maior in exiguo regnabat corpore Virtus.

Non est in tanto corpore mica salis.

Multa sunt deniq; & alia ab eodẽ Heroe in illo bello, quæ callidè excogitata fuisse commemorantur, quæ nunc omittenda duxi. atque illa tantum percurram, quæ non ad subiugandam aliquam Asiæ partem, quod quidem non valde gloriosum est cuiquam, præsertim si id fiat per multas plurimorum manus: neque ad occupandum attinent imperium Troianorum, sed ad seipsum, quod multo præclarius est, vincendum, & ad componendos animi motus, & ad mentem suam rationi, prudentiæque legibus subiiciendam, fuerunt ab antiquis memoriæ prodita. Capta igitur Troia cum in patriam nauigaret Vlysses, ad litus Ciconum, qui fuerunt asperrimi Thraciæ populi, tempestate delatus, ibique Ismarum, quam ciuitatem Maroneam postea vocarunt, populatus, erat inde abnauigaturus, atque non consulentibus amicis die postera irruentibus Ciconibus cum duodecim nauibus, quas habebat, multis è suis in prælio aduersus irruentes Ciconas desideratis soluere tandem ab illo litore coactus est. Atque cum magno negotio postea terram attigisset, ibi biduum commoratur, tertiæque die nauigatione

gatione prospera vsus patriam ferè attigerat. Sed à Maleo promontorio depulsus decimo die rursus in Aphricam magna tempestate delatus ad Lotophagorum regionem appulit: ibi cum socij eius lotorum fructus gustassent, patriæ obliti ad naues minimè reuerterunt. Inde verò fertur delatus fuisse in Siciliam, vbi Polyphemi antrum cum duodecim sociis intrauit. quem Polyphemum postea liberioribus poculis inuitatum, cum in profundum somnum deflexum videret, qui iam sex socios Vlyssis deuorasset, obcæcauit: & vnicum oculum, quem is habebat, accenso titione exussit. tum pellibus ouium indutus cum superstibus sex sociis ex antro inter oues miraculè clàm elapsus est. è Sicilia deinde ad insulam Æoliam delatus ventos in vtrem inclusos, præter Zephyrum, omnes accepit ab Æolo: nam is è Sicilia & ab Æoliis insulis in Ithacam nauigantibus magnopere est utilis. At cum sociorum auaritia, qui thesaurum in vtrem inclusum credebat, reclusisset vtrem, reflantibus ventis acerbissimè ad Æoliam insulam denuò repellitur. Hic rursus cum frustra Æoli munus id repeteret, repulsam passus, cum acerbissimis contumeliis tanquam Diis inuisus ex insula sic ab Æolo repellitur:

ἔρρ' ἐκ νήσου θάσσον ἐλέγχισε ζωότων·

ἔρρ' ἐπεὶ ἀθανάτοισιν ἀπὸ χθόμβροσ τὸδ' ἰχθίνης.

Ocyus esto procul diuentum pessime: cede,

Cede procul, superis inuisus fluctibus erras.

Tum verò ad Læstrygonas immanissimos Campaniæ populos Neptuni filios creditos accedit. Atque cum Læstrygones humanis carnibus vescerentur, nonnullis è suis amissis, mox ad Ææam insulam cursum tenuit, quo in loco Circe venefica mulier, quæque plurimum magicis artibus posset, Solis filia credita habitabat. Hæc etiam nonnullos è sociis Vlyssis exploratum qui nam insulam incolerent missos, in beluas conuertit. Ad hæc Vlysses intrepidus accessit sumpto pharmaco, quod sibi Mercurius aduersus veneficia dederat: quam stricto gladio socios primæ formæ coegit restituere. cum hac postea annum versatus filium suscepit Telegonum & Ardeam filiam, quæ postea in Italiam delata vrbi Ardeæ nomen dedit, sicuti ex Ausone suscepto è Calypso vocata fuit Ausonia. Mox ad inferos descēdit, vt è vate Tiresia quæ sibi agenda forent, perdisceret: vnde reuersus columnā Plutoni ac Proserpinæ consecrauit:

mox ad insulam Sirenū delatus aures sociorum cera illitas obturauit, seq; ad malū nauis alligari iussit, ne suauitate cantus victus perimeretur. Deinde Scyllā & Charybdim pertrāsiens nō sine aliqua sociorū iactura in Siciliam rursus peruenit, vbi Solis filie paternos greges custodiebant. Hic monuit socios ne Solis greges læderēt, sed ipso dormiente fame coacti (iam diu enim permagnā annonæ penuriam plurimū passi fuerant nauigantes) plura animalia è gregib. ceciderunt: quod scelus tantum omnes naufragiū passi morte postea luerunt. At Vlysses expers eius sceleris arrepto malo nauis nouē dies in mari fuit ab vndis & ventis agitatus: ac tandem ad Ogygiam insulam delatus, & à Calypsone nympa in hospitium acceptus, septem annos cum illa versatus est, atq; ex eius cōgressu filios etiam suscepit. Inde cum rate deniq; vectus fuisset ita Diis iubentibus, cum nō procul abesset à Phæacia, ratis etiam frangitur, quoniā Neptūnus propter casum Polyphemi filij grauissimam tempestatem illi immisit. Huius miserta Leucothoe tabulam subiecit, cui in-nixus Vlysses in portū Phæacū adnatauit, nudusq; inter frondes arborū ibi se occultauit. Cum verò vestes postmodo à Nau-sicaa filia Alcinoi accepisset, Palladis opera ad Areten Alcinoi coniugem perductus est, à qua nauib. & sociis dono acceptis in Ithacam cum munerib. dormiens exponitur. Hic à Pallade excitatus sumpto mendici habitu, vti Pallas monuerat, ad suos rediit, domumq; suam lasciuis ac sceleratis procis expurgauit. Post reditū Vlyssis à Troiā longè diuersus fuit sermo mortalium, siquidem alij Penelopen illi filium peperisse inquiunt, qui deuicta Troia Ptoliporthus fuit appellatus ad memoriam paternæ virtutis, cum illud nomen populatorē vrbis significet. Alij dixerunt ab Vlyssē fuisse illo crimine damnatā, quod procos vltro inuitasset, ac domo eiectam prius Spartam, deinde Mantineam illam adiuisse, vbi vitam concluderit. Hæc autem omnia ita sunt à poetis decātata, vt vel solum Homeri poema nobis possit esse testimonio ita se habere, quæ hæctenus de Vlyssē dicta sunt. Pindarus tamē in Nemeis multo plura decantata fuisse scribit de Vlyssē, quàm re ipsa gesta fuerint, cū poetā beneuolum & amicum sit nactus. At alij aiunt Vlyssē fuisse à Telemacho occisum, quem susceperat è Ciree, qui etiam veritus à custodiis ad patrem accedere, quosdam è custodibus trucidauit, & mox patrem ipsum incognitum lancea trāsfixit, cui

alligauit.

alligauerat in summa parte os turturis marinæ, cui frequentibus somniis & auguriis fuerat prædictum fore ut à filio sibi caueret, velut ait Dictys Cretenfis in lib. 7. belli Troiani.

¶ At nunc cur hæc ita fuerint ficta, perquiramus. Atq; illud esto primum, quòd si quis diligentius consideret illa quæ memoriæ prodita sunt de Vlysse, is intelliget vniuersam hominũ vitam in his fabulis expressam fuisse, & præclara sub his præcepta contineri, quæ spectent plurimum ad animos nostros in omnes fortunæ euentus ad sapientiam informandos. Quis est enim Vlysses? an non sapientia, quæ inuicta per omnia pericula intrepidè pertransit? aut qui sunt Vlyssis socij? non ne animorum nostrorum motus? Cur igitur multos è suis sociis in præliis aduersus Ciconas ad radices Ismari montis amisit? cur multi fuerunt à Læstrygonibus absumpti? cur nonnulli à Cyclope vorati? cur alij à Scylla & Charybdi grauisimis monstris absorpti? Quoniam multi vel ira, vel doloribus vincuntur, vel rebus aduersis ita infringuntur, atque consternantur, animoque deficiunt, ut ad piorum locum, tanquam in patriam, peruenire non possint. Nam cum pars animæ nostræ altera rationi pareat, altera ad illam surda sit omnino, meritò illos socios Vlyssi iniunxerunt. Alij contra non cedunt quidem difficultatibus, aduersus quarum molem inuicti persistunt, sed inter Phæacum delicias, aut inter fructuum Lotophagorum suauitatem, aut per iucundissima Circes pocula, aut cantus Sirenum, propriam salutem neglexerunt. Quare non pauciores inter delicias aut voluptates, quàm inter grauisima pericula socios Vlysses desiderauit. Quanta sit autem vis voluptatum, quamque perniciofa mortalibus, declarauit exemplum Polyphemi: quippe cum vel tanta moles Cyclopi fuerit per vini suauitatem oppressa. Cum demonstrarent rursus poetæ diuinam bonitatem omnibus patere eius auxilium implorantibus, dixerunt illum ventos in virem inclusos ab Æolo accepisse, quæ tamen neglecta semel, postea non foret ita facilis & omnibus obuia, illũ ad Æolum reuersum repulsam passum fuisse inquit. Deinde ostendunt auaritiam sociorũ Vlyssis, qui virem recluserunt, multorum & laborum & calamitatum fuisse originem. Ibidem quàm necessaria sit imperatoris vigilantia ostenditur, cum neq; tantillum quidem ab administratione rerum ad cõmunem omnium salutem pertinentiam recedere liceat.

Quamuis plerisque non ad publicam, sed ad propriam vtilitatem, res publicas gubernare nunc mos est: qui neglecto humanitatis & æquitatis iure illud tantum quod sibi conferat, legitimum esse arbitrantur. Deinde significatum fuit per hæc viro bono necessariam esse omnino prudentiam, & rerum futurarum quasi diuinationem quandam, & præcognitionem, cum sciscitatum de rebus futuris vel inferos adierit. At verò non sufficere vires humanas ad superanda pericula, vel titillationes voluptatum, ad quas obstupescit humanum ingenium, facile monere potest Mercurij munus, quod datum est Vlyssi aduersus omnia veneficia. Cur inter suauissimos Sirenum cantus vel aures obturari, vel ad malum alligari conuenit? quia aduersus illegitimarum voluptatum illecebras vel surdos esse, vel rationi firmissimè alligatum obtemperare omnino opus est. Cur socij nauis igne fulminis cœlestis conflagrante vbi Solis greges matuissent, eo Deo neglecto in mari perierunt, ac solus Vlysses euasit? quia nemo impune deniq; religionem paruifacit, cum innocentes semper Deus protegat & adiuuet. Hic idem modò nudus & ad litus eiectus inter frondes latuit, modò auri & argenti diues multis acceptis sociis & munerib. in patriam dormiens exponitur ob fortunę vicissitudines, quas virum sapientem æquo animo perferre opus est. Hic idem sumpto mendici habitu consilio Palladis post omnes procos cæcos tranquillus in patria fuit, quoniam viri boni, & mali eundem habent ortum, & exitum vitæ: omnes enim mendici & nudi nascuntur ac moriuntur. In illo igitur habitu superatis denique & extinctis libidinis voluptatumque omnium stimulis, qui proci sunt animæ nostræ, in patria, in piorum locis, in Deorum concilio felicissimè viuimus. Quare si quis vel illa monstra, quæ dicitur Vlysses experta, alicubi extitisse credat, vel si extitissent tam dispersa, ad illa omnia Vlysses fuisse delatum; is nimium rerum antiquarum scriptoribus pro quadam simplicitate credit, & à veritate omnino valde delirat. Sin hæc omnia ad mores, vitæque mortalium rectè instituendam excogitata putet, mecum planè sentit: cum omnia hæc ad omnes fortunæ euentus sapienter ferendos non mediocriter pertineant. Dicta est Minerua Vlyssi omnem deformitatem abstulisse, vt ait Plutarchus in Synopsi, quia sapientia omnia corporis vitia deleat. Atque de Vlysses ita breuiter, nunc de Oreste dicatur.

ORESTES autem fuit Clytemnestræ & eius Agamemnonis filius, qui summus Imperator fuit Græcorū, vbi Græci ad Troiam militarent, quem alij dicunt in cōuiuio cūm domum post id bellum rediisset, alij in balneo vnā cum nonnullis viris illustribus, per insidias Ægisthi fuisse cęsum. Ferunt Orestem paruulum domi cum matre relictum fuisse, quo tempore Agamemnon ad bellum Troianum nauigauit, vbi cantorem custodem & admonitorem Clytæmnestræ reliquit. At Ægisthus Clytæmnestræ desiderio captus cātore clām per insidias in insula deserta obtruncato, illa deniq; potitus est. Hic idem Ægisthus Agamemnone patre Orestis cęso filium quoque erat occisurus, nisi is ab Electra sorore admonitus insidias sibi parari ab Ægistho, fuga sibi salutem comparasset. Alij dicunt Arsinoen nutricem cęso patre rapuisse Orestem, eumque seruasse cūm esset trium annorum, vt inquit Herodorus in Pelopeia. Pherecydes sensit Orestem à Laodamia nutrice subtrahitum fuisse furori, crudelitatiq; Ægisthi, sed filium Laodamiæ pro Oreste fuisse ab illo trucidatum. Profugit igitur Orestes ad Strophium principem Phocensium, qui sororem Agamemnonis in matrimoniū duxerat, vbi ad duodecim annos commoratus, cūm iam ad robustiorem ætatem peruenisset, & paternæ cædis memor, & acceptæ ab Ægistho iniuriæ non oblitus, tanquam nuntius mortis Orestis ad Clytæmnestram matrem admittitur: atq; Electra conscia, quæ data fuerat in matrimonium cuidā agricolæ, ne possent qui ex illa nascerentur ad regnū aspirare, matrem & Ægisthum eodē ferro obtrūcauit in paternæ cædis vltionem. Atq; hoc factū fuit in quodam sacello Palladis, quod fuit extra urbem, cūm adulteri pro morte Orestis Dijs gratias agerent, vt magno periculo liberati, quæ de causa Ioui liberatori sacrificabant. Nam cūm sororis marito, eiusq; coniunctis armatis templi aditum Orestes occlusit, ipseq; ingressus cum paucis sua manu ambos confodit & trucidauit. Id autem factum est ab Oreste non sine oraculi iussu, vt ait Eurip. in Oreste his carminibus:

φοίβου δ' ἀδικίαν μὲν τί δ' εἰ κατηγορεῖν;
 πείθῃ δ' ὀρέσιν μητέρ', ἢ σφ' ἐγείνατο,
 κτεῖναι, πρὸς ἕχ' ἅπαντας βύκλιν φέρων.
Quid est opus narrare Phæbi iniurias?

Matrem hic Orestis suadet illum quæ edidit

Maclare: magnam quo refert infamiam.

Fuerunt tamen qui dixerint Orestem non fuisse per id tempus apud Strophium, sed dum exularet à patria è regno paterno eiectus, Argis primum potitum fuisse, deinde cum magna Arcadum manu Phocensium auxilijs fretum Sparte regnum occupasse, cui Lacedæmonij haudquaquam inuiti paruerunt, qui Tyndari nepotem multo digniorem putarunt, cui parerent, quàm Nicostratum aut Megapenthem quos Menelaus è quadam serua susceperat. His addiderunt Hermionen Menelai filiam nupsisse Orestis, de qua natus est filius Sisamenus, qui patri Orestis in regnum successit, vt ait Paus. in Corinthiacis. Narrat Orestis post illam cædē diem dictam fuisse apud Arcopagitas, vt sensit Nymphodorus, ab Erinnybus vlttricibus scelerum: vt verò Dionysiocles, à Tyndaro patre Clytæmnestræ: vt verò Amorgius Simonides, ab Erigone Ægisthi & Clytæmnestræ filia: in quo iudicio cum par esset vtrinque suffragiorum numerus inuentus, absolutus fuit. Eo iudicio absolutus Orestes Aræ Mineruæ aram erexit, quam ita cognomento appellauit, quia *ἀρετή* fit precari, quòd preces eius audierit. Nam eò insectantibus Erinnybus è patria ad id iudicium compulsus fuerat, quo tempore Demophon Athenis regnabat. cum enim nescio quo animi stimulo ob conscientiam commissi facinoris vexaretur, è patria ad Messeniam primùm profugit, qui locus distabat ferè septem stadijs à Megalopoli, ad quam urbem vbi peruenisset, mox Orestia fuit appellata, vti scripsit Acesodorus lib. secundo de urbibus. Alij dicunt Orestem Thraciæ urbem ab ipso Oreste conditam & appellatam fuisse, quæ postea vocata fuit Adrianopolis: atque ibi primùm furijs correptus fuit, vt ait in Arcadicis Pausanias. Alij dicunt Orestem sibi manus alterius digitum hinc abrosisse impatientem furoris, vbi nigræ Furia sibi obuia primùm fuerunt, quæ adeso digito mox sibi albæ visæ sunt, quare ad se ipsum redijt. Quidam apud Træzenios diu mansisse tabernaculum vocatum Orestis tradiderunt, quod erat insigne ædificium apud illos, in quo loco cum parua esset cella ante id tempus, illum consistere Træzenij iusserunt antequam materni sanguinis maculas expiationibus elueret: quo etiam in loco dum ritè expiaretur, solebant cum illo epulari, qui præerant illis lustrationibus. Mansit postea consuetudo

do apud Træzenios vt posteri illorum præfectorum in eodem loco statis diebus cœnitarent: eius autem expiationibus & laurum adhibitam fuisse, & alia lustrationum genera, & aquam ex Hippocrene fonte, scripsit Melanthes in libro primo sacrificiorum. Habuerunt enim ipsi quoque Træzenij Hippocrenen fontem, de quo longè alius est sermo, atque de Hippocrene fonte Bœotorum. Hic in Macedoniam profectus oppidum cōdidit, quod vocatum fuit Argos Oresticum, & vniuersa regio Orestias, vt testatus est Strabo lib. septimo. Narrant Orestem Athenas per id tempus venisse, quo Lenæa Liberi patris sacrificia celebrabantur, quæ scripsit Apollodorus Anthesteria fuisse antiquitus appellata, quasi floralia dixerim. Cùm igitur inter sacrificia non admitteretur, vtpote cæde matris pollutus, dicitur Pandion hoc excogitasse: cùm choam vini, (est autem illud mensuræ nomen apud Athenienses) dari singulis conuiuiis iussisset, imperauit singulis vt suum biberent, neque alij de suo cuiquam infunderet, ne ex eodem cratere biberet Orestes, è quo initiati essent, neq; ex eorum vino: neq; rursus grauiter ferret, quòd ipse solus seorsum ab alijs biberet. Atq; inde Choam solennitas manasse eo ritu credita est. Neque verò istud ipsum sine oraculi monitu factum fuit, quod scripsit Eurip. in Iphigenia in Tauris;

πρῶτα μὲν ἕδεις ξένων

ἐκὼν ἐδέξαθ', ὡς θεοῖς συγέμνον.

οἱ δ' ἔχον αἰδῶ, ξένια μονοτράπεζά μοι

παρέχον οἰκῶν, ὄντες ἄταυτῶ σέγῃ.

σιγῇ δ' ἔτεκτῆναντ' ἀπόφθεγκτόν μ', ὅπως

δαυτὲς γενοίμην πώματός τ' αὐτῆ δίχα.

Primumq; nullus hospitum

Me cepit, inuisum velut Deis virum.

Qui me colebant, hi mihi hospitalia

Parare soli dona, mensam una in domo.

Silentio præbere cuncta, quo forem

Nec partis ceptus consilij ipse, nec poculi.

Enimuero cùm postea oraculum sciscitatus esset Orestes, quo pacto posset ab eo furore liberari, responsum tulit illud fieri nō posse, nisi in Tauricam regionem Scytharū profectus Palladis statuam, quam illi eximiè colebant, abstulisset in Græciam, sororemque Iphigeniam recuperaret, & in flumine abluere-

retur, qui confunderetur cum septem fluminibus. Ille diu anceps peruenit in fines Reginorum, atq; in inuēto ibi flumine sese abluit. Mox in Siciliam Syracusas trajiciens fertur cum è Taurica rediret, templum ibi erexisse, & simulacrum Deæ consecrasset, quam Fascelitim nominarunt, quia illam imaginem intra fascem lignorum occultauerit Orestes, cum esset illam è Taurica exportaturus: idq; priusquā statuam auferret, ubi primum in Tauricam accessit. Eò igitur cū accessisset, in vincula à pastoribus cū Pylade coniectus, (nam Pyladē Strophij Phocensis filium, cum quo fuit à teneris educatus, omnium profectuum, periculorumq; socium fidissimū habuit) ad Thoanem regionis regē deducitur, vt de more eius gentis pro victima illi Deę mactaretur: deinde ad Iphigeniam ad templū missi cum statua per noctē conscensa nauicula omnes aufugiunt. Sed antequam inde soluerēt, Orestes comā lugubrem in Tauris deposuit, quem ritū postea detulit in Cataoniam, vt scriptū reliquit Phanodemus in lib. 7. rerū Atticarum, & Strabo lib. 12. Alij tamen voluerunt Orestem comā deposuisse antequam ad iudicium Areopagitarum accessisset. Cū verò redisset Athenas, Electram sororem Pyladē in matrimonium collocauit, è qua Pylades postea Medōtem & Strophium filios suscepit, vt scripsit Hellanicus Lesbicus in 1. lib. rerum Æolicarum, & Isacius in Lycophronem. Quidam præter Iphigeniam & Electram sorores illi addiderunt Chrysothemim, & Laodicen, & Iphianassam. Fuerunt qui non procul à Megalopoli Orestem sanitati restitutum crediderint, in loco quem Acen vocarunt & Tonstrinam, ubi comam totondit. Alij istud ipsum iuxta Gytheum saxum contigisse memorant, quod ociosum vocarunt: super quo ubi sedisset Orestes, fuit ab insania liberatus, vt ait Nymphodorus Syracusius in *περίπλω* siue nauigatione, & Pausanias in Laconicis. Alij tradiderunt illud iuxta Amanum montem contigisse, vnde etiam mons ipse nomen acceperit, cum prius Melanthius diceretur, vt ait Plutarchus in libro de fluminibus. Nam ubi profugientes è Tauris tempestate delati fuerunt in partem eius regionis, quæ Seleucia dicebatur, & ad Antiochiam, montemque Melanthium, ibi tandem dicitur Orestes fuisse liberatus à furore Erinnyum, vt scripsit in suis historijs Thrax Eumolpus. Alij Palladis consilio Orestem Argos adijisse, & Erinnyas placasse inquirunt, quare ibi eius insaniam

niam placatis Eumenidibus desijſſe. Cùm igitur Athenas redijſſet ſanitati reſtitutus, ſorore data Pyladæ ſocio, Neoptolemo Achillis cæſo, Hermionen vxorem duxit, de qua ſuſcepit Tiſamenum: vel, vt ſcripſit Iſacius, ex Erigone Ægiſthi filia vxore ducta Penthilum genuit, habitauitq; Arcadiæ urbem Oreſtiam, vbi à ſerpente ictus extremum vitæ ſuæ diem concludit: cuius ſepulchrum fuit apud Thyreates, vt ſcripſit Pauſanias in Arcadicis. Huic tanquam Deo poſtea ſolennis ritus apud Trœzenios fuit inſtitutus, vt, cùm Oreſtes in cella quadam antequã expiaretur conſiſtere iuberetur, cum quo epulati ſunt qui luſtrationi illi præfuerunt, ad eius rei ſempiternam memoriam, illorũ poſteri ſtatis diebus in eodem loco cœnitarent. vbi verò defoſſa fuerũt illa piacula, laurum natã poſtea fuiſſe memorant. Sequentibus temporibus cùm bellum grauiffimum inter Tegeates atque Lacedæmonios exarſiſſet, multis cladibus affectis Lacedæmonijs reſponſum eſt ab oraculo, præſentes calamitates ceſſaturas, ſi ventos & percutientem ac repercuſſum, hominumq; perniciem omnem remouentes, oſſa Oreſtis inueniſſet. Lichas igitur Lacedæmonius cũ Tegeam perueniſſet (erant enim tunc fœderis iure omnia pacata in ciuitatibus) atque fabri ærarij officinam eſſet ingreſſus, ibi inueniri poſſe oſſa Oreſtis in memoriam venit, quia ventos folles oraculum appellat; percutientem, malleum; repercuſſum, incudem; hominum perniciem, ferrum, quo in prælijs cedendis hominibus uſi fuiſſent. atque ſepulta fuiſſe poſtea Oreſtis oſſa memorant iuxta Parcarum fanum in ſepulchro Agamemnonis, vbi iuſſi ſunt Tegeatæ ab oraculo illa ſepelire, vt ait Pauſanias in Laconicis.

¶ Atq; hæc illa ſunt quæ de Oreſte ab antiquis memorantur. Quòd hæc ad historicam narrationem referenda ſint omnia propè, nemini dubium eſſe arbitror. at quòd ita fuerit Oreſtes à furijs exagitatus ob parricidium, quod vel iuſſu oraculi commiſerat, illud ſolum nobis eſt conſiderandum. Dicunt huic viſas fuiſſe Furias, quæ ardentes faces aſſiduè illius oculis obijcerent, à quibus ſemper terrore horribili afficiebatur, per quas neq; diurno neque nocturno tempore quieſcere licebat. hanc animi moleſtiam, atq; adeò hunc mentis furorẽ, conſcientiæ ſtimulos fuiſſe conſtat, quibus ſcelerũ flagitiorumq; ſibi conſcij homines exagitantur. cùm nihil magis animum aſſiduè

torqueat, quàm præteritorum flagitiorum memoria, quod ita testatur Cicero in oratione pro Roscio Amerino: Nolite putare, quemadmodum in fabulis sæpenumero videtis, eos qui aliquid impiè scelerateq; commiserint, agitari, & perterri Furiarum tædis ardentibus. sua quemq; fraus, & suus error maxime vexat: suum quemq; scelus agitat amentiaque afficit: suæ malæ cogitationes, conscientiaq; animi terrent. Hæ sunt impijs assidua domesticaq; Furia, quæ noctes diesq; pœnas præteritorum peccatorum à cõsceleratissimis hominibus repetunt. Nam cum nihil magis quàm præteritorum scelerum recordatio animum infestet, tum nihil magis hominum quieti, & tranquillitati cõfert, quam integritatis opinio, & nullius fraudis sibi esse conscium: quod per hanc fabulam antiqui significarunt. At nunc de Chimæra dicamus.

De Chimæra.

CAP. IIII.

CHIMÆRA mōstrum illud celeberrimū apud antiquos, Echidnæ ac Typhonis filia fuisse dicitur, ut scripsit Hesiodus in Deorum ortu, ubi loquitur de Echidna in his:

ἡ δὲ χίμαιραν ἔτικτε πνέουσαν ἀμαμακέτον πῦρ,
 δηνύ τε μεγάλην τε, ποδώκεά τε κρατερίω τε.
 τῆς δ' ἦν τρεῖς κεφαλαί· μία μὲν χαροποῖο λέοντος,
 ἡ δὲ χιμαίρης, ἡ δ' ὄφις κρατεροῖο δράκοντος·
 πρόθε λέων, ὄπισθεν δὲ δράκων, μέσθι δὲ χίμαιρα,
 δηνὸν ἀποπνέουσα πυρὸς μένος αἰθομένοιο.

*Tum parit indomitas spirantem ex ore Chimæram
 Flammæ, ingentem, celerem, fortemq; gravemq;
 Hinc trisa erant capita: primum fuit acre leonis,
 Ast aliud capra, atq; aliud caput inde chelydri.
 Prima leo, postrema draco, media inde capella,
 Quæ grauster patulis spirabat naribus ignem.*

Fabulantur hanc Chimæram Amisodari studio fuisse educatam, ut scripsit Apollodorus lib. 2. Bibliothecæ. Hoc mōstrum trium fuisse diuersarum formarum, & è superioribus patuit, & Homerus ita expressit lib. 3. Iliad.

πρῶτον μὲν ῥα χίμαιραν ἀμαμακέτιν ἐκέλευσε
 περνεῖν. ἡ δ' ἀρ' ἔλω θεῖον γένος, ἔδ' ἀνθρώπων
 πρόθε λέων, ὄπισθεν δὲ δράκων, μέσθι δὲ χίμαιρα,
 δηνὸν ἀποπνέουσα πυρὸς μένος αἰθομένοιο.

*Horrendam primum iubet obtruncare Chimæram,
Cui genus haud mortale fuit de stirpe Virorum.
Prima leo, postrema draco, media inde capella,
Qua grauius patulis spirabat naribus ignem.*

Cum ignem igitur ex ore & naribus expiraret, fabulati sunt Bellerophontem ad hanc occidendam missum fuisse, qui conscendens equum Pegasus alatum, natum è Neptuno & Medusa, illam sagittis transfixit, ut scripsit Apollodorus lib. 2. quamuis aliter alij sentiant, ut dicetur postea. Hanc in Lycia habitasse memorant, quo etiam in loco nata est. neque his plura de Chimæra memoriæ prodita sunt. Nunc veritatē inquiramus. Scriptum fuit ab Antigono Carystio in historicis commentarijs tres populos à Bellerophonte fuisse victos, quod etiam significatum per triplicem Chimærae formam fuisse ait Zezes hist. 149. chiliad. 7. Alcimus in rebus Siculis, & Syracusius Nymphodorus Chimæram Lyciæ montem esse dixerunt, in quo ignis nasceretur. eius in summa parte leones dicti sunt habitasse, in medio erant uberrima & amœnissima pascua, ad radices serpentes complures. quæ res locum dedit fabulæ, quod Chimæra monstrum esset è tribus tam diuersis animalibus compositum, cuius caput & pectus vertex scilicet esset leonis, ignemque efflaret ex ore: atque ita venter erat capræ, cauda verò draconis. Hunc locum Bellerophontes Glauci filius cum fecisset habitabile, dictus est monstrum illud sagittis confecisse. Plutarchus in libro de claris mulieribus Chimæram montem quendam fuisse ait sonitus horrendos & incendia emittere solitum, quibus ager finitimus infestus nec arbores nec fruges produceret. at Bellerophonte iubente rescindi partem, quæ erat planissima, compositum fuisse, consopitumque sonitum, & magnum adhibitum regioni remedium. Scriptum fuit à Theopompo libro septimo rerum Philippicarum, Chimæram non sagittis fuisse transfixam, sed hasta petitam fuisse, quæ plumbum haberet in summa parte collocatum: quâ partem hastæ cum Bellerophon in os Chimærae intrusisset, plumbum igne colliquefactum in ventrem Chimærae defluxit, & illi combussit omnia intestina, quare mortua est. Scripsit Agatharchides Gnidius libro tertio rerum Asiaticarum Chimæram mulierem fuisse Amisodari, qui imperauit Lyciæ, quæ duos fratres haberet Leonem & Draconem. hi cum Lyciæ loca incursionibus & insidijs

opportuna cum magna manu iuuenum occupassent, aduen-
tes ea loca obtruncabant. ob concordiam igitur fratrum & so-
roris corpus vnū tria habere illa capita fabulati sunt. Hos Bel-
lerophōtes vi superauit, & in seruitutem redegit: quare dictus
est plumbum in os intrusisse: quod etiam testatur Isacius in
Lycophronem. Nicander Colophonius fluuiorum naturam
ac torrentū præcipuè per hæc figmenta significari voluit: cum
dixerit Chimæram tria habuisse capita, & triplicem corporis
formam: primum caput fuit leonis, vltimum draconis, at me-
dium capræ, quoniam ex hybernis imbribus, aquarumque ab-
undantia fiunt fluuij quidam, qui dicuntur *χείμαρροι* per hyc-
mem fluentes scilicet, qui sunt tanquam leones feroces & in-
domiti, omniaque obuia secum trahunt. cum igitur omnia
rapiant & strepitum edentes quasi rugiant, leonum primam
partem habere dicti sunt: cum præcipuè terrā quasi vnguibus
effodiāt, qua iter sunt habituri. At pars media capra est dicta,
quoniam aqua huiusmodi proxima quæq; carpit: vltima pars
est serpens, quia obliquus & contortus est omnium fluuiorum,
tanquam serpentum & viperarum cursus. Hoc mōstrum hor-
rificum Bellerophontes Pegaso inuectus, Solis calor scilicet in-
teremit, quia cum cessat pluuiarū copia per æstatem, tunc exie-
cantur torrentes. Nam Bellerophon & Pegasus idem sunt re i-
psa, vis Solis scilicet, quæ varijs nominibus appellatur: neque
quidquam prohibet eundem Solem diuersis nominibus pro
varijs actionibus appellari. Neq; enim fieri potuit naturæ du-
ctu vt tam deforme monstrum alicubi nasceretur, vt ait Lu-
cretius libro quinto:

Qui fieri potuit triplici cum corpore, Et vnā

Prima leo, postrema draco, media ipsa Chimæra,

Ore foras acrem flaret de corpore flammam?

Ego sanè per hanc fabulam nos ab ira, turpissima omnium
monstrorum, reuocari crediderim: cum ira, tanquam leones
furibundos faciat, quæ ex ebulliente sanguine circa cor excita-
tur, oculosque rubro colore tanquam flammis perfundit. Hu-
ius media pars est capra, infestū plantis animal, quoniam ma-
ximè infesta est facultatibus ira, cum nullam neque utilitatis,
neque honoris rationem habeat ira. vt autem significarent
antiqui omnium vitiorum maximè molestam esse iram, quæ
pro viribus ab omnibus deuitanda est, neque huic motui ob-
noxios

noxios esse amplectendos, huic monstro partem extremam draconis attribuerunt. Non minùs enim cauendus ac fugiendus est is viro prudenti, qui quò tulerit vis iræ & impetus feratur, quàm draconum & crudelissimarum viperarum cõsuetudo. Sic enim refrænandam esse iram antiqui nobis significarunt, aut futurum esse vt nullam hominum nisi stultissimorum amicitiam comparemus. Alij vim rhetoricæ facultatis sub hac fabula contineri arbitrati sunt, qui procemiorum naturam acrem esse voluerunt, modicèq; intumescere: medium orationis carpere, & sublimia sectari propter necessaria sapietia studia: at extremam partem se tanquam anguem ad medium reflecti summatim repetendum, virusq; habere & acrimoniam, qua excitet animos auditorum in aduersarios. At de Chimæra latis: nunc de Bellerophonte dicatur.

De Bellerophonte. CAP. IIII.

DICITVR is Bellerophon qui Chimæram interemit, patria fuisse Corinthius, & Glauci eius filius, qui natus fuit è Sisypho, vt testatus est Dioxippus Corinthius libro secundo de rebus patriis, & Pausanias in Corinthiacis, qui Bellerophon Hipponus antea dicebatur. Hic vbi Bellerum Corinthium, vel, vt maluit Phœnix Colophonius, Deliadem proprium fratrem; vel, vt Philemon putauit, Pirenen; vt verò Dorotheus Sidonius, Alcimenen, interemisset, nõ solùm nomen, sed patriam etiam mutauit. Argos igitur profugus adiens à Præto perhumaniter expiatur, & in hospitium capitur. Deinde paucis interiectis diebus Antea, vel, vt alij maluerunt, Sthenobœa Præti vxor incredibili amore Bellerophontis capitur: quem cum nullis blanditijs posset ad adulterium allicere, apud Prætum tentatæ pudicitia accusauit. At Prætus hunc ipse quidẽ iure antiquæ consuetudinis interficere noluit: quoniam fuit antiquorum consuetudo vt neminem occiderent qui cum edissent, nisi istud accidisset inconsultò: sed ad Iobatem generum suum in Lyciã misit occidendum, literasq; dedit obsignatas, in quibus criminatio continebatur. Subiuit eandem fortunã Hippolytus propter amores nouercæ, & Peleus propter Crethem Hippolyti filiam, qui tamẽ ambo post calamitates iniquè acceptas Deorum misericordia pristinae incolumitati sunt restituti. Hippolytum, notius est quàm indigeat explicatione, fuisse in vitam

ab inferis reuocatum: sic enim pleriq; fabulati sunt. Peleus ob amores Cretheis vxoris Acasti, quia noluisset illi ad turpitudinem parere, accusatus apud Acastum tentatæ pudicitia in deserta Pelei montis deductus est, atque arbori nudus alligatus vt à feris syluestribus voraretur. dicunt Deos innocentia miseros Vulcanum ad Peleum soluendum misisse, atque enseni illi insuper donasse quo feras irruentes posset trucidare. sic igitur solutus iuit in Thessaliam, Acastumq; ipsum & vniuersam Iolcum debellauit, vt inquit Hellanicus Lesbicus in rebus Thessalicis. Cùm verò solennitas quædam per illud tempus in Lycia celebraretur, fuit ab Iobate per nouem dies admissus in cõuiuuium, ac decimo tandem die Iobates literas à socero aperuit. enimuero cùm illam consuetudinem Iobates etiam seruaret, hunc quidem ipse interficere noluit, sed imperauit vt Chimæram, & Solymios, & Amazonas occideret. quæ omnia testatus est his versibus Hom. lib. 3. Iliad.

τῷ δὲ γυνὴ προΐτω ἐπεμήνατο δῖ' Ἄντιζα
 κρυπλάδιη φιλότητι μιγήμευαι· ἀλλὰ τὸν ἔτι
 πῆθ' ἀγαθὰ φρονέοντα δαΐφρονα Βελλεροφόντιω.
 ἢ δὲ ψυσαμένη, προΐτον βασιλῆα προσηύδα·
 τεθναίης ὦ προΐτ', ἢ κέκτανε Βελλεροφόντιω,
 ὅς μ' ἔθελε φιλότητι μιγήμευαι ἐκ ἐθελούσης·
 ὡς φάτο τὸν δὲ ἄνακτα χόλος λάβου, οἷον ἄκυσσε.
 κτεῖναι μὲν ῥ' ἀλέξνε (σεβάσασατο γὰρ τό γε θυμῷ)
 πέμπε δέ μιν Λυκίωδε, πόρον δ' ὄγε σήματα λυγρὰ,
 γράψας ἐν πίνακι πικτῶ θυμοφθόρα πολλά.
 δεῖξαι δ' ἠνώγε ὦ πενθερῷ, ὅφρ' ἀπόλοιτο.
 αὐτὰρ ὁ βῆ Λυκίωδε θεῶν ὑπ' ἀμύμονι πομπῇ.
 ἀλλ', ὅτε δὴ Λυκίω ἴξον, εἶανθον τε ρέοντα,
 προφρονέως μιν τῆος ἄναξ Λυκίης θυρέης.
 ἐννῆμαρ ξείνισσε, καὶ ἐννέα βουῖς ἰέρβυσσε·
 ἀλλ' ὅτε δὴ δεκάτη ἐφάνη ῥοδοδάκτυλος ἠώς,
 καὶ τότε μιν ἐρέξνε, καὶ ἦτε σήματ' ἰδέσθαι,
 ὅτι ῥά οἱ γαμβροῖο παρὰ προΐτωιο φέροιτο.

*Occulto quæ vox Præti mox carpitur igni,
 Clam petit amplexum illius: sed pectora casta
 Flectere non potuit prudentis Bellerophontis.
 Hinc tulit ad Regem mendacia callida Prætium:
 Præte precor pereas, ni cades Bellerophontem,*

Qui vim ferre mihi, & lectum turpare iugalem
 Tentauit. Regem audita mouere querela,
 Cadem deuitat tamen hanc, mens horret ab illa.
 In Lyciam ad generum mittens sed tristia scripta
 Huic arcana dedit, luat ut pro crimine pœnas,
 Tempore quo Lyciam petiit sed fortè Deorum
 Festa celebrabant Lycij solennia. Rex hunc
 Ut primum Lyciam petiit, Xanthumq; fluentum,
 Excipit hospitio peregrinum ritè diebus
 Ille nouem, totidemq; boues mactauit ad aras:
 Aurora ut decimo consperfit lumine terras,
 Quid peteret rogat hunc, soceri tum scripta resignat.
 Deinde sequuntur Iobatae iussa, qui ad prædicta pericula Bel-
 lero-phontem ire imperauit. Erat enim adeò terribilis Chimæ-
 ra, quæ flammam euomebat, ut proxima quæque combureret,
 ac igni deuastaret, & pecora interficeret. At verò Dij cognita
 illius innocentia, eius miseri, Pegasus alatum equum, natum
 è Neptuno & Medusa, vel, ut alij maluerunt, è sanguine Medu-
 sæ, dum eius caput à Perseo cæderetur, illi dederunt. quem e-
 quum ubi Bargyllus comes uellet capere, calce ictus interiit, at-
 que Bargyllis Cariæ oppido nomen imposuit. dicunt Miner-
 uam, Chalinitiden siue frenatricem cognomento, maximè o-
 mnium Deorū opem innocentia Bellerophontis tulisse, qui-
 pe quæ prius domitum & freno assuetum Pegasus illi tradi-
 derit. Eo equo uectus Bellerophon primum Chimæram occidit,
 deinde Solymos & Amazonas debellauit. Hunc ab illis rebus
 gestis redeuntem & exultantem multi è Lyciis in insidiis col-
 locati repente adoriuntur, quibus omnib. profligatis cum Bel-
 lero-phon incolumis ad Iobatem reuertisset, eius virtutem &
 fortitudinem admiratus Iobates Philonoen filiam in matri-
 monium illi dedit, eumq; generū sibi asciiuit, è qua Bellerophō
 Isandrum, & Laodamiam, & Hippolochum suscepit, quamuis
 alij è diuersis mulieribus hos susceptos uoluerunt. His rebus
 cognitis cum innocentia Bellerophontis postea omnib. patu-
 isset, illam infamiam non ferens Præti vxor sumpta cicutam
 sibi mortem consciuit. At Iobates postea decedens successo-
 rem etiam regni Bellerophontem instituit. Sed Bellerophon,
 quale est ingenium plerisque mortalium, tanta rerum gesta-
 tum felicitate nimium elatus in cœlum quoque ascendere

super equo Pegaso voluit; quam arrogatiam Iupiter omnis temeritatis grauissimus vindex deprimendam esse ratus, cæstrum illi equo immisit, quare Bellerophon præceps in terram deturbatur. Cùm in Aleiam Cilicię planitiem is cecidisset, cæcusque factus fuisset, tam diu errauit per illam planitiem, quam diu vixit, donec inedia deniq; fuit absumptus ac victus penuria, cùm nullam neque domum, neque hominem reperisset. at Pegasus nunc sublimis, nunc depressus per aera volans, in cælum denique rediit in Iouis præsepe, quæ stellæ sunt ita vocatæ. quod cū vidisset Aurora, hunc impetrauit à Ioue, vt ab eo vecta quotidianum cursum conficeret. Sed de fabulosis hætenus.

¶ Hanc fabulam alij ad historiam, alij ad physicam, alij ad ethicam explicationem traduxerunt. Quæ ad historiam spectant, ea per se patent, nisi quòd Pegasus nauis fuerit ita dicta ἀπὸ τῆς πηγῆς, à compingendo scilicet. Fuerunt qui Bellerophontem nihil aliud esse putauerint, quàm humorem motu Solis eleuatum: quoniam aere vi solis agitato pars grauior sublata paulo post rursus deorsum demittitur, atque cogitur, quæ cùm feratur deorsum & coaguletur, Pegasus dicta fuit. Cùm verò pars subtilior ad regionem ignis feratur, sic illa pars crassior dicta fuit à Ioue deorsum detrusa fuisse: atq; cū Pegaso ex aqua ob motum cæli diurnum sublato Aurora oriatur, dies dictus est, vt sensui magis patet, at non Bellerophon, à Pegaso equo portari. Alij generationem elementorum, cùm alia sursum, alia deorsum ferantur, vt leuia sunt aut grauia, per hæc significari maluerunt. Alij vitę humanę rationē propè omnem sub hac fabula contineri tradiderunt: nam neq; aduersis rebus nimis tristari, neq; prosperis & felicibus nimis gloriari aut extolli conuenit, quoniam horum omnium deniq; moderatorē Deum esse experimur. Is enim pro sua singulari clementia & calamitatib. iniquè circumuentos adiuuat, quod accidit, dum calamitosus esset, Bellerophonti, & nimis elatos animos deprimat, quare præceps idem postea dicitur de cælo detrusus. Alij malunt Chimæram fuisse Lyciorum ducem rei bellicæ peritissimum, sed immani crudelitate, qui cùm piraticam exerceret, vehereturq; in nauis, cuius prora leonem, puppis draconem haberet, in medio capra esset depicta, quæ insecutus Bellerophon cum citissima ac expeditissima nauis lōga Pegaso vocata interemit: quare datus est locus fabulæ, vt ait Plutar. in claris mulieribus.

ribus. At Lucianus in astrologia sensit animū Bellerophontis ad sublimium rerum speculationem elatum equum fuisse creditum alatum, atq; ita rem fabulis inuolutam. Alij ad astronomicas rationes hæc ipsa quæ de physicis dicta sunt, transtulerunt, eaq; fieri inquirunt pro viribus astrorum, quas cum prior Bellerophon deprehendisset, dictus est in cœlum ascendisse. Alij dixerunt Bellerophontem à Pegaso alato vectum Chimæram interemisse, quia is celetem prior inuenit & frenum, ut ait Pindari interpres: sicuti bigarum inuentor fuit Castor, quadrigas Erichthonius Atheniensis inuenit. Dictus est is equus alatus, ut voluerunt quidam, nauigium, cum ille prior omniū inuenerit nauigare classe, atq; ordinem classis instruendæ, cum vela & remi alæ sint nauigiorū. Hic igitur nauali prælio Solymis populis bellicosis superatis, quos leonibus similes dixerunt poete, Amazonibus arma intulit, quas per loca difficilia & montosa peragrantes capras vocarunt. Infidias porrò quas Iobates è lectissimis iuuenibus illi parauerat redeunti, caudam serpentis vocarunt. At de Bellerophonte satis, nunc de Rhea dicamus.

De Rhea. CAP. V.

RHEAM scripsit Hesiodus in Theogonia Terræ & Cœli fuisse filiam, cum ita de filiis Terræ loquitur:

οὐρανῶ θύνηθεῖσα τέκ' ὠκεανὸν βαθυδίνῳ,
κοῖόν τε, κρεῖόν θ', ἔπειθ' ἰονά τ', ἰαπετόν τε,
Θείαν τε, ῥέαν τε, Θέμιν τε, Μνημοσύῳ τε.

Oceanum peperit Cælo coniuncta profundum,

Cœumq;, Creumq;, Hyperionaq;, Iapetumq;.

Thiamq;, Rheamq;, Themismq;, Mnemosinēq;.

At Orpheus in hymnis Rheam primam omnium à Deo factā fuisse inquit, quem Protogonū appellat, cum ita inquit:

πάντα ῥέα, θύγατερ πολυμόρφε πρωτογόνοιο.

O Rhea Protogoni genitoris filia summi.

Quæ cum fuisset postea Saturni vxor credita, ita de illa scripsit idem Orpheus:

πάντιμ', ἀγλαόμορφε, κρόνε σύλεκτρε μάκαιρα,

Saturni felix coniux, cui splendida forma est.

Ex hac idem poeta terram, & mare, & cœlum, & ventos genitos fuisse tradidit, quæ Deorum & hominum parens appellata est, ut patet in his carminibus eiusdem Orphei:

μητηρ μὲν τῶν θεῶν, ἡ δὲ θνητῶν ἀνθρώπων·
 (ἐκ σοῦ γὰρ καὶ γαῖα καὶ ἔρανος θύρῳς ὑπερθεῶν,
 καὶ πόντος, πνοαί τε) φιλόδρομα, ἀερόμορφε.

*Mater Divorum pariter, materque Virorum:
 Ex te terra parens frugum, caelumque profundum,
 Et mare cum Ventis: Veloci percita cursu.*

Hanc ipsam Iouis fuisse matrem testatur Callimachus ita in hymno in Iouem:

ἐν δὲ σε παρρησίῃ ρ' εἶν τέκον, ἧχι μάλιστα
 ἔσκει ὄρος γάμνοισι πῶθισκεπέε.

*Nam te in Parrhasia peperit Rhea sunt tibi colles
 Arboribus tecti frondosis.*

Fabulati sunt hanc Deorum matrem à quatuor leonibus in curru vehi solitam, & corona turrata coronari, cuius manibus sceptrum addiderunt, & sacerdotes tympana aeraque pulsabant, & Corybantes armati circumstabant incedentem, circa quam erant ferae permultae, quarum mater credita est, ut inquit Lucretius libro tertio:

*Quare magna Deum mater, materque ferarum,
 Et nostri genitrix hac dicta est corporis una.
 Hanc veteres Graium docti cecinere poetae
 Sedibus in curru biugos agitare leones.*

Hanc Deam primam fuisse crediderunt, quae urbes condiderit, & turre ad defensionem excogitarit. quare ita scripsit Virgilius libro decimo:

*Alma parens Idaea Deum, cui Dindyma cordi,
 Turrigenaque urbes, biugi ad frana leones.*

Tympanum illi praeterea tribuerunt, quod pulsabatur in sacris, & à castratis sacerdotibus colebatur cum magno tibia-rum cornicinumque strepitu. Illud autem factum fuit ob Attyos memoriam Phrygij pueri, qui cum à Rhea amaretur, neque tamen eius desiderio vellet satisfacere, perpetuam virginitatem se servaturum pollicitus est. At cum eam non servasset, à Rhea in furorem percitus seipsum euiravit, atque sacerdotem illi Deae, cui fidem violauerat, dicavit. Alij dicunt Atym fuisse eius Deae sacerdotem ab illa Dea sacrificiis praefectum illa lege ut perpetuam castitatem servaret: sed postea promissiparum memor Sangaritidem nympham compressit, è qua Lydum, qui Lydiae nomen dedit, & Tyrrhenum, à quo vocata est

est Tyrrhenia, suscepit, ut ait Dorotheus Corinthius in historiis. at Dea irata furorem immisit Atyi, qui sibi testes execut, violentas etiam manus iugulo illaturus, nisi Dea miserta in pinum arborem sibi consecratam conuertisset. Alij tamen ex Hercule & Iole Tyrrhenum & Atym prædictum esse natos maluerunt, ut scripsit Solstratus in secundo introductionis historiae fabulosæ. quare non mirum est si propter antiquitatem suscepti argumenti vel ego quoque ipse à me dissentio, cum variorum scriptorum opiniones in variis locis sim secutus. Inde verò mansit ea consuetudo, ut à Gallis vocatis sacerdotibus muliebri habitu indutis Rhea coleretur, ut testatur Lucianus in Dea Syria. idcirco, quòd vterentur tympanis in eius sacris, ita de illa scripsit Orpheus in hymnis:

τὺμπανὸδ' ἔπει, φιλοισρομανὲς, χαλκὸκροτε κέρη.

Tympana quam mulcent, tinnitusq; aris acuti.

Sic & Ovidius libro primo de Ponto:

Ante Deum matrem cornu tibi cen adunco

Cum canit, exigua quis stipis ara neget?

Hujus Deæ pinus arbor sacrata fuit, quòd in eam arborem denique Atym ab illa amatum, mutatum fuisse credunt, ut testatur Ovidius libro decimo Metamorph. in his:

Et succincta comas, hirsutaque vertice pinus,

Grata Deum matri. siquidem Cybeleius Atys

Exiit hac hominem, truncoque induruit illo.

At enim pinu postea coronatis sacerdotibus. sacrificare mos fuit per aliquod tempus. Alij fabulati sunt Iouem per somnū in terram semen profudisse, ex quo terre cōceptu Genium humana figura, sed ambiguo sexu produsse in lucem Agdistē appellatū, cui Dij virilē partē excuerunt, è qua deiecta nata est amygdalus, cuius fructus decerpens Sāgarij fluminis filia in sinu abdidit: at illis euanescentibus. puella grauida facta mox enixa est puerum, qui cum depositus fuisset in sylua, & à capra educatus, forma creuit multo humana præstatiore. eius amore miro captus est Agdistes cum adoleuisset, q̄ cum Pefinuntis regis filiā esset ducturus, à superueniente Agdiste tantus furor immissus est, ut non Attes solum, sed etiā socer sibi pudenda præciderint. quare Rhea ob formam illum sibi sacerdotem Gallum asciuit, ut ait Pausanias in rebus Achaicorū. Huiusce Deæ famuli & Curetes & Corybātes vocati sunt: nam cum infaniā, ac beluinam

quandam rabiem imitarentur, vocati sunt Corybantes à iaciendis capitibus insanorum more. Hi dicti sunt etiam Galli, à Gallo fluuio Phrygiæ, cuius hausta aqua vertebantur in furorem, atq; testa se castrabant. Quamuis alij ita vocatos censuerint, quia dæmones essent, qui furorem immitterent. Fiebant autem huius Deæ sacrificia die nono lunæ, vt innuit Nicander in Alexipharm. cum magna vociferatione:

ἢ ἄτε κερνοφόρος ζάκορος βωμίσρια ρ' εἴης
εἰνάδι λοφοφόροισιν ἐνι χρίμπησσα καλθύθοις,
μακρὸν ἐπεμβοάα γλώσση θρόον· οἱ δ' ἐτρέβασιν,
ἰδαίης ῥιγλὸν ὄτ' εἰσαίωσιν ὕλα γμόν.

*Vtique Rheæ matris olim diuina sacerdos
Ipsa diuis luna iam nona luce propinquat,
Clamoremq; alium tollit: per deuisa cuncti
Diffugiunt, postquam ceperunt auribus ipsos
Ideæ matris horrendos forte & ululatus.*

Quo tempore cum Deæ imagine a sino imposita sacerdotes obire vicos mendicantes consueuerunt cum tympano illi Deæ sacratio, quo metu ac reuerentia Deæ quasi præsentis vel à nolentibus extorquerent victui necessaria, cum imaginem scutum famis vocet, ac sitis, vt patet in iambis fabulosis Gabriæ, qui ita scripsit per iocum:

γάλλοις ἀγύρταις εἰς τὸ κοινὸν ἐπέαθον
ὄνος τις ἐκ βύμοιρος, ἀλλὰ δυσδαίμων,
ὅστις φέρη πτωχοῖσι καὶ πανέργοισι
πένης σάκος, δίψης τε, καὶ κακῆς τέχνης.

ἔτοι δ' ἐκύκλω πᾶσαν ἐξ ἔθους κώμῳ
πῶδιόντες ἔλεγον, τίς γὰρ ἀγροίκων
ἐκ οἴδου ἄτιν λυκὸν ὡς ἐπηρώθη;
τίς ἐκ ἀπαρχᾶς ὀσπρίων τε καὶ σίτων,
ἀγνώ φέρων δίδωσι τυμπάνῳ ρ' εἴης.

*Communis emptus est asellus à Gallis
Præstigiatoribus miser, parum felix,
Scutum vt ferat famis sitisq; mendicis
His, & dolosis, artis & mala & asa.*

*Villas & vagantes quaslibet, & velut mos est,
Dixere: rusticus quis est lateat lasus
Quem pulcher Attis, atque vt est is excisus?
Quis tritici, leguminumq; non Rheæ*

De tyranno puro primitias prabens?

Fuit enim antiquorum consuetudo sacerdotum multorum ut per vicos vagarētur, ac victum in honorem quorundam Deorum colligerent à Cleobulo Lindio primùm instituta, cum victus è templo non suppeteret: qualis fuit mos etiam Coronistarum vocatorum sacerdotum, de quo ita mentionem fecit Phœnix Colophonius poeta Iambicus in his:

ἑὸν ἄλοϊ, κορώνη χεῖρα πρόσδοτε κριθῶν,
 τῆ παιδίτῃ Ἀπόλλωνος, ἢ λέκος πυρῶν,
 ἢ ἄρτον, ἢ ἡμαθον, ἢ ὅτι τις χρήσι.
 δότ' ὦ γαθοὶ τῶν τις θ' ἕκαστος ὄν χερσὶν
 ἔχῃ, κορώνη καὶ ἄλλα λήφεται χόνδρον.
 φιλεῖ γὰρ αὐτὴ πάγχυ ταῦτα δαίνυσθαι.
 ὄνῳ ἄλας δ' ἔς, αὐθι κηρίον δ' ὄσῃ.
 ὦ παῖ κορώνῳ κληνὲ πλῆτος ἤκουσε
 καὶ τῆ κορώνη παρθένοσ φέρῃ σῦκα.
 θεοί, γένοιτο μετὰ πεμπλος ἠκέρη,
 καφνῶν ἄνδρα κώνομασ ὄν ἐξεύροι
 καὶ τῶ γέροντι πατρὶ κῦρον εἰσ χεῖρασ,
 καὶ μητρὶ κέρῳ εἰσ τὰ γῆνα κατθέη
 θάλοσ, τρέφῃ γυναικὰ τοῖσ κασιγνήτοισ.
 ἐγὼ δ' ὄκα πόδεσ φέρουσιν, ὀφθαλμοὺσ
 ἀμείβομαι μέσασι πρὸσ θύρασ ἄδων
 καὶ δόντι καὶ μὴ δόντι πλείονα τῶν γε.

In quibus iambis patet quòd vagantes illi sacerdotes fingebāt Deam hisce muneribus vesci, quæ suis sacerdotibus offerebantur: cum ipsi præterea pro salute & incolumitate illorū precarentur, à quibus munera ipsi Deæ fuissent oblata. atq; non solum triticum, vel hordeum, vel ceteras huiusmodi fruges colligebant, sed quodcunq; illis commodum humanæ vitæ offerebatur. quorum carminum hæc est sententia:

*Boni, Corona tradite hordei manum,
 Vel tritici, puella Apollinis sacri,
 Panem &c, seu merum, quod aut cuiuis placet.
 Date, o boni, quod quilibet manu tenet
 Vestrum Corona, nam salem & chondrum capit.
 Libenter illa prorsus hisce vescitur.
 Ceram dabit rursus, salem qui nunc dedit.
 Puer Coronam clare Plutus audijt.*

Ficus Corona Virgo multas attulit.

Dei, sit illa mox petenda ab omnibus,

Et splendidum inueniat Virum atq; diuitem.

Mox filium patri seni det in manus,

Matris puella ludat inter & genua,

Simul sororemque educet cum fratribus.

Ego pedes quò conferunt me & lumina

Cedo, atq; Musis ad fores idem cano

Non dantibus, vel plura dantibus simul.

Vocabantur autem Matragyrtæ sacerdotes illi, qui in honorem matris Deum consimiliter pecuniam in templis colligebant, vel ad singulas domos accedentes; quod innuit Quid. in 2. lib. de Ponto:

Et quis ita est audax, ut limine cogat abire

lactantem Phariatinula sinistra manu?

Significat vel nomen ipsum, quòd in honorem matris Deum colligebant, cum μήτηρ matrem, ἀγύρτης præstigiatores ac mendicum significet. quare inquit Lucianus in Æsculapio & Hercule: σὺ δὲ πρὶ ζοτόμος εἶ καὶ ἀγύρτης: *Tu autem herbarius es & mendicus.* fecit mentionem de hoc nomine Arist. etiam in tertio libro Rhetoricorum, qui locus cum ante nostram ætatem legeretur deprauatus, Petri Victorij patricij Florētini ac viri clarissimi ingenio est integritati restitutus, ut mihi, cum essem Florentiæ, multis rationibus probarunt viri quidam eximie integritatis & eruditionis, atque in primis Vincentius Borghinus, vir omnium quos vnquam cognoui, multiplici rerum cognitione præstantissimus. horum grauium testium autoritate commotus non potui non sum mopere improbare M. Antonij cuiusdam Maioragij nescio impudentiam ne appellem, an exquisitam ambitionem; qui omni explicatione propè Aristotelicæ artis ipsius Victorij scriptis accepta, ut ex iisdem viris illustribus cognoui, ex hac emendatione elatus, mox alibi in Victorium ipsum non semel insultauit, & per huius loci correctionem viros omnes clarissimos suæ ætatis insectatus est: atque in primis Hermolaum Barbarum virum præstantissimum. Quasi verò maior gloria è maledictis in alios, quàm è bonitate splendoreq; explicationum possit comparari. Habebat Maioragius ante oculos Primi Comitissæ affinis sui modestiam & integritatem ad imitandum, qui Primus non solum est ob singularem erudi-

eruditionem non obscurum Mediolani ornamentum, sed etiam ob bonitatē, & animi moderationem. Cæterum quòd in templis etiam pecunias colligerent in honorem eiusdē matris Deorum, facilè patet ex his carminibus Ouidij;

Ante Deum matrem cornutibicen adunco

Cum canit, exigua quis stipis ara neget?

Hæc eadem Dea vocata fuit varijs nominibus. nã & Proserpina, & Isis, & Cybele, & Idæa, & Berecynthia, & Tellus, & Rhea, & Vesta, & Pandora, & Phrygia, Pylena, & Dindymena, & Pefsinuntia à locis aliquando vel à causis vocata est. Fertur Rhea vbi Iouem in vtero gestaret, atq; Saturni deuitaret prædictam crudelitatem, ad montem Thaumafium Arcadiæ peruenisse, qui mons fuit ab Hoplodamo, alijsque illius socijs Gigantibus in auxilium accitus, si fortè Saturnus illi vim inferre parauisset. Hic autem mons non procul distabat à Molosso flumine. Fama est Rheam in parte quadam Lycei peperisse, atq; in hoc monte deceptum fuisse Saturnum cum lapidem pro filio accepisset, cuius in iugo spelunca fuit quædam, in quam ingredi viris religio prohibebat, cum solis fœminis initiaturis sacris introire fas esset. Testatur Lucianus in Nigrino satis fuisse Phrygiæ tibiz sonū ad incitandos ad sacrificia Rheæ sacerdotes, cum illo audito statim in furorē verti soliti essent. Neq; verò pinus solūm sacrata fuit Deorū matri, vt diximus, sed etiam quercus, vt testatus est Apollodorus lib. 3. de Dijs. Et vitis, vt sensit Euphorion, quando quidē eius etiam effigiem è vite facere solebant. Atq; Titiz & Cylleno prius Milesij sacrificare cōsueuerunt, deinde Deorū matri, cuius Deæ ara frondibus quernis ornabatur, vt testatur Apollon. lib. 1. Argon. in his:

βωμόν δ' αὖ χεράδος παρενήνεον ἀμφὶ δὲ φύλλοις

σεψάμενοι δρυϊνοῖσι θυηπολῆς ἐμέλοντο,

μητέρα δινδυμῖν πολυπότνιαν ἐγκαλέοντες,

ἐνναέτιν φρυγίης, τιτίνθ' ἅμα κυληνόντε'

οἱ μᾶνοι πολέων μοιρηγέται ἠδὲ πάρεδροι

μητέρος ἰδαίης κεκλήαται, ὅσοι ἔασι

δάκτυλοι ἰδαῖοι κρηταέες· ἕς ποτε νύμφη

Ἄγχι ἄλλη δικταῖον ἀνὰ σπέος ἀμφοτέρησι

δραξαμένη γαίης οἰαξίδος ἐβλάσισε.

Accumulant ara lapides, quam frondibus ornant

Quernis, et sacris operantes lancibus aram,

*Dindymeam matrem placida mox voce vocarunt,
Incola quæ Phrygia est: Cyllenumq; Titiamq;
Qui soli fatis Urbes, qui regna gubernant,
Matris & Idææ comites dicuntur, & iidem
Dactylæ Idææ Cretes: quos Nympha creavit
Anchiale terram stringens O Eaxidis agri
Ambabus manibus Dictæo proxima colli.*

Fuit autem Titias Heros indigena Cretensium, ut sensit Callistratus libro secundo Heracleæ: quem fabulati sunt Iouis fuisse filium, cum tamen Callimachus in Hecale illum maiorem natu Cimmerij Mariandyni filiorum tradiderit. ob huius felicitatem cum gens illa maximè res suas auxisset, illum postea Heroem fatis urbium præfectum existimari lege sanxerunt, ut inquit Theophanes, & Promachidas in ijs quæ scripsit de Heraclea. ἀπεθῆθη γὰρ ὁ τιτίας ἀπὸ μαριανδυνῶν, δι' ὃν μάλιστα τὸ ἔθνος ἐκείνον ἠύξηται τε καὶ προῖκται πρὸς βυδαμονίαν. *inter Deos relatus est Titias à Mariandynis, quoniam per illum gens illa maximè aueta est, & ad felicitatem est perducta.* atque de Rheæ tot dicta sunt.

¶ Nunc sententiam antiquorum ex his eliciamus. Dictum autem fuit modò phycas rationes naturæ & elementorum, modò vitæ rectè gubernandæ præcepta sub his fabulis fuisse ab antiquis implicata. sic enim ea quæ dicuntur de Rheæ, pertinent ad elementorum naturam. Quòd autem Rheæ terra sit, vel vis terræ quæ ad generationem rerum pertransit, facile patet ex eius parentibus, & ex illis quæ ita scribuntur ab Apollonio lib. i. Argonaut.

ένθεν ἐς αἰεὶ

ρόμβῳ καὶ τυπάνῳ ρεῖλιω φρύγες ἰλάσκονται.
ἡ δὲ που βυαγέεσσιν ἐπὶ φρένα θῆκε θυηλαῖς
ἀνταίη δαίμων· τὰ δ' εἰκότα σήματ' ἔγεντο.
δένδρεα μὲν καρπὸν χέον ἄσπετον· ἀμφὶ δὲ ποσσὶν
αὐτομάτη φύε γαῖα τερένης ἀνθεα ποίησ'
θῆρες δ' εἰλυοὺς τε κατὰ ξυλόχους τε λιπόντες,
ἔρῃσιν σαίνοντες ἐπήλυθον.

*Tympana cum rhombis adsunt, placatur & olim
A Phrygiis mater Divum Rheæ, cum sibi sacra
Præmissis fieri haud dubijs vult obvia signis.
Arboribus fructus nascuntur: lumina florum*

*Sub pedibus diuæ effundit mox Dadala tellus:
Iamque fera in syluis linquentes pignora, caudas
Motantes Diuam mulcent.*

Erat enim rhombus rota quædam parua, quam vertentes manuloris pondera ferri aut æris habentibus diuerberabant, vt scripsit Bacchylides: quod fieri consueuisse inquit, ne quod verbum aut vox molesta inter illa sacra audiretur. ego autem illud fieri magis crediderim, quia terram ventis & imbribus vndiq; pulsari significarent. enimvero quare terra sit Rhea, & cur in curru vehi fingeretur, & cur turritam gestaret coronam, curve haberet Gallos sacerdotes ita patefecit Lucretius lib. 2.

*Hanc veteres Græcum docti cecidere poeta
Sedibus in curru biugos agitare leones,
Aeris in spatio magnam pendere docentes
Tellurem, neq; posse in terra sistere terram.
Adiungere feras: quod quamuis esset a proles,
Officijs debet molliri victa parentum.
Muraliq; caput summum cinxere corona,
Eximij munta locis quod sustinet vrbes.
Quo nunc insigni per magnas didit a terras
Horrificè fertur diuinæ matris imago.
Hanc varia gentes antiquo more sacrorum
Ideam vocitant matrem, Phrygiasq; catervas
Dant comites, qui a primùm ex illis finibus edunt
Per terrarum orbem fruges cæpisse creari.
Gallos attribuunt, quia numen qui violarint
Matris, & ingrati genitoribus inuenti sint,
Significare volunt indignos esse putandos
Viuam progeniem quod in oras luminis edant.
Tympana tenta sonant palmis & cymbala circum
Concaua, raucisonoq; imitantur cornua cantu,
Et Phrygio stimulat numero caua tibia mentes,
Telaq; præportant violenti signa furoris,
Ingratos animos atq; impia pectora vulgi
Conterret metu qua possint numine Diuæ.*

Hæc Dea vxor Saturni credita est, quoniam mutationibus elementorum tempus adest necessariò. Inde verò effectum est, vt marinorum omnium, & cœlestium, ac terrestrium Deorum pater Saturnus, ac Rhea mater crediti sint, cum Dij ipsi vires

fint elementorum, vt dictum fuit, quæ cum tempore agunt.
 Nam terram omnium corporū naturalium vinculum & fun-
 damentum antiqui fuisse crediderunt, circa quam frequentio-
 res fierēt mutationes ad procreandum, atq; hæc non sine tem-
 pore patre. Hanc cum basin elementorum & vinculū esse ani-
 maduerterent, postea accidit Deos ac Deorum vires cognosci,
 rerumq; singularū actiones ab hominibus coli: cum omnia
 ab vno Deo proficisci minimè adhuc intelligerent. Ex hæc
 enim omnia pullulasse ita inquit lib. i. Apollonius:

ἐκ γὰρ τῆς ἀνεμοί τε, θάλασσά τε, καὶ οὐρανόθεν
 πάντα πεπεύρηται, νιφόενθ' ἕδος ἑλύμποιο.

*Ex hac sunt venti, telluris, atq; æthere nata
 Ventosa, & vasti flammantis a sidera mundi.*

At verò multo sapientior Orpheus hanc Protogoni, siue solius
 Dei summi filiam nominavit, cum omnia elementa, omnisq;
 mundi machina à Deo rerum omnium opifice profecta sit.
 Sed quid opus pluribus? Hanc ipsam Deam tertā fuisse aperte
 declarant illa carmina Demetrii Byzantij, quæ sunt in i. libro
 suorum poematum hoc pacto:

Ῥεῖα θεῶν βασίλισσα, καὶ ἀπάντων γενέτις,
 ἀνθεσι καὶ καρποῖς χαίρουσα, φιλόκροτε δ' αἶμον,
 πηγῶν ἀρχή, ποταμῶν ἕδος ἀσφαλές αἰεὶ
 τὴν περὶ γ' ἑοσυμένως εἰλίσσειται ἕρανός ὑψί.
 πάντροφε, παλγενέτορ, πανθέλγεις, δῖα τιθήνη
 πῶ περὶ μὲν θῆρες σκαίρουσι, καὶ ἄγρια πάντα
 θηρία παρτρέπεται.

*Rhea Deum regina, virum prædulcis alumna,
 Fruentibus & gaudens, strepitu latissime damon,
 Fontibus alma parens, fluijjs eternaque sedes,
 Quam circum assidue cælum conuoluitur altum:
 Omnia fers, mulces, producis, & omnia nutris.
 Te circum est semper rapidarum turba ferarum,
 Blanditurque sua placide mulcedine cauda.*

Hanc eandem Deam fuisse aliquando Tellurem vocatam, vel
 illa argumento esse possunt, quæ ipsi Telluri tribuebantur, &
 instrumenta, & vires quæ omnia Telluri, Vestæ, ac Rheæ con-
 ueniebant; quæ possumus facile ex his carminibus Alexidis
 perdiscere:

μητρὲ μὴ γαίῃ, φρυγίων θρέψασα λέοντων

ἀδὲ μόνοις μύσαις ἐκ ἀπάτητον ὄρος·

σοὶ τὰ δὲ θεῆλυς Ἀλέξις ἐῆς οἷς ῥήματα λύσσης

ἄνθετο, χαλκοτύπε παυσάμενος μανίης.

κύμβαλά τ' ὀξύφθογγα, βαρύφθογγόν τ' ἀλαλητόν

αὐλῶν, ἔς μόχου λοξὸν ἕκα μφε κέρας.

τύμπανά τ' ἠχέεντα, καὶ αἵματι φοινηχθέντα

φάσγανα, καὶ ξανθὰς, τὰς πρὶν ἔσδσε, κόμας.

Ἰλαος ὦ δέσποινά· τὸν ἐν νεότητι μανέντα,

γηραλέον προτέρης παῦσον ἀγριοσωῆς.

Alma parens Tellus, Phrygiorum & alumna leonum;

Soli cultori ritè adeunda Dea,

Instrumenta sui dicat ista furoris Alexis:

Libera ab horrisono hac ipsa furore dicat.

Cymbala sunt, raucoque sono mox tibia: frontis

Lunata vituli cornua flexa & ide.

Tympana sunt grauius pulsantia corda: cruenti

Sunt enses: sunt, quas dedicat ille, coma.

Sat fuit insanus iuuenis: miserere senecta,

O Dea, fac cesset qua sumus ipse furor.

Finxerunt hanc in curru vehi, quia suapte natura terra in aere suspensa videtur, cum nulla re fulciatur, neque tamen in aliquam partem magis declinet. Circa hanc feræ sunt, quia omnia animalia ab illa producantur & nutriantur: quæ cum multas ciuitates habeat, meritò corona turrata insignitur. Instrumentorum verò strepitus, vim significat ventorum, qui plurimum faciunt, & quasi lenones sunt ad omnia naturæ negotia, cum sint frigoris & caloris non leues ministri, & tanquam pluuiarum ac serenitatis vehicula. trahitur à quatuor ferocissimis leonibus eius currus, qui nihil sanè sunt aliud, quàm ob Oriente & Septentrione, & his à latere regionibus venti. Hi dicuntur illam vehere, quoniam vis generationis plurimum illis adiuuatur. Cum verò omnia ex illa fluere, & in ortum deduci appareant, iure Rhea ἀπὸ τῆ ρῆν, siue à fluendo, dicta est. at nunc de Latona dicatur.

De Latona.

CAP. VI.

FVI T autem Latona Cœi ac Phœbes filia, vti testatur Apollodorus lib. i. & Hesiod. ita in Theogonia:

Φοίβη δ' αὖ κοίτῃ πολυήρατον ἦλθεν ἐς Δῶνιόν.

κυσαμένη δ' ἤπιστα θεὰ θεῶν ὅσφιλότιτι

Λητὼ κυανόπεπλον ἐγένετο μείλιχρον αἰεΐ.

Inde thorum Cæi Phæbe conscendit, & illis

Iuncta in amore Deo, Latonam concipit aliam.

Sic Ovidius etiam libro sexto Mutationum:

Quoq; modo audetis genitam Titanida Cæo

Latonam præferre mihi?

Homerus autem hymnicus in hymno in Apollinem Latonam Saturni filiam fuisse scribit hoc pacto:

Λητοῖ κydίση θυγατερ μέγαλοιο κρόνοιο.

Incluta Latona, ô Saturni filia magni.

Aiunt quidam, inter quos fuit Hecataeus, in locis Celtica terræ superioribus insulam esse Oceani non minorem Sicilia, vrsas versus, quæ ab hominib. habitatur Hyperboreis vocatis, quòd longius distet à flatibus Boreæ; quæ fertilis est & abundans rerum omnium, mirificamq; habet temperiem, bisq; fructus ferat quotannis: in qua fabulantur natam esse Latonam. Fabulantur hanc compressam fuisse à Ioue ob eximiam pulchritudinem, quam cum in vtero gestare sensisset Iuno, illam depulit è cælo, iussitq; Pythoni serpenti vt illam insequeretur. Deinde terra vniuersa iurare coacta est, quòd parturienti Latonæ locum non cōcederet, præter Delum insulam: illa enim cum esset instabilis per illud tempus, sub vndis fortè delitescibat: quæ deinde cum tempus pariendi Latonæ aduentasset, vtpote non iurata in Latonam, iussa est à Neptuno consistere, & locum parturienti præbere, vt scripsit Lucianus in dialogo Iridis & Neptuni. Hæc igitur insula in mari Ægæo cum tunc ad recipiendam Latonam emerisset atque apparuisset ex vndis, Delus vocata fuit, quod nomen manifestum & apparens significat. Præclarè igitur se habent illa carmina Alphei Mitylenæi, quæ scripta sunt in laudem Deli, quòd Apollo & Latona post cælum hanc vnam insulam patriam suam ex omnibus terris arbitrati sunt, cum ita inquam:

Λητῆς ὠδίνων ἱερὴ τροφὴ, πλὴν ἀσάλευτον

Αἰγαίῳ κρονίδης ὠρμίσατ' ὅσφιλάγῃ

ἔνυσσε δ' ἄλλω μὰ θεοῦς δέσποιναι βοήσω

δαίμονας, ἔδ' ἐλόγοις ἔφομαι ἀντιπάτρου

ἄλβίζω δ' ὅτι φοῖβον ἐδέξαο, καὶ μετ' Ὀλυμπον

Ἄρτεμις ἐκ ἄλλω, ἢ σε, λέγῃ πατρίδα.

Latona partus nutritrix, quam Iupiter olim

In maris Aegaei sistere iussit aquis;

Nulli per superos infelix esse fereris:

Non ego te verbis alloquor Antipatri.

Te voco felicem quod Phœbum ceperis, & quod

Solam te patriam clara Diana vocat.

Quamquam alij maluerunt Latonam ipsam sub tempus pariendi in coturnicem versam in insulam volauisse, & sub ea forma latuisse Iunonē, ad cuius insulæ, quæ illam acceperit, beneficij memoriã perpetuam, insulã postea Ortygiam nominauit, cum sit ὄρτυξ coturnix apud Græcos. Fabulantur tamen alij Asteriam fuisse Latonæ sororem: quæ, cum Iupiter illam ad congressum insequeretur, fuerit ipsa, at nō Latonã in coturnicem conuersã, & in mare conuolarit. deinde memorant ab illa Asteriam in insulam fuisse conuersam, vt scripsit Callisthenes in nauigatione. Non igitur mirum est, si, cum Iupiter Latonam compressisset, soror sorori locum ad pariendum concesserit. Memoriae proditum est à Pausania in rebus Atticis Latonã antequam pareret, zonam apud Halimusios nō procul à mari soluisse, cum proximum iam esset tempus pariendi, qui locus postea Zoster ab illa re fuit appellatus. fuit postea in hac insula vrbs in planitie ædificata, templumque nobilissimum Apollinis & Latonæ, cui mons Cynthus erat propinquus, & fluius Iompus nomine non valde magnus, qui per insulam fluebat, vt testatur Strabo lib. decimo. Hanc aiunt apud palmam & oliuam, vt dictum fuit, peperisse, vt testatur Euripides in Iphigenia in Tauris hoc pacto;

ποθοῦσ' Ἄρτεμιν λοχίαν,

ἢ παρὰ κλύθιον ὄχθον οἰκῆ,

φοίνικά θ' ἀβροκόμαν,

δάφναν τ' ὀβερνέα, καὶ

γλαυκᾶς θάλλον ἱερὸν ἐλαίας

Λατοῦς ὠδίνα φίλαν.

Cupiens, Dianam parientium fautricem,

Quæ iuxta Cynthium tumulum colens,

Palmamque suauiter comatam

Laurumque bene ramosam, &

Glauca germen sacrum olivæ,

Ladona doloris amicum.

Sed neque tamen in illa insula clàm partum edere potuisset, nisi Iunonem armorum Curetum strepitus obtudisset, cum assiduè sollicita esset, & Latonam insequeretur ne alicubi pareret. Complexa igitur palmam, ut à doloribus solueretur, peperit: cum mos sit parturientium mulierum proxima quæque apprehendere, atq; ita nixæ partus doloribus solvantur. Enixa est igitur Dianam & Apollinem, ut ait in his Orpheus:

ὄτρικνον ζλωδὲ γονίμῳ ὠδῖνα λαχῶσα,

γῆναμένη φοιβόντε, καὶ ἄρτεμν ἰοχέαιραν.

E Ioue qua quondam es partus sortita dolores,

De qua sunt Phæbus simul & Diana creati.

Quamvis Herodotus in Euterpe Dionysi & Isis inquit Apollinem & Dianam esse filios, at nutricem fuisse Latonam, ut dictum fuit. Neque illud est silentio prætermittendum, quòd Latona, cum propinquaret pariendi tempus, oberraretque in litore Atticæ non procul à mari, zonam soluit ob tumorē ventris in loco Zostere ab eo euctu vocato. Sed ut communio rem sententiam sequamur, recens natus Apollo sagittis serpentem illum occidit, qui matrem Latonam ad id usque tempus insectus fuerat, ut scripsit Pindarus in Pythiis. atque cum multa de Latona dicta sint superius, eadem repetere ducimus superuacaneum; quare tot de illa in præsentia dicta sufficiant; si tantum hoc addiderimus, quòd Phæbus postmodo in Lyciam, Diana in Cretam ubi adoleuissent, in montem Dictynnum secesserunt, ac Delum matri habitandam reliquerunt. Nunc autem quid Latonam esse voluerint antiqui, perquiramus.

¶ Fuerunt qui Latonam matrem fuisse Apollinis tradiderint, quia suauitas musicæ harmoniæ malorum omnium obliuionem inducat, quæ sunt in hac miserrima & molestiarum plenissima hominum vita. Dicunt Dianam filiam fuisse eiusdem Latonæ, quia musica modò ad lenitatem muliebrem animos mortalium inflectat, modò ad fortitudinem erigat & inflammet, strenuosque faciat. Nam memoriæ proditum est Timotheum musicum, ubi in conuiuio musica instrumenta apud Macedonem Alexandrum pulsaret, ita eius regis animum inflammasse, ut ad capienda arma è conuiuio exilierit: deinde cum ab illa tam acri chordarum tractatione ad leniorem modum

modum deuenisset, iterum accubuit Macedo: vt scriptum reliquit Aristoxenus in libro de Tibicinibus. Alij crediderunt Dianam genitam dici à Latona, quoniã venationis etiam exercitatio plurimũ conferat ad deponendas & delendas animi molestias. Hanc inquit Phœbes & Cœi filiam fuisse, qui Cœus è Cœlo natus est, quoniam omnium bonorum pater ac mens diuina omnibus quæ sunt ac vigent suam bonitatem imperat; neque quidquam est boni, quod non à diuina bonitate cœlitus proficiscatur: omnium igitur malorum obliuio filia est superni luminis. Hæc malorum obliuio cùm plena sit spe & pulchritudine de cœlo adueniente, ab humanis calamitatibus tanquam à serpente, terrore afficitur: veruntamen ope diuina ad partum adiuuatur, ac serpentem deniq; superat. Alij tamen, inter quos fuit Lyſimachus Alexandrinus lib. 10. rerum Thebanarum, maluerunt hoc ad mundi procreationem perducere: qui dixerunt sidera & solem vi maxima caloris in superna loca raptum fuisse, vbi primùm post chaos rerum informium formæ, ac elementa enituerunt, terra molli adhuc existente, & lutosa, & instabili sede nutante, cùm calor æthereus paulatim conualuisset, ac semina ignea in eam defluxissent: tunc enim lunam inferiorẽ locum inter corpora cœlestia occupasse memorant, vt quæ crassiore sit natura. Sic igitur physici Latonam terrã esse crediderunt, cui Iuno diu obstitit, ne Phœbus ac Diana nascerentur. at qui Iuno aer est, vt ostendimus, qui humidus supra modum grauisque existens erat impedimento, quò minus duo lumina viderentur ob densitatem, quasi ne nascerentur: sed vis Neptuni denique concessit, vt terra, quæ prius sub aqua latebat, siccaretur, qua exiccata & apparente ex aquis Latona peperit: nam cessantibus nebulis hæc duo lumina continuo apparuerunt. Quòd verò Apollo serpentem qui matrem insectabatur, sagittis cõfecerit, ita Stoicus Antipater interpretatus est: terræ humidæ & recentis adhuc exhalatio cùm esset frequens, volubili impetu sursum ferebatur: at cùm non aptè posset ob copiam digeri, rursus ferebatur deorsum, omniaque putredine corrumpebantur. At illa putredo, cùm fiat omnis putredo per calorẽ non sine humectatione, omnes terræ fructus infestabat, neq; quidquam per illam aeris inclementiam nasci poterat. At enim diuina prouidentia tandem factum est, ita statuente Neptuno, terra paulatim ficciore facta, Soleq;

vapores iam validiore extenuante, vt pestifera illa exhalatio
 astrorum virtuti cesserit: quare dictus est Apollo sagittis ser-
 pentem siue putredinem suis radiis illam domuisse. ac de La-
 tona satis, nunc de Curetibus aut Corybantibus dicamus.

De Curetibus siue Corybantibus. CAP. VII.

CVRETES autem illi qui Iouem cum Rhea Saturni pa-
 tris crudelitati subtraxerunt, eumq; in Cretam educan-
 dum deportarunt, num dæmones fuerint, an homines, dubi-
 tari solet: siquidem Hecatæus Milesius in iis libris, quos de Pho-
 roneo conscripsit, modò ὄρχιστὰς θεῶς, saltatores Deos scilicet;
 modò παιγνήμονας, lusores siue iocosos, vocauit. at verò Me-
 nodorus Samius in iis commentariis quos de rebus Sami e-
 gregiis conscripsit, κουρήτας θεῶς χαλκῆσσι, Curetes æreis
 scutis armatos Deos, appellauit. Heraclides autem Ponticus in
 rebus Amatoriis non Deos, sed Cretenses homines putauit es-
 se, qui primi omnium mortalium ærea arma in Eubœa indu-
 erint, Iouemque nutriuerint, & cum illo postea militauerint,
 eumque in regnum paternum deduxerint. Fama est Curetes
 & Corybantes ab Idæis Dactylis fuisse genitos, vt memoriæ
 prodidit in rebus Cretensium Echemenes, qui viros centum in
 Creta genitos fuisse memorat, atque illos Idæos Dactylos fu-
 isse vocatos: à quibus nouem Curetes fuerunt procreati, qui
 singuli decem viros genuere, quos postea nominarunt Idæos
 Dactylos, vt ait Strabo libro decimo. Dionysius verò Chalci-
 dicus quindecim illos fuisse scripsit: at Pherecydes quinqu-
 ginta & duos, quos etiam ex Apolline & Rhytia nymphea na-
 tos fuisse tradidit. alij contra è Cabera Prætei filia & Apolline.
 Vocati sunt Idæi ab Ida monte Cretæ, vt sensit Hellanicus: vt
 verò Mnaseas libro primo de Asia, à patre Dactylo & à matre
 Ida. at Posidippus epigrammatum poeta vocatos fuisse Idæos
 Dactylos putauit, quia in Ida monte Cretæ Rheæ obuij digi-
 tos eius attigerint cum illam complecterentur. Fuerunt au-
 tem præstigiatores Idæi Dactyli, ferrique in varias formas di-
 ducendi artifices, aliorumque metallorum inuentores, vt pa-
 tet ex his carminibus eius poetæ qui Phoronidem scripsit:

ἕνθα γόντες

Ἰδαῖοι φρύγες ἄνδρες ὄρεσσοιοῖσι ἕναον
 κέλμῃς, δαμναμένθῃς τε μέγας, καὶ ὑπέργιος Δῆκμων,
 θῦπάλαμος

Θυπάλαμοι θεράποντες ὀρείης Ἀδρησείης·
οἱ πρῶτοι τέχνῳ πολυμήτιος Ἡφαίστιο
ἄρον οὐκ ἔρεισινάπαις, ἰόοντα σίδηρον,
εἰς πῦρ τ' ἠνεγκαν, καὶ ἀριπτεπέσ' ἔργον ἔδειξαν.

*Prastigiatores homines hic tecta sua atum
Idae coluere Phryges montana domorum:
Celmis, Damnameneus ingens, praesignis & Acton,
Egregij famuli Adrastea; qui prius artem
Vulcani reperere Dei prudentis in altis
Montibus, & ferrum varias docuere figuras
Ignibus impositum.*

Eratosthenes in Architectonico, & Scepſius, Curetas & Corybantes eodẽm esse tradiderunt, quod etiam sensit Orpheus in his:

κρηῆτες κορύβαντες, ἀνάκτορες δὴ δῶατοί τε.

Curetes clari Corybantes regia proles.

Alij Rheæ datos à Titanibus ministros fuisse Corybantes armis instructos è Bactriana inquit, alij è Colchis, alij è Phrygia. Fuerunt qui dixerint Telchines nouem fuisse Rhodi comites Rheæ, qui in Cretam accesserint, qui dicti sint Curetes ex quo tempore Iouem educarunt: at Corybantes Solis & Mineruæ filios, fuisse dæmones. Quidam Saturni filios eos esse crediderunt, quidam verò Iouis & Halliopes, cum alij Curetes Hecates ministros arbitrarentur. Curetes siue Corybantes in matris Deorum sacrificiis armati saltabant casti & pueri assumpti. Dicti sunt Curetes ἀπὸ τοῦ κορύπην, quia caput inter saltandum iactabāt, exercebantque enoplīam pyrrhicā saltationem, ensibus scuta inter saltandum cum harmonia percutientes. Fuerunt nonnulli, inter quos Callisthenes in primo nauigationis, & Euphorion, qui Dactylos, Idæos, Curetas, Corybantes, Caberos, Telchinas eodẽm putarint esse, cum alij cognatos quidem esse inter se, sed paulum differre. Narrant Curetas nonnulli Pleuronium agrum habitasse, qui Cureticus postea ab illis nominatus fuit. Archemachus Euboicus hos Chalcidem inquit incoluisse, qui cum de Lilanto campo dimicerent, atq; hostes priorem partem cæsariei horum caperent, cum dabatur facultas, illam capillorum partem totonderunt, & inde à tondendo Curetes sunt nominati. Cum postea in Ætoliam migrassent, & Pleuronis loca trans Acheloum occupas-

sent, in tonfa seruantes capita Acarnanes dicti sunt. Alij, quia longas stolas gestarent tanquam puellæ, ita nominatos con-
 tenderunt. Semus libro septimo eorum quæ erant in Delo, Curetas filios fuisse scribit Danaidis Nymphæ Cressæ, & Apollinis, cum essent Corybantes Apollinis & Thaliæ: quare non eodem fuisse contendit. Apollodorus autem Atheniensis lib. 2. Bibliothecæ memoriæ prodidit hos fuisse à Ioue occisos, quia Epaphum, quem pellex Io pepererat, Iunonis hortatu ceperunt occultandum. Hos Curetas memorant spiritu afflatos Bacchico & valde tumultuosa armorum agitatione cum strepitu, fragore, cymbalis, tympanis, tibiis, vociferatione inter sacrificia uti solitos, ut præsentibus perterrefacerent, Deæque reuerentia & metu adimplerent. Atqui hunc sacrorum ritum, quem seruabant Curetes in sacris Deæ Rheæ, ita breuiter expressit Lucretius libro secundo:

*Hic armata manus (Curetas nomine Graij
 Quos memorant Phrygios) inter se fortè catervæ
 Ludunt, in numerumque exultant sanguine lati,
 Terrificas capitum quatientes numine cristas.
 Dictæos referunt Curetas, qui Iouis illum
 Vagitum in Creta quondam occultasse feruntur,
 Cum pueri circum puerum pernice chorea
 Armati in numerum pulsarunt aribus ara.*

¶ Atqui rectissimè pro antiquorum theologia musica ratio Deorum sacrificiis addita fuit, non solum quia compositos animos sacrificantium, & ad aras Deorum accedentiū esse oportere significabant, cum metro compositæ preces domo essent ad altaria afferendæ: (neque enim animus domesticis negotiis implicatus debet ad Deum colendum proficisci, sed omnia negotia pro viribus è memoria obliteranda sunt cum ad aras accedimus) sed etiam quia, cum Deos corpora cœlestia esse arbitrarentur, è numeris & harmonicis proportionibus. Deos ipsos constare putarent. Sic igitur per hymnorum, & instrumentorum, & saltationū rhythmum Deorum naturam imitabantur, & oblectabantur sacrificantes, & dies festos agentes, conuiuibus ægenio indulgentes, Deorumque ipsorum felicitatem aliquo pacto imitantes, pro viribus proximè ad Deorum immortalium naturam accedebant. Nam cum præclarum Dei opus mundum concentu constare crediderint, omnia musica Diis grata esse merito

meritò existimabant. Orpheus verò cùm alios marinos, alios terrestres, alios cœlestes dæmonas è Curetibus appellet, videtur dæmonas tempestatibus præfectos, vel potius ventos ipsos Curetas existimasse, vt apparet ex his carminibus:

χαλκόκροτοι κουρήτες, ἀρήϊα τούχε' ἔχοντες,
ἔρᾶνιοι, χθόνιοί τε, καὶ εἰνάλιοι, πολυόλβοι,
ζωογόιοι πνοιαὶ, κόσμος σωτήρες ἀγαυοί.

Aere pulsantes Curetes arma, marini,

Cælestes, ac terrestres, Manotia rubes.

Fructiferi venti, qui vasti mania mundi

Servatis.

Nihil sanè aliud horum strepitus, quàm vim ventorum indicabat, qui etiam ministri Rheæ dicebantur, quoniam per ventos, vt dictum fuit, & pluuiæ & frigora & omnia denique naturæ opera perficiantur. Nam nullum animal potest gigni nisi per ventum sperma extrudatur, quod ipsum accidit in omnibus plantarum seminibus. Quòd autem venti sint Curetes, & quòd iidem & salutis & molestiarum in naturæ operibus sint autores, patet ex his Orphei carminibus, quæ pontum etiam ab illis exagitari significant; cùm nihil aliud quàm venti mare infestet magis:

δαίμονες ἀθάνατοι, τροφῆες καὶ αὐτολεπῆρες,

ἦνικ' ἐν ὄρμαίνῃσδε χολέμεδροι ἀνθρώποισιν·

ἄλλωτες βίον καὶ κτήματα, ἠδὲ καὶ αὐτὰς

πιμπλάντες· ποναχῆ δὲ μέγας πόντος βαθυδίνης,

δένδρῳ δ' ὑψικάρῳ ἐκ ῥιζῶν ἐς χθόνα πίπτει,

ἠχῶ δ' ἔρανια κελαδῆροιζήμασι φύλλων.

Dæmones æterni, ac perdevotes facta virorum,

Cùm grauis irarum fluctus vos suscitât, arua

Vastantes, frugesq; nouas; tum rursus & arua

Frugibus implentes: per vos mare murmurât altè,

Conuulsaq; cadunt planta ab radicibus imis,

Et latè resonât cœlestis sibilus aura.

Nam omnis fertilitatis & salutis animalium autores sunt venti, quare ministri terræ meritò ab antiquis sunt crediti: cùm plus conferat ad omnem fertilitatem fœcunditatemq; terræ cœlestis benignitas, vt ait Theophrastus in causis plantarum, quàm vniuersus labor annuus agricolarum. At de Curetibus & Corybantibus satis, nunc de Cyclopiis dicamus.

De Cyclopihus. CAP. VIII.

FVERUNT autem Cyclopes Cœli & Terræ filij, vt ait Hesiodus his carminibus in Theogonia:

γείνατο δ' αὐ κύκλωπας ὑπέρβιον ἦτορ ἔχοντας,
βρόντιω τε, στερόπιω τε, καὶ ἄργιω ὀβριμόθυμον·
οἱ ζηνὶ βροντιῷ τ' ἔδσαν, τῷ ἕξάν τε κεραυνόν.
οἱ δὴ πειτὰ μὲν ἄλλα θεοῖς ἐναλίγκιοι ἦσαν,
μῆνος δ' ὀφθαλμὸς μέσσω ἐνέκαστο μετώπῳ.
κύκλωπες δ' ὄνομ' ἦσαν ἐπώνυμον, ἕνεκ' ἄρα σφέων
κυκλοτερῆς ὀφθαλμὸς ἔσσι ἐνέκαστο μετώποις.

*Hæc eadem reperit Cyclopas deinde superbos,
Argen magnanimum, pariter Bronten, Steropenque:
Qui fulmen, tonitruumq; Ioui grauis arma parabant.
Cætera Diis similes fuerant: sed fronte rotundum
Lumen gestabant media: hinc sunt nomen adepti.*

Euripides tamen Cyclopas marini Dei hoc est Neptuni filios illos nominauit in Cyclopihus, cum inquit:

ἴν' οἱ μόνωπες ποντίεσσι παῖδες θεοῦ
κύκλωπες οἰκοῦσ' ἀντρ' ἔρημ' ἀνδροκτόιοι.
τούτων ἐνὸς ληφθέντες ἐσμὲν ὡς δόμοις
δοῦλοι· καλεῦσι δ' αὐτὸν, ὧ λατρεῖσθόμεν,
πολύφημον.

*Monoculi vbi Dei marini filij
Cyclopes homicidæ antra deserta incolunt.
Vnius horum nos sumus serui domi:
Illumque cui seruiamus, ipsi nominant
Polyphemum.*

At cum Polyphemus inter hos omnes, qui centum fuisse memorantur, viribus corporis, formæque magnitudine præstaret: non satis constat quibus parentibus ortus fuerit: quippe cum Apollonius libro primo Argonauticorum illum admirabilis magnitudinis Polyphemum Neptuno & Europa Tityi filia natum fuisse inquit in his carminibus:

Ταίναρον αὐτ' ἐπὶ τοῖσι λιπῶν πολύφημος ἴκανε·
τόν ῥα ποσειδάωνι ποδωκρέστατον ἄλλων
Εὐρώπῃ Τιτυοῖο μεγαθένης τέκε κέρη.
κείνος ἀνὴρ καὶ πόντος ἐπὶ γλαυκοῖο θέεσκει
οἰδματος, ἔσδ' ἑθὺς βράπιον πύδας, ἀλλ' ὅσον ἄκροισι

ἴχνεσι τε γόμοσος διερῆ πεφόρητο κελεύθω.

His actis Polyphemus adest mox Tanaro. at alma

Europa hunc Tityi genuit pulcherrima proles

Neptuno celerem supra omnes, viribus acrem.

Per mare caruleum, tumidis cum tollitur undis,

Curreret, & summas dixtingeret aequore plantas.

Andro verò Teius in Affinitatum Epitomis & Posidonius Polyphemum patre Elata, at matre Stilbe nymp̄ha natum fuisse memorat. Conon in Heraclea Elasi & Amymones Polyphemum filium fuisse tradidit. Homerus in primo Odyssæ Polyphemum Neptuni & Thoosæ nymp̄hæ filium scripsit. Cyclopas autem singulos vnum oculum tantum habuisse in media fronte, ita scripsit Apollodorus libro primo: μέλα τέτρες δὲ αὐτῶν τεκνοῖ γῆ κύκλωπας, Ἄρπιω, Στερόπιω, Βρόντιω ὧν ἕκαστος εἶχεν ἓνα ὄφθαλμόν ἐπὶ τῷ μετώπῳ. Post hos Tellus è Cælo Cyclopes peperit, Harpen, Steropen, Bronten; quorum singuli vnum oculum habebant in fronte. Hos in Lipara insula, quæ Meligunis etiam dicta est, habitasse, quæ est vna ex Æolijs, ita scripsit Callimachus in lauacrum Dianæ:

αὐθι δὲ κύκλωπας μετεκίαθε· τῆς μὲν ἔτετ με

νήσω ἐνὶ Λιπάρῃ, (Λιπάρῃ νέον, ἀλλὰ τότε ἔσκεν

οὐνομάοι μελιγυνίς) ἐπ' ἄκμοσιν Ἡφαίστοιο

ἑσάοτας περὶ μύδρον. ἐπεῖγετο γὰρ μέγα ἔργον.

Continuò Cyclopas adit: tunc repperit illos

In Lipara, namq; hic habitabant: nomen at illi

Tum Meligunis erat. candentis pondera circum

Hi stabant ferri, Vulcani incudibus amplis

Impositi: nam urgebat opus prægrande.

Euripides in Cyclope videtur reliquos Cyclopas Polyphemi filios putasse, cum ita scribat dicentem Polyphemum:

ἤδη δὲ παῖδας προσέμοντας εἰσορῶ

ποίμνας.

Custodientes filios cerno greges.

Hunc in spelunca habitare solitum, & oues in Sicilia custodire, magis notū est, quàm vt indigeat explicatione, cum in eadem tragœdia etiam id scribat Euripides, & Homerus libro primo Odyssæ. Scriptum reliquit Onasus in primo libro rerum Amazonicarum Latonomen Herculis sororem, Amphitryonis & Alcmenæ filiam, fuisse Polyphemi uxorem. Erat au-

tem victus Polyphemi, aliorumq; Cycloporum, fructus, quicun-
que è terra nascebantur, nullisq; vtebatur legibus, vt ait Hom.
in libro nono Odyss. quos etiam ἀθεμίσις siue exleges vocat
in his carminibus:

κυκλώπων δ' ἐς γαῖαν ὑπερφιάλων ἀθεμίσιων
ἰκόμεθ', οἳ ῥα θεοῖσι πεποιθότες ἀθανάτοισιν
ἔτε φυτεύουσι χερσὶ φυτὸν, ἔτ' ἀρόωσιν·
ἀλλὰ τὰ γ' ἀσπαρτα καὶ ἀνήροτα πάντα φύονται,
πυροὶ καὶ κριθαὶ καὶ ἄμπιλοι, αἴτε φέρουσιν
οἶνον ἕρις ἄφυλον, καὶ σφιν Διὸς ὄμβρος ἀέξῃ.
τοῖσιν δ' ἔτ' ἀγορὰ βελιφόροι, ἔτε θέμιστες·
ἀλλ' οἳ γ' ὑψηλῶν ὄρεων ναύησι κάρηνα
ὄνσπεύουσι γλαφυροῖσι θέμιστεύῃ δ' ἕκαστος
παίδων ἢ δὲ ἀλόχων· ἢ δὲ ἀλλήλων ἀλέγουσιν.

*Ventibus exlegum ad Cycloporum protinus arua,
Qui superum freti bonitate, haud semine iacto
Obuertunt terras, manibus nec germina plantant:
Omnia sponte sua nullis nascuntur aratris
Hordea, frumentum de coactum, ac ipsa racemos
Vinea producit, quos auget Iupiter imbre.
Non fora, non causas norunt, non iura senatus:
Aspera in excelsis habitantes montibus antra,
Et puer, et magnis de rebus iudicat vxor.*

Nam primum viuendi genus, quod vrbانيتatem quandam
videretur continere, primi instituerunt Cyclopes: qui cum fi-
lijs & vxoribus de rebus vtilibus consultabant. Fuerunt qui di-
xerint vtile fuisse ciuitates condere, & cum homines in vnum
conuenissent, leges ferre, atque idcirco horum commodorum
autores mirificis laudibus extollunt. Ego contra, nihil magis
perniciosum contigisse humano generi hominum censeo,
cum commoda illa quæ cum ciuitatibus excogitata sunt, o-
mnium scelerum causæ fuerint. Satis enim erat homini ad fe-
liciter viuendum Dei cognitio, & lex, quæ pulsari quempiam
vetasset; cum auaritia, latrocinia, ignauia, ambitio, bella, Deo-
rum contemptus, & omnia scelera denique cum commodis
ciuitatum pullulauerint; quæ nisi introducta fuissent, omnes
plantationibus & agriculturæ nunc essemus intenti, felicissi-
miq; sine principum auaritia viueremus. Fama est Galateam
fuisse amatam à Polyphemo, vt ait Theocritus in Cyclope.
Istud

Istud autem contigit quia Philoxenus Cytherius cum eò adijisset, templumq; vidisset Galatæ à Cyclope erectum, causam ignorans, Polyphemum illam amasse credidit, & idcirco templum illud ei erexisse, ut scripsit Alcimus libro tertio rerum Sicularum, & enarrator Theocriti. Ad huius amoris remedium & fistula, & Musarum cantibus usus est Polyphemus, ut testatur Theocritus. dicitur Polyphemus non modò amasse Galatæam, sed etiam Galatū ex illa suscepisse, ut testatus est Bacchylides. cum quidam Celtum etiam Polyphemi filium fuisse inquirant, à quo dicti sunt Celta: & Illyrium, à quo Illyris: & Hænetum, ut quidam voluerūt, à quo regio postea Venetia: & Paphlagonē, ut ait Dercyllus in lib. de nominib. urbium & locorū. Hylā præterea non ab Hercule, sed à Polyphemo fuisse amatum memorant, ut ait Socrates in cōmentarijs ad Idotheum, & Zenodotus in linguis. Dicitur & Tirynthe vrbs opus fuisse Cyclopum, cuius muri fuerunt è rudibus lapidibus extracti, eratq; illa eorum magnitudo, ut nec minimus quidem eorū vel iumentorum bigis loco moueri posset, ut scriptū reliquit Paus. in Corinthiacis, quod factum fuit ad Præti gratiam, ut ait Strabo lib. 8. Quidam arbitrati sunt Mycenæ etiam muros validissimos extractos fuisse à Cyclopiibus, quos Argiui fugatis Mycenæis demoliri non potuerunt. Erat autem Polyphemus Cyclopū princeps, homo non solūm agrestis & ferox, sed planè inconsideratus, qui cum pecudibus etiam aliquando loqueretur, ut testatur Cic. lib. 5. Tusculanarum disputationum. nam is beatum arietem appellat, quòd quā vellet, posset inire, & attingere, cū Cyclops ariete illo nihilo esset prudentior. Quis enim sapiens appellari possit, qui felicitatem humanam in turpissima libidine sitam esse arbitretur? nam qui inter vina, lautioraque pocula, aut inter immodicum commodorum à natura ad conseruanda corpora datorum usum se felicem censeat, ebrietateque omnium propè facinorum turpissima vincatur; nonne inter beluas potius hic, quàm inter homines est connumerandus? Quid enim deformius dici aut commemorari potest, quàm si tantum Polyphemi corpus in spelunca prostratum, & frustra eorum hominum cum vino eructans, multoque vomitu pectus & barbam deturpatam ac foetidissimè olentem, & ipsum Polyphemum inter eum vomitum iacentem videremus? at quantæ vires quàm paruis poculis infractæ sunt? ne-

que abhorret sanè ab huiusmodi ebrietate & imprudentia, Ie-
gum, æquitatis, & Deorum contemptio, & impietas omnis il-
la, quam Homerus illi attribuit:

ὡς ἐφάμην. ὁ δὲ μ' αὐτὶς ἀμείβετο νηλεΐθυμῳ
νήπιος εἰς ὠξείν, ἢ τιλόθεν εἰλήλασθαι,
ὅς με θεὸς κέλεαι ἢ δάδιμέν, ἢ ἀλέασθαι.
ἔγὰρ κύκλω περ Διὸς αἰγιοόχρου ἀλέγασιν,
ἔδ' ἐθεῶν μακάρων· ἐπεὶ πολὺ φέρτεροι εἰμὲν.
ἔδ' ἂν ἐγὼ Διὸς ἔχθος ἀλευάμυρος πεφιδοίμην
ἔτε σεῦ, ἔθ' ἐτάρων, εἰ μὴ θυμὸς με κελεύει.

Sic ego: sic contrā is turbato pectore fatur.

Stultus es, aut huc è longinquis finibus erras,

Qui curare Iouem quæ mones, superosquæ Vereri.

Nec mos Cyclopium est superos curare, Iouem de:

Quòd superis quæ Iouisquæ, superno robore præstant.

Nec tibi, vel socijs parcam, magni Iouis iram

Quò Vissem, nisi sic animo mihi sederit ipsi.

Atque is qui nullo rationis ductu, nulla quæ vel hominum
vel Deorum reuerentia moueatur, trahaturve ad æquitatem,
quo pacto non tanquam belua omnem suam felicitatem in
ventris voluptate collocauit? at tanta fuit eius Cyclopiis arro-
gantia, vt nulla habitæ beneficentiæ Dei, & benignitatis cœli
ratione, se terram ad fertilitatem cogere arbitraretur, tāquam
sola humana diligentia sufficeret agris colendis. sic enim glo-
riatur apud Euripidem:

ἢ γῆ δ' ἀνάγκη, καὶν θέλη, καὶν μὴ θέλη,
τίκτεσσε ποίην, τὰ μὰ πιαίνε βοτὰ
ἂ ἐγὼ ἔτινι θύω, πλὴν ἐμοί, θεοῖσι δ' ἔ-
καὶ τῆ μεγίστη γαστρί τῆδε δαιμόνων.
ὡς τ' ἐπιέν γε καὶ φαγεῖν τ' ἐφ' ἡμέραν,
Ζεὺς ἔτος ἀνθρώποισι τοῖσι σώφροσι
λυπεῖν δ' ἐμὴ δ' ἐν αὐτόν. οἱ δ' ἐτ' ἐνόμους
ἔθεντο, ποικίλλοντες ἀνθρώπων βίον,
κλαίειν ἀνώγα.

Necesse terra fit Volenti, siue non,

Herbas creare, pinguis ut sit grex meus.

Nulli Deorum, sed mihi quem nutrio,

Et huic Deorum maximo Venti: Viris

Vt solus est huc Iupiter prudentibus.

Bibendi

*Bibendi edendi hic lex diebus singulis,
 Vivendi & usq; suauiter. qui legibus
 Ornare vitam protinus mortalium
 Voluere, ego valere iussi tam diu.*

Sed tamen tanta hæc arrogantia ultores Deos aliquando experta est. nam cum in profecti illuc Vlyssis socios Polyphemus sæuisset, ac nonnullos vorasset, illud verum esse, quod ita scribitur à Theognide, expertus est:

*ἔδ' εἰς πω ξείνον πολυπαίδη ἑξαπατήσας,
 ἔδ' ἰκέτ' ἰω θνητῶν, ἀθανάτεις ἔλαθε.*

*Hospes decipiens peregrinos, sine rogantium
 Suppliciter vocem, nemo Deos latuit.*

Nam profectò ille qui neque Iouem, neque superos vel tantilli faciebat, qui terræ etiam imperare sibi videbatur, qui nullam curabat cœli clementiam, hic ab homunculo Vlyssæ, vel oculo, quem vnicum habebat, priuatus est: quare non solum Deorum consilio, sed etiam humanis viribus denique cedant oportet, qui supra humanas facultates temeritate quadam extolluntur. Memoriae prodidit Apollodorus libro primo Deorum, Cyclopes statim natos in tartarum deiectos fuisse, deinde Iouis opera ita precante Tellure, quia victoriam illi aduersus patrem vaticinata esset, è vinculis liberatos, & in lucem reductos cæsa Campe, quæ illos custodiebat. Tunc Cyclopes Plutoni galeam donarunt, quam si quis haberet, à nemine videri poterat: tonitrua, & fulgura, & fulmina Ioui, quibus omnes mortales perterrefaceret: tridentem autem Neptuno, quo maria omnia perdomaret. Idcirco crediti sunt ex illo tempore Cyclopes, & inter hos maximè Brontes, Steropes, ac Pyracmon fulmina Ioui in Ætna Siciliæ monte facere, vt ait Virgilius lib. 8.

*Ferrum exercebant vasto Cyclopes in antro,
 Brontesque, Steropesq; & nudus membra Pyracmon.
 His informatum manibus iam parte polita
 Fulmen erat, toto genitor qua plurima cælo
 Deicit in terras: pars imperfecta manebat.
 Tres imbris torti radios, tres nubis aquosa
 Addiderant, rutili tres ignis, & alitis Austri.
 Fulgores nunc terrificos, sonitumque metumq;
 Miscebant operi, flammisq; sequacibus iram.*

Cum igitur Æsculapius fulmine cæsus fuisset, Apollo in ostentum filij grauius ferens, fulminis ministros & artifices sagittis confecit, ut est apud Euripidem in Alceste. atque ita scripsit Orpheus in Argonaut.

Ἐνεκά τοι κύκλω παρ' ἀμαμακέ τοισιν δῖοις
ὄφθιτοῖσιν ἔτευξ', Ἀσκληπιῆ' ἐνεκα λώβης.

*Cyclopa quoniam transfixerat ille sagittis,
Æsculapi causa miseri, quæ vulnera fleuit.*

¶ Atque hæc illa sunt, quæ de Cyclopihus fabulosè memoriæ prodita fuerunt ab antiquis scriptoribus, nunc veritatem ex his exprimamus. omnia autem fabularum figmenta, ut diximus superius, proprium quoddam habet historiæ fundamentum: ut ea quæ dicta sunt de Æolo, quod adiacentibus Liparæ insulis imperauerit. Sic Scylla & Charybdis dictæ sunt non solum illis de causis, quæ commemoratæ sunt, nauigantes absorbere: sed etiam quia piratæ & latrones loca finitima habitarent, qui præternauigantia nauigia prædarentur. Læstrygonas autem & Cyclopa Ætnæ & Leontinis vicina loca incolentes immanes & efferos quosdam homines fuisse memorant, & maleficos, & latrones, & in omnes peregrinos prorsus inhumanos, quare hæc de illis tradita sunt. Veruntamen cum nullum scelus mortalium Deus inultum esse patiatur, ut diutius pœnas daret pro flagitijs & crudelitate Polyphemus, Deus non immisit cõsiliu Vlyssi, ut illum, cum posset, iugularet (nam id quidē breue futurum erat supplicium) sed ut oculo illo amplo, quem vnicum habebat, priuaret. Dictus est autem Cyclops ab oculo circulari. Huic ante illud supplicium eximiam crudelitatem, impietatemque inauditam tribuit poeta, quæ facit in amorem propè furiosum, & ebrietate victum, & in omnes voluptates corporis maximè propensum, atque omnino imprudentem: cum nemo malus & prudens vno tempore esse possit. Alij tamen maluerunt fabulam hanc ad physicas rationes traduci, qui dixerunt Cyclopa esse vapores, è quibus fulmina, & fulgura, & tonitrua nascantur. Hi dicuntur fuisse Cœli & Terræ filij, quoniam vapores è terra, non nisi per calorem cœlestem extolli, atque extenuari in aera possunt. Cum verò multi etiam ex aquis extenuatis orientur, merito Europæ siue Terræ & Neptuni filius dictus est Cyclops Polyphemus. Huic matrē Stilben tribuerunt, quod nomē splendidam significat. alij Thoosam quasi curiëtem

eius matrem dixerunt, quia frequentes & citi ascendunt vapores, quo tēpore fieri solēt fulmina. Dicti sunt habitare Ætnam montem Siciliae igne abundantem, quoniam non nisi per calores fiunt, cū frigore cogantur, & de cœlo depellantur. Horum tres præcipuè dicti sunt Ioui fulmina fabricare, Harpes, Brontes, Steropes, quòd Harpes ad se rapiat vapores, pro quo alij Pyracmonem substituerunt. Est enim Polyphemus, ut nomen ipsum significat, multus strepitus, siue multus sonitus: at Pyracmon, multus ignis. Nam nisi magna vis ignis, multaque vaporum copia fuerit, fiunt quidem fulgura & tonitrua, at fulmina certè aliquo horum trium ministrorum deficiente fieri vel creati non possunt. at *βροντᾶν* tonare significat, vnde dictus est Brontes. Steropes fulgur est, & splendor is qui fulmina antecedit. Cū hæc in aere contingant circa fulmina, hæc fabula de Cyclopihus conficta est ad explicanda illa quæ fiunt in sublimi ab antiquis. est enim idem atque si dixissent: vapores ex aqua & terra virtute caloris cœlestis, Solis scilicet, extenuati sublimes extolluntur, qui vbi condensantur eliso calore, fiunt tonitrua & fulgura & fulmina, quæ deorsum ab aere supremo, qui Iupiter appellatus est, pelluntur ac deiciuntur. Hi dicuntur fuisse aliquando in tartarum à patre detrusi, & in lucem postea à Ioue reuocati, quoniam calor per hyemem vapores inferius attrahit sub terram, cū vis frigoris illos intra terram coerceat: at Ioue reuocante temperie aeris scilicet è tartaro liberantur, Campe cæsa, siue glacie potius & crusta terræ liquefacta. Fabulantur Polyphemum victum fuisse dolo ab Ulyssæ, cū antea esset omnibus formidabilis, quia prudentia mortalium res arcanas naturæ denudauerit, quæ antequam cognoscantur sunt in maxima admiratione ac metu, quales feruntur fuisse eclipses ante Thaletis tempora, qui primus naturam rationemq; defectuum Solis & Lunæ patefecit, animosq; mortaliū insigni trepidatione liberauit. At Cyclopihus tamen aram pro mortalium dementia structā fuisse, ad quam res diuina fieret, scripsit Paus. in Corinthiacis, & diuinos honores illis fuisse institutos. Dictus est autē Apollo Cyclopihus filij causa occidisse, quoniā vapores per vim Solis & coguntur & soluntur. sunt enim Cyclopes vapores, è quibus fiunt fulmina, & venti, & imbres, ita dicti quòd in circulum assiduè ferantur, nam modò ascendunt rarefacti per vim Solis, modò in plu-

nias condensantur, in circulumque vertuntur in elementa, de quibus ita ait Lucr. lib. 3.

Et primum faciunt ignem se vertere in auras

Aeris, hinc imbrem gigni, terramque creari

Ex imbris, rursusque à terra cuncta reuerti:

Humorem primum, mox aera, deinde calorem.

Ac de Cyclopibus satis, nunc de Lycaone dicamus.

De Lycaone.

CAP. IX.

NEQVE verò Lycaon satis commodum pro sua crudelitate vitæ suæ finem consecutus fuit. quem tradiderunt fabulæ pro sua feritate ex humana forma in beluam omnium propè ferarum crudelissimam Deorum immortalium ira versum fuisse. Lycaon fuit eius Pelasgi filius, qui natus est è Ioue ac Niobe, & regnavit in Arcadia: qui cum primum regnare cœpisset, rudes adhuc homines tuguria ad arcendas frigoris & æstus & imbrium & ventorum iniurias ædificare docuit: tunicasque facere instituit è corijs suillis. Deinde à frondium & herbarum & radicum vsu, quibus vel incautè perniciosis aliquando vescebantur pro cibarijs, ad salubriores glandes, & ad eas præcipuè quæ de fagis legerentur, diuertit: quare illud dictum est de Arcadibus ab oraculo:

πολλοὶ δὲ Ἀρκάδιη βελανηφάγοι ἄνδρες ἔασι.

*Plurimi in Arcadia vescentes glande feroces
Mortales habitant.*

Lycaonis mater fuisse dicitur Melibœa Oceani filia, vt putauit Hesiodus, vel, vt alijs magis placuit, Cyllene nympa, vt scripsit Apollodorus libro tertio. Fertur Lycaon eodem tempore imperasse Arcadibus, quo Cecrops Atheniensibus: quem Iupiter in lupum vertisse dicitur, quoniam ad aram Iouis Lycæi infante mactato humanum sanguinem libauerit. Aiunt inter ipsa sacra, antequam ab ara discederetur, illum in lupum fuisse mutatum, sicuti ait in Arcadicis Pausanias. hic in Lycæo monte Lycosuram urbem condidit, & templum in ea, quod Iouis Lycæi appellauit, & ludos in eius honorem instituit, quæ vocata sunt Lupercalia. Neque verò solus Lycaon dictus est in illis sacrificijs in lupum fuisse conuersus, sed etiam alij complures ex omnibus temporibus sequentibus: qui non tamen in omne
tempus

tempus erant mutati, sed decimo tandem anno, nisi interim humanam carnem gustassent, pristinam formam recuperabant. Neque sanè mirum est hæc memoriæ prodita fuisse ab antiquis, cum præsci illi homines Deorum hospites & conuiuæ pro iustitiæ pietatisq; meritis effici dicerentur, quare viris bonis & piis certissima præmia, sceleratis & fontibus ingentia supplicia ex ira Deorum proponebantur. Sed antequam in lupum verteretur ex vxore Atlantis filia, & ex aliis nonnullis multos filios suscepit. quorum hæc sunt nomina: Acacus, Acontes, Ægeon, Æmon, Aliphenus Ancyor, Archebates, Bucolion, Canethus, Cartero, Caucon, Cletor, Corethon, Cynethus, Eleatas, Euæmon, Eumetes, Eumon, Genetor, Hæmon, Harpaleus, Harpalycus, Helisson, Helix, Heræus, Horus, Leon, Linus, Lycus, Macareus, Macednas, Macedon, Mænalus, Mantinus, Mecistus, Nyctimus, Opleus, Orchomenus, Pallas, Peuce-tius, Phassus, Phineus, Phthinus, Phthius, Physius, Plato, Polichus, Portheus, Prothous, Socleus, Stymphelus, Tegeus, Thnocus, Titanas, Trapezeus. Nam cum Apollodorus quinquaginta fuisse inquit, ego tamen multo plures fuisse apud varios scriptores inuenio: quippe cum Callisto etiam, de qua & Ioue natus est Arcas, quem tamen quidam Apollinis filium fuisse malunt: & Dia, de qua & Apolline natus est Dryops, filia fuisse Lycaonis memorantur. Hecataeus Milesius libro secundo Genealogiarum longè aliam tradidit rationem cur Lycaon & eius filij fuerint in lupos conuersi, quam explicauit postea Ouidius: sic enim inquit: πελασγὸς ἰὼ παῖς διὸς καὶ Νιόβης ὦ παῖς ἰὼ Λυκάων ἐκ μελιβοίης κόρης, εἴ τουν Κυλλήνης, ὡς φασιν. οὗτος ἔπειτα βασιλεὺς τῶν Ἀρκάδων κατασὰς, κατὰ χρῆσμον τινα ἐκ πολλῶν γάμων πολλοὺς παῖδας λαβὼν, αὐτὸς ὢν ἀσεβής, ἀσεβῆς καὶ τοὺς παῖδας προσέλαβον ὢν Μάιναιλος, Θεσπρωτὸς, σὺ Νυκτίμω καὶ Καύκονι, Λύκος, Φθίνος τε, καὶ Τηλεβοῶς, Αἰμῶν, Μαντίνους, Στύμφηλος, Κλείτωρ, Ὀρχομενός τε, καὶ ἄλλοι, οἳ πάντες ἀσεβεία καὶ ὑπερηφανία ἐτίκων. ὁ δὲ Ζεὺς χερνήτη εἰκαδὲς παραγίναται αὐτοῖς ὅσῃ αὐτοὶ καλέσαντες ἐπὶ ξένια, ἕνα τῶν ἐγχορίων παιδαρίων σφάττουσι καὶ τὰ σπλάγχνα συμμίξαντες, παρέθεντο τῇ τραπέζῃ. τοῦτο δὲ Ζεὺς ἐγνωκῶς, καὶ μυσσάχθεις, τὴν μὲν τραπέζαν ἀνέτρεψον ὅθεν ἐκείνος ὁ τόπος τραπεζοῦς ἐν Ἀρκαδίᾳ, καὶ τραπεζοῦς ἡ πόλις καλεῖται. τῶν δὲ Λυκάωνος παίδων, ὡς ἀσεβησάντων εἰς ξένον, μετ' αὐτοῦ Λυκάωνος, τοὺς μὲν εἶδ

Λύκος ἔστρεψε, τοὺς δὲ ἐκεραύνωσε. Pelasgus fuit Iouis & Niobe
 filius, qui filium Lycaonem à Melibœa suscepit, vel, &
 alij putarunt, à Cyllene. Hic postea cum Arcadium imperi-
 um adeptus esset ex quodam oraculi responso, multosque fi-
 lios à variis nuptiis suscepisset, cum esset ipse impius, impios
 quoque filios habuit: inter quos fuit Manalius Thesprotus-
 que cum Nyctimo & Caucone, Lycus, Menus, Macareus,
 qui Macareas Arcadia Urbem condidit; Manalius, qui no-
 men dedit ciuitati Arcadia; Melaneus, qui Melanas oppi-
 dum condidit non procul à Megalopoli; Acontius, qui Acon-
 tium oppidū Arcadia de se nominauit; Charisius, qui Cha-
 risis; Cynethus, qui Cynetha nomē dedit; & Psophis, Phthi-
 nis, Teleboas, AEmou, Mantinus, Stymphelus, Cletor, Or-
 chomenus, & alij. Omnium igitur horum admirabilis erat
 improbitas, & temeritas: siquidem vel Ioui in pauperem
 operarium verso, quem ipsi in hospitium inuitauerant, di-
 cuntur unum ex infantibus indigenis iugulasse, & eius in-
 testina Ioui cum aliis commista epulanda in mensa appo-
 suisse. Id scelus abominatus Iupiter mensam quidem sub-
 uertit, unde locus ille in Arcadia vocatus est Mensarius,
 & Mensaria ciuitas extructa postea: at à Lycaonis filiis unum
 cum ipso Lycaone, quoniam impiè in hospitem egissent, hos
 quidem fecit lupos, illos percussit fulmine. Sic etiam Cali-
 sto Lycaonis filia in ursam conuersa est, quia cum venaretur
 cum Diana, à Ioue fuit compressa, ne dignosceretur, de qua
 natus est Arcas. Alij putarunt illum quem ferebat in utero,
 Mercurio datum esse seruandum, ac matrem ad sempiternam
 memoriam in Iunonis contemptum in ursam maiorem con-
 uersam nitere inter sidera, quam obtinuit tantum Iuno non
 posse in undas descendere à Neptuno fratre. Fabulantur etiam
 Arcadem cum adoleuisset, acceptum frumentum à Triptole-
 mo suis populis tradidisse, panem facere docuisse, & quod ab
 Adrasta præterea didicerat demonstrasse, vestium texturam
 nimirum ac totum lanificium, sicut Pelasgus ubi regnare cœ-
 pisset, rudes homines docuit tuguria ædificare ad frigus, æ-
 stum, imbresque arcendos, & facere tunicas à coriis suillis, &
 vesci glandibus, cum prius quibusuis herbis vel perniciosis in-
 cautius vescerentur: atque ab hoc Arcades, ab illo Pelasgi po-
 puli sunt vocati. Atque tantæ fuit reuerentiæ apud mortales

Arcas,

Arcas, ut cum in Mænalo monte fuisset sepultus, eius ossa iussa sint ex oraculo Delphici Apollinis deportari in Arcadiam, ut ait Pausanias in rebus Arcadum. Id cum scribat Paus. in Arcadicis, miratus sum cur dicat vnicam tantum filiam fuisse Lycaoni inter tot mares, quam etiam inquit in gratiam Iunonis fuisse sagittis transfixam: cum Dia etiam Dryopis mater filia eius fuerit, ut scripsit Hecataeus.

¶ At cur hæc ficta sunt, & memoriæ prodita, ut ad posteros peruenirent? quia per illa quæ de hominibus fingebantur, significare nobis volebant, quo pacto vel motus animorum essent refrænandi, vel ad humanitatem, & beneficentiam, & Deorum cultum hortabantur: & omnino per fabulas de hominib. confictas vitam humanam optimis moribus instituire conabantur. Sic igitur per Lycaonis fabulam, cum vel Deos ipsos in hospitium mortaliū aliquando accedere sumpta pauperum figura dicerent, humanitate aduersus omnes hospites uti oportere significabant. quòd si quis parui Deorum præsentiam facere videretur, neque moueretur eorum reuerentia, quia Deos nemini infensos esse crederet, hunc ingentibus præmiis & pollicitationibus ad probitatem adhortabantur, cum multa præmia honorifica data sint à Diis, humanis & benignis hospitibus: quale fuit munus Triptolemi. At contra per multa sunt exempla, quæ à crudelitate & perfidia in hospites deterrebant, quod accidit conuiuio Pelopis, & illis qui grauissimè ob suam crudelitatem ab Hercule & ab aliis Deorum filiis sunt oppressi. Quis enim cum videat ex altera parte ingentia supplicia fontibus à Diis irrogari, ex altera laudes & gloriam, & honorifica præmia viris bonis esse proposita; supplicia potiùs elegerit, & se sanæ mentis esse fateri audeat? At de Lycaone satis, nunc de Pandione dicamus.

De Pandione. CAP. X.

FUIT Pandion illius Erichthonij, qui pulso Amphictyone de regno Athenis imperauit, & Pasitheæ Naidis Nymphæ filius, ut scripsit Apollodorus libro tertio Bibliothecæ. Hic mortuo patre Erichthonio in regnum successit, quo tempore Ceres & liber pater in Atticam venerunt. Fertur vir bonus fuisse Pandion, sed vna in re parum fortunatus, quòd filiam Prognen (nam illam, & Philomelam, & geminos Erechtheum ac

Butem, è Zeuxippe matris suæ sorore susceperat, vt ait Apollodorus lib. 3.) Tereo Martis & Bistonidis filio, quo socio in bello de finibus aduersus Labdacum vsus fuerat, strenuo sanè viro, at nefario, & in libidinem propè furioso, in matrimonium concesserit. Eius enim libido ipsum denique in eam rerum domesticarum difficultatem induxit, vt ipsi in vpupam verti satius fuerit, quàm hominem viuere: cùm Progne & Philomela & Itys in aues fuerint conuersæ cum summa eius familiæ ignominia & opprobrio, vt ait Horatius lib. 4. Carminum:

Nidum ponit, Ityim flebiliter gemens,

Infelix avis, & Cecropia domus

Æternum opprobrium.

Fuerunt autem Pandiones complures. Dicunt enim quòd vbi Boreas Zetem & Calaim ex Orythia procreasset, & Cleopatram, illa nupsit Phineo, de qua ille Pleuxippum & Pandionem suscepit, quamuis alij eos vocatos fuisse Terymbam & Aspondum maluerunt. Hi post matris mortem parui adhuc existentes ab Idæa Dardani filia, vel, vt aliis placuit, Idothea nouerca Cadmi sorore lumine capti sunt: de quibus scripsit Apollodorus libro 3. Fuit alius Cecropis & Metiadusæ Eupalami filius: sed reliqui omnes obscuri sunt, cùm vnus Erichthonij filius, qui patri in regnum successit, ob eam familiæ labem celebratus fuerit à poetis. Hic filios habuit Ægeum, Lycum, Pallantem, Nisum, vt ait Strabo libro nono, qui etiam carmina quedam ad eam rem confirmandam è tympanistis Sophoclis recitauit: in quibus descriptum est, quæ loca singulis filiis pater possidenda tribuerit. Quod autem Ægeus Pandionis filius patri in regnum successerit, ita scriptum est à Phanodemo in libro 5. de rebus Atticis: Αἰγῶς ὁ πανδίωνος υἱὸς βασιλεύων Ἀθηνῶν, γαμῆι μήτην πρῶτον τῶν ὀπλήτων· δεύτερον χαλκιόπην Πηνελόπεια. *Ægeus Pandionis filius cum imperaret Athenis, Metam primam Hopletis filiam uxorem duxit: postea Chalciopen secundo natam è Rhexenore.* Sic Zezes hist. 142. chil. 7. illi alios mares fuisse inquit:

τῷ βασιλεῖ τῶν Ἀθηνῶν πανδίονι τῶν κληῶν,

ἄρρενες παῖδες ἦσαν τε, καὶ θυγατέρες δύο.

Regi Athenarum nomine Pandionis

Mares erant filij, diæque filia.

Hæc cùm ita sint, miratus sum cur scripserit Pausanias in Atticis,

cis, Pandionem nullos habuisse filios, qui suas iniurias persequerentur, quas à Rege Thraciæ acceperat: nam si noluisse filios iniurias persequi dixisset, facile illi assentirem. Hæc pauca dicenda duxi de Pandione, cum filiarum fabula superius explicata sit, ut si qua ibi desiderarentur, hinc accipi possent. Atque cur ficta sint hæc, ex illis superioribus arbitror patuisse. At nunc de Erichthonio.

De Erichthonio. CAP. XI.

ENIM VERO dictum est superius, Vulcanum cum arma Iouis, quibus in bello aduersus Gigantes usus est, fabricasset, pro laboris diligentiaque mercede obtinuisse, ut Iupiter iuraret per Stygiam paludem quodcumque poposcisset, se illi concessurum. At Vulcanus Mineruæ nuptias, cui Iupiter perpetuam virginitatem concesserat, postulauit: id abnuere quidem non potuit, sed clam Mineruam monuit ut reluctaretur. Cum igitur Mineruam adisset Vulcanus, dicitur inter luctandum semen profudisse, quod in terram fustum in hominem conuersum est. quare inquit Pausanias in Atticis, huic patrem fuisse neminem mortalium, sed quoniam ex terra & contentione sit genitus Vulcani, ita fuisse nominatum. Hunc terrigenam & inter serpentes educatum fuisse scripsit Euripides in Ione hoc pacto:

προγένων νόμον σώζουσα, τοῦ τε μηχενού

Εριχθονίου. κείνω γὰρ ἡ Διὸς κόρη

φρουρῶ παραβύξασα φύλακας σώματος

διασῶ δράκοντε, παρθένοισι ἄγραυλίσσι

δίδωσι σώζεν ὄθον Ερεχθείδης ἐκεῖ

νόμος τις ἐστίν, ὄφρασιν χρυσηλάτοις

τρέφεν τέκν'.

Seruans auorum legem, & è terra sati

Erichthonij. Iouis puella namque ei

Duos dracones corporis mox addidit

Custodias, deinde seruandum dedit

Atheniensibus puellis. mansit hinc

Mos ille Erechthidis, ut ornent filios

Serpentibus aureis.

Alij tamen dictum fuisse volunt non à contentione, quam ἔρις significat, sed ἀπὸ τοῦ ἐρίου, à lana scilicet, qua Minerva femur

sibi absterfit, cum femine Vulcani inquinata fuerat, in terram coniecta. Inde postea dicti sunt terrigenæ omnes Athenienses. Neque verò Erichthonius solum, sed etiam Erechtheus dictus est: sic enim illum nominavit Homerus in Catalogo:

*οἱ δ' ἄρ' Ἀθλίνας εἶχον ἑκτίμωρον πόλιόν τερον,
δῆμον Ἐρεχθῆος μεγαλήτορος, ὃν ποτ' Ἀθλίῳ
ἔρψε Διὸς θυγάτηρ, τέκε δ' ἔζειδωρος ἄρουρα.*

*Urbem præclaram coluerunt isti at Athenas,
Fortis Erechthei populum, quem nutrit olim
Nata Iouis Pallas, peperit quem dædala tellus.*

Fabulantur huic crura fuisse anguibus similia, quem recens natum à Minerua susceptum in cistam fuisse absconditum in-
quiunt. Hanc Aglauro custodiendam commisit, & Hersæ, Pandrosoque sororibus; easque admonuit ne curiosius quid in-
tus includeretur inspicerent. Fertur Pandrosus quidem paruisse Deæ mandato, at sorores aliæ cista resignata Erichthonium inspexerunt; quo viso ita furis repente percitæ sunt, ut se de altissimo & prærupto arcis loco præcipites miserint, ut ait in Atticis Pausanias. Nec defuerunt qui Vulcani & Athenæ Cranaï filia Erichthonium filium fuisse tradiderint. Scriptum reliquit Apollodorus libro tertio Erichthonium postea fuisse à Minerua in templo educatum, qui cum adoleuisset, regnumque Athenarum accepisset, Mineruæ altricis signum in arce erexit, & Panathenæa solennitatem in honorem Mineruæ instituit; cum tamen non desint, qui à Theseo illa instituta maluerint. Hic ducta Pasithea, siue, ut aliis magis placet, Phrasithea Nympha filium Pandionem, qui postea in regnum successit, suscepit; & Orythiam, & Procrim filias. Fuit autem Erichthonius quartus, qui regnavit Athenis, cum primus omnium mortalium Cecrops ex Ægypto profectus urbem Athenarum condiderit, eamque de nomine Palladis, quæ Sais apud Ægyptios vocabatur, ut ait Chares Mitylenæus, Athenas nominavit. Hunc hominem biforem fuisse fabulati sunt: cum partem corporis inferiorem haberet draconis, superiorem hominis; quod alij ob Ægyptiæ Græcæque linguæ peritiam fictum fuisse arbitrantur: alij, quod & prudentia & robore præstaret: alij, quia leges prior tulerit de matrimoniis apud Athenienses, cum nemo patrem antea, sed matrem tantum cognosceret, quia per illum ambos parentes singuli cognosce-
rent.

rent. Ego sanè longè diuersam ab his omnibus habeo sententiam, quippe quòd putem partim draconem, partim hominem fuisse Erichthonium existimatum, quia is vtrumque & seueritatis & clementiæ tempus rectè cognouerit. Est enim optimi ac sapientis imperatoris, & humanitatis & asperitatis opportunitatem posse diiudicare: cum alię nationes aliis temporib. magis asperitate & metu, aliæ iucunditate magis comòdè regantur. Hic Erichthonius dictus est ad occultandam crurum turpitudinem quadrigas excogitasse: quare ita de illo scripsit Virgilius libro tertio Georg.

Primus Erichthonius curru, & quatuor ausus

Iungere equos.

Post Cecropem igitur regnavit Athenis Cranaus, cui successit Amphictyon, quem hic de regno deiecit. Fuit alius Erichthonius, de quo meminit Apollodorus libro tertio, qui regnavit Troiæ post illum, qui de Aftyoche vxore Simoëtis filia Troem genuit, vt ait Homerus lib. v. Iliad.

¶ Atque tot dicta sint de Erichthonio fabulosè. Illa breuior nos faciunt in hoc loco, quæ superius explicata sunt, cum de Vulcano loqueremur, vbi patuit cur è Terra & Vulcano Erichthonius dicatur esse genitus, & quid esset Minerua, quæ perpetuam obtinisset virginitatem. Hæc igitur purissima pars est ætheris è capite Iouis nata, è qua nulla nascuntur animalia: at Vulcanus impurus est, in materia ignis, siue calor potius, qui generationem adiuuat, & in terram decidens multiplicia gignit animalia: quare eius & terræ filius Erichthonius tam diuersæ formæ dicitur fuisse. Atqui furorem immissum fuisse sororibus Pandrosi dixerunt idcirco, quòd non paruerint Deæ monitis: quare significabatur contra Deorum mandata non conferre esse curiosos, cum multis mortalibus id sæpius calamitosum fuerit. nam multi quia consiliorum secretiorum essent conscij vel hominum, nedum Deorum, per insid. s clam de medio fuerunt sublati. at de Achille nunc pauca dicamus.

De Achille. CAP. XII.

EXPLICATA fuerunt suo loco illa omnia propè quæ pertinebāt ad Thetidis nuptias: & quæ illa à Peleo in matrimonium ducta præter cæteros filios Achillè etiā illi genuit. cum verò

per noctem sub igne filios Thetis occultaret, ut quod mortale illis esset, ita eximeret, filij reliqui omnes mortui sunt, at Achilles per diem ambrosia perunctus, & per noctem sub igne occultatus dicitur aliquandiu perdurasse, donec à Peleo deprehensa illa irata se in numerum Nereidum receperit. Hanc rem ita attigit Apollonius libro quarto Argonaut.

χρῶσα μένη Ἀχιλλῆος ἀγαυοῦ νηπιᾶχοντος.
 ἡ μὲν γὰρ βροτέας αἰεὶ πᾶσι σάρκα εἶδαι οὐ
 νύκτα διὰ μίαν ἰω φλογμῶ πυρός· ἤματα δ' αὖτε
 ἀμβροσίη χρίεσκε τέρον δέμας, ὄφρα πέλοιτο
 ἀθάνατος, καί οἱ συγερὸν χροὶ γῆρας ἀλάλκοι·
 αὐτὰρ ὄγ' ἐξ ὀνῆς ἀναπάλιωμος εἰσενόησε
 παῖδα φίλον ἀσείροντα διὰ φλογός· ἦ καὶ δ' αὖτις
 σμερδαλέω, ἐσιδὼν μέγα νήπιος· ἡ δ' αἴουσα,
 τὸν μὲν ἀρ' ἀρπυγείω χαμάδις βάλε κεκλιγῶτα·
 αὐτὴ δ' ἐπνοίη ἰκέλη δέμας, ἠὲ τ' ὄνυχος,
 βῆ ῥ' ἴμῳ ἐκ μεγάροιο θεῶς, καὶ ἐσήλατο πόντον
 χρῶσα μένη.

Irata infantis causa narratur Achilles.

Vixere mortales nocturno tempore carnes

Consuevit flammis, &angebatur luce diurna

Ambrosia tenerum corpus, quò quidquid adesset

Mortale eximeret, tristem lueretque senectam.

Ast hic è lecto ut surgens cognouit, in igne

Vidit ut infantem trepidantem, protinus inde

Clamorem horrendum tollit: demens. De paruius

Ponit humi puerum raptim, atque irata refugit

Par leuibus & ventis, volucrisque simillima somno:

Effugiensque domo in pelagi se condidit & ndas.

Sic igitur Achilles ab igne seruatus Pyrisous primùm vocatus est, atque cùm labrum tamen exustum fuisset, quod cùm lingeret infans, ambrosia non erat perunctum, dictus est postea Achilles. Alij in lebetem bullientis aquæ infantes ab ea iaci solitos inquirunt, ut experiretur an mortales geniti fuissent. Achilles tamen matrem Dorion & Chalcidicus Dionysius nõ Thetim Nerei, sed Chironis filiam fuisse voluerunt. Daimachus contra Alexandrinus in libro secundo Redituum, Achillem Caloes nymphæ filium fuisse sensit. Scriptum fuit ab Apollodoro lib. 3. Achillem à Peleo susceptum, deportatum fuisse ad Chironem,

Chironem, quem ille amantissimè educavit, atque leonum visceribus illum nutrivit, aprorumque & vrsorum medullis, lactis prorsus ignarum, ut est in his versibus Euphorionis:

ἔς φθίλω χιλθῖο κατήϊε πάμπαν ἄπασος

τ' ἔνεχε μυρμιδόνες μιν Ἀχιλέα φημίξαντο.

Nescius omnino lactis Phthiam petiit, illum

Quare Myrmidones dixerunt nomine Achillem.

Quòd autem Achilles à iustissimo Centaurorum Chirone educatus sit, ita testatur Euripidis Iphigenia in Aulide:

ἔσιν μὲν ἔν' ἴν' ἠδ' ὕ, μὴ λῖαν φρονεῖν.

ἔσιν δὲ χῶπε χρήσιμον, γνώμῃ ἔχον.

ἔγὼ δ' ἐν ἀνδρὸς βύσεβεσάτε τραφεῖς

χείρωνος, ἔμαθον τοὺς τρόπους ἀπλῶς ἔχον.

Quandoque dulce sit parum dignoscere.

Quandoque confert plurimum dignoscere.

Ego viro a pio educatus sum puer

Chirone, mores simplices tantum imbibit.

Fama est Achillem à Chirone auctore eruditum fuisse, à quo præter citharæ pulsandæ artem, & usum herbarum, peritiam venandi & iaculandi & artis medicæ, leges equitatis & prudentiæ edoctus fuit. sicuti traditum est à Staphylo in libro tertio rerum Thessalicarum. Idem cum annum ætatis suæ nonum explevisset, pronuntiassetque Calchas vates Troiam sine Achille capi non posse, quia responsum tulisset à matre sibi in eo bello, quod aduersus Troianos gereretur, esse moriendum, puellari habitu indutus in Scyron, quæ una est è Cycladibus insulis, inter filias Lycomedis se abdidit, ut lateret duces Græcorum, qui ad Troiam erant militaturi. una igitur illarum puellarum Deidamia nomine clam ab illo vitata Pyrrhū filium illi genuit. Hic tamē inter puellas ab Ulyssæ cognitus, eius expeditionis laborem ac periculum deuitare non potuit. Thetis igitur cognita necessitate filij dicitur ad Vulcanum accessisse, ut arma insuperabilia, & quæ nulla vi humana possent penetrari, Achilli fabricaret, ut traditum est à Phylarcho in rebus fabulosis. illa fecit Vulcanus, sed non prius se daturum inquit, quam cum illa congressus fuerit. dicta est Thetis annuisse eius desiderio, sed non prius illud esse faciendum quam experta esset an arma cōuenirent Achilli. mox acceptis armis ex composito, ijsq; induta dicta est aufugisse, & ita claudum Vulcanum

delufisse. At verò cùm datum fuisset Græcis responsum, illum primum omnium Græcorum esse moriturum, qui prior è naui in littus Troianum exiliisset, prior exiliijt Protefilaus, quare prior omnium cefus est ab Hectore. Id cùm cognouisset Achilles, vltimus è sua naui exiliijt in littus; quod cùm magno impetu fecisset, terramque pedibus vehementer percussisset, aqua è terra manare incepit, atq; fons ibi natus est, vt in his significauit Antimachus:

ρίμφα δ' ἀπ' ἠπείροιο μελαίνης ὑφ' ὅσ' ἀερεθεῖς
πυλείδης, ἀπόρυσεν ἐλαφρῶς ἠὺ τε κίρκος,
τῆ δ' ἔμπροσθε ποδῶν κρῖν' ἔγενετ' ἀενάεσσα.

Continuò Velut accipiter nigrantis Achilles

Defilit in terra dorsum sublimis: at illi

Antepedes fluxit vitrea fons limpidus unda.

Hic igitur post multas res ad Troiam præclarè gestas, quas Homerus recensuit, Polyxenæ Priami filiaæ amore captus significauit Priamo per nuntios se pro Troia pugnaturum, si sibi puella cōcederetur. Tum Priamus eam se daturum esse pollicitus est, qui cùm illa de causa in templum Thymbraei Apollinis conuenissent, Paris clam ex insidijs illum sagitta transfixit, quare vltimum vitæ suæ diem ita per dolum conclusit. eius corpus non prius deditum est Græcis, quàm recepissent illa ipsa munera, quæ pro redimendo Hectore data fuerant: hoc est, tantum auri pondus, quantum esset pondus Hectoris mortui cadaueris. Propter huius præclari Herois mortē dictæ sunt Musæ & Nymphæ omnes fleuisse, quod ita significauit Lycophron in Alexandra:

αὐτὶς τὸν ἀντίποινον ἐσχέας ἴσον
πακτώλιον σαθμοῖσι τηλαυγῆ μύδρον,
κρατῆρα βάκχου δύσεται κεκλαυσμένος
νύμφασιν, αἰ φίλαντο βιφύρα γάνος,
Λαβηθρίαν θ' ὑπερθε πημπλείας σκοπίω.
ὄνεκροπέρνας ὅς περ ὀφθαλμίων πότμον,
καὶ θῆλυ ἀμφὶ σῶμα τλήσεια πέπλον
διῶαι, παρ' ἰσοῖς κερκίδος φαύσας κρότων,
καὶ λοῖδοσ ἐς γλῶσσον δυσμενῶν ῥίψας πόδα.

Rursus redempto pro altero cadauere

Par pondus auri splendoris Pætolij

Ferent. Sed is cratera Bacchi mortuus

*Perfusus inibit lacrymis Libethridum
Pimpla incolunt quæ & verticem : à nymphis simul
Sororibus, Baphyri aquas amantibus.
Atq; ille cædis præsciis fatum & mens,
Feret puella & vestibus sese indui,
Texetq; telas pectine arguto lenes;
Saltabit hostium in solum idem & Ictimus.*

Vocata est insula Borysthenis Achillea, quòd Achilles ibi fuerit sepultus, à quo etiam inuentum est myriophyllum, quod Achilleum vocarunt. Nam ossa Achillis & Antiochi in aureo vase, quod largitus fuit Thetidi Bacchus cùm fugeret impetù Lycurgi, recondita fuisse memorat. Fabulati sunt antiqui præterea Medeam nupsisse Achilli, vbi ille in campos Elysijs post mortem descendisset, sicuti memoriæ prodidit Ibycus. Dicitur est Achilles à Chirone semihomine fuisse educatus, quia ratio & vis ad principē æquè pertineat. dicitur est item à Musis fuisse deploratus, quia cum musicis instrumentis eius pompa funebri ducta est: cùm verò mare per idem tempus fortè ventis intumuisset, longèque strepitus vndarum exaudiretur, vt ait Isacius, datus est locus fabulæ, quòd nymphae eius cædem grauius conquestæ sunt. Neque enim est sanæ mentis ea propter Achillem cõtigisse credere, cùm elementa minimè sint de singularum nostrorum vel morte vel ortu sollicita. Dicitur est inter filias Lycomedis muliebri habitu indutus latuisse, quia cùm Deidamiam eius regis filiam cepisset in matrimonium, ita nouis nuptijs delectabatur, vt maiorem temporis partem cum sponsa esset intra Lycomedis parietes, & in thalamo lateret. Hic idem Heros cùm fortissimus esset omnium Græcorum, non prius vinci potuit vel à fortissimis hostibus, quàm voluptatis desiderio & libidine irretitus, ab imbelli & timidissimo omnium propè Troianorum Paride vulneratus fuit. per hæc igitur significare voluerunt antiqui maximè omnium rerum formidandas esse viris fortibus voluptatū illecebras, quæ grauiissimæ sunt omnibus & perniciosæ deniq; aduersariæ. at nūc de Ganymede dicamus.

De Ganymede.

CAP. XIII.

GANYMEDES aut qui ab aquila raptus, & in cælū ad Iouem portatus fuit, vt illi potum pro Hebe Iunonis filia

ministraret, dicitur fuisse Troi Troianorum Regis filius. Hic cum esset eximia & propè inauditæ pulchritudinis, ob eam dignus habitus est, non qui ad libidinem, vt crediderunt pleriq; raperetur, sed qui pocula Ioui ministraret, vt scripsit Homerus lib. v. Iliadis:

Τρωὸς δ' αὖ τρεῖς παῖδες ἀμύμονες ἐξεγένοντο,
Ἴλός τ' Ἀσάρακός τε, καὶ ἀντίθεος γανυμήδης,
ὃς δὴ καὶ κλισος γένετο θνητῶν ἀνθρώπων
τὸν καὶ ἀνιρέψαντο θεοὶ Διὶ οἴνοχοεῦον,
κάλιος ἔνεκα οἴο, ἵν' ἀθανάτοισι μετεῖη.

*Hinc Troi nati pueri tres esse feruntur,
Ilius, & Assaracius, pulcherrimus & Ganymedes,
Inter mortales cui præstantissima forma:
Quem superi rapuere, Ioui quò pocula magno
Præbeat ob formam, cum Dÿs & transigat æuum.*

Apollonius verò Rhodius libro tertio Argonauticorum, non vt esset Iouis pincerna, sed vt consuetudine Deorum frueretur, ob formam raptum fuisse Ganymedem scribere videtur, cum inquit:

ὄρε δὲ τόν γ' ἀπάνθυθε Διὸς θαλερῆ ἐν ἄλωϊ,
ἐκ οἴον, μετὰ καὶ γανυμήδεα τὸν ῥά ποτε Ζεὺς
οὐρανῶ ἐγκατένευσε ἐφέσιον ἀθανάτοισι.

*Hunc Iouis in molli seivnetum reperit aula,
Non solum, simul & Ganymedem. Iupiter illum
In cælum rapuit, cum Dÿs & transigat æuum.*

Fuit autem raptus ex Harpagia, qui locus fuit in agri Priapeni & Cyziceni finibus, qui ab ea re nomen obtinuit, vt ait Strabo lib. 13. alij circa Dardanum promontorium illud accidisse inquit, quod Virgilius factum in Ida monte Phrygiæ dum venaretur, ita commemorat lib. 3. Æneid.

*Intextusque puer frondosa regius Ida,
Veloces iaculo cervos cursuque fatigat
Acer, anhelanti similis: quem præpes ab Ida
Sublimem pedibus rapuit Iouis armiger &ncis.*

Fama est autem aquilam, quòd faustum augurium Ioui in bello aduersus Titanas attulisset, armaq; pugnanti ministrasset, Iouis autē fuisse existimatam: atq; illi datum fuisse imperium in ceteras aues, cum ita scribat Horatius lib. 4. carminum, cum illius

Illius præcipuè singularem diligentiam in rapiendo Ganymede expertus fuisset:

*Qualem ministrum fulminis alitem,
Cui rex Deorum regnum in aues vagas
Permisit, expertus fidelem
Iupiter in Ganymede flauo.*

Alij tradiderunt Iouem in aquilam versum ad ipsum Ganymedem conuolasse, & illum in cœlum asportasse, vt patet ex his carminibus:

*αἰετὸς ὁ Ζεὺς ἦλθεν ἐπ' ἀντίθεον Γανυμήδην·
κύκνος ἐπὶ ξανθὴν μητέρα τῆς Ἑλένης.*

*Ipsè aquila ad pulchrum Ganymedem Iupiter olim,
Ad matremq; Helena deinde volauit olor.*

Fuerunt qui non à Ioue, neque ab aquila, neque à Dijs raptum fuisse Ganymedem tradiderunt, sed à Minoe ad concubitum: inter quos fuit Echemenes Cyprius. ¶ Hæc illa sunt quæ de Ganymede ab antiquis fabulosè dicta fuerunt: quæ quidè falsa esse omnibus perspicuum est. Alij verò inter quos fuit Xenophon, vt scripsit in Symposio, Ganymedem propter animi pulchritudinem & prudentiam potius, quàm propter formã corporis, in cœlum ascitum esse voluerunt. nam hi dictum fuisse Ganymedem putarunt non à γάνυμι, quod conuiuari & genio indulgere significat: sed potius ab his dictionibus in vnũ compositis ad præstantiam prudentiæ & consilij exprimendam, ἀγαν, & νύ, & μήδος. nam illæ cum intensiorem & incrementum significant, extrema est consilium. Enimvero diuinum quidpiam sub hac fabula contineri ita inquit Cicero libro primo Tusculanarum Disputationum: Nec Homerum audio, qui Ganymedem à Dijs raptum ait propter formam, vt Ioui pocula ministraret. Non iusta causa, cur Laomedonti tanta fieret iniuria. Fingebat hæc Homerus & humana ad Deos transferebat. Quidam ad solatium coniunctorum ipsi Ganymedi hæc fabulam fictam esse tradiderunt, cum is clam raptus fuisset inter venandum: atque illis persuasum denique Ganymedem inter sidera relatum esse, & in id signum quod dicitur Aquarius. Ego sanè longè aliter sentio, neque puto diuina ad nos deferenda fuisse, sed humana potius utiliter ad Deorũ naturam oportere conferri. Nam quid aliud per hanc fabulam demonstrabant sapientes, quàm prudentem virum à Deo

amari, & illum solum proximè accedere ad diuinā naturam: est enim Ganymedes anima hominum, quam, vt diximus, ob eximiam prudentiam Deus ad se rapit, cum stulti neq; sibi, neque cæteris quidem sint vtilis. Illa verò anima pulcherrima est, quæ minimum sit humanis sordibus, aut flagitijs corporis contaminata: quam Deus diligens ad se rapit. Nam cum nihil sit inter mortalia, quod propius quàm sapiētia ad summi Dei naturam accedat, quod per Ganymedem in cœlum raptum significabant antiqui, non possum non summopere improbare quorundam stultitiam, qui obscœna quædam, & neque brutis ipsis sine pudore iniungenda, per hanc fabulam intellexerunt; nimirum Ganymedem raptum fuisse ad stuprum, quasi aliquod incitamentum necessarium esset mortalibus ad tam nefandum, tamque impurum vitium. Sed tamen sapientioribus hæc aliter sese habere credita sunt, & ad honestam interpretationem retorta, atque ad exemplum virtutis ad posterorū transmissa. Quid enim aliud est pocula Ioui ministrare, quàm Deum mirificè delectari officijs sapientiæ, quæ ab anima virorum sapientum procedant? Semper bonitas diuina fit, hoc est mirum in modum cupit nos esse sapientes: quales cum fuerimus, proximè ad eius naturam per charitatem & innocentiam accedemus, suauissima pocula nectaris altissimo Deo ministrabimus, neq; quidquam rursus homini iucundius ipsa sapientia potest contingere: quippe quòd per illā viuētes propè Dij efficimur, atq; ex his corporum mortalium sordibus ad cœlestia extollimur. quam ob rem præclarè se habent illa Ptolemæi carmina:

οὐδ' ὅτι θνατὸς ἐγὼ, καὶ ἐφάμερος· ἀλλ' ὅταν ἄστρον
μασεύω πυκινὰς ἀμφιδρόμους ἑλικας,
ἔκ' ἐπιφάω ποσὶ γαίης, ἀλλὰ παρ' αὐτῶ
ζηνὶ διοτρεφέος πίμπλαμαι ἀμβροσίης.

*Noni ego mortalis quòd sum, sed sidera quando
Suspicio, æthereas lustrorq; mente domos,
Iam pede non videor mihi terram tangere, magno
Cum Ioue sed vesci nectare & ambrosia.*

Huic tantam corporis pulchritudinem tribuerunt, non solum quia vir sapiens caret sordibus animi, verum etiam, quia, vt ait Plato, tanta est pulchritudo sapientiæ, vt si oculis cerni posset, mirificos amores sui excitaret in animis hominum. Dicitur
ab

ab aquila raptus in cœlum fuisse propter perspicacitatem: atque ab ipso Ioue aquila, quòd adiutor sit Deus ad sapientiam. sic igitur cum dicerent viros bonos, & prudentes, & integerrimos poetæ diuinam bonitatem ad se rapere, fabulam de Ganymede finxerunt, quare vtilius nos ad diuina transtulerunt sapientes, quàm diuina ad nos deduxissent. At de Ganymede satis, nunc de Harmonia dicamus.

De Harmonia & Cadmo. CAP. XIII.

HARMONIA verò quibus orta sit, non parua est dubitatio: siquidē Diodorus lib. 3. illam Electræ & Iouis filiam fuisse inquit. At Hesiodus in Theogonia illā ex adulterio Martis & Veneris natam fuisse memorat in his:

αὐτὰρ Ἀρήϊ

ῥινοτόρῳ κυθήρα φόβον καὶ δαίμον ἔτικτεν

δφνὲς, οἷτ' ἀνδρῶν πυκινὰς κλονέεσι φάλαγγας,

ὃν πολέμῳ κρυόεντι, σὺν Ἀρήϊ πολίπορθῶ.

Ἀρμονίῳ θ', ἧν Κάδμος ὑπέρθυμος θέτ' ἀκοίτιν.

Marti clypeos atq; arma secanti

Alma Venus peperit Pallorem, & naq; Timorem,

Qui dare terga virum armatas iussere phalangas

In bello tristi: quam Cadmus duxit, at inde

Harmoniam peperit Marti Cytherea decoram.

Hæc igitur vbi adoleuisset, Cadmo Thebanorum Regi viro sanè præclaro, & ob multas difficultates, quas superauit, illustri, à Ioue in matrimonium data fuit, de quo hæc pauca, ex ijs multis, quæ de illo memorantur, colligere placuit. Aiunt dona data esse sponsæ à Dijs per nuptias, cum Ceres frumenti fructum largita sit, Mercurius lyram, Pallas monile & plectrum & tibias, Electra sacra magnæ Matris & cymbala & tympana, in quibus nuptijs Apollo cum cithara cecinit, Musæ tibias inflarunt, ac Dij reliqui multa dona sua dederunt. Hic, vbi Iupiter Europam suam sororem rapuisset, è qua in Cretam deportata Sarpedonem, & Minoem, & Rhadamanthum suscepit, iussus est ab Agenore patre sororem inuenire, neque prius redire domum, quàm illam secum adduceret. Atqui cum multas regiones peragrasset, neque tamen illam inuenisset, post mortem Telaphassæ matris Delphos de Europa sciscitaturus oraculum adiuit: cui responsum est, nihil curiosius de

Europa esse quærendum, sed urbem ibi condere oportere, vbi bos defessa humi procubisset, quam habuisset viæ ducem. Hic igitur per agrum Phocensium iter faciens bouem ex armento Pelagontis obuiam habuit, quæ Bœotia peragrata vbi conditæ fuerunt Thebæ humi procubuit. Tum bouem Palladi mactaturus socios a quatuor ad Dirce fontem misit: cum verò ibi draco natus è Marte fontem seruaret, Seriphum & Dailcontem Cadmi amicos interemit: tum ipse Cadmus eò profectus ad fontem draconem trucidauit. Fabulati sunt quidam, inter quos fuit Archelaus lib. 9. de fluminibus, Cadmum post casum draconem inuenisse aquam ob timorem serpentis propè veneno infectam, quare regionem lustrauisse dum fontem quæreret. vbi ad antrum Corcyraeum peruenisset, dicitur factum esse Palladis consilio vt pedem in limo impresserit, vnde fluuius scatuit, quæ post bouem immolatum, Pedem Cadmi nominarunt. At verò coactus est Cadmus eius dentes exertos serere, quod fecit consilio Mineruæ, è quibus nati sunt armati homines, qui erant cum illo pro patre pugnaturi: sed Cadmus lapidem, quæ à Minerua acceperat, inter illos iaciens, omne certamen à se inter illos diuertit, atque omnes mutuis vulneribus natiuorum armorum se vicissim confecerunt. Illa de causa coactus fuit Cadmus mercenarius annum Marti seruire, qui annus eius temporis octo ex his nostris annis constabat. Post id tempus fabulantur Mineruam regiam Cadmi multis ornamentis præclarè comparasse, cui Iupiter etiam Martis filiam & Veneris dedit in matrimoniū Harmoniam, ad quas nuptias Dij omnes relicto cœlo dicuntur aduentasse: quo tempore fama est inter alia præclara Deorum munera pepulum & monile admirabilis pulchritudinis, quod fuit Vulcani opus, à Cadmo donatum fuisse sponsæ. Cadmus ex illa suscepit postea Ino, Semelen, Agauen, Autonoen, & Polydorum. Scriptum reliquit Pherecydes præterea Harmonia Martisque filias fuisse Amazones, vt testatur Apollonius etiam libro secundo Argonauticorum:

ἔγὰρ Ἀμαζονίδες μάλ' ἐπιτέες, ἔδ' ἐθέμισας
 τίσσαν πεδίον Δοιάντιον ἀμφενέμοντο·
 ἀλλ' ὕβρις σονόεσσα, καὶ Ἄρεος ἔργα μέμηλε.
 δὴ γὰρ καὶ γενεὴν ἔσαν Ἄρεος Ἀρμονίης τε
 Νύμφης, ἥτ' Ἄρηι Φιλοπτολέμης τέκε κέρας.

*Sed neque Amazonides faciles, nec iura colentes,
Hinc tenuere procul Daantia protinus arua.
His bellum cordis fuit, his & praelia Martis.*

*Iure quidē: Harmonia quod Nympha et Marte feruntur
Patre sata: hac peperit Maortia pignora patri.*

Cadmus post multas filiarum nepotumque suorum calamitates subrogato in regnum Pentheo, Agaues & Echionis filio, relictis Thebis ad Enchelienses cum Harmonia coniuge commigravit. Illi cum ab Illyriis bello infestarentur, responsum tulerunt futuram penes ipsos victoriam, si Cadmum & Harmoniam duces haberent: nam Cadmus & Harmonia apud Drilonis ripas habitabant, qui Illyrios à Liburnis disternunt, ut scripsit in his Metrodorus in commentario de consuetudine: *Δρίλων δὲ καὶ Νάρων ποταμοὶ ἰλλυριῶν οἱ διαχωρίζουσι τοὺς ἰλλυριοὺς καὶ Λιβύρνους, ἐνταῦθα γὰρ ὤκειτο ὁ Κάδμος καὶ ἡ Ἀρμονία· οἱ καὶ εἰς ὄφεις μεταβλήθησαν.* *Sunt autem Drilo & Naro Illyriorum flumij, qui Illyrios Liburnosque disternunt. Hoc in loco Cadmus & Harmonia habitaverunt illi, qui sunt in angues conuersi.* Qui oraculi auctoritatem secuti eos duces illius expeditionis aduersus Illyrios deligunt. Sic igitur Cadmus Illyriorum regno potitus aliquādiu feliciter egit, deinde paulo post in draconē & ipse & vxor mutati apud oppidum Illyrij Encleas nomine, dicuntur à Ioue in campos Elysiōs demissi fuisse. de qua mutatione, quod apud Illyrios contigerit, ita meminit Dionysius in libro de situ Orbis:

*ἐπὶ δ' ἄσπετον ὄλκον ἄγασα
ἰλλυρικίῳ πρὸ χέρσον ἐλίασετα ἄχρι κολώνης,
ἔρέωντ' ἠλιβάτων, τὰ κεραύνια κικλήσκουσι.
κείνον δ' ἂν πρὸ κόλπον ἰδοῖς ἐρικυδέα τύμβον,
τύμβον, ὃν Ἀρμονίης Κάδμοιό τε φῆμις ἐνίσσασθαι.
κείθι γὰρ εἰς ὄφίων σκολιὸν δέμας ἠλλάξαντο,
ὅππότε' ἀπ' ἰσμῶν λιπαρὸν μετὰ γῆρας ἵκοντο.*

ingentia pondera voluens

*Illyricis terris deuoluitur & sive Colona,
Collesque apricos, quos alta Ceraunia dicunt.
His celebrem tumulum terris, antrumque videbitis,
Antrum, quod Cadmi dixerunt, Harmoniaque.
Namque hic serpentes atrifacti esse feruntur,
Ut texere caput canis, turpisque senecta.*

Sic Nicander in Theriacis:

Γρὶν θ', ἠὲ ἔθρεψε Δρίλων καὶ Νάρονος ὄχθη,
 Σιδονίη καὶ δμοιοθεμείλιον Ἀρμονίης τε.
 ἔνθα δ' ὕω δααπλῆτε νομὸν εἴβασι δράκοντε.

Irim'que, hanc Drilon aluit, & Naronis undas:

Sidonij Cadmi monumentum hoc, Harmonia' que:

Hic duo terribiles fremuerunt nempe dracones.

¶ Atq; tot de Cadmo & Harmonia fabulosè dicta fuerunt; Maior harum rerum gestarum pars ad historiam transferenda est: non enim à tauro Europa asportata fuit in Cretam, sed nauigio quodam Cretenses illam rapientes è Phœnicia in patriam deportarunt. Cùm verò illi nauigio esset præfectus Taurus quidam Gnosius, qui illam rapuit è Sarapia Phœnicia' ciuitate, quæ sita fuit inter Sidonem & Tyrum, locus datus est fabulæ, quòd rapta fuit, & à Tauro in Cretam deportata, vtscripsit Echemenes in rebus Cretensibus. Quòd missus ad Europam querendam Cadmus draconem ad fontem Dircen occidisset, illud quidem fabulosum esse dixerunt, sed aiunt latronem ab ipso Cadmo cæsum, qui peregrinis in iis locis insidiaretur, & iam nōnullos è Cadmi sociis ceciderat. Dicitur est eius draconis dentes seminasse, cùm asseclæ & socij illius latronis duce cæso dissipati sint. Nihil autem horum factum est sine Mineræ consilio, quia cùm omnibus in rebus, tum in militaribus præcipuè necessaria est hominis prudentia, & Dei optimi auxilium. Quòd autem lapidem inter natos homines armatos iecerit, quare inter illos bellum exortum est; futuras contentiones Thebanorum significat, post Thebarum mœnia ædificata: nam eius vrbis imperium magnum bellum inter Thebanos postea excitauit: præter illud quòd leues iniuriæ solent aliquando excitare magna bellorum incendia. Harmonia dicta est Veneris & Martis filia, quoniam vis musicæ non solum erigit animos iacentes, & calamitatum miseriarumque humanarum cumulis oppressos, suauitateq; quadam perfundit, sed etiam ad bellum viriles animos inflammat, cùm musica multæ nationes ante bellum vsæ sint, atque nunc etiam nonnullus est vsus musicorum instrumentorum, quibus milites ad prælium incitentur. Hæc causa fuit cur his parentibus Harmonia nata dicatur. Qui Electræ & Iouis filiam crediderunt, Harmoniam esse putarunt eam, quam Pythagorici in motibus

motibus sphaerarum, corporumque caelestium fieri crediderunt. quod autem ad mores pertinet, significabant antiqui, dum sumus in hac miserrima vita omnium laborum ac molestiarum plenissima, fortitudine & prudentia uti oportere, quod omnium humanarum actionum statutus est finis, neque unquam Deus viris bonis & fortibus solet deesse, cum senem Cadmum & Harmoniam Iupiter post omnes molestias ad Elysios campos demiserit. At nunc de Mida dicamus.

De Mida. CAP. XV.

FUIT autem Midas Phrygiae Rex Gordiae filius, qui omnium Regum suae tempestatis fuit ditissimus. Fabulantur ad hunc aliquando Silenum Bacchi comitem captivum ob ebrietatem, cum iter facere cum Baccho non potuisset, adductum fuisse: quem ille perhumaniter tractavit. Tum Bacchus ad eum requirendum reuersus, cognita Midae liberalitate & humanitate ab incolis eius regionis, ipse etiam hospes ad Midam proficiscitur, a quo perbenigne acceptus illi proposuit ut quidquid optaret, expeteret, quod esset statim voti compos futurus. At Midas pro dementia, quae sollicitat animos mortaliu, summam felicitatem ratus in multis possidendis, expectiuit ut quidquid contingeret continuo aurum fieret: quam fabulam explicauit Ouidius libro undecimo Metamorph. Cum postea cibaria etiam, quibus vesceretur, contacta repente fierent aurea, poenitentia captus est suae petitionis: atque nisi Deus fuisset illi benignus ea molestia subleuando, omnino inedia mori necesse fuisset. Orauit igitur eundem Deum cum satis aptas poenas suae stultitiae dedisset, ut hoc munus auferret. quem aiunt quidam illa de causa inedia mortuum esse: at alij dicunt, quod Bacchus respondit illud futurum, si se in Pactolo flumine lauisset; quare lotus ibi illa molestia liberatus est, ac fluuius ex illo tempore aureis arenis fluere coepit: quod ita testatur Ouidius:

*Rex iussa succedit aqua, vis aurea tinxit
Flumen, & humano de corpore cessit in amnem.
Nunc quoque iam veteris percepto semine Vena
Arua rigent auro madidis pallentia glebis.
Ille perosus opes, sylvasque & rura colebat,
Panaque montanis habitantem semper in antris;*

Eo igitur morbo liberatus Midas cum se rus contulisset, sylvasque semper ferè ab hominum frequentia longinquas incoleret, iudex & ipse & Tmolus mons inter Phœbum & Panapastorum Deum de arte musica contendentes delectus est. Eius certaminis Tmolus, Phœbum victorem, at Midas Panasuo iudicio pronunciauit. quare indignatus Phœbus aures asini Midæ, ut qui de arte musica iudicare non posset, adhibuit, cum rudis homo planè parum iudicio valeret, & tamen iudicare non detrectasset. Id autem ita explicauit Ouidius:

*Panasubet Tmolus cithara submittere cannas,
Iudicium, sanctique placet sententia montis
Omnibus: arguitur tamen, atque iniusta vocatur
Vnius sermone Midæ. Nec Delius aures
Humanas patitur stolidas retinere figuram:
Sed trahit in spatium, villisque albensibus implet,
Instabilesque illas facit, & dat posse moueri.
Cætera sunt hominis, partem damnatur in unam,
Induiturque aures tardè gradientis aselli.*

Ita verò scitè illas occultabat Midas, ut nemo præter tonsorem rem cognosceret. Sed cum id tonsor tacere non posset, terram effodit, ac foueam ingressus pertenui voce ita submurmurauit: Auriculas asini Midas Rex habet. Tum fossa illa rursus terra repleta discessit, ibique cannas deinde natas esse fabulati sunt, quæ ita sibilum edentes murmurabant: Auriculas asini Midas Rex habet.

¶ Atque tot de Mida fabulosè fuerunt ab antiquis memoriæ prodita. Ego fanè crediderim auarissimum & opulentissimum omnium suæ tempestatis fuisse Midam, qui ut multas pecunias cumularet, cibis etiam parcissimè frueretur, omniaque propè necessaria victui venderet, & in aurum conuerteret. Cum verò aliis in rebus esset planè rudis, neque à beluis eius iudicium differret, fabulati sunt illum aures asini habuisse. Alij contra quòd acutissimè audiret, istud fictum fuisse arbitrantur, quòd asinus illum sensum omnium propè animalium habeat acutissimum. Alij fictum putarunt, quia multos haberet exploratores. Alij dicunt fuisse imprudētissimum & arrogantissimum omnium principum suæ tempestatis, qui cum parum curaret hominum de se maledicta, & cum pessimè audiret à Phrygibus ob malam administrationem, exquisitissimamque

namque avaritiam, cum pecunia esset apud eum omnium controuersiarum iudex aut libido, dictus est asini aures habere: nam solum aurum sibi prae omnibus proposuerat. Alij dicunt, inter quos fuit Callisthenes in nauigatione, & Hecataeus de Hyperboreis, duos colles fuisse in Phrygia, qui aures asini vocarentur, super quibus munitissima oppida condita fuerunt, è quibus latrones complures viatores & peregrinos adoriebantur. His locis cum arma Midas intulisset, ac oppidis per vim potitus fuisset obruncatis eorum locorum latronibus, dictus est fabulosè aures asini habere. Alij voluerunt illum, quia Liberum patrem fefellisset, in asinum fuisse mutatum, sed cum recuperasset pristinam formam, aures tamen non deposuisse. Alij quia Dionysi asinos ac iumenta iniuriis affecerit, ab irato Deo illi asini aures fuisse iniunctas maluerunt. Alij aures asini datas Midas à Deo fuisse idcirco putarunt, quia omnes arrogantes damnantur ignorantiae: qui enim se scire omnia vel quae nescit, arbitratur, is parum idoneus efficitur ad scientiam. Quòd si quis diligenter haec animaduertat, id profectò intelliget, antiquos per haec ad humanitatem & liberalitatem homines adhortari solitos, cum Deus sibi gratissimam esse in hospites benignitatem ostenderit. iidem postea nos à petendis rebus certis à Deo deterruerunt, cum plerumque perniciose expetamus: quare quod nobis conferat à Diis poscendum est, illique relinquenda rerum omnium optio. Deinde singulorum vires metiri oportere docuerunt, neque iudicanda sunt illa, quae non rectè nouimus, cum temeraria iudicia Dei vindictam in se irritent. Nam qui per inscitiam aut fraudem alterius opes aut dignitatem alteri adiudicauerit, ille priori domino, cui rapuit, restituere iure aequitatis debet. Quòd verò nullum scelus, nullumque iniquum iudicium diu latere potest, declarauit tonsoris sermo silentio proximus: omnia enim turpia in lucem tempus solet proferre. At nunc de Narcisso dicamus.

De Narcisso. CAP. XVI.

NARCISVS autem, quem fabulae in florem sui nominis mutatum fuisse inquiunt, dicitur fuisse amnis Cephisi & Nymphæ Liriopes filius, ut patet apud Ouid. libro tertio Metamorph.

Prima fide, Sociisque rata tentamina sumpsit

*Cerula Liriope: quam quondam flumine curvo
 Implicuit, clausaque suis Cephisus in Undis
 Vim tulit. enixa est & tero pulcherrima pleno
 Infantem Nymphe, iam tum qui posset amari:
 Narcissumque vocat. de quo consultus, an esset
 Tempora matura & visurus longa senecta,
 Fatidicus & ates, si se non nouerit, inquit.*

Echo autem capta eius amore illum diu infecuta est: sed cum amoris impatiens contabuiisset, in solam vocem denique conuertitur. Fabulantur hunc, vbi iam excreuisset, corporisque forma in dies cum tenerioribus annis augeteretur, ad fontem quendam purissimum labore venationis & estu aliquando fatigatum deuenisse: qui cum se ad fontem bibiturus in genua deflexisset manibus in ora fontis firmatis, nondum labris ad aquam fontis admotis suam imaginem in fonte despexit: erat enim eius fontis aqua limpidissima, quæ fundum habebat subnigrum. Tum Narcissus amore ac desiderio suæ imaginis ita captus est, vt cum nullam potiundæ talis formæ sibi spem reliquam esse intelligeret, sui ipsius desiderio tandem paulatim contabuerit, ac Deorum misericordia denique in florem sui nominis fuerit conuersus. Dictus fuit autem Narcissus ἀπὸ τοῦ νάρκᾶν à torpendo scilicet, quia ob id desiderium torpuerit. Is flos Eumenidibus fuit postea consecratus, è quo Deabus illis sacrificantes coronis utebantur, vt ait Ister in lib. de Coronis. qui tamen fuit etiam Baccho gratus. Scriptum reliquit Phanodemus lib. 5. rerum Atticarum, coronas è narcisso consecratas fuisse Proserpinæ, quoniam florem illum colligeret cum rapta fuit à Plutone. Memoriam prodidit Paus. in Bœoticis in finib. Thespensium vicum Danacum fuisse, & in eo fontem Narcissum vocatum, in quo se Narcissus, vt fama est, inspexerit. Scripsit Euanthes in fabulosis sororem illi gemellam fuisse cum oris forma, tum coma, & vestitu, & omni corporis parte similem. Hi cum simul venarentur, ferunt sororem à puero amatam, quam mortua ille desiderij impatiens dicitur ad fontem venire solitus, vt eius imaginem ibi intueretur. Sed cum id solatium leue videretur, denique magnitudine desiderij deperit, vel, vt aliis magis placuit, se in fontem deiecit ac periit, ad quem ambo solebant conuenire. At verò hæc falsa esse, & ad Narcissi gratiam ficta testatur Paus. qui multis annis ante Narcissi tempora raptam fuisse

fuisse Proserpinam Cereris filiam memoravit. ¶ Hæc fabulose dicta sunt de Narcisso. At quid in hac fabula continetur vitæ humanæ utile, quod potuerit has ambages ad posteros iure transmittere? imprudentē, & libidinosum, ac facinorosum hominem ultionē sequi significabant, veluti umbra sequitur corpus: nam tametsi Deus vindictā aliquandiu differt, tamen multo est acrior postea perditis hominib. profligādis. Istud autem tanto fit facilius, quanto maiores facultates aliquis ad res præclare gerendas nactus fuerat. Nam qui nimium forma corporis gloriabatur, & in lasciviam acuebatur, quo pacto per formā non meruit perire? omnis enim rerum humanarum nimius amor perniciosus est imprudentibus. at nunc de Belidib. dicatur.

De Belidibus. CAP. XVII.

NEQVE prætermittendæ fuerunt omnino Danaï filia, quæ illi poenæ apud inferos dicuntur esse addictæ, ut semper aquam ex amplissimo puteo hauriāt: neq; tamen vnquam ad oram putei plena cribra possint attrahere. Fuit autem Danaus Beli cognomento prisca filius illius, qui post Apidis mortem Isim uxorem duxit, quo tempore Cecrops Athenis imperavit. Hic vbi pulso Sthenelo Argiuorum Rege Argos occupasset ex Ægypto profectus, quinquaginta filias è variis mulieribus suscepit, quas ex aui Beli nomine Belidas postea nominarunt. Fama est propter similitudinem quandam, quam cum Ægypto fratre habebat Danaus, in Græciam profugisse: quòd rara sit affinium & coniunctorum benevolentia inter principes homines, & ad eandem dignitatem aspirantium præsertim. Cùm igitur Ægyptus filios quinquaginta haberet, cuperetque fraternam similitudinem aliquando compescere, satis aptam opportunitatem fore eius negotij conficiendi existimavit, si, cùm totidē haberet filios, illas in matrimoniū suis filiis poposcisset. eius igitur preces non aspernatus est Danaus, sed nuptias magnificè parari instituit: verumtamen vel quia non crederet pollicitationibus, vel quia memor adhuc esset acceptæ iniuriæ, vel quia ab vno illorum mortem sibi imminere ab oraculo monitus fuerat, clām singulis dedit pugiones, quibus suos sponso, vbi dormirent, iugularent. Sortito igitur nuptiæ celebrantur, atque nomina filiorum Ægypti ista fuerunt: Agenor, Ægius, Alcis, Alcmenon, Agaptolemus, Argius, Archelaus,

Ægyptus, Arbelus, Bromius, Busiris, Chthonius, Chalcodon, Charus, Chrysipus, Clitus, Cisseus, Daiphron, Diacorystes, Dorion, Dryas, Enceladus, Euenor, Eurylochus, Eurydamas, Hippodamus, Hippocorystes, Hyperbius, Hippolytus, Hippothous, Hermus, Imbrus, Idmon, Idas, Lixus, Lampus, Lynceus, Lycus, Menachus, Megacles, Oeneus, Periphas, Pandion, Polycctor, Proteus, Peristhenes, Phantes, Potamon, Periphantes, Sthenelus. Filiarum Danaï nomina fuerunt: Anexibia, Anthelia, Adiante, Actæa, Adyte, Autonoe, Asteria, Agaue, Automate, Amymone, Bryce, Cercestis, Clite, Calix, Cleopatra, Cleodora, Chrysippe, Callidice, Celæno, Dioxippe, Erato, Euiippe, Electra, Eurydice, Euiippe, Glaucippe, Gorge, Glauce, Gorgophone, Hippodice, Hyperipte, Hippodamia, Hippomedusa, Hypermnestra, Iphimedusa, Mnestra, Nelo, Ocypete, Oeme, Pharte, Pyrene, Podarce, Pylarge, Rhode, Rhodia, Scæa, Sthenele, Stygne, Theano. Omnes igitur patris mandato paruerunt, præter Hypermnestram natu maximam filiarum, quæ Lynceo marito pepercit, reliquæ omnes igitur sponсорum capita abscissa dicuntur in Lerna infodisse, atque eorum corpora ante urbem humasse, ut scripsit Herodorus in Argonauticis; qui etiam inquit quòd postea Danaï filia à Mercurio & Pallade Iouis iussu expiatae fuerunt, quæ omnes in Gymnica certamina productæ, vna Hypermnestra excepta, victoribus datae sunt. Fuerunt tamen qui inquam has nuptias tanto sanguine perfusas, antequam Danaus Argos venisset, contigisse, quo tempore Danaus cum fratre Ægypto de regno contenderet. cum igitur Hypermnestrae beneficio Lynceus vnus esset superstes e tot fratribus, periculum tantum euadens Lyrceam confugit, quod oppidum fuit illis temporibus non procul ab Argis, ut scripsit in Corinthiacis Pausanias. eo igitur in loco face sublata Lynceus signum dedit se euasisse omne periculum, quòd ita conuenerat cum Hypermnestra, ut deuitatis Danaï insidiis vbi in tutum se recepisset, ita facem sublata ostentaret. Sic etiam paulo post Hypermnestra vicissim facem e Larissa sustulit, qua significabat se quoque omne periculum euasisse: quare mansit postea consuetudo ut Argiui ad eius rei memoriam festum diem & solennitatem quotannis celebrarent, quam Facem vocarunt. Scripsit Apollodorus libro secundo Bibliothecæ, Hypermnestram fuisse postea datam

tam uxorem Lynceo. Atqui Herodotus in Euterpe inquit Danaï filias primas Thesmophoria sacrificia mulieres Pelasgicas docuisse, quod genus sacrificij, cum fuisset occupata Peloponnesus à Dorientibus, prorsus obsoleuit. At enim Danaï filiae post mortem ob id scelus, quòd tam immites aduersus innocentes & affines iuuenes fuissent, illi æterno supplicio fuerunt addictæ apud inferos, ut aquam vase perforato haurire conentur: quibus promissum esse prohibent ab eo labore tum cessandum esse, cum plena cribra è puteo hauserint. de illa pœna ita meminit Horatius lib. 3. Carminum:

stetit vrnæ paulum

Sicca, dum grato Danaï puellas

Carminè mulces.

Sic autem Ouidius libro 4. Metamorph. ab auo Belidas nominans inquit:

Afiduas repetunt, quas perdant, Belides vndas.

¶ Atq; tot fabulosa de ijs memoriæ prodita sunt: nunc veritatem inquiramus. Has annos esse dixerunt nonnulli, qui assiduis fructibus videntur nos velle locupletare ac saturare, cum tamen tantundem absumatur, quantum producitur. Sic autem id Lucretius lib. 3. explicat:

Deinde animi ingrata naturam pascere semper,

Atq; explere bonis rebus, satiariq; nunquam.

Quod faciunt nobis annorum tempora, circum

Cum redeunt, factusq; ferunt, variosq; lepores:

Nec tamen explemur vitæ fructibus unquam.

Hoc, ut opinor, id est, auo florente puellas

Quod memorant laticem pertusum congerere in vas,

Quod tamen expleri nulla ratione potestur.

Sic igitur temporum & annorum vicissitudines quidam per hæc significare voluerunt. Nonnulli putarunt omnem mortaliū vitam in hac fabula contineri, cum omnia quæ agimus frustra à nobis fiant in terris, cum nulla humani roboris vestigia diutius manere possint, sed omnia rursus confundantur. Alij beneficia, quæ in ingratos homines conferuntur, per hæc vana esse indicabant. Ego cōtrà per hanc fabulam aliquid gloriosius & humano generi vtilius significari crediderim, filios scilicet tam diu pios & obedientes parentibus esse oportere, quam diu ab humanitate & Deorum immortalium religione

ac reuerentia illorum mandata non dissentiant. Quòd siquid ab ijs contra religionem, aut summi Dei voluntatem legesque præcipiatur, si contra iustitiam, si contra humanitatem, omnino non sunt audiendi: quare si quis iniqua consulenti pareat aut imperanti, quod deuitare potest, Deorum immortalium animaduersionem ac vindictam omnino fugere non poterit. si quis deniq; neglecta Dei reuerentia, & viri boni officijs aliquid impurum atq; crudele commiserit, ille perpetuis supplicijs post hanc vitam apud inferos discrucabitur. ac de Belidibus quidem satis, nunc de Sphinge dicamus.

De Sphinge.

CAP. XVIII.

FVIT autem Sphinx Echidnæ Typhonisque filia, vt scribit Lasus Hermioneus, quam Iuno irata in agrum Thebanum immisit. Hæc muliebri facie ac pectore fuisse proditur, pedes & caudam habuisse leonis, pēnas autem volucris. At Clearchus caput & manus puellæ, corpus canis, vocem hominis, caudam draconis, leonis unguis, alas auis, illam habuisse scripsit. Hæc Sphinx singulis hominibus prætereuntibus in Phyceo colle residēs obscura sanè ænigmata proponebat, quæ capiebat à Musis: atq; quicumq; illa soluere nequiuisset, is unguibus Sphingis laniabatur. Erat autem fato statutum tunc esse Sphingi moriendum, cum quis propositum ænigma soluisset: atque cum multi ab ea laniarentur, pronuntiatum fuit per præconem, quia cupiebant Thebani illa molestia liberari, quòd is esset Thebarum regnum capturus, & uxorem Creontis Æmonis filij habiturus, quæ pulcherrima erat omnium mulierum eius ætatis, qui Sphingis ænigma soluisset. Scripsit verò Myrleanus Asclepiades, quod etiam testatur Isacius, facillimè Sphingem lacere homines victos consueuisse, quippe quæ priores corporis partes haberet leonis, ac unguis gryphi: neq; quisquam poterat aufugere, cum alas haberet aquilæ, citissimeq; ad illos conuolaret, quamuis postremas corporis partes haberet hominis. multa fuerunt ænigmata, & longè diuersa, quæ diuersis nationibus proponebat, sed hoc ferè semper proponebatur Thebanis enucleandum, vt scripsit idem Asclepiades:

ἔστι δίποω ἐπὶ γῆς, καὶ τετράποον οὐ μίαν φωνήν
καὶ τρίποον ἀλλάσσει δὲ βολὴν μόνον, ὅσ' ἐπὶ γαῖαν
ἔρπυσσάκι κινῆται, ἀνά τ' αἰθέρα, καὶ κατὰ πόντον.

ἀλλ' ὅποταν πλείστοισιν ἐπαγόμενον ποσὶ βᾶίνῃ,
 ἔνθα τάχος γύοισιν ἀφαιρότατον πέλας αὐτῆ.
Est bipes & quadrupes in terris: solaq; vox huius:
Atq; tripes. mutat vocem solum, omnia campis
Inter qua serpunt, qua caelo, & fluctibus errant.
At ubi contendit pedibus iam pluribus, illi
Deficiunt vires, & lentis robor a nervis.

Hoc ænigma cum soluisset OEdipus, regnum & Iocastā matrem Æmonis filij Creontisq; uxorem duxit. Fuit enim OEdipus parricida, ut prædictū fuerat ab oraculo, nam cum Laius Thebanorum rex oraculum cōsulisset, postquam regnū Thebanum illi fuit delatum post mortem Zethi & Amphionis, gerente in vtero Iocasta uxore, responsum est ab Apolline Delphico illum à filio interfectum iri, quod etiam accidit postea in via Schiste vocata in Phocide. Laius responso territus recēns natum plantis pedum transfixis in monte Cithærone Plataeidis terræ exponi iussit, quem Corinthus & ad Isthmū regio aluit, ac triuium Phocidis ab ignaro filio paterno sanguine pro responso oraculi fuit pollutum. Significari hominis senescentis naturam per hæc pronunciauit OEdipus, qui cum baculo indiget ut sustineatur, aut cum infans quatuor pedibus incedit, manibusq; utitur pro pedibus, tunc maximè est inualidus. Cum hæc Sphinx audiisset, sese de loco præcipiti ac prærupto deiecit, atq; Thebani omni periculo fuerunt liberati. Diximus autem superius OEdipodem Laium patrem interemisse, quare Iocastæ nuptiæ & regnum proponebatur ænigma soluenti. Laius enim Thebarum rex, ut dictum fuit, ducta Iocasta Creontis Deum de prole percūctatus est, responsumque tulit non sibi conferre habere filios, à quibus ipse trucidandus & domus esset euertenda. oblitus oraculi filium procreavit, & mox recordatus respōsi infantem exposuit feris, cui pedes ferro transfixit, qui postea à tumore pedum dictus est OEdipus, cum οἶδ' αἶν sit intumescere. Hunc familiares uti iussi fuerant non exposuerunt, at donarunt uxori Polybi, quæ filios habere non potuerat. Post cum adoleuisset Laius, consuluit Deum de filio exposito. OEdipus cognitis insidijs sibi paratis percunētatus est oraculum de veris parentibus: hi obuij facti cum essent in Phocide, Laius superbè de via excedere imperat; OEdipus iratus, nescius patrem, ipsum in pugna interemit;

quod accidit quo tēpore Sphinx nuper immissa erat in agrum Thebanum. Hæc de Sphinge fabulosè dicta sunt. Quod ad veritatem attinet, fertur Sphinx prædatrix fuisse, quæ iuxta Moaben locum, Phyceumq; montem rapinas exercuerit, atq; ex insidijs erumpens ad hominum prætereuntium perniciem conuolauerit. In eo autem monte in insidijs confedit, donec OEdipus superata loci difficultate cum Corinthiorum exercitu illam superauerit, vt scripsit Strabo libro nono, & Phanodemus libro quinto rerum Atticarum. At idem Strabo memorię prodidit mare illud prius, quod est apud Anhedonem, piraticis incursionibus Sphingem infestasse, deinde ad eas terrestres insidias & latrocinia se contulisse. Dicta est ænigmata indissolubilia propè viatoribus proponere, quia ob difficultatem locorum nemo illā vincere poterat ante OEdipodis exercitum, qui omnes illas occultas ambages & locorum difficultates superauit. Alij dicunt illam cum latrocinia exerceret, ænigmata captiuis proponere solitam, quæ si quis soluisset, liber cum omnibus suis rebus dimittebatur. Ad huius autem crudelitatem & celeritatem exprimendam, varia diuersorum animalium membra attributa sunt. nam crudelitatem & rapinas significabant unguis leonis aut gryphi. Alæ sociorum prædonum erat celeritas. Atq; cum vnum esset corpus, variæ omnino formæ illi tribuebantur commistæ. Philochorus in libro de sacrificijs, Mineruæ consilio edoctum OEdipum inquit societate rapinæ simulata se ad Sphingem contulisse: atq;, nouis semper socijs OEdipo se addentibus, denique illam cum magna suorum manu oppressisse. Eius Sphingis corpus cum delatū fuisset Thebas a sino impositum, OEdipus Rex à Thebanis declaratur, vtpote vir callidus & prudens ac bellicosus, qui que posset pro sua prudentia ciuitatem ab hostium iniurijs, si opus esset, defendere. Tum matrem nescius vxorem duxit. Atque tot sunt ea quæ de Sphinge tradita sunt ab antiquis. Ego non solum historicas narrationes sub hac fabula contineri crediderim: nam id quidem ridiculum esset, simplices res gestas ita occultare, ne à quouis perciperentur, semperq; aliquo indigerent OEdipode. Sed istud fiebat, vt dictum est sapius, quia fabulosæ narrationes vel ab ijs cum suauitate imbibuntur, qui à nudis præceptis rectè viuendi audiendis abhorrent. Nam perceptis prius fabulis non minore cum voluptate fortasse explicatio-

nes admittebantur, quàm perceptæ fuerūt ipsæ fabulæ. Quòd si quis meam sententiã requirat, ego censeo nullas fuisse alias vias iuuentuti faciliores ad philosophiam instituendæ, quàm vt fabulas diligenter priùs perciperent, deinde vt præcepta philosophica sub his occultata, aperirentur. Atq; per Sphingis fabulam id significatum fuisse ab antiquis sapientibus crediderim, suam fortunam æquo animo cuiq; esse ferendam: quam tamẽ vel si quis ægerrimè ferat, omnino ferre necesse sit. Nam quid significant alæ? an non fortunæ inconstantiam? aut cur vngues in prædam flexæ illi tribuuntur? nõne quòd vñdecunq; libuerit omnia potest auferre? cur humana est facies? quia humanum est subijci calamitatibus & vicissitudinibus fortunæ. Leonina pars forti animo esse ferenda aduersa significat, quæ vel vi omnino sunt ferenda: si quis enim miseras prudẽter sustinere nequiuerit, aut nisi se sapienter inter aduersa custodierit, ille ab ipsa Sphinge crudelissimè torquetur, & laniatur. Atque vt summatim dicam, nos monere per hanc fabulã sapientes voluerunt, aut prudentia & Mineruæ consilio fortunæ iniquitatem esse superandam: aut si minùs istud fecerimus, nos ab illa superari oportere. Nã quid agitur in superiore ænigmatē? an non de humana imbecillitate, cùm nihil nascatur hominẽ debilius aut calamitosius? atque de Sphinge satis, nunc de Nemese dicamus.

De Nemese.

CAP. XIX.

VT autem non solùm in aduersis prudentia opus esse, sed etiã in felicibus successibus animi moderatione, demonstrarent antiqui, Nemese Noctis & Oceani filiam, vt ait Pausanias in Achaicis, introduxerunt: quamuis alij plures esse Nemeses crediderint, easq; coluerint. memoriæ prodidit Apollodorus libro tertio Bibliothecæ Iouem aliquando Nemese desiderio exarsisse, quæ, cùm eius concubitum vitaret, se in anserem dicitur mutasse: Iupiter verò in cygnum versus sic illam compressit. quæ cùm ouũ postea peperisset, illud opilioni obuiuo dedit, vt Ledæ seruandum deferret. Id cùm in arca seruauisset Leda, dicitur Helena ex illo fuisse nata, quam Leda tãquam ex se genitam educauit: quæ cùm adoleuisset, omnesque reliquas mulieres forma corporis & oris elegantia antecelleret, hos procos & petitores habuit, vbi ad nubilem ætatem perue-

nisset: Antilochum, Agapenorem, Amphilochos duos, alterum Amphiarai, alterum Creati filium, Aiace[m] Oilei, Ascalaphum, alterum Aiace[m] Telamonis, Diomedem, Eurypylum, Elephenorem, Eumelum, Menelaum, Megetem, Mnestheum, Ialmenum, Leonteum, Machaonem, Polyxenum, Peneleum, Podalirium, Philoctetē, Protefilaum, Patroclum, Sthenelum, Vlyfsem, Thalpium, Schedium, Polypætē, Teucrum. Inter quos nenasceret[ur] dissensio ob Helenam, si vni horū coniugi addiceretur, omnes iurare iussi sunt se illum defensurum ab iniurijs cæterorū cuicunq; illa obuénisset: propter quā etiam raptam exortum est bellum Troianum. Fuit igitur Nemesis Noctis filia Adrastea etiam vocata, sed non ab Adrastea nutrice Iouis dicta, neq; ab Adrasto illo profligato qui solus omni exercitu in bello Thebano amisso, euaserit: pro qua victoria Thebani Nemeseos Adrasteæ sacellum erexerunt. Neque ab Adrasto antiquo illo Rege, qui primus eius templum condidit, vt ait Antimachus poeta in his versibus:

ἔσι δ' ἔτις Νέμεσις μεγάλη θεός, ἢ τὰ δὲ πάντα
 πρὸς μακάρων ἔλαχον βωμόν δ' εἰσατο πρῶτος
 Ἀδραστος ποταμοῖο παρὰ ῥόον Αἰσὴ ποιοῖ
 ἔνθα τε τίμηται τε, καὶ Ἀδρήσθεα καλεῖται.

*Est Dea, quam Nemese[m] dicunt: Dea magna, potens ἄρ
 Que bona cælestum concessu cuncta Deorum
 Possidet. huic primus sacratum condidit aram
 Fluminis AEsapigelidas Adrastus ad vndas.
 Hic enim culta est, atq; Adrastea vocata.*

Quam etiam opinionē habuit Callisthenes, sed multo melius ἀπὸ τῆς δρασμῆς, siue à fuga dicitur, cum litera priuante & impediēte illā actionem, cum nemo malus vindictā Dei possit efugere: Hanc Deam alatam sicuti Victoriā & Cupidinē finxerunt, cuius Phidiaca statua fuit apud Athenienses, vt ait Scæpsius Demetrius, cuius in capite erat corona in ceruos incisa, cum victoriæ sigillis, quæ læua fraxinum gestabat, ac dextra phialam cum Æthiopibus cælatis: vt scripsit etiam Pausanias in rebus Atticis. hanc deam non solum in ciuitates vniuersas, sed etiam in singulos viros plurimum habere autoritatis crediderunt antiqui, cum ita scribat Diodorus:

Ἀδρήσθεά τε δῖα καὶ ἰχναίη σε φυλάσσοι
 παρθένος, ἢ πολλὰς ψευσαμένη Νέμεσις.

Adrastea

Adrastea utinam te seruet, quæq; fefellit

Mortales Nemesis sapius ipsa viros.

¶ Atq; tot breuiter dicta sint de Nemese: nunc quid per hæc significant antiqui explicemus. Cùm vellent demonstrare sapientes nihil vel optimo Deo gratius, vel hominum vitæ moderatione animi in vtraq; fortuna esse vtilius, multa vel marina vel terrestria pericula nobis per fabulas proposuerunt, quibus partim deterreremur ab omni turpitudine, partim ad constantiam & patientiam & fortunæ mutationes æquo animo ferendas instrueremur. Cùm verò nonnulli miserias & infortunia quidem æquo animo ferant, at contrà felicibus rerum successibus nimis extollantur, Deam hanc finxerunt, cuius vnum id erat munus, vt ad deprimendam nimis elatorum animorum temeritatem Iouis nutu præsto esset: & ad omnes eos labefactandos, qui plus æquo felicitate aliqua vel honorum, vel imperij magnitudinis, vel insignium opum, vel rerum huiusmodi, facti essent superbi, conuolaret, vt declarant ea carmina

Theætetii:

ἔξεσσαν Ἀδρήσταν ἀριστόδινος Ἀθῆναι,

δαίμον ὑπερφιάλοισ ἐντίπαλον μερόπων.

Misit Athenarum clara vrbs olim Adrasteam.

Vindex elatis est nimis illa viris.

Hæc igitur implacabilis aduersus temerarios homines Dea, credita est vna Barbaros profligasse & afflixisse ira commota, qui Parium marmor in Marathonium agrum iam deportarant, vt ibi trophæum erigerent aduersus Athenienses, cuius opes omnino contemnebant: ex quo lapide Phidias Nemese incidit, vt ait Paus. in Atticis, & vt patet ex his carminibus:

καί με λίθον πέρσαι δευρῆγαγον, ὄφρα τρόπαιον

σήσωνται νίκας· εἰ μὴ δὲ νῦν Νέμεσις.

ἀμφοτέροισ δ' ἔσκηκα καὶ ἐλλήνεσσι τρόπαιον

νίκας, καὶ πέρσαι τῷ πολέμῳ Νέμεσις.

Huc saxum Persæ traxerunt me, inde trophæum

Quò fierem: sed nunc facta fui Nemesis.

Erexit Græcis victoriæ parta trophæum,

In Persas belli facta fui Nemesis.

Hæc sapius arrogantes & superbos duces cum omnibus copijs deleuit, hæc nimis superbas & externorum vires paruifacientes ciuitates funditus euertit. Quare qui sapienter vtramque

fortunam ferre potest, illi nulla sunt negotia cum Nemefi: verum cum pauci sint sapientes, neque videant homines nihil non diuinitus fieri, ob inscientiam hominum à Nocte & Oceano nata esse fingitur; cum Oceanus pater sit rerum omnium, ut diximus. Nam ex inscitia & rerum siue opulentia abundantia & temeritas & arrogantia & aliorum hominum contemptus nasci solet, ex quo postmodo Dei vindicta oriatur necesse est, quoniam solum sapientem amat Deus. Nam diuinam potestatem ac iustitiam ipsam Dei, quae condigna sceleratis supplicia praebet, Nemefim esse sensit Arist. in libro qui de Mundo inscribitur: Νέμεσιν μὲν, ἀπὸ τῆς ἐκάστω διανεμήσεως. Ἀδράστειαν δὲ, ἀναπὸ δραστῶν αἰτίαν ἔσθαι κατὰ φύσιν. *Nemefim quidem appellat, quia singulis distribuat; ut Adrasteam, quod pro vi natura nemo hanc causam aufugere valeat.* Huic coronam addiderunt, quod omnibus praesit. Ceruos habet, quia timidos reddit quos semel percusserit. Fraxinum tenet, quia bella ob temeritatem excitet. Habet victoriae sigilla, quia semper vincere soleat. Habet phialam cum inclusis Aethiopibus, quia neque ad ultimas quidem Aethiopiae partes & ad Oceanum profugisse confert, ubi Dei ira commota fuerit, cum Nemefis in mare etiam & in ultimas orbis partes imperium habeat. quod cum ita sit, non possum non magnopere mirari, cur Pausaniae diligentissimo rerum antiquarum inuestigatori non venerit in mentem, Aethiopes ea quam diximus de causa in phialam à Nemefi fuisse inclusos. Hanc Iustitiae filiam nonnulli putarunt, & pennas ob celeritatem addiderunt, & rotam & currum, & gubernaculum; quia per cuncta elementa labens non homines solum, sed etiam elementa iustitia coniuncta teneat, ac seruet. Cum vero plures Nemefes colerent Smyrnaei, plures rationes puniendorum impurorum hominum diuinitus mitti significarunt, pro varietate peccatorum & arrogantiae cuiusque. Atque de Nemefi satis; de Momo iam dicamus.

De Momo.

CAP. XX.

MOMVS diligentissimus & perspicacissimus operum omnium contemplator ac reprehensor, & ipse Noctis filius, at Somno patre natus fuisse dicitur, ut tradidit Hesiodus in Theogonia. Fabulati sunt hunc Deum nihil quidem ipsum facere solitum, at ceterorum Deorum & hominum opera reprehens-

prehendere: quippe cum iudex etiam inter Deos Neptunum, Vulcanum, Mineruamque, de artificio contendentes, delectus, omnium opera reprehenderit. Nam cum Neptunus taurum effinxisset, Minerva extruxisset domum, Vulcanus hominem formasset: nihil non reprehensione dignum inuenit. Cum ad arbitrum enim eius certaminis ventum esset, ille iudex singulorum opus diligentissime inspexit; atque ut ait Lucianus in Nigrino: *ἐκείνος ἐμέμφετο τοῦ ταύρου τὸν δημιουργὸν θεόν, ὃ προθέντα τῶν ὀφθαλμῶν τὰ κέρατα: Deum scilicet tauri opsificem carpebat, quia cornua ante oculos non proposuisset.* Vel naturam etiam ipsam accusabat Momus ille Æsopicus, ut ait Aristoteles lib. 3. de partibus animalium, quia potius capiti quam armis cornua taurorum collocasset: nam si addita fuissent armis, cum totum corpus in vulnera incubuisset, videbatur tauri multo maiori vi percussuri. At in Dialogo de Hæresibus testatur idem Lucianus, hominem Vulcani fuisse reprehensum, quia prætermisum fuisset illud, quod maxime omnium erat necessarium: quod artifex scilicet non præuidisset quot doli clam in clausis pectoribus pullularent. Nam multo laudabilius opus futurum videbatur si fenestratum pectus fuisset, ut sciri posset quid in animo quisque strueret, & num mentiretur, an verum diceret. Domum Mineruæ reprehendit, ut ait Polycharmus libro secundo rerum Lyciarum, quia non erat facta trusatilis, quæque posset facile circummagi, si forte malum haberet vicinum. Atque omnis Momi autoritas denique & licentia fuit in operibus laboribusque alienis reprehendendis. Nam idcirco *στυγιὸς μῶμος*, Stygius Momus scilicet, vocatus est in Epigrammate quodam; quia omnibus & Diis & mortalibus esset odiosus. Hunc Deum Noctis & Somni filium fuisse tradiderunt, quoniam imprudentis est ac desidis, & eius qui iudicare non possit, quod humanum est peccare aliquando ac labi: cum solus Deus perfectus planè sit, ac illius opera omnibus planè numeris absoluta, cum semper aliquid hominum operibus desit. nam illi certè viri boni existimandi sunt, non qui prorsus integri inueniantur, cum nemo is existat, sed qui propius accesserint ad bonitatem atque integritatem. Per hæc significare voluerunt antiqui, ut fabulosi figmenti sententiam explicem, nihil esse humanum, nullum neque bonum neque malum facinus, quod omnino reprehensione maledicorum & inuidorum ca-

rere possit, cum neque Deus quidem, qui ipse est naturæ fundamentum, optimus ac sapientissimus obrectatoribus carere potuerit. Per hæc igitur significabant aut maledicorum & ociosorum nullam omnino viro bono habendam esse rationem, aut nihil gloriosum vel honorificum esse aggrediendum. Nam cum illum miserrimum omnium esse iudicem, qui potius ad vulgi & imperitæ multitudinis opinionem, quam ad veram probitatis & integritatis rationem se accommodare studeat, iamdiu omnem vulgi loquacitatem & imprudentiam contemnendam esse decreui. Semper enim præclari, & sapientis hominis esse iudicavi, stultorum & improbissimorum calumnias magno animo posse parui facere.

NATALIS COMITIS MYTHOLOGICÆ

LIBER DECIMVS.

Quòd omnia philosophorum dogmata sub fabulis continebantur.

M

ANIFESTVM esse ducimus ex iis quæ hætenus explicata fuerunt, opt. ac sapientis. Campeggi, omnia priscorum instituta tum ad cognitionem rerum naturalium, tum etiam ad rectorum morum rationem pertinentia, fuisse ab antiquis sub fabulis integumentis occultata. Veruntamen non inutile fore arbitramur, si paucis complectamur ea quæ latiùs in superioribus libris fuerunt contenta: quippe cum ita fuerint implicata dogmata sapientum sub fabulis, vt neq; à mediocriter quidem eruditis facilè secerni possent. Nam illa, quæ Aristoteles, & ante illū, diuinus Plato, de naturæ opificio tradiderunt, quæque vel Empedocles, vel Parmenides, vel Pythagoras, in mediū protulerunt, aliique philosophi, aut quæ de moribus singulorum,

rum, illa omnia fuisse patuit antiquarum fabularum artificum dogmata, è quibus tantum quisque hauserit, quantum sui ingenij ferret facultas. Significabant enim (vti dictum est) mundum à Deo fuisse creatum, eumque consistere ex vniuersa materia: quare vnum esse mundum, at non plures: Tempus natum esse è cœli motu: Cœlos harmoniam musicam, dum moventur, pro ratione magnitudinis corporum, efficere: Ætheris sempiternam materiam existere: Elementa esse corruptioni & mutationib. obnoxia secundum partes, cum tamen tota moles ita creata sit à Deo, vt esse possit sempiterna. Hæc omnia anima mundi, siue vis diuina, à corruptione præseruat. Terram esse immobilem, cæteraque omnia perpetuis motibus agitari: Elementorum partes inter sese vicissim per calorem ætheris, ac per frigus corrumpi & gigni, omniumque horum frequentiores fieri circa terram mutationes per fabulas innuebant. Grandines & imbres & fulmina fieri, cæteraque quæ fiunt in sublimi, è vaporibus à sole in sublime elatis. Tum rursus è commistione elementorum & corruptione diuersa gigni animalia, & plantas: quorum omnium autor est Sol per moderatum calorem. Omnibus animalibus, & è multis principiis compositis, semel esse moriendum, cum omne compositum in sua principia solui denique necesse sit. Deinde ad explicandam naturam plantarum & frugum peruentum est. His esse vtilis dixerunt temporum vicissitudines: cum per has modò vires resumere, modò vberes fructus proferre soleant. Deinde animantium omnium generatio vel fit è corruptione, vel coniunctione maris & fœminæ. Vtrisque procreandis & educandis confert cœli clementia: nam ex illa temperie nascitur cupiditas procreandi. Deinde de mutationibus Lunæ ac viribus pertractarunt, cuius humor in plenilunio confert parturientibus, & incremento plantarum, & conseruandis animalibus, quæ nata sunt. Atque eiusdem facultatis autorem & principem Solem esse dixerunt, quem idcirco & medicæ artis peritum, & sanitatis ac pestilentiæ moderatorem putarunt. Nam cum mediocritas, temperiesque caloris, & grauitas ac magnitudo per illum fiat, meritò hæc facultas illi tributa est. Postea demonstrarunt omnia diuina prouidentia gubernari, nihilque esse quod sine Dei auxilio diutius possit consistere. Solem esse Dei ministrum, per quem omnia fiunt & nascuntur: cum is misceat elementa, è quorum

commistionibus nascuntur omnia. Animas hominum esse
 immortales, quæ, postquam fuerint his corporibus exolutæ,
 pro suis meritis vel præmia, vel supplicia sortiantur. Deum ad-
 esse ubiq; hominibus quiduis facientibus. Nemini licere clam
 esse scelerato. Solam innocentiam intrepidam animas mor-
 tuorum ad seuerissimorum iudicum præsentiam deducere. At-
 que vt summam complectar, omnem Dei & naturæ diligen-
 tiam, quæ ad elementa, vel ad corpora ex his composita, vel ad
 simplex illud ac diuinum vocatum supernum corpus pertine-
 ret, per fabulas explicarunt. Atque eadem fabulæ non minùs
 ad informandos mores conferebant, cum significarent Deo-
 rum cultum & religionem à nemine posse impune negligi: om-
 nia diuinæ prouidentia esse obnoxia, nihilque carere Dei
 præsentia. Deum fauere humanæ industriæ. Dæmones Dei
 nuntios nobis semper consulere, atque recta suggerere confi-
 lia. Sapientiam rem Deo gratissimam, maximeque à Deo di-
 ligi sapientem. Omnium scelerum grauissimam esse auaritiã,
 quæ omnia & humana & diuina iura, cultumque vel ipsius Dei
 pessundare consuevit: cum nihil sit tam sanctum, quod non
 auaritia violare soleat. Neminem esse posse auarum, qui idem
 fit vir bonus. Omnibus necessariam esse sapientiam, sed prin-
 cipibus hominibus præsertim. Opum eximiam præstantiam
 neque vlli vtilem esse, neque necessariam: cum breuis sit omni-
 no fruitio illorum, quæ diuturnis laboribus comparaueris.
 Omnem eximiam opulentiam deuitadã, vt insidiis plenam.
 Iustissimas esse opes, quæ ex agrorum cultu proueniunt. Natu-
 ram paucis esse contentam. Fatuos esse, qui plura quàm opus
 habeant, per aliorum iniurias & assiduos labores sibi parare
 contendunt. Nullam esse opum, honorum, libidinum, rerum-
 que huiusmodi satietatem. Ab omni ambitione abstinendum,
 cum honores qui vel imperitis, vel immeritis deferuntur, &
 ipsis & iis qui detulerunt, aliquando fiant calamitosi. Nihil esse
 à Deo petendum proprium, nisi quod videatur illi nobis con-
 ferre. Omnium mortalium statum esse inconstantissimum.
 Neminem impurum posse Dei ultionem deuitare. Legem esse
 hominum Reginam. Beluarum esse armis, at hominum ra-
 tione disceptare. Nemini scelerato confidere oportere. Princi-
 pum gratiam nulli impuro esse firmam diutius. Qui semel à
 recto descuerit, legesque contemnere didicerit, is postea fit ad
 omne

omne improbitatis genus propensus. Si quis voluptatum imperium semel equo animo patiatur, illum postea variarum beluarum ac ferarum formam induere. Neminem posse satis sibi à voluptatibus temperare, nisi diuinam opem imploraue- rit, & ab illa adiuuetur: quare temperans putandus est Dei ami- cus. Opus esse eximia quadam sapientia, vbi quis in aliquam turpem cupiditatem inciderit, vt inde pedem retrahere possit. Animæ partes esse duas, hanc rationi parentem, illam minimè audientem rationem: oportereque meliorem deteriori impe- rare. Omnis probitatis esse fundamētū religionem: omnem- que beneficentiam esse Deo gratam. Vitam mortalium esse quàm plurimis difficultatibus circumuentam, è quibus nisi Dei ope nemo satis sapienter se expedire poterit. Filiis vel ad probitatem vel improbitatem esse acutissimum calcar dome- stica maiorum exempla. Ebrietatem corpus & animum in- utilem facere rebus omnibus: multaque indecora immodera- tum vini vsum sequi solere. Iræ vim plurimum obesse rebus o- mnibus, nisi moderatio illi adhibeatur: superbiamque & per- tinaciam & inuidiam debere rationi & recto consilio obtem- perare. Omnem arrogantiam & temeritatem diuinæ naturæ maximè esse aduersariam, quæ tandem à Deo deprimitur. Ambitionem maximè animos mortalium infestare. Morta- lium superbia & crudelitate Dei iram concitari. Omnibus vi- tiis annexum esse condignum supplicium, neque vllam esse nobilitatem, aut vires, aut diuitias, aut potentiam, quæ possit dignæ pœnæ sceleratum hominem subtrahere: quippe cum vel debilis fortissimum hominem iniquum sæpe profligarit. Animas esse immortales, quæ diutissimè possint pœnas dare illorum scelerum, quorum perbreuem voluptatem expetiue- rint. Omnibus esse moriendum, cum somnus nos mortales esse ob quandam mortis similitudinem moneat. Omnes post mortem esse iudicandos. Innocentiam esse optimum viati- cum omnibus animabus mortuorum ad summi Dei præsen- tiam. Ita viuendum esse vt recordatio vitæ præteritæ possit nos in morte consolari, at non terrores iniicere. Tortores fo- re qui commissa peccata nos fateri cogant post mortem. O- mnia peccata vel esse medicabilia, vel minimè. Singulis ani- mabus pro magnitudine peccatorum magnitudinem suppli- ciorum esse paratam. Non esse curādum quid de nobis dicant

homines, sed quod æquum esse videatur faciendum: cum nemo prorsus ex omnibus mortalibus omni ex parte irreprehensibilis existit. Ego sanè, cum ista fuerint dogmata sub fabulis antiquorum contenta, illos qui postea philosophi nominati sunt, philosophandi initia ab ipsis fabulis cepisse contenderim: neque aliud fuisse philosophiam, quam fabularum sensa ab inuolucris exuuiisque fabularum explicata. Nam cum ab Ægyptiis vniuersa propè philosophia in Græciã primùm fuisset deportata, quid prohibet illam per fabulas apud Græcos fuisse per manus traditam? Cum enim inuestigare philosophiam à principio Ægyptij sacerdotes priscis illis temporibus cœpissent, rerumque sacrarum cognitionem illi niterentur apud se retinere, ne traderetur in vulgus: dederunt operam ut aliquas notas inuenirent, sub quibus sapientiæ præcepta, & arcana mysteria sacrorum continerentur, quas hieroglyphicas nominarunt. Sunt enim *ιερα* sacra: at *γλύφω* sculpo. Illud verò admirabile fuit in Græcorum fabulis, quòd earum nonnullæ historicam & physicam & ethicam narrationem admittunt, cum aliæ naturalem tantùm, aliæ moralem solã contineant. Atque nos in nonnullis omnes has explicationes proponemus, in aliis vel morale tantùm, vel naturalem, cum facillè esse unicuique censeamus hæc omnia pro iudicio colligere. atque primùm de Ioue incipiamus.

De Ioue historice.

HIC Deus habitus fuit, postquam pulso patre de regno ipse imperium suscepit, quia reges antiquitus pro Diis colebantur, quòd inuenta multorum sibi arrogauit, quòd humanioris vitæ autor extitit, quòd omnia diuina prouidentia gubernari prior demonstrauit, quòd homines ad cultum Deorum erexit.

At Physicè.

Idem modò aer, modò æther creditus est, modò Sol, modò fatum, modò cœlum, modò mundi anima: quæ ubi agit in corpora cœlestia, Iupiter Olympius dicta est: ubi in vires subterraneas, Iupiter Stygius: ubi in mari, Neptunus. At castratio Saturni vnum tantùm esse mundum & vnum tempus significat, neque posse plures procreari. Parentes Iouis Deum denique cuncta genuisse & procreasse significant: cuius affines sunt elementa. Deinde significatur illorum mutua generatio & corruptio

corruptio secundum partes, cum tota moles sit sempiterna, corporaque caelestia minimè corrumpantur, frequentiorque fiat circa terram mutatio. Tum è motibus caelorum confici harmoniam innuebant. Elementa rursus neque mares sunt, neque foeminae, cum tamen utrorumque fungantur officio. Omnis autem vis temporis expellitur è regno Iouis, quia post creata à Deo corpora naturalia in elementa scruitum est tantum à Saturno siue tempore, quòd eius vires extra primum caelesteque corpus reiectae sint. atq; sub fabulosis de Ioue narrationibus ista rerum physicarum dogmata continentur.

Quae Ethicè.

In eadem fabula demonstratur omnem diuitiarum amplitudinem, omnemque opulentiam esse inuidiosam & insidiis plenam: cum per fraudes etiam & insidias soleat comparari. omne enim diuitiarum immodicarum desiderium aequitatis & religionis cultum, & humanitatis iura facile prostermit: cum tranquillitas animi, & honor, & multorum reuerentia probitatis sint comites. Deinde demonstratur quòd principis sapientiam & integritatem omnium rerum bonarum ubertas, ac felicitas demum consequitur. Auaritia postea in omnia penetrare dicitur, eaque esse sceleram omnium fundamentum, neque quidquam magis formidandum illa esse viro bono, cum vix ullus locus auaritiae sit clausus. Post haec demonstratur quòd is qui deditus fuerit libidini, facile in omnes brutorum formas mutatur, & ad turpissima quaeque prolabitur. Patet igitur quòd neq; nimio diuitiarum desiderio teneri conuenit viro bono, & quòd praesentibus uti sapienter oportet, & quòd sapientia felicitatis est fundamentum, & quòd omnis turpitudine fugienda est viro bono: quae omnia per Iouis figmenta significabant.

De Saturno historicè.

Cultus fuit Saturnus ut Deus de multis benemeritus, quòd cum in Italiam venisset ad Ianum, & illum & populos Italiae primus politioris vitae rationem docuerit, & nummos imprimere inuenerit, & agrorum cultum, & Italos primus plantationes, insitiones, educationes arborum, fructiferarumque plantarum culturam docuerit. Qui cum esset sapientissimus, ob eius aequitatem & sapientiam dicitur aetas aurea sub illo fuisse, & uberrima terrae feracitas, & summa omnium con-

cordia. Non enim legendis, quæ iusta essent, exercebantur homines sub eius imperio, sed potius agendis: cum lex & æquitas foret necessario in animis omnium impressa. Tunc igitur viri boni sine calamitatibus, sine curis, sine ægritudine propter temperantiam vivebant, per iucundissimam senectutem, quam maxime omnium infestat præteritorum peccatorum memoria.

At Physicè.

Saturni parentes declarant illum esse tempus, quod natum est ex astrorum cœlique agitatione. Hic partes genitales patri abscidit, quia vnus est æther, vnus mundus, vnum tempus, quod cursum cœli metiatur. Pactiones cum Titane siue Sole ita factæ sunt, vt quæ tempore nascerentur, postea omnia interirent: sic enim & elementorum, & procreatorum ex illis corporum generatio & corruptio indicatur, cum nihil nasci possit nisi ex corruptioni obnoxiiis principiis: atque hæc sine tempore confici non possunt. Cum verò res absumantur per tempus, & rursus aliæ in absumptarum locum sufficiantur, Saturnum filios edisse finxerunt, & rursus vomuisse, qui deiectus de regno idcirco fuit, quòd ætheris natura credita sit immunis ab omni corruptione, cum non sentiat vim temporis, quod inferius extra suum regnum detrusit. Sic igitur corrumpi, vt dicebam, significabant elementa, aut ex iis composita, quinta vocata ἄστια sit suapte natura sempiterna. Locus elementorum vocatus fuit tartarus, quasi ἀπὸ τῆς παραχῶν, à perturbationibus scilicet, quibus est plenus. Iupiter fratres à paterna voracitate liberavit, quia elementorum materia secundum totum sit sempiterna. Atque hæc dogmata sub hac fabula ad philosophiam spectantia occultabantur.

Nunc Ethicè dicamus.

Fuit Saturnus à filio de regno deiectus, quia nullæ sunt opes eximiæ sine maximis periculis & animi perturbationibus: atque omnis iniquitatis denique vindex est Deus. Non offendendos esse parentes postea significabant, cum Iupiter paternam crudelitatem sit imitatus: quia paternæ vel iniquitatis vel probitatis exempla domestica filij plerunq; sequuntur. Sic enim vitandam opum eximiam præstantiam, vt neq; tutam, neque naturæ necessariam, & ab omni iniuria abstinentiam, significabant.

Physicè

Physicè è Cælo.

Cœlus terræ filius ob mundi procreationem dictus est, quia natus putetur ex informi materia. Hic excētus fuit à Saturno, per quod demonstrabatur quòd vnus est æther, neque vllum tempus patietur alterum æthera produci: ac neque alterum tempus è motu cœli gignetur. Mundum igitur vnum tantum esse per hæc quæ dicta sunt, significabant non minùs quàm philosophi demonstrare postea apertioribus rationibus conati sunt.

E Iunone Physicè.

Iuno fuit Saturni filia, quia priùs cœlum ab opifice Deo factum est: deinde ex eius cursu natum est tempus, ex illo continuo æther, deinde elementa, quorum supremus est præter Iouem, aer, Iuno scilicet omnis humanæ vitæ moderatrix: per quæ imbres & grandines concitantur. Ex aere incalescente nascuntur animalia & plantæ, pro cuius temperie mores plerunq; imbibimus. Cùm verò ex aqua proximè aer gignatur, nutrita dicitur fuisse ab Oceano & Thetide. Cùm in aera vis ætheris ad animalium procreationem agat, vxor est Iouis; cùm vertatur in ignem, Vulcanum fertur peperisse. Cùm aeris benignitas rebus omnibus nascentibus conferat, coniugijs fuit præfata. Sic igitur significabant antiqui aeris locū, & vires, & actiones, & è quibus nascatur, in quod elementum proximè vertatur, quod in ipsum agat, ipsumque aera plurimum conferre ad mores singulorum, & ad rerum omnium ortum.

De Hebe Physicè.

Hebe igitur meritò nata esse dicitur è Iunone, quia omnia cum aeris temperie pubescunt. Hæc ideò soror est Martis, quia propter fertilitatem regionum, vbertatemq; & opulentiam prouinciarum bella plerunque nascuntur: cùm nemo propè de loco sterili dimicare soleat. Atque hæc de aeris vi & actione.

At Ethicè.

Fuit illa remota à poculis ministrandis Ioui, quia gratia principum est inconstantissima, omniq; vel minima de causa aliquando amittitur, quibus haud idè semper, sed aliud alijs temporibus placet, ac pulchrum apparet. Id enim per Hebes res gestas significare volebant.

De Vulcano Physicè.

Vulcanus verò ex aere natus dicitur, quia extenuatus aer cōvertitur in ignem, atque sic mutuas elementorum mutationes per huius fabulam significabant. Cùm verò ignis esset in materia, deformis esse dicebatur & impurus, quare deiectus est à Iunone, & à Thetide nymphisque marinis exceptus educandus: ex ijs enim natura fulminis, & cœlestium ignium, qui fiūt in nubibus, procreatur. Atq; dictus est fulmina Ioui fabricasse, quia vapor ille, è quo eliduntur fulmina, per calorem extollitur & gignitur. Sic enim meteorologica per hanc fabulam docebant. Idem cùm Mineruam cuperet, semen in terram deiecit, quia non purus, at turbulentus in materia calor rerum omnium ortum adiuuat.

At nunc Ethicè.

Vulcanus ligauit Martem ac Venerem in rete, nempe claudus celerem, & inualidus fortissimum bellorum Deum: quia nullæ vires iniquum hominem possunt à iusta vindicta Dei protegere. Quare per hæc etiam homines hortabantur ad integritatem & ad innocentiam, & ab omni turpitudine reuocabant.

De Marte Physicè.

Martem nonnulli Solem esse voluerunt, qui cum Venere coniunctus, superueniente Vulcano præcipuè, nihil procreat. per hæc & vitam & ortum animalium in qualitatibus elementorumque symmetria consistere demonstrarunt: quippe cùm per Martem litigium, per Venerem amicitiam significarent, per Vulcanum exuperantem aliquam qualitatem. Nihil enim ex vna tantùm qualitate elementorum nascitur, neq; ex similibus, sed ex his temperatis & modicè inter se permixtis.

At Ethicè.

Mars nascitur è Iunone opulentia Dea, quòd ex opibus omnis est contentio, cùm aliquando causæ aliæ iniuriarum palàm à principibus fingantur. Nutritus fuit apud barbaras nationes à Thero nutrice, quæ feritas est, quia beluarum magis quàm hominū proprium sit armis dimicare, quæ sibi inuicem ratione persuadere nō possunt: cùm lex hominum regina sola esse debeat, quòd honorificentissimum telum sit innocentia & æquitas.

De

De Neptuno Physicè.

Neptunus Iouis frater elementum aquæ creditus est. At aliquando tamen vis diuina per aquam diffusa, quæ totam molem à corruptione præseruat: quam animam mundi nonnulli vocarunt. Sic enim non modo mutuum elementorum inter se mutationem, & ex his generationem animalium significabant, sed etiam omnia diuina prouidentia gubernari, & Deum ipsum esse rerum omnium semper & ubiq; artificem. Hæc vis diuina in æthere Iupiter, in aqua Neptunus, in aere Iuno dicitur. Huius Dei educatio facillimum esse ad motus aquarum elementum indicat, ac maris perturbationem, quod etiam testatur id victimarum genus.

At nunc Ethicè.

Enimuero cum omnia fiant diuina prouidentia, nos admonuerunt antiqui per preces Thesei, quibus mortem Hippolyti à Neptuno impetrauit, nihil proprium à Dijs esse optandum, sed quæ conferant tantum: cum multi sibi calamitosa sæpius postulauerint. Cum pulsus sit de cælo, & Laomedonti seruire coactus sit, fortunæ inconstantiam proponebant ante oculos, cum nullus sit tam sublimis ac felix status viri improbi, qui non possit facilè labefactari. Postea multas calamitates Neptunus Laomedonti immisit ob neglectam religionem, quare significatur Dei cultum sine maximis calamitatibus non posse prætermitti. Quis enim omnium bonorum autorem Deum, omniumq; parentem neglexerit, ac non meritò in omnes calamitates prolabetur? qui verò probè sanctèq; vixerit, & Deum piè coluerit, hic vnus placatū Deum in omne tempus habere poterit. Hæ fuerunt legitimæ harum fabularum sententiæ.

De Plutone.

Pluto patre Saturno, Iouis, Neptuniq; & Iunonis frater, & ipse natus est, post cælum nimirum ab ipso mundi opifice Deo vnà cum ceteris elementis creatus. Hic terra esse creditur, & omniū diuitiarum Deus, cuius pax alumna, quòd omnium vbertas è terra proueniat, quam pax alit. Hic idcirco mortuorum est Deus, quòd omnia quæ moriuntur in sua principia soluantur, atque in terram manifestius. Sic ostendebantur in ea solui vnumquodq; corpus, quibus à natura compositum fuit. Quòd autem Pluto terra sit, declarat Proserpinæ fabula: quam rapuit illa de causa Pluto sub terram, quia radices

primùm plantarum inferius, deinde superius excrefcunt: sic modò apud Plutonem, modò apud Iouem est Proferpina.

At Ethicè.

Per hæc ipsa figmenta rursus ad vitæ tranquillitatem nos hortabantur: quòd breuis sit diuitiarum fruitio, cùm diuturnis laboribus comparentur. Tum demonstrabant illi opus esse nullam turpitudinem, nullumq; dedecus vereri, qui diues esse cupiat, quod idem est atque esse sceleratum. Nam qui equi Plutonem vehebant? Alastor perniciosus, Orphneus obscurus, Nycteus nocturnus, Æthon ardens: quòd crudelitas, & omnis æquitatis obliuio, & recti inscitia diuitiarum desiderium consequuntur, à quibus vehitur.

De Pluto.

Cùm verò animus hominum neque possit quiescere, neq; vtiliter id facere possit: per Pluti inuentionem homines ad agriculturæ studium adhortabantur, cùm dicerent Plutum esse Cereris filium, diuitias terræ scilicet, cùm opes iustissimæ è terra nascerentur. cæcus fuisse fingebatur, cùm diuitias hominibus nullo delectu impertiret, quia occulta sunt Dei consilia, quæ nemo prorsus humano ingenio potest vel debet inuestigare, sed sua fortuna esse contentus. At verò ne quid temere fieri & sine diuina prouidentia putaretur, maluerunt Deum vel cæcum introducere, quàm aliquod facinus Deo omnino æste carere.

De fluminibus inferorum.

Enimuero vt pateret, non in vita solùm plurimum conferre integritatem & innocentiam ad beatè tranquilleq; viuendum, sed etiam morientibus gratissimum esse viaticum vitæ præclare transactæ recordationem, terrores & pericula mortuis complura esse tradiderunt, & monstra apud inferos parata, quibus mortui pro magnitudine scelerum torquendi traderentur. Deferebat sceleratos Acherontis fluuij vnda cū strepitu: quia cōscientia, rerumq; turpiter aut crudeliter gestarum memoria sub mortem animum magnopere infestat. Sic igitur significare voluerunt ita vitam nostram oportere componere, vt recordatio præteriti temporis quàm maximè in morte animos nostros ob innocentiam & integritatē confoletur, & nos intrepidus ad vel seuerissimorum iudicium præsentiam perducatur. At qui fuerit sceleratus & improbus, ille querulus la-
menta-

mentationibus & curis plenus flumina quæ sunt apud inferos traicit, quæ suis locis fuerunt commemorata. Sunt enim curæ sub mortis tempus animum infestantes sub harum fabularum figmentis expressæ ad deterrendum à flagitijs. At ubi mortui ad illa flumina peruenerint, si qua anima illegitimè descenderit, neque iusta consecuta sit, ibi errare diu permittitur antequam traiciatur: quæcunque verò capta fuerit commissorum peccatorum pœnitentia, omnemque spem in clementia Dei collocarit, hæc à Charonte traicitur. Quibus rebus significare voluerunt, nos viros bonos pro viribus esse oportere, cum probitatis comes sit vbique lætitia & fidentia: quod ubi vires mortalium attingere non possunt, diuina clementia nihilominus nobis non deerit.

De Cerbero Physicè.

Vbi ad inferos animæ descenderint, excipiuntur ab horrendo Cerbero cum lætitia, qui postea volentes exire deterret. hoc nihil aliud quam natura est rerum, quæ gaudet ortu singulorum, cum grauius ferat interitum. Per hæc immortalitatem animarum antiqui ostendebant: nam animas semper fuisse putarunt Pythagorici, quæ de cœlo in hæc corpora, tanquam ad inferos deducerentur: quibus blandiebatur aduentantibus natura, at contra adituras superos reclamationat.

At verò Ethicè.

Cerberus est auaritia & cupiditas diuitiarum, quæ aduentantibus opibus blanditur, sumptibus verò vel necessarijs tristatur. Capita complura sunt Cerberi, cum multa scelera ex vno auaritiæ fonte nascantur. neque vllus esse potest auarus vno tempore & vir bonus, cum inter auaritiam & probitatem magna semper sit contentio.

De Parcis.

At verò Parcæ crediderunt antiqui Deas esse potentissimas, quoniam omnia quæ nascerentur, vel fierent, sita essent sub harum potestate: quas Iouis & Themidis filias putarunt, quoniam vel singulis animabus Deus pro prioris vitæ meritis corpora & fortunam traderet, vt sentiebant Pythagorici, vel quia singulis pro dignitate diuina sapientia præmia vel pœnas impartiret: cuiusce diuisionis cum causam prisca ignorarent, omnia fato vel à Parcis gubernari crediderunt: quare sapientio-

res omnia diuina prouidentia gubernari per ignotas hominibus causas demonstrantes, ea de Parcis tradiderunt.

De iudicijs inferorum.

Neq; verò in hac vita solùm, sed etiam post mortē singulos à Deo pro dignitate vel bona vel mala obtinere, atque nihil omnino sine Dei cura perfici, ostendentes iudices apud inferos post mortē statuerunt, qui singulorū peccata diligentissimè iudicarent. neq; enim conueniebat vt animæ vel in corpora pro meritis mitterentur, vel post mortē præmia consequerentur, nisi fuissent prius iudicatæ: quare huic iudicio tres præfecti sunt. qui quoniã omnia scelera vel sanabilia erant, vel insanabilia; sanabiles quidē animas in certum locum, donec maculæ contractæ ex humanis sordibus expurgarentur, deduci iuebant: quæ verò immedicabilia vlcera ex humanarum rerum contagione contraxissent, illæ in profundissimum tartarum deijciebantur: at quæ piè sancte q; vixissent per summā innocentiam, quæq; ab omni sorde humana procul abesse forēt iudicatæ, illæ in loca tum ob fertilitatem rerum omnium, tum ob temperiem cœli perpetuam suauissima deducebantur. His igitur rebus antiqui nos hortabātur ad probitatem, quoniam si quis dum viuit pœnas suorum scelerum deuitauerit, at certè post mortem supplicium deuitare non poterit.

De Eminentibus.

Verùm ne quis sua flagitia se occultaturū esse speraret, additæ sunt ministræ & tortores his iudicibus acres & formidabiles furia, quas nonnulli Erinnyas appellant: quas conscientia stimulos esse diximus, cum ex ijs parentibus, quibus traditum est, natæ dicantur. Nullus enim grauior est tortor, aut magis infestus testis, quàm sit sua cuiusq; sententia. Atq; vt summatim dicam, per hæc significare voluerunt antiqui, soli viro bono omnia esse tuta, solamq; integritatem & innocentiam homines intrepidus ad omnes fortunæ mutationes perducere: quippe cum vel hæc, vel non valde his dissimilia, impuris hominibus sint expectanda.

De Tartaro.

Animæ igitur sceleratorum multis grauissimisq; vitijs contaminatæ per hos tortores à iudicibus cognitæ, prædictis furij in tartarū deducendæ tradebantur: cum is locus esset pœnarum luce omnino carens, multisque plenus perturbationibus,

bus, unde non dabatur amplius reditus. quæ quidem præcepta fabularum, nihil propè dissentiunt à veris Christianæ religionis institutis: nisi quòd illi sub fabulosis hæc occultarunt, quæ nos habemus aperta & manifesta.

De Hecate.

Cùm vellent autem demonstrare omnibus necessario esse moriendum, neque posse quenquam Dei voluntatem effugere, aut ab eo statutum diem præterire, Hecaten Iouis filiam & Asteriæ finxerunt esse: quæ credebatur vis esse per astra descendens & occultè agens diuinitus in corpora hæc inferiora, ab ijs qui Iouem omnia regere putarunt, & omnibus moderari, unde omnia proficiscerentur. quamuis alij fatorum cuiusque esse ordinem ac vim existimarent, quæ diuinitus in corpora mortalia funderetur: quam, cùm nulli esset cognita, Noctis filiam crediderunt.

De Somno.

Enimuero ne obliuisceremur somnum morti esse simillimum, atque omnia quæ dormiunt interire etiam aliquando solere, Somnum Deum esse antiqui tradiderunt Mortis fratrem: atque somnus ille suauissimus dicitur, qui morti sit perquam similis. non enim solùm ad recuperandas vires à Deo hunc datum esse animabus dixerunt sapientes, sed etiam ut admoneamur quotidie quòd mortuorum sumus imagines.

De Proserpina.

Ad explicandum verò seminum plantarumque omnium naturam Proserpinæ figmenta antiqui introduxerunt: quæ sex menses esset sub terra, & totidem supra terram. Sic enim diffundi virtutem plantarum sex menses in ramos ob frigus subterraneum significabant, cùm ab hyemis frigore superiore & circumstante virtus earundem plantarum intra terram includatur. nam sic natura suas vires omnibus animalibus, naturalibusque corporibus impertit, ut alternè exerceant; quippe cùm dies etiam negotijs agendis, nox quietis causa concessa sit.

De Luna.

Lunæ naturam præterea viresque explicantes illam filiam Hyperionis siue Solis dixerunt, quia cùm corpus sit diaphanes, tanquam speculum lumen à sole acceptum rursus in terras ad nos transfundit. atque eadem de causa Solis soror etiam dicta est. Per cursum celeritatem motus proprii indicarunt ad

exprimendā naturam, quia semper vel maior vel minor quotidie fieret. variorum colorū vestes illi tribuerunt ad explicandas vires. Hanc eandem marem & fœminam dixerunt, quia, vt fœmina, humorē præbeat utilē animantium nutrimento, atq; eadem calorem vnà sensim infundat, qui plurimum conferat ad incrementum: nam sine hoc ipso calore inutilis eius opera esset omnino putanda. vt autem quantum possit manifestum fiat, argumēto sunt ea quæ pertinent ad partus prægnantium animalium, quæ vim Lunæ perspicuè sentiunt: quare Lucina etiam dicta est, quòd in lucem animalia educat. Hæc eadem corruptioni etiam plurimum cōfert, quare maximè in diebus Lunæ criticis periclitantur grauius ægrotantes.

De Diana.

Diana & Phœbus Latonæ ac Iouis filij creduntur, per quam fabulam significare mundi ortum voluerunt. nam cum informis esset prius in vnā molem confusa mundi materia, quia omnia obscura essent & laterent, tenebræ illæ Latona vocatæ sunt. Phœbum & Lunam Iupiter euocauit ex his tenebris spiritus domini scilicet, cum dixisset, Fiat lux: cuius lucis autor est Phœbus & Diana. sic igitur mundi creationem à luce incepisse antiqui significabāt. sed de his latius postea suo loco dicemus.

De campis Elysiis.

Sed quoniam explicata sunt supplicia quæ grauissima & sempiterna cōsceleratis hominibus ab antiquis post mortem proponebantur, vt deterrerentur ab omnibus sceleribus, & ab omni turpitudine, videtur esse necessarium vt quæ præmia viris bonis, quibus allicerentur ad probitatem, fuerint ab iisdem proposita, perquiramus. Erant igitur ijs in sulæ duæ cōcessæ, ad quas lenes & odoriferi venti, tāquam per incredibilem florum copiam pertransissent, suauiter spirabant: solum pingue, quod omnia sine humana diligentia facile produceret: locus multis semper florum fructuumq; suauium generibus abundabat, & plantis domesticis vbiq; vestiebatur. vineæ singulis mensibus fructum ferebant. aer sincerus & temperatus, qui nullam temporum patiebatur mutationem. nam omnes maligni vēti vel prorsus hinc exulabant, vel si peruenirēt, prius per inania loca defatigabantur, omnemq; inclementiam exuebant, quā loca illa attingerēt. placidissimi imbres hic à Zephyris vel ab Argēste excitabantur, cum plerunque tamen terra ob suam naturæ

bonitatem imbribus non egeret. Ibi erat suauissimarum tantum auicularū genus, quæ dulces concentus musicæ symphoniæ non dissimiles passim per totum anni tempus exercerent. Ibi cantilenæ erant mirificæ suauitatis, chorosq; ducebant virgines cum pueris pulcherrimæ, quibus accinebant cum musicis instrumentis peritissimi cantores. Epulæ ibi nascebantur saluberrimæ, nulla sentiebatur ibi senectus, nulla ægritudo, nulla mentis perturbatio. non auri, non diuitiarum cupiditas, non honorum animos beatarum animarum infestabat: omnes priuatam vitam rebus necessariis contentam vel maximis imperiis anteferendam existimabant. Hic vnusquisq; iisdem studiis exercebatur, quæ viuenti gratissima extitissent.

De Lethe fluuio.

Enimuero quia putabāt antiqui philosophi animas hominum esse immortales ac sempiternas, quæ fuit Pythagoræ opinio, & aliorum quorūdam, has crediderunt pro singulorum meritis, & pro rebus in priore vita gestis semper in noua corpora denuo transmitti: atque hoc ipsum ad inferos mitti esse putabant, in noua corpora redire. At enim non facile adduci poterant animæ, quæ graues molestias & miseras humanas semel expertæ fuerant, vt rursus in hæc corpora redirent, nisi aliquam rationem excogitassent, qua fierent omnium pristinorum incommodorū immemores: idcirco Lethen fluuium ea aqua fluere dixerunt, vt semel epota rerum omnium memoriam omnino obliteraret. Sed enim fluuius ille vbi sit, dubitari posset, quoniam alij apud inferos esse dixerunt, cum Pythagoras tamen è cælo descendere animas existimauerit. ego sanè censeo in circulo Lunæ fuisse Lethen collocatam, cum satis aptæ obliuioni vires eius appareāt. quippe cum Cancrum cæleste signum portam putauerint per quam animæ hominum ascendant, ac descendant, cum per Capricornum istud ipsum à Diis fieri creditum sit.

De Penatibus.

Vt autem manifestum fieret omnibus, nihil esse quod diuina prouidentia non gubernetur, nostraque omnia semper diuino consilio protegi, cum Dei præsentia nullo in loco carere possimus, non solum Lucinam parturientibus mulieribus statim adesse sinxerunt, quæ illas à doloribus solueret, sed statim nati infantes proprios habere demonas continuo crediti sunt;

quorum auxilio per totam vitam fruerentur. hæc opinio ab illa prisca antiquorum ad nostram vsque ætatē perdurauit: nunc hos nuntios Dei nominant: phyci verò Iouem, Iunonem, Mineruam, Vestam hos esse dixerunt, vires elemētorum scilicet, cum illis nati continuò perfruamur: atq; hos Deos æthera medium, æra inum, & terram, & summam ætheris partem, quæ vis est diuinæ intelligentiæ, quam Mineruam nominarunt. Hæc enim nomina domorum priuatarum, & singulorum in iis habitantium, & vniuersarum ciuitatum curam habere putabantur. Alij Apollinem ac Neptunum Penates solos putantes in idem reciderunt: calorem, tanquam principium à quo fieret opus naturæ, & humorem ex quo fieret, principia ponentes. atque eadem de Laribus dicta sint.

De Genio.

Creditus autem fuit Genius dæmon, non quidem is, per quem viueremus, aut cuius auxilio vbique frueremur, sed is, qui nobis semper bona consilia suggereret, & quem haberemus in tota vita nostra consultorem. Sed cum multa alia quoque Genium proprium, vt plantæ, & animalia, quæ non egent consilio, habere dicantur: videtur probabilior illorum sententia qui occultam vim planetarum, quæ ad omnia hæc pertineret, Genium vocatam fuisse putarunt: quare omnia humana & cœlesti vi occultè gubernari, & nihil diuina virtute vacare tradiderunt.

De Pallade.

Vt verò demonstrarent antiqui non sola vi cœlesti mortalium res gubernari, sed etiam prudentiæ hominum aliquid loci relictum esse, cum Deus diligentes & prudentes semper adiuuet, tum sapientiam rem Deo gratissimam esse dixerunt, cum Deus magnopere diligit sapientem. ad hoc autem exprimendum illam Iouis filiam esse dixerunt sine matre, cum solus Deus verè sit sapiens, alij verò similitudine quadam. Vt pateret quanta vis esset sapientiæ, illam armatam natam esse finxerunt, cum sapiens nullas neq; fortunæ iniurias, neq; humanam iniquitatem magni faciat, sed omnia cōsilio & patientia superet, omnemque suam spem in Deo collocarit. & quoniam initium sapientiæ est timor domini: hæc dixerunt antiqui profligauisse impios gigantes, qui neglecto Deorum immortalium cultu in Iouem insurgere conati sunt. omnis enim sapi-

entia

entia humana, quæ dissideat à diuina voluntate, inanis est & contemnenda, cum solus vir bonus & amicus Dei sit sapiens.

De Prometheo.

Enimuero vt demonstrarent omnē humanam prudentiam quæ à diuina voluntate dissentiret, esse perniciosam mortalibus & insulsam, Promethei fabulam introduxerunt, quem artes & dolos omnes excogitasse inquit, & idcirco graua supplicia passum fuisse. Hunc aiunt columnæ alligatum fuisse, multaq; graua passum tandem reconciliatum fuisse Ioui, quoniã viris bonis plerunq; pugnandū est cum infortuniis: atq; soli propè mali vel fatui sunt fortunati. At cū breuis vita mortaliū existat, qui multas molestias æquo animo pertulerit, ille Deo tandē fit amicus. quare per sapientiam Ioui tandem reconciliatus fuit.

De Atlante & Endymione.

Neque tamen putanda sunt omnia quæ fabulosè tradita sunt ab antiquis, ad humanæ vitæ institutionem, vel ad vires naturæ exprimendas fuisse conficta: sicuti non necesse est in fertili agro nullam nasci plantam inutilem. Quæ de Atlante igitur & de Endymione prodita sunt memoriæ, illa de viris astronomicae scientiæ peritis dicta sunt, postea ad illorum gratiam, vt cum suauitate ad posteros transmitterentur, ita fabulosis narrationibus fuerunt implicata.

De Fortuna.

Neq; illa quidem quæ memoriæ prodita sunt de Fortuna, non singulari consilio fuerunt excogitata: quæ quid sit, satis explicatum fuit in Physicis ab Aristot. Sed ego, cum omnia diuina prouidētia gubernari putem, nihil fortunæ tribuendum verè sentio: sed nomen ipsum tributum fuisse fortunæ putarim, vt à cogitatione diuinę potentiæ, cum molestiis, vt sibi videntur, præter dignitatem homines infestantur, deducerentur: atq; in fictum nomen suas lamentationes & conuicia conicerent, quæ leuis & stulta, & cæca, & iniqua vocaretur; cum causæ nescirentur, cur huic res aduersæ ferè omnes euenirent, at illi contra nihil non ex sententia succederet.

De Apolline.

Explicatum fuit in superioribus fabulis de mundi principiis, & mutuis elementorum inter se mutationibus, de quæ animæ immortalitate, quòd illa sempiterna sit in hominibus, quòd vnus sit mundus ex vniuersa materia, & quæ sint corrupti-

ptionis ac generationis elementorum principia: nunc videtur dicendum de iis quæ pertinent ad conseruandas formas singulorum animalium, & compositorum corporum. Est autem omnium horum Sol artifex, quem à splendore Phœbū nominarunt: nam propter obliquum eius cursum sub signifero circulo omnes & plantæ & animalia modò eius accessu fœtum producunt, modò recessu vires resumunt. Fuit idem medicæ artis peritus, & salubritatis ac pestilentiaæ artifex creditus, quoniam vis Solis medicinae confert, cum nimius eius calor sit pestifer omnibus animantibus. Est enim omnis animantium salus in symmetria caloris cõstituta: quare generationis & corruptionis artifex Sol est appellandus, vt senserunt antiqui.

De Æsculapio.

Æsculapium idcirco finxerunt antiqui Phœbi & Coronidis, quam aeris temperamentum esse dicebamus, filium, quia nisi Solis calor aera purget ac rariorem faciat modicè, & nisi humoris vis quædam in ipso aere relinquatur, nulla esse potest salubritas. Fuit igitur Æsculapius aer bene affectus, cuius filia fuit Sanitas aut bona Valetudo. Est enim aeris temperies non homini solùm, sed etiam cunctis cæteris animalibus, & plantis salubris. quare iure & Solis filium Æsculapium, & salubrem vim de Sole animis corporibusque subuenientē dixerunt. Sed quia vis Solis assiduè commisceat oportet ipsum aera, matrem illi Deo mistionem tribuerunt. Per hæc igitur non solùm autorem generationis & corruptionis Solem significabant antiqui, sed etiam salubritatis: cum mediocritas conseruet, at quod nimium est vel minimū interimat: omnis enim vita animantium & sanitas est in mediocritate constituta.

De Chirone.

Atque cum in aeris optimè affecti natura, facultas sit constituta facilè conualescendi, accidit aliquando malè affecti corporis malignos humores in aliquam partem ipsius corporis debiliorem confluere: quod enim per totum corpus diffusum fuerat, à vi naturæ in vnum locum expellitur. ideo Chironem peritum chirurgiæ celebrarunt. Sic enim significabant physicas actiones per has fabulas, quæ spectabant ad conseruanda singula composita corpora naturalia.

De Venere.

Deinde quoniam alia ex animalib. nascuntur è corruptione, alia

ne, alia è coniunctione: quid conferret vtrifq; explicarunt. Atque nascentibus quidem ex corruptione mediocritas caloris, & cœli clementia ad educandum necessaria est. illis rursus animalibus, quæ generant ex coniunctione maris & fœminæ, peropportuna est aeris temperies. Nam cum semen è subtiliore sanguinis parte secernatur, non ita facilè istud fit, nisi sanguis modicè incaluerit, quod fit per ver præcipuè; est enim verna temperies quasi lena ad procreationem vbique. Sic igitur materiam seminis, & aeris clementiam procreandi desiderio necessariam per fabulas antiqui exprimentes, Venerem è genitalibus Cœli partibus & ex mari natam fuisse fabulati sunt. Sunt enim genitales partes Cœli, caloris mediocritas per motum, qui confert animalium generationi.

De Cupidine.

Inde Cupido Veneris filius fuisse dicitur, quoniam ex aere ita affecto corpora & ipsa animalium bene affecta in procreandi cupiditatem sensim illabuntur. Nam tum vigere singula animalia putanda sunt, cum existunt naturæ negotiis habilia: sic igitur antiqui ex optima valetudine & ex aeris tēperie nasci animalium fertilitatem tradiderunt per fabulas. At verò quia multa turpia propter libidinem à nonnullis cōmittuntur, ad exprimendam indignitatem eorum qui nimis ad libidinem sunt propensi, Cupidini tantum deformitatis, quantum explicatum fuit, tribuerunt.

De Gratiis.

Sunt autem argumento illis quæ dicta fuerunt superiùs, Gratiarū vires & nomina, quæ nihil aliud significabant quàm fertilitatem agrorum, frugumque abundantiam, quæ pacis beneficio latè proueniunt. Has hac ipsa de causa Veneris affeclas esse dixerunt, & Solis Æglesque filias, cum nihil sine Solis clementia fœcundum fieri possit.

De Horis.

Præterea quia nihil satis commodè videbatur fieri posse solo naturæ ductu, vel si optimam cœli temperiem consequatur, nisi humana adiuuetur industria, introduxerunt Horas antiqui, quæ singulorū diligentiam spectarent, diligentioribusq; hominibus fauerent. Nam humanam industriam nunquam deserit diuina clementia. Quare hæ nubes pro arbitrio inducere, & cœlum serenum facere, & temporibus moderari credi-

æ sunt. Per easdem Horas rursus improbitatis hominum sterilitatem agrorum, & omnes diuinitus immixtas calamitates esse comites innuebant.

De Mercurio.

Atque ut intelligeretur à diuina natura res humanas non esse penitus seiunctas, Mercurium tanquam vinculum quoddam intercedere censuerunt, qui Deorum consilia ad homines, hominum ad Deos ipsos asportaret. Id autem fingebatur ab iis, qui quo pacto res humanæ diuinitus gubernarentur, percipere non poterant. Nam Mercurius vis est illa diuina, quæ in mentes hominum diuinitus infunditur, quæque res humanas mirificè in suo ordine componit & conseruat. Tum rursus, ubi somnia in mentes hominum diuinitus infundi putabantur, aut ubi animæ in corpora nascentium deduci, aut post mortem ad inferos, vis illa diuina Mercurius dicebatur. Illo autem nomine vis diuina vocata fuit, quia primus Mercurius vir sapientissimus mundum à Deo creatum fuisse dixerit, & non posse sine diuina prouidentia gubernari, omnemque Deorum cultum inter mortales instituerit, neque vllum fieri posse crediderit sine Deorum nutu ortum & interitum. Nam cum hæc prior homines docuisset, quasi res consiliaque diuina ad nos detulisset, Deorum nuntius creditus est. Quæ pertinent ad vim orationis exprimendam huic Deo dicatæ prætermitto, eum natura ipsius planetæ, suo loco legenda.

De Pane.

Cum vellent rursus demonstrare antiqui, omnia naturalia corpora diuinæ naturæ subiici, & ab illa pro sua voluntate gubernari, Pana Mercurij filium tradiderunt esse. Est autem Pan hæc vniuersa corporum naturalium moles, velut ipsum nomen significat: in qua diuina humanis coniunguntur, quod exprimebant per superiorem formam Panos quæ pulcherrima erat, & Diis simillima: cum inferior magnopere esset deformis ob inferiorum corporum naturalium sordes, quæ sunt tanquam hypostasis naturæ. Reliqua quæ pertinent ad explicandam corporis formam, suo loco legenda relinquimus, ubi latè declarata sunt.

De Silenis.

Enimvero non solum rebus humanis præesse Deos statuerunt fabularum inuectores, & sub hisce occultandæ philosophiæ

phiae artifices: sed etiam alios ex Diis potētia & autoritate aliis præstare crediderunt, ita ut vnus Iupiter rebus omnibus ac dæmonibus præesset, alij dæmones imperia in certa vel loca vel negotia obtinerent, qui & ipsi alios inferiores dæmones haberent ministros. Sic igitur Sileni Bacchum, ut ministri, sequebantur: qui cum Bacchus esset Sol creditus, Sileni vires solis erant animalibus perutiles.

Ethicè.

Ebrietatis turpitudinem præterea ante oculos proponentes, Silenum vim scilicet vini & ebrii hominis formam, expresserunt. Illum igitur ventricosum, & senem, & vsq; titubantem finxerunt, quod hæc omnia vinum & ebrietas efficiat. Nam qui plus voluptatibus, quam natura postulet, tribuerit, is & in præsentis & in posterum corpus & animum omnibus rebus vel utilibus vel honorificis inutilem reddit. Quare propositis his incommodis maiores per hæc figmenta ab immoderato vini vsu, & ab omni è vino nascente turpitudine deterrebant.

De Faunis.

Ut verò retinerentur homines in officio, omnesque forent probitatis & integritatis studiosi, & Faunos, & Syluanum, & Oreades nymphas antiqui sapientes excogitarunt, qui vbique pastoribus & agricolis præsto essent, agrestiumque calamitates aliquantulum subleuarent: nam cum nihil in agris, vel in syluis, vel in densis montium nemoribus non præsentis vbique Deo committi liceret; mox additum fuit illi opinioni, viros bonos laborantes nullo in loco à diuina clementia negligi, sed vbique subleuari: quippe cum neque arborum neque pecudum fœtus possent sine diuina custodia conseruari aut augeri.

De Nymphis.

Sed quoniam nulla res est, quæ tota sit utilis, cum neque ciborum maior pars in utilitatem corporis conuertatur, neque tota materia aquæ gignendis animalibus sit utilis, cum alia pars in fœtum, alia in eius nutrimentum absumatur, ut patet in ouis præcipuè, vires illas seminis, aut aquæ, ex quibus fit generatio, Nympharum nomine appellarunt. quare dictæ sunt Nymphæ fructiferae, & homines atque animalia omnia nutrire, & pastorum Deæ, præsidesque pratorum vocatæ sunt. Sic igitur per has materiam propriam singulis rebus naturalibus subiici, significabant.

De Baccho.

Neque ea quæ de Baccho fingebantur ab antiquis, fuerunt à physica consideratione aliena, quãdo illum à Nymphis nutritum dixerunt. cum enim Nymphæ materia sint in rebus naturalibus, illæ formam recipiunt ac fouent: est enim Dionysus virtus Solis generationi conferens, quæ vicem maris obtinet in operib. naturæ. huic idcirco phallum siue membrum virile dicatum fuisse memorant, & genus id sacrificii, quod vocabant Canephoria.

Ethicè.

Deinde mores ebriosorum per hunc Deum exprimētes, ad moderatum vini vsum nos hortabantur, cum proponerent ante oculos quot turpitudines ex ebrietate nascerentur. nam cur Cobali malefici & perniciosi dæmones Bacchum comitabantur, inter quos Acratus præcipuum locum obtinebat? quia multa sunt flagitia, quæ ebrietatem ac immoderatum bibendi vsum sequuntur: loquacitas nimirum, & temeritas, & impudentia, & in rebus domesticis negligentia, præsentiumque bonorum profusi sumptus, & inimicitia, multaque huiusmodi incommoda cum clamore & strepitu. eadem causa fuit cur eius currum diuersæ feræ crudelissimæ sequerentur.

De Cerere.

Mox ad agrorum cultum mortales adhortabantur, cum Cererem terram esse dicerent, ex qua nascuntur diuitiæ: cum iustissimum sit habitum fœnus illud, quod è terra capitur. terræ enim feracitas è cœli clementia & diligentia hominum nascitur, quod per Cereris fabulam explicarunt. hæc orbem terrarum peragravit, quoniam ob signiferi circuli obliquitatem, & ob Solis cursum sub eo, variis anni temporibus æstas fit, & segetes ad maturitatem perueniunt.

At Ethicè.

Nemo Deos impune contemnit, cum improbitatis comites sint miseriæ: necesse est impium hominem & imprudentem in multa turpia incurrere. quare & pietas in Deos, & rebus agendis prudentia, & parsimonia in præsentibus bonis conseruandis, necessaria est viro bono.

De Priapo.

Atque quoniam aliquid fieri è nihilo non potest, Priapum semen esse genitale crediderūt: quem Deum idcirco putarunt
antiqui,

antiqui, quia diuina potentia plena essent, vt putabant, semina generationis.

De Adoni.

Neq; verò simplex erat modus vires Solis ostendendi, sed pro arbitrio artificū fabularum. nam modò capitur pro mese vt Proserpina, quæ per quoddam spatium est apud inferos, modò apud superos; modò pro Sole: qui eadem ratione modò diuturnior est apud inferos, modò apud superos. hunc aiunt ab apro ictum interiisse, propter horridam vim hyemis, per quam deficiunt penè Solis vires. nam dum est in australibus signis, horrida terra fit, & frugibus, vt apparet, inutilis, cùm vere omnia reuiuiscant.

De Sole.

Sol quia lucem & vitam deniq; impertit omnibus animantibus, lucis quæstor & autor habitus est vnus, & morborum & salutis moderator, & frugum & rerum omnium copiae largitor, & Deus deniq; cùm Dei naturam superiorem his omnibus nondum homines cognoscerent,

De Aristæo.

Aristæi verò fabula Solis filij post hæc introducta fuit, cùm nos ad prudentiam antiqui hortarentur, quæ non mediocre assiduè rebus nostris est adiumentum, vitamque facit faciliorem, minusque molestam mortalibus: quippe cùm imprudentiæ multæ molestiæ & insuauitates vitæ soleant esse adiunctæ.

De Phaethonte.

Ad explicanda verò illa quæ fiunt virtute Solis, excogitata fuit fabula Phaethontis: cuius error omnia propè humana exussit, quia facta fuit eximia siccitas, & æstus inusitatus, qui per totam æstatem ad medium autumnum perdurauit. Post illam tam acrem & horridam æstatem, eximios calores ingentia tonitrua necessariò sunt consecuta, & fulmina complura: quare dictus est Phaethon fulmine fuisse à Ioue deiectus ad ripas Eridani propter inundationes, quæ temporum inundationes huiusmodi cum pestilentia plerunq; sequuntur.

At Ethicè.

Monuerunt sapientes præterea sapius honores, qui ab imperitis rerum gerendarum expetuntur, nonnunquam & ipsis calamitosos fuisse qui acceperunt, & ijs qui concesserunt parum

honorificos: nam multis pernicioſa fuit ambitio, & honores ac magiſtratus præter dignitatem conſeſſi.

De Aurora.

Enimuero non ſolùm motus Solis, & planetarum nonnul-
lorum, per fabulas expreſſerũt antiqui, ſed etiam cùm talia vel
talia nobis apparerent ſidera, illorũ vires explicarunt. tum ap-
parẽtem lucem ante ortum Solis, cùm primũ cœlũ rubefcit,
auroram vocarunt, quia ſub exortum Solis aura lenis plerunq;
ſpirare conſuevit: quam lucem cùm interiectis ſurgentibus va-
poribus intueamur, rubẽtem videmus, vnde roſea vocata fuit.
Quæ de Memnone tradita ſunt memoriæ, cùm is orientis re-
gionibus imperauerit, omnia ad hiftoriam ſpectant.

De Tithono.

Nulla alia de cauſa fictam fuiſſe Tithoni fabulã crediderim,
quòd in cicadam deniq; fuit mutatus ob longam ſenectutem,
niſi vt oſtenderent mortem eſſe omnium calamitatum ac mi-
ſeriarum humanarum finem, quæ Deorum immortalium be-
neficio ſit hominibus conſeſſa: quippe cùm Tithonus, cui im-
mortalitas Aurorẽ precibus impetrata fuerat, ſupplex à Dijs pe-
tiuerit, vt ſibi liceret mori, cùm fatius eſſe duceret ſemel inter-
ire, quàm ſemper eſſe miſerum, naturæque difficultatibus
infeſtari.

De Paſiphae.

Per Paſiphaes verò fabulam animæ noſtræ naturam anti-
qui oſtendebant: eſt enim anima hominum Minois vxor vi-
xi iuſtiſſimi, quòd omnia noſtra negotia debent eſſe cum ra-
tione coniuncta. vbi verò illegitimarum rerum appetentia in-
flammata fuerit, aut cupiditate exarſerit alicuius turpitudinis,
aut ira incaluerit plus æquo, deſciueritq; aliquo pacto ab ipſa
ratione: tum dicitur cõmittere adulterium, & cum tauro con-
gredi, ex quo mōſtrum parit. nam qui ſemel leges cõtemnere
æquitatemq; didicerit, difficillimè poſtea poteſt intra iuſtitiaẽ
clathros coerceri: quare multa poſtea & pernicioſa monſtra ex
iniqua animi conſuetudine naſcuntur.

De Circe.

At per Circes fabulam, quæ dicta eſt à miſcendo, significa-
runt animalium & plantarum generationem, quòd in ea ne-
ceſſe ſit humorem à calore miſceri: quare miſtio hæc Solis &
humoris filia ſingebatur. miſcentur enim ab ipſa natura inter
ſe ele-

se elementa cum aliquid procreant. cum vero sempiterna sit hæc generandi ratio, & elementorum natura, Circeen immortalem esse dixerunt. & quoniam vnius corruptio, generatio fit alterius, neque vnquam aliud eiusdem formæ ex illa corruptione nasci potest, sed longè diuersum, finxerunt hanc posse homines in varias animalium formas mutare. Vlysses ab illa non mutatur, cum anima immortalis existens & ab omni corruptione immunis, non habeat principia in quæ dissoluatur, cum diuina quædam facta sit à Deo per se subsistens *ἄσπια* siue substantia, per hæc igitur immortalem esse animam significarunt, quamuis corpus multis morbis vexetur, & corruptioni denique sit obnoxium.

Ethicè.

Circe libido est, quæ nascitur ex humore & calore in animalibus. hæc titillatio naturæ si nobis dominetur, beluarum vitia in animis nostris imprimit, & pro cuiusq; ingenio modò in Venerem impellit, modò ad iram perducit, modò crudelitatis & improbitatis omnis vim nobis imprimit: quare dicti sunt comites Vlyssis, animæ motus scilicet, in beluas diuersarum formarum conuersi. Sed quoniam ad hoc non nihil impellit vis siderum, dicta est sidera etiam de cælo deducere. at anima quæ prudens & diuina existit, si modò se colligat, nullis horum motuum capitur: neq; tamen sine diuina ope hanc tantam voluptatum periculorūq; multitudinem potest superare. hæc enim per hanc fabulam antiqui innuebant.

De Medea.

Medeam rursus effinxerunt Solis filiam, quoniã plurimum possit bene affecti aeris natura, quæ prouenit è Solis clementia: mores. n. & animi motiones corporis temperamentū plerūq; consequuntur. cum igitur Medea sit consilium Idyia siue cognitionis filia, illa cum vi siderum consentit, quæ etiam deducit de cælo, quia nemo sapiens iure appellari potest: nisi idem viribus planetarum moderetur, sibi que ipsi imperet: opus est autem viro bono & sapienti cupiditatum fluuios refranare, multa que efficere quæ vulgo videantur admirabilia. at verò qui libidinis, aut voluptatis alicuius causa, solum verterit, patriam que & parentes & coniunctos prodiderit, quæ sunt animæ ratione præditæ consilia, quo pacto non in grauissimas miseras & omnium bonorum iacturâ vno tempore illabetur.

sic igitur opus esse prudentia demonstrabāt antiqui, & omnes sceleratos esse miseros.

De Iasone.

Significabant rursus per Iasonem, quem à iustissimo Centaurorum Chirone educatum memorant, & artem medendi edoctum, animo adhibendam esse medicinam, quæ prudentia est, ut viri boni, & fortes, & prudētes efficiamur. hunc sequitur cōsiliū siue Medea omnibus carissimis relictis, quoniam prudentia singula consilia debet antecedere. domanda est pertinacia, & superbia, & invidia, & ira, qui omnes animorū motus rationi & prudentiæ & medicinæ animorū sunt subijcendi: quæ nisi subegeris, ipse subigaris necesse est. maximè verò omnium colenda est Deorum immortalium religio, quæ res est omnium virtutum omnisque felicitatis principium. In tot verò labores Iason nauigans incidit, quia prudentia nulla est nisi in difficillimis rebus constituta. qui enim ad multas fortunæ mutationes & vicissitudines intrepidus non existat, hic neque bonus, neque prudens, neque constans iure potest appellari.

De Phrixo.

At qui fortunæ vicissitudines ferre æquo animo didicerit, cum omnino cuique ferre necesse sit, ille sapiens cum magna sua vtilitate & non sine aliqua gloria existimari solet. Quæ fortunam si quis placidè ferre non potuerit, ille tanquam Helle in mare amplissimum miseriarum delabitur ob mollem & muliebrem animum. Qui verò sapienter rebus præsentibus uti cognouerit, ille proximè ad Deorū immortalium naturam accedere putandus est. Sin imprudenter & superbè abutatur, is ex altissimo dignitatis & potentæ gradu Deorum consilio tandem deijcitur, quoniam superbos & crudeles odit Deus.

De Argo, & Capra cælesti.

Tantopere gratam esse Dijs omnem mortalium beneficentiam demonstrabant antiqui, ut Iouem vel Capram inter sidera collocasse memorauerint, quòd sibi lac præbuerit, & nauim Argon, quia tot heroas incolumes in patriam reuexerit. hanc consilio Palladis factam fuisse inquit, ut per hoc significarent omnem beneficentiam, quæ quidem cum ratione suscipitur, gratam esse Dijs immortalibus, maximeq; laudabilem: quamuis

quamuis illa etiã quę fortuitò, aut potius naturę ductu, quàm iudicio fit, non sit reprehendenda.

De Niobe.

Cùm per superiora exempla ad beneficentiam & ad liberalitatem nos antiqui adhortarentur, nonnullas postea fabulas inuenerunt, quibus arrogantia & temeritas, & superbia deprimeretur, quo æquo animo omnes fortunę vicissitudines perferremus. Nam cùm nonnullis ob felicitatem, amicorum contemptus, & acceptorum à Dijs obliuio, & Deorũ ipsorum despicientia in animo oriatur: tunc proxima est Dei vindicta, quę omnia vel felicissimã vno die potest labefactare. Hanc temeritatem deprimentes antiqui, omnemque humanę felicitatis inconstantiam ante oculos proponentes, Nioben abundantem rebus omnibus felicissimè eodem die, & iisdem carentem rursus introduxerunt, quoniam vel Deos ipsos irrisset. Sic Thamyris cùm nimis fuisset arrogans ob poeticę facultatis peritiam, cum Musis certare ausus, fatis ingentes suę temeritatis pœnas dedit. Non enim conuenit rebus aduersis nimis tristari, aut prosperis nimis animo extolli, cùm rebus omnibus adhibenda sit moderatio, quia nihil boni habemus, nisi à Deo: ille enim deposuit potentes de sede, & excitauit humiles. Sic non leue supplicium passus est Marsya, quia vel cum ipso Deo, à quo canendi artem acceperat, de cantu contendere ausus fuit. Sic Arachne etiam fertur in bestiam mutata, quia ausa fuisset cum illa Dea, à qua didicerat texendi artificium, de artificio contendere.

De Ixione.

Tum rursus ad animorum nostrorum tranquillitatẽ multa fuerunt figmenta ab antiquis sapientibus prudenter excogitata. Non enim solam crudelitatem, & inanem gloriam ob felicitatem præsentem reprehenderunt, hominesque ad liberalitatem adhortati sunt, sed etiã ad expellendam ex animis nostris ambitionem & inuidiam, qui acutissimi sunt & infestissimi animorum nostrorum stimuli, & ad reprimendam libidinem, dixerunt Ixionem ob optatum adulterium de cœlo fuisse ad inferos deiectum, quod nonnulli ad historiam retulerunt. At verò quòd fuerit rotę alligatus, à qua perpetuò circumferretur, illud certè ad historiam referri non potest. Cùm enim ex aulica familia regis eius cuius vxorem constuprare

tentauit, excidisset Ixion: factus est omnium hominū miser-
 rimus, quia perpetua ambitione & inuidia discruciabatur. Nā
 qui gloria inani tanquam imagine virtutis capiuntur, illi nihil
 syncerum, nihilq; laudabile faciunt, sed multa illegitima & ab-
 surda agant necesse est, multisq; cupiditatibus, & omnibus ani-
 morum affectibus obsequantur. Neque verò ob hos motus a-
 nimi tantum hæc tradita sunt in fabulis, vt ab ijs abstineamus,
 sed etiam vt demonstraretur, quòd nullus status illorum est diu-
 turnus, qui per illegitimas artes ad honorum apicemque glo-
 riæ contenderunt. Nullus enim honor nisi per virtutem tene-
 ri potest.

De Sisypho.

Deinde ad deprimendam loquacitatem omnis improbitatis
 vindicem Deum esse dixerunt, qui solet in illos etiam animad-
 uertere, qui fidem non seruarunt ijs magistratibus ac regibus,
 à quibus dignitates acceperunt. non enim conuenit res arca-
 nas principum in vulgus proferre. Neque tamen minus hoc
 ad illos pertinet, qui magistratus & honores expetunt cum
 summa animi contentione, & tamen sæpius repulsam patiun-
 tur: qui per hanc fabulam admonebantur, nihil esse humano
 generi calamitosius ambitione. Poterat tamen ad omnia hu-
 manæ vitæ studia istud ipsum trāsferri, quòd vbi illa quæ prius
 admirabatur, aliquis consecutus fuerit; tum eius rei pertæsus,
 alterius cupiditate capitur.

De Tantalò.

Reuocantur præterea ab auaritiâ mortales per fabulā Tan-
 tali, cum opulenti propter diuitias dici filij Iouis consueuerint:
 at ijdē cõdemnati sunt apud inferos siti perpetua, cum nulla sit
 vel in maxima diuitiarum copia satietas: quippe cum illarum
 etiam desiderium vnà cum ipsa copia excrescat.

De Tityo.

Si quis vel viribus corporis, vel nobilitate generis, vel hu-
 manis viribus fretus æquitatem, reliquasq; virtutes neglexerit,
 ille poterit Tityi supplicio ab omni turpitudine deterreri, cum
 neque tantum quidem corpus, tantaque proceritas ipsum Ti-
 tyū protegere à diuina vindicta potuerit. Fuerunt tamen non-
 nulli qui Tityi fabulam ad segetum naturam retraxerint, vt
 suo loco dictum fuit.

De Titanibus.

Titanum fabula non quidem ad mores componendos, sed ad naturæ negotia explicanda, conficta est: qui dicti sunt aduersus Iouem arma cepisse, & rursus ab eo fuisse in tartarum deiecti, quia naturalia corpora corruptioni obnoxia videntur quidem sempiternis illis cœlestibus corporibus se velle æquiparare, cum tamen ad interitum citò prolabantur, quamuis singulæ formæ animantium sint sempiternæ. Has igitur formas siue Titanes patres hominū ac Deorum, & omnium animantium fontem appellarunt. Quidam Solē Titana putarunt esse, alij crassiora elementa, quæ ob suam materiam inferius detruuntur à vi superna.

De Gigantibus.

Sic etiam Gigantum fabula illorū arrogantiam deprimit, qui confisi magnitudine suarum virium, vel religionem Deorum, vel Deos ipsos paruifaciunt. Nam certè quidem qui plurimum valent viribus, illi minimum pollent ingenio. Hi igitur cum impudentes, & temerarij, & crudeles, & ad omnia flagitia propensi sint, facilè Dei ultionem in se conuertunt, cum nullum scelus deniq; impunè committatur. quare cœlesti fulmine icti sempiternis supplicijs apud inferos, & perpetuis miserijs fuerunt addicti.

De Typhone.

Ad explicandam ventorū quoq; naturam, vel incendiolorum subterraneorum, non inelegantem fabulam de Typhone antiqui excogitarunt, qui capite illum cœlum pertingere dixerunt, & altera manu orientem, altera occidentem pertingere. Venti enim à superiore aeris parte è nubibus perflare incipiunt, & vel orientem vel occidentem versus latissimè perflant. Ad celeritatem ventorum exprimendam totum corpus plumis tectum Typhonis esse dixerunt, cui plura erant capita propter vires ventorum multiplices: cum enim aliquando sint noxij, Typhoni viperarum spiras circa crura tribuerunt. Hunc Iupiter cōpressit, quia cœli & solis tēperies his moderatur. Quam tamen fabulam alij ad historiam deduxerunt.

De Paride.

Postea vt non solùm à temeritate & arrogantia homines abstinerent, sed ab omni parum honesto animi impetu, qui se dignos putant, vt cæteris dominantur: Paridem finxerunt pro

libidine opes ingentes, & sapientiam Deorum neglexisse: atque illud iudiciū obstinatè à suis postea defensum vniuersum Asiæ imperium funditus euertisse. Sic igitur ad imperatorias virtutes homines per hanc fabulam adhortabantur, ad temperantiam scilicet, & sapientiam, & Deorum metum, cum neque nobilitas, neque vires, neque opes dignæ sint imperio, si sapientia, & ijs virtutibus, quæ necessariae sunt, cæteris imperatoris careant. Quis enim vel improbo vel stulto iudicio diu lætari poterit? aut cui non vel sua scelera tandem molesta sunt? ne igitur temeraria iudicia fierent, & ut quantæ calamitatis autor sit libidinosus & dolosus iudex ciuitatibus admoneremur, hæc ficta sunt ab antiquis.

De Actæone.

Atque cum ad beneficentiam & liberalitatem & humanitatem nos sapientes per superiores fabulas adhortarentur, omniumque scelerum fundamentum esse obliuionem acceptorum beneficiorum existimarent, significabant per Actæonis fabulam non in quosuis, sed in viros bonos tantum beneficia conferri conuenire: quia quæ ingratis fiunt hominibus, non solum amittuntur, sed absumentur vires quæ viris bonis adiuuandis foret opportunæ. Ne igitur honori, facultatibus, vitæque nostræ infidiatores nostris sumptibus aleremus, & ut prudentiores essemus omnes in conferendis pro viribus nostris beneficijs, hac fabula admonebamur. Significat præterea deuitandam esse omnibus curiositatem, & earum rerum studium, quæ nihil ad nos pertinent, quoniam multis perniciosa fuit arcanorum consiliorum principum cognitio.

De Hercule.

Vt autem demonstrarent sapientiam esse donum Dei, nullamque virtutem esse sine diuina voluntate, Herculem, quæ fortitudo est, & probitas, & animi magnitudo in omnibus vitijs profligandis, voluptatibusque conculcandis, Iouis filium finxerunt. proximè enim ad diuinam naturam vel viuentes accedunt, qui per summam integritatē & beneficentiam in omnes cum summa omnium laude suam ætatem transigunt. Vt autem ad hoc incitemur, non erit inutile alienæ virtutis exemplum, atque in primis superbia, & ira, & arrogantia, & animi furor mōstra grauissima placanda sunt, omnis crudelitas ex animo tollenda, omnes illegitimi animi motus reprimendi, omnis

voluptas parum honesta auertenda: auaritia præterea, rapinæ, latrocinia viro bono fugienda: subleuandi iniquè oppressi: intemperantia omnis & libido extinguenda, ad quam si quis vel paululum conuiueat, ab appetentia tanquam rapidissimo fluuio deferetur ad multa turpia & viro bono planè indecora. Atque cum voluptatum omnium finis sit dolor & miseriam, si quis neglecta virtute & animi constantia ad has prolabatur, is sentiet demum quàm miserum sit turpibus cupiditatibus inservire.

De Acheloo.

Neque elementorum solum procreationem inter se mutua, aut animalium, aut ventorum ex vaporibus, aut fulminum per fabulas significabant antiqui, sed etiam fluuiorum ortum, & rerum singularum generationem. Quare Acheloum Oceani filium dixerunt, cum ex Oceano omnis etiam aquæ dulcis natura originem capiat. Quamuis senserunt alij postea ex aere in aquam verso flumina generari.

De aprò Calydoniò.

At verò non vnum exemplum, sed plura fabularum nos ad Deorum cultum inuitabant, propositis etiam grauissimis supplicis illis, qui religionem neglexissent. Sic igitur Cyclops, quia Iouem contemneret, ab Vlysse obæcatus fuit, & aper Calydonius regionem latè deuastauit Ætolorum, quia OËneus Dianæ cultum neglexisset. Nam cum nulla calamitas sine Deorum consilio & prouidentia contingat, tum nihil certè fit horum, nisi propter hominum improbitatem. Nam propter peccata veniunt aduersa.

De Centauris.

Ad reprimendam autem temeritatem impurorum & sceleratorum hominum, qui libidine & cupiditate ad quæuis turpia feruntur, quæ incommoda passi sint Centauri per res eorum gestas explicarunt. Nam qui vino immoderatiùs usus fuerit, qui impuris cupiditatibus obtemperarit, qui manus in res alienas violenter iniecerit, qui temperantia & æquitate in rebus omnibus uti oportere non cognouerit, hic per summum dedecus patriam, facultates, penates, liberos, uxorem relinquere cogitur, & extorris ac inops inter ignotos denique vitam degit.

De Harpyiis.

Neque per Typhona solum vim ventorum antiqui explicare

nitebatur, sed etiam per fabulam Harpyiarum. nam sicuti fluviorum, fontium, imbriumque natura per Naiades ac Nymphas, per Iouē vis ignea, & pars aeris superior, per Neptunum aqua, per Vestam terra, per Iunonem inferior aeris pars; sic per Harpyias vis & natura ventorum significata est ab antiquis. fuerunt enim filiae Thaumantis & sorores Iridis, quoniam imbres & nubes & venti ex eadem materia è vaporibus scilicet præcreantur.

At Ethicè.

Significabant præterea per hanc fabulam auaritiam & immoderatum opum desiderium tanquam graue supplicium mortalibus esse immissum Deorum consilio. nam vel sibi ipsi, vel cæteris hominibus auarum crudelem esse necesse est, quòd in comparandis opibus auarus permultorum iniurias accumulat, aut sibi detrahit necessaria. cur enim oculis captus fuit Phineus, cui Harpyiæ epulas surripiebant? quia non videbat humanam conditionem vitæ intra angustissimos terminos includi, paucisque esse contentam. atque id etiam confirmatur per Harpyiarum formam.

De Hesperidibus.

Hesperidum fabula excogitata fuit ab antiquis ad rerum astronomicarum rationem explicandam, per quam & horizontis obliquitatem significabant, quæ erat omnibus hominibus, præterquam habitantibus sub æquinoctiali, & sidera Solis lumine per diem occultari: at Herculem tamen perceptam siderum etiam illorum quæ occultabantur, cognitionem in Græciam detulisse. quod quidam ad studium auarorum transferendum censuerunt.

De Atalanta.

Vt verò ante oculos mortalium proponerentur quanto opere infaniunt illi, qui voluptatum ductu se trahi patiuntur. Atalantam per summum capitis discrimen à nonnullis petitam fuisse dixerunt. Est enim voluptas Atalanta, quam non per pauca vitæ pericula expetimus. Hanc ubi quis consecutus fuerit, nulla habita vel Deorum vel legum reuerentia, non amplius is humanam formam animi retinebit, sed in teterrimam beluam vertetur.

De Theseo.

Altera ex parte difficultates & labores complures humanam vitam circumferre, quas res nemo superare poterit nisi optimis

optimis & firmissimis sapientiae institutis confirmatus: ad quod significandum Theseum tradiderunt multos latrones & crudelissimos tyrānos obtruncasse, ac labyrinthi fraudes aperuisse. erat enim labyrinthus vita hominum multis difficultatibus implicata, cum semper grauiore alia ex aliis oriatur, è quibus nemo nisi per singularem prudentiam & fortitudinem & constantiam se explicare poterit. has ipsas difficultates intra se continet ambitio, & auaritia, & libido, & omnia scelera, in quae si quis semel ingrediatur, haud facile exitum inueniet. si quis vero singulari prudentia non existat, is labyrinthum scelerum aut cupiditatum semel ingressus ante ibi emoritur, quam se expedire possit. quam turpium enim rerum voluptas sit parēs, & quam calamitosarum, argumento fuit Terei libido.

De Medusa.

Vt quantopere opus sit constantia aduersus voluptates demonstrarent sapientes, Medusam omnium mulierum pulcherrimam effinxerunt, ob apparentem & ad se allicientem suauitatem: sed omnes ab illa in lapides conuerti dixerunt à quibus visa fuisset, cum vel Mineruae templum violasset, quia voluptatibus dediti omnem Deorum cultum paruifaciunt, & omnisque humanitatis & officij iura conculcare pedibus consueuerunt, omnibusque honorificis rebus fiunt inutiles. Alij superbiam & arrogantiam per hanc fabulam deprimendam putabant, quia cum Dea certasset Medusa de capillorum pulchritudine: qui enim illis vitiis laborant, & homines & Deos paruifaciunt. sic igitur refrænandam libidinem, & temeritatem & arrogantiam esse admonebant, quia horum vitiorum Deus est grauissimus ultor. nam non modò capillos Medusa amisit, sed etiam Deorum consilio & opera missus fuit Perseus ad eam occidendam.

De Gorgonibus.

Quoniam verò duae dicuntur esse facultates animae nostrae, altera rationis particeps, altera sine ratione: quae rationis est compos, seniores natae Graeae dictae sunt ab antiquis, prudentia scilicet, quae in rebus difficilimis praecipue, & in rebus publicis est necessaria. at sorores harum sunt Gorgones voluptates dictae, quae homines implicant ac perimunt, à quibus Perseus sine Graearum auxilio se explicare non potuisset. cum enim ratio & cupiditas ex eodem animo nascantur, cupiditas

rationi pareat necesse est. quare dictus est Perseus siue prudentia capto Græarum oculo, consilio & auxilio Palladis illas superasse.

At Physicè.

Dicuntur Gorgones esse aquæ maris filia, à fremitu dictæ. ad has Sol diuinæ mentis minister contendit, idque Mineruæ consilio, quia omnes actiones naturæ fiunt pro diuina sapientia, cum Deus & natura nihil frustra agant. ob motus celeritatem huic Nympharum volucres calceos tribuerunt, quia per omnia penetret. cum extenuet vapores ita ut videri non possint, habere dictus est galeam Plutonis, & enssem Mercurij. Medusam mortalem occidit Perseus, quia subtiliorem tantum aque partem attrahit, que supernatat, quæque habilis est ad mutationem. cum verò admirabilis sit sapientia Dei, qui vires has Soli attribuit, attonitus propè fit ad reliqua hæc humana negotia, qui cognitione & mente in hæc arcana naturæ opera penetrare valeat. nam reliqua neque tantilli quidem faciet.

De Sirenibus.

Cum nobis vitandam esse desidiam per hanc fabulam, omnemque in rebus gerendis negligentiam antiqui significarent, hanc per Sirenium suauitatem cantilenæ omnes ad se allicere demonstrabant, & in summum capitis discrimen denique inducere. Alij voluptates esse intellexerunt, quæ patre taurino Acheloo scilicet natæ sunt. cum verò partim essent beluæ, partim virgines, duplicem animæ facultatem ostendebant, rationi parentem scilicet, & rursus appetentem. nam qui paret rationi, homo est: qui non paret, belua: neque quidpiam aliud verè hominem facit. vnusquisque nostrum meritò inclusas habet Sirenes, cum animus diuersis motibus agitur. si quis igitur illegitimos motus secutus fuerit, hic in extremas miseras denique inducitur: quare aures ad harum cantus sunt obturandæ. quidam adultores esse Sirenes putarunt, quæ peste nulla est neque humano generi perniciosior, neque suauior.

De Orpheo.

Celebratus fuit Orpheus à poetis non solum quidè ob poeticæ facultatis præstantiam, sed multo magis ob iustitiam & equitatem, qua non solum in cæteros homines, sed in seipsum vsus fuit. nam placatis inferis, animi perturbationibus scilicet, iustitiã siue Eurydicen in lucem extraxit. at si quis fuerit paulo
negligen-

negligentior in seruanda æquitate, rursus eodem relabatur, unde fuerat profectus. vt igitur moderationem animi motibus adhibeamus, hæc ita conficta fuerant.

De Musis.

Cùm vellent Pythagorici demonstrare, omnia cœlestia corpora musicam harmoniam efficere, & sonos varios pro magnitudine sphaerarum, aut pro celeritate, musarum nomina introduxerunt: atque ad planetarum imitationem musicis instrumentis septem chordas primùm accommodarunt, quibus deinde plures additæ fuerunt. Sic igitur musicam diuinam scientiam Pythagoras significauit, qua possent animi mortaliū ab impuris cupiditatibus refrænari, & mores componi. Quòd diuinorum illorum corporum animæ poeticæ facultati præessent, id planè significabat res humanas à mente diuina cœlestibusque corporibus gubernari: atque omnem in quauis facultate præstantiam ad homines cœlitus demitti.

De Dædalo.

Per Dædali verò fabulam significabant omnes iniquos esse calamitosos, nulli scelerato putandam firmam esse iusti principis amicitiam: mediocritatem tutiùs expeti, quàm ardua quæque & sublimia, quia summæ præstantiæ coniunctæ sunt ingentes calamitates & pericula. nam mediocritas neque valde inuidiosa est, neque contemnenda.

De Pelope.

Voluptatum naturam periculis & calamitatibus plenam exprimentes antiqui Pelopem cum Hippodamia de nuptiis curruli cursu certantem introduxere, ita tamen vt si vinceretur, vltimo afficeretur supplicio. Quod tamen certamen ad vniuersam mortalium vitam, miseriarum, contentionum, periculorumque; plenissimam, potest referri. nam eximia quadam fortitudine & sapientia opus est ad deuitandas tot misérias, quæ vitam mortalium circumstant, aut ad tot difficultates fortiter sustinendas; quas nisi vincamus, nos ab illis vinci omnino necesse est.

De Perseo.

Cùm vellent demonstrare antiqui quanta vis esset auaritiæ, nullumque; locum esse satis munitum aduersus largitiones, aurum de cœlo in gremium Danaes ad illam contra instituta patris vitiandam finxerunt. Hæc Perseum postea peperit,

qui Medusam obruncauit, vt diximus, cum ratio sit, quæ omnes illegitimas voluptates infringit. neque tamen illud sine Dei auxilio facit, quia nemo bonus est, nisi Deus illi ad hoc ipsum opus tulerit, cuius semper auxilium est implorandum.

De Oceano.

Vbi superioris partis elementorum, ac virtutes Solis per fabulas expressissent antiqui, moribusque animam hominum optimis pro viribus informassent, & eorum quæ in aere gignuntur naturam declarassent, mox ad aquarum naturam explicandam accesserunt: dixeruntque Oceanum vniuersarum aquarum patrem fuisse ab optimo & sapientissimo opifice Deo creatum, quem è terra vndique iussit recedere. Sic igitur bonitas diuina cuncta commiscens ad ortum excitauit, vt dixerunt sapientes. dictus est pater idem rerum, quod imbres & fluuij ex Oceano procreantur, atque ex iis omnia plantarum animaliumque genera. Deinde cum reperta sit nauigatio, significarunt in ea opus esse singulari prudentia, quare dixerunt Prometheum amicissimum fuisse Oceani. non enim solum scopuli vitandi sunt, sed tempestates etiam præuidendæ.

De Tritone.

Tritones verò nulla alia de causa fuerunt introducti ab antiquis, nisi vt demonstrarent nullum locum Deo vacare, sed vbiue & præsto esse aduocantibus, & facile de consceleratis pœnas sumere.

De Ino & Palamone.

Neque tempestates quidem sine Deorum consilio contingere nauigantibus existimabant, quando Leucotheam siue Ino, quæ aurora est, & Palamonem nauigantium tempestatibus præesse voluerunt. nam cum venti mare inuadant, dicti sunt se in mare præcipitasse.

At Ethicè.

Cum homines adhortarentur ad beneficentiam, Inus exemplum in medium attulerunt, quæ etsi grauissima pericula ob liberalitatem, qua vsa est in Bacchum, pertulit, tamen in summam felicitatem denique peruenit. nam pro rebus bene gestis solet Deus calamitates in summam felicitatem cõuertere.

De Nereo.

Vt autem prudentiam omnibus in rebus vtilem esse ostenderent, & nauigationibus præcipuè necessariam ob multa quæ nauigan-

nauigantibus eueniunt aduersa, Nereum siue nauigandi peritiam filium Oceani & Tethyos esse dixerunt. qui Nereus, quoniam sapientis est ad multas opportunitates se accommodare, dicitur in varias formas se vertere solitus. Ne quis igitur ob inclementiam Deorum potius, quam ob suam ipsius inscitiam, se naufragium pati, aut perire arbitretur, hac de ipso Nereo & Nereidibus confinxerunt. Non enim accusanda est diuina clementia, si quis temeritate imprudentiaque sua fretus se in grauissima pericula intruserit, cum Deus prudentes tantum & diligentes, ubi vires defunt humanae, adiuuare soleat.

De Proteo.

Cum adhortarentur autem ad prudentiam, quae necessaria est ciuitatibus, & amicitis conseruandis, Proteum non solum virum bonum, sed etiam in omnes formas se vertentem, ut Nereum, introduxerunt. Nam sane viro prudenti non solum motibus animi moderari ratione & consilio necesse est, sed etiam ad omnes fortunae euentus, & ad omnes temporum vel personarum opportunitates animum suum accommodare. Id qui facere potest, nostris praecipue temporibus, plurimum gratia & opibus valet. Sed ego (sic enim meum est ingenium) nunquam prudens in hoc genere existimabor, quia non patitur Genius cuiquam adulari, neque possum cum nebulonibus, quorum magna est & latronum multitudo, conuenire. Non tamen illum vitupero, qui id facere possit, cum praesens opportunitas illa postulauerit: nam cum stultis ridendum est. Hanc ipsam prudentiam necessariam magis ciuitatum praefectis, quam priuatis, iudico: quoniam alteris ut omnium sint exemplar, alteris ad honestatem tantum se accommodare opus est. Sic igitur significatur prudenter cedendum esse temporibus, & rebus ac personis pro dignitate tribuendum.

De Castore & Polluce.

Neque vero flammam illas sine Deo apparere crediderunt, quae nauigantium antennis vel carchesiis insiderent per tempestatis tempora: quae, ut suo loco dictum fuit, modo certam tranquillitatem praedicerent, modo portenderent perniciem nauigantibus.

De Aeo.

Aeolus ventorum, tempestatumque Deus creditus est, non solum quia signis obseruatis ventura multo ante praedicebat, sed

etiam quòd iræ moderaretur, eamque pro opportunitate negotiorum, cum res ita postularer, simulare cognouerit. Nam vel ex hac ipsa morum varietate nomen illud obtinuit. His præterea accedebat, quòd nihil omnino carere moderatore poterat: quando vel leuissimi venti suum habebant gubernatorem ac Deum.

De Scylla.

Atque vt paucis complectar, illud tandem demonstrarunt antiqui, quod in Ethicis scribit Aristoteles, virtutem esse mediam inter duo extrema, quorum extremorum vtrumque est vitium. Nam cum ex altera parte Scylla, ex altera Charybdis grauissima monstra in Siculo mari nauigantibus sint deuiganda, mediumque iter inter vtrumque tenendum, ist tandem incolumis euadit, qui neutram in partem magis declinauerit. Cum enim vita mortalium sit tanquam longa nauigatio, in qua permultæ occurrunt difficultates, multæque variorum monstrorum illecebræ, neque difficultatibus, neque illecebris cedendum est, sed omnibus moderatio adhibenda: cum neque assiduam seueritatem, neque assiduam mollitiem vita hominis possit perferre.

De Orione.

Tum rursus vt explicarent antiqui generationem elementorum, & ventorum, & eorum quæ fiunt in sublimibus, Orionem trium patrum filium introduxerunt: est enim Orion ventorum & pluuiarum & fulminum ac tonitruum materia. Nam rerum omnium semina in mari continentur, quia sunt elementa omnia in omnibus, manifestius autem in mari, quòd aqua magis sensu percipiatur, cum accipit mutationem. Vis Apollinis vapores ex aqua excitat, eosque extenuans non sine quodam spiritu innato, in aera extollit. Iupiter, quòd aer sit, patuit. Vt verò supernatantem materiam esse demonstrarent, Orionem impetrasse à patre fabulati sunt, vt super aquas incederet. Hæc materia in aera diffunditur: atque cum Orion ibi conetur Aeropen violare, extra regionem eiicitur priuatus lumine. necesse est enim vapores per aera pertransire, & ad summam partem accedere, per quem locum diffusa & dilatata materia imbrium & cæterorum ignis primam vim sentit paulatim deficere. Sic igitur ad significandû circularem elementorum motum & generationem, hunc excipi à Vulcano dixerunt, & ad

& ad Solē proficisci, mox reuerti in Chium: quia vapores per calorē attracti sursum feruntur; mox ab antiperistasi siue à circumstanti frigore in suprema, ad quā peruenire possunt, aeris regione rursus coacti in pluuias funduntur: quod quoniam fit per vires Lunæ, fabulati sunt Orionē ausum fuisse Dianam attingere, & idcirco sagittis ab illa fuisse cōfossū. Videntur. n. nobis vapores Lunā attingere, cuius vis est tanquā fermentū in pluuijs cōcitandis, & cogendis vaporibus, velut reliqui planetæ vim eius adiuuāt aut impediunt. Quòd aut Orion materia credita sit imbrium, vel illud est argumento, quòd cū in signum cœleste versus dicatur, nunc etiam suo exortu frequentissimas pluuias concitat, & ventos, & tonitrua, & fulmina.

At Ethicè.

Grauiissimas calamitates passus est idcirco Orion, quia nemini non calamitosa libido, & illegitimarum rerum cupiditas, esse potest. Deinde ad deprimendam omnem mortalem arrogantiam, quia si neminem habes te in aliqua re præstantiorem, ceterosq; mortales aliqua re longo interuallo superes, at Deum habes, qui te longo spatio relinquat, omnesq; vires humanas antecellat.

De Arione.

Enimuero ne quis sua flagitia occultari posse diutius arbitraretur, cū turpe quidpiam patrasset, Arionis fabulam excogitarunt antiqui: vt significarent vel volucres cœli, vel feras syluestres, vel pisces maris certissimos testes fore aliquando nostrorum scelerum; si homines vel defuerint, vel nos noluerint accusare, & laborantibus viris bonis opem ferre: cū Dij sint scelerum omnium vltiores & vindices.

De Amphione.

Meritò itaque Amphion vltimo supplicio ab Apolline Latonę filio affectus, fuit quia nimium ob lyræ pulsandæ peritiam gloriaretur. Nam Latonam Latonæque filios contumelijs affecit, quòd Dea nulla re hominibus præstaret, cū rudes & imperitos haberet filios, si secum conferantur. At Dijs, quibus inuisa est omnis mortalium arrogantia, temeritatem Amphionis minimè ferentes, illum grauiissimis domesticis calamitatibus addixerunt. Quare siquid præclarum habemus, per quod excellamus, id totum à diuina bonitate nos habere putandum est.

De Halcyonibus.

Sic Ceyx maritus Halcyonis rex Trachiniorum cum forma corporis, opibus, nobilitate ceteros homines antecellere sibi videretur, iam non amplius se parem esse mortalibus arbitratus est: quare se Iouem, vxorem Iunonem appellauit. tantam arrogantiam hominis non ferens Deus saeuam tempestatem nauiganti Ceyci immisit, quæ illum submersit. quare patuit, quæ sublimia sunt, & in altissimo fortunæ gradu collocata, citissimè posse diuina potentia euerti, cum quis paulo feliciorem fortunam æquo animo ferre non poterit.

De Deucalione.

At prudentes & innocentes & pios homines & certam moderationem animi in rebus omnibus adhibentes, Deus ab imminentibus periculis subtrahit: quare Deucalionem prudentiam siue Promethei filium in arca seruatum fuisse inquit per diluuium.

De Ione.

Ionis contra fabulam præterea introduxerunt, cum naturam terræ exprimerent; quod in medio aquarum undique consistat, quod vapores assidue ex illa exurgunt, quod fertilissima est omnis generis frugum & animalium, & rerum propè innumerabilium: quod temperatum calorem illa cupiat; quod cælo undique tegitur. quod altera pars semper Solis lumine illustratur, cum altera vicissim noctem habeat. Deinde ostendebant terram fieri feracem agricolarum industria, ubi cæli clementia aliquantulum deficeret. Alij ad Lunæ congressus cum Sole & ad totam naturam Lunæ fabulam traduxerunt: qui dicunt in planetarum congressibus nubes aut nebulas gigni, die tertio deinde ferè semper à coniunctione cornutam exire, omnibus alijs stellis esse inferiorem. Mox Sole lumen & vires impartiente, illa omnium stellarum vires exuperat: cuius vires magis conspicuæ sunt in humanis corporibus, quas exercet Luna cum aliquantulum excreuerit. Cum verò Luna velocissima sit omnium planetarum, fingitur orbem terrarum peragrasse, cum eadem modò ad meridiem, modò ad septentrionem declinet à signifero circulo.

Ethicè.

Io anima dicitur impurorum hominum, quæ è cælo in hoc corpus tenebrarum & caliginis plenum delapsa est: mox in beluam vertitur, neque cupit diuinitatem aut immortalitatem speculari. Illa donatur Iunoni ita conuersa, tanquam opum desiderio.

desiderio. Argi verò oculi sunt libidines, asilus conscientiae stimulus, rerumque praeteritarum recordatio. hic facit ut exagitati animi molestijs nos errasse sentiamus, & pristinam hominum formam resumamus, ac Dij immortales denique per sanctitatem vitae & innocentiam, & iustitiam, & humanitatem in omnes viros bonos efficiamur: si Deus optimus hunc asilum nobis immittere voluerit: quod ut faciat, assidue rogandus est.

De Vestâ.

Cùm vellent significare terram esse tanquam mundi stabilimentum ac firmamentum corporum naturalium, vnde omniaque nascerentur initium caperent, Vestam omnium Deorum matrem appellarunt: quam obrem omnium sacrificiorum primitias illi primae obtulerunt. quod autem omnia elementa Deorum nominibus appellarentur, iam explicatum est.

De Iride.

Iridem dixerunt antiqui nasci à filia Oceani & Sole, quia sine pluuia non fit, aut sine Sole intra nubes: quae cum sit nuntia Iunonis & soror Harpyiarum, indicium est mutationum aeris futurarum & ventorum aut serenitatis nuntia. Certissima enim signa Iridem sequuntur. dicitur eadem animas mulierum è corporibus euocare solita, quia animae mortalium inclusae sunt in his corporibus, quas non licet eijcere nisi ad Dei nutum, cum nemo vitae suae iure esse possit arbiter: quod quique sumus diuina Dei vel praedia vel iumenta.

De Alpheo.

Per Alpei autem fluminis fabulam significarunt antiqui, quod animus noster virtutem suapte natura expetat. quare cum Alpheus fluuius esset purgandis maculis accommodatus, dictus est sequi Arethusam. nam animae multis vitiorum voluptatumque maculis contaminatae non sunt ad virtutem propensae, sed quasi brutorum in hominum corporibus viuunt.

De Inacho.

Sic per Inachi fabulam fluuiorum & aeris naturam explicarunt, cum difficillimum sit iudicium plus ne aeris vis an aquarum conferat regioni: nam vbi alterum horum parum bonum fuerit, locus non est habitabilis. aeris tamen natura videtur magis spectanda, ut cuius usus sit frequentior; quae etiam causa fuit, ut Inachus sit in contentione inferior Iunone iudicatus.

De Europa.

Memoriæ prodiderunt antiqui Iouem sub tauri forma Europam rapuisse ac vitiasse, vt ostenderent quàm decora sit moderatio in omnibus illecebris voluptatum, quippe cùm tanta sit vis libidinis, nisi quis sibi à turpibus temperet, vt coegerit vel Iouem ipsum turpissimum fieri animal & propè in Venerem furibundum.

De Penelope.

Penelopes exemplo nimirum ceterarum fœminarum virtutes excitabantur, & continentia, & patientia in rebus difficilissimis, & conseruatio rerum domesticarum, & in omnibus deniq; prudentia: quam idcirco Vlyssis siue rationis vxorem finxerunt. est enim multo difficilius animum bene temperantia & virtute cõmunitum expugnare, siue ad aliquã turpitudinem impellere, quàm sit expugnare Troiam. quare finxerūt ipsam urbem decennium pertulisse obsidionem, & Penelopen neq; per viginti quidem annos expugnari potuisse. hanc igitur tanquam singulare exemplar virtutum omnium multis præconijs antiqui celebrarunt ad imitandum: cùm multis artibus & vanis pollicitationibus procos fefellerit, quos tamen vi domo eijcere nullo pacto poterat, vel si voluisset.

De Andromeda.

Per Andromedam verò adhortabantur posteros antiqui ad pietatem, animiq; moderationem, cùm omnia quæ habemus bona sint à clementia & bonitate Dei immortalis accepta, quæ quidem data sunt ad nostram, cæterorumque hominum commoditatem, at non ad opprimendos imbecilliores. Quòd si quis ob aliquam præstantiam nimis elatus fuerit, nimisq; arroganter illa vtatur, huius vindicem esse eundẽ Deum mox sentit, cùm numen vel illi ipsi arroganti, vel posteris adimat, quod benignè concesserat. atq; propter regum vel maiorum grauiissima peccata, vel totæ vrbes aliquando, vel totæ familiæ funditus euertuntur.

De Vlysse.

Vlysses autem, tanquam effigiem & picturam in qua cererentur humanæ vitæ perturbationes, introduxerunt antiqui. nam cùm ex altera parte difficultates & labores, ex altera voluptates ac suauitates nos circumstant, sicuti dictũ est cùm de Scylla loqueremur, is demum solus sapiens existimandus est,

est, qui ab vtrisque se cum summa laude, omniumque hominum admiratione explicauerit. Per Vlyssis igitur figmenta, prosperam & aduersam fortunam, difficultates & suauitates vitae sapienter, & cum quadam animi moderatione perferri oportere significabant.

De Oreste.

Atque ut omnibus manifestum esset, nihil magis hominum vitam infestare, quam grauissimorum scelerum conscientiam, & suppliciorum expectationem, visas fuisse assidue furias Orestis, quae armatae facibus ardentibus illum semper infestarent, memoriae prodiderunt. Nihil enim magis molestum est, aut ad perturbandum animum concitatus, quam recordatio praeteritorum scelerum: nihilque contra magis confert ad quietem & animi tranquillitatem, quam integritatis & innocentiae opinio.

De Chimera.

Per Chimerae autem fabulam naturam fluviorum & torrentum praecipue significarunt: qui ob imbres hybernos, aquarumque copiam, perpetuo prope violentoque cursu delabuntur, fiuntque tanquam leones indomiti & effraenes; cum vero proxima quaeque carpant, similes capris habiti sunt: at cum sinuosis & reflexis saepius alueis ferantur in morem viperarum, dicti sunt extremam partem habere serpentum. Hoc monstrum Bellerophontes Pegaso inuectus interemit, quia calor Solis per aestatem pluuiarum copiam non ita frequenter cogi patitur, quare torrentes exiccantur.

At Ethicè.

Per hanc eandem fabulam nos antiqui ab ira, omnium monstrorum turpissima, proposita ita turpitudine eius reuocabant. nam furibundos illos facit, qui illo motu animi exagitantur: oculosque rubro colore profundit, quare flammam expirare Chimera dicta est. nullum est vitium magis vel honori, vel vitae mortalium, vel facultatibus infestum, quam ira, quae omnia vno tempore euertit, nisi ratio illi moderetur. qui sint huic vitio dediti, non minus a nostra consuetudine auerrendi sunt ac deuitandi, quam teterrimi & maxime perniciosi serpentes.

De Bellerophonte.

Finxerunt praeterea Bellerophontem humorem esse motu

Solis eleuatum: quoniam aere vi Solis humectato pars leuior
 fursum elata paulo post deorsum demittitur, atq; cogitur. cum
 vero pars subtilior ad ignis regionem feratur, pars illa grauior
 à Ioue deorsum demittitur, quare à Pegaso deiectus fuit Belle-
 rophon. Alij hoc ad totam elementorū naturam, circularemq;
 motum generationis transfulerunt.

At Ethicè.

Sapienter esse humanam vitam transigendam demonstra-
 bant: quia neq; aduersis nimis tristari, neq; felicibus rebus ni-
 mis gloriari opus est: quibus omnibus adhibenda est animi
 moderatio, & diuina clementia non minùs in prosperis quàm
 in aduersis imploranda. Qui enim per felicitatem Deum sibi
 conciliarit, is si quid aduersi postea contingat, eum iam placatum
 & adiutorem consequetur. At si quis nimium felicitate
 rerum præsentium efferatur, neq; moderatione uti cognoue-
 rit, ille ab omnium scelerum, omnisq; arrogantie vindice Deo
 de summa felicitate deijcitur.

De Rheâ.

Ad exprimendam verò terræ naturam, multa fuerunt ab an-
 tiquis de Rheâ, deq; eius sacrificiorum ritibus memoriæ pro-
 dita. est autem Rheâ vis terræ, quæ ad rerum generationem
 pertransit. atq; lora quæ ferri & æris ponderibus rotam pulsa-
 bant, hanc ventis, & imbribus, & grandine, & omnibus quæ de
 cælo decidunt, pulsari significabant. Hæc dicta est in aere per-
 dere, nullamque in partem magis deuergere, quam turrata co-
 rona insignitam idcirco in curru vehi finxerunt. Vocata est o-
 mnium Deorum mater, quia (ut diximus) omnium corporum
 naturalium sit sedes & fundamentum, circa quam & ex qua o-
 mnis sit animalium generatio, & elementorum ferè mutatio-
 nes. atq; harum mutationum celeritati plurimum cōfert ven-
 torum natura, qui ministri sunt frigoris & caloris: nam omnis
 vis naturæ plurimum ab illis adiuuatur.

De Latona.

Neq; verò simplex de mundi ortu explicatio per fabulas ex-
 cogitata est ab antiquis: quippe cum ex informi materia,
 quam chaos appellabant, natum esse primū Solem ac Lu-
 nam crediderint. nam Latona dicta est chaos, quòd omnia na-
 turalia corpora in ea permista & confusa latuisse credita fue-
 rint. Alij dixerunt Latonam esse terram, cui Iuno obstitit ne
 pareret.

pareret Phœbum ac Dianam, ob frequētes vapores, qui mundo recente adhuc contigerunt, quibus Solem ac Lunam occultari diu accidit. cum verò ira frequentes nebulae cōtingant Sole inualeſcente præcipuè, pestifer fit aer, multiq̄ue grauiſſimi morbi animalia & plantas infestant. at ubi Sol iustas vires aſſumpſerit, tunc ceſſant illi morbi ob aerem digeſtum, omniſq̄ue vis peſtilentiæ, niſi ſi qua fiat è contagione, euaneſcit. Sic enim Apollo eſt dictus ſerpentem ſagittis interfeciſſe.

De Curetibus & Corybantibus.

Quòd autem venti terræ, rerumq̄ue omnium generationi plurimum conferant, patuit vel ex eo, quòd Curetes ac Corybantes, qui venti erant, matris Deum miniſtros eſſe tradiderunt, quod per eorū ſtrepitum ſignificabatur. per hos enim nō modò pluuiæ & frigora fiunt, ſed omnia naturæ opera. neq; vllum eſt vel plantæ vel animalis ſemen quod ventolum nō ſit & per ventum extrudatur, cum ſit generationi proximum. ſic igitur venti dicebantur ſalutis animalium autores, generationi rerum præfecti, & mari imperare, quod ſignificabatur per Curetes & Corybantes.

De Cyclopiſus.

Tum ruruſus eorum quæ fiunt in ſublīmi, materiam, naturamq; explicantes Cyclopium fabulam effinxerunt: dixerunt enim Cyclopi eſſe vapores, è quibus fulmina, & fulgura, & tonitrua naſcerentur ac fierent. neq; verò vapores illi, niſi per calorem Solis in aera poſſunt extenuari, qui partim è mari, partim è terra extrahuntur. fiunt autem frequentes vapores eo tempore, quo fieri ſolent fulmina; hi poſtea in ſublīmi vi Lunæ condenſati, à ſuperiore frigore detruduntur.

At Ethicè.

Cyclopi impios & Deorum cultū contemnentem faciunt, & in omne genus crudelitatis ac feritatis propenſos: & eorum principem Polyphemum præcipuè, qui nihil honeſtum, niſi quod ventri placeret, nihil pium, nihil ſanctū exiſtimabat. Sed cum improbitas omnis Deos vindices habeat, temeritatis crudelitatisq; ſuæ condignas pœnas perſoluit in omne vitæ tempus. Is enim vino facilè victus fuit, qui omnem Deorum immortalium potentiam antea minimè formidauerat.

De Lycaone.

Sic igitur multis rationibus ad probitatem & ad humani-

tatem erga hospites antiqui nos adhortabantur, quod etiam fecerunt per fabulam Lycaonis. Nam ut hospitem præsentia vnumquemq; ad humanitatem incitaret, Deos etiam finxerunt ad homines in hospitium aliquando accessisse: atq; ingētibus supplicijs Deorum consilio illi affecti memorantur, qui crudelitate in hospites vsi fuissent: illiq; rursus honorifica & utilissima præmia reportarunt, qui perhumani & benigni aduersus hospites extitissent.

De Ganymede.

Ganymedem fuisse à Ioue amatum, omnes antiqui consentiunt, at cur fabulosè dicatur in cælum asportatus, nemo probabilem rationē explicauit, ex ijs omnibus scriptoribus quorum monumenta ad ætatem nostram peruenerunt. Ego sanè significare voluisse antiquos per hanc fabulam crediderim, virum prudentem, & qui recto consilio polleat, proximè ad Deorum immortalium naturam accedere. Nam vel nomē ipsum Ganymedis significat virum consilio præstantem, quem ob eximiam prudentiam Deus ad se rapit, cum stulti neq; sibi, neque cæteris quidem hominibus sint utiles. Dicitur est Ganymedes pulcherrimus, quòd anima prudentis hominis nullis propè sordibus humanis sit contaminata: quæ cum talis existat, facilè ad Iouem rapitur.

De Harmonia & Cadmo.

Enimvero ut cunctis hominibus fieret manifestum, quòd necessaria est prudentia in rebus omnibus, ea finxerunt antiqui, quæ de Cadmo fabulati sunt. Is enim Mineruæ cōsilio serpentem ad fontē Dircei occidit, & dētes seminavit, latronem scilicet cum socijs, quia maximè rerum omnium necessaria est prudentia imperatoris in rebus militaribus; quæ tamē omnis inanis est, nisi Dei optimi auxilium illi accesserit. at verò Harmonia Iouis & Electræ filia dicitur, quòd illā in motibus spherarum inesse arbitrabantur, uti dictum fuit.

De Mida.

Neque verò vno tantum exemplo, ut humanitate aduersus hospites vteremur, hortabantur antiqui: quando Midæ etiam facinus, qui Silenum perbenignè tractauit, ita celebratur. is enim suæ liberalitatis ergò magnum accepisset præmium, si tam prudens fuisset petendo & eligendo præmio ac dono Dei, quàm liberalis fuerat in hospitem. Sed nihil certum
peten-

petendum est à Diis, quia sepius pernicioſa petuntur à precantibus. Temere nihil iudicandum monemur per hanc ipsam fabulam, quoniam vel temerarium, vel stultum, vel dolosum iudicium non patitur Deus diutius eſſe inultum.

De Narcisso.

Vt autem temperantes, & prudentes & viri boni eſſemus, nullum eſſe facinorosum hominem impune tradiderunt antiqui. nam tametsi Deus aliquandiu differt vindictam, tamen multo grauiorem illam postea concitat, quod per Narcissi fabulam explicatur. si quis enim nimis vel forma corporis, vel opum magnitudine, vel nobilitate generis, vel viribus gloriatur ac efferatur, neque cognoſcat se largiente Deo hæc omnia habere: ille ob suam imprudentiam hæc sibi facit pernicioſa, non minus quam malè affectus ægrotantis stomachus, cui vel optimi cibi fiunt noxij ob digerendi debilitatem.

De Belisibus.

Ad educationem verò liberorum Belidum exemplum pertinet. nam neque parentes quidpiam liberis contra humanitatem, iusque naturæ, & Deorum religionem debent imperare; ne paterno consilio improbi eſſe conueſcant: neque liberi crudelia & impia & inhumana patrum mandata exequi. Sin autem magis paterna, quam diuina reuerentia teneantur, Deum denique ſentient eſſe grauiſſimum impurorum & conſceleratorum hominum vindicem. nemo enim malus eſt impune.

De Sphinge.

Quæ autem dicta ſunt de Sphinge, hortabantur vnumquemque ad fortunam suam æquo animo ferendam, cum omnis humanæ vitæ status ſit inconstans, cum humanum ſit calamitatibus ſubiici, cum vel volenti, vel inuito fortunam ferre omnino neceſſe ſit. atque, vt ſummatim dicam, neceſſe eſt vnicuique vel suam ſapienter fortunam perferre, vel omnino, ſi quis illam ferendo vincere non poterit, ab illa denique ſuperari, & in extremas miseras incidere.

De Nemefi.

Enimvero cum vellent demonſtrare antiqui ſapientes, nihil Deo gratius eſſe, vel vitæ hominum vtilius, quam in vtraque fortuna animi moderationem, multas fabulas finxerunt, quibus ad miseras & calamitates fortiter perferendas nos hortentur. Sed quia nonnulli æquo animo aduerſa tuliffent, at fe-

licia & prospera ferre nescirent, Nemesein iustitiæ filiam introdixerunt grauiissimam Deam, quæ de illis supplicium fumeret, qui nimis elati aliquo felici rerum successu non mediocriter extollerentur, fierentque cæteris hominibus intolerabiles. Nam hanc Deorum iussu quàm citissimè ad superborum pœnas conuolare finxerunt.

De Momo.

Denique nemini esse grauius ferendum aiebant, si quis vel illa quæ humaniter, quæ prudenter, quæ piè & secundum leges fecerimus, carpsit: quando neque Deus quidem placet omnibus, cum neque ipse quidem Momi reprehensione carere poterit. Non esse curandum quid homines imprudentes de nobis loquantur, cum nobis multorum rectè factorum fuerimus conscij. Enimvero si quam vtilitatem studiosi homines ex hisce meis laboribus percipient, primùm gratias agere debent summo Deo nostro Iesu Christo, à quo omnia recta procedunt consilia, cuius ope & impulsu, vt arbitror, omnes propè antiquæ religionis fallacias & vana mysteria patefecerim. Deinde gratias agere debent nonnullis viris illustribus, inter quos principem locum obtinet vir clarissimus & optimus Renaldus FERRERIVS, comitiorum Parisiensium præses, omnibus egregiis animi dotibus ornatissimus: & Valerius Faenzus, Quæstor prauitatis hæreticæ apud Venetos prudentissimus: quorum autoritas plurimum me impulit, vt ista ipsa ederem ad omnium commoditatem, quæ mihi per vniuersum propè vitæ meæ cursum ad facilitatem meorum studiorum comparaueram. Fateor illud ingenuè, quòd nisi me tantorum virorum autoritas commouisset, nunquam eram ista in lucem emissurus: tum vt maleuolorum calumnias deuitarem, tum etiam vt meis his laboribus aliquid adiungerem. quid enim prohibet hæc fieri posse à me indies meliora? sed tantorum virorum voluntati non parere nefas putavi. plurimum igitur gaudeo me tantum opus ad bonorum gratiam absoluisse, in quo præsertim patefactum est, illa quæ fuerant ab antiquis sapientibus ad probitatem excogitata, non prorsus abhorre ab integritate & sanctitate Christianæ religionis. Nam facile est ex ipsa fabularum vniuersitate iudicare, diuinas leges, quæ sanctis illis patribus diuinitus traditæ sunt ante Christi aduentum, sub fabularum inuolucris ab antiquis Græcis fuisse occultatas. Quis enim

Enim constanter negare possit leges illas quæ datæ sunt Hebræis sanctis hominibus, primùm ad sacerdotes in Ægyptum, deinde ex Ægypto in Græciam commigrasse? Cùm præsertim omnis Græcorum theologia & philosophia occultè sub fabulis antiquitus ab Ægyptiis capta traderetur. Nam tametsi consceleratorum vel hominum vel dæmonum cōsilio, aut imperitorum veritatis vitio res postea fuit in populorum pernicienti conuersa, qui res non satis cognitæ coluerunt: tamen hæc ipsa dogmata fuerunt à sapientib. primùm ad sanctitatem, ad religionem ac Dei cultum, ad probitatem, fidem, iustitiam, innocentiam tradita. Atque hæc illa sunt, quæ nos pro nostri ingenij viribus colligere diuturnis laboribus studuimus, quæq; sub fabulis antiqui sapientes significabant.

NATALIS CO-

MITIS DE VENA-

TIONE

LIBER PRIMVS.

VENANTVM canimus fraudes, &
montibus altis

Dispersas gentes, hominumque canumque
labores;

Coniugia, & Veneris stimulos, dulcesque
Hymenaos;

Et mores, odiumque, & agrestis tempora partus.

Tu magni, tu nata Iouis Cytherea pharetram

Quæ capis interdum nato, fessumque repenti

In gremio resones, & amanti gaudia prestas

Dum pia diua ferum facilem prece reddis amorem:

Nunc Paphon, Idaliumque tuum, nunc alta Cythera

Linquito: nunc mecum venias ad lustra ferarum

Dum canimus thalamos: nam certo tempore cuique

Inspiras tacite blandum per pectora amorem.

Tu quoque Venantum quæ fortunata virorum

Vota facis, syluis errans & retia curas,
 Dic age venantes homines, roburque ferarum,
 Quo se defendunt fugientes tristia fata.
 Dic genus acre canum, variorum robur equorum,
 Consilia alta virum, vestigi lucra reperti.
 Dic odia inter se, & duris certamina Martis.
 Tuque ades, & facilis captis illabere nostris,
 Magnanimi proles Francisci, clara propago
 Roboris, eximie quo Petri cardine & alua
 Vertuntur. non ingenis tu cedis auitis.
 Virtutis fautor, recti defensor & equus,
 Da facilem cursum, & felicem porrigere dextram,
 Dum rate tranquillum, ventisque fauentibus equos
 Sulcamus, madidasque vias Aquilone secundo.
 Namque potes: tibi regna patent Neptunia, & altum
 Aeriae regionis iter, terraque iacentis.

Multiplicis petitur certamine turba ferarum
 Quae mare, quae terras habitant, quaeque aetheris oras:
 Ventosum quacunque fretum, atque humentia regna
 Percurrunt, reti, & duris capiuntur ab hamis.
 Sunt quibus obscuram fert impia fuscina mortem.
 At volucres, volucres sylua, campoque sequuntur,
 Perniciemque ferunt miseris, captasque trucidant.
 Hinc & odor sequi discurrunt equora campi
 Lata canes, ausibusque necem, mortemque petentes.
 Exitium ve ferunt his densa retia filo,
 Et consanguineum melli viscum, altaque chorda:
 Et quae praeterea captantia multa volucres
 Inuenit mortale genus per rura volantes.
 Quis tamen heu Diuum, quae sanguinis ista cupido
 Armavit feritate viros, insuetaque corda?
 Vicinus en feritate feras, leuitate volucres:
 Et nihil est tutum caelo ve mari ve relictum.
 Iam nihil est quo non penetraverit impia ventris
 Ingluties. alius saltus indagine cingit:
 Ast alius lato committit praelia campo,
 Sanguine casarum gaudens maduisse ferarum.
 Quod sequeretur eum e cunctis animalibus unum
 Inuentum, scelerisque comes, caedisque nefanda.

Hoc docet & dominos Vestigia caca ferarum,
 Atque ad lustra trahit, vocat in certamen & ambos.
 Interdum aut ipsum campo pugnavit aperto,
 Et querimur si nos inuadit saepe petita
 Mille dolis fera, crudeles diuosque vocamus?
 Haud equidem credo quin sint primordia belli
 Hinc exhausta: viris miseris hinc impia cades,
 Atque cadaueribus campi sternuntur, aprica
 Planitie casorum alti cumulantur acerui.
 Veris tibi aduentum mollis cantauit hirundo,
 Et Zephyrus Boream gelidum legauit ad axem,
 Nauita cum primis scindit freta lata carinis,
 Pratendens leuibus volitantia carbasa ventis;
 Tempora tota die sunt Venatoribus apta.
 Nam neque tunc horrent torpentia frigora brumae,
 Nec nimio vruntur florentia prata calore.
 Tum facile est reperire feras, quas vndique mollis
 Cogit amor: cuncta stimulis agitantur amorum,
 Et studio cuncta sobolis, generisque parandi.
 Nil adeo est immane, ferum nil saltibus errat,
 Vt blando victum non & mitescat amore.
 Sic natura dedit, nam quo breuioribus vlla
 Clauduntur vite spatia, numerosior illa
 Hoc reparat proles, est vnica machina mundi
 Perpetua. Et multos viuendo praterit annos
 Phœnix, quæ sola reparatur denique prole,
 Hinc querulis volucrum complentur vocibus arua:
 Hinc syluæ resonant, hinc purgatissimus æther.
 Nec prius hinc saltus, ignotâ verura petamus,
 Quàm fuerit notum quæ Venatoribus arma
 Conueniant, quæis dextra viris armetur, & ipsæ
 Quæis sine non potuere fera cadique capi que.
 In primis laquei, pedicæ, longumq; panagrum
 Adsint, & falx, & lato venabula ferro.
 His addas amenta, leuis cum robore penna,
 Pugnaces arcus, Gallos, furcasque bicornes,
 Atque lagobolion, tum dextra flexile vimen,
 Et quodcunque genus retis Venantibus aptum.
 Viginti Valli, trigintâ veretia firment,

Sit retis duplex illis mensura: feraci
 Cassibus adueniat lectum Carthagine linum,
 Phasidis aut campis rapidi mittatur aquosis.
 Anulus hinc casses suspensos plurimus ipsos
 Contineat, prada ut concurrant retia capta.
 At si Vallorum fuerit minor Vllus, in altis
 Hunc poteris dorsis elata figere terra.
 Hinc atque inde canes teneant qui retia seruant
 Vltima, dextra quibus iaculis armetur acutis.
 Omnia nec nostro comprehens carmine possunt.
 Retia non eadem cunctis animalibus apta.
 Sunt diuersa Viris pariter piscantibus illa,
 Et Variis confecta modis, nec casse in eodem
 Cum cephalo saltat thynnus, cancrique marini,
 Non illo trahitur Vitulus, quo sepia reti.
 Nec cum passeribus Veniunt ad litora cuncti.
 Adde quod & plumbum suspendit retibus imis
 Piscator, quod Vallus abest qui mergat in Vnda.
 In summis retinetur aquis à subere retis
 Altera pars, hominum Valuit solertia tantum,
 Ut Velut in terra, tensos in fluctibus altis
 Firmarint casses spiritantis in agmina ponti.
 Contra Venanti non Vlla penuria terra est:
 Retia nec plumbum, nec suber molle requirunt,
 Sed firmè fixis Vallis, furcisque tenentur:
 Commoda nec dura desunt anteridis, ipsis
 Aucupibus pariter non desunt Vimina longa,
 Nec furca Virides, nativo aut cortice Valli.
 Hac Vbi parta, canes quaruntur cursibus acres,
 Quique probi generis sint, in certamina fortes.
 Nunc age qua paruo catulo sit cura legendo,
 Quis color & species, qua forma in corpore toto
 Conueniat, referam. Color est deterrimus albo.
 Nec placeat niueis maculis signatus & atris:
 Aut longis nimium Vllis, fuscove colore.
 Sit torua facie, cilio sint lumina nigro:
 Os habeat latum, quos & dixere caninos
 Quatuor huic Valido spectentur robore dentes.
 Lumina magna placent, & pectora lata, caput quo

Grande satis, collum longum, villosaque cauda
 Ipsa decet, latique humeri. sint fortia crura:
 Crassa magis sint ipsa tamen postrema micanti
 Sint aures tennes, patulis & naribus efflet.
 His animaduersis nimium nec crassa legantur
 Membra, nec in tenui quarantur corpore vires.
 Hac catuli species, hac laudatissima forma,
 Quae praese fert sauitiem: hoc est aptior &rsis
 Quo magis accedet, fueritque simillimior vis.
 Cecropius catulus est quem dixere parippum,
 Indicus, Argolicus, Thrax, & Cretensis, Alanus,
 Celticus, Arcadicus, Spartanus, Thessalus, atque
 Corsus, & Ausonius, Bretrens, Amorgios, Iberus,
 Incola arundiferi Nilis, quem Carianutrit,
 Castorides, Venatori gratissima turba,
 Magnetes, gregibus custodia fida Molossus.
 Sunt quos diaponos discunt, Venantibus apti.
 Tu quos ad studium Venandi legeris, & quos
 Dixeris hinc comites cursus, cadisque ferarum,
 Quere mares: maribus maior vis est, animusque
 Et melius tolerare valent certamina longa.
 Praecipuum hinc inde à teneris impende laborem,
 Ut suescant pugnare feris hinc cernere adultos.
 Et videant cornu, & voci parere Vocantum.
 Cum Phæbe decies nitidum compleuerit orbem,
 Paulatim suescant cursus tolerare laborem.
 Fit facile à teneris quod primum discitur annis,
 Et nihil est quod plus longa assuetudine possit.
 Nec nulla hinc merces sequitur te digna laborum,
 In loca dura canes si duxeris, aspera montis
 Per iuga syluestri populo vix peruia saepe.
 Scilicet hinc &ngues solida, corpusque labori
 Aptius est paruo, magnum quod pertulit antè.
 Magna laboranti frustra sunt pramiaparta.
 Inde &bi creuerunt, maturaque Venerit aetas,
 Quos legis armento, clavis armentur acutis:
 At quos Venandi studio delegeris, apri
 Fulmineum & vitent dentem, morsusque ferarum,
 His face diplotides, quas molli Vellers comple.

Sed neque dura nimis collum collaria cingant,
 Latæve, stelmonia catulis, & lora parentur.
 Ast ubi iam Boreas inuadit frigidus arua,
 Et glacialis hyems currentia flumina sistit,
 Arcende à plantis concreta frigore crusta,
 Atque armandus erit pes, ne mala frigora ladant,
 Et tellus concreta gelu, spinaeque rigentes.
 His actis, quoniam labuntur tempora vite, &
 Optima quaque dies, subit improvisa senectus,
 Et morbus rapit, & saeva inclementia mortis,
 Est proles reparanda tibi, pecus omne nouandum
 Dum licet: hoc studium & uentura cuncta requirunt.
 Nam pater omnipotens qui nutu regna gubernat
 Caelorum, & terras, & strati marmoris undam,
 Haud facilem cursum miseris mortalibus aui
 Esse dedit, & uariis torpentia pectora curis
 Mouit, & ingenium fecere incommoda cautum.
 Vere nouo poscunt genitalia semina terra,
 Vere magis teneri curatur vulnus amoris,
 Conueniunt Veneris capta dulcedine gentes
 Squammigera, totus pontus tum feruet amore.
 Impia tum posito mitescunt ora Veneno.
 Vere sonant sylua volucrum concentibus alta:
 Et totus feruet Veneris dulcedine mundus.
 Candida tum quarit cornutum bucula taurum:
 Atque inter flores iungunt sua rostra columba.
 Vere fera, & catulis Veneris sunt gaudia cura.
 Tum cuiusque canum studium, cui Delia cura
 Castra sequi, canibus subit iam cura parandis.
 Feloces celeri iungantur, fortibus acres:
 Fortibus eximij nascuntur. Alanus Ibera,
 Cares Threicia nympha iungatur, & Arcas
 Eleis gens & na tamen felicior & na
 Nascitur ex specie. Ponantur nomina cuique
 Certa cani, teneatque ad summum syllaba bina:
 Protinus ut noscat voces, & uerba uocantum.
 Præterea multum refert, cum uenerit hora
 Lucina, & partus uenies in luminis auras
 Ediderit connixa parens, plena & uera matris

Siccant;

Siccent; nec primum lactentes ora bouino,
 Aut onium imbuti tibi sint, vel lacte capella.
 Natura, & mos nutricis cum lacte bibuntur.
 Ceruarum siccent, damarumve & vera, matris
 Copia si desit, vel torua dura leana.
 In melius vertenda tibi est natura. Videmus
 Sponte sua res in peius ruere. arbuta Bacchi,
 Si desit cultus, si laxis palmes habens
 Huc illuc eat, & nulli sit cura colono,
 Nil feret, aut paruis fiet labrusca racemis.
 Hoc quoque venantes primum monuisse sagaces
 Profuerit, catulos sectari montibus altis
 Ne vulpem patiantur, eos à cursibus illis
 Continuo reuocent, ne spina corpora laedant.
 Sed iam cura canum cadere, & succedere equorum
 Incipit, hos etiam vocat in sua Delia castra.
 Capreolos, lepores, ceruos, damasque, volantes
 Sape necesse sequi spatiosa per aequora campi.
 At natura viris pariter velocibus esse
 Non dedit: ingenio quibus est prudentia maior.
 Idcirco queruntur equi, qui cursibus acres,
 Qui gyris apti sint, in certamina fortes.
 Nunc age quæ species referam, quæ forma legendis
 Præpetibus quaratur equis. quæ prima iubemus
 Grande satis corpus sit: membra rotunda, caputque
 Exiguum, densis velentur corpora setis:
 Os mediocre, breues aures, naresque patentes:
 Nec placet hirsutum cilium nimis, alba nimisve
 Lumina, nec latebris veluti latitantia; frons sit
 Lata, solum firmo pulset grauis ungula cornu.
 Sed neque dura nimis placeat; nam scinditur aestu:
 Quæ tenera est, facili pariter consumitur usu.
 Sit longum corpus, & densum pectora lata.
 Per lumbos duplex & agatur spina; natesque
 Sint pingues, sit densa iuba, & decumbat in armo.
 Dextro compositum cruris omnes flectere nodos
 Possit, velocique fuga præuertere ventos.
 Cauda decet crassa, & setis densissima longis.
 Est albo color hand aptus, candore niualis

Aptus equus, pariter maculis signatus amœnis.
 Omnibus est aptus color hic qui purus, & ipsa
 In specie syncerus adest, maculaque nitentes.
 Optimus Armenius pullus, Tyrrenus, Achiuus,
 Arcadicus, Maurus, Siculus, Thrax, Magnes, Iberus,
 Sarmaticus, Lybicus, Cretensis, Erebus, Epeius,
 Celticus, Ioniusque, Epirique incola campi.
 Denique quam varium genus est mortale, & equorum
 Progenies, tamen in quavis virtute videbis
 Præstantes specie. nulla est ita provida tellus,
 Ut non triste ferat quid: non ita perfidus & illus,
 Ut non quid pariat mortalibus & tile, campus.
 Cernis & ortica, & spinis palisurus acutis,
 Purpureaque rosa surgant, violisque propinquis.
 Quod superest, semper quando velocior est mas,
 Quare mares, arcenda procul tibi fœmina solis
 Saltibus, eius odor patulis sinaribus hæsit,
 Discurrunt Veneris capti dulcedine campos:
 Intempestivis hinnitibus intonat æther,
 Concussa que tremunt sylva, nemus omne remugit.
 Nil calcar, nil frana iurant, nil sæva morantur
 Verbera, nil alti montes, nil fluminis unda.
 Quò Deus acer agit, stimuloque potentior omni,
 Huc fugiunt, huc fert animus, huc cæca voluptas.
 Excitant equites, sylvasque ferasque relinquunt,
 Velocique fuga superant plana æquora campi.
 Quòd si forte tenent equites sua frena, reguntque,
 Dissugit tamen hinnitu perterrita dama,
 Et quæcumque fera sylvas, montesque pererrant.
 Cappadoces dicuntur equi præstare superbis
 Cursibus, atque animis: Veniunt venantibus & suis,
 Militibusque feris, splendidibus ære cateruis,
 Præterea iuvenes quos in sua Delia castra
 Eligit, haud nimium pingues, tennesve legemus;
 Nec venatori spargantur tempora canis.
 Sape feras per densa sequi virgulta necesse est,
 Sublimem vel scandere equum, aut decernere ferro.
 Tardior in pugnas pinguis, cursusque laborem,
 Fert agrè senior cursumque & prælia longa.

Non audit voces horum Dictynna precantum.
 Sunt tres bellantum species, tria castra parantur.
 Hac regit immanis Mauors, quique impius are,
 Stultos armavitque homines, & stravit in aruis.
 Militiam iuuenis petit & tua castra Cupido:
 Hunc armis precibus, lacrymis, donisque, querelis
 Tertia Venantum cura tibi Delia castra:
 Retibus hos armas, & ferro diu nitenti.
 Canus non gratus primis, non ille secundis
 Accipitur castris, reiectus & ille supremis.
 Quod si consilium senibus, si plurima rerum
 Visarum memori desit prudentia menti,
 Iam nihilum quod restet erit: sunt fabula Vana:
 Quidve aliud quam pondus iners, & inutile terra?
 Dicendum & qua sint Vestes Venantibus apta,
 Nec decorat tantum Vestis gestamen honesta
 Qua pro quisque suo Vestitur munere, quantum
 Muneribus sumptis prodest, rebusque gerendis
 Conueniunt longa Vestes qui publica tractant
 Munia, consulto iuris, populumque regenti.
 Conueniunt succincta Viris Venantibus ipsa
 Pallia, ne rapiant spina, aut Virgulta morentur
 Currentes: rapido resonent neu flamine Venti:
 Profuit & nudis pedibus Vestigia quari
 Caca fera, ne fracta sonent arenaria ligna
 Sub solea, moneantque feras sua relinquere lustra:
 Scilicet aduentasse viros, mortemque parari.
 Seminatium credis scopulis arenibus aestu.
 Laua canes ducat longis firmisque ligatos
 Loris, ne intempestius certamina tentent:
 Sed tamen hos facile & possis immittere Viso
 Continuo lepori, nec vincula stricta retardent.
 Venantis lato teneat Venabula ferro
 Dextera. Venantes taceant hominesque canesque
 Hac suescant catuli prestare silentia parui.
 Quod superest, celeris catuli cui credit a cura,
 Nutriat illecebris hunc, & sibi iungat amore.
 Sic facile & noto domino parere iubenti
 Disceret, acceptisque sequi Vestigia signis.

Nam neq̄, difficile est, natura cum sit amicus,
 Conciliare tibi catulum, custodia fida:
 Inconcussus amor canis est per tempora multa.
 Pyrrhus in auditum catuli testatur amorem:
 Cuius (Vt fama est) dominus cum forte iaceret
 Insidijs casus, stabat lacrymabile corpus
 Observans, non ille cibi, non fontis amore
 Abduci poterat, cupiens miserabilis &sq̄,
 Vsq̄, querebatur dominum, lacrymasse putares.
 Leniter interdum Vultum lambebat, & ora:
 Tum rursus lacrymans dominum, residensque Vocabat.
 Qua res Vt Pyrrhi regis pervenit ad auras,
 Indoluit: miratus enim quo Vinculo amoris
 Sint homini deincta canum fidiissima corda.
 Nec Visum est audisse satis, sed cernere coram
 Rem Voluit, cupiens Vlciscier impia facta.
 Nullus at in totis reperitur deniq̄, castris,
 Qui fuerit cadis, qui tanti criminis autor.
 Inde canis domini tumultato funere regem
 Multa gemens sequitur, latatur tempore nullo.
 Non ille illecebris, non blanda Voce mouetur:
 Sollicitant cura domini languentia corda,
 Pectora non capiunt noctu, non luce quietem.
 Pluribus exactis Pyrrhus per castra diebus
 Ibat, Vt instructas acies, Vt Viseret agmen,
 (Admiranda cano, sed priscis cognita sacris)
 Forte canis novit domitum qui nocte cecidit,
 Autoremque necis. latratu concitus alto
 Hunc accusabat cadis, solumque petebat.
 In pœnas poscebat eum, Pyrrhumque Vocabat
 Queis poterat signis: hunc aspiciebat, & inde
 In domini autorem cadis latrabat, aperte
 Vt scirent omnes domini quia funeris autor.
 Tum rapitur miles manibus post terga reuinctis,
 Ducitur irati mox ad tentoria regis.
 Hic gaudere canis posito mœrore, bonumque
 Blanditijs multis regem mulcere, proteruis
 Vt daret emeritas miles pro crimine pœnas.
 Intulit hunc mortem, quod non sperauerat Vnum,

Cognita res tandem nec possunt impia facta
 Delituisse diu, testatur Capparus olim
 Actai templi custos, rigidusq; satelles.
 Nam fuerat Phæbo, nymphaque Coronide nato
 Sacratum templum, sacrata in Palladis Urbe,
 Argenti diues, donata Vestis, & auri:
 Multaque Vestibat muros & otuata bella.
 Huc agri soliti qui conualuere medelis
 Munera ferre Deo, conspersa cruore iuuenct
 Usq; tepebat humus, semperq; calentia thure
 Structa Deo centum stabant altaria circum.
 Cuncta sacerdotum seruabat munera cura.
 Hos latuit, Vigilis quanta est solertia furis,
 Munera multa virum rapiens fur, & isa relictis
 Quæ preciosa magis, argenti pondus & auri
 Arte laborati, custodes non tamen omnes
 Et latuit, Vigil vnus erat custodia semper
 Fida canis, cui Capparo erat nomen. Deus illi
 Diuino afflatu seu mouit prouida corda:
 Seu res quæque suas animalia cuncta tuentur,
 Huic nostro, nostraque obnoxia cura.
 Nostra putamus enim tutelæ credit a nostra.
 Nescio quo templi seu res seruabat amore.
 Ac Veluti illius cuperet dispendia, furem
 Ponè secutus eum est, Vllò non inde timore,
 Blanditijs & minis & potest diuellser vnquam.
 Quòd latuisse viros seruantes nouerat: illum
 Sape canem saxis petijt fur, sape latendo
 Fallere crediderat: sed nulla deniq; fraude
 Decepisse valet, semper comitatur euntem.
 Hunc accusabat latratibus, & sq; petebat
 Quæ cepit dominos latitans de diuite templo:
 Blanditijs alios mulcebat, non secus ac si
 Auxilium peteret, quæ res & venit ad aures
 Actai populi, multis narrata sequentis
 Forma canis, multi magnis mittuntur Athenis,
 Munera raptori rapiunt, furemque reducunt.
 Tum gaudere canis partis quæ amiserat antè,
 Et rursus petijt templi sibi limina nota:

Fur dedit emeritas tanto pro crimine pœnas.
 Tantus amor canibus, tanta est custodia rerum;
 De crevere canem patres per tempora cuncta,
 Nutriunt lautè, merces hac & na laborum
 Digna canis, tanto sed non & commoda factò.
 Possem multa canum & variorum exempla referre,
 Nisi p̄geat studium paruarum noscere rerum.
 Nec parua canibus cura est custodibus ipsis
 Et res, & dominus: testatur & vertagus acer.
 Nam solis agris, & solis saltibus errat,
 Atq; caput quodcunq; potest, prædamq; reportat
 Hinc domino: nullo tardatur munere, nullis
 Blanditijs capitur. sua pignora caraputares
 Nutrire, est tanta domini custodia cura.
 Multa exempla canum sunt priscis cognita seclis;
 His tamen haud nostris multo peiora diebus.
 Sed res in peius tendunt, sunt deteriores,
 Quàm fuerint, hodie. nummorum sola libido
 Nunc omnes complet libros: nil inclyta facta
 Curantur, nil egregium committere chartis
 Mos est: obscuris & voluuntur cuncta tenebris.
 Quid nisi mollitiem nostram, lucrumq; minores,
 Quæ ratione, legent, mercator iunxit aceruo?
 Quot nam Bergius ait, latòque Bocatus ore,
 Quæ foret æterna celari nocte decorum?
 Sed reuocant Dryades, sylvarum numina cæcæ
 Errantes ad lustra petunt, atq; antra relicta
 Sacratæ nemoris, viridans & bi populus illa
 Alta regens ramis prædulci murmurat aura.
 Nunc quo conueniat Venari tempore, vel quæ
 Parte anni, lucisq; mihi narrate Camæna.
 Nauita & uolæ cum pandit carbasa puppis,
 Et secat hyberno posito freta lata tumultu,
 Tempora tota die sunt Venatoribus apta.
 Lumine cum primo Phœbus lustrauerit orbem,
 Iamq; parentur equi, casses, hominesq; canesq;
 Lataque rura petant quærentes lustra ferarum;
 Mox & bi sol medium cæli conscenderit altus,
 Et paribus spatijs Eoa litor a terra,

Occiduasque domos distantes viderit, & cum
 Significans gregibus pastor florentia rura
 Liquerit, & natis referent plena vbera matres,
 Tempus gramineis est prandia sumere mensis,
 Sunt vbi labentes fluuij fontesque perennes,
 Umbrosi nemoris natiui pumicis antra,
 Vel quercus sacra Iouis, vel grata Corona
 Populus Herculea, & ridentia marmor amusco.
 Venantes homines sequitur iucunda voluptas
 Plurima, nec sudore minor. de rupe ruentem
 Nunc aprum cernunt, nunc alta rupe morantem
 Prospectant ceruum. Venator cominus illum
 Mirantem cadit, catulos vel pone timentem
 Retibus implicuit. ferroque obtruncat acuto.
 Ipsa fames iucunda venit venantibus: vllas
 Delicias non expectant, quas improba ventris
 Ingluuias reperit: contenti simpliciori
 Sunt mensa. nec famineus syluestria luxus
 Ingreditur: carpunt alto qua plurima monte
 Nascuntur, qua sylua tulit. si lumina quando
 Arreperit somnus fessis medicina laborum,
 Inuitant volucrum cantus, dulcesque susurri,
 Et Zephyro qua sylua tremit iactata sereno.
 Nec desunt herba molles gratissima strata,
 Inuidiosa toris, auratis, murice tinctis.
 Post vbi graminea fessus requieueris vmbra,
 Et sol de medio caeli descenderit altus,
 Lata per arua canes rursus vestigia quarant:
 Donec in Oceanum flammatos lurida solis
 Pracipitarit equos nox. primaque duxerit astra.
 Mox vbi iam primum cuculus cantauerit aestum,
 Et querulis late resonabunt arua cicadis,
 Sub lucem tremulis etiam splendentibus astris,
 Iam petere arua canes celeres, saltusque iubemus.
 Immodici interdum delent vestigia rores,
 Plurimus & grauidis diffusus nubibus imber,
 Aut grauis arboribus incumbens flamine ventus.
 Hoc libuit monuisse prius, ne forte Dianam
 Incuses deleta petens vestigia frustra.

Aestate inuenies Vestigia recta ferarum,
 Qua fuerant olim Vernis obliqua diebus,
 Cum syluis agitabat Amor, Venerisq; Cupido.
 Sol ubi flammis omnis consperget lumine campos,
 Excutient matutinas & gramina guttas,
 Cum grauis incumbit campis arentibus aestus,
 Linqvendi saltus, & limina nota petenda.
 Inuisa est adeo canibus Velocibus aestas.
 Impediunt herbae currentes, & premit aestus.
 Vt Ver est homini, canibusque sagacibus aptum:
 Nam neq; tum nimius calor, aut noua gramina tardant:
 Interdum rapiunt Vestigia floris odores.
 Cum repetunt armenta nemus, cum pascua leta,
 Area nec Cereris grauitur gemit & stas calore,
 Rusticus ad Ventos paleas sed iactat inanes,
 Mitior est terris solis calor: arua iubentur
 Rursus adire Viri Venantes, atq; canum Vis.
 Ast ubi Libra diem paribus diuiserit horis,
 Et noctem, vel dira Nepe cum surget ab Undis
 Stella, coronatus pomis Autumnus apricis
 Collibus insidens pluuium spectabit ad Austrum,
 Quantuscunq; dies est Venatoribus aptus.
 Nam neq; tunc aestus ladunt hominesq; canesq;
 Currentes, nimium nec gramina longa retardant,
 Non hyemis glacies concreta fluminis Unda.
 Est eadem ratio Venandi, cum legit Quas
 Rusticus, eque fauis liquenti a mella premuntur,
 Cum trudunt nudos spumantia labra racemos,
 Fructilegi que Virent solertis tecta colons,
 Qua fuit ante grauis, cum primum inuisa colubra
 Candida Venit auis, tellusque nouatur aratro.
 Hoc etiam meminisse iuuat: cum candida Phoebe
 E regione videt fratrem, cum distat & stringq;
 Pene a quo spatio pulsantibus aethera flammis,
 Non adeo redolent Vestigia caeca ferarum.
 Cum Vitream glaciem turgentia flumina trudunt,
 Et pontem concreta gelu dant ante carinis
 Sulcata, aggeribus niveis latet abdita tellus,
 Pars media est lucis duris Venantibus apta.

Phœbus Vbi primum liquidis extollitur Vndis,
 Cœliuagis Vel demit equis iuga flammea, frigus
 Ferre graue est. coit Vnda, prius resoluta repenti
 Si qua calore fuit solis, cum sidera surgunt:
 Et noua lux acta sapiet mala frigora noctis.
 Interdum rapiunt imbres Vestigia densi,
 Nunc glacies concreta, nives, gelidaque pruina.
 Sunt hyemis longi tractus quos noctibus errant
 Per nemora alta fera. Sed iam demittere Vela
 Tempus adest primum demensis nauibus aquor.

NATALIS CO- MITIS DE VENA- TIONE

LIBER SECVNDVS.

HACTENVS arma, canes, homines, &
 robur equorum:
 Nunc Veneris stimulos, seu iq̃, Cupidinis
 ignes,
 Tempora Lucina, Venantum furta ca-
 nemus.

Hec quoque respicias Francisci nobile germen
 Roboris, Ausonia decus insup-rabile iuli.
 Eia age rumpe moras, ventis impleto secundis
 Carbasa, da pelagi tranquillos currere fluctus.
 Sylvarum, nemorumq̃, Dea, luci q̃, sacrati
 Cura quibus Dryades secretos pandite saltus.
 Quam varia Oceani proles sub fluctibus altis,
 Quantaq̃, turbat aquas moles, erratq̃, per Vndas,
 Tam varium, tantumq̃, genus super equore terra
 Cernitur. est variis diuisum piscibus aquor:
 Fluctibus hic summis, est hic versatur in imis:
 Oceanus piscem tulit hunc, tulit algifer illum

Adria, nonne vides diuisas aeris oras?
 In summum volucris volat haec, volat altera in imum.
 Utque cupit colles saxosos altera vstis,
 Altera amat pinguem, lataturque vberis campi:
 Sic quoque diuisus variis animalibus orbis.
 Florida fert magnos elephantos ludia, tigres
 Armenia, atque alibi nascuntur dira leonum
 semina. sunt oryges alibi, sunt dorcades illic.
 Denique nec passim celeres nascuntur iorci,
 Nec variis panthera notis, mimusque pithecus.
 Non vna atque eadem fert omnia gramina tellus.
 Quae mare, quae terras habitant, quaeque aetheris oras,
 Plura viris ignota, virum solertia longa
 quam norit. nam quis species, vel nomina quae sint
 nosceret? at pridem desunt sua nomina multis,
 Quod noua nascuntur semper terraque marique.
 Nec maiora freti voluuntur monstra barathro,
 quam quae terra tulit. Conuolui marmor ab imo
 credas, quum vasto se voluunt corpore cete,
 Cete Atlantiaci fastus et gloria fluctus.
 Frondosos nutare putes cum vertice montes,
 Quum vasto incedunt elephantes corpore magni.
 Sed tamen et tanta hac moles, hac corpora tanta,
 Magnanimo rerum domino vincuntur amore.
 Cum niueo cerasi vestitur planta colore,
 Et tenera erumpunt viridi de cortice gemmae,
 Cumque nouis violis redolent florentia rura,
 Dissulit et nubes hybernas mitior aura,
 Quatuor exactis lustris labentibus annis
 Concipit iugentes elephas in pectore flammam.
 Non tamen ut pugnet reliquis: huic alma decorum
 Ingenium natura dedit, nec gloria digna
 creditur his super occidi, vel cadere victos.
 Et quantum humanum genus est virtutis et aequi
 seruator, tantum capitur virtutis amore.
 Nullus adulterium committit, femina masque
 Secedunt, thalami cum venit tempus, ab omni
 agmine; quinque dies simul hi solique morantur.
 Post ubi sexta diem patefecit clara serenum

Memnonis exoriens mater, stellasq; fugavit,
 Fontanis purgantur aquis, vel flumine vivo:
 Nec prius hinc socios, & sueta armenta requirunt,
 Tanta pudicitia cura est animalibus istis.
 Exactis pariunt annis hinc parua duobus
 Pignora, quod spatium partus Lucina moratur.
 Aethiops, Mauro pariter nascuntur, & Indo:
 Sed tamen hos reliquis maiores India nutrit.
 Tristantur raptis, parto latantur honore
 Corda elephantorum studiis obnoxia nostris.
 Multiplici petitur certamine gens elephantum.
 Namque alij circum fossis atque aggere cingunt,
 Aggeribus clausos longa obsidione fatigant.
 Ac veluti clausi muris, & turribus altis,
 Quos victus tandem penuria vicit, & hostis,
 Sunt faciles, fastumq; ferunt, subduntq; potenti:
 Sicut vincuntur studioq; fameq; sitiq;
 Venantur sic quos cupiunt in Martia castra.
 Ascendunt alij domitos, & frena reponunt.
 Hinc nemora alta petunt: armento quem procul esse
 Norunt, hunc loris domitant, & verberemulto,
 Donec defessus iaceat prostratus arena.
 Tum domitum credunt, cum cepit gramina primum
 Humana porrecta manu, nec mitior ulla est
 Humano generi fera, si quem noverit esse
 Fraude procul. Sunt qui foueis venentur, & alte
 Defossis puteis, à tergo hinc agmine multo
 Venator premit. Et norunt armenta elephantum,
 Succurrunt lapso: saxi atque undique ramis
 Congestis replent foueas, redimuntq; cadentem.
 Usque adeo ingenium mite est elephantibus, alter
 Fraternalterius damno ut succurrat amore.
 Sunt gemini exerti dentes: promusci de longa.
 Prostermit plantas altas, fructus legit ore.
 Cauda brevis magno pro corpore, protinus ipsa
 Parua carent nodis, faciliq; volumine crura.
 Forte caput, paruaque aures, nec lamina quantà
 Hoc tantum poscat corpus, sint gradia quamuis.
 Nigra cutis: tergum sicut penetrabile ferro.

Huic paulo Villis est Venter mollior atris.
 Incumbens tereti palma, fagōve Virenti,
 Decerpit tacitè blandum per pectora somnum.
 Hac quoque venandi ratio est, eaplanta secatur.
 Huic cadit incumbens elephas, qua Vincitur arte.
 Sed neq; mox facile est pra magno pondere strato
 Surgere humo. siue hoc monocampi tibia cruris,
 Siue pes horrendis armis spoliatus, & Vngue,
 Integra Vix quino signatur limite planta.
 Nam quibus ingenium prudens natura negauit,
 Tradidit his Vngues, dentes, aut cornua dura.
 Laui radices conuellit robore dentis:
 At dextri Venatoresq; ferasq; trucidat.
 Sapius hi terra Vescuntur, saepe lapillis.
 Paruorum senibus mira est custodia: flumen
 Tranantes primi iuuenes quæis corpora parua
 Ingrediuntur aquas, seniorum flumina mole
 Ne nimium crescant, iuuenes mergantur in Vndis.
 Flumine digressis senior præcedit, & agmen
 Extremum claudit quicumque ætate secundus.
 Omnibus est spatium longum, longissima vitæ
 Tempora, Viginti bis dicunt Viuere lustra.
 Carniuoris color est idem, mens impia seuus
 Atque cruenta lupis. imitantur lumina flammæ:
 Nocteprocul cernes radiantis lampadis instar.
 Forma refert catulum, nares, & gressus, & Vngues.
 Horridior tamen aspectus, speciesq; tremenda.
 Forma Lycaonios, & terga horrentia setis
 Nunc etiam referunt animos, atque impia corda.
 Perfusi pecudum cesarum sanguine gaudent.
 Et cum prætereunt currentia flumina multi,
 Fortior est reliquus dux: caudam mordicus illi
 Pone sequens tenet ore. lupis hic omnibus ordo.
 Viuere Niliacis nulli dicuntur in oris,
 Montibus aut Aphris, qui sunt, dicuntur inertes,
 Et parui. tanti patria est, primique penates,
 Scilicet & multum refert ad corpora, Vires,
 Et mores, genitale solum quæ sidera spectet.
 Est coitus metahis bis sex concessa dierum.

Ver ubi dispellit nubes, & purior aether
 Deducit sine fece dies, in pectore flammam
 Concipiunt, & more canum iunguntur. in unum
 Conueniunt quos cogit amor, Venerisq; cupido.
 Heu male tum solis erratur saltibus. Vnam
 Multa lupam sequitur turba: hinc fera praelia miscet,
 Praelia dura super Veneris dulcedine. Victi
 Vel fundunt dulces animas, Victoribus Vltro
 Vel cedunt: cunctis est Vincere certa voluntas.
 Cernis Vti tauri pugnantes sanguine fuso
 Membra laxant, semperq; magis pulsantibus ardent
 Fluctibus irarum. carpit formosa iuuenca
 Interea gramen, miseros nec spectat amantes.
 Tertius interdum potitur, certantibus illis
 Bellorum causa. Sic hi dum praelia miscet,
 Hic fruitur felix horum mercede laborum.
 Qualis capreoli Venatio, & ipsa luporum.
 Fert balista necem. saltus hi rete coronant
 Incultos; casses nequeunt Vbi tendere, ramis
 Arboribusq; Vtas densant, Vt peruia nulli
 Pars ea sit. latos saltus indagine cingunt,
 Discurrunt nemora alta canes, hominesq; ferarum
 Si qua fugit, planta catuli ducuntur odore,
 Et cogunt in rete; ferit qui retia seruat,
 Struct. ique sylvarum ramis magalia linquit.
 Cedunt, & miseri, nec spes datur Vlla salutis,
 Parcere q. vòd nullis didicerunt antè. rigentes
 Interdum pugnant canibus, laniantq; vicissim,
 Et rabido quarunt extremam dente salutem.
 Sic Vbi planities completur qui oppida cingunt
 Hostibus, atque acies longam traxere coronam,
 Mœnibus inclusi sperant: fera fata: sed armis
 Nituntur decorare prius post funera mortem.
 Senorum species dicuntur quinque luporum.
 Est ingens horror canibus, si pellibus horum
 Indutus plantas cedas. Vocem his rapit horror,
 Vt rapuere prius Visis mortalibus antè.
 Præterea colli si fiant tympana pelle,
 Cætera cuncta silent ingenti Victa sonore.

Pascitur eoi simul incola psitacus arui,
 Nescio quo fervore lupis deuinctus amoris.
 Par numerus canibus catulorum, & tempora partus.
 Nascentur caci, vomitumque cientia carpunt
 Gramina: vescuntur terra, cum tollitur Undis
 Scorpium, & lucem rapuit mortalibus almam
 Precipiti labens curru Phaethontius heros,
 Tempora Lucina veniunt his: pondus in alta
 Deponunt Ventris sylvia, caccisque latebris.
 Famina bisquinis sterum gestare diebus
 Insuper & binis fertur, quo tempore quondam
 Fugit Hyperboreis in Delum splendida Phæbi
 Mater, & ignotam sumpsit mutata figuram.
 Thessala terra lupos, & dicitur insula Creta
 Ferre negant, uti fama refert, triginta diebus
 Bis activalij referunt hos edere partus.

Haud thoes pariter celeres, & cursibus acres:
 Sunt breviora quibus crura, exorrectaque cauda,
 Longius & corpus, thoes natura negavit
 Veloces numero fetus aquare priores:
 Nunc duo, nunc tres, ad summum sed quatuor edunt.
 Retibus impliciti supremam dente salutem
 Experiuntur & hi: nullo in discrimine vita
 Ponuntur, mortis duros ut vellere nodos
 Unguis, ingenio, morsu, pede, viribus, arte,
 Non tentent: graviora pati nec morte putarunt.
 Cetera quæ capiunt pugnando fortiter hosti
 Vulnera, creduntur sana medicamina mortis.
 Est ubi temperies cæli incunda, virorum
 Ni cadat insidiis lupus, huic sunt tempora vita
 Longa: octo fertur vivendo vincere l'æstra.
 Humano generi natura thoes amici:
 Admiranda quibus data sunt obliuia rerum.
 Est quando diversa feris natura puella
 Pandite Orestades, tam vestros pandite saltus,
 Et nemorum secreta mihi, collesque supinos,
 Et varios campi aprici, narrate colonos.

His magis hirsuta multo nascuntur hyæna
 Aphrorum terra, catulis inimica propago:

Magnanimo pariter gens hac inuisa leoni.
 Flectitur in medio villosi tergore. arcta
 His porrecta caput coniungit spina: nigranti
 Limite villorum tergus vestitur utrinque.
 Sunt magis hirsuta, cum spicem protulit astat
 Crine coronato paleis flauentia ferta.
 Noctivaga color est oculis incertus hyena:
 Mille refert varios acies inspecta colores,
 Qualis ubi aduerso radiantis lumine solis
 Gutta micat nubes inter, cum labitur imber,
 Sed nondum venit ad terram sub nubibus atris.
 Huic sol exoriens noctem, tenebrasque reducit:
 Astra diem referunt nigro surgentia caelo.
 Fœmina præterea, masque idem creditur esse.
 Sic fertur vulgo, sed non & posse videtur
 Sic fieri ratione. feruntur, prouida mater
 Qua gignit natura, marisque & fœmina amore.
 Hoc generare modo possunt generata vicissim;
 Atque ideo perfecta ferunt. qua sponte videmus,
 Et nullis vinculis, & nullo fœdere nasci
 Coniugij, sed corruptis consurgere rebus,
 Imperfecta leues surgunt in luminis auras:
 Quod reparare genus nequeunt exorta vicissim.
 Hac non natura fieri surgentia nullo
 Coniugij vinclo dicendum: ast accidit illud.
 Alituum, pecudumque genus, qua fluctibus errans,
 Omnia permixto sexus sunt semine nata.
 Præterea natura facit quod præstat, inersque
 Nil agit, & finem cunctarum sedula rerum
 Prospicit. hoc fecit, melius fecisse quod hoc est.
 Commoda, & utilitas rerum sic esse necesse,
 Alma tibi fines rebus natura creandis:
 Sincerumque cupis cunctis animalibus ortum.
 At confusa magis, si hoc concedatur hyænis,
 Dicenda es. binæ coeant si tempore eodem
 (Nam neque concipiunt ex sese, & posse fateri
 Absurdum: ut nascantur equi de flamine ventri,
 Perdices pariant auditæ voce mariti.)
 Altera pars sexus iunctis cessabit utrisque.

At neque natura est illis sic esse necesse.
 Diuisum genus est. Valeant mendacia Vulgi.
 A Equora cum primas patiuntur strat a carinas,
 Et ver dispellit nubes, caelumq; serenat,
 Flammatis telis cuncta feriuntur amoris,
 Atque mares plures quam sectantur hyenam.
 Imperitat gregibus mas, paruaq; pignora castrat,
 Ne comites habeat Veneris, materq; tuetur.
 Ast ubi iam sextus mensis prateruolat alis
 Præpetibus, partum expectat Lucina recentem:
 Hinc duo, tres raro partu nascuntur eodem.
 At paritura parens nemorum in secreta recedit,
 Sint ut ab insidiis partus hominumq; ferarumq;
 Abditi, & incursus fugiant, mortisq; ruinam.
 Luce latens sua lustra fouet, sua pignora parua,
 Nocte cibum quarit dum carpunt cætera somnum.
 Ast ubi quaruntur canibus Venantibus, ingens
 Si sit turba canum, cursu petiere salutem.
 Res utcunque tulit, fugiunt, nec lumina cernunt;
 In cassesque cadunt: ferro Venator acuto
 Irruit, obtruncatq; trementia pectora telo.
 At si nec canibus multis in rete premantur,
 Nec timeant magnos strepitus hominumq; canumq;
 A tergo, & possint campo committere aperto
 Prælia, quid valeant coram fecisse periculum,
 Tristibus auspiciis occurrit primus, & atris.
 Experietur enim quantos in pectore fluctus
 Irarum soluat, rabies sit qualis hyæna.
 Viuere lustra fera septem dicuntur & ista.
 Suspendunt alij vitreis in Vasibus altè
 Humanum stercus, quod lati vulneris illi
 Est medicina fera: sed ne contingere possit.
 Hec sperans semper presentem posse medelam
 Nancisci, moritur decepta cupidine, & alto
 Qui grauis ingreditur per pectora læsa dolore.
 Post ubi iam fueris cursu, longoq; labore
 Defessus, solisq; calor premet arua, iacenti
 Præbebunt molles Umbrae Virgulta, perennes
 Arboris haud deerunt Umbra, vel pumicis antra

Natus, rapiet partum spelunca calorem.
 Quin etiam Vitreus fugiens per gramina riuus
 Murmur & grata ciet, placidumque Vocantia somnum.
 Adde quod & poteris gratum reperire lauacrum,
 Et pacare sitim, nam gaudia multa sequuntur
 Venantes homines, qua nullo dicere Versu est.
 Nec lepores nostro fugietis carmine molles,
 Fœcundumque genus, & cluti sub tecta columba,
 Qua paritis toties, quoties Venere calenda.
 Plurima planta quibus secta est animalia, cacos
 Emittunt catulos tenues in luminis auras.
 Hoc Vitium lepori facilis natura negavit.
 Vna negat lepores tellus prudentis Vlyssis.
 Sunt multa leporum species, qui collibus errant
 Apennine tuis, summumque Vagantur Amanum.
 Creduntur niuibuscum pasci, niueus color illis
 Est quia, cœrulea glacies quo tempore primivim
 Liquitur, & gelida labuntur montibus Unda,
 Paulatim color est illis rubicundus, in illum
 Vertitur hic candor, & sic credas esse priores.
 Nunc duo, nunc tres, interdum quoque, quatuor edunt,
 Et nemorum secreta petunt, & virgultaque densa,
 Ingeniosa cohors leporum: sed murmure paruo
 Terrentur, facilem capiunt per membra timorem.
 Interdum rapidis tolerare sonantia Ventis
 In syluis folia haud possunt, ob murmur a frondis
 Corripuere fugam, defesso corpore tandem
 Quæ fugere diu patiuntur murmura tutò.
 Sanguinis aerij tulit hoc natura: Videmus
 Quæ cursu leuiora, timent magis omnia: motus
 Concipit aerius faciles in pectore sanguis.
 Cernis & immodicas pernices pectore cerui
 Concipiant furias cursus, fluviosque rapaces
 Continuò tranent, nec tantum lustram morantur,
 Nec sylua, & vel prolis amor, fontisque nitentis,
 Quantum pulsat iners timor hos, clamorque sequentium.
 Hoc, & fama refert, horrescens murmura frondis,
 Ceperunt animal furia, tua munera questum
 Alma parens Natura, nihil quòd reperit & squam

Tristius, & tantum capiens per membra timorem.
 Multa Voluntati placuit sententia, vel se
 Precipitare iugis, alto vel mergere fluctu.
 Cum Ostrei peteret currentis fluminis Undam,
 Protinus insiluit flumen perterrita rana.
 Inde lepus didicit tranquillo pectore sortem
 Ferre suam, tenuitq; metum quem ceperat ante.
 Propterea tam tempestas, & tempora nobis,
 Ventorumque dies seruandi, & sidera cæli;
 Quam freta qui sulcat ratibus spumantia pandis,
 Ventosasq; vias currit, nauemq; gubernat,
 Sidera cuncta notat, Venturaque tempora discit:
 Nunc spectat geminos Hædos, claramque Coronam,
 Et nunc Arcturum, nunc te formosa Celano,
 Nunc pluias Hyadas, nunc spectat Orionæ clarum.
 Nec solum quoniam strepitus, clamorque secundus
 Venantium facile inde premunt in retia ceruos,
 Sed quia si flarint aduersis flatibus aura,
 Naribus accipiunt pratensi retis odorem:
 Occidua si forte plaga, qua nocte rubentes
 Precipitat Phæbus currus, orbemq; relinquit,
 Africus aspirat, Senator Cæcia in oras.
 At si spirarint æstiuo cardine Cauis,
 Et leuis Agrestes, Vulturini regna petantur.
 Quem latet aduersum Borea te flatibus Auster?
 Retibus & canibus leporum timidissima turba
 Capta perit, Venantur aues. est plurima lethi
 His via, nec prodest Spartana more sagittæ
 Aufugere, & rapidos cursu prauertere Ventos.
 Latantur Venatorum exultantia corda
 Cursibus & longis, & decertatur aperta
 Planitie, clamore canes & voce sequentum
 Quisq; iuuat, sequiturq; simul clamore secundo:
 Esse canes cupiere ferè, & decernere cursu,
 Quoq; valent animo leporem cepere fugacem.
 Tantus amor lepores Venandi gaudiat tanta.
 Hic mens, hic animus, hic est & tota Voluntas.
 Praponunt reliquis & hæc solatia cunctis.
 Exiguo primum Venandi captus amore,

Mox neq; sponte valet diuelli, linquere non est
 Venandi studium facile. hunc tot vincula nectunt,
 Sunt parui lepores, auris longissima, quaeque
 Promittat magnum corpus, quae fortia membra,
 Forma breuis capitis, fulgentia lumina, sed quae
 Nunquam claudantur somno: timor & ferarum
 Sollicitat, vigiliq;e occurrunt semper amores.
 Nec gens in syluis errat fecundior ulla.
 Namq; parit catulos, & eodem tempore villis
 Indutos & tero gestat, partusq; recentis
 Coniugio incerti grauida formantur in aluo.
 Sunt genus ambiguum lepores, trochus, acris hyant.
 Quod tria naturam dicuntur habere duorum.
 Praeterea leporis villosum lingua palatum
 Lambit, & hoc vni tribuit natura: decemq;e
 Annorum spatij conclusa est limite vita.
 Castorides leporem celeres sectentur aperta
 Planitie: haec duris veniunt venantibus & su.
 Plurimus Hispani, Balaerisq;e incola ruris,
 Huius aures similis dasipus, corpusq;e caputq;e:
 Crura tamen breuiora, minus timet, & minus illo
 Velox, antra colit, fossiq;e foramina ruris.
 Huius balista necem fert, hunc vierra necatum
 Sedula fert epulum domino, pradamq;e reportat.
 Quid tibi commemorem versu generosa leonum
 Semina, quos Nessus vitreo complectitur amne,
 Et quos parte alia claudunt Acheloides vnda?
 Assyria fuluus campis est incola terra,
 Cui iuba fulua tegit collum, cui plurimus armos
 Villus habet, natura mari quod praestitit vni.
 Grandius Armenio collura, Parthoq;e leoni:
 Latius est tempus, radiantia lumina fulgent.
 Est adeo aspectu clarus Felicia rura
 Quem genere, ferax & campus pauit Erembus.
 At plures Libyes siccis nascuntur in agris,
 Exiguus & colla subis velantur, & atro
 Membra colore rigent, sed multo robore praestant.
 Praeterea sunt certa cibus, & certa labori
 Tempora, nec cunctis epulas sumpserit diebus.

Hic ubi comprehendit nox, & sol linquit in aequor
 Aufugiens, rapiensq; diem mortalibus alnum,
 Fortia decerpunt placidam per membra quietem:
 Prima ubi temperies clarum patefecit Olympum,
 Regia progenies domino feriuntur amore,
 Concipiuntq; novas insueto pectore flammam.
 Saevities insueta capit sylvestria corda,
 Cum rabies, flammaq; domant, & feruor amoris.
 Hinc ubi floriferum ver frigora prima fugarit,
 Et glacies resoluta fluet deuicta tepore,
 Cum Cynosura freto qua nunquam mergitur alto,
 Custodem cecidisse maris letabitur Undis:
 Expectat partum facilis Lucina leana.
 Nunc duo, nunc tres, nunc unum, nunc quatuor edit.
 Sunt & qui Assyrias primo quinq; edere partu,
 Quatuor inde ferant partu peperisse secundo:
 Atq; unum numero sic semper abesse priori,
 Donec sit ventum ad nihilum: tum ducere vitam
 Felicem, sobolisq; procul, partusque dolore.
 Quae furia rapuere mares, quo tempore blandus
 Pectora fixit Amor iaculis; post femina partum
 Concipit, & toto nil est crudelius orbe.
 Ingredier scymnus fertur sex mensibus actis.
 Debile principium regina tur a leoni
 Praestitit: id paruum capiunt ingentia cuncta.
 Nunc ubi stant ades, atq; alta palatia Roma,
 Pastorum tuguri congestum cespite culmen
 Vix pluuia arcebat aquas dominoq; bouiq;
 Qui fluit Eridanus, lata celeberrimus unda,
 Fluminibus multis auctus prorumpit in aequor.
 Nil quod non fuerit paruum, grande esse videmus.
 Maturi exiliunt scintilla ex osse leonis:
 Duricies tanta est, flammis terretur, & iras
 Horret apri, quarum fluctus in pectore voluit.
 Nec tantum armatas hominum timet ille cateruas,
 Inuisos galli quantum sub lumina cantus.
 Est quadruplex ratio vincendi dura leonum
 Robora. nam ferro induta vicere phalanges,
 Cominus & lato sumpserunt praelia campo.

Tum nemus omne sonat magno clangore tubarum,
 Latratque canum, respondet vocibus aether.
 Ecce leo veniens rugitu territat hostem,
 Irarum magnos volvens in pectore fluctus.
 Unguis exertis expectat praelia: magnas
 Lumina significant iras, & cauda leonis.
 Tristibus augurijs occurrit primus, & atris.
 Tabifica lacerat quod dura contigit ungue.
 Sed tamen indutus ferro venator aperte
 In pectus telo expectat fera bella parato.
 Concidit interdum victor, & victus uterque:
 Sanguinolenta venit victoria parta duobus.
 Vincitur interdum canibus vis magna leonis,
 Et telo; plures in retia cedere cogunt.
 Nec fortis quamvis valuit contendere multis.
 Sunt & qui effodiant fossas, atque aggere cingant,
 Neu sit conspicuus dolus, hinc & vepribus, illinc
 Obturent saxis: medio statuere columnam,
 Suspenduntque agnum tum matris ab ubere raptum,
 Hic quae currentes fluuios adiere leones.
 Ille vocat crebris balatibus, hisque potenti
 Robore confisi superant molimina saltu.
 Prima fuit priscis venatio cognita fossa.
 Tunc hi decepti foveam labuntur in altam.
 Hic celeres nascuntur equi, quae labitur unda
 Euphratis, virides & textit arundine ripas,
 Qui soli faciem regis spectare leonis
 Audent, nec domino soli certare verentur.
 His eques instruitur. Venantes retia tendunt
 In lunae formam, cum primis cornibus orbem
 Visit, & Oceano tollit clarissima currum.
 Extremae retis partes sunt cura duobus:
 Tertius in medijs, atque inter utrumque locatur.
 Accensis facibus pedites armantur, & omnis
 Sylva sonat strepitu armorum, & clangore tubarum.
 Scuta tenent lauis, quatientes illa sequuntur
 Inter se pedites, strepitu fera concita, & igne,
 Non audet cedens oculos attollere contra:
 Hinc equites clamore leues in retia pellunt.

Tum verb' ingentes voluunt in pectore flammam,
 Atq; indignantur secum fera corda leonum,
 Sternere quod paruum non audent viribus hostem
 Eximius, partis quod non gaudere trophæis.
 Ultra AEquatorem gens est asperrima bello,
 Piscibus & premitur geminis, & flatibus Austri;
 Pene quater paribus spatijs diuisa dies est,
 Noxque, semel cæli dum Phæbus perficit orbem.
 Hac genus insuetum venandi reperit. omnes
 Vellere membra regunt, & stricto fune ligantur
 Quatuor, aut sex: hinc armantur casside dura,
 Ut vix cernantur labra, & caua lumina, nares.
 Suspendunt hasta scutum, religantque sonorum.
 Tum sic instructi speluncam protinus hostis,
 Cæcæque lustra petunt. hic scutum concutit vnus.
 Ecce ruit rabido ore leo, scutoque cientem
 Sternit humi furis accensus: Vellera mordens
 Dentibus infremuit. tum scutum concutit alter
 A tergo, primum linquens, rapit ille secundum.
 Sapius hoc faciunt donec sit membra labore
 Defessus, tunc ille iacet certaminis impos
 Stratus humi, manibusque virum vincitur anhelans:
 Vincere triginta viuendo lustra ferantur.
 Quis primus pugnare feris hominumne Deumne
 Cominus est ausus? vatum mihi pandite Diua.
 Inter mortales primus syluestria Perseus
 Agmina de lustris pepulit, ferroque cecidit.
 Quid referam Ledæ pueros? hic repperit arcus,
 Et cursu domitare feras inuenit equorum:
 Ille canes primus docuit Vestigia cantè,
 Atq; feris homines crudo decernere castu.
 Hippolytus laqueos, pedicas, & retia primus;
 Et docuit primus latos circumdare saltus.
 At si quæ insidiæ syluestri tempore genti
 Noctis erunt, has venator monstrauit Orion:
 Quis furor hic tantus, vel qua fiducia mentis,
 Vnde necesse mori, vel forti vincere dextra,
 Quod lacrymis victor, precibus nec flectitur vllis,
 Compulsi audaces homines decernere primum?

Quid? non ne & superos, cælumque petiimus ipsum?
 Fulminans terrent, quo vasto concita motu
 Terra tremis, & vallibus sono concussa remugit.
 Hic adiit manes, & nigri tartara Ditis:
 Ille penetravit fluctibus, atque in aprofundi
 Omnia, & Oceani patris secreta retexit.
 Nec satis immensi mortali machina mundi
 Visa est, quæ nescit, quæ se intentata reliquit?
 Quid loquar Armenia tigres, rapidissima proles?
 Nec te prætereo quæ fortuna sceris Indo:
 Corpora quanta lupis: rapida sed forma leana
 Corporis est propior, flammantia lumina cernes,
 Et fulvis maculis corpus signatur, & albis
 Nare tenus, fera non hac est formosior ulla,
 Inter quæ sylvas habitant, & montibus errant.
 Et qualis volucres inter data forma pavoni:
 Tigribus est species inter sylvestria cuncta.
 Carnosum satis est corpus, maculosaque cauda
 Longa, fuga posset celeres prævertere ventos:
 Namque feris cunctis tigris velocior una est.
 Fœmina quod fertur species hac tota, putanda
 Fabula, semotum vera à ratione videtur.
 Quod raro videre mares, hinc fabula sumpta est:
 Diffugiunt venatores hi: fœmina natos
 Direptos cursu sequitur cum sentit ademptos.
 Quatuor, aut partu catulos sex edit eodem.
 Fœmineo super his raro mas pugnat amore.
 Tempore quæ verno coeunt, quæ sola vagantur,
 Partibus haud coeunt eiusdem sæpius anni,
 Pauca mouent Martis certamina propter amorem.
 Nunc age quæ ratio capiendæ tigridis, & quis
 Sit dolus, & quanto natos sectetur amore,
 Carmen erit nobis faueas tu Delia sauo
 Quæ portas humero suspensam diua pharetram,
 Dum nemorum secreta cavo, luci que sacrati.
 Cum liquit catulos per syluam pabula quarens,
 Venator rigidus cautè petit antra relicta,
 Tigridis absentis partus rapit, atque paratum
 Scandit equum celerem, pulsat trepidantia magnus
 Corda pavor, securus enim quis talibus ausis?

Aufugit arrepto properans ad litora cursu.
 Ecce venit quam mater ijt, nunc orba rediit,
 Ut nouit deserta domus penetralia natis,
 Incipit hac mæstam lacrymabilis inde querelam,
 Qualis ubi nati miratur lumina mater
 Defuncti, niueasque manus, & pallida membra
 Singula quæ tangit digitis, atque irrigat imbres.
 Qualis ubi cepit populaturque ignibus hostis
 Mænia, conuoluitque fremens incendia Ventus,
 Conqueritur mater, stringitque ad pectora natos,
 Coniugiique faces odit, tristesque Hymenæos:
 Inuisa est Lucina, fera est & pronuba Iuno.
 Tantus amor prolis syluestribus esse colonis
 Dicitur, haud homini tantum sunt pignora curæ,
 Philtra feris, auibus, pariter serpentibus atris
 In natos natura dedit, pelagi que colonis.
 Hoc facit ut nigris crocitant perterrita pennis
 Horreat arrectis, crepitansque feratur in hostem:
 Torua leana virum spernat venabula terræ
 Defixis oculis, nitidoque hastilia ferro.
 Scilicet hæc mens est illis, hæc certa voluntas,
 Vel cum pignoribus victas occumbere charis:
 Vel seruare simul pugnando fortiter hosti.
 Naribus hinc ubi venantum percepit odorem,
 Pugnatura ruit mater velocior Euro:
 Qualis ubi neruo Tyrio compulsasagitta
 Viribus eximjis stridetque volatque per auras.
 Fur ubi comprehensus matris cursu, iacit unum
 Qui minore catulis, & qui deformior, illa
 Corripiens ad tecta refert, iterumque reuersa
 Prosequitur furem, speculum iacit ille rotundum.
 Illa sua primum latatur imagine formæ,
 Atque aliquem credit natorum fraudibus istis
 Mox decepta dolet, sequitur furiosa, secundum
 Inueniens speculum simili deluditur arte.
 Sæpius id faciens donec sit litora Ventum,
 Aptæ fugæ præstat raptori tempora: ponti
 Expectans venatorem stat littore puppis.
 Protinus ingresso soluunt à littore funem,

Atque

Atque ratem conto trudent, curruntque per aquor.
 Hinc ubi pervenit fluctus & litora mater,
 Ventoso aspiciens fugientia pignora ponto,
 Nautas incusat: sunt litora plena querelis.
 Et quam cygnorum circa Africa litora ponti
 Lugubris fertur cantus sua fata canentum,
 Tigridis Hyrcana tam vox est flebilis orba.
 Sunt qui direptis catulis, quoque retia tendant
 Matribus, implicitas ob pignora raptas sequentes
 Obruncunt ferro. feritas est tanta virorum.
 Heu date mortales veniam, date matris amoris,
 Et miseram deslere suum concedite casum.
 Hic veluti ceruos sylva venatur in alta,
 Et canibus sociis, & strictis cominus armis.
 Octo pratereunt, ut fama est, lustra. secundi
 Deponunt venti, patuit iam meta laboris.

NATALIS CO- MITIS DE VENA- TIONE

LIBER TERTIVS.

VNC levis eois Ventus spiravit ab
 oris,
 Exoriturque dies reserato clarus O-
 lympo.
 Solue ratem, date vela, citi confidite
 transtris.

Terga silent tranquilla freti, vocat unda carinas.
 Nunc age cur tantopartus sectentur amore
 Quaque suos, cur sit cunctis animalibus unum
 Servanda sobolis studium, atque amor omnibus idem,
 Versibus expedi am, tu nostri carminis autor,
 Tu qui prima mei merito, qui summa laboris,
 Porrigere felicem dextram, pelagique patentes

AAA

Pande vias, ratibusque auras immitte secundas:
 Quae ratione carent, facilis natura gubernat.
 Hinc amor, hinc odium, cupiunt bona quaque, malumque
 Diffugiunt, hinc lucra petunt, & commoda cuncta.
 Omnibus hinc iactura grauis, grauiora putamus
 Damna pati, cum grata magis res perdit a cessit.
 Gratius at vita nil est, vitamque videmur
 Viuere per nostros post impia fata nepotes.
 Adde quod est finis cunctorum semina, & horum
 Nascuntur causa flores, frons, caulis, in annum
 Seu viuant planta, seu viuant secula multa,
 Omnibus est vnus generandi semina finis.
 Tum quoque cuncta vigent animalia, cum sibi prolem
 Per similem reparare valent, si pignora demas,
 Demitur his finis: frustra vixisse videntur.
 Respuit hunc penitus natura prouida finem:
 Et vacuum nil esse cupit, frustra deparatum.
 Sed reuocant sylua, strepitu nemus omne remugit:
 Ad diuas fertor gaudentes caede ferarum.
 Nunc vrsi partus, formam, moresque canemus.
 Horrendam faciem praesefert: est color ater,
 Et corpus totum denso velamine nigret.
 Sunt nigra nares, latum caput, horrida flammae
 Lumina diffundunt: quinque armantur acutis
 Unguibus huic planta, mortem pellentibus armis.
 Horrendum rugit, correpta cupidine amoris
 Femina, post partum furit haud post tempore longo:
 Et quinque catulos vno dat foemina partu.
 Sed parit interdum binos; nunc edidit vnum.
 Prostrati iunguntur humi quo tempore primum
 Sidera Calistus pelago demersa profundo
 Conduuntur, syluaque virent, aperitur & annus.
 Cum primum tumuit rapidis Aquilonibus aequor,
 Syluaque tristatur desolatissima lapsis
 Frondibus, & virgulta comas iecere virentes,
 Antra petunt ambo nemoris secreta propinqui,
 Atque latent gelidas hyemes. hic foemina paruos
 Interea peperit catulos, pinguescit vterque.
 Nascitur vrsorum deformis partus, & ante

Parua caro, catoque minor, vix eminent unguis:
 Cetera lambentis formantur membra parentis
 Lingua, nascuntur paulatim lumina: paruos
 Sic lambunt vitulos olim sua pignora vacca.
 Tempore non alio piscis qui dicitur Arctos,
 Ni pariat verno, propter cognomina, partus
 Edidit, in gelidas hyemes & distulit horam.
 Post ubi fugerunt torpentia frigora bruma,
 Et religata ratis completur pondere mercis,
 Femina speluncam liquit, multo ante maritum:
 Viscera quo laxentur aron per rura requirunt.
 Pluribus Italia nascuntur partibus Ursi.
 Tertia pars mundi quos Africa tota negavit.
 Armeniam, Tigrimque tenet villosa iuventus.
 Nunc qua venandi ratio sit, percipe paucis,
 Quis dolus, incultos certamina quanta per agros
 Sint cum gente fera: catulo sint quanta pericla
 Parta virum studiis, nemorum secreta vagatur,
 Naribus ad terram vestigi quarit odorem,
 Atque fera percurrit iter, nec sistitur ante
 Quam dominos ad lustra trahat se ponere sequentes.
 Venator rigidus telis tum provocat hostem:
 Ille fremens grauius de lustro prosilit, at ni
 Venator catulum properantem vinciat, unguis
 Sentiet Ursorum quam sit trepidanda petenti.
 Venator lana catulum trahit: ac super armo
 Stricta tenet dextro lato venabula ferro.
 Ad socios redeunt dominusque canisque latentes,
 Insidiasque parant omnes, & retia tendunt.
 Retis habet partes hominum custodiat ensi
 Supremas, alij seruant in limine portas,
 Atque manu iuuenum laqueum fert quisque sinistra.
 Hunc volucrum pennis ornant, quo territus Ursus
 Aufugiat, ponunt in primis agmina valuis,
 Insidias ramis, frondosaque arbore velant.
 Tum clangore tuba reboat nemus omne propinquum,
 Concussa que tremunt sylua, tellusque remugit:
 Qualis, ubi armorum splendor squallentia complet
 Arua, micat tellus non vno lumine solis,

Fit strepitus, clangore tuba quum castra mouentur,
 Atque equites instructus eques vocat, agmen & agmen.
 Ecce Ursus sonitu sylvarum concitus exit,
 Horrendumque fremit, rugitibus intonat aether.
 Turba ruit iuuenum passim clamore secundo,
 Et terrent manuum strepitu, & clangore tubarum.
 Ille ubi planitiem vel campum est nactus apertum,
 Territus insidiis fugit, & clamore tubisq;
 Et laqueis multis, paulatim in retia cedit.
 Exiliunt quorum sunt retia tradita cura,
 Et quacunq; valent capientes summa plagarum,
 Implicuere feram: qua dentibus, Unguibus, atque
 Tum sensit totis animis, tum fundit habenas
 Irarum laxas, & runtur pectora flammis.
 Cadere quis vincit nescit? cadit ille sagittis
 Qui victurus erat triginta illaesus in annos.
 Sunt qui non dubitent in aperto praelia campo
 Sumere cum populo syluestri cominus armis.
 Alter in aduersos hostes ruit, ille salute,
 Proque suis pugnat t balamis, patrioque recessu:
 Alter pro ingluvie, & asta que voragine ventris,
 Non patitur vulgus syluis errare ferarum.
 Unguibus ergo Ursus venanti occurrit acutis,
 Vincere vel certus, vel certam occumbere mortem.
 Contra Venator cui fortiter obtulit arma
 In pectus, nil horrescens ardentia frontis
 Lumina, crudelis furias signantia cordis.
 Concidit interdum Venator victus, & ungue
 Membra lacer, prostrata iacent Venabula terra:
 Concidit interdum telo fera caesa potenti.
 Vincere vel vinci magna est dementia. caelo
 Qui seruat Volucres delapsas, nulla per agros
 Praelia committit, nullum subit ille periculum.
 Sunt arma accipiter, casses, sunt vimina, & viscum,
 Noctua, qua noscis promittant quanta pericla
 Aucupibus Volucres, homini quam bella pararint
 Sanguinolenta fera, quis cum pugnare necesse est.
 Ursorum nullus defuncta in corpora sauit,
 Idcirco Venatores iam robore victi

Decubere solo strati, flatuque retento
 Deuitant furiasq; fera, mortisque pericla.
 Necte caudati taceo gens mimia pitheci.
 Est horum triplex species, tibi simia cauda
 Defuit, Aethiopum syluis erratis in altis,
 Est color his flauumq; inter fuscumq; virorum
 Omnibus & studiis imitantur plurima facta.
 Ambabus capiunt manibus quod ieceris. ipso
 Visu mortales imitantur lumina, nigret
 His cilium, lataeque unguis: est indice planta,
 Et totidem distincta notis: his mollior auris.
 Rettulit humanam speciem qui dentibus ordo:
 Ut dicas olim humano de semine natus.
 Pignora bina ferunt, palea quo tempore primum
 Surgentem ad Zephyrum vacuae iactantur, & arua
 Pressa calore gemunt: coeunt quia tempore veris.
 Hunc amat egregie natorum, inuisus at ille est
 Matri, nec facile est huius cognoscere causas.
 Ungula secta quibus plures vno edere partu
 Concessit natura, canis quod monstrat, & ursus.
 Quinq; decemq; suam vitam traducit in annos.
 Quamuis mortales imitatur, at ipse pithecius
 Fallitur arte tamen, nec discit fingere fraudes.
 Preparat ante dolos venator, & arte cothurnos
 Vincla pedum, insuetis caeca molimina fraudis.
 Hinc nemo ingreditur quod simia multa frequentat.
 Aucupibus noti frutices, & gurgitis vnda
 Piscanti; nouit saltus venator, & arua.
 Induit inde sedens allatis crura cothurnis:
 Deserit hic alios, veluti se fluminis vnda
 Ablueret manibus iunctis & lumina, & ora,
 Sic haurire putes lympham de vase iacenti:
 Hinc abit, at nostras cupiens imitari artes
 Simia, pro lymphis flauentem nacta liquorem,
 Vincta pedes geminos, hinc visco lumina claudit.
 Infelix animal quod se virtute, dolisue
 Aequiparare cupit mortalibus, his dedit vnus
 Ingenium & velox diuino semine natus
 Maximus ille opifex, qui nutu temperat orbem.

Et quantum superi praestant mortalibus ipsi,
Tantum mortales praestant animalibus ipsi.

Est etiam proles parui dicenda sciuri
Monticola, qui terga tegit mollissima cauda,
Cum grauis incumbit terris arenibus astus:
Hinc quoque nomen habet. Sillorum summa nigrescunt,
Cetera puniceo paulum rubuere colore.
Lumina bina micant, geminos imitata pyropos.
At niueus Ventris color est, similisque psithecis
Iacta tenet manibus residens, & purgat inani.
In quinas dissecta notas est planta, nec arma,
Retia nec quarit Venatio iuta sciuri,
Et gliris: tamen humana quo fallitur arte
Quisque horum nobis dicendum carmine, quando
In syluis posuere domos, & montibus altis.
Ver ubi dispellit nubes, caelumque serenat,
Et Vernis gelida cesserunt solibus aura,
Concipit ingentes in paruo pectore flammam,
Et grauibus passim furus agitur amoris.
Mergitur Oceano cum primum Gnosius ardor,
Et matutinus campum repetiuit arator,
Quatuor hinc catuli tenues in luminis auras
Nascuntur. sunt fossa domus his arboris antra,
Non tamen huc prodest fugisse Cupidinis ignes.
Nec paruo natos mater sectatur amore,
Pabula qua tulit his primum corrodit, & illos
Edocet. hinc tempestates prae discere caeli
Possumus, exigui seruantes facta sciuri.
Namque solet qua parte ferox spirauerit aura,
Qua surgent imbres, stipare foramina planta,
Parte alia planta fuerant qua clausa recludit.
Aduerso queras hoc ipsa foramina vento.
Nil adeo natura tulit, nil sedula partum,
Ut non ingenio valeat, vel viribus illis.
Hinc Venatori facilis captura, & iuuent
Ascendit plantas, ponitque foraminis ori
Pratenso laqueos, nec praelia dura requirit.
Non opus est lato committere praelia campo:
Nec veniunt vsu Valli, Venabula falces.

Est tamen & planta qui lignum cadat, & antra
 Falce secet, totamque lomum populetur, & omnes
 Diripiat catulos paruos simul, atque parentem.

Nec glires alia capiuntur fraude; domusque
 Est similis constructa modo, locus vnus, & idem
 Est cibus ambobus: hyberni frigoris iram
 Quisque latet, glires hyberno tempore somnus
 Semper habet: capiunt longam per membra quietem,
 Et quantum dapibus pinguescunt cetera lautis,
 Hyberno tantum pinguescunt tempore glires.

Ast ubi iam Vernis arrident floribus arua,
 Frigidus & Syluis Aquilo diffugit ad Arctos,
 Deserit hos tandem somnus simul, atque senectas:
 Ac veluti exuias Veteres cum frigida primum
 Vipera deponit latebris, antroque relicto.

Tum coeunt, cum pressa gemunt feruoribus arua:
 Tum pariunt, grauis autumnum quum diffugit aestas.
 Glis sextum Vita viuendo praterit annum.
 Ingenij tantum tribuit natura, parentes
 Annosos & alant moti pietate vicissim.

Huic caput est similis spinis armatus echinus.
 Ora suem referunt, niueusque sub ilia Venter,
 Cetera membra fera spinis armantur acutis.
 Cum cernit Venatores, collectus in orbem
 Substitit, errantes creditque latere morando.
 Nec celer est adeo: Vires cognoscere cunctis
 Donauit natura suas animalibus alma.

Ast ubi nulla datur tandem spes certa salutis,
 Mingit in horrentes spinas, quia credidit, illas
 Se propter quari. Vacui seruantur & illa
 Vrina, hanc reperit venator prouidus artem.
 Eripit interdum mentem mortalibus horror
 Improuisus, & bis fallendi subtrahit arma.
 Frigidus in Syluis Aquilo cum murmurat, auras
 Diffugiunt, latebrasque petunt, sunt praescia corda.
 Idcirco stellas caeli, ventosque iubemus
 Discere venantem: surgentis nescius aura
 Ne frustra in syluis erret, dum quarit echinos.
 Italia nascuntur, habet simul Apher, & Indus.

Corporibus rigidis mira est prudentia parvis.
 Undique diripiunt fructus, hyemiq; reponunt.
 Pomorum super hi cumulos se saepe volutant,
 Inde domum redeunt onerati tergora pomis.
 Hi quoque flammati telis feriuntur amoris:
 Nil latebra, nil spina iuuat, nil tergoris horror.
 Lucida ab Oceano cum surgit stella Leonis,
 Et sol clarus equis roseis iuga prima reponit,
 Cernitur exiguus in syluis partus Echini.
 Atque duos pariunt, vel tres: at tempora Vita
 Longa si quaras, in sextum prorogat annum.
 Non eris indictus Versu fere bubale nostro,
 Bubale frigentis Scythica fide incola terra.
 Corpora quanta boui: splendentia lumina: fuscus
 Est color, atque caput telis armatur acutis.
 Altera ramorum pars tergus spectat, & altè
 Natiuis frons armatur pungentibus armis.
 Hunc Venatores tendentes retia, magnis
 A tergo in casses tensos clamoribus Urgent.
 Ast alius pugnat sumptis huic cominus armis
 Et ferro, & canibus cadit auxiliariis Ursus.
 Pluribus ast alij circundant curribus illos,
 Arboribusque locos, quibus hic Versatur: & inde
 Ingenti clamore canes, hominesque sequuntur.
 Purpureas alius Vestes indutus, & illi,
 Qui magis inuisus color est, occurrit in ictus
 Ecce ruit pronis iratus cornibus Ursus.
 Et quoniam tanta est furiarum copia, nullis
 Viribus Ut valeat Venator sistere contra:
 Deligit antè locum, ramosaque arboris ipso
 Protegitur dorso pronis in vulnere telis.
 Bubalus irarum fuscus huc fertur habentis,
 Nec cernit plantam; furor ingens lumina Velat.
 Arboris infixis dorso mox cornibus, arma
 Is sentit Venatoris quàm fortia, tandem
 Concidit, atque animam dulci cum sanguine fundit.
 Hunc si quis Vincitum suctis abducere syluis
 Conetur, patriam Ut mutet, priscosque penates,
 Irritus ille labor, ni Vincula dura morentur,

Protinus in patriam redijt: mora nulla retardat:
 Nec tanti Umbrosa Sylua, nec pascua lata,
 Frondosi montes, nativi flumina fontis,
 Deserat & chara patriam, & sua lustrare relinquat.
 Nec solum patria terra mortalibus ipsis
 Est innatus amor: Volucres, & plurima ponti
 Ad suetas rediere domos, ni vincula morentur.
 In patrijs malunt mediocria pabula campis,
 Quam largos alibi fructus, atq; & bere cornu.
 Cum resoluta fluit glacies, & montibus altis
 De nive manantes rivi labuntur in imos
 Planitie campos, stimulis agitantur amoris.
 Tum vero incipiunt maribus certamina, totis
 Pugnatur campis, rapidas extinguere flammam
 Dum cupiunt, & rivalis preponitur alter.
 Non aliter quam si tauri per florea prata
 Frontibus oppositis pugnent spectante iuuenca.
 Ex oriente die & clarum Delphina & videbis,
 Expectat partus harum Lucina ferarum.
 Nunc duo, nunc unum pariunt, hos vivere lustra
 Quinq; sua referunt longissima tempora & vita.
 Quis nescit paruos fetus rapuisse ferarum
 Tutius? hæc ratio communis, pignora matri
 Subtraxisse dolo, servata temporis hora.
 Hystrice nil sylvis errat, nil nascitur & squam
 Quod magis horrendum. spinosa est & prope nares.
 Sic & echinus & hæc telis armatur acutis.
 Ungula secta pedum, nigrescunt lumina, cauda
 Exigua est. sonuere fera currentia spinis
 Tergora: qualis ubi sternit sat a pinguis grando.
 Qualis & armorum strepitus, cum membra nitenti
 Indute ferro procedunt ordine turma.
 Corpora quanta lupis, paulove minor a ferace
 Aphrorum regione simul nascuntur, & Indi.
 In venatores spinas iaculatur acutas.
 Inque canes qui lustra petunt, sunt tempora partus,
 Et Veneris stimuli paribus diuisa dierum
 Limitibus: numerus proles, tempusque latendi.
 Sed ne membra canum feriantur ab hystrice, fraudes

Inueniunt Venatores, & praelia magna
 Diuertunt alio à canibus, nam nuda teguntur
 Corpora Velleribus bibulis: quæ dura morantur
 Spicula, tum cassesque parant, ferroque sequuntur
 Intensos, cornuque sono & clamore fatigant.
 Ast alius strictis hunc pugnat comminus armis.
 Nil adeò natura ferum, nil sedula fecit
 Horrendum, quod sit duris mortalibus horror.
 Armenia tigres tentauimus, atq; leones,
 Aethiopumq; Arabumque feros domitare dracones.
 Sed nec & tunc tibi prodest caput amphibia
 Lethiferum monstrare: Virum solertia & cicit
 Omnia, nil terrent morsus, nil seua Venena.
 Dipsada nec tanti facimus: crudelior omni
 Cum sit, nonne & vitro quasiuisus aspidis ictum?
 Duritie ferrum superauimus, aquora nostris
 Mandatis parent. aliò turgentia cursum
 Flumina diuertunt, Vincuntur & obice fluctus.
 Quid? non saxosos montes prostrauimus? orbis
 Nec satis est totus, cælum quoq; adiuimus ipsum:
 Tartara nunc etiam seruant Vestigia nostra.

Nil nos exertos dentes curauimus apri,
 Precipitis carpit somnos qui margine rupis,
 Ora, pedes, oculos, auresque simillimus, atq;
 Crura, suis cicuris, horrentia tergora setis.
 Horridus aspectus, Vox horrida, prominet illi
 Dens & tunc, potens & velocis fulminis instar.
 Cum tellus primum Vernis se floribus ornat,
 Et patefacta silent cessantibus aquora Ventis,
 In pugnas blandis stimulis agitantur amoris.
 Et prius obducunt immundo tergora limo:
 Solibus obdurant, limoso tergore plantas
 Sape fricant, costas ad & vulnera saua parantes.
 Arrectis inuunt setis certamina dorso,
 Ore cient spumas, ingentem spiritus iram
 Significat, flatusque frequens, pulsoque timore
 Solus amor Veneris, sola insatiata cupido
 Sollicitat mentem stimulis, domat effera corda.
 Sunt & qui referant hos primum mense Decembri

Concipere,

Concipere, & furias sentire & vulnera amoris,
 Accidit hoc etiam solis sylvestribus apris
 Quod victore cadit, paribus ni iungitur illi
 Famina connubijs, plagis lacerata cruentis.
 Tales sunt mores dispersis montibus altis
 Gentibus, & saepe adeo stimulis agitantur amoris.
 Quis nisi te dominum vita, mortisque fatetur
 Magne Amor, & regum & populorum maxime princeps
 Lumina tu claudis mortalibus, omnia vincis.
 Fulvus aper porca cicuri coniungitur, inde
 Hibrides exurgunt diuersis patribus orta.
 Conueniunt nigra vestes venantibus apros,
 Villosaque ferereferentes corpora forma.
 Tempora Lucina, numerusque, & tempora partus
 Penè eadem susbus, pellunt in rete repertos
 Robora magna canum, syluis hominesque sequentes,
 Interdum rapuere canes hos morsibus, atque
 A dextra laeuam tenere tenaciter aurem.
 Eccernit rigidus quatens venabula dextra
 Venator, tepido captiui sanguine ferrum
 Tingit apri, multusque scatet de vulnere sanguis,
 At si fulmineis tetigit vos dentibus idem,
 Impia corda canes luitis pro crimine pœnas.
 Indicus est catulus venanti commodus aprum,
 Gnosius, & Locro missus, pariterque Lacanus.
 Reti apratendunt alij, saltusque patentes
 Inde viris, canibusque feris, hinc rete coronant,
 Ecce canis lustris quarens hic suscitatur aprum,
 Hic ceruum, magno latratu in retia cogunt.
 Interdum in venatorem fert impetus aprum,
 Declinans nitidum parat hic in vulnera ferrum,
 Nil timet actus aper furij venabula, cursum
 Ni teneant aurita fera, venator, aperque
 Conciderent, fieretque necis communis utriusque
 Copia, si primo fixus non concidit ictu,
 Nullaque sit rursus ferendi oblata facultas,
 Sed tamen instet aper, stratus tellure iacendo
 Venator vitat mortem, timor inuenit artem.
 At quos in casses pepulit studiosa sequentum

Turba canum, ferro cadit qui retia seruat
 Retibus implicitos, tot sunt venantibus artes.
 Te quoque, cerue fugax, sylvarumque incola, plantae
 Cornibus arboreis qui imitariis, versibus edam.
 Namque, ubi prae durus maturam rusticus suam
 Colligit, & delapsa iacent in gramine poma,
 Quaeque sub arboribus ramosis poma parentum,
 Poma decus nemorum, sylvarum gloria poma;
 Frigidus Oceani cum primum mergitur undis
 Arcturus: cerui blando capiuntur amore.
 Nunc has, nunc illas adeunt, nec fœdera certa
 Coniugij retinere valent, solis se morari.
 Pectoribus tanta flamma voluuntur amorum.
 Post ubi sub noctem Phæbo propiore micante
 Pleiades fugient mortales sidera septem;
 Tempus adest ceruis maturos edere partus.
 Vnum, saepe duos pariunt, ubi nota viarum
 Sint loca, vel factis mortales tramitis saepe
 Prætereant; nulla ut sylvestris belua cernat.
 Infelix animal ceruus minus esse rapacem,
 Rursus & infelix, hominem qui credis agresti:
 Tertio & infelix turba, catulosque timentes
 Quo fugitis? vel cuius opem vesana iuventus
 Imploratis? ea est fiducia digna favore.
 Nec prius ipsa marem pateretur femina, quam se
 Purgarit se felis noto medicamine, ceruo
 Ungula fissa pedum, ramosaque cornua frontis.
 Sed tamen Illyricis esse Ungula Paonijsque
 Integra narratur, pallentes ruminat herbas.
 Cetera membra boui, aut paruo propiora iuuenco.
 Longius os est, sinuosaque crura, leuique
 Aptae fuga, cauda exigua est, color ipse coloris
 Proximus est cineris, facilis captura, stupore
 Correptus miratur equum taurumque; sequentes
 A tergo venatores non prospicit, arcus
 Oblitusque, sui miratur saepe minantes.
 Cornibus armatur trepidandis, cornibus illum
 Quis tamen aspexit pugnantem? in retia pellit
 Turba canum, ceruis maribus sunt cornua solis.

In fluuios saliunt si qua conceditur, aut se
 In tergum Versi pedibus calcare petentes
 Quarunt hi catulos, cervis solertia tanta est.
 Hoc faciunt Vbi turba frequens conuenit in Vnum
 Idcirco Venatores pro Viribus arcent
 A turba, retrahuntque canes, ferroque nitenti
 Diuisos cadunt canibus sternentibus illos.
 Indicus est aptus catulus, Locrensis, Iberus.
 Ceruorum quarat Vestigia caca Molossus.
 Conueniunt Vestes Virides quarentibus illos.
 Hi causis latueretribus: quum cornua inermem
 Liquerunt delapsa; cadunt namque illa quotannis.
 Aut Vbi pinguescunt nimium, latuisse feruntur:
 Aut Vbi post Venerem fodientes naribus arua,
 Nigrescunt, hircum & redolent. caelestibus ante
 Quam repetant armenta luunt sese imbribus omnes.
 Punicea gentes illos petiere sagittis.
 Ast alius lato ferro pugnavit aperte.
 Vulneribus captis nota est medicina: sagitta
 Exiliunt, si dictami decerpserit herbam.
 Ast Vbi decubuerit solo, serpentibus atris
 Hostibus interdum cervis pugnare necesse est.
 Conueniunt acies Libyca, (nam plurima campis
 Nascitur his serpens) aures ha, tergora cervi
 Inuadunt alia, grauster gemit ille dolore.
 Nunc hunc, nunc illum currens sub dentibus hostem,
 In geminas scindit partes; domat Vnguis illum.
 Ast Vbi peruenit currentia flumina cursu,
 Faemina cancrorum studiosè carcinas ipsi
 Quaritur: illorum sola hac medicina laborum.
 Cum tranant fluuios, imponit clunibus alter
 Alterius caput. & fesso succedit eorum
 Qui prior fuerit natu, atque atate priori.
 Dicuntur cervi Viginis Viuere lustra.
 Non tamen & partus breue tempus, & incrementum
 Quod fertur sobolis parua, sic arguit esse.
 Nam crescunt tarde Viuentia tempora multa;
 Quod solidis constant, & densis partibus illa.
 Hinc quoque dura magis, rapido nec peruisa Soli.

Frigoribus facile non hac penetrantur acerbis.

Est prope currentis Colchorum Phasidis Undam
 Non huic absimilis, si desit barba nigella,
 Tragelaphus, speciem quod cerui praestat, & hirci,
 Nomen habet. Villis nigrescunt mollibus armi.
 Cetera persimili caute Venaberis arte:
 Non tamen expectes ut te miretur, & arcum.
 Non ita corripunt istum miracula rerum.

Pandite Orestades capreas in montibus altis
 Errantes, trinumque genus, prolemque triformem.
 Sunt caprea, rupicaprea, sunt ibices acres.
 Igneus est ollis color, atque ingentia frontis
 Cornua, sunt Ungues fissa, sunt cetera quales
 Quae sub custode arripunt Virgulta capella:
 Cursibus aut habiles aspectu dixeris istas
 Esse magis, grato pinguntur membra colore.
 Et magis in pugnam sunt fortes cornibus ista
 Dorcades, atque una vivunt, stabulantur & una.
 Insidijs caprea celeres, atque arte petuntur.
 Nam quis eas cursu sequeretur? rupibus illas
 Praecipites veluti saxi pendere Videbis.
 Adde, quod est mirum, saluunt in cornua rupem
 Montis in oppositam, tormento ut spicula pulsa:
 Quod si praecipites ceciderunt Vallis in ima,
 Et spatij desint saltu sua robor a nervis,
 Nil patiuntur, ea catulos se pone sequentes
 Praecipites traxere, canes Venator ab illis
 Idcirco retrahit, quaritque has Vincere fraude:
 Quo non protrahitur pellis robusta leonis,
 Est Vulpis iungenda: facit solertia Vires.
 Post frutices cautus Venator delitet, illas
 Errantes petijt celeris munimine penna.
 Aut leuiter Syluis errans has seruat, & inter
 Pascendum celeri iaculo percussit, at ille
 Currentes syluis tellurem sanguine signant.
 Postera cum Phæbo stellas oriente fugavit
 Aurora, ingreditur sylvas Venator, iterque
 Sanguine signatum spectat, capreasque requirit.
 Inuenit inde procul gelida tellure iacentes.

Nec tamen his nullum natura munere donum
 Concessum quo facta leuent, medicamina quarunt
 Vulneris illati dictamum nobile gramen.
 Has si quis canibus socijs in montibus altis
 Insequitur cursu, mox rupibus arceat illuc
 Vertentes, ducibus Victoria prima putatur
 Præripuisse locos aptos, qui dorcada cursu
 Insequitur, caueat studio deserta sequentum
 Protinus euoluat ne magnas pectore fraudes.
 Temporibus pluuijs illam Vesica fatigat
 Plena, rapit vires currenti, temporis horam
 Nacta breuem dorcas fit cursibus aptior, atq;
 Continuo reparat vires, nec vincitur inde.
 Caprarum numerus partus, & tempora Vita,
 Lucina, Venerisq; dies sunt omnibus istis.
 Alpibus hæc currunt altis, syluisq; niuosis.
 Quid loquar agastos dispersos montibus altis,
 Aut ouium syluestre genus? natura benigna
 Plurima qua terras habitant animalia, & herbas,
 Syluestri rursus reparauit sedula prole.
 Hinc suis confertur aper, quis nescit onagræ,
 Cui conferre decet? bobusque simillimus Ursus,
 Mentha stro mentha similes, oleaster oliua,
 Mandragoraque Viris, sirenumque humida proles,
 Atq; hominum syluestre genus, spectatur in vndis
 Scorpius, in terris, est rursus scorpius herba.
 Sectatur mira agaster pietate parentes:
 Sectantur pietate senes quod pignora primum.
 Hisce ferunt epulas, & summis flumina labris,
 Atque cutem lingunt senibus, patresque decorant.
 Quod si pulsa canum vi est lapsa in retia mater,
 Continuo natos capies, non funeris ipsi,
 Non cadis tanta cura est, quam pignora matris.
 Et nati venatores, mortis & pericla
 Non horrent tantum, quantum sine cedere matre.
 Capreolis cerui color est, aspectus, & ora:
 Nec facile à ceruo primum noscuntur inermi.
 Os tamen est ceruus oblongius, & magis illi
 Crescunt, nec tantum capiunt miracula verum.

Non sic ad dominos fugiunt, nec tempora Vita
 Clauduntur paribus spatijs. numerosior istis
 Est soboles. qua plura ferunt, breuiore fluentis
 Limite clauduntur Vita. numerosa negatur
 Cui proles, multis haec Vita rependitur annis.
 In lunam Venatores his retia tendunt,
 Aut qua forma loci magis est his apta parari.
 A tergo clamore canes, hominesque sequuntur
 In casses. si rete videt, mox transilit illud
 Capreolus. Venatores hoc rete iubemus
 Tendere sublime: hoc et custodire sagaces.
 Prater ea multum refert quum caeperis, ipso
 Ne in cursu cesses, et praestes tempora fraudi.
 Est mora consilijs aptissima, perfice tandem
 Continuò consulta: facit solertia Vires.

Euryceros cervos imitatur corpore toto:
 Sed tamen erumpunt armata cornua frontis
 Altius huic, reliquis sunt cornua dura rotunda
 Gentibus in syluis sparsis, et montibus altis:
 Ast huic lata tamen tribuerunt cornua nomen.
 Aethiopum terris pariter nascuntur, et Indis.
 Hac Venerem Vernis repetunt armenta diebus.
 Non alta sylua, vel lata fluminis unda,
 Praecipites rupes tardant, Vallesque profunda.
 Non nemus Umbrosum, vel ramis arbor opacis
 Hos celare valent: magno excutiuntur amore.
 Post ubi cum Phæbus nocturnas dispulit Umbras,
 Nascitur Idaum signum, Lucina tenellos
 Expectat catulos in strati graminis herbam.
 Nunc duo, nunc et tres partu nascuntur eodem.
 Hac socijs canibus quarunt animalia, et alto
 In casses strepitu cogunt hominesque canesque.
 Sunt et qui ferro pugnent, et cominus armis
 Fortiter audaci committant pectore pugnam.
 Surripiunt alij catulos, qua captio cunctis
 Communis, veluti pullos rapuisse Volucris.

Nec te prater eo Vulpes villosa, feroxque,
 Subdola, saeva, rapax, inuentrix mille dolorum.
 Corpore quot pili, totidem sunt pectore fraudes.

Nec color est idem villorum: summa rubescunt,
 Ima nigrent, Venter niuens. sese illa colore
 Tam Vario pandit, nulla deluditur arte.
 Incertus color est oculis: Vestigia cauda
 Verrit quàm corpus poscat maiore: domosq;
 Defossas habitat, neu sint penetralia furi,
 Neve feris canibus, vel agresti perui agenti.
 Quin etiam Venatorum fallantur Et arte
 Insidia, Et certa porta haud capiantur, earum
 Sunt totidem porta quot diuisis ostia Nili.
 Nec cum Vulpe canis bellum sine sanguine sumit:
 Tam varia fraudes sunt, tanta in corpore Vires.
 Prauidet insidias, Et soluit retia morsu.
 Hoc mox in casses lapsam Vel cadere ferro
 Conuenit, aut subitò fugiet. mora rebus abesto.
 Vix homines multi, catuliq; in retia cogunt.
 Nunc huc, nunc illuc fugitans ambage sequentes
 Decipit, Et catulus currentibus illa recedit.
 Vincitur his tandem Si, quos deceperat arte.
 Cum Viridis studium patefecit terrà coloni,
 Et violaq; ebulumq; virent, cæloq; sereno
 Hybernæ Zephyrus glaciem cum frigore pellit,
 Continuo Vulpes flammis capiuntur amoris.
 Nil Valet ars, Veneris nulla Vitare sagittas
 Fraude Valet. AEstus cum primùm pomifer annus
 Dispulit, Et grauidæ liuent in collibus Vna,
 Expectat partus facilis Lucina. sed vrsi
 More parit catulos informes quatuor, illos
 Lambendo trahit in formam. latet abdita prægnans.
 Nunc age qua fraude miseris, quaq; arte volucres
 Decipiat, referam. Boreas cum frigidus arua
 Inuadit, spoliataq; nemus Syluaq; Virentes
 Frondibus, Et cunctis desunt sua pabula sueta
 Syluicolis; prostrata sacet tellure supina.
 Defunctam credunt volucres: huc plurima turba
 Aeria gentis properant, quibus illa dolosè
 Implumes rapuit natos, lacerare parata.
 Omnibus est vlciscendi sua damna cupido.
 Sed nimium faciles, Et credula turba Volucres,
Bbb

*Fraus ignota quibus Vulpis; non Vlla putandum
Facta carere dolis. capiendi ut Vsa facultas,
Arripit improvisa, auidamq; recondit in alium.
Quod superest satura, defossium condidit; illud
Mox repetit, serena fames cum dura coegit.*

NATALIS CO- MITIS DE VENA- TIONE

LIBER QVARTVS.

*QVAM Varium genus alma tulit natura
animantum,
Tam Varium posuit fugiendi pectore
mortem
Consilium: concessa feris sunt omnibus
arma.*

*Hinc timidus leuitate lepus, hinc Vnguibus Vrsi,
Robore dentis aper, praduris cornibus vrsi
Armantur, pelluntq; suis pro Viribus hostem.
Quis te magna parens rerum Natura creatrix
Comprendat? superas humanum callida sensum
Ingenij sine fine, tua est prudentia nullo
Limite clausa. patet multo quesita labore
Vix quod a pars rerum. nam cur magnete propinquum
Attrahitur ferrum? ne dicam singula, nil est
Simpliciter notum. cum tellus perstet, at Vnda
Cur magis ima petit leuior? grauiore petente
Ima magis tellus immergi debuit Vndis:
Nunc tamen e terra tumidum decurrit in aquor
Flumen, & Oceani clauduntur litore fluctus.
Adde quod & mundi miracula tanta tulisti,
Tam Varium spectatur opus, satis esse putandum
Vt sit mirari, Vesania reddere causas.
Multa tamen loquimur capti dulcedine facti*

Diuina, Bromio veluti cui corda calescunt,
 De primis rerum causis iam differit: illum
 Plena docent cratera Deos, & sidera mundi.
 Somnia sunt hominum sapientia, fictaq; monstra.
 Hinc quod Pythagoras sapientis nomina primus
 Spreuerit, & se scire nihil quod dixerit alter.
 Quis genus innumerum lapidum, quis gramina nouit
 Omnia? quis plantas? vel qua voluuntur in imo
 Monstra freto, quis quot volucres nascuntur & bique?
 Quae mare, quae terras, nemora aut umbrosa vagantur?
 Sed rursus luci sacri, syluaq; virentes,
 Ad diuas vertor gaudentes caede ferarum.
 Terga notis variis Indo signantur iorco,
 Et qualis pardus maculis signatur amoenis:
 Corpore prae grandis, ceruoq; simillimus alto.
 Vere cott, geminosq; parit. Venantur iorcos
 Qua ceruos ratione, canes in retia cogunt.
 Tempora sunt vitæ spatio conclusa minori.
 Nec simul hos armant ramosa cornua frontis:
 Cornua sunt quamuis hostes depellere prompta.
 Non adeo mirantur, eos Venator & arcum
 Mirantes feriat rapidae mox cuspide penne.
 Nunc age qua species, Veneris sit quanta cupido,
 Quis color, & quo se defendunt robore pardi,
 Carmen erit nobis, carmen concede Muse.
 Tu nemorum tu diua faue cui retia cure,
 Quaeque cothurnata incedis succincta pharetra,
 Virgibus Tyriis, nunc & comitata Lacanis.
 Est pardi Libyci duplex genus: hoc minus, illud
 Grandius, ambobusque pares in corpore vires:
 Cauda minor magnis, at paruis grandior: vno
 Noscuntur signo. flammis imitata micantes
 Lumina sub ciliis fulgent lampyridis instar:
 At subter pallent. armantur robore dentis,
 Unguis & rapidis. cum toto corpore crura
 Conueniunt sunt terga notis signata, colorque
 Caeruleum nigrumq; inter color. ocyus aura
 Currit, & est fortis dura in certamina Martis.
 Lamque ubi nauigiis felicior incidit aura.

Labitur & glacies, Zephyrique tepore solutus
 Monte fluit riuus Vitrea pellucidus Unda,
 Conueniunt pardi, Venerisque cupidine capti
 Pectore concipiunt flammam: furor omnibus idem.
 Mox Sibi Libra diem paribus diuiserit horis,
 Et noctem, Vel clara freto Cretae Corona
 Sidera consurgent, campis autumnus apricis
 Cum ponit folia à primis exusta pruinis,
 Expectat partus facilis Lucina recentes.
 Sunt herbae Virides prostrata cubilia partu:
 Sunt nemorum secreta domus, thalamiq; superbi.
 Nulla obstetricis merces maotraparantur.
 Talis nubigregi sunt nata fœdera patris.
 Enixa cibus est simplex, & qui fuit antè.
 Sunt hausta potus Unda de flumine Vino.
 Delicias odere fera, simul aquore vectas
 Litore ab Eoo merces, & solis ab ortu.
 Ipsa suo nutrit quos edidit Vbere mater:
 Nullaque nutrices expectant premia lactis.
 Non ha sunt merces in syluis, nulla ferarum
 Quasiuit precio dulces contemnere natos.
 Nulla adeò feritate suos armatur, & ira
 Oderit Vt catulos. nascuntur quatuor Vnà:
 Interdum geminos catulos dat femina, Veltres.
 Qua nunc in syluis errat, qua montibus altis
 Pardalis, & denso Vestitur tergora villo,
 Vtisatoris erat nutrix. huic prabuit Ino
 Vbera, formidans magnam Iouis altitonantis
 Vxorem, pariterq; timens hæc Penthea regem,
 Penthea Echionum, qui patris sacra profanus
 Orgia spreuit, & hinc soluit pro crimine pœnas.
 Hunc hederatexit ramis, hunc texit Agane,
 Autonoeq; soror, simulantes mystica circum
 Cymbala pulsantes, & tympana multa, sonore
 Vagitus texere nurus infantis, & arcam
 Aonia magna matres cinxere corona,
 Inq; manus tradunt alius dimittere campis.
 Protinus Aoni rapidis spumantia Ventis
 Ad maris Vndisoni Venerunt litora matres.

Hic reperere senem cui visctus litora circum,
 Qui quondam tremula captabat arundine pisces.
 Sed tamen ex longo piscatus tempore lintrem
 Emerat, hoc unum longis quasi fuerat annis,
 Et laceros casses, quos tunc sarcire madentes
 Cæperat: at reliqua in natorum absumpserat & sum.
 Hunc matres orare senem traducere cunctæ.
 Ille lubens (veneratus enim qua credidit esse
 Sacra Deum) conto subigit de litore cymbam,
 Oppositis cupiens matres has reddere terris.
 Cum mediæ naus sulcaret tergora ponti,
 Atque ab utroque pari distarent litore trabu,
 Serpere cæperunt hedera tabulata viventes:
 Et similax, apiumque comis frondescere adultis.
 Sic fertur. stupuit miraculis nauit atantis.
 Diriguere coma, concussit protinus ingens
 Membra tremor, liquit faciem formidine sanguis.
 Puppis ad Euboicas currens allabitur oras:
 Fertur Aristæus hic antrum coluisse virorum,
 Qui genus indocile, & viuentum more ferarum
 Glandibus, & baccis, pomis sylvestribus, & qua
 Sylua tulit cultu nullius iussa coloni,
 Edocuit primus teneras armenta per herbas
 Pascere, & è quercu fumis pellentibus actas
 Claudere apes & vacuo sub cortice primus oliuum
 Exprimere ex olea fructu, lac cogier idem.
 Nutriit hic Bacchum miro deuinctus amore,
 Euboicas inter nymphas, Dryadasq; puellas,
 Aoniasq; nurus multos feliciter annos.
 Has inter ferulam ludendo fortè cecidit,
 Et ferro lapides ictu percussit eodem,
 Exiit vini dulcis de vulnere risus.
 Hinc laceravit ouis frustatim viscera, tabo
 Inficiente solum, canis albentia setis
 Membraq; iecit humi; rursus (mirabile dictu)
 Diuisa pecudis coterunt membra repentè,
 Et virides herbas decerpit pabula nota.
 Iam vaga per vastas penetrarat plurima terras
 Fama Dei, qui multa viris monstrabat, & urbes

Iustrando Virtute sua compleuerat orbem.
 Denique Thebarum populos peruenit, & omnes
 Occurrunt matres Cadmeides. impius unus
 Inuentus Pentheus: captus formidine patris
 Imperat hic sociis hunc arctis neclere vinculis.
 Inuasere Deum multi, multiq; sequentes
 Percutiunt saxis matres, rapiuntq; coronas
 Compositas hederarum, & cuncta profanant.
 Tum pater immanem te fecit Pentheataurum.
 Pardalis in speciem matres mutauit, & illas
 Unguibus horrendis, & dentibus armat acutis.
 Discerpere fera taurum, regemq; profanum,
 Esse Deum quoniam sic illis visa Voluntas.
 Nunc etiam Bacchi latantur munere vino.
 Et procul arboribus densis, antrouere rubentem
 Venantes fontem fingunt, & flumina vino
 Inficiunt Veteri: potant cum flumine somnum
 Pardi, nec procul hinc in strato gramine molli
 Decumbunt: funes, & vincula tenacia neclunt
 Venantes, facilemq; parant his pocula predam:
 Bacche ferox hominum domitor, domitorque ferarum,
 Nec solum Tanaim, gentemq; binominis Istri,
 Bistoniosque sinus, Eoa & litora terre
 Vicisti, atque Arabas sylvarum thure superbos:
 Tupandis secreta: patent tibi cuncta, animosq;
 Attrahis illecebris, homines dulcedine torques.
 Tu grauis interpres linguarum, autumque peritus.
 Tupacem, tu bellageris. cratere rubenti
 Tu domitas Lapithas. per te Iouis altisonantis
 De manibus concussa cadunt fera fulmina frustra
 Sermones hominum claudis, litesq; Deorum.
 Venandi est eadem ratio pardum, atque leonem.
 Fossa minor pardis. hoc suspendere columne
 Venantes catulum: stat querne a fixa columna.
 Si quis forte lupos fouea venabitur, aufer
 Aptus erit: sapiunt vni non cuncta palato.
 Quis gaudent epulis animalia cuncta trahuntur:
 Et tigris fouea capitur delapsa repente.
 Desertis Libya gentes nascuntur in oris,

Qua maculis atris signantur tergora: pardo
 Iuncta leana tulit: referunt matremque patremque
 Nec simplex species, retinent hinc nominamista.
 Venandi est eadem ratio qua patribus ipsis.

Aethiopum terris speciem monstrare cameli,
 Et pardi, cernes animalia mista: cameli
 Hinc nomen commune tenent, & pardalis acris.
 Forma, genusque, feris tribuerunt nomina multis
 Diversis, sed leucrocota quia multa sequuntur,
 Nullius certe illorum sunt nomen adepta.

Quid loquar Assyrii Libani, aut spumantis Orontis
 Sylvestres acies? quid gentes Versibus Aphras?
 Est variis panthera notis signata, colorque
 Est fuscus: variis maculis sunt tergora picta.
 Quod si non alium monstrarent terga colorem,
 Pardus erat panthera: color distinxit utrunque,
 Quatuor in medio tumuerunt ubera ventre.
 Concipiunt totidem catulos sub tempora bruma.
 Ubera bina dedit prudens natura animantum
 Soliparis, illa & diversa in parte locavit.
 Inter crura iacent capris, & pectore summo
 Dependunt homini: melius sic esse putavit.
 Vivere tot possunt, partuque feruntur eodem.
 Quatuor inde quibus sunt ubera, quatuor edunt,
 Aut peperisse valent: quibus ubera plurima longo
 Sunt sub ventre, ferunt plures & fatibus equant
 Mammarum numerum, ne quid sit inane paratum.
 Protulit & pueros & notres femina partu,
 Sed tribus immanes secuerunt stamina Parca,
 Altera tres peperit pueros, atque insuper unum:
 Quatuor his sed mox secuerunt fila sorores.
 Vivunt qui gemini partu nascuntur eodem.
 Quod superest, catuli pellunt in retia, magnis
 Hinc homines atque inde canes clamoribus urgent.
 Venantur pariter fossis, & fraudibus istas.
 Hoc tamen admonitos venantes esse iubemus,
 Singula ne referam duris certamina Martis,
 Qua cornu, qua dente fera, qua armantur & ungue,
 Sape ruunt contra venantem fortiter hostem.

Omnibus est ratio communis sternere ferro
Lata per arua feras, & decertare vicissim.

Nascitur Aethiopum campis, ubi terra colonos
Vsta refert nigros, animal: cui linea tergo
Plurima distinxit varium. nigrantibus alba
Sunt mista iuuenum macula: senioribus atrum
Est tergo, vario pinguntur colla colore,
Omnibus est villus longus, est plurima cauda.
Ore refert vulpem. sunt parua protinus aures.
Longius est equo collum, caput est breue. planta
In quinque dissecta notas est ungula. pars est
Postera sublimis, depressi corporis armi.
Non bene compositum corpus, nec membra videntur
Apta fuga. cattum referunt sed cetera, tempus
Lucina, Venerisque dies, tempusque ferendi
Est ambobus idem. sunt vulpis corpora quanta.
Aethiopum cattis feritas est mira, tenellos
Namque vorant catulos ambo, materque paterque.
Idcirco rapiunt hos matris ab ubere, matris
supponunt alij, saepe ubera femina praebet
Aethiopum. natura dedit pro corpore tantam
Sustinem, morem corpus, formaque sequuntur.
Hanc laquei cepere feram, pedicaque tenaces.
In casses alij cogunt; qui retia seruant,
Continuo implicuere feram. se dentibus illa
Defendit, pellitque suis pro viribus hostem.
Est locus & cauda, & villis huic obsitus albis,
Podicis inferiorque loco, quo parcius alba
Excrementa fluunt redolentia. cepimus illa
Inter delicias: hominum dementia tanta est.
Nec te pratero Phrygia gens incola terra
Quaque Lycionis erras in montibus, & que
Degeneras asinis proles sylvestris onagri.
Corporis aspectus iucundus, lumina clara,
Longa auris, velox: color est argenteus illi,
Nigra tamen summo percurrit linea tergo.
Cingitur hac circum niueis & trinque coronis.
Huc breuis corpus, firmissimaque ungula, multis
Coniugibus gaudens & nus praecedit onagrum.

Et duo nunc peperit, nunc femina protulit unum,
 Vxorum se pone mares in pascua ducunt
 Armenta, & syluis pascuntur, montis opaci
 Culmine, cum viridis recerunt pabuli amorem,
 Ad liquidos fontes ducunt, vel flumina turmas.
 Protinus antra petunt ducente armenta marito,
 Lumina paulatim cum somnus repit, & ipsa
 Pignoribus parvis prabetur cura parente.
 Prætereunt sex lustra. Deum tot tempora vita
 Munere sunt concessa, canes in retia cogunt.
 Venandi ratio simplex sylvestris onagri.
 Projicit in faciem lapides hominumque canumque
 Sectantur pedibus postremis belua currens.
 Præbuit ingenij tantum natura, pericla
 Ingenio ut superent cauto quibus arma negantur.
 Sunt qui prætendant laqueos ubi stricta viarum
 Sint loca, vel pedicas multis sylvestribus, illis
 Errantum syluis armenta repente tenentur.
 Mirantur, nullumque vident, & in cloq, tenaci
 Occumbunt, sese cupientia solvere, mortem,
 Colla quibus retinentur, ea falluntur & arte.
 Teq, venenifera referam mus incola Ponti,
 Vulpe minor, & illis que nigris, acie que migranti
 Luminis: & terram despectas sæpius: ipsa
 Sub tellure lates fugiens mala frigora bruma.
 Vere ubi frondesunt sylva, tellusque virescit,
 Et Boream, frigusq, tepens iam dispulit aura,
 Concipiunt mures villosa in pectore flammæ.
 Tres pariunt fetus, aut quatuor, astra leonis
 Cum pelago tolluntur, equis & Phæbus anhelis
 Deserere incepit torrentia sidera mundum.
 Retibus implicitos capiunt, laqueisve vagantes.
 Illorum nil arma timent Venator, & ipsi
 Securi catuli latratu in retia pellunt.
 Huic etiam muri proprium, quod ruminat herbas
 Stratus humi, veluti vacca, cervique fugaces.
 Est prope Gangaridas extrema litora terra
 Indorum regione ferax locus; ubi & arui
 Mirandum, bis terra ferax, bis poma quotannis

Aurea sub plantis sternuntur, bis sat a messor
 Colligit, & liuent in apricis collibus sua.
 Huc dulces aura aspirant, hic plurima caeli
 Temperies, hinc aestus abest, solesque maligni:
 Nec rapidis flammis exurit Sirius agros.
 Nec desunt liquidi fontes, nec fluctus aquarum.
 Nascitur hic animal nigranti tergo, quantum
 Est ceruus, solipesque, ferox, & forma iuencum
 Ipsa refert, ceruumque caput, fortissima cornu
 Armatur frons nigranti, quo territat hostem.
 Sape venenifera veniunt ad flumina agentes,
 Inficiuntque vadum tabo, tetrisque venenis.
 Attingit fluvium veniens hac belua cornu,
 Quo virus fugit, & fluctus purgantur aquarum.
 Hinc quoque syluicolis reliquis est purior unda.
 Virginis amplexum cupit fera belua (nam sic
 Fama refert) somnumque capit, placidamque quietem
 Virginis in gremio optata, somnumque soluta
 Funibus inuenit sese, & inclis ligatam.
 Seu natura dedit secreti semina amoris
 Virginis, atque fera est atrox innata cupido:
 Sive alia est ratio, tamen hac adducitur arte,
 Nec mirum: mulieris amore te simius ingens
 Sollicitat quando, dominaque calescis amore.
 Pratendunt alij laqueos, & retia, pellunt
 Ingenti clamore, negant gens plurima viam
 Posse capi: solum tribuit cui nomina cornu.
 Cur Getulus oryx cornu cum monstret acutum
 Vnum; diuersum nomen sortitus ab illo est?
 Corpora sunt niveo, & vernique infecta colore
 Lactis, & trisque gena nigrent: sunt pinguis dorso
 Tergora, sublimi nigrescit cuspide acutum
 Cornu, praeduro penetrat quod robore cuncta.
 Quantaque capreolis orygi sunt corpora planta
 In binas dissecta notas, in cursibus acer.
 In caput huic & villorum vertitur ordo.
 Non ille horrendis & rsis, non ille leonum
 Terretur furis, si quando in praelia ventum est,
 Expectat cornu furias in vulnere prono.

Non huic occurreret Venator corpore sicco.
 Idcirco admonitos Venantes esse iubemus,
 Vincere, vel certam cedendo occumbere mortem,
 Hisce necesse feris, non mulcent dulcia Verba
 Sylvestres animos, nullumque admittitur illis
 Orator; laxis furiaequae Vagantur habenis.
 Ut grauis Aëolio cum Ventus profilit antro
 Totus in arua ruens, & Sylvas sternit opacas,
 Flaminibus rapidis immensus murmurat aether.
 Tum neque, veliuola puppes, neque, nubila cæli
 Contrastare valent, conuoluens omnia secum
 Viribus Hippotada nullis franatur, & illum
 Non tenet imperium regis, nil audit, at vnus
 Est cordi fragor, & strages, & murmur, & ira.
 Concipiunt Veneris flammæ, quo tempore primum
 Arboreis latè sternuntur frondibus arua.
 Hinc vnus pariunt catulum, cum septimus exis
 A coitu mensis, dicuntur, viuere lustra
 Octo, canesque hominesque Vrgent in retia tensa.
 Prælia vel sumpsit campo Venator aperto,
 Indutus ferro nitido, spoliisque superbis.

At binis lustris clauduntur tempora Vita,
 Qui capra villo est, campisque Vagatur Iberis,
 Musmoni, & auerso decerpit gramina sole.
 Quot capra, totidemque parit. Venatio duplex:
 Aut balista necem fert, aut in rete canum vis
 Impellit, magnisque Viri clamoribus Vrgent.

Hic prope Riphaeos montes, Vbi sidera nunquam
 Merguntur, furias quia mobilis Amphitrites
 Formidant, sex sunt noctes, sex tempora lucis
 Perpetuos menses, cæperunt esse tenebra
 Cum redit à Libra non recto tramite Phæbus,
 Donec ad æquantem redeat sol tempore Veris
 Circulum: tunc illis cæpit lucescere primum,
 Dum redit in Libram qua ducit tempora noctis.
 Nascitur hic animal mira Virtute, Virentem,
 Et nunc in niueum mutat terga colorem,
 Atque trahit quemcunq; cupit, sic decipit ipsos
 Venantum visus, & qualis in aquore fertur

Polypus, aut piscatorem cum sepiâ vitat:
 Talis & ipsius varij natura tarandi est.
 Corpora quanta bonis, ramosa q̄q̄ cornua frontis.
 Vrforum villus, paulòve oblongior. Unguis
 In geminas dissecta notas, in retia cogunt
 Venantes, alius ferro decertat acuto.
 Sollicitant Veneris flamma quo tempore primium
 Pleiades liquidis oriuntur fluctibus, at cum
 Nonus praterijt mensis, sunt tempora partus.
 Quot vacca, totidem pariter pariuntque feruntque.

Est penes Indorum montes virtute Lycaon
 Hic simili sunt quanta lupis huic corpora: sed si
 Labantur ceruice iuba, teneatque colorem
 Natiuum, lupus acer erit, hunc pone sequentes
 Corripunt catuli morsu, ferit ille vicissim.

Rhinoceros solis Indorum nascitur agris.
 Credere si libeat fama, mas dicitur esse
 Hac species tota, & paulum flauentia terga
 Purpureis signata notis, insurgit acutum
 Nare super cornu, quo marmorâ scinderet, atq̄ es.
 Non oryge est adeo maiori corpore, quamuis
 Horrida non vitet grandis certamina barri.
 In geminas dissecta notas est ungula planta.
 Et binos catulos edit, quo tempore frondes
 Pallefcunt glacialis hyems quas laesit, amoris
 Corripitur flammis, quum finit Aquarius annum.
 Retibus implicitus ferro obtruncatur acuto:
 Inde canes atque inde viri clamoribus vrgent.
 Nulla adeò truculenta fera est: nil saltibus errat,
 Intrepido insuetas hominum quod pectore Voces
 Audiat, aut illis immensi conditor orbis
 Semina diuina Vocis dedit, vndiq̄ syluis
 Quo fugere fera, syluestrisque agmina gentis
 Seu magis horrendum cunctis animalibus vnus
 Est homo, sanitiem tantamq̄ ostendit imago:
 Seu potius coràm regem spectare verentur.
 Omnibus hic vnus dominatur, & omnia vincit.
 Omnia diffugiunt seuam pro robore mortem.
 Hinc cure sublatâ plagas à corpore taxus

Arcet, & in fossas gaudet penetrare cavernas.
 Corporis est species felis, cinerique propinqua.
 Nec maior vulpe est, diuisaque planta, gemellos
 Fœmina saepe parit, nunc tres, cum pomifer annus
 Venit, & Autumnus pallentes frigore frondes
 Decutit, arboribus nudantur brachia longis.
 Trux animal pedicis capitur, laqueoque tenacit
 Atque canis rapidi laceratur morsibus illis
 Si canis occurrat solus, certamine victus
 Sanguinolentus abire detrectans praelia dura.

Necte Prœonius catulus, Phrygiusve bonase
 Impune insequitur: quamuis sint cornua in orbem
 Inter se reflexa, feraque incommoda pugna.
 Corporis est species tauros imitata bonasi:
 Demissa per colla iuba, flauus color illis,
 Atque tenuis pendent oculorum, flaua bonasi
 Corporis est species, venantes vincere cursu
 Quarit, & hac vna trepidans sibi consulit arte.
 Ast alia est ratio catulos, se pone sequentes,
 Fallendi: exurit villos his stercore iacto.

Sape etiam venatores hac decipit arte.
 Stercore quod tactum est comburitur, id velut ignis
 Cuncta vorat, talis sed vis est nulla quieto.
 Hinc homines, atque inde canes in rete bonasum
 Compellunt, similis ingenti cætera tauro.

Hic ubi Sauromatis clarus conuoluitur anguis
 Fluminis in morem, & binas amplectitur Arctos,
 In syluis sylvestre genus spectatur equorum.
 Aethiopes referunt exertis dentibus illos
 Armari: Aethiopum pariter nascuntur in agris:
 Ungula fissa pedum, ceruoque simillima: fuscus
 Est color: egregieque pedum sectatur odores
 Naribus, hi iunguntur equi quo tempore primum
 Exoritur cæleste caput super aquora Tauri.
 Tum pariunt, quum clara freto se stella Leonis
 Celat, & Oceano primum demergitur alto.
 Gentibus his durus venator pugnat acuto
 Nunc ferro, & victos latis obruncat in aruis,
 Nunc capit insidijs, est tutior hac via fraudis.

Dum licet insidijs, stultum est decernere ferro.
 Venator catulos hippagri hac decipit arte.
 Nam leporem tellure trahit sylvestris ab antro
 Matris, odoratis ducens vestigia signis:
 Cum satis erratum est, fossa tellure recondit.
 Tum leporis magno catuli ducuntur odore:
 Atque omnes errare vias, & quarere cantè
 Fert animus, studium præcepit, & tota voluntas,
 Per sylvas & per virgulta virentia quarunt.
 Denique cum leporem fossam tellure sub ima
 Norunt, hic prædam cupientes &sq; morantur.
 Nec facile hinc pelles, & pulsi sæpe recurrunt.
 Quarentes prædam præda portantur, & illos
 Venator capit, atque domum redit acer onustus.

At non huic simili capiuntur fraude bisontes,
 Quæ regione Getana nascuntur. in arbore vitium
 Suspendunt catulum, latratibus ille bisontem
 Aduocat: accurrit ad voces protinus ille,
 Hunc balista petit, ferro hic decertat acuto.
 Vulneribus multis fossus cadit arboris alta
 Sub ramis, & amore cibi discedere tardus
 Emoritur: Veluti pantheras pardalichæ,
 Humanum stercus cupientes, enecat ardor.
 Sunt & qui cogant in retia tensa sequentes.
 Forma refert ceruum: medio sed frontis acutum
 Ostendit cornu, longis nigrantia setis
 Dependent per colla iuba. Cum terra calores
 Perpetitur solis, domino capiuntur amore.
 Tum pariunt, resoluta fluit quum montibus altis
 In vallom glacies, extremis cana pruinis
 Sed tamen est tellus, prima violaque rubescunt.
 Sed neque prætereo te fluminis accola vasti,
 Quod septem portis tumidum prorumpit in æquor,
 Ichneumon. Sillus niger est, & plurima cauda:
 Corpora parua, dolusque ingens in corpore paruo.
 Insidijs crocodile suis cadis. impia fata
 Huic pedica, laqueique ferunt, cassesque, canesque.
 Fert cunctis eadem saculum; si corpora ferrum
 Opportuna petat, certamque ferentia mortem.

Nec procul hinc chaus quem dicunt nomine, signis
 Pardorum, cui forma lupi, squalentibus agris
 Errat, & huic penè est mens & natura luporum.
 Pro regione tamen blando capiuntur amore,
 Temperieque loci, Vernis armenta diebus,
 Hic ubi temperies cæli, Ventusque benignus,
 Partibus æstivis cum primum mitior annus
 Efficitur, flatuque tepens aspirat, & atra,
 At ubi vix glacies tardo resoluta calore
 Aestatis rapida delapsa est Vallibus imis,
 Tardius hic Veneris capiunt animalia flamma.
 Quid loquar aut damastimidos, aut carmine Lynces
 Aethiopum? gemina est species, qua grandior ipsos
 Sectatur cervos, orygesque: at prada minori
 Sunt lepores timidi. color est huic corporis ater,
 Et varijs maculosa notis sunt tergora picta.
 Est caput exiguum: flammantia lumina torquet
 Ut dicas hominem talem sumpsisse figuram.
 Maiori croce macula, rutilaque minori.
 Cum profuge redeunt volucres regionibus illis,
 Et fugiunt hyberna procul quum nubila cæli,
 Tum male desertis Libyes erratur in arvis.
 Dum rabies fera corda domat, dum vulnere amoris,
 Membra lupum saevum referunt, animusque leonem.
 Venandi ratio, partus, & tempora vita
 Vix differre lupis creduntur, territa dama
 Corripitur catulis per rura sequentibus: illam
 Vel paucor in casses pellit, sunt corpora quanta
 Virgulta, & montis carpentis summa capella.
 Venandi est eadem ratio, diversa caprarum est
 Sylvicolum species: hæc torto nomina cornu
 Sumpsit; at hæc lato, pygargus clunibus albis.
 Versibus haud nostris indictus Pontice castor
 Ausugies, rapido morsu genit alia quamvis
 Membra seces, totum redimasque, à funere corpus,
 Parte data, sedes cursum, furiasque sequentium.
 Corpora quanta canis sunt castoris, armaque dentes,
 Cauda refert piscem, qua gaudet fluminis unda.
 Horrendus cussis morsus secat omnia. fuscus

Est color, & pars est totius plurima Venter.
 Hunc homines clamore cient, cursuque sequuntur:
 Hunc capiunt laqueis tensis piscosa secundum
 Flumina. cum primò pallescunt frigore frondes,
 Cernuntur catuli: cum clari tollitur Vndis
 Delphini signum, Veneris capiuntur amore.
 Cetera tu simili cautè Venaberis arte.

Nam neq; cuncta meo comprehendi carmine possunt,
 Quae syluis densis, quae latè montibus errant
 Frondosis, nec nota suis regionibus Vlla.

Tam varia forma, diuersaq; corpora passim
 Nascuntur, tam multa refert in luminis auras
 Tellus, &sq; nouum campis nascatur Et Apris,
 Ne dicam toto quod semper nascitur orbe.

Venantem sequitur maior sudore Voluptas,
 Deliciaque Virum. natura discere cuncti
 Optamus, semperque noui quid discimus ex his.
 Adde quòd & Validum longa assuetudine corpus
 Concipit ingentes Vires. sit Visus acutus,
 Auditusq; celer. sic corpora sana parantur.

Militia propior Venatio, iussa facebat
 Venator cautè, seruatoque ordine perstat
 Militia, non ille timet, sed fortiter hostem
 Expectat strictis armis, syluasque per altas
 Cedentes acies sequitur, quoq; cedere doctus:
 Nouit & accessus hostis dormire peritus
 Res & cunque tulit magni credenda futuri
 Signa ducis mala posse pati, quia multa necesse est.
 Quis primus tulit ista Viris? hominumne Deumne
 Ingenijs inuenta? dedit quis commodat tanta?
 Delia Philyridem primum Chirona fugaces
 In sparsos per rura greges, syluaq; vagantes
 Armavit, fecitq; Vias in commodat tanta.

Salve magne parens, Venandi magne repertor,
 Herbarum, cytharaque potens, caeli que perste.
 Tu patria defensor es, regesq; parasti
 Magnanimos. orbis terra, rerumque potita
 Venantes primi posuerunt manna Roma.
 Argolici que duces, & decantata iuuentus

Troiana,

Troiana, his primis aptarunt corpora bellis.
 Tu Leonarde mihi bellorum maxime scriptor
 Testis ades, reges qui magnos legibus ornas
 Militia, clarosq; duces, & munera nosti.
 Nunc quoque Venandi studium est hoc regibus Unum
 Commune. haec res est Venatio regia: magna
 Nobilibus cunctis simul, & iucunda Voluptas.
 Cum foret herba thorus primis mortalibus, astra
 Frigida & arboribus intexta palata, pocum
 Proficientis aqua riuus pralucidus Unda
 Praberet, victumq; Iouis sacra Molosso
 Quercus, sanguineoq; rubentes cortice bacca,
 Achrades, atque alta prostrata sub arbore pomis,
 Et genus humanum sanarum more ferarum
 Viueret, erupit Venatio, cadere fossas
 Allapsas saxis primum, mox Urere flammis
 Inuenere feras, non vsus aris habebant:
 Nulla metallorum sceleratum vserat orbem
 Vena, nec ingenti diues cumulabat aceruo,
 Horrida sub terris argenti pestis, & auri,
 Dormibat tutò, haud curis obnoxia nostris.
 Seu voluit Fortuna potens, atque inuida rebus
 Tranquillis, qua cuncta mouet, qua turbine versat:
 Sive aliquis superum furtis accensus & ira,
 Humanis rebus meditans incommoda tanta
 Ostenditq; auri Venas, Erebumq; retexit.
 In Varias aris massas traxere figuras.
 A Ere fera primum spoliarunt viscera pelle:
 Tum tepido primum maduerunt sanguine dentes:
 Pellibus induti tolerabant frigora bruma.
 Nam neque tum Phrygia vestes, scrutulata ve nostram
 Luxuriam norat, nec pictas vserat aulas
 Attalicum, viridis Vestibat limina ramus.
 Utile principium sumpsit Venatica primum
 Res, epulas lautas hominis, Vestesq; parauit.
 Nos quibus est victus, & vestis cultior vsus,
 Ingredimur Sylvas capti dulcedine facti,
 Venantes quoniam sequitur iucunda Voluptas.

F I N I S.

E E E

I N D E X
R E R V M M E M O R A B I -
L I V M Q V Æ I N M Y T H O .
logiciis libris continentur.

- A** Bas in stellio-
nem Versus,
pagina 518
abies Baccho
sacra 487
Absyrtus Phaethon voca-
tus 578
Absyrtus discerptus 579.
Vbi discerptus 595
Acacesium Vrbs Unde dicta
440
Accipiter Apollini sacer
365
Accipiter cur avis factus
902
Achelous fluvius Unde di-
ctus 714
Achelous quis fluvius 717,
757.
Acheloï parentes 714. pu-
gna cū Hercule 715, 717.
inuentum 716. filia, ibid.
Achelous qua aqua voca-
rentur ibid.
Acheron fluvius inferorum
189
Acheron quis fluvius esset
190, 192
Acheron cur ad inferos mis-
sus 193
Acheron Unde dictus ibid.
Acherontes duo 190
Acherontis parentes 190.
filius 192
Acherontis cursus 190, 192
Acherusia palus 190, 191
Acherusia cursus 191
Achilles sub igne occultatus
826, 1000. educatus
1001. Unde dictus 826,
1000. lactis ignarus
1001. quæ didicit à Chi-
rone, ib. latuit ne exiret
ad Troiam 947. fontem
excitat exiliens 1002. à
Paride casus, ibid. Pyri-
fous dictus 1000
Achillē Musa luxerunt, ib.
Achillis ossa in Vaso aureo
condita 1003
Achillis arma 1001. paren-
tes 826, 1000.
Achilleum herba 1003
Aconiti forma & Vis 204,
695.
Aconitum inuentum 246
Aconitum natum è Vomitu
Cerberi 204. Unde di-
ctum 695
Aconitus collis 192
Acrephia Vrbs Unde dicta
346
Acrisius interemptus 815
Acrocherita dicti athleta
431
Altaon Venator 671 in cer-
num Versus, ibid. à cani-
bus laniatus, ibid. Dia-
nam

INDEX IN MYTHOLOGIA M.

<i>nam vidit nudam</i> 671.	<i>goria</i>	<i>ibid.</i>
<i>Melissus distractus</i> 672	<i>Ædificare inuentum Pelas-</i>	
<i>Actæonis parentes</i> 671. <i>sa-</i>	<i>gi</i>	611
<i>xum</i> <i>ibid.</i>	<i>Ædificare Pallas & Vulca-</i>	
<i>Actæonis canū nomina</i> 672	<i>nus inuenit</i>	153
<i>Actæonis allegoria</i> 673	<i>Æta ubi regnavit</i>	570
<i>Actæones plures</i> 672	<i>Æta crudelitas</i>	246
<i>Adiantum sacrum Platonis</i>	<i>Ægeon Iouem intrasit</i>	89
177	<i>Ægeon qualis</i>	<i>ibid.</i>
<i>Adonis à Naiadibus educa-</i>	<i>Ægeon sub Ætna</i>	<i>ibid.</i>
<i>tus</i> 530. <i>à Venere amatus</i>	<i>Ægeon stetit pro Ioue</i>	90
389, 530. <i>ab apro casus</i>	<i>Ægeum mare vnde dictum</i>	
388, 531, 533, 778. <i>Mar-</i>	741	
<i>tis consilio casus</i> 531. <i>in-</i>	<i>Ægis scutum Iouis</i>	85
<i>ter lactucas positus, ibid.</i>	<i>Ægis vnde dicta</i>	303
<i>ab Hercule spretus</i> 531.	<i>Ægidis mira vis</i>	<i>ibid.</i>
<i>sex menses apud Cere-</i>	<i>Ægidis fera vis</i>	309
<i>rem alternè</i> 531	<i>Ægides scuta que fuerint</i>	
<i>Adonis fluvius</i> 532	304	
<i>Adonis sol est</i> 401, 533	<i>Ægina in insulā versa</i>	629
<i>Adonis dis parentes</i> 390, 350.	<i>Ægina insula vnde dicta</i>	
<i>fannum</i> 532. <i>allegoria</i>	215, 314, 895.	
533	<i>Ægyptij Græcis religionis au-</i>	
<i>Adonides plures</i> 530	<i>tores</i>	10, 11
<i>Adonia sacrificia</i> 402, 531.	<i>Ægyptiorum Dij</i> 11, 12, 14,	
<i>Adoniorum sacrorum ritus</i>	651.	
531, 532.	<i>Ægyptus vnde dicta</i>	155
<i>Adonij horti</i> 531	<i>Æneas Veneris filius</i> 390.	
<i>Adrastea Nemesis dicta</i>	<i>reprehensus ab Apolline</i>	
1022. <i>vnde dicta, ibid.</i>	338. <i>captiuus abductus</i>	
<i>que dea esset</i> 1024	390	
<i>Adriani panis è gemis</i> 139	<i>Ænigma Sphingis</i>	1018
<i>Adulterorum supplicia</i> 398	<i>Ænus quid sit</i>	8
<i>Æea Medea</i> 578	<i>Æolia insula Vulcani offi-</i>	
<i>Æea vnde dicta</i> 573	<i>cina</i>	866
<i>Æea insula ubi</i> 571	<i>Æoliarum insularum no-</i>	
<i>Æea Circe</i> <i>ibid.</i>	<i>mina</i>	<i>ibid.</i>
<i>Æaci parentes</i> 214. <i>filij</i> 215.	<i>Æolias insulas Æolus habi-</i>	
<i>existimatio, ibid. alle-</i>	<i>tant</i>	866

INDEX IN

<i>Æolida qui fuerint</i>	591	<i>Æsculapio serpentes dicati</i>	
<i>Æolus cur Ventorum quæstor</i>		371. draco dicatus	376
869		<i>Æson obiit sanguine hausto</i>	
<i>Æoli Vxor</i> 868.	parentes	582	
865		<i>Æsopica fabula</i>	5
<i>Æoli filij</i> 868, 869.	potestas	<i>Ætas aurea quid esset</i>	88
	867	<i>Æthalida reuiviscentis opinio</i>	284
<i>Æolo parem vim habentes,</i>		<i>Æther omnipotens</i>	103
<i>ibidem.</i>		<i>Æthlius ad inferos detrusus</i>	
<i>Æquitas Ioui assidet</i>	92	336	
<i>Æreus Talais</i>	212	<i>Æthlij munus</i>	<i>ibid.</i>
<i>Aeris vis</i>	660	<i>Æthiopes Unde dicti</i>	155
<i>Aeris Utilitas</i>	925	<i>Æthiopicum mare</i>	333
<i>Aeris tinnitus quibus Utilis</i>		<i>Ætna Encelado impositus</i>	
259		651	
<i>Ærumina munus Dei</i>	938	<i>Ætoli parentes</i>	336
<i>Æsculapsus Vbi natus</i> 370,		<i>Ætolia Unde dicta</i>	261, 336
371. à quibus nutritus,		<i>Africa Unde dicta</i>	701
<i>ibid.</i> à capra nutritus,		<i>Agdistes genius</i>	295
<i>ibid.</i> Chironis discipulus		<i>Agelastus petra</i>	519
371. à cane nutritus, <i>ibid.</i>		<i>Aglaiæ Vxor Vulcani</i>	415
<i>in serpentem Versus, ibid.</i>		<i>Aglaonice magica artis peritæ</i>	257
<i>agrotantium Deus</i> 375.		<i>Agnus Iunoni sacer</i>	387
<i>Apus Vocatus</i> 372. im-		<i>Agrorum Illustrationes</i>	52,
<i>berbis</i> 374. eximie bar-		521	
<i>batus, ibid.</i> Hippolytum		<i>Asiacis mors</i>	948
<i>sanavit</i> 373. Chirurgiam		<i>Alani populi</i>	596
<i>inuenit</i> 381. cur medici-		<i>Alba populus Herc. sacra</i>	29,
<i>na Deus, ibid.</i> fulmine i-		695	
<i>ctus</i>	347, 373.	<i>Alba populo honor habitus</i>	29
<i>Æsculapij parentes</i> 370. ba-		<i>Alcithoe in Vespertilionem</i>	
<i>culus</i> 371. nomen 372.		485	
<i>templum</i> 374. Victima		<i>Alectonata è sanguine</i>	131
375. prestantia 376, 377.		<i>Alesia Vrbs Celtarum condi-</i>	
<i>cognomina</i> 375. filij 374.		<i>ta</i>	693
<i>Vxor, ibid.</i> ludi quin-		<i>Alethia seu Veritatis delu-</i>	
<i>quennales</i>	<i>ibid.</i>	<i>brans</i>	
<i>Æsculapij medici dicti</i>	373		
<i>Æsculapij plures</i>	372		

MYTHOLOGIA M.

<i>brum</i>	238	<i>Amphinome matris Iasonis</i>	
<i>Alexander oraculo deceptus</i>		<i>mors</i>	582
190		<i>Amphitrite Neptuni Exor</i>	
<i>Allium laribus sacrum</i>	298	166. <i>quid sit</i>	173
<i>Alnus dicata</i>	223	<i>Amphion Iouis</i>	96
<i>Alpheus Unde dictus</i>	921.	<i>Amphion à bubulcis educa-</i>	
<i>Arethusa amator</i>	920.	<i>tus</i>	889. <i>lyram accepit</i>
<i>Genator fuit</i>	918. <i>influs-</i>	890. <i>Thebas muro cin-</i>	
<i>sum versus,</i>	<i>ibid.</i>	<i>xit, ibid. aram Mercurio</i>	
<i>Alphes aqua sacra</i>	31	<i>dicauit</i>	891
<i>Alphes parentes</i>	918	<i>Amphionis magister Mercur-</i>	
<i>Alphes fl. ortus</i>	920. <i>aqua</i>	<i>rius</i>	890. <i>præstantia,</i>
<i>oleastri ferax</i>	921. <i>aqua</i>	<i>ibidem. inuentum</i>	773,
<i>sacris apta,</i>	<i>ibid.</i>	890. <i>parentes</i>	96, 889,
<i>Altare unde dictum</i>	23	890. <i>arrogantia</i>	891.
<i>Althæus frater Diomedis</i>		<i>calamitas,</i>	<i>ibid.</i>
725		<i>Amphisbana pampino cæsa</i>	
<i>Amalthea capra</i>	715	485	
<i>Amaltheæ cornu</i>	511, 692,	<i>Amphorites sacrum</i>	439
715		<i>Anarrhæsis sacrum</i>	499
<i>Amanus mons</i>	956	<i>Anaxagoras prior lunam ob-</i>	
<i>Amazones debellata</i>	687	<i>seruauit</i>	258
<i>Amazonum Vis</i>	741	<i>Anaxagora opinio de princi-</i>	
<i>Ambarualia</i>	521	<i>piis</i>	77
<i>Ambitio inest potentioribus</i>		<i>Anaxagora opinio de stellis</i>	
131		543	
<i>Ambrosia sacra</i>	499	<i>Anaximandri opinio de prin-</i>	
<i>Ammon lup. cornutus</i>	98	<i>cipiis</i>	77
<i>Amor omnia in ortum exci-</i>		<i>Anaximænis opinio de prin-</i>	
<i>tant</i>	403	<i>cipiis</i>	<i>ibid.</i>
<i>Amormalus</i>	931, 932. <i>è celo</i>	<i>Ancas mors</i>	719
<i>deiectus</i>	931	<i>Ancæ parentes</i>	718
<i>Amoris Vis</i>	932	<i>Anchises à Venere amat⁹</i>	390
<i>Amoris sedes oculus</i>	411	<i>Andrachne portulaca sacra</i>	
<i>Amorum remedia</i>	394	<i>Mercurio</i>	440
<i>Amphiaræus fons</i>	31	<i>Andromeda ceto exposita</i>	815
<i>Amphictyon Deucalionis fili-</i>		<i>liberata</i>	847. <i>cur exposita</i>
<i>us</i>	434	815	
<i>Amphilochium Argos</i>	924	<i>Andromeda parentes</i>	940

INDEX IN

<i>Andromeda periculum, ibid.</i>		<i>Aonia Unde dicta</i>	168
<i>Androges ob mortem tributū impositum</i>	439	<i>Apates siue deceptionis delu- brum</i>	238
<i>Angelus Hecates serua</i>	245	<i>Apaturia Bacchi sacra</i>	499
<i>Angitia soror Medea</i>	578	<i>Apaturiorum tempus, ibid.</i>	
<i>Anima quid sit</i>	172, 216, 669	<i>Aper Calydonius cur excitus</i>	271
<i>Anima Tritonia cur</i>	309	<i>Aper Calydonius expugnatus</i>	271, 719. eius magnitu- do 720. oppugnatores 719
<i>Anima in noua corpora Unde</i>	283	<i>Aper Erymantheus</i>	684
<i>Anima qua Elysiis mitteban- tur</i>	274	<i>Apes Melissa Vocata à Gracis</i>	470
<i>Anima immortales</i>	283	<i>Apibus color mutatus</i>	82
<i>Anima sphaeras percurrunt, ibidem.</i>		<i>Apheta Vocata</i>	704
<i>Anima mortuorum Et voca- rentur</i>	49	<i>Aphis quis fuerit</i>	616
<i>Animarum porta dua</i>	285	<i>Apollinis parentes</i>	344. La- tona nutrix 345. patria, ibid. filij 346, 347. officia, ibid. Delphica opulen- tia, ibid. tripos aureus 353. cantilena 363. religio 363, 364. inuenta 366, 773. Ismenij diuinatio 368. lacryma in electrum 373. imago 368. cognomi- na 364. munus praclarum 504. allegoria 366
<i>Animarum ster post obitum</i>	283, 946	<i>Apollini grata uictima</i>	61, 365. lupus sacer 349, 161. coruus sacer, ibid. gryphes sacri 368. cicada sacra 352. cygnus sacer 359. co- ma sacra 369. accipiter sacer, ibid. fidicula piscis sacra 352. Hyacinthus sa- cer 369. iuniperus sacra 354. laurus sacra 355. Iudi Apollis
<i>Animus solus Deo gratus</i>	63		
<i>Annus mundi magnus</i>	283		
<i>Annus mundanarum sphae- rarum,</i>	ibid.		
<i>Annus magnus Et colligitur, ibidem.</i>			
<i>Anser Isidi sacer</i>	388		
<i>Anser Iunoni sacer</i>	137		
<i>Anser Inacho sacer,</i>	ibid.		
<i>Antai Virtus</i>	691		
<i>Antai magnitudo,</i>	ib.		
<i>Anthes Anthedonius hymnos reperit</i>	773		
<i>Anthezeria sacra Bacchi</i>	955		
<i>Antiope Amazonum regina</i>	738		
<i>Antistrophe modulus</i>	36		
<i>Anubis arma Et expeditio</i>	509		

MYTHOLOGIAM.

Apollinares sacri 367. my- rica sacra 356. oleaster sa- cer 352. omnia aurea 360. primitia capillorum sacra 369	Apollines plures 346	Apuli populi qui essent 726
Apollo Admeto seruiuit 348.	Apologi quid sint 6	Aqua Alphes 31
Alcathoo seruiuit 350. At- ticorū Deus tutelaris 352. à Cerere protectus 345. bar- batus 369. beneficus 362. bones pauit 348. crudelis 71. Cyclopas occidit 347, 368. exul è caelo 347. Hya- cintbum occidit 349. iuue- nis semper 360. inuenit ci- tharam 351. in Varias for- mas mutatus 349. Laome- donti seruiuit, ibid. Nomi- us Agreus 348. Marsyam Vicit 622. musicam inue- nit 351. Musarum preses, ibid. Orus idem, ibid. pa- storum deus 348, 349. Pa- nos discipulus 434. profu- gus è Sparta 349. Pythius 360, 361. resposā à Ioue ca- pit 359. resposā ubi dabat 353. rex Arcadium 350. sol- est 366. Tegyraus 346. Ty- rannos occidit 362. Victo- riam Iouis cecinit 88. Vn- de dictus 366	Apolloij Thyanei mira scien- tia 356	Aqua lustrationum 51
Aptera urbs Creta unde dicta 762	Aptera urbs Creta unde dicta 762	Aqua stygi qualis 197
Aqua Veneri sacra 352	Aptera urbs Creta unde dicta 762	Aqua Achelous dicta 716
		Aqua sacrificis apra 31
		Aqua salubres 174
		Aquarum Utilitas 925
		Aquarius inter sidera 1005
		Aquari ⁹ Ganymedes 145, 1005
		Aquila cur Iouis attributa III
		Aquila inter sidera 84
		Aquila cur signū militare 87
		Aquila Promethei 316, 327
		Aquila fluius Aegypti 329
		Arabia unde dicta 346
		Ara Deorum sublimes 22
		Arachne in serpentem 657
		Ara Medea 750, 581
		Aram tenere qui solerent 32
		Arcades antelunares 256
		Arcadia unde dicta 335
		Arcadis Iouis filii casus 472
		Archemorus dictus 437
		Archemoro honor habitus, ib.
		Archia et Miscelli oraculū 250
		Ardea unde dicta Vrbs 949
		Area Patra Vocata 516
		Areopagitarum iudicia 161
		Areopagus unde dicitur, ib.
		Arethusa Proserpinam indi- cauit 250
		Arethusa in fontē versa 918
		Argo consecrata Neptuno 584
		Argonautis extructa 591
		Argonautis malus loquax 591, 606
		Argonautis portata super hu- meris 592

INDEX IN

Argonaus Unde dict. 592, 607	Aristai plures	548
Argonaus triginta remorum 606	Aristotelis opinio de princi- piis	77
Argonaus prima navis lon- ga 592	Arithm. & Geometria pictu- ra necessaria scientia	799
Argonaus inter sidera 603	Arma Mars prior inuenit	165
Argonaus opifex 592. nauis- gatio 581, 592.	Arma ubi pri ² inuēta	153, 895
Argonauta relinquunt Her- culem 593	Arma ubi & cur inuēta	524
Argonautarum nomina 592, reditus 595	Armorū insignia inuēta	509
Argos dictum 925	Arnaa Penelope	935
Argus in paronē versus 902	Arno Neptuni nutrix	166
Argyrippa condita 725	Arno Urbis prius Sinoufa, ibid.	
Ariadna cur relicta à Theseo 740	Ascalaphus Proserpinam ac- cusauit	250
Ariadna à Glauco rapta 839,	Ascalaphus quis esset	192
Ariadna à Baccho ducta 566, 740	Ascia inuenta	807
Ariadna filij 740. corona inter sidera 503	Ascolia Bacchi sacra	499
Aries velleris aurei 591, 603	Ascolia credita vnness Sicilia 500	
Aries Phrivi quid esset 604	Ascoliorum ritus	ibid.
Aries inter sidera 603	Aseleni montes cur	261
Arion in mare desiliit 887. à Delphinis vectus 887, 888. poeta dithyram- bicus 888. cyclicos cho- ros instituit, ibid.	Aselli sidera	466
Arionis parentes 886. patria ibid. tēpus, ib. Orthria 304	Asia et Axiothea Prometh. 314	
Aristaeus Battus dictus 545. Iupiter dictus, ibid. Bac- chum educavit 481. inter Deos relatus 546	Asia Oceani à qua nomē Asia 827	
Aristaei parentes 544. edu- catio 545. Uxor 546. in- uenta 481, 490, 545, 546	Asiani qui essent	596
	Asin ² Silent inter sidera	650
	Asini praesepe inter sidera	466
	Asopus fluvius	895
	Asopus fulmine iētus	ibid.
	Asopi parentes 894. uxor, ibid. filia,	ibid.
	Asopia regio	896
	Astra ignea credita	22
	Astrorum Vis	210
	Astrorum Vis in cunctis	22
	Astrae fuga	118
	Astrans flui ² Unde dict ²	169
	Atalanta fontē excitavit 737	
	Atalanta	

MYTHOLOGIAM.

<i>Atalanta Iasonis filia</i>	738	<i>monstravit</i>	97
<i>Atalanta nuptia</i>	735, 737. la	<i>Attes ab apro laniatus, ibid.</i>	
<i>sciua</i>	737. vis	720	<i>Attes in pinum versus</i>
<i>Ate siue lasio Iouis filia</i>	73	967	
<i>Athamania regio</i>	602	<i>Attacades</i>	97
<i>Athamas tragædia Sophoclis</i>	601	<i>Atys gallus sacerdos Rhea</i>	966
<i>Athamas Unde dictus</i>	605	<i>Auaritia haresium causa</i>	324
<i>Athamantis furor</i>	438, 602,	<i>Auaritia Vis</i>	325
	834	<i>Aues Stymphalides</i>	686
<i>Athamantis filij</i>	600, 602	<i>Augia parentes</i>	685
<i>Athei quidam</i>	78	<i>Auguria inuenta</i>	319
<i>Athene condita</i>	998	<i>Auguria Romanorum</i>	356
<i>Athene Unde dicta</i>	174	<i>Auñ idioma intelligetes, ib.</i>	
<i>Athleta profitebantur apud</i>		<i>Aurea cathena Homeri</i>	138,
<i>iudices</i>	433	141	
<i>Athletas ad diem adesse oportebat</i>	ib.	<i>Aurea ætatis felicitas</i>	118
<i>Athos mons Unde dictus</i>	168	<i>Aurora solis prenta 558. à</i>	
<i>Atlas Ut calu sustinuit</i>	334,	<i>Pegaso vecta, ibid. omnibus suavis</i>	559
	335. astronomiam inuenit	<i>Aurora parentes 557. currus 558. equi 538, 558. amores 559. filij, ibid. color & sedes</i>	558
	334. Oceani frater 333. lunã obseruauit 335. mons est altissimus 332. Unde dictus,	<i>Ausonia unde dicta</i>	573
	ibid.	<i>Autolycus latro insignis</i>	443
<i>Atlas in montem Ut versus est</i>	332	<i>Autolyci latrocinia</i>	443, 629
<i>Atlantis parentes</i>	329. filia	B <i>Accha sacerdotes Unde dicta</i>	487, 496
	329, 330. magnitudo 335. Uxor Pleione 329. allegoria 334. columna	<i>Baccha in pardales versa</i>	502
	ibid.	<i>Baccha corona vocata</i>	495
<i>Atlantes populi qui sint</i>	333	<i>Bacchus Iouis femori assutus</i>	505. Unde dictus 504,
<i>Atlantes solem conuulsis in se etantur</i>	ibid.	505. à Dirce susceptus	480. Ubi educatus, ibid.
<i>Atlantiscum mare</i>	333. Eius nomen,	<i>nutritus</i>	479, 482, 508.
	ibid.	<i>armiger Veneris</i>	385. semper iuuenis 483. Dionysus
<i>Atlantidum nomina</i>	330		
<i>Attellane fabula</i>	5		
<i>Attes sacra magna matris</i>			

INDEX IN

- dictus* 479. *innisus lunoni*
 484. *furiosus* 488. *leges tu-*
lit 490. *ab amphibana*
morsus 485. *triennium dor-*
miuit 490, 507. *tripudio-*
rum Deus 496. *in leonem*
versus, ibid. *bimater di-*
ctus 512. *Osiris* 124, 490.
discerptus à Gigantibus
 490. *renixit* 512. *bonus*
demon 492. *letitiæ inuen-*
tor 498. *barbatus* 483,
 494. *taurino est capite*
 494, 507. *mas est & femi-*
na 483. *cornutus est* 494,
 513. *mortuus est* 496. *vsus,*
ibid.
Bacchi parentes 476, 478,
 506. *nutrices* 331, 480,
 506. *patria* 481, 513. *comi-*
tes 485, 486, 489. *gestamen*
 486. *animalia, ibid.* *res ge-*
stæ 488. *colunæ* 488, 509.
coronæ 494. *cognomina*
 496, 504. *currus* 486. *in-*
uenta 487, 492, 496, 510.
miracula 484, 489. *nutri-*
ces coctæ à Medea 597. *filij*
 478, 504. *peregrinationes*
 489, 509. *sacerdotes* 487,
 495. *sacrificia quæ essent*
 497. *sacrorum ritus* 486,
 501, 508. *sacris ligna di-*
cata 28. *sacra quis insti-*
tuit 487, 497, 504. *simu-*
lacræ mira 504. *Victima*
 501
Baccho arbores sacra 487,
 494, 507. *narcissus sacer*
 487. *victimæ sacra* 60. *su-*
sanæ sacri 352. *Draco sa-*
cer 492
Bacchi plures 481
Bacchanalia sublata 504
Balyra fluvius 620
Bassareus Unde dictus 505
Battus in lapidem Indicem
versus 442
Beatorum insula 275, 277
Belidum parætes 1015. *nomina,*
ib. expiatio 1016. *supplici-*
um 1017. *allegoria, ibid.*
Bellerophon Chimæram occi-
dit 963
Bellerephontis parentes 961.
exilium, ib. accusatio, ib.
filij ib. strenuitas, ib. cædes
 964
Bellixæ artis Mars inuentor
 165
Bellixæ rei scientia necessa-
ria 310 (165)
Bellona Martis auriga 161
Berenices coma 335
Bithynia Unde dicta 161
Bituminis natura 586
Boca piscis Mercurio sacer
 352
Bæotia Vocata 928
Boreas Orithyiam rapuit, 871
in Xerxem Græcis opem tu-
lit 872
Boreæ & ventorum domici-
lium 871
Boreæ filij cū Argonautis 873
Boreæ filix 872, 873
Boreadæ celerrimi 873. *Har-*
pyias fugarunt, ib. ab Her-
cule cæsi, *ibid.*
Bosporus

Bosporus unde dictus	903, 905	Cāpania cur sulphurea	650
Brennus in furorē actus	69	Campe occisa	92, 989
Brenni clades insignis	432	Canati fontis vis	135
Bretimarthys casus	266	Canephoria sacra	268, 483
Briareus Iouis adiutor	90	Canephoriacur instituta	498
Brimo Hecate Vocata	241	quando agi solita	499
Brisaus Bacchus	505	Canephoriōrū ritus	498
Bromius unde dictus,	ibid.	Canis viuis à Vulcano factus	
Broteus ob deformitatem se		153	
necat	154	Canis in lapidem versus, ib.	
Brumalia sacra Roman.	494	Canes Hecate cadebātur	242
Brumus Bacchus,	ibid.	Laribus dicato	298
Brundisiū unde dictum	701	Cantilena antiquorum qua-	
Bruti genius visus	297	les	36, 775
Bryseus Bacchus	486	Cantilena sacrificiorum	34
C Adauerum Grendorum		Cātores antiqui quales	775,
inuentor	812	777	
Cadmus vir praclarus	1007.	Capilli mortuis dicabantur	
Europam quarit	927.	44, 45	
dentē draconis serit	929.	Capillorum nutriendorum	
Marti seruit	1008.	mos	509
ubi habitauit	928.	Capitis artificiiū diuinū	308
anguis Elysiis		Capra inter sidera	85, 609,
missus	1009	715	
Cadmi inuēta	934.	Capra diuini honores habitū	
filia	1008	610	
Cesar Iulius adit insulas for-		Capra ortus obest vitibus, ib.	
tunatas	278	Caras auguria inuenit	319
Caicus unde dictus	169	Caroli Archiducis bonitas	
Calabria Neptuno sacra	171	628	
Calabria unde dicta	726	Castiope inter sidera	847
Calchantis mors	357	Castiopes arrogantia	846
Calisto in Ursam	994	Castalia in fontem versa	346
Callirhoes fontis aqua	31	Castor Iouis filius	95
Callistephanus oliua	424	Castor ubi natus	856.
Calor architectus natura	102	ubi e-	
Calybes unde dicti	161	ducatus, ibid. pugil exi-	
Calydonius aper	271, 718	mius 857. inuit cum Argo-	
Calydonij apris magnitudo		nautis 856. occisus fuit	
720		859. immortalis factus, ib.	
Camirus Vrbs Rhodos	701		

INDEX IN

- inter Deos relatus 860.
cultus 862
- Castoris flamma 860, 864.
parētes 855, 856. sepulchrū
863. Victima 862. auriga
859
- Castoriū tripudium 860
- Catagrapha pictorū quis re-
perit 792
- Cathena aurea Homeri 141
- Cecrops Athenas cōdidit 998
- Cedrus sacra 223
- Celeus à Cerere nutritus 516
- Celta unde 987
- Cent aurea herba Vis 723
- Cētauri Unde dicti 625, 626,
720. à Lapithis Victi 721.
deleti 722
- Centaurorum parentes 625,
720
- Centaurorum educatio 720.
inuenta 627, 720. forma
723. pugna cum Lapithis
721. nomina 722. allegoria
627. pugna cum Hercule
685
- Cephalus ab Aurora amatus
559
- Cerberus adulator est 202.
serpens est 204. eductus
206
- Cerberi locus 202. parentes,
ibid. forma 202, 203. capi-
ta, ibid. Venenum 204. na-
tura 202. allegoria 205
- Cercopes in simias 87
- Cercyon à Theseo suffocatus
739
- Cercorum mittēdorum vsus
123
- Ceres Vbi habitavit 515. è Io-
ne peperit 513. à Neptuno
compressa 514. laesionem a-
mauit 181, 514. latuit ob
dolorē filie 514, 524, 456.
orbem peragrauit 525. hor-
tis praefecta 523. equum pe-
perit 514. in equum versa
224 à Meganira excepta
249. Erinnys dicta 224,
523. fruges Vbi reperit 248.
leges inuenit 522
- Cereris parentes 513. filiam
quarentis conditio 249. sa-
cra 521. ritus sacrorum
518. currus 522, 525. cogno-
mina 523. filia 513. Victi-
ma 60, 61, 521, 522, 523. sa-
cris corona dicata 517. in-
uenta 54, 359, 518. potus
cinnus 249. Vinum sacris
Vctitum 42, 521. sacerdo-
tes Eumolpiada 30
- Cereris Chthonia sacra 56.
Phigalensis 55
- Cereri primitia offerebantur
60. corona dicata 517. sa-
crum papauer 523. Sicilia
dicata 525
- Cerua Diana sacra 269
- Ceyx in auem cerylum Ver-
sus 892
- Ceycis arrogantia, ibid.
- Chalcis Unde dicta 895
- Chalciope soror Medea 578
- Charybdis qua fuerit 877.
Scopulus in mari siculo
878
- Charybdis deleta ab Hercule
880
- Chs-

MYTHOLOGIAM.

Charon latitiã significat	199	Circe Venefica eximia	570.
Charon implacidus	200	fugit in Italiam, ib.	Unde dicta 573.
Charontis parentes	199. forma, ibid. nauulum	200, 201	Circe quos non vicerit 574. Circe in qua mutaret
Chariclo Vxor Chironis	378		578
Chemia quid sit	117	Circes parentes	569, 570. pulchritudo 569. ancilla 571. cibi 572. ars in hospites 570. filij 573. sepulchrum, ibid.
Chemica ars vetita	160	Circa plures	571
Chimara educata	958. occisa 959	Circa in insula	570
Chimara parentes	958. forma 559. feritas 959, 963	Circaum promontorium, ib.	
Chiron astronomus peritissimus	378, Venator 379. citharista, ibid. mortalis factus, ibid. sanatus 723. inter sidera	380	Cissus in hederam 494
Chironis parentes	377. forma 377, 381. Vxor 378. nomen 379. inuentum, ibid. filia, ib.		Cithara addita chorda 622
Chirurgia peritia in quibus consistat	381	Claros cur vocata	91
Chius Unde dicta	347	Cleone Vrbs Unde dicta	812
Choes sacra Mercurii	447	Clepsydra fons	79
Choes Bacchi sacra	955	Claues insigne Plutonis	177
Christus falsarum religionum euersor	16	Cobali socii Bacchi	485
Christi miracula predicta	358	Coccyx collis	94
Christi mors predicta, ibid.		Cocytus fluvius Stygis riuus	199
Chrysaor e sanguine Medusa	750	Cocytus Unde dictus	ibid.
Cicada Apollini sacra	352	Caelus aether est	131
Cicada aurea capillis annexa	ibid.	Caelum quid sit	ibid.
Cicada ab Hercule pulsa	694	Caeli parentes	130. filii, ibid. allegoria 131
Cineres mortuorum vt colligerentur	46	Caelestium deorum sacris lumen additum	33
Cineres Vbi sepeliebantur	48	Colchi Aegyptiorum colonia	596
Cinnus potus Cereris	249	Colchi Lazi vocati	ibid.
		Colchorum genus & nomina	ibid.
		Columba Dodonea	111
		Columna Herculis Vbi	274
		Coma Berenices	335
		Comba inuentum	898

INDEX IN

Cometa quid sint	557	Corybantum parentes	980	
Cometarum portenta, <i>ibid.</i>		Coryca Sicilia dicta	122	
Comædiarum dignitas	7	Crapula mala	408	
Comædiarum inuentor, <i>ibid.</i>		Cres rex Cretæ	85	
Concha Cytheriaca Veneri sacra	383	Creta Idea vocata	100, 511	
Consulendorum Deorum mo- dus	63	Creta vnde dicta	511, 898	
Conuiuia in honorem Deorū		Creta nec Venena nec feras producit	690	
34, 58		Creta labyrinthus	740	
Cōuiuiorum sacrorū sermo- nes	37	Cretēsū inuēta	520, 690 (224	
Copreus Eurysthei minister		Crocus sacer Eumenidibus		
684		Crocus sacer Cereri	517	
Corinthus vnde dicta	812	Cræsi munus Delphis missum	359	
Coronis mater Æsculapij	370	Croton ex oraculo cōdita	251	
Corcyra vnde dicta	515, 895.	Cunila vis	394	
Corcyra extructa	672	Cupido alatus	405	
Corcyra Drepanum vocata		Cupido fons malorum	409	
88, 515, 595		Cupidinis parētes	403, 404, 408. nobilitas 402. ortus 403. vis 406. insignia, <i>ib.</i> comites	408
Corcyra olim Phaacia	168	Cupidines plures	404, 408	
Corcyraorum piscatio	171	Cupressus arbor funebris	47, 469	
Cornix Minervæ inuisa	310	Cureotis sacrificium	499	
Corona Ariadna inter side- ra	503	Curetes qui essent	82, 980	
Corona inter sidera	741	Curetes Iouis filij	100	
Corona Cerealiū	25, 517	Curetes Ionē protexere	980	
Corona sacrificantium	24	Curetes primi visi armati, <i>ib.</i>		
Corona hederacea	495	Curetes demones	980	
Corona victorum	423	Curetum parentes	980. in- uenta	860, 980
Coronabātur vasa in sacris	25	Cyclopes exleges	986. Polyph- em filij 985. Voluptarij 987. in tartarum deiecti	989
Coronandi varietas	24. ordo triplex	25 (376		
Coronis nymphea vnde dicta		Coronista sacerdotes	969 (25	
Coronista sacerdotes	969 (25	Cornu a victima inaurabatur		
Cortina quid esset	354	Cortina quid esset		
Corybantes dicti	968	Corybantes quid essent	82	
Corybantes quid essent	82	Cyclopum parentes	494. no- mina 989, 991. princeps Po- lyphemus 987. patria 990. officia	

MYTHOLOGIA M.

officia 989. munera dijs	783. filij, ibid. nomen	781
data, ibid. opus Tirynthe	Dadala omnes statua dicta	
987. inuenta	784	
Cyclopum mors	990	Dadalea instituta, ibid.
Cygnus rex	727	Demonnes agitati 112. canis
Cygnus in anem	725, 727	oblectantur 35. Et nobis
Cygnus inter sidera	95, 665,	consulant 796
856		Demonum sacrificia 33. na-
Cygni parentes	724	tura 22. officia 31, 35. nu-
Cygni crudele consilium, ib.		merus & locus 34
Cygni socij in aues	726	Demonibus omnia plena 35
Cygni dicati Apollini	359	Demonibus odores grati, ib.
Cygni Musarum aues	778	Dara Proserpina 247
Cynthia luna	256	Danace nauili Charotis 200
Cyparissus sacra Plutoni	177	Danae in arcam inclusa 814.
Cyparisso fores mortuorum		in mare deiecta, ibid. ca-
ornata	48	pta cum arca, ibid.
Cyprus Sphecia Vocata	383	Danaes parentes 813. allego-
Cyprus Macaria	ibid.	ria 112
Cyprus Cerastea cur dicta,		Daphne in laurum versa 354
ibid.		Dardanus Iouis filius 96
Cyprus Unde dicta, ibid.		Dardania Unde dicta, ibid.
Cyrene à Phæbo cōpressa	545	Daunij populi Italia 725,
Cyrene Vrbs Unde dicta, ibid.		726
Cyrenes filij,	ibid.	Daunij regis grata Voluntas
Cyrnus insula Unde dicta	96	725
Cytherō in montē versus	220	Deformitas Brotei 154
D Actyli Idæi qui & quot		Deianira Acheloo desponsa-
82, 980		ta 714
Dactylorum inuenta	980	Deianira mors 700
Dadale nutrix Minerua	301	Deianire Herculi desponsata
Dadalus à Minerua edoctus		715
782. labyrinthū fecit	566.	Delia Diana 264
filij 783. Pasiphaen adiu-		Delictarum Vis 408
uit 782. exul, ibid. in Sici-		Delos insula Plote 345
lia clarus, ibid. Volauit		Delphi Umbilicus terra 347
783, 807. fuit eximius sta-		Delphi Pythus Vocati 362
tuarius	783	Delphi Unde dicti 347, 364,
Dadali parentes 781. Uxor		898

INDEX IN

<i>Delphici templi opulentia</i>	359	<i>bye, ib. Iudaorū, ibid. Graecorum</i> 10, 15. Romanorum
<i>Delphicorum certaminum laurus primum</i>	362	13, 16
<i>Delphinium certamen</i>	439	<i>Dei antiqui in beluas praetimore</i> 140
<i>Delphinus quibus praestet</i>	173	<i>Dei antiquorum quid essent</i> 150
<i>Delphinus inter sidera</i>	166, 175, 888	<i>Dei antiquorū et sempiternū</i> 21
<i>Delubrum Aleæ Mineruae</i>	23	<i>Dei impuros non audiebant</i> 28
<i>Delus Apollinis patria</i>	345	<i>Dei magni qui essent</i> 801
<i>Delus unde dicta</i>	976	<i>Dei plebeij,</i> 162
<i>Democritus aues intelligebat</i>	356	<i>Dei sculpēdis apta materia,</i> 162
<i>Democriti opinio de principijs rerum</i>	78	<i>Dei sculpēdis apta materia,</i> 162
<i>Deucalion vir bonus</i> 899. <i>reparat homines, ibid. et servatus,</i> 899.		<i>Dei aerijs grati cantus</i> 38
<i>Deucalionis parentes</i> 96, 896. <i>Uxor</i> 897. <i>filiij</i> 898. <i>domicilium</i> 897. <i>arca</i> 899. <i>patria</i> 897. <i>columba emissa</i> 899		<i>Dei cur dicata insignia</i> 943
<i>Deucaliones plures</i>	898	<i>Deorum varietas</i> 945
<i>Deus cur sit unus tantum</i> 17, 61. <i>non est mettendus pro facilitate votorum</i> 99. <i>cōsceleratos auertit</i> 26. <i>acceleritate dictus</i> 10. <i>solum animum respicit</i> 63. <i>fortuna moderator</i> 340. <i>unus omnia</i> 150. <i>autor omnium</i> 78. <i>pater omnium</i> 107		<i>Deorum caelestium sacris luminina</i> 33
<i>Dei praesentia qualis sit</i>	59	<i>Deorum in honorem conuivia,</i> 162
<i>Dei officium proprium</i>	63	<i>Deorum sacris addita musica</i> 36
<i>Dei ignota ara</i>	15	<i>Deorum marinorum victimae</i> 38
<i>Dei gentium variarum</i>	10	<i>Deorum diuisio</i> 10
<i>Dei sidera credita</i>	ibid.	<i>Deorum multitudo cur introducta</i> 818
<i>Dei Persarum</i> 13. <i>Aegyptiorū</i> 11, 12. <i>Scytharum</i> 14. <i>Li-</i>		<i>Deorum antiquorum crudelitas</i> 64, 65
		<i>Deos et antiqui consulerent</i> 63
		<i>Dia Hebe vocata</i> 144
		<i>Dia in insula Naxos</i> 504
		<i>Diadema inuentum</i> 510
		<i>Diagondas Bacchanalia sustulit</i> 503
		<i>Diana luna est</i> 264
		<i>Diana</i>

<i>Diana Delia</i> 264. <i>obstetrix</i>	<i>Dictæ mons Creta</i>	81
<i>matris</i> 265 <i>semper virgo,</i>	<i>Diculi populi</i>	726
<i>ibidem.</i>	<i>Diomedes diis iniusus</i>	726
<i>Diana Venatrix</i> 266. <i>musi-</i>	<i>Diomedis socij in cygnos</i>	725
<i>cis gaudet</i> 267. <i>Lysizona</i>	<i>Diomedis parentes,</i>	<i>ibid.</i>
268. <i>luna est</i> 366. <i>cane-</i>	<i>Diomedis fratris libido,</i>	<i>ibid.</i>
<i>phoria</i> 498. <i>Alpheum fu-</i>	<i>Diomedis cades</i>	726
<i>git</i> 270. <i>Taurica</i> 67. <i>Phe-</i>	<i>Diomedis statua eversa,</i>	<i>ibid.</i>
<i>raa</i> 264. <i>Delia, ibid. ter-</i>	<i>Diomedea insula,</i>	<i>ibid.</i>
<i>restris, ibid. Lucina est</i>	<i>Dionysus deus salubris</i>	352
268. <i>à cernabus Vecta</i>	<i>Dionysus Unde dictus</i>	504
269. <i>piscatorib. præfecta.</i>	<i>Dionysus idem Bacchus</i>	476
<i>ibid. Dictynna Vocata</i>	<i>Dionysus in frustra discerptus</i>	
266	303	
<i>Diana culta à Virginib.</i> 271	<i>Dionysus Saturnum & Rheã</i>	
<i>Diana Pellenësis</i> 270. <i>Persi-</i>	<i>cepit</i>	512
<i>ca, ibid. Alpheia, ibid. Eu-</i>	<i>Dionysus cur coctus,</i>	<i>ibid.</i>
<i>clia ante nuptias</i> 271. <i>cur</i>	<i>Dionysus renixit iuuenis, ib.</i>	
<i>Virgo</i> 273. <i>cur filia Lato-</i>	<i>Dionysi renuiscntis allego-</i>	
<i>na,</i>	<i>ria,</i>	<i>ibid.</i>
<i>ibid.</i>	<i>Dionysias Naxos dicta</i>	481
<i>Diana officia</i> 266, 267, 269.	<i>Diophorus in motem versus,</i>	
<i>nympha</i> 266. <i>currus</i>	549	
269. <i>parentes</i> 264, 265.	<i>Diorphi mirum</i>	<i>ibid.</i>
<i>victima</i> 62. <i>effigies</i> 266.	<i>Dioscuri nautis præfecti</i>	860
<i>effigies optica</i> 786. <i>sa-</i>	<i>Dioscurorum victima</i>	862
<i>cerdotes mira</i> 270. <i>sacra</i>	<i>Dirce in fontem versa</i>	716
<i>ante nuptias</i> 268. <i>E-</i>	<i>Dis Pluto Vocatus</i>	179
<i>phesia templum</i> 271. <i>La-</i>	<i>Discordia dolus</i>	663
<i>phyra sacra</i> 54. <i>mu-</i>	<i>Ditis imperium Unde incipi-</i>	
<i>nia</i> 251. <i>cognomina</i> 268.	<i>at</i>	179
<i>Triclaria sacra</i> 68. <i>Orthia</i>	<i>Dirhyrambus Bacchus</i>	505
<i>sacra, ibid. allegoria</i>	<i>Diuina natura bonitas</i>	106
273	<i>Diuinationum modi</i>	62
<i>Diana sacer mulus piscis</i> 352.	<i>Diuinationes Apollinis filij</i>	
<i>primitia oblata</i> 271. <i>arcus</i>	357	
<i>tributus</i>	266	
<i>Diana plures</i>	265	
<i>Dictamum confert parturi-</i>	226	
<i>entibus</i>	292	
	<i>Diuitia quales</i>	95

INDEX IN

<i>Diuitia subditorū obsides</i>	852	853	
<i>Dodone dicta</i>	611		<i>Enceladi supplicium</i> 652
<i>Dodonea sylua,</i>	<i>ibid.</i>		<i>Endymio à luna amatus</i> 337.
<i>Dodonea columba</i>	111		<i>lunā prior obseruauit</i> 261
<i>Dodonea glandes</i>	611		<i>pastor fuit</i> 338. <i>mortuus</i>
<i>Dodoneum oraculum</i>	110		<i>& sepultus, ib. iustus</i> 337.
<i>Dorij unde dicti</i>	168		<i>iacetus ad inferos</i> 336
<i>Dorpiæ sacrum</i>	499		<i>Endymionis parentes</i> 96. <i>pa-</i>
<i>Dorpiæ ritus,</i>	<i>ibid.</i>		<i>tria</i> 337. <i>filij</i> 261. <i>potestas</i> 336
<i>Drepanum ciuitas</i>	515		<i>somnus</i> 337
<i>Drepanum falx</i>	122		<i>Enopla lex Laconum</i> 860
<i>Drepanum insula,</i>	<i>ibid.</i>		<i>Epaphus Iouis filius</i> 96
<i>Drepanum Corcyra</i>	88		<i>Ephemeria unde dicta</i> 586
<i>Drepanum unde dicitur</i>	123		<i>Ephemerij remedium, ibid.</i>
<i>Dryades nymphe</i>	470		<i>Ephemerium malum</i> 585
<i>Dryades unde dicta</i>	472		<i>Ephesii templi magnificentia</i>
<i>Dyris mons Atlas</i>	332		271
E <i>Chinades insula</i>	731		<i>Ephesiorum studium instau-</i>
E <i>Echus fabula</i>	1014		<i>rando templo</i> 272
<i>Egregia victima</i>	25		<i>Ephesium templū & stum</i> 271
<i>Electrum è lacrymis Heliadū</i>			<i>Ephydriades nymphe qua ef-</i>
554			<i>sent</i> 473
<i>Elegi à quo inuenti</i>	352		<i>Epibda sacra Bacchi</i> 499
<i>Eleleus Bacchus</i>	505		<i>Epicuri opinio de inferis</i> 204
<i>Eleorum ludi in honorem Iu-</i>			<i>de principiis rerum</i> 77. <i>de</i>
<i>nonis</i>	136		<i>mundo</i> 109
<i>Eleusii mors</i>	516		<i>Epilena sacra</i> 497
<i>Elysi campi ubi essent</i>	274		<i>Epimetheus quid sit</i> 321
<i>Elysiorum camporum amæ-</i>			<i>Epiniçiorum origo</i> 88
<i>nitas</i>	275		<i>Epomeus locus Siciliæ</i> 661
<i>Elysiis qua anima missa</i>	274		<i>Equi à Neptuno inuentus</i> 166
<i>Elyrie in heliotropium</i>	827		<i>Equus inuentus à Sesonchose</i>
<i>Empedoclis sententia de prin-</i>			167
<i>cipiis</i>	77		<i>Equi Neptuni,</i> <i>ibid.</i>
<i>Empedoclis damones</i>	112		<i>Equi Plutonis</i> 177
<i>Empedoclis sententia expli-</i>			<i>Equi Solis</i> 543
<i>cata</i>	106		<i>Equi Martis</i> 161
<i>Empirica inuentæ</i>	359		<i>Ercynæ fluij ortus</i> 252
<i>Empusa in omnia se vertens</i>			<i>Erichthonij parentes</i> 306.
			<i>nomen</i>

MYTHOLOGIA M.

nomēn 997. ortus 153. fama 198. educatio 998, filij, ibid. inuenta, ibid.	Europa raptā 96
Erinnyes Eumenides sunt 218. aripedes 227. aeri- uage, ib. Unde dicta 226. quid sint 225. allegoria, ibid.	Europa unde dicta, ibid. Europa parētes 927. fratres, ibid. forma, ibid. raptus, ibidem.
Erinnyum parentes 218. of- ficium, ibid. locus 227. statua 225	Eurysthei parentes 677
Erisichthonis fames perpetua 521	Eurysthei minister Copreus 684
Eriphyles monile 532	Eurysthei mandata in Her- culem 679
Erythraum mare 815	Eurysthei autoritas cælitus, ibid.
Euchus Bacchus 505	Eurysthei crudelitas 680
Eulinus Lucina 292	Exempla domestica qualia 130
Eumenides quādo nata 219. Unde dicta 218. nata è san- guine 218. Ioui assistunt 221. ubi culta 222	Exequia pro absentibus 47
Eumenidum parentes 218: angues pro capillis 219. ha- bita reuerentia 221. tem- plum 222. sacerdotes, ib. sacrificia 43. victima 222. Vestes, ib. corona 223. in- uocatio quā difficultis, ib. sacrorum ritus, ibid. offi- cium 218. forma 219. nomi- na 221, inhumanitas 222	Exequia anniuersaria 46
Eumenidū sacris apta ligna 223	Exequiarum ritus 48
Eumenidib. flores dicati, ib.	Eximia victima 25
Eumenidibus planta dicata 224. Vinum inuisum, ib.	F abula quid sint 4
Eumolpida sacerd. Cereris 30	Fabula poetica 8
Eunomia Ioui assistet 120	Fabula Attelana 5. planipe- dia, ibid. tabernaria, ibid. palliata, ibid. togata, ibid. politica, ibid. Sybaritica, ibid. AEsopica, ibid. philo- sophica 934. à locis dicta 5
Europa inter Deos relata 930	Fabularum scriptores 9. par- tes 8. varietas 5. diuisio 4. Stilitas 4
	Fabulis ingenia puerorū in- formanda 3
	Fabulosa narrationes cur in- uente, ibid.
	Fabulose pictura Deorum, ib.
	Facum certamina 148
	Fagi glandes bone putata 611
	Fatum quid sit 208
	Fatum diis imperat 109
	Fatū sapiētia retunditur, ib.

INDEX		IN
<i>Faunus cornutus</i>	468	<i>ib. cur eaca</i> 342. <i>secta ab</i>
<i>Fauni parentes</i> 467. <i>tempus,</i>		<i>equis cacis</i> 343. <i>cur excogi-</i>
<i>ib. filij, ibid. inuenta, ibid.</i>		<i>tata</i> 344
<i>Victima</i>	62	<i>Fortuna parentes</i> 339
<i>Fauno pinus dicata</i>	468	<i>Fortuna simulacrum</i> 342
<i>Fauni demones, ibid. Dij a-</i>		<i>Fortuna arbitrium</i> 339
<i>grestes, ibid.</i>		<i>Fortuna De^o moderator</i> 340
<i>Februs quid sit</i>	177	<i>Fortuna & tributata</i> 109
<i>Feris expositi</i>	663	<i>Francisci Magni Ducis inge-</i>
<i>Feronia Dea nemorum</i>	550	<i>nium</i> 628
<i>Feronia religionis mirum, ib.</i>		<i>Fruges ubi prius inuenta</i> 519
<i>Ficus inuenta</i>	518	<i>Frumentum in Sicilia inuen-</i>
<i>Ficus e Sice,</i>	487	<i>tum</i> 126
<i>Ficus folia Baccho sacra</i>	487	<i>Fulmen quid sit</i> 157
<i>Fidicula piscis Apollini sacra</i>		<i>Fulmina ut fiant, ibid.</i>
352		<i>Fulminu^m Vulcan^o artifex</i> 152
<i>Figlina rota inuenta</i>	807	<i>Furia nata e sanguine</i> 218. <i>ut</i>
<i>Figura gypsea inuenta</i>	796	<i>vocata</i> 218. <i>quid sint</i> 225
<i>Flores dicati Eumenidib.</i>	223	<i>Furiarum officium</i> 220. <i>lo-</i>
<i>Fluuij cur tauri similes</i>	715	<i>cum, ibid.</i>
<i>Fluuioru^m propria planta</i>	921	<i>Fusanei Dionysio sacri</i> 352
<i>Fluuiorum cursus latens ali-</i>		G <i>Alatus Polyphemi fili-</i>
<i>quandiu</i>	919	<i>us</i> 987
<i>Fœderum antiquorum ritus</i>		<i>Galli Rheæ sacerdotes</i> 967
651		<i>Gallus sacer AEsculapio</i> 234
<i>Fœmina pictura perita</i>	786	<i>Gallus dicatus Mineræ</i> 310
<i>Fœmina raro sapientes</i>	309	<i>Gallus soli sacer</i> 542
<i>Fœminarum misera condi-</i>		<i>Gallus iuuenis in auem</i> 154
<i>tio</i>		<i>Ganymeda Hebe</i> 144
<i>Formica in homines</i>	933	<i>Ganymedes raptus</i> 306
<i>Fortuna Tyche Vocata</i>	339.	<i>Ganym. pulcherrimus</i> 1004
<i>quando esse cepit, ib. quid</i>		<i>in aquariu^m</i> 1005. <i>quid sit</i>
<i>sit</i> 210. <i>nata e sanguine</i>		<i>145. ab aquila raptus</i> 143
<i>339. Dei ministra</i> 340 <i>sit</i>		<i>Ganymedis parentes</i> 1004.
<i>per rota voluitur</i> 343. <i>nul-</i>		<i>officium, ibid.</i>
<i>la est</i> 341. <i>una e parcis</i> 341		<i>Genius Bruti</i> 297
<i>Fortuna Virtuti aduersaria</i>		<i>Genius quid sit. ibid.</i>
<i>141. facit similia sapientia</i>		<i>Genij parètes</i> 295. <i>sacrificia,</i>
<i>341. stultè inter Deos,</i>		<i>ibid. arbor sacra</i> 296. <i>ut</i>
		<i>ctus</i>

MYTHOLOGIA M.

<i>Etus, ibid. etymologia, ibid.</i>	<i>Gorgones apud inferos</i>	755
<i>officium, ibid. figura, ibid.</i>	<i>Gorgonum parentes</i>	752. forma 749. vis 754. capita 753. locus, ibid.
<i>Genio platani sacra</i>	<i>Gorgonum allegoria</i>	755
<i>Genio frons dicata</i>	<i>Graecana nata</i>	752
<i>Genij rerum omnium</i>	<i>Graecarum locus,</i>	ibid.
<i>Genij daemones crediti</i>	<i>Graecarum nomina</i>	748. dens & oculus, ib. allegoria 755
<i>ut consulant, ibid.</i>	<i>Graci Hellenes dicti</i>	314
<i>Genua Vrbs Unde dicta</i>	<i>Gracorum Dii</i>	10
<i>Gerania mons Unde dictus</i>	<i>Gramen Marti dicatum</i>	162
901	<i>Gratia Veneris socia</i>	396. Vestita 415. solutis zonis, ibid. Vbi culta 416. Veneris filia 402. charites dicta 417. à terris fugerunt 415
<i>Geryonis parentes</i>	<i>Gypsea figura inuenta</i>	796
<i>Geryonis boves</i>	H <i>AEmonia Unde dicta</i>	898
<i>Gigantes Venti sunt 90. Vbi habitauerunt 650. cur geniti</i>	<i>Hamus mons</i>	655
	<i>Halcyonis parentes</i>	892
<i>Gigantum parentes</i>	<i>Halcyonis forma</i>	893
<i>Gigantum forma</i>	<i>Halcyones in aues</i>	892. Unde dicta 893. quando nidulantur, ibid.
<i>Gigantum Vis 648. pugna 649. fuga 650. arma 649. nomina 651. supplicia, ibid. arrogantia 89. terror diis iniectus</i>	<i>Halcyonum nidi firmitas, ib. salacitas, ibid. nomina, ibidem.</i>	
137	<i>Halcyonij dies,</i>	ibid.
<i>Glauce fons</i>	<i>Hamadryades</i>	470
<i>Glaucus natator peritus</i>	<i>Harmonia Vxor Cadmi</i>	1008
<i>Vates, ibid. Neres interpretres 840. discerptus 841. suffocatus, ibid. in balenam versus, ibid. Adnam rapuit</i>	<i>Vbi habitauit 1009. in anguem versa, ibid. Elysiis missa,</i>	ibid.
<i>Glaucus Taraxippus</i>	<i>Harmonia parentes</i>	1007.
<i>Glaucus Deus factus</i>	<i>monile donatum 1008. filia, ib. Deorum dona data</i>	1007.
<i>Glauci parentes 839. amores 841. inuenta</i>		
<i>Glauci plures</i>		
<i>Glutinum inuentum</i>		
<i>Gorades insula Gorgonum</i>		
<i>Gorgones animalia Numidia</i>		
754		

INDEX IN

<i>Harpia rapaces</i> 730. <i>Iouis canes</i> , <i>ibid.</i> <i>Stymphalides dicta</i> 729. <i>Vbi habitarunt</i> 730. <i>à Boreadibus pulse</i> 732. <i>casa</i> , <i>ibid.</i>	<i>Hecate a phasmata</i> 245
<i>Harpia Vbi se occultarunt</i> , <i>ib.</i>	<i>Hector Vbi sepultus</i> 80
<i>Harpiaarum parentes</i> 729. <i>nomen</i> , <i>ibid.</i> <i>forma</i> 730. <i>etymologia</i> 732	<i>Hectoris ossa requisita</i> , <i>ibid.</i>
<i>Hebraorum prima vera religio</i> 10	<i>Hereses antiquitus castigantur</i> 64
<i>Hebe Dia Vocata</i> 144. <i>Vxor Herculis</i> , <i>ibid.</i> <i>quid sit</i> , <i>ib.</i> <i>iuuentuti praefecta</i> 143. <i>pincerna Iouis</i> , <i>ibid.</i> <i>à poculis remota</i> , <i>ibid.</i> <i>cur filia Iunonis</i> 144. <i>cur soror Martis</i> , <i>ibid.</i>	<i>Heresium causa</i> 325
<i>Hebes parentes</i> 143. <i>filij</i> 144. <i>ara cum Hercule communis</i> , <i>ibid.</i>	<i>Hedera è quibus</i> 485
<i>Hecate Venefica</i> 570. <i>lucifera</i> 241. <i>Brimo</i> , <i>ib.</i> <i>regina inferorum</i> 245. <i>angelus Vocata</i> , <i>ib.</i> <i>à Veneficis invocata</i> 244. <i>Vnde dicta</i> 242. <i>quid sit</i> 241. <i>exposita</i> 243. <i>educata</i> , <i>ibid.</i> <i>canicida & caninora</i> 242. <i>trivia Vocata</i> , <i>ibid.</i> <i>triformis</i> 242. <i>sordida</i> 243. <i>culta</i> 245. <i>foribus praefecta</i> 243	<i>Hedera Vbi inuenta</i> 504
<i>Hecates parentes</i> 240. <i>forma</i> 241. <i>canes</i> , <i>ibid.</i> <i>sacrificia</i> 244. <i>Victima</i> 242. <i>officia</i> 243. <i>cena</i> , <i>ib.</i> <i>inventa</i> 570	<i>Hedera Baccho sacra</i> 487
<i>Hecates crudelitas</i> 246. <i>allegoria</i> , <i>ibid.</i>	<i>Hedera cur Baccho sacra</i> 494
<i>Hecate trigla dicata</i> 352	<i>Helena in insula</i> 668
	<i>Helena raptà à Theseo</i> 665
	<i>Helena parentes</i> 664. <i>forma</i> , <i>ib.</i> <i>nutrix</i> 1021. <i>filij</i> 668. <i>procorum nomina</i> 1022. <i>coniu-ratio ob nuptias</i> 665. <i>mors</i> 669. <i>flama latifera nau-tis</i> 861. <i>salubris nau-tis</i> , <i>ib.</i>
	<i>Helensi herba Vis</i> 668
	<i>Heliadum lacryma in electrum</i> 554
	<i>Heliopolis Vrbs Aegypti</i> 535
	<i>Heliotropium ex Clytie</i> 827
	<i>Hellanodice iudices olympi</i> 429
	<i>Helle ex ariete delapsa</i> 601. <i>sepulta</i> , <i>ibid.</i>
	<i>Hellenes Graci dicti</i> 314
	<i>Hellepontus dictus</i> 601
	<i>Heneti Vnde dicti</i> 987
	<i>Hera Ceres Vocata</i> 514
	<i>Hera sacrificia</i> 55
	<i>Heraclea Vrbs delata</i> 689
	<i>Heracliti opin. de princip.</i> 77
	<i>Hercules Acheloum vicit</i> 692
	<i>Albionem & Bargionem occidit</i> 693
	<i>Alcestim in vitam renocauit</i> 697
	<i>Alcyonem</i>

MYTHOLOGIAM.

<i>Alcyoneum cecidit</i>	693	<i>Nemei interemit</i>	693
<i>Angues duos suffocavit</i>	678	<i>Herginum & copias cecidit</i>	682
<i>Amycum & Mygdonem vicit</i>	687	<i>Hesionen liberauit</i>	688
<i>Antaum suffocavit</i>	691	<i>Hydrum Lernaam cecidit</i>	683
<i>Aprum Erymanthi occidit</i>	684	<i>Inferorum bubulum trucidavit</i>	695
<i>Aram 12 diis erexit</i>	694	<i>Insansuit</i>	698
<i>Augia stabulum purgavit</i>	685	<i>Lacinium vicit</i>	692
<i>Astrologiam didicit</i>	680	<i>leonem Citharoneum occidit</i>	680
<i>Aues Stymphalides expulit</i>	685	<i>leonem Nemeaum obtruncavit,</i>	ibid.
<i>Auream ala reportavit</i>	691	<i>Linum occidit,</i>	ibid.
<i>Baltheum Amazonis cepit</i>	687	<i>Lycum oppressit</i>	682
<i>Bebryciam deuastavit, ib.</i>		<i>Neptuni filios trucid.</i>	694
<i>Busirum de medio sustulit</i>	692	<i>Nessum transfixit</i>	700
<i>Cacum occidit,</i>	ibid.	<i>OEchaliã subiugavit</i>	697
<i>Cerberum eduxit</i>	695	<i>Olympia instituit</i>	685
<i>Cercopas profligavit</i>	699	<i>Omphale seruiuit</i>	699
<i>Cervam arripedem cecidit</i>	683	<i>Poculum à Sole accepit</i>	321
<i>Cicadas fugavit</i>	694	<i>Prometheum liberauit</i>	692
<i>Clavam Mercurio cōsecrauit</i>	694	<i>Patriam defendit</i>	681
<i>Cælum sustinuit</i>	335	<i>Protes filios occidit</i>	688
<i>Columnas posuit</i>	274, 689	<i>Puellas quinquaginta una nocte constuprauit</i>	681
<i>Coon subiugavit</i>	693	<i>Pyrechmum profligavit</i>	693
<i>Cygnum occidit,</i>	ibid.	<i>Saurum obtruncavit</i>	692
<i>Dercylum & Albionem cecidit</i>	689	<i>Sarpedonem Neptuni cecidit</i>	688
<i>Diomedis equos cepit</i>	687	<i>Saturno sacrificavit</i>	65
<i>Emathionem obtruncavit</i>	692	<i>Siculos debellavit</i>	690
<i>Erycem trucidavit</i>	689	<i>taurum Marathonium deuicit</i>	687
<i>Geryonis boues cepit</i>	688	<i>Thiodamantem occidit</i>	704
<i>Gigantem trucidavit</i>	649	<i>liberauit</i>	695
<i>Gigantes è sanguine leonis</i>		<i>Troiam cepit</i>	688
		<i>triduum latuit in ceto</i>	830

INDEX IN

<i>Hercules pellem leonis gesta-</i> <i>uit 680. omnium laborū</i> <i>obliviscitur 694. se in py-</i> <i>ram coniecit 700. inter</i> <i>Deos relatus est, ibid. suos</i> <i>filios trucidavit 682. In-</i> <i>nonis lac suxit</i> 135	<i>draco custos 733. cornu 511</i>
<i>Hercules cur relictus ab Ar-</i> <i>gonautis</i> 593	<i>Hesperis filia</i> 735
<i>Herculis parentes 675. clava</i> <i>in arborem 694. cognomi-</i> <i>na 705. filij 682. forma</i> <i>680. fratres 677. insania</i> <i>682. inventa 702. magi-</i> <i>stri 679. Chiron educator</i> <i>680. natiuitas 677. nomē</i> <i>682. 698. patria 676. sa-</i> <i>cristia 705. sacra fami-</i> <i>nis vetita, ibid. socij 697.</i> <i>Victima 705. vitia 698.</i> <i>voracitas 702. uxores 697</i>	<i>Hesperus in stellā versus 334</i>
<i>Herculis reliquia 307. nomen</i> 707	<i>Hiera insula</i> 151
<i>Herculi sacra populus</i> 695.	<i>Hierax in accipitrem versus</i> 902
<i>sacrificandi ritus</i> 705	<i>Hippa Bacchi nutrix</i> 482
<i>Herculi infensa Iuno</i> 113	<i>Hippocrene fons</i> 955
<i>Hercules plures</i> 701	<i>Hippodamia victa à Pelope</i> 810
<i>Heri taciturni sacra</i> 222	<i>Hippodamia proci</i> 809
<i>Hermaphroditus Mercurij fi-</i> <i>lius</i> 390	<i>Hippodamia nuptia, ibid.</i>
<i>Hermionenses à Charonte</i> <i>immunes</i> 201	<i>Hippolytus Thesei</i> 741
<i>Hesichus heros</i> 44	<i>Hippolyti cades</i> 168
<i>Hesichida qui fuerint, ibid.</i>	<i>Hipponium vrbs Sicilia</i> 247
<i>Hesione cur ceto exposita</i> 168	<i>Hispania unde dicta</i> 455
<i>Hesperia unde dicta</i> 334	<i>Homeri cōsilium in poemate</i> 7. aurea cathena 141
<i>Hesperidum parentes 690.</i> <i>nomina, ibid. horti 733.</i> <i>malva aurea, ib. locus 734.</i>	<i>Homines cadebantur in sa-</i> <i>cris</i> 67
	<i>Homines Saturno casi</i> 65
	<i>Homines in lapides versi</i> 617
	<i>Hædorum sidera</i> 609
	<i>Hædorum ortus</i> 610
	<i>Hora unde dicta</i> 419
	<i>Horarum parentes 417. no-</i> <i>mina 418. officia, ibid.</i>
	<i>Horti Iasonis</i> 581
	<i>Hyacinthus casus 349. sacer</i> <i>Apollini</i> 369
	<i>Hyades inter sidera</i> 331
	<i>Hyadum nomina</i> ibid.
	<i>Hyadum etymologia, ibid.</i>
	<i>numerus, ibid.</i>
	<i>Hyes Dionysus</i> ibid.
	<i>Hydromantia Nerei</i> 152
	<i>Hydrophoria</i> 439
	<i>Hygia Minerva filia</i> 307
	<i>Hygiaa vxor AEsculapij</i> 374
	<i>Hyla</i>

MYTHOLOGIA M.

<i>Hylacaptus ab Hercule</i> 704	<i>Icarus mors</i> 783
<i>Hylus Herculis filius, ibid.</i>	<i>Icarium mare</i> 492
<i>Hymni à quo inuenti</i> 773	<i>Icarius casus ob Vinum</i> ib.
<i>Hymni Hyagnidis inuētum</i> 621	<i>Idamons ubi sit</i> 81
<i>Hymnorum forma</i> 57	<i>Idea insula Creta dicta</i> 100
<i>Hyperionis parentes</i> 534. <i>insti-</i> <i>gnia</i> 535	<i>Ignauia ut pingebatur</i> 801
<i>Hypsipyle pietas in patrem</i> 436	<i>Ignis à quo inuentus</i> 100
I <i>Acchus Bacchus est</i> 505	<i>Ignis ereptus hominibus</i> 315
<i>Iamba sales</i> 249	<i>Ignis restitutus,</i> ib.
<i>Iambi versus reperti</i> 250	<i>Ilithyia Lucina</i> 291
<i>Iamidarum diuinationes</i> 355	<i>Illyris unde dicta</i> 987
<i>Ianus bifrons</i> 120	<i>Imagines Deorum nulla Per-</i> <i>sis</i> 13
<i>Iani liberalitas</i> 116	<i>Imagines Deorum nulla Ro-</i> <i>manis</i> ib.
<i>Ianuarus Lenæo dictus</i> 499	<i>Imagines sanctorum ut ha-</i> <i>benda</i> 14
<i>Iapetus Gigas</i> 313	<i>Imperandi desiderij vis</i> 87
<i>Iapetus cum Saturno regna-</i> <i>uit</i> 114	<i>Imperantium conditio</i> 237
<i>Iapetus unde dictus</i> 322	<i>Imperatoria virtutes</i> 61
<i>Iapyges qui essent</i> 726	<i>Impietatis pœna</i> 940
<i>Iapygia unde dicta,</i> ib.	<i>Impunitas scelerum</i> 110
<i>Iasion amatus à Cerere</i> 181	<i>Inachi parentes</i> 922. <i>Uxor</i> 923. <i>filij, ibid. ortus, ibid.</i>
<i>Iasionis parentes</i> 515	<i>Indus vitis & ficus inuentor</i> 513
<i>Iaso filia Æsculapij</i> 374	<i>Inferi à quibusdam negati</i> 279
<i>Iason educatus</i> 591. <i>ad au-</i> <i>reum Vellus missus, ibid.</i>	<i>Inferi malorum auctores</i> 44
<i>Iason Vellus aureum cepit</i> 594. <i>incolumis redijt</i> 596. <i>unde</i> <i>dictus</i> 591. <i>iuuentuti resti-</i> <i>tutus</i> 597. <i>Creontis filiam</i> <i>duxit</i> 584	<i>Inferorum iudices</i> 213
<i>Iasonis parentes</i> 582. <i>socij</i> 592. <i>filij</i> 584. <i>nauigatio</i> 607. <i>mors</i> 598. <i>templum, ibid.</i>	<i>Inferorum descensus</i> 201
<i>Iasonis horti ubi & cur</i> 581	<i>Inferorum sacrorum tempus</i> 40
<i>Iasonis proposita pericula</i> 594	<i>Inferorum sacerdotes & Ve-</i> <i>stes</i> 44
	<i>Inferorum victima</i> 40
	<i>Inferis cur sacrificaretur</i> 43
	<i>Inferos esse ut necesse est</i> 279
	<i>Inferos qui vini adierint</i> 201

INDEX IN

<i>Inferia mortuorum anniver-</i>		<i>reus</i> 90. <i>concubitus</i> 96. <i>cu-</i>
<i>saria</i>	48	<i>stodes</i> 90. <i>pericula</i> 74. <i>for-</i>
<i>Ingenium hominum quale</i> 93		<i>titio</i> 91. <i>cognomina</i> 99. <i>uxo-</i>
<i>Ingeniorum bonorum natu-</i>		<i>res</i> 92. <i>filia</i> <i>Lesio</i> 73. <i>Victo-</i>
<i>ra,</i>	<i>ib.</i>	<i>ria in Titanes</i> 100. <i>filius</i>
<i>Ingrati omnes sordidi</i>	175	<i>Æacus</i> 214. <i>planeta</i> <i>Vis</i> 107
<i>Iniustitia origo & Vis</i>	659	<i>sacrorū</i> <i>varietas</i> 36. <i>Dodo-</i>
<i>Ino Melicertam iugulavit</i>		<i>nas</i> <i>oraculū</i> 110. <i>ara</i> <i>subli-</i>
834. <i>in mare insiliit</i>	439.	<i>mes</i> 22. <i>Victima</i> 61. <i>Lycas</i>
<i>facta Dea maris, ibid.</i>		<i>templū</i> 29. <i>Polies</i> <i>sacra</i> 56.
<i>Leucothea</i> <i>vocata, ibid.</i>		<i>fabula explicatio</i>
<i>Matu-</i>		107
<i>ta est</i> 835. <i>sepulta, ibid.</i>		<i>Ioui</i> <i>asidet</i> <i>Eunomia</i> 120.
<i>cre-</i>		<i>quercus</i> <i>sacra</i> 100. <i>aquila</i>
<i>dita præesse nauigantibus,</i>		<i>dicata</i> 111. <i>vota</i> <i>concepta</i>
<i>ibid.</i>		99. <i>cælū</i> <i>obtigit</i> 91. <i>assessor</i>
<i>Inus parentes</i> 833. <i>Insidia in</i>		<i>pudor</i> 92. <i>asidet</i> <i>æquitas,</i>
<i>Phrixum</i>	601	<i>ib.</i> <i>diuini honores habiti</i>
<i>Insignia armorū inuenta</i>	509	98. <i>Vide</i> <i>Iupiter.</i>
<i>Insule beatorū vbi essent</i>	275	
<i>Io sacerdos Iunonis</i>	901	<i>Iones plures</i>
<i>Io in Vaccā versa</i> 901. <i>ab Ar-</i>		85
<i>go</i> <i>custodita, ibid.</i>		<i>Ioues reges vocati</i>
<i>scortum</i>		79
<i>fuit</i> 902. <i>in hominem</i>		<i>Iphicli celeritas</i>
<i>redijt</i> 904. <i>tempestati-</i>		677
<i>bis præfecta, ibid.</i>		<i>Iphigenia mactata</i>
<i>rapta</i>		66.
		<i>Iphigenia fit Hecate,</i>
		<i>ibid.</i>
		<i>Ira</i> <i>vis</i>
		931
		<i>Iris</i> <i>nympha Iunonis</i> 138. <i>quid</i>
		<i>sit</i> 913. <i>quid significet</i> 914
<i>Ius parentes</i> 901. <i>filius</i>	904	<i>Iridis parentes</i> 911. <i>officia, ib.</i>
<i>Iolaus renixit</i>	707	<i>forma</i>
<i>Ionium mare</i>	903	913
<i>Iophō oraculorū interpres</i>	611	<i>Isis</i> <i>Ceres dicta</i>
<i>Ioppe</i> <i>vrbs</i> <i>unde dicta</i>	904	124
<i>Iouis parentes</i> 79. <i>patria</i> 81.		<i>Isis</i> <i>Tithorea</i>
<i>nutrices</i> 19. <i>fratres</i> 86. <i>tres</i>		55
<i>oculi</i> 107. <i>nomina, ib.</i>		<i>Isis</i> <i>Dea culta</i>
<i>aua-</i>		904 (359)
<i>ritia</i> 69. <i>crudelitas, ibid.</i>		<i>Isidis</i> <i>statua</i> 905. <i>inuenta</i>
<i>malitia</i> 73. <i>temeritas</i> 71.		<i>Isidi</i> <i>Vitula dicata</i>
<i>perfidia, ib.</i>		905
<i>libido</i> 96. <i>men-</i>		<i>Isidi</i> <i>sacer anser</i>
<i>dacia</i> 71. <i>inuenta</i> 79. <i>filij</i>		388
<i>96.</i>		<i>Isthmia instituta</i>
<i>filia</i> <i>preces</i> 93. <i>formæ</i> <i>ob-</i>		437
<i>amores</i> 95. <i>adiutor</i> <i>Brta-</i>		<i>Isthmia in honorē Melicerte</i>
		835
		<i>Isthmiorum</i> <i>præmia</i> 438. <i>un-</i>
		<i>de dicta, ibid.</i>
		<i>tempus</i> <i>ibid.</i>
		<i>Victorum</i>

MYTHOLOGIAM.

Victorum honor	ibid.	cognomina 139. dos 690.
Istri fluvij cursus	595	Victima 61. sacrificia 134.
Italia Saturnia dicta	127	templū sine tecto 141. ad-
Italia Unde dicta	689	ulta sacellum, ibid. statua
Italia Saturno sacra	127	forma 136. nuptialia sa-
Ithomata sacra	79	cra 135. odium illustres fe-
Irys in phasianum Versus		cit 137. pellices è templis e-
745		secta 137
Iudeorum Dei	18	Iunonis allegoria 139
Judices inferorum	213	Iunoni sacra Victima 137. sa-
Judicia temeraria ut sint ca-		cra fiunt ante nuptias 135.
lamitosa	926	sacra avis 137
Iuno ab Herc. Vulnerata 75.		Iupiter Vbi natus 80. Vbi lo-
ab horis educata 134. fit		tus 79. Vbi educatus 85
Sacca 137. fit Virgo quot-		Iupiter educatus ab apibus
annis 135. à cuculo decepta		82. à capra, ib. à Neda et I-
134. ab Oceano educata		thone 83. ab Amalthea &
820. fit Iouis coniux 134.		Melissa 109. ab Adrastea
nuptijs praefecta 135. ridi-		83. ab aquila 84. à fortuna
culè decepta, ib. lac Hercu-		83. ab Ursis 85. à Thisoa,
li praeiuit ib. Vbi culta 136.		Neda & Agno 83. à colum-
suspensa à Ioue 137. Venus		bis 84
dicta 136. Herculi infensa		Iupiter quomodo servatus 82.
ibid. à pavonib. Secta 138.		patrē in regnum restituit
subventaneū peperit 135.		115. paternas insidias sen-
setta alligata 147. divitia-		sit 116. Thetidē compressit
rum Dea 137. à Ioue liga-		300 in Olympo Versabatur
ta	ibid.	97. inventores rerū hono-
Iuno cur timoris Dea 140.		rauit 98 patrem insecutus
cur in Samo nutrita, ibid.		est 74. mortuus est 20.
cur ab horis educata, ibid.		Parcis est inferior, ib. mor-
cur Vulcanū peperit, ibid.		talis est, ibid. barbatus 98.
cur Iouis cōiux, ibid. cur à		ambitiosus 92. AEGiochus
Ioue ligata 141. aeris vis		86. paterna genitalia ab-
est	140	scidit 87. reges instituit
Iunonis parentes 133. nutri-		90. Metim uxorem deglu-
ces, ibid. filij 135. pellices		tuit 93. Themim duxit
137. patria 133. nymphe		93. in aurum Versus 816.
138. pictura 136. ludi, ib.		in cuculū Vers. 94. Iunonē

INDEX IN

<i>Iuxta</i> 93. <i>gravidus</i> <i>Palladem</i> peperit, <i>ibid.</i> in <i>cygnū</i>	<i>Iy,</i>	<i>ibid.</i>
<i>Versus</i> 94. <i>diuinos honores</i> affecutus 91. <i>Idaus</i> 81.	<i>Ixionis supplicium</i>	625
<i>Iupiter</i> quid sit <i>Platonicis</i> 127. <i>cur in varias formas</i>	<i>Ixionis cum nube congressus,</i>	<i>ibid.</i>
112. <i>cur à Saturno non esus</i>	<i>Iynx Medea magistra</i>	455
111. <i>cur sempiternus</i> 21.	<i>Iynx in auem versa</i>	571
<i>cur à Vesta educatus</i> 108.	<i>Iynx Iasonis socia</i>	902
<i>cur Olympius</i> 100. <i>cur Deus habitus</i> 101. <i>omnium</i>	<i>Iynx auis,</i>	<i>ibid.</i>
<i>autor</i> 18. <i>aer creditus</i> 101.	<i>Iyngis parentes</i>	571
<i>motus aeris, ib.</i> <i>ignis regio</i>	<i>Iyngis vsus in veneficiis, ibid.</i>	
102. <i>ignis autor omnium,</i>	L <i>Abyrithus Aegypti</i> 740	
<i>ibid.</i> <i>ether</i> 103. <i>planeta benignus, ibid.</i> <i>sol, ib.</i> <i>stella,</i>	<i>Labyrinthus Creta</i>	566
<i>ibid.</i> <i>cælum</i> 106. <i>fatum</i>	<i>Lactea Via facta</i>	135
104. <i>anima mundi</i> 106.	<i>Lactuca vis</i>	394
<i>diuina providentia</i> 21. <i>supremus</i> 106. <i>dator bonorum, ibid.</i> <i>sine auribus</i> 111.	<i>Ladon draco Hesperidum</i>	734
<i>quatuor habet aures, ibid.</i>	<i>Lasio Iouis filia</i>	73
<i>pater hominū & Deorum</i>	<i>Lamia Sibylla dicta</i>	753
106. <i>mas & fœmina, ibid.</i>	<i>Lamia que dicantur, ibid.</i>	
<i>Cecrops, ibid.</i> <i>Ammonius</i>	<i>Lamia malitia</i>	<i>ib.</i>
98. <i>Idaus</i> 81. <i>Olympius</i> 106.	<i>Lampadophoria</i>	328
<i>infernus</i> 107. <i>tres oculos</i>	<i>Lampsacenorū morbus</i>	528
<i>habet,</i>	<i>Laomedon impius</i>	174
<i>ibid.</i>	<i>Laomedontis calamitas</i>	168
<i>Vide plura in Iouis.</i>	<i>Lapithæ dicti</i>	347
<i>Iurantium in fœderibus ritus</i>	<i>Lara nymphe lingua casa</i>	298
665	<i>Lares sacra,</i>	<i>ib.</i>
<i>Iurantium mos</i>	<i>Lares quid essent</i>	298
666	<i>Larium parentes,</i>	<i>ib.</i>
<i>Iustitia partes</i>	<i>Laribus canes dicati, ibid.</i>	
311	<i>Laribus oblata in sacris</i>	299
<i>Iustitia vis</i>	<i>Larissa vnde dicta</i>	545
312	<i>Larunda culta</i>	298
<i>Iuuenes plerumq; inepti praefecturis</i>	<i>Laservis bonitas</i>	546
556	<i>Latsum vnde dictum</i>	74
<i>Ixion ad inferos deiectus</i> 625	<i>Latona vnde dicta</i> 978. <i>In-</i>	
<i>Ixionis parentes</i> 624. <i>crudelitas, ibid.</i> <i>expiatio</i> 625. <i>fi-</i>	<i>nonem fefellit</i> 978. <i>in co-</i>	
	<i>turnicem versa</i>	977
	<i>Latona</i>	

MYTHOLOGIAM.

<i>Latona nutrix Apoll. & Diana</i>		<i>Lethe cur bibebatur</i>	284
<i>na</i>	345	<i>Lethius fons</i>	694
<i>Latona parentes</i>	975	<i>Leuca fons foetidus</i>	650
<i>Latona terra infesta</i>	976	<i>Leucadia victima</i>	68
<i>Latona templum</i>	977	<i>Leucadia petra vis</i>	395
<i>Latona filij 978. palma</i>	345	<i>Leucippus amatus à Daphne</i>	
<i>Laurus è nymphea</i>	354		354
<i>Laurus ubi inuenta</i>	355	<i>Leucosia insula dicta</i>	758
<i>Laurus Apollinis sacra</i>	354	<i>Leucosyri qui essent</i>	596
<i>Laurus pramiū Delphicum</i>		<i>Leucothea aurora est</i>	838
<i>362 pramiū Pythiorum</i>		<i>Lex regina ciuitatum</i>	163
<i>435</i>		<i>Libamina prima qua essent</i>	
<i>Laurus fulmine non tangitur</i>	355.		32
<i>cur discata Apollini</i>		<i>Liber pater</i>	505
<i>354</i>		<i>Liberalitas regia Virtus</i>	175
<i>Lauri vires</i>	355	<i>Libido Clisophi Selymbriani</i>	
<i>Laz. Colchi</i>	596		792
<i>Leda ouum peperit</i>	94	<i>Libidinis vis</i>	931
<i>Leda ouum datum seruandū</i>		<i>Libya vnde dicta</i>	821
<i>1021</i>		<i>Libya vnde dicta</i>	96
<i>Leges inuenta</i>	522	<i>Libya dei</i>	14
<i>Leges donum dei & vis</i>	164	<i>Libyca fabula</i>	6
<i>Legum obseruantia antiqui-</i>		<i>Ligures vnde dicti</i>	688
<i>tus</i>	117	<i>Ligna deorum sculptorum</i>	
<i>Legum multiplicitas damno-</i>		<i>793. Martis</i>	28
<i>sa</i>	118	<i>Ligna sacris apta</i>	28
<i>Lemnos Vulcano sacra</i>	147	<i>Ligna sacrorum Bacchi, ib.</i>	
<i>Lemniades graueolentes</i>	392	<i>Ligna sacrorum Veneris, ib.</i>	
<i>Lemniadum facinus, ib.</i>		<i>Herculis</i>	ibid.
<i>Lemnia terra vis</i>	147	<i>Lignatores sacrorum</i>	29
<i>Lena, nymphea torcularium</i>		<i>Lignatorum munus, ibid.</i>	
<i>495</i>		<i>Lilia candida facta</i>	135
<i>Lena sacra</i>	499	<i>Limniades stagnorum dea</i>	
<i>Lenaomensis Ianuarius, ib.</i>			473
<i>Leones ab Hercule victi</i>	681	<i>Lingua concha Veneris sacra</i>	
<i>Leones Vulcano sacri</i>	153		383
<i>Lesborum diuinationes</i>	355	<i>Lingua Mercurio sacra</i>	37
<i>Lethaei fluij quatuor</i>	283	<i>Lingua vltima sacrorum, ib.</i>	
<i>Lethe fluius</i>	238	<i>Linus vnde dictus</i>	352

INDEX IN

<i>Linus victus</i>	351	<i>Lunaparētes</i> 253. <i>sagitta</i> 256.
<i>Linus elegos inuenit</i>	352	<i>Vires</i> 259. <i>defectus</i> 256. <i>re-</i>
<i>Linus ab Hercule occisus</i>	351	<i>media eclipsiū</i> 258. <i>magnitudo</i> 259. <i>observatio</i> 257.
<i>Lini parentes,</i>	<i>ibid.</i>	<i>Victima</i> 261. <i>officia</i> 256.
<i>Lini discipuli,</i>	<i>ibid.</i>	<i>natura</i> 260. <i>Vestes quales</i>
<i>Lini inuentum</i>	706	255. <i>miraculū</i> 257. <i>defectus</i>
<i>Lipara habitata</i>	868	<i>ut fiant</i> 258. <i>defectus quis</i>
<i>Lipara dicta,</i>	<i>ibid.</i>	<i>prior obseruauit</i> 257. <i>equi</i>
<i>Lipara insula Vulcani</i>	151	254. <i>ortus</i> 255. <i>sacrificia</i>
<i>Lipara Meligunis</i>	985	68. <i>Phæbe dicta</i> 254. <i>ety-</i>
<i>Lotis in loton arborem</i>	527	<i>mologia</i>
<i>Lucerna per annū ardēs</i>	791	262
<i>Lucifer solis præuius</i>	558	<i>Lunā detrahere quid sit</i> 257
<i>Lucina debilitat</i> 292. <i>lysi-</i>		<i>Lupercalia</i>
<i>zona</i> 290. <i>una è Parcis</i>		992
208. <i>ubi nata</i> 290. <i>unde</i>		<i>Lupus Marti & Apollini sa-</i>
<i>dicta</i> 142. <i>eadem Diana</i>		<i>cer</i>
268. <i>culta</i> 292. <i>Prothyraa</i>		<i>Lupi ex hominibus</i>
291		992
<i>Lucina parentes</i> 290. <i>officia</i>		<i>Lusitania unde dicta</i>
291. <i>imago</i> 292. <i>nomina</i>		486
290. <i>reuerētia</i> 291. <i>sacer-</i>		<i>Lusius fons</i>
<i>dos</i>	293	79
<i>Lucina sacrum dictamū</i> 292		<i>Lustratio quid sit</i>
<i>miraculum,</i>	<i>ib.</i>	43
<i>Luctus honor Proserpina</i> 249		<i>Lustratio per sulphur</i> 50. <i>per</i>
<i>Ludi Varij Græcorum</i>	439	<i>porcellos</i> 51. <i>per sal, ib. per</i>
<i>Lumina sacris addita</i>	33	<i>aquam</i> 50. <i>per cepas, oua,</i>
<i>Luna habitari credita</i> 260,		<i>manides</i>
683		50
<i>Luna aeris & xor</i> 255. <i>in cur-</i>		<i>Lustrationes agrorum</i>
<i>ru</i> 254. <i>cornuta</i> 256.		52
<i>mas & fœmina,</i> <i>ibid. lu-</i>		<i>Lustrationes pollutorum</i> <i>ib.</i>
<i>men</i> <i>ut accipit</i> 260. <i>Iu-</i>		<i>precantium</i>
<i>noni opem tulit in Hercul.</i>		<i>ib.</i>
680. <i>Pana amauit</i> 261.		<i>Lustrationes Vasorum sacro-</i>
<i>Diana dicta</i> 264. <i>Benefi-</i>		<i>rum</i> 50. <i>locorum,</i>
<i>cijs præfecta</i> 256. <i>obit & fit</i>		<i>ib.</i>
<i>sydus</i>	338	<i>Lustrationum differentia</i> 53.
		<i>caussa, ib. ritus</i>
		52
		<i>Lyæus unde dictus</i>
		505
		<i>Lycaon in lupum</i>
		992
		<i>Lycaonis parentes</i> 992. <i>in-</i>
		<i>uenta, ibid. tempus, ibid.</i>
		<i>filij in lupos</i> 993. <i>filia in</i>
		<i>Ursam</i> 994. <i>filiorum no-</i>
		<i>mina</i> 440, 993. <i>filius</i>
		331

Lycosura

<i>Lycosura</i> Vrbs	992	<i>Maronea</i> Vrbs Unde dicta	510
<i>Lynceus</i> perspicax	858	<i>Marsi</i> Unde dicti	573
<i>Lycurgi calamitas</i>	485	<i>Marsi</i> ab Angitia docti	578
<i>Lydia</i> <i>Maonia</i> dicta	701	<i>Marsya</i> in fluvium versus	622
<i>Lygodesma</i> Victimam	68	<i>Marsya</i> fluvius dictus, <i>ibid.</i>	
<i>Lyra</i> à Mercurio inuenta	351	<i>Marsya</i> victus	622
<i>Lyra</i> Orphei inter sidera	769	<i>Marsyæ</i> parētes 621. tempus, <i>ibid.</i>	
<i>Lyra</i> etymologia	443	<i>Marsya</i> tibi cen præstans	622
<i>Lysizona</i> Lucina	268	<i>Marsyæ</i> supplicium	622
M <i>Acaria</i> Vrbs condita	994	<i>Mars</i> capitis causam dixit, 161. vulneratus fuit, <i>ibid.</i>	
<i>Macaria</i> insula dicta	701	cultus in Thracia 162. quid sit 164. sol creditus 165. vis ignea, <i>ibid.</i> arma inuenit, <i>ibid.</i> ligatus 75. Adonim occidit 531. tyrannus 163. captus à Vulcano 162	
<i>Macedonis</i> insignia	509	<i>Martis</i> parentes 160. nutrices 161. Uxor Neriene, <i>ib.</i> filij, <i>ib.</i> equi, <i>ib.</i> currus, <i>ib.</i> simulacrum 165. comites 163. adulterium 154. inuentum 165. cognomina 162. Victimam 60. sideris vis 128. auriga Bellona 161. Allegoria 163	
<i>Macedonia</i> Unde dicta	510	<i>Marti</i> homo cædebatur 67. lupus sacer 161. picus sacer, <i>ibid.</i> gramen sacrum 162. canis sacer, <i>ibid.</i> gallus sacer, <i>ibid.</i> vultur sacer, <i>ib.</i>	
<i>Machaon</i> Medicus	374	<i>Matragyrtæ</i> qui essent 970	
<i>Macris</i> Bacchi nutrix	122	<i>Matuta</i> Ino est & aurora 838	
<i>Macris</i> Sicilia dicta, <i>ibid.</i>		<i>Mausolus</i> Solis filius	541
<i>Menades</i> Unde dicta	487	<i>Mecronicæ</i> vis	169
<i>Magica</i> artis vires creditæ	580	<i>Medea</i> in custodias tradita	246
<i>Magis</i> artibus repugnantia	245		
<i>Magna</i> mater quid sit	97		
<i>Magna</i> matris tibia sacris add.	621		
<i>Magorum</i> diuinationes	355		
<i>Malitia</i> suprema non diuturna	72		
<i>Mania</i> nympha culta	298		
<i>Maria</i> nominata Varijs nominibus	822		
<i>Mare</i> Eoũ 333. <i>Æthiopicum</i> , <i>ibid.</i> <i>Atlanticum</i> , <i>ibid.</i> <i>rubrum</i> , <i>ibid.</i> <i>mortuum</i> , <i>ib.</i> <i>Erythraum</i> Unde dictum	815		
<i>Mare</i> mediterraneum	867		
<i>Maris</i> fluxus & refluxus	822		
<i>Marsinorum</i> Deorum Victimam	38		

INDEX IN

<i>Iasonem amavit</i> 578. <i>Pe-</i>	<i>Melas fluvius Nilus</i>	169
<i>liam occidit</i> 584. <i>Æsonem</i>	<i>Meleager casus ab apro</i>	719
<i>coxit</i> 597. <i>Glaucam</i> & <i>sit</i>	<i>Meleagri socij in aves</i>	725
584. <i>agnum ex ovis fecit</i>	<i>Meleagri vita in titione</i>	737
583. <i>Bacchi nutrices coxit</i>	<i>Meleagrides aves</i>	935
597. <i>Theseo insidiata est</i>	<i>Melicerta artē memoria in-</i>	
587. <i>Athenas adiuit, ibid.</i>	<i>uenit,</i>	438
<i>patri imperium recupera-</i>	<i>Melicerta Palamon</i>	439
<i>uit, ib. Herculi nupsit, ib.</i>	<i>Melicerta casus</i>	438
<i>Achilli nupsit</i> 1003. <i>Ææa</i>	<i>Melicerta certam. premium</i>	439
<i>Vocata fuit</i> 578. <i>Beneficio-</i>	<i>Meliginis insula</i>	151
<i>rum peritissima</i> 580. <i>Le-</i>	<i>Melissa Oreadis inuenta</i>	470
<i>mnis adibus insidiata, ib.</i>	<i>Melita insula & oppidum di-</i>	
<i>Medea parentes</i> 577. <i>Benefi-</i>	<i>ctum</i>	701
<i>cia</i> 578. <i>crudelitas</i> 579. <i>no-</i>	<i>Memnon in avem Versus,</i>	561
<i>men</i> 587. <i>facinora</i> 580. <i>filij</i>	<i>Memnonis parentes</i> 560. <i>pa-</i>	
<i>casti</i> 584. <i>inuenta</i> 585. <i>mors</i>	<i>tria ib. militia, ibid. regia</i>	
<i>ignota</i> 587. <i>soror Angitia</i>	561. <i>ensis, ibid. statua mi-</i>	
578. <i>soror Chalciope, ibid.</i>	<i>ra</i> 562. <i>columna mira</i> 563.	
<i>humanitas</i> 246. <i>fuga, ib.</i>	<i>mors</i> 561. <i>sepulchrum, ib.</i>	
<i>nuptia facta Corcyra</i> 581.	<i>Memnonix aves, ibid.</i>	
<i>ara dua, ibid. astutia mira</i>	<i>Mensaria ciuitas</i>	994
582	<i>Mentha in herbam sui nomi-</i>	
<i>Medea Unde dicta</i>	<i>nis</i>	178
587	<i>Mercurius Vbi educatus</i>	
<i>Medicina inuenta</i>	440. <i>Vbi natus, ibid. lac In-</i>	
372	<i>nonis suxit, ibid. fur exi-</i>	
<i>Medicina initium</i>	<i>mius</i> 348. <i>Cupidinē Vicit</i>	
373	441. <i>Argum occidit</i> 447.	
<i>Medorum diuinationes</i>	<i>domi custos, ibid. pasto-</i>	
355	<i>rum deus</i> 443. <i>præstigiōrū</i>	
<i>Medusa occisa</i>	<i>inuentor, ibid. fit hircus ob</i>	
749	<i>Penelopen</i> 452. <i>furū deus</i>	
<i>Medusæ parentes</i>	441. <i>nautarum deus</i> 445.	
747	<i>palæstritarum deus, ibid.</i>	
<i>Medusa sanguis in serpentes</i>	<i>eloquentiæ deus præfectus</i>	
657. <i>Caput in saxa Vertit</i>	442. <i>somnijs præfectus</i>	
748. <i>Capilli in angues, ib.</i>	445. <i>tera</i>	
<i>Caput gestamen Palladis,</i>		
<i>ibid.</i>		
<i>Medusæ Vis, ib.</i>		
<i>Medusæ plures Vocata</i>		
747		
<i>Megara Unde dicta</i>		
347		
<i>Meganira Cererem excepit</i>		
249		

MYTHOLOGIA.

445. terrestris Deus 446. assumebant 494
 morientib. praefectus 441. Milonis Crotoniata Vires in-
 lyram inuenit 351. belli & signes 431
 pacis minister 441. Minerua cur armata 317. o-
 leam inuenit 311. Iouis a-
 Mercurij parentes 439. nu- scititia 301. alata 302.
 trix 440. officia 441. fur- semper Virgo 304. belli in-
 ta, ibid. pictura, ibid. simu- Ventrix, ibid. colum inue-
 lacrum. ib. Victimam 448. nit 305. adificia reperit
 sacrificia, ib. cognomina, 304. tibias resecit 622
 ibid. filij 447. inuenta Sim Vulcani deuotaue
 445. Virga 442, 444. ca- 306. Palladem cecidit 300.
 thena aurea 449 diuersa est à Pallade, ibid.
 Mercurio gallus asidet 441 Pallas eadem 299. Alalco-
 dies dicatus 445. boca pi- menia 300
 scis sacra 352. portulaca sa- Minerua quid sit 312. cur dea
 cra 440. lingua sacra 37 credita 302. cur Pallas ap-
 Mercurij Trismegisti artifi- pellata, ib. cur populatrix
 cium 263 308. cur armata, ib. artium
 Mercurij plures 440 inuentrix 305. nuda visa
 Mercurialium certaminum 306
 premia 439
 Mestra prestigiorum perita Minerua parētes 301. Dada-
 521 la nutrix, ibid. cognomina
 Metalla qua quibus dicata 307. filia, ibid. domus 170.
 543 Victimam 308. certamē vir-
 Metalla astris attributa 22 ginum in honorem 301. sa-
 Metalla inuenta 319 crificia 302. Alea delu-
 Metallorum natura 22 brum 23. armatura 310
 Metis Iouis Vxor deglutita 92 Minerua sacra noctua 310.
 Midas tacta in aurum vertit sacer draco, ibid. numerus
 1011. auro Pactolum infi- septenarius sacer 300
 cit, ibid. iudex à Phæbo e- Minerua plures 301
 lectus 1012 Minos iudex animarum 213.
 Mida parentes 1011. liberali- quis fuerit 212. rex Creta
 tas, ibid. allegoria 1012 211. iustus fuit 212. Iouis
 Mida aures asini iniuncta, ib. filius 96. rex inferorum
 Miletus Unde dicta 346 213. Iouis discipulus 212
 Mimalones Unde dicta 487 Minois parentes 211. officium
 miracula, ibid. cornua 213. filij, ibid. mors, ibid.

INDEX IN

<i>Minoi regnum delatum</i>	212	<i>Mulierum conditio</i>	933
<i>Minotaurus natus</i>	566	<i>Mulus piscis Diana sacer</i>	352
<i>Minotauri forma</i>	739	<i>Mundus creatus creditus</i>	107
<i>Minotauri nomen</i>	565	<i>Mundus aternus creditus, ib.</i>	
<i>Minye Unde dicta</i>	598	<i>Musa tres primū culta</i>	772.
<i>Mola quid essent</i>	32	<i>semper casta</i>	778. <i>Sirenas</i>
<i>Molarum usus</i>	34	<i>Vicerunt</i>	716. <i>sphararum</i>
<i>Molere triticum quis inuenit</i>	519	<i>anima</i>	779. <i>qua fuerint</i>
<i>Moly herba vis</i>	572		509
<i>Momus iudex electus</i>	1024.	<i>Musarum parentes</i>	772. <i>nu-</i>
<i>omnibus inuisus, ibid. ope-</i>		<i>trix</i>	773. <i>prases Apollo</i>
<i>ra deorum carpit, ibid.</i>		<i>nomina</i>	772. <i>inuēta</i>
<i>Momi parentes</i>	1024. <i>offi-</i>	<i>filij, ib. amores</i>	777. <i>offi-</i>
<i>cium</i>	1025	<i>ciū</i>	776. <i>anes</i>
<i>Mopsi diuinitio</i>	358	<i>Musis loca dicata</i>	778
<i>Mors Noctis filia</i>	234. <i>alata</i>	<i>Musae ludi vocati</i>	773
<i>235. inferorum satelles</i>	234.	<i>Musica instrumenta addita</i>	
<i>implacabilis</i>	235. <i>donum</i>	<i>sacris</i>	136
<i>Dei</i>	917. <i>malorum reme-</i>	<i>Musica vis diuina, ibid.</i>	
<i>diūm</i>	235. <i>somni soror</i>	<i>Musica poematis adhibita</i>	6
<i>Mortis figura, ib. Victimā, ib.</i>		<i>Musica cur sacris addita</i>	982
<i>beneficia</i>	235. <i>sacrificia,</i>	<i>Musica Dei inuentum</i>	351
<i>ibid parentes</i>	234. <i>vis</i>	<i>Musica nunc effeminata, ib.</i>	
	831	<i>Musica vis</i>	6
<i>Mortuorum honor capilli</i>	44.	<i>Musici moduli</i>	351
<i>Victimae captiui</i>	41. <i>res ca-</i>	<i>Mycena Vrbs unde dicta</i>	815
<i>riores</i>	41. <i>et, ibid. Victimae</i>	<i>Mygdonia Niobe</i>	616
<i>46. Ultima dona, ibid. ani-</i>		<i>Myletus molere inuenit</i>	519
<i>ma et vocabantur</i>	49. <i>fo-</i>	<i>Myrica agrata Apollini</i>	356
<i>res cyparisso ornabatur</i>	47.	<i>Myrica usus, ibid.</i>	
<i>anniuersaria inferia</i>	48	<i>Myrica diuinitio</i>	355
<i>Mortui et crebantur</i>	47.	<i>Myriophyllum herba</i>	1003
<i>quamdiu lugebantur</i>	45	<i>Myrmidones e formicis</i>	215
<i>Mortuis sanguis oblatus</i>	47.	<i>Myronis vacca mira</i>	797
<i>obolus in os includebatur</i>		<i>Myrrha in arbore versa</i>	530
	200	<i>Myrtillus quis fuerit</i>	810
<i>Morta vna Parcarum</i>	208	<i>Victus a Pelope</i>	811
<i>Motacilla beneficiis apta</i>	571	<i>Myrtilli fraus</i>	810
<i>Mulseres malorum cause</i>	932	<i>Myrtorum mare</i>	811
		<i>Myr-</i>	

MYTHOLOGIA.

<i>Myrtus Baccho sacra</i>	395	<i>Nemesis parentes</i>	1021
<i>Myrtus Veneri sacra, ibid.</i>		<i>insignia</i>	1022
<i>Myrtus Cereri sacra</i>	517	<i>Nemesis officium</i>	1023
<i>Mysceillus Crotonem condi-</i>		<i>forma</i>	1024
<i>dit</i>	251	<i>Nephalia sacra</i>	387
N <i>Aiades Adonim nutri-</i>		<i>Nephalia ligna,</i>	<i>ibid.</i>
<i>uere</i>	530	<i>Nephalia Dea,</i>	<i>ibid.</i>
<i>Naiades nymphe Unde dicta</i>		<i>Nephele dea credita</i>	602
	473	<i>Nepheles astus in Phrixu</i>	601
<i>Napæ saltuum dea, ibid.</i>		<i>Neptunus profclystius</i>	924
<i>Naphtha Vis</i>	585	<i>Neptunus insularum impe-</i>	
<i>Narcissus ab Echo amat^r</i>	1014	<i>rator</i>	166
<i>in florem versus, ib. quid</i>		<i>Neptunus Laomedonti seru-</i>	
<i>significet, ibid.</i>		<i>uit 168. Troiam extruxit.</i>	
<i>Narcissus quib. coronis aptus,</i>		<i>ibid, equum reperit 174.</i>	
<i>ibid.</i>		<i>inuenit equitare 166. e-</i>	
<i>Narcissus sacer Baccho 487.</i>		<i>quis Cererem compressit</i>	
<i>sacer Eumenidib. 224 sa-</i>		<i>224. quid sit 172</i>	
<i>cer Proserpina, ib sacer Plus</i>		<i>Neptuni parentes 165. Edu-</i>	
<i>roni 177. sacer Cereri 517</i>		<i>catio 166. forma, ibid.</i>	
<i>Narcissi parentes 1013. soror</i>		<i>Sxor, ibid. comites 172.</i>	
<i>1014</i>		<i>tridens. 174. templa</i>	
<i>Narius pictura</i>	930	<i>magnifica 171. cogno-</i>	
<i>Naxos Unde dicta</i>	480	<i>mina 170. officia, ibid.</i>	
<i>Naxos Dia Vocata</i>	504	<i>filij 168. currus 167. e-</i>	
<i>Naxos Baccho sacra, ibid.</i>		<i>qui, ibidem. Victimæ</i>	
<i>Neapolis Unde dicta</i>	757	<i>38</i>	
<i>Neda nutrix Iouis</i>	19	<i>Neptuno mare obrigit</i>	912
<i>Negretus fons</i>	238	<i>Thunus sacer</i>	171
<i>Nemea certamina Vbi</i>	436	<i>Pompilus sacer</i>	352
<i>à quib. instituta, ib. cur in-</i>		<i>cælestes pisces dicati</i>	171
<i>stituta 437. funebria erāt</i>		<i>Nereus Vates 843. in Varias</i>	
<i>436. Unde dicta</i>	437	<i>formas 844. educatus, ib.</i>	
<i>Nemeorum iudices, ibid.</i>		<i>maris Deus, ibid. hydro-</i>	
<i>pramia</i>	436	<i>mantia peritus</i>	152
<i>Nemet pugnatores, ibid.</i>		<i>Nerei parentes 843. filia</i>	
<i>Nemesis Adrastea Vocata</i>		<i>845.</i>	
<i>1022. sit anser 1021. alata</i>		<i>Nereides circa currum Tri-</i>	
<i>1022. quid sit</i>	1024	<i>tonis</i>	845

INDEX IN

Nereides quæ essent	474	quid essent	473
Nereidum officium	571	Nympharum parentes	472.
Nereidum parentes 844. nu- merus, ibid. nomina 846. capilli 845. aues, ibid.		divisio 473. Vis 474. offi- cium 571. sacrificia 62. nominum explicatio 473	
Nerisene Uxor Martis	161	Nysa Urbs à Baccho condita in India	489
Nestis astutia	700	Nysæ porta	511
Nicete sententia de mundo 261		Nysæus Bacchus Unde	505
Nicopolis Unde dicta	757	O axia Urbs Creta unde dicta	213
Nilus Melas dictus	169	Oceanus initium rerū 820. taurino capite 821. ami- cus Prometheus, ibid. quid esse putetur	39
Niobe in saxum Versa	615	Oceanus parentes 820. Uxores 821. filia, ibid. motus, ibid. frater Atlas 334. nomina filiarum	821
Niobes parentes 613. filij 614. arrogantia 613. nomina filiorum 615. filiorum ca- des 614. imago	616	Ocnus pro ignavia pictus 801	
Niobe plures	614	Ocyrhoë Chironis filia	379
Nisus proditus	875	Odores demonibus grati	35
Nisyros insula	649	O Edipus Sphingē Vicit 1019. unde dictus,	ibid.
Nobilitas quid Verè sit	61	O Enomaus procos occid. 809	
Nox alata 232. in curru Vecta 231. mater omnium, ibid. Unde dicta 234. antiquis- sima	231	O Enomai equi	810
Noctis parentes 231. filij 233. Victima 232. officium, ibidem.		Olea à Minerva inuenta 305	
Noctua sacra Minervæ	310	Oleaster sacer Apollini	352
Numerus ternarius sacer	39	Oleaster premium Olympi- corum	421
Nuptiarum secundarum an- thor	815	Oleaster planta propria Al- phæi	192
Nuptias ad eundem mos, ibid.		Oleum in sacris Plutonis	41
Nyctelius Bacchus	505	Oles usus multiplex	305
Nymphæ matres fluviorum 473. Pana educarunt 452. Aristæum educarunt 474. Cererem educarunt 473. greges Solis custodiebant 539. ministra Circes 571.		Olenia capra	83
		Oliua fons	345
		Oliua Versilis	687
		Olympica certamina institu- ta	421
			Olym-

Olympicorum certaminum tempus, ibid.	Orestis dies dicta Orestia Vocata,	954 ibid.
Olympicorum premium 421. honor 422. Vbi fieret 423. modi Varij 421. quando ceperint 423	Oresticum Argos Orgia sublata Orinuentum	955 504 167
Olympicorum certaminum mutatio 426	Oriō ab Aurora amatus 883. Pleionem insecutus, ibid. Vrion prius dictus 881. tri- pater 882. Gaudaon voca- tus, ibid. super aquas ince- dens, ibid. caecus factus, ib. lumen recuperat 883. Pleiadas quinquennium insequitur, ibid. Dianam Violare conatur, ibid. à scorpio occisus, ibid. inter sidera relatus, ibid.	
Olympus Iouis magister 101	Orionis parentes 881. Uxor 882. cades 883	
Olympus mons 81	Orithyia rapta à Borea 871	
Olynthus Unde dicta 701	Orpheus ab inferis uxorem renocat 768. cur occisus, ib. Bacchi sacra instituit 510, cātū Sirenas superavit 758	
Omphalus locus in medio ter- ra 81	Orphei parentes 765. prestan- tia 770. lyra inter sidera 769. tempus 766. inuēta, ib scripta 767. allegoria 770. sapientia 767. mem- bra insepulta 769. caput sepultū, ib. mors varia, ib.	
Oracula ambigua 611	Orthria carmin. Arionis 304	
Oracula varia, ibid.	Ortygia Insula 977	
Oraculorū interpretes Iophō 611	Orus Apollo dictus 350	
Orcus quis esset 178	Oschophoriorum ritus 497	
Oreade Brasia cur dicta 478	Oscilla Bacchi imagines 501	
Oreades comites Diana 470	Osiris Bacchus 124	
Oreades eadē Orestiades, ib.	Osirisdis expeditio 509	
Oreadū parentes 470. officia, ib. nomina, ib. inuenta, ib.	Ouidij error 39	
Oreste Vrbs 954		
Orestes Vbi educatus 953. ma- trem occidit, ib. patriam fugit, ib. absolutus in Areo- pago, ib. ab Erinnybus agi- tatus, ib. digitum sibi ar- rosit, ib. Tauricam statuā rapuit 956. comam in Tau- ris deposuit, ib. sororem dat Pylade, ib. Erinnyas placat ib. sanitati restituitur, ib.		
Orestis parentes 953. uxor 954. sorores 956. filij, ibid. mors 957. ossa, ibid. taber- naculum 954		
Orestis diuini honores habiti 957		

INDEX IN

- P** Actolus auro fluxit 1011
 Paon AEsculapius dictus
 363
 Paanes Unde dicti, *ibid.*
 Paanes quid essent 362
 Pagasa Unde dicta 606
 Palamon Deus marinus 836.
 natator egregius 837
 Palamonis imago, *ibid.* sepul-
 crum, *ibid.* Victima, *ibid.*
 certamen 836
 Pales pastorum Dea 349
 Palilia sacra 544
 Pallas cur dicta 302. semper
 virgo 304. Iouis filia 301.
 Tritonia 309. armata na-
 ta III. Minerva est 299.
 diversa à Minerva 300. à
 Minerva casa, *ib.* Alalco-
 menta, *ib.* Bacchum tue-
 tur ab insidiis 511
 Palladis parentes 299. nata-
 lis dies, *ib.* clypeus 303. cur-
 rus, *ib.* scuti vis, *ib.* arma-
 tura 310. inuentum 304. co-
 gnomina 307. allegoria 308
 Palladia quae fuerint 300
 Palladij vis 307
 Palladij opportunitas, *ibid.*
 Palliata fabula 5
 Palma Pythaeis Victorib. pro-
 posita 362
 Palma Musis sacra 779
 Palma à quibus gestari solita
 438
 Pan dux nymphaeum 453 nun-
 tius Deorum, *ibid.* greges
 pavit, *ib.* ubi educat^r 454.
 Syringa amavit 455. in
 arietem Versus 456. Ty-
 phonem irretiuit, *ibid.* pi-
 scatorum Deus, *ib.* buccina-
 tor in bello Giganteo 651.
 Echo amavit 455. in hir-
 cum Versus 452. à Cupidi-
 ne lucta victus 456. fistu-
 lam inuenit, *ibid.* Vatici-
 nia Apol docuit 353. Uni-
 uersa natura 457
 Panos parentes 451. forma.
ibid. sacra, *ibid.* nutrices,
ibid. furor 456. pictura
 453. gestamen, *ibid.* officia
 454. vis 458. filia Iambe 249
 Panes plures 454
 Panicus terror 69
 Panathenaea sacra 148
 Pandionis parētes 995. filij, *ib.*
 Pandiones plures 996
 Pandora Vulcani 316
 Pandora formata 154
 Pannychius fons 238
 Papauer Lucina sacrum 523
 Papanera Cereri sacra 298,
 523
 Papanera Laribus sacra 599
 Paphlagō Polyphemi fili⁹ 987
 Parca quid sit 208
 Parca Deorum scriba 207
 Parca sunt tempora 209
 Parcarum parentes 206. spe-
 lunca 207. munus, *ib.* no-
 mina 208. sacrorum ritus,
ibid. vis 209. allegoria 210
 Parentantium ritus 47
 Paris crectus infans 663. ab
 Urfa educatus, *ib.* nutri-
 tus, *ib.* iudex Deorum, *ib.*
 Helenam

MYTHOLOGIAM.

<i>Helenam rapuit</i> 667. <i>Deas nudas non vidit</i> 670. <i>Ut Deas iudicavit</i> 311. <i>largitionibus corruptus</i> 664	<i>Victor Hippodamia</i> 811. <i>humerus eius</i> 633. <i>humerus eburnus, ib.</i> <i>sepulcrum</i> 812. <i>ossa in Graciam portata, ib.</i> <i>duplex iuventa</i> 633
<i>Paridis parentes</i> 663. <i>robur, ibid.</i> <i>iustitia, ib.</i> <i>filij</i> 667. <i>mors</i> 669	<i>Peloponnesus dicta</i> 811
<i>Parnassus Unde dictus</i> 899	<i>Penates qui fuerint</i> 293
<i>Pyrrhichiū melos inuentū</i> 860	<i>Penatum officia</i> 295 <i>etymologia</i> 294. <i>figura</i> 295. <i>sacra</i> 294
<i>Pasiphae culta</i> 567. <i>curtaurum amarit, ibid.</i> <i>Minois Uxor</i> 566	<i>Penelope exposita</i> 935. <i>Unde dicta</i> 936. <i>domo expulsa</i> 950. <i>à Mercurio compressa</i> 452
<i>Pasiphaes paren.</i> 566. <i>filij</i> 567	<i>Penelopes genus</i> 452. <i>fratres</i> 935. <i>parentes, ibid.</i> <i>nuptiae</i> 936. <i>astutia</i> 937. <i>filius, ib.</i> <i>sepulcrum, ibid.</i>
<i>Passeres Veneri sacrati</i> 387	<i>Penthes calamitas</i> 502
<i>Pastores reges vocati</i> 350	<i>Pepromene Uxor Parcarum</i> 208
<i>Patra Area Vocata</i> 516	<i>Periclymeni Vis</i> 853
<i>Patria cuiusque</i> 214	<i>Perpendiculum inuentū</i> 807
<i>Pauo Iunoni sacer</i> 138	<i>Persa nulla tēpla habuerūt</i> 13
<i>Pauo gemmatus Adriani</i> 139	<i>Perses Iouis filius</i> 748. <i>discum inuenit</i> 815. <i>ad Medusam missus</i> 814. <i>Atlantem in montem vertit</i> 332. <i>Medusam obrūcauit</i> 748. <i>Andromedam liberavit, ib.</i> <i>Solis filius ubi regnavit</i> 570
<i>Paupertatis mala</i> 183	<i>Persei filij</i> 815. <i>Uxor, ibid.</i>
<i>Pax nutrix Plutonis</i> 177	<i>Pestilentiae causa</i> 555
<i>Recentij populi qui fuerint</i> 726	<i>Pestilentiae insignes, ibid.</i>
<i>Pecunia animalia imprimebantur</i> 930	<i>Petri Victorij bonitas</i> 970
<i>Pecunia Vis</i> 129	<i>Phaacia Unde dicta</i> 168
<i>Pegasus equus Belleroph.</i> 964	<i>Phaedra mors, ibid.</i>
<i>Pegasus natus è Medusa</i> 749	<i>Phaethon currum solis regis</i> 553. <i>è caelo cecidit. ibid.</i>
<i>Pelasgus Iouis filius</i> 96	
<i>Pelasgi iuventa</i> 611	
<i>Pelei innocentia</i> 624	
<i>Pelei & Theridis nuptiae</i> 379	
<i>Peltagenus</i> 590. <i>crudelitas</i> 581	
<i>Pelia datū oraculi responsum</i> 591. <i>filia</i> 584. <i>mors per fraudem Medea, ibid.</i>	
<i>Pelles pro scutis & surpata</i> 678	
<i>Pellices è Iuno. tēplo eiecta</i> 137	
<i>Delopis parētes</i> 809. <i>filij</i> 812.	

INDEX IN

<i>Phaethon cursum solis obser-</i>		<i>Piaculum sacrificantium</i>	26
<i>uauit</i>	338	<i>Pica Baccho sacra</i>	487
<i>Phaethon Absyrt⁹ vocat⁹</i>	577	<i>Pictorū opera memorab.</i>	785
<i>Phaethontis allegoria</i>	555. <i>pa</i>	<i>Pictura praestantia</i>	785. <i>int-</i>
<i>rentes</i>	552. <i>casus</i>	<i>tia</i>	787
<i>Phaethontades in populos</i>		<i>Pictura colorum &is</i>	788
<i>Verse</i>	554	<i>Picus Marti sacer</i>	161
<i>Phaethontiadum lacryma in</i>		<i>Pietas quā bona sit</i>	175
<i>electrum.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Pilumnus Iouis filius</i>	96
<i>Phalanx in serpentem</i>	657	<i>Pinarij Hercules sacerdot.</i>	30
<i>Phalanx militiā edoctus, ib.</i>		<i>Pinus ex Atte</i>	97
<i>Phalaris piscis Veneris dic.</i>	352	<i>Pin⁹ sacra Minerva matri, ib.</i>	
<i>Phaliscorū religio dolosa</i>	363	<i>Pinus sacra Pani</i>	453
<i>Phallica sacra</i>	498	<i>Pirene in fluium</i>	266
<i>Phallus quid sit,</i>	<i>ibid.</i>	<i>Pirithous adiuit inferos</i>	205
<i>Phasianus Graecis ignotus</i>	598	<i>Pisa Unde dicta</i>	336
<i>Phasmata Hecates</i>	245	<i>Piscatorum Deus Pan</i>	456
<i>Phasmata cur evanescāt</i>	242	<i>Pisistratus tyrannidem occu-</i>	
<i>Philoctetes sagittas habuit</i>		<i>pauit</i>	741
<i>Herc.</i>	307	<i>Pithecusa patria Gigātū</i>	650
<i>Philomela & soror in aues</i>		<i>Pithecuse insula</i>	87
<i>745. Veris nuncia</i>	746	<i>Pithogia sacra</i>	499
<i>Philomela fabula</i>	745	<i>Planetarum vires</i>	780, 263
<i>Philyra &xor Saturni</i>	380	<i>Planipedia fabula</i>	5
<i>Phineus longaeus</i>	730	<i>Platanus genio dicata</i>	296
<i>Phines parentes</i>	730. <i>filij, ib.</i>	<i>Plato theologiā immutauit</i>	16
<i>supplicium</i>	593	<i>Platonis opinio de principis</i>	
<i>Phlegra unde dicta</i>	649	<i>rerum</i>	77. <i>de anima</i>
<i>Phæbus Unde dictus</i>	366	<i>Pleia. anima cælorū sunt</i>	336
<i>Phæbi crudelitas</i>	72	<i>Pleiades inter sidera</i>	883
<i>Phœnicia Unde dicta</i>	163	<i>Pleiades cur filie Atlātis</i>	335
<i>Phorcides quæ essent</i>	748	<i>Pleiadum nomina</i>	330. <i>locus,</i>
<i>Phorcinis parētes</i>	848. <i>filij, ib.</i>	<i>ibid.</i>	
<i>Phoronem ignem inuenit</i>	318	<i>Pleione Atlantis &xor</i>	329
<i>Phrixus per aera &ectus</i>	601.	<i>Ploides aues</i>	685
<i>arietem immolauit, ibid.</i>		<i>Plote insula Delos</i>	345
<i>Phrxi parētes</i>	600. <i>filij</i>	<i>Plote insule</i>	731
<i>arres locutus</i>	601. <i>aries</i>	<i>Pluto Deus mortuorum</i>	177.
<i>quid esset</i>	604	<i>Orcus</i>	178. <i>Proserpinam</i>
			<i>rapuit,</i>

MYTHOLOGIAM.

<i>rapuit</i> 177. <i>quid sit</i> , 41. <i>Dis</i>	<i>Pollucis parentes</i> 856. <i>inven-</i>
<i>Vocatus</i> 179. <i>opum Deus</i>	<i>ta</i> 859. <i>equi albi</i> , <i>ib.</i> <i>Victi-</i>
177. <i>ubi habitaret</i> , <i>ib.</i> <i>Sul-</i>	<i>ma</i> , 862. <i>flāma nautis</i> 860.
<i>neratus</i> 75. <i>à Sisypho dece-</i>	<i>filij</i> 858
<i>ptus</i> 630	<i>Polluebantur qui</i> 53
<i>Plutonis parentes</i> 176. <i>Pax</i>	<i>Polluti qui essent</i> , <i>ib.</i>
<i>nutrix</i> 177. <i>claves</i> , <i>ib.</i> <i>insti-</i>	<i>Polluti non tangebant aras</i>
<i>gne</i> , <i>ibid.</i> <i>equi</i> , <i>ibid.</i> <i>regia</i> ,	52
<i>ibid.</i> <i>sacris oleum pro Vino</i>	<i>Polydectes in lapidem</i> 814
41. <i>currus</i> , 177. <i>Victima</i>	<i>Polydus Gates</i> 841
60. <i>nomina</i> 204. <i>sacrifi-</i>	<i>Polyphemus Galateam ama-</i>
<i>cia</i> 177. <i>allegoria</i> 179	<i>uit</i> 986. <i>cacius factus</i> 989
<i>Plutoni infera obtigerunt</i>	<i>Polyphemi parentes</i> 848. <i>V-</i>
177. <i>sacra planta</i> , <i>ibid.</i>	<i>xor</i> , 985. <i>Victus</i> 986. <i>filij</i>
<i>Plutonium os</i> 178	987. <i>mores</i> , <i>ibid.</i> <i>arrogan-</i>
<i>Plutus diuitiarum Deus</i> 181.	<i>tia</i> 988
<i>cacius à Ioue factus</i> , <i>ibid.</i>	<i>Pompilus sacer Neptuno</i> 352
<i>timidus Deus</i> 182. <i>perni-</i>	<i>Pomum Discordia</i> 663
<i>ciosus</i> , <i>ibid.</i> <i>oculatus</i> , <i>ibid.</i>	<i>Populus alba</i> 192
<i>Pluti parentes</i> 181. <i>filij</i> 185	<i>Populus nigra</i> , <i>ib.</i>
<i>Poematis prestantia</i> 7	<i>Porcelli lustrationum</i> 51
<i>Poematum scopus</i> , <i>ib.</i>	<i>Portulaca sacra Mercurio</i>
<i>Poematibus musica addita</i>	440
6	<i>Portus Herculis Vocatus</i> 693
<i>Poeta adulescentes</i> 728	<i>Præsepe signum cæleste</i> 466
<i>Poetica Vrs</i> , <i>ibid.</i>	<i>Præstigiatorum inuentor Mer-</i>
<i>Poetice fabula</i> 8	<i>curius</i> 443
<i>Pœnitentia quorum filia</i>	<i>Preces impiorum quales</i> 50
321	<i>Preces Iouis filia</i> 93
<i>Politica fabula</i> 5	<i>Preces quales esse debent</i>
<i>Pollux ubi natus</i> 856. <i>inuit cū</i>	176
<i>Iasone</i> , <i>ibid.</i> <i>Amycum pu-</i>	<i>Priamus Vnde dictus</i> 688
<i>gnis occidit</i> , 857. <i>Athenas</i>	<i>Priamus ad Iouem confugit</i>
<i>Vicit</i> , <i>ibid.</i> <i>ad Lencippi si-</i>	107
<i>lias</i> , <i>ibid.</i> <i>recuperat Hele-</i>	<i>Priamo regnum delatū</i> 608
<i>nam</i> , <i>ibid.</i> <i>casus fuit</i> , 858.	<i>Priapus ubi natus</i> 527. <i>defor-</i>
<i>cultus</i> 860. <i>fratris liberalis</i>	<i>mis</i> , <i>ibid.</i> <i>exul</i> , <i>ibid.</i> <i>re-</i>
859 (857)	<i>uocatus</i> 529. <i>hortorum</i>
<i>Pollux & Castor seruatores</i>	<i>Deus</i> 528, <i>cultus</i> , <i>ibid.</i>

INDEX IN

<i>Priapi parentes</i> 391. <i>victima</i>	<i>apud matrē</i> 250. <i>Unde raptā</i> 126. <i>quid sit</i> 99. <i>mortuorum regina</i> 249
528 <i>simulacrum</i> 529. <i>portus</i> 528	
<i>Primi Comitis laus</i> 970	<i>Proserpina parentes</i> 247. <i>honores</i> 249. <i>Victima</i> 251. <i>raptus</i> 248. <i>reuerentia, ibid.</i>
<i>Primitiæ Vestæ sacræ</i> 88	<i>cognomina</i> 252. <i>etymologia</i> 253 <i>allegoria</i> 180
<i>Principum ingenia</i> 145. <i>institutio</i> 728	<i>Proserpina donata Sicilia</i> 250
<i>Progne in lusciniã versa</i> 745	<i>Proteus in varias formas</i> 850
<i>Proignes parentes</i> 744	<i>Deorū antiquissimus, ib.</i>
<i>Prometheus omnes artes inuenit</i> 305	<i>nauigandi peritus</i> 852
<i>Prometheus Ionē decepit</i> 315. <i>homines fecit</i> 314. <i>in Cau caso & inctus</i> 316. <i>quis esset</i> 315. <i>Pandoram finxit</i> 154. <i>Titan ignifer, 153. ignem detulit hominibus</i> 315. <i>accusatus</i> 317. <i>inuenit fœminam, 318. à Ioue solutus</i> 321. <i>Oceano amicus</i> 821. <i>liberatus ab Hercule</i> 328. <i>rerum diuinarum contem plator</i> 329. <i>insidias aperit Saturno</i> 116	<i>Protes parentes</i> 849. <i>Uxor, ib.</i>
<i>Promethei parentes</i> 313. <i>filia Titanis, ib.</i> <i>Uxores</i> 314. <i>fratres, ib.</i> <i>filij, ib.</i> <i>imprudētia</i> 315. <i>supplicium</i> 316. <i>ara</i> 319. <i>aquila</i> 327. <i>statua</i> 153. <i>inuenta</i> 149. <i>allegoria</i> 327	<i>calliditas</i> 854. <i>iuſtitia, ib.</i>
<i>Prometheo ingrati homines</i> 317	<i>filij</i> 849. <i>currus</i> 851. <i>equitas caſis ſuij</i> 849. <i>potestas</i> 850
<i>Proſelenus Arcadibus imperauit</i> 255	<i>Proteo mira vis</i> 852. <i>par potestas</i> 853
<i>Proſeleni Arcades dicti</i> 256	<i>Prothyrea Lucina</i> 291
<i>Proſerpina nō recuperata</i> 515. <i>super mare lata</i> 248. <i>raptā narcissum colligens</i> 249. <i>à Theseo quaſita</i> 251. <i>alternè</i>	<i>Pudor Iouis aſſeſſor</i> 92
	<i>Purgatio antiquorum</i> 27
	<i>Pylum conditum</i> 590
	<i>Pyra à propinquiore accendebatur</i> 46 (701)
	<i>Pyrenai montes Unde dicti</i>
	<i>Pyromantia Vulcani</i> 152
	<i>Pyrrhichium melos inuētum</i> 860
	<i>Pythagoras Unum Deum cenſuit</i> 16
	<i>Pythagora opinio de principijs</i> 77. <i>opinio de anima</i> 283. <i>ludicrum in luna ſcribere</i> 257
	<i>Pythagorici numeri</i> 219
	<i>Pythia cur inſtituta</i> 361. <i>quādo cœpta, ib.</i> <i>quando aucta</i> 433. <i>Unde dicta</i> 434
	<i>Pythio.</i>

MYTHOLOGIA M.

<i>Pythiorum ludicra</i> 361. <i>tēpus</i>	<i>mendici</i>	968
435 <i>præmium</i>	362	<i>Rheæ pinus dicata</i> 97. <i>quer-</i>
<i>Pythius Delphi</i>	362	<i>cus & Vitis dicata</i> 971
<i>Pytho natus</i> 361. <i>casus, ibid.</i>		<i>Rhodus Unde dicta</i> 347
Q <i>Vercus Baccho sacra</i>		<i>Rhodi filij</i> 542. <i>parentes</i> 391
487		<i>Rhombus rota in sacris Rheæ</i>
<i>Quercus Cereri sacra</i>	25	973.
<i>Quercus Iouis sacra</i>	110	<i>Risus Sardonicus quid esset</i>
<i>Quercus Rheæ sacra</i>	971	66.
R <i>Efluxus maris</i>	822	<i>Romanorum Dij</i>
<i>Reges pastores dicti po-</i>		16
<i>pulorum</i>	350	<i>Ros Luna filij</i>
<i>Regum diadematis inuentio</i>		255
510		<i>Rosa colorem mutat</i> 387
<i>Regum assessores</i>	111	<i>Rosa rubra ex alba fit</i> 531
<i>Regnantium furor</i>	109	<i>Rosa Veneri sacra</i> 395
<i>Religio anima civitatum</i>	14	S <i>Abazius Bacchi filius</i> 478
<i>Religio Hebræorum</i>	10	<i>Sacerdotes antiqui qua-</i>
<i>Religio Græcorum ex AEGypto,</i>		<i>les</i> 64, 196
<i>ibid.</i>		<i>Sacerdotum castitas</i> 24. <i>Vestes</i>
<i>Religionis origo,</i>	<i>ib.</i>	26. <i>reuerentia</i> 944
<i>Religionis antiquæ exemplum</i>		<i>Sacra antiqua</i> 546. <i>Ventis ob-</i>
30		<i>lata</i> 35
<i>Rhadamanthus iustissimus</i>		<i>Sacra cantilena quales</i> 36
212 <i>cur exul</i> 214. <i>duxit</i>		<i>Sacrificantium puritas neces-</i>
<i>Alcmenam,</i>	<i>ibid.</i>	<i>saria</i> 26. <i>castitas</i> 27. <i>pur-</i>
<i>Rhadamanthi parentes</i> 96.		<i>gatio, ib. leges</i> 42
<i>temperantia</i> 213. <i>officium</i>		<i>Sacrificia cælestium</i> 33
214		<i>Sacrificia Iouis & Apoll. sub-</i>
<i>Rheæ mater Deorum & ho-</i>		<i>limia</i> 22
<i>minum</i>	972	<i>Sacrificia Iouis varia</i> 36
<i>Rheæ parentes</i> 965. <i>filij, ibid.</i>		<i>Sacrificia in mari facta</i> 38
<i>currus</i> 966. <i>effigies</i> 971.		<i>Sacrificia Cereris</i> 521. <i>Ce-</i>
<i>Socij</i> 966. <i>inuenta, ibid. for-</i>		<i>reris Phigalensis</i> 55. <i>Cere-</i>
<i>ma, ibid. sacrorum ritus,</i>		<i>ris Chthonia, ibid. Cæle-</i>
<i>ibid. Galli sacerdotes</i> 967.		<i>stium</i> 22. <i>Eumenidum</i>
<i>Varia nomina</i> 971. <i>sacrifi-</i>		43. <i>fluviorum</i> 40. <i>Hera</i>
<i>cia quando</i> 968. <i>spelunca</i>		<i>Dea</i> 55. <i>Inferorum</i> 40. <i>Iou-</i>
<i>religio</i> 971. <i>sacerdotes</i>		<i>is Poliei</i> 56. <i>Isidis Titho-</i>
		<i>rea</i> 55. <i>Minerva Machlyen-</i>
		<i>sis</i> 301 <i>Nympharum</i> 474

<i>Sacrificiorum causa</i>	62	87. <i>falcem inuenit</i> 122.
<i>Sacrificiorum tempus</i> 24. <i>li-</i>		<i>Vir fuit sapiens</i> 117. <i>Iano</i>
<i>gnatores.</i>	29	<i>acceptus</i> 116. <i>Iouis insidia-</i>
<i>Sacrificiis addita cantilena</i>		<i>tus, ibid. sorore duxit</i> 114.
34. <i>addita lumina</i> 33. <i>ad-</i>		<i>patri insidiatus, ibid. in e-</i>
<i>ditum thus</i> 34. <i>additi o-</i>		<i>quum versus</i> 123. <i>Victus à</i>
<i>dores, ibid. addita Musi-</i>		<i>filio</i> 87. <i>pro Deo cultus</i> 116.
<i>ca</i> 36. <i>addita tibia</i>	621	<i>regnavit in Aegypto</i> 124.
<i>Sacris aqua apta</i>	31	<i>Deus creditus</i> 125. <i>tempus</i>
<i>Sacris Cereris Vinū vetitum</i>	42	<i>putatus</i> 108. <i>cur à Ioue li-</i>
<i>Sacris Plutonis oleum pro Vi-</i>		<i>gatus</i> 126. <i>Saturnus quid</i>
<i>no</i>	41	<i>sit Platonice</i> 127. <i>Satur-</i>
<i>Sacrorum Ultima lingua</i>	37	<i>nus ad chemiam tractus</i>
<i>Salamina unde dicta</i>	895	129. <i>ubi regnavit</i> 100. <i>cur</i>
<i>Samothracum dij</i>	445	<i>Cæli filius</i> 131. <i>cur filios vo-</i>
<i>Samus dicta Parthenia &</i>		<i>mut</i> 108. <i>cur Virilia pa-</i>
<i>Anthemusa</i>	133	<i>tri decidit, ib. ather credi-</i>
<i>Samus Iunonis patria</i>	133	<i>tus</i>
<i>Sanguis offerebatur mortuis</i>	47	124
<i>Sanguinis Victimarū vsus</i>	33	<i>Saturni parentes</i> 113. <i>fratres</i>
<i>Sanctorum imagines erigen-</i>		114. <i>voracitas</i> 86. <i>etatis</i>
<i>de</i>	40	<i>bontas</i> 88. <i>etas aurea</i> 89.
<i>Sapientia Vis</i>	105	<i>filij</i> 124. <i>pactio cum Tita-</i>
<i>Sapientum contentio de tri-</i>		<i>nibus</i> 114. <i>inuenta</i> 116.
<i>pode</i>	353	<i>victima</i> 65. <i>fuga</i> 74. <i>ety-</i>
<i>Salatia regio</i>	726	<i>mologia</i> 123. <i>sacrorum tri-</i>
<i>Sardinia unde dicta</i>	701	<i>tus, ibid. Planetæ</i> 128. <i>ho-</i>
<i>Sardonius risus</i>	66	<i>stia humane</i> 123. <i>allegoria</i>
<i>Saturnalia sacra</i>	123	124. <i>bellum in Dionysum</i>
<i>Saturnus patri Virilia absci-</i>		511. <i>bellum contra Ammo-</i>
<i>dit</i> 74. <i>filios voravit</i> 115.		<i>nem, ibid. pictura explica-</i>
<i>num prior regnavit</i> 114. <i>in</i>		<i>tio</i>
<i>Italiam venit</i> 116. <i>in Vin-</i>		129
<i>cula coniectus</i> 115. <i>in tar-</i>		<i>Saturno Italia sacra</i>
<i>tarum detrusus</i> 121. <i>regniū</i>		127
<i>Iouis concessit</i> 100. <i>in regniū</i>		<i>Saturnia Italia dicta, ib.</i>
<i>restitutus</i> 115. <i>à Ioue captus</i>		<i>Satyri Bacchi socij</i> 462. <i>ani-</i>
		<i>malia sunt, ibid. unde di-</i>
		<i>cti, ibid. conuictorum ami-</i>
		<i>ci, ib. culti, ib. Silent sunt,</i>
		<i>ibid.</i>
		<i>Satyrorum parentes</i>
		462.
		<i>forma</i>

MYTHOLOGIAM.

forma, ib. insula, ibid.	nit	167
Satyrus primitia oblata 462	Sicilia Corcyra dicta	122
Saxum Saturno oblatum 80	Sicilia Macris dicta, ibid.	
Scorpius inter sidera 884	Sicilia Cereri sacra 515. hor-	
Sculptorum ligna 788	reum Romanorum 253. do-	
Sculptorum Deorum mate-	nata Proserpine 250	
ria 801	Sicilia descriptio 126. fera-	
Scutum Minerva 303	citas, ib.	
Scylla versa in monstrum 875.	Sidera pro dijs culta 10	
cocta renixit 877. suum pa-	Siderationum tempus 610	
trem prodidit 875. in ci-	Silenus ebrius 464. Bac-	
rim versa, ibid. ab anibus	chum nutrit, ib. captus,	
marinis vorata, ibid. se in	ib. Bacchi comes, ibid.	
mare precipitat, ib. ab Her-	Silenus rex 512	
cule eversa 880	Silens patria 464. forma,	
Scylla parentes 874. forma	ibid. asinus inter sidera	
876. canes additi 875. ca-	465	
nes quid sint 878. mors	Silens plures 464. Unde dicti	
Varia 876 allegoria 880	512. mortales 465. damo-	
Scylla dua 876	nes, ib.	
Scythae Unde dicti 107. qui sint	Silenorum statua 465. paren-	
596	tes 464	
Scytharum Dij 14. divina-	Simia ex hominibus 87	
tiones 355	Sinis Procustes Neptuni 438.	
Semele Cadmi filia 476. & sta	casus à Theseo 739	
477. in arca eiecta 478	Sirenes cum Musis certarunt	
Semeles pictura capilli lon-	758. nomina locis dederunt	
gissimi 478	757. musica instrumenta	
Septenarius Palladi sacer	abiecerunt 758. perierunt	
300	761. in saxa versa, ibid.	
Septimestres pueri cur & vāt	Sirenium parentes 757. locus,	
290	ibid. forma, ibid. musica	
Serapis cultus 517	instrumenta 758 nomina	
Serapis quis fuit 616	757. cantus quales, ibid. al-	
Serpentes cur exuant sene-	legoria 763	
ctam 318	Sirenium insula ossibus alba	
Serpentem ortus 657	760	
Serta inuenta 807	Sisyphus bella Troiana scri-	
Sesonchos equitare inue-	psit 632. Plut. fefellit 630	

INDEX IN

Sisyphi parentes 628. filij 629.	ibid. Urbs,	ibid.
Uxor, ib. astutia, ibid. mors	Sosipolis cultus ob miraculum	
630. supplicium 629. alle-	293	
goria 630	Sperm ^o nymphae facultas 504	
Smilax Baccho sacra 487	Spes quorum filiae 236	
Smilax Cereri sacra 517	Sphynxis parentes 1018. for-	
Socratis opinio de principijs	ma, ib. locus, ib. immani-	
rerum 77	tas, ibid. mors 1019	
Sol Veneris adulterium in-	Sphingis Victori praeiudicium 1018	
dicat 154. quis fuerit 644.	Stellarum anima quot 543	
lucis quatuor 537. autor o-	Staphyle in Vitem versa 487	
mnium 535. Deus creditus	Staphylus Bacchi filius 504	
11. Dei lampas 535. currum	Staphyli proneptum munera,	
ubi mergit, 537. in poculo	ibid.	
navigat, ibid. in lecto na-	Statuariorum opera memo-	
navigat, ibid. Titan dictus	rabilia 789	
535. flamma coeuntes puta-	Statua quam Dijs grata 794	
rus 539	Strongyle insula 151	
Solis parentes 534. equi 537.	Strophades unde dicta 731	
currus 536. boves 539. gre-	Strophe et antistrophe modu-	
ges 540. filij, ibid. insignia	li 36	
535. ciuitas, ibid. planeta	Stymphalides aues 686	
Vis 543	Stymphalidum forma, ib.	
Soli currus paratur in orien-	Styx ubi fuerit 196. unde di-	
te 543. gallus sacer 542. a-	cta 197. quid sit, ib.	
gnus victima 61. aper vi-	Stygis parentes 194. filia, ibid.	
ctima 542. aurum tribui-	iuramentum, ibid. aqua	
tur 543	qualis 197. color, ib. pisces,	
Soles plures 535	ibid.	
Somnus alatus 236. e caelo de-	Stygi cur honor habitus 196	
sectus 237. Iovem timet,	Stygem iurantium ritus 195	
ibid. Lethes frater, ibid.	Styge puerantium poena, ib.	
Somni parentes 236. locus,	Suauiela Veneris filia 391	
ibid. officium, ibid. filij	subuentanea ut fiant 146	
237. beneficium 236. cau-	Superstitionis Vis 15	
sa 238. ciuitatis descriptio,	Sus Veneris immolatur 388	
ibid.	Sus Cereri mactatur 60	
Somnia Vera 240	Susa condita Persarum me-	
Somniorum porta 238. forma,	tropolis 565	

MYTHOLOGIA M.

<i>Sufario comædia inuentor</i>	7	<i>Telchines ferri artifex</i>	122
<i>Sybaritica fabula</i>	5	<i>Telchines Rhodon habitant</i>	
<i>Syce in ficum versa</i>	487		541
<i>Sylvanus Fauni filius</i>	468	<i>Teleboæ populi rapaces</i>	676
<i>Sylvanus Deus sylvarum</i>	469	<i>Tellus Cæli & xor</i>	548. Cæli ma-
<i>Sylvani sacra,</i>	ibid.	<i>ter, ibid. Deum & homi-</i>	
<i>Sylvani filie,</i>	ibid.	<i>num mater, ibid. & in-</i>	
<i>Sylvano sacra cupressus,</i>	ib.	<i>ferorum</i>	548. fatidica 549.
<i>Symbola fluviorum</i>	920	<i>Ceres vocata, ibid. Iouis &</i>	
<i>Syracusa ex oraculo condita</i>		<i>xor</i>	548. Magna Dea 549
	250	<i>Telluris parentes</i>	547
<i>Syrinx in calamum versa</i>		<i>Telluris victima</i>	61
	460	<i>Templum Deo gratum pectus</i>	
T <i>Abernaria fabula</i>	5	<i>hominum</i>	14
<i>Talæis æreus</i>	212	<i>Temporum exadificatio</i>	23
<i>Talæ inuenta</i>	807	<i>Templis habitata reuerentia</i>	29
<i>Tantalus cur condemnatus</i>		<i>Tempus Deus creditus</i>	125
	635	<i>Tempori falx attributa, ib.</i>	
<i>Tantali parentes</i>	633. filij, ib.	<i>Terebra inuenta</i>	807
<i>supplicium</i>	634. immanti-	<i>Tereus in & pupam</i>	745
<i>tas</i>	633	<i>Teres parentes</i>	744
<i>Tantali allegoria</i>	637	<i>Teres libido</i>	745
<i>Taraxippus ab equis discer-</i>		<i>Termini Dei victima</i>	262
<i>ptus</i>	629	<i>Termino liba sacra</i>	745
<i>Tarentini populi</i>	726	<i>Ternarius numerus sacer</i>	31
<i>Tartarus natus</i>	228. anti-	<i>Ternarii numeri vis</i>	39
<i>quisimus, ib. obscurus</i>	229.	<i>Terra sigillata vis</i>	147
<i>carcer sceleratorum</i>	227.	<i>Terramotus causa</i>	170
<i>barathrum</i>	229. Unde di-	<i>Terramotus insignis</i>	556
<i>ctus</i>	230. quid sit	<i>Tethyos parentes</i>	824. filij
<i>Tartari profunditas</i>	228		827
<i>Taurica Diana</i>	67	<i>Thaletis opinio de principijs</i>	
<i>Taurus inter sidera</i>	927		77
<i>Taygetus mons Unde dictus</i>		<i>Thaletis scientia</i>	869
	96	<i>Thamyris poeta eximius</i>	619
<i>Telamonius portus</i>	607	<i>à musis victus, ibid. cur</i>	
<i>Telchines simulacra deum</i>		<i>cæcus</i>	620. eius parentes
	541		619
<i>Telchines prestigiatores, ib.</i>		<i>Thasus opp. conditum</i>	928

INDEX IN

<i>Theba condita ab Amphione</i>		<i>Thunnus sacer Neptuno</i>	172
890		<i>Thus additum sacris</i>	34
<i>Theba eversa</i>	891	<i>Thya Bacchi sacra instituit</i>	
<i>Theba insula</i>	80	487	
<i>Thebarum porta</i>	891	<i>Thyades sacerdotes Bacchi,</i>	
<i>Thebe filia Promethei,</i>	ib.	ibid.	
<i>Thebe Urbis Unde dicta</i>	735	<i>Thyoneus Bacchus</i>	505
<i>Theramene insula Unde dicta</i>	545	<i>Tibia Ardeli inuentum</i>	154
<i>Thero Martis nutrix</i>	161	<i>Tibia à Minerva eiecta</i>	621
<i>Teoxenia certamina</i>	439	<i>Tibia sacris addita,</i>	ib.
<i>Theseus inferos adiuit</i>	742.	<i>Tigris fluuius Unde dictus</i>	
<i>intrepidus puer</i>	738	488	
<i>rempub. Athenis instituit</i>		<i>Tiresias cecus factus</i>	306
741. <i>amicus Pirithoo</i>	739,	<i>Tiresias diuinator,</i>	ib.
<i>in Cretam nauigat,</i>	ibid.	<i>Tisiphone nata è cæli sanguine</i>	131
<i>Ariadnam rapuit</i>	740.	<i>Tisiphones amores</i>	220
<i>Heleenam rapuit</i>	742. in	<i>Titan sol est</i>	644
<i>Vincula tactus</i>	204. sedet apud	<i>Titanis herba</i>	313
<i>inferos</i>	251	<i>Titanes trucidati</i>	512. eorum
<i>Theses parentes</i>	738. filij	<i>sanguis in Viperas</i>	643
<i>741. inuenta, ib. res gesta</i>	738.	<i>Titanes debellati</i>	87. Rhea
<i>allegoria</i>	743	<i>parturienti assident</i>	86.
<i>Thesmophoria</i>	522	<i>metere docti</i>	643
<i>Thesmophoria inuenta</i>	515	<i>Titanum parentes</i>	642. bellum, ib. nomina
<i>Thesmophoriorum ritus</i>	516	643. numerus	644
<i>Thespiæ Unde dicta</i>	895	<i>Titanus cum Saturno regnauit</i>	114
<i>Thessala Genesica</i>	257	<i>Titanus astronomus soli frater</i>	644
<i>Thessali Unde dicti</i>	587, 693	<i>Tithonus auroræ maritus</i>	565
<i>Thespiades 50. ab Hercule</i>		<i>in cicad. versus</i>	564. Susa
<i>tristata</i>	681	<i>condidit</i>	565
<i>Thetis in sepiam Versa</i>	826	<i>Tithoni parentes</i>	564. senectus, ib. filij,
<i>Achillis mater, ib. à Ioue</i>		565. immortalitas	564
<i>compressa</i>	300	<i>Titias heros cultus à Creten-</i>	
<i>Thetidis parentes</i>	824. nuptia	<i>sibus</i>	971
379			
<i>Thetidi quibus par potestas</i>	853		
<i>Thracia Unde dicta</i>	161		
			<i>Titius</i>

MYTHOLOGIAM.

<i>Tityus casus ab Apolline</i> 639.	<i>Tritonia Luna</i> 309
<i>terra alumnus, ibid. sepultus,</i> ibid.	<i>Tritonia anima</i> ibid.
<i>Tityus calamus est segetū</i> 641	<i>Triuia que sit</i> 242
<i>Tityi allegoria</i> 640 (639)	<i>Troia extructa</i> 168 (307)
<i>Tityi parentes</i> 638. suppliciu	<i>Troia capienda difficultates</i>
<i>Imolus mons unde dictus</i> 161	<i>Tyche fortuna</i> 339
<i>Togata fabula</i> 5	<i>Tyndari iuramentum</i> 665
<i>Tragædia dignitas</i> 7 (ibid.)	<i>Tyndarida qui sint</i> 856
<i>Tragædia inuentor Glaucus</i>	<i>Typhoens oppressus</i> 651
<i>Tricerber⁹ canis Molossus</i> 252	<i>Typhoens terra filius</i> 130
<i>Tricena fontes</i> 440	<i>Typhoei forma</i> 654
<i>Triclaris victima</i> 68	<i>Typhoei magnitudo</i> 651
<i>Trieterica sacra</i> 497	<i>Typhon terra filius</i> 653. Iouem cecidit 654. fulmine percussus 650. casus 655
<i>Trigla sacra Hecate</i> 352	<i>Typhon rex inhumanus</i> 660
<i>Tripolis Rhodos dicta insula</i>	<i>Typhon sepultus</i> 657
<i>Tripus Delphicus</i> 353 (542)	<i>Typhon quid esset</i> 661
<i>Tripus ad septē sapientes misissus</i> ibid.	<i>Typhon. sanguis in angues</i> 657
<i>Tripus cur dicatus</i> ibid.	<i>Tyrannorum assessores</i> III
<i>Tripus quid esset</i> 354	V <i>Alētia Vrbs Sicilia</i> 247
<i>Tripodum genera</i> ibid.	<i>Vates Apollinis filii</i> 357
<i>Triptolemus à Cerere educatus</i> 516 (214)	<i>Vellus aureum quid esset</i> 591
<i>Triptolemus iudex inferorū</i>	<i>Velleris aurei presidia</i> ibid.
<i>Triptolemus agricultura inuentor</i> 520 (509)	<i>Veneficorum fraudes</i> 256
<i>Triptolemus sationem docet</i>	<i>Veneficiis repugnantia</i> 572
<i>Triptolemi parentes</i> 516	<i>Venena Hecates inuentū</i> 570
<i>Tripudia Baccho sacra</i> 496	<i>Venus emergens</i> 382. ab Horis educata 383. in cōchana nauigat 88. unde dicta 384. in cælum ducta, ibid. vulnerata 75. Cypris unde dicta 383. Cytherea vocata 385. nautis salubris, ib. artem meretriciam reperit, ibid. nuptiis prefecta, ibid. risus amica, ibid. diuinandi magistra 386. iuramenta non curat, ibid. armata
<i>Triton Argonautas rexit</i> 595.	
<i>Neptuni buccinator</i> 828.	
<i>occisus</i> 829. mirus Roma 833. fluius Ægypti 830. mare ibid.	
<i>Tritonis parentes</i> 828. forma 829. currus, ibid. inuētum ibid. filia ibid.	
<i>Tritonia Pallas</i> 511	

<p>388. Adonim amavit 391. à Neptuno compressa, ibid. à Sole compressa 541. Deas Vicit forma 393. lena fuit 397. plurimum nocet 393. à dementia dicta Græcis 128 Veneris cœlestis sacris Vinum interdictum 400 Veneris parentes 381 Veneris cur nomen inuentum 382. filij 390. Vis 388. cogno- mina 544. pictura 392. adul- terium 154. curruus 386. vsus 310. sagittæ 387. cesto qua inessent 386. Sim sedantia 394. cultus institutus 392. victima 387. sacrificia, ibid. ritus sacrorum, ibid. sideris vis 128. allegoria 396 Veneri sacri passeris 347. sa- craphalaris piscis 352. sa- cra lingua concha 383. sa- cra myrtus 28. sacra coro- na 268. sacra apua 352. sa- cra columba 388. gratia di- cata 396 Veneres plures 383 Venilia &xor Neptuni 166 Venti quorum filij 559 Ventis oblata sacrificia 35 Ventorum initia 151 Ventorum Vis 867 Ventorum observatio 151 Ventorū quæstor AEolus 152 Ventorum domicilium 868 Vertigines &ut fiant 916 Vesta terra est 104. cœli &xor</p>	<p>Vesta quid sit 104. Ara &oca- ta 909. semper &virgo 88 Vesta parentes 907. officium 908. inuenta, ibid. forma 909. sacrificia 911 Vesta primitia oblata 88 Vesta dua 908 Vesta mensa antiquorum 910 Vestaliū ignis 88 Vestes inuentum Pelasgi 611 Via lactea facta 135 Victima &ut annueret sacris 31 Victima qua diis accepta 26 Victima egregia 26 Victima eximia ibid. Victima humana 67 Victima Leucadum 68 Victima &ut eligerentur 26 Victima marinorū deorū 38 Victima nigra quib. grata 40 Victima à Diis nō admissa 31 Victima lauabantur 50 Victima mares aut femina 41 Victima qua quibus Diis ib. Victima animales 62. consul- tatoria ibid. Victimarum pili in ignem 32 Victimarum &vitta 25 Victimarum cornua inaurata ibid. Victimarum inauratarum &vsus 665 Victimarū sanguinis &vsus 33 Victimarum partium &vsus 34 Victimarum mola 32 Victimas iugulandi ritus 40 Victimas experiebantur 31 Victimis quid additur 34 Victimis Vina infusa 32 Victo-</p>
---	---

MYTHOLOGIA M.

<i>Victoria Stygis filia</i>	194	<i>num cantus & cetera</i> 950. <i>Seyl</i>
<i>Victoria forma</i>	195	<i>lam & Charybdim trāssit</i>
<i>Vincērij Borghini Virtus</i>	970	<i>ib. naufragium fecit, ibid.</i>
<i>Vinū Veneris sacris & ceterum</i>	400	<i>cum Calypso & cetera, ib.</i>
<i>Vinum sacris additum</i>	41	<i>ab Arete adiutus, ib. oc-</i>
<i>Vini commoda</i>	483	<i>cisus, ib. populator & ceterum</i>
<i>Vini mala</i>	467	<i>dicitur</i> 309
<i>Vir bonus quis sit</i>	117	<i>Vlyssis parentes</i> 946. <i>filij</i> 949.
<i>Viri boni existimatio libidine</i>		<i>socij</i> 951. <i>res gesta</i> 948. <i>pru-</i>
<i>muliebris non laeditur</i>	402	<i>dentia</i> 952. <i>astus in Sire-</i>
<i>Viros bonos spernētes mulie-</i>		<i>nes</i> 760
<i>ribus fiunt supplices</i>	598	<i>Vota hominū qualia sint</i> 532
<i>Virgo inter sidera</i>	895	<i>Vota irrita cur ferenda a quo</i>
<i>Virtuti aduersaria fortuna</i>	141	<i>animo</i> 551
<i>Virtutis & cetera</i>	185	<i>Vrendorum cadaverum in-</i>
<i>Virtutis & cetera</i> 939. <i>aduersaria</i>		<i>uentor</i> 812
<i>fortuna</i>	938	<i>Vrsa cur non mergitur</i> 994
<i>Visus rationes</i>	914	<i>Vrsus mons</i> 84
<i>Vita hominum qualis</i>	287	<i>Vua prius inuenta</i> 493
<i>Vitis & cetera prius inuenta</i>	492	<i>Vulcanus calor est natura,</i>
<i>Vitis è Staphyle</i>	487	<i>155. cur arma dijs fabrica-</i>
<i>Vitis inuenta</i>	513	<i>ret</i> 156. <i>Minervam propè</i>
<i>Vitium putatio inuenta</i>	493	<i>& cetera</i> 306. <i>cur ignis deus</i>
<i>Vlysses & cetera dicitur</i>	947	<i>148. & cetera ignem reperit</i> 160:
<i>Vlysses infantiam simulat</i> 947		<i>& cetera genitus</i> 135. <i>ut educatus</i>
<i>salem seminat, ibid. Achil-</i>		<i>147. precipitatus</i> 146. <i>adi-</i>
<i>lem dignoscit. ibid. sagit-</i>		<i>ficare inuenit</i> 153. <i>è conce-</i>
<i>tas Herculis tulit ad Tro-</i>		<i>ptu subuentaneo natus</i> 135.
<i>iam, ibid. cineres Laome-</i>		<i>facifer in nuptijs</i> 148. <i>py-</i>
<i>dontis rapuit</i> 948. <i>Rhesi e-</i>		<i>romantia peritus</i> 152. <i>ca-</i>
<i>quos abduxit, ibid. Cico-</i>		<i>nam & cetera inuenit</i> 153. <i>ignis</i>
<i>nas adiuit, ibid. Lotopha-</i>		<i>creditus</i> 149
<i>gos accessit</i> 949. <i>Polyphe-</i>		<i>Vulcani parentes</i> 145. <i>uxores</i>
<i>mum petiuit, ibid. ven-</i>		<i>148. certamina, ib. officina</i>
<i>tos clausos accepit, ib. La-</i>		<i>151. officium</i> 152. <i>aurea sella</i>
<i>strygonas adiit, ibid. ad in-</i>		<i>147. ara</i> 153. <i>filij</i> 154. <i>famu-</i>
<i>feros descendit</i> 949. <i>Sire-</i>		<i>li</i> 152. <i>statua</i> 153. <i>inuentum</i>
		<i>150. homo fabricatus</i> 1025
		<i>allegoria</i> 155

INDEX IN

<i>Vulcani Lampadophoria</i>	156	<i>Zenonis opinio de principiis</i>	
<i>Vulcani plures</i>	146		77
<i>Vulcano Lemnos sacra</i>	147	<i>Zephyrus Veneris nūtius</i>	396
<i>Vulgi consuetudo</i>	599	<i>Zetus Iouis filius</i>	96
X <i>Enophanis opinio de</i>		<i>Zona dicabatur</i>	268
<i>Luna</i>	260	<i>Zonam soluere quid sit</i>	<i>ibid.</i>
Z <i>Elotypia furor prapotes</i>		<i>Zoster vocatus locus</i>	977
	385	<i>Zythus pro vino est</i>	510

Regionum, urbium, locorumque nomina, quæ originem ceperunt à filiis variorum Deorum antiquorum.

A <i>Cacesium Vrbs</i>	440	<i>Asia mundi pars</i>	827
<i>Acela Vrbs Syria</i>	702	<i>Asopia regio</i>	896
<i>Achelous fluvius</i>	714	<i>Astræus fluvius</i>	169
<i>Acontium opp.</i>	994	<i>Athamania regio</i>	602
<i>Acrephia Vrbs.</i>	346	<i>Athene Vrbs</i>	174
<i>Adrianopolis Oreste Vocata</i>		<i>Athos mons</i>	168
	954	<i>Atlas mons</i>	332
<i>AEgina insula</i>	215, 314, 895	<i>Ausonia</i>	573, 949
<i>AEgyptus</i>	155, 927	B <i>Argyllis</i>	963
<i>AEmus mons</i>	655	<i>Bithynia regio</i>	161
<i>AEolia insula</i>	866	<i>Bæotia</i>	928
<i>AEthiopes populi</i>	155	<i>Bosporus</i>	903, 904
<i>AEtolia regio</i>	261, 336	<i>Brundisium</i>	701
<i>Africa</i>	701	C <i>Aicus fluvius</i>	169, 447
<i>Alesia Vrbs Celtarum</i>	693	<i>Camirus Vrbs</i>	701
<i>Amanus mons</i>	956	<i>Celta pop.</i>	987
<i>Anthammum oppidum</i>	169	<i>Chalcis Vrbs</i>	895
<i>Aonia regio</i>	168	<i>Chalybes populi</i>	161
<i>Aptera Vrbs Creta</i>	762	<i>Charisia</i>	994
<i>Arabia regio</i>	346	<i>Chios insula</i>	347
<i>Arcadia regio</i>	335	<i>Cilicia</i>	927
<i>Ardea vrbs</i>	949	<i>Citharon mons</i>	220
<i>Area Vrbs</i>	516	<i>Claros insula</i>	91
<i>Argos Vrbs</i>	925	<i>Cleone Vrbs</i>	812
<i>Argos Oresticum</i>	955	<i>Corcyra vrbs extructa</i>	672
<i>Argyrippa</i>	725	<i>Corcyra insula</i>	88, 168, 515, 895
<i>Arno vrbs</i>	166	<i>Corinthus</i>	812
			<i>Coryca</i>

MYTHOLOGIAM

<i>Coryca Sicilia</i>	122	<i>Italia</i>	689
<i>Cranon Vrbs Ephyre</i>	810	L <i>Apitha pop.</i>	347
<i>Creta insula</i>	100, 511, 898	L <i>Larissa Vrbs</i>	545
<i>Cyneta Vrbs</i>	994	<i>Libya regio</i>	96, 821
<i>Cyprus insula</i>	383	<i>Ligures</i>	688
<i>Cyrene vrbs</i>	545	<i>Lipara</i>	868
<i>Cyrnus insula</i>	96	<i>Lusitania</i>	486
<i>Cythorus mons</i>	602	<i>Lydia Maonia</i>	701
D <i>Ardania regio</i>	96	M <i>Acaria</i>	701
<i>Dædanum Vrbs, ibid.</i>		M <i>Macarea Vrbs</i>	994
<i>Delphi</i>	347, 364, 898	<i>Macedonia</i>	510
<i>Delus</i>	976	<i>Macris Sicilia</i>	122
<i>Dicub</i>	726	<i>Maronea vrbs</i>	510
<i>Dorj</i>	168	<i>Megara Vrbs</i>	347
<i>Domedeia insula</i>	726	<i>Media</i>	587
<i>Drepanum Vrbs</i>	122, 515	<i>Marsi populi</i>	573
E <i>Lei populi</i>	336	<i>Melena</i>	994
<i>Eridanus</i>	690	<i>Melas fluvius</i>	169
<i>Erythraum mare</i>	815	<i>Melita insula & opp.</i>	701
<i>Europa</i>	96, 821	<i>Miletus Vrbs</i>	346, 542
G <i>Enna Vrbs</i>	615	<i>Mycena Vrbs</i>	815
<i>Gerania mons</i>	901	N <i>Axos insula</i>	480
H <i>AEmonia</i>	898	N <i>Neapolis Vrbs</i>	757
<i>Helena insula</i>	668	<i>Nicopolis</i>	<i>ibid.</i>
<i>Hellenes pop.</i>	314, 898	<i>Nisyros</i>	649
<i>Hellepontus</i>	601	O <i>Axia Vrbs</i>	213
<i>Heneti</i>	987	O <i>Olenum Vrbs</i>	155
<i>Heraclea prouincia</i>	687	<i>Olynthus</i>	701
<i>Hesperia</i>	334	<i>Oriens mons</i>	541
<i>Hiera</i>	151	<i>Ortygia insula</i>	977
<i>Hispania</i>	455, 468	P <i>Agasa vrbs</i>	606
<i>Hemus mons</i>	655	P <i>Parnassus mons</i>	899
<i>Hyperete opp.</i>	169	<i>Peloponnesus</i>	811
I <i>Apygia</i>	726, 783	<i>Peneus fluvius</i>	347
<i>Illyris</i>	987	<i>Phaacia regio</i>	168
<i>Indus fluvius</i>	541	<i>Phasis fluvius</i>	541
<i>Ionium mare</i>	903	<i>Phlegra ora</i>	650
<i>Ioppe Vrbs</i>	904	<i>Phœnicia</i>	168, 927
<i>Ismenus fluvius</i>	614	<i>Pisa Vrbs</i>	336

INDEX IN

<i>Pitane Vrbs</i>	168	<i>Strophades insula</i>	738
<i>Plote insula</i>	345	<i>Syria regio</i>	895
<i>Portus Herculis</i>	693		
<i>Pylum conditum</i>	590	T <i>Anagra Vrbs,</i>	<i>ib.</i>
<i>Pyrenæi montes</i>	701	<i>Tarsus Vrbs</i>	815
R <i>Hodus insula</i>	347, 541	<i>Taygetus mons</i>	96
<i>Riphaei montes</i>	627	<i>Telamonius portus</i>	607
S <i>Alamina</i>	895	<i>Theba Vrbs</i>	14, 735, 895
<i>Sardinia</i>	701	<i>Theramene insula</i>	545
<i>Saturnia regio</i>	127	<i>Thespia Vrbs</i>	895
<i>Sauona Vrbs</i>	96	<i>Thessali</i>	587, 593, 897
<i>Scythia</i>	701	<i>Thracia</i>	161, 821
<i>Sicilia</i>	122	<i>Tyrrhenia</i>	967
<i>Sinope Vrbs</i>	895	<i>Timolus mons</i>	161

Quæ plantæ, & quæ animalia quibus Diis fuerint antiquitus consecrata.

A <i>Bies Baccho sacra</i>	487	<i>Coruus Apollini</i>	349
<i>Accipiter Apollini</i>	365	<i>Coruus Herculi</i>	28
<i>Adiantum Plutoni</i>	177	<i>Crocus Cereri</i>	517
<i>Æsculus Herculi</i>	28	<i>Crocus Eumenidibus</i>	224
<i>Agnus Iunoni</i>	387	<i>Cupressus Silvano</i>	469
<i>Alba populus Herculi</i>	28	<i>Cygnus Apollini</i>	359
<i>Allium Laribus</i>	298	<i>Cyparissus Plutoni</i>	177
<i>Alnus Eumenidibus</i>	223	D <i>lctamum Lucina</i>	292
<i>Anser Inacho,</i>	137	<i>Draco Æsculapio</i>	376
<i>Anser Isidi</i>	388	<i>Draco Baccho</i>	492
<i>Anser Iunoni</i>	137	<i>Draco Minerva</i>	310
<i>Aqua Veneri</i>	352	F <i>icus folia Baccho</i>	28, 478
<i>Aquila Ioui</i>	111	<i>Fusaneæ pisces Baccho</i>	352
B <i>Oca Mercurio</i>	352	<i>Fidicula piscis Apollini</i>	352
C <i>Anes Laribus</i>	298	<i>Fraxinus Marti</i>	28
<i>Canes Marti</i>	162	G <i>Allus Æscul.</i>	234, 375
<i>Cedrus Eumenidibus</i>	223	<i>Gallus Marti</i>	162
<i>Cerrus Herculi</i>	28	<i>Gallus Minerva</i>	310
<i>Cicada Apollini</i>	352	<i>Gallus Soli</i>	542
<i>Columba Veneri</i>	388	<i>Gramen Marti</i>	162
		<i>Gryphes Apollini</i>	368
			<i>Hede-</i>

MYTHOLOGIAM.

H Edera Bacche	487, 495	<i>Papaver Lucina</i>	523
H Hyacinthus Apoll.	369	<i>Pano Iunoni</i>	138
I Lex Ioui	38	<i>Phalaris Veneri</i>	352
I Iuniperus Apoll.	223, 354	<i>Pica Baccho</i>	487
I Iuniperus Eumenidibus	223	<i>Picus Marti</i>	161
L Aurus Apollini	354	<i>Pinus Fauno</i>	468
L Leones Vulcano	153	<i>Pinus magnamatri</i>	97
L Lingua concha Veneri	383	<i>Pinus Pani</i>	453
L Lupus Apollini	349	<i>Pisces Neptuno</i>	171
L Lupus Marti	161, 349	<i>Platanus Genio</i>	296
M Eialla quibus	543	<i>Pompilus Neptuno</i>	352
M Nulus piscis Diana	352	<i>Portulaca Mercurio</i>	440
M Myrica Apoll.	355	Q Vercus Baccho	487
M Myrus Cereri	517	Q Quercus Cereri	25
M Myrtus Dionyso	395	<i>Quercus Ioui</i>	100
M Myrtus Veneri	395	<i>Quercus Rhea</i>	971
N Arcissus Baccho	487	R Hamnus Eumenid.	223
N Narcissus Cereri	517	R Rosa Veneri	395
N Narcissus Eumenidibus	224	S Erpentes AEsculapio	371
N Narcissus Plutoni	177	S Smilax Baccho	487
N Narcissus Proserpina	224	<i>Smilax Cereri</i>	517
N Noctua Minerva	310	T Hunnus Neptuno	171
O Leaster Apoll.	352	T Trigle Hecata	352
O Oporobasilis Baccho	28	V Itex Baccho	28
P Palma arbor Musis	779	V Vitis Rhea	971
P Papaver Cereri	523	<i>Vitula Isidi</i>	905
P Papaver Laribus	298	<i>Vultur Marti</i>	162

FINIS.

Eff iiij

ANDREAS WECHELVS

CANDIDO LECTORI S.

CVM ad iuuanda Germaniæ commoda Mythologicos hosce libros in lucem edere statuissem, multisq; mendis esse foedatos cognouissem: sedulo curandum mihi cenſui, vt forma quidẽ minore, at diligentia maiore prodirent. Itaque à Friderico Sylburgio petii, vt pro suo erga bonas literas studio, Græcis quæ hic citantur, emendandis incumberet, & Ioannem Obsopœum correctorem meum, laborum multitudine penè fatiscentem, aliqua saltem oneris parte subleuaret. Non defuit ille petitioni meæ, sed tam accuratè percurrit omnia, vt aliquot erratorum cēturias inde sustulerit, ipsis etiam fontibus, vbi vel fieri poterat, vel opus erat, inspectis. ac restituit non modò literas & syllabas, siquæ vel omissæ essent vel cōmutatæ, verùm etiam voces, immo integros interdum versus. Quæ ne fingi à me putes, ipse verissima esse comperies, si hanc editionem cum Veneta cōferes. vt exempla subiungam aliqua, mendosè illic inuenies ὦς pro ὦν, ἄν pro αὐ, ἀσπ̄ pro ὑπὸ, λέχος pro λέκος, μάχαιρα pro μάκαιρα, κριτῶν pro κριθῶν, literis pariter & significationibus confusis. Inuenies ibidem θρήικος pro θρήικος, φύλα pro φύλα, θνητὰ pro θνητὰ, ἐλάχισε pro ἐλέχισε, προσάγειν pro προστάγειν, κύκλον pro κάλον: denique etiam αὐτὸν pro ἑτὸν, & similia, quæ hic singula recensere infinitum est, & minimè necessarium. Quinetiam scripturæ varietates quas reperit, annotauit idem Sylburgius, ac coniecturas insuper de locis deprauatis, vel suspectis saltem, adiecit. Nec verò minori cura suum p̄sum tractauit Obsopœus. à vitiis enim typographicis Latina sedulo repurgauit; præsertim suspecta loca è suis quælibet autoribus emendauit, Indice etiam in meliorem ordinem redactotum operam adhibuit, ut pari fide & diligentia omnia excuderentur. Sed ne nimius sim in commendatione, opus ipsum, quid in hac editione præstitum sit, abunde testabitur. In tui ergo gratiam lector hunc laborem susceptum esse tibi persuadebis; ac proinde æquo animo omnia accipies, & candidè interpretaberis. Vale.

FRIDERICI SYLBVVGII

NOTÆ AD MYTHOLOGICOS

hosce libros.

PA G. 33, versu' ἐπαυον, rectius leges τὰς σφαγίδας, itemq; mox in versione, *alij cadenti cultros supponebant*, ut apud Virg. Georgic. 3, *Ac vix suppositi tinguntur sanguine cultri.*

P. 42, v. μηδ', & paulo post vers. τῶν, pro οὐαρίζων malit fortasse quispiam οὐαγίζων, *consecrans & mactans, sancto ritu mactans.* Ibidem rectius τοῖς δεφόν. Ibidem v. καὶ μέλι, legēdum fortasse, *δηωίω ἀλφίτω, Cereali farina.* Δηὼ enim est ἡ Δημήτηρ, *Ceres:* forsan etiam pro ἐνθεον malit aliquis ἐνθεον, *imprope.*

P. 57, v. ἰητρ. scribe δεδίασι. Eodem versu alij codices habent ἀνάβλησιν, *dilationem.* Sic infra, p. 360, v. ἰητρ.

P. 118, v. πλ. scribe ἐκείν'. Ibidem v. παρὰ, metro convenientius σίζοντες χύτ', augmento sublato, quemadmodum apud H. mer. χύτο χαμαὶ χολάδες.

P. 139, v. υαν. quidam codices pro ἐνημένη *insidens*, habēt ἐνημμένη *inrexa*, ab ἐνάπλομαι.

P. 149, v. ὄς. suspectum est κακλήτορα πασῶν. paulo verius κήλητρον ἀπασιν, *lenimen seu solamen omnium.*

P. 174, vers. πλ. scribe μορίαν per omicrō. Hesychio enim μορίαι sunt ἐλαῖαι, καὶ τῆς Ἀθηνᾶς, *olea Palladis sacra.*

P. 200, v. πάνι. vers. εστ' ἔασιν Ionicè & poeticè pro εἶσι, ab εἶμι *sum*: vel ἰασιν *ειπ.* ab εἶμι *eo.* Ibidem v. ἀλλὰ, malim ἀχερσιδός.

P. 223, v. νηφ. pro ὄπας legit N. ὄπους *succos*: sed contra metri legem. Non dubito igitur quin legendum sit vel ὄμπας, ut apud Etymologū est, vel ut apud alios ὄμπνας. nam ὄμπναι sunt fruges imbutæ mellē. Sic certè ex eodem Callimacho citatur, ἐν δὲ θεοῖς φλογὶ καμφο ὄμπνας. Initio autem versus post νηφάλιαι deest γὰρ vel ἰνιλις particula. Ibidem versu sequenti metrum postulat ἔλλ. χον. Ibidem quum per festinationem non liceret Orphei locum quærere, in eo mendæ remanserunt quædam. Itaq; vers. νηδύας, post σκν.

λάκων commaticam, post ἔεικα periodicam distinctionem in Stephanea editione poni scias: sequentem verò versum sic legi, ὕδατι, μίξ δ' ὠμάς χολ.

P. 242, v. καλ. forsan scribendum ναίεσ', vt sequenti etiam versu est participium σεφανυμένη. Ibidem repone τριόδυσ. In Lat. vers. paulo post, *quercibus, & pluv.*

P. 243, v. antepenultimo, lege ἠ δὲ καὶ ἄς.

P. 249, v. 4, in editione Stephanea legitur πλαλιεύς, v. 1192.

P. 261, v. penultimo, legendum δατέονται, & pag. seq. v. 2, *carnes diuidunt & epulantur*, vt è sequentibus Herodoti verbis intelligitur. quum enim dixisset in sacrificio Lunæ de suis, extremā pecudis caudam, splenē, omentumq; simul posita, totoq; pingui quod ventrem cingit, operta, sacro ritu adoleri, subiūgit, τὰ δὲ ἄλλα κρέα σιτέονται ἐν τῇ πανσελιώφ, ἐν τῇ ἄν τὰ ἰρὰ θύωσι ἐν ἄλλῃ δὲ ἡμέρῃ ἐκ ἄν ἐτι γδυσαία αἰο. hoc est, *reliquis (s. maectati suis) carnisbus vescuntur in plenilunio in quo sacrificauerunt: alio verò die non amplius gustauerunt.* Locus est in Euterpe pag. 68 editionis Stephaneæ.

P. 268, v. ἰγν. rectius ἰγνύλω.

P. 270, v. κάλλ. mendosum est εὔξο. reponendum detur εὔξω νομισσι, vel εὔξαι, aut εὔξο νομε: ipse tamen interpretatur νομι.

Pag. 290, v. penultimo, legisse videtur ἐβώσατο dum interpretatur νομισσι: ἐβήσατο verò significat statit, locauit.

Sequenti v. legēdum vel βεβαρυμένα, à βαύω; vel βεβαρημένα, à βαρέω.

P. 406, v. ἔμμ. Stephanea editio habet ἀνήρ pro ἡμιώ. & seq. πλασίον ἀδρυφώνε-σας ὑπακέφ. οἰdem v. ὡς sic legunt quidam, ὡς ἰδὸν γὰρ σε βραχέας μοι ὕδατος ἐδένετ' ἠχεῖ. Ibidem v. ὀμμ. Stephanus habet, βο ὀδύ-σι δ' ἄκ. Ibidem v. penultimo ἢ in aliis edit. est ὀλίσε.

P. 413, v. τοῖστο, tollendum ν' ἦν, vel καὶν, si cōstare metrum velimus.

P. 419, vers. nam, malin ὀρέω ὦ, vt est apud Etymol.

P. 422, v. ἄς. legendum ὀρινος κωδρόπερος, vel κεδνόπερος. & versu penultimo, σιπη vel σιπηεῖν.

P. 443, v. ἔρχ. scribit λείφ. Ibidem versu tertio quidam codices habent χόρν pro δόλον. & versus quartus sic legitur à quibusdam, σέρων γλιῶ οσίως, λιῶ μισεῖς πολλ' ἀθεμ. nec non quinto ῥέξε προ ἔρξε.

P. 453,

P. 453, v. ἐνν. videntur ea poetæ verba de Mercurio potius quàm Pane accipienda.

P. 465, v. εἰς, quidam codices habent μὲν πὰρ βορέαο.

P. 495, v. ὄρν. in quibusdam cod. est τελέεσι.

P. 496, v. νεβρ. legendum videtur νεβρίς.

P. 498, v. θλω. verius legi videtur εὐχνεῖς.

P. 505, v. τιενδι, quidam cod. habent οἱ πόποι τῆ γλυ.

P. 513, v. τηλῆ, clausula versus pro Αἰγύπιο supra habet κκεανοῖο, p. 509.

P. 546, v. κυρ. alibi per φ legitur σιλφίε.

P. 562, v. ρι, mendosum videtur καὶ αχρεῖν: verius ne sit καταργεῖν vel καταχεῖν, non ausim affirmare.

P. 651, tertius Euripidei loci versus, ἐατέος ὁ πλεῖρος, ἄδικός τις ὢν, non habet legitimam dimensionem, & sequentis versus ætiologia rectius ad secundum quadrat. ut suspicio sit tertium illum è margine in contextum irrepsisse.

P. 673, v. πρέφε, legisse videtur ὡς τυ φάγ.

P. 710, v. χρη, ex Stobæo lege, χρη δ' ἔποτ' εἰπεῖν ἔδεν' ὄλε.

P. 74, v. εὐρ. legendum fortassis ἔχρον pro ἤλθον: vel ἐλθόν- τες εὐρον.

P. 811, v. ε-ει, Romana & aliæ editiones pro ἐξῆκε habent ἔξελε: in quibus etiam versus aliter sunt distincti. Locus est Olymp. oda 1.

P. 845, v. 3, quibus codices habet μεγῆρατα valde amata.

P. 873, v. θρηῖκ. nam ἀνερέψαο. Ibid. v. καὶ, fortasse legendum ἴσι eunt: νεῖφαρ erit pro nomine ταχεῖς celeres.

P. 877, v. ultimo, legendum fortassis εἶον.

P. 969, v. ἐχ4, pro ἄλλα apud Athenæum est ἄλα *salem*. metro conuenientius χᾶλα, pro crasin è καὶ ἄλα. Ibidem v. ὦ παῖ, apud eundem Athen. vult. cod. habent θώρλωαν κληνέ: pro quo θώρλωαν, posuit Natalis κορώνλω. vera lectio è veteri libro est, ὦ παῖ, θύρλω ἄγκλινε, ὀρμύλλας fores reclina. i. *aperi*. quo loquendi genere Herodotus quoque usus est post Homerum. Ibid. v. ultimo legendum fortasse πλείον' ἀντ.

Hoc etiā monendus es lector, autorum locos hic aliquando citari non integros, sed vltima parte truncatos. Sic enim p. 207, ad vltimū Lycophronis versum, ut iunctura sit plena, adiiciendus est hic tertius, νυμφεῖα ποτάγαμβρα δαίπαδα γάμων. Sic etiā p. 228, ut perfecta sit Aristophanicorum ver-

suum sententia, tertius addendus, *τίκτε πρώτιστον ὑπλωέμιον
νύξ ἢ μελανόπτερος ὄον.* Eodem modo p. 245, v. 1, post ὑλακὴ
periodica requiritur distinctio: & sequenti hemistichio ad-
dendus hic versus, *ἔδ' αὐτὸς κατὰ κόσμον εἰς ἑτάροισι πελάσ-
σης,* post ὀρέσας commate tantum posito. Sic p. 269, versu
ἦ, deest alterum disiunctionis membrum, *ἢ ἐφυγῆσαι τίκτεσι.*
Sic etiā p. 297, in ultimo Plutarchei loci membro deest red-
ditio. Item q; p. 324, v. 1, in Æschyleo loco: vt & p. 473, po-
stremū distichon in nymphas ephydriadas nec sententiam
nec structuram habet integram: & p. 872, locus Euripideus.

At p. 191, locus qui ex Aretade citatur, apud scholiasten A-
pollonii (editionis Stephanæ p. 102) petitus est partim ex A-
pollonio ipso, partim ex Nymphide, nulla Aretadæ mētio-
ne. Et versus quem p. 896 citat ex Iliad. lib. 5, nec illo in libro
legitur, nec Il. σ, nec etiam in iisdem Odysseæ libris.

Alicubi etiā autorū verba quæ citat, aliter eum legisse, ver-
sio indicat. vt vnū è plurib. locis afferam præter superiore, p.
30, v. septimo à fine, pro *εὐμόλπε* legit *εὐμόλπον.* nā *Εὐμολ-
πυ* fuisse præconem, (vt versio habet) Græcè est *εὐμόλπον
ζαυρὸν ζηνέσθαι κήρυκα.* Quòd si Græca verba carent modo, sen-
sus hic est, *Nam Eumolpo natū fuisse Kerycem: & hoc verò,
Eumolpū; ex hoc, Antisphemum, & cætera.* Suidas etiam a-
lium huic loco scrupulum iniicit. Eumolpū enim Musæi
filium, à secundo Eumolpo quintum fuisse acit: quū hoc in
loco sit quartus. Vt autē hoc in loco κήρυκα pro appellatiuo
accepit, sic contrā, p. 254, v. 5, *μεγαμνηδεῖς* vertit in proprium,
cū appellatiuè potius accipiendum videatur aliis pro *mul-
tum consilio pollentis, consultissimæ, prudentissimæ.*

Hæc sunt quæ in Græcis autōum verbis recognoscendis
animaduerti. de quibus perlibenter cum ipso Natale per li-
teras, lubentius coram, si fieri potuisset, cōtulissem, oculosq;
meos & animum pauissem variorum autorum intuitu, quos
Natali videre, nobis audire tantum contigit. Sed quū & tem-
poris breuitas, & viæ longitudo hanc mihi felicitatem inui-
derit, oro & ipsum D. Natalem, & æquos lectores, vt quod
amore reip. factum me est, in bonam partem interpreten-
tur: simul etiam ignoscant vbi me Lynceum acumē, & Chi-
ronia manus dæccit.

FINIS.

GEO.

GEOFREDI LINOCE-
 RII VIVARIENSIS MYTHOLOGIAE
 MUSARVM LIBELLVS.

*Quod omnes ferè auctores, poeta praesertim, à Musarum
 invocatione ordiantur.*

TRIPARTITAM Philosophi voluerunt hu-
 manitatis vitā, quā ex certamine trium dea-
 rum, Palladis, Iunonis, & Veneris, veluti hieroglyphico quodam poetæ designarūt: vnā
 ex illis quidem θεωρητικὴν, alterā πρακτικὴν,
 tertiam φιλαργικὴν, contemplatiuam, actiuam, & volupta-
 riam. Prima igitur contemplatiua est, quæ ad sapientiam &
 veritatis inquisitionem pertinet. Actiua, quæ tantum vitæ
 commodis anxia est: hancq; ferè iam omnes homines no-
 runt. Voluptaria denique, quæ libidini obnoxia, nullum ho-
 nestum reputat bonum, sed solam appetit vitæ libidinem &
 corruptelam. De his tribus vitæ generibus superioribus li-
 bris doctissimè disputatum fuit, ac variis fabularum integu-
 mentis denudatis mystica antiquorū sensa declarata. Primo
 quidem libro, secundo, octauo, nono & decimo theoretica
 vita continetur: atq; illa ex vnus dei contemplatione, quem
 colimus & reueremur; vel certè plurimorum deorum con-
 sideratione, quos introduxerunt antiqui, nō quòd infinitos
 deos numero arbitrarētur, (hoc enim nec leges naturæ pati
 possunt) sed vim & potestatem vnus infiniti per omnia dif-
 fusam cum existimarent, illi pro negotiorum, locorum &
 effectuum varietate, diuersa imposuerunt nomina. vnde ve-
 rum est dicere, vires omnes cæterorum deorum, vndiq; per
 ipsa elementa dispersas, ab vno Ioue, cui reliqua deorum ca-
 terua affinitatis vinculo coniungitur, veluti fonte in multos
 riuulos fuisse deductas: vt optimè in proœmio octauis libri.
 Quare iis in libris, vnus dei rerum omnium principii natu-

ra explicatur, quodque nullus deorum antiquorum fuerit sempiternus. Idcirco sapientissimè tanta deorum multitudo ad vnum refertur principium: cui summo bono, ipsiusque religioni & sacerdotibus magnus honor, magnaque reuerentia accedit. Quarto, Sexto, & Septimo libris vita actiua declaratur: primò quidem autor cōmemorat vitæ huius præfectos, Genium præcipuè & Fortunam. Cumque multis difficultatibus circumuenta sit, nullaque ex parte miseris carere soleat hæc vita, quo animo sint ferendæ huius calamitates postea edocet. Tandem subiungit quàm iustè & vtiliter viri illustres gloriam sint consecuti: atque vt his libris, virtutibus præmia digna, sic libro tertio, & parte postrema noni, flagitiis singulis supplicia proposuit; Orcumque, eius iudices, & vitiorum vltiores, persequutus est. Quæ postremo vitæ genere continentur, sparsim ex omnibus libris, præcipuè verò ex lib. 5, colligi possunt. In quo ludorum & certaminum genera declarantur, quibus vita φιλαργική vel corrigitur instar virorum excellentium: vel homo allicitur ad corporis vires exercendas cum voluptate. Cæterum quamuis de Musis quædam superioribus libris dicta sint: visum tamē est non abs re, supradictis aliquid adicere, quod cuilibet Musarum conueniat: maximè verò quod ab ipsis omnes ferè auctores, poetæ præsertim, opus suum ordiantur, easque saluent: quod fecit Homerus in hymno:

Χαίρετε τέκνα Διός.

Salve Iouis inclytæ proles.

Item apud Hesiodum in op. & diebus, cuius hi sunt versus:

Μῦσαι περὶ Ἰθώ αἰοῖδ' ἤσι κλείεσαι,

Δεῦτε δὲ σὺνέπετε σφέτερον πατέρ' ὕμνεύεσαι.

Pierides Musæ, quarum viget inclytæ cantu

Fama ducum, & nomen vestri immortalæ parentis

Dicite.

Et in Theogonia,

Μυσάων ἑλικωνιάδων ἀρχώμεθ' ἀείδειν.

Incipiam à Musis Heliconis carmen alumnis.

In re magna etiam ac difficili, quasi ingenio suo diffidentes, Musas appellant, atque ad earum numen confugiunt, vt Homerus Iliad. β, Græcarum nauium numerum & ducum nomina prosequuturus:

Ἐσπετε νῦν μοι μῦσαι ὀλύμπια δώματ' ἔχουσαι.

Ἐγώ γαρ θεαί εἰμι, πάρεστέ τε, ἴσε τε πάντα.

Ἡμεῖς δὲ κλέος οἶον ἀκούομεν, ἔδ' ἐτι ἰδμεν &c.

Dicite nunc mihi Musa, qua domos caelestis incolitis.

Vos enim Dea estis & adestis, & omnia nouistis: (mus

Nos autē famā duntaxat acceperimus, neq; quicquā sci-

Et Iliados λ, quot & quantas strageis Agamemnon edide-
rit, narraturus:

Ἐσπετε νῦν μοι μῦσαι ὀλύμπια δώματ' ἔχουσαι,

Ὅστις δὴ πρῶτος Ἀγαμέμνονος ἀντίος ἦλθον.

Dicite nunc Musa caelestis domos habentes

Quis nam tum primus Agamemnoni aduersus ierit.

Et Iliad. π, incendium nauium Græcarum descripturus:

Ἐσπετε νῦν μοι μῦσαι &c.

Ὅπως δὴ πρῶτον πῦρ ἔμπεσεν.

Dicite nunc mihi Musa quomodo primo ignis incidit.

Quem locum M. Tullius lib. 1 epistol. ad Atticum ab Ho-
mero mutuatus est eo in loco, in quo scribit de turpitudine
illa iudicii Clodiani, expositurus cuius operâ Clodius sit ab-
solutus: verba Ciceronis hæc sunt: *Responsurum hominem
nemo arbitrabatur.* Ἐσπετε νῦν μοι μῦσαι, ὅπως δὴ πρῶτον
πῦρ ἔμπεσεν. *Nosti Calium ex Nanneianis illum, illum lau-
datorem meum; de cuius oratione erga me honorifica ad
te scripseram. biduo per unum seruum, & eum ex ludo gla-
diatorio, confecit totum negotium. accersuit ad se, promi-
sit, intercessit, dedit.* Epistola 10. & Theocritus:

πῶς γὰρ δὴ Διὸς υἱὸς ἀδὴ φάρον ἄνδρα καθείλεν

εἰπέ θεά. σὺ γὰρ οἶσθα, ἐγὼ δ' ἐτέρων ὑποφήτης.

Quomodo enim Iouis filius edacē hominē interfecerit,

Dicito mihi dea: tu enim nosti, ego autē aliorum vates.

Virgilius Æneidos 7, & 10,

Pandite nunc Heliconæ Deæ.

Et Plato in Euthydemo, ὡς ἔγωγε, καθάπερ οἱ ποιηταὶ, δέομαι,
ἀρχόμενος τῆς διηγήσεως, μῦσαι τε καὶ μνημοσύνην ἐπικαλεῖ-
σθαι. *Quare ego, quem admodum Poeta, necesse habeo ini-
tio orationis, Musas & Mnemosynen inuocare.*

In re ridicula etiam inuocantur Musæ, & εἰρωνικῶς; vt apud
Horatium Satyrarum libro primo Satyra 5, his verbis:

Nunc mihi paucis

*Sarmenti scurræ pugnam, Messique Cicerræ
Musa velim memores.*

Hac satyra Horatius iter suum ab vrbe Roma Brundusium vsq; describit, exemplo Lucilii, qui itidem iter suum descripserat. Narrat autem quæ risu digna in eo contigerint: inter quæ primum locum obtinet duorum scurrarum Sarmenti & Messii faceta contentio. In finitis aliis locis, diuersis rationibus, opera Poetarum præcipuè, principium ducunt ab inuocatione Musarum, quas sibi Præsides & cætilenarum suarum autores asserunt: illudque iure optimo, vt inquit Horatius carminum libro 3, od. 4. qua confirmat se à multis periculis, Musarum ope ereptum fuisse: malè verò cessisse omnibus qui aduersum Iouem earum patrem aliquid moliri voverunt: quinimo dicit eas suam in cælo habere sedem Iouis filias: his versibus,

*Descende cælo, & dic, age, tibia
Regina longum Calliope melos,
Seu Vocenunc manus acuta,
Seu fidibus, citharâve Phæbi.*

Quibus & multis aliis de causis adducebar ut crederem, hoc breue opusculum si parum fructuosum videatur quòd fabulosum sit, non tamen iniucundum, quippe quòd fabulæ semper aliquid præ se ferant inauditum & incredibile. Aliquid etiam vtilitatis ex eo possumus reportare, propter ethicam explicationem, quæ non parum ad mores mortalium informandos cõfert: vt iam ex superioribus D. Natalis libris mythologicis possumus colligere: quamuis non tanta industria & ingenii acumine hæc pauca vobis paramus de Musis sparsim à multis tractata & dispersa, quanta doctissimus Comes fabulas suas ex multis decerptas autoribus in vnum congestit volumen aureum: angustis enim temporis premor, viresq; ingenii mei sentio quàm sint exiguæ. Nõ tamen tanti viri autoritas me ab instituto reuocat: at potius meliorem facit animum, cum & honestum iudicem mihi in tertiis cõsistere. Itaq; quamuis hoc meum (qualecunq; sit) negotium emolumento careat & grauitate, illud amplexabitur tamen quisquis nõ erit omnino auersus à Musis. Qui verò ab omni sapientia atq; eruditione sunt alieni, omnibus iis quæ dicentur persuasi, utique Musas posthac non auersabuntur: etsi hebetu-

betudine Attici Herodis sophistæ filii ac stoliditate essent: quem tam fluxili fuisse memoria ferunt, vt ne elemētorum quidem nomina perdiscere aut retinere vnquam potuerit. cui infortunio vt mederetur pater, quatuor & viginti pueros coæuos à literis cognomina habentes singulos cum filio simul educabat, vt hac saltem ratione illi infiderent. Qui verò natura prudentiores curiosiſque magis philosophica & arcana naturæ meditantur, de negotiis publicis ac rebus mechanicis parum solliciti, ij quidem si operam non laudent, studium tamen non despiciant. etiamsi nostri temporis arumosa miseria non dicendi petit studiū, sed viuendi flet ergastulum; nec fame assistendum poetice, sed fami consulendū domesticæ. Citius nunc aut quod amiseris fleas, aut quod edas inquiras, quàm quod dicas inuenias. Sic enim improba mcerorum angina, felicitatisq; nouerca fortuna (quæ amarum quoddam humanis interserit semper negotiis) nos quasi pedisse quæ infectatur. Verum enim verò ne ocij torpor nos astringat, euitantes quoad fieri poterit, calamitatum naufragia, quibus publicæ assidue actiones diuexantur, vtilem ordimur fabulam, quam octo diebus nocturna præfule lucerna ex præclaris partim authoribus decerpimus, partimque nos ipsi mythologiam commenti sumus. Vos interim è virginali Heliconiadum curia Iouis filię omnes, Gorgonei fontis aspergine madidæ, mihi breuiter scribenti præsto sitis. Non enim magnifici operis tantam assumere molem cupio, vt medio conaminis impetu, tenues in auras vaneſcat rebus suis mens destituta. Eritis ergo Philosophia atque Vrania huius adiutrices operis: cui vt maior fides adhibeatur, ampliora sunt nobis autoritatum quærenda suffragia. Quamtulacumque autem res fuerit, amice lector, æqui boni consulas rogamus.

DE MVSIS IN GENERE, Cap. I.

Quod animis nostris ingenita sit vis quædam sciendi à natura.

ILLUD per amplum in nobis ac magnificum esse arbitror, quod Plato insinuandum censuit, inesse mortalium animis veluti seminarium quoddam & planè thesauros, qui mirabiles concitent amores sui. Sic autem in Symposio, τὸ

γὰρ τῶν παιδῶν τέλος ἀδύλον οἷ τελευτᾷ κακίας καὶ ἀρετῆς,
 ψυχῆς τε καὶ περὶ σώματος. *Incertum enim est, quò aut cor-
 pus aut anima puerorum, tam secundum virtutem quàm
 secundum vitium postremò euadat.* Quasi dicat (inquit Fi-
 cinus) omnium hominum prægnans & grauidū corpus est,
 prægnans & animus. Corpori semina suorum omnium ab
 initio sunt incerta: huic statutis curriculis temporum dētes
 erumpunt, prodeunt pili, barba profunditur, procreationis
 semina defluunt. Si fœcundum corpus est grauidumq; semi-
 nibus, multò magis animus præstantior corpore vberimus
 est, atque suorum omnium ab initio semina possidet. Igitur
 morum, artium, disciplinarum, rationes iam diu sortitus est
 animus, suosq; fœtus inde, si rectè colatur, statutis tempori-
 bus promit in lucem. Quod autem rationes deorū omnium
 ingenitas habeat, ex appetitu eius, inquisitione, inuentione,
 iudicio, comparatione cognoscimus. Quis neget animū sta-
 tim à tenera ætate, vera, bona, honesta, vtilia exoptare? optat
 autem nullus incognita. ergo insunt istorum aliqua, etiam
 antequam appetat, in animo notiones, per quas seu formas
 rationesve ipsorum ea iudicat appetenda. Experimento id in
 se quisque condiscit, modò intendat. nam sicubi reconditum
 quippiam venamur anxie, posteaquam abiūctis ad tempus
 sensuum & phantasiæ molestis obicibus, mentis intima, vel-
 ut secretius quoddam penetramus adytum, inibiq; ratioci-
 namur subtilius, confestim tanquam obductam reuelamus
 lucem, effulgereq; protinus quod venabamur aduertimus.
 propterea sic Pythagoras:

Ἀλλὰ οὐ γάρ σφ', ἐπεὶ θεῖον γένος ἔσσι βροτοῖσιν,
 οἷς ἡρὰ πρὸ φέρουσα φύσις δείκνυσιν ἕκαστα.

His grauissimus ille autor hominibus addit animum, quod
 eorum genus faciat diuinum, augustioremq; naturam, quæ
 omnia promat in lucem. Ad hæc cū nos conformandos
 exhibemus præceptoribus, multa per se animus fingit, for-
 matore nullo, concipitq; tanquam seminibus scientiarum
 perfœcundus ager: cui si agricola maturè adbibeatur, mul-
 tos ac dulces fructus deinde profert. Quod apertè declarat
 Plato multis in locis, sed in Theage apertius: *Nemo à me di-
 dicit quicquam, etiamsi mea consuetudine multi euase-
 rint doctiores, (ait Socrates) me tum exhortāte, tum bono
 damone*

damone suggerente. Sed quoniam breuiter de vi animis nostris ingenita diximus ex Platonis sententia, iam ad ea quæ in nostrum diriguntur scopum deueniamus: ut quæ dictis dicenda cohæreant, cur Hesiodum existimatis Musas à Ioue & Memoria genitas pronuntiasse, ut habetur in Theogonia his verbis:

Μῦσαι Ὀλυμπιάδης κῆραι Διὸς αἰγιόχοιο,
 τὰς ἐν Πιερίῃ Κρονίδη τέκε πατρὶ μιν γείσασα,
 Μνημοσύνη γουνοῖσιν ἔλδυσθῆρος μεδέεσσα,
 Λησμοσύνην τε κακῶν, ἄμπαυμά τε κερμηράων.
*Muse Olympiades compta Iouis agide nata,
 Mnemosyna soboles, obliuio certa malorum,
 Curarumq; quies; sacris has mater in oris
 Pierie, magno peperit commixta tonanti:
 Mater Eleutheris præerat.*

Non alia opinor de causa, nisi quia ab initio sciētię fons infusus est nobis ab omniū patre, sed non satis profluēs nisi quis corruarit. Quod Plutarch. in lib. *περὶ παιδων ἀγωγῆς* aduertit. quare pueris suadet nihil prius memoria exercendū, quod ea sit eruditionis ταμεῖον, i. proma quædā cella, thesaurusq; : quo argumento dictā putat Mnemosynen à veteribus Musarū matrem. cuius hæc sunt verba aurea sanè, animis discētium insculpēda: πάντων δὲ μάλιστα μνήμην τῶν παιδων ἀσκεῖν ἐσωεθίζαν. αὐτὴ γὰρ ὡσπερ τῆς παιδείας ἔστι ταμεῖον· ἢ διὰ τοῦτο μητέρα τῶν μεσῶν ἐμυθολόγησαν εἶναι τὴν Μνημοσύνην, ἀντιπόμοροι καὶ παραδηλοῦντες, ὅπως ἔδον γοναῖν καὶ τρέφειν ὡς ἡ μνήμη πέφυκε. καὶ τοίνυν ταύτην κατ' ἀμφοτέρα ἀσκεῖν, εἴτε ἐκ φύσεως μνήμονες εἴσο οἱ παῖδες, εἴτε καὶ τοῦ ἀντίον ἐπιλήσμονες. *Sed maxime puerorū memoriam exercere & assuefacere debemus. est enim veluti disciplina thesaurus. vnde circo matrem Musarū fabulati sunt esse Mnemosynen; ut ostenderent nihil æquè cōferre ad scientiarum generationē & cōseruationem quàm memoriam. Quo: circa illam debemus exercere in vtramq; partē, siue pueri ea multum polleant siue contra sint obliuiosi.* Quin & Mnemosynen Orpheus mentem continere scribit, excitare quæ omnia, sinuosis (vt ita dicam) animi anfractibus delitescētia illatebrataque. Scitum est, Mnemosynē originē ducere à Mneme, quo vocabulo memoria significatur. vnde & Amnemonēs in

Cnido nuncupati erant sexaginta viri delecti ex optimatibus, quibus tota negotiorum cura incumberebat: ut idem Plutarchus in Græcis petitionibus, hoc modo: τίνες ὀν κνίδω οἱ Ἀμνήμονες, καὶ τίς ὁ Ἀφροστής; ἐξήκοντα προκρίτους ἀνδρας ἐκ τῶν ἀρίστων, οἷον ἐπισκόπους ἐχρῶντο διὰ βίαν, καὶ προέβλεψεν τῶν μεγίστων. ἐκαλοῦντο δὲ ἀμνήμονες, ὡς ἂν τις εἰκάσειε, διὰ τὸ ἀνυπέθυτον εἰ μὴν ἢ διὰ πολυμνήμονες τινες ὄντες. ὁ δὲ τὰς γνώμας ἐρωτῶν, Ἀφροστής. *Qui in Cnido dicuntur Amnemones, et quis Aphrosteus? Sexaginta deliguntur ex optimis viris, velut episcopi, ad quos de maximis rebus refertur. Dicebatur vero ἀμνήμονες, διὰ τὸ ἀνυπέθυτον, quia in iudicium non vocarentur: aut certe πολυμνήμονες, memoriosi.* Fuerunt itaque Musæ Iouis & Mnemosynes filia secundum Hesiodum, & ferè omnes alios. Pauci ex Poetis, quorum est Alcmaeon, Musas cæli & terre filias prodiderunt: cui in quodam hymno astipulatur Pindarus, sic musam alloquens,

Ἄρχε δὲ ἔρανώ θυγάτερ:

Incipe vero cæli filia.

Vbi commentatores, ex Aristarchi sententia & Mimnercæ, asserunt musas cæli filias. Vnde & astruunt illas fuisse ab initio: & ante Iouem, si credimus Eustathio, qui Musam interpretatur animæ cognitionem, quæ non minus sit diuinum quiddam quàm anima ipsa. Eius sententiæ videtur esse Homerus, quum θεῶν dixit ἀρετῆς ἀεὶ, id est à cognitionis celeritate. Ab indagine enim dicitur Musâ, secundum Platonem in Cratylo, vel inquisitione, ἀρετῆς μύθοις: cui Pharnutus libro de natura Deorum subscribit, cum ait: καλεῖται δὲ μουσα ἀρετῆς μύθους, ὅθεν ζητήσεως. *Musa (inquit) dicitur ab inquisitione.* Idem sentit Suidas, propterea quæ ait eas ab inquirendo dictas, quoniam ipsæ sint omnis disciplinæ causa. Alij, ut Cassiodorus, propter scientiarum & disciplinarum inter se conuenientiam, Musas vocarunt quasi ὁμέσας, vel certè quòd inuicem sicut virtutes sibi esse videantur. Vel deniq; (ut Diodorus scriptum reliquit) Musæ vocantur, quòd modulandi artem cæteras quæ disciplinas probè teneant. Delectabatur enim Osiris Ægyptiorum Deus omni genere Musicorum & chorearum, propterea quæ illum plerique Musici consecrabantur, inter quos nouem fuisse puellas proditum est, quæ cantu & Musica præstarent; quas ideo Græci Musas appel-

appellauerunt. Quæ Diodori sententia cum Platonis con-
sentit. Musarum enim nomine cœlestes cantus intelligunt:
quo argumento Camenas dici aliquando existimant, ex
Melanchthonis sententia, qui in scholiis & illustrationibus
versus illius Virgilij:

Alternis dicetis; amant alterna Camena,

per Camenas Musas intelligit, vultq; illas à canendo dictas:
hasce verò à Ioue proficisci, quoniam (vti est apud Plotinū)
mundi totius animum frequenter Iouis appellatione nun-
cupat Platonis schola. cui consentiunt hæc verba:

Principio cœlum ac terras, camposque liquentes,

Lucentemq; globum lune, Titaniaq; astra

Spiritus intus alit, totamq; infusa per artus

Mens agit at molem, & magno se corpore miscet.

Inde namq; colligi, vt ab Ioue mundi totius spiritu ac mēte,
quoniam cœlestes moueat sphaeras ac regat, Musici cantus
musarum nomine significati cooriātur & profluant. Quam
rem innuit illud quoque in Bucolicis,

Ab Ioue principium musæ, Iouis omnia plena:

quoniam vigeat vbique Iupiter, ac impleat omnia, & cœlum
velut citharam quandam verset agitetque, cœlestes ac har-
monicos proliciens cātus. Quod impulit Homerum vt can-
tores vocauerit *σωφρονιστῆς*, i. Castigatores quosdam in Cly-
tæmnestræ custodia, vt qui philolophi sint, & ex musis o-
mnia sciant: quod pluribus comprobat Athenæus. *ἄειδεν*
certè apud Græcos est canere. quod verbū si examinemus,
reperiemus illud compositum ab *α*, particula intensiua, &
ειδεν cognoscere, quasi omnium scientiam sibi vindicent
Musarum alumni. Musarum origo talis est & deductio.
De numero verò earum nō satis constat inter autores. Var-
ro (vt testatur Seruius) tres inquit fuisse Musas: vnā, quæ a-
quæ nascitur motu: alteram, quam aëris icti efficit sonus: ter-
tiam, quæ mera tantū voce consistit. D. August. hanc de
Varrone fert sententiam, quam Gyraldus in suo de Musis
syntagmate inseruit. Non audiēdi sunt (inquit) errores gen-
tilium superstitionum, qui nouem Musas Iouis & Memoriae
filias esse finxerunt. refellit eos Varro, quo nescio utrū apud
eos quisquam talium rerum doctior vel curiosior esse possit.
Dicit enim ciuitatem nescio quam: neq; enim recordor no-

men: (Gyraldus tamen colligit ex quibusdam autoribus dictam fuisse Sicyonem, & ex his versibus:

*Tres solas quondam tenuit quas dextera Phæbi;
Sed Sicyon totidem ternas ex ære sacrauit)*

Dicit igitur August. ciuitatem hanc locasse apud tres artifices terna simulachra Musarum, quæ in templo Apollinis dono poneret, ut quisquis artificum pulchriora formasset, ab illo potissimum electa emeret. Itaque contigisse ut opera sua quoque illi artifices æquè pulchra explicarent, & placuisse ciuitati omnes nouem, atque omnes emptas esse, ut in Apollinis templo dicarentur. quibus postea dicit Hesiodum poetam imposuisse vocabula. Non ergo, ait, Iupiter nouem Musas genuit, sed tres fabri ternas fecerunt. Tres autem non propterea illa ciuitas locauerat quia in somnis eas viderat, aut tot se cuiusquam illorum oculis demonstrauerant; sed quia erat facile animaduvertere omnem sonum, qui materies cantilenarum est, triformem esse natura. aut enim editur voce, sicut est eorum qui faucibus sine instrumento canunt: aut flatu, sicut tubarum & tiliarum: aut pulsu, sicut in citharis & tympanis, & quibusdam aliis, quæ percutiendo sonora sunt. Hæc August. Horum idolorum artifices fuerunt Cephisodotus, Strongylio & Olympiotheses; quorum singuli ternas Musas effecerunt; & has primas fuisse quidam contendunt. Olim non plures tribus coisse conuiuas, testatum annalibus est: quando nec plures initio creditas esse musas relatum scimus Pausaniæ monumentis, quas ait ab Aloëi filiis Oto & Ephialte sic nominatas, μελέτω, meditationem: μνήμη, memoriam: & αοιδήν, cantilenam. Archestrati poetæ etiamnum superest ea in re testimonium. Hi Aloëi filij primi fuerunt qui Musis sacra fecerunt, remque diuinam obiuerunt Musis illis tribus in Helicone, & illis nomina imposuerunt. Sunt qui duas tantum volunt fuisse Musas. Alij quatuor fingunt, propter præstantiam quaternarij numeri: cuius tantam fuisse virtutem existimant Pythagorici, (sicut est apud Plutarch. in lib. περι ἀρεσκόντων & c.) ut per illum tanquam per numen aliquod iurarent. ἔμαρτον ἀμετέρα ψυχᾶ παραδόντα τετρακτὺν παγὰν ἀενάου φύσεως ῥιζώματ' ἔχουσαν. *Per quaternionem sacrum, qui anime nostre tradit naturam eternam, &c.* Etiam quibusdam dicuntur esse quinque. Aliis septem; cuius numeri non parua est

est vis, ut videre est apud autores, quos esset λόγῳ in mediū proferre. Nouem postea dixit esse musas Pierius Macedo. Sunt qui existiment nomina nouem filiarum Pierij Musis fuisse imposita: quæ reperiuntur apud Hesiod. in Theogonia:

Ἐννέα θυγατέρες μεγάλας Διὸς ἐκ γαλαῖαι,
 Κλυώ τ', Εὐτέρπη τε, Θάλια τε, Μελπομένη τε,
 Τερψιχόρη τ', Ἐρατώ τε, Πολύμνια τ', Οὐρανία τε,
 Καλλιόπη θ' ἢ δὲ προσεφρασεσάτη ἐς ἴνα πασῶν.

Cantabant arce sorores

*Clio, Euterpe, iuuans, & docta Thalia,
 Melpomene, latis & Terpsichorea choreis.*

His subeunt Erato, memoriâ, Polymnia mente.

*Addimus Uraniam, & qua manet vltima, quâquam
 Calliope cunctas supereminet & nica Musas.*

Quòd nouem fuerint Musæ confirmat item Hom. Odyss. ω:

μῦσαι δ' ἔννεα παῖσι, ἀμειβομένησιν ὀπίκαλῃ,
 ὀρήνεον· οὐδ' ἀκούσιν ἄδ' ἀκρυλίον γ' οὐδ' ὄψας
 ἄργείων· κίον γὰρ ὑπώρορε μῦσαι λίγα.

*Musa autem nouē vniuersa, alternis canentes voce suauī,
 Lugebāt; vbi neminē lacrymarū expertē animaduertisses
 Argiuorū. talem luctum excitauit musa voce clarā edens.*

Hoc idē declarant nouē noctium concubitus Iouis cū Mnemosyne; de quibus veteres poëtæ, & maximè Hesiod. in his:

Ἐννέα γὰρ οἰνύκτας ἐμίσητο μηλιέτα Ζεὺς.

Cui Iupiter vllō

Haud diuīum prasente nouem sub noctibus hasit.

Non ad aliud videtur referri Orphei theologia iam à multis decantata, quam nihilominus tamen, quod ad hunc locum pertineat, afferemus. Sphærarum autem cœlestium ita animas partitur, ut cuilibet geminam contribuat vim; vnam, in cognoscendo positam; alteram, in sphæra corpore viuificando atq; regendo. In anima itaque sphærae lunaris illam vim, Bacchum Licnitan, hanc Thaliā Musam: in anima Mercurij, Bacchum Silenum, & Euterpē: Veneris, Lysium & Erato: Solis, Trietericū Bacchum & Melpomenen: Martis, Bassareum atque Clio: in Iouis, hanc Sabazium, illam Terpsichoren: in Saturni, hanc Amphieton, illam Polymniam: octauæ sphære Pericthoniū & Uraniam: in anima aut mundi vim priorem vocat Bacchū Eribromiū, secundam verò Musam Calliopen.

* Singulis porrò Musis vnum præfecit Bacchum, quoniam is symbolicus diuinæ cognitionis nectare prudentioribus monstrat. Licet autem singulis sphaeris cœlestibus vnâ præfecerim Musarum cum Baccho, non inferendum est tamen cœlos esse animatos, anima informante, sicut per animas animalium carnes informantur. Sed de re tam obscura, inquit Damascenus, nihil temerè credendum. Dictæ sunt Musæ virgines natiuo decore contentæ, vt inquit Lucianus in deorum superiorum 3 Dialogo, quo loco appellat illas ἀσπράτες, inuulnerabiles, i. quæ nunquam facem & sagittas Cupidinis expertæ sint: αἰεὶ γὰρ τι φροντίζουσι, καὶ τὶ ὄντα ἃς ὠδᾶς ἔχουσι. *semper aliquid cogitent, atque in suis cantibus contineant.* Eodemque modo & Dianam vocat virginem, quamq; reformidet nimis, quia venationi dedita sit. Incedunt præterea hæ virgines simul, eodemque loco versantur, & in chorum numerumque ludos agere dixerunt. Sorores etiam fuerunt existimatę. Montes & loca alta habitarunt, Heliconis nempe verticem. Secessu denique & solitariis locis maximè delectatæ sunt, vt est apud Plutarch. in lib. πρὸ πολυπραγμοσύνης. Coronatæ fuerunt diuerso modo à diuersis. Quidam eas palma coronatas tradiderūt. Ab aliis dicitur laurus illis sacra ad coronas: vnde & poetæ earum alumni dicuntur ἀφροφάγοι. Placuit quibusdam corollam è rosis earum capiti circumponere: vnde eleganter Sappho aduersus imperitam mulierem cecinit:

κατθανοῖσα δ' ἐκείσεαι.

οὐ γὰρ πρὸς ἔχας ῥόδων ἐκ Πιερίης.

Mortua iacebis.

Nec enim hortulum habes rosarum ex Pieria.

Hoc autem obiter dicam de coronis hoc loco, veteres non simpliciter, sed summa cū ratione coronas instituisse. siquidem legimus Dionysum, quum vinum comperisset iucundissimum, quo liquore facile erat secum discumbentes inebriari: coronam hederaceā consuluisse capiti imponendam, vt hederæ frigiditate vapores acres & calidi moderarentur & repercuterentur. Hæc de Musis in genere scripta fuerunt fabulosę. quæ cur ficta, & qua ratione, diligenter inuestigemus. Primum quidem ex Ioue & Mnemosyne natas fuisse musas, idcirco fabulati sunt antiqui, vt Proclus Diadochus

chus scriptū reliquit in Hesiod.enarrationibus) quia ad pro-
 cinctum in literaria velut palæstra tendentem necesse sit
 νοητικὸν εἶναι καὶ μνημονικόν, i. intelligendi percipiendiq; po-
 testate, atque item retinendi præcipuè pollere: Iouem autem
 contribuere τὸ νοητικόν, Mnemosynen verò τὸ μνημονικόν. De-
 inde ex Mnemosyne Musas sustulisse dicitur Iupiter, quando
 & literarum politionum dux est; quas certè non nisi exacta
 cura atque detentione suscipere datur, & sunt ad vitā transi-
 gendam maximè necessaria. Alij verò ita interpretātur.
 Iupiter, aiunt, rerum omnium parens è Mnemosyne (i. me-
 moria & cognitione sui) Musas genuisse dicitur; quæ mentis
 conceptus significant, æternarum rerum contemplatores,
 quæ quidem res intellectu tantum percipi possunt. Nam &
 (vt superius diximus) Plato Musas dictas vult indagatrices,
 vtpote quæ per sensus, & exteriora, quæ superna & cœlestia
 sunt, excogitent. Qui duas fuisse putarunt, eandem ferè
 habuerunt considerationem. vnam enim fecerunt contem-
 platiuam, quæ res à sensibus abstractas doceret; alteram, ab
 efficiendo, practicam, quæ circa effectiōnem & omnes res
 mechanicas versaretur. Sed Censorinus in lib. de die natali,
 Musas ait olim tres fuisse ideo existimatas, quoniam orga-
 num quondam tres habuit intensiones, grauem, mediam,
 & acutam: cui non astipulatur Plutarch. in Symposiac. quæst.
 14, sic autem ait: εἶπερ οὐὼ ὁ ἀδελφός, ὅτι τρεῖς ἦδυσαν οἱ πα-
 λαοὶ μέσας καὶ τέττα λέγυν ἀπόδξιν, ὁ ψιμαθές ἔστι καὶ ἄτροι-
 κον ἐν ποσέοις καὶ τοιέοις ἀνδράσιν. Αἰτία δὲ, ἔχως ἐνιοὶ λέξου-
 σι, τὰ μελωδῆ μῦσα γῆνη, τὸ διάτονον, καὶ τὸ χρωματικόν, καὶ τὸ
 ἐναρμόνιον, ἐδὲ οἱ τὰ διασηματα παρέχοντες ὄροι, νήτη καὶ μέ-
 ση καὶ ὑπάτη: & multa alia quæ eodem capite de hac re tra-
 duntur, sic autē redduntur Latinè: *Dixit igitur frater meus,*
quòd tres Musas agnouerant solùm antiqui: sed hoc velle
coram tantis & talibus viris probare, fatuum erat & ri-
diculum. Atque huius rei causa non est tribus Musices
generibus assignanda, Diatonico, Chromatico & Harmo-
nico: minusque tribus Musica diastematis, νήτη, acuto:
μέση, medio: & ὑπάτη, graui. quoniam malè omnes Mu-
fas vni alligarunt scientiæ minimè cōpletæ adhuc. est enim
tantum harmonia quædam pars Musicæ. Sed vt postea pro-
bat, multo melius antiqui, qui omnia scientiarum genera

ad tria referebāt, Philosophiam, Rhetoricam & Mathematicam. quod quidem si secundum autorem expendamus, verum esse reperiemus & accommodatum nouenario numero. Ad hæc Cornutus in lib. de deorum natura, tres ait fuisse ob eius numeri perfectionem, qui etiā Deo attribuatur tanquam simplicissimus. Qui fecerunt quatuor, vt M. Tull. lib. 3 de natura deorum: aut quinque, illud referunt ad musico- rum instrumenta vetustissima: quæ non plures habuerunt fonos. Qui autem septem, ad illud alluserunt; septem esse artes liberales, & idcirco septem Musas. Sed nouē esse numero, iam vsu receptum est & celebratum ferè ab omnibus: multis verò de causis apud Plutarch. Vna est, quòd tanta est perfectio numeri nouenarij, vt sit primum quadratum procedēs ex primo numero impari, ac impariter impari: ἡ δὲ πρῶτη περιὰς ἔστι τετράγωνος ὤν, καὶ περιὰς ἀκίς περιὰς ὄσ: estq; qui primus diuiditur in tres impares equales. Altera, quia ex duob. primis cubis & monade constat, vel ex triangularibus, videlicet sex & tribus, inde triplicato ternione. Quin & ipsarum mater Mnemosyne reperitur esse nouem literarum. Reliqua ex Plutarcho discas lib. συμποσιακῶν. Fulgentius ait, nouem Musas cum Apolline earum fratre & Musagete nihil aliud esse quàm humanæ vocis decem modulamina: vnde & Apollinis cithara pingitur decachorda: refert etiam legis diuinæ decachordum vel psalterium. Postremò (eodem Fulgentio autore) finguntur decem cum Apolline; nihil autē aliud præ se ferunt quàm quatuor primores dentes, quos lingua percutit; duo labra, quæ sunt veluti cymbala verborum; linguā, plectrum; palatū, cuius concauitas profert sonum; asperam arteriā, quæ est meatus spiritalis; & pulmonē, qui veluti follis conceptū spiritum reddit & reuocat. Finguntur autē mulieres & virgines. mulieres quidem, quia virtutes & disciplinæ casus muliebris nomenclaturas habebāt: virgines verò & non coniugatæ, quoniam virtutis disciplinæ, vt virgines, abditæ atq; incōptæ esse vidētur, natiuo scilicet decore contentæ: id quod & de cæteris disciplinis non incommodè dici putamus. qua ratione, Gyraldi iudicio, interiores & reconditas Cicero literas appellauit. Ad hæc constant & incedunt vnà, ad innuendū virtutes inseparabiles atq; indiuisas esse. Deinde semper deorū hymnis atq; ministerio sunt maximè in-

intentæ: siquidem principium atq; adeò elementum totius eruditionis est, ad diuina oculos perpetuò defixos tenere, atque id vitæ factum exemplar habere in ore. Dux eis fuit præfectus Apollo, propter Musices communionem. nam & ille memoratur cithara scire, vt dictum fuit. Diuersis autè operibus in montibus vacare traduntur: quandoquidè solitariam agere vitam, & crebrò ad loca à vulgi consuetudine remota, ac perturbationibus ciuilibus libera secedere consueuerunt hi qui philosophiæ nomen dederunt: sine qua nihil honesti in solitaria vita inueneris. Atq; huius rei gratia dicitur nouè noctibus Mnemosyne congressus Iouis sustulisse. etenim nocturna his opus est meditatione, quæ ad eruditionem spectent, vt inquit Epicharmus: *si quis (inquit) sapientius mediteris, nocturna opus est consideratione*: & omnia quæ ad literas pertinent, noctu potius excogitantur. Palma autem coronantur, quæ *φοίνιξ* Græcè, vt quidam volunt, ob agnominatiõem, quòd nimirum Phœnices primi fuerint literarum inuentores: vel, quod magis probat Pharnutus: estque magis consentaneum veritati, quia pulchra, semper virens, & ascensu difficilis, & dulci fructu sit hæc planta. Qui Laurum sacram Musis voluerunt, hanc habebant rationem, quòd plurimum Laurus valeat *πρὸς τὸν ὀρθοσιασμόν* & afflatum, vt Sophocles in Cassandra docuit, illudq; vsurpauit Lycophron, quum poetam appellat *δαφνοφάρον*, quodq; de se Hesiodus testatur: vel certè quia Laurus est semper virens, hocque pacto opera Musarum sint semper viridia. Postremò ex rosis corollam Musas habuisse, diximus ex Sappho, quia coronam ex rosis, sicut hedeream proditum est Bacchi potentiam sua frigiditate retundere: id potius crediderim vi occulta præstare. non enim tantæ frigiditatis est rosa. Quomocunq; res eant, hac corona designarunt antiqui, vini potentiam ebrietatisq; violentiam hebescere: sicuti & violarum. per antipathiam enim grassantis crapulæ latenter impetum repercutit, & calidi vapores ascendentes sic contemperantur. Per Bacchum autem vel ebrietatem, hoc loco omne crapulæ, libidinis, & gulæ genus intelligas velim: quod nihil æquè reprimere potest quàm corona è rosis Musarum, i. præstantissimis floribus virtutum & disciplinarum capiti imposita, vel potius intromissa.

DE CLIO. Cap. II.

Quòd omnes homines excitantur gloria & honoris stimulis.

ANON magnanimum præaudaxque facinus est illud Herculeum, contra monitrosam gigantomachiam arma sumere, robustissimos quosque prædones in arenam prouocare, latrones maleficosque homines domare? horrenda denique & ardua labore & viribus vincere? Leonem Cithæronium inuulnerabilem interficere, & nudis manibus unguibus dissecare, hydram multorum capitum bestiam suffocare, aprum Erymæthium interimere, ceruam aurea cornua gerentem capere, aues Stymphalidas repellere? &c. huiusmodi plurima mōstra monomachia superare, ut aliquod tamen gloriæ & honoris nomen consequeretur, Hercules hæc sibi pericula fortiter subeunda proposuit. Quid Theseum, alterum Herculem, commemorem? petra sumnota calceos atque ensẽ auferentem, Minotaurum percutientem, pedestri itinere Athenas proficiscẽtem, obsessam viam à maleficis viris vndecumque pacantem, Corynetam claua propria prærepta occidentem, Pityocamptem Sinim Polypemonis filium opprimentem, multaque alia non minoris periculi facta aggredientem? Quid illum infinitosque alios Romani & Græci imperii duces ad tam præclara & difficilia impulit facinora? vnus gloriæ stimulus: quo incitati, immortalem sibi laudem & gloriam compararunt. Quid? Themistocles magnus ille Atheniensium dux, nõne apud Ciceronem pro Archia poeta, eius vocem tantum libentissimè audiebat, à quo laus sua prædicabatur? Non alio modo Homerum illustrauit Poetice, Demosthenem eloquentia, Aristidem integritas: itidem & alij aliis modis inclaruerunt: ita ut verè hoc encomium de illis dicatur: *τιμῶντες δ' ἀρετὰς, ἐς φανεράν ὁδὸν ἔρχονται. τεκμαίρεται δὲ χεῖρ' ἡμῖν ἕκαστον.* *Quibus virtutes in pretio sunt, ipse perueniunt ad illustrem viam: nobilitat autem suum quemque opus.* Sentit benefactis potius quàm opibus parari veram gloriam, nec vno modo contingere honestam famam, sed sua quemque virtute fieri clarum. Qui autem gloriam affectat, hunc oportet ab egregio quodam facinore auspiciari, ut est apud Pindarum hymno 6 Olymp. *ἀρχομένους δ' ἔργα πρόσωπον χεῖρ' ἰθέμεν τηλαυγές.* *In*
initio

in initio facinoris oportet faciem illustrem addere. Virtutes enim periculi expertes ἔτε παρ' ἀνδράσιν, ἔτ' ὀνναυσὶ κοίλαις τίμιαι. quod conuenit cum Hesiodo,

τῆς δ' ἀρετῆς ἰδρωτὰ θεοὶ πρὸς ἀροίθοι ἔεικον.

Virtutem posuere Diis sudore parandam.

Nemo itaque absque periculo laudem sibi magnam parauit. At cōtra, qui gloriosum sibi monumentum adepti sunt & apud posteros, illud frequenter à M. Tullio vsurpatum in epistolis ad Atticum habuerunt prae oculis, ex Hom. Iliad. ζ:

Αἰδέομαι Τρῶας καὶ Τρωάδας ἑλκεσιπέπλους.

Troianos ac Troianas Vereor, pudet que.

Verba sunt Hectoris pudore nolentis in urbem sese recipere, ne quis opprobret illi, imputaretq; Troianorum interitū. Dictis quibusdam de honoris & gloria insignibus ipsa re longè inferioribus, iam ad ea quæ de Clio gloria dea antiquissima fabulari sunt antiqui, breuiter explicanda accingamur. Clio itaque Iouis & Memoriae filia fuit, (vt testatur Hesiodus in Theogonia, utque iam dictum fuit superiori capite) prima reliquarum Musarum, quæ nouem noctium concubitibus genitæ à Ioue fuerunt. Matrem fuisse voluerunt Ialemi & Hymenæi; quamuis aliter senserit Asclepiades. Affirmat enim Apollinem ex Calliope tres filios sustulisse, Ialemum, Orphea, & Hymenæum: & propterea Martianus Capella & Claudianus Hymenæum Musa genitum fuisse aiunt. Apollodorus libro primo de deorum origine sic ait, *Clio Pierum Magnetis filium, Veneris ira, quod ei Adonidis amorem exprobrasset, deperiit; cuius compressu Hyacinthum filium concepit.* Vnde fortasse sumptum est prouerbium apud Erasmum Chil. 2, cent. 10, μαγνήτων κακά, quæ recidunt cum Termeriis, vt est apud Suidam, καὶ τὰ τῶν μαγνήτων κακά, καὶ τὸ τερμερίον, καὶ πᾶσαν ἀπὸ λῶς ἐπιφθέγγωμαι πρὸς τὰς ἀδίας. i. *nec si Magnetum mala, nec si Termerium, nec si totam in summa tragædiam eloquar.* Magnetes autem illi afflicti, oriundi fortassis fuerant ab hoc Magnete: inciderant autem in tanta mala violato quodam numine, sicut & hic. Strabo Magnetum historiam Geograph. lib. 14. Ioannes Grammaticus credidit Ialemum & Hymenæum Cliūs filios, id est historice cognitionis, quoniam flebiles cantus alter excogitarit, epithalamios autem & iambi-

cos Hymenæus. Annotat Cælius Rhodiginus lect. antiq. lib. 28, cap. 24, ad illud Menandri, ὕμνῳ ὠ ὑμοῖαι ὠ ὑμῆν, & ad illud Catulli ab interpretibus negligenter prætermissum:

O Hymen Hymenæeque,

Hymen, ó Hymenæe;

ab eisdem malè concipi, Martiani Felicis autoritate, Hymenæum fuisse Veneris filium: quod Martianus suspicatur quidem. Sed malè feriat homines Tortellij deliraméta sunt insecuti. Hymenæum cātuum epithalamicorum inuentorem fuisse satis superq; declarant hæc Plutarchi verba τῶν συμποσιακῶν: Ἡ δὲ χαμήλιος τράπεζα, κατῆγορον ἔχει τὸν ὑμοῖαιον μέγα βοῶντα. καὶ πῶ δ᾿ ἄδα, καὶ τὸν αὐλόν· ἄφισιν ὁ μικρὸς καὶ ταῖς γυναικας ἰσαμοῖας ἐπὶ ταῖς θύραις θαυμάζειν καὶ θεᾶσθαι. *Coniuium vero nuptiale, cū cantu coniugali Hymenaei altè clamantis, & faces, & tibia, ut ait Homerus, & mulieres pro foribus astantes aspicientes, & tale huiusmodi admirantes, &c.* Quo ex loco facile est intelligere, Hymenæum cantus nuptialis esse præsidē. Hæc ille. Nunc breuiter quid per hanc primam Musam Clio nominatam intellexerint antiqui, examinemus. Finxerunt itaq; illam Iouis filiam; quia cū κλέω nihil aliud significet quàm gloriam: si liceat gloriam & nomen bene actorum posteris relinquere, absit ut aliunde reperamus quàm à summo Deo qui è memoria, cōtemplationeque, bene gestæ rei famam nobis parit, nullo euo non celebrandam. Huius rei gratia Plutarchus in Symposio: ἦτε κλέω τὸ ἐγκωμαστικὸν προσάγειται. κλέα γὰρ ἐφέλωσ τὰς ἐπαινους. *Clio quidem encomia laudum recipit. Clea enim vocabant antiqui laudes.* Non alia ratione Fulgentius lib. i mythologicῶν Musas doctrinæ ac sciētiae dicit modos. Prima Clio, quasi prima cogitatio discendi. κλέος enim Græcè fama dicitur: vnde & Homerus, τῆ κλέος εὐρὺ καθ' ἑκάδα καὶ μέσον Ἄργος. Et quoniam nullus scientiam quærit nisi in qua famæ suæ protelet dignitatem: ob hanc rem Clio prima appellata est, id est cogitatio quærendæ scientiæ: quod alio loco Homerus etiam confirmat: ἡμεῖς δὲ κλέος οἶον ἀκρόμοσ, ἔδέτι ἰδμοσ. *Nos vero solam famam audiuimus, neq; quid scimus.* Plutarch. loco iam dicto circa finem mysticū Cliūs sensum affert. Partitur namque nouem Musas in duo genera: alterum quidem vult præesse voluptatibus & ludis, id est

cauce

cavet ne quis stultè in turpia & inhonesta labatur, cumque cantu, choreis & tibiis dulcisonis ab eiusmodi libidinum stimulis retinet: alterum verò res arduas, graues & serias sequitur; quod Clio, Calliopæ & Thaliæ conuenit: omnia autem debent symmetria & mediocritate summa moderari, ne è iocis ad libidinem fiat conuersio, & è rebus seriis in senum morositatem imprudentes incidamus. Cornutus vult Clio dictam fuisse ἀρχὴ κλέυς, quòd gloriam adipiscantur literati, quodque alios laude celebrent. Diodorus verò, propter gloriam quæ ex laudibus poëtarum oritur. Duos autem habuit filios, Ialemum & Hymenæum, contrariæ fortis homines: quòd hic letis conuiujs & nuptiis semper adesset, vt dictum est superius: ille verò eiulatione & luctu suas aleret cogitationes. Quod Aristophanes apud Athenæum notat in Dictionibus Atticis, ἐν γάμοις, inquit, ὑμώαιος· ἐν δὲ πένθει, ἰάλεμος. *In nuptiis Hymenæus, in luctu Ialemus.* Nihil autem aliud per hos diuersæ conditionis Clius filios significare voluerunt, quàm qui gloriam sibi parare cupiūt, nunc aduersa premi fortuna, nunc secunda admodum delectari, vel nunc dulcem cantare hymenæum, nunc ἰαλεμί-ζην, id est Ialemi lugentis vocem miseram edere: de quo dictum est illud: οἷος ἰάλεμος, οἷά τε πένθει, δάκρυά τ' ἐκ δακρύων καταλείβειαι ἡμετέροισι δόμοις. id est, *Qui Ialemus vel eiulatus, qui que luctus, lacryma que super lacrymas distillantur in nostris adibus!* Atque hæc de Clio breuiter dicta sufficiant.

DE EUTERPE. Cap. III.

Vnicuique est sua voluptas, & sapientibus & stultis.

NEMINEM adeo grauem & seuerum huius humanæ vitæ censores existimabāt antiqui, etiam si naturam Timonis μιανθρώπου induerit, qui alicuius rei delectatione non capiatur. Alius enim generosos equos, alius insignes canes, alius diuitiarum expetit copiam: sicque hoc curriculum ærumnis & calamitatibus plenum transigere recollectione dilectæ rei consueuerunt. Sapientes utique voluptatibus non carent, quippe qui meditatione assidua rerum sublimium delectantur. Plato enim in Philebo inquit: ἰδε γάρ

ἡδέσθαι μὲν φα. μὲν τὸν ἀκολασαίνοντα ἄνθρωπον, ἡδέσθαι δὲ καὶ
τὸν σωφρονοῦντα, αὐτῶ τῶ σωφρονεῖν ἡδέσθαι δ' αὖ καὶ τὸν ἀνοι-
ταίνοντα καὶ ἀνοήτων δοξῶν καὶ ἐλπίδων μεσόν, ἡδέσθαι δὲ καὶ
τὸν φρονοῦντα, αὐτῶ τῶ φρονεῖν. καὶ τέλειων τῶν ἡδονῶν ἐκατέ-
ρας, πῶς ἂν τις ὁμοίως ἀλλήλους εἶναι λέγων, ἐκ ἀνόητος φαί-
νοίτο ἰσχυρῶς; i. *Vide enim. Delectari dicimus intemperantem
hominem; sed & temperantia temperantem: delectari in-
sipientem, insipientibus opinionibus ac vana spe vndique
plenum; sed & sapientia sapientem: quas quidem volu-
ptates si quis dissimiles esse neget, insipiens merito esse vi-
deatur.* Vtrisque igitur, & sapienti & insipienti, sua est volu-
ptas. Sed tanto illius est præcellens, quanto huius vilis & ab-
iecta. Hic enim voluptatibus corporis ad nauseam vsq; satu-
ratur: ille verò inebriatur nectare viuifico animi: cuius celsi-
tudinem & maiestatem satis demirari nequeas. neque enim
in vmbromaticis quæstibus, vel etiam mundi imperio acquie-
scit. angustiiori enim limite continetur, tāquam Gyari clau-
sus scopulis: at mirum in modum æstuat res supra captum
naturæ intelligere, miroque philosophandi studio concitatus
conatur in ea curricula venire, in quib⁹ Dei infiniti impressa
sunt vestigia. Arrogans sanè & vesana est illa cupiditas; attā-
men magnifica, quæ humilibus & terrenis rebus minimè
delectatur; sed penetrat altius, donec id tandem cogitatione
pertingat, in quo mens expleta tanquam in extremo confi-
stat. De Euterpe (i. de vera delectatione) dicturi, pauca hæc
præmittenda censuimus. Est itaque εὐτέρπη secunda Musarum
ordine, à Ioue oriunda & Memoria, teste Hesiodo. Ma-
ter fuit Themistoclis, vt inquit Neanthes, lib. 3 rerum Græ-
carum: quanquam alij (vt Amphicrates prodidit in lib. de vi-
ris illustribus) Themistoclem ferunt Abrotoni meretricis fi-
lium. Tantæ autem fuit famæ Themistocles, vt κατ' ἐξοχὴν
in numerum trium imperatorum celeberrimorum reda-
ctus fuerit, Periclis, Miltiadis, Cimonis; qui cum Themisto-
cle quatuor apud Græcos dicuntur viri. Quoniam autem
Themistoclis incidit mentio, hoc obiter dicam non incu-
riosum, & quod difficile est reperire apud autores, obserua-
tum nihilominus à Cælio Rodigino cap. 12, lib. 14, lect. an-
tiq. Themistoclem tres habuisse filios insignes, Neoclem,
Demopolin, qui Athenis, propter singulare certamen co-
rollis

rollis fuerunt insigniti; & Cleophantum, de quo meminit Plato in Menone. quia autem mirum est quod de illo refertur, verba auctoris subiicio: ἢ ἔκ ἀκλήμοσ ὅτι θεμιστοκλῆς κλειόφαντον τὸν υἱὸν ἰππέα μὲν ἐδιδάξατο ἀγαθόν, &c. *Audisti inquit Themistoclis filium Cleophantum in equestri facultate strenuum reddidit, adeo ut equis ille rectus insisteret, rectusque ex equo iacularetur, ceteraque permulta stupenda faceret; in quibus illum diligenter parens erudiuit, sapientemque in singulis quae praeceptoribus praecipua sint, reddidit.* Quod etsi mirabile videatur Platoni, & iure: tamen haec eadem, quae Cleophantus faciebat, visa sunt Lutetiae, anno 1581, fieri a quodam Italo, qui multis annis Turcae cuiusdam captiuus, eiusmodi exercitia didicerat: deinde ab eodem manumissus in ciuitatibus celebribus ludos suos instituebat. Dicam quod vidi. Nouem cursus equo insistentes in hippodromo decurrebat, habenis equi laxatis: primo quidem cursu, iaculabatur summa excurrens, tanto artificio ut in passum * equi sagittam a tergo inderet. Secundo, rectus, nullis adhibitis calcaribus equo insisteret, & vehementi robore hastam torquebat. Tertio, inaudito exercitio eandem hastam infinitis gyris circa collum & brachia (rectus equo) circumuoluebat. Quarto, quod mirabile est, scythalmam ferream ad decem pedes, rectus, (& eodem modo decurrens, ac si equo insedisset ad motis calcaribus) in altum proieciebat, quae interim semel voluebatur; eadem cadentem, quadam interiecta mora, quam temporis spatio metiebatur, ex qua parte illam proiecerat, compressa manu recipiebat. Quinto, circum ephippium equi gyrauit. Sexto, equum ascendebat currens, ter aut quater, & ex eodem descendebat vno stadio. Septimo, enses acutissimos explicabat, & eum nudatum statim reponebat: eodemque cursu bis ascendebat & descendebat. Octauo, rectus decurrens, hasta acuta chirothecam perforabat. Nono, quod stupendum est, proiectis in altum tibiis, capite deorsum in ephippio, stadium decurrebat. quo absoluto, ingeniose sane in ephippium recidebat. Multa alia praecleara & mirabilia multis circumstantibus fecit; quae quonia sunt adhuc in ore omnium, illa ulterius non persequar. Atque haec praeter rem dicta sufficiant. Nunc ad Euterpen veniamus, quae (dea iucunditatis) dicitur admodum tibiis delectari, & iis praesse. Quare

adducor, vt credam Themistoclem Euterpes filium nō fuisse. in epulis enim (teste M. Tullio) recusauit lyram: quare habitus est indoctior. Lyrae & tiliarum maximā fuisse praestantiam & Euterpes inuentricis, declarauit Galenus i Therap. Sicut enim, inquit, lyram antiquitus tetigisse in cōiuiis honestum erat, vel id genus aliud: sic non tetigisse turpissimū. ἀπὸ τοῦ δὲ πάλαι καὶ τὰς τοιαύτας σωέδες, καλὸν ὀνομάζουσιν. Lycurgus quamuis durissimas leges Lacedaemoniis imposuisset, lyrae tamen studium egregie videtur amplexatus; quò transmitti laborum onus molestissimum posset facilius. Remigem (vt ait Fabius) cantus hortatur, & singulorum fatigatio quelibet rudi saltem modulatione solatur. Tiliarū cōsuetudo videtur cœpisse post Medicas victorias, cum iam Græci de se magnificè sentirent. Desita verò Athenis postea, vel quia (vt inquit Aristot.) esset ὄργανική, i. *conciatrix*: vel certè διὰ τὴν ἀχημοσύνην τῆ προσώπου, i. *ob facies deformitatem*. Tiliarū fuerunt diuersæ species. Libyes plagiulon ex loto: elymon ex buxo, hippophorbon ex lauro. Phorbion autem, pellis ori circumposita tibicinis, ne rimam labellum conciperet. Monaulus erat lotina tibia, nuptialis maximè, qui & photingia. Libys tibia, quæ & matroa dicitur, fuit inuentum Euterpes maximè: quamuis eam matri deorū quidam tribuant. Et propterea apud Ouidium:

Ante Deum matrem cornu tibicen adunco.

quòd hoc tiliarū genere præcipuè delectaretur mater deorum. Cornu incinebant Tyrreni, sicut Thebani hinnulorum ossibus. Celtæ fistula vtuntur ex calamis, atque Oceani insulares. Scythæ, Anthropophagi, ac Arimaspi, aquilarum & vulturum ossa tiliarum vice inflant. Ægyptiorum polyphthongos tibia ex hordeaceis calamis cōpingitur. Sunt tiliarum multo plures species, pro diuersis nationum, gentium & locorum vsibus; quas aliis tractandas relinquemus. Hoc satis erit mihi, dicere Euterpes inuentum tenue admodum initio, post mirum in modum excreuisse, ita vt nulla ferè regio sit, quæ tibiis vel hymnos vel cantus alios non incinat: maximè verò in Europa Germani, à quibus & tibiæ nomen duxerunt. Apollonij Rhodij enarratores μαθήματα (i. *disciplinas*) inuenisse affirmāt. Alij dicunt vehementer dialectica delectatam. Vt autem vno verbo dicamus, quid per Euter-

Euterpen intellexerint antiqui, afferam textum Plutarchi lib. 9 Symposiacōn, in quo sic ait, εὐτέρπη δὲ πᾶς ἀντὶς ἀποδίδηκε θεωρητικὸν τῆς περὶ φύσιν ἀληθείας, ἕτεκαθαρωτέρας ἕτεκαλλιέστες ἕτερω γούφ παραλιπῶν εὐπαθείας καὶ τέρψις. hoc est, *Euterpa omnes tribuent contēplationem veritatis naturae, existimantes, nullas esse delectationes puriores, recreationesq; pulchriores illa.* Vel certè dicitur Euterpe, quæ quæcunq; de Musis diximus primo capite, sint (præter gloriam quâ nobis acquirit Clio) multū suavia & delectabilia. Vel secundum Fulgentiū, quod primū sit scientiam, honorē, & gloriam quærere; secundum, delectari, quod quæras. Quæ conueniūt cum Plutarchi verbis ex Chrysippo: ἐγὼ δὲ μεταποιῶ μάλιστα καὶ τῆς εὐτέρπης εἶπερ (ὡς φησὶ χρύσιππος) αὐτῆτι περὶ τὰς ὁμιλίας ἐπιτερπὲς εἶληχε καὶ κεχαρισμοίον, &c. *Aliquid mihi tribuo quod Euterpes est proprium, si verū est quod ait Chrysippus, inter homines illam aliquid Urbani & decori habere.* Itaq; Euterpen nihil aliud significare arbitror, quàm gaudiū & delectationē, quam (post tot labores in Musis cōsectandis & scientiis ediscēdis susceptos) merito cōsequimur cū Oppiano in Halieuticis, πόνω δὲ ἅμα τέρψις ὀππιδεῖ: *laborē sequitur gaudium.* Atq; de Euterpe hæc tenus.

DE THALIA. Cap. IIII.

Conuiuium legitimum Platonium reficit corpus & animum.

MVLTA de conuiuij ratione apud varios, deque eius laudibus scripta prætereo. Non enim huius est loci, nec instituti mei, longam hanc disputationem persequi. Verū quoniā de Thalia conuiuiorum dea sermonē institui- mus, nonnulla breuiter ex Platone & Plutarcho notatu dignissima, quæ nobis inter legendū occurrerunt, in medium afferemus. Illud autem velim persuasum, nihil esse in vita quod animū allecetet blandius, frontemq; remittat gratius vno conuiuio bene instituto. Quod vt altius repetatur, Aristotelis placitum illud dicimus: hominē constitui ex corpore (i. mole terrena, quæ spiritus continet & humores) & animo, cui duo insunt, sensus & ratio: ex quibus voluptatis honestæ vis profluet, si bene sint temperata, inquit Galenus. his autē conuiuium vnū omnibus satisfacit. Etenim quis nescit

membra hinc refoueri, instaurari humores, spiritum reficere
 ac rationem expergefieri quodammodo? hinc à laboribus
 quiescimus, curas laxamus, & suum ingenio sufficitur pabu-
 lum. Tolle conuiuatum hilaritatem, iam vt plurimum eua-
 nescet amoris fomes, amicitiae condimentum, ac vitae sola-
 tium. Communio siquidem & familiaritas vitae, rectius &
 honestius statuitur conuiuij finis, quam poculorum licetior
 inuitatio. Quod comprobatur Plutarch. in Symposiacis de Musa
 Thalia loquens hoc pacto: τῆς δὲ ἐπιθυμίας τὸ μὲν περὶ ἐδά-
 δω καὶ πόσιν, ἡ θάλια κοινωνικὸν ποιεῖ καὶ συμποτικὸν, ἐξ
 ἀνθρώπων καὶ ἐκ τῶν θεῶν. διὸ τὰς φιλοφρόνας καὶ ἰλαρῶς σιωπόν-
 τας ἀλλήλοις ἐν οἴῳ, θαλιάζαν λέγομεν, ἢ τὰς ὑερίζοντας καὶ
 παροινουῦντας. *Sed quod ad cupiditates esculentorum & po-
 tulentorum attinet, Thalia facit hominem socialem in conui-
 uiis, qui aliter fuisset inhumanus & feritatis plenus. Id-
 circo θαλιάζαν est apud Graecos, conuenire & ad lautè e-
 pulandū, non vt poculorū & crapula fiat liberior decerta-
 tio.* Ad hoc accedit sapiente homine multo dignius, inter e-
 pulas ex alimonia promiscua, fieri promiscuū mentis bonū,
 eadē voluntate. propterea Varronis concilio, qui conueniūt
 conuiuæ, sint musici, literati, & ab ἀχαρισία alieni, nec Mu-
 sarum & Gratiarum excedant numerum. Ab hoc conuiuio
 arcendi sunt paulo iracundiores, aut quos atrior diuexat bi-
 lis; sed, qui (vt placuit Xenocrati) lupinorū more, dum aqua
 macerantur, inuitatione iucunda paulo solito dulcescant, ad
 hoc conuiuū vocentur. Cæterum cœnæ adiposiores Sarda-
 napali, ab hoc genere sodalitij, peiores cane & angue, tanquā
 venenosæ arcentur. Si igitur in nostris conuiujs Thaliā ha-
 bebimus, mentis ac morum nitonibus collustrabitur conui-
 uiorū cœtus; vitæ hilaritas condimentū longè præclarum &
 suauissimū seruabitur: sicq; vitam nō modò heroum, (si pri-
 scorum simplicitati credimus) sed etiam deorū immortalit-
 tatē, cum hac nostra felicitate cōmutare nolemus. Thalam
 vult Fulgentius dictā fuisse, qualī τὴν οὐρανὸν θάλασαν περὶ ἡροπέ-
 tem germina: vnde Epicharmus comicus in Deiphilo co-
 mœdia inquit, θαλὸν, ὡς ἢ βλέπει, βέλμιος ἐπέταξον. i. *germē,
 dū non videt, fames cōsumit.* Alij (vt Cornutus) θάλασαν de-
 duxerunt ἀπὸ τῆς θάλασσας, quod inter cætera maximè virere ac
 florere significat. Vult autē inde dictam hanc Musam, quo-
 niam

niam Poetis maximè faueat. epulari enim lautè consueuerunt, ac mœstitiã vitæ veluti venenũ antipharmaco optimo fugare. illud autem antipharmacũ (i. clarum suauèq; vinum) frontem caperatã mirè exporrigit. Thalia ergo nullo tẽpore Poetarum famam marcescere sinit, vt est apud Virg. Ecl. 6:

Nostra nec erubuit syluas habitare Thalia.

Nonnulli Thaliæ inuentionem comœdiarum ascripserunt. Alij agriculturam, nec nõ plantarum curam docuisse tradiderunt. Voluerũt etiam fuisse Palæphati matrem. Palæphatus autem multa de serendis & colendis arboribus scripsit, & *περὶ ἀπίστων* lib. 5. i. incredibilium. vnde & *Palæphatta papyrus* abiit in prouerbium, quoniam eius libri fidem non capiebant. de eo multa apud Cœlium lib. 30, cap. 34, Antiq. lect. Porro hoc superest dicere, quòd quicunq; Musas reliquas amplexantur, immortalitatem sibi comparant, siue Thaliã. *θαλὸς* enim (inquit Theocriti interpres) omne germinans significat, & *θάλλειν* virescere, vt dictum est. idcirco Pindarus in Olympiis appellat poemata immortalitatem comparantia, facientiaq; *θάλλειν καὶ οἶονεὶ ζῆν διὰ παντός*. Plutarch. quæst. 14, Symposiacõn lib. 9, de Musis loquens in genere, vult Thalam, Calliopen & Clio circa res serias & Philosophicas versari, diuinas speculari, postremò omnia iustissimè metiri, & æquilibrio temperare. Hæc qui habeat, non ego eum summum virum existimo, sed simillimum Deo iudico, & de cuius memoria nulla vnquam ætas conticescat.

DE MELPOMENE. Cap. v.

Dulci modulatione omnia moueri.

MELPOMENEN Iouis filiam, Solis vocem nominauit in dialogo de furore poetico Plato, quòd totius mundi temperatio sit & concentus: & non immerito, si ad originem eius recurramus. quid enim aliud *μέλπωμαι* quàm *cannere* significat? vel *μέλος ποιῆν*, quàm *concentum facere*? quid verò magis temperatum & maiori symmetria compositum, quàm melos? Sicuti plurima in corporibus membra, quamuis diuersum sortiantur & sitũ & motũ, diuersoq; perfungantur munere, nihilominus tamen ad vnũ tantũ opus diriguntur, vnumq; habent finem veluti scopum, ita etiam ex vocum diuersitate qui consurgit concentus, melos dici-

tur. quod significat etiam apud Græcos membrum corporis, ut in lib. de Musica scribit Plutarch. Quod verò omne viuens cantu capiatur, inde colligit Plato, quoniam cœlestis anima, qua mundus animatur, originem sumpsit ex Musica. Strabo quidem docet elephantes cantu mulceri, & tympanorum sono: & Plutarchus in Symposiacis, brutorum pleraq; deliniri afficiq; plurimum cantilenis, sicuti fistulis ceruos: ὁρῶ μὲν γὰρ ὅτι καὶ μουσικῇ πολλὰ κηλεῖται τῶν ἀλόγων, ὡς περ' ἑλαφοὶ σύριγγιν. Nā video ratione carentia animalia multa Musica delectari, sicut cervi tibiis. Cātū delphinos moueri, testis est locupletissimus Pindarus: testis & Virgilius:

inter delphinas Arion.

In homine autem videtur esse peculiaris ratio, qua modulatio sonus flectat animum, pectusq; nostrū demulceat. Propterea nemo est tam fero & agresti ingenio, qui talium oblectamentorum non teneatur affectu, quiq; Melpomenes voce non consistat. In veterum autem monumentis cantilenarum quinque reperiuntur species: σωφρονισικὴ, cuiusmodi Clytemnestræ accinebat cantor: eiusq; cantores (ut in cap. docuimus) σωφρονισαὶ dicebantur. ἑγκωμασικὴ, qua præstantiorum virorum præcinebantur laudes, ab Achille celebrata: ὀρμητικὴ, i. lugubris: ὄρχηματικὴ, i. saltatoria: & deniq; παιανικὴ, qualis est apud Homer. Iliad. i, post sacrificii absolutionem. inquit enim, καλὸν ἀεῖδοντες παιήονα. Pæcon autem, (seu Pæan) erat in Apollinem hymnus, non ut pestis solūm cessaret, sed & bellum; quin ad auerruncandum præsens exitium. Tragediis præsidere putabatur Melpomene, ut testatur Virgilius hoc carmine:

Melpomene tragico proclamata boatu.

Ideoq; moris est in tragediis singulis actibus finitis, choros introducere cantu & carmine flebili, quod in illis quo magis ad finem vergimus, eo tristiora referantur, & amarulentius pronuntientur. Græcorum nonnulli, inuentionem rhetorices illi tribuerunt. cuius opinionis crederem fuisse Pharnutum, quod velit Melpomenen deriuari ἀπὸ τῆς μολπῆς, à *dulcedine vocis*. oratoris enim pars vna vel præcipua, extra opus, est actio, constans voce, motu, & gestu proprio & non indecoro. Hæ autem diuersorum autorum opiniones de Melpomenes deductione & inuentis, in vnam recidunt:.. si-

hil

hil enim præ se ferre aliud existimo hunc dulcem cantum & harmonicum concentum, quàm facundum & eloquentem hominem, è cuius ore melle dulcior fuit oratio, quiq; omnem operam consumpsit in exercitatione dicendi. Atque ut gloriam supradictam consequatur, consilio M. Tullij eloquentiam cum sapientia coniungat; sicq; reipublicæ non est parum profuturus. Postremo Fulgētius putat, nihil aliud significare Melpomenen quàm *ἄνθρωπον μαλέτην ποιέμενον*, i. *hominem meditationem facientem*: ut primum sit velle: secundum, desiderare quod velis: tertium, delectari: quartum, instare meditando ad id quod desideras. Sed de Melpomene hæc breuiter dicta sint.

DE TERPSICHORE. Cap. VI.

Chorea cum mundq; orta, in honorem deorum antiquis celebrabantur.

NON minus Terpsichore ad Musicam spectat, quàm Melpomene. vna enim cantum, altera verò saltationes & choreas plurimum obseruat. Græci quidam scriptores valde choreas laudarunt: quæ cum sint Musarum inuentum, & Musæ originem à Ioue duxerint, non secus saltationū exordia è summis cœlis, è stellarum siderumq; lationibus, eorumq; gressu & regressu, complexu ac ordine, tanquam harmonica quadam cœlestium chorea, vnâ cum mundi generatione diuinitus prodisse dicunt. Atq; cum multæ sint saltationum species, prior à cantu fuit nuncupata *ἑμμέλεια*. quæ Tragica censebatur, sicuti cordax comica. eius commeminit Arrianus in commentario Indico. Satyrorum fuisse inuentū dixerunt nonnulli. alij Bacchum choreis Tyrrenos, Indos & Lydos, bellicosissimos populos, deuicisse aiunt: propterea saltationes sicinnistas ab illo inuentas, vel à ministris suis tradunt: quamuis Sicinnos fuisse quidam affirmant; vel Cretenses, à quibus hoc saltationis genus maximè celebratum fuit. Ego autem cum multis magni nominis autoribus, Virgilio præsertim, choreas inuentum fuisse Terpsichores putarem. quod & indicant hæc verba:

Terpsichore affectus citharis mouet, imperat, auget.

quodq; declarat & nominis etymō. dicitur enim *τερψιχόρη* ἄρχτῆ τέρψιντῆς χορῆς, à *delectandis choreis*. vnde à quibus-

dam citharistria dicitur. Quanto autem choreæ ab antiquis habitæ fuerint in pretio, hoc vel maximè argumento est, quòd nulla in Delo sacra peragerentur quibus saltatio non esset adhibita, nec ullæ celebrarentur festiuitates & cæremonia citra saltationem. Brachmani Indiæ populi, mane & vespere ad solem conuersi, saltantes eum venerabantur. Apud Æthiopas, Thraces, Ægyptios, & Scythas, chorea inter sacrorum cæremonias habitata est: quippe quæ ab Orpheo & Musæo optimis saltatoribus constituta fuisset. Sed & Salij Martis in honorem saltauerunt, & Lacedæmonij omnia choreis peregerunt. Thessali non minori in pretio vsu chorearum habuerunt. Quinetiam & ipse Socrates sapientissimus, illas discere non erubuit, iam etate prouectus, summisq; laudibus extulit, atq; inter serias disciplinas numerauit. Mosque erat apud veteres saltatores, vt qui mysteria prodidissent, dicerentur ἐξορχήσαται. i. de saltasse. Saltatio autem nulla erat sine Musica, præcipuè in sacris. prodibant autem puerorum chori, (tibiis ac cithara præcinentibus,) è quibus selecti saltabāt. Eorum cantilenæ ab saltationis vsu dicebantur ὑπορχήματα: quæ sic dicebantur, quòd inter saltandum ferè generosum quiddam seruaretur ac virile. Cùm autem quiescentes canebant, vocabantur σάσιμα. Cæterum vbi saltantes aram obibant, & circumdabant, ita progrediebantur, vt ab sinistris dextrorsum pergerent prius, zodiaci modo; deinde à dextris læuorsum, pro ratione motus primi mobilis. quod sensit & Maro his versibus:

*Delon maternam inuisit Apollo,
Instauratq; choros, mixtisq; altaria circum
Cretesq; Dryopesq; fremunt, pietiq; Agathyrsi.*

Quod autem iam iam dicebamus de cantu in saltationibus, poetarum clarissimus Homerus hoc probat:

*Ἄλλω δὲ ὄρχησώ τε καὶ ἰμαρόσσαν ἀοιδήν.
Alij saltationem & dulcissimum cantum.*

Quasi innuat eam esse prædulcē musicam, quæ non sit à saltatione abiuncta, dicaturq; deorum pulcherrimum donum. Et Hesiod. in Theogonia de Musis ita cecinit:

*καὶ τε περὶ κρήνην ἰοῖ δέα πᾶσ' ἀπαλοῖσιν
ὄρχεῦνται, καὶ βωμὸν ἑρισθενέος κρονίωνος.
Et circa fontem nigrum mollibus pedibus*

Saltant, in aræ paternæ tripudiantes ambitus.

Quin & Apollinem Pindarus vocat ὄρχησῆν, *saltatorē*. Plato I de legum latione: primam erudiēdi rationem fieri Musarum & Apollinis opera, ineruditumq; hominem esse qui choreæ Musarum expers sit: eruditum verò, qui compos eius est. Ex quibus concludere possumus saltationem nō ex mufices modò, sed rythmices atq; ethices penetralibus esse petitam. Quare & Terpsichoren quæ homines choreis delectat, non parum honoris & gloriæ tribuere arbitror hominibus. Nonnulli παιδείαν inuenisse prodiderunt, i. humanitatis disciplinam. Ex Acheloo filias suscepit Sirenas: quãuis Fulgentius ex Calliope genitas existimet. Dicitur etiam quòd Strymon Rhesum, & Mars Bistonem (à quo Bistonia regio nominata est) ex Terpsichore filios sustulerunt. quamuis Bistoniam regionem quidam autumēt ita nominatam à vicino lacu, vt est apud Ouidium:

Fessaq;ue Bistonia membra lauabis aqua.

Poëtæ Bistonium accipiunt pro Thracio, vt apud eundem, de pulchritudine Thraciorum loquentem:

Brachia Bistonia candidior anive.

Quinta itaque Musarum Terpsichore choreis valde delectatur, vt diximus: vel quòd oblectet audientes propter bona quæ ex doctrina proueniunt: ac si dicamus, *τερψιχόρη* est delectās instructione. vnde & Hermes Trismegistus in Poëmandro: ἀνουροτρόφης καὶ νόφρα σώματος. i. *absque instructione esca & vacuo corpore*: vultq; Fulgentius, qui Polymniam ante hanc collocat, post inuentionem vel multam memoriam, quã vocat Polymniam, oportere discernere ac dijudicare quod inuenias. Cornutus verò, Terpsichore, inquit, quòd viri boni meliorem vitæ partem delectatione ac gaudio transmittant; aut quòd delectationem videantur afferre conuersantibus, dempta χ litera, quasi *τέρψον ὄρον*: aut fortassis quia compositis à viris literatis carminibus, choreas diis composuerunt veteres. Ego verò existimarem *τερψιχόρη* dictam, quòd chorum musarum delectet. At vndeunque hoc nomen sortita sit, nō abs re fuit illi impositum. Suspicio autem huiusmodi Musæ fabulam nihil aliud inuere, quàm rebus feriis Musas quasdam esse intentas, vt Philosophiæ & Mathematicis omnibus; reliquas verò rebus

iocosis instructas: ut interim docerēt antiqui, fieri non posse, ut qui bonam partem ætatis in colenda Calliope & Vrania consumpserit, non summa delectatione capiatur & omni genere gaudij; quæ per choreas, Musicam & conuiuia designarunt.

D E E R A T O. Cap. VII.

*Amoris vim mirabilem esse in omnibus,
sed in homine magis.*

IN Platoniorum sanctariis hoc memoriæ perpetuæ relictum est: Amorem (quem ἔρως, per metathesin dicimus ἔρατώ. musa enim hæc, vox Veneris nominatur Platoni, propter amorem) nihil aliud esse, vel dici à rectè sentientibus, quàm pulchritudinis desiderium. Plotinus autē triplicem constituit pulchritudinem: quæ nihil aliud est quàm gratia ex pluriū cōcinnitate coorta. Atq; ea vel est in animo ex virtutibus parta; & venustas nominatur: vel in corpore ex lineis & coloribus simul maxima congruitate coalescentibus; & decus est: postremo sonorum iucunditas pulchritudinem redolet vel maximam. Hæc triplex pulchritudo tres habet sensus illi subseruientes, interiorum mentis oculum, corporis visum, & aurem accommodam sonis percipiendis; tactui verò nullus relinquitur locus. Valeant igitur libidinis incendia, fugetur procul intempestiua titillatio ab amoris Platonici integritate: cuius amoris Socrates, Delphico sapiens oraculo, se profitetur famulum; & qui omnium diffitebatur scientiam, amandi tamen peritissimum sese exhibet doctorem. Amoris præstantiæ multarum gentium consensus suffragari videtur. Athenis enim quotiescunque Palladi sacra fiebant, Amori in eodem templo collocato etiam res diuina peragebatur. In sacris popularibus ab omnibus ferè honorabatur amor. Lacedæmonij antequam cum hostibus congredierentur, sacra obibant; ceu salutem ac victoriam is demum pariat. Sacra cohors, Thebanis, ex amantibus & amatis conflatur, Amoriq; dicatum est gymnasium. Plato in Phædro magnum Deum amorem esse pronuntiauit, apud Deos hominesq; mirandum, & in Symposio hoc modo: ὅτι μέγας θεὸς εἶναι ὁ ἔρως, καὶ θαυμάσιος ἐν ἀνθρώποις τε καὶ θεοῖς, πομπῆ καὶ μὲν καὶ ἄλλῃ, ἐχῆνισα δὲ κατὰ πλὴν γούρειον. τὸ γὰρ & c.
Μα

Magnus Deus amor, & apud Deos hominesq; mirandus, cum propter alia multa, tum maxime propter eius originem. Hesiodus quidem de generatione Amoris loquens in Theogonia, primum quidem factum cecinit chaos, mox terram & tartarum; deinde Amorem prodiisse affirmat:

Ἦτοι μὲν πρῶτα χάος γοίετ'· αὐτὰρ ἔπειτα
Γαῖ' εὐρύστερνος, πάντων ἕδος ἀσφαλὲς αἰεὶ
Ἀθανάτων, οἱ ἔχουσι κέρη νιφόοντος Ὀλύμπου
Τάρταρά τ' ἠρόοντα, μυχῶ χθονὸς εὐρυοδείης·
Ἦ δ' ἔρος, ὃς καί τις ἐν ἀθανάτοισι θεοῖσι.

Primo quidem omnium chaos fuit: at deinde

*Tellus lato pectore prætita, omnium fundamentum solidum
Immortalium, qui tenent iuga iuosi Olympi: (semper
Tartaraq; tenebricosa in recessu terra spatiosa:*

Atq; amor, qui pulcherrimus inter immortales Deos.

Hic autem locus allegorico sensu & paulo reconditiore est intelligendus. non enim Veneris filium intelligit;) nam quo pacto hunc nasci concipiamus, matre necdum producta? verum alterum amorem intelligamus oportet antiquiorem: quem sub nomine huius Musæ Erato intellexerunt. puto autem esse insitam unicuique eorum quæ sunt, naturalē vim causamq; qua esse expetit unumquodque, hoc quidem intellectu, illud autem sensu. i. ἡ μὲν νοερώς, ἡ δὲ αἰσθητικῶς. Et sic Amorem fabulatur Hesiodus ex Chao & terra natum. In eadem est sententia diuus Dionysius Areopagita lib. de diuinis nominib. sic enim inquit: *Amorem siue diuinum, siue angelicum, siue spiritalem, siue animale, seu naturalem dicas, insitam quandam intellige commiscentemq; virtutem, quæ superiora quidem ad inferiorum prouidentiam perlucit; aequalia rursus ad socialem sui inuicem communionem conciliat; ac postremo infima quæq; prolecat, & ad sublimiora potentiaq; conuertantur, imò veluti fomite quodam igneo amplius succensa resiliant.* Dignus proculdubio qui ab omnibus laudetur, non solum ob nobilitatem generis & antiquitatem, ut diximus ex Platone: sed magnus ille est cuius imperio & homines & dii subiiciantur. Admirandus præterea propter formam. illud enim quisq; amat, cuius pulchritudinem admiratur. Postremo laudandus propter mirificam eius utilitatem. Itaq; & ab antecedentibus, generis nobilitate; & presentibus,

magnitudine; & consequentibus, utilitate, Amor ille admirabilis. Ceterum Ouidij opinio nullo modo cum Hesiodi versibus iam dictis potest conuenire. hoc namque versiculo Erato deducit ἀπὸ τῆς ἔρωτος:

Nunc Erato, & tu nomen amoris habes.

Facitq; Veneris filium antiquiorem: cum Amor ille multo post fuerit genitus. Sed ut cum Græcis loquamur, Erato fuisse matrem Thamyrae proditum est, qui primus amatoria cecinit. Arcades Erato inter Musas non recensent, sed vatem quampiam fuisse tradunt, quæ Arcadi Callistûs filio nupsit, eaque mortalibus Pana oracula dedisse. Patroclus Hesiodi commentator illi Poëseos inuentionem tradidit; Poëta verò saltationem hoc versu:

Plectra gerens Erato, saltat pede, carmina vultu.

Quin & saltandi artem inuenisse aiunt Græci quidam commentatores. Alij verò Musicam. Dicta autem fuit secundum Pharnutum ἀπὸ τῆς ἐρωτικῆς καὶ ἀπικρίνεως, ab interrogando & respondendo. Quæ duo maximè studiosis & disputantibus conueniunt. Fulgentius dictam scribit quasi διγών ὁμοιον, i. simile inueniens. post scientiam enim & memoriam, æquum est ut de nostro aliquid inueniamus. Ego verò existimarem Erato dictam quasi ἔρωτα, ut initio exhibuimus: quod sit quidam amor ingenitus à natura, quem à Deo habuerunt sapientes. vel (ut cum Areopagita loquar) institutum quoddam, cuius splendore concitus Socrates, altiusq; sublatus, diuina eius mysteria cecinerit; qui antea non solum cælestium, sed inferiorum quoque omnium se inscium prædicauerat. Et de his hæctenus.

DE POLYMNIA. Cap. VIII.

Doctos oportere facunda esse memoria.

POLYMNIA, nomen præclarum matris, vel etiam præcellentius sibi adoptauit. Summo in honore olim fuisse habitam ab optimatibus & imperatoribus, declarat satis superq; Themistocles ille Atheniensis (ut refert Tullius in Catoe maiore) qui omnium suorum ciuium nomina didicerat. Cyrus non minori artificio omnium militum suorum nomina memoria tenebat: ita ut sine monitore exercitum salutaret. Apud Hom. Iliad. κ, Agamemnon Menelao fratri præci-

præcipit, ut suo quemq; Græcorum nomine appellet, militesq; honorificè salutet. Nicias etiam Atheniensis, infelix illud prælium nauale commissurus apud Syracusas, Trierarchos nominatim & patriis, & tribuum nominibus appellas, hortatur ut fortiter pugnent: ut scribit Thucyd. lib. 7: αὐτοῖς τῶν τριηράρχων καὶ αὐτῶν ὀνόμασι, καὶ φυλιῶ. i. rursus Trierarchiarum ἑπισημασμένους, patrio nomine appellabat, & ipsos & eorū tribuum commemorās. Multi præterea memoriam excoluerunt maximè, sed inter cæteros vnus Simonides memoria excelluit: què ferūt in extrema senectā iactantiusculè de memoria sua gloriantē scripsisse hoc distichon:

μνήμην δ' οὐτινα φημι Σιμωνίδῃ σοφρίζων,
ὄγδωκοντο ἔτι παιδὶ Δειοπρεπίος.

*Laoprepis gnato certare Simonidi ab annis
Decrepito, memori quis queat ingenio?*

Artem memorię primus ostendisse dicitur, quæ à Polymnia multo antè tradita fuerat. Simonidis hæc vulgata est fabula, quòd princeps in Thessalia epulo quodam exceptus magnifico: Simonides egressus fortuito, quòd illi duo iuvenes præstolari dicerentur, illo interim spatio collapsum conclauē ita epulantium ora obruta penitus confuderat, ut inter nosci nequiuerint. Verùm ille memor discumbentium ordinis, felici memoriæ suggestu nomina omnium edidit, & propinquis ad sepulturam corpora tradidit: hac re admonitus, ordinem præcipuum esse memoriæ lumen: quod & annotauit Cicero. Ammianus Marcellinus lib. 16, putat illum epotis quibusdam pharmacis vigorem memoriæ conciliafse. Itaque non parum est utilis Polymnia iis qui sacrarium Musarum ingredi cupiunt, at potius multum necessaria, siue natura, siue artificio, siue exercitatione assidua comparetur. Natura equidem nos esse tenacissimos eorum quæ primis annis percepimus, norūt omnes. Hoc nihilominus obseruandum, pueros, & senes iam ætate prouectiores, minus valere memoria, quòd in perpetuo motu sint positi, sicut & quibus capita pro corporū vastitate non respondent: siquidē in his vis sensus primatis premitur onere inutili ac ingestibili. Qui præterea multa crassa & obesa materia grauantur, in iis designari aut exprimi rerum formæ non possunt. Plutarchus in lib. de Oraculis, memoriam antistrophon di-

uinationi esse scribit. Præterita namq; ad memoriam pertinent, & præsentia sensibus obijciuntur, (vt scribit Themistius) de futuris verò prædicit aruspex. Platonis verba in Philebo hæc satis confirmant, vbi sic Socrates: σωτηρίαν τῶν αἰσθησέων, τὴν μνήμην λέγων, ὁρθῶς ἄν τις λέγοι, κατὰ γὰρ τὴν ἐμὴν δόξαν. *Sensus conseruationem rectè quis meo iudicio memoriam nūcupabit.* Quare memoria nec est sensus, nec imaginatio, nec intelligentia; sed aliquis horum habitus & affectio, cū tempus additur, quò facta impressio est, & derelictum spectrū in anima. Sed iā multa nimis de memoria. Polymniam verò ex ea nomen sortitā scribit Lucianus lib. περὶ ὀρχήσεων, καὶ τὴν θυγατέρα αὐτῆς πολύμνηαν ἰλέων ἔχουσαν αὐτῇ πρόκειται, καὶ μεμνηῆσαι πᾶσαι ἀπάντων. *Et filiam eius Polymniam propitiam habere ei propositum est, & omnia memoria tenere conatur.* Dicitur etiā POLYHYMNIA apud Horat. lib. i carminum, ode i, à multitudine cantus, vt annotat Lambinus in commentario. Iam verò & Ouidius Polyhymniam dixit, vt scribit Muretus in hunc versum:

Dissensere deæ, quarum Polyhymnia capis Prima.

Et Virgilius:

Nam Verum fateamur, amat Polyhymnia Verum.

Multis aliis in locis nunc Polymnia vocatur, à memoria: nunc verò Polyhymnia: qua de causa in cōmentariis Argonauticōn legitur, illam lyræ præesse. Hesiodus Geometriæ præficit. Græci quidam illi literas & grammaticam tribuūt. Cassiodorus in Variis libro quarto, satis longa oratione de comœdia agens, inuentionem gestus mimorum illi concedit: Plutarchus postremò in Symposiacis historias: ἢ τε πολύμνια τὸ ἱστορικόν. ἔστι γὰρ μνήμη πολλῶν: *Polyhymnia historias. est enim multorum memoria.* Quæ verba consonant cum dictis: ita vt Polymnia sit veluti πολὺς μνήμια, *multa memoria.* memorem namq; oportet esse disciplinarum studiosum: vel (vt ait Cornutus) quasi πολυύμνητος ἀρετή. plurimum namq; virtute laudamur. Et sic de Polymnia satis.

DE VRANIA. Cap. IX.

A POLYMNIA ad Vraniam, à memoria ad cœlū trahimur vel nolentes. memoriosi namque, vel πολυμνήμονες, cælum (i. totum mundū) secundum Plinium rapiunt: & omnium quæ de illo inuestigari possunt, habēt cognitionem.

nem. Arcana enim secretiora cum in caelis continentur, quicūq; eorum erit peritus, reliqua minima, meo iudicio, ignorare non potest. Plutarchus Uraniae historiam satis longa profequitur oratione, his verbis: πλάτων αὐτὸς ὡς αὐτὸς ἰχνησε τοῖς ὀνόμασι τῶν θεῶν ἀνδρῶν οἶεται τὰς δυνάμεις καὶ ἡμεῖς ὁμοίως ἐντιθῶμεν ἐν ἔρανῳ, καὶ περὶ τὰ ἔράνια, μίαν τῶν μυσῶν, ἢ οὐρανία φαίνεται. καὶ εἰκὸς ἐκεῖνα μὴ πολλῆς μηδὲ ποικίλης κωβερνήσεως δεῖσθαι, μίαν ἔχοντα καὶ ἀπλιῶν αἰτίον φύσιν. ὅπερ δὲ πλημμέλεια πολλὰ, πολλὰ δὲ ἀμετρία καὶ παραβάσις, ἐνλαῦθα τὰς ὀκτὼ μελοικιστέον, ἄλλην ἄλλο κακίας καὶ ἀναρμοσίας εἶδος ἐπανορθωμοῦ. & cætera multa quæ de hac scribuntur re. Sic autem Latinè redduntur: *Plato, tanquam vestigijs, per nomina facultates deorum invenire autumat: eodem pacto nos unam Musarum in calo & circa res caelestes collocamus, quæ est Urania: nã caelestia varia gubernatione non videntur indigere; unam cum habeant causam univrsalem, naturam: ubi verò multi sunt errores, excessus, & transgressiones, ibi octo reliqua debent transmitti, ut una hoc vitium, altera illud corrigat.* Urania igitur caelestibus præficitur secundū Plutarchū: quæ quanto his inferioribus præstant, tanto etiam difficilia. Circa quorū scientiam etsi multi præclari quidem versantur, tamen quæ pauca existimant novisse, densissima etiam caligine obuoluntur; ita ut ancipiti versentur & eo loco, à quo velleui cōiectura possint dimoueri. Zoroastris scientia inter veteres hoc testatur: qui & ad magiam vsq; (ut volunt quidam) celestium peritia, fuit pernobilis: at nihilominus à Nino victum bello & occisum annotatum Annalibus est. Pompeius hisce diuinaculis mancipatus fuit: at tamē eius miser exitus. Non inferendum tamen, hanc scientiam non esse nobilissimam & potissimam partem mathematicarum disciplinarū: cuius inuentionem falsò quidem Manilius Mercurio tribuit his versibus, & eius profert excellentiam:

Tu princeps auctorq; sacri Cyllenie tanti,

Per te iam calum in terris, iam sidera nota.

Vultq; Plato in Epinomide, omnes scientiæ huius contemplatores à iuventute, imò verò & à pueritia in illam incumbere debere. tanta est ipsius difficultas & excellentia. sic autē inquit: *Nolite ignorare Astronomiã sapientissimū quid-*

dam esse. nemp̄e necesse est, verum astronomum esse, non eum qui secundum Hesiodum, omnesque eiusmodi, occasum ortumque consideret; sed eum potius qui circuitus octo, & quomodo septem sub primo versentur, quòne ordine circulos suos singuli peragant. quòd nulla natura nisi mirabilis sit, facile & nunquã inspiciet, ut modò diximus, & dicemus, declarãtes quid oporteat & quomodo oporteat discere. Si igitur tanta est Astronomiæ laus, quo encomio inuentricẽ persequemur Vraniã? huius quidẽ non est loci. Cõtenti itaque erimus ostendere, illam nihil aliud esse quàm cœlestem Astrologiam, dictam ἀστὲρ ἕραν, à cælo. Nam ut scribit Pharnutus, ὅλον τὸν κόσμον οἱ παλαιοὶ ἐκάλουον ἕραν. i. integrum mundum antiqui cœlum vocabant. Et sic Vrania vniuersi scientiam perfectissimè callebat. vel quasi τὰ ἄνω ὁρῶσα. i. sublimia spectantem. de qua 5 Fast. Ouid.

Excipit Vrania, fecere silentia cuncta;

Et vox audiri nulla, nisi illa, potest.

A cœlo itaque dicta est, quoniam docti vbiq̄ue gentium nascuntur: vel dicitur Vrania, quòd viros doctos & sui studiosos ad cœlum vsque euehat: vel denique quòd gloria & sapientia animos eleuat ad cœlestium contemplationem, ut ait Fulgentius. Linum Vraniæ filium Græci quidam scripserunt. Reperio tamen Vraniam dictam ab Vrano patre, alio nomine Cælio; cui Saturnus filius virilia post amputauit. Venus dicta etiam fuit Vrania, cuius Xenophon meminit in Symposio, & Pandemij: seorsum vtrique templum prodens & altaria: atque Pandemij sacrificia ῥαδιουργότερα; Vranię verò ἀγνότερα. Quidam (ut Lactantius Placidus) minacem Helenæ stellam vocarunt Vraniam. Cæterum cœlestis illa contemplatio, quam Astrologiam vel Vraniam appellarunt, nihil aliud significat, quàm post dijudicationem eligere quod dicas, vel despuas. eligere autẽ vtile, caducumq̄; aspernari, cœlestis est animi, & sapientiæ fama perillustris. Est igitur Platonis 7 de repub. sententia verissima, qua Vraniam existimat animi nostri oculos ad superiora dirigere, & hinc illuc ipsum perducere.

DE CALLIOPE. Cap. x.

Poetarum sensa & Philosophica multis tenebris obvoluuntur.

DVO

Dvo sunt in animo potissima, cognitio & affectus, Platoni in Gorgia; quæ perpetuis agitantur motibus. cognitio quidem à sophistis sub veritatis specie ad falsa detorquetur: affectus verò à poëtis popularibus, sub concinnæ voluptatis esca, in magnas perturbationes delabitur. Oratores verò qui à sapientia sunt alieni, & cognitionem & affectum perturbant. vanis enim fallunt cognitionem rationibus; affectum verò in varios motus præcipitant. Quapropter cum deprauata illorum voluntate & verborum fuce, sæpe hominum mentes hæresibus & affectionibus perniciosis laborent; à sophistis quidem est omnino cauendum, tanquam pestiferis; ab oratoribus etiam & poetis quodammodo. Sophistas ubiq; exterminat Plato; Poetas autem non omnes, sed eos tantum, qui de diis turpia mentiuntur, vel animos perturbatos acrius imitantur & referunt. Neque tamen vndique, sed ex vrbe, i. ex iuuenum ignorantumq; turba; qui in perturbationes admodum sunt proclives, & allegoricum poetarum non intelligunt sensum. Quare in lib. de Rep. iubet poetas expelli, nisi de Deo bene loquatur, & perturbationes relinquunt: diuinos autem hymnos canant, magnorumq; gesta virorum grauius recenscant. Sicq; occupatio illa poëtica (quam Calliope poëtas docuit) erit à Musis. Sortita enim leuem animam, exsuscitat eam atque exagitat per cantilenas, ad genus hominum instruendum. Occupatio autem illa nihil aliud est (teste Ficino) quàm raptus animæ, & conuersio in Musarum numina. Huiusmodi poësis excitat è somno corpora ad vigiliam mentis, ex ignorantia tenebris ad lucem, ex morte ad vitam, ex obliuione lethæa ad diuinorum reminiscentiam reuocat, exagitat, stimulat, & inflammat ad ea quæ contemplatur & præfagit, carminibus exprimenda. Quod si ad talem poësim ingenium non sufficit, & ad inuentionem multo minus. Magna verò momento assequi, non humani est ingenij, sed diuinitus inspirati. Cumq; non sit à fortuna nec ab arte poësis, à Musis & à Deo tribuitur. Deum autem cum dicit Plato, Apollinem intelligit; cum musas, sphaerarum mundi animas. Iupiter quidem mens Dei est, quæ rapit Apollinem, & illum illuminat; Apollo Musas, Musæ vatum animas suscitant: vates interpretes suos inspirant; interpretes auditores mouent. Ab aliis au-

tem Musis aliæ illuminantur animæ, vt dicitur in Timæo, quòd aliæ aliis sphaeris sunt attributæ animæ. Calliope Musa vox est ex omnibus resultans sphaerarum vocibus, omniumq; reliquarum excellentissima: quæ non solum poetas affluit, sed reges etiam concomitata est: vt est apud Hesiodum his verbis:

καλλιόπη θ' ἡ δὲ προφερέσάτη ἐστὶν ἀποσῶν

Ἡ γὰρ καὶ βασιλεύσιν ἅμ' αἰδοίσιεν ὀπιθεῖ.

Calliopeq; hæc excellentissima est omnium.

Hæc enim & reges venerandos comitatur.

Calliope autem filium habuit Orpheum, vt Theogoniæ lib. secundo habetur.

Insignemq; modis Orpheæ Calliope.

Quem quidem affluit, sicut Musæum Vrania, Homerum Clio, Polyhymnia Pindarum, Erato Sapphon, Melpomene Thamyræ, Terpsichore Hesiodum, Thalia Maronem, Nasonem Euterpe: sicq; nouem Musæ, quæ nouem sonos cælestes referunt, vnumq; efficiunt concentum, nouem poetas illustres rapuerunt, vaticiniumq; illis dederunt cum lyra & carminibus. Calliope quidem ab Hesiodo vocatur προφερέσάτη, quasi πρεσβυτάτη, *Vetustissima*. Antiquissima est enim poësis, cuius inuentio Calliopæ tribuitur, tanquã Musarum antesignanæ. Præter Orpheum quidam dicunt ex Apolline duos alios habuisse filios, Ialemum & Hymenæum, de quibus paulo antè. Hymenæus autem amatus fuit à Thamyra, qui impudicæ veneris autor fuit. Legitur etiam Calliopem ex OEagro Cymothona filium sustulisse. Quidam Calliopes Sirenas filias fuisse tradiderunt, alij Melpomenes: Orpheum Calliopes filium Venus (ob iudicij lationem in Adonidem, quæ sex mensibus Proserpina debebat seruare apud se) Thressis mulieribus obiecit, quæ illum discerpserunt.

Vt verò tandem aliquando ad calcem hæc pauca de Calliope perducamus, nihil aliud esse Calliopem sciatis velim, quàm cantus suauitatem & modulationem: vnde & à bona voce, ἀπὸ τῆς καλῆς ὀπῆς, denominatur: ab Homero θεῶς ὀπαφωνησίσης, *deæ vocē clamantis*. vnde & illam Rhetoricæ arti q; persuadendi & Poëticiæ præfecerunt. Cæterum tota hæc Musarum fabula nihil aliud præ se fert quàm primum esse, velle doctrinam: secundum, delectari quod velis: tertium, in-

stare

Itare ad id quo delectatus es: quartū, capere id quod instas: quintum, memorari quod capis: sextum, inuenire de tuo simile ad id quod memineras: septimum, iudicare quod inuenias: octauum, eligere de quo iudicas: nonum, optimè dicere quod elegeris. Hæc Fulgentius. Ego quidē existimo quòd qui diu multumque sese exercuerunt in disciplinis, & Musas Iouis summi filias coluerūt, tam mitiores disciplinas quàm recondita philosophorum mysteria, illos inde non solùm honorem & gloriam, sed incredibilem etiam voluptatem ex tali puluere reportaturos.

De cognominibus Musarum CAP. XI.

Vnde & à quibus Musa cognominata fuerint.

MV S A R V M historiam breuiter tradidimus, & earum inuentiones. Quoniam autem à confinibus locis iuxta quos habitauerunt, diuersa sortitæ sunt nomina, de ijs etiam nonnulla dicamus. Fingunt itaque earum sedem esse in Helicone Bœotia monte prope Phocidem; à quo etiam Ouidius dictas vult *Heliconidas* vel *Heliconiadas*, vt testatur hoc versu:

Pandite mandati memores Heliconis alumna.

Et alio loco:

Adde Heliconadum comites, quorum vnus Homerus.

Ptolemæus in sua musica, *Heliconiadas* ab Helicone non deducit; sed ab organo quodam Musico, quod Helicon dicitur, in quo nouem sunt chordæ; quarum tres sunt τὴ δία πέντε, vel epitriti; tres autem δία πέντε, seu hemiolij; & tres δία πασῶν. Ad quod videtur etiam alludere Hesiodus, cum ait: *Nouenarius Musarum est dies Heliconadum.* Quidam Heliconem fluuium fuisse crediderunt, qui circiter 70 stadia sub terram fluit; qui & Baphyras dicitur. Occultatur autem hic fluuius subterraneo cursu, quòd quæ Orpheum Thressæ mulieres discerpserāt, in eo cum se abluere vellent, alueum occultauit.

Aonides: ab Aonia regione, sic dictæ, vt scribit Lactantius, ab Aone Neptuni filio, qui suorum factione, Apulia pulsus, in Bœotiam se contulit; vbi populis montes habitantibus imperauit, ac de suo nomine Aones nominauit, & regionem Aoniam: vnde hoc postea *Aonis* patronymicum,

quo poëtae frequentissimè vtuntur pro Musis : apud Iuuenalem Sat. 7,

aptiusq; bibendis Fontibus Aonidum.

Citharades & *Citerones* dictæ fuerunt à Cithærone monte Bœotia, à Parnasso distito 30 millibus passuum, in quo Orgia Bacchi celebrabantur. 3 Metamorph.

*Vadit ubi festus facienda ad sacra Cithæron,
Cantibus & clara bacchantum voce sonabat.*

Quidam scripserunt Sphragidion in Cithærone antrū fuisse Cithæronidum Nympharum; quas olim ibi vaticinatas esse, constans tenet fama.

Pierides: à Pierio monte Thessaliae sic nominatae: quòd in illo natae fuerint. Fuit etiam Pierius Macedo quidam prædiues, de quo paulo antè, qui nouem habuit filias. hæ Musas ad certamen cantus prouocare ausæ, & ab illis victæ, in picas fuerunt mutatae. vnde postea Musæ earum nomen velut trophæum vsurpantes, Pierides nuncupatae fuerunt. De his Sappho:

Nec mihi Pierides subeunt Dryadesq; puella.

Thespiades etiam, seu Nymphæ Thespias incolentes, ab oppido in Bœotia libero, Heliconi proximo, sed magis australi, vt ait Strabo lib. 9. de Thespiadibus meminit Sappho.

Sunt & alia Thespiades, apud quas turpe censebatur artem didicisse, vel aruo studuisse. propterea maxima earum paupertas fuit. de iis meminit Plinius lib. 4, cap. 9.

Nec me Thespiadum catera turba iuuat.

Pegasides verò, ab equo Pegaso Bellerophontis, qui pedum vngulis fontem è terra dicitur elicuisse sacrum Musis, nomine Hippocrenen. vnde & *Hippocrenides* dicuntur. De quibus Ouidius:

At mihi Pegasides blandissima carmina dicunt.

Fuit autem Bellerophon Corinthius, antiquo nomine *Ἰππώνυξ*: mox Bellerio interempto, sic dictus de illo. plura apud Cœlium lib. 13, cap. 9. Dictæ etiam fuerunt *Libethrides*, à Libethra Magnesiæ fonte Musis sacro, & à poëtis celebrato: Mela lib. 2. At Strabo lib. 10, inquit Musas Libethridas nominatas à Libethro Thraciæ monte, quem postea Macedones occuparunt. sub quo & antrum ait Musis Libethridibus sacrum. Virg. ecl. 7,

Nym-

*Nympha noster amor Libethrides, aut mihi carmen,
Quale meo Codro, concedite.*

Pimpleiades, seu *Pimplæa*, etiam à Pimpla Macedoniæ fonte ad radicem montis Pimplæi, sic dicti, quòd in eo antrum esset Musis proprium, vt inquit Martialis:

Cuius Pimplæo lyra clarior exit ab antro.

Et Sidonius de fonte loquens:

Et superet Pimplæa sitim.

Castalides pari ratione fuerunt nuncupatæ à Poëtis, à Castalio fonte Parnassi, quem etiam Musis consecratum fuisse fabulatur. sic dictus à virgine Castalia, quæ Apollinem fugitans, præcipitata & in fontem versa est; à cuius nomine Musæ postea Castalides: cuius virginis meminit Panyasis: eamque Acheloi filiam intelligi voluit:

παρνησὸν νιφόοντα θοοῖς διὰ ποσσὶ περήσας,

Ἰκετο κασταλῆς Ἀχελωΐδος ἄμβροτον ὕδωρ.

Aganippides autem ab Aganippe Bœotiaë fonte, vel Ἰπποκρίωνη Musis sacro, quem poëtæ fabulantur vngula Pegasi equi alati factum. Alij volunt ita nominatas ab Aganippe Termessi fluminis filia. fuit autem Termessus circum Heliconem. De eo Marullus:

Nec melior vita scientia est exemploq̄, Aganippidum.

Hilissides item dicuntur, (vt in Polyhistore annotauit Solinus, & Zoroastres in præceptis rei rusticæ) à fluuio Atticæ sic nominato; & in primo de Agricultura libro, vt refert Cælius lib. 20, cap. 7. quo in loco facit tria signa autumnalia, ζυγὸν, σκορπίον, τοξότην. Quando autem Diana eadem cum luna est, transmittentibus Hilissum terræ Atticæ fluuium; vnde *

Hilissides Musæ dictæ sunt, &c. Tamen obiter notabis ζυγὸν significare libram. Hilissi fluuij mentionem facit Plato in Phædro, dicitq̄; puellis (i. Musis) proprium esse, his verbis: Ἰλιασῶ ἄρ' οὐκ ὄνθενδε χαρίεστα γένει καὶ καθαρὰ καὶ διαφανῆ τὰ ὑδάτια φαίνεται, καὶ ἐπιτήδεια κόραις παίζεν παρ' αὐτά. i. *An non Hilissi hic grata, pura & nitida apparet aquula, puellarumq̄ me apta ludis?*

Ligyæ etiam dicuntur ab eodem Platone, ob canorum genus, quod *ligyium* nominatur, vel etiam propter cantum ipsium. Et *Corycides* ab antro quodam apud Delphos, vbi oraculorum etiam responsa reddebantur. *Mnemosynides*

etiam à matre Mnemosyne. In Pausaniæ etiam monumētis scriptum reperitur, fuisse apud Træzenios veterem Ardali aram, super qua Musis & Somno rem diuinam peragebant antiqui, Somnum astruētes esse Musis deum præcipuè amicū. Fuit autem Ardalus hic Vulcani filius, quem tibiam adinuenisse opinantur, & ab eo Musas dici *Ardalidas*. Dictæ sunt etiam *Mæonides*, à Mæonia regione. Dicuntur & *Pateides*, à fonte quoque Macedoniae. *Nymphae* postremo dictæ fuerunt, veluti virgines. *νύμφη* enim apud Græcos nihil aliud est quàm caruncula illa (*κλεῖτορις* nuncupata) quæ interiacet rimam muliebrem: exeritur autem post longum rerum venerearum exercitium. *νύμφη* etiam dicitur pelticula illa, quam vocant hymen; quæ integra, integritatem significat & pudicitiam; effracta, violatæ virginitatis argumentum est. Nymphis autem omnibus, sed Musis præcipuè, dicata fuerunt antra, & solennes fontes, vt meminit Capitolinus: antra quidem, propter destillantes aquas affatim effluentesque. Eadem ratione & fontes lauandis Nymphis destinati: vnde & *Nymphæi* dicuntur. Innuente itaq; Deo vmbilicum huic narrationi de Musis & Mythologiae impigimus, quoad breuissimè fieri potuit. Quod sicubi imprudentes lapsi sumus, aut scopum non attigimus, veritatis adyta arcanosque fontes non verè recludētes, lectorem oratum volo erroris partem aliquam priuatis meis negotiis condonare & temporis angustiis. Ego verò Deum apprecabor vt quamdiu hac vitali fruam aura, si grauissimis curis incumbere mihi denegatum sit, tamen humi compascens gracculus, aliquo modo reipublicæ literariæ subseruiam. Vale.

F. S. NOTÆ AD MYTHOLOGIAM MVSARVM.

NON ignoro quam arrogans & inuidiosum sit alienos labores curiosius examinare. quapropter lubens admodum eo negotio supersedissem, bonasque horas melius collocassem. Sed quia Sitardus eo processit impudentiæ, ut non modo laborum nostrorum fructus nobis præripere non sit veritus, sed eosdem etiam, ad tegendas suas fraudes, & publice & priuatim calumniari ausus sit, necesse nobis fuit & diligentia nostræ laudem tueri, & illius tum inscitiam tum negligentiam coarguere; ut in posterum & ipse manibus ac linguæ suæ temperare discat, & alij quam vana sit eius obtrectatio, liquidius perspiciant. Quod igitur ad nostram Mythologiæ editionem attinet, ipsi eam prædicare nolumus; sed sufficit nobis ipsius Natalis testimonium; quod in extrema primi folij pagina visum est proponere. id enim adeo luculentum est, ut ad refellendas obtrectatoris calumnias nullis aliis opus sit argumentis. Quantum vero ipse in sua editione præstiterit, etsi e sola vtriusque collatione satis est perspicuum, ex appendice tamen omnium clarissime intelligi posse iudicamus. cum enim in eo additamento accuratam diligentiam adhibere debuisset, ut lector ea perspecta, reliquum etiam opus pari fide tractatum crederet, pauca illa folia tot & tam foedis repleuit mendis, ut indiligentiæ palmam aliis suæ farinae hominibus inuidisse videatur. Nam ut aliqua exempla in medium afferam, quamnam vel diligentiam vel eruditionem redolet diphthongos scriptura in istis, *cæcixit, Orphæus, choræa, Magnasiæ?* quid arguit mutilatio illa in *Plagialos & Polystor*, pro *Plagiaulos, & Polyhistor?* quid item commutatio ista non modo vocalium in *cythara, rithmice*, & consimilibus; sed etiam diphthongorum in istis, *Trazen, Beotia, Comadia, Tragedia:* & contra, *Mæonia* pro *Mæonia*. itidemq; *citheroneum* pro *citharonium*. At cum *Tresses mulieres* edidit pro *Thressæ mulieres*, præter orthographiam, violauit etiã analogiam. Quid de Græcis dicam? quam puerilis est accentuum ista transpositio in *Ὅμηρος, εὐτερπή, μάλειή, σωφρόνισαι, ὄρωσαν*, pro *Ὅμηρος,*

Ἐυτέρπη, μελέτη, σωφρονισαί, ὀργῶσαν. Quid indicat confusio illa, ἰῶ pro ἰῶν, ὁδ οἷς pro ὠδ αἷς, καὶ pro ἠ? Item corruptio ista, ἔθιν, ὑπώροσι, pro ἔτιν, ὑπώρορε: & ὑππεκρίνη, pro ἰπποκρίνη: θίας ὀπά, pro θεῆς ὀπα: ὀγδοάκοντα ἔτῃ, pro ὀγδωκοντα ἔτῃ. Quam belle item paginis inscriptus est titulus, M V S A R V M LIBELLVS MYTHOLOGIAE? Quibus ut veniā demus, quo pacto excusabit se vbi quosdam auctoris locos ita mutilauit, vt nec structura nec sensus sibi cōstēt? quorum quosdam, vt facilius in oculos incurrerent, asterisco notare libuit. Sed comprehendi omnia generali aliquo complexu hīc non possunt, cum singulae fere paginae peculiare quidpiam habeant. Quapropter ordine illas percurrere libet, indicataq; insigni hominis diligentia, calculum lectori permittere. Vt ergo potissima duntaxat persequar,

Pag. 1145, v. 16, hāc Homericorum versuum interpretatio prepostere inferta erat loco Ciceronis, qui paulo post citatur ex epist. ad Attic. hīc enim lector expositione adiuari potest. in Ciceronis vero epistolam aliquid expositionis inculcari, nec ipse Cicero vult, nec Atticus requirit; quippe qui Græcæ linguæ cognitionem ipso cognomento satis indicat. Adhęc Ciceronis epistola, quæ hic citatur 10, in Lambini editione est 13. Ibid. paulo post, loco Virgiliano non apposita erat nec septimi nec decimi libri mentio.

Pag. 1149, v. 8, hīc quoque obtrectator manifesto indicio se prodiderat, dum pro ὦν περιή posuerat ὦν πιέσι: vt etiam infra, 1183, pro fonte Parnassī substituerat fonte Parnasī: magno eruditionis & diligentia argumentum.

P. 1150, v. 6b] pro *Mimnerca* apud Pindari scholiasten est *Mimnemi*. sic enim habet editio Romana, in od. 3 Nemeων, ὁ μὲν Ἀρίσταρχος οὐρανὸν θυγατέρα πύμῃσιν δέδεκται, καὶ θάπερ μίμνημος καὶ Ἀλκμάν ἱστορεῖσι.

P. 1152, v. quarto a fine, pro ἔμα, Aldina & Stephanea editio habent καὶ μά. In iisdem pro seq. hemistichio, ῥιζώματ' ἔχουσιν, legitur, ἀλλ' ἔρχου ἐπ' ἔρπον.

P. 1153, v. 7 a fine, pro *Licnistan* posuerat *Lignitam*: perinde ac si Latinam haberet originem a ligno, non Græcam παρὰ τὸ λίκνον. Ibidem pro, *in anima Mercurij*, Gyraldus habet *in Mercurij sphaera*. Ibid. v. seq. pro *Lysium* supposuerat *Lysum*: & paulo post, *Sebasium*, pro *Sabazium*. Pro

Pericthonium vero scribendū *Pericioniū*, vt apud Gyrald. est; qui etiam *Eribromum* habet, non *Eribromium*. Si quis etiam pro *Amphieton* malit *Amphietem*, non magnopere reclamabo. In Orphicis sane hymnis legitur Ἀμφιέλουσ θυμίαμα, pag. 117: vbi & ceteris Bacchis sui sunt hymni & thymiamata, Δικνίτη, περικιονίω, σαβαζίω, Λυσίω, τριετηρικῶ, & Σιλωῶ Bacchi nutritori.

P. 1154, v. 2, corripit auctoris verba calumniator. que quomodo restituenda sint, ipse in suo exemplari viderit. Gyraldus habet, *Et musarum vires diuinae cognitionis nectare ebrias intelligamus.* Ibid. v. 9, Luciani dialogus in Aldina edit. est 12, non 3, Veneris scilicet & Cupidinis: pag. 34. & pro extremis huius loci verbis, καί τι ὄνταῖς ὠδαῖς (pro quo calumniator posuerat ὁδοῖς) ἔχουσι, eadem Ald. ed. habet, καὶ περὶ ὠδῶν ἔχουσι, & in cantu occupata sunt. Ibidē paulo post, in loco Sapphonis, pro πέδι' ἔχας, quod interpr. *hortulum habes*, non dubito quin vera lectio sit πεδέχας: Æolice nimirum pro μετέχας, *particeps es*. Apud Plutarchum sane in fine Præcept. connub. & apud Stobæum in tractatu De amentia, sic legitur hoc Sapphonis fragmentum, κατθανοῖσα δὲ κείσασαι, ἔδ' ἔτις ποτὲ μναμοσῶα σέθεν ἔασεται. ἔ γαρ μετέχας ῥόδων τῶν ἐκ περσίας: vt etiam Henr. Stephanus annotauit in sua Lyricorum fragmentorum editione, pag. 44. Iam πεδέχας Æolice dici pro μετέχας, confirmat apud Hesychium πέδελθε pro μέτελθε. item πεδάρσιον, πεδοίκους, πέδερος, pro μετάρσιον, μερίκους, μετέωρος, & consimilia.

Pag. 1157, v. 11, pro *sustulisse* auctor fortasse scripsit *sustinuisse*.

P. 1158, v. 8 a fine, calumniator posuerat φαεράν. pro quo reposui φανεράν: quippe quod aptius mihi videretur quam φαδράν. si coniectura me fefellit, veniam ab auctore & lectore peto.

P. 1160, v. 13, etsi mihi non lubet in Græcorum locorum interpretationem vsquequaque inquirere, tamen hic committere non possum quin veriore & aptiorē Xylandri versionem adscribam: *Nuptialis autem mensa indiscem habet Hymeneum alta voce clamantem, & facem, actibiam: que Homerus ait etiam mulieribus ad fores stantibus, esse admirationi.* Locus Plutarchi est Sympos. probl. lib. 4, quæst. 3.

P. 1163, v. 5, scribendum, quòd Themistocles fil.

P. 1164, v. 17, subaudiendū hoc in loco verbum *inuenerūt* & *confecerūt*, vt perspicuū est ex Iulio Polluce, lib. 4, cap. 10. sed ibi Pollux τὸν πλαγίαυλον quidem & τὸν ἰπποφόρβον (sic enim habet etiam Aldina editio) Libyū inuentū esse tradit: τὸν ἔλυμον autē, inuentū esse Phrygum. Pro *Phorbion*, quod sequitur, rectius calumniator scripsisset φορβία, vt tū ex aliis, tum ex illo ipso Polluce cognoscitur, qui paulo ante locum modò citatū inquit, καὶ φορβία δὲ περὶ τῶν αὐλῶσι καὶ τὸν τῆ φορβία καὶ λημμοῖον ἐμπεφορβημοῖον ἔλεγον. Similiter pro *Photingia* (v. 21) rectius scripsisset φώτιγξ, aut φωτίγχιον. Sic certe Athen. lib. 4, p. 88, cū ex Iuba narrasset, τὸν μόνουλον ὀσίριδος εἶναι εὖρημα, καθάπερ καὶ τὸν καλέμενον φωτίγχα πλαγίαυλον, subiungit aliquanto post, οἷς παρέκχω φωτίγχα καὶ μοναύλια.

P. 1165, v. 13, in Plutarchi loco αὐτήτι habent etiā vulgatæ editiones, & agnoscit hæc interpretatio. non inepte tamē legis αὐτὴ λό. quā scripturā & Xylander secutus videtur, dum vertit, *si quisdem verū est quod dicit Chrysippus, ei sorte obligasse gratiam & oblectationem colloqui*. Locus est Sympos. lib. 9, probl. 14.

P. 1166, v. 11, pro ἀνθρώπε rectius scripsisset ἀπανθρώπε, vt nō tantum Henr. Steph. edidit, sed hæc ipsa interpretatio arguit. Pro σωμόντας vero si quis σωμόνας malit, non refragabor. Xylander sane vertit, *ideo qui amice & hilariter compotant, eos θαλαῖαν discimus, non qui per vinū culpam committant*. Ibid. v. ead.] pro *consilio* scripsit forsan auctor *consilio*, vt infra, 1169, 5. Ibid. v. *vult*] apud Fulgentiū quoq; vulg. edit. habent, *velut si dicatur, τισθεῖς θάλααν, id est ponens germina*. Sed miror quomodo calumniator, qui nostrā editionē tot & tantarum mendarum insimulat, hūc solœcismū non viderit. nā Latina quidem participia cōmunis sunt generis in presenti actiuo, at non itē Græca. & *germina* Græce θαλαῖοι potius, aut θάλη dicūtur, q̄ θάλααι. itaq; scribendū fuisset, τισθεισαν θάλη, vel incōtracte θάλααι. Adhęc pro *Deiphilo* rectius Basiliensis editio habet *Diphilo*. Pro ἐπέταξον vero, quod interpr. *consumit*, poeta fortasse scripsit ἐπέταξον, *arrofit, adedit*.

P. 1169, v. *pterea*] pro *sicinnistas* rectius scripsisset *sicinnas*,

nas, vel *sicinnidas*. nam *σικιννιδας* à dicuntur ipsi ficinnarum saltatores: ut satis manifestum est ex Athen. lib. I, p. 10. ubi etiam sicinnas a Sicinno quodam barbaro, non a Sicinnis populis, denominatas scribit.

P. 1171, v. 1, rectius verteris, *Saltāt, & circū praualsidi Saturnis arā.* Ibid. v. *mandro*] corrupta sunt Hermæ verba, genuina lectio in Morell. edit. ab ipso statim Pæmandræ exordio, hæc est, *ὡσπερ οἱ ἐν ὑπνῷ βεβαρημένοι ἐκ κόρου τροφῆς, ἢ ἐκ κόρου σώματος. i. sicut quos in somno alimenti satietas vel corporis lassitudo pragrauauit.* Ibid. v. *ferre*] p corruptis istis *τέρψον ὄρον*, calumniator rectius e Cornuto posuisset, *ἀρετῆ ὄρα δαιτέρψιν παρέχουσα, aspectu suo sectatores oblectās, pleonasmō lītera χ, quasi τέρψι ὄρη.*

P. 1174, v. *rit*] ea hic accipiendum pro *per eam*. sic enim & Paus. in Arcad. 268, 21, Eratonem nympham *προφητὴν ἰῶ πανὶ γυνέσθαι* tradit, id est, Panis in reddendis oraculis fuisse interpretē. Qui vero mox Patroclus dicitur, non tantū in vulgatis edit. sed apud Suidam etiam in alphabeti ordine Proclus nominatur. Ibid. v. *plect.*] scribendū, *carmine, & uultu.* Ibid. v. *bis*] rursū corrupta Fulgentii exēplaria secutus est. grāmaticæ leges postulāt, *εὐρεῖται ὁμοίον, inuenientē simile.*

P. 1175, v. 5, hunc quoq; Thucydidis locum male mutilauit *sycophāta*. quē sic restitues ex Henr. Steph. editione, pag. 256, *αὐθὶς τῶν τριηράρχων ἕνα ἕκαστον ἀνεκάλεσεν, πατρὸς ἰεῖ πονομιάζων, καὶ αὐτοὺς ὀνομασὶ καὶ φυλιύ.* Ibid. v. *la*] forsā auctor scripsit, *quod in Thessalia a principe quodam magnifico exceptus epulo.* Historiam præter alios narrat Cic. lib. 2 De orat. & Val. Max. lib. 1, c. 8; necnon Suidas; qui omnes illū Thessaliæ principem Scopam vocant, & oppidū Cranonem.

P. 1176, v. *cum*] hic rursū suæ tum diligentia tum peritiæ illustre documentum præbuit, dum contra Græci sermonis leges posuit *πολὺς μνεία*, pro *πολλὴ μνεία*. rectius scripsisset, *ita ut Polymnia dicta sit a πολὺ multū, & μνεία memoria, μέτιο; quasi multū memoria pollens, vel multū memorās.*

P. 1177, v. *scrib.*] Plutarchi locum Xylander planius vertit, hoc modo, *Sicut Plato nominibus tanquā vestigiis deorū se facultates putat inuenire; ita nos quoq; similiter imponamus cælo & reb. cælestib. Uraniā musam, quæ a cælo nomē habet. Et probabile est res cælestes nō multa aut varia op^o habere gubernatione, quādoquidē ἴς ὄνεια & simplex*

causa est natura. Vbi vero multi errores, multa contra mensuram euenientia, multa delicta: eò iam octo musæ sunt transferende, quarum alia alio vitio medicetur.

P.1178, v. *minit*] pro *Pandemij* debuisset edere *Pādemi*, vt versu sequente: vel Græce, πανδήμῃ; quia *Venus Pandemis* Latinas aures aliquantum offendit. Sic certe Xenoph. in *Symposio*, p. 522, εἰ μὲν οὖν μία ἐστὶν Ἀφροδίτη, ἢ διτταὶ, ἕρρα- νία τε καὶ πάνδημος, ἔκ οἷδα ὅτι γε μέντοι χωρὶς ἐκείρα βω- μοί τε εἰσὶ, καὶ ναοὶ, καὶ ευσίαι, τῇ μὲν πάνδημῳ ῥαδισργότε- ραι, τῇ δὲ ἕρρανία ἀγνότεραι, οἶδα.

P.1182, v. 3, *Citariades & Citarones* Musas nusquam le- gisse memini, nec facile inueniri posse puto. A Cithærone monte denominari possunt Cithæronides, vt Heliconides & Heliconiades ab Helicone. quæ denominatio si syncopen admittere credenda est, scribendum Cithæriades. Cytheria- das vero apud Gyraldum, existimarim potius a Cytheris, in- sula & oppido, nomen traxisse: præsertim cum Pausanias in *Laconicis*, 106, 18, testetur per antiquum ibi & sacrosanctum *Vrania Veneris* esse fanū. cum quo numine non male Mu- sis conuenit.

P.1183, v. 8 a fine, locus Platonis deprauatus est. nam geni- tiuus Ἰλιάς̄ pertinet ad præcedentem periodum, qua *Phæ- drus* ex *Socrate* quærit, annon *Boreas* *Orithyiam* inde ἀπὸ τῆς Ἰλιάς̄ rapuisse perhibeatur. & mox iterū interrogat, ἀρ' οὖν ἐνθάδε; id est, *hinc ne igitur?* s. rapuit, seu rapuisse fertur? & huic interrogationi ea quæ sequuntur subiicit, χαρίσται σοῦ, & cætera. Locus est non longe ab initio dialogi, editio- nis *Stephanææ* pag. 229. Ibid. v. 4 a fine, pro *Ligyæ* rectius scripsisset *Ligia* seu *Ligea*; vel Græce λίγαι. Præterea *Ligyæ* in vulgatis editionib. Platonis, est potius substantiuū plurale genitiui casus, quam adiectiuū singulare casus nominatiui. quod vt perspiciatur clarius, ipsa philosophi verba subiun- gā, pag. 237. ibi enim *Socrates* ait, ἄγετε δὴ ὦ μῦσαι, εἴτε δι' ὧ- δῆς εἶδος λίγαι, εἴτε διὰ γούος μεσικὸν τὸ Λιγύων, ταύτῃ ἔχει ἑπωνυμίαν, ἔϋμμοι λάβεσθε τὰ μύθῃ. Estq; ibi margini adscri- pta etiam alia lectio, λιγυρόν. *Serranus* locū sic vertit, *Iā agite o dulces Musæ, siue peculiari quadam cantionis specie, siue ipso in uniuersum musices genere hanc appellationem e- stis sortitæ. sermoni meo opem auxiliūq; ferte.*

P.1184, v. & Pat.] *Pateides* reperi etiam apud Gyraldum, Syntagm. 7, p. 256. ibi enim ex Festo Pompeo tradit, *Pateidas* *Musas* appellatas a fonte Macedoniae, propter liquoris eius vnicam subtilitatem. Sed si doctissimi Scaligeri editione consulas, non *Pateides* inuenies, sed *Pimpleides*, & in margine *Pipleides*, vel *Pepleides*, vel *Petteides*.

Atque hæc sunt quæ in libello isto ab obtrectatore partim plane corrupta, partim negligenter edita obiter animaduertimus. E quibus si de cætera eius diligentia faciendum sit iudicium, vt par est, intelligere te puto lector, quantum eius calumniis tribuendum sit fidei. Sed fortasse culpam a se in exemplar reijciet; & se quidem nulli labori pepercisse dicet, sed autographum adeo mendosum fuisse, vt omnia errata inde tolli non potuerint. Scio id multos typographos conqueri; & plerosque non immerito. Sed illa excusatio in hoc negotio nõ videtur admittenda. Nã de Linocerio id mihi persuadere non possum, eum qui eruditionis & diligentiae non obscura documenta dedit, libellum suum tam negligenter vel exarasse, vel recensuisse. Et si maxime id verum esset, obtrectator, qui nostram editionem a tot & tam spurcis mendis repurgasse videri voluit, saltẽ in suis quoque acumen aliquod ostetare debuisset; præsertim cum Linocerium coram consulere potuerit. quæ occasio si nobis concessa fuisset, multo maiorem erratorum numerum e nostra editione profligassemus. sed cum longissimo viæ spatio a doctissimo Natale abessemus, & in alienis nihil temere audendum censeremus, sequi exemplar in dubiis maluimus, & nostras de illis coniecturas lectoribus proponere. Si quid ergo coniectura hinc valeo, non negauerim exemplar Linocerii omnibus plane mendis caruisse; (id enim vix vllus tribuere sibi potest: quia oculis & mente falli humanum est) sed hoc affirmare ausim, multo minimam erratorum partem Linocerio tribuendam esse: reliquas corruptelas omnes a calumniatore promanasse. qui enim homini, a quo nec dictis nec factis vnquam læsus est, quæstus duntaxat gratia, cum laborum fructu existimationem etiam detrahere non dubitat, quid ille mutis chartis præstet fidei? tales homines ore quidem publica iactant commoda, sed mente ac manu in priuata sunt intenti. Cur vero maximam erratorum partem

ab illo inuestam arbitrer, hæc causa est, quia quæ in nostra editione recte sunt expressa, ille in sua passim corrumpit. quod ipsum & Sylburgius in Notis suis ab eo factum queritur.

Ne tamen omnia etiam laudabilia in eo damnare videamur, ut iniuriam nobis illatam, & fucum non modo emptori, sed auctori etiam, atque ipsi regi factum non probamus, ita sententiam eius quam de Natalis Mythologia dixit, & laudamus & amplectimur. Quænam illa est? Non utar (inquit) longiori sermone ad huius libri commendationem. Satis namque amplam ipse sibi suppeditat materiam, cum ex innumeris scriptoribus, poetis præsertim, concinnatus fuerit; plurimis variarum omnino gentium nomenclaturis refertus, infinitis auctoritatibus illustratus; ita ut multiplicem studiosis omnibus usum exhibere possit, & materiam præbere vberissimam. Quantum autem hac in re auctor consecutus sit, illud vel mediocriter in literis versati iudicio examinandum relinquo. id tamen ausim affirmare; quod si quis lectione varia & multiplice poeseos & philosophiæ delectetur, suumque ad omne doctrinæ genus serio applicet animum, illum mirum inde fructum & utilitatem percepturum. Minori enim negotio multarum rerum cognitionem, faciliorque labore historiæ poeticæ explicationem consequetur. Adde quod omnia omnium poetarum hic deteguntur mysteria & illucescunt. quod quidem ad poetas intelligendos tantum confert, ut his non cognitis frustra in illorum scriptis euoluendis labores & vigilias insumpseris. Hæc ille de Natalis opere; vera sane. quæ sententia si Spartaë illi dicenda esset, ab eo in præstantioris notæ hominē transferretur.

Quod superest, Sitarde, rogamus ut in posterum ab eiusmodi iniuriis abstineas. vel si omnino contra diuinas & humanas leges alienis laboribus insidiari, alienisq; commodis obstruere animum induxisti, at famæ saltem atq; existimationi eorum parcito. Nos sane, ni tu prior in nostra inique inuolasses, nostris de tuo nihil assuissemus. qui si pro octoginta ferme foliis, quæ ex nostra officina tibi usurpasti, de tuis tria nobis sumpsimus, nullam tibi facimus iniuriam; immo & de auctore illius libri, & de rep. bene meremur, qui, quæ tu corruptissime in lucem edidisti, longe integriora in
publi-

publicum emittimus. Quare tantum abest ut vel Linocce-
rium, vel alios homines literatos succensuro nobis vereamur,
ut eos potius optimi Natalis exemplo gratias nobis
pro publico & priuato beneficio acturos confidamus; præ-
fertim si non ad inferendam, sed ad propulsandam iniuriam,
hoc factum nostrum tendere considerent.

ΑΝΤΙΠΑΤΡΟΥ εἰς εἰκόνα μουσῶν.

Τρίζυγες αἱ μουσαι τᾶσ' ἔσαμεν. ἁμῖα, λωπίς·
Ἄδ', φέρει παλάμας βάρβιτον· ἄδ', χέλιω.
Ἄμην Ἀριστοκλῆος, ἔχει χέλιω· ἄδ' Ἀγλάδα,
Βάρβιτον· ἄΚαναχᾶ δ', ὕμνοπόλοισ δόνακας.
Ἄμ' ἁμῖν, κραντεῖρα πόνυ πέλις· ἄδ', μδλωδὸς
Χρῶματός· ἄδ', σοφᾶς εὐρέπης ἀρμονίας.

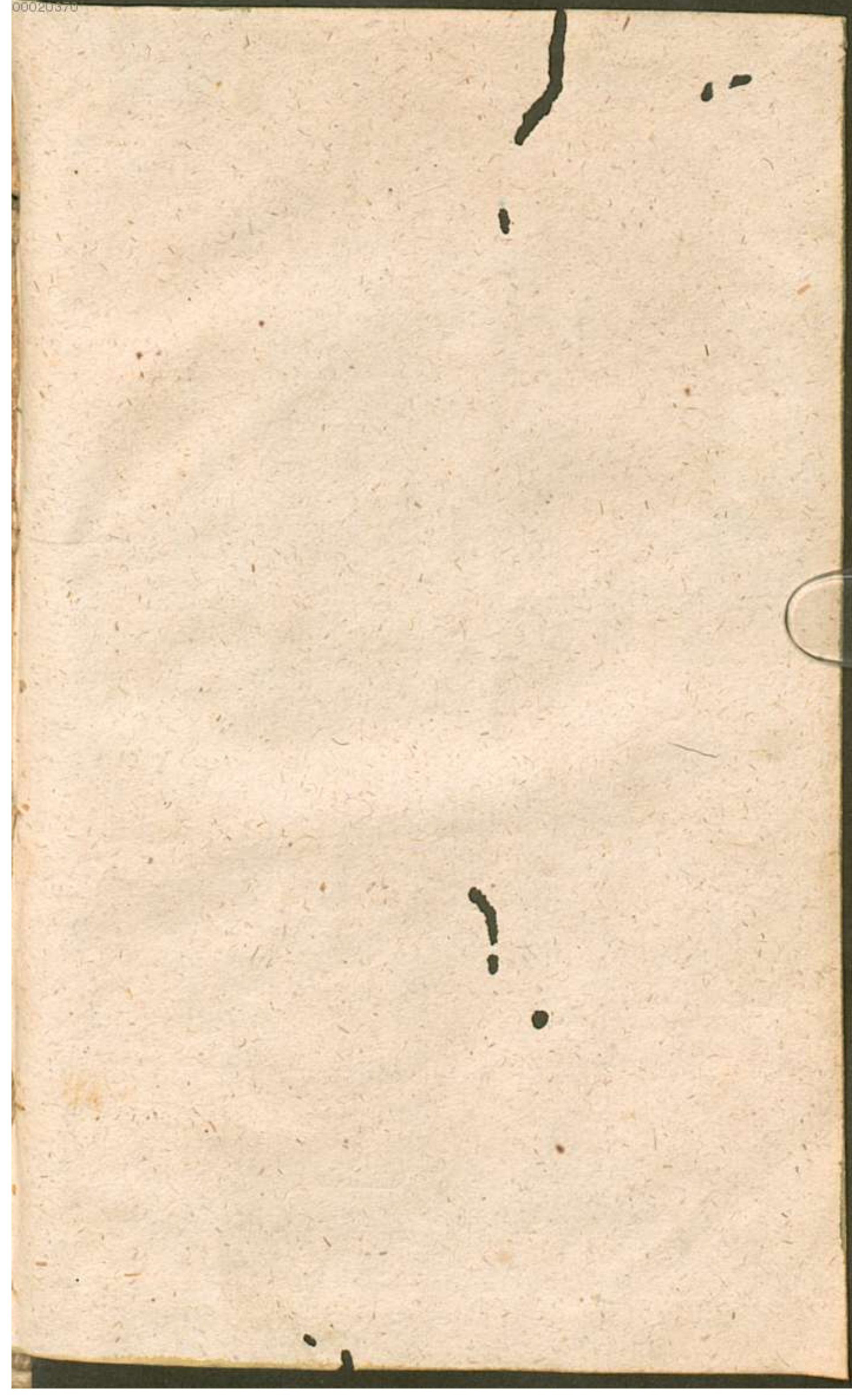
De Musarum inuentis.

*Cleio gesta canens transactis tempora reddit.
Melpomene Tragico proclamat maesta boatu.
Comica lasciuo gaudet sermone Thaleia.
Dulciloquis calamos Euterpe flatibus urget.
Terpsichore affectus citharis mouet, imperat, auget.
Plectra gerens Erato saltat pede, carmine, vultu.
Carmina Calliope libris Heroica mandat.
Uranie celi motus scrutatur, εἰς astra.
Signat cuncta manu; loquitur Polymneia gestu.
Mentis Apollineæ vis has mouet undiq, Musas.
In medio residens complectitur omnia Phœbus.*

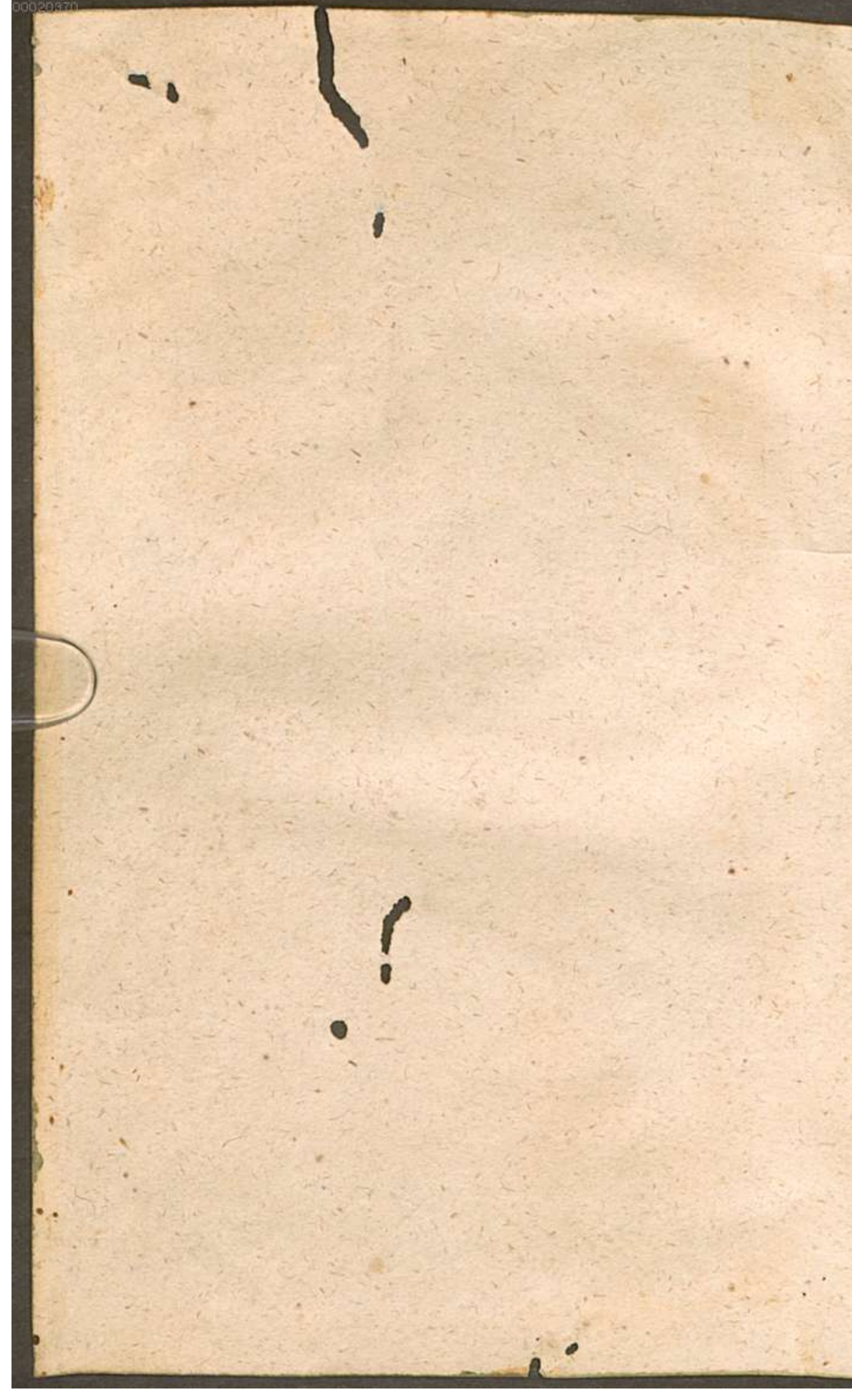

Co. Lynch's Regt
Co. Lynch's

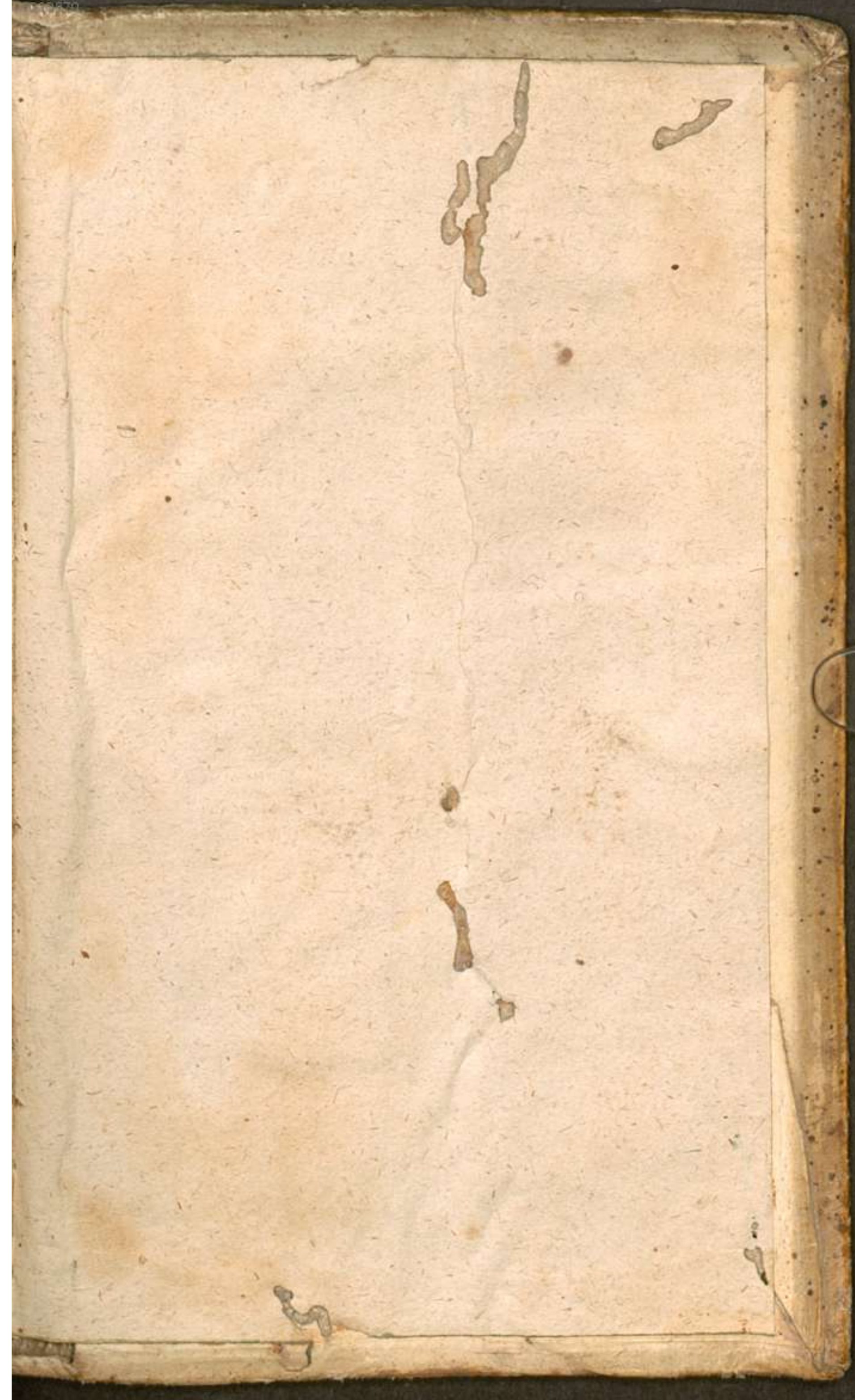
Co. Lynch's
Co. Lynch's

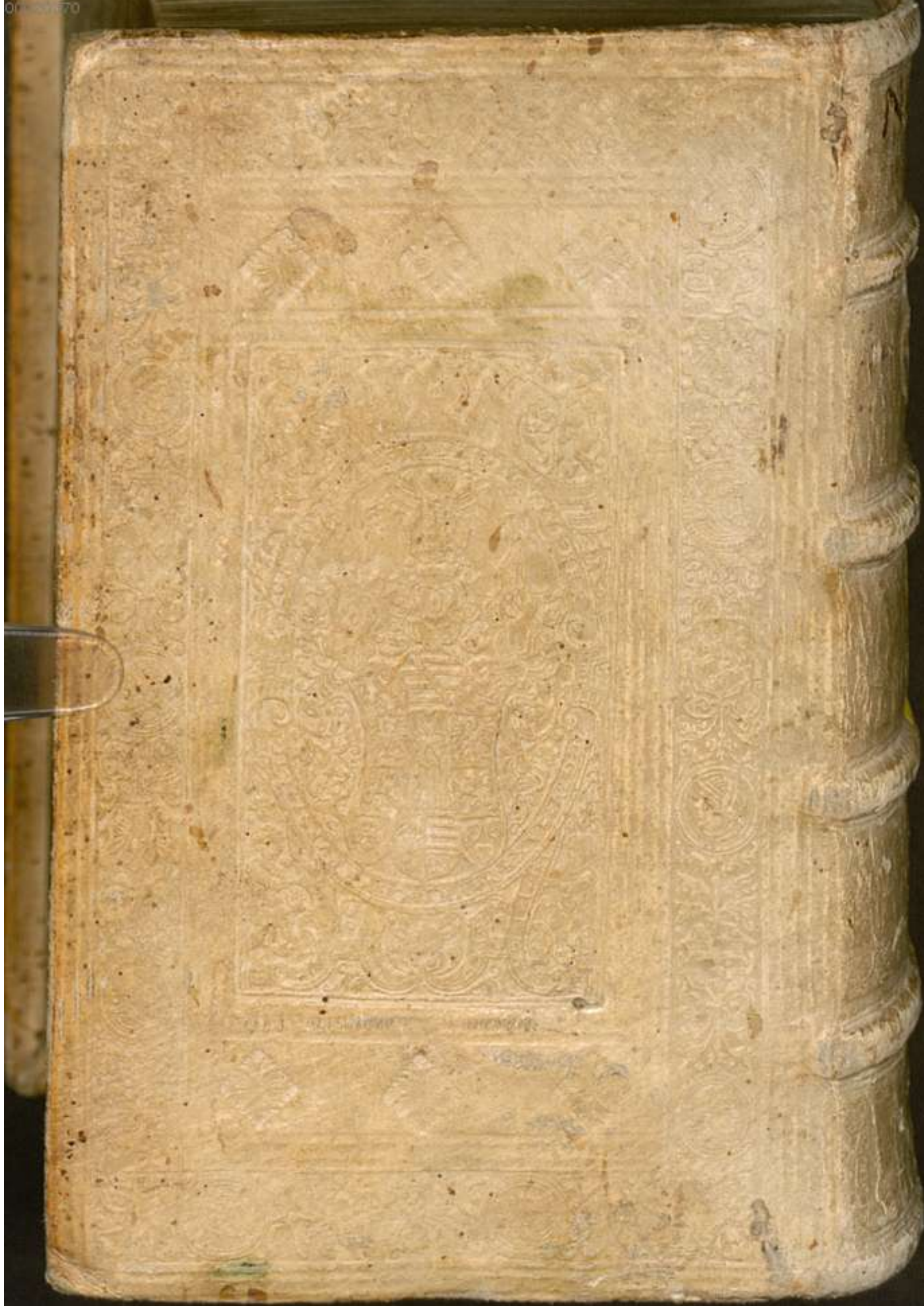
Handwritten text on a long, narrow strip of aged paper, possibly a fragment of a document or a label. The text is faint and illegible.

A small, vertical strip of aged paper with a rough, torn edge, containing faint, illegible markings.

0 5 10 20 30 40 50mm

2 1

3 2

4 3

5 4

6 5

6 1

30°

BSB Bayerische Staatsbibliothek
© 2007 digitalfoto-trainer.de

50

60mm

